Colecția

ACADEMICA

109

Seria

Istorie

Ottmar Traşcă este doctor în istorie, specializat în istorie contemporană şi relații internaționale, cercetător ştiințific principal în cadrul Institutului de Istorie „George Bariţiu" al Academiei Române din Cluj-Napoca. A mai publicat (în colaborare): *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative, 1945–1962*, 2000; *Bibliografia istorică a României, vol. IX (1994–1999)*, 2000; *Rebeliunea legionară în arhivele străine. (germane, maghiare, franceze)*, 2002; *Bibliografia istorică a României, vol. X (1999-2004)*, 2005; *Holocaustul din România în documentele celui de-al III-lea Reich. 1941-1944*, 2006; *Al III-lea Reich şi Holocaustul din România, 1940-1944. Documente din arhivele germane*, 2007; *Bibliografia istorică a României, vol. XI (2004-2006)*, 2007; *România-Republica Federală Germania. Vol. I: Începutul relațiilor diplomatice: 1966-1967*, 2009; *Bibliografia istorică a României, vol. XII-Partea I (2007-2008)*, 2009; precum şi numeroase studii şi articole, publicate în reviste de specialitate din țară şi străinătate (Ungaria, Cehia, Austria, Germania, Franța etc). A primit Premiul Grigore Gafencu al Fundației Culturale „Magazin Istoric" pe anul 2009 pentru volumul *România-Republica Federală Germania. Vol. I: Începutul relațiilor diplomatice: 1966-1967*.

Ottmar Traşcă (editor), „C*hestiunea evreiască" în documente militare române. 1941-1944*
© 2010 Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel", Bucureşti
© 2010 Institutul European, Iaşi, pentru prezenta ediție

INSTITUTUL EUROPEAN, editură academică recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Ştiințifice din Învățământul Superior
Iaşi, str. Grigore Ghica Voda nr. 13, et.9, 707027, C.P. 161
tel. 0232/230800; tel./fax 0232/230197
euroedit@hotmail.com.; http://www.euroinst.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

"Chestiunea evreiască" în documente militare române. 1941-1944 / selecția documentelor, note, cuvânt înainte şi studiu introd.: Ottmar Traşcă; pref.: Dennis Deletant. - Iaşi: Institutul European; Iaşi: Editura Institutului pentru Studierea Holocaustului din România "Elie Wiesel", 2010
ISBN 978-973-611-708-4 ; ISBN 978-973-88354-5-0

I. Traşcă, Ottmar (ed. şt.)
II. Deletant, Dennis (pref.)

323.1(=411.16)

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune şi se pedepseşte în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Printed in ROMANIA

Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România
„Elie Wiesel”

OTTMAR TRAŞCĂ
(editor)

„CHESTIUNEA EVREIASCĂ” ÎN DOCUMENTE MILITARE ROMÂNE 1941-1944

Selecția documentelor, note, cuvânt înainte şi studiu introductiv de
OTTMAR TRAŞCĂ
Prefață de DENNIS DELETANT

INSTITUTUL EUROPEAN
2010

Cuvânt înainte

Investigarea politicii antisemite promovată de regimul antonescian în perioada 1940-1944 a constituit una din temele predilecte ale istoriografiei române postdecembriste. Este indiscutabil faptul că interesul manifestat de istoricii români şi străini faţă de această temă de cercetare, extrem de controversată şi tragică din istoria contemporană a României, s-a materializat prin îmbogăţirea constantă în ultimii ani a literaturii de specialitate consacrate Holocaustului. Volumele de documente, lucrările generale, speciale, memorialistice, jurnalele, etc, publicate au abordat diverse aspecte referitoare la persecutarea, deportarea şi exterminarea evreilor din România în cursul celui de-al doilea război mondial, introducând în circuitul ştiinţific o gamă variată de opinii şi interpretări. Prin urmare se pune întrebarea legitimă: de ce este nevoie de o nouă lucrare referitoare la Holocaustul din România? Răspunsul la această întrebare este oferit de mai mulţi factori. În primul rând, în pofida literaturii de specialitate dense şi valoroase, există încă numeroase chestiuni referitoare la persecuţia evreilor români în timpul regimului antonescian insuficient abordate şi analizate, printre care se numără – în opinia noastră – inclusiv rolul jucat de armata română în elaborarea şi aplicarea măsurilor antisemite. În al doilea rând, credem că politica antisemită implementată de conducătorul statului nu poate fi explicată şi înţeleasă pe deplin fără cunoaşterea „aportului" autorităţilor şi comandamentelor militare, de la cel mai înalt nivel până la eşaloanele inferioare: Ministerul Apărării Naţionale, Marele Stat Major, Armate, Corpuri de Armată, Divizii, Regimente, Comandamente Teritoriale, Cercuri de Recrutare, etc. Nu în ultimul rând, investigarea şi valorificarea documentelor provenite de la autorităţile militare contribuie nu numai la clarificarea unor aspecte mai mult sau mai puţin cunoscute/controversate, dar, în acelaşi timp, este în măsură să infirme inclusiv clişeele şi opiniile preconcepute vehiculate în cadrul istoriografiei cu privire la responsabilitatea armatei române în Holocaust. Documentele incluse în prezentul volum relevă două chestiuni fundamentale: 1) implicarea evidentă a armatei române în măsurile şi excesele (ghetoizări,

deportări şi exterminări în masă) îndreptate împotriva populației evreieşti din România, Basarabia, Bucovina şi Transnistria (exemplul cel mai elocvent constituindu-l masacrul de la Odessa din octombrie 1941); 2) spre deosebire de opiniile istoriografice ce au susținut că armata română a fost doar un simplu executant al ordinelor şi dispozițiilor venite de la conducerea statului, există suficient de multe documente ce demonstrează faptul că autoritățile şi comandamentele militare şi-au asumat inclusiv prerogativele elaborării şi emiterii actelor normative, dispozițiilor ori ordinelor antisemite.

Lucrarea de față reuneşte documente provenite din cele mai importante arhive româneşti precum şi din arhive străine: Arhivele Militare Române, Arhivele Naționale Istorice Centrale, Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, Arhivele Naționale ale Republicii Moldova, United States Holocaust Memorial Museum. Volumul cuprinde un studiu introductiv în care este prezentat rolul jucat de armata română în cadrul regimului de discriminare şi exterminare al evreilor din România în perioada iunie 1941-august 1944, lista documentelor, lista abrevierilor existente în documente, documentele propriu-zise (în număr de 454), anexe, indice. Documentele, în marea lor majoritate inedite, sunt publicate în ordine cronologică, indicându-se de fiecare dată sursa de provenienţă. Ele sunt însoţite de un aparat critic vast – peste 1600 note explicative – ce au menirea de a înlesni cititorului/specialistului înțelegerea conținutului, de a corecta/completa anumite informații, respectiv de a oferi date cu privire la persoanele şi evenimentele menționate. Ca şi în cazul volumelor de documente editate anterior, în pregătirea pentru publicare a prezentei lucrări partea cea mai dificilă a fost reprezentată de elaborarea aparatului critic, respectiv identificarea cu exactitate şi obținerea informațiilor referitoare la persoanele menționate în documente (ofițeri, polițişti, jandarmi, etc). În acest sens ne facem o datorie de onoare în a adresa mulțumirile noastre următoarelor instituții şi persoane care au contribuit cu informații, sugestii, observații, etc, la elaborarea şi publicarea volumului: Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, îndeosebi domnului director general, general de brigadă (r.) dr. Mihail E. Ionescu, domnului director executiv dr. Alexandru Florian, domnului responsabil al departamentului de cercetare, prof. univ. dr. George Voicu; întregului personal al Arhivelor Militare Române, în mod deosebit doamnei Lenuța Nicolescu, domnului colonel prof. univ. dr. Gheorghe Nicolescu, domnului Iulian Boțoghină, domnului Ionel Burlacu, domnului dr. Cornel Țucă, domnului dr. locotenent-colonel Florea Petrişor; domnului comandor dr. Marian Moşneagu; întregului personal al Arhivelor Ministerului Afacerilor Externe, îndeosebi domnului director dr. Stelian Obiziuc, domnului dr. Alexandru Ghişa, domnului dr. Dumitru Preda şi domnului Alexandru Nicolescu; întregului personal al Arhivelor Naționale Istorice Centrale, îndeosebi domnului director general dr. Dorin Dobrincu; întregului personal al Consiliului Național pentru

Studierea Arhivelor Securității, îndeosebi domnului conferențiar univ. dr. Virgiliu Țârău, domnului dr. Claudiu Secaşiu şi domnului dr. Silviu Moldovan; întregului personal al Arhivelor Naționale ale Republicii Moldova, îndeosebi domnului director dr. Petru Vicol; întregului personal al United States Holocaust Memorial Museum, îndeosebi domnului dr. Radu Ioanid şi domnului dr. Carl Modig; domnului dr. Tudor Ciobanu; doamnei Andrea Dobeş şi domnului Robert Fürtös de la Muzeul Memorial Sighetul Marmației; domnului Ioan Ciupea de la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei; domnului prof. univ. dr. Dennis Deletant; domnului prof. univ. dr. Florin Țurcanu; domnului dr. Dănuț Doboş; domnului dr. Lucian-Zeev Herşcovici; domnului Iancu Aizic, preşedintele Comunității Evreieşti din Tecuci; doamnei Rus Angela; domnului prof. univ. dr. Cornel Grad; domnului prof. univ. dr. George Cipăianu; domnului prof. univ. dr. Vasile Vesa; domnului prof. univ. dr. Nicolae Edroiu; domnului cercetător ştiințific principal I dr. Gheorghe Iancu; domnului cercetător ştiințific principal I dr. Stelian Mândruț; domnului director al Inspectoratului Național pentru Evidența Persoanelor Luncaşu Silviu-Cristian. Nu putem încheia acest cuvânt înainte fără a adresa mulțumiri familiei, care ne-a încurajat şi sprijnit necondiționat în cursul elaborării prezentei lucrări.

Ottmar Traşcă
Cluj-Napoca
Septembrie 2009

Prefață

În România şi Transnistria, Holocaustul a avut trăsături specifice, care îl diferențiază de politica de exterminare a evreilor promovată în alte părți ale Europei şi în teritoriile sovietice ocupate de Reich. În primul rând, mareşalul Antonescu poartă principala răspundere pentru crimele comise împotriva evreilor. Persecuția şi exterminarea evreilor români a avut loc sub dictatura sa militară (1941-1944), România fiind în această perioadă un aliat suveran al Germaniei naziste. În al doilea rând, Holocaustul evreilor din România a rezultat nu numai în urma unor asasinate în masă sistematice, ci şi în urma ghetoizărilor, deportărilor, respectiv condițiilor de trai inumane din ghetourile şi lagărele situate în Transnistria. În fapt, deportarea a fost soluția găsită de Antonescu la ceea ce el numea eufemistic „problema evreiască". Asasinarea sistematică a evreilor este ilustrată de moartea unui număr de 12.000 până la 20.000 de evrei în Basarabia şi Bucovina, executați de către armatele române şi germane în iulie-august 1941. În lucrarea sa, *Evreii sub regimul Antonescu* (ediția a doua revăzută şi adăugită, Bucureşti, 2006, p. 138-166), Radu Ioanid estimează numărul evreilor executați în primele zile ale războiului de unitățile româneşti şi germane (Einsatzgruppe D), la 23.513, afirmând că 6.348 dintre aceştia au fost victimele „echipelor morții" germane – Einsatzgruppe D. Dinu Giurescu, într-o analiză a cifrelor furnizate de Ioanid, susține că din numărul victimelor care se atribuie Armatei Române, adică 16.805, 5.841 au fost asasinați de militari aparținând unor unități ale Armatei Române, ale căror excese au fost dovedite de documentele de arhivă sau literatura memorialistică. Ceilalți 10.964 morți sunt „persoane asasinate fără indicarea documentelor care cuprind cifrele" (Dinu Giurescu, *România în timpul celui de al doilea război mondial*, 1999, p. 156). Din cei 147.000 de evrei din Bucovina şi Basarabia, care au fost deportați în Transnistria în perioada 1941-1942, cel puțin 90.000 au murit, majoritatea din cauza febrei tifoide şi a foametei. Aceste cifre au la bază rapoartele trimise lui Ion Antonescu de către guvernatorii Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei. Cifra evreilor supraviețuitori dintre cei care au fost deportați în Transnistria datează din 15 noiembrie 1943 (vezi documentul nr. 408 din

prezentul volum). În aceeaşi perioadă, au murit alţi circa 170.000 de evrei aparţinând populaţiei locale ucrainene din Transnistria, din care aproximativ 15.000-20.000 de evrei au fost asasinaţi de trupele române la Odessa, în octombrie 1941.

Istoria înseamnă un proces de continuă regândire, de revizuire şi revizitare a trecutului, iar acumularea de cunoştinţe poate duce la înţelegere. Ottmar Traşcă, autorul acestui volum de documente, a fost animat de acest spirit. Documentele, identificate, selectate, şi editate de el, evidenţiază rolul jucat de armata română în implementarea Holocaustului în teritoriile aflate sub controlul ei. Ele scot în evidenţă, după cum însuşi domnul Traşcă scrie, un lucru fundamental, şi anume aportul armatei române la ghetoizarea, deportarea, şi asasinarea în masă a evreilor din Moldova, Basarabia, Bucovina şi Transnistria (a se vedea, de exemplu, documentele nr. 23, 42, 55, 73, 74, 76, 81, 89, 104, 133, 153, 157, 165, 182 din prezentul volum). Totodată, nu sunt trecute cu vederea nici documentele care relevă autosesizarea, în unele cazuri, a autorităţilor militare româneşti, în legătură cu abuzurile înfăptuite de militarii români, solicitarea intrării în legalitate, respectiv sancţionarea, celor vinovaţi (a se vedea documentele nr. 32, 33, 51, 53, 66 şi 88 din prezentul volum).

Studiul introductiv semnat de domnul Ottmar Traşcă, referitor la armata română şi chestiunea evreiască între anii 1941-1944, analizează datele noi furnizate de acest volum de documente, permiţându-i autorului să tragă mai multe concluzii privind acţiunile armatei române. În privinţa Pogromului de la Iaşi, el relevă că răspunderea pentru aceste evenimente sângeroase „revine în principal autorităţilor locale şi centrale antonesciene, armata fiind la rândul ei implicată în excese". Pe baza analizei documentelor emise de armată, Ottmar Trască prezintă un bilanţ autoritativ al soartei populaţiei evreieşti din Odessa în iarna 1941-1942: „putem afirma că perioada cuprinsă între 17 octombrie 1941 – începutul lui martie 1942 – moment ce a marcat încheierea în linii mari a deportărilor – pentru populaţia evreiască din Odessa a fost sinonimă cu instituirea unui regim de teroare şi exterminare, în urma căruia şi-au pierdut viaţa între 25.000–40.000 de evrei şi au fost deportaţi aproximativ 35.000 de evrei".

Mai multe documente din prezentul volum confirmă informaţiile oferite de alte izvoare istorice cu privire la excesele îndreptate împotriva evreilor. De exemplu documentul nr. 279 referitor la predarea, în localitatea Brailow, în data de 3 iulie 1942 – a unui număr de 247 evrei şi executarea acestora de către autorităţile germane. George Tomaziu, un pictor român trimis în 1942 să lucreze pentru Opera Română din Odessa, a fost martor ocular al asasinării acestui grup de evrei (George Tomaziu, *Jurnalul unui figurant,* Bucureşti, 1995, pp.64-70.)

Aparatul critic şi bibliografia, migălos intocmite de editor, impresionează prin cantitatea şi varietatea surselor citate, conferând acestui volum o valoare ştiinţifică deosebită.

Documentele de arhivă descoperite şi editate în acest volum de Ottmar Traşcă relevă, într-o manieră lipsită de echivoc, răspunderea armatei române cu privire la soarta populaţiei evreieşti din România în perioada 1941-1944. Ele ne invită, în acelaşi timp, să ne întrebăm: de ce această armată, care a contribuit în mod eroic la înfăptuirea României Mari, a adăpostit sentimente anti-evreieşti în perioada interbelică, şi de ce comandantul ei, Ion Antonescu, a deportat în anii 1941-1942 – printre sutele de mii de evrei – pe militarii evrei, unii decoraţi cu ordinul Mihai Viteazul în timpul primului război mondial, care luptaseră pentru întregirea neamului românesc? În acest caz recunoştinţa neamului a fost, pentru câţiva dintre ei, moartea în Transnistria.

Dennis Deletant
Octombrie 2009

Studiu introductiv

Cercetarea politicii antisemite promovate de regimul antonescian în perioada celui de-al doilea război mondial a beneficiat de-a lungul timpului de un interes deosebit din partea istoricilor români şi străini. În plan istoriografic acest interes s-a reflectat prin introducerea în circuitul ştiinţific, îndeosebi în perioada postdecembristă, a unui număr însemnat de lucrări, studii şi volume de documente, ce au investigat teme precum locul şi rolul minorităţii evreieşti în cadrul societăţii româneşti precum şi raporturile cu statul român, natura antisemitismului antonescian, legislaţia şi măsurile antisemite iniţiate şi adoptate de regimul patronat de generalul – din august 1941 mareşalul – Ion Antonescu ori acţiunile de deportare şi exterminare îndreptate împotriva populaţiei evreieşti din Basarabia, Bucovina de nord şi Transnistria[1]. În pofida existenţei unei literaturi de specialitate dense şi valoroase, cu o paletă largă de opinii şi interpretări pertinente, credem că există încă numeroase aspecte referitoare la persecuţia şi exterminarea evreilor din România în cursul celui

1 Din bogata literatură de specialitate consacrată Holocaustului din România vom menţiona în mod deosebit lucrările semnate de Matatias Carp, *Cartea neagră. Suferinţele evreilor din România. 1940-1944*, volumele I-III, Bucureşti, 1946-1948; Alexander Dallin, *Odessa, 1941-1944. A Case Study of Soviet Territory under Foreign Rule*, Santa Monica, 1957; Martin Broszat, *Das Dritte Reich und die rumänische Judenpolitik.* In: *Gutachten des Instituts für Zeitgeschichte*, München, 1958, pp. 102-183; Jean Ancel (editor), *Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry during the Holocaust*, volumele I-XII, New York, 1986; Ekkehard Völkl, *Transnistrien und Odessa (1941-1944)*, Regensburg, 1996; Randolph L. Braham (editor), *The Destruction of Romanian and Ucrainian Jews during the Antonescu Era*, New York, 1997; Jean Ancel, *Transnistria*, volumele I-III, Bucureşti, 1998; *Idem*, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumele I-II, Bucureşti, 2001-2003; Andrej Angrick, *Besatzungspolitik und Massenmord. Die Einsatzgruppe D in der südlichen Sowjetunion 1941-1943*, Hamburg, 2003; Jean Ancel, *Preludiu la asasinat. Pogromul de la Iaşi*, 29 iunie 1941, Iaşi, 2005; Radu Ioanid, *Holocaustul în România. Distrugerea evreilor şi romilor sub regimul Antonescu 1940-1944*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, 2006; Dennis Deletant, *Aliatul uitat al lui Hitler. Ion Antonescu şi regimul său 1940-1944*, Bucureşti, 2008, p. 115 şi următoarele.

de-al doilea război mondial insuficient cercetate, printre acestea numărându-se în opinia noastră inclusiv rolul jucat de Armata română în elaborarea şi implementarea măsurilor antisemite. Studiul nostru îşi propune în acest sens să prezinte în mod succint, pe baza literaturii de specialitate edite, dar mai ales a surselor documentare inedite, provenite în special din Arhivele Militare Române, Arhivele Ministerului Afacerilor Străine şi Arhivele Naționale Istorice Centrale, implicarea autorităților militare – de la cel mai înalt nivel de comandă până la eşaloanele inferioare – în excesele înfăptuite împotriva populației evreieşti din România, Basarabia, Bucovina de nord şi Transnistria. Demersul nostru istoriografic se va concentra în esență pe perioada iunie 1941-august 1944, alegerea acestui interval de timp fiind determinată de mai multe considerente. Deşi este indiscutabil faptul că ponderea armatei române în cadrul statului a crescut exponențial odată cu preluarea puterii în septembrie 1940 de către generalul Ion Antonescu – în majoritatea posturilor cheie din guvern şi din instituțiile centrale fiind dealtfel plasați militari activi sau în rezervă – totuşi adoptarea măsurilor îndreptate împotriva populației evreieşti din România în perioada premergătoare declanşării operațiunii „Barbarossa" s-a datorat îndeosebi prezenței la putere a Mişcării Legionare precum şi a contextului internațional existent la acea dată (hegemonia Germaniei național-socialiste pe continentul european). În acest sens este suficient să amintim – de exemplu – faptul că majoritatea actelor normative referitoare la românizare au fost adoptate în perioada septembrie 1940-ianuarie 1941 la inițiativa Mişcării Legionare[1], influența exercitată în această perioadă de armata română asupra politicii antisemite a regimului antonescian fiind redusă. Din acest punct de vedere situația avea să se schimbe esențial după 22 iunie 1941, moment ce marchează nu numai începutul „cruciadei împotriva bolşevismului" ci şi radicalizarea politicii antisemite a regimului antonescian, îndeosebi în Basarabia, Bucovina de nord şi Transnistria. În aceste provincii inclusiv armata română avea să fie implicată în operațiunile de ghetoizare şi de deportare a populației evreieşti din aceste provincii, dar mai ales în asasinatele de masă comise împotriva acesteia, exemplul cel mai concludent fiind reprezentat de evenimentele sângeroase de la Odessa.

Pogromul de la Iaşi, 28-30 iunie 1941

Unul din capitolele cele mai sumbre şi tragice ale persecuției evreilor din România în perioada celui de-al doilea război mondial este reprezentat, fără

1 Vezi pe larg Ottmar Traşcă, *Relațiile româno-germane şi chestiunea evreiască: august 1940-iunie 1941*. In: *România şi Transnistria: Problema Holocaustului*, coordonatori: Viorel Achim, Constantin Iordachi, Bucureşti, 2004, p. 266 şi următoarele.

îndoială, de pogromul derulat la Iaşi în zilele de 28-30 iunie 1941. Aşa cum era de aşteptat, evenimentul, caracterizat de istoricul Gerald Reitlinger drept „primul masacru de proporţii" înfăptuit împotriva populaţiei evreieşti din estul Europei după izbucnirea conflictului sovieto-german la 22 iunie 1941[1], a generat ample dezbateri istoriografice, în România şi în alte state, deopotrivă. În funcţie de punctele de vedere formulate de istorici cu privire la cauzele, derularea şi, mai ales, responsabilităţile legate de acest asasinat în masă, considerăm că lucrările şi studiile elaborate pe această temă pot fi grupate în două categorii interpretative majore. În prima categorie se încadrează contribuţiile istoriografice ce au încercat să explice pregătirea şi desfăşurarea pogromului exclusiv prin prezenţa trupelor germane în oraşul Iaşi, ce ar fi beneficiat de sprijinul şi complicitatea legionarilor precum şi a unor „elemente declasate" din rândurile Armatei române. În schimb, în cadrul acestor lucrări implicarea regimului antonescian în pogromul din Iaşi a fost fie negată în totalitate, fie diminuată considerabil sau, în cel mai fericit caz, trecută sub tăcere. Reprezentativă în acest sens este lucrarea apărută în 1978 sub semnătura „istoricilor" Aurel Kareţki şi Maria Covaci[2], cercetători la vremea respectivă în cadrul Institutului de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R. În ceea ce priveşte derularea şi autorii masacrului, Aurel Kareţki şi Maria Covaci afirmă că evenimentele au scăpat de sub control în ziua de sâmbătă, 28 iunie, când trupele germane cantonate în cartierul Tătăraşi au început maltratarea populaţiei evreieşti, fiind secondate în această acţiune de legionari: „Iniţiativa a aparţinut hitleriştilor, iar traducerea în faptă a revenit aceluiaşi Manoliu Mircea, legionar din Dorohoi, care avea în subordine 30 de soldaţi şi care a acţionat fără niciun ordin al organelor superioare"[3]. Ignorând cu desăvârşire documentele de arhivă la care au avut acces nemijlocit şi care demonstrau implicarea autorităţilor locale şi centrale antonesciene în pregătirea şi derularea pogromului, autorii menţionaţi au acreditat teza potrivit căreia autoritâţile locale au încercat să pună capăt exceselor dar eforturile lor au rămas fără rezultat, întrucât în urma haosului creat de acţiunea trupelor germane, a legionarilor şi ale „elementelor declasate" ele ar fi pierdut în totalitate controlul asupra oraşului: „Din rapoartele şi informările emanate de la diferite organe se poate lesne vedea că autorităţile române au pierdut în aceste zile controlul asupra oraşului, iar iniţiativele Comandamentului german încurajau elementele antisemite, legionare şi alte categorii de declasaţi"[4]. Concluzia finală la care ajung autorii în privinţa respon-

1 Cf. Gerald Reitlinger, *La soluzione finale. Il tentativo di sterminio degli Ebrei d'Europa. 1939-1945*, traduzione di Quirino Maffi, Milano, 1962, p. 485.

2 Aurel Kareţki, Maria Covaci, *Zile însângerate la Iaşi. (28-30 iunie 1941)*, prefaţă de Nicolae Minei, Bucureşti, 1978.

3 *Ibidem*, pp. 68-69.

4 *Ibidem*, p. 66.

sabililor pentru organizarea şi derularea pogromului este de asemenea extrem de relevantă şi nu necesită comentarii suplimentare: „din cele relatate reiese că organizatorii şi executorii acestui odios masacru au fost trupele hitleriste, sprijinite de legionari şi de elementele fasciste din armata română"[1]. Referitor la numărul victimelor autorii menţionaţi afirmă că în urma evenimentelor sângeroase din Iaşi şi-au pierdut viaţa un număr de 3233 evrei, dintre care 550 au fost asasinaţi în Iaşi iar restul au sucombat în „trenurile morţii"[2].

Am insistat în mod deosebit asupra lucrării semnate de Aurel Kareţki şi Maria Covaci din două considerente. În primul rând se cuvine a fi precizat faptul că în România opul în discuţie avea să reprezinte până în 1989 punctul de vedere oficial cu privire la pogromul din Iaşi, „opiniile" şi „interpretările" autorilor menţionaţi fiind preluate în aproape toate lucrările ce s-au referit, mai mult sau mai puţin, la acest eveniment, inclusiv de istorici cu merite incontestabile în cercetarea şi analizarea regimului antonescian şi a situaţiei României în cursul celui de-al doilea război mondial. De exemplu, reputatul istoric Aurică Simion, autorul unor studii şi lucrări remarcabile privitoare la regimul antonescian, în care a formulat mai multe opinii şi interpretări contrare tezelor oficiale ale regimului, a preferat în ce priveşte analizarea situaţiei evreilor din România în timpul celui de-al doilea război mondial să preia aproape ad-litteram, clişeele, opiniile preconcepute şi mistificările introduse în circuitul ştiinţific de Aurel Kareţki şi Maria Covaci: „În cei patru ani de dominaţie a Reich-ului hitlerist asupra României – arată Aurică Simion – Berlinul a încercat, în repetate rânduri, să determine autorităţile române să treacă la rezolvarea «problemei evreieşti» după «modelul nazist». Mai mult încă, în vara anului 1941, hitleriştii au organizat la Iaşi, cu concursul unor legionari şi a altor elemente declasate, peste capul autorităţilor române, care pierduseră, practic, controlul asupra oraşului, un pogrom în care au fost ucişi 3233 de cetăţeni evrei, iar alte câteva mii au fost supuşi schingiuirilor, fiind salvaţi cu multă greutate"[3].

În al doilea rând, se cuvine a fi subliniat faptul că „tezele" introduse în circuitul ştiinţific de Aurel Kareţki şi Maria Covaci – la care ne-am referit pe larg anterior – nu au dăinuit doar până la căderea regimului comunist din România, ci, din nefericire, ele s-au perpetuat în anumite lucrări, sub o formă sau alta, inclusiv în perioada postdecembristă. Deşi prăbuşirea dictaturii ceauşiste în decembrie 1989 a creat premisele necesare investigării pe baze noi, cu adevărat ştiinţifice, a unor teme de cercetare denaturate, ignorate sau interzise înainte de 1989, printre care se înscria şi pogromul din Iaşi, totuşi rezultatele obţinute în cercetarea acestui eveniment extrem de controversat din

1 *Ibidem*, pp. 102-103.
2 *Ibidem*, pp. 104-105.
3 Aurică Simion, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecţiei române din august 1944*, Cluj-Napoca, 1979, p. 132.

istoria contemporană a României nu au fost întotdeauna pe măsura aşteptărilor. În paralel cu realizările ştiinţifice remarcabile consacrate investigării situaţiei evreilor din România în perioada celui de-al doilea război mondial, în cadrul istoriografiei postdecembriste au fost elaborate, din nefericire, inclusiv lucrări sau studii ce nu au făcut altceva decât să preia şi să reitereze într-o manieră necritică opiniile tendenţioase şi clişeele formulate înainte de 1989 de istoricii oficiali ai regimului comunist. În această din urmă categorie se înscriu, în opinia noastră, inclusiv lucrările semnate de Dorel Bancoş ori Alex Mihai Stoenescu. Dacă în privinţa afirmaţiilor istoricului Dorel Bancoş referitoare la pogromul de la Iaşi ne vom mărgini doar la constatarea că ele nu reprezintă altceva decât o reluare fidelă a „opiniilor" formulate de Aurel Kareţki şi Maria Covaci[1], ceea ce ne scuteşte de comentarii suplimentare, mult mai nocive ni se par în schimb aserţiunile publicistului Alex Mihai Stoenescu fapt pentru care acestea credem că merită a fi prezentate pe larg. Fără a se număra printre cei care neagă în totalitate responsabilitatea regimului antonescian în privinţa persecuţiei evreilor din România, totuşi prin interpretările şi afirmaţiile vehiculate Alex Mihai Stoenescu tinde în mod vădit în direcţia disculpării mareşalului Ion Antonescu şi a diminuării amploarei Holocaustului evreilor din România în timpul celui de-al doilea război mondial.

Astfel Alex Mihai Stoenescu identifică două cauze principale ale tragicului eveniment din iunie 194, respectiv: 1) prezenţa trupelor germane în Iaşi; 2) acceptul Conducătorului Statului de a ceda Germaniei în iunie 1941 o parte a suveranităţii naţionale. „Pe acest fond de slăbiciune şi de cedare gravă – afirmă Alex Mihai Stoenescu – serviciile secrete germane – care însoţeau întotdeauna trupele – precum şi unităţile organizaţiei Todt, au acţionat ca la ele acasă, încălcând prin exces înţelegerea formală dintre părţi şi, implicit, suveranitatea României. Conform doctrinei naziste, evreii din fâşia Armatei a 11-a urmau să fie exterminaţi. Această intenţie s-a suprapus în mod nefericit cu măsurile ordonate de Marele Stat Major român, care vizau deportarea evreilor comunişti sau simpatizanţi din zonele de front, în baza unor raţiuni strict militare. [...] Această ultimă intenţie a Marelui Stat Major trebuie luată în calcul ca o măsură reală în favoarea evreilor şi pe fondul dorinţei generalului Antonescu de a-şi păstra autoritatea civilă, în calitate de şef al statului, cedarea unei părţi a suveranităţii pe considerente militare fiind un aspect al amatorismului său politic"[2]. Fără a intra în prea multe detalii, vom menţiona doar că opiniile acreditate de Alex Mihai Stoenescu sunt contrazise categoric atât de studiile şi lucrările publicate recent, cât şi de documentele provenite deopotrivă

1 Vezi în acest sens Dorel Bancoş, *Social şi naţional în politica guvernului Ion Antonescu*, Bucureşti, 2000, p. 159-160.

2 Alex Mihai Stoenescu, *Armata, Mareşalul şi Evreii. Cazurile Dorohoi, Bucureşti, Iaşi, Odessa, Bucureşti,* 1998, pp. 227-228.

din arhivele germane şi române, îndeosebi de cele incluse în prezentul volum. În acest context, referindu-ne strict la citatul anterior, nu putem să nu remarcăm faptul că Alex Mihai Stoenescu atribuie Armatei a 11-a germane intenţia exterminării evreilor din zona sa operativă, deşi în lucrarea excepţională consacrată activităţii Einsatzgruppe D istoricul german Andrej Angrick relevă faptul că sarcina identificării şi eliminării inamicilor Reichului din spatele armatelor operative germane – îndeosebi a populaţiei evreieşti – a revenit unităţilor de exterminare mobile ale SS, în speţă Einsatzgruppen A, B, C şi D. Mai mult, Andrej Angrick consacră un spaţiu larg conflictului intervenit între Einsatzgruppe D şi conducerea Armatei a 11-a germane, care a încercat să limiteze pe cât posibil „activitatea" Einsatzgruppe D aflată sub comanda Standartenführerului (colonelului) SS Otto Ohlendorf[1]. În al doilea rând Alex Mihai Stoenescu mistifică cu bună ştiinţă conţinutul ordinului emis de Ion Antonescu la 21 iunie 1941 – la care ne vom referi pe larg într-un alt context – întrucât ordinul în cauză nu se limita doar la îndepărtarea „evreilor comunişti sau simpatizanţi din zonele de front" – aşa cum susţine Alex Mihai Stoenescu – ci avea în vedere deportarea în lagărul de la Târgu Jiu a întregii populaţii evreieşti valide dintre Siret şi Prut, cu vârsta cuprinsă între 18-60 ani[2]. De asemenea, în opinia noastră este cel puţin cinică afirmaţia autorului analizat, potrivit căreia măsura deportării evreilor era „în favoarea" acestora, fără a mai aduce în discuţie faptul că prin „raţiunile de natură militară" – invocate în scopul justificării deciziilor Conducătorului statului îndreptate împotriva populaţiei evreieşti din Moldova şi nu numai – Alex Mihai Stoenescu pare să-şi asume fără rezerve retorica regimului antonescian care aşeza semnul egalităţii între evrei şi comunism.

La polul opus se situează studiile şi lucrările ce infirmă categoric tezele introduse în circuitul ştiinţific de Aurel Kareţki şi Maria Covaci şi care demonstrează faptul că pogromul de la Iaşi a fost în principal opera instituţiilor locale şi centrale antonesciene (SSI, Armată, Poliţie, Jandarmerie, etc), acestea beneficiind de complicitatea şi ajutorul populaţiei locale, respectiv a unor militari germani cantonaţi sau aflaţi în trecere prin Iaşi[3]. Astfel, într-o monografie

1 Andrej Angrick, *Besatzungspolitik und Massenmord. Die Einsatzgruppe D in der südlichen Sowjetunion 1941-1943*, p. 139 şi următoarele.

2 Arhivele Militare Române, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2410, f. 270-271 (În continuare se va cita AMR); Vezi documentul nr. 5.

3 A se vedea îndeosebi contribuţiile ştiinţifice remarcabile semnate de Jean Ancel, *The Jassy Syndrome*. In: *Romanian Jewish Studies*, nr. 1 (1987), p. 33-49; nr. 2 (1987), pp. 35-52; *Idem*, *The Jassy Pogrom – June 29, 1941*. In: Mariana Hausleitner, Brigitte Mihok, Juliane Wetzel (Herausgeber), *Rumänien und der Holocaust. Zu den Massenverbrechen in Transnistrien 1941-1944*, Berlin, 2001, p. 53-67; Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască*, volumul. II Partea a doua 1933-1944, p. 83-124; *Idem, Preludiu la asasinat. Pogromul de la Iaşi, 29 iunie 1941*, *passim*; Radu Florian, *The Jassy Massacre of June 29-30, 1941*: *An Early*

remarcabilă consacrată tragicului eveniment, istoricul israelian Jean Ancel a demonstrat într-o manieră extrem de convingătoare – pe baza unei cercetări arhivistice impresionante – că Pogromul din Iaşi a fost planificat şi executat de autorităţile româneşti, cu complicitatea şi sprijinul Armatei germane cantonate în Iaşi, pentru ca ulterior rapoartele întocmite de autorităţile locale şi centrale antonesciene să fie falsificate, responsabilitatea planificării şi executării masacrului fiind atribuită părţii germane. În acest sens Jean Ancel afirmă neechivoc, chiar în primul capitol referitor la iniţiatorii, planificatorii şi executanţii asasinatului în masă, următoarele: „Pogromul de la Iaşi a fost executat la ordinul explicit al lui Ion Antonescu, care a dispus evacuarea din oraş a tuturor evreilor şi lichidarea fără milă a oricărui evreu care va deschide focul asupra soldaţilor români şi germani. Secţia a II-a a Marelui Cartier General (MCG) şi Serviciul Special de Informaţii (SSI) au pregătit terenul pentru pogrom şi au furnizat pretextul pentru pedepsirea evreilor din oraş. Unităţi ale Armatei germane, care au fost instalate în Iaşi, i-au ajutat pe români să-şi realizeze fantezia lor antisemită. Planificarea masacrului s-a bazat pe exemplul pogromului de la Dorohoi, din vara anului 1940, şi nu pe pogromurile executate de naziştii în Europa de Răsărit, care abia începuseră (de pildă, pogromul de la Lvov, de la începutul lunii iulie 1941); însă fără prezenţa Armatei germane în România, regimul lui Antonescu nu ar fi îndrăznit să pună la punct un astfel de plan, de asemenea proporţii. Evacuarea evreilor din Iaşi făcea parte din «Planul mare», care urma să pună capăt prezenţei evreieşti în Moldova, concomitent cu exterminarea fizică a evreilor din Basarabia şi Bucovina, plan cunoscut sub denumirea-cod «Curăţirea terenului». La 29 iunie, ziua în care urmau să fie evacuaţi toţi evreii din oraş, la Iaşi se aflau 45.000 de evrei. În mai 1942, la recensământul «persoanelor având sânge evreiesc», în oraş au fost găsiţi 32.364 de evrei. Deci cel puţin 12.000 de evrei au fost masacraţi în timpul pogromului”[1]. În opinia noastră interpretarea oferită de istoricul israelian cu privire la cauzele, derularea şi responsabilii pentru masacrul din capitala Moldovei este cea mai apropiată de adevărul istoric şi, după cum vom constata, este confirmată în linii mari, inclusiv de sursele documentare identificate de noi în arhivele româneşti şi incluse în prezentul volum.

Întrucât desfăşurarea în sine a pogromului este bine cunoscută, ne vom îndrepta atenţia asupra implicării în pogrom a unor unităţi militare, respectiv a manierei în care au fost receptate evenimentele de la Iaşi de către autorităţile militare române. Un prim aspect la care ne vom referi este reprezentat de psihoza antievreiască existentă în momentul declanşării operaţiunii „Barbarossa”.

Act of Genocide. Against the Jews. In: Randolph L. Braham (editor), *The Destruction of Romanian and Ucrainian Jews during the Antonescu Era*, pp. 63-85; Radu Ioanid, *Holocaustul în România. Distrugerea evreilor şi romilor sub regimul Antonescu 1940-1944*, pp. 99-137.

1 Jean Ancel, *Preludiu la asasinat. Pogromul din Iaşi, 29 iunie 1941*, p. 15.

Astfel, documentele cercetate de noi relevă faptul că în iunie 1941, îndeosebi în cadrul marilor unități concentrate în Moldova, predomina starea de spirit antisemită datorată în primul rand rapoartelor elaborate de SSI, Armată, Jandarmerie, etc, care atrăgeau atenția la unison asupra „pericolului" reprezentat de „comuniştii evrei" – termen ce apare în majoritatea documentelor – pentru spatele frontului. De exemplu, printr-o rezoluție de pe o notă informativă întocmită în preajma izbucnirii conflictului sovieto-german, Conducătorul statului dispunea închiderea „cafenelelor evreieşti comuniste din Moldova" precum şi identificarea de către Ministerul de Interne, pe regiuni, a evreilor agenți comunişti sau simpatizanți. Potrivit aceleiaşi rezoluții, Ministerul de Interne trebuia să „fie în măsură a face cu ei ceeace voi ordona, când va fi momentul oportun"[1]. Acest „moment oportun" s-a ivit în scurt timp, odată cu declanşarea campaniei militare din est şi implicarea armatei române în conflict alături de Wehrmachtul german. În consecință, la 21 iunie 1941 Ministerul de Interne transmitea Marelui Stat Major, Inspectoratului General al Jandarmeriei, Direcțiunii Generale a Poliției şi Prefecturilor ordinul nr. 4147 prin care generalul Ion Antonescu dispunea următoarele:

„1. Toți evreii valizi între 18-60 ani, din satele dintre Siret şi Prut, vor fi evacuați în lagărul Tg. Jiu şi în satele din jurul acestui oraş. Primele trenuri pleacă cu începere de azi 21 Iunie a. c.

Restul familiilor evreieşti din satele dintre Siret şi Prut, ca şi familiile evreieşti din celelalte sate din Moldova vor fi evacuate cu ceea ce le este necesar pentru trai, în comunele urbane de pe teritoriul județelor respective prin grija prefecților de județ.

Evacuarea acestor familii din satele din Moldova, se va face în 48 de ore de la primirea ordinului.

2. Toate familiile evreieşti care se găsesc în satele din restul țării, vor fi evacuate cu ceea ce le este necesar pentru trai, în comunele urbane de pe teritoriul județului respectiv, prin grija prefecților, în timp de 4 zile de la primirea prezentului ordin.

Pentru toți evacuații se vor întocmi tabele, care vor fi predate polițiilor respective, pentru a ține evidența lor în scopul ca orice eventuală deplasare să se poată face cu înlesnire"[2].

Dispozițiile anterioare au fost reiterate şi completate prin intermediul ordinului nr. 4599 din 30 iunie 1941, emis de Ministerul de Interne şi adresat Inspectoratului General al Jandarmeriei, respectiv Prefecturilor din anumite zone

1 Consiliul Național Pentru Studierea Arhivelor Securității Bucureşti, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alții), volumul I, f. 11 (În continuare se va cita CNSAS); Vezi documentul nr. 4.

2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2410, f. 270-271; Vezi documentul nr. 5.

ale țării (Moldova, Valea Prahovei, Dobrogea). Astfel, sub pretextul că URSS urmăreşte să producă acte de sabotaj şi diversiune în spatele frontului, lansând în acest scop spioni şi agenți terorişti care „iau contact ca agenți rezidenți din țară şi cu populația evreo-comunistă, organizând acte de sabotaj, terorism şi agresiune", ordinul prevedea internarea evreilor din oraşe – cu vârsta cuprinsă între 18-60 ani – în cartiere evreieşti şi plasarea lor sub pază, interzicerea circulației evreilor între orele 20.00-7.00 precum şi luarea de ostateci dintre „conducătorii cunoscuți ai evreilor (rabini, hahami etc.), comuniştilor şi legionarilor comunişti, care să fie cazați într'o clădire aparte şi, în cazul când se va produce vreun act de rebeliune sau terorism, să fie împuşcați"[1]. Aplicarea ordinelor prezentate anterior a însemnat nu numai deportarea în primele zile ale conflictului sovieto-german, în condiții inumane, a mii de evrei din Moldova şi internarea acestora în lagărele din Târgu Jiu, Craiova, Caracal, Turnu Severin, etc[2], ci şi crearea unei psihoze antisemite de masă în cadrul unităților operative ale Armatelor 3 şi 4 române şi a populației locale din Moldova, o psihoză propagată de la cel mai înalt nivel decizional, ce identifica evreii drept exponenți ai comunismului şi îi considera ca atare principalul pericol pentru siguranța statului. Această psihoză avea să contribuie din plin la producerea pogromului de la Iaşi.

Evenimentele s-au precipitat în urma afluirii trupelor române şi germane în Iaşi, respectiv a bombardamentelor executate de către aviația sovietică. Un prim atac aerian asupra oraşului a avut loc la 24 iunie 1941, iar la scurt timp ofițerii, legionarii şi adepții lui A. C. Cuza au lansat zvonuri potrivit cărora populația evreiască ar reprezenta coloana a V-a sovietică. În ziua următoare, au apărut şi primele semne prevestitoare ale furtunii ce avea să se abată asupra evreilor din Iaşi. Pentru a putea identifica casele locuite de evrei, polițiştii ieşeni au cutreierat străzile oraşului invitând populația creştină să afişeze la ferestre şi porți semnul crucii[3]. În dimineața zilei de 26 iunie 1941 a urmat un al doilea raid aerian al aviației sovietice asupra oraşului. De această dată efectele au fost mult mai vizibile comparativ cu bombardamentul din 24 iunie 1941. S-au semnalat distrugeri însemnate în Piața Unirii, la Palatul Telefoanelor, la Fundația Ferdinand, etc., în urma atacului pierzându-şi viața inclusiv un număr de 111 militari şi civili. În buletinul informativ din 27 iunie 1941 Comandamentul 4 Teritorial din Iaşi a raportat că avioanele sovietice au lansat în oraş paraşutişti, dintre care 2 erau evrei din Iaşi repatriați în URSS în vara anului 1940. De asemenea, acelaşi comandament militar a informat eşaloanele superioare că în timpul bombardamentului aviației sovietice „la unele fabrici evreieşti lucrătorii evrei ar

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2410, f. 372b; Vezi documentul nr. 14.

2 Radu Ioanid, *Holocaustul în România. Distrugerea evreilor şi romilor sub regimul Antonescu 1940-1944*, p. 103.

3 *Ibidem*.

fi arborat steagul roşu, iar populaţia evreiască a simpatizat cu acţiunea comunistă aplaudând"[1]. Este lesne de înţeles faptul că asemenea rapoarte au avut menirea de a înteţi psihoza antisemită şi de a tensiona şi mai mult atmosfera încordată existentă în oraş.

Ca urmare a zvonurilor privitoare la „acţiunile subversive" ale populaţiei evreieşti, Chestura Poliţiei Iaşi a organizat în colaborare cu Jandarmeria în seara zilei de 26 iunie 1941, între orele 17-21, razii şi percheziţii la casele locuite de evrei în urma cărora s-au confiscat „lanterne electrice, corespondenţă subversivă, steaguri roşii, broşuri, manifeste, brichete". Cu acest prilej Poliţia a arestat şi transportat la Chestura Poliţiei un număr de 317 evrei, din care 207 au fost reţinuţi întrucât „la ei s'au găsit lanterne şi alte numeroase obiecte (îmbrăcăminte şi alte pânze de culoare roşie) din care ar putea confecţiona steaguri comuniste". Chestorul Poliţiei Iaşi – locotenent-colonelul de jandarmi Constantin Chirilovici – a propus internarea suspecţilor pe timp limitat într-o cazarmă pentru a preveni contactul acestora cu „spionii şi agenţii rezidenţi pe care inamicul îi are lăsaţi în localitate"[2]. Nu este exclus ca informaţiile conţinute de acest raport, precum şi acuzele de colaborare cu Armata Roşie formulate de diverse comandamente militare la adresa evreilor să fi stat la baza deciziei generalului Ion Antonescu de a evacua evreii din oraş, decizie ce a fost comunicată telefonic comandantului garnizoanei Iaşi – colonelul Constantin Lupu – la 27 iunie 1941 şi reiterată în noaptea de 28/29 iunie 1941[3]. Cert este faptul că pe fondul atmosferei tensionate ce domnea în oraş ca urmare a psihozei antisemite existente şi a zvonurilor referitoare la pactizarea evreilor cu inamicul, a fost suficientă o scânteie pentru a aprinde vălvătaia în seara zilei de 28 iunie 1941. Întrucât desfăşurarea evenimentelor tragice consemnate în Iaşi în zilele de 28-30 iunie 1941 este binecunoscută, fiind prezentată pe larg în cadrul literaturii de specialitate[4], nu vom insista asupra lor, ci ne vom îndrepta atenţia asupra urmărilor şi manierei în care ele au fost receptate de autorităţile militare.

Majoritatea documentelor elaborate de diferitele comandamente militare şi incluse în prezentul volum caracterizează evenimentele din Iaşi drept „dezordini", respectiv „acţiuni comuniste". De exemplu, în buletinul informativ din 30 iunie 1941, Comandamentul 4 Teritorial afirma că în oraşul Iaşi „a avut loc o acţiune comunistă care a produs panică în rândurile populaţiei şi pierderi

1 AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 232-234; Vezi documentul nr. 10.
2 AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 94-96; Vezi documentul nr. 11.
3 Jean Ancel, *Preludiu la asasinat. Pogromul de la Iaşi, 29 iunie 1941*, p. 57.
4 Vezi pe larg în Jean Ancel, *Preludiu la asasinat. Pogromul de la Iaşi, 29 iunie 1941*, p. 61 şi următoarele; Radu Ioanid, *Holocaustul în România. Distrugerea evreilor şi romilor sub regimul Antonescu 1940-1944*, p. 107 şi următoarele; Dennis Deletant, *Aliatul uitat al lui Hitler*, p. 146 şi următoarele.

în trupele operative", fiind inspirată de comuniști și agenți sovietici[1]. De asemenea documentele confirmă deopotrivă implicarea în masacru a unor militari germani și români cantonați sau aflați în trecere prin Iași. Astfel, într-un raport întocmit în 30 iunie 1941, comandantul Diviziei 14 Infanterie – generalul Gheorghe Stavrescu – releva faptul că în pogrom „au fost implicați și unii ostași care au părăsit unitățile și s'au dedat la arestări, jafuri și chiar masacrarea populației evreiești", aceștia fiind deferiți Curții Marțiale „spre a fi judecați și sancționați imediat"[2]. Inclusiv Conducătorul statului s-a văzut nevoit să emită la 4 iulie ordinul nr. 255 prin care condamna acțiunea militarilor izolați care „din proprie inițiativă și de multe ori numai în scopul de a jefui sau maltrata, atacă populația evreiască și omoară la întâmplare astfel cum a fost cazul la Iași"[3]. Dacă în privința numărului victimelor pogromului documentele din prezentul volum nu oferă informații suplimentare față de datele furnizate de literatura de specialitate, în schimb pe baza lor suntem în măsură să prezentăm situația exactă referitoare la unul din cele două trenuri ale morții ce au părăsit gara din Iași. Conform informațiilor conținute de nota din 9 iulie 1941 întocmită de Direcția Justiției Militare, trenul care a plecat din Iași în dimineața zilei de 30 iunie 1941 în direcția Călărași – escortat de un detașament de jandarmi comandat de sublocotenentul în rezervă Aurel Triandaf – avea în compunere 35 de vagoane în care se aflau un număr de 2350 de evrei. Datorită condițiilor inumane existente în vagoanele închise ermetic (căldură, lipsa apei, etc) pe durata transportului și-au pierdut viața 1384 evrei, care au fost înhumați la Mărășești-10, Mirceşti-327, Tg. Frumos-654, Roman-53, Săbăoani-300, Inoteşti-40. Trenul a ajuns la Călărași în data de 6 iulie 1941, orele 15, unde au mai fost identificate încă 25 de cadavre, astfel că numărul total al victimelor s-a cifrat la 1409. Supraviețuitorii au fost cazați în cazarma Regimentului 23 Infanterie, însă starea lor era atât de precară în urma călătoriei infernale încât în ziua de 7 iulie 1941 au mai sucombat 5 evrei, în timp ce un număr de 69 erau muribunzi. Medicul garnizoanei Călărași a examinat cadavrele și a constatat că decesele se datorau „mizeriei fiziologice"[4]. Supraviețuitorii au rămas internați până la 30 august 1941, dată la care au fost eliberați și readuși la Iași[5].

În concluzie, responsabilitatea pentru evenimentele sângeroase consumate la Iași în ultimele zile ale lunii iunie 1941 revine în principal autorităților

1 AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 292, 294, 296; Vezi documentul nr. 17.
2 AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 459; Vezi documentul nr. 16.
3 AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1072, f. 92; Vezi documentul nr. 24.
4 AMR, fond 5465-Direcția Justiției Militare, dosar nr. 2184, f. 1; Vezi documentul nr. 28.
5 Vezi pe larg în Jean Ancel, *Preludiu la asasinat. Pogromul de la Iași, 29 iunie 1941*, pp. 315-316; Radu Ioanid, *Holocaustul în România. Distrugerea evreilor și romilor sub regimul Antonescu 1940-1944*, pp. 125-126.

locale şi centrale antonesciene, armata fiind la rândul ei implicată în excese. Pogromul de la Iaşi a fost primul masacru de proporţii comis împotriva evreilor pe teritoriul României, prefigurînd excesele ce aveau să urmeze în Basarabia, Bucovina de nord şi Transnistria în vara şi toamna anului 1941.

Armata română pe frontul de est, 22 iunie-16 octombrie 1941. Instaurarea administraţiei româneşti în Transnistria şi cucerirea Odessei

După cum este bine cunoscut, la 22 iunie 1941 Armata română s-a alăturat Wehrmachtului german în cadrul operaţiunii „Barbarossa". Dacă Germania nazistă îşi propusese cucerirea URSS şi distrugerea regimului bolşevic, participarea României a urmărit iniţial obiective mult mai limitate, respectiv eliberarea Basarabiei şi Bucovinei de nord, provincii ce fuseseră răpite de URSS în urma ultimatumurilor sovietice din 26-27 iunie 1940[1]. Operaţiunile militare româno-germane desfăşurate în flancul sudic al frontului de est, în care au fost angrenate Armata a 11-a germană, respectiv Armatele 3 şi 4 române, au evoluat pozitiv în prima fază a războiului şi au avut ca rezultat eliberarea până la sfârşitul lunii iulie 1941 a Basarabiei şi Bucovinei de nord, provincii care au reintrat în componenţa teritorială a statului român[2]. La începutul lunii august 1941, în urma unui schimb de scrisori cu Adolf Hitler[3], Conducătorul statului a

1 Pentru contextul intern şi internaţional în care România a fost nevoită să accepte ultimatumurile sovietice vezi pe larg Florin Constantiniu, *Între Hitler şi Stalin. România şi pactul Ribbentrop–Molotov*, Bucureşti, 1991, pp. 92–96; Valeriu–Florin Dobrinescu, Ion Constantin, *Basarabia în anii celui de al doilea război mondial*, Iaşi, 1995, pp. 149-191; Ion Constantin, *România. Marile Puteri şi problema Basarabiei*, Bucureşti, 1995, pp. 62–100.

2 Pentru cooperarea militară româno-germană pe frontul de est vezi îndeosebi Hans Doerr, *Der Feldzug nach Stalingrad. Versuch eines operativen Überblickes*, Darmstadt, 1955, pp. 55-116; Alexandru Duţu, *Între Wehrmacht şi Armata Roşie. Relaţii de comandament româno-germane şi româno-sovietice (1941-1945)*, Bucureşti, 2000, pp. 57-97; Friedrich Forstmeier, *Odessa 1941. Der Kampf um Stadt und Hafen und die Räumung der Seefestung 15. August bis 16. Oktober 1941*, Freiburg im Breisgau, 1967, *passim*; Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu. Relaţiile germano-române (1938-1944)*, Bucureşti, 1994, pp. 171-192; Manfred Kehrig, *Stalingrad. Analyse und Dokumentation einer Schlacht*, Stuttgart, 1974, pp. 45-69, 131-276, 456-473; Adrian Pandea, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu, *Românii la Stalingrad. Viziunea românească asupra tragediei din Cotul Donului şi Stepa Calmucă*, Bucureşti, 1992, *passim*; Gosztony Peter, *Hitlers fremde Heere. Das Schicksal der nichtdeutschen Armeen im Ostfeldzug*, Düsseldorf-Wien, 1976, pp. 140-153, 196-237, 291-328, 350-355.

3 În scrisoarea adresată la 31.07 1941 lui Adolf Hitler, Conducătorul Statului român, Ion Antonescu, comunica decizia sa de a „merge până la capăt în acţiunea ce am pornit la răsărit împotriva marelui duşman al civilizaţiei, al Europei şi al ţării mele: bolşevismul rus. De aceea nu pun nici un fel de condiţii şi nu discut cu nimic această cooperare militară". În scrisoarea sa de răspuns din 14.08.1941, Hitler s-a declarat de acord cu intenţiile exprimate de Ion

decis ca Armata română să continue operațiunile militare alături de Wehrmacht în adâncimea teritoriului sovietic. În cadrul scrisorii din 14 august 1941 Hitler a propus generalului Antonescu, printre altele, preluarea sarcinii asigurării siguranței teritoriului dintre Nistru și Nipru[1]. În afara considerentelor administrative și militare, oferta Führerului avea la bază inclusiv motivații de natură politică, mai exact reflecta intenția Puterilor Axei de a despăgubi România în est în schimbul renunțării la pretențiile asupra Transilvaniei de nord[2]. În consecință, în răspunsul său la propunerea germană din 14 august 1941, generalul Antonescu a respins ideea anexării oricăror teritorii dincolo de Nistru, acceptând doar „răspunderea pentru administrarea și explorarea economică numai a spațiului dintre Nistru și Bug", întrucât „teritoriul țării și mai ales al Basarabiei au nevoie de totală refacere și reorganizare administrativă și economică"[3]. Acest refuz se cuvine însă a fi nuanțat. Chiar dacă, generalul – din 21 august 1941 mareșalul – Ion Antonescu era ferm decis să nu anexeze Transnistria – din motive politice – cel puțin până la sfârșitul războiului, există unele luări de poziție ce denotă faptul că în eventualitatea obținerii victoriei această provincie urma să fie inclusă în componența statului român. Astfel, în ședința Consiliului de Miniștri din 26 februarie 1942 Conducătorul statului afirma următoarele cu privire la viitorul statut al Transnistriei: „Nu este un secret că eu nu sunt dispus să mai dau din mână ce am luat. Transnistria va deveni o provincie românească, o vom face românească și vom scoate de acolo pe toți străinii. Voi purta eu toată greutatea pe umerii mei, ca să aduc la îndeplinire acest deziderat. Noi trebuie să deschidem spațiul pentru români, pentru că românii nu se mai pot hrăni. De aceea avem tuberculoză la sate, pentru că poporul nu are posibilități de câștig. Pe acest popor îl voi lua, îl voi duce în Transnistria, unde îi voi da pământul de care are nevoie, chiar 100 pogoane, dacă le poate munci. Voi găsi un număr suficient de gospodari pentru aceasta"[4]. Așa cum sublinia însă chiar mareșalul Ion Antonescu în cadrul aceleiași ședințe, pe durata războiului o declarație

Antonescu, oferindu-i acestuia inclusiv preluarea administrației Transnistriei. Pentru schimbul de scrisori Hitler-Antonescu vezi *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918-1945*, *Serie D: 1937-1941, Band XIII. 1, Die Kriegsjahre, 23 Juni bis 11. Dezember 1941,* Göttingen, 1970, documentul nr. 167, pp. 220-221; documentul nr. 204, pp. 262-263. (În continuare se va cita *ADAP*).

1 *ADAP*, Band XIII, documentul nr. 204, pp. 262-263.

2 Vezi pe larg în acest sens Ottmar Traşcă, *Ocuparea orașului Odessa de către armata română și măsurile adoptate față de populația evreiască, octombrie 1941-martie 1942*. In: *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, 2008, 47, p. 381 și următoarele.

3 *ADAP*, Band XIII, documentul nr. 210, pp. 268-269.

4 Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Antonescu, volumul VI (februarie-aprilie 1942)*, ediție de documente întocmită de: Marcel – Dumitru Ciucă, redactor: Maria Ignat, București, 2002, p. 205. Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 26.02.1942.

publică în acest sens era exclusă, tocmai pentru a nu periclita drepturile României asupra Transilvaniei de nord. Prin urmare, în toate declarațiile sale oficiale guvernul român a dat de înțeles Berlinului într-o manieră neechivocă faptul că nu există nicio legătură între operațiile militare ale armatei române peste Nistru şi „chiar ocupația militară a teritoriilor transnistrene, care are drept rațiune gajul politic şi economic – despre care am vorbit – şi între drepturile româneşti față de Ungaria, la care niciodată Națiunea românească nu va renunța. Târguri nu se pot face pe drepturi sfinte. Şi nicio compensație între drepturile care ne aparțin. În orice caz, nimic nu poate să scoată Națiunea română din arcul Carpatic şi nicio satisfacție dată peste Nistru nu poate să echivaleze dreptul pe care îl avem de a ne recâştiga Ardealul"[1].

Ca urmare, prin intermediul scrisorii Misiunii Militare germane din România din 24 august 1941, Berlinul comunica acceptul Führerului cu privire la poziția exprimată de mareşalul Antonescu „privitor la siguranța şi administrația teritoriului dintre Nistru şi Bug şi mulțumeşte pentru ajutor"[2]. Scrisoarea preciza de asemenea faptul că, pentru zona cuprinsă între Bug şi Nipru, unde ocupația militară avea să fie exercitată de partea română iar administrarea şi exploatarea economică revenea Germaniei, frontiera rămânea momentan nedelimitată. Totodată la Odessa urma să activeze un aşa-nimit „serviciu de legătură al Wehrmachtului german", al cărui comandant devenea şeful tuturor serviciilor germane din Transnistria[3]. În urma schimbului de scrisori Hitler-Antonescu şi a tratativelor dintre cele două guverne, la 30 august 1941 era încheiat la Tighina acordul româno-german intitulat „Convenție asupra administrației şi exploatării economice a teritoriului dintre Nistru şi Bug, respectiv Bug şi Nipru". Documentul, semnat din partea Germaniei de generalul-maior Arthur Hauffe, şeful Misiunii Militare germane în România, respectiv de generalul de brigadă Nicolae Tătăranu, din partea României, prevedea că siguranța, administrația şi exploatarea din punct de vedere economic a Transnistriei reveneau statului român, în timp ce administrația şi exploatarea economică a teritoriului dintre Bug şi Nipru era de competența părții germane[4]. Deosebit de important era punctul nr. 7 din convenție, ce prevedea că, datorită

1 Arhivele Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/Germania, volumul 83, f. 352-356. Notă asupra convorbirii avute în ziua de 25 august 1941 de dl. Mihai Antonescu, Preşedinte al Consiliului de Miniştri a. i. cu Dl. von Killinger, ministrul Germaniei, la Preşedinția Consiliului de Miniştri (în continuare se va cita AMAE).

2 Arhivele Naționale Istorice Centrale Bucureşti, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 476/1940, f. 90. (În continuare se va cita ANIC).

3 Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, p. 177.

4 Pentru textul românesc vezi AMR, fond 5423-Marele Stat Major-Secția a 7-a teritorială, dosar nr. 113, f. 2-6; Pentru textul german al convenției vezi Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes Berlin, R 100883, Inland II Geheim, Bd. 202, Judenfrage in Rumänien 1941-1944, E 510829-510834 (În continuare se va cita PAAAB).

operațiunilor militare aflate în curs, deportarea evreilor din aceste teritorii spre est nu era posibilă. Aceştia aveau să fie momentan adunați în lagăre de muncă şi întrebuințați la diferite munci, urmând să fie deportați atunci când situația militară avea să o permită. În consecință, începând cu toamna anului 1941 Transnistria avea să cunoască o notorietate sinistră devenind ceea ce Alexander Dallin a denumit în mod sugestiv „groapa etnică a României”[1], un adevărat teren de experimente etnice şi rasiale. În lagărele de internare constituite pe teritoriul Transnistriei aveau să-şi găsească sfârşitul în cursul celor 3 ani de un mare număr (cifrele variază între 150.000-210.000) de evrei deportați din celelalte provincii româneşti, îndeosebi din Basarabia şi Bucovina de nord[2].

În paralel cu eforturile întreprinse de autoritățile române în vederea organizării administrative a provinciei Transnistria, armata română a continuat să desfăşoare operațiuni militare alături de Wehrmacht în adâncimea teritoriului sovietic. Astfel, în luna august 1941 unități ale Armatei a 3-a română au participat împreună cu Armata a 11-a germană, la străpungerea liniei fortificate „Stalin” şi ulterior la marea bătălie de încercuire de la Kiev soldată cu nimicirea Armatelor 9 şi 18 sovietice[3], în timp ce Armata a 4-a română a primit misiunea de a cuceri Transnistria şi, obiectivul cel mai important, portul Odessa[4]. Referitor la operațiunile militare purtate în vederea cuceririi Odessei de către unitățile Armatei a 4-a, se cuvine a fi remarcat faptul că asediul prelungit (18 august-16 octombrie 1941) a scos în evidență deficiențele armatei române în privința organizării, instruirii, echipării şi nu în ultimul rând a metodelor de conducere operativă. Dacă până la acea dată operațiunile întreprinse de marile unități române s-au desfăşurat, în general, într-o manieră satisfăcătoare, îndeosebi în cadrul sectoarelor de front unde trupele române au beneficiat de sprijinul şi colaborarea diviziilor germane, cucerirea Odessei – operațiune în care nu au fost angrenate mari unități germane – a confirmat previziunile Misiunii Militare germane în România care afirmase în repetate rânduri în cadrul evaluărilor referitoare la capacitatea combativă a unităților româneşti, atât înainte cât şi după declanşarea războiului sovieto-german, că ținând seama de înzestrarea şi pregătirea sa deficitară Armata română nu era aptă pentru operațiuni ofensive de amploare, de sine-stătătoare, desfăşurate fără sprijin

1 Alexander Dallin, *Odessa, 1941-1944. A Case Study of Soviet Territory under Foreign Rule*, p. 306.

2 Pentru soarta evreilor deportați în Transnistria vezi pe larg Radu Ioanid, *Holocaustul în România. Distrugerea evreilor şi romilor sub regimul Antonescu 1940-1944*, pp. 263-330; Jean Ancel, *Transnistria*, volumele I-II, *passim*; *Idem*, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, pp. 77-172.

3 Alexandru Duțu, *Între Wehrmacht şi Armata Roşie. Relații de comandament româno-germane şi româno-sovietice (1941-1945)*, pp. 71-73.

4 Friedrich Forstmeier, *Odessa 1941. Der Kampf um Stadt und Hafen und die Räumung der Seefestung 15. August bis 16. Oktober 1941*, p. 32 şi următoarele.

german[1]. Aceste previziuni aveau să se confirme întrutotul în cadrul campaniei militare pentru cucerirea Odessei. Bătălia, extrem de costisitoare pentru Armata a 4-a română (ce a înregistrat pierderi cifrate la 106.561, morți, răniți şi prizonieri[2]) s-a încheiat la 16 octombrie 1941, când trupele române au ocupat Odessa evacuată în prealabil de sovietici[3].

Extrem de neplăcut surprins de durata asediului, de slăbiciunile evidente demonstrate în timpul luptelor, dar mai ales de pierderile masive suferite de Armata a 4-a română, mareşalul Ion Antonescu a ordonat efectuarea unei anchete. Documentul, elaborat de secția a 3-a operații din cadrul Marelui Stat Major român, intitulat „Rezultatul anchetei referitor la cauzele pentru care Armata română n'a putut să aibă o victorie rapidă şi strălucită la Odessa" a enumerat drept principale cauze ale eşecului deficiențele semnalate în privința organizării, dotării, instrucției şi moralului unităților din Armata a 4-a[4]. Astfel, ancheta internă ordonată de mareşalul Ion Antonescu nu a făcut altceva decât să confirme evaluările germane cu privire la potențialul combativ scăzut al unităților româneşti, Totuşi. în pofida acestor constatări, Conducătorul statului nu a ezitat să atribuie în mod arbitrar pierderile masive suferite de armatele române elementului evreiesc. Există suficiente dovezi documentare – unele fiind incluse în prezentul volum – care atestă faptul că, încă de la debutul

1 Bundesarchiv-Militärarchiv Freiburg im Breisgau, RH 31-I – Deutsche Heeresmission in Rumänien -/v. 26 (b). Deutsche Heeresmission in Rumänien Abt. I a Nr. 104/41 g.Kdos vom 14.02.1941 betreffend Beurteilung des rumänischen Heeres, gez. Hauffe; RH 31-I/v. 98, fol. 1-10. Deutsche Heeresmission in Rumänien I a Nr. 32/42 g. Kdos vom 18.01.1942. Aufbau und Einsatz des rumänischen Heeres seit Bestehen der Deutschen Heeresmission, gez. Hauffe; RH 31-I/v. 93. Auszug aus D.H.M. I a Nr. 908/41 geh. vom 22.05.1941; RH 31-I/v. 83. D.H.M. I a vom 11.12.1941. Beobachtungen aus dem Feldzug gegen Odessa, gez. Borchers. (În continuare se va cita BMF).

2 Din totalul pierderilor de 119.833 de morți răniți şi prizonieri înregistrate de Armata a 4-a în cursul campaniei militare din 1941, 106.561 (aproximativ 90 %) au rezultat în urma bătăliei pentru cucerirea Odessei, din care 20116 morți, 74487 răniți şi 11958 dispăruți. Cf. BMF, RH 31-I/v. 98, fol. 6. Deutsche Heeresmission in Rumänien I a Nr. 32/42 g. Kdos vom 18.01.1942. Aufbau und Einsatz des rumänischen Heeres seit Bestehen der Deutschen Heeresmission, gez. Hauffe; RH 31-I/v. 93. Auszug aus D.H.M. Ia Nr. 908/41 geh. vom 22.05.1941; RH 31-I/v. 83. D.H.M. Ia vom 11.12.1941. Beobachtungen aus dem Feldzug gegen Odessa, gez. Borchers.

3 Trupele evacuate de sovietici din Odessa aveau să fie folosite în campania din Crimeea, constituind nucleul apărării Sevastopolului. Friedrich Forstmeier, *Odessa 1941. Der Kampf um Stadt und Hafen und die Räumung der Seefestung 15. August bis 16. Oktober 1941*, pp. 85-86.

4 ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinetul Militar, dosar nr. 130/1941, f. 6-23. Pe acest document, mareşalul Ion Antonescu a pus următoarea rezoluție: „Roadele greşelilor comise timp de 20 (douăzeci) ani nu puteau fi decât dezastruoase. Comandamente nepregătite au dus la nepregătirea ofițerilor. Nepregătirea acestora a provocat pe aceea a soldaților şi subofițerilor. Totul se înlănțuie într'un organism. Totul porneşte dela cap. Conducerea Statului, politică – mai ales – şi militară care este o consecință nu putea duce decât la ceea ce a dus: la dezastru. Acum însă se pune întrebarea: Ce facem? Constatăm şi ne scobim mai departe în dinți? Trebuie luat dela cap şi luat serios". Ibidem, f. 4-5.

conflictului sovieto-german, autoritățile române au „identificat”, alături de regimul sovietic, populația evreiască din Basarabia şi Bucovina de nord drept principalul element de susținere şi răspândire al comunismului, acesta fiind considerat „responsabil” în bună măsură inclusiv pentru suferințele îndurate de populația românească în timpul ocupației sovietice. În consecință, factorii decizionali români au prezentat participarea României la ostilități – în fața opiniei publice din țară, dar şi a populației din Basarabia şi Bucovina de nord – nu numai ca o campanie destinată a elibera cele două provincii de sub dominația bolşevică şi a reîntregi frontierele amputate în anul 1940, ci şi ca o bătălie purtată împotriva comunismului şi evreilor. Astfel, afişele propagandistice ale armatelor a 3-a şi a 4-a române abundau în lozinci de tipul: „Armatele română şi germană luptă contra comunismului şi jidanilor şi nu contra soldatului şi poporului rus”; „Războiul a fost provocat de jidanii lumii întregi. Luptați contra provocatorilor de războaie !”; „Armatele română şi germană nu vin pentru a se răsbuna pe populație. Ele luptă pentru distrugerea comunismului şi cahalului jidovesc”; „Domnia jidanilor şi a străinilor s’a sfârşit. Soarele dreptății românești din nou a răsărit”; „Cine luptă pentru comunism, luptă pentru subjugarea tuturor popoarelor de către comunişti şi jidani”; „Comuniştii şi jidanii v’au luat pământurile, casele, vitele şi recoltele voastre. Armatele română şi germană vin să vă dea înapoi avuturile voastre”; „Jidanii, comuniştii şi trădătorii neamului n’au ce căuta în Basarabia şi Bucovina de nord ! Să plece până nu-i prea târziu !”[1]. Autoritățile civile şi militare române nu s-au limitat doar la multiplicarea şi răspândirea afişelor propagandistice antisemite – prezentate anterior – ci au elaborat inclusiv planuri ce vizau „curățirea terenului”[2] – cu alte cuvinte purificarea etnică prin deportarea şi exterminarea populației evreieşti – ori activarea sentimentelor antisemite în cadrul populației româneşti din cele două provincii. De exemplu, Centrul Informativ „B”, ataşat Armatei a 4-a române şi aflat sub conducerea locotenent-colonelului Alexandru Ionescu (Alion), a elaborat la 11 iulie 1941 un document intitulat sugestiv „Plan pentru înlăturarea elementului iudaic de pe teritoriul basarabean aflat încă sub stăpânirea sovietică” ce prevedea organizarea unor echipe ce urmau să devanseze trupele române şi a căror misiune consta în „a creia o atmosferă defavorabilă elementelor judaice, în aşa fel, încât populația singură să caute a le înlătura prin mijloacele ce vor găsi mai indicate şi adaptabile împrejurărilor”[3]. Prin urmare, nu trebuie să surprindă faptul că în urma unor asemenea instigări, a propagandei antievreieşti virulente şi a măsurilor antisemite inițiate şi aplicate de autoritățile militare române în colaborare cu cele germane, în timpul operațiunilor militare desfăşurate în

1 AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 748, f. 269-270, 273-279.
2 ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 133/1941, f. 5. Copie în USHMM, RG-25.002M, rola nr. 15; Vezi documentul nr. 42.
3 AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 92-96; Vezi documentul nr. 30.

Basarabia, Bucovina de nord şi Transnistria s-au înregistrat numeroase atrocităţi îndreptate împotriva populaţiei evreieşti[1].

Inclusiv retorica antisemită a mareşalului Ion Antonescu s-a radicalizat treptat după izbucnirea conflictului sovieto-german. Amploarea pierderilor înregistrate de armatele române pe câmpul de luptă, respectiv rezistenţa înverşunată, pe alocuri chiar fanatică, opusă de trupele sovietice, l-au determinat pe mareşal să atribuie, din ce în ce mai mult, pe măsura intensificării rezistenţei Armatei Roşii şi a creşterii exponenţiale a pierderilor umane, responsabilitatea pentru aceste evoluţii nefavorabile pe seama activităţii evreilor din teritoriile cucerite şi îndeosebi a „comisarilor iudeo-bolşevici" din Armata Roşie. Această metamorfoză este ilustrată în mod elocvent de textul unei directive, adresată la 5 septembrie 1941 de Ion Antonescu chiar de pe frontul din faţa Odessei vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri Mihai Antonescu. Întrucât textul directivei este extrem de important în ceea ce priveşte concepţiile antisemite ale Conducătorului Statului român, îl vom cita în extenso:

„Soldaţii de pe front au mari riscuri de a fi răniţi sau omorâţi din cauza comisarilor evrei, care cu o perseverenţă diabolică împing pe ruşi din spate cu revolverul şi îi ţin să moară până la unul pe poziţie. [...] Toţi evreii să fie readuşi în lagăre, preferabil în cele din Basarabia, fiindcă de acolo îi voiu impinge în Transnistria, imediat ce mă voiu degaja de actualele griji. *Trebuie să se înţeleagă de toţi, că nu este luptă cu slavii, ci cu evreii. Este o luptă pe viaţă şi pe moarte. Ori învingem noi şi lumea se va purifica, ori înving ei şi devenim sclavii lor. [...] Deci menajarea lor, în interior, ar fi o slăbiciune care ne va putea compromite victoria. Ca să învingem trebuie să fim fermi într-o atitudine. Asta trebuie să o ştie toţi. Nu economicul primează în aceste momente ci voinţa naţiunii însăşi. Şi războiul în general şi luptele de la Odessa în special au făcut cu prisosinţă dovada că Satana este evreul* (s.n.-O.T.). De aici enormele noastre pierderi. Fără comisarii evrei eram demult la Odessa"[2]. Simpla lectură a acestui document este suficientă pentru a infirma caracterul presupus conjunctural al antisemitismului antonescian. Virulenţa limbajului şi a invectivelor folosite de mareşalul Ion Antonescu la adresa evreilor, precum şi acuzaţiile aberante aduse acestora relevă caracterul eminamente rasial al concepţiilor antisemite promovate de Ion Antonescu. Am insistat în privinţa directivei citate anterior, deoarece în opinia noastră aceasta a avut urmări majore asupra soartei evreilor

1 Vezi pe larg Andrej Angrick, *Besatzungspolitik und Massenmord. Die Einsatzgruppe D in der südlichen Sowjetunion 1941-1943*, p. 131 şi următoarele; Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul I, partea a doua, pp. 111-142; Radu Ioanid, *Holocaustul în România. Distrugerea evreilor şi romilor sub regimul Antonescu 1940-1944*, pp. 138-166.

2 ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar nr. 170/1941, f. 61-63.

din Odessa şi explică în bună măsură duritatea măsurilor adoptate de autorităţile române împotriva acestora.

Masacrul de la Odessa (octombrie 1941) şi deportarea supraviețuitorilor în lagărele din Transnistria

În momentul ocupării Odessei, în oraş trăiau aproximativ 80-90.000 de evrei care, contrar propagandei oficiale româneşti, nu s-au numărat printre privilegiaţii regimului bolşevic. Dimpotrivă, există suficiente dovezi documentare care arată că în timpul asediului trupelor Armatei a 4-a române, autorităţile sovietice au executat sute de evrei, sub diverse pretexte imaginare[1]. Apariţia unităţilor Armatei a 4-a române în Odessa în 16 octombrie 1941 nu avea aproape nimic din atmosfera intrării triumfale a unei armate victorioase. În fapt, era mai degrabă luarea în stăpânire a unui oraş – evacuat în prealabil de trupele sovietice[2] – de către o armată română epuizată în urma asediului prelungit şi disprețuită de populaţia locală, care îi considera pe cuceritori drept „străini înfometaţi şi vrednici de dispreț”[3]. Temerile nutrite de populaţia Odessei la adresa cuceritorilor aveau să se confirme în mod dureros, militarii români instaurând în primele zile de ocupaţie un regim de teroare caracterizat prin numeroase confiscări de bunuri, jafuri, violuri şi distrugeri[4]. Aşa cum era de aşteptat, populaţia evreiască din Odessa a devenit la scurt timp după instaurarea administraţiei militare româneşti ţinta predilectă a noilor stăpânitori. Astfel, în vederea trierii şi deportării evreilor din Odessa, în 18 octombrie 1941 comandantul secund al

1 Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 173.

2 ANIC, colecţia Microfilme SUA, rola 141, Armeeoberkommando 11. Kriegstagebuch nr. 1-AOK 11, Abt. Ia, c. 7929358, 7929362. Eintragungen vom 16-17.10.1941.

3 Alexander Dallin, *Odessa, 1941-1944. A Case Study of Soviet Territory under Foreign Rule*, p. 44.

4 Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 174; Un martor ocular, Rubin Udler, descrie în felul următor comportamentul militarilor români în primele zile de ocupaţie: „Teroarea a început încă din primele ore. În grup sau câte unul în parte ei dădeau buzna în apartamente sub motiv că erau în căutarea soldaţilor sovietici, a comuniştilor şi evreilor. Loviturile cu patul armelor şi bătaia sălbatică a tuturor, indiferent de vârstă şi sex, erau însoţite de ameninţări cu execuţia imediată. Tot ce vedeau ochii lor avizi era ticsit în graba mare în ranițele şi buzunarele lor. La mare căutare erau ceasurile, brăţările, inelele, cerceii şi banii. Şi îndată, de parcă cineva îi fugărea din urmă, se năpusteau în apartamentele vecine, unde josniciile se repetau. Strigătele lor exaltate de lăcomie şi de samavolnicie şi strigătele oamenilor înspăimântaţi de moarte, care nu înţelegeau deloc limba română, umpleau toate casele, uliţele. Soldaţii îndrăciţi goneau după femeile tinere şi le violau în grup, deseori sub ochii împietriţi de groază ai membrilor familiei”. Cf.. Sergiu Nazaria, *Holocaust: File din istorie pe teritoriul Moldovei şi în regiunile limitrofe ale Ucrainei în anii ocupaţiei fasciste, (1941-1944*), Chişinău, 2005, pp. 158-159.

Diviziei a 10-a infanterie, generalul Constantin Trestioreanu, a emis un ordin care prevedea înfiinţarea ghetoului din Odessa în incinta penitenciarului oraşului situat pe strada Fontanskaia Daroga. De asemenea ordinul stipula că „toţi evreii indiferent de sex şi vârstă vor fi evacuaţi cu întreaga familie, copii, femei, bărbaţi, care la plecare dela domiciliu îşi vor lua strictul necesar de hrană şi dormit"[1]. În calitate de comandant al ghetoului a fost numit locotenentul de jandarmi Teodor Alectoride. În consecinţă, începând cu 18 octombrie 1941 evreii din Odessa au început să fie adunaţi şi internaţi în ghetou. Astfel, chiar în aceeaşi zi, pretorul Diviziei a 10-a, maiorul de jandarmi Teodor Marconescu, raporta Armatei a 4-a că fuseseră internaţi în ghetou un număr de 1726 de evrei, aceştia fiind ridicaţi fără hrană şi îmbrăcăminte, ceea ce ridica serioase probleme autorităţilor[2]. În zilele următoare numărul celor internaţi a continuat să crească continuu, astfel că la data de 27 octombrie 1941 în ghetoul din Odessa se aflau potrivit informaţiilor oferite de documentele de arhivă un număr de 16.258 de evrei, dintre care 6625 bărbaţi, 7658 femei şi 1975 copii[3]. Bărbaţii au fost folosiţi de autorităţile militare române la diferite munci: curăţirea şi amenajarea aeroportului (330), înlăturarea baricadelor (160), respectiv în cadrul batalioanelor de pionieri în vederea deminării clădirilor minate (240)[4].

Soarta evreilor din Odessa avea să fie pecetluită de atentatul comis în după-masa zilei de 22 octombrie 1941. Încă din primele zile ale ocupaţiei Odessei autorităţile române, în speţă comandamentul militar al oraşului şi comandamentul Diviziei a 10-a infanterie au primit diverse informaţii atât de la serviciul secret român cât şi de la localnici, potrivit cărora clădirea în care se instalase – fostul sediu al NKVD situat pe strada Engels – fusese minat în retragere de către sovietici[5]. Deşi clădirea a fost controlată de genişti şi nu a fost identificat nimic suspect, totuşi în după-masa zilei de 22 octombrie, ora 17.45, ea a sărit în aer. În urma exploziei şi-au pierdut viaţa, respectiv au fost răniţi, un număr de 135 de militari români şi germani (79 ucişi, 43 răniţi şi 13 dispăruţi),

1 AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 444. Ordinul nr. 14.420 din 18.10.1941, semnat C. Trestioreanu; Vezi documentul nr. 120.

2 AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 406. Referat din 18.10.1941 întocmit de Pretorul M. U. Gorun (indicativul codificat al Diviziei 10 Infanterie), maiorul Teodor Marconescu; Vezi documentul nr. 121.

3 AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 524. Raportul nr. 99.828 din 27.10.1941 al Diviziei 10 Infanterie către Corpul 2 Armată, semnat maior V. Podhorschi; Vezi documentul nr. 135.

4 AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 524. Raportul nr. 99.828 din 27.10.1941 al Diviziei 10 Infanterie către Corpul 2 Armată, semnat maior V. Podhorschi; Vezi documentul nr. 135.

5 BMF, RH 31–I – Deutsche Heeresmission in Rumänien- / v. 108. Abwehrstelle Rumänien Nr. 11035/41 g. Leiter. Bericht vom 04.11.1941 über Wahrnehmungen in Odessa, gez. Rodler; ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinetul Militar, dosar nr. 407/1941, f. 15-16. Nota informativă nr. 200 din 22.10.1941 a detaşamentului SSI Odessa; Vezi documentul nr. 129.

printre care comandantul Diviziei 10 infanterie, generalul Ion Glogojeanu, şeful de stat major, colonelul Ionescu Mangu, ofiţerii germani căpitan de corvetă Walter Reichert, comandor Herwart Schmidt, căpitan Valentin Kern şi 46 militari români. Noul comandant al Diviziei a 10-a infanterie, generalul Constantin Trestioreanu, a comunicat încă în seara zilei respective Armatei a 4-a informaţiile referitoare la atentat, arătând de asemenea că drept represalii luase măsura de a spânzura „evreii şi comuniştii în pieţele publice din Odessa”[1]. Prin urmare, decizia de a răzbuna victimele atentatului prin execuţii de evrei şi comunişti a fost iniţiativa unui comandant local, dar această iniţiativă s-a transformat ulterior într-un adevărat masacru în urma intervenţiei directe a mareşalului Ion Antonescu.

După cum era de aşteptat, reacţia Conducătorului statului după cele întâmplate nu a întârziat. Prin intermediul ordinului nr. 561 din 22 octombrie 1941 şeful cabinetului militar al mareşalului, colonelul Radu Davidescu, ordona comandantului Armatei a 4-a – generalul Iosif Iacobici – să „ia măsuri drastice de represalii”[2]. Conformându-se ordinului primit, generalul Iosif Iacobici a raportat în seara aceleiaşi zile că drept „represalii şi pentru a da un exemplu populaţiei s’au luat măsuri a spânzura în pieţile publice un număr de evrei şi comunişti suspecţi”[3]. Ca urmare, încă în cursul nopţii de 22/23 octombrie 1941, comandantul Diviziei a 10-a infanterie, generalul Trestioreanu, a ordonat represalii „imediate între care intră suprimarea celor aproximativ 18.000 evrei din ghetouri şi în fiecare sector de regiment – suprimarea a cel puţin 100 de evrei prin spânzurătoare în pieţe”[4]. În urma acestui ordin, pe parcursul zilei de 23 octombrie 1941 au fost executaţi aproximativ 5000 de evrei prin împuşcare şi spânzurare, oraşul Odessa devenind potrivit mărturiilor unor martori oculari „oraşul spânzurătorilor”[5]. Mai mult, mareşalul Ion Antonescu a emis în aceeaşi zi, orele 12.30 un nou ordin – nr. 562 – prin care solicita trecerea la „represalii severe” şi releva cine erau în opinia sa „vinovaţii” pentru atentat:

1 Matatias Carp, *Cartea Neagră. Suferinţele evreilor din România 1940-1944*, *volumul III Transnistria*, documentul nr. 118, p. 208. Telegrama generalului Constantin Trestioreanu către Armata a 4-a din 22.10.1941.

2 ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinetul Militar, dosar nr. 104/1941, f. 4. Telegrama Nr. 3154 a Cabinetului Militar al Conducătorului Statului către Armata a 4-a, semnată Radu Davidescu; Vezi documentul nr. 127.

3 ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinetul Militar, dosar nr. 104/1941, f. 7. Raportul nr. 302.827 din 22.10.1941 al Armatei a 4-a către Cabinetul militar al Conducătorului Statului, semnat. I. Iacobici; Vezi documentul nr. 128.

4 Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 178.

5 Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, pp. 182-183; Vezi şi mărturia lui Rubin Udler, la acea dată în vârstă de 15 ani şi martor ocular al evenimentelor. Sergiu Nazaria, *Holocaust: File din istorie: (pe teritoriul Moldovei şi în regiunile limitrofe ale Ucrainei în anii ocupaţiei fasciste, 1941-1944)*, pp. 161-162.

„a/. Pentru fiecare ofițer român sau german, mort în urma exploziei vor fi executați 200 de comuniști;

Pentru fiecare soldat mort câte 100 de comuniști.

Execuțiile vor avea loc în cursul zilei de astăzi.

b/. Toți comuniștii din Odessa vor fi luați ca ostatici, de asemenea, câte un membru de fiecare familie evreiască.

Li se va aduce la cunoștință că, la un al doilea act asemănător vor fi executați cu toții.

c/. Măsurile luate vor fi date publicității și afișate în Odessa și împrejurimi chiar în cursul zile de azi"[1].

Execuțiile ordonate nu s-au limitat doar la cei aproximativ 5000 de evrei amintiți anterior. La 24 octombrie 1941, comandamentul militar român din Odessa a primit ordinul telegrafic nr. 563 al cabinetului militar al mareșalului Antonescu, ce extindea amploarea represaliilor împotriva populației evreiești. În acest sens, ordinul prevedea următoarele:

„Către Generalul Macici.

Ca represalii dl. Mareșal Antonescu ordonă:

1. executarea tuturor evreilor din Basarabia refugiați la Odessa.

2. toți indivizii care intră în prevederile ordinului no. 3161 (302.858) din 23 octombrie 1941, încă executați și alții ce mai pot fi adăugați, vor fi băgați într-o clădire, în prealabil minată, și care se va arunca în aer. Acestea se vor face în ziua înmormântării victimelor noastre.

3. Acest ordin se va distruge după citirea lui.

Semnat: col. Davidescu, șeful Cabinetului Militar"[2].

Rezultatul acestui ordin a fost un asasinat în masă ce a avut loc la 24 octombrie 1941. Aproximativ 22.000 de evrei (după alte surse numărul acestora s-a cifrat la 40.000 evrei[3]) au fost escortați de militari români aparținând Batalionului nr. 10 mitraliori din Divizia a 10-a Infanterie, conduși de locotenent-colonelul Nicolae Deleanu și locotenent-colonelul de jandarmi Mihail Niculescu (poreclit „Coca-călăul"[4]) – care îndeplinea funcția de pretor al Comandamentului Militar Odessa – în apropierea Odessei, la Dalnic, unde

1 ANIC, fond Președinția Consiliului de Miniștri-Cabinetul Militar, dosar nr. 104/1941, f. 5-6. Ordinul Nr. 562 al Cabinetului Militar al Conducătorului Statului către Armata a 4-a, semnată Radu Davidescu; Vezi documentul nr. 131.

2 Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 185.

3 BMF, RH 31–I – Deutsche Heeresmission in Rumänien- / v. 108. Abwehrstelle Rumänien Nr. 11035/41 g. Leiter. Bericht vom 04.11.1941 über Wahrnehmungen in Odessa, gez. Rodler.

4 Sergiu Nazaria, *Holocaust: File din istorie: (pe teritoriul Moldovei și în regiunile limitrofe ale Ucrainei în anii ocupației fasciste, 1941-1944)*, p. 162.

evreii au fost înghesuiți în 4 magazii. Aceste magazii au fost mai întâi mitraliate, iar ulterior incendiate pe rând cu excepția ultimei magazii care a fost minată şi aruncată în aer la aceaşi oră la care explodase clădirea comandamentului militar, adică ora 17.45. În cursul acestui masacru s-au înregistrat scene cutremurătoare. Un martor ocular al asasinatului în masă a relatat ulterior următoarele: „Au fost masați până la refuz în patru magazii care au fost apoi nimicite pe rând, cu foc de mitraliere, puşcă, stropite cu benzină şi incendiate, cu excepția ultimei magazii care a fost dinamitată. Vacarmul şi scenele înfiorătoare ce au avut loc depăşesc puterea de evocare: femei cu părul în flăcări, oameni răniți şi aprinşi de vii, ieşeau prin acoperişul sau spărturile magaziilor incendiate, căutând înnebuniți o scăpare. De jur împrejur însă îi țintea arma ostaşilor care aveau ordinul de a nu scăpa niciun civil. Grozăvia sinistrului era aşa de puternică încât tulburase adânc pe toți cei de față, soldați şi comandanți. Într-o stare sufletească în care rațiunea era gonită şi înăbuşită de instinct, oamenii confirmau misiunile primite, le executau febril sau se ascundeau, retrăgându-se deoparte, după cum, probabil, era firea fiecăruia. Astfel unii soldați trăgeau încruntați, calm, alții se închinau şi trăgeau iar arma le tremura în mână, alții trăgeau aiurea, alții chiar evitau să tragă. [...] Cei dinăuntrul magaziilor, îngroziți de chinurile morții, încercau să evadeze sau se ridicau pe geamuri în mijlocul flăcărilor, implorând să fie împuşcați. Cei mai mulți dintre ofițerii ce erau la fața locului erau impresionați la lacrimi de ceea ce erau nevoiți să facă şi unii dintre ei abandonau poziția, eschivându-se sau chiar ascunzându-se printre alți soldați fără misiune”[1]. Credem că orice comentariu la această relatare este de prisos.

Referitor la autorii masacrului, în primii ani postbelici aceştia au fost în marea lor majoritate judecați şi condamnați, unii la pedeapsa capitală, alții la închisoare. Deşi în cadrul procesului intentat în 1946, mareşalul Ion Antonescu a negat vehement implicarea sa în masacrul evreilor din Odessa, în lumina izvoarelor arhivistice existente responsabilitatea sa nu poate fi contestată şi cu atât mai puțin negată. În afara documentelor de arhivă citate de noi anterior, care atestă într-o manieră neechivocă responsabilitatea mareşalului Antonescu pentru evenimentele consumate în Odessa în octombrie 1941, există şi alte surse care demonstrează faptul că implicarea mareşalului nu s-a limitat doar la emiterea ordinelor de represalii, ci, mai mult, el a insistat în mod deosebit asupra executării stricte a dispozițiilor sale. De exemplu, represaliile ordonate la Odessa au constituit unul dintre punctele discutate cu guvernatorul Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu, în cadrul Consiliului de Miniştri din 13

1 Jean Ancel (ed.), *Documents Concerning the Fate of Romanian Jewry During the Holocaust. Volume VI War Crimes Trials*, New York, 1986, documentul nr. 26, pp. 281-282. (În continuare se va cita Ancel, *DCFRJH*, volumul VI.)

noiembrie 1941. Dialogul este extrem de relevant şi considerăm că merită a fi citat în extenso:

„Dl. Mareşal Ion Antonescu: Cu evreii de la Odessa, ceea ce s-a întâmplat, s-a întâmplat; de acum înainte să se pună regulă. Represiunea de la Odessa a fost destul de severă?

Dl. Prof. Gh. Alexianu: A fost, domnule mareşal.

Dl. Mareşal Ion Antonescu: Ce înţelegi prin «destul de severă»? Dumneavoastră sunteţi cam miloşi cu alţii, nu cu neamul românesc.

Dl. Prof. Gh. Alexianu: A fost foarte severă, domnule mareşal.

Dl. Mareşal Ion Antonescu: Am spus să se împuşte câte 200 de evrei pentru fiecare mort şi 100 evrei pentru fiecare rănit. S-a făcut aşa?

Dl. Prof. Gh. Alexianu: Au fost şi împuşcaţi şi spânzuraţi pe străzile Odessei.

Dl. Mareşal Ion Antonescu: Să faceţi aşa, pentru că eu răspund în faţa ţării şi a istoriei. Să vină evreii din America să mă tragă la răspundere !”[1].

Ulterior, cea mai mare parte a evreilor care au supraviețuit în Odessa evenimentelor relatate, a fost internată în satul Slobodca – sat desemnat de Armata 4-a drept ghetou, doar o mică parte întorcându-se în oraş. Condițiile de trai din ghetou erau extrem de grele: „Era lipsă de case. Lumea se înghesuia pe străzi. Bolnavii gemeau şi se prăbuşeau în zăpadă. Românii îi călcau pe cei căzuți sub copitele cailor. Plângeau copiii care înghețau. Se auzeau strigăte de groază şi se cerea îndurare. Spre seara acestei prime zile, trupuri de oameni degerați zăceau pe străzi. Se auzeau țipetele celor goniți din Odessa în lagărele morții. Slobodca se transformase într-o cursă gigantică şi n-aveai unde să te ascunzi. Peste tot erau jandarmi şi polițişti români”[2]. Guvernatorul Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu, a vizitat ghetoul între 3-5 noiembrie 1941. Impresionat de cele constatate şi îngrijorat de posibilitatea izbucnirii unor epidemii. Alexianu a hotărât să permită femeilor, copiilor şi bătrânilor să revină la casele lor, urmând ca bărbații între 18-50 de ani să fie transferați în închisoarea orăşenească[3]. Soarta evreilor din Odessa avea să fie decisă în decembrie 1941. În urma raportului adresat la 11 decembrie 1941 de guvernatorul Gheorghe Alexianu mareşalului Antonescu cu privire la situația din Transnistria şi Odessa, în care propunea rezolvarea „radicală” a problemei

1 Cf. Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Antonescu, volumul V* (*octombrie 1941-ianuarie 1942)*, alcătuit de Marcel–Dumitru Ciucă şi Maria Ignat, Bucureşti, 2001, p. 120. Stenograma şedinței Consiliului de Miniştri din 13.11.1941.

2 Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 195..

3 *Ibidem*, pp. 195-196.

evreieşti prin deportarea totală a evreilor din Transnistria şi Odessa[1], Consiliul de Miniştri din 16 decembrie 1941 a înscris pe ordinea de zi inclusiv această chestiune. Conducătorul statului – influenţat în bună măsură de rapoartele alarmiste ale SSI, Siguranţei şi Secţiei a II-a din cadrul Marelui Stat Major cu privire la pretinsul „pericol" reprezentat de prezenţa evreilor în cazul unei eventuale debarcări sovietice fie în Odessa, fie în regiunile învecinate[2] – a comunicat celor prezenţi decizia sa de a deporta evreii din Odessa. Întrucât dialogul dintre mareşalul Antonescu şi guvernatorul Alexianu este definitoriu pentru concepţiile antisemite ale Conducătorului statului, precum şi pentru cruzimea manifestată faţă de evrei în anumite situaţii, îl vom reda în întregime:

„Mareşal I. Antonescu: Pe jidanii din Odessa te rog să-i scoţi imediat din oraş, pentru că din cauza rezistenţei Sevastopolului ne putem aştepta chiar la o debarcare la Odessa. Eu credeam că Sevastopolul va cădea mult mai curând. Astăzi însă, datorită faptului că flota rusească are posibilitatea să utilizeze Sevastopolul, poate să ne facă o surpriză dezagreabilă.

Gh.Alexianu: Le-am dat termen ca să-şi lichideze totul şi v-aş ruga să-mi daţi un vas.

Mareşal I. Antonescu: Ca să-i dai la fund.

Gh. Alexianu: Ca să-i duc la Oceacov.

Mareşal I. Antonescu: Ştii că am mai pierdut un vas, «Cavarna». Mie nu-mi e de jidani, ci de vas. [...]

Mareşal I. Antonescu: [...] În privinţa jidanilor, în cât timp putem rezolva problema? Câţi jidani ai la Odessa?

Gh. Alexianu: Aproape o sută de mii. Am hotărât să-i duc la cazarma Marinei, dar acolo n-am ce le da de mâncare şi nu încap decât 10.000, iar dacă se duc prin sate, mai contaminează şi satele cu tifos exantematic. 10.000 să-i duc la Alexandrovska, iar restul pe malul Bugului sau să-i trecem chiar peste Bug. Dar germanii refuză să-i primească.

Mareşal I. Antonescu: *Această chestiune se tratează la Berlin. Germanii vor să-i ducă pe toţi jidanii din Europa în Rusia şi să-i aşeze într-o anumită regiune. Dar până la execuţiune este timp. Ce facem în acest timp cu ei? Aşteptăm ce se decide la Berlin? Aşteptăm o deciziune care ne priveşte pe noi? Trebuie să-i punem în siguranţă. Bagă-i în catacombe, bagă-i în Marea Neagră, dar scoate-i din Odessa. Nu vreau să ştiu nimic. Poate să moară o sută, poate să moară o mie, poate să moară toţi, dar nu vreau să moară niciun funcţionar sau ofiţer român.* Mă tem până aduc alte trupe acolo. Trupele care le avem la Odessa nu sunt suficiente dacă se întâmplă o debarcare. Nu ştiu dacă

1 *Ibidem*, pp. 211-213.
2 Vezi pe larg în acest sens în *Ibidem*, pp. 206-211.

vine sau nu o debarcare, dar trebuie să fiu prevăzător şi să-mi iau toate precauţiunile.

Deci să-mi scoţi jidanii din Odessa. Mie îmi este teamă să nu se producă o catastrofă, din cauza acestor jidani, în cazul unei debarcări ruseşti la Odessa sau în regiunea învecinată.

Dacă cumva ar debarca ruşii, ei n-au să vină acolo cu zece milioane de oameni, dar până când să-i dăm înapoi şi să-i aruncăm în mare, vor fi lupte. Or, luptele acestea nu pot să le duc eu, amestecat cu evreii, mai ales când nici nu pot să ştiu unde ar putea să fie punctele lor de debarcare. Până să ajung acolo, s-ar face ravagii. Şi ce învălmăşeală s-ar produce, dacă s-ar mai amesteca şi evreii în aceste lupte. *Eu nu vreau astfel de lucruri; vreau lucru clar. A-i ţine acolo este o crimă. Nu vreau să-mi pătez activitatea mea cu această lipsă de prevedere* (s.n.-O.T.)[1].

Aplicarea deciziei Consiliului de Miniştri de a deporta evreii din Odessa, începând cu luna ianuarie 1942, a fost influenţată în opinia noastră inclusiv de evenimentele militare desfăşurate pe frontul din Crimeea în ultimele zile ale anului 1941. Alarmat probabil de debarcarea trupelor sovietice în peninsula Kerci (26 decembrie 1941[2]) şi de posibilitatea executării unei operaţiuni similare în Odessa, mareşalul Ion Antonescu a decis să transpună în practică imediat deportarea populaţiei evreieşti din Odessa. La 28 decembrie 1941, subşeful Marelui Stat Majot, generalul Nicolae Tătăranu, a transmis Armatei a 3-a române următorul ordin:

„Preşedinţia Consiliului de Miniştri comunică cu Nr. 326.

Domnul Mareşal Antonescu a dispus ca toţi jidanii din Odessa să fie scoşi imediat deoarece din cauza rezistenţei SEVASTOPOLULUI şi a insuficienţei forţelor ce se găsesc acolo, ne-am putea aştepta la o surpriză dezagreabilă.

S-ar putea ca din cauza acestor jidani să se producă o catastrofă, în cazul unei debarcări ruseşti la Odessa sau în regiunea învecinată.

Domnul Mareşal Antonescu a spus: «a-i ţine acolo este o crimă. Nu vreau să-mi pătez activitatea mea cu această lipsă de prevedere».

Rog luaţi imediat legătura cu Guvernământul Transnistriei aducându-i la cunoştinţă cele arătate mai sus şi colaboraţi pentru imediata executare a ordinului Domnului Mareşal.

Raportaţi măsurile luate.

1 Cf. Arhivele Naţionale ale României, *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Antonescu, volumul V (octombrie 1941-ianuarie 1942)*, p. 462-463. Stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri din 16.12.1941-dimineaţa.

2 ANIC, colecţia Microfilme SUA, rola 141, Armeeoberkommando 11. Kriegstagebuch nr. 1-AOK 11, Abt. Ia, c. 7929492-7929498. Eintragung vom 26.12.1941.

Confirmați primirea”[1].

Ca urmare a ordinului primit, la începutul anului 1942 Guvernământul civil al Transnistriei a elaborat ordonanța nr. 35, ce a constituit fundamentul juridic al acțiunii de deportare al evreilor din municipiul Odessa şi împrejurimi. Ordonanța prevedea în esență: 1) deportarea şi plasarea evreilor în „regiunea de Nord a județului Oceacov şi susul județului Berezovca”, în localități ce urmau a fi stabilite de către autoritățile administrative; 2) obligația evreilor de a-şi lichida avutul prin intermediul birourilor instituite în acest scop în cadrul circumscripțiilor polițienești; 3) scoaterea la vânzare a bunurilor rămase de la evrei, acestea urmând să fie vândute prin licitații publice, iar sumele astfel încasate returnate evreilor; 4) acordarea pentru evreii deportați a dreptului de a-şi lua cu ei îmbrăcăminte, hrană şi articole de gospodărie, ei urmând „a trăi pe cont propriu”; 5) fixarea zilei de 10 ianuarie 1942 ca dată de începere a deportărilor[2]. Modalitatea aplicării prevederilor ordonanței nr. 35 a fost stabilită în cadrul documentului intitulat „Instrucțiuni pentru evacuarea populației evreieşti din municipiul Odessa şi împrejurimi”. Astfel, în Odessa lua ființă un aşa-numit „birou central de evacuare”, format din prefectul județului Odessa-în calitate de preşedinte, primul procuror al Tribunalului Militar Odessa, prefectul Poliției Odessa, un ofițer superior în calitate de delegat al Comandamentului Militar Odessa şi primarul municipiului. Sarcina acestui birou central consta în coordonarea şi supravegherea activității autorităților şi instituțiilor implicate în planificarea şi executarea deportărilor[3].

În şedința din 5 ianuarie 1942 comisia de evacuare a decis, în unanimitate, ca în vederea asigurării reuşitei acțiunii de deportare „evreii să fie mai întâi obligați a intra în ghetou, unde să li se facă percheziționarea şi evaluarea bunurilor” urmând ca ulterior să fie transportați în regiunile de plasare[4]. În 10 ianuarie 1942 comandantul garnizoanei Odessa, generalul Tiberiu Petrescu, a dat publicității Ordonanța nr. 7 ce stipula – sub amenințarea pedepsei cu moartea – internarea în termen de 48 de ore, în ghetoul din cartierul Slobodca a

1 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar, nr. 452, f. 2. Telegrama nr. 29.709 a Marelui Stat Major din 28.12.1941; Vezi documentul nr. 164.

2 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar, nr. 452, f. 8. Ordonanța nr. 35 al guvernatorului Transnistriei; Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, pp. 216-217; Vezi documentul nr. 167.

3 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar, nr. 452, f. 9-11. Instrucțiuni pentru evacuarea populației evreieşti din municipiul Odessa şi împrejurimi; Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 217; Vezi documentul nr. 167.

4 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar, nr. 452, f. 29-31. Proces-verbal nr. 1 din 05.01.1942; Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 221.

întregii populaţii evreieşti[1]. Deportarea evreilor din Odessa a început cu două zile întârziere faţă de termenul prevăzut, respectiv 12 ianuarie 1942 şi a continuat, cu anumite întreruperi provocate de vremea nefavorabilă (ger, zăpada abundentă), de lipsa cărbunilor, etc, până în martie 1942[2]. Potrivit unui raport înaintat la data de 1 martie 1942 Preşedinţiei Consiliului de Miniştri de către comandantul Corpului 2 Armată, generalul Nicolae Dăscălescu, în intervalul de timp 10 ianuarie-28 februarie 1942 fuseseră deportaţi din Odessa în lagărele din judeţul Berezovca un număr de 31.873 evrei (bărbaţi, femei şi copii). La aceeaşi dată în Odessa se mai aflau: 1) în ghetou 113 evrei, dintre cei sustraşi de la deportare şi descoperiţi ulterior de autorităţi; 2) în închisoarea centrală 1197 evrei, în marea lor majoritate bărbaţi între 18-50 ani, membri ai partidului comunist. Aceştia urmau să fie deportaţi în 3 martie 1942 în lagărul de la Vapniarka; 3) în închisoarea prefecturii judeţului aproximativ 10 evrei, ce săvârşiseră diverse infracţiuni minore; 4) în spitalul oraşului un număr de 1032 evrei (bărbaţi, femei şi copii), care fiind bolnavi în momentul deportărilor au fost reţinuţi. Evreii menţionaţi la punctele 1 şi 4 urmau să fie deportaţi, de asemenea, în lagărele din judeţul Berezovca în momentul refacerii liniei de cale ferată Odessa-Berezovca. În total, numărul evreilor deportaţi sau în curs de deportare se cifra la 35.025. În afară de aceştia, în oraşul Odessa şi împrejurimi mai rămâneau evrei sustraşi deportării prin însuşirea de acte false, sau ascunşi în diverse locuri, al căror număr era apreciat de autorităţi la câteva mii[3]. În concluzie, putem afirma că perioada cuprinsă între 17 octombrie 1941-începutul lunii martie 1942 – moment ce a marcat încheierea în linii mari a deportărilor – pentru populaţia evreiască din Odessa a fost sinonimă cu instituirea unui regim de teroare şi exterminare, în urma căruia şi-au pierdut viaţa între 25.000-40.000 de evrei şi au fost deportaţi aproximativ 35.000 de evrei.

Munca obligatorie

Munca obligatorie prestată de evrei în timpul regimului antonescian constituie un capitol aparte în cadrul Holocaustului din România. Spre deosebire de alte teme referitoare la persecuţia populaţiei evreieşti din România în

1 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar, nr. 452, f. 32-33. Ordonanţa nr. 7 din 10.01.1942 a Comandamentului M.U. Radu şi Garnizoana Odessa; Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 222.

2 Vezi pe larg în Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea întâi, p. 223 şi următoarele.

3 AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 258-260. Raportul nr. 31.338 din 01.03.1942 a Corpului 2 Armată către Preşedinţia Consiliului de Miniştri; Vezi documentul nr. 216.

perioada celui de-al doilea război mondial, precum legislația antisemită, măsurile de deportare, ghetoizare şi exterminare adoptate şi transpuse în practică de regimul politic patronat de mareşalul Ion Antonescu în anii 1941-1944, prezentarea muncii obligatorii prestate de evrei s-a bucurat de un interes relativ scăzut din partea istoricilor, contribuțiile istoriografice referitoare la acest subiect fiind insignifiante din punct de vedere cantitativ[1]. O posibilă explicație pentru acest neajuns ar putea fi reprezentată de absența cercetărilor în arhivele militare române, dat fiind faptul că, aşa cum relevă inclusiv documentele incluse în prezentul volum, munca obligatorie a evreilor din România a fost organizată şi coordonată în bună măsură pe baza actelor normative, ordinelor şi dispozițiilor emise de mareşalul Ion Antonescu, Marele Stat Major ori Ministerul de Interne. În acest sens primul act normativ a fost promulgat în decembrie 1940, în perioada guvernării național-legionare. Dacă în privința executării serviciului militar evreii au beneficiat până la 5 decembrie 1940 de drepturi egale cu ceilalți cetățeni ai țării, situația avea să se schimbe radical în urma publicării decretului-lege nr. 3984 referitor la statutul militar al evreilor.

Astfel, potrivit prevederilor acestui decret, evreii erau excluşi de la executarea serviciului militar, fiind nevoiți în schimb să plătească taxe militare şi să presteze munca de folos obştesc în beneficiul Ministerului Apărării Naționale sau al altor instituții de stat, potrivit normelor stabilite de către Ministerul Apărării Naționale. Ca urmare a apariției acestui decret-lege toți evreii au fost şterşi din controalele armatei şi au fost vărsați Cercurilor de Recrutare pentru a fi înscrişi într-un „registru special de control al evreilor”[2]. La 21 Ianuarie 1941 apărea decretul-lege nr. 132 „Asupra taxelor militare datorate de evrei”, ce stabilea mecanismul de aplicare a taxelor militare în cazul evreilor „ale căror obligațiuni premilitare şi militare se transformă în obligațiuni fiscale şi obligațiuni de muncă”. Primele 6 articole ale acestui act normativ se refereau la categoriile de evrei care urmau să plătească taxele militare şi cuantumul acestora, în timp ce articolul 7 prevedea că „taxele militare fixe şi proporționale se stabilesc anual pe baza comunicărilor Cercurilor de Recrutare, a declarațiunilor făcute de imposabili şi obligați solidar şi a constatărilor organelor fiscale”. De asemenea, potrivit articolului 8, Cercurile de Recrutare şi Inspectoratul de Pregătire Premilitară aveau obligația de a comunica Administrațiilor de Constatare – prin tablouri nominale – extrase din tabelele de recensământ şi din registrele speciale de evidență şi control, împreună cu toate datele necesare

1 Vezi în acest sens Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea a doua, p. 314 şi următoarele; Dennis Deletant, *Aliatul uitat al lui Hitler*, p. 121-126.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

identificării, tuturor persoanelor supuse taxelor militare[1]. Aşa cum recunoşteau inclusiv diverse eşaloane militare, schimbarea modalității de prestare a obligațiilor militare de către evrei a găsit total nepregătite forurile superioare. În acest sens este suficient să amintim faptul că prevederile referitoare la întocmirea registrelor de evidență ale evreilor nu au fost respectate decât parțial, întrucât Ministerul Apărării Naționale şi Marele Stat Major nu au pus la dispoziție imprimatele necesare, ceea ce avea să producă în scurt timp o stare de haos în privința evidenței şi controlulul muncii prestate de evrei[2].

În fine, la 7 luni de la promulgarea decretului-lege nr. 3984, mai precis la 14 iulie 1941 era publicat în Monitorul Oficial decretul-lege nr. 2030-regulamentul statutului militar al evreilor ce dezvolta şi completa conținutul actului normativ din 5 decembrie 1940.. Astfel, potrivit prevederilor regulamentului evreii cu vârsta cuprinsă între 18-50 ani trebuiau să presteze munca de folos obştesc individual, în grup sau în detaşamente, fie pentru nevoile armatei ori ale altor instituții publice. Evreii mobilizați puteau fi întrebuințați doar de Marele Stat Major, care urma să satisfacă – pe măsura posibilităților – solicitările primite în acest sens inclusiv de la alte instituții. Durata utilizării evreilor la munci era fixată la 60 de zile pe an pentru evreii cu vârsta cuprinsă între 18-21 ani, 180 de zile pe an pentru cei între 21-24 ani, 120 de zile pe an pentru cei între 24 şi 26 ani, 90 de zile pe an pentru cei între 26 şi 41 de ani şi 60 de zile pe an pentru cei între 41 şi 50 de ani, dar pe timp de război durata prestării muncii era nelimitată „potrivit nevoilor generale ale statului". Evreii mobilizați urmau să execute munca de folos obştesc în localitatea unde domiciliau, având dreptul de a lua masa şi a dormi în familie, fie în alte regiuni ale țării, în acest din urmă caz ei fiind constituiți în detaşamente aflate în subordinea armatei. În ce priveşte hrana, întreținerea şi solda, evreii mobilizați beneficiau de drepturi similare cu cele ale trupei, în natură sau în bani, în funcție de folosirea lor de către Armată sau de alte instituții publice. Excepția era reprezentată de medicii, farmaciştii, veterinarii, inginerii, arhitecții sau alți specialişti evrei, ce urmau să fie retribuiți în conformitate cu prevederile deciziei ministeriale nr. 23.325 din 27 ianuarie 1941[3]. De asemenea, regulamentul statutului militar al evreilor acorda anumite facilități evreilor foşti ofițeri, subofițeri, maiştri, submaiştri, gagişti activi şi de rezervă, aceştia urmând a fi întrebuințați „în servicii potrivite aptitudinilor sau pregătirii lor, ținându-se seama de gradul avut

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 65-93; Vezi documentul nr. 274.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 37 din 13.02.1941. Decizia Ministerială Nr. 23.325 din 27.01.1941 a Ministerului Apărării Naționale privitoare la normele pentru rechiziționarea şi întrebuințarea medicilor, farmaciştilor şi inginerilor evrei.

în armată, de studiile ce posedă şi de poziţiunea lor socială”[1]. Odată cu crearea cadrului legislativ, Conducătorul Statului, Marele Stat Major şi Ministerul de Interne au emis începând cu vara anului 1941 o serie de ordine şi dispoziţii cu privire la munca de folos obştesc – devenită în iulie 1942 în mod oficial muncă obligatorie[2] – prestată de evrei.

Încă în 18 iulie 1941, prin intermediul ordinului nr. 5811, generalul Ion Antonescu a dispus formal ca evreii ce urmau să fie internaţi în lagărele de muncă şi prizonierii să fie întrebuinţaţi la muncă grea. Ordinul specifica într-o manieră neechivocă faptul că în cazul evadărilor „se împuşcă unul din zece” iar cei care „nu muncesc cum trebuie să nu li se dea de mâncare” şi nici să nu fie lăsaţi să-şi cumpere[3]. La data de 2 august 1941, Conducătorul statului a transmis prin Marele Cartier General ordinul nr. 207 prin care se dispunea întrebuinţarea în mod activ a tuturor evreilor din ţară în cadrul muncii de folos obştesc[4]. În consecinţă, o zi mai târziu, 3 august 1941, Ministerul de Interne a dispus strângerea şi trimiterea imediată a evreilor de pe teritoriul întregii ţări la munca de folos obştesc, iar prin aplicarea acestei dispoziţiuni au fost trimişi la muncă 11.124 evrei din provincie, respectiv 5876 evrei din capitală. Această situaţie avea să reprezinte doar un scurt interimat, întrucât la 6 August 1941 – în urma conferinţei desfăşurate la Ministerul de Interne – organizarea şi coordonarea muncii de folos obştesc a evreilor a trecut în sarcina Marelui Stat Major[5]. În acest scop Marele Stat Major a emis la 8 august 1941 instrucţiunile nr. 31.200 cu privire la modalitatea de aplicare a prevederilor regulamentului statutului militar al evreilor. Instrucţinile prevedeau mobilizarea pentru munca de folos obştesc – cu prioritate – a evreilor „fără ocupaţiune precisă şi care colindă pe străzi sau pierd timpul prin cluburi şi cafenele, etc.”, fiind scutiţi în schimb evreii supuşi străini, evreii rechiziţionaţi pentru lucru la întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare a teritoriului întocmit de Marele Stat Major, evreii angajaţi înainte de 21 iunie 1941 în întreprinderile ce executau comenzi ale armatei sau ale altor autorităţi de stat, evreii care lucrau în întreprinderile supuse românizării şi care nu puteau fi înlocuiţi de etnici români precum şi cei indispensabili funcţionării acestor

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

2 Prin Decretul-Lege Nr. 2068 din 20.07.1942, în toată legislaţia antisemită termenul de „muncă de folos obştesc” a fost înlocuit cu termenul „muncă obligatorie”. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 167 din 21.07.1942.

3 ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 133/1941, f. 9; Copie în United States Holocaust Memorial Museum Washington, RG-25.002M, rola nr. 15 (În continuare se va cita USHMM); Vezi documentul nr. 48.

4 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 1978, f. 193 + verso, 195-228; Vezi documentul nr. 143.

5 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 1978, f. 193 + verso, 195-228; Vezi documentul nr. 143.

întreprinderi, respectiv evreii necesari activității instituțiilor financiare pe care Banca Națională le considera importante. Chiar dacă instrucțiunile au avut menirea de a reglementa într-o oarecare măsură modalitatea organizării muncii de folos obștesc a evreilor, totuși acestea nu au putut preveni abuzurile, întrucât decizia privitoare la evreii exceptați de la prestarea muncii de folos obștesc revenea Marelui Stat Major, Comandamentelor Teritoriale, Cercurilor de Recrutare și unei comisii județene formată din delegați ai Camerei de Comerț, Ministerului Economiei Naționale și a Băncii Naționale[1], fapt ce a dus la comercializarea pe scară largă – în schimbul unor sume de bani considerabile – a aprobărilor și recomandărilor de mobilizare pe loc, reale sau fictive. Pe baza acestor instrucțiuni, Marele Stat Major a întrebuințat evreii în perioada 6 august 1941-1 ianuarie 1942 la munca de folos obștesc în detașamente formate din 500-2000 evrei, pentru nevoile armatei, C.F.R. și ale altor instituții de stat. La data de 1 octombrie 1941 Marele Stat Major avea în evidență un număr de 84.042 evrei cu vârsta cuprinsă între 18-50 de ani, apți pentru serviciul militar, din care la acea dată 47.345 evrei erau utilizați la munca de folos obștesc, 24.764 evrei erau scutiți sau aveau situația neclară, în timp ce un număr de 11.933 evrei erau încă disponibili (în majoritate intelectuali)[2].

În 15 noiembrie 1941 a fost promulgat decretul-lege nr. 3205 pentru înființarea și organizarea în cadrul Ministerului Muncii a „Inspectoratului General al Taberelor și Coloanelor de Muncă Obligatorie de folos obștesc", care a preluat de la Marele Stat Major – începând cu data de 1 ianuarie 1942 – a următoarele atribuții: înființarea, organizarea, încadrarea, conducerea și controlul taberelor de muncă; repartiția evreilor la muncă; stabilirea programului de muncă al taberelor, de comun acord cu departamentele interesate, în timp ce în responsabilitatea Marelui Stat Major a rămas doar elaborarea și emiterea de directive către Inspectorat cu privire la modalitatea de utilizare a evreilor, respectiv exercitarea controlului asupra muncii de folos obștesc a evreilor[3]. Dat fiind faptul că în viziunea autorităților în cursul anului 1941 un mare număr de evrei s-a sustras de la obligația prestării muncii de folos obștesc, în perioada 15 martie-30 mai 1942 a funcționat pe lângă Inspectoratul Taberelor și Coloanelor de Muncă o Comisie Centrală de Revizuire – condusă de împuternicitul guvernului pentru reglementarea regimului evreiesc, Radu Lecca, și formată din

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 116-121; fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 782, f. 426-427; fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 183, f. 391-392; Vezi documentul nr. 72.

2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2368, f. 429; Vezi documentul nr. 136.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 272 din 15.11.1941. Decretul-Lege Nr. 3205 din 14.11.1941, pentru înființarea și organizarea Inspectoratului General al Taberelor și Coloanelor de Muncă Obligatorie de folos obștesc.

reprezentanți ai Marelui Stat Major şi a altor ministere – ce a luat în discuție şi a revizuit situația tuturor evreilor de ambele sexe, liber profesionişti, a celor utilizați în întreprinderile civile sau comerciale, aparținând persoanelor fizice sau juridice, cât şi a celor aflați în instituții, asociații, fundații sau stabilimente de altă natură. În urma acestei revizuiri au fost stabilite persoanele ce urmau să rămână în cadrul instituțiilor şi categoriilor enumerate anterior, în timp ce ceilelți evrei au fost declarați disponibili pentru efectuarea muncii de folos obştesc[1]. În pofida măsurilor adoptate, Inspectoratul Taberelor şi Coloanelor de Muncă nu a fost în măsură să organizeze lagărele de muncă evreieşti într-o manieră mulțumitoare pentru forurile decizionale. În plus comisiile care au efectuat revizuirile au acționat într-o manieră arbitrară şi pripită, provocând o serie de abuzuri şi ilegalități[2], ceea ce l-a determinat pe mareşalul Ion Antonescu să intervină în vederea „reglementării" situației.

Prin urmare, la 21 aprilie 1942 Conducătorul Statului a trimis nota nr. 5295/M, în care solicita Marelui Stat Major propuneri cu privire la utilizarea prin concentrare a evreilor cu vârsta cuprinsă între 20 şi 40 de ani. Nota în cauză cuprindea şi câteva „idei călăuzitoare" ale mareşalului, ce aveau să stea la baza propunerilor. Astfel, evreii urmau să fie organizați în detaşamente de lucru pentru căi ferate, construcții de şcoli şi primării, etc, încadrați cu ofițeri şi subofițeri de rezervă. În ceea ce priveşte drepturile de hrană şi soldă, acestea erau identice cu cele ale trupei, urmând a fi achitate de autoritățile de stat ce utilizau aceste detaşamente. Evreii bolnavi şi intelectualii (titrați academici) scutiți de muncă urmau să plătească o taxă ce varia în funcție de vârstă, mai mică pentru evreii cu vârsta cuprinsă între 20-30 de ani şi dublă față de categoria precedentă pentru cei cu vârsta cuprinsă între 30-40 de ani. Din „ideile călăuzitoare" enunțate de mareşal nu puteau lipsi, evident, sancțiunile. Evreii care se sustrăgeau (prin înşelăciuni, cumpărare, diverse intervenții, etc.) urmau să fie „trimişi în Transnistria – la muncă grea sau în ghetto – împreună cu românii care se vor preta la astfel de acțiuni"[3].

În conformitate cu dispozițiile primite, la 30 aprilie 1942 Marele Stat Major a înaintat concluziile şi propunerile sale referitoare la utilizarea evreilor la munca de folos obştesc. Plecând de la premisa că evreii excluşi de la prestarea serviciului militar au „tras cele mai mari foloase întrucât nu şi-au pierdut viața, nu au rămas invalizi, nu au contractat boale, nu şi-au uzat nervii, în

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 307-309; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 3-5; Vezi documentul nr. 264.

2 Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea a doua, p. 323.

3 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 310-311; Vezi documentul nr. 238.

schimb, şi-au continuat afacerile", precum şi de la constatarea că munca executată de evrei în cursul anului 1941 nu a dat rezultatele scontate de autorităţi datorită vârstei înaintate a evreilor şi a faptului că aceştia nu erau obişnuiţi cu munca fizică, Marele Stat Major propunea încadrarea evreilor în 4 categorii: a) evreii cu vârsta cuprinsă între 20 şi 24 ani inclusiv, din contingentele 1940, 1942, 1943 şi 1944 urmau să fie organizaţi în detaşamente de lucru permanente – sub comandă şi încadrare militară – şi să presteze munca de folos obştesc timp de 2 ani; b) evreii cu vârsta cuprinsă între 25 şi 40 ani inclusiv, aveau obligaţia de a presta munca de folos obştesc pe o durată mai lungă sau mai scurtă de timp, în funcţie de perioada concentrării cetăţenilor români din aceleaşi categorii de vârstă. Ei urmau de asemenea să fie încadraţi în detaşamente cu încadrare militară şi să presteze munca de folos obştesc, în funcţie de nevoi, în beneficiul armatei sau a altor instituţii de stat; c) evreii cu vârsta cuprinsă între 41 şi 50 ani (vârsta corespunzătoare miliţiilor), urmau să fie utilizaţi la munca de folos obştesc, pentru nevoile locale la diferite instituţii, unităţi militare, prefecturi de judeţ, primării, spitale, ateliere, etc., pentru perioade mai lungi sau mai scurte de timp, în funcţie de durata concentrării cetăţenilor români din aceleaşi categorii de vârstă; d) evreii bolnavi şi intelectualii (titraţii academici), respectiv cei indispensabili funcţionării unor instituţii şi întreprinderi de stat urmau să fie scutiţi de munca de folos obştesc, în schimbul achitării unor taxe al căror cuantum varia de la 250 de lei pe zi (pentru cei cu vârsta cuprinsă între 20 şi 30 de ani), 500 de lei pe zi (pentru cei cu vârsta cuprinsă între 31 şi 50 de ani inclusiv) pînă la 30% din salariu pentru evreii rămaşi în întreprinderi şi instituţii[1]. Pe aceste propuneri mareşalul Ion Antonescu a pus următoarea rezoluţie: „Chestiunea trebuie bine studiată şi pusă la punct. Marele Stat Major va pregăti în cele mai mici amănunte şi în măsura organizării va trece la execuţie"[2]. În baza directivelor Conducătorului Statului şi a propunerilor din 30 aprilie 1942, Marele Stat Major a organizat în mai-iunie 1942 un număr de aproximativ 20.000 de evrei în detaşamente de lucru formate din 500 evrei, ele fiind puse la dispoziţia Direcţiei Generale a Drumurilor şi Direcţiei Superioare a Geniului (12.000), respectiv la dispoziţia C.F.R. (8.000)[3].

În paralel, Marele Stat Major a elaborat „Instrucţiunile Generale Nr. 55.500 din 27 iunie 1942 privitoare la munca obligatorie a evreilor", ce aveau

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 315-319; Vezi documentul nr. 241.

2 Rezoluţia a fost comunicată cu ordinul nr. 5587/M din 07.05.1942. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 307-309; fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 3-5; Vezi documentul nr. 264.

3 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 307-309; fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 3-5; Vezi documentul nr. 264.

menirea de a aşeza pe noi baze munca obligatorie prestată de către evrei. Astfel evreii urmau să fie repartizaţi în funcţie de vârstă, pregătire, meserii, etc, în detaşamente de lucru interne şi externe, să beneficieze de program de muncă de 9 ore, precum şi de dreptul la hrană şi diurnă. Toate scutirile acordate de Marele Stat Major, de Comandamentele Teritoriale sau de Cercurile de Recrutare au fost anulate pe data de 1 iunie 1942, rămânând valabile doar cele eliberate de Comisia Centrală de Revizuire. Instrucţiunile din 27 iunie 1942 au acordat autorităţilor militare – în speţă Marelui Stat Major şi organelor aflate în subordine – atribuţii sporite în privinţa controlului muncii obligatorii prestate de evrei, ele primind dreptul de a verifica situaţia evreilor scutiţi de munca obligatorie şi de a anula scutirile în cazul în care acestea au fost obţinute ilegal. Instrucţiunile au înăsprit inclusiv sancţiunile la adresa contravenienţilor, ele mergând de la pedepsele corporale aplicate pentru abateri de mică importanţă (atitudine de delăsare în timpul muncii, indisciplina, etc) până la deportarea în Transnistria – împreună cu familia – a evreilor acuzaţi de abateri grave (sustragere de le muncă prin înşelăciune, cumpărare, neprezentare la chemări, relaţii intime cu româncele, etc)[1]. Instrucţiunile nr. 55.500 din 27 iunie 1942 nu au îmbunătăţit situaţia, ci, dimpotrivă, au provocat noi suferinţe populaţiei evreieşti. Chiar şi prevederile pozitive precum trimiterea în detaşamentele de lucru exterioare doar a evreilor cu vârsta cuprinsă între 20-40 de ani nu au fost aplicate într-o manieră consecventă, întrucât – nu în puţine cazuri – evreii înstăriţi au putut să se sustragă, îndeosebi de la munca în detaşamentele de lucru exterioare, în urma mituirii autorităţilor de la diferitele nivele decizionale. Au existat şi cazuri în care evreii mobilizaţi la detaşamentele de lucru locale au fost trimişi în Transnistria, ca de exemplu evreii din Bucureşti repartizaţi la muncă la velodrom şi care ulterior au fost trimişi la Balta[2].

În pofida revenirii muncii obligatorii a evreilor în sarcina Marelui Stat Major rezultatele au rămas în continuare sub aşteptările autorităţilor. Dat fiind faptul că un mare număr de evrei continua să se sustragă de la prestarea muncii obligatorii – de exemplu numai la Curtea Marţială a Comandamentului 4 Teritorial erau pe rol procesele a 1500 de evrei acuzaţi de sustragere de la munca obligatorie[3] – autorităţile au decis înăsprirea sancţiunilor aplicate evreilor. Astfel, la 9 iulie 1942 la Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major a avut loc o întrunire la care au participat Radu Lecca şi delegaţi ai Marelui Stat Major, Direcţiei Generale a Poliţiei, Inspectoratului General al Jandarmeriei; Centrului Naţional de Românizare, Tribunalului llfov şi a

1 AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 251-258; Vezi documentul nr. 277.

2 Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea a doua, p. 325.

3 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 19-20; Vezi documentul nr. 270.

Oficiului Central de Românizare şi care a adoptat un document intitulat „Normele privitoare la măsurile de luat pentru transportarea evreilor pasibili de a fi trimişi în Transnistria". Astfel evreii „infractori" la instrucţiunile nr. 55.500 din 27 iunie 1942 urmau să fie reţinuţi în stare de arest de către organele Poliţiei şi Jandarmeriei până la deportarea acestora în Transnistria, în lagărul de la Slivina înfiinţat special în acest scop în iunie 1942[1], în timp ce membrii de familie aveau să rămână în locuinţele lor sub paza reprezentanţilor Centralei Evreilor. Evreul ce urma să fie deportat în Transnistria era obligat să desemneze un mandatar în vederea administrării şi lichidării – sub controlul Centralei Evreilor din localitatea respectivă – a bunurilor mobiliare în termen de 6 luni. în caz contrar după expirarea acestui termen averea trecând în administrarea Centrului Naţional de Românizare[2]. Aplicarea sancţiunii de trimitere în Transnistria a evreilor contravenienţi la munca obligatorie a devenit operantă începând cu data de 16 iulie 1942[3], în urma comunicatului nr. 88.661 din 5 iulie 1942[4] aprobat de către Consiliul de Miniştri din ziua de 2 iulie 1942[5]. Numărul evreilor sancţionaţi efectiv astfel – potrivit evidenţelor Marelui Stat Major – se cifra la 12 octombrie 1942 la 554 evrei, din care 306 „infractori" şi 249 membri de familie din totalul de 12.086 evrei „nesupuşi" la munca obligatorie[6].

În cadrul şedinţei Consiliului de Miniştri din 13 octombrie 1942, vicepreşedintele Consiliului de Miniştri Mihai Antonescu a dispus suspendarea aplicării sancţiunii cu trimiterea în Transnistria a evreilor infractori la munca obligatorie[7]. Hotărârea a devenit imediat executorie, astfel că Direcţia Generală a Poliţiei şi Prefectura Poliţiei Capitalei au fost nevoite să elibereze evreii arestaţi, care urmau să fie trimişi în Transnistria, iar Marele Stat Major s-a văzut

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 351; Vezi documentul nr. 273.

2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 333+verso; Vezi documentul nr. 283.

3 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 30+verso; Vezi documentul nr. 337.

4 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 332; fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 2; AMAE, fond Problema 33, volumul 22, f. 24; Vezi documentul nr. 280.

5 Comunicatul a fost aprobat în şedinţa Consiliului de Miniştri din 02.07.1942. Vezi în acest sens Arhivele Naţionale ale României, *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu volumul VII (mai-iulie 1942)*, ediţie de documente întocmită de: Marcel-Dumitru Ciucă, Maria Ignat, Bucureşti, 2003, documentul nr. 15, p. 521-522. Stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri din 02.07.1942.

6 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 331; Vezi documentul nr. 336.

7 Vezi în acest sens Arhivele Naţionale ale României, *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu volumul VIII (august-decembrie 1942)*, ediţie de documente întocmită de Marcel-Dumitru Ciucă, Maria Ignat, Bucureşti, 2004, documentul nr. 10, p. 379-387. Stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri din 13.10.1942.

pus în situația de a adresa Ministerului Apărării Naționale două note la 14, respectiv 18 octombrie 1942, prin care solicita clarificări în privința sancțiunilor ce aveau să fie aplicate în viitor evreilor infractori la munca obligatorie[1]. În cadrul întrunirii desfăşurate la Preşedinția Consiliului de Miniştri la 22 octombrie 1942, mareşalul Ion Antonescu a ordonat verbal subşefului Marelui Stat Major – generalul Ioan Arhip – ca sancțiunea trimiterii în Transnistria a evreilor contravenienți la munca obligatorie să fie aplicată în continuare cu condiția ca „actele celor în cauză să fie bine cercetate şi să fie trimişi numai acei cu vină evidentă”[2]. Marele Stat Major a dezavuat decizia Consiliului de Miniştri din 13 octombrie 1942 şi a solicitat prin intermediul mai multor note şi referate menținerea în vigoare a sancțiunii de trimitere în Transnistria a evreilor contravenienți la munca obligatorie. Bunăoară în cadrul notei adresate Ministerului Justiției la 14 decembrie 1942 Marele Stat Major invoca în sprijinul solicitării sale faptul că „sancțiunea cu trimiterea în Transnistria care s'a operat timp de câteva luni pe întreg teritoriul Țării, a fost singura măsură care a convins pe evrei de seriozitatea muncii obligatorii, ce se prestează în schimbul serviciului militar de unde evreii au fost excluşi”[3]. În pofida intervențiilor Marelui Stat Major, măsura trimiterii în Transnistria a evreilor contravenienți la munca obligatorie a rămas suspendată. Mai mult, Marele Stat Major a pierdut o mare parte a atribuțiilor sale în privința organizării, coordonării şi supravegherii muncii obligatorii a evreilor la 24 noiembrie 1942, odată cu constituirea Comisiei Interministeriale. Decizia a avut ca efect dispersarea atribuțiilor în ceea ce priveşte prestarea muncii obligatorii de către evrei între: Comisia Interministerială ce avea menirea de a studia şi a hotărâ asupra chestiunilor de principiu; împuternicitul guvernului pentru reglementarea regimului evreiesc, căruia îi revenea sarcina acordării carnetelor de scutire de muncă obligatorie evreilor necesari continuității vieții economice, precum şi urmărirea încasării sumelor datorate de evreii scutiți; Marele Stat Major, ce avea în continuare atribuții legate de organizarea şi repartizarea evreilor disponibili şi apți pentru munca obligatorie[4]. Această repartizare a atribuțiilor avea să se mențină în linii mari până la 23 august 1944.

În pofida reorganizărilor succesive şi a măsurilor coercitive adoptate rezultatele au rămas în continuare sub aşteptările autorităților. Astfel, ca urmare

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 30+verso; AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 7; Vezi documentele nr. 337, 341.

2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 326-328; Vezi documentul nr. 343.

3 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 416; Vezi documentul nr. 355.

4 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 237-251; Vezi documentul nr. 374.

a tratamentului de care beneficiau, evreii – îndeosebi cei mobilizați în detaşamentele de lucru exterioare şi veniți în țară în concedii – încercau prin toate mijloacele posibile de a se sustrage prestării muncii obligatorii, unele din acestea fiind de-a dreptul ingenioase. De exemplu, câțiva evrei aparținând de Cercul Teritorial Putna au prezentat cu puțin timp înainte de expirarea concediilor adeverințe eliberate de Institutul Antirabic din Focşani, ce atestau faptul că fuseseră muşcați de câini turbați şi se aflau în continuare sub tratament. Au existat inclusiv evrei ce au simulat înainte de expirarea concediului anumite boli a căror diagnosticare necesita aparatură şi observație medicală adecvată, ei obținând în acest fel amânarea reîntoarcerii la detaşamentele de lucru[1]. A crescut totodată, de la an la an, numărul evreilor scutiți de munca obligatorie. Dacă pe parcursul anului 1942 numărul acestora s-a cifrat la 20.036, în 1943 această cifră a crescut la 25.895[2], fapt ce a determinat autoritățile să caute noi soluții în vederea revizuirii modalității de acordare a scutirilor, concediilor şi clasărilor pentru evreii întrebuințați în cadrul muncii obligatorii, prin intermediul instrucțiunilor nr. 430.000 din 7 octombrie 1943 elaborate de Marele Stat Major[3]. Aceste măsuri nu au condus însă la redresarea situației, cu alte cuvinte la mărirea contingentului evreilor utilizați în cadrul muncii obligatorii. Dimpotrivă. Dealtfel, inclusiv o notă din 17 noiembrie 1943 întocmită de Marele Stat Major recunoştea în mod explicit faptul că românizarea forței de muncă evreieşti eşuase, iar unele întreprinderi nu numai că nu s-au românizat, ci, dimpotrivă, ele s-au „iudaizat, deoarece au mai mulți evrei astăzi decât înainte de începerea românizării"[4]. Potrivit evidențelor Marelui Stat Major la 23 august 1944 numărul evreilor mobilizați la munca obligatorie se cifra la 31.463, din care 19.447 erau repartizați în detaşamente de muncă locale iar 12.016 în detaşamente de muncă exterioare[5]. Aşa cum era de aşteptat, înlăturarea regimului antonescian a adus cu sine anularea legislației şi măsurilor antisemite adoptate în perioada 1940-1944, inclusiv cele referitoare la munca obligatorie prestată de evrei, la 30 august 1944 Marele Stat Major propunând desființarea

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2953, f. 231; Vezi documentul nr. 366.

2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 319-320; Vezi documentul nr. 381.

3 AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 1480, f. 219-226; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 1-8; AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 285-292; Vezi documentul nr. 403.

4 ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 119/1943, f. 167; Vezi documentul nr. 410; Jean Ancel, *Contribuții la Istoria României. Problema evreiască 1933-1944*, volumul II, partea a doua, p. 329.

5 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 374-378; Vezi documentul nr. 445.

detaşamentelor de muncă formate din evrei[1]. Propunerea a fost aprobată de guvernul condus de generalul Constantin Sănătescu, iar prin instrucţiunile nr. 222.001 din 28 septembrie 1944 – elaborate de Marele Stat Major – evreii au fost reînscrişi în controalele armatei cu gradul avut înainte de 1940 şi la unităţile cărora au aparţinut până la acea dată.[2] Astfel se încheia un capitol zbuciumat din existenţa populaţiei evreieşti din România în timpul regimului antonescian, un capitol ce a avut consecinţe de lungă durată îndeosebi asupra generaţiilor tinere, supuse la munci fizice grele, private de multe ori de condiţiile minime de subzistenţă şi sancţionate pentru cele mai nesemnificative abateri. Nu au fost puţine cazurile în care evreii mobilizaţi în vederea prestării muncii obligatorii au rămas infirmi în urma tratamentului de care au beneficiat, înregistrându-se inclusiv un număr neprecizat de decese.

În finalul demersului nostru istoriografic credem că se impun câteva concluzii referitoare la rolul armatei române în persecuţia evreilor sub regimul antonescian. În cadrul istoriografiei române (şi nu numai) implicarea armatei române în adoptarea şi implementarea măsurilor antisemite, în deportările ori masacrele îndreptate împotriva populaţiei evreieşti în cursul celui de-al doilea război mondial a fost mult timp negată, uneori cu o vehemenţă demnă de o cauză mai bună. De regulă, în cazul unor asemenea excese, responsabilitatea a fost atribuită în mod invariabil fie legionarilor, fie doar unor „elemente declasate" din cadrul Armatei sau – în majoritatea cazurilor – germanilor, exemplul tipic în acest sens constituindu-l maniera în care a fost prezentat pogromul de la Iaşi (29-30 iunie 1941). Documentele de arhivă descoperite de noi şi incluse în prezentul volum relevă într-o manieră indubitabilă responsabilitatea armatei române în privinţa tragediei populaţiei evreieşti din România în perioada 1940-1944. De asemenea ele relevă faptul că armata nu a fost doar un simplu executant al dispoziţiilor venite de la conducerea statului, în speţă de la mareşalul Ion Antonescu, ci în multe situaţii a contribuit din plin la elaborarea şi transpunerea în practică a actelor normative, dispoziţiilor, ordinelor antisemite.

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 382-384; Vezi documentul nr. 448.

2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3955, f. 18-21.

Lista documentelor

1. **6 iunie 1941.** Nota informativă nr. 856 întocmită de Regimentul 3 Jandarmi „Dunărea de Jos” cu privire la atitudinea şi starea de spirit a populației evreieşti din oraşul Galați.
2. **16 iunie 1941.** Nota nr. 30.638 adresată Armatei a 3-a de către Divizia 8 Infanterie, prin care se solicită aprobarea în vederea deportării unui număr de 20 comunişti, respectiv ridicarea evreilor între 18-50 ani din Târgul Ştefăneşti.
3. **18 iunie 1941.** Nota nr. 20.985 adresată Armatei a 3-a de către Corpul de Munte, referitoare la propuneri de măsuri antievreieşti.
4. **19 iunie 1941.** Nota nr. 62.873 adresată Ministerului Propagandei Naționale de Centrul de Informații din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, privind măsurile antievreieşti dispuse de generalul Ion Antonescu.
5. **21 iunie 1941.** Ordinul circular nr. 4147 al Ministerului Afacerilor Interne către Marele Stat Major, Inspectoratul General al Jandarmeriei, Direcțiunea Generală a Poliției şi Prefecturi, privitor la ordinul generalului Ion Antonescu de evacuare a evreilor cu vârsta cuprinsă între 18-60 ani din localitățile situate între Prut şi Nistru, în lagărul Târgu Jiu şi în satele din jurul acestui oraş, respectiv evacuarea familiilor evreieşti din Moldova în comunele urbane situate pe teritoriul județelor respective.
6. **21 iunie 1941.** Buletinul informativ nr. 4442 întocmit de comandamentul Cercului de Recrutare Dorohoi. referitor la evenimentele petrecute şi starea de spirit a populației.
7. **24 iunie 1941.** Buletinul informativ întocmit de Comandamentul 4 Teritorial cu privire la starea de spirit a populației evreieşti şi a legionarilor din Bacău.
8. **25 iunie 1941.** Buletinul informativ întocmit de Comandamentul 4 Teritorial referitor la evenimentele petrecute, respectiv starea de spirit a populației evreieşti, a cercurilor legionare şi a ceangăilor din regiunea oraşului Roman.
9. **26 iunie 1941.** Buletinul informativ întocmit de Comandamentul 4 Teritorial cu privire la incursiunile aeriene efectuate de aviația sovietică şi atitudinea manifestată de populația evreiască din Iaşi, Bacău şi Dorohoi față de conflictul sovieto-german.

10. **27 iunie 1941.** Buletinul informativ întocmit de Comandamentul 4 Teritorial referitor la atacurile întreprinse asupra municipiului Iaşi de aviaţia sovietică în zilele de 26-27 iunie 1941, starea de spirit a populaţiei ucrainene, respectiv măsurile de arestare ale comuniştilor şi evreilor în Bacău, Moineşti, Tg. Ocna, etc.
11. **27 iunie 1941.** Darea de seamă nr. 77/1941 înaintată Diviziei 14 Infanterie de chestorul Poliţiei Iaşi, locotenent-colonelul de jandarmi Constantin Chirilovici, cu privire la raziile şi percheziţiile efectuate în oraşul Iaşi în seara zilei de 26 iunie 1941.
12. **28 iunie 1941.** Nota nr. 206.623 adresată de Armata a 4-a Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major, prin care comunică propunerea unui Corp de Armată din subordine privind deportarea evreilor cu vârsta cuprinsă între 15-50 ani din oraşele situate în zona operativă a armatei.
13. **29 iunie 1941.** Ordinul nr. 193 al Marelui Cartier General adresat unităţilor din subordine, prin care se comunică dispoziţiile generalului Ion Antonescu privind atitudinea faţă de „cei găsiţi vinovaţi de acte de spionaj, sabotaj, dezordine sau orice alte acte înregistrate în contra Armatei şi contra Ţării”.
14. **30 iunie 1941.** Ordinul circular nr. 4599 al Ministerului Afacerilor Interne adresat Prefecturilor din Moldova, Buzău, Constanţa, Prahova, Râmnicul Sărat şi Tulcea, Inspectoratului General al Jandarmeriei şi Direcţiunii Generale a Poliţiei, privind ordinul generalului Ion Antonescu de internare în cartiere evreieşti şi punerea sub pază a evreilor din oraşe cu vârsta cuprinsă între 18-60 de ani, de interzicere a circulaţiei evreilor între orele 20.00-7.00, respectiv luarea de ostateci dintre personalităţile evreieşti, comunişti şi legionari comunişti, care să fie executaţi în cazuri de rebeliune sau acte de terorism.
15. **30 iunie 1941.** Nota nr. 206.820 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, prin care comunică ordinul nr. 196/1941 al Marelui Cartier General referitor la măsurile antievreieşti ordonate de generalul Ion Antonescu.
16. **30 iunie 1941.** Ordinul nr. 24.150 adresat de Divizia 14 Infanterie unităţilor din subordine, cu privire la implicarea unor militari în pogromul din Iaşi şi măsurile ce urmau a fi adoptate în vederea evitării unor situaţii similare.
17. **30 iunie 1941.** Nota nr. 1497/P întocmită de Comandamentul 4 Teritorial privitoare la evenimentele derulate în oraşul Iaşi în zilele de 28-29 iunie 1941.
18. **30 iunie 1941.** Nota nr. 16.071 adresată Armatei a 3-a de Corpul 10 Armată, referitoare la propunerile pentru reprimarea unei eventuale rebeliuni a populaţiei evreieşti din oraşul Bacău.

19. **30 iunie 1941.** Nota nr. 206.785 adresată de Armata a 4-a Cercului de Recrutare Putna, privitoare la măsurile necesare controlului asupra manierei în care evreii îndeplinesc munca de folos obştesc.
20. **30 iunie 1941.** Nota nr. 206.798 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, prin care comunică ordinul nr. 193/1941 al Marelui Cartier General cu privire la măsurile antievreieşti ordonate de generalul Ion Antonescu.
21. **30 iunie 1941.** Notă informativă a Poliţiei oraşului Roman adresată Armatei a 3-a, referitoare la atitudinea populaţiei evreieşti din oraşul Roman.
22. **1 iulie 1941.** Nota nr. 206.873 adresată de Armata a 4-a Corpurilor 3. 5 şi 11 Armată, prin care comunică ordinul generalului Nicolae Ciupercă de executare strictă a prevederilor ordinului nr. 206.820 din 30 iunie 1941, îndeosebi a prevederilor referitoare la luarea de ostateci.
23. **3 iulie 1941.** Nota nr. 1085/Cab adresată Armatei a 3-a de prefectul judeţului Iaşi, colonelul Dumitru Captaru, cu privire la execuţiile de evrei efectuate de militari români şi germani în Târgul Sculeni, respectiv satul Cârlig comuna Copou.
24. **4 iulie 1941.** Nota nr. 1876/A adresată de Armata a 3-a Diviziei 14 Infanterie, prin care se comunică ordinul generalului Ion Antonescu nr. 255 din 4 iulie 1941 privind interzicerea oricăror acţiuni individuale îndreptate împotriva evreilor.
25. **5 iulie 1941.** Nota nr. 207.042 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, prin care se comunică ordinul nr. 817/1941 al Marelui Cartier General referitor la dispoziţia Ministerului Afacerilor Interne ca toţi evreii din satele şi târgurile din Moldova să fie evacuaţi în capitalele de judeţ.
26. **6 iulie 1941.** Nota nr. 1203 adresată de Regimentul 3 Jandarmi „Dunărea de Jos” Armatei a 4-a, referitoare la executarea pe raza judeţului Galaţi a prevederilor ordinului nr. 206.820 din 30 iunie 1941.
27. **8 iulie 1941.** Notă telefonică a Armatei a 4-a referitoare la măsurile antievreieşti adoptate de Poliţia Huşi.
28. **9 iulie 1941.** Nota nr. 295 întocmită de directorul Direcţiei Justiţiei Militare, colonelul magistrat Ioan. G. Aramă, cu privire la transportarea pe calea ferată, pe ruta Iaşi-Călăraşi, a 2350 de evrei evacuaţi din Iaşi, transport în urma căruia şi-au pierdut viaţa 1409 evrei.
29. **11 iulie 1941.** Raportul contrainformativ nr. 2 înaintat Armatei a 3-a de comandantul Diviziei Blindate, generalul de brigadă Ioan Sion, referitor la acţiunile desfăşurate de „bandele sovietico-jidoveşti” împotriva trupelor române.
30. **11 iulie 1941.** Nota nr. 954 înaintată Armatei a 4-a de către Corpul 3 Armată cu privire la planul de „înlăturare a elementului iudaic de pe teritoriul basarabean”, întocmit de Centrul de Informaţii „B” comandat de locotenent-colonelul Alexandru V. Ionescu (Alion).

31. **12 iulie 1941.** Proces-verbal al sedinței Consiliului de Colaborare desfăşurată la Iaşi sub preşedinția colonelului Dumitru Captaru, prefectul județului Iaşi, cu privire la ordinul Ministerului Afacerilor Interne de evacuare a evreilor cu vârsta cuprinsă între 18-60 ani.
32. **12 iulie 1941.** Nota nr. 21.116 adresată de Armata a 3-a unităților din subordine, prin care se comunică abuzurile înfăptuite de militari români în Basarabia şi se solicită intrarea în legalitate, respectiv sancționarea celor vinovați.
33. **12 iulie 1941.** Nota nr. 200.200 adresată de Corpul de Munte unităților din subordine, referitoare la execuțiile de evrei înfăptuite de armată în anumite comune, respectiv solicitarea ca aceste execuții să fie efectuate doar pe bază de ordin şi în cazuri bine precizate.
34. **13 iulie 1941.** Referat întocmit de Inspectoratul de Poliție Cernăuți cu privire la starea de spirit a populației în Bucovina de nord.
35. **14 iulie 1941.** Nota nr. 25.385–S adresată Armatei a 4-a de Inspectoratul Regional de Poliție Iaşi, privind internarea în lagăre a evreilor suspecți şi luarea de ostateci dintre ceilalți evrei.
36. **14 iulie 1941.** Nota nr. 5346 adresată Armatei a 4-a de Corpul 5 Armată, prin care se comunică măsurile de siguranță adoptate de Divizia de Gardă, inclusiv deportarea evreilor în conformitate cu ordinele primite.
37. **14 iulie 1941.** Nota nr. 21.361 adresată Armatei a 4-a de Corpul 3 Armată, referitoare la obligația evreilor din zona operativă de a purta pe brațul drept „banderola evreiască şi insignele respective”.
38. **14 iulie 1941.** Nota nr. 3387 înaintată Armatei a 4-a de Corpul 11 Armată cu privire la măsurile adoptate împotriva populației evreieşti în zona acestui comandament.
39. **14 iulie 1941.** Nota nr. 24.283 înaintată Armatei a 3-a de Divizia 14 Infanterie, prin care se solicită ordine cu privire la tratamentul evreilor refugiați, propunându-se internarea acestora în lagăre şi executarea pe loc a celor care opun rezistență armată.
40. **17 iulie 1941.** Dare de seamă înaintată de Armata a 3-a privind situația din teritoriile eliberate.
41. **17 iulie 1941.** Nota nr. 207.769 adresată de Armata a 4-a unităților din subordine, referitoare la interdicția deportării evreilor din zonă fără informarea prealabilă a prefectului județului respectiv şi interzicerea deportării femeilor şi copiilor.
42. **18 iulie 1941.** Nota nr. 596 înaintată Legiunii de Jandarmi Soroca de către Serviciul Pretoral al Diviziei 8 Infanterie, prin care se transmite lista a 69 de evrei din oraşul Soroca şi se solicită trecerea acestora peste Nistru, respectiv se anexează ordinul de curățare a terenului emis la 17 iulie 1941 de marele pretor al armatei, generalul de brigadă de jandarmi Ioan Topor.

43. **18 iulie 1941.** Nota informativă nr. 589 referitoare la situația şi atitudinea evreilor proveniți din Iaşi, internați în lagărul Podul Iloaiei.
44. **18 iulie 1941.** Nota nr. 1561/B întocmită de Secția II Informații din Marele Cartier General cu privire la actele de sabotaj înfăptuite de evrei în spatele frontului Diviziei 13 Infanterie, respectiv propunerea de dislocare a Companiei 23 Poliție la Bălți în vederea „curățirii complete a terenului până la Nistru" în spatele Diviziilor 13 şi 14 Infanterie.
45. **18 iulie 1941.** Comunicatul nr. 255 al Preşedinției Consiliului de Miniştri referitor la ordinul generalului Ion Antonescu de a se interzice pătrunderea evreilor din Galiția pe teritoriul statului român, respectiv tratarea drept spioni şi executarea evreilor care trec frontiera.
46. **19 iulie 1941.** Nota nr. 14.338 S adresată Armatei a 4-a de către Serviciul Poliției de Siguranță din cadrul Inspectoratului Regional de Poliție Galați, cu privire la măsurile antievreieşti adoptate pe raza Inspectoratului.
47. **21 iulie 1941.** Notă întocmită de Secția II-a a Armatei a 4-a referitoare la măsurile împotriva populației evreieşti adoptate de Garnizoana Focşani şi Prefectura județului Putna.
48. **22 iulie 1941.** Ordinul circular nr. 38.985 al Inspectoratului General al Jandarmeriei, prin care se comunică ordinul nr. 5811 din 18 iulie 1941 al Ministerului Afacerilor Interne privind măsurile antievreieşti dispuse de generalul Ion Antonescu.
49. **22 iulie 1941.** Nota nr. 21.501 adresată de Armata a 3-a Diviziei 14 Infanterie, prin care se dispune internarea evreilor suspecți şi executarea pe loc a celor care comit acte de agresiune împotriva armatei.
50. **22 iulie 1941.** Nota nr. 208.179 înaintată de Armata a 4-a Marelui Cartier General, prin care se comunică revocarea de către Ministerul Afacerilor Interne a măsurilor adoptate de Garnizoana Focşani în vederea internării evreilor în cartiere evreieşti şi constrângerii acestora de a purta un semn distinctiv şi se solicită dispoziții în acest sens.
51. **23 iulie 1941.** Nota nr. 22.591 adresată de Armata a 3-a unităților din subordine, prin care se comunică informațiile referitoare la comportamentul nedemn de „numele de ostaş român" al militarilor din unitățile ce operează în Ucraina şi se cere comandanților măsuri drastice împotriva celor care comit abuzuri.
52. **24 iulie 1941.** Ordinul nr. 61 emis de Guvernământul Basarabiei cu privire la strângerea şi internarea în lagăre a evreilor din provincie, înscrierea în termen de 3 zile la primării a evreilor din oraşe şi accelerarea operațiunilor de înființare a unui ghetou în Chişinău.
53. **26 iulie 1941.** Nota nr. 22.591 adresată de Armata a 3-a unităților din subordine, prin care se atrage atenția asupra jafurilor comise de militarii

români în sate şi se solicită măsuri drastice şi eficace din partea comandanților împotriva celor care comit „acte de banditism”.

54. **27 iulie 1941.** Fragment din darea de seamă întocmită de inspectorul regional de poliție Iaşi – inspectorul Emil Giosanu – privind situația internă pe raza Inspectoratului de Poliție în perioada 27 iunie-27 iulie 1941.
55. **28 iulie 1941.** Nota nr. 700 înaintată Diviziei 14 Infanterie de Regimentul 6 Vânători, prin care se raportează executarea în perioada 22 iunie-28 iulie 1941 a unui număr de 174 evrei din oraşul Bălți, respectiv comunele Târgul Sculeni şi Mărculeşti.
56. **29 iulie 1941.** Ordinul general nr. 99 al Ministerului Apărării Naționale referitor la un număr de 23 de ofițeri ce au intervenit în favoarea evreilor concentrați în detaşamentele de muncă, respectiv interzicerea pe viitor a unor asemenea intervenții.
57. **29 iulie 1941.** Nota nr. 238 înaintată Primăriei municipiului Chişinău de către Comandamentul Militar al municipiului Chişinău, cu privire la înființarea şi organizarea ghetoului din Chişinău.
58. **30 iulie 1941.** Nota nr. 21.965 înaintată de Armata a 3-a Ministerului Afacerilor Interne, cu privire la afacerile oneroase realizate de organele Poliției din Moldova pe seama populației evreieşti în cursul aplicării măsurilor antisemite.
59. **31 iulie 1941.** Nota de serviciu nr. 22.780 adresată Serviciului Pretoral de comandamentul Armatei a 3-a, prin care se transmite nota nr. 20.690/R din 20 iulie 1941 a Corpului de Munte referitoare la situația a 10.260 de evrei din Basarabia aflați în comuna Cozlov.
60. **31 iulie 1941.** Nota nr. 304 înaintată Guvernământului Basarabiei de Comandamentul Militar al municipiului Chişinău, privind înscrierea şi numerotarea evreilor în ghetoul din Chişinău, respectiv organizarea acestora.
61. **1 august 1941.** Nota nr. 21.851 înaintată Armatei a 4-a de către Corpul 3 Armată, referitoare la numărul evreilor domiciliați în reşedințele de județ situate la vest de Prut. pe raza contrainformativă a Corpului 3 Armată, respectiv solicitarea strângerii şi internării lor în lagăre.
62. **1 august 1941,** Comunicatul emis de Cercul de Recrutare Bucureşti cu privire la obținerea vizei de evreu.
63. **1 august 1941.** Nota nr. 727 adresată Ministerului de Interne de Marele Cartier General privind diferite măsuri antievreieşti, respectiv solicitarea executării stricte a dispozițiilor emise în această privință de generalul Ion Antonescu.
64. **2 august 1941.** Nota nr. 422 înaintată de Comandamentul Militar al municipiului Chişinău Armatei a 4-a, Guvernământului Basarabiei şi Chesturii Poliției Chişinău, referitoare la încheierea ghetoizării evreilor, numărul acestora, respectiv organizarea şi funcționarea ghetoului din Chişinău.

65. **3 august 1941.** Nota nr. 21.950 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine şi garnizoanelor din Moldova, referitoare la luarea de ostateci evrei în oraşele din Moldova, respectiv necesitatea ca ostatecii să fie reprezentanţi ai „tuturor claselor sociale".
66. **4 august 1941.** Nota nr. 647 înaintată Guvernământului Basarabiei de Comandamentul Militar al municipiului Chişinău, privind dispariţia valorilor adunate de la evreii internaţi în ghetoul din Chişinău în urma abuzurilor comise de militari români şi germani, respectiv măsurile adoptate în vederea stopării acestora.
67. **4 august 1941.** Nota nr. 208.727 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, prefecturilor din Moldova şi Basarabia, Inspectoratelor de Jandarmi şi Guvernământului Basarabiei, etc, prin care se reiterează ordinul generalului Ion Antonescu de întrebuinţare a evreilor la diferite lucrări şi se solicită măsuri stricte de executare a ordinului.
68. **4 august 1941.** Nota nr. 208.846 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, prefecturilor din Basarabia, Comandamentului Militar al municipiului Chişinău, Inspectoratului Jandarmeriei Chişinău, Guvernământului Basarabiei, etc, prin care se comunică normele comportamentale faţă de românii basarabeni prizonieri sau luaţi de ruşi, respectiv faţă de evreii din Basarabia.
69. **6 august 1941.** Nota nr. 208.829 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, Serviciului Pretoral, Inspectoratului Jandarmeriei Chişinău, etc, cu privire la situaţia maselor de evrei trecute peste Nistru, respectiv dispoziţiile referitoare la întrebuinţarea acestora la munci.
70. **8 august 1941.** Nota nr. 209.038 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, Inspectoratelor de Jandarmerie şi Poliţie Iaşi, Galaţi şi Chişinău, Guvernământului Basarabiei, etc, prin care se comunică ordinul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri nr. 7436 din 5 august 1941 privitor la purtarea de către evreii din Moldova, Basarabia şi Bucovina a unui semn distinctiv.
71. **8 august 1941.** Nota nr. 196 înaintată Inspectoratului Jandarmi Cernăuţi de către Legiunea de Jandarmi Soroca. referitoare la executarea ordinelor primite în vederea urmăririi şi arestării elementelor care au îndeplinit diferite funcţii în perioada dominaţiei sovietice, respectiv trecerea peste Nistru a evreilor şi minoritarilor ostili.
72. **8 august 1941.** Instrucţiunile nr. 31.200 elaborate de Marele Stat Major cu privire la aplicarea dispoziţiilor regulamentului statului militar al evreilor.
73. **10 august 1941.** Nota nr. 10.119 înaintată Diviziei 14 Infanterie de Regimentul 6 Vânători, privind executarea evreilor deportaţi din Târgul Sculeni.
74. **12 august 1941.** Nota nr. 209.221 adresată de Armata a 4-a unităţilor din subordine, referitoare la internarea în ghetouri a evreilor din Ucraina şi prevenirea trecerii acestora în Basarabia.

75. **12 august 1941.** Nota nr. 30.481 adresată Comandamentelor Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major cu privire la modalitatea de aplicare a instrucțiunilor nr. 31.200 din 8 august 1941.
76. **13 august 1941.** Nota nr. 1031 înaintată Marelui Cartier General de guvernatorul Basarabiei, generalul de brigadă Constantin Voiculescu, prin care se comunică măsurile adoptate de autoritățile germane din Ucraina în vederea retrimiterii peste Nistru a evreilor şi se solicită adoptarea unor măsuri pentru stoparea „operațiunii de repatriere”.
77. **14 august 1941.** Nota nr. 32.064 adresată Comandamentelor Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privitoare la întrebuințarea evreilor internați în lagăre la munca de folos obştesc.
78. **16 august 1941.** Nota nr. 33.413 înaintată Preşedinției Consiliului de Miniştri de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la caracteristicile semnului distinctiv purtat de evrei.
79. **16 august 1941.** Nota nr. 33.414 înaintată Preşedinției Consiliului de Miniştri de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la interzicerea folosirii de către evrei a servitoarelor creştine sub vârsta de 40 ani.
80. **16 august 1941.** Nota nr. 33.415 înaintată Preşedinției Consiliului de Miniştri de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind scutirea de munca de folos obştesc a rabinilor, titraților şi absolvenților de liceu sau şcoli echivalente în schimbul plății unei taxe anuale.
81. **17 august 1941.** Nota nr. 3856/B adresată Serviciului Marelui Pretor de Secția II-a Informații din Marele Cartier General, privitoare la internarea în lagărul de la Vertujeni a unui număr de 13.000 evrei trecuți peste Nistru – la Cosăuți – de către autoritățile germane.
82. **17 august 1941.** Tabel cu situația numerică a evreilor internați în ghetoul Chişinău.
83. **18 august 1941.** Nota nr. 40.543 înaintată Ministerului Afacerilor Interne de către Inspectoratul General al Jandarmeriei, prin care se propune înființarea a două lagăre, la Zarojani şi Lujeni, unde să fie internate „elementele dubioase” din cadrul populației ucrainene din Bucovina de nord.
84. **19 august 1941.** Nota nr. 1087 elaborată de Marele Cartier General privind dispoziția de a se arunca asupra oraşului Odessa afişe manifeste propagandistice, prin care să se solicite populației opunerea față de continuarea ostilităților de „către jidanii cari conduc cu pistolul în spatele trupelor armatele sovietice”.

85. 19 august 1941. Nota nr. 16.064 înaintată Armatei a 4-a de Garnizoana Huşi, prin care se comunică arestarea a 15 lideri ai comunității evreieşti, respectiv se solicită instrucțiuni cu privire la statutul şi tratamentul acestora.

86. 19 august 1941. Nota întocmită de eşalonul SSI din Marele Cartier General privind cauzele şi desfăşurarea pogromului din Iaşi, respectiv elementele legionare implicate în evenimente.

87. 20 august 1941. Telegrama adresată generalului Ion Antonescu de către guvernatorul Basarabiei, generalul de brigadă Constantin Voiculescu, prin care se comunică trecerea de către autoritățile germane peste Nistru – la Clinăuți – a unui număr de 650 evrei şi dispoziția de internare a acestora în lagărul Vertujeni.

88. 20 august 1941. Nota nr. 1075/B adresată Diviziei 14 Infanterie de Marele Cartier General, prin care se comunică constatările generalului Ion Antonescu cu privire la abuzurile comise de militari români „care pun Armata şi Poporul Român în cea mai tristă lumină", respectiv ordinul Conducătorul Statului de executare pe loc a militarilor care omoară, batjocoresc sau jefuiesc populația civilă.

89. 21 august 1941. Nota nr. 23.456 adresată de Armata a 3-a unităților din subordine, prin care se comunică informațiile autorităților militare germane cu privire la jafurile, rechizițiile ilegale şi violurile comise de militari români şi se solicită măsuri drastice în vederea stopării abuzurilor şi a sancționării celor vinovați.

90. 22 august 1941. Telegrama nr. 701 adresată Armatei a 3-a de comandantul lagărului Vertujeni, locotenent-colonelul de jandarmi Alexandru Constantinescu, prin care solicită trimiterea a 300 de jandarmi pentru a face față pazei celor 18.000 evrei internați.

91. 22 august 1941. Telegrama nr. 701 adresată Armatei a 3-a de comandantul lagărului Vertujeni, locotenent-colonelul de jandarmi Alexandru Constantinescu, cu privire la situația alimentară şi sanitară a evreilor internați, respectiv necesitatea măririi numărului personalului de pază.

92. 24 august 1941. Nota nr. 4026 înaintată Marelui Cartier General de către Comandamentul Etapelor Armatei a 3-a, privind situația evreilor internați în lagărul de la Vertujeni, solicitându-se precizări cu privire la instituțiile responsabile de aprovizionarea şi îngrijirea sanitară a lagărelor.

93. 24 august 1941. Nota nr. 209.855 înaintată de Armata a 4-a Marelui Cartier General, prin care se comunică numărul evreilor executați în lagărul Tătărăşti din județul Chilia Nouă.

94. 25 august 1941. Instrucțiunile speciale nr. 32.186 elaborate de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind funcționarea Comisiilor Județene pentru exceptarea evreilor de la munca de interes obştesc, conform instrucțiunilor generale ale Marelui Stat Major nr. 31.200/1941.

95. 26 august 1941. Comunicatul Cercului de Recrutare Bucureşti privind prezentarea la Cercul de Recrutare a evreilor domiciliaţi în capitală, pentru a fi repartizaţi şi trimişi la munca de folos obştesc.

96. 30 august 1941. Comunicatul nr. 272 al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri referitor la ordinul mareşalului Ion Antonescu de executare în caz de sabotaj a 20 de comunişti evrei şi 5 comunişti neevrei.

97. 31 august 1941. Nota nr. 2393 adresată comandantului lagărului Vertujeni de către Prefectura judeţului Soroca, cu privire la organizarea, funcţionarea şi aprovizionarea lagărului Vertujeni, respectiv tratamentul evreilor internaţi în lagăr.

98. Nedatat, august 1941. Notă înaintată Marelui Cartier General de către Brigada 2 Fortificaţii, prin care se raportează conţinutul unei note informative a Legiunii de Jandarmi Hotin referitoare la corespondenţa desfăşurată de evreii internaţi în lagărul Edîneţ, prin curieri, cu rudele din Cernăuţi, respectiv implicarea unor persoane din serviciile de siguranţă germane din Cernăuţi în sustragerea evreilor din lagăre.

99. 4 septembrie 1941. Ordinul circular nr. 32 al Ministerului Apărării Naţionale, prin care se interzice accesul furnizorilor evrei în incinta Ministerului, respectiv interdicţia pentru aceştia de a încheia comenzi sau contracte cu armata.

100. 5 septembrie 1941. Scrisoare adresată de mareşalul Ion Antonescu vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri, Mihai Antonescu, prin care solicită adoptarea unor noi măsuri împotriva populaţiei evreieşti, caracterizează participarea armatei române pe frontul de est drept o luptă „pe viaţă şi pe moarte” cu evreii şi defineşte evreul drept „Satana”.

101. 10 septembrie 1941. Referat întocmit de maiorul Gheorghe Epureanu privitor la situaţia evreilor internaţi în lagărele de evrei situate pe raza comandamentului Armatei a 3-a.

102. 22 septembrie 1941. Notă inaintată Marelui Cartier General de Armata a 4-a cu propuneri referitoare la internarea în ghetouri a evreilor din Transnistria.

103. 23 septembrie 1941. Nota nr. 211.564 înaintată Marelui Cartier General de Armata a 4-a, prin care se solicită intervenţia pe lângă guvernatorul provinciei Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu, în vederea strângerii şi internării evreilor din Transnistria.

104. 23 septembrie 1941. Nota nr. 5652 înaintată Comandamentului Etapelor Armatei a 3-a de către Legiunea de Jandarmi Bălţi, prin care se raportează încheierea operaţiunii de internare în lagărul de la Mărculeşti a 9000 evrei din judeţul Bălţi.

105. 26 septembrie 1941. Nota nr. 211.564 înaintată de Armata a 4-a guvernatorului provinciei Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu, prin care se solicită strângerea şi internarea în lagăre şi ghetouri a evreilor din Transnistria.

106. 27 septembrie 1941. Nota nr. 166 înaintată generalului Ioan Arbore de Regimentul 53 Infanterie Fortificaţii, referitoare la situaţia evreilor deportaţi din Basarabia şi aflaţi la Râbniţa, respectiv solicitarea soluţionării energice a chestiunii evreieşti întrucât „o bogată şi tristă experienţă i-a dovedit, fără replică, duşmani implacabili ai neamului românesc".

107. 30 septembrie 1941. Nota nr. 4064 adresată Legiunii de Jandarmi Lăpuşna de către Comandamentul Militar al municipiului Chişinău, cu privire la numărul, situaţia şi tratamentul evreilor internaţi în ghetoul din Chişinău.

108. 4 octombrie 1941. Telegrama nr. 6651 adresată de Secţia II-a Informaţii din Marele Cartier General Comenduirii Pieţei Cernăuţi şi Centrului de Informaţii „A", referitoare la ordinul mareşalului Ion Antonescu de a se trece toţi evreii la est de Nistru în termen de 10 zile.

109. 4 octombrie 1941. Buletinul contrainformativ nr. 212.284 adresat de Armata a 4-a unităţilor din subordine, Marelui Cartier General, etc, privind capturarea şi executarea unor partizani sovietici evrei.

110. 5 octombrie 1941. Nota nr. 42.639 adresată Comandamentelor Teritoriale, Cercurilor de Recrutare, Ministerelor, etc, de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privitoare la întrebuinţarea medicilor evrei la munca de folos obştesc.

111. 6 octombrie 1941. Nota nr. 6761 B adresată Armatei a 4-a de Secţia II-a Informaţii din Marele Cartier General, prin care se comunică dispoziţia mareşalului Ion Antonescu cu privire la internarea evreilor din Transnistria în lagărele de pe Bug stabilite de guvernatorul Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu.

112. 7 octombrie 1941. Nota nr. 62.705 adresată ministrului Apărării Naţionale, mareşalul Ion Antonescu, de către Ministerul Afacerilor Străine, prin care se cere anularea măsurilor discriminatorii adoptate împotriva evreilor cetăţeni străini, respectiv solicitarea pe viitor a avizului Ministerului Afacerilor Străine în situaţii similare.

113. 9 octombrie 1941. Nota nr. 70.920 adresată Direcţiei Generale a Poliţiei de către SSI, cu privire la fotografiile făcute de anumite persoane în cursul pogromului de la Iaşi, solicitându-se depistarea şi confiscarea acestora.

114. 9 octombrie 1941. Nota nr. 9 adresată de Guvernământul Transnistriei comandantului militar al garnizoanei Chişinău, colonelul Eugen Dumitrescu, privind dispoziţiile mareşalului Ion Antonescu referitoare la schimbul bijuteriilor şi metalelor preţioase aparţinând evreilor ce urmează să fie deportaţi din Basarabia şi Bucovina.

115. 10 octombrie 1941. Nota nr. 115 înaintată Preşedinţiei Consiliului de Miniştri de către Marele Cartier General, referitoare la deportarea evreilor din Basarabia şi Bucovina în Transnistria, respectiv situaţia economică din Transnistria.

116. 10 octombrie 1941. Nota nr. 45.987 adresată Ministerului Afacerilor Străine de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privitoare la repartizarea de către Marele Stat Major a avocaţilor evrei la autorităţile şi instituţiile de stat.

117. 11 octombrie 1941. Nota nr. 1367 înaintată de guvernatorul provinciei Transnistria, profesorul Gheorghe Alexianu, comandantului Armatei a 4-a, generalul de corp de armată Iosif Iacobici, privind măsurile adoptate în vederea deportării evreilor din Transnistria.

118. 17 octombrie 1941. Nota nr. 2598 înaintată Comandamentului Etapelor Armatei a 3-a de către Comandamentul Etapelor Armatei a 4-a, prin care se comunică conţinutul notei nr. 919 din 14 octombrie 1941 a Inspectoratului Jandarmeriei Transnistria, cu privire la deportarea evreilor din Basarabia şi plasarea lor în Transnistria.

119. 17 octombrie 1941. Telegrama nr. 384 adresată Legiunii de Jandarmi Ismail de către inspectorul general al Jandarmeriei, generalul de divizie de jandarmi, Constantin Z. Vasiliu, prin care se comunică ordinul Ministerului Afacerilor Interne referitoare la deportarea evreilor din Basarabia şi Bucovina aflaţi pe teritoriul ţării, împreună cu familiile acestora.

120. 18 octombrie 1941. Instrucţiunile elaborate de Divizia 10 Infanterie cu privire la organizarea, trierea şi internarea în ghetouri a evreilor din Odessa.

121. 18 octombrie 1941. Referat întocmit de Serviciul Pretoral al Diviziei 10 Infanterie, referitor la numărul evreilor verificaţi şi arestaţi în ziua de 18 octombrie 1941.

122. 19 octombrie 1941. Nota nr. 17.154/B înaintată Ministerului Apărării Naţionale de către Secţia II-a Informaţii din Marele Cartier General, prin care se solicită adoptarea unor măsuri în vederea prevenirii contactelor între evreii utilizaţi la munca de folos obştesc şi populaţia satelor.

123. 19 octombrie 1941. Nota nr. 7108/B înaintată Armatei a 4-a de către Secţia II-a Informaţii din Marele Cartier General, referitoare la dispoziţia mareşalului Ion Antonescu de anulare a tuturor autorizaţiilor eliberate de autorităţile germane, prin care evreii utilizaţi de aceştia erau exceptaţi de la prestarea muncii de folos obştesc, de la internare, etc.

124. 21 octombrie 1941. Nota nr. 5 înaintată Diviziei 10 Infanterie de către comandantul ghetoului Odessa, locotenentul Teodor Alectoride, privitoare la situaţia numerică a evreilor internaţi în ghetou la data de 21 octombrie 1941.

125. 22 octombrie 1941. Nota nr. 212.995 adresată de Armata a 4-a Comandamentului Militar Odessa, privind măsurile adoptate împotriva evreilor de către Guvernământul Transnistriei.

126. 22 octombrie 1941. Nota telefonică nr. 2 înaintată de Divizia 10 Infanterie Corpului 2 Armată, referitoare la consecințele aruncării în aer a sediului comandamentului Diviziei 10 Infanterie, respectiv măsurile adoptate în vederea spănzurării unor evrei şi comunişti în piețele publice din Odessa.

127. 22 octombrie 1941. Telegrama nr. 561 trimisă Armatei a 4-a de către Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, prin care se comunică ordinul mareşalului Ion Antonescu de a se aplica „drastice măsuri de represalii" în Odessa.

128. 22 octombrie 1941. Nota nr. 302.827 înaintată de Armata a 4-a Preşedinției Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, cu privire la consecințele aruncării în aer a sediului comandamentului Diviziei 10 Infanterie, măsurile întreprinse în vederea salvării celor prinşi sub dărâmături, respectiv spânzurarea unui număr de evrei şi comunişti suspecți în piețele publice din Odessa.

129. 22 octombrie 1941. Nota informativă nr. 200 întocmită de SSI privind împrejurările în care s-a produs aruncarea în aer a sediului Comandamentului Militar Odessa, starea de spirit a populației din oraş, respectiv măsurile de represalii care se impun ca urmare a evenimentelor petrecute.

130. 23 octombrie 1941. Nota nr. 302.840 înaintată de Armata a 4-a Preşedinției Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, cu privire la consecințele aruncării în aer a sediului comandamentului Diviziei 10 Infanterie, măsurile întreprinse în vederea salvării celor prinşi sub dărâmături, respectiv numele ofițerilor morți în explozie.

131. 23 octombrie 1941. Nota trimisă Armatei a 4-a de către Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, prin care se comunică ordinul mareşalului Ion Antonescu de a se executa 200 comunişti pentru fiecare ofițer român sau german mort, respectiv 100 comunişti pentru fiecare soldat român sau german mort.

132. 23 octombrie 1941. Raportul contrainformativ nr. 3 întocmit de Regimentul 33 Dorobanți, referitor la starea de spirit a populației din Odessa, respectiv executarea prin împuşcare a unui număr de 72 evrei şi comunişti.

133. 25 octombrie 1941. Statistica întocmită de Comandamentul Militar al Municipiului Chişinău, cu privire la numărul evreilor morți şi deportați din ghetoul Chişinău în perioada 15 august-25 octombrie 1941, respectiv numărul celor rămaşi în ghetou.

134. 25 octombrie 1941. Nota întocmită de SSI cu privire la revizionismul maghiar, reflectat în tratamentul populației evreieşti din Ungaria comparativ cu România.

135. 27 octombrie 1941. Nota nr. 99.828 înaintată Corpului 2 Armată de către Divizia 10 Infanterie, privind numărul şi întrebuințarea evreilor arestați în Odessa, respectiv numărul evreilor internați în ghetou.

136. 27 octombrie 1941. Nota nr. 53.058 adresată Ministerului Apărării Naționale de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la învinuirile aduse de ziarul „Gazeta Țării” în privința utilizării evreilor la munca de folos obștesc, respectiv situația la data de 1 octombrie 1941 a celor 84.042 evrei apți de serviciul militar.

137. 28 octombrie 1941. Referatul înaintat de căpitanul magistrat Ştefan Constantin Parchetului Militar al Armatei a 4-a, cu privire la rezultatul inspecției efectuate în ghetoul din Odessa.

138. 29 octombrie 1941. Nota nr. 14.532 înaintată de Garnizoana Odessa Comandamentului Militar Odessa, referitoare la situația ghetoului din Odessa, respectiv aprovizionarea, starea sanitară şi paza evreilor internați în ghetou.

139. 29 octombrie 1941. Buletinul contrainformativ nr. 19.700 întocmit de Secția II-a Informații din Marele Cartier General, privind starea de spirit a populației din Moldova, respectiv a evreilor din Iaşi, Bucureşti şi Odessa.

140. 29 octombrie 1941. Nota contrainformativă nr. 8736/A înaintată mareşalului Ion Antonescu de către Subsecretariatul de Stat pentru Marină, prin care se comunică propunerile referitoare la derularea emigrării pe calea mării a evreilor din Transilvania şi Vechiul Regat.

141. 30 octombrie 1941. Nota întocmită de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, referitoare la măsurile adoptate de Guvernământul Basarabiei în vederea pazei şi administrării bunurilor evreilor deportați.

142. 31 octombrie 1941. Tabel întocmit de Comandamentul Militar al municipiului Chişinău cu privire la numărul evreilor deportați din ghetoul Chişinău, prin specificarea zilelor în care au avut loc deportările.

143. Nedatat, octombrie 1941. Lucrarea intitulată „Studiu şi Propuneri asupra Problemei Evreeşti în România”, întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Stat Major, respectiv referatul cu avizul negativ al Secției a II-a Informații asupra acestei lucrări.

144. 5 noiembrie 1941. Ordinul general nr. 122 adresat Comandamentelor şi Curților Marțiale de către Direcția Justiției Militare, privind măsurile ce trebuiesc adoptate de instanțele militare în vederea prevenirii sustragerii evreilor din lagăre şi ghetouri prin eliberarea unor citații şi mandate de aducere fictive.

145. 8 noiembrie 1941. Nota nr. 563 înaintată Comandamentului Militar Odessa de către Prefectura Poliției din Odessa, referitoare la recensământul evreilor din Odessa dispus de către o unitate SS din cadrul Einsatzgruppe D.

146. 9 noiembrie 1941. Lucrarea intitulată „Dare de seamă generală asupra folosirii evreilor la munca de folos obştesc”, întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Stat Major.

147. 11 noiembrie 1941. Ordonanța nr. 23 emisă de guvernatorul Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu, privind regimul de internare şi tratamentul evreilor internați în lagărele şi ghetourile din Transnistria.

148. 15 noiembrie 1941. Nota nr. 3942/M adresată Ministerului Afacerilor Străine de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, referitoare la poziția diferitelor autorități şi instituții de stat față de emigrarea evreilor din România, respectiv solicitarea avizului Ministerului Afacerilor Străine în această chestiune.

149. 17 noiembrie 1941. Nota nr. 220 înaintată de Inspectoratul Jandarmeriei Chişinău Inspectoratului General al Jandarmeriei, cu privire la abuzurile săvârşite de comandantul lagărului de evrei Otaci, locotenentul de jandarmi Roşca Augustin.

150. 19 noiembrie 1941. Nota contrainformativă nr. 247 întocmită de Subcentrul SSI nr. 4 Balta, privind metodele întrebuințate de evreii din Transnistria în vederea prevenirii internării copiilor lor în lagăre.

151. 20 noiembrie 1941. Nota nr. 24.641 înaintată mareşalului Ion Antonescu de Corpul 3 Armată, cu privire la abuzurile săvârşite de militari români în ghetoul din Chişinău, respectiv investigațiile efectuate în acest caz.

152. 20 noiembrie 1941. Nota înaintată de Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria Inspectoratului General al Jandarmeriei, referitoare la infiltrarea comuniştilor şi teroriştilor sovietici în diferite localități, respectiv propunerea de exterminare a acestora pentru a „putea scăpa omenirea de pericolul comunist”.

153. 26 noiembrie 1941. Nota nr. 2501 înaintată Armatei a 3-a de către Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria, privind înființarea pe Bug a lagărelor de internare pentru evrei, internarea în aceste lagăre a unui număr de 110.002 evrei, respectiv înființarea ghetourilor din Odessa, Balta, Tiraspol şi Golta.

154. 30 noiembrie 1941. Nota întocmită de Direcția Generală a Poliției, referitoare la starea de spirit a evreilor nedeportați din Cernăuți.

155. Nedatat, noiembrie 1941. Instrucțiunile Ministerului Apărării Naționale pentru aplicarea prevederilor Decretului-Lege nr. 2909/1941, privind obligația evreilor de a contribui la constituirea de stocuri de îmbrăcăminte în interes social.

156. 6 decembrie 1941. Raportul contrainformativ nr. 5498 înaintat Secției a II-a Informații din Marele Stat Major de către Comandamentul Militar Odessa, privitor la situație economico-socială din Odessa şi starea de spirit a populației.

157. 6 decembrie 1941. Nota nr. 122.686 înaintată comandamentului Armatei a 3-a de Serviciul Pretoral, referitoare la propunerile de deportare a evreilor din Tiraspol în lagărele de pe Bug.

158. 8 decembrie 1941. Nota nr. 65.709 adresată Comandamentelor Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind situaţia evreilor înapoiaţi din detaşamentele de muncă, folosirea acestora pentru diverse munci până la data de 22 decembrie 1941, respectiv încetarea muncii de folos obştesc a evreilor pe durata sărbătorilor.

159. 9 decembrie 1941. Referatul nr. 28.798 întocmit de Secţia II-a din comandamentul Armatei a 3-a, cu privire la numărul şi situaţia evreilor aflaţi în Tiraspol, respectiv propunerea de deportare a acestora în lagărele de pe Bug.

160. 14 decembrie 1941. Nota nr. 12.085 înaintată mareşalului Ion Antonescu de subsecretarul de Stat din Ministerul Apărării Naţionale, generalul de divizie Constantin Pantazi, referitoare la propunerea trecerii în cadrul disponibil al ofiţerilor căsătoriţi cu evreice, exceptând pe cei „cu menţiuni cu totul excepţionale”.

161. 23 decembrie 1941. Nota nr. 24.164 adresată de Armata a 3-a Brigăzii 9 Cavalerie, prin care se solicită cercetarea lagărelor şi ghetourilor de evrei pentru a se constata dacă paza este suficientă, dacă este efectuată de gărzi ucrainene înarmate, precum şi provenienţa armamentului acestora.

162. 24 decembrie 1941. Nota nr. 12.914 înaintată de SSI Cabinetului Militar al Conducătorului Statului, privitoare la situaţia şi repartizarea pe localităţi a evreilor din Transnistria aflaţi încă la vest de calea ferată Jmerinka-Odessa.

163. 28 decembrie 1941. Telegrama nr. 29.740 adresată Armatei a 3-a de către Marele Stat Major, prin care se comunică aprobarea de către mareşalul Ion Antonescu a înfiinţării unui lagăr pentru internarea comuniştilor din Transnistria şi a unor lagăre pe Bug în vederea internării comuniştilor din ţară (evrei şi români).

164. 28 decembrie 1941. Telegrama nr. 29.709 adresată Armatei a 3-a de către Marele Stat Major, prin care se comunică decizia mareşalului Ion Antonescu de deportare imediată a evreilor din Odessa datorită prelungirii rezistenţei Sevastopolului, respectiv temerilor legate de consecinţele unei debarcări sovietice la Odessa.

165. 30 decembrie 1941. Nota nr. 1555 înaintată de prefectul judeţului Dorohoi, colonelul în rezervă Ion Barcan, guvernatorului Bucovinei, generalul de brigadă Corneliu Calotescu, referitoare la împrejurările şi modalitatea de desfăşurare a deportării evreilor din Dorohoi în zilele de 7-8 noiembrie 1941.

166. 1 ianuarie 1942. Nota nr. 70.407 înaintată Cabinetului Militar al Conducătorului Statului de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la atribuţiile Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă, respectiv modalitatea de desfăşurare a muncii de folos obştesc a evreilor în cursul anului 1942.

167. 3 ianuarie 1942. Nota nr. 00159 înaintată Armatei a 3-a de Guvernământul Transnistriei, prin care se comunică textul ordonanţei nr. 35 referitoare la deportarea evreilor din Odessa, respectiv instrucţiunile de aplicare ale prevederilor ordonanţei.

168. 4 ianuarie 1942. Nota nr. 29.682 înaintată Armatei a 3-a de către Corpul 2 Armată, privind măsurile adoptate împotriva evreilor fugiţi din lagărele situate pe Bug.

169. 5 ianuarie 1942. Nota nr. 7 adresată Comandamentelor Teritoriale, Cercurilor Teritoriale, Ministerelor, Marelui Stat Major, etc, de către Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă, referitoare la normele de continuare a muncii de folos obştesc a evreilor în cursul anului 1942.

170. 5 ianuarie 1942. Procesul-verbal nr 1 al şedinţei Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

171. Nedatat, ianuarie 1942. „Instrucţiunile pentru adunarea obiectelor de la evreii evacuaţi", adresate Corpului 2 Armată de către Comisia de Evacuare a Evreilor din Odessa şi Prefectura de Poliţie Odessa.

172. Nedatat, ianuarie 1942. „Instrucţiunile cu privire la vânzarea obiectelor evreilor evacuaţi", elaborate de Comisia de Evacuare a Evreilor din Odessa.

173. 8 ianuarie 1942. Nota nr. 29.971 înaintată Guvernământului Transnistriei de către Armata a 3-a, prin care se solicită propuneri cu privire la regulamentele de funcţionare ale lagărelor şi ghetourilor de evrei.

174. 8 ianuarie 1942. Telegrama nr. 29.763 trimisă Armatei a 3-a de către Corpul 2 Armată, referitoare la operaţiunea de deportare a evreilor din Odessa.

175. 9 ianuarie 1942. Procesul-verbal nr 2 al şedinţei Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

176. 9 ianuarie 1942. Referatul întocmit de locotenentul-colonel magistrat Soltan Chiril privind ordonanţa nr. 7 elaborată de comandamentul Brigăzii 1 Fortificaţii în chestiunea deportării evreilor din Odessa, respectiv anexa cu textul ordonanţei.

177. 10 ianuarie 1942. Buletinul contrainformativ nr. 213.752 întocmit de Armata a 4-a, privind diverse chestiuni, inclusiv situaţia evreilor din Odessa.

178. 10 ianuarie 1942. Nota întocmită de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu privire la consultările desfăşurate între Ministerul Finanţelor, Ministerul Afacerilor Străine şi Subsecretariatul de Stat al Marinei în chestiunea emigrării pe calea mării a evreilor din România, respectiv propunerile rezultate în urma consultărilor.

179. 11 ianuarie 1942. Procesul-verbal nr 3 al şedinţei Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

180. 12 ianuarie 1942. Nota nr. 1012 adresată Armatei a 3-a de către Guvernământul Transnistriei, prin care se comunică adoptarea măsurilor necesare în

vederea amenajării lagărelor de la Wapniarka şi Alexandrodar, unde urmează să fie internaţi comuniştii din ţară şi din Odessa.

181. 12 ianuarie 1942. Nota nr. 144 înaintată de Guvernământul Bucovinei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, cu privire la maniera în care s-a derulat deportarea evreilor din Bucovina în octombrie-noiembrie 1941.

182. 13 ianuarie 1942. Telegrama adresată Marelui Stat Major de către Corpul 2 Armată, prin care se comunică deportarea din Odessa – pe calea ferată – în 13 ianuarie 1942 a unui număr de 1006 evrei.

183. 14 ianuarie 1942. Fragment din Buletinul contrainformativ nr. 6373, întocmit de Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria pentru perioada 15 decembrie 1941-15 ianuarie 1942.

184. 14 ianuarie 1942. Nota nr. 22 înaintată Armatei a 3-a de către Guvernământul Transnistriei, prin care se comunică acceptul Guvernământului în ceea ce priveşte instrucţiunile Marelui Stat Major referitoare la conducerea acţiunii contrainformative de la Odessa; se confirmă deportarea totală a evreilor din Odessa şi se solicită elaborarea regulamentului de funcţionare al lagărului de la Alexandrodar.

185. 15 ianuarie 1942. Buletinul contrainformativ nr. 213.796 întocmit de Armata a 4-a, privind diverse chestiuni, inclusiv numărul evreilor deportaţi din Odessa.

186. 15 ianuarie 1942. Ordinul general nr. 208 emis de Ministerul Apărării Naţionale, referitor la interdicţia garnizoanelor militare de a elibera evreilor autorizaţii de călătorie pe C:F.R., acestea urmând a fi emise doar de Ministerul Afacerilor Interne.

187. 18 ianuarie 1942. Nota nr. 20.420 adresată de Armata a 3-a Guvernământului Transnistriei, prin care se trimite spre ştiinţă nota referitoare la constatările efectuate de maiorul Vasile Apostolescu – delegatul Armatei a 3-a – în cursul supravegherii operaţiunii de deportare a evreilor din Odessa.

188. 18 ianuarie 1942. Nota nr. 30.091 înaintată Armatei a 3-a de către Corpul 2 Armată, prin care se comunică decizia Guvernământului Transnistriei referitoare la internarea comuniştilor şi a evreilor comunişti din Odessa în lagărul de la Alexandrodar, respectiv internarea comuniştilor din România în lagărul de la Wapniarka.

189. 20 ianuarie 1942. Nota nr. 1376 înaintată Armatei a 3-a de Primăria municipiului Odessa, prin care se trimite spre ştiinţă textul ordonanţei nr. 13 emisă de Primăria municipiului Odessa, privind regulile stabilite la deportarea evreilor.

190. 21 ianuarie 1942. Procesul-verbal nr 6 al şedinţei Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

191. 27 ianuarie 1942. Nota nr. 20.217/A adresată de Armata a 3-a Guvernământului Transnistriei, prin care se solicită informații cu privire la stadiul de amenajare a lagărelor de la Alexandrodar şi Wapniarka, respectiv precizarea termenului la care acestea vor fi funcționale.

192. 28 ianuarie 1942. Nota nr. 472 înaintată de Prefectura Județului Jugastru Guvernământului Transnistriei, referitoare la amenajarea, amplasamentul şi starea lagărului de internare de la Wapniarka.

193. 29 ianuarie 1942. Buletinul contrainformativ nr. 213.921 întocmit de Armata a 4-a, privind diverse chestiuni, inclusiv numărul evreilor deportați din Odessa.

194. 31 ianuarie 1942. Procesul-verbal nr 9 al şedinței Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

195. 1 februarie 1942. Nota nr. 72 adresată de către Biroul Central de Evacuare al Evreilor din Odessa comandantului ghetoului din Odessa şi medicului şef al municipiului Odessa, privind modalitatea de internare a evreilor în ghetou, igiena şi paza acestora, respectiv amenajarea şi funcționarea spitalelor din ghetou.

196. 3 februarie 1942. Nota întocmită de Secția II-a din Statul Major al Armatei a 3-a, prin care se solicită, din motive de siguranță, mutarea lagărului de internare de la Alexandrodar într-o altă localitate din județele Balta sau Ananiev.

197. 3 februarie 1942. Buletinul contrainformativ nr. 213.991 întocmit de Armata a 4-a, privind diverse chestiuni, inclusiv numărul evreilor deportați din Odessa.

198. 5 februarie 1942. Nota nr. 21.103/A adresată Guvernământului Transnistriei de către Armata a 3-a, prin care se comunică faptul că înființarea lagărului de internare de la Alexandrodar „nu convine" Armatei a 3-a – datorită poziționării sale în imediata apropiere a trupelor ce apără litoralul Mării Negre – şi se solicită mutarea lagărului într-o localitate din județele Ananiev sau Balta.

199. 6 februarie 1942. Nota nr. 13.254 înaintată de SSI Preşedinției Consiliului de Miniştri, cu privire la stadiul deportării evreilor din Odessa, respectiv numărul celor deportați până la 2 februarie 1942.

200. 9 februarie 1942. Procesul-verbal nr 10 al şedinței Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

201. 10 februarie 1942. Procesul-verbal nr 11 al şedinței Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

202. 10 februarie 1942. Buletinul contrainformativ nr. 214.088 întocmit de Armata a 4-a, privind diverse chestiuni, inclusiv numărul evreilor deportați din Odessa.

203. 11 februarie 1942. Procesul-verbal nr 12 al şedinţei Comisiei de Evacuare a Evreilor din Odessa.

204. 11 februarie 1942. Nota nr. 50.258 întocmită de Secţia II-a Informaţii din Marele Stat Major, prin care se solicită aprobarea în vederea deportării în Basarabia a evreilor din regiunea petroliferă, porturile Giurgiu şi Constanţa, respectiv îndepărtarea evreilor din zonele militare ale capitalei.

205. 13 februarie 1942. Nota informativă nr. 134 înaintată de Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria Inspectoratului General al Jandarmeriei, cu privire la executarea de către poliţia germană din comuna Rastad, judeţul Berezovka, a unui număr de 130 evrei din comuna Novăi-Umani.

206. 14 februarie 1942. Nota nr. 3333/M adresată Ministerului Afacerilor Interne de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, prin care se trimite spre ştiinţă textul notei nr. 50.258 din 11 februarie 1942 întocmită de Secţia II-a Informaţii din Marele Stat Major, precum şi rezoluţia mareşalului Ion Antonescu referitoare la internarea în lagăre şi deportarea în Transnistria a evreilor comunişti din ţară – îndeosebi din Bucureşti, regiunea petroliferă, porturile Giurgiu şi Constanţa – respectiv a evreilor stabiliţi clandestin în Bucureşti în ultimii doi ani.

207. 16 februarie 1942. Buletinul contrainformativ nr. 214.164 întocmit de Armata a 4-a, privind diverse chestiuni, inclusiv situaţia din Odessa şi numărul evreilor deportaţi.

208. 19 februarie 1942. Nota nr. 20.419 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la dispoziţia mareşalului Ion Antonescu de a se adopta „măsuri radicale şi severe” împotriva „conduitei tot mai obrasnice a evreilor” din România, respectiv propunerile elaborate în vederea executării dispoziţiilor Conducătorului Statului.

209. 20 februarie 1942. Nota informativă nr. 139 înaintată de Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria Inspectoratului General al Jandarmeriei, cu privire la executarea de către poliţia germană a 20 de evrei din comuna Podoleanca, respectiv a 60 de evrei din comuna Cudratova, judeţul Berezovka.

210. 22 februarie 1942. Nota nr. 30.853 înaintată Armatei a 3-a de Corpul 2 Armată, privind propunerile pentru regulamentul de funcţionare al lagărelor şi ghetourilor de evrei din Transnistria.

211. 22 februarie 1942. Nota nr. 226 înaintată Armatei a 3-a de Centrul de Informaţii „B”, comandat de locotenent-colonelul Alexandru V. Ionescu (Alion), prin care se trimite textul notei contrainformative nr. 310 din 18 februarie 1942, referitoare la starea ghetourilor şi a lagărelor de evrei din regiunea Balta.

212. 24 februarie 1942. Nota nr. 3630/M adresată Marelui Stat Major de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, prin care se comunică faptul

că mareşalul Ion Antonescu a aprobat prelungirea cu 5 zile a termenului prestării de către evrei a muncii de folos obştesc la curăţatul zăpezii, respectiv decizia Conducătorului Statului de a modifica normele care reglementează utilizarea evreilor la munca de folos obştesc.

213. 24 februarie 1942. Nota informativă nr. 150 înaintată de Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria Inspectoratului General al Jandarmeriei, cu privire la executarea de către poliţia germană din Rastad a unui număr de 181 evrei din comuna Suha-Balca, judeţul Berezovca.

214. 28 februarie 1942. Nota nr. 1662 adresată închisorii judeţului Odessa de către Prefectura judeţului Odessa, prin care se comunică decizia referitoare la deportarea în lagărul de la Wapniarka a evreilor aflaţi în închisoarea Odessa, respectiv modalitatea de executare a operaţiunii de deportare.

215. 28 februarie 1942. Nota nr. 9787 adresată unităţilor din subordine de către Comandamentul Militar Odessa, prin care se comunică decizia de ridicare şi internare în ghetou a tuturor evreilor din Odessa, respectiv decizia mareşalului Ion Antonescu de a considera „trădători şi criminali pe toţi acei care întârzie evacuarea evreilor”.

216. 1 martie 1942. Nota nr. 31.338 înaintată de Corpul 2 Armată Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, cu privire la deportarea unui număr de 31.873 evrei din Odessa în perioada 10 ianuarie-28 februarie 1942.

217. 1 martie 1942. Nota nr. 22.831/A adresată Brigăzii 9 Cavalerie de către Armata a 3-a, prin care se comunică deportarea în 2 martie 1942 în lagărul de la Wapniarka a celor 1600 evrei internaţi în închisoarea din Odessa.

218. 2 martie 1942. Nota de serviciu nr. 22.936/A întocmită de comandamentul Armatei a 3-a, cu privire la îmbarcarea şi deportarea în lagărul de la Wapniarka a unui număr de 1217 evrei, respectiv reţinerea în Odessa a celor bolnavi şi a celor trimişi în judecată.

219. 3 martie 1942. Nota nr. 226 înaintată Armatei a 3-a de Centrul de Informaţii „B”, comandat de locotenent-colonelul Alexandru V. Ionescu (Alion), privind deportarea evreilor din Odessa în ghetoul Slobodca, respectiv numărul evreilor rămaşi în Odessa.

220. 7 martie 1942. Nota nr. 23.010/A adresată de Armata a 3-a Inspectoratului Jandarmeriei Transnistria, prin care se comunică informaţiile referitoare la existenţa unui mare număr de evrei ascunşi în satele şi oraşele din Transnistria şi se solicită măsuri în vederea identificării şi arestării acestora.

221. 7 martie 1942. Nota nr. 323.842 adresată Administraţiilor Financiare judeţene de către Ministerul de Finanţe, referitoare la taxele militare datorate statului de către evreii care au prestat sau prestează munca de folos obştesc.

222. 10 martie 1942. Nota nr. 1987 înaintată Armatei a 3-a de către Divizia 1 Cavalerie, cu privire la lagărele de evrei Domanevka şi Bogdanovka din judeţul Golta, respectiv situaţia evreilor internaţi în aceste lagăre.

223. 16 martie 1942. Nota nr. 23.657/A adresată de Armata a 3-a Inspectoratului Jandarmeriei Transnistria, prin care se comunică informaţiile referitoare la controlul insuficient al evreilor internaţi în ghetourile şi lagărele din Transnistria şi se solicită adoptarea măsurilor necesare în vederea stopării evadării evreilor din lagăre şi ghetouri.

224. 17 martie 1942. Nota nr. 2141 înaintată de Guvernământul provinciei Basarabia Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, prin care se comunică existenţa pe teritoriul Basarabiei a unui număr de 425 evrei, solicitându-se deportarea acestora în Transnistria.

225. 19 martie 1942. Nota nr. 10.911 adresată de Comandamentul Militar Odessa Prefecturii judeţului Odessa, prin care se solicită înăsprirea controalelor executate de jandarmi la barierele de ieşire din oraş în vederea depistării evreilor fără autorizaţii, respectiv arestarea şi înaintarea acestora Serviciului Pretoral al Comandamentului Militar Odessa.

226. 20 martie 1942. Nota nr. 23.977/A înaintată de Armata a 3-a Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major, prin care se infirmă informaţiile autorităţilor germane referitoare la trecerea peste Bug a unui număr de 60.000 evrei.

227. 20 martie 1942. Nota nr. 30.525 înaintată Armatei a 3-a de către Divizia 9 Cavalerie, privind situaţia celor 9000 de evrei aflaţi în Moghilev, respectiv necesitatea deportării acestora ca urmare a focarului de infecţie pe care îl reprezintă.

228. 20 martie 1942. Nota nr. 88.929 adresată Comandamentelor Teritoriale de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se comunică faptul că Marele Stat Major a aprobat ca situaţia evreilor rechiziţionaţi pentru lucru pe anul 1941-1942 – în întreprinderile care lucrează în folosul armatei sau economiei naţionale – să rămână neschimbată până la 1 iunie 1942, dată la care urma să se încheie verificarea situaţiei evreilor la nivelul întregii ţări, efectuată de către Comisiile de Revizuire înfiinţate în acest scop.

229. 26 martie 1942. Nota nr. 5224 adresată Comandamentului Militar Odessa de către Corpul 2 Armată, prin care se comunică informaţiile privitoare la evreicele tinere sustrase de la internare sau evadate din ghetouri, solicitându-se măsuri în vederea identificării, arestării şi trimiterii lor în faţa Curţii Marţiale.

230. 27 martie 1942. Nota nr. 9084 înaintată Armatei a 3-a de către Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria, cu privire la paza lagărelor şi ghetourilor din Transnistria, respectiv măsurile care se aplică în cazul evreilor evadați.

231. 1 aprilie 1942. Nota nr. 30.653 înaintată Corpului 2 Armată de către Divizia 9 Cavalerie, privind memoriul adresat Centralei Evreilor din România de către Comitetul pentru Coordonarea Muncii şi Ajutorarea Evreilor Evacuați din Moghilev.

232. 7 aprilie 1942. Raportul contrainformativ nr. 20.217 adresat de Armata a 3-a Secției a II-a Informații din Marele Stat Major, referitor la diverse chestiuni, inclusiv numărul persoanelor arestate în Odessa (evrei şi ruşi) în urma raziilor efectuate în perioada 22-30 martie 1942.

233. 9 aprilie 1942. Nota nr. 603 adresată de Guvernământul provinciei Bucovina Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se înaintează tabloul cu situația numerică – pe județe – a evreilor din provincia Bucovina.

234. 9 aprilie 1942. Nota nr. 157 adresată de Guvernământul provinciei Basarabia Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se înaintează situația numerică a evreilor deportați, situația numerică a evreilor încă nedeportați, respectiv situația numerică a evreilor care nu se deportează.

235. 12 aprilie 1942. Nota de serviciu nr. 50.116 întocmită de Comandamentul Etapelor de Est, referitoare la reînființarea Comandamentului Militar Odessa şi atribuțiile sale în privința chestiunilor de siguranță şi poliție ale oraşului Odessa.

236. 14 aprilie 1942. Extras din Buletinul Informativ referitor la Transnistria, întocmit de Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria pentru perioada 15 martie-15 aprilie 1942.

237. 19 aprilie 1942. Nota întocmită de Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, referitoare la constatările efectuate în urma vizitării ghetourilor din Odessa, Tiraspol, Balta şi Râbnița.

238. 21 aprilie 1942. Nota nr. 5295/M adresată Marelui Stat Major de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, privitoare la dispoziția mareşalului Ion Antonescu de a se studia şi a se înainta propuneri cu privire la concentrarea şi utilizarea evreilor cu vârsta cuprinsă între 20-40 de ani la munca de folos obştesc, respectiv principiile care ar urma să stea la baza propunerilor elaborate de Marele Stat Major.

239. 28 aprilie 1942. Nota nr. 558 înaintată Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Direcția Superioară şi Comandamentul

Geniului din cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat, cu privire la organizarea, încadrarea şi activitatea detaşamentelor de lucru din Regimentele 3, 4, 5 şi 7 Pionieri.

240. 28 aprilie 1942. Nota nr. 1055 înaintată Guvernământului provinciei Bucovina de către Cercul de Recrutare Cernăuţi, referitoare la numărul şi situaţia evreilor din municipiul Cernăuţi care prestează serviciul militar.

241. 30 aprilie 1942. Nota nr. 82.089 înaintată Cabinetului Militar al Conducătorului Statului de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu concluziile şi propunerile privitoare la utilizarea evreilor la munca de folos obştesc, elaborate pe baza principiilor formulate de mareşalul Ion Antonescu în nota nr. 5295/M din 21 aprilie 1942.

242. 1 mai 1942. Nota nr. 82.779 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la cota pe care întreprinderile de stat şi particulare – ce utilizează evrei în cadrul muncii de folos obştesc – ar trebui s-o verse la bugetul statului în contul salariului real plătit evreilor.

243. 2 mai 1942. Nota nr. 82.089 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la normele de întrebuinţare ale evreilor cu vârsta cuprinsă între 20-40 ani la munca de folos obştesc, la drumurile şi carierele de piatră din Basarabia.

244. 4 mai 1942. Nota nr. 1156 înaintată Armatei a 3-a de către Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria, cu privire la paza şi personalul de pază al lagărului de evrei de la Domanovka.

245. 5 mai 1942. Nota nr. 4267 înaintată de Corpul 4 Armată Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la metodele întrebuinţate de evrei pentru a se sustrage de la munca de folos obştesc, respectiv propunerile elaborate în vederea remedierii situaţiei.

246. 6 mai 1942. Nota nr. 82.515 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Corpurilor 4 şi 5 Armată, Comandamentelor Teritoriale, Direcţiei Superioare şi Comandamentului Geniului, etc, cu privire la constituirea în cadrul muncii de folos obştesc a unor detaşamente de evrei, în scopul readucerii în cadrul patrimoniului agricol a terenurilor degradate în urma lucrărilor de interes naţional.

247. 7 mai 1942. Nota nr. 211.374 înaintată Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, de către Secţia II-a Informaţii din Marele Stat Major, privind execuţiile de evrei efectuate de poliţia germană în martie 1942 în unele comune şi lagăre din judeţul Berezovca.

248. 8 mai 1942. Nota nr. 82.089 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Corpurilor 1-7 Armată, Comandamentelor 1-7 Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare, prin care se comunică faptul că soluţionarea chestiunilor referitoare la munca de folos obştesc a evreilor a trecut

în sarcina Marelui Stat Major, respectiv principiile ce stau la baza utilizării evreilor la munca de folos obştesc.

249. 8 mai 1942. Nota nr. 336.500 adresată Armatei a 3-a de către Secţia IV-Dotare din Marele Stat Major, privitoare la decizia mareşalului Ion Antonescu de scoatere din lagărele evreieşti din Transnistria a meseriaşilor calificaţi evrei şi punerea lor la dispoziţia Comandamentului Etapelor de Est în vederea încadrării atelierelor.

250. 9 mai 1942. Nota nr. 2124 înaintată Armatei a 3-a de către Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria, referitoare la decizia mareşalului Ion Antonescu de a deporta în Transnistria evreii care trec fraudulos frontierele României.

251. 9 mai 1942. Nota nr. 799 înaintată de Ministerul Afacerilor Interne Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, privind numărul evreilor comunişti din ţară – cifrat la 746 – respectiv propunerea internării prealabile a acestora în lagăre, pentru a fi deportaţi ulterior în Transnistria.

252. 13 mai 1942. Nota nr. 83.550 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării Naţionale, Corpurilor 1-7 Armată, Comandamentelor 1-7 Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare, prin care se comunică decizia mareşalului Ion Antonescu referitoare la constituirea de către Cercurile de Recrutare – în comunele urbane – a unor echipe de meseriaşi evrei, care să repare clădirile în care se află sediile autorităţilor, respectiv şcolile de toate categoriile.

253. 16 mai 1942. Nota nr. 20.472 înaintată Armatei a 3-a de către Divizia 9 Cavalerie, cu privire la numărul şi situaţia evreilor din ghetoul Moghilev, respectiv solicitarea deportării urgente a acestora.

254. 16 mai 1942. Nota nr. 202.565 înaintată de Cercul de Recrutare Bucureşti Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la sustragerea evreilor concentraţi pentru munca de folos obştesc, respectiv solicitarea organizării de către Prefectura Poliţiei Capitalei a unor razii în vederea identificării şi reţinerii evreilor care se sustrag de la munca de folos obştesc.

255. 17 mai 1942. Nota nr. 39.966 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la sustragerea evreilor concentraţi pentru munca de folos obştesc, propunerea deportării imediate în Transnistria a evreilor aflaţi în judecata Curţilor Marţiale pentru abateri în legătură cu munca de folos obştesc, respectiv difuzarea unui comunicat prin presă şi radio în care să se atragă atenţia evreilor asupra consecinţelor ce decurg în urma eschivării de la prestarea muncii de folos obştesc.

256. 20 mai 1942. Nota nr. 6497 înaintată Armatei a 3-a de către Comandamentul Militar Odessa, prin care se comunică informaţiile referitoare la rămânerea în Odessa a unui număr de evrei având asupra lor acte false, respectiv măsurile adoptate în vederea înlocuirii actelor vechi ale populaţiei.

257. 22 mai 1942. Principiile fixate de mareşalul Ion Antonescu cu privire la exceptarea internării în lagăr a evreilor din Basarabia, Bucovina şi Transnistria.

258. 23 mai 1942. Nota nr. 197 adresată de Guvernământul Transnistriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, prin care se înaintează situaţia numerică a evreilor deportaţi, a evreilor rămaşi încă nedeportaţi, respectiv a evreilor care nu se deportează.

259. 23 mai 1942. Nota nr. 198 adresată de Guvernământul Transnistriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, prin care se înaintează situaţia numerică a evreilor aflaţi în Transnistria la data de 1 aprilie 1942 – repartizaţi pe ghetouri şi lagăre – cu indicarea numărului bărbaţilor, femeilor şi copiilor.

260. 23 mai 1942. Nota nr. 21.922 înaintată guvernatorului Transnistriei – profesorul Gheorghe Alexianu – de către Armata 3-a, referitoare la numărul şi situaţia evreilor aflaţi în oraşul Moghilev, respectiv solicitarea deportării urgente a acestora.

261. 25 mai 1942. Raportul contrainformativ nr. 22.136 înaintat de Armata a 3-a Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major, cu privire la starea din spirit din armată şi Transnistria, respectiv sosirea în lagărul din Bogdanovka a unui număr de 206 evrei deportaţi din Chişinău.

262. 28 mai 1942. Nota nr. 353 înaintată Armatei a 3-a de către Guvernământul Transnistriei, prin care se comunică decizia referitoare la deportarea a 8000 de evrei din Moghilev.

263. 31 mai 1942. Nota nr. 42.071 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la măsurile ordonate de mareşalul Ion Antonescu împotriva evreilor care se sustrag sau nu execută conştiincios munca de folos obştesc, respectiv regimul evreilor internaţi în lagărele şi ghetourile din Transnistria.

264. 3 iunie 1942. Nota întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind istoricul situaţiei juridice a evreilor, respectiv întrebuinţarea acestora la munca obligatorie.

265. 6 iunie 1942. Notă întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la scutirile ilegale obţinute de unii evrei, respectiv propunerea de revizuire a tuturor scutirilor şi organizarea unor controale severe pe teren de către delegaţii Cercurilor de Recrutare.

266. 8 iunie 1942. Nota nr. 2398/R.D.L. înaintată Marelui Stat Major de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România, Radu Lecca, prin care se solicită comunicarea datelor referitoare la taberele de muncă unde sunt internaţi evreii concentraţi pentru prestarea

muncii de folos obştesc, datele fiind necesare realizării recensământului locuitorilor cu sânge evreiesc.

267. 11 iunie 1942. Nota întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se solicită aprobarea forurilor superioare în vederea efectuării unor razii de către armată în colaborare cu organele de poliție, în scopul identificării evreilor care se sustrag de la munca de folos obştesc.

268. 11 iunie 1942. Nota întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la rezultatele inspecției efectuate la detaşamentele de evrei din Bucureşti repartizate la munca de folos obştesc.

269. 12 iunie 1942. Nota nr. 238 adresată de Guvernământul provinciei Bucovina Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se înaintează informațiile referitoare la deportările de evrei din Bucovina desfăşurate între 7-11 iunie 1942.

270. 16 iunie 1942. Nota nr. 46.994 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la impedimentele aflate în calea executării dispozițiilor mareşalului Ion Antonescu privind formarea detaşamentelor de lucru – constituite din evrei – pentru calea ferată şi drumuri, respectiv aprobarea propunerilor de sancționare a evreilor care se sustrag de la prestarea muncii de folos obştesc.

271. 16 iunie 1942. Nota nr. 51.999 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Curții Militare de Casație şi Justiție, prin care se solicită judecarea cu precădere de către Curțile Marțiale a evreilor ce se fac vinovați de delictul de neprezentare la munca obligatorie.

272. 18 iunie 1942. Nota întocmită de Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, cu privire la deportările de evrei din Bucovina desfăşurate între 7-11 iunie 1942.

273. 18 iunie 1942. Nota nr. 34.554 înaintată de Guuvernământul Transnistriei Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major şi Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se comunică înființarea lagărului de la Slivina, județul Oceacov, pentru evreii care se sustrag de la munca de folos obştesc sau sabotează activitatea întreprinderilor.

274. 19 iunie 1942. „Memoriul asupra chestiunii evreieşti", întocmit de Cercul de Recrutare Bucureşti.

275. 23 iunie 1942. Nota nr. 238 adresată de Guvernământul provinciei Bucovina Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, referitoare la deportările de evrei din municipiul Cernăuți şi județul Hotin desfăşurate la 15 iunie 1942.

276. 24 iunie 1942. Nota nr. 48.274 A înaintată Ministerului Apărării Naționale de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se solicită ca toate ordinele către Cercurile de Recrutare, privitoare la repartizările de evrei pentru munca de folos obştesc, să fie emise prin intermediul Marelui Stat Major.

277. 27 iunie 1942. Instrucțiunile generale nr. 55.500 privitoare la munca obligatorie a evreilor, elaborate de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major.

278. 29 iunie 1942. Nota nr. 52.862 înaintată Ministerului Afacerilor Interne de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se solicită informații cu privire la măsurile ce se aplică diferitelor categorii de evrei supuşi străini.

279. 4 iulie 1942. Nota nr. 1517 înaintată Armatei a 4-a de către Divizia 1 Pază, privind predarea în localitatea Brailow – în data de 3 iulie 1942 – a unui număr de 247 evrei şi executarea acestora de către autoritățile germane.

280. 5 iulie 1942. Comunicatul nr. 88.661 emis de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la munca obligatorie a evreilor, respectiv sancțiunile aplicate împotriva evreilor care se sustrag de la munca obligatorie.

281. 6 iulie 1942. Nota nr. 58.505 înaintată Ministerului Culturii Naționale şi al Cultelor de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se propune ca scutirea reprezentanților cultului mozaic de prestarea muncii obligatorii – prevăzută de instrucțiunile nr. 55.500 din 27 iunie 1942 – să fie aplicată doar în cazul rabinilor.

282. 8 iulie 1942. Nota nr. 484.839 înaintată Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Secția VI-a Transporturi, cu privire la activitatea detaşamentelor de lucru – constituite din evrei – utilizate în carierele de piatră şi la construcția/repararea drumurilor.

283. 9 iulie 1942. Procesul-verbal al şedinței desfăşurate la Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu participarea reprezentanților Marelui Stat Major, Ministerului Afacerilor Interne, Inspectoratului General al Jandarmeriei, Oficiului Central de Românizare, etc, în vederea discutării şi aprobării măsurilor referitoare la evreii pasibili de a fi trimişi în Transnistria ca infractori la munca obligatorie.

284. 10 iulie 1942. Nota nr. 215.746/C adresată Armatei a 4-a de către Secția II-a Informații din Marele Stat Major, prin care se trimite textul notei nr. 19.610/S a Direcției Generale a Poliției referitoare la organizarea şi funcționarea Noii Organizații Sioniste din România.

285. 10 iulie 1942. Nota nr. 7304/M înaintată Ministerului Afacerilor Interne de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, prin care se comunică dispozițiile mareşalului Ion Antonescu privitoare la întocmirea unui studiu

asupra evreilor existenţi în Transilvania în acel moment, respectiv studierea posibilităţii trimiterii pe Bug a tuturor evreilor din Transilvania – cu excepţia intelectualilor şi industriaşilor necesari – pentru a putea fi adăpostiţi şi cazaţi refugiaţii români din Transilvania de nord.

286. 11 iulie 1942. Nota nr. 394 înaintată de Guvernământul provinciei Bucovina Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, referitoare la deportările de evrei din municipiul Cernăuţi şi oraşul Dorohoi desfăşurate la 29 iunie 1942.

287. 11 iulie 1942. Nota nr. 308.687 înaintată Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Secţia III-a Operaţii, referitoare la situaţia efectivelor detaşamentelor de evrei din cadrul Regimentelor 3, 4, 5 şi 7 Pionieri, respectiv stadiul lucrărilor executate de către aceste detaşamente.

288. 15 iulie 1942. Nota întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la utilizarea în cadrul muncii obligatorii a farmaciştilor evrei.

289. 22 iulie 1942. Nota nr. 24.068 adresată unităţilor din subordine de către Armata a 3-a, prin care se comunică textul ordinului nr 1785 din 11 iulie emis de Ministerul Apărării Naţionale, cu privire la rezervarea pentru ofiţerii şi militarii de pe front a unui procent de 25% din imobilele evreieşti expropriate şi scoase la licitaţie.

290. 22 iulie 1942. Nota nr. 62.188 întocmită de Direcţia Superioară a Administraţiei Armatei din cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat, referitoare la drepturile de soldă, întreţinere şi hrană ale evreilor repartizaţi la munca obligatorie, respectiv propunerile privind fondurile din care se suportă plata acestor drepturi.

291. 23 iulie 1942. Nota nr. 62.915 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind trimiterea de bani şi colete pentru evreii din Basarabia şi Bucovina repartizaţi în cadrul detaşamentelor de lucru.

292. 31 iulie 1942. Nota nr. 2592 adresată Inspectoratului General al Jandarmeriei de către Ministerul Afacerilor Interne, Cabinetul Secretarului General, prin care se comunică decizia referitoare la deportarea în Transnistria a evreilor comunişti identificaţi şi aflaţi în libertate pe teritoriul ţării, a evreilor care au cerut repatrierea în URSS după 28 iunie 1940, a evreilor comunişti sau simpatizanţi comunişti internaţi în lagărul de la Târgu Jiu, solicitându-se înaintarea unor situaţii numerice cu aceste categorii până la data de 15 august 1942.

293. Nedatat, iulie 1942. Memoriul înaintat guvernatorului provinciei Bucovina, generalul de brigadă Corneliu Calotescu, de către Consiliul

Comunității Evreilor din Cernăuți, privind situația economică a populației evreieşti din Cernăuți, respectiv solicitarea ca obligațiunile fiscale impuse evreilor să fie proporționale cu veniturile obținute.

294. 1 august 1942. Nota nr. 3717/R.D.L. înaintată Marelui Stat Major de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România, Radu Lecca, prin care se comunică informațiile referitoare la starea precară a celor 2500 de evrei din județul Iaşi repartizați la munca obligatorie şi se solicită acordarea unui concediu în vederea refacerii şi aprovizionării cu cele strict necesare a acestor evrei.

295. 4 august 1942. Nota nr. 2512 înaintată Armatei a 4-a de către Divizia 3 Pază, privind situația țiganilor şi evreilor deportați în Transnistria, aflați în zona Diviziei.

296. 7 august 1942. Notă de serviciu întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la drepturile de soldă, întreținere şi hrană ale evreilor repartizați la munca obligatorie, respectiv solicitarea elaborării unui act normativ referitor la aceste drepturi.

297. 7 august 1942. Nota nr. 60.363 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se propune elaborarea unui Decret-Lege care să pedepsească cu moartea evreii trimişi în Transnistria ce încearcă să se întoarcă fraudulos la vest de Nistru, respectiv internarea în lagărele din Transnistria a persoanelor de origine etnică română ce favorizează aceste încercări.

298. 10 august 1942. Nota nr. 92.773 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la eliberarea unor certificate false pe baza cărora unii evrei au obținut de la Curțile Administrative hotărări prin care li se recunoaşte dreptul de a fi încadrați în categoria a 2-a, respectiv propunerea de revizuire a acestor certificate până la data de 10 octombrie 1942.

299. 11 august 1942. Nota nr. 39.265 înaintată de Inspectoratul General al Jandarmeriei Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se comunică măsurile adoptate în vederea deportării în Transnistria a evreilor care s-au sustras de la munca obligatorie.

300. 12 august 1942. Nota nr. 64.240 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Comandamentelor 1-7 Teritoriale, privind munca obligatorie prestată de evrei la curățatul străzilor, respectiv taxele ce trebuiesc achitate de către evreii exceptați de la această muncă.

301. 12 august 1942. Nota nr. 1223 înaintată de ataşatul militar din Berlin Secției a II-a Informații din Marele Stat Major, referitoare la obligațiunile militare ale evreilor – cetățeni români – aflați în străinătate.

302. 14 august 1942. Nota nr. 72.081 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Comandamentelor 1-7 Teritoriale şi

Cercurilor de Recrutare, prin care se solicită informații cu privire la activitatea defăşurată de echipele de meseriaşi evrei.

303. 16 august 1942. Nota nr. 71.645 înaintată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, referitoare la măsurile ce trebuiesc adoptate pentru transportarea evreilor pasibili de a fi trimişi în Transnistria, respectiv propunerile privitoare la sumele de bani, obiectele de îmbrăcăminte şi lenjerie ce pot fi luate asupra lor de evreii ce urmează să fie deportați în Transnistria.

304. 21 august 1942. Nota nr. 3846 înaintată de Guvernământul provinciei Bucovina Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, privind deportarea din Bucovina în luna iunie 1942 a unui număr de 4094 evrei, respectiv propunerea deportării tuturor evreilor rămaşi încă în Bucovina, cu excepția celor repartizați la munca obligatorie, a celor angajați în cadrul întreprinderilor şi a celor exceptați de la deportare prin diverse aprobări.

305. 21 august 1942. Nota nr. 3028/C înaintată de Guvernământul provinciei Basarabia Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, referitoare la situația deportărilor de evrei din Basarabia în Transnistria, respectiv a deportărilor de evrei din Bucovina în Transnistria, efectuate prin Basarabia.

306. 24 august 1942. Nota nr. 31.575 A înaintată de Ministerul Afacerilor Interne Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, privitoare la măsurile adoptate în privința autorizațiilor de călătorie eliberate evreilor.

307. 27 august 1942. Telegrama nr. 75.874 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Comandamentelor Teritoriale, privind sumele de bani, respectiv obiectele de îmbrăcăminte şi lenjerie ce pot fi luate asupra lor de evreii ce urmează să fie deportați în Transnistria.

308. 31 august 1942. Nota nr. 73.093 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Comandamentelor 1-7 Teritoriale, cu privire la îmbrăcămintea evreilor din detaşamentele exterioare de lucru, îngrijirea evreilor bolnavi din aceste detaşamente, respectiv efectivele detaşamentelor.

309. 31 august 1942. Nota nr. 9327 adresată locotenent-colonelului magistrat Soltan Chiril de către Curtea Marțială a Comandamentului Militar Odessa, prin care se solicită întocmirea unui raport referitor la ordonanța nr. 9 din 16 martie 1942, respectiv la diverse aspecte juridice privind măsurile antievreieşti.

310. 1 septembrie 1942. Raportul nr. 41 adresat de locotenent-colonelul magistrat Soltan Chiril Curții Marțiale a Comandamentului Militar Odessa, referitor la ordonanța nr. 9 din 16 martie 1942 şi diverse aspecte juridice referitoare la măsurile antisemite.

311. 2 septembrie 1942. Nota nr. 76.124 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Direcției Contabilității din cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat, privitoare la soluțiile identificate în privința taxelor militare plătite de evrei.

312. 4 septembrie 1942. Nota nr. 220.660 înaintată de Secția II-a Informații din Marele Stat Major Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, privind măsurile ce trebuiesc adoptate de către Guvernământul Transnistriei în vederea prevenirii schimbului de ştiri nepermise pe calea corespondenței între evreii din țară şi cei aflați în Transnistria.

313. 4 septembrie 1942. Nota nr. 96.443 înaintată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Preşedinției Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, referitoare la măsurile implementate de Marele Stat Major pentru controlul muncii obligatorii a evreilor, atribuțiiile diferitelor eşaloane în subordine sau de cooperare, respectiv rezultatul controalelor executate.

314. 5 septembrie 1942. Nota nr. 41.009 înaintată de Inspectoratul General al Jandarmeriei Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se comunică decizia de deportare în Transnistria la data de 8 septembrie 1942 a unui număr de 2110 evrei comunişti dintre: evreii comunişti aflați în libertate, evreii comunişti internați în lagărul Târgu Jiu, evreii comunişti închişi cu pedepse corecționale, evreii comunişti ce au solicitat repatrierea în URSS după 28 iunie 1940.

315. 7 septembrie 1942. Nota nr. 22.747 înaintată de Armata a 4-a Secției a II-a Informații din Marele Stat Major, referitoare la corespondența dintre Centrala Evreilor din România şi evreii deportați în Transnistria.

316. 7 septembrie 1942. Nota telefonică nr. 3846 transmisă de Guvernământul provinciei Bucovina Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, cu privire la deportarea din Bucovina în Transnistria în perioada iulie 1941-iunie 1942 a 90.334 evrei, respectiv rămânerea în Bucovina a unui număr de 19.089 evrei.

317. 8 septembrie 1942. Telegrama nr. 900.285 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Comandamentelor 1-7 Teritoriale, prin care se solicită deportarea imediată în Transnistria a familiilor evreilor sustraşi de la munca obligatorie.

318. 8 septembrie 1942. Notă întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind revizuirea actelor militare ale evreilor din categoria a 2-a, respectiv propunerile referitoare la realizarea revizuirii şi sancționarea evreilor vinovați.

319. 10 septembrie 1942. Nota nr. 72.264 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se propune deportarea în Transnistria inclusiv a evreilor condamnați recent, aceştia urmând să-şi execute pedeapsa în închisorile din Transnistria.

320. 11 septembrie 1942. Nota nr. 585 Conf. înaintată de Guvernământul Transnistriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se trimite raportul nr. 9318 din 9 septembrie 1942 întocmit de Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria, privind statistica şi stadiul deportărilor de evrei în Transnistria în 1941-1942.

321. 11 septembrie 1942. Nota nr. 97.617 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la atribuțiile ce revin Guvernământului provinciei Bucovina în chestiunea muncii obligatorii a evreilor din Bucovina.

322. 14 septembrie 1942. Anexa A nr. 98.500 „Lămuriri şi completări la instrucțiunile generale nr. 55.500 din 27 iunie 1942”, întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major.

323. 17 septembrie 1942. Nota nr. 900.285 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Comandamentelor 1-7 Teritoriale, Preşedinției Consiliului de Miniştri, Ministerului Afacerilor Interne şi Guvernământului Transnistriei, referitoare la deportarea în Transnistria a familiilor evreilor sustraşi de la munca obligatorie în cazul în care evreii vinovați nu se predau de bună voie sau nu sunt descoperiți de autorități.

324. 21 septembrie 1942. Nota nr. 98.521 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se comunică ordinul în rezoluție al mareşalului Ion Antonescu cu privire la controlul prezenței evreilor la munca obligatorie.

325. 24 septembrie 1942. Nota nr. 74.676 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se comunică dispozițiile referitoare la revizuirea actelor militare ale evreilor cari au dobândit încadrarea în categoria a 2-a.

326. 25 septembrie 1942. Nota nr. 9481 M.5. adresată Marelui Stat Major de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, prin care se trimit tabelele cu rezultatele controlului efectuat la detaşamentele de evrei ce îşi

desfăşoară activitatea la lucrările de refacere ale terenurilor agricole degradate de pe văile Sihnei, Siretului şi Prutului.

327. 27 septembrie 1942. Nota nr. 99.770 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Secţiei a III-a Operaţii, prin care se comunică măsurile adoptate în vederea ameliorării situaţiei precare a detaşamentelor de lucru constituite din evrei.

328. 30 septembrie 1942. Nota nr. 3803 înaintată Direcţiei Justiţiei Militare de către Ministerul Afacerilor Interne, prin care se comunică ordinul mareşalului Ion Antonescu ca „toţi evreii comunişti să fie trimişi după condamnare în lanţuri, împreună cu familiile lor în Transnistria”, şi se solicită informaţii cu privire la maniera de execuţie a ordinului.

329. Nedatat, septembrie 1942. Nota nr. 906.888 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Corpurilor 1-7 Teritoriale, Guvernămintelor Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, etc, privind cuantumul drepturilor băneşti de care beneficiază evreii foşti ofiţeri sau subofiţeri activi, pe durata prestării muncii obligatorii.

330. 2 octombrie 1942. Nota nr. 12.297 întocmită de Direcţia Justiţiei Militare, cu privire la modificarea ordonanţei nr. 9 din 16 martie 1942 emisă de Comandamentul Militar Odessa, prin care se instituie pedeapsa cu moartea prin împuşcare, fără sentinţă.

331. 5 octombrie 1942. Nota nr. 99.664 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privitoare la disensiunile intervenite între Guvernământul provinciei Bucovina şi Corpul 4 Teritorial în privinţa atribuţiilor legate de reglementarea chestiunii evreieşti în Bucovina.

332. 5 octombrie 1942. Nota nr. 909.032 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la situaţia celor 12.588 de evrei infractori la munca obligatorie.

333. 9 octombrie 1942. Nota nr. 909.032 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind condiţiile în care se permite trimiterea de pachete evreilor din detaşamentele de lucru, respectiv conţinutul pachetelor.

334. 9 octombrie 1942. Nota întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la aprobarea de către mareşalul Ion Antonescu a propunerii înaintate de Consiliul Interministerial în vederea colectării – prin intermediul Centralei Evreilor din România – a sumei de 2 miliarde Lei de la evreii care nu prestează munca obligatorie.

335. 9 octombrie 1942. Nota nr. 905.814 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Corpurilor 1-7 Teritoriale, referitoare la portul anumitor brasarde de către evreii repartizaţi la munca obligatorie.

336. 12 octombrie 1942. „Situaţia evreilor ordonaţi a fi trimişi în Transnistria pentru sustragere de la munca obligatorie”, întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major.

337. 14 octombrie 1942. Raportul înaintat ministrului Apărării Naţionale, generalul de divizie Constantin Pantazi, de către subşeful Marelui Stat Major, generalul de brigadă Ioan Arhip, privind sancţiunile aplicate până la acea dată evreilor infractori la munca obligatorie, modificările intervenite în această privinţă după suspendarea în şedinţa Consiliului de Miniştri din 13 octombrie 1942 a deciziei de deportare în Transnistria a evreilor infractori la munca obligatorie, respectiv necesitatea intervenţiei Ministerului Apărării Naţionale în vederea clarificării atribuţiilor legate de munca obligatorie a evreilor, în urma hotărârii trecerii acestei chestiuni în seama Ministerului Economiei Naţionale.

338. 14 octombrie 1942. Nota nr. 4635 adresată Inspectoratului General al Jandarmeriei de către Ministerul Afacerilor Interne, Cabinetul Subsecretarului de Stat, prin care se comunică decizia suspendării – până la noi dispoziţii – a deportărilor de evrei şi ţigani în Transnistria, ca urmare a deciziei Consiliului de Miniştri din 13 octombrie 1942.

339. 16 octombrie 1942. Nota nr. 12.297 înaintată mareşalului Ion Antonescu de către ministrul Apărării Naţionale, generalul de divizie Constantin Pantazi, cu privire la consecinţele juridice ale aplicării ordonanţei nr. 9 din 16 martie 1942, emisă de Comandamentul Militar Odessa.

340. 16 octombrie 1942. Nota întocmită de Direcţia Generală a Poliţiei, privind reacţia cercurilor evreieşti din capitală în urma comunicatului referitor la decizia Consiliului de Miniştri din 13 octombrie 1942.

341. 18 octombrie 1942. Nota nr. 911.893 înaintată ministrului Apărării Naţionale, generalul de divizie Constantin Pantazi, de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se comunică decizia Consiliului de Miniştri din 13 octombrie 1942 şi se solicită dispoziţii cu privire la sancţiunile ce se vor aplica pe viitor evreilor care se sustrag de la munca obligatorie.

342. 24 octombrie 1942. Nota nr. 33.230 întocmită de Direcţia Contenciosului din cadrul Ministerului Apărării Naţionale, referitoare la ordonanţa nr. 9 din 16 martie 1942, respectiv dispoziţia mareşalului Ion Antonescu ca execuţiile fără judecată să aibă loc doar în cazul unor mişcări împotriva ordinii şi siguranţei.

343. 27 octombrie 1942. Nota întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind istoricul sancţiunilor aplicate evreilor care se sustrag de la munca obligatorie.

344. 27 octombrie 1942. Nota nr. 201.371 RA. 1942 înaintată Marelui Stat Major de către Regia Autonomă a Căilor Ferate Române, referitoare la pla-

nurile de deportare a 280.000 de evrei din România în Guvernământul General, respectiv cererea de a se comunica în acest sens dispoziţiile Marelui Stat Major.

345. 1 noiembrie 1942. Nota nr. 102.949 înaintată Consiliului de Colaborare de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se solicită menţinerea sancţiunii de deportare în Transnistria a evreilor care se sustrag de la munca obligatorie.

346. 3 noiembrie 1942. Nota nr. 15.080 adresată guvernatorului Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu, de către Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, prin care se comunică aprobarea de către mareşalul Ion Antonescu a propunerii referitoare la internarea în lagărele din Transnistria a evreilor găsiţi în afara cantonamentelor destinate detaşamentelor de lucru.

347. 9 noiembrie 1942. Nota nr. 820 înaintată mareşalului Ion Antonescu de către Guvernământul Transnistriei, privind situaţia evreilor comunişti internaţi în lagărul de la Wapniarka, respectiv solicitarea aprobării utilizării acestora la diferite munci în Transnistria.

348. 14 noiembrie 1942. Nota nr. 10.630/M.2 adresată Secţiei I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, prin care se solicită emiterea unor dispoziţii urgente către Centrala Evreilor din România în vederea satisfacerii nevoilor de îmbrăcăminte ale detaşamentelor de muncă formate din evrei.

349. 16 noiembrie 1942. Nota de serviciu nr. 386 întocmită de Secţia VI-a Transporturi din Marele Stat Major, cu privire la echiparea necorespunzătoare a evreilor repartizaţi la lucrările de drumuri, respectiv propunerile avansate în vederea ameliorării acestei situaţii.

350. Nedatat, noiembrie 1942. Nota nr. 104.535 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la măsurile adoptate până la acea dată în vederea echipării evreilor din detaşamentele exterioare de lucru, starea necorespunzătoare a echipamentului de iarnă al evreilor din aceste detaşamente şi propunerile formulate în vederea îmbunătăţirii situaţiei.

351. 4 decembrie 1942. Nota nr. 104.941 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind planurile de deportare a 280.000 de evrei din România în Guvernământul General, respectiv nota nr. 201.371 RA. 1942 înaintată în acest sens de Regia Autonomă a Căilor Ferate Române.

352. 6 decembrie 1942. Nota nr. 923.689 înaintată Cabinetului Militar al Conducătorului Statului de către Marele Stat Major, privind propunerile Marelui Stat Major în privinţa atribuţiilor ce revin Guvernămintelor

Basarabiei şi Bucovinei în organizarea şi desfăşurarea muncii obligatorii a evreilor.

353. 7 decembrie 1942. Decizia nr. 2927 emisă de guvernatorul Transnistriei, profesorul Gheorghe Alexianu, cu privire la utilizarea la diferite munci a evreilor internaţi în lagărele şi ghetourile din Transnistria.

354. 11 decembrie 1942. Nota nr. 106.402 adresată Centralei Evreilor din România de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la obligaţiile asumate de Centrala Evreilor în vederea echipării cu îmbrăcăminte de iarnă a evreilor din detaşamentele de lucru exterioare.

355. 14 decembrie 1942. Nota nr. 926.116 înaintată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Ministerului Justiţiei, Comisia Interministerială pentru Problemele Evreieşti, privind măsurile adoptate de autorităţile militare în vederea sancţionării evreilor care se sustrag de la munca obligatorie, respectiv a evreilor care „întreţin propaganda dăunătoare intereselor naţionale”.

356. 15 decembrie 1942. Nota nr. 637 adresată de Comandamentul Militar Odessa şefului Parchetului Militar al Comandamentului Militar Odessa, locotenent-colonelul magistrat Soltan Chiril, prin care se dispune trierea şi deportarea până la 20 decembrie 1942 a evreilor aflaţi în închisoarea Odessa, în conformitate cu prevederile deciziei nr. 2927 din 7 decembrie 1942 emisă de Guvernământul Transnistriei.

357. 19 decembrie 1942. Nota nr. 848 confid. înaintată de Guvernământul Transnistriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, prin care se infirmă informaţiile – semnalate de Regimentul 3 Grăniceri – referitoare la deficienţele de pază şi control a evreilor internaţi în lagărele şi ghetourile din Transnistria.

358. 23 decembrie 1942. Nota nr. 934.267 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind situaţia creată în cadrul Cercului de Recrutare Bucureşti ca urmare a sustragerii evreilor de la munca obligatorie, respectiv propunerea menţinerii sancţiunii deportării în Transnistria a evreilor care se sustrag de la munca obligatorie „ca singura care a dat bune rezultate”.

359. 28 decembrie 1942. Referatul nr. 761 întocmit de Direcţia Justiţiei Militare, referitor la situaţia proceselor evreilor comunişti şi a proceselor cu infracţiuni comise împotriva siguranţei statului.

360. 31 decembrie 1942. Nota nr. 113 conf. MONT. 1942 înaintată Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Direcţia Administrativă din cadrul Direcţiei Generale a Căilor Ferate Române, prin care se solicită exceptarea de la portul brasardelor speciale a personalului evreu repartizat la CFR.

361. Nedatat, decembrie 1942. Notă întocmită de avocatul Ilie Stănculescu cu privire la situaţia evreilor aflaţi în ghetourile din Transnistria.

362. 11 ianuarie 1943. Nota nr. 6538 adresată de Ministerul Afacerilor Interne Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, privitoare la decizia nr. 3269 emisă la 31 decembrie 1942 de către Guvernământul Transnistriei – prin care se dispune scoaterea din lagăre şi ghetouri a evreilor internaţi şi întrebuinţarea lor la munci – consecinţele ce rezultă în urma aplicării acestei decizii în cazul evreilor comunişti internaţi la Wapniarka, respectiv propunerea de modificare a prevederilor deciziei în conformitate cu principiile de drept şi necesităţile de ordine şi siguranţă naţională.

363. 21 ianuarie 1943. Nota nr. 6196/R.D.L. înaintată Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România, Radu Lecca, referitoare la decizia Comisiei Interministeriale prin care evreii aflaţi în tabere de muncă în Basarabia pot fi deportaţi în Transnistria doar în cazurile în care vinovăţia lor este bine stabilită de organele militare şi numai cu aprobarea Comisiei Interministeriale.

364. 29 ianuarie 1943. Nota nr. 938.797 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la modalitatea achitării taxelor militare datorate de către evrei.

365. 29 ianuarie 1943. Nota nr. 6566/R.D.L. înaintată Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România, Radu Lecca, prin care se transmite solicitarea Centralei Evreilor din România referitoare la eliberarea de către Cercurile Teritoriale a unor acte necesare la plata taxelor militare datorate de evrei.

366. 7 februarie 1943. Nota nr. 945.972 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privitoare la metodele utilizate de evreii din detaşamentele de lucru exterioare – veniţi în ţară în concedii – pentru a nu se mai întoarce la unităţile lor, respectiv propunerile elaborate în vederea contracarării acestor metode şi sancţionării vinovaţilor prin trimiterea lor în judecata Curţilor Marţiale.

367. 8 februarie 1943. Nota nr. 946.660 adresată de Marele Stat Major Împuternicitului Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România, Radu Lecca, privind datele pe care trebuie să le conţină tabelele înaintate Marelui Stat Major, cuprinzând evreii scutiţi de munca obligatorie pentru primul trimestru al anului 1943.

368. 18 februarie 1943. Nota nr. 436.695 înaintată de Secţia V-a Instrucţie Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la

mâna de lucru (evrei-prizonieri) necesară lucrărilor de construire şi reorganizare a poligoanelor de tragere.

369. 24 februarie 1943. Instrucţiunile nr. 21.456 elaborate de Direcţia Justiţiei Militare pentru aplicarea Legii nr. 59 din 3 februarie 1943, privitor la sancţionarea evreilor nesupuşi la chemare sau dezertori de la munca obligatorie.

370. 28 februarie 1943. Nota nr. 954.899 înaintată Direcţiei Justiţiei Militare de către Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la rezultatul verificării actelor militare ale evreilor care au obţinut de la Curţile Administrative hotărâri de încadrare în categoria a 2-a.

371. 28 februarie 1943. Nota nr. 955.000 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, Ministerului Apărării Naţionale, Comandamentelor Marilor Unităţi, Corpurilor şi Cercurilor Teritoriale, etc, privind normele ce trebuie respectate la ţinerea în drepturi a evreilor repartizaţi în cadrul muncii obligatorii la unităţile şi formaţiunile militare.

372. 1 martie 1943. Nota nr. 955.182 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Împuternicitului Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România, Radu Lecca, privind cererile trimise Marelui Stat Major de întreprinderile comerciale şi industriale în vederea repartizării de evrei specialişti.

373. 9 martie 1943. Nota nr. 7646/R.D.L. înaintată şefului Marelui Stat Major, generalul de divizie Ilie Şteflea, de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România, Radu Lecca, prin care se comunică decizia Ministerului Justitiţiei referitoare la instituirea a trei Comisiuni Centrale de suprarevizuire a evreilor respinşi de instanţele de revizuire şi se solicită desemnarea delegaţilor Marelui Stat Major în aceste comisii.

374. 11 martie 1943. Nota întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la desfăşurarea conferinţei convocate de mareşalul Ion Antonescu în Consiliul de Colaborare din 11 martie 1943.

375. 17 martie 1943. Nota întocmită de Fred Şaraga cu privire la măsurile care se impun a fi adoptate de autorităţi în vederea emigrării copiilor orfani din Transnistria.

376. 26 martie 1943. Nota nr. 961.801 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la propunerea Cercului Teritorial Bucureşti de a se publica periodic în „Gazeta Evreiască” numele evreilor care se sustrag de la munca obligatorie.

377. 27 martie 1943. Nota nr. 234.063 înaintată Ministerului Afacerilor Străine de către Secţia II-a Informaţii din Marele Stat Major, prin care se comunică acceptul în vederea sosirii în ţară a reprezentanţilor Comitetului Internaţional al Crucii Roşii, dr. Edouard Chapuisat şi David Constantin de Traz,

care urmau să culeagă informații cu privire la situația prizonierilor de război şi a evreilor internați în lagărele din Transnistria.

378. 29 martie 1943. Nota nr. 962.915 adresată Corpurilor 1-7 Teritoriale de către Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind actele ce trebuie prezentate autorităților militare de către evreii supuşi străini care solicită exceptarea de la munca obligatorie.

379. 31 martie 1943. Nota nr. 7787 înaintată de Corpul Grănicerilor Preşedinției Consiliului de Miniştri, Secretariatul General, referitoare la verificările şi cercetările efectuate în privința pazei lagărelor şi ghetourilor de evrei din Transnistria, respectiv numărul şi situația evreilor internați.

380. Nedatat, aprilie 1943. Notă referitoare la situația ghetourilor din Transnistria în luna aprilie 1943.

381. 13 aprilie 1943. Procesul-verbal al conferinței interministeriale din 13 aprilie 1943 privitoare la chestiunea evreiască, la care au participat ministrul Apărării Naționale-generalul de corp de armată Constantin Pantazi, ministrul Înzestrării Armatei şi Producției de Război-generalul de corp de armată Gheorghe Dobre; ministrul Justiției-Ion C. Marinescu şi şeful Marelui Stat Major-generalul de divizie Ilie Şteflea.

382. 14 aprilie 1943. Nota nr. 419.100 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind deciziile adoptate în cadrul Conferinței Interministeriale din 13 aprilie 1943 în privința muncii obligatorii a evreilor, respectiv propunerile Secției I-a Organizare-Mobilizare referitoare la situația evreilor ce nu obțin până la 15 aprilie 1943 carnete de scutire de la munca obligatorie.

383. 27 aprilie 1943. Nota nr. 419.751 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se arată numărul mare de scutiri de muncă acordate titraților şi specialiştilor evrei de către Comisiile de Revizuire ale Evreilor şi se propune ca titrații specialişti evrei scutiți de munca obligatorie să fie obligați a presta munca obligatorie timp de 90 zile pe an, la dispoziția Marelui Stat Major.

384. 11 mai 1943. Nota nr. 508.265 întocmită de Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, privind constatările efectuate cu prilejul vizitei întreprinse de nunțiul apostolic Andrea Cassulo în Basarabia, Bucovina şi Transnistria.

385. 14 mai 1943. Nota nr. 33.803 înaintată de Inspectoratul General al Jandarmeriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, referitoare la paza ghetourilor de evrei din Transnistria.

386. 29 mai 1943. Nota nr. 2475 înaintată Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Divizia 1 Gardă, prin care se comunică

localitățile de pe litoral unde accesul evreilor este interzis, respectiv decizia deportării din Constanța a evreilor suspecți.

387. Nedatat, mai 1943. „Notă explicativă asupra problemei evreieşti sub raportul personalului", întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major.

388. 5 iunie 1943. Nota nr. 11.645 înaintată şefului Marelui Stat Major, generalul de divizie Ilie Şteflea, de către Centrala Evreilor din România, prin care se solicită exceptarea de la prestarea muncii în natură în favoarea primăriilor a evreilor săraci concentrați în detaşamentele de muncă obligatorie.

389. 16 iunie 1943. Nota nr. 423.023 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se propune convocarea imediată a Comisiei Interministeriale în vederea analizării situației create de expirarea la 30 iunie 1943 a carnetelor de scutire de muncă obligatorie ale evreilor menținuți în viața economică.

390. 17 iunie 1943. Nota nr. 421.220 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se propune ca decizia majorării – peste numărul de 10 – efectivelor de meseriaşi evrei să fie lăsată în seama Corpurilor de Armată.

391. 21 iunie 1943. Nota nr. 110.035 înaintată Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Oficiul de Studii Documentare şi Statistică din Ministerul Afacerilor Interne, prin care se comunică decizia ministrului de Interne – generalul de corp de armată Dumitru I. Popescu – de scutire a evreilor săraci şi a celor aflați în detaşamentele de lucru de executia în natură a celor 5 zile de prestație, respectiv de răscumpărarea în bani a prestației.

392. 25 iunie 1943. Nota nr. 423.500 adresată de Secția a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Preşedinției Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, Ministerului Apărării Naționale, Comandamentelor de Mari Unități, Corpurilor de Armată şi Cercurilor Teritoriale, etc, prin care se comunică dispozițiile referitoare la majorarea efectivelor de meseriaşi evrei necesare unităților şi formațiunilor armatei.

393. 25 iunie 1943. Ordinul general nr. 38 emis de Ministerul Apărării Naționale, referitor la influențarea de către evrei a stării de spirit a trupei, respectiv măsurile necesare în vederea remedierii acestei situații.

394. 2 iulie 1943. Nota nr. 7408 înaintată Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Inspectoratul General al Jandarmeriei, privind mobilizarea, organizarea şi funcționarea Regiunii a II-a Internare pe teritoriul Transnistriei.

395. 11 iulie 1943. Nota nr 114.749 înaintată Armatei a 4-a de către Cercul Teritorial Iaşi, prin care se transmite ordinul nr. 133.898 din 8 iulie 1943,

emis de Corpul 4 Teritorial în urma verificării situației evreilor repartizați la instituțiile civile şi militare.

396. 14 iulie 1943. Nota nr. 467.572 înaintată de Secția II-a Informații din Marele Stat Major Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, referitoare la situația evreilor din ghetoul Mostovoi, județul Berezovca.

397. 14 august 1943. Nota nr. 425.972 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se înaintează propuneri pentru crearea de disponibilități de evrei titrați şi specialişti, în vederea satisfacerii nevoilor armatei şi instituțiilor.

398. 8 septembrie 1943. Nota nr. 580.159 înaintată de Secția III-a Operații din Marele Stat Major Cabinetului Militar al Conducătorului Statului, referitoare la propunerea avansată de Comandamentul Apărării Pasive în vederea deportării evreilor din Bucureşti în cazul bombardamentelor aeriene, respectiv solicitarea unei decizii în acest sens din partea mareşalului Ion Antonescu.

399. 14 septembrie 1943. Nota nr. 13.044 înaintată de Ministerul Afacerilor Interne Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se comunică faptul că autorizațiile de călătorie ale evreilor se eliberează exclusiv de Prefectura Poliției Capitalei şi Prefecturile de județ, în baza aprobărilor scrise ale Subsecretariatului de Stat al Poliției şi Siguranței.

400. 29 septembrie 1943. Nota nr. 125.928 înaintată de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se comunică dispoziția mareşalului Ion Antonescu de a se acorda evreilor din România autorizația de a trimite evreilor din Transnistria îmbrăcămintea colectată în țară în vederea ajutorării acestora.

401. 30 septembrie 1943. Nota nr. 859.673 înaintată Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Secția a VII-a Legătura cu Armatele Aliate privind nota trimisă Misiunii Militare germane, prin care se comunică faptul că batalioanele de lucru solicitate vor avea 50% minoritari (maghiari, evrei, ucraineni şi ruşi), respectiv cererea Misiunii Militare germane de înlocuire a evreilor din aceste batalioane de lucru, întrucât îmbrăcarea uniformelor germane de către evrei este „incompatibil cu prestigiul şi demnitatea Armatei Germane”.

402. 5 octombrie 1943. Nota nr. 43.844 înaintată de Inspectoratul General al Jandarmeriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se comunică faptul că Inspectoratul General al Jandarmeriei a

ordonat Legiunilor de Jandarmi din Transnistria readucerea în țară a evreilor deportați în Transnistria ca infractori la munca obligatorie.

403. 7 octombrie 1943. „Instrucțiunile nr. 430.000 din 7 octombrie 1943 referitoare la scutirile, concediile şi clasările medicale privind evreii din cadrul muncii obligatorii”, elaborate de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major.

404. 9 noiembrie 1943. Nota nr. 901.718 întocmită de Secția M.O.N.T. din cadrul Marelui Stat Major, cu privire la studiul elaborat de Comandamentul Militar al Capitalei referitor la dublarea personalului evreiesc din întreprinderile militarizate.

405. 9 noiembrie 1943. Notă privitoare la evacuarea proprietarilor şi chiriaşilor evrei din imobilele Centrului Național de Românizare.

406. 10 noiembrie 1943. Notă referitoare la repatrierea evreilor internați în Transnistria.

407. 11 noiembrie 1943. Nota nr. 157.483 înaintată de Guvernământul Transnistriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, referitoare la verificările efectuate în privința situația evreilor internați în lagărele şi ghetourile din Transnistria.

408. 15 noiembrie 1943. Situația numerică a evreilor deportați din Basarabia, Bucovina, județul Dorohoi şi Vechiul Regat, aflați în Transnistria la data de 15 noiembrie 1943.

409. 17 noiembrie 1943. Nota nr. 27.470 înaintată de Centrala Evreilor din România şefului Marelui Stat Major, generalul de divizie Ilie Şteflea, prin care se solicită aprobarea efectuării unei inspecții de către inspectorul Nicolae Covaci, în vederea verificării modului în care au fost administrate de persoanele responsabile sumele trimise de Centrala Evreilor din România în scopul ajutorării evreilor concentrați în detaşamentele de muncă.

410. 17 noiembrie 1943. Nota nr. 900.930 înaintată de Marele Stat Major Cabinetului Militar al Conducătorului Statului, prin care se comunică situația constatată la diferite întreprinderi în privința respectării prevederilor legale referitoare la înlocuirea personalului românesc cu personal evreiesc.

411. 8 decembrie 1943. Nota nr. 48.434 înaintată de Inspectoratul General al Jandarmeriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin care se comunică faptul că Ministerul Afacerilor Interne a autorizat repatrierea din Transnistria a evreilor din județul Dorohoi, a evreilor deportați în urma trecerii la cultul reformat, a evreilor triați în lagărul Wapniarka şi puşi în libertate în Transnistria, respectiv a evreilor deportați pentru motivul solicitării repatrierii în URSS după 28 iunie 1940.

412. 15 decembrie 1943. Nota nr. 110.176/M.2. adresată Ministerului Afacerilor Străine de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, prin care se trimite rezumatul discuţiilor desfăşurate în şedinţa conferinţei pentru problemele evreieşti din 11 decembrie 1943.

413. 18 decembrie 1943. Nota nr. 1600 Cabinet înaintată de Guvernământul Transnistriei Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, prin care se solicită dispoziţii cu privire la verificarea anumitor categorii de evrei şi se comunică suspendarea verificărilor până la sosirea acestor dispoziţii.

414. 23 decembrie 1943. Nota nr. 127.886/M.2. adresată de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului Cabinetului Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, prin care se comunică faptul că mareşalul Ion Antonescu a aprobat propunerea ca utilizarea evreilor din Bucovina la diverse lucrări să fie trecută în responsabilitatea directă a Marelui Stat Major.

415. 11 ianuarie 1944. Nota nr. 502.922 întocmită de Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, privind starea de spirit a evreilor internaţi în ghetourile din Transnistria.

416. 10 februarie 1944. Nota nr. 221.854 înaintată de Ministerul Afacerilor Străine Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Cabinetul Vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri-Mihai Antonescu, prin care se raporta faptul că repatrierea copiilor evrei orfani – solicitată de Comitetul Internaţional al Crucii Roşii – nu demarase încă, deoarece Centrala Evreilor din România nu întocmise până la acea dată listele cu persoanele ce urmau a fi repatriate.

417. 1 martie 1944. Nota nr. 434.463 adresată de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Corpurilor 1-7 Armată, prin care se transmit precizări referitoare la situaţia evreilor creştini – sau creştinaţi – în cadrul muncii obligatorii.

418. 1 martie 1944. Nota nr. 406.604 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind măsurile necesare în vederea acordării scutirilor de taxe militare pentru evreii care prestează munca obligatorie pe timp de concentrări prelungite sau război.

419. 16 martie 1944. Nota nr. 55.093 înaintată Marelui Stat Major de către Inspectoratul General al Jandarmeriei, prin care se comunică hotărârea Preşedinţiei Consiliului de Miniştri referitoare la readucerea în ţară a tuturor evreilor deportaţi în Transnistria şi plasarea acestora în anumite judeţe şi localităţi.

420. 27 aprilie 1944. Nota nr. 516.044 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind cererea Comandamentului

Militar al Capitalei ca evreii născuți în anul 1925 să nu fie repartizați în detașamentele de muncă exterioare.

421. 1 mai 1944. Nota nr. 516.124 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se propune – printre altele – crearea unui semn distinctiv purtat de toți evreii din țară (fără excepții de vârstă și sex), înființarea de ghetouri în toate orașele din Moldova unde se găsesc evrei; executarea de către Ministerul Afacerilor Interne a operațiunii de ghetoizare a evreilor din Moldova, respectiv extinderea și asupra evreilor din ghetouri a dispozițiilor în vigoare referitoare la munca obligatorie.

422. 5 mai 1944. Nota nr. 3328 înaintată de Ministerul Afacerilor Interne Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se comunică opiniile Ministerului Afacerilor Interne la propunerile avansate de Marele Stat Major prin intermediul notei nr. 516.124 din 1 mai 1944.

423. 7 mai 1944. Ordinul nr. 33 adresat unităților din subordine de către comandantul Armatei a 4-a, generalul de corp de armată Mihail Racoviță, referitoare la dispoziția mareșalului Ion Antonescu de utilizare a evreilor cu vârsta cuprinsă între 15-55 ani – de pe teritoriul armatei, corpurilor de armată și etapelor – în cadrul muncii obligatorii, la executarea lucrărilor de utilitate militară.

424. 10 mai 1944. Nota nr. 36.945 înaintată de Inspectoratul General al Jandarmeriei Președinției Consiliului de Miniștri, Cabinetul Militar, privitoare la trecerea frauduloasă a frontierei româno-.maghiare de către evreii refugiați din Ungaria, descoperirea și predarea către organele militare germane din Turda – până la data de 4 mai 1944 – a unui număr de 34 evrei, respectiv propunerea detașării la fiecare punct de trecere a unui subofițer german în vederea controlării camioanelor germane.

425. 11 mai 1944. Referatul nr. 4001 întocmit de Comandamentul General al Etapelor, cu privire la ordinul mareșalului Ion Antonescu de întrebuințare a evreilor la executarea lucrărilor de utilitate militară în spatele frontului.

426. 11 mai 1944. Nota nr. 440.660 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Corpurilor de Armată și Corpurilor Teritoriale, privind modalitatea de executare a dispozițiilor referitoare la scutirea de taxe militare a evreilor pe durata prestării muncii obligatorii.

427. 15 mai 1944. Nota nr. 516.446 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la scutirile de muncă acordate evreilor din detașamentele de apărare pasivă de unele autorități militare, respectiv propunerile elaborate în vederea reglementării acestei chestiuni.

428. 16 mai 1944. Nota nr. 205.396/M.2. adresată Ministerului Afacerilor Străine de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, prin care se transmite textul notei nr. 36.945 din 10 mai 1944, întocmită de Inspectoratul General al Jandarmeriei cu privire la trecerile frauduloase peste frontieră a

evreilor din Ungaria în România, respectiv rezoluția mareşalului Ion Antonescu referitoare la împuşcarea evreilor trecuți fraudulos, elaborarea în 24 de ore a unei legi în acest sens, intensificarea supravegherii şi numirea unor controlori germani la punctele de trecere ale frontierei româno-maghiare.

429. 16 mai 1944. Nota nr. 563.074 înaintată Secției a III-a Operații de către Secția II-a Informații din Marele Stat Major, privind măsurile adoptate de Ministerul Afacerilor Interne în vederea reglementării situației evreilor refugiați sau evacuați în diferite regiuni ale țării.

430. 19 mai 1944. Nota nr. 46.330 adresată de Armata a 4-a comunității evreieşti din Bacău, prin care se critică maniera în care evreii concentrați pentru munca obligatorie execută lucrările repartizate şi se comunică intenția internării în ghetouri a tuturor evreilor din teritoriu în cazul în care situația nu se remediază, „rămânerea evreilor liberi în localități”, fiind „strict condiționată de lucru efectiv şi spornic”.

431. 20 mai 1944. Nota nr. 7920 înaintată Comandamentului General al Etapelor de către Cercul Teritorial Tecuci, cu privire la verificarea evreilor din Tecuci şi organizarea acestora în detaşamente de lucru.

432. 20 mai 1944. Cererea înaintată de Centrala Evreilor din România, Oficiul Județean Tecuci, comandantului Comandamentului General al Etapelor, generalul de divizie Olimpiu Stavrat, prin care se solicită ca evreii posesori de carnete de scutire de munca obligatorie şi exercitarea profesiei să nu fie concentrați în detaşamentele de evrei constituite în vederea executării anumitor lucrări.

433. 21 mai 1944. Nota nr. 516.774 adresată de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major Comandamentului Militar al Capitalei, prin care se fac anumite precizări referitoare la concentrarea de către Comandamentul Militar al Capitalei a evreilor cu vârsta cuprinsă între 16-17 ani, în vederea executării lucrărilor de apărare pasivă.

434. 22 mai 1944. Nota nr. 517.082 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, privind întrebuințarea evreilor în cadrul lucrărilor de apărare pasivă.

435. 27 mai 1944. Nota nr. 32 înaintată de Cercul Teritorial Covurlui şefului de Stat Major al Comandamentului General al Etapelor, colonelul Gheorghe V. Mosiu, referitoare la situația evreilor ce dețin carnete de scutire de la munca obligatorie, solicitarea unui ordin telegrafic în privința încadrării/neîncadrării în detaşamentele de lucru a evreilor cu carnete de scutire aprobate de Marele Stat Major, respectiv propunerile Cercului Teritorial Covurlui cu privire la organizarea muncii evreilor din detaşamentele de lucru.

436. 27 mai 1944. Ordinul nr. 57 adresat unităților din subordine de către comandantul Armatei a 4-a, generalul de corp de armată Mihail Racoviță, privind neajunsurile constatate în cadrul inspecțiilor efectuate în ceea ce

priveşte starea fizică şi posibilităţile de muncă ale evreilor concentraţi la lucru de Cercurile Teritoriale, respectiv măsurile ce se impun a fi adoptate în vederea remedierii situaţiei.

437. 31 mai 1944. Nota nr. 5229 înaintată Ministerului Afacerilor Străine de către Ministerul Afacerilor Interne, prin care se infirmă informaţiile Comitetului Internaţional al Crucii Roşii cu privire la constituirea de ghetouri şi introducerea semnului distinctiv pentru evreii domiciliaţi în oraşele din Moldova.

438. 2 iunie 1944. Nota nr. 7398 înaintată Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de către Comisarul General pentru Problemele Evreieşti, Radu Lecca, prin care se propune ca evreii concentraţi în vederea prestării muncii obligatorii să lucreze acelaşi număr de zile în detaşamentele de lucru locale, respectiv exterioare.

439. 3 iunie 1944. Nota nr. 982 adresată Armatei a 4-a de către Eşalonul Înaintat al Marelui Stat Major, prin care se comunică faptul că şeful Marelui Stat Major, generalul de corp de armată Ilie Şteflea, a aprobat cererea înaintată de Centrala Evreilor din România-Oficiul Judeţean Bacău, referitoare la exceptarea în continuare de la munca obligatorie a evreilor ce deţin carnete de scutire eliberate de Comisarul General pentru Problemele Evreieşti.

440. 7 iunie 1944. Nota nr. 6416 adresată Secţiei a IV-a Dotare din Marele Stat Major de către Ministerul Afacerilor Interne, prin care se comunică nota Cabinetului Militar al Conducătorului Statului cu privire la deportarea evreilor din zonele operative – din nordul Moldovei, Basarabia şi municipiul Iaşi – se solicită desemnarea de către Marele Stat Major a zonelor unde urmează să fie plasaţi aceştia şi se înaintează propunerea Ministerului Afacerilor Interne în acest sens, respectiv zona Vaslui-Huşi-Bârlad-Tecuci.

441. 1 iulie 1944. Nota nr. 519.556 întocmită de Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la încadrarea în detaşamente de muncă obligatorie a evreilor din zona Armatei a 4-a şi a Comandamentului General al Etapelor.

442. 7 iulie 1944. Nota nr. 701.698 întocmită de Secţia III-a Operaţii din Marele Stat Major, privind deportarea evreilor din imediata apropiere a frontului, propunerea încadrării în detaşamente de lucru a evreilor cu vârsta cuprinsă între 17-50 ani, respectiv deportarea în caz de necesitate a restului populaţiei evreieşti în zona Dămieneşti-Băceşti-Buhăeşti-Ivăneşti-Pueşti-Găiceana-Traian.

443. Nedatat, iulie 1944. „Dare de seamă asupra activităţii Biroului 10 pe anul 1943”, întocmită de Biroul 10 Evrei, Secţia I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major.

444. 17 august 1944. Nota nr. 522.729 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la deportarea evreilor din zona de operații militare.

445. 19 august 1944. Nota nr. 18.254 adresată Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major de Direcția Personal din cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat, prin care se solicită comunicarea urgentă a datelor privind numărul de detașamente de evrei aflate în țară, organele de mobilizare ale acestora, respectiv încadrarea numerică cu ofițeri și subofițeri (în anexă tebelele cu datele solicitate).

446. 30 august 1944. Nota nr. 219.539 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, referitoare la statutul militar al evreilor în perioada septembrie 1940-august 1944, necesitatea abrogării și modificării unor acte normative discriminatorii la adresa evreilor, respectiv propunerea prestării serviciului militar de către evrei.

447. 30 august 1944. Nota nr. 523.114 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la desființarea detașamentelor de evrei.

448. 30 august 1944. Nota nr. 523.114 întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, prin care se propune desființarea tuturor detașamentelor de evrei, lăsarea la vatră a trupei, respectiv întrebuințarea după nevoi a ofițerilor și subofițerilor care încadrau detașamentele de evrei.

449. 14 septembrie 1944. Nota nr. 523.436 înaintată de Secția I-a Organizare-Mobilizare șefului Marelui Stat Major, generalul de corp de armată Gheorghe Mihail, prin care se transmit propunerile referitoare la reînscrierea în controalele armatei, chemarea și încorporarea anumitor categorii de evrei.

450. 17 ianuarie 1945. Nota întocmită de Secția I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, cu privire la cererea nr. 42/1944 înaintată de Uniunea Evreilor, prin care se solicită plata de către Cercul Teritorial Iași a drepturilor neachitate evreilor ce au prestat – în perioada 1 iulie 1941-23 august 1944 – munca obligatorie în detașamentele de lucru organizate de Cercul Teritorial Iași.

451. 30 noiembrie 1945. Nota nr. 32.665 adresată Șefului Marelui Stat Major, generalul de divizie Costin Ionașcu, de către Comisia pentru Studiul Problemelor Păcii din Ministerul Afacerilor Străine, prin care se solicită întocmirea unei lucrări referitoare la munca de folos obștesc a evreilor în perioada 22 iunie 1941-23 august 1944, cu menționarea cazurilor de maltratare și de deces.

452. 8 decembrie 1945. Nota nr. 1.010.528 adresată Comandamentelor Teritoriale de către Secția VII-a Teritoriu din Marele Stat Major, prin care se solicită înaintarea până la data de 1 februarie 1946 a unei dări de seamă

asupra desfăşurării muncii obligatorii a evreilor în perioada 20 iunie 1941-23 august 1944, indicându-se cazurile de maltratare şi deces.

453. 28 martie 1946. Nota nr. 1.011.693 înaintată de Secția VII-a Teritoriu din Marele Stat Major Comisiei pentru Studiul Problemelor Păcii din Ministerul Afacerilor Străine, prin care se trimite darea de seamă solicitată privind munca obligatorie prestată de evrei în perioada 22 iunie 1941-23 august 1944, menționându-se cazurile de maltratare în cursul serviciului, respectiv cazurile de deces din cauza regimului de muncă.

454. Nedatat, 1946. „Memoriu asupra activității Secției a 2-a din M.C.G. în legătură cu evenimentele petrecute la Iaşi în Iulie 1941”, întocmit de fostul şef al Secției a II-a Informații din Marele Cartier General, colonelul Radu Dinulescu.

Lista abrevierilor din documente

A. – Armata
A.A.– Antiaerian
a.c. – Anul curent
Adr. – Adresant
Ad-tiv – Administrativ
Ad-ția – Administrația
Ad-ției –Administrației
Ajut. Primar – Ajutor Primar
al./alin. – alineatul
A.P. – Apărare Pasivă
A.P.A.C.A. – Atelierele de Confecții pentru Armată-Confecții şi Ambalaje
Apr. – Aprilie
Arm. – Armata
art. – Articolul
Art. – Artileria
Artileria A.A. – Artileria Antiaeriană
Aug. – August
B. – Biroul
Bas. – Basarabia
Bat. – Batalion
Batal. – Batalionul
Bat. de M. Agr. şi Expl. – Batalion de Muncă Agricolă şi Exploatare
Bat. Jand. – Batalionul de Jandarmi
Bat. Pion. şi Tr. Fort. – Batalion Pionieri şi Transporturi Fortificații
Bat. Trans. – Batalion Transporturi
Bg. – Brigadă/Brigăzi
Bg. Cav. – Brigadă Cavalerie
Bir. Centr. – Biroul Central
Bir. Central – Biroul Central

Bir. Circ. Pol. – Biroul Circumscipției de Poliție
Bir. Contrainf. – Biroul Contrainformații
Bir. de Evacuare – Biroul de Evacuare
Bir. Drumuri – Biroul Drumuri
Bir. E. – Biroul Evrei
Bir. Farmac. – Biroul Farmacie
Bir. Inf. – Biroul Informații
Bir. Informații – Biroul Informații
Bir. Legi – Biroul Legi
Bir. Mob. – Biroul Mobilizare
Bir. Mob. Armatei – Biroul Mobilizării Armatei
Bir. Mob. Org. – Biroul Mobilizare Organizare
Bir. or. – Biroul Organizare
Bir. Ordinea de Bătae – Biroul Ordinea de Bătae
Biroul E. – Biroul Evrei
Biroul M. 1 – Biroul Militar 1
Bir. Recrutare – Biroul Recrutare
Bir. Repartiție – Biroul Repartiție
Bir. Sanitar – Biroul Sanitar
Bir. Statistic – Biroul Statistic
Biur. – Biroul
Biuroul Adjt. – Biroul Adjutantură
Biuroul Sig. – Biroul Siguranță
B.N. – Banca Națională
B.N.R. – Banca Națională a României
Brigada Cav. – Brigada Cavalerie
Brig. Cav. – Brigada Cavalerie
Brig. Cavalerie – Brigada Cavalerie
Brig. C.F. – Brigada Căi Ferate
Brig. Fort. – Brigada Fortificații
Buc. – Bucovina
Buc. – Bucureşti
Bucov. – Bucovina
C.A. – Corp Armată
C.A.M. – Casa Autonomă a Monopolurilor
C.Amiral – Contraamiral
Cab. – Cabinet
Cabinetul B.B.T./BBT– Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei
Cabinetul C.B.B.T. – Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei

Cabinetul Civil Militar B.B.T. – Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei
Cab. Militar – Cabinetul Militar
Cap./Capit. – Capitolul/Capitolele
Căpt. – Căpitan
C. Arm. – Corp Armată
Casa M.S. Regelui – Casa Majestății Sale Regelui
Cav. – Cavalerie
C.B.B.T./CBBT – Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei
C.C.R. – Comisia Centrală de Revizuire
C. de Arm. – Corpurile de Armată
Cdm. Etapelor Est – Comandamentul Etapelor Est
Cdt. – Comandament/Comandant
Cdt. Cav. – Comandamentul Cavaleriei
Cdt. Etapelor – Comandamentul Etapelor
Cdt. Geniului – Comandamentul Geniului
Cdt. Militar – Comandamentul Militar
Cdt. pct. trecere – Comandant Punct Trecere
Cdt. Terit. – Comandamentul Teritorial
Cdt. Teritorial – Comandamentul Teritorial
C-dt. Terit. – Comandamente Teritoriale
Cdt. Trans. – Comandamentul Transmisiunilor
Cdte. Teritoriale – Comandamente Teritoriale
C.E.C. – Casa de Economii şi Consemnațiuni
Cercul de Recr. – Cercul de Recrutare
CEVROM – Centrala Evreilor din România
Cf. – Conform
C.F./c.f. – Căile Ferate
C.F.R./ CFR/c.f.r. – Căile Ferate Române
Circ. – Circumscripția
Circ. Poliție – Circumscripția Poliție
C.J.M./CJM – Codul Justiției Militare
C.M. – Comandamentul Militar
C.M.C. – Comandamentul Militar al Capitalei
Cmdte. Terit. – Comandamente Teritoriale
C-mentele Teritoriale – Comandamentele Teritoriale
C.M. Craiova – Comandamentul Militar Craiova
C.M.O. – Comandamentul Militar Odessa
C.M. Odessa – Comandamentul Militar Odessa
C.M. Timişoara – Comandamentul Militar Timişoara

C.M.U. – Comandamentul Marii Unități
C.N.R. – Centrul Național de Românizare
Col. – Colonel
Com. – Comuna
Comand. – Comandantul/Comandamentul
Comandam. – Comandamentul
Comandamentul A.P. – Comandamentul Apărării Pasive
Comandam. Milit. – Comandamentul Militar
Comand. Apăr. Inter. a Terit. – Comandamentul Apărării Interioare a Teritoriului
Comand. Cerc. Recrutare – Comandamentul Cercului de Recrutare
Comand. Detaşam. – Comandamentul Detaşamentului
Comand. Div. – Comandamentul Diviziei
Comand. Diviziei – Comandamentul Diviziei
Comand. Etapelor – Comandamentul Etapelor
Comand. G-ral al Etapelor – Comandamentul General al Etapelor
Comand. Mil. – Comandamentul Militar
Comand. Milit. – Comandamentul Militar
Comand. Ter. – Comandamentele Teritoriale
Comand. Teritorial – Comandamentul Teritorial
Comand. Zonei A.A. – Comandamentul Zonei Antiaeriene
Comisia Centrală de Rev. – Comisia Centrală de Revizuire
Comis. Reg. Cir. – Comisariatul Regional al Circulației
Comp. – Companie
Comp. Pol. – Companie Poliție
Comp. Poliție – Companie Poliție
Comp. Trans. – Companie Transmisiuni
Conf. – Confidențial
Conf. Personal – Confidențial Personal
Contrainf. – Contrainformații
Corp. – Corpul
Corp de Arm. – Corp de Armată
Corp. Terit. – Corpul Teritorial
C.P.A. Bucov., Basarabiei şi Trans. – Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei
Cpt. – Căpitan
C.R. – Cercul/Cercurile de Recrutare
C.R.B. – Cercul de Recrutare Bucureşti
C. Recrutare – Cercul/Cercurile de Recrutare
crt. – Criteriu
crt. – Curent
C. T. – Cercul Teritorial

C.T. – Comandamentul Teritorial
C.T. – Corpul Teritorial
C. Ter. – Comandamentele Teritoriale
C. Ter. – Corpurile Teritoriale
C. Terit. – Comandamentul Teritorial
C. Terit. – Corpul Teritorial
Ctg./Contig. – Contingent/Contingentele
C-ți de M.U. – Comandanți de Mari Unități
Curtea Ad-tivă – Curtea Administrativă
Curțile Ad-tive – Curțile Administrative
Dec. – Decembrie
Dep. – Depozitul
Dep. Cl. – Depozitul Central
Deleg. – Delegatul
Deleg. Curții Marț – Delegatul Curții Marțiale
Detaş. – Detaşamentul
Detaşamente C.F. – Detaşamente de Cale Ferată
Detaş. Cart. – Detaşamentul Cartiruire
D.G.P. – Direcția Generală a Poliției
Dir. – Direcție
Dir. C.F. – Direcția Căi Ferate
Direcțiunii G-le a Poliț. – Direcțiunii Generale a Poliției
Dir. Contabilității – Direcția Contabilității
Dir. Fortificațiilor – Direcția Fortificațiilor
Dir. General – Director General
Dir. Generală C.F.R. – Direcția Generală a Căilor Ferate Române
Dir. G-ral – Director General
Dir. G-rală – Direcția Generală
Dir G-rală a Poştelor – Direcția Generală a Poştelor
Dir. Grală. Pol. – Direcția Generală a Poliției
Dir. G-rale a Poliției – Direcției Generale a Poliției
Dir. Justiției Militare – Direcția Justiției Militare
Dir. Sup. a Administrației – Direcția Superioară a Administrației
Dir. Sup. şi Cdt. Geniului – Direcția Superioară şi Comandamentul Geniului
Dir. Sup. şi Cdtul Geniului – Direcția Superioară şi Comandamentul Geniului
Dir. Sup. şi Comand. Geniului – Direcția Superioară şi Comandamentul Geniului
Div. – Divizie
Div. Cav – Divizie Cavalerie
Div. Inf. – Divizie Infanterie
D.L. – Decret-Lege
Dl. Gl. C. A. – Domnul General Corp de Armată

D./Dl./D-l – Domnul
Dlor/D-lor. – Domnilor
Dlui/D-lui. – Domnului
D.M. – Decizie Ministerială
Dnii/d-nii – Domnii
D. O. – Din Ordin
Dos. – Dosarul
Dr. – Doctor
D-sa – Domnia Sa
D-sale – Domniei Sale
D-tră/Dvs./D-vs./D-voastră/Dv. – Dumneavoastră
D. 1 F. – Divizia 1 Fortificații
E.N.I. – Elemente Neîndivizionate
E.S. – Excelența Sa
Eş. – Eşalonul
Feb./Febr. – Februarie
F. Urgent – Foarte Urgent
F.N.B./FNB – Focşani – Nămoloasa – Brăila
Garniz. – Garnizoana
Gen. – General
General de C.A. – General de Corp de Armată
General rez. – General în rezervă
Gl./G-l./G.l/Gral/G-ral – General
gr. – grame
Guv. – Guvernământ
Guvern. Buc., Bas., Trans. – Guvernământul Bucovinei, Basarabiei, Transnistriei
Guv. Bucov., Trans., Basarabiei – Guvernământul Bucovinei, Transnistriei, Basarabiei
Guvernământul Buc., Bas., Trans. – Guvernământul Bucovinei, Basarabiei, Transnistriei
Guv. Provinciei – Guvernământul Provinciei
Guv. Transnistriei – Guvernământul Transnistriei
Guvern. Transnistriei – Guvernământul Transnistriei
Ian. – Ianuarie
I.G.J. – Inspectoratul General al Jandarmeriei
Inf. – Infanterie
Insp. de Poliție – Inspectoratul de Poliție
Insp. Gen. – Inspector General
Insp. Jandarmi – Inspectoratul Jandarmeriei
Inspect. de Pol. – Inspectoratul de Poliție
Inspect. Reg. de Poliție – Inspectoratul Regional de Poliție

Inspect. Jand. – Inspectoratul Jandarmeriei
Inspector G.l. – Inspector General
Inspectoratul G-ral – Inspectoratul General
Inspectoratul Gral – Inspectoratul General
Inspectoratul P.P. – Inspectoratul Pregătirii Premilitare
Inspector Gral Ad. – Inspector General Administrativ
Inspector Gral Adtiv – Inspector General Administrativ
Inspector Gral Ad-tiv – Inspector General Administrativ
Insp. Gl. al Col. şi Tab. de Muncă – Inspectoratul General al Coloanelor şi Taberelor de Muncă
Inspectoratul Gl. al Tab. şi Col. de Muncă. – Inspectoratul General al Coloanelor şi Taberelor de Muncă
Insp. Gl. al Jandarm. – Inspectoratul General al Jandarmeriei
Insp. Gl. Jandarmeriei – Inspectoratul General al Jandarmeriei
Inst. Agricol – Institutul Agricol
Instr. – Instrucțiuni
Instrucțiunile G-rale – Instrucțiunile Generale
I.O.V. – Invalizi – Orfani – Văduve de război
I.P.S.S. – Înalt Prea Sfinția Sa
Iun. – Iunie
Iul. – Iulie
Înreg. – Înregistrat
Jud. – Județ
Jurn. – Jurnal
Kgr. – Kilogram/Kilograme
Km. – Kilometru/Kilometri
Leg. – Legiunea
Leg. Jand. – Legiunea de Jandarmi
Legiunile Jand. – Legiunile Jandarmeriei
Lit. – Litera
Loc. Col. – Locotenent Colonel
Locot. – Locotenent
Locot. Colonel – Locotenent Colonel
Lt. – Locotenent
Lt. C-dor – Locotenent Comandor
Lt. Col. – Locotenent Colonel
Lt. Col. Mag. – Locotenent Colonel Magistrat
Lt. Colonel – Locotenent Colonel
lucr. – Lucrată
Mag. – Magistrat
M.A.N. – Ministerul Apărării Naționale

Mar. – Martie
Marele St. Major – Marele Stat Major
M.C.G./M.C.Gl. – Marele Cartier General
M.C.G. Eşl. I – Marele Cartier General Eşalonul I
M.C.G. Eşl. II – Marele Cartier General Eşalonul II
Md. – Model
M.F. – Ministerul de Finanțe
M.F.O./m.f.o. – Munca de folos obştesc
Min. – Ministerul
Min. Af. Interne – Ministerul Afacerilor Interne
Min. Afacerilor Străine – Ministerul Afacerilor Străine
Min. Af. Străine – Ministerul Afacerilor Străine
Minist. Af. Interne – Ministerul Afacerilor Interne
Ministerul Af. Interne – Ministerul Afacerilor Interne
Min. Fin. – Ministerul de Finanțe
Minist. Finanțe – Ministerul de Finanțe
Minist. Propag. Naționale – Ministerul Propagandei Naționale
Minist. Războiu – Ministerul de Război
Ministru al Ap. Naționale – Ministru al Apărării Naționale
Ministrul Ec. Naționale – Ministrul Economiei Naționale
Min. Justiției – Ministerul Justiției
M.O/m.o. – Munca obligatorie
M.O./M. Of./Mon. Of. – Monitorul Oficial
Monit. Oficial – Monitorul Oficial
M.R. Cabinet – Ministerul de Război Cabinet
M.S. – Majestatea Sa
M.St.M./ – Marele Stat Major
M.St. Major – Marele Stat Major
M. Stat Major – Marele Stat Major
M.St.M. G-l al Armatei – Marele Stat Major General al Armatei
M.U. – Marea Unitate/Marile Unități
Municip. – Municipiul
Municip. Bucur. – Municipiul Bucureşti
N.B. – Nota Bene
N.E. – Nord-Est
N.K.V.D./N.K.W.D. – Narodnîi Komissariat Vnutrennih Del (Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne)
No./Nr. – Numărul
Noe./Noem./Nov. – Noiembrie
Nr. crt. – Numărul curent
O.C.R. – Oficiul Central de Românizare

Oct. – Octombrie
Of. – Oficiul
Of. Județean – Oficiul Județean
Of. Poşt. Milit. – Oficiul Poştal Militar
O.P.M. – Oficiul Poştal Militar
Ord. – Ordin/ordine
Ord. gl. – Ordin general
Ord. publice – Ordinii publice
O. Zi – Ordin de Zi
P./Pt. – Pentru
P.A. – Partea Activă
Par. – Partea
Parag./Paragr. – Paragraf
Paza Terit. – Paza Teritoriului
P. C. – Punctul de Comandă
P.C.M. Cab. pt. Buc., Bas., Trans. – Preşedinția Consiliului de Miniştri Cabinetul pentru Bucovina, Basarabia, Transnistria
P. conf. – Pentru conformitate
Pct. – Punctul
Plot. – Plotonier
Pol. – Poliția
Pol. Capitalei – Poliția Capitalei
Pol. Odessa – Poliția Odessa
Pref. Pol. Capitalei – Prefectura Poliției Capitalei
Pref. Pol. Odessa – Prefectul Poliției Odessa
Preş. Cons. de Miniştri – Preşedinția Consiliului de Miniştri
Preş. Consil. Miniştri – Preşedinția Consiliului de Miniştri
-Cab. Militar Cabinetul Militar
Preşedinția Cons. de Min. – Preşedinția Consiliului de Miniştri
Cabinetul Buc., Bas. şi Trans. – Cabinetul Bucovinei, Basarabiei şi Transnistriei
Preşed. Consil. Împut. Guvern. – Preşedinția Consiliului de Miniştri Împuternicitul Guvernului
Preşed. Consiliului de Min. – Preşedinția Consiliului de Miniştri
Procuror Gl. – Procuror General
Prof. – Profesorul
P.S. – Partea Sedentară
Pt. conformitate – Pentru conformitate
P.T.T. – Poştă, Telegraf. Telefon
publ. – publicat/publicată
R. – Regiment
R. Art. – Regiment Artilerie

R. D. – Regiment Drumuri
Reg. – Regiment
Reg. – Regiunea
Reg. Art. – Regiment Artilerie
Reg. For. Biur. – Regimentul Fortifificații Birouri
Reg. Fort. – Regiment Fortificații
Reg. Gr. – Regiment Grăniceri
Regia Aut. – Regia Autonomă
Reg. Inf. – Regiment Infanterie
Reg. Inf. Fort. – Regiment Infanterie Fortificații
Regimentul Inf. – Regimentul Infanterie
Reg. Pionieri – Regiment Pionieri
Regt. Pionieri – Regiment Pionieri
Regt. Roşiori – Regimentul Roşiori
Reg. II Internare – Regiunea II Internare
Rez. – Rezervă
R. Gr. – Regiment Grăniceri
R.K.K.S. – Reichskreditkassenscheine (Mărci de ocupație)
R. Pi. – Regiment Pionieri
R. 3 R. – Regimentul 3 Roşiori
R. 21 I. – Regimentul 21 Infanterie
S.A.R.T. – Societatea Anonimă Română de Telefoane
S.E. – Sud-Est
Sec. I-a – Secția I-a
Sec. II-a – Secția II-a
Secret. de Stat – Secretariatul de Stat
Secția M. Bir. 1. – Secția Militară Biroul 1
Secția M.O.N.T. – Secția Mobilizare, Organizarea Națiunii şi Teritoriului
Secția 7-a Leg. cu Arm. Aliate – Secția 7-a Legătura cu Armatele Aliate
Sep./Sept. – Septembrie
Serg. Major – Sergent Major
Serv. de Geniu – Serviciul de Geniu
Serv. Drepturi Personal – Serviciul Drepturi Personal
Serv. Economic – Serviciul Economic
Serv. Inf. – Serviciul de Informații
Serv. Migrațiuni – Serviciul Migrațiuni
Serv. Personalului – Serviciul Personalului
Serv. Pret. – Serviciul Pretoral
Serv. Pretorale – Serviciile Pretorale
Serv. Sanitar – Serviciul Sanitar
Serv. Secret. General – Serviciul Secretariat General

Serv. Sig. – Serviciul Siguranței
Serv. Siguranței – Serviciul Siguranței
Serv. Spec. de Inf. – Serviciul Special de Informații
Serv. Spec. de Informații – Serviciul Special de Informații
Serv. Special de Informații – Serviciul Special de Informații
Serv. Tehnic – Serviciul Tehnic
Sig. Stat. – Siguranța Statului
Siguranța G-rală – Siguranța Generală
S.S.A.U. – Subsecretariatul de Stat al Armatei de Uscat
S.S./SS – Schutzstaffel der NSDAP (Eşalonul de protecție al NSDAP)
ss. – Semnat
S.S. – Serviciul Statistic
S.S. al Colonizării şi Inv. – Subsecretariatul de Stat al Colonizării şi Inventarului
S.S. al Muncii – Subsecretariatul de Stat al Muncii
S. San. – Serviciul Sanitar
S.S.I. – Serviciul Special de Informații
St. Major – Stat Major
Str. – Strada
Subinspect. G-ral Jand. Odessa – Subinspectoratul General al Jandarmeriei Odessa
Subl. – Sublocotenent
Sublocot. – Sublocotenent
Subsecret. de Stat – Subsecretariatul de Stat
Subsecret. Stat Poliție – Subsecretariatul de Stat pentru Poliție
S. I.-a/S. 1-a – Secția I-a
S. II-a/S. 2-a – Secția II-a
S. VI-a – Secția VI-a
Teleg. – Telegramă
T.R. – Termen Redus
Trans. – Transnistria
Transm. – Transmisiuni
Trib. Ilfov – Tribunalul Ilfov
urm. – Următorul/Următoarea/Următoarele
U.R.S.S./URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
Vice Preşed. al Consiliului – Vice Preşedinte al Consiliului
Vol. – Volumul
Zona A.P. – Zona de Apărare Pasivă
Zona F.N.B. – Zona Focşani-Nămoloasa-Brăila

Documentul nr. 1

SECRET
REGISTRATURA SPECIALĂ

NOTĂ INFORMATIVĂ
Nr. 856 din 6 Iunie 1941[1]

Din urmărirea şi supravegherea făcută prin organele noastre asupra activităţei şi atitudinei elementului evreesc din oraşul Galaţi şi din toate constatările de până în prezent, se poate preciza că acţiunea acestor elemente prin orice manifestare şi în orice împrejurări prezintă un permanent pericol pentru siguranţa de Stat.

Astfel evreii Nuhan, cismar[2], din strada Principesa Maria Nr. 16 Galaţi, croitoreasa Hova[3] şi un altul Domescu fotograf[4], toţi evrei, care locuesc la aceiaş adresă, nu le scapă prilejul în nici o discuţiune ca să nu comenteze mersul evenimentelor având toată convingerea de reuşită a Angliei şi Rusiei Sovietice.

În cercuri restrânse printre locatari provoacă discuţiuni şi răspândesc ştiri despre unele pretinse victorii engleze contra puterilor Axei şi că odată cu această victorie li se va schimba şi soarta lor destul de tragică ce o au în prezent – zic ei – sub regimul „Antonescu".

Caută să convingă pe toţi acei cu care iau contact că Rusia nu va avea niciodată conflict cu Germania, din cauză că Germaniei îi este frică de Rusia Sovietică şi nu va încerca să o atace.

Cu ocazia actualelor concentrări masive, observate de evrei, deşi se citea pe faţa lor ca îngrijoraţi foarte mult de svonurile care circulau că Germanii intenţionează să atace Rusia, totuşi au continuat să discute printre locatari şi clienţii cu care au afaceri de comerţ, spunând că de data aceasta Germania va fi sdrobită de forţele ruseşti, că soarta României este pecetluită şi tot regimul sovietic va triumfa.

Unul din aceşti evrei, enumeraţi mai sus, într'o zi lansase svonul că Rusia nu va mai fi atacată de Germani, că concentrările nu se mai fac din cauză că aceste două mari puteri au căzut de acord şi că tot Germanii au cerut Rusiei aplanarea conflictelor, de frică.

Se precizează că asemenea svonuri evreii le lansează numai după ce ies dela sinagoge, unde probabil agenţii lor de propagandă le aduc la cunoştinţă toate aceste ştiri prinse prin postul de radio Londra.

Din cele de mai sus se desprinde faptul că:

- Evreii creează o stare de lucruri confuză în rândurile populaţiei române asupra raporturilor noastre de colaborare cu Germania şi puterile Axei.

- Caută a slăbi moralul concentraţilor prin aceia că nu se va putea înfrânge armata sovietică.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secţia II-a, cu Nr. 205.966 din 08.06.1941.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Nu a putut fi identificată.
4 Nu a putut fi identificat.

- Face populația română de a pierde încrederea în puterea militară a Germaniei, față de puterea forțelor armatei sovietice.

În general, se impune o urmărire şi supraveghere încordată din partea organelor poliţieneşti, asupra întregei populații evreieşti, deoarece prin propaganda lor, care prinde uşor în rândurile populației urbane şi rurale, puțin educată din punct de vedere național-patriotic, îi face să creadă tot ceiace spun ei, mai cu seamă speculând şi nemulțumirele lor din cauza lipsei şi scumpetei ce există astăzi pe piață.

Ar fi necesar o triere a evreilor şi internarea celor verificați în lagăre.

Am comunicat Inspectoratului de Poliție şi Chesturei de Poliție Galați pentru a lua măsuri contra celor de mai sus.

*) Adnotări:
„Regimentul 3. Jandarmi Dunărea de Jos”;
„Dosar 6”;
„8/6/941 Secția 2 ss. indescifrabil”;
„Biroul 2”;
„Evreii”;
„Explicații”.

Arhivele Militare Române Piteşti, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 753, f. 75 (În continuare se va cita AMR).

Documentul nr. 2

Divizia 8-a Stat Major
Biroul 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 18

Nr. 30.638 din 16 Iunie 1941[1]
către
ARMATA III-a
Stat Major
Secția 2-a

La ordinul D-voastră Nr. 21.446 din 12 Iunie 1941[2];

Am onoarea a vă ruga să binevoiți a ne aproba:

+)a). Evacuarea imediată a unui număr de 20 comunişti, din Tg. Ştefăneşti.

+)b) Ridicarea imediată a tuturor evreilor din Tg. Ştefăneşti, între 18-50 ani

Atât cei prevăzuți la litera a), cât şi acei dela litera b) ar urma să fie evacuați, în zona interioară, de preferință în Oltenia, spre a fi cât mai departe de familiile lor, precum şi de regiunea Moldovei, unde au legături familiale sau comerciale.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 22.053 din 19.06.1941.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

++)Cu această ocazie, vă rugăm a ne ordona dacă propunerile Marelui Stat Major sunt executabile imediat, sau se aşteaptă ordine în acest scop (percheziții, confiscări de aparate Radio, interzicerea creştinilor de a primi auditori evrei la Radio, etc.).

COMANDANTUL DIVIZIEI 8-a INFANTERIE
General Adjutant, ss. Al. Orăşanu
Al. Orăşanu[1]

ŞEFUL DE STAT MAJOR
Lt. Colonel, ss. P. Cristescu
Petre Cristescu[2]

*) Adnotări:
„Secția 2”;
„Biroul 2”;
+) „S’a dat ordin de evacuare”;
++) „Propunerile nu sunt executabile. Se vor da ordine la timp. Locotenent Colonel ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 411, f. 17.

Documentul nr. 3

CORPUL DE MUNTE
Stat Major
Bir. 2

Of. Poşt.Milit.Nr. 22
Gura Humorului
18 Iunie 1941
Nr. 20.985[3]
CORPUL DE MUNTE
Stat Major
către
ARMATA III-a
Secția 2-a

1 Alexandru Orăşanu (1890-1950), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1907-1909); intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909); participă la primul război mondial. Comandant al Diviziei 8 Infanterie (31.03-01.09.1941). Înlocuit pentru erori la comandă, este trecut în rezervă la 30.09.1941. Arestat de autoritățile comuniste, moare în detenție. Locotenent-colonel (din 01.10.1925); colonel (din 15.04.1933); general de brigadă (din 27.02.1939).

2 Petre Cristescu (1897-?), militar de carieră român. În iunie 1941 îndeplinea funcția de şef de Stat Major al Diviziei 8 Infanterie. Căpitan (din 01.04.1920); maior (din 01.04.1932); locotenent-colonel (din 01.06.1938).

3 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 22.023 din 19.06.1941.

La ordinul Dvs. Nr. 21.446 din 12 Iunie 1941[1], referitor la eventualele acțiuni comuniste în cazul unei acțiuni militare:

Am onoarea a raporta mai jos măsurile ce propune acest Comandament – în afară de cele propuse de Dvs. Marelui Stat Major – care pentru a avea rezultatul dorit, să aibă caracter preventiv, aplicându-se de îndată:

1. Să se interzică imediat convorbirile telefonice tuturor evreilor.

2. Să nu se mai elibereze nici unui evreu permis de circulație pe C.F.R.

3. Să se interzică circularea auto a tuturor evreilor (mijloc uzitat de ei pentru eludarea dispoziționii prin care se interzice călătorirea lor pe C.F.R.

4. Înlocuirea sau îndepărtarea imediată a tuturor funcționarilor de origine etnică minoritară dela P.T.T. şi S.A.R.T., cel puțin pentru zona operativă a armatei.

5. Să se interzică militarilor cantonați în case evreieşti de a avea aparate radio recepție la domiciliu, ele putând fi folosite şi de către evrei.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
Lt. Colonel, ss. I. Chirciu[2]
I. Chirciu

Şeful Biroului 2
Maior, ss. Al. T. Constantinescu[3]
Al. T. Constantinescu

*) Adnotări:
„Secția 2";
„Biroul 2".

AMR fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 411, f. 16.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Ioan Chirciu (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916); participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Corpului de Munte (22.06-27.08.1941); comandant al Regimentului 3 Artilerie Călăreață (27.08-05.10.1941); comandant secund al Regimentului 2 Artilerie Călăreață (05.10.1941-10.01.1942); comandant al Regimentului 14 Artilerie (10.01.1942-17.05.1943); şef de Stat Major al Corpului 1 Armată (18.05.1943-01.10.1944); şef de Stat Major al Corpurilor 5 şi 7 Armată (01.10.1944-15.08.1945). Locotenent-colonel (din 01.10.1937); colonel (din 31.10.1941); general de brigadă (din 21.02.1946).

3 Alexandru T. Constantinescu (1900-1953), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Şef al Biroului II Informații în cadrul Corpului de Munte (22.06.1941-30.06.1942); şef al Biroului III Operații în cadrul Corpului de Munte (01.07-24.08.1942); şef al Biroului I Organizare-Mobilizare în cadrul Corpului de Munte (25.08.1942-25.04.1944); al doilea şef de Stat Major al Corpului de Munte (26.04-08.07.1944); şef al Biroului IV Transporturi în cadrul Corpului de Munte (09.07.1944-09.02.1945); şef de Stat Major al Diviziei 1 Munte (09.02.1945-21.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 21.08.1946 şi în rezervă la 09.08.1947. Maior (din 31.10.1940); locotenent-colonel (din 20.03.1943); colonel (din 23.08.1945).

Documentul nr. 4

COPIE

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Centrul de Informaţii
Nr. 62.783
Confidenţial-Personal.

Bucureşti 19 Iunie 1941

MINISTERUL PROPAGANDEI NAŢIONALE
– Cabinet –

Cu onoare se trimite alăturata Notă Informativă[1] – relativă la activitatea Serviciului Secret al Misionarilor de pe lângă Ministerul Propagandei Naţionale – pe care Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului[2], a pus următorul ordin în rezoluţie:

„- Executarea rezoluţiilor din text.

- Să se închidă toate cafenelele evreeşti comuniste din Moldova.

Să fie identificaţi – pe regiuni – toţi jidanii, agenţi comunişti sau simpatizanţi.

Ministerul de Interne trebue să-i ştie, să le interzică circulaţia şi să fie în măsură a face cu ei ceeace voi ordona, când va fi momentul oportun.

Trebue să se pregătească serviciul, care să adune – din Basarabia şi Bucovina – toate crimele şi toate suferinţele populaţiei în timpul dominaţiei bolşevice, pentru a fi imediat folosite la ţară, în fabrici, cinematografe şi în şcoli".

Deasemenea, Domnia-Sa a aprobat toate propunerile făcute de Ministerul Propagandei Naţionale, prin darea de seamă înaintată cu Nr. 83/M din 31 Mai 1941[3] şi arătate în nota alăturată.

Vă rugăm să binevoiţi a dispune, raportându-se Preşedinţiei Consiliului de Miniştri (Serviciul Central de Informaţii) rezultatul măsurilor luate de Dvs., până la data de 10 Iulie 1941.

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

2 Ion Antonescu (1882-1946), militar de carieră şi om politic român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie şi cavalerie (1902-1904) şi al Şcolii Superioare de Război (1909-1911). Intră în Armată în 1904, participă la primul război mondial. Şef al Marelui Stat Major (1933-1934); ministru al Apărării Naţionale (1938); preşedinte al Consiliului de Miniştri şi Conducător al Statului român (06.09.1940-23.08.1944); comandant al Grupului de Armate „General Antonescu" (22.06-17.07.1941). Arestat la 23 august 1944 pentru refuzul de a încheia armistiţiul cu Naţiunile Unite, este predat autorităţilor sovietice la începutul lunii septembrie. Deţinut şi anchetat în URSS (septembrie 1944-aprilie 1946), este readus în ţară, judecat şi condamnat la moarte de aşa-zisul „Tribunal al Poporului". Executat la Jilava în data de 01.06.1946. General de corp de armată (din 16.09.1940); general de armată (din 05.02.1941); mareşal (din 21.08.1941).

3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

DIN ORDINUL
PREŞEDINŢIEI CONSILIULUI DE MINIŞTRI
General,
ss/ I. Şteflea[1]
P. conf. ss. indescifrabil

Comunicat:
Minist. Af. Interne.
Minist. Propag. Naționale.

Consiliul Național Pentru Studierea Arhivelor Securității Bucureşti, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alții), volumul I, f. 11 (În continuare se va cita CNSAS).

Documentul nr. 5

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Cabinetul secretarului general
Nr. 4147 Confidențial
21 iunie 1941 Foarte Urgent

MARELE STAT MAJOR
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI
TOATE PREFECTURILE

Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului, ordonă următoarele:

1. Toți evreii valizi între 18-60 ani, din satele dintre Siret şi Prut, vor fi evacuați în lagărul Tg. Jiu şi în satele din jurul acestui oraş. Primele trenuri pleacă cu începere de azi 21 Iunie a. c.

Restul familiilor evreieşti din satele dintre Siret şi Prut, ca şi familiile evreieşti din celelalte sate din Moldova vor fi evacuate cu ceea ce le este necesar pentru trai, în comunele urbane de pe teritoriul județelor respective prin grija prefecților de județ.

Evacuarea acestor familii din satele din Moldova, se va face în 48 de ore de la primirea ordinului.

2. Toate familiile evreieşti care se găsesc în satele din restul țării, vor fi evacuate cu ceea ce le este necesar pentru trai, în comunele urbane de pe teritoriul județului respectiv, prin grija prefecților, în timp de 4 zile de la primirea prezentului ordin.

1 Ilie Şteflea (1887-1946), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1907-1909) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Intră în Armată în 1909 cu gradul de sublocotenent, participă la primul război mondial. Comandant al Diviziei 3 Infanterie (20.02.1941-20.01.1942); şef al Marelui Stat Major (20.01.1942-23.08.1944); comandant al Armatei a 4-a (23-29.08.1944). A fost arestat la 11.10.1944, fiind deferit spre cercetare Tribunalului Poporului în 19.03.1945. General de brigadă (din 31.03.1938); general de divizie (din 24.01.1942); general de corp de armată (din 24.01.1944).

Pentru toţi evacuaţii se vor întocmi tabele, care vor fi predate poliţiilor respective, pentru a ţine evidenţa lor în scopul ca orice eventuală deplasare să se poată face cu înlesnire.

Familiile evacuate nu au voe să mai intre în comunele din care au plecat.

Căminele celor evacuaţi, precum şi orice alte bunuri, cari au rămas, vor fi date în primirea autorităţilor administrative locale.

Acei care, cu ocazia acestor evacuări, vor fi prinşi în flagrant delict de devastarea bunurilor sau îşi vor însuşi recoltele, vor fi deferiţi Tribunalelor Militare şi vor fi sancţionaţi cu pedeapsa cu moartea.

De asemenea, vor fi pedepsiţi în mod extrem de sever toţi acei care se vor dovedi că au fost necorecţi cu ocazia acestor evacuări.

Pedepsele, la care se expun cei ce vor devasta sau vor fi necorecţi, se vor aduce la cunoştinţa oamenilor din comună prin afişare şi batere de tobă, pentru a nu cădea în greşeală.

Evacuaţii la Tg.Jiu, vor fi sfătuiţi să-şi ia cu ei lenjerie, veselă, bani.

Prefecţii judeţelor vor lua măsuri pentru aprovizionarea celor evacuaţi şi vor veghea ca măsurile ce se iau faţă de ei să fie civilizate.

Pentru transportul C.F.R. se va cere de prefecturi la garnizoane foi de drum. Ministerul Apărării Naţionale a dat deja aprobarea.

Se va raporta de executarea evacuărilor.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE

ss. I. Popescu[1]

Pentru conformitate
Şef de Cabinet
Căpitan P. Băbeanu[2]

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2410, f. 270-271; Jean Ancel (ed.), *Documents Concerning The Fate Of Romanian Jewry During The Holocaust. Volume II The Regat and Southern Transylvania 1940-1941*, New York, 1986, documentul nr. 136, p. 404-405. (În continuare se va cita Ancel, *DCFRJH*, volumul II).

1 Ioan (Jack) St. Popescu (1885-1942), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1906-1908) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1907), participă la primul război mondial. Comandant al Diviziei 6 Infanterie (08.09.1939-04.02 1941); subsecretar de Stat la Ministerul de Interne pentru Poliţie şi Siguranţa Statului (04.02.1941-10.01.1942): şef al Comandamentului General al Teritoriului (10-18.01.1942). Colonel (din 31.03.1929); general de brigadă (din 16.10.1936); general de divizie (din 08.06.1940).

2 Paul T. Băbeanu (1911-?), militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1931). În 1941 îndeplinea funcţia de şef de cabinet în cadrul Ministerului de Interne. Locotenent (din 16.10.1936); căpitan (din 08.06.1940).

Documentul nr. 6

BULETIN INFORMATIV
Nr. 4442
din 21 Iunie 1941

1). Evenimente

La Dărăbani. În noaptea de 20-21 Iunie 1941 au fost comise de către militari din Reg. 8 Roşiori spargeri la 7 prăvălii evreieşti. Cazul este în cercetare de Oficiul Militar Nr. 54.

Nu s'a semnalat nici un eveniment cu privire la siguranța publică.

2). Starea de spirit a populației

În general se menține liniştită, cu excepția că se manifestă îngrijorări şi sunt pentru faptul că evacuarea unei părți din populație, din satele limitrofe de frontieră, - parcurgând distanța până la locul de destinație, au lăsat impresie rea, - şi s'a alarmat populația încercând să se evacueze singură la altă populație din alte sate decât cele ce se ordonase.

S'a mai constatat o stare de enervare în special în rândurile familiilor funcționarilor, care se evacuează totuşi normal.

Se constată încrederea deplină în victoria Româno-Germană. La populația evreiască, se constată o deprimare totală. În total au fost evacuați: din Dorohoi 97, Dărăbani 1800, Mihăileni 1031 şi din Săveni 460 evrei.

3). De peste frontieră

Se observă continuarea lucrărilor de întărire a pozițiilor militare.

4). Treceri frauduloase peste frontieră, n-au fost.

5). Suspecții internabili s'au evacuat.

Comandamentul Cercului Recrutare Dorohoi
Lt. Colonel, ss. Marino[1]
A. D. Marino

AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 199.

1 Alexandru D. Marino (1894-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ofițer în comandamentul Regimentului 39 Infanterie (01.11.1940-20.01.1941); şeful Biroului Pregătire Premilitară în cadrul Cercului de Recrutare Dorohoi (20.01.1942-01.06.1942); comandant al Regimentului 39 Infanterie (01.06.1942-24.08.1944); dispărut pe front la 24.08.1944. Căpitan (din 01.04.1920); maior (din 01.04.1932); locotenent-colonel (din 08.06.1940).

Documentul nr. 7

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
Paza Teritoriului
Bir. 1. Inf.

BULETIN INFORMATIV
din
24 Iunie 1941
ora 18

1. Dela agenţi

În cercurile evreieşti din Bacău se afirmă că succesul trupelor germano-române în nordul Bucovinei a fost de scurtă durată. Astfel armata sovietică a respins din Cernăuţi pe germani, care au fost siliţi să se retragă. Înaintarea rusă ar continua şi din această cauză comandamentul armatei române nu dă nici un fel de comunicat asupra mersului operaţiilor.

Dacă începerea ostilităţilor germano-rusă a provocat în primul moment consternare şi dezorientare în rândul populaţiei evreieşti şi a acelora cari privesc cu simpatie reacţiunea sovietică, acum calmul a revenit. După cum am putut constata în oraş, evreii în special, şi-au recăpătat încrederea într-o victorie sovietică care ar putea aduce încheierea grabnică a războiului.

În legătură cu acest fapt se pune şi atitudinea insolentă a acestor persoane, atitudine pe care au adoptat-o în mod public, nesfiindu-se să vorbească despre succesul sovietic.

Într-o prăvălie de alimente, unde veniseră să facă cumpărături câţiva evrei, aceştia au răspuns vânzătorului, care spunea că nu are articolele solicitate, cu cuvintele:

„Vor veni în curând ruşii şi va fi de toate şi pentru noi".

Cercurile legionare discută asupra încrederei pe care Führerul[1] a acordat-o D-lui General Ion Antonescu, prin încredinţarea comandei armatelor germano-române de pe frontul de la Prut. Se arată că conflictul existent între Conducătorul Statului şi legionari a fost lichidat în urma acestui fapt. Legionarii moderaţi cred că nimeni nu va mai îndrăzni să aibă o atitudine ostilă faţă de D-l General Ion Antonescu, căci Germania nu sprijină şi nici nu va sprijini niciodată pe legionarii ce nu sunt alături de Conducător.

1. Dela refugiaţi

În ziua de 22 Iunie a.c. au sosit la Rădăuţi primii răniţi germani de pe front. Printre aceştia se afla şi un rănit român. Rănile, la majoritatea soldaţilor, erau provenite din cauza minelor. Toţi răniţii au fost internaţi în spitale.

1 Adolf Hitler (1889-1945), „Der Führer", om politic german (de origine austriacă). Lider al Nationalsozialistischer Deutscher Arbeiter Partei (NSDAP) – Partidul Naţional Socialist German (din 1921); cancelar al Reichului (30.01.1933-30.04.1945); conducător al Reichului (01.08.1934-30.04.1945); comandant suprem al Wehrmachtului (04.02.1938-30.04.1945). După preluarea puterii, a instaurat în Germania un regim de teroare şi a dezlănţuit cel de-al doilea război mondial ce a produs omenirii suferinţe incomensurabile. Este principalul responsabil pentru asasinarea a peste 6 milioane de evrei. S-a sinucis în bunkerul său din Berlin în 30.04.1945.

DIN ORDIN
ŞEFUL DE STAT MAJOR C. 4 TERIT.
Colonel,
S. Caracaş[1]

Şeful Biroului I. Informații
Lt. Col. ss. indescifrabil

*) Adnotare:
„Dosar 212. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 205.

Documentul nr. 8

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
SECRET

BULETIN INFORMATIV
din
25 Iunie 1941
ora 18

I. Dela agenţi.

1, Începerea ostilităților germano-ruse a provocat dezorientare în rândul populației evreieşti şi a acelor care privesc cu simpatie reacțiunea sovietică.

Evreii, în special, au încredere într'o victorie sovietică care ar putea aduce încheierea grabnică a războiului.

2. Cercurile legionare discută asupra încrederii pe care Führerul a acordat-o Dlui General Ion Antonescu prin încredințarea armatelor româno-germane de pe frontul dela Prut. Legionarii moderați cred că nimeni nu va mai îndrăzni să aibă o atitudine ostilă față de Dl. General Antonescu, căci Germania nu sprijină şi nici nu va sprijini pe legionarii ce nu sunt alături de Conducător.

II. Dela Subsectoare de Pază.

- Subsectorul Roman raportează:

1 Sava Caracaş (1890-1945), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1910-1912) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Comandamentului 4 Teritorial (10.05.1941-10.01.1942); comandant al infanteriei Diviziei 10 Infanterie (10.01-13.03.1942, 27.07.1942-29.01.1943); comandant al Diviziei 10 Infanterie (13.03-27.07.1942, 27.01-25.08.1943), transferat la Ministerul Apărării Naționale, Secretariatul General (25.08.1943-13.06.1944); comandant al Diviziei 7 Infanterie Instrucție (13.06-14.10.1944); comandant al Diviziei 20 Infanterie Instrucție (14.10-01.12.1944); comandant al Comandamentului Etapelor nr. 1 (01.12.1944-12.03.1945). Mort în spitalul militar din Alba Iulia la 12.03.1945. Locotenent-colonel (din 10.05.1930); colonel (din 10.05.1936); general de brigadă (din 24.01.1942).

- Starea de spirit a populației evreieşti este mereu ostilă, deasemenea şi populația catolică-ciangăii

- Ciangăii au făcut tot posibilul ca să dosească şi să substituie rechizițiile.

În aceste comune primari sunt toți ciangăi, iar singura autoritate în satele catolice este preotul care conduce în mod ocult şi hotărăşte asupra oricărei chestiuni de Stat sau privat.

- În ziua de 22 Iunie a.c. plotonierul major Lupu Pavel[1], dela C.R. Roman, plecând în Comuna Gherăeşti pentru rechiziții de cai, căruțe şi hamuri, a fost informat de primarul Comunei că preotul catolic paroh Mărtinaş[2] s'a exprimat în biserică în felul următor:

„Ordon autorităților comunale să nu mai terorizeze populația" făcând aluzie la obligațiunea rechizițiilor, mai ales că preotului i s'a rechiziționat un cal din cei pe care îi ascunsese.

Comandamentul a sesizat Curtea Marțială pentru cercetări şi sancționare.

- Între ciangăi circulă svonul că vor fi trimişi în Ungaria, ca schimb de populație. Acest fapt le-a mărit mai mult duşmănia față de noi.

- Subsectorul de Pază Dorohoi informează:

- La Dărăbani, în noaptea de 20-21 Iunie 1941, au fost comise de către militarii din Regimentul 8 Roşiori, spargeri la şapte prăvălii evreieşti. Cazul este în cercetarea Oficiului Militar Nr. 54.

- Subsectorul de Pază Roman raportează:

- La Spitalul zona interioară sunt foarte mulți medici evrei.

- Aceştia stau mereu de vorbă între ei, iar uneori îşi organizează convorbirile aşa ca să fie auzite şi de trupă.

Astfel medicul Velt Leivi[3], dela Spitalul Nr. 477 cu domiciliul în Roman, a avut în ziua de 19.VI. a.c. următoarea convorbire cu un alt medic evreu:

- „Ce zici, oare are să vină ruşii până aci".

- „Nici vorbă, sunt doar aşa de mulți".

- „Ce mă sfătuieşti, să mă refugiez?".

- „De ce? Ruşii sunt aşa de buni".*

Cercul de Recrutare Roman a comunicat aceasta Poliției spre a-l pune în observație.

- Un vânzător de ziare, anume Avram[4], aruncă deasemenea cuvinte defetiste. El se învârte pe lângă cazarmă spre a vinde ziare şi nu pierde ocazia de a întreba pe soldați:

- „Sunteți gata ?"

- „Ruşii nu înghit aşa ceva..."

III. Incursiuni aeriene.

- În ziua de 25 Iunie a.c., ora 16, un număr de 4 avioane inamice, în oraşul Bacău, au atacat o coloană germană compusă din 7 maşini.

Prima maşină, din capul coloanei, a fost lovită în motor, provocând aprinderea ei. A fost rănit uşor la picior un soldat german.

1 Nu a putut fi identificat.

2 Ioan Mărtinaş (1900-1986), preot romano-catolic român. Studii de teologie la Seminariile din Iaşi şi Genova, fiind sfințit preot la Genova la 06.06.1925. Paroh al comunității romano-catolice din comuna Gherăeşti în perioada 1933-1950. S-a remarcat inclusiv prin studiile de istorie a Bisericii romano-catolice din Moldova publicate între anii 1941-1948. A fost arestat şi întemnițat de autoritățile comuniste în perioada 1950-1963.

3 Velt Leivi (1908-?), medic evreu. Medic în cadrul spitalului nr. 477 (1941), domiciliat în oraşul Roman, În jurul anului 1950 a emigrat în Israel cu familia.

4 Nu a putut fi identificat.

Avioanele inamice au fost întâmpinate de artileria A.A. şi mitraliere, iar 3 avioane germane le-au atacat. Unul din aparatele inamice pare a fi fost lovit.

COMANDANTUL COMANDAMENTUL. 4. TERITORIAL
GENERAL, ss. Cernătescu[1]
C. CERNĂTESCU

ŞEFUL DE STAT MAJOR,
Colonel, ss. Caracaş
S. Caracaş

*) Adnotare:
„Propun cercetare prin Curtea Marțială”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 419, f. 37-38.

Documentul nr. 9

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
Paza Teritoriului
Bir. 1 Inf.
SECRET

BULETIN INFORMATIV
din
ziua de 26 Iunie 1941
ora 18

I. INCURSIUNI AERIENE

1. În ziua de 26 Iunie a.c., ora 4^{30}, un număr de 4 avioane inamice au făcut o incursiune, la mică înălțime asupra Bacăului, atacând cu mitralierele gara şi împrejurimile. Avioanele germane au doborât unul, în zona Gîdinți. Pagube nu sunt.

2. În ziua de 25 Iunie a.c., orele 9^{30}, oraşul Dorohoi a fost mitraliat de 4 avioane inamice, făcând 8 victime. Posturile A.A. au deschis focul. Rezultatul nu se cunoaşte.

3. În ziua de 26 Iunie a.c., ora 8^{30}, un avion sovietic, în zona Comunei Băznăceni, a tras cu cartuşe explozive asupra oamenilor ce prăşeau la porumb. Au fost răniți uşor la picior copilul Ştefan Ciobotaru[2] în etate de 10 ani şi fetița Virginia Ciobotaru[3], în etate de 8 ani.

1 Constantin Cernătescu (1887-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Comandant al Comandamentului 4 Teritorial (22.06.1941-10.02.1942); comandant al Brigăzii 3 Grăniceri (10.02.1942-04.04.1944); trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 04.04.1944, este reintegrat în cadrele active la 14.02.1945; comandant al Corpului 5 Teritorial (14.02-01.04.1945); comandant al Etapelor armatei operative (din 01.04.1945); trecut în rezervă la 22.04.1946. Colonel (din 08.06.1934); general de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 25.10.1942).

2 Nu a putut fi identificat.

3 Nu a putut fi identificată.

II. SUBSECTORUL PAZA BAIA, raportează:

- În ziua de 24 Iunie a.c., poliția Paşcani a arestat în comuna Mălini, Jud. Baia, pe Simarof Pavel, spion sovietic[1].

- Avionul german tip Nr. 88, cu inițialele C.P., condus de plutonierul major Fabrin[2], având pe bord încă 3 însoțitori, a aterizat forțat în zona Paşcani.

- Subsectorul pază Roman, informează că populația rurală priveşte cu foarte multă simpatie trupele germane.

Atitudinea trupelor germane a câştigat sufletele sătenilor.

- Inspectoratul Regional de Jandarmi Iaşi, informează:

- În seara zilei de 17 Iunie 1941, a fost găsit de locuitori, pe câmp, în marginea satului Româneşti, din Jud. Iaşi, un balon sondă, de cauciuc, de care avea atârnat un aparat de înregistrat.

Tot în acea zi Legiunea Iaşi mai raportează că un asemenea balon a fost găsit pe teritoriul comunei Grajduri.

- În ziua de 20 Iunie 1941, Legiunea Jandarmi Roman raportează că pe teritoriul Comunei Budeşti-Ghica, Jud. Roman, a fost găsit jos un balon sondă, de cauciuc, având atârnat un aparat de înregistrare.

Ambele cazuri au fost raportate de îndată C.M.U. respective, iar baloanele ridicate dela locurile unde au căzut, au fost înaintate imediat Comandamentului Marei Unități, Serv. Pretoral, Oficiul Poştal Militar Nr. 30, pentru a fi examinate şi a se constata proveniența lor.

III. DELA AGENȚI

- În Bacău circulă zvonul că evreii îndrăznesc să semnaleze aviatorilor ruşi prezența obiectivelor militare importante, pentru ca astfel să se orienteze.

La Dorohoi şi Iaşi, unii evrei au aşezat lămpi aprinse în coşurile sobelor, pentru a indica aviatorilor ruşi că acolo se găseşte oraşul.

Autoritățile polițieneşti sesizate au început cercetări.

- În cercurile evreieşti din Bacău se vorbeşte cu intensitate despre un succes al armatei sovietice, arătându-se că trupele roşii ar fi atacat cu succes pe frontul Prutului, reuşind să respingă forțele române la Vest de Prut.

COMANDANTUL COMANDAMENTUL. 4 TERITORIAL
GENERAL,
C. CERNĂTESCU

ŞEFUL DE STAT MAJOR,
Colonel,
S. Caracaş

*) Adnotări:
„Nr. 1282”;
„Dosar 212”.

AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 183.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 10

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
Paza Teritoriului
Bir. 1. Inf.
SECRET

BULETIN INFORMATIV
din
ziua de 27 Iunie 1941
ora 18

I. INCURSIUNI AERIENE. Permanența Garnizoanei Iaşi raportează:

1. În ziua de 26 Iunie 1941, între orele 10^{30}-11^{30}, un grup de avioane sovietice E, în număr de 32, au lansat bombe şi manifeste bolşevice asupra Iaşilor. Din acestea 21 au fost doborâte de aviația de vânătoare.

Avioanele inamice au venit în grup compact, zburând la înălțime de aproximativ 1000 metri. Au fost aruncate bombe incendiare şi explozive de calibru mijlociu. Mare parte dintre ele nu au făcut explozie.

S'au înregistrat stricăciuni în Piața Unirii, la Fundația Ferdinand, în Târgul Cucului, la palatul Telefoanelor. Au fost incendiate o casă în str. I.C. Brătianu, una lângă Palatul Telefoanelor în str. Lăpuşneanu şi un garaj din str. Arcu, unde au ars 4 maşini germane.

Sunt aproximativ 111 morți. Numărul răniților nu se cunoaşte.

Din echipajele doborâte s'a salvat un singur pilot.

În capătul străzii Sărărie a căzut un avion sovietic.

În spatele Palatului Administrativ au fost lansați 4 paraşutişti ce au fost prinşi. Doi din ei sunt doi ingineri evrei dela Calea Ferată, care anul trecut s'au repatriat în Basarabia.

În spitalele din Iaşi sunt aproximativ 150 răniți români de pe front, iar la Spitalul Notre Dames sunt 14 yperitați germani.

La unele fabrici evreieşti lucrătorii evrei ar fi arborat steagul roşu, iar populația evreiască a simpatizat cu acțiunea comunistă aplaudând.

Poliția a luat măsuri de arestarea acestor indivizi.

Îndată ce primim rapoarte detaliate, vom raporta imediat întreaga desfăşurare şi pagubele înregistrate.

Dela Inspectoratul Jand. Iaşi.

2. În ziua de 26 Iunie a.c. la orele 13, aviația inamică a bombardat dealul Aroneanu-Iaşi, rănind un copil.

3. În ziua de 27 Iunie a.c., la ora 4^{30}, un avion sovietic a mitraliat pădurea Panciuc-Vaslui, făcând o victimă.

4. În ziua de 27 Iunie, orele 9, în zona comunei Lețcan-Iaşi, 3 avioane sovietice au mitraliat locuitorii dela munca câmpului. Victime nu sunt.

5. În ziua de 26 Iunie, pe teritoriul comunei Grigoreni-Bacău a căzut un mic balon, cu un cablu de sârmă de aluminiu şi cu o cutie în care se afla un aparat cu fire electrice. Legiunea de Jandarmi Bacău a dat ordin să-l ridice şi să-l înainteze la Armata 3-a.

6. În ziua de 25 Iunie a.c. la ora 15^{30}, trei avioane inamice au bombardat comuna Mihăileni şi Gara Dorneşti.

Subsectorul de Pază Roman raportează:

În ziua de 26 Iunie a.c., la ora 4^{30}, două avioane inamice de vânătoare au zburat deasupra Arsenalului Roman şi au mitraliat un avion german de pe aerodromul româno-german. Avionul a ars.

În ziua de 26 Iunie a.c., la ora 8^{50}, două avioane inamice au trecut pe deasupra oraşului Roman, la o mică înălțime. Fiind primite cu focuri de artileria anti-aeriană, avioanele au dispărut.

La ora 10, s'au semnalat alte două avioane inamice, venind din direcția Vest spre Est, în zona Roman. Aviatorii ruşi au tras câteva cartuşe de mitralieră asupra cazarmei Regimentului 14 Dorobanți, Arsenalului şi Şcoalei Primare Nr. 4.

Subsectorul de Pază Dorohoi raportează:

În ziua de 23 Iunie a.c., la orele 16^{30}, au apărut din direcția satului Lozna, situat la frontiera U.R.S.S. două avioane sovietice vopsite în aceeaşi culoare ca cele germane şi cu semne distinctive false, – germane – şi nu semnul sovietic. Apropiindu-se de oraşul Dorohoi, în zbor razant, la o înălțime de circa 30-40 metri, s'au îndreptat spre gara Dorohoi pe care au mitraliat-o omorând un soldat german.

Al doilea avion a aruncat asupra vagoanelor din gară o bombă incendiară, deteriorând şi incendiind un vagon cu făină. Focul a fost localizat imediat.

Posturile A.A. fiind induse în eroare de semnul de recunoaştere fals, n-au deschis foc. Şi tot din aceleaşi motive nu s'a dat nici alarma, astfel că nici populația civilă şi militară a oraşului nu a trecut la adăposturi.

Subsectorul de Pază Suceava raportează:

În ziua de 25 Iunie 1941, la orele 5^{30} şi 8^{15} au apărut avioane sovietice deasupra Comunelor Scheia şi Ițcani, mitraliind Fabrica de zahăr Ițcani şi Comandamentul unei Mari Unități din Scheia.

A fost rănită grav o femeie şi un caporal din garda Fabricei de zahăr. La ora 5^{30} au fost 3 avioane iar la ora 8^{15} un număr de 6 avioane, care au zburat la o înălțime foarte mică.

De asemenea se raportează că s'a tras asupra acestor avioane.

II. <u>DELA SUBSECTOARELE DE PAZĂ</u>

1. Subsectorul de Pază Câmpulung raportează că populația ucraineană din Comunele rurale, a început a manifesta fățiş naționalismul ucrainean, vorbind pretutindeni numai limba ucraineană.

Faţă de această atitudine, Subsectorul a luat măsuri de a fi supravegheați.

Subsectorul de Pază Dorohoi raportează:

2. În ziua de 23 Iunie 1941, Tg. Mihăileni, satele Sinăuți, Teioasa şi Bajura, au fost bombardate de artileria sovietică, fără efect şi fără ca să se înregistreze victime.

3. Subsectorul de Pază Suceava raportează:

Din informațiile culese dela militarii germani s'a aflat că ei au cuvinte de laudă faţă de felul cum luptă soldații români, dar nu au aceleaşi aprecieri frumoase referitor la unii ofițeri români.

III. <u>DELA AGENȚI</u>

1. Siguranța Bacău informează că numărul membrilor comunişti consideraţi ca activanți este în total de 62 dintre care 56 la Bacău, 5 la Tg. Ocna şi 1 la Moineşti.

Numărul simpatizanților comuniști este în total de 64 dintre care 54 la Bacău şi 7 la Moineşti.

Dintre aceşti indivizi sunt internați în lagăre numai 40.

3. La Bacău au fost descoperiți doi evrei care semnalizau în timpul nopții de pe acoperişul unui imobil din apropierea Prefecturei de Județ.

Evreii au fost arestați.

COMANDANTUL COMANDAMENTULUI 4 TERITORIAL
General
C. CERNĂTESCU

ŞEFUL DE STAT MAJOR
Colonel,
S. Caracaş

*) Adnotare:
„Dosar 212”.

AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 232-234.

Documentul nr. 11

Nr. 77/1941[1]
1941 Iunie 27

Către
Comandamentul Divizia 14 Stat Major
Biroul 2

Am onoare a înainta aci alăturat Darea de seamă relativ la rezultatul raziilor şi percheziţiilor efectuate în ziua de 26 iunie a.c. între orele 17-21.

Rugându-vă să binevoiți a aprecia asupra propunerilor făcute şi dispune.

Chestorul Poliției Iaşi
Lt. Col. ss. Chirilovici
C. Chirilovici[2]

1 Documentul a fost înregistrat de Divizia 14 Infanterie, Biroul de Contrainformații, cu Nr. 24.088 din 27.06.1941.

2 Constantin Chirilovici (1892-1946), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Transferat la Jandarmerie în 01.09.1920. Chestor al Poliției Iaşi (22.01.-03.07.1941), calitate în care a fost implicat în pogromul din 28-30.06.1941. Arestat de autoritățile comuniste, a fost învinuit de instigare la pogrom; s-a sinucis în cursul anchetei la 27.06.1946. Căpitan (din 01.04.1920); maior (din 10.05.1931); locotenent-colonel (din 31.03.1938).

DARE DE SEAMĂ

relativ la raziile şi percheziţiile efectuate în seara zilei de 26 iunie 1941.

În ziua de 26 iunie 1941 între orele 17-21 organele Chesturei de Poliţie Iaşi compuse din: 20 ofiţeri de poliţie, 40 agenţi de poliţie şi 80 gardieni publici, întărite cu efective de jandarmi din Batalionul 4/5 Jandarmi, Comp. 14 Poliţie şi Legiunea mobilă de Jandarmi adică: 5 ofiţeri, 8 sobofiţeri şi 664 jandarmi trupă, au format împreună un număr de 40 echipe cu următoarea misiune:

1) Identificarea tuturor persoanelor prin acte de legitimaţie legale (buletinul populaţiei, carnet C.F.R., acte militare, adeverinţe premilitar la curent).

2) Percheziţii domiciliare amănunţite şi corporale la toată populaţia evreiască confiscându-se: lanterne electrice, corespondenţă subversivă, steaguri roşii, broşuri, manifeste, brichete.

3) Deţinerea pe loc şi înaintarea la Chestură a oricărui individ străin de localitate ce nu ar putea face dovada prezenţei lui în Iaşi sau acelor suspecţi (cu motive de suspiciune serioasă) cu probe materiale.

4) Identificarea chiar şi a femeilor şi dacă se crede necesar chiar percheziţii corporale (cu ajutorul unei femei creştine luată la întâmplare de pe stradă) dar în prezenţa agentului forţei publice care-i va da indicaţiuni cum să facă percheziţia) având martori asistenţi (2 la percheziţie).

5) Percheziţie şi la acei care din informaţiuni ar fi suspecţi (dar cu fapte concrete) fiind căsătoriţi evrei cu creştine şi ori creştini cu evreice.

Se recomandă: urbanitate, civilizaţie şi conştiinţă românească, dar hotărâre şi energie însă fără excese, fără brutalitate, fără injurii ori maltratări inutile.

Tact, răbdare şi cumineţenie se impune din partea tuturor.

Atenţiune a se face percheziţii şi prin localurile publice evreilor ce s'ar găsi acolo (legitimarea şi stabilirea motivului pentru care se găseşte în local la acea oră.

6) Toţi cei reţinuţi se înaintează la Chestură după ce se vor centraliza la Circ. respectivă de Poliţie şi cu note scrise şi semnate de Şeful echipei.

Pe baza informaţiunilor primite că printre populaţia evreiască se găsesc mulţi agenţi ai inamicului care aruncă rachete şi fac diferite semnalizări cu lanterne, becuri electrice, etc., dând indicaţiuni inamicului asupra anumitor obiective din oraş, am dirijat echipele în cartierele evreieşti din cuprinsul oraşului care au efectuat razii cu percheziţii rezultatul fiind următorul:

S'au adus la Chestură 317 evrei fiind găsiţi prin adăposturi, fără acte de legitimaţie.

Dintre aceştia s'au reţinut pentru cercetări un număr de 207 indivizi prezentând oarecari suspiciuni, întrucât la ei s'au găsit lanterne şi alte numeroase obiecte (îmbrăcăminte şi alte pânze de culoare roşie) din care ar putea confecţiona steaguri comuniste.

Toţi aceştia urmează a fi cercetaţi şi controlaţi la caziere, asupra cărora opiniem a fi internaţi într'o cazarmă pe timp limitat unde să fie ţinuţi sub pază şi întrebuinţaţi la munca de folos obştesc întrucât ar putea deveni periculoşi siguranţei armatei, siguranţei Statului şi ordinei publice.

În acest mod ar fi izolaţi un timp oarecare din mediul lor şi cel puţin aceştia s'ar putea avea garanţia că nu mai contribuie prin activitatea lor dubioasă a lua contact cu spionii şi agenţii rezidenţi pe care inamicul îi are lăsaţi în localitate.

Chestorul Poliţiei Iaşi
Lt. Col. Chirilovici ss. Chirilovici

*) Adnotare:
„27.VI.1941 Biroul 2. Toţi pe tabelul de suspecţi vor fi îndrumaţi spre zona interioară, ceilalţi vor fi menţinuţi arestaţi. Să se facă razii dese ziua şi noaptea. Dresare de acte celor găsiţi contravenţionaţi. Toţi cei ce vor fi prinşi cu lanterne de semnalizare vor fi ucişi. General ss. Stavrescu[1]".

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 94-96.

Documentul nr. 12

ARMATA IV-a
Stat Major
Secţia II-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Nr. 206.623 din 28 Iunie 1941
ARMATA IV-a
Stat Major
către
MARELE STAT MAJOR
Secţia II-a

Am onoare a raporta următoarele:

Comandamentul unui Corp de Armată din subordine propune ca evreii între 15 şi 50 de ani să fie evacuaţi din oraşele din zona operativă a Armatei, pentru motivul că ar demasca mişcările trupelor şi pot înlesni ascunderea spionilor şi paraşutiştilor.

Acest Comandament este de acord cu această propunere şi anume solicită evacuarea evreilor din zona valea Bârladului inclusiv la Prut.

Întrucât fixarea zonei în care urmează să fie evacuaţi nu este de competinţa Comandamentului Armatei, vă rog să binevoiţi a hotărâ.

D. O.
ŞEF DE STAT MAJOR
GENERAL,
N. Pălăngeanu[2]

1 Gheorghe Stavrescu (1888-1951), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie şi geniu (1907-1909). Întră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Comandant al Diviziei 14 Infanterie (01.08.1940-20.03.1943); comandant al Corpului 6 Teritorial (20.03.1943-30.03.1945); comandant al Corpului 6 Armată (30.03-31.05.1945); comandant al Armatei a 4-a (01.06-08.09.1945); inspector general al Artileriei (08.09.1945-08.09.1946); este trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă la 09.08.1947. Acuzat în primii ani postbelici pentru rolul său în cadrul evenimentelor din Iaşi, este arestat în 1947, judecat şi condamnat în iunie 1948 la muncă silnică pe viaţă. Moare în închisoarea din Aiud în 10.01.1951. General de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 25.10.1942); general de corp de armată (din 01.04.1945).

2 Nicolae C. Pălăngeanu (1889-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de

Şeful Secţiei II-a
Colonel,
I. Ciocan[1].

*) Adnotare:
„Dosar 29 Biroul 2”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 8.

Documentul nr. 13

PATRIA[2]
către
FLAMURA[3]
DACIA[4]
NEAGOE[5]
M.A.N.

Agenţii inamici lucrează în spatele frontului, încercând acte de sabotaj, procurând inamicului indicaţiuni sau informaţiuni şi dându-se chiar la acte de agresiune faţă de ostaşii izolaţi.

Populaţia evreiască este părtaşă la această acţiune.

sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Subşef al Marelui Cartier General (22.06.1941-23.01.1942); prefect al Poliţiei Capitalei (23.01.1942-16.03.1944); comandant al Corpului 2 Teritorial (16.03.1944-20.03.1945); la dispoziţia Ministerului de Război (20.03-24.03.1945); trecut în rezervă la 24.03.1945. După război a intrat în atenţia autorităţilor comuniste. A încetat din viaţă în momentul în care Securitatea a trimis la domiciliul său o echipă în vederea arestării sale. Colonel (din 01.05.1934); general de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 25.10.1942).

1 Ioan Ciocan (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şeful Secţiei a II-a din cadrul Armatei a 4-a române (22.06.1941-01.01.1942); comandant al Regimentului 7 Dorobanţi (01.01-20.11.1942); trecut în disponibilitate-dispărut pe front la 20.11.1942; comandant al Regimentului 4 Infanterie din Divizia 2 Voluntari „Horia, Cloşca şi Crişan” (12.04-12.09.1945); înlocuitor al comandantului Diviziei 2 Voluntari „Horia, Cloşca şi Crişan” (12.09.1945-12.08.1946); comandant al Şcolii Superioare de Război (12.08.1946-20.05.1947); la dispoziţia Ministerului de Război (20.05-01.09.1947); trecut în rezervă la 01.09.1947. Revine din prizonieratul sovietic în 1945; arestat de autorităţile comuniste la 27.02.1950 şi acuzat de crime de război. Este condamnat la 10 ani muncă silnică, fiind graţiat la 06.10.1955. A trecut prin închisorile din Jilava, Poarta Albă şi Gherla. Locotenent-colonel (din 01.10.1937); colonel (din 10.05.1941); general de brigadă (din 23.08.1946, cu vechimea din 16.12.1943).

2 Indicativul codificat al Marelui Cartier General.

3 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.

4 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.

5 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.

Domnul General Antonescu, cu ocazia vizitei pe front, a atras atenția C-ților de M. U. asupra vigilenței pazei spatelui şi a dat ordin ca toți cei cari acționează pe orice cale contra Armatei şi contra intereselor Țării să fie executați pe loc.

Dați ordine tuturor Comandanților în subordine să fie fără cruțare față de cei găsiți vinovați de acte de spionaj, sabotaj, dezordine sau orice alte acte înregistrate în contra Armatei şi contra Țării.

General Ioanițiu[1]
Nr. 193 din 29. VI. 1941

AMR, fond 3831-Marele Cartier General, dosar nr. 3828, f. 32.

Documentul nr. 14

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Cabinetul Afacerilor Interne
Nr. 4599
30 iunie 1941

PREFECTURILE DIN MOLDOVA
PREFECTURA POLIȚIEI CAPITALEI
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI
PREFECTURILE: PRAHOVA, BUZĂU, RÂMNICUL SĂRAT, TULCEA ŞI CONSTANȚA

Din ordinul Domnului General Antonescu, se face cunoscut:

Sovietele urmăresc să producă acte de sabotaj, dezordine şi agresiuni în spatele frontului. În acest scop, lansează din avion spioni şi agenți terorişti înarmați şi adesea îmbrăcați în haine de femei. Aceşti agenți inamici iau contact ca agenți rezidenți din țară şi cu populația evreo-comunistă, organizând acte de sabotaj, terorism şi agresiune.

Pentru curmarea acestor stări de lucruri, Domnul General Antonescu ordonă:

1. Evreii bărbați de la 18 la 60 de ani din oraşul dvs. să fie adunați în cartierele evreieşti, de preferință în şcolile evreieşti şi în clădirile mai mari, punându-se sub pază, pentru a se sancționa imediat orice încercare de turburare.

Să se ia măsuri de pază mai intense în cartierele evreieşti.

2. Între orele 20-7.00 circulația evreilor să fie oprită.

1 Alexandru Ioanițiu (1890-1941), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1918-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Comandant al Şcolii Superioare de Război (27.02.1939-06.09.1940); şef al Marelui Stat Major (06.09.1940-17.09.1941). A murit în urma unui lovituri de elice de avion. Colonel (din 15.04.1933); general de brigadă (din 27.02.1939); general de divizie post-mortem (din 17.09.1941).

3. Să se ia ostateci dintre conducătorii cunoscuți ai evreilor, (rabini, hahami etc.), comuniştilor şi legionarilor comunişti, care să fie cazați într'o clădire aparte şi, în cazul când se va produce vreun act de rebeliune sau terorism, să fie împuşcați.

Veți publica ordonanțe locale, prin care să se aducă la cunoştința tuturor sancțiunile la care sunt expuşi ostatecii în cazul când evreii, comuniştii şi legionarii comunişti vor face acte de sabotaj, terorism şi agresiune.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE
ss. I. Popescu

Pentru conformitate
Şef de Cabinet
Căpitan P. Băbeanu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2410, f. 372b.

Documentul nr. 15

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Nr. 206.820 din 30.VI.941

ARMATA IV-a
către
nota jos

SECRET

Cu onoare se transmite în copie ordinul M.C.G. Nr. 196/1941, rugându-vă să binevoiți a lua măsuri imediate. Măsurile luate rugăm a fi raportate acestui Cdt. până la 2 Iulie a.c.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL,
I. Ciocan

COPIE

Domnul General Antonescu ordonă următoarele:

1. Sovietele urmăresc pe toate căile să producă acte de sabotaj, de desordini şi de agresiuni în spatele frontului.

În acest scop lansează din avion cu paraşuta spioni şi agenți terorişti armați.

Au fost până acum descoperiți la Iaşi un brutar şi o studentă originari din acest oraş, fugiți în Rusia şi readuşi în Țară cu avioanele sovietice.

La Constanța în unul din avioanele doborâte s'au găsit haine de femei, cu care aviatorul urma să se deghizeze, în cazul când nu ar fi fost prins.

Toți aceşti agenți inamici iau contactul cu agenții rezidenți din Țară şi cu populația iudeo-comunistă şi organizează împreună acte de sabotaj, teroriste, agresiune, etc.

Pentru a curma această stare de lucruri, Domnul General Antonescu ordonă să se ia imediat măsuri:

În toate oraşele cu populație evreească numeroasă circulația evreilor pe străzi va fi oprită începând dela ora 18 şi până dimineața la ora 7.

În acest interval de timp, evreii vor fi grupați pe cartiere şi adunați în anumite clădiri mai mari, sub pază, pentru a se putea supraveghea şi sancționa imediat orice încercare de turburare.

Această măsură va fi aplicată imediat şi în cartierele evreieşti din Capitală.

În acelaşi timp se vor lua ostatici dintre conducătorii cunoscuți ai evreilor, comuniştilor, precum şi dintre regionalii comunişti care vor fi împuşcați imediat ce se va produce un act de rebeliune sau de terorism.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
/ss/ Ioanițiu

Comunicat:
Comandamentelor de M.U. imediat în subordine, Insp. de Poliție şi Jandarmi Iaşi şi Galați.

p. Conformitate
Şeful Biroului 2
Maior, ss. V. Apostolescu[1]
V. Apostolescu

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 17.

Documentul nr. 16

Nr. 24.150 din 30 Iunie 1941
DIVIZIA 14-a INF.
STAT MAJOR
către
.....

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

1. – Cu ocazia dezordinelor de s'au săvârşit la Iaşi în ziua de 29 Iunie a.c. au fost implicați şi unii ostaşi care au părăsit unitățile şi s'au dedat la arestări, jafuri şi chiar masacrarea populației evreieşti. Am ordonat ca toți aceştia să fie deferiți Curții Marțiale spre a fi judecați şi sancționați imediat.

2. – Pentru a nu se mai produce asemenea abateri şi în special la trecerea în Basarabia, ca efectivele să nu fie scăzute dedându-se la arestări, terorizări şi masacre ordon următoarele:

1 Vasile Apostolescu (1900-?), militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Şef al Biroului Contrainformații în cadrul Comandamentelor Armatelor 3 şi 4 române (22.06.1941-20.05.1943); ofițer în cadrul Secției a VI-a Transporturi din Marele Stat Major (20.05.1943-26.10.1946). Trecut în cadrul disponibil la 26.10.1946. Arestat de autoritățile comuniste la 10.05.1950, a fost acuzat de crime de război şi condamnat în 1952. A trecut prin închisorile Jilava şi Văcăreşti, fiind eliberat la 11.01.1955. Maior (din 08.06.1940); locotenent-colonel (din 22.06.1944); colonel (din 23.08.1945).

a. La primirea prezentului ordin toţi comandanţii de unităţi, formaţiuni şi servicii vor explica ofiţerilor, subofiţerilor şi trupei că nimeni nu trebuie să-şi părăsească unitatea spre a săvârşi asemenea fapte, ci numai când va avea o misiune specială faţă de comandantul său direct.

b. Se va explica de asemenea tuturor ostaşilor că cercetarea şi curăţirea satelor se va face de echipe speciale organizate de divizie care au instrucţiuni detaliate de modul cum trebuie să procedeze cu toţi acei ce sunt în slujba inamicului precum şi cu ostaşii cari vor fi găsiţi în zonă fără rost.

c. De asemenea se va explica ostaşilor că misiunea lor de luptător este de a distruge pe inamicul din faţă şi nu aceea de a se deda la devastări sau terorizări.

Prin faptul că fiecare ostaş va căuta să cerceteze sau să aresteze cei suspecţi se va face prin aceasta jocul inamicului întârziindu-ne în operaţiuni şi dându-i astfel posibilitatea să se retragă sau să se refacă şi apoi să atace. Fiecare ostaş să aibă gândul numai înainte pentru distrugerea inamicului din faţă pentru că inamicul dinapoi va fi distrus de echipele speciale care cercetează satele şi oraşele prin care se va trece, arestând şi sancţionând pe loc pe toţi acei care au fost în slujba inamicului sau care au atacat armata română cu ocazia retragerii din 28 Iunie 1940.

3. – Comandanţii de Comp. (baterie, escadroane), formaţiuni şi servicii vor organiza o poliţie interioară în unităţile lor pentru ca ostaşii să nu se dedea la devastări sau masacre contra populaţiei civile, indiferent de ce naţionalitate ar fi.

În acest scop fiecare comand. de Comp. (baterie, escadron), formaţiune şi servicii vor face tabele de toţi oamenii din unităţile, formaţiunile şi serviciile respective şi după ce vor explica ostaşilor cele de mai sus, vor pune pe fiecare să semneze de luare la cunoştinţă.

4. – În cazul când totuşi populaţia civilă evreiască sau alte minorităţi vor manifesta contra armatei române sau vor trage, se vor aresta cei vinovaţi şi se va raporta telefonic sau printr-un mijloc rapid, acestui Comandament - Serviciul Pretoral - care are toate instrucţiunile de detaliu pentru a face cercetările şi sancţiona imediat pe vinovaţi.

În Divizie să se ştie că numai eu dau ordine şi nu altcineva iar soldatul luptător trebuie să fie brav şi disciplinat şi nu bandit descreierat care îşi părăseşte unitatea pentru a jefui.

Comandanţii de toate treptele începând dela ploton şi până la Regiment inclusiv rămân direct răspunzători faţă de mine dacă se va călca acest ordin şi să se ştie că alături de ostaşul vinovat va trece la judecată şi comandantul respectiv pentru că nu a putut să-şi ţină unitatea în mână.

Confirmaţi primirea şi transmiterea ordinului până la 2.VIII.1941.

Comunicat:
Reg. For. Biur.
Servicii

COMAND. DIVIZIEI 14-a INF.
GENERAL,
Gh. Stavrescu
ss. Stavrescu

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 459.

Documentul nr. 17

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
Paza Terit.

Nr. 1497/P din 30 Iunie 1941
COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
Paza Teritoriului
către

Am onoare a raporta că în noaptea de 28-29 Iunie a.c. la Iaşi, a fost o acțiune comunistă care a produs panică în rândurile populației şi pierderi în trupele operative.

Informațiile pe care am reuşit să le culeg dela persoane de toată încrederea, venite dela Iaşi, sunt din cele mai reale.

Populația oraşului Iaşi, în minoritate românească, trăieşte clipe de groază. Agenții bolşevicilor, evrei şi comuniști notorii, sau simpatizanți intelectuali de stânga şi muncitori, s'au dedat la dezordini şi la acte criminale.

Semnalul începerii acțiunii s'a dat sâmbătă 28 Iunie a.c. când probabil trebuia să se producă şi o acțiune la Prut. Încă de pe la orele 14 s'a putut observa o vie agitație în rândurile tineretului evreiesc dela liceele din str. Cuza Vodă (în fostul local al Inspectoratului Regional al Drumurilor) şi la cel din str. Mârzescu. Numeroşi elevi evrei intrau şi ieşeau din liceu, unii aducând sau ducând diferite pachete sau genți de şcoală.

Lucrurile şi starea aceasta de spirit nu au fost observate mai atent de nimeni. Abia după ce s'a produs dezordinele s'a constatat că toată activitatea dela liceele evreieşti avea caracterul unei pregătiri.

Nu mult după aceasta, în timp ce o coloană de artilerie germană trecea prin Iaşi, în drum spre Ungheni, profitând de aglomerarea circulației, agenții comuniști au tăiat firele dela telefoane, firele electrice de pe unele străzi şi chiar cablul tramvaiului. Apoi totul a reintrat în ordine, astfel că nimeni nu bănuia ceea ce se punea la cale.

Dezordinele propriu zise s'au declanşat la ora 21^{30} când din cauza camuflajului acțiunea devenea mai sigură şi mai multe şanse de reuşită. Pe străzi au apărut numeroşi indivizi, îmbrăcați parte în haine civile, parte în haine militare care opreau patrulele şi trăgeau asupra lor când cereau legitimarea celor dintâi.

Această activitate a comuniştilor şi agenților sovietici s'a desfăşurat în tot cursul nopții în diferite cartiere ale oraşului. Au început să se audă detunături de armă, puşcă mitralieră, cu intensitate mai mare pe străzile Carol, Carei, I.C. Brătianu, Lăpuşneanu, Păcurari, Cuza Vodă, Sărărie, A.C. Cuza şi Târgu Cucului. S'a observat, în panica provocată cu acest prilej că evreii trăgeau din pomii de pe str. Carol, dela ferestrele locuințelor, de pe acoperişuri şi din curți.

La ora 4 au început să tragă cu grenade şi cu bombe, astfel încât populația a avut impresia că este vorba de un atac aerian, când în realitate se intensificase ofensiva demonstranților, mai ales că organele de pază erau insuficiente.

Pe la orele 5^{30}, manifestațiile au încetat, astfel că la ora 6 lumea care începuse să circule pe străzi a mai putut să fie martoră la multe scene sângeroase. Comuniştii care mai rămăseseră trăgeau mai ales în direcția Gării şi a Liceului Internat.

Tot în dimineața zilei de 29 Iunie a.c., grupuri de manifestanți au ocupat cabina din stația Nicolina unde s'au întărit, intenționând să atace trenurile militare germane în trecere prin Iași. Dar sosind armata, a urmat un schimb de focuri. Demonstranții au fost arestați. În timpul acestei ciocniri, toate transporturile pe calea ferată, prin stația Nicolina au fost întrerupte timp de câteva ore.

În sfârșit, la orele 7 dim., organele polițienești au început arestarea și trierea evreilor la Chestura de Poliție, care a durat până la ora 14.

Cu acest prilej s'a remarcat că cea mai mare parte din arestați au fost puși în libertate, dându-li-se un bilet pe care se afla aplicată ștampila Chesturei, pe cuvântul „Liber". Un număr mic a rămas în arestul Chesturei.

Ar fi trebuit ca organele polițienești să fie mai atente în trierea celor arestați, căci după cum s'a putut vedea mai târziu noi dezordini s'au produs chiar în cursul după amiezii.

La ora 15 s'a început un bombardament puternic care a produs o panică de nedescris printre populația românească. Dela majoritatea clădirilor, proprietatea evreilor, a început să se arunce cu bombe și grenade. În același timp s'a deschis un foc viu de mitraliere asupra cantonamentelor germane și asupra soldaților români și germani de pe străzi. Atacurile erau îndreptate de astă dată asupra Liceului Internat și a Chesturei de Poliție.

Față de această situație care punea în pericol nu numai viața ostașilor și a populației, dar dădea prilej de ațâțare a spiritelor comuniste, armata germană a luat comanda, trecând imediat la represalii.

La ora 16^{30} s'a dat o alarmă și s'a făcut cunoscut populației că oricine va manifesta va fi împușcat pe loc. În acest timp soldații germani procedau la identificarea participanților la demonstrații.

S'au făcut descinderi la cinematograful „Sidoli", pe străzile I.C. Brătianu, Cuza-Vodă și Tg. Cucului.

În cursul descinderilor, numeroși soldați germani au fost omorâți de comuniștii care trăgeau asupra lor.

Au fost ridicate numeroase persoane suspecte și transportate la Chestură.

Cu prilejul descinderilor s'au găsit: planul conductei de apă, planul Uzinei Electrice, arme, muniții, mitraliere și steaguri roșii.

Este imperios necesar deci, să se ia urgente măsuri pentru a se preveni o situație mai gravă. Căci aceste elemente, încurajate prin lipsa de autoritate și energie din partea autorităților, capătă mai mult îndrăzneală și vor continua să se pregătească mai bine.

De altfel, în rândurile populației românești, domnește o stare de spirit încordată. Majoritatea românilor sunt indignați de felul cum autoritățile își execută îndatoririle în timpuri așa de critice ca acele de acum, când bolșevismul caută să submineze ordinea internă.

În unele cercuri se vorbește despre un memoriu adresat Dlui General Ion Antonescu, Conducătorul Statului, prin care să se arate situația dela Iași.

COMANDANTUL COMANDAMENTULUI 4 TERITORIAL
GENERAL,
C. CERNĂTESCU

Șeful de Stat Major
Colonel,
S. Caracaș

AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 292, 294, 296.

Documentul nr. 18

COMANDAMENTUL M.U.
Oficiul Poştal Militar Nr. 19
SECRET

Nr. 16.071 din 30 Iunie 1941
către
Armata III-a
Stat Major. Bir. 3.

Pentru reprimarea unei eventuale rebeliuni a populației evreieşti din Garnizoana Bacău:

Unitățile din garnizoană vor dispune executarea următoarelor măsuri, cu începere din seara zilei de 1.VII. a.c.;

1). Se vor constitui de fiecare Regiment patrule tari de câte: 1 Sergent şi 5 oameni cu armele şi munițiunile necesare care vor avea de supravegheat şi păzit sectorul din oraş ca în schița anexă[1];

2). Patrulele vor funcționa pe tot timpul nopții dându-se câte 2 schimburi astfel:

- Schimbul 1, dela ora 21-24.
- Schimbul 2, dela ora 24-4.

3). Modul de acțiune:

- Patrulele vor interveni, suprimând pe cei ce ar trage focuri din case sau acoperişuri, asupra trupelor române-germane sau asupra populației româneşti.
- Reprimarea se va face cu cea mai mare energie.
- În cazul când rebelii evrei ar trage focuri dela ferestrele caselor sau din podurile caselor, atunci o parte din patrulă va ține sub focuri locul de unde se trage iar restul patrulei va pătrunde prin forțarea uşii în interiorul clădirii şi va împuşca imediat pe cei ce au acționat cu foc.

4). Pentru a nu se face confuzie între casele locuite de români şi cele locuite de evrei, se va apela la gardienii publici din sectorul respectiv, care cunosc locuitorii din cartier.

5). Unitățile vor avea gata de intervenit ca rezervă, în primă urgență, schimbul 2 al patrulei care la auzul focurilor de armă se duce în grabă să întărească patrula din sectorul respectiv.

- În a doua urgență se scoate maximum de efectiv de care dispune pentru a stinge cât mai repede rebeliunea.

Regimentul 6 Grăniceri va avea un pluton în rezervă la dispoziția garnizoanei, care va interveni după ordinele acestui Comandament. Plutonul va sta în cazarma Războieni.

6). De asemenea patrula mai are misiunea de a aresta pe locuitorii în a căror case se observă lumini după ora 21.

- Arestații se duc imediat la poliție

7). Pentru ca patrularea să se facă exact în cartierele respective, unitățile vor executa recunoaşterea străzilor din cartierul respectiv, indicat în schița alăturată, mâine 1.VII.a.c., între orele 15-17, astfel că la căderea nopții patrulele să ştie unde au de activat.

1 Nu se publică. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 481, f. 25

- Recunoaşterea se va face de către un ofițer din Regiment însoțit de către Comandantul patrulei.

8). Unitățile vor raporta de îndată garnizoanei Bacău, orice încercare de rebeliune, astfel:

- Strada şi Nr. casei unde s'a produs rebeliunea
- Cine a tras
- În cine s'a tras
- Ce victime au fost
- Rezultatul reacțiunei.

COMANDANTUL CORPULUI 10 ARMATĂ
GENERAL DE DIVIZIE ss. C. Constantinescu[1]
C. CONSTANTINESCU

ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL, ss. M. Stănescu[2]
M. Stănescu

Comunicat:

- Garnizoana Bacău }
- R. 27 D. P.S. }
- R. 6 Gr. } spre
- R. 16 Art. P.S. } executare
- R. 29 Art. P.S. }
- R. 4 Pi. P.S. }

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 481, f. 24.

1 Constantin Constantinescu-Claps (1884-1961), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1903-1905) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1905), participă la primul război mondial. Comandant al Corpului 10 Armată (01.02.1940-18.07.1941); comandant al Corpului 11 Armată (18.07-08.11.1941); comandant al Armatei a 4-a (08.11.1941-03.02.1943); trecut în rezervă la 10.02.1943. A fost arestat de autoritățile comuniste la 17.09.1951 - fiind învinuit de crime de război – şi condamnat la 20.11.1954 la 15 ani muncă silnică. A fost declarat nevinovat de Tribunalul Suprem la 25.09.1955, fiind eliberat două zile mai târziu. A trecut prin închisorile Văcăreşti şi Jilava. General de divizie (din 01.02.1940); general de corp de armată (din 24.01.1942); general de armată (din 09.09.1944).

2 Mihai Stănescu (1892-?), militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Comandantul Brigăzii 31 Infanterie (21.08.1940-26.01.1941); şef de Stat Major al Diviziei 8 Infanterie (26.01-29.06.1941); şef de Stat Major al Corpului 10 Armată (29.07.1941-10.01.1942); şef de Stat Major al Armatei a 4-a (10.01.1942-25.04.1943); comandant secund al Comandamentului Militar al Capitalei (29.05.1943-01.04.1944); comandant al Comandamentului 104 Munte (01.04-05.05.1944); comandant al Brigăzii 3 Grăniceri (05.05-09.10.1944); comandant al Brigăzii 4 Grăniceri (din 09.10.1944). Locotenent-colonel (din 01.10.1930); colonel (din 01.11.1936); general de brigadă (din 24.01.1942).

Documentul nr. 19

ARMATA IV-a
Stat Major
Secția II-a
Of. Poştal Militar Nr. 5

Nr. 206.785 din 30 Iunie 1941
ARMATA IV-a
către
Cercul de Recrutare Putna
Primăria Oraşului Focşani

Pentru a se putea efectua controlul asupra modului cum evreii îşi îndeplinesc obligațiunile muncii de folos obştesc, vă rugăm să binevoiți a trimite Garnizoanei Focşani următoarele:

a). Cercul de Recrutare
- Un tabel de toți evreii propuşi pentru munca de folos obştesc.

b). Primăria Focşani
- Un tabel de toți evreii care au executat efectiv, munca.
- Un tabel de numărul zilelor efectuate şi lucrările executate (în metri cubi).

Se anexează în copie No. 13.908[1].

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
N. Pălăngeanu

Şeful Secției II-a
Colonel,
I. Ciocan

Comunicat:
- Cercul de Recrutare Putna
- Primăria Focşani

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 12.

1 Nu se publică. Se referă la nota Nr. 13.908 din 26.06.1941 a Comenduirii Pieței Focşani către Armata a 4-a. Nota a fost redactată în urma unei note informative înaintate de un agent din Comenduirea Pieței la 26.06.1941, prin care se solicita trimiterea pe cale oficială a documentelor respective „[...] pentru a putea raporta în mod temeinic neajunsurile (ca să nu spun abuzurile) modului cum evreii îşi îndeplinesc obligațiunile muncii de folos obştesc. [...]”. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 10+verso.

Documentul nr. 20

ARMATA IV-a
Stat Major
Secția II-a

Nr. 206.798 din 30 Iunie 1941
ARMATA IV-a
către

_____

Cu onoare se face cunoscut că Marele Stat Major cu ordinul Nr. 193/1941 comunică:

Agenți inamici lucrează în spatele frontului încercând acte de sabotaj, producând inamicului indicațiuni sau informațiuni şi dându-se chiar la acte de agresiune față de ostaşii izolați.

Populația evreiască este părtaşe la această acțiune.

Domnul General Antonescu cu ocazia vizitei pe front a atras atenția Comandanților de Mari Unități asupra vigilenței pazei spatelui şi a dat ordin ca toți cei care acționează pe orice cale în contra armatei şi contra intereselor țării să fie executați pe loc.

Vă rugăm să binevoiți a da ordin tuturor Comandanților şi organelor în subordine să fie fără cruțare față de cei găsiți vinovați de acte de spionaj, sabotaj, dezordine sau orice acte îndreptate contra armatei şi contra țării.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL, ss. N. Pălăngeanu
N. Pălăngeanu

Şeful Secției II-a
Colonel, ss. Ciocan
I. Ciocan

Comunicat:
- M. U. imediat în subordine,
- Inspectoratul Jand. Galați, Iaşi.
- Leg. Jand: Brăila, Covurlui, Fălciu, Tutova, Vaslui, Tecuci, Putna.
- Inspect. Pol. Galați, Iaşi.
- Poliția: Brăila, Galați, Huşi, Focşani, Bârlad Vaslui, Tecuci.
- Bat. 5 Jand.
- Comp. 54 Poliție
- Serviciul Pretoral.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 21; Matatias Carp, *Cartea Neagră. Suferințele evreilor din România 1940-1944 volumul III Transnistria*, Bucureşti, 1947, documentul nr. 4, p. 46 (În continuare se va cita Matatias Carp, *Cartea Neagră*, volumul III)

Documentul nr. 21

ROMÂNIA
Ministerul de Interne
POLIȚIA ORAŞULUI ROMAN

CĂTRE
Armata 3-a Stat Major, Secția II-a

Avem onoare a vă înainta alăturata notă informativă, rugându-vă să binevoiți a dispune.

ŞEFUL POLIȚIEI
D. Maxim[1]

Şeful Biroului Siguranței,
ss. indescifrabil

Notă informativă
30 Iunie 1941

Informez că toți evreii din localitate au primit instrucțiuni prin Comunitatea israelită să caute pe orice cale de a produce nemulțumiri în rândurile populației din interiorul țării, căutând a-i convinge că Germania va pierde răsboiul, şi afară de aceasta să facă tot ce le vor sta în putință pentru a le veni în ajutor ruşilor cu ce vor putea fiecare, căci singura lor scăpare nu le-a mai rămas decât Uniunea Sovietică, şi că deaceia să se aibă în vedere acest lucru.

Toate acestea se pun la cale în sinagogi, unde sub pretextul că se duc la rugăciune, pun la cale fel de fel de lucruri dăunătoare siguranței statului.

Informațiune verificată, din care s’a constatat că toți epitropii sinagogilor din localitate se duc în fiecare zi pe la comunitate, unde i-au contact cu conducătorii, apoi seara regulat între orele 18 şi 19 se duc la sinagogile respective, unde se află adunați aproape toți evreii ce aparțin acelei sinagogi şi acolo sunt puşi la curent cu toate noutățile primite dela centru.

Mai informez că toți evreii birjari ar fi primit instrucțiuni, ca de câte ori transportă ofițeri germani şi români sau ostaşi, să fie foarte atenți la ce se discută, în special chestiuni militare, ca apoi să aducă la cunoştință toate cele auzite celor dela care au primit acest ordin.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 420, f. 176-177.

1 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 22

ARMATA IV-a
Stat Major
Secţia II-a
Of. Poştal Militar Nr. 5
SECRET

Nr. 206.873 din 1 Iulie 1941
ARMATA IV-a
către
CORPUL 3, 5, 11 ARMATĂ
Stat Major

Urmare la Nr. 206.820 din 30 Iunie[1] relativ la strângerea evreilor pe timpul nopţii şi reţinere de ostateci;

Am onoare a face cunoscut că Domnul General Comandant al Armatei[2] ordonă să se execute cu stricteţe ordinul, mai ales în ceea ce priveşte ostatecii, care vor fi luaţi în număr suficient din toate straturile sociale în proporţie de 5 la 10 la sută – după situaţia locală (procent mai mic unde e o masă mai mare).

Aceştia vor fi ţinuţi în strictă supraveghere şi la orice act de rebeliune din partea evreilor ostatecii vor fi împuşcaţi; va fi necesar să se facă o largă publicitate în acest sens.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
N. Pălăngeanu

Şeful Secţiei II-a
Colonel,
I. Ciocan

Comunicat:
- M. U. imediat în subordine

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 18.

1 Vezi documentul nr. 15.

2 Nicolae Ciupercă (1882-1950), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie şi cavalerie (1900-1902) şi al Şcolii Superioare de Război (1911-1913). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1902), participă la primul război mondial. Comandant al Armatei a 4-a (03.06.1940-09.09.1941). înlăturat de la comandă şi trecut în rezervă la 13.10.1941 ca urmare a neînţelegerilor de ordin militar avute cu mareşalul Ion Antonescu. Membru al rezistenţei anticomuniste – în cadrul organizaţiei „Graiul sângelui" (din 1945). Este arestat de autorităţile comuniste la 12.09.1948 şi închis la Jilava. Moare în detenţie în penitenciarul Văcăreşti la 25.05.1950. General de brigadă (din 10.05.1930); general de divizie (din 16.10.1937); general de corp de armată (din 06.06.1940).

Documentul nr. 23

Nr. 1085/Cab. -
3 Iulie 1941

COPIE

PREFECTURA JUDEȚULUI IAŞI
– CABINETUL PREFECTULUI
Confidențial –

COMANDAMENTUL ARMATEI III-a

Avem onoare a vă raporta următoarele:

1. - În ziua de 28 Iunie a. c., pretorul plăşii Copou însoțit de şeful secției de jandarmi Copou şi ajutorul de primar al Com. Copou, s'a transportat în satul Cuza Vodă, spre a lua în primire pe locuitorii evacuați din comuna Sculeni Tg. (Basarabia).

Pe islazul satului, în apropierea unor baterii din Reg. 41 Artilerie Grea, cari erau în acțiune, a găsit pe un domn căpitan de infanterie, numit Stihi[1], supraveghind pe un număr de 15 evrei cari săpau o groapă. Pe lângă aceşti evrei cari săpau groapa, mai erau şi alții, bărbați, femei şi copii, cari stăteau culcați pe iarbă.

Aceştia erau înconjurați de un număr de 10 ostaşi înarmați dintr'un regiment de infanterie română, iar mai la o parte, un grup de ostaşi din armata germană.

Pretorul arătând căpitanului Stihi ordinul nostru de a lua în primire populația evacuată din Sculeni, acesta i-a răspuns că-i dă în primire populația creştină - care în acel moment se găsea în pădurea satului Cuza Vodă - însă nu-i poate preda populația evreească, deoarece parte a fost executată iar restul de circa 40 persoane îşi săpau groapa.

Stăruind pe lângă căpitanul Stihi să-i predea pe evreii aflați în viață, i-a răspuns că toți aceşti evrei sunt condamnați la moarte şi Comandamentul Armatei germane a hotărât imediata lor executare, pentru faptul de a fi comis acte de sabotaj, tăind legăturile telefonice ale armatei de operațiuni Româno-Germană care trecuse râul Prut cu armata rămasă în Moldova, din care cauză operațiunile militare au avut de suferit.

Totodată i-a mai spus că dacă nu-i execută d-sa pe evreii aflați acolo, îi vor executa ostaşii germani, special trimişi la fața locului.

Tot în acel loc, pretorul afirmă că ar fi observat - în două locuri – pământ proaspăt săpat, în care crede că ar fi fost îngropați şi alți evrei. A ajuns la această concluzie, întrucât nu i-a spus numărul evreilor evacuați din Sculeni Tg.

În urma explicațiunilor ce i s'au dat, pretorul a plecat - fără a i se fi predat în primire evreii evacuați – spre pădurea Cuza Vodă, de unde a luat în primire populația creştină evacuată din Com. Sculeni Tg.

2. – În ziua de 29 Iunie a. c., au fost executați prin împuşcare, în pădurea din satul Cârlig din Com. Copou, un număr de 6 evrei dintre care 4 bărbați şi 2 femei.

Cercetându-se împrejurările în care s'au petrecut acestea, s'a stabilit că în ziua de 29 Iunie a. c., pe la orele 11 au trecut prin Com. Copou cei 6 evrei, escortați de 3 soldați români şi un ostaş din armata germană.

Grupul de evrei a fost dus în pădurea din satul Cârlig şi executați prin împuşcare, la orele 12, în asistența unui mare număr de ostaşi din Reg. 41 Art., ce era cantonat în apropiere. Populația din Copou şi satele Munteni şi Cârlig a privit de la distanță aceste executări.

1 Ioan V. Stihi (1907-1941), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1928-1930). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1930). În 1941 activa ca ofițer de informații în cadrul Regimentului 6 Vânători. Mort pe frontul de est în septembrie 1941. Locotenent (din 16.10.1935); căpitan (din 10.05.1941).

Locuitorul Clim Neculai[1] din satul Cârlig declară că, fiind chemat de ostaşi, a fost pus să desbrace morţii. Sub hainele celor executaţi s'au găsit bani, în monede de câte 500 lei. Când ostaşii au văzut banii, s'au repezit la numitul locuitor, i-au luat banii şi i-au împărţit între ei.

Se crede că ar fi fost circa 50.000 lei.

Actele evreilor executaţi au fost arse, iar hainele lor au fost date de către soldaţi locuitorilor Nicolae Clim, Anton Timofte[2] şi alţii.

Cadavrele evreilor executaţi au rămas goale pe locul de execuţie până în ziua de 30 Iunie, când au fost îngropate de o echipă de pionieri.

Numele evreilor, precum şi motivul pentru care au fost executaţi nu s'a putut afla.

Regimentul 41 Artilerie, din care făceau parte soldaţii care au asistat la executare şi care au luat banii găsiţi asupra evreilor, a plecat din satul Cârlig în dimineaţa zilei de 30 Iunie a. c.

3. – O unitate germană, compusă din circa 150 oameni a intrat în conacul moşiei proprietarului Dobreanu[3] din comuna Corneşti, acest judeţ unde, fără avizul proprietarului şi fără nici o formă legală, au încărcat circa 2200 kg. porumb, circa 500 kg. ovăz, pe care le-au luat împreună cu 68 saci goi.

Cazul a fost adus la cunoştinţa Comenduirii Pieţii germane, pentru a pune în vedere acelor trupe să ramburseze costul cerealelor şi obiectelor luate.

PREFECTUL JUDEŢULUI IAŞI
Colonel (ss) D. Captaru[4]

p. conformitate
Şeful Biroului 2
Maior ss. Mangesius[5]
Mangesius

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 666-667.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu au putut fi identificaţi.
3 Nu a putut fi identificat.
4 Dumitru Captaru (1894-1964), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1913-1915). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. După înăbuşirea rebeliunii legionare este numit prefect al judeţului Iaşi (30.01.1941), funcţie pe care o va deţine până la 29.09.1941, fiind implicat în evenimentele din 28-30.06.1941. Comandant al Regimentului 22 Infanterie (01.10.1941-20.11.1942), prizonier de război în URSS (20.11.1942-06.06.1946). După reîntoarcerea în ţară, colonelul Captaru intră în atenţia autorităţilor comuniste, fiind verificat succesiv de comisia de anchetă a Tribunalului Poporului şi de către Înalta Curte de Justiţie şi Casaţie Militară, ambele instanţe găsindu-l nevinovat pentru activitatea desfăşurată în calitate de prefect al judeţului Iaşi. În consecinţă, în conformitate cu adresa 6704 din 26.11.1946 a Parchetului General adresată secretariatului Ministerului de Război, cazul său a fost clasat. În mai 1948 este arestat, judecat şi condamnat prin sentinţa nr. 2628 din 26.06.1948 la muncă silnică pe viaţă, 100 milioane lei amendă şi degradarea civică pe timp de 10 ani. Este eliberat din închisoare în 1960 şi i se fixează domiciliu obligatoriu în Bărăgan, unde va rămâne până în 1963. Moare în 1964, în urma suferinţelor îndurate în perioada detenţiei. Maior (din 01.07.1927); locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939).
5 Ervin Mangesius (1898-?), militar de carieră român de naţionalitate germană. Participă la primul război mondial, fiind preluat de armata română din armata austro-ungară cu gradul de sublocotenent la 01.08.1917. Şeful Biroului 2 în cadrul comandamentului Armatei a 3-a (1941-1944). Căpitan (din 28.09.1926); maior (din 31.10.1936); locotenent-colonel (din 18.07.1942).

Documentul nr. 24

COMANDAMENTUL ARMATEI 3-a
Stat Major
Secția I-a
Bir. 1
Oficiul Poştal Militar
Nr. 30
URGENT

Nr. 1876/A
din 4 Iulie 1941[1]
COMANDAMENTUL ARMATEI 3-a
Stat Major
către
Divizia 14-a

Cu onoare se trimite alăturat ordinul Nr. 255 din 4 Iulie 1941 al domnului General Antonescu, Conducătorul Statului, pentru imediată executare.

Acest ordin s'a comunicat la C.A., Divizii şi Brigăzi Mixte.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
General, ss. Zaharescu[2]
Gh. Zaharescu

COPIE depe ordinul Nr. 255 din 4 Iulie 1941:

Dezordinile întâmplate acum câteva zile la Iaşi au pus armata şi autoritățile într'o lumină cu totul nefavorabilă.

Cu ocazia evacuării Basarabiei a fost pentru armată o adevărată ruşine că s'a lăsat insultată şi atacată de evrei şi comunişti fără a reacționa. Ruşinea este însă şi mai mare când soldați izolați din proprie inițiativă şi de multe ori numai în scopul de a jefui sau maltrata, atacă populația evreiască şi omoară la întâmplare astfel cum a fost cazul la Iaşi.

Neamul evreiesc a supt, a sărăcit, a speculat şi a oprit desvoltarea neamului românesc timp de câteva secole.

Nevoia de a ne scăpa de această plagă a românismului este de nediscutat, dar numai guvernul are dreptul de a lua măsurile necesare.

1 Documentul a fost înregistrat de Divizia 14 Infanterie cu Nr. 24.214 din 09.07.1941.

2 Gheorghe Zaharescu (1889-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Armatei a 3-a (22.06-08.11.1941); comandant al Diviziei 13 Infanterie (08.11.1941-01.04.1942); director al Direcției Superioare Geniu şi comandant al trupelor de Geniu (01.04.1942-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Colonel (din 01.07.1927); general de brigadă (din 01.01.1934); general de divizie (din 25.10.1942).

Aceste măsuri se află în curs de aplicare şi ele vor fi continuate după normele ce voi hotărâ.

Nu este însă admisibil ca fiecare cetățean sau fiecare soldat să-şi asume rolul de a soluționa problema evreiască prin jafuri şi masacre.

Prin asemenea procedee arătăm lumii că suntem un popor nedisciplinat şi necivilizat şi punem autoritatea şi prestigiul Statului Român într'o lumină cu totul neplăcută.

Opresc dar cu desăvârşire orice acțiune pornită din inițiativa individuală şi fac răspunzătoare autoritățile militare şi civile de executarea întocmai a acestui ordin.

Crime de asemenea natură constituiesc o pată ruşinoasă pentru neamul întreg şi ele sunt plătite mai târziu de către alte generații decât aceia care le-a comis.

Cei ce se vor abate ori s'au abătut dela ordinul de mai sus vor fi dați în judecată şi li se vor aplica sancțiunile cele mai severe prevăzute de lege.

GENERAL (ss) I. ANTONESCU

p. Conformitate
ŞEFUL SECȚIEI 1-a
Colonel, ss. Botezatu[1]
V.C. Botezatu

*) Adnotări:
„Dosar Ordine Speciale";
„Biroul 2 Comunicat la unități".

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1072, f. 92.

1 Vasile C. Botezatu (1894-1972), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de rezervă de cavalerie (1915-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şeful Secției I Organizare-Mobilizare în comandamentul Armatei a 3-a (10.05.1941-01.05.1942); comandant al Regimentului 6 Călăraşi (01.05-07.08.1942, 04.04-10.05.1943); comandant al Grupului 55 Cercetare (07.08-05.12.1942); locțiitor al comandantului Diviziei 5 Infanterie (05.12.1942-28.01.1943); comandant de detaşament în Gruparea „General Sinaia" (29.01-04.04.1943); comandant al Regimentului 3 Călăraşi (10.05.1943-21.04.1944); şef de Stat Major al Comandamentului General al Etapelor (21.04-25.10.1944); comandant secund al Diviziei 1 Cavalerie (25.10-27.11.1944); comandant al Diviziei 9 Cavalerie (27.11.1944-24.05.1945); şef al Serviciului de Capturi al armatei (24.05.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 08.06.1931); locotenent-colonel (din 01.10.1937); colonel (din 10.05.1941).

Documentul nr. 25

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Nr. 207.042 din 5 Iulie 1941
ARMATA IV-a
către
vezi nota jos

Cu onoare se transmite în copie, ordinul Nr. 817/1941 al Marelui Cartier General, rugându-vă să binevoiți a lua urgent măsuri de executare.

Măsurile luate de Dvs, vor fi raportate şi la Dacia[1] 2 Secția II-a.

D. O.
/ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL,
D. Tudosie[2]

COPIE:

Ministerul Afacerilor Interne a dispus ca toți evreii din satele şi târgurile din Moldova să fie evacuați în capitalele de județ. Evreii suspecți vor fi evacuați şi din capitalele de județ.

Pentru aceştia Comandamentele militare vor lua legătura cu prefectul de județ respectiv, raportând la Vornic[3] şi Ialomița[4] numărul lor, pentru ca Ministerul Afacerilor Interne să hotărască unde vor fi dirijați.

1 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.

2 Dumitru Tudosie (1889-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Subşef de Stat Major al Armatei a 4-a (01.02-31.10.1941), comandant militar al municipiului Chişinău (19.07-31.08.1941); comandant de sector în Corpul Grănicerilor (01.11.1941-10.02.1942); comandant al infanteriei Diviziei 5 Infanterie (10.02-01.07.1942); comandant al Diviziei 2 Infanterie (01.07.1942-16.10.1944); comandant al Etapelor nr. 2 (17.10.1944-20.05.1945); trecut în rezervă la 25.05.1945. Acuzat de săvârşirea a „două execuții de evrei la 1.VIII 1941 şi 2.IX.1941" a fost arestat la 26.05.1945, fiind achitat de Tribunalul Poporului de învinuirile aduse la 15.05.1946. Rearestat la 11.08.1948, este acuzat de crime de război şi condamnat anul următor la 20 ani muncă silnică şi 10 ani degradare civică. A trecut prin închisorile din Văcăreşti, Jilava, Aiud, Craiova, Poarta Albă şi Târgu Ocna, fiind eliberat la 18.10.1955 şi reabilitat în 1966. Locotenent-colonel (din 10.05.1929); colonel (din 16.10.1935); general de brigadă (din 24.01.1942).

3 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Eşalonul II.

4 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Postul de Comandă Înaintat.

SUBŞEFUL MARELUI CARTIER GENERAL
GENERAL /ss/ N. Tătăranu[1]

p. Conformitate
/Şeful Secţiei II-a
Maior,
V. Apostolescu

COMUNICAT:
Corpurile 3, 5 şi 11 Armată
Serv. Pretoral Arm. IV-a şi
Batal. 5 Jandarmi

*) Adnotare:
„Dosar 29".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 34.

Documentul nr. 26

No 1203
GALAŢI, 1941 Luna Iulie Ziua 6[2]
Regimentul 3 Jandarmi „Dunărea de Jos"
Biroul 1 Poliţie
către
COMANDAMENTUL M.U. OFICIUL POŞTAL
Militar No. 5.

SECRET
REGISTRATURA SPECIALĂ

La Ordinul Dvs. No. 206.820 din 30 Iunie 1941[3], referitor la actele de spionaj, sabotaj şi propaganda subversivă în spatele frontului;

Am onoare a raporta următoarele;

1/. Toţi evreii de pe teritoriul rural au fost strânşi, astfel că azi nu mai este nici unul.

2/. În Galaţi s'a internat un număr de 3000 evrei cari stau sub strictă pază.

1 Nicolae Tătăranu (1890-1953), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război din Paris (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Subşef al Marelui Stat Major (22.06-09.09.1941); şef de Stat Major al Armatei a 4-a (09.09-30.10.1941); subşef al Marelui Stat Major (01.11.1941-20.07.1942); comandant al Diviziei 20 Infanterie (20.07.1942-14.01.1943); la dispoziţia Ministerului de Război (14.01-01.10.1943, 28.09.1944-23.03.1945); comandant al Corpului de Munte, partea sedentară (01.10.1943-23.08.1944); comandant al Corpului 6 Armată (23.08-28.09.1944); trecut în rezervă la 28.03.1945. Colonel (din 15.04.1933); general de brigadă (din 27.02.1939); general de divizie (din 18.07.1942).

2 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secţia II-a, cu Nr. 207.556 din 12.07.1941.

3 Vezi documentul nr. 15.

3/. S'au luat un număr de 30 ostatici dintre persoanele marcante şi cu răspundere dintre evrei, cari se prezintă zilnic dimineața şi semnează la Inspectorat în registrul de evidență special înființat din care se vede că nu părăsesc localitatea.

INSPECTOR JANDARMI GALAȚI
COLONEL, C. Sârbulescu[1]
ss. C. Sârbulescu

Şeful Bir. Poliției
Căpitan D. Burcel[2]

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„9 IULIE 1941 Secția 2. ss. indescifrabil”;
„Biroul 2”;
„10 Iulie. Dar ăştia de ce nu stau închişi ? Colonel ss. Ciocan”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 64.

Documentul nr. 27

NOTĂ TELEFONICĂ
8 Iulie 1941

1/ Poliția Huşi a evacuat 412 evrei între 15 şi 50 ani în Comuna Bogdana, Jud. Tutova, potrivit ordinelor lui Dragoş[3].

Azi 163 evrei între 18 şi 60 ani se găsesc ținuți sub pază într'o şcoală.

15 evrei sunt luați ostateci şi sunt ținuți separat.

Deci a executat în totul ordinele în privința internării evreilor[4].

1 Constantin N. Sârbulescu (1891-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1912-1914). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.01.1924. Comandant al Inspectoratului de Jandarmi Galați (1941-1943). Maior (din 01.04.1926); locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939).

2 Dumitru Burcel (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1916-1917). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.01.1924. Şef al Biroului Poliției în cadrul Inspectoratului de Jandarmi Galați (1941-08.05.1942); pretor al Diviziei 8 Cavalerie (08.05.1942-14.04.1943); comandant al Legiunii de Jandarmi Iampol (1944); ofițer în Inspectoratul de Jandarmi Galați (1944-1945); trecut în rezervă la 18.11.1949. Arestat preventiv de autoritățile comuniste la 01.06.1955, sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare”, fiind eliberat la 09.04.1956. Rearestat la 22.09.1958 pentru 72 de luni, a trecut prin închisorile Văcăreşti, Culmea, Periprava, fiind eliberat la 06.05.1964. Sublocotenent (din 01.08.1917); locotenent (din 01.01.1919); căpitan (din 28.09.1926).

3 Indicativul codificat al Corpului 3 Armată.

4 Printr-o notă telefonică expediată anterior Poliția Huşi raportase Daciei 2 că:

2/ Luând din nou legătura cu Curtea Marțială Fălciu mi s'a comunicat că sentința în privința Sublt. Angelescu[1] se va da mâine de dimineață neputând să o dea în seara aceasta după cum spusese mai înainte.

Acesta (punctul 2) raportez telefonic la Ialomița[2].

/ss/ Maior Apostolescu

ora 20,45

*) Adnotare:
„8 Iulie. Se prezintă spre știință Domnului General Şef de Stat Major. Colonel ss. Ciocan".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 59.

Documentul nr. 28

Secret

NOTA
Nr. 295 din 9 Iulie 1941

Parchetul Curții Marțiale a Comandamentului II Teritorial, raportează următoarele:

Garnizoana Călăraşi prin raportul Nr. 375 din 7 Iulie 1941[3] comunică Parchetului Militar al Curții Marțiale că în conformitate cu ordinul Ministerului de Interne şi al Inspectoratului de Jandarmi Iaşi, sublocotenentul de rezervă Trandaf Aurel[4], cu un subofițer şi 30 de jandarmi au luat în primire în 35 vagoane, 2350 de evrei, pentru transportul lor în lagărul de concentrare din Garnizoana Călăraşi.

Transportul acestor evrei a sosit în Călăraşi în ziua de 6 iulie 1941 ora 15.

În timpul transportului de la 30 Iunie 1941 la 6 Iulie, au murit pe drum:

„[...] La Bogdana Jud. Tutova au fost evacuați între 15-50 ani, 383 evrei şi suspecți.
Din acest număr 38 au rămas la Bârlad şi restul de 345 au fost înaintați Leg. Jand. Tutova la Tg. Jiu.
Ulterior au mai fost evacuați în localul unei şcoli din oraşul Huşi, între 15-60 ani 157 evrei şi 15 cetățeni care se află la Garnizoană, iar 15 separat. […]". AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 44.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Postul de Comandă Înaintat.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Eroare. Se referă la Aurel Triandaf (1900-?), magistrat şi militar în rezervă român. Licențiat şi doctor în Drept, consilier la Curtea de Apel Iaşi. Concentrat la începutul războiului cu gradul de sublocotenent de rezervă în cadrul Regimentului 13 Infanterie. A fost însărcinat cu escortarea trenului ce a transportat la Călăraşi evreii îmbarcați în Iaşi în urma pogromului. Arestat de autoritățile comuniste la 06.02.1948, este acuzat de crime de război şi condamnat la 26.06.1948 la muncă silnică pe viață, 100 de milioane lei amendă şi 10 ani degradare civică. Ulterior pedeapsa i-a fost redusă la 12 ani şi 6 luni, fiind eliberat la 22.10.1956. A trecut prin închisorile din Aiud şi Făgăraş. Sublocotenent de rezervă (din 01.10.1923).

- 10 la Mărăşeşti, 327 la Mirceşti, 654 la Tg. Frumos, 53 la Roman, 300 la Săbăoani, 40 la Inoteşti, adică total morţi pe drum 1384.

În Călăraşi au sosit morţi în vagoane 25 care au fost îngropaţi în cimitirul evreiesc local.

Total general morţi 1409.

Evreii debarcaţi au fost duşi în cazarma Reg. 23 Infanterie - remiză - pontonieri:

La 7 Iulie au mai murit 5, iar circa 69 sunt în stare muribundă:

Medicul Garnizoanei Călăraşi a constatat că moartea se datoreşte mizeriei fiziologice.

Cercetările asupra morţii acestor evrei sunt în curs.

DIRECTORUL JUSTIŢIEI MILITARE
COLONEL MAGISTRAT
ss. Aramă G. Ioan[1]

*) Adnotare:
„9.7.1941 Mi se va prezenta rezultatul cercetărilor. General ss. Iacobici”[2].

AMR, fond 5465-Direcţia Justiţiei Militare, dosar nr. 2184, f. 1.

1 Ioan G. Aramă (1890-?), militar de carieră şi magistrat român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Şeful Direcţiei Justiţiei Militare din Ministerul de Război (20.05.1937-10.12.1941). Prin Decizia Ministerială Nr. 3000 din 20.12.1941 Inspectoratul General al Justiţiei Militare şi-a schimbat denumirea în Direcţia Justiţiei Militare, iar Direcţia Justiţiei Militare a devenit Secţia Justiţiei din Direcţia Justiţiei Militare. În consecinţă, în urma acestei reorganizări generalul Aramă a deţinut următoarele funcţii: director al Secţiei Justiţiei din cadrul Direcţiei Justiţiei Militare (20.12.1941-28.08.1943); director al Direcţiei Justiţiei Militare (28.08.1943-20.03.1945); la dispoziţia Ministerului de Război (20-24.04.1945); trecut în rezervă la 24.03.1945. După război a intrat în vizorul autorităţilor comuniste, împotriva sa fiind formulate mai multe capete de acuzare: 1) a reprezentat prin activitatea sa unul din „principalele instrumente ale teroarei exercitate de generalul Antonescu”; 2) a împiedicat „prin tergiversări nesfârşite pedepsirea magistraţilor ucigaşi”; 3) a ordonat „judecări de procese fără audiere de martori sub jurământ”; 4) a ordonat „internarea în lagăr a celor achitaţi”. Achitat iniţial în august 1946, a fost arestat în 30.06.1950 şi condamnat la 29.05.1951 – pe baza aceloraşi acuzaţii – la 7 ani temniţă grea. A trecut prin închisorile din Jilava şi Gherla, fiind eliberat la 05.10.1955. Locotenent-colonel magistrat (din 01.04.1932); colonel magistrat (din 31.03.1938); general de brigadă magistrat (din 20.03.1943).

2 Iosif Iacobici (1884-1952), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii Superioare de Război din Viena (1908-1910). Intră în armata austro-ungară cu gradul de sublocotenent (1903), participă la primul război mondial. Este integrat în armata română în 01.09.1917 cu gradul şi vechimea de locotenent-colonel. Ministru al Apărării Naţionale (27.01-22.09.1941); comandant al Armatei a 4-a (09.09-08.11.1941); şef al Marelui Stat Major (22.09.1941-17.01.1942). În ianuarie 1942 a intrat în conflict cu mareşalul Ion Antonescu în ceea ce priveşte numărul marilor unităţi ce urmau să fie trimise pe frontul de est, fiind nevoit să-şi dea demisia din fruntea Marelui Stat Major. A fost trecut în rezervă la 15.07.1942. Arestat la 12.08.1948 şi condamnat de autorităţile comuniste în 19.01.1949 la 8 ani temniţă grea. Moare în penitenciarul din Aiud. General de brigadă (din 10.05.1931); general de divizie (din 25.12.1937); general de corp de armată (08.06.1940).

Documentul nr. 29

DIVIZIA 1 BLINDATĂ
Statul major.
Biroul 2.
Nr. 10.132[1]

P.C. Crişcăuţi
11.VII.1941
ora 20

RAPORT CONTRAINFORMATIV Nr. 2.
către
Armata III Secţia 2-a

I. Activitatea inamicului:

Populaţia evreiască înarmată, primeşte cu focuri de armă trupele noastre, la intrarea acestora în localităţi.

În seara de 10 Iulie a.c. vârful avangărzii unei coloane române, la intrarea în BĂDICENI (17 km. Nord Vest Soroca) a avut un soldat mort.

Aceste bande sovietico-jidoveşti după ce atacă, se ascund prin pădurile de pe malul Nistrului şi caută apoi trecerea peste râu.

COMANDANTUL DIVIZIEI 1 BLINDATE
GENERAL,
Sion Ioan[2]

ŞEFUL DE STAT MAJOR,
Lt. Col.,
Cristea Nicolae[3]

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 409, f. 138.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secţia II-a, cu Nr. 21.716 din 25.07.1941.

2 Alecu Ioan Sion (1890-1942), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie şi geniu (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Comandant al Diviziei 1 Blindate (22.06-20.08.1941, 10.10.1941-10.01.1942); comandant secund al Diviziei 1 Blindate (10.01-01.08.1942); comandant al Diviziei 15 Infanterie (20.08-24.11.1942). Căzut la datorie în bătălia de la Cotul Donului (24.11.1942). Colonel (din 16.10.1935); general de brigadă (din 10.05.1941); general de divizie post-mortem (din 30.11.1942).

3 Nicolae Cristea (1899-1957), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1915-1917). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Brigăzii 1 Motomecanizată – ulterior Divizia 1 Blindată – (01.11.1940-20.07.1942); şeful Secţiei Pregătire de Război din cadrul Direcţiei Superioare Sanitare a Ministerului de Război (20.07.1942-30.11.1943); subşef de Stat Major al Comandamentului Trupelor Motomecanizate (30.11.1943-30.03.1944); comandant al Regimentului 1 Care de Luptă (30.03-15.08.1944); comandant al Regimentului 2 Care de Luptă (15.08-15.11.1944); prefect al Poliţiei Capitalei (01.09-03.11.1944); al doilea subşef de Stat Major al Armatei a 1-a (09.04-01.08.1945); şeful Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major (25.07.1945-16.04.1946); la dispoziţia Marelui Stat Major din 16.04.1946; trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Se pare că a fost răpit şi omorât de sovietici în 1957. Maior (din 16.10.1935); locotenent-colonel (din 08.06.1940); colonel (din 23.03.1944 cu vechimea din 31.10.1943).

Documentul nr. 30

Nr. 954 din 11 Iulie 1941.[1]
BIROUL 2 A. DRAGOŞ[2]
către
DACIA[3] 1
Secția 2-a

SECRET

Pentru executarea ordinului Dvs. telefonic, primit în ziua de 8.VII.1941:

Am onoare a înainta, alăturatul Plan - întocmit de acest Centru – pentru înlăturarea elementului iudaic de pe teritoriul basarabean, prin organizarea şi acționarea de echipe, cari devansează trupele române.

La plan se anexează şi una schiță, scara 1/750.000, cu regiunea şi itinerariile urmate de aceste echipe[4].

Din ziua de 9 Iulie crt. s'a şi trecut la executare.

Misiunea acestor echipe este de a creia în sate o atmosferă defavorabilă elementelor iudaice, în aşa fel, încât populația singură să caute a le înlătura prin mijloacele ce vor găsi mai indicate şi adaptabile împrejurărilor. La sosirea trupelor române, atmosfera trebue deja să fie creiată şi chiar trecut la fapte.

ŞEFUL BIROULUI
Lt. Colonel

ss. Al. Ionescu
Al. Ionescu[5]

*) Adnotări:
„Biroul 1 12 Iulie. Se prezintă spre ştiință Domnului General. Voi da relații verbal când prezint schița. Colonel ss. Ciocan”;
„Biroul 1 13 Iulie. Citit Domnului General Şef de Stat Major. Colonel ss. Ciocan“.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 20.997 din 13.07.1941.
2 Indicativul codificat al Corpului 3 Armată.
3 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
4 Nu se publică. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 97.
5 Alexandru Ionescu – Alion – (1899-1971), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1916-1917). Intră în armată cu gradul de sublocotenent în rezervă (1917), fiind transferat în cadrele active ale armatei la 01.07.1918 (cu vechimea din 01.07.1917); participă la primul război mondial. Şeful Centrului de Informații „B” al Secției a II-a din Marele Stat Major, ataşat Armatei a 4-a-cunoscut şi sub denumirea de „Biroul locotenent-colonel-colonel Alion” (22.06.1941-23.08.1944); comandant al Regimentului 26 Infanterie (16.12.1944-01.04.1945); comandant al Regimentului 7 Grăniceri (01.04-12.05.1945); comandant al Cercului de Recrutare Trei Scaune (12.05.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat de autoritățile comuniste la 09.03.1950, a fost acuzat de crime de război şi „maltratarea prizonierilor sovietici”, fiind condamnat în 1953 la 15 ani muncă silnică iar în 1957 la 8 ani temniță grea. A fost eliberat la 06.03.1958. A trecut prin închisorile Jilava, Piteşti, Lugoj şi Făgăraş. Maior (din 31.10.1936); locotenent-colonel (din 31.10.1940); colonel (din 22.06.1942).

CENTRUL B.
SECRET

PLANUL
pentru
Înlăturarea elementului iudaic de pe teritoriul basarabean,
aflat încă sub stăpânirea sovietică, prin organizarea de echipe,
cari vor devansa trupele române.

A. CONSIDERAȚIUNI GENERALE.

Acțiunea va fi condusă de Centrul B., atât direct, cât şi prin organele sale în subordine.

Elementele ce vor fi acționate, se vor recruta din populația basarabeană eliberată de sub stăpânirea sovietică, cu sentimente verificate.

Întrebuințarea lor prezintă următoarele avantagii:

a. Sunt aclimatizate cu regimul sovietic şi cunosc modul de comportare sub acest regim.

b. Posedă actele sovietice necesare.

c. Vor putea justifica refugiul lor pe teritoriul ocupat de trupele sovietice, prin persecuțiile din partea trupelor române.

d. Familiile lor rămase pe teritoriul ocupat de trupele române, constituie o garanție în plus că aceştia vor „îndeplini misiunea primită.

B. Localitățile de unde vor fi recrutate echipele,
direcțiunile în care vor fi dirijate şi organele cari le vor acționa.
1. CENTRUL B.

a. Comuna Nemțeni pentru itinerariul:
Nemțeni-Nisporeni-Vărzăreşti-Vorniceni-Bucovăț-Străşeni-Chişinău.
b. Comuna Leuşeni pentru itinerariul:
Leuşeni-Bujorul-Lăpuşna-Hănceşti-Chişinău.
c. Comuna Răzeşi pentru itinerariul:
Răzeşi-Mingir-Cărpineni-Sărata Galbenă-Gura Galbenă-Cimişlia-Schinoasa.

2. SUBCENTRUL 4 HUŞI.

a. Comuna Leuşeni pentru itinerariul:
Leuşeni-Cărpineni-Mirişeni-Fărlădani-Rezeni-Băcici-Chişinău.
b. Comuna Tochila: Răducăneni-Sărăcica-Grădiştea-Sahaidac-Cărbuna-Cainari-Caşcalia-Fărlădani-Tighina.

3. SUBCENTRUL 6 FĂLCIU.

a. Comuna Leova pentru itinerariul:

Leova-Cazangic-Cenac-Cimişlia-Sunduc-Taraclia-Sălcuța-Zaim-Căuşani-Tighina.

b. Comuna Leova pentru itinerariul:

Leova-Filipeni-Dezghinje-Cecur-Menjir-Sadaclia-Schinoasa-Ceara-Murza-Sturdzeni-Manzîr-Berzoaia-Popovca-Talmaz.

c. Comuna Cania pentru itinerariul:

Cania-Tigheci-Vişineşti-Comrat-Ciocmeidan-Abaclia-Româneşti-Leipzig-Tarutino-Arciz-Cetatea Albă.

d. Cahul-Pelinei-Vulcăneşti-Bolgrad-Ismail.

C. Procedeul de recrutare şi organizarea echipelor:

a. Se vor acționa rezidenții acestui Centru, cărora li se va cere ultimul efort pentru ca, pe lângă misiunea informativă, să difuzeze – prin rude, cunoscuți şi elementele anticomuniste – ideia apărării colective contra pericolului iudaic.

b. Se va face apel la sentimentele româneşti ale elementelor rămase ostile regimului comunist şi cari au suferit prigoana din partea autorităților sovietice.

c. Echipele vor fi constituite din 2-4 oameni, sub conducerea unui şef, care va primi misiunea şi sumele necesare pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere şi deplasare pe itinerariul ordonat.

d. Elementele recrutate vor trebui să îndeplinească următoarele condițiuni:

- Să nu fie mobilizabil şi nici susceptibil de a fi deportat ca element indezirabil.
- Să poată justifica uşor refugierea lor pe teritoriul sovietic.
- Să nu fi fost semnalat ca element ostil regimului comunist.
- Să nu prezinte nici un motiv de suspiciune asupra trecutului lor.

e. Pentru convingerea şi câştigarea lor se va face uz de:

- Sentimentele lor patriotice.
- Satisfacerea anumitor doleanțe de natură ce ar putea fi imediat satisfăcute.
- Propuneri ce li se vor face pentru a li se acorda recompense morale şi materiale pentru activitatea desfăşurată pe tărâmul național.

ŞEFUL CENTRULUI B.

Lt. Colonel ss. Al. Ionescu

ss. Al. Ionescu

Ionescu Alexandru.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 92-96; Jean Ancel, *Transnistria*, volumul I, Bucureşti, 1998, p. 269-273. (În continuare se va cita Ancel, *Transnistria*).

Documentul nr. 31

Copie
Prefectura Jud. Iaşi
Cab. Prefectului

Proces-Verbal

Astăzi 12 Iulie, anul 1941, Consiliul de Colaborare de pe lângă Prefectura Judeţului Iaşi, întrunindu-se în şedinţă la ora 10 dimineaţa, sub preşedinţia Dlui Colonel D. Captaru, Prefectul Judeţului Iaşi, au luat parte domnii:

- Dl. general Carlaonţ[1], comandantul Garnizoanei Iaşi,
- Dl. Giosan[2], inspector regional de Poliţie Iaşi,
- Dl. Locot. Colonel Pop Valeriu[3], chestorul Poliţiei Iaşi, şi
- Dl. Maior A. Alexandrescu[4], comandantul Legiunei de Jandarmi Iaşi-Judeţ.

1 Dumitru Carlaonţ (1888-1970), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Comandant secund al Diviziei 4 Infanterie (10.05-30.06.1941); comandant militar al oraşului Iaşi (01.07-02.09.1941); comandant al Diviziei 8 Infanterie (02.09.1941-10.09.1944); secretar general al Ministerului de Război (11.09-01.10.1944); în comandamentele Corpului 1 Teritorial (01.10-01.11.1944) şi al Corpului 7 Teritorial (01.11.1944-15.02.1945); la dispoziţia Ministerului de Război (15.02-22.03.1945); trecut în rezervă la 22.03.1945. A fost acuzat în septembrie 1944 de implicare în pogromul de la Iaşi iar în perioada ianuarie-august 1945 a fost cercetat pentru crime de război, fiind în cele din urmă scos de sub urmărire. În 1951 a fost arestat de autorităţile comuniste, acuzat de „crime contra umanităţii" şi condamnat la 12 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii. Eliberat în 1955, a fost rearestat în 1959 sub învinuirea de „uneltire contra ordinii sociale" şi condamnat în 1960 la 7 ani închisoare corecţională şi confiscarea averii. A fost eliberat în acelaşi an, în urma admiterii recursului. Colonel (din 10.05.1934); general de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 25.10.1942).

2 Emil Giosanu (1913-1964), poliţist român. În iunie-iulie 1941 îndeplinea funcţia de inspector regional de Poliţie Iaşi, calitate în carte a fost implicat în pogromul din 28-30.06.1941. A fost arestat de autorităţile comuniste la 03.05.1950, întemniţat pentru 1 an şi 6 luni şi eliberat la 29.07.1951. A trecut prin închisorile Văcăreşti şi Târgu Ocna.

3 Pop E. Valeriu (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie în 15.03.1925, cu gradul de căpitan. Chestor al Poliţiei din Iaşi, înlocuindu-l pe locotenent-colonelul Constantin Chirilovici (03-23.07.1941). Ajutor inspector în cadrul Inspectoratului Jandarmeriei Cernăuţi (18.08.1941-06.09.1942); comandantul Şcolii de subofiţeri de jandarmi Focşani (07.09.1942-31.03.1943); comandant de batalion în cadrul Inspectoratului Jandarmeriei Bucureşti (31.03.1943-30.04.1944); deconcentrat la 30.04.1944; comandant al Corpului Gardienilor Publici (30.08.1944-15.07.1945); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 15.04.1933); locotenent-colonel (din 27.02.1939); colonel (din 28.11.1944)..

4 Aristotel Alexandrescu (1897-?), militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent în rezervă (1917), participă la primul război mondial. Trecut în activitate la 01.03.1918, cu vechimea din 01.06.1917. Transferat definitiv la Jandarmerie la 15.11.1924. În iunie-iulie 1941 îndeplinea funcţia de comandant al Legiunii de Jandarmi Iaşi, calitate în care a fost implicat în pogromul din 28-30.06.1941. Locotenent (din 01.10.1919); căpitan (din 10.05.1925); maior (din 08.06.1936).

S'a pus din nou în discuție ordinul Ministerului Afacerilor Interne, referitor la evacuarea evreilor între 18-60 ani[1].

Dl. prefect arată că parte din focurile de armă trase cu ocazia alarmei din noaptea de 11/12 Iulie, ar fi asemănătoare cu acelea trase cu ocazia incidentelor dela 28-29 Iunie, bănuind a nu fi o nouă înscenare. Dl. General Carlaonț, comandantul Garnizoanei, comunică că Dl. General Antonescu a ordonat să nu se urmărească legionarii ci pe borfaşi şi comunişti.

D-sa hotărăşte a chema pe toți capii mişcării legionare spre a le pune în vedere că dacă se mai repetă asemenea înscenări şi se mai trag focuri de armă răzlețe, vor fi toți internați în lagăr.

Se mai hotărăşte ca să se facă percheziții pentru aflarea corpurilor delicte.

Consiliul constată că în baza hotărârilor luate într'un consiliu de colaborare anterior toți evreii între 18-60 ani au fost deja evacuați la Podul Iloaiei şi Călăraşi-Ialomița, iar grupurile de ostatici şi suspecți comunişti în cazarma Regimentului 13 Dorobanți.

O grupare mai mare de evrei, în diferite cartiere ale oraşului fiind expusă la masacru, nu este indicată.

Consiliul hotărăşte şi aprobă a se interveni la Ministerul Afacerilor Interne, pentru ca femeile şi copiii evrei, evacuați la Podul Iloaiei, odată cu lotul de 2000 bărbați să fie readuşi la Iaşi pentru că acolo nu au ce mânca.

Drept care s'a încheiat prezentul Proces Verbal.

Preşedinte
Prefectul Jud, Iaşi ss. col. Captaru

Comandantul Garnizoanei
ss. General Carlaonț
Inspect. Reg. de Poliție
ss. Giosan
Membri: Chestorul Poliției Iaşi
ss. Lt. Col. Pop Valeriu
Comand. Legiunei Jand. Iaşi
ss Maior Alexandrescu

AMR, fond 1631-Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1349, f. 795.

Documentul nr. 32

ARMATA 3-a
Stat Major
Secția 2-a
Of. Poştal Militar Nr. 30

Nr. 21.116 din 12.VII.1941

către
Vezi Comunicatul pe verso

Copie
Secret

Am onoare a face cunoscut următoarele:

1 Vezi documentul nr. 5.

Atât Marele Cartier General cât şi Comandamentul Armatei 3-a au dat ordine precise arătând modul civilizat cum trebuie să se comporte armata faţă de populaţia bucovineană şi basarabeană, desrobită.

Din numeroasele informaţiuni primite însă la acest Comandament rezultă că o parte din trupele intrate pe teritoriul Basarabiei ca eliberatori, comit însă abateri grave, dând astfel impresia că se găseşte pe un teritoriu duşman, ocupat.

Biroul Statistic Militar informează că o M.U. ar fi ridicat fără nici o formă sau plată, dela colhozurile din comuna Ciolacul Nou şi încă o altă comună, două cirezi de vite, circa 300-350 capete, o turmă de oi şi 5-6 porci, considerându-le pradă de răsboi întrucât au aparţinut Sovietelor.

Acest procedeu a provocat mari nemulţumiri în sânul populaţiei basarabene, care înţelege că dacă Sovietele le-au luat vitele în mod abuziv, Armata Română are obligaţiunea să le restitue locuitorilor, ştergând astfel o nedreptate a stăpânirei odioase bolşevice.

Alţii ridică dela locuitori diferite alimente, păsări, etc., fără a plăti sau acordând preţuri derizorii.

Deasemeni suntem informaţi că, în mai multe localităţi eliberate, ostaşii români s'au dedat la jafuri iar o parte din obiectele furate se evacuează în interior cu camioanele ce se înapoiază pentru a aduce aprovizionări.

Cazurile notate mai sus fiind deosebit de grave ordon să se intre imediat în legalitate, reparând fără întârziere fărădelegile comise faţă de populaţia eliberată de sub jugul bolşevic şi pedepsind sever pe cei abuzivi.

Fiecare caz constatat să fie sancţionat cu toată severitatea. Nu trebuie ca asemenea fapte nedemne de o armată civilizată să întunece măreţia zilelor pe care le trăim.

COMANDANTUL ARMATEI III-a
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ
ss. P. Dumitrescu[1]
P. Dumitrescu

COMUNICAT:
- Tuturor M.U. până la Bg. inclusiv şi
- Serv. Pretoral al Armatei 3-a
- Garnizoana Botoşani

Pe verso:
Comunicat:
Corpul 4 Armată de Munte de Cavalerie
Divizia 5, 6, 7, 8, 13, 14 Infanterie
Divizia 1 Blindate
Brigada 1 Mixtă Munte
Brigada 2 şi 4 Mixtă Munte

1 Petre Dumitrescu (1882-1950), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie şi geniu (1901-1903) şi al Şcolii Superioare de Război (1911-1913). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1903), participă la primul război mondial. Comandant al Armatei a 1-a (24.11.1940-25.03.1941); comandant al Armatei a 3-a (25.03.1941-29.08.1944); pus la dispoziţia Ministerului de Război la 29.08.1944; trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 01.11.1944. În 1946 Tribunalul Poporului l-a acuzat de crime de război, dar Parchetul General al Curţii de Apel Bucureşti l-a absolvit în acelaşi an de învinuirile care i-au fost aduse. General de divizie (din 01.04.1937); general de corp de armată (din 01.02.1941); general de armată (din 18.07.1942).

Brigada 5, 6 şi 8 Cavalerie
Serv. Pretoral
Garnizoana Botoşani

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 411, f. 43+verso.

Documentul nr. 33

CORPUL DE MUNTE
Curtea Marțială
Oficiul poştal militar Nr. 22

Nr. 200.200
1941 luna Iulie ziua 12
CORPUL DE MUNTE
către
M.U. şi E.N.I.

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a cunoaşte că suntem sesizați că în comunele ocupate de armată, se întâmplă dese omoruri în populația civilă în special din aceia evreiască.

Din cercetările făcute nu s'au putut – la majoritatea cazurilor – găsi nici un motiv al acestor acte.

S'a constatat totuşi că cea mai mare parte au fost executați de armată.

Pentru intrarea în legalitate şi pentru prestigiul pe care trebue să-l aibă armata română mai cu deosebire în acest teritoriu, în care intrăm ca eliberatori, ordon:

1/ Nici o execuție nu se va face decât în urma ordinului Comandantului de M.U. şi pentru cazuri bine precizate.

Comandantul de M.U. va aprecia în mod foarte serios, dacă executarea imediată este comandată de interesul superior al asigurării operațiunilor.

Pentru această executare se va încheia un proces verbal – în dublu exemplar – din care unul se va înainta imediat acestui Comandament.

Se va preciza faptul ce se pune în sarcină, dovezile, motivarea executării imediate şi constatarea de către medic a decesului.

În caz contrar, oricât de grav se va încheia acte, cari se vor deferi – imediat – Parchetului Curții Marțiale a acestui Comandament, unde se va trimite după gravitatea faptului şi cel în cauză, sub stare de arest.

Se atrage pentru ultima oară – serioasă atențiune – că, în caz contrar, orice execuție constituind crimă de omucidere, făptuitorul, ca şi cel ce a dat ordinul de executare, vor fi deferiți Curții Marțiale.

2/ Vor putea fi executați de îndată orice civil prins cu arma în mâna ridicată împotriva armatei române sau aliate în baza Decretului Lege Nr. 165 din 30 Ianuarie 1941 – publicat în Monitorul Oficial Nr. 26 din 31 Ianuarie 1941[1], care consideră în apărare legitimă pe militarul atacat.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 26 din 31.01.1941. Decretul-Lege Nr. 165 din 30.01.1941 privitor la întrebuințarea armei de către militari.

3/ Se va opri trupa să facă uz de armă în cantonamente, fără un motiv bine justificat.

Trageri de focuri de armă, chiar în vânt, pe lângă faptul că constituie o risipă criminală a muniției, dar constituie la crearea panicei în populație.

Cer dela toate Comandamentele, până la cel mai mic, să depună toată diligența, tot sufletul şi toată dragostea pentru aducerea la îndeplinire a acestor puncte, pentru fala şi respectul ce trebueşte să însoțească numele de român.

COMANDANTUL CORPULUI DE MUNTE
General de Divizie (ss) Gh. Avramescu[1]

PROCURORUL INSTRUCTOR al
Curții Marțiale a Corpului de Munte
Lt. Col. Magistrat (ss) Barbu Dimescu[2]
P. Conformitate
Grefier
Adjutant Oprişan[3]
ss. indescifrabil

AMR, fond 5465-Direcția Justiției Militare, dosar nr. 2129, f. 72.

Documentul nr. 34

REFERAT
13 iulie 1941

Starea de spirit a populației din regiunea de Nord a Bucovinei eliberate.

1 Gheorghe Avramescu (1884-1945), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1906-1908) şi al Şcolii Superioare de Război (1918-1919). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Comandant al Corpului de Munte (03.06.1941-05.10.1943); comandant al Corpului 3 Armată (05.10.1943-22.02.1944); comandant al Corpului 6 Armată (22.02-30.07.1944); comandant al Armatei a 4-a (30.07-23.08.1944, 31.08.1944-11.01.1945, 18.02-02.03.1945). Mort în împrejurări neelucidate la 03.03.1945, fiind suspectat de implicare într-o tentativă de întoarcere a armelor împotriva sovieticilor. General de divizie (din 08.06.1940); general de corp de armată (din 18.02.1942); general de armată în rezervă (din 09.02.1945).

2 Barbu Dimescu (1901-?), militar de carieră şi magistrat militar român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1916-1917). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Confirmat magistrat militar la 01.06.1928. Procuror la Tribunalul Corpului 2 Armată (01.04.1940-03.08.1945); procuror în cadrul Curții Marțiale a Comandamentului Militar al Capitalei (03.08.1945-22.07.1946); procuror în cadrul Comandamentului Trupelor de Grăniceri (22.07-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat de autoritățile comuniste la 25.11.1952 pentru „crime contra umanității", a trecut prin închisorile Poarta Albă şi Jilava, fiind eliberat la 21.07.1955. Maior magistrat (din 31.10.1936); locotenent-colonel magistrat (din 10.05.1941); colonel magistrat (din 22.06.1944).

3 Nu a putut fi identificat.

1. Populația românească își manifestă bucuria că au revenit la patria lor prin ovațiunile ce le fac trupelor române în trecere prin localitățile lor. Steagul tricolor flutură pretutindeni la casele celor ce au simțit și simt românește.

Dragostea cu care au primit trupele române s'a mai manifestat și prin darurile ce se făceau trupelor cantonate și care au constat în special în alimente, păsări, ouă, viței, etc.

Singura îngrijorare ce domnește astăzi în sânul populației românești este că nu știu ce au făcut sovieticii cu acea parte din populație în special bărbați ce au fost ridicați de aceștia înainte de a părăsi pământul românesc.

2. Populația ucraineană: și aceasta se arată bucuroasă că au scăpat de regimul sovietic care le-a desorganizat proprietatea, familia și biserica.

Totuși această bucurie trebuie luată de noi sub toată rezerva știut fiind că acești ruteni înainte vreme nu ne-au simpatizat iar perfidia cu care sunt înzestrați le este specifică națiunii lor.

3. Evreii stau închiși încă în case, fiindu-le frică să iasă, știindu-se vinovați de multe fapte ce le-au comis sub regimul sovietic împotriva creștinilor.

De altfel aceștia au ocupat sub comuniști un procent de 80 la sută toate funcțiunile ce existau – au devalizat casele creștinilor, în special a celor ce s'au refugiat la noi și au denunțat pentru a fi arestați o mulțime de lume; care din diferite motive n-au putut să se refugieze la noi în țară.

Starea economică

Aceasta este în prezent dezastruoasă. Comerțul fiind etatizat și depozitele golite de ruși, nu se poate nimic cumpăra. Este absolut necesar ca populația creștină deocamdată să fie aprovizionată prin Institutul Național al Cooperației sau altă organizație vremelnică de comerț până se va reveni la normal. Să se confiște tuturor evreilor depozitele de alimente ce și-au făcut sub comuniști și care sunt foarte mari.

Industria

Fabricele au material prim. Pot fi imediat puse în funcțiune. Cu administratori numiți de către Stat și parte din lucrătorii creștini rămași vor putea produce și alimenta depozitele cooperativelor ce sunt sau ce vor lua ființă.

Cu puțină muncă și bunăvoință din partea populației lucrurile își vor lua aspectul normal dinainte vreme.

SUBINSPECTOR
ss. Muscalu[1]

*) Adnotare:
„Exploatat prin dare de seamă din 17. VII. 1941".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 435, f. 51.

1 Muscalu Sisoe (1897-?), polițist și militar în rezervă român; licențiat în Drept. În iulie 1941 îndeplinea funcția de subinspector de Poliție la Inspectoratul de Poliție Cernăuți. Arestat de autoritățile comuniste în 1948, a fost condamnat la 12.11.1955 la 10 ani temniță grea sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare". Eliberat în 30.07.1956. A trecut prin închisorile Piteşti, Târgşor, Făgăraş.

Documentul nr. 35

ROMÂNIA
Inspectoratul Regional de Poliție SECRET
- IAŞI -
Serviciul Poliției de Siguranță
Nr. 25.385–S
Ziua 14 Luna Iulie 1941[1]

CĂTRE
ARMATA IV STAT MAJOR SECȚIA II
- Oficiul Poştal Militar 5 -

La adresa Dvs. Nr. 207.362 din 9 Iulie 1941[2], avem onoare a comunica că rezultatul la Nr. 206.820 din 30 Iunie a.c.[3] s'a comunicat de executare cu Nr. 24.409 din 5 Iulie a.c.[4]

În ceeace priveşte măsurile luate comunicăm că cei suspecți au fost internați în lagăre, luându-se şi ostateci dintre ceilalți evrei pentru a preveni orice abatere spre a fi sancționați.

INSPECTOR REGIONAL,
ss. indescifrabil

Şeful Poliției de Siguranță.
ss. indescifrabil

*) Adnotare:
„15 IULIE 1941. Secția 2 ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 71.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 207.912 din 15.07.1941.
2 Prin ordinul Nr. 207.362 din 09.07.1941 Armata a 4-a solicita Corpurilor 3, 5 şi 11 Armată, Inspectoratelor de Poliție şi Jandarmerie Iaşi, respectiv Galați să raporteze „[…] dacă s'a executat ordinul Marelui Stat Major Nr. 196/941 şi ce măsuri de executare ați luat. […]". AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 62.
3 Vezi documentul nr. 15
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Documentul nr. 36

CORPUL 5 ARMATĂ
STAT MAJOR
Bir. 2
O.P.M. Nr. 34
SECRET

Nr. 5346 din 14.VII.1941[1]
CORPUL 5 ARMATĂ
către
ARMATA IV-a
Secția II-a

Urmare la Nr, 5556 din 12 Iulie 1941[2].

Am onoare a raporta că Divizia de Gardă a luat următoarele măsuri:

1. S'au înființat posturi de control pe itinerariile principale din zona Diviziei.

Patrule mobile de jandarmi din Compania de Poliție a Diviziei patrulează pe aceste comunicații, supraveghind şi firele telefonice-telegrafice.

2. Serviciul Pretoral Div. Gardă, a luat legătura cu jandarmeriile teritoriale din zonă, pentru a conlucra la descoperirea spionilor şi agenților sovietici.

3. Evreii au fost evacuați, conform ordinelor superioare de evacuare.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL M. Kiriacescu[3]
ss. Kiriacescu

ŞEFUL BIUROULUI 2
Maior Vasiliu Ermil[4]
ss. Vasiliu Ermil

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 207.864 din 15.07.1941.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Mihail Kiriacescu (1893-1960), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de cavalerie (1912-1914), al Şcolii Superioare de Război (1921-1923), respectiv al Cursului de Informații de la Versailles şi Saumur (1927). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Corpului 11 Armată (03.02-07.07.1941); şef de Stat Major al Corpului 5 Armată (07.07.1941-25.03.1942); comandant al Diviziei 9 Cavalerie (25.03.1942-10.05.1943); la dispoziția Comenduirii Pieței Iaşi (10.05-22.07.1943) şi a Corpului 2 Teritorial (22.07.1943-22.03.1944). Demisionat din armată şi trecut în rezervă la 22.03.1944. Arestat la 19.01.1951 de autoritățile comuniste şi condamnat în 22.10.1952 la 25 ani muncă silnică, sub acuzația de „crimă de înaltă trădare”. A trecut prin închisorile Jilava, Aiud, Văcăreşti şi Piteşti. A decedat în detenție. Maior (din 01.06.1924); locotenent-colonel (din 01.01.1934), colonel (din 10.05.1938).
4 Vasiliu Ermil (1903-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1920-1922) şi al Şcolii Superioare de Război (1936-1938). Şef al Biroului 2 în cadrul Corpului 5 Armată (01.03.1940-10.12.1941); ofițer în cadrul Secției I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (25.11.1941-25.08.1943); ofițer în cadrul Secției II-a Informații din Marele Stat Major (25.08.1943-04.05.1945); ofițer în cadrul comandamentului Corpului 7 Armată (04.05-01.12.1945); comandant al Regimentului 9 Vânători de Gardă (01.12.1945-09.08.1948); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 31.10.1939); locotenent-colonel (din 22.06.1944); colonel (din 23.01.1946).

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„14 IULIE 1941 Secția 2 ss. indescifrabil”;
„Biroul 2 Văzut. Colonel ss. Ciocan”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 74.

Documentul nr. 37

COMANDAMENTUL CORPULUI III ARMATĂ
STATUL MAJOR
Biuroul 2
Oficiul Poştal Mil. 131

Nr. 21.361 din 14 Iulie 1941[1]
CORPUL III ARMATĂ
către
ARMATA IV-a Secția II-a

Am onoarea a raporta că acest Comandament a dat ordin ca toți evreii din zona operativă să poarte la brațul drept banderola evreiască cu insignele respective.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL ss. Gorsky[2]
N. Gorsky

Şeful Biur. 2
Maior ss. Pungă[3]
C. Pungă

*) Adnotări:
„Dosar 29”;

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 207.866 din 15.07.1941.
2 Nicolae Gorsky-Gorschi (1891-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1913-1915) şi al Şcolii Superioare de Război (1922-1924). Şef de Stat Major al Corpului 3 Armată (01.04.1941-20.03.1943); comandant al Infanteriei Diviziei 14 Infanterie (20.03.1943); comandant al Diviziei 14 Infanterie (din 01.01.1944). Arestat de autoritățile comuniste la 29.04.1953, a fost învinuit inițial de „crime contra umanității” şi condamnat în acelaşi an la 6 ani muncă silnică pentru faptul că „a fost contra Partidului şi a RPR”. A trecut prin închisorile Constanța şi Jilava, fiind eliberat la 20.10.1953. Locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939); general de brigadă (din 23.03.1944). .
3 Constantin T. Pungă (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1900-1922) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Şef al Biroului 2 din Statul Major al Corpului 3 Armată (din 22.06.1941); trecut în rezervă la 09.05.1947. Maior (din 31.10.1939); locotenent-colonel (din 23.02.1944); colonel (din 23.08.1945). Arestat de autoritățile comuniste la 22.10.1948, a fost acuzat că „a dat ordin de a se executa doi spioni sovietici şi mai mulți evrei” fiind condamnat la 31.03.1950 la muncă silnică pe viață. A trecut prin închisorile Jilava, Aiud, Craiova şi Gherla, fiind eliberat la 18.10.1955.

„14 IULIE 1941 Secția 2 ss. indescifrabil”;
„Biroul 2 15 Iulie. Se prezintă Domnului General. Colonel ss. Ciocan”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 75.

Documentul nr. 38

CORPUL 11 ARMATĂ
STAT MAJOR
Bir. 2.
Oficiul Poştal Militar
Nr. 95
SECRET

Nr. 3387
din 14 Iulie 1941[1].
CORPUL 11 ARMATĂ
către
ARMATA 4-a
Stat Major, Secția 2-a.

La ordinul Dvs. Nr. 207.362/941[2];
Am onoare a raporta următoarele:
I/. Situaţia evreilor;
- Evreii din satele din zona acestui Comandament sunt evacuați în lagăre de către autoritățile adm-tive.
- Evreii dela oraşe, capitale de județe, parte au fost internați în lagărul din Tg. Jiu, parte sunt evacuați în lagăre constituite ad-hoc, fiind utilizați la muncile de folos obştesc.
- Evreii din cei mai înstăriți sunt rămaşi la oraşele capitale de județ, asupra cărora se aplică măsurile ordonate de M.C.G. cu Nr. 196/941[3], prin luare de ostatici.
Măsurile luate n'au rezolvat complet problema întrucât evreii continuă activitatea lor subversivă.
Propunem a se lua măsuri ca toți bărbații evrei (şi cei dela oraşe), dela vârsta de 16-57 ani să fie internați în lagăre în interiorul țării.
II/. Situaţia lipovenilor:
Divizia 32 Infanterie raportează că Legiunea Jandarmi Brăila semnalează că bălțile din jurul Brăilei sunt în prezent cutreerate de pescari lipoveni, din comunele Piscul şi Carcaliu.
+)Cum pe Dunăre în prezent sunt camuflate şlepuri şi vapoare cu muniții şi alte materiale de război, nu este exclus ca aceşti lipoveni, transformați în agenți acoperiți, să furnizeze şi să semnalizeze avioanelor inamice locul unde se găsesc aceste vase, mai cu

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 208.008 din 17.07.1941.
2 AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 62. Vezi documentul nr. 35, nota nr. 2.
3 Vezi documentul nr. 15.

seamă că parte din lipoveni, domiciliaţi în Comuna Carcaliu Jud. Tulcea, înainte de începerea ostilităţilor au fugit clandestin în Rusia.

Propunem a li se interzice lipovenilor pescuitul în zona de operaţii[1].

COMANDANTUL CORPULUI 11 ARMATĂ
General de Brigadă
GHINERARU N[2].
ss. Ghineraru

Şeful de Stat Major
Lt. Colonel M. Bădescu[3]
ss. M. Bădescu

*) Adnotări:
„Domnul Colonel”;
„Dosar 29”;
„16 IULIE 1941 Secţia 2 ss. indescifrabil”;
+) „Să li se interzică intrarea în bălţi. Colonel ss. Tudosie”.

1 Prin nota Nr. 208.002 din 17.07.1941 Armata a 4-a a solicitat Corpului 11 Armată să „interzică intrarea lipovenilor în bălţile din zona de operaţii”. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 128.

2 Nicolae Ghineraru (1888-1969), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie şi geniu (1908-1910). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Comandant al Brigăzii 1 Fortificaţii (martie 1940-22.10.1941); comandant al Diviziei 10 Infanterie (23.10-08.11.1941); comandant al Diviziei 2 Infanterie (08.11.1941-01.07.1942); comandant al Grupului Mobil de Etape nr. 1 (01.07.1942-04.04.1943); prefect al judeţului Botoşani (05.04.1943-01.05.1944); trecut în rezervă la 25.10.1942 şi menţinut concentrat. La 31.10.1944 a fost arestat pentru abuzurile săvârşite în calitate de comandant al Diviziei 10 Infanterie, fiind condamnat de Tribunalul Poporului la 17.08.1945 la muncă silnică pe viaţă, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii pentru că „a ordonat acte de teroare, cu cruzime şi represiuni colective pe teritoriul URSS”. A trecut prin închisorile Malmaison, Văcăreşti, Dumbrăveni, Aiud, Craiova şi Gherla, fiind eliberat la 12.09.1956. Locotenent-colonel (din 01.07.1927); colonel (din 01.01.1934); general de brigadă (din 25.10.1939).

3 Mihai Bădescu (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie (1915-1916) şi al Şcolii Speciale de Artilerie (1920-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Corpului 2 Armată (06.07.1940-01.02.1942); şef de Stat Major al Corpului 11 Armată (07-18.07.1941); şef de Stat Major al Diviziei 13 Infanterie (01.02.1942-23.01.1943); şef de Stat Major al Diviziei 4 Pază (23.01.1943-12.04.1944); comandant al Regimentului 19 Artilerie (12.04-25.11.1944); comandant al Cercului Teritorial Bucureşti (25.11.1944-22.04.1945); comandant al Regimentului 7 Artilerie Moto (22.04.1945-26.08.1946); şef de Stat Major al Corpului 2 Armată (26.08.1946-01.08.1947); şef de Stat Major al Regiunii II Militare (01.08.1947-01.11.1950); trecut în rezervă la 01.11.1950. Locotenent-colonel (din 27.02.1939); colonel (din 30.03.1943); general de brigadă (din 04.09.1946).

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 127; Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema Evreiască 1933-1944, Volumul II, Partea a doua*, Bucureşti, 2003, p. 295 (În continuare se va cita Ancel, *Contribuţii*, volumul II, partea a doua).

Documentul nr. 39

Divizia 14-a Infanterie
Stat Major, Biur. 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 10 Nr. 24.283 din 14 Iulie 1941

către

ARMATA III-a
Secţia II-a

Am onoare a vă ruga să binevoiţi a ordona ce trebuie să facem cu evreii ce se găsesc refugiaţi prin diferite comune prin care trecem sau prin păduri şi câmpuri.

Toţi aceştia pare că au luat parte la diferitele rezistenţe organizate de ruşi. Aceasta s'a întâmplat la Mărculeşti şi la Floreşti, unde evreii au luat parte alături de ruşi la rezistenţa ce s'a întâmplat aci.

Suntem de părere ca toţi aceşti evrei să fie trimişi la Chestura de Poliţie Bălţi de unde apoi să fie internaţi în lagăre iar pe cei ce iau parte la lupte contra Armatei noastre să-i executăm pe loc.

D. O
Şef de Stat Major
Lt. Colonel M. Nicolescu[1]

Şeful Biuroului 2
Căpitan, D. Mardale[2]

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 315.

1 Manole Nicolescu (1896-1947), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1916-1917) şi al Şcolii Superioare de Război (1929-1931). Intră în armată cu gradul de sublocotenent de rezervă (1917), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Diviziei 14 Infanterie (01.06.1941-01.08.1942); ofiţer în cadrul Secretariatului General al Ministerului Apărării Naţionale (01.08.1942-01.10.1944); comandant al Regimentului 4 Artilerie Grea (01.10-27.11.1944); şef de Stat Major al Inspectoratului Pregătirii Premilitare (27.11.1944-08.09.1945); comandant al Regimentului 15 Artilerie – din 09.07.1946 Regimentul 6 Artilerie (09.09.1945-20.08.1946); şef de Stat Major al Corpului 4 Armată (20.08.1946-02.01.1947). Maior (din 31.10.1936); locotenent-colonel (din 10.05.1941); colonel (din 22.06.1944).

2 Dumitru Mardale (1905-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1928). Şef al Biroului 2 din cadrul comandamentului Diviziei 14 Infanterie (01.10.1939-01.02.1942); ofiţer în cadrul comandamentului Corpului 4 Teritorial (01.02.1942-25.11.1943); ofiţer în cadrul comandamentului Corpului 4 Armată (25.11.1943-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Căpitan (din 01.06.1938); maior (din 01.04.1944); locotenent-colonel (din 09.08.1946).

Documentul nr. 40

ROMÂNIA
COMANDAMENTUL ARMATEI A 3-a
STAT MAJOR
SECȚIA 2-a
Of. Poştal Militar Nr. 30

Nr. 21.335
Ziua 17 luna Iulie 1941
către

_____

Am onoare a înainta o dare de seamă asupra situației din teritoriile eliberate, întocmită pe baza rapoartelor primite dela Corpul de Munte, Corpul de Cavalerie, Serviciul Poştal şi S.S. al Armatei 3-a.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL, ss. Zaharescu
Zaharescu

p. Șeful Secției II-a
Maior, ss. Mangesius

Mangesius
Comunicat:
M.C.G. Secția II-a Eş. I şi II
M.C.G. Secția Propagandă Eş. I.
Armata 3-a Secția 2-a Eş. I.
" Serv. Pretoral
" Curtea Marțială
Armata 4-a

DARE DE SEAMĂ

Asupra constatărilor făcute în teritoriile eliberate,

Întocmită pe baza rapoartelor dela Corpul de Munte, Corpul de Cavalerie, Pretoratul şi S.S. al Armatei III-a

I. STAREA DE SPIRIT A POPULAŢIEI CIVILE.

1. Populația românească:

Românii primesc cu entuziasm trupele române. Ei se arată foarte mulțumiți de succesul României şi de eliberarea lor de sub stăpânirea iudeo-comunistă.

În trecere prin sate, unitățile au fost primite cu flori şi urale.

În Noua Suliță, Armata Română a fost primită cu muzică de întreaga populație iar la şcoala primară s'a oferit ostaşilor o masă bogată.

În satele Clocuşna şi Secureni (jud. Soroca), populația a oferit ostaşilor hrana pe trei zile fără a cere despăgubiri.

În numeroase alte sate, trupele au fost primite cu daruri, constând în alimente, păsări, vite, etc.

Armata Germană a fost primită cu aceeaşi bucurie şi mulţumire ca şi Armata Română.

Ştirea alarmantă că toţi ţăranii înscrişi în colhozuri vor fi împuşcaţi de români a fost combătută.

Domneşte mare îngrijorare asupra soartei celor ce au fost luaţi de ruşi înainte de retragerea lor. Au fost ridicaţi în special bărbaţii.

2. Populaţia ucraineană:

Şi o parte din ucraineni se arată bucuroşi că au scăpat de regimul bolşevic, care le-a luat totul, i-a pus la impozite enorme, silindu-i să muncească fără răgaz, dar fără folos pentru ei.

Armatele româno-germane au fost în general bine primite şi în satele locuite de ucraineni. În special acei care au servit în unităţile române arată o încredere nemărginită în Armata Română.

Sunt însă mulţi care arată într-o măsură oarecare indiferenţă faţă de noua situaţie.

Ucrainenii par a fi opus o dârză rezistenţă faţă de măsurile fostului regim bolşevic.

Ei s’au organizat în secret încă dela intrarea trupelor bolşevice în Bucovina de Nord şi Basarabia, iar după plecarea bolşevicilor au organizat gărzi naţionale în unele localităţi şi au asigurat paza depozitelor rămase de la Ruşi. Au desfiinţat colhozurile, împărţindu-şi pământul şi vitele.

În unele sate din Bucovina au arborat steaguri ucrainene. Acest caz a fost raportat M.C.G., spre a se lua o măsură uniformă pentru toate teritoriile eliberate.

În concluzie:

Ucrainenii sunt ostili regimului bolşevic, dar sperând în întemeierea Statului Ucrainean independent, nu se identifică cu Statul Român.

Ei formează o minoritate, care-şi manifestă deja tendinţele ei iredentiste.

3. Evreii:

a). O mare parte din evrei s’a refugiat odată cu retragerea trupelor sovietice. Fiind însă lipsiţi de mijloace de transport, foarte mulţi se găsesc la Est de Nistru şi se observă intenţia lor de a se înapoia în teritoriile eliberate.

b). Ei au fost cei mai aprigi partizani ai regimului comunist şi au format elemente de pază ai propagandei comuniste.

Evreii au ocupat sub regimul comunist un procent de circa 80% din toate funcţiunile; şi-au însuşit averile celor mai înstăriţi şi s’au ocupat cu predilecţie cu denunţarea românilor, care apoi au fost deportaţi.

c). Cei rămaşi în teritoriile eliberate s’au arătat ostili din primul moment.

Cu ocazia ocupării unor localităţi au tras din ascunzişuri asupra trupelor române.

În târgul Edineţi, ostaşii au trebuit să verifice casă cu casă şi locuinţele de unde se trăgeau focuri de arme şi de arme automate, de către evrei. Armamentul le-a fost lăsat de sovietici în scopul de a ataca armata în mod mişelesc.

Unde au fost găsiţi cu arme sau stabiliţi ca vinovaţi, au fost executaţi pe loc.

Astăzi stau mai mult ascunşi şi închişi prin case şi beciuri, fie că au fost impresionaţi de măsurile drastice luate contra lor, fie că, ştiindu-se vinovaţi de faptele comise sub regimul bolşevic, se tem de noi sancţiuni.

Populația creştină reacționează violent contra evreilor.

II. ACTE DE TERORISM ŞI DE SABOTAJ.

În afară de cazuri când agenții iudeo-comunişti au tras în armată şi în special în ofițeri, restul populației nu s'a dedat la asemenea acte, arătându-se loială față de noul regim.

Trupele sovietice în retragere au dat foc oraşelor şi depozitelor, au distrus instituții, clădiri publice, lucrările de artă şi comunicațiile.

La căile ferate au tăiat aproape şină cu şină, podurile au fost aruncate în aer, iar stâlpii de telegraf tăiați.

La Hotin, unde era o herghelie, caii au fost legați câte 15 şi omorâți cu tunul. Astfel au fost împuşcați sute de cai.

III. PAZA TERITORIULUI.

1. Prin punctul Hotin a revenit în țară o parte din Românii deportați de ruşi pentru Siberia. Odată cu aceştia s'au întors şi numeroşi evrei care au fugit odată cu armata rusă.

În ziua de 14 Iulie s'a luat măsura ca trecerea peste Nistru să fie oprită, iar acum numeroase persoane stau pe malul de Nord al Nistrului şi imploră să fie trecuți peste apă, fiind muritori de foame.

Este necesar ca grănicerii să fie instalați cât mai curând de-a lungul Nistrului, exercitând un control sever al trecerilor.

Propunem ca trecerea românilor şi înapoierea lor la vetre să fie permisă, după o triere amănunțită, împiedicându-se în acelaşi timp – prin orice mijloc – trecerea evreilor.

Aceştia din urmă au, desigur, toți câte o culpă (altfel nu fugeau) şi acum, neavând unde pleca şi nici mijloace de transport, vor căuta şi găsi un punct de trecere mai slab păzit, pe unde să se înapoieze în mod clandestin în țară.

2. Organele administrative şi jandarmii rurali să fie urgent trimişi în toate părțile teritoriilor eliberate, imediat ce sunt ocupate de armata operativă.

În majoritatea satelor s'au constatat grave fricțiuni între populația creştină şi evrei, între oamenii regimului sovietic şi regimul românesc. Intrigi, ură şi patimi, manifestate prin crimă şi execuții făcute chiar de populația locală.

Sunt sate unde populația şi-a făcut singură dreptate, pedepsind cu moartea pe cei vinovați sau numai acuzați de o vină oarecare fictivă, răzbunându-se.

În unele sate populația românească a arestat pe conducătorii care au oprimat-o sub regimul sovietic şi i-a predat posturilor de jandarmi. Unele din posturi nu i-au primit pe motivul că nu-i pot încadra ca infractori în nici un articol de lege. Văzând aceasta, populația i-a alungat din sate iar azi aceste elemente cutreieră regiunea şi se pot deda uşor la tot felul de crime.

Urmează a se da jandarmilor ordine precise de felul cum trebuie să procedeze față de aceste elemente.

E necesar să se evite panicile create de evrei sau agenți duşmani în spatele frontului.

IV. STAREA ECONOMICĂ. Este în prezent dezastruoasă.

a). Comerțul a fost etatizat şi depozitele golite de ruşi, nu se poate cumpăra nimic.

Este absolut necesar ca populația să fie aprovizionată prin Institutul Național al Cooperației sau altă organizație până la revenirea la normal.

Să se confişte evreilor depozitele de alimente, ce şi-au creat sub regimul comunist şi care depozite sunt uneori foarte bogate.

Se remarcă în special lipsa articolelor de îmbrăcăminte şi a fabricatelor de tot felul.

Schimbul se face cu oarecare greutate, din cauza dezorientării în ceea ce priveşte valoarea leului faţă de rublă.

V. INDUSTRIA.

Fabricile dispun de materii prime; pot fi puse imediat în funcţiune. Cu administratori numiţi de către Stat şi parte din lucrătorii creştini rămaşi, vor putea produce şi alimenta depozitele cooperativelor, ce sunt sau vor lua fiinţă.

VI. PRIZONIERII.

Din interogările luate prizonierilor rezultă că**:**

- majoritatea lor au fost încorporaţi în preajma izbucnirii războiului, fără nici o instrucţie.
- mulţi au vârsta de 18-19 ani, alţii, din contră, sunt relativ bătrâni, iar unii dintre ei chiar dispensaţi de serviciul militar.
- majoritatea declară că s’a predat de bunăvoie, neavând pentru ce lupta.
- soldaţii din armata roşie erau trataţi cu brutalitate, trataţi cu neîncredere, ameninţaţi cu împuşcarea şi loviţi pentru cea mai neînsemnată greşeală şi insuficient hrăniţi

Ei afirmă că, în general, moralul armatei ruseşti este foarte scăzut; numai o mică parte vrea să lupte: ofiţerii, comisarii politici, evreii şi tinerii comunişti.

Prizonierii explică fidelitatea acestora faţă de regimul bolşevic prin situaţia lor materială mai bună.

- Unităţile din Basarabia au avut o compunere neomogenă. Înainte cu câteva zile de izbucnirea războiului, au fost ridicaţi numeroşi locuitori, îmbrăcaţi militari la centre de strângere şi după ce erau înarmaţi erau aşezaţi în diverse puncte pe Prut cu misiunea de a întârzia trecerea.

Printre aceştia s’au găsit şi unităţi aduse din interior, în special din regiunea Turchestan şi Crimeea.

Basarabenii au depus o slabă rezistenţă şi au tras mai mult de frica gradaţilor, care îi încadrau.

Transmisiunile au funcţionat defectuos, din care cauză unităţile erau dezorientate.

Sovietele au contat mult şi pe conlucrarea populaţiei simpatizante cu regimul comunist.

Speranţele lor însă nu au fost realizate.

p. ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL, ss. V. Botezatu
V. Botezatu

p. Şeful Secţiei II-a
Maior, ss. Mangesius
Mangesius

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 411, f. 106-110; fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 753, f. 317-321.

Documentul nr. 41

HUGHES

DACIA[1]
către
Dragoş[2], Flacăra[3], Ion[4], Crişan[5], Basarab[6]

În conformitate cu ord. Nr. 1241 al Ialomiţei[7].

Rugăm comunicaţi imediat M.U. în subordine că este interzisă evacuarea evreilor din zonă fără un contact prealabil cu Prefectul judeţului respectiv. stop

În niciun caz nu se vor evacua femeile şi copiii. Stop

Orice internare de suspect se va face numai de organele de poliţie şi jandarmerie care au evidenţa lor. stop

Deasemenea şi persoanele apreciate de Comandamente ca suspecte vor fi semnalate pentru internare tot organelor de poliţie şi jandarmerie. stop

Comunicat comandamentelor imediat în subordine.

D. 3 X.B.
ss. indescifrabil

Nr. 207.769 din 17.VII.1941

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 98.

Documentul nr. 42

CONF. PERSONAL.

Nr. 596 din 18.7.1941
DIVIZIA 8-a INFANTERIE
Serv. Pretoral
către
LEGIUNEA DE JANDARMI SOROCA

Înaintăm un număr de 69 evrei prevăzuţi în alăturatul tabel nominal[8] ca unii ce sunt din oraşul Soroca şi pe care Dvs. trebuie a lua imediat măsurile de rigoare pentru ca ei să fie trecuţi ori oriunde şi ori şi cum Nistrul.

1 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
2 Indicativul codificat al Corpului 3 Armată.
3 Indicativul codificat al Corpului 5 Armată.
4 Indicativul codificat al Corpului 11 Armată.
5 Indicativul codificat al Diviziei 35 Infanterie.
6 Indicativul codificat al Diviziei 7 Infanterie.
7 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Postul de Comandă Înaintat.
8 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Vi se anexează în copie şi ordinul Dlui General Topor[1], dat cu ocazia inspecţiei ce a făcut D-sa prin Basarabia.

PRETORUL COMAND. M.U. OF. POŞT. MILITAR 118
Lt. Colonel, /ss/ Ursoiu[2]

COPIE: 17.7.1941

Ţara n'are nevoie de evrei şi trebuie curăţită de evrei.
Nici o M.U. n'a mai trimis evrei în interior în lagăre căci nu există nici un lagăr.
Eu nu am înfiinţat nici un lagăr şi nici nu am dat un asemenea ordin.
Este oprit a mai trimite evrei în interior şi nici hrană Legiunile nu are de unde să le dea.
Legiunea are ordin a vă înapoia toţi evreii.
Conformaţi-vă.

GENERAL, /ss/ Ioan Topor

Se certifică de noi prezenta copie fiind conformă cu originalul.

PRETORUL COMAND. M.U.
Of. Poştal Militar 118
Lt. Colonel, /ss/ Ursoiu

1 Ioan Topor (1885-1950), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie şi cavalerie (1905-1907). Întră în armată cu gradul de sublocotenent (1907); participă la primul război mondial. La data de 01.04.1916 este transferat definitiv la Jandarmerie cu gradul de căpitan. Mare Pretor pe lângă Marele Cartier General (22.07-01.09.1941, 20.09-09.11.1942); ajutor al inspectorului general al Jandarmeriei (01.09.1941-20.09.1942, 09.11.1942-29.08.1944); pus la dispoziţia Ministerului de Război la 29.08.1944; trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 14.12.1944. În calitate de mare pretor al armatei este responsabil de ororile petrecute în urma ordinelor de „curăţare a terenului" şi de deportare a evreilor din Basarabia şi Bucovina de nord în Transnistria. A fost arestat de autorităţile comuniste, acuzat de „crime de dezastrul ţării prin săvârşire de crime de război" şi condamnat la 02.07.1945 de către Tribunalul Poporului din Bucureşti la temniţă grea pe viaţă, degradare civică pe timp de 10 ani şi confiscarea averii. Moare în detenţie, în penitenciarul Aiud la 22.06.1950. Colonel (din 01.10.1928); general de brigadă (din 01.04.1937); general de divizie (din 18.07.1942).

2 Dumitru Ursoiu (1893-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1913-1915). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Pretor al Diviziei 8 Infanterie (1941); comandant al Inspectoratului Jandarmeriei Suceava (1940, 1944). Arestat de autorităţile comuniste la 12.03.1952, sub învinuirea de „manifestări cu ocazia reformei băneşti şi reformele economice făcute", fiind eliberat la 19.12.1953. Rearestat la 15.09.1955, a fost învinuit de „crime contra umanităţii-a împuşcat 30 de partizani sovietici". A trecut prin închisoarea Jilava, fiind eliberat la 13.10.1955. Căpitan (din 01.10.1919); maior (din 01.04.1932); locotenent-colonel (din 08.06.1940).

Fila 153-154 Dos. 2 Vol. 1./941
Chestiuni poliţieneşti Leg. Soroca

Se certifică de noi fiind conformă cu originalul.

Şef Bir. II. or.
ss. indescifrabil

*) Adnotare:
„Evrei".

Arhivele Naţionale Istorice Centrale Bucureşti, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 133/1941, f. 5 (În continuare se va cita ANIC). Copie în United States Holocaust Memorial Museum Washington, RG-25.002M, rola nr. 15 (În continuare se va cita USHMM).

Documentul nr. 43

COPIE

Secret
Intr. No. 280
20.VII.1941

NOTA INFORMATIVĂ
No. 589 din 18 Iulie 1941

Ni se semnalează că evreii din lagărul Podul Iloaei, internaţi în urma evenimentelor petrecute la Iaşi în zilele de 28 şi 29 Iunie a.c. fac schimb de corespondenţă în mod clandestin cu evreii rămaşi în Iaşi, prin intermediul unor curieri creştini, cari profitând de avantajele de călătorie ce au pe C.F.R. se deplasează foarte des dela Podul Iloaiei la Iaşi şi retur.

Unul dintre aceşti curieri este Vestic Vasile[1] din Podul Iloaei, decorat cu Virtutea Militară, care având gratuitate pe C.F.R. (carnet 0845) se pretează la acest serviciu, în schimbul unor sume de bani ce primeşte dela evrei.

Acest oficiu se spune că este făcut şi de către unii funcţionari de stat.

Asemenea se semnalează că evreii din lagărul P. Iloaei se bucură de anumite avantaje, cari sunt în contradicţie cu scopul pentru care au fost internaţi.

Astfel:

- Se adună în grupuri mari pe străzile din Podul Iloaei şi discută diferite chestiuni, cu evreii localnici.
- Primesc pachete dela rudele lor din Iaşi fără a fi controlate.
- Primesc vizita a diferite persoane (mascate rude) ce se deplasează cu maşinile dela Iaşi la Podul Iloaei.

1 Nu a putut fi identificat.

Supravegherea acestor internaţi pare că este foarte slabă.
Informaţie verificată.

*) Adnotări:
„No. 1619. 20.VII.1941 Serviciul Marelui Pretor pentru verificare şi măsuri p. Şeful S. II. Colonel ss. Petrescu[1]”;
„Copie scoasă din dosarul No. 1 al Marelui Cartier General Serviciul Marelui Pretor.- Secret, Corespondenţă diversă”;
„pag. 439”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alţii), volumul I, f. 208.

Documentul nr. 44

Marele Cartier General COPIE
Secţia II-a 18 Iulie 1941
No. 1561/B.

NOTA

Divizia 13-a raportează telegrafic:
- În spatele frontului acte de sabotaj, în special din partea evreilor.
- În localităţile Dubna, Stoicani, Dumbrăveni multă populaţie comunistă şi evrei ce se dedau la acte dăunătoare operaţiunilor.
Cere curăţirea spatelui Diviziei.
Luându-se şi avizul Marelui Pretor[2] s’a căzut de acord asupra următoarelor măsuri:
Să se disloce la Bălţi imediat Compania 23 Poliţie de la Iaşi (la Iaşi sunt două Companii de Poliţie şi un Batalion de Jandarmi).

1 Gheorghe N. Petrescu (1898-1977), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie şi geniu (1916-1917) şi al Şcolii Superioare de Război (1934-1936). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Şef al Biroului 2 Contrainformaţii din cadrul Secţiei II Informaţii a Marelui Stat Major (01.10.1937-01.07.1942, 20.05.1943-05.03.1944), calitate în care a fost implicat în deportarea evreilor din Bucovina şi Moldova de nord în toamna anului 1941. Şef de Stat Major al Diviziei 14 Infanterie (01.07.1942-20.05.1943); Comandant al Regimentului 6 Artilerie (05.03-23.08.1944); şef de Stat Major al Corpului 6 Armată (23.08.1944-03.05.1945); trecut în rezervă la 01.09.1945. Este arestat succesiv în 04.05.1945, respectiv 26.01.1946 şi anchetat în privinţa implicării sale în măsurile antievreieşti. La 21.08.1951 este arestat a treia oară şi anchetat referitor la activitatea sa de fost ofiţer de informaţii, fiind acuzat de „activitate intensă contra clasei muncitoare”. A fost condamnat în 1953 la 10 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii. Este eliberat în 1955, fiind graţiat în urma Decretului 421/1955. Reabilitat în 1998 de Curtea Supremă de Justiţie. Maior (din 10.05.1934); locotenent-colonel (din 31.10.1939); colonel (din 31.10.1943).
2 Generalul de jandarmi Ioan Topor.

Acea companie să fie împinsă dela Bălți, pe teren, în spatele Diviziei 13-a şi 14-a pentru întărirea Jandarmeriei Teritoriale până la completa curățire a terenului până la Nistru.

Rugăm a aproba această propunere, cum şi punerea la dispoziție a mijloacelor necesare de către Secția 6-a.

Şeful Secției II-a
Lt. Col. ss. Dinulescu[1]

Pentru conformitate
Şeful Biroului
Lt. Colonel ss. Gh. N. Petrescu

*) Adnotări:
„18.7.1941 A cui e? Se vor transporta pe jos. General ss. Tătăranu";
„Prezenta copie fiind conform cu copia aflată în dosarul No. 1 al Marelui Cartier General, Serviciul Marelui Pretor, Secret, Corespondență diversă, copie aflată la pagina no. 526. Jurist ss. indescifrabil avocat".

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alții), volumul I, f. 209.

Documentul nr. 45

Preşedinția Consiliului de Miniştri
Nr. 9271 CC / 1941

Comunicat

Constatând că evreii din Galiția caută pe toate căile să se strecoare în România, în mod clandestin, Dl General Antonescu a ordonat ca să se interzică cu desăvârşire orice fel de pătrundere pe teritoriul nostru, evreii care au trecut frontiera şi care vor mai încerca să fie considerați ca spioni şi executați, iar agenții de la frontieră care ar îngădui

1 Radu Dinulescu (1898-1984), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916), al Şcolii Superioare de Război (1923-1925) şi al Şcolii de aplicație al infanteriei de la Versailles (1926-1927). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şeful Secției a II-a din Marele Cartier General (22.06-30.10.1941); şeful Secție a II-a din Marele Stat Major (30.10.1941-01.03.1942); ataşat militar la Stockholm (01.03.1942-10.03.1945); trecut în rezervă la 26.03.1945. Arestat de autoritățile comuniste la 16.01.1950, a fost învinuit de crime contra umanității şi condamnat la 08.08.1951 la 15 ani muncă silnică, fiind grațiat la 12.11.1955. În mod paradoxal la 24.01.1957 a fost condamnat din nou la 5 ani detenție riguroasă şi confiscarea averii – sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare", pedeapsă ce fusese grațiată prin Decretul 421/1955 – fără a fi întemnițat. A trecut prin închisorile din Văcăreşti, Jilava, Făgăraş, Galați. A fost reabilitat de Curtea Supremă de Justiție în 1997. Maior (din 10.05.1930); locotenent-colonel (din 01.10.1938); colonel (din 31.10.1941).

sau n-ar purta toată grija pentru interzicerea unor asemenea migrațiuni să fie pedepsiți ca complici şi executați ca şi vinovații.

Bucureşti, 18 Iulie 1941
Nr. 255

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 700, f. 101.

Documentul nr. 46

INSPECTORATUL REGIONAL DE POLIȚIE GALAȚI
Serviciul Poliției de Siguranță.
SECRET

Nr. 14.338 S[1]. 19 Iulie 1941.

CĂTRE
ARMATA IV-a.
Oficiul Poştal Militar No. 5

La ordinul Dvs. Nr. 207.558 din 12 Iulie 1941[2], avem onoare a vă raporta că prin raportul nostru Nr. 14.026 din 14 Iulie a.c.[3] s'a comunicat că organele polițienești din această regiune au executat măsurile luate contra evreilor din ordinul Ministerului, transmis Prefecturilor de Județ.

Numărul 24.409 S./1941[4], la care vă referiți în ordinul Dvs. de mai sus, nu se găseşte primit la acest Inspectorat.

Alăturat înaintăm detailat măsurile luate contra evreilor şi felul cum au fost executate de către Polițiile din raza acestui Inspectorat.

/INSPECTOR REGIONAL DE POLIȚIE
ss. indescifrabil

/Şeful Serviciului
ss. indescifrabil

MĂSURILE LUATE CONTRA EVREILOR ŞI FELUL CUM AU FOST EXECUTATE DE CĂTRE POLIȚIILE DIN RAZA ACESTUI INSPECTORAT

I. LA GALAȚI:

1 Documentul a fost înregistrat de Armata 4-a, Secția II-a, cu Nr. 208.285 din 23.07.1941.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

a) Organele Chesturei, în baza ordinului Nr. 4599 din 30 Iunie a.c.[1] al Ministerului Afacerilor Interne, transmis prin Prefectura Jud. Covurlui cu Nr. 1065 din 1 Iulie a.c.[2], au ridicat şi internat în 15 lagăre înfiinţate în localitate, un număr de 3328 evrei. Această operaţiune a decurs dela 2-6 Iulie a.c. Paza lagărelor se face de către Inspectoratul Regional de Jandarmi.
b) Pentru restul evreilor ce întruneau condiţiunile de a fi internaţi în lagăre s'au luat următoarele măsuri:
1) Interzicerea circulaţiei prin oraş între orele 18-7 dimineaţa.
2) Verificare la domiciliu şi adăposturile colective în cari dorm noaptea; pentru aceasta s'a întocmit tabele de locatarii acestor adăposturi.
3) Toţi evreii cari vor fi găsiţi circulând între orele 18-7 vor fi cercetaţi şi dacă nu se vor stabili fapte pedepsibile de Lege în sarcina lor, vor fi consideraţi suspecţi şi vor fi internaţi în lagăr.
S'au luat şi 15 ostateci.
II. LA R. SĂRAT.
În urma ordinului primit dela Prefectura Jud. R. Sărat, organele poliţieneşti locale au obligat pe toţi evreii între 18-60 ani din oraşul R. Sărat să locuiască în timpul nopţii numai în imobilele situate în centrul oraşului, adică pe străzile: Centrală, Principele Ferdinand, Curcănari şi Milcov, socotindu-se această zonă cartier evreiesc.
În timpul zilei fiecare îşi exercită profesia respectivă.
În această situaţie se găsesc un număr de 242 evrei.
Cartierul este păzit prin patrule de gardieni publici şi patrule militare.
S'au mai luat 15 ostateci dintre evreii cei mai reprezentativi cari au fost obligaţi să locuiască în casa unui oarecare evreu Carol Schwartz[3] din Str. Cuza Vodă, şi li s'au pus în vedere că vor fi executaţi în cazul când ceilalţi evrei se vor deda la acţiuni dăunătoare Siguranţei Statului.

Tuturor evreilor de orice vârstă şi sex li s'a interzis circulaţia între orele 20-7.

III. LA FOCŞANI:
În conformitate cu ordinul Nr. 108 din 1 Iulie 1941[4] al Prefecturei locale, organele Poliţiei Focşani au ridicat dela domiciliile lor pe toţi evreii bărbaţi între 18-60 ani, punându-i în regim de lagăr în Şcoala Evreiască, Dispensarul Evreiesc şi 8 clădiri din cartierul evreiesc din acel oraş. În total au fost ridicaţi 1112 evrei, alegându-se din aceştia un număr de 20, ca ostateci.

În ziua de 4 Iulie, Prefectura Jud. Putna prin ordinul Nr. 657/1941[5], a dispus punerea în libertate a tuturor evreilor aflaţi sub regim de lagăr, reţinând un număr de 65 ca ostateci.

Conform ordinului Prefecturei Jud. Putna, evreii evacuaţi depe teritoriul rural şi urban al Oraşelor Adjud şi Mărăşeşti, au fost aduşi în oraşul Focşani.
IV. POL. TECUCI:

1 Vezi documentul nr. 14.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a putut fi identificat.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
5 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

În vederea executării ordinului Nr. 4599 din 1 Iulie 1941 al Ministerului de Interne, Domnul Prefect al Judeţului Tecuci în urma consfătuirei avute cu Dl. Comandant al Garnizoanei, Primarul Oraşului, Procurorul şi Şeful Poliţiei, a emis ordonanţa Nr. 10.399/1941[1] prin care s'a stabilit domiciliul obligatoriu evreilor din teritoriul rural al acelui Judeţ.
Ca garanţie, au fost luaţi ca ostateci un număr de 15 evrei.
În ziua de 12 Iulie a.c., Prefectura locală a emis ordonanţa Nr. 11.092[2] ca urmare la ordonanţa Nr. 10.399/1941 prin care s'a hotărât că evreii nu mai au voie a părăsi domiciliul decât pentru aprovizionare zilnică între orele 8.30-10; medicilor, comercianţilor, funcţionarilor comerciali evrei nu le este permisă circulaţia în restul zilei decât pe baza autorizaţiei eliberată de Poliţie.
Nici un evreu nu poate părăsi oraşul decât cu aprobarea Prefecturei de Judeţ.
V. POL. BÂRLAD.:
Din Jud. Tutova s'au adunat de către Legiunea de Jandarmi 180 evrei şi li s'a fixat domiciliul în oraşul Bârlad, într'un Ghetou stabilit de comun acord cu Dnii. Prefect, Comandant al Garnizoanei şi Şeful Poliţiei.
În ziua de 2 Iulie a.c. în baza ordinului Ministerului de Interne Nr. 4599 din 1 Iulie a.c., primit prin Prefectura de Judeţ, toţi evreii între 16 şi 60 de ani au fost adunaţi de Org. Pol. într'un cartier evreiesc, fixat de Dnii. Prefect de Judeţ, Comandant al Garnizoanei şi Şeful Poliţiei.
Li s'au pus în vedere tuturor evreilor că nu mai au voie să circule între orele 20-7, în care scop s'a emis şi ordonanţă de Prefectură.
S'au luat 10 conducători cunoscuţi ai evreilor drept ostateci, fixându-li-se domiciliu obligatoriu într'o sinagogă şi li s'a pus în vedere că orice act produs din partea evreilor le va atrage executarea.
S'au luat măsuri pentru paza cartierului evreiesc. S'a dat zilnic câte 130-150 evrei la cererea autorităţilor, inclusiv Comandatura Germană, pentru munca de folos obştesc.
VI. LA BUZĂU:
Prefectura locală prin ordinul Nr. 77 din 1 Iulie a.c[3]. a dispus internarea evreilor. În ziua de 2 Iulie a.c., toţi evreii între 18-60 ani au fost internaţi în lagăr, fixându-se clădirea Liceului Haşdeu din acel oraş.
Au fost internaţi 353 evrei, dintre care s'au luat 14 ostateci.

*) Adnotări:
„Dosar 29";
„23 IULIE 1941 Secţia 2 ss. indescifrabil";
„Biroul 2 Relaţii. Colonel ss. Ciocan";
„Cu No. 207.558/1941 s'a cerut Inspectoratului de Poliţie Galaţi să comunice măsurile pe care le-a luat pentru executarea ordinului Armatei IV No. 206.820[4] relativ la evrei (circulaţia lor, luarea de ostatici). Prin corespondenţa alăturată se arată măsurile luate

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Vezi documentul nr. 15.

care respectă întrutotul prevederile ordinului No. 206.820 al Armatei IV. Şeful Biroului 2. Maior ss. V. Apostolescu";
„23 Iulie. Văzut. Colonel ss. Ciocan".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 114-117.

Documentul nr. 47

NOTA
21.VII.1941

Ordinul Nr. 2436/1941[1] primit dela Patria[2] prevede că Domnul General Antonescu a ordonat în privinţa evreilor:

- să li se interzică circulaţia între orele 18 şi 6 dimineaţa;
- în acest interval de timp să fie grupaţi pe cartiere şi adunaţi în anumite clădiri mai mari – sub pază – pentru a se supraveghea şi sancţiona imediat orice încercare de turburare;
- să se ia ostateci dintre conducătorii evreilor şi să fie împuşcaţi imediat ce se va produce un act de rebeliune.

*
* *

Pe baza acestui ordin Ministerul de Interne a dat Poliţiilor şi Prefecturilor ordinul Nr. 4599[3] iar Armata IV-a a dat ordinul Nr. 206.820 din 30 Iunie[4] Comandamentelor de M.U., Inspectoratelor de Poliţie şi Jandarmi Iaşi şi Galaţi.

Pe baza lor Poliţiile au trecut la execuţie.

*
* *

Garnizoana Focşani cu Nr. 1062/1941[5] raportează că Ministerul de Interne a revocat măsura de a se aduna evreii în cartiere evreieşti, astfel că ei sunt liber între orele 7-20 în tot oraşul constituind o primejdie.

1 Vezi documentul nr. 14.
2 Indicativul codificat al Marelui Cartier General.
3 Vezi documentul nr. 14.
4 Vezi documentul nr. 15.
5 Nu a fost identificat printre documentele cercetate. La 23.07.1941 Dacia raporta Patriei următoarele:
„[,,,]
Garnizoana Focşani face cunoscut că Ministerul de Interne a revocat măsura de a aduna evreii în cartiere evreieşti.
Garnizoana împreună cu poliţia luase această măsură pe baza ordinului Nr. 2436/1941 primit de la Patria şi ordinul Nr. 4599/1941 primit de poliţii de la Ministerul de Interne.
De asemenea Ministerul de Interne a revocat măsura ce se luase în acel oraş, ca evreii să poarte un semn distinctiv.

*
* *

Prefectura Putna – ca şi alte Prefecturi – a dat dispoziţiunea ca evreii să poarte un semn distinctiv.

*
* *

Ministerul de Interne a revocat şi această măsură luată de Prefectura Putna.

*
* *

Garnizoana Focşani cere să se menţină măsura luată de a se strânge evreii în cartierele depărtate de zone, instituţii şi stabilimente militare, precum şi dispoziţiunea de a purta un semn distinctiv.

ŞEFUL SECŢIEI II-a
COLONEL, ss. Ciocan
I. Ciocan

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„Telegramă la Patria ss. indescifrabil”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 110.

Documentul nr. 48

Dosar Nr. 1 bis
Strict secret
din 1941
Fila Nr. 27

Ordin Circular Nr. 38.985 din 22 Iulie 1941

Se transmite mai jos în copie ordinul Nr. 5811 din 18 Iulie 1941 al Ministerului Af. Interne.

D. O.
Şeful Serv. Jandarmeriei
Colonel, /ss/ Tobescu[1]

Rog dispuneţi”. Pe telegramă a fost pusă rezoluţia: „S’a intervenit la Ministerul de Interne. ss. indescifrabil”. AMR, fond 3831-Marele Cartier General, dosar nr. 3827, f. 8.

1 Constantin Tobescu (1893-1951), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1911-1913). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Este transferat definitiv la Jandarmerie la 01.09.1920. Şeful Serviciului Jandarmeriei din cadrul Inspectoratului General al Jandarmeriei (19.09-31.12.1940, 24.01.1941-01.06.1943); director al Direcţiei Siguranţei şi Ordinii Publice din cadrul

Copie: Domnul General Antonescu Conducătorul Statului a dat dispoziţiuni formale ca toţi evreii ce se găsesc în lagărele de muncă şi prizonierii să fie puşi la muncă grea, dacă fug se împuşcă unul din zece, dacă nu muncesc cum trebuie să nu li se dea mâncare şi nici nu sunt lăsaţi să primească sau să cumpere.

Ministru Subsecretar de Stat.
General, /ss/ I. Popescu

ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 133/1941, f. 9. Copie în USHMM, RG-25.002M, rola nr. 15; Ancel, *DCFRJH*, volumul II, documentul nr. 181, p. 468.

Documentul nr. 49

Nr. 21.501[1]

ROMÂNIA — Ziua 22 luna Iulie 1941
COMANDAMENTUL ARMATEI A 3-a
STAT MAJOR
SECŢIA 2-a
Of. Poştal Militar Nr. 30
SECRET

Către
DIVIZIA 14-a
Stat Major

La Nr. 24.283 din 14 Iulie 1941[2].

Cu onoare vă rugăm a dispune ca:

- Cei dovediţi că au luptat contra noastră să fie constituiţi prizonieri şi urmează soarta acestora.
- Cei suspecţi vor fi strânşi pe judeţ şi internaţi.
- Cei cari comit acte contra armatei şi sunt surprinşi asupra faptului, vor fi executaţi pe loc, conform ordinelor în vigoare.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL ss. Zaharescu

p. Şeful Secţiei II-a
Maior ss. Mangesius

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 317.

Inspectoratului General al Jandarmeriei (01.06.1943-23.08.1944). Arestat la 24.09.1944, a fost predat sovieticilor la 12.10.1944 fiind transportat şi anchetat în URSS. Readus în ţară în 1946, este condamnat de autorităţile comuniste în 02.07.1951 la 10 ani închisoare. Moare în închisoarea din Tg. Ocna. Locotenent-colonel (din 01.04.1932); colonel (din 01.06.1938); general de brigadă (din 20.03.1943).

1 Documentul a fost înregistrat de Divizia 14 Infanterie, Biroul de Contrainformaţii, cu Nr. 24.405 din 22.07.1941.

2 Vezi documentul nr. 39.

Documentul nr. 50

HUGHES

DACIA[1]
către
PATRIA[2]

Raportăm următoarele:

Garnizoana Focşani face cunoscut că Ministerul de Interne a revocat măsura de a aduna evreii în cartiere evreieşti.

Garnizoana împreună cu Poliția luase această măsură pe baza ordinului Nr. 2436/1941[3] primit dela Patria şi ordinului Nr. 4599/1941[4] primit de Poliții dela Ministerul de Interne.

Deasemenea Ministerul de Interne a revocat măsura ce se luase în acel oraş ca evreii să poarte un semn distinctiv.

Rog dispuneți.

D 39 X B
ss. indescifrabil

Nr. 208.179 din 22 Iulie 1941

*) Adnotări:
„346 – 22 – VII – 941 – 12.30”;
„Dosar 29”;
„Ialomița[5] 22.12.30 ss. indescifrabil”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 109.

Documentul nr. 51

ARMATA 3-a
Stat Major
Secția 2-a
Of. Poştal Militar Nr. 30

Nr. 22.591 din 23 Iulie 1941

către

Vezi comunicatul pe verso

Confidențial-Personal

Se atrage serioasa atențiune Comandanților de M.U. şi Servicii asupra următoarelor fapte:

1 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
2 Indicativul codificat al Marelui Cartier General.
3 Vezi documentul nr. 15.
4 Vezi documentul nr. 14.
5 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Postul de Comandă Înaintat.

Armata a fost sesizată că soldații din unitățile ce operează în Ucraina au făcut abuzuri cari sunt nedemne de numele de ostaş român şi de haina noastră militară. Astfel:

- Au intrat cu forța în casele locuitorilor amenințând pe proprietar cu arma;
- Au furat lucruri din case;
- Au devastat stupuri cu albine;
- Au luat vite fără ştirea nimănui şi fără să plătească un ban;
- Nu se dă atențiunea cuvenită lăcaşurilor sfinte, rămase în număr foarte mic intacte de pe urma comuniştilor.

Deşi aceste cazuri sunt cu totul izolate, ordon Comandanților de M.U. şi Servicii să ia cele mai drastice măsuri contra jefuitorilor care pătează prin faptele lor bunul renume al armatei şi sentimentele ei adânci religioase, care au determinat populația ucraineană să ne primească pretutindeni cu vie satisfacție şi caldă ospitalitate.

Rog pe toți ofițerii să profite de ocazie şi să explice trupelor prin cazuri concrete situația populației din teritoriile desrobite de comuniști, în comparație cu starea de la noi, care din toate punctele de vedere, religios, moral, cultural şi economic este mult mai bună.

COMANDANTUL ARMATEI III-a
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ
ss. Petre Dumitrescu
P. Dumitrescu

Comunicat:
C. 4 A.
Corpurile de Munte şi Cavalerie
Divizia 5, 6, 7, 8, 13 şi 14 Infanterie
Divizia 1 Blindată
Brig. 1, 2 şi 4 Mixtă Munte
Brig. 5, 6 şi 8 Cavalerie
Serviciul Intendenței
Serviciul Sanitar
Secția III şi IV.

*) Adnotări:
„Biroul 2”;
„Dosar”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 481, f. 75; dosar nr. 399, f. 472.

Documentul nr. 52

CONDUCEREA ŞI ADMINISTRAREA BASARABIEI
No. 61
24 Iulie 1941

COMANDAMENTUL MILITAR CHIŞINĂU

Cu onoare se face cunoscut:

1. Se vor face lagăre unde vor fi strânşi evreii din provincie, care să fie întrebuinţaţi la lucrările de refacerea drumurilor şi şoselelor, la repararea podurilor, astuparea tranşeelor, strângerea sârmei de pe câmp etc.

2. Evreii de la oraşe se vor înscrie la Primării în termen de 3 zile, arătând şi profesiunea ce o au. Ei vor fi organizaţi pe grupe conduse de un şef dintre ei şi întrebuinţaţi la lucrări. Şeful grupei împreună cu întreaga familie răspunde de modul cum membrii grupei execută lucrările.

Pentru oraşul Chişinău, se vor accelera operaţiunile de înfiinţare a unui ghetou aşa cum am ordonat.

1. În declaraţiile ce vor da, evreii de la oraşe vor arăta:

- Profesiunea, atât a bărbaţilor, cât şi a femeilor şi copiilor (în scopul organizării lor pe profesiuni).
- Dacă la retragerea armatelor române în luna iunie 1940 au locuit în acel oraş, sau în altă parte.

ÎMPUTERNICITUL CONDUCĂTORULUI STATULUI PENTRU
CONDUCEREA ŞI ADMINISTRAREA BASARABIEI
GENERAL, ss. C. Gh. Voiculescu[1]
C. Gh. Voiculescu

*) Adnotări:
„Nr. 186 28 Iulie 1941”;
„31.VII.941. Comandamentul Militar, Comandantul Ghetoului şi Comisariatul de Poliţie a Ghetoului unde se face înregistrarea evreilor. Colonel ss. Dumitru Tudosie”.

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 23; Arhivele Naţionale ale Republicii Moldova Chişinău, fond 696-Poliţia Oraşului Soroca, inventar nr. 1, dosar nr. 31, f. 16. (În continuare se va cita ANRM).

1 Constantin Gh. Voiculescu (1889-1955), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Subsecretar de Stat la Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale (27.01-18.07.1941); guvernator al Basarabiei (23.07.1941-29.03.1943); comandant al Diviziei de Gardă (10.04-20.12.1943); comandant al Diviziei 1 Munte (20.12.1943-13.06.1944); comandant al Corpului 3 Teritorial (14.06-12.10.1944); trecut în rezervă la 22.03.1945. Condamnat de Tribunalul Poporului în 1946 la muncă silnică pe viaţă pentru crime de război. A trecut prin închisorile din Văcăreşti, Aiud, Craiova, Poarta Albă şi Gherla. Moare în detenţie la Gherla. Colonel (din 01.01.1934); general de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 25.10.1942).

Documentul nr. 53

ARMATA 3-a
Stat Major
Secția 2-a
Of. Poştal Militar Nr. 30

Nr. 22.591 din 26.VII.1941

către
_____

Confidențial-Personal

Urmare la Nr. 22.591 VII.23[1]

Am onoare a face cunoscut:

Am constatat că se continuă jafurile prin sate de către ostaşi din unități, în special cei dela coloane şi trenurile de luptă şi regimentare.

Aceasta denotă că ofițerii nu sunt destul de energici şi nu supraveghează eficient pe ostaşii ce-i au sub comandă. Unii ofițeri chiar tolerează abuzurile şi jafurile soldaților.

Nu am venit aici să jefuim şi să ne facem duşmani populația ucraineană, care nu este vinovată de mişeliile comuniştilor.

Să fim pătrunşi bine de acest lucru, care trebuie lămurit ostaşilor cât mai clar şi cât mai convingător.

Domnii comandanți de unități vor lua cele mai drastice şi eficace măsuri pentru ca această stare de lucruri să înceteze imediat.

Se vor forma din jandarmi, sau chiar grupe de luptă, patrule de poliție prin sate, care să aresteze pe toți soldații care jefuiesc sau fac abuzuri.

Toți aceştia vor fi sancționați cu cea mai mare severitate, mergând până la împuşcarea celor cari au comis acte de banditism.

Procurarea de alimente necesare popotei ofițerilor sau hranei trupei se va face numai de ofițeri şi contra cost.

Fac răspunzător pe toți comandanții de unități de executarea acestui ordin.

COMANDANTUL ARMATEI III-a
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ
ss. Petre Dumitrescu
P. Dumitrescu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 481, f. 76; dosar nr. 399, f. 474.

1 Vezi documentul nr. 51.

Documentul nr. 54

INSPECTORUL DE POLIȚIE
IAȘI 27 Iulie 1941

DARE DE SEAMĂ
asupra situației interne 27 Iunie–27 Iulie 1941

[...]

Relațiunile populației române cu minoritarii.

În această regiune nu sunt populații minoritare compacte în afară de evrei pe care populația creștină îi privește cu o vădită antipatie mai ales de la intrarea noastră în război, știut fiind sentimentele ostile ale evreilor.

[...]

IV. MANIFESTĂRI SUBVERSIVE.

[...]

Față de mersul războiului și de succesele armatelor aliate, elementele care poate ar fi simpatizat cândva mișcarea comunistă, astăzi nu se observă absolut nici un fel de manifestare ostilă țării noastre, mai ales după evenimentele de la 29, 30 iunie a.c. când organele militare au trimis în lagăre 4332 evrei bănuiți că au tras cu armele asupra coloanelor de trupe, prin trecere în Iași și mai ales după executarea a mai multor evrei, bănuiți pentru aceleași manifestațiuni criminale față de armată.

Printre elementele legionare rebele n-au rămas decât foarte puțini, care nu pot sub nici un motiv să reprezinte o acțiune de massă, doar câțiva indivizi de ultima speță, care au instigat populația în contra evreilor, îndemnând-o la jafuri și care bănuim că aceste elemente sunt dintre cei care au simpatizat cu mișcarea legionară.

[...]

V. POPULAȚIA MINORITARĂ.

Numărul minoritarilor în raza acestui Inspectorat nu contează în afară de evrei care în urma îngrădirilor impuse prin noile legiuiri și statutul juridic au numai resentimente față de statul român și mai ales în urma incidentelor petrecute la Iași după cum urmează:

În noaptea de 28-29 iunie a.c. treceau prin orașul Iași două coloane militare spre front, una pe strada Lascăr Catargi și alta pe strada Carol. Pe la orele 22,30-23 a apărut deasupra orașului un avion care fiind luminat de jos de o rachetă a lansat și el o rachetă din care s'au desprins trei lumini violete, după aproximativ 10-15 minute a început să se tragă în tot orașul nenumărate focuri de armă și armă automată care au durat până în dimineața zilei de 29 iunie a.c. orele 4 cât și asupra acestor trupe fără însă a se face victime.

Autoritățile militare și civile au luat măsuri de pază și siguranță și totodată bănuindu-se că aceste focuri de armă teroriste venite în acest scop de peste Prut pentru a se provoca panică și împiedica mărșăluirea spre front a acestor trupe, s'a început percheziționarea și arestarea evreilor comuniști din ordinul domului General Comandant al Diviziei 14[1].

În dimineața zilei de 29 iunie a.c. continuându-se a se trage focuri din diferite case izolate din oraș; organele militare române și germane au început percheziițiile și arestarea în massă a evreilor, care erau conduși la Chestura de Poliție Iași.

În curtea Chesturei de Poliție Iași erau adunați circa 3.000-4.000 de evrei, copii, femei și bărbați.

1 Generalul Gheorghe Stavrescu.

Soldații germani din organizația „Todt" pretinzând că s'au omorât de către evrei doi soldați de ai lor, au mitraliat parte din evreii adunați în curtea Chesturei cu care ocazie au fost omorâți aproximativ 500 inşi iar alții răniți.

S'au luat măsuri de trimiterea la lagăr a celorlalți evrei, care au fost îmbarcați în două trenuri cu destinația lagărul de internați Ialomița; pe drum în stația Podul Iloaiei şi Tg. Frumos s'au descărcat din vagoane circa 1200 inşi care au murit din lipsă de asistență medicală sau din cauza rănilor avute.

În seara de 29 iunie a.c. după măsurile luate s'a restabilit ordinea şi liniştea.

În cursul zilei de 30 iunie a.c. soldați germani şi elemente militare române răslețe au mai împuşcat 50 evrei în diferite puncte ale oraşului jefuind diferite case părăsite de ale evreilor; la care jaf s'au raliat şi diferiți derbedei şi oameni fără căpătâi.

Domnul General de Divizie Leoveanu[1], Directorul General al Poliției, împreună cu Dl. Lt. Colonel magistrat Crainic[2] au anchetat în ziua de 2 Iulie a.c., evenimentele întâmplate şi au ajuns la concluzia că organele polițienești şi-au făcut datoria şi nu puteau împiedica cele ce s'au făcut.

CONCLUZII ŞI PROPUNERI

Starea de spirit a populației în general este bună, mai ales în urma succeselor armatelor aliate germano-române în războiul contra bolşevicilor.

În cursul lunii curente acțiuni subversive nu s'au desfăşurat în raza acestui Inspectorat, unde elementul principal îl reprezenta comuniştii.

Chestiunea principală care trebuie să intereseze în mod deosebit organele superioare este de ordin economic.

În urma frontului există o a doua armată de muncitori şi populația civilă care cu multă greutate poate face față nevoilor actuale. Cu toate lipsurile inerente unei stări de război se observă în unele localități lipsa unor alimente de primă necesitate, care de altfel se găsesc în abundență în altă parte. Acest neajuns se datoreşte greutății transporturilor dar totuşi trebuie găsită o soluție prin care să se ajungă la satisfacerea tuturor nevoilor locale.

INSPECTOR REGIONAL
E. Giosanu

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 753, f. 347-350.

1 Emanoil Leoveanu (1887-1959), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1906-1908) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Director al Direcției Generale a Poliției (21.01.1941-08.01.1942); comandant al Corpului 2 Teritorial (03.02.1942-20.03.1943); comandant al Corpului 7 Armată (20.03-15.09.1943); comandant al Corpului 6 Armată (15.09.1943-22.02.1944); comandant al Corpului 3 Armată (22.02-12.10.1944); comandant al Corpului 6 Armată (12-28.10.1944); trecut în rezervă la 27.03.1945. Arestat la 17.05.1951 a fost condamnat la 09.11.1956 la 10 ani detenție riguroasă pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare". Decedat în penitenciarul Făgăraş. General de brigadă (din 01.04.1937); general de divizie (din 08.06.1940); general de corp de armată (din 20.03.1943).

2 Cristian S. Crainic (1897-?), magistrat militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent în rezervă (1917), participă la primul război mondial. Trecut în activitate la 01.11.1919 cu vechimea din 15.11.1917; magistrat militar în cadrul Direcției Justiției Militare (1941-1944). Căpitan magistrat (din 01.07.1927); maior magistrat (din 31.10.1936); locotenent-colonel magistrat (din 10.05.1941).

Documentul nr. 55

Regimentul 6 Vânători P. A.
Oficiul Poştal Militar No. 10 No. 700 din 28 Iulie 1941[1]

către
Divizia 14-a Infanterie
– Biuroul 2 Informații –

La ordinul Dvs. No. 24.354 din 23 Iulie 1941[2].

Am onoare a raporta că în intervalul de la 22 Iunie până în prezent, au fost executați un număr de 40 jidani din com. Sculeni Tg., jud. Iaşi, 14 jidani în oraşul Bălți şi 120 jidani din comuna Mărculeşti, jud. Soroca, în total 174 jidani.

1) Din cei 40 jidani predați de Comandamentul German, 14 au fost împuşcați deoarece au încercat să fugă de sub escortă, iar 28 au fost executați pe D. Stânca în ziua de 28 Iunie 1941, pentru motivele următoare:

- Au tăiat cablul telefonic;
- Au semnalizat din Tg. Sculeni armatei sovietice care se afla pe D. Nord Sculeni, indicând posturile de comandă ale infanteriei şi artileriei, precum şi amplasamentele bateriilor de artilerie, care au fost bombardate cu precizie de artileria sovietică.
- Au sabotat armata română şi germană, trăgând foc de arme şi aruncând grenade asupra soldaților în timpul când erau evacuați din Sculeni.

2) Dintr'un număr de 500 jidani găsiți în oraşul Bălți, au fost executați numai 14 jidani care au declarat, atât ei cât şi ceilalți jidani care au fost arestați pentru cercetări, că au fost aprigi comunişti şi au sabotat armata în timpul ocupării oraşului Bălți şi care erau în cea mai mare parte autorii incendiilor din oraşul Bălți.

Restul de 486 jidani au fost trimişi conform ordinului Comandamentului German, la Chestura Poliției Bălți, spre a fi internați în lagăr.

3) Din cei 120 jidani din Mărculeşti care au luptat în rândurile armatei sovietice (după propriile lor declarații) un număr de 100 jidani erau răniți de glonț, dovada cea mai indiscutabilă a luptei lor împotriva armatei române în rândurile armatei roşii. Unii din ei au declarat că au împins înainte tancurile sovietice care nu mai puteau înainta cu motorul propriu.

Toți jidanii arătați mai sus au fost executați bazându-ne pe ordinul Armatei 3-a No. 1949/1941, comunicat cu al Div. 14-a No. 24.218 din 11 Iulie 1941[3], punctul 2 în care se specifică: „Toți indivizii care trag în trupe şi autorități să fie executați pe loc”, precum şi pe ordinul Armatei 3-a No. 20.555/1941, comunicat cu al Div. 14-a No.

1 Documentul a fost înregistrat de Divizia 14 Infanterie, Biroul de Contrainformații, cu Nr. 24.413 din 29.07.1941.

2 Prin ordinul Nr. 24.354 din 23.07.1941 Divizia 14 Infanterie solicita comandanților unităților aflate în subordine să raporteze „[...] până la 27 Iulie a.c., câți evrei au fost executați de unitatea ce conduceți în intervalul dela 22 Iunie şi până în prezent, localitatea şi motivul care eventual a condus la executarea lor. [...]”. AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 443.

3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

24.153 din 1 Iulie 1941[1] care ordonă „să se procedeze fără cruțare față de cei găsiți vinovați de acte îndreptate contra armatei”.

Totodată raportăm că datorită acțiunei jidanilor din Mărculeşti, Regimentul a pierdut în ziua de 12 Iulie 1941 pe Dealul Mărculeşti: un cpt. activ, 2 sublocot. rez. răniți, 33 morți, 23 răniți şi 12 dispăruți trupă din Compania 2-a şi un ofițer rez. mort şi 14 morți, 6 răniți şi un dispărut din Comp. 4-a.

Numărul jidanilor împuşcați este prea mic față de jertfele noastre din cauza lor.

Comandantul Regimentului 6 Vânători
Colonel Matieş Ermil
ss. Matieş Ermil[2]

Ofițer informator
Căpitan Ion. V. Stihi
ss. Ion V. Stihi

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 447+verso.

Documentul nr. 56

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Cabinetul Ministrului

Nr. 36.760[3]
1941 luna VIII ziua 6
COMANDAMENTUL TERITORIAL al C. III A.
către
Garniz. Chişinău

ORDIN GENERAL
Nr. 99 din 29 Iulie 1941

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE a primit două tabele, cuprinzând un număr total de 23 ofițeri activi şi de rezervă, care au făcut intervenții pe lângă Coman-

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Ermil Matieş (1889-1954), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1913-1914). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului 75 Infanterie (01.11.1940-01.04.1941); comandant al Regimentului 6 Vânători (01.04.1941-19.11.1942), calitate în care a fost implicat în atrocități comise împotriva populației evreieşti; dispărut pe câmpul de luptă la 19.11.1942. Dat dispărut la 19.06.1946, a fost arestat de autoritățile comuniste la 03.10.1947 şi condamnat la 26.06.1948 la muncă silnică pe viață pentru crime de război. A trecut prin închisoarea Aiud unde a decedat la 21.02.1954. Maior (din 15.02.1925); locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939).
3 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul Miliar al Municiupiului Chişinău cu Nr. 1585 din 21.08.1941.

danții detaşamentelor de lucru, pentru munca de folos obştesc (constituite din evrei) cerând favoruri pentru evreii din detaşament.

Aceste ruşinoase intervenții arată mentalitatea unor ofițeri care nesocotesc imperativele naționale, şi scoboară prestigiul Armatei.

Interzic orice intervenții, pe orice cale şi de orice natură.

În viitor, voi da publicității numele celor care vor mai face intervenții, pentru ca să-i cunoască toată lumea.

Ministrul Apărării Naționale
General de Corp de Armată Adjutant (ss) I. Iacobici

p. Conformitate
DIRECTORUL DE CABINET M.A.N.
Colonel, ss. Protopopescu[1]
D. Protopopescu Pache

Comunicat:
- Pentru ştiință: Casa M.S. Regelui, Preşedinția Consiliului de Miniştri
- Pentru executare: Marele Cartier General, Eşalonul 2
- Subsecret. de Stat al Armatei de Uscat
- Subsecret. de Stat al Aerului
- Subsecret. de Stat al Marinei
- Subsecret. de Stat al Înzestrării şi Ad-ției Armatei

În număr de exemplare necesar, până la regimente şi unități de corp aparte.

*) Adnotări:
„Biroul 2”;
„21.8.1941. Văzut Colonel ss. Tudosie”.

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 60; fond 23-Armata a 1-a, dosar nr. 1244, f. 231.

1 Dumitru Protopopescu-Pache (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Director de cabinet în Ministerul Apărării Naționale (15.02-01.12.1941); ofițer în cadrul Marelui Stat Major (01.12.1941-20.04.1942); comandant al Regimentului 4 Artilerie Grea (20.04.1942-30.12.1943); şef de Stat Major al Direcției Superioare a Motomecanizării din Ministerul de Război (30.12.1943-04.04.1944); comandant al Brigăzii 14 Artilerie (04.04.1944-24.08.1944); dispărut pe front în cursul luptelor din Basarabia la 24.08.1944; trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 31.12.1948. Maior (din 10.05.1925); locotenent-colonel (din 24.01.1937); colonel (din 08.06.1940).

Documentul nr. 57

COMANDAMENTUL MILITAR
al
MUNICIPIULUI CHIŞINĂU

Nr. 238
din 29 Iulie 1941
către
PRIMĂRIA MUNICIPIULUI CHIŞINĂU

Cu onoare se comunică:

1. Ghetoul evreiesc a luat definitiv ființă.

Se mărginește: Sf. Gheorghe exclusiv, str. Mărăşeşti exclusiv – str. Sf. Vineri inclusiv – str. Sf. Ilie exclusiv – str. Petru Rareş exclusiv – râul Bâc inclusiv

2. Ghetoul este împărțit în 2 sectoare despărțite prin str. Gh. Coşbuc, denumite sectorul Înălțarea Domnului şi sectorul Piața Veche.

Limita de despărțire (Str. Gh. Coşbuc) este la sectorul Înălțarea Domnului.

Pentru organizarea lui s'au luat următoarele măsuri:

a). Să se destine pentru intrarea şi ieşirea din oraş de fiecare sector câte 3 străzi, iar restul să fie închise.

Intrarea şi ieşirea din Ghetou pentru evrei, numai pe bază de autorizații individuale date de organele militare, însărcinate cu paza şi administrarea ghetoului.

b). În fiecare sector a luat ființă o casă administrativă pentru rezolvarea diferitelor cereri, reclamațiuni conduse de organele militare.

În fiecare sector urmează să se înființeze câte o casă de sănătate (o infirmerie sau spital), organizate şi deservite cu personal şi material din ghetou.

c). Se redeschide Piața Veche, pentru comerțul alimentar, unde țăranii vor putea să-şi desfacă produsele alimentare până ce Primăria va fi în măsură să organizeze şi să desfacă produsele sale proprii sau achiziționate.

d). Să se pună în funcțiune 2 sau 3 brutării de fiecare sector, pentru alimentare cu pâine a populației evreieşti.

e). Să se organizeze pe grupe de lucrători, bărbați separat şi femei separat, de câte 50 inşi, care să fie folosiți la munci comunale, județene sau de stat, la cerere.

f). Fiecare stradă să aibă un şef responsabil, atât de ordine, cât şi de prezența la lucru a Detaşamentului constituit în acest scop.

g). Chestura de Poliție a primit ordin să organizeze o circumscripție de poliție proprie.

Cunoscând cele de mai sus vă rugăm a lua şi Dvs. următoarele măsuri:

- Serv. Sanitar al oraşului să delege personal de control în ce priveşte organizarea caselor de sănătate (infirmerie sau spital) în cele 2 sectoare şi să le asigure funcționarea cu personal şi material din ghetou
- Să ia măsuri de asanare pe tot cuprinsul ghetoului
- Să se dezinfecteze şi etuveze locuințele şi efectele populației evreieşti în special a celei sărace
- Să se deparaziteze întreaga populație.

- Să avizeze asupra surselor de apă ce pot fi folosite, pentru consumul zilnic
- Serv. Economic al Municipiului să verifice şi să pună în funcţiune brutăriile din Sector.
- Să le asigure igiena şi încadrarea cu personal şi aprovizionarea cu făină pentru pâine.
- Să înfiinţeze gherete sau prăvălii pentru desfacerea produselor alimentare, comunale, sau achiziţionate, cât mai curând posibil, pentru ca pe urmă populaţia creştină să nu mai aibă acces în ghetou
- Serviciul financiar comunal să organizeze toate chestiunile ce privesc veniturile comunale.

Toate măsurile ce le veţi lua în legătură cu administrarea şi organizarea ghetoului, rugăm a fi comunicate Comandamentului Militar.

COMANDANTUL MILITAR AL CHIŞINĂULUI
Colonel
ss. D. Tudosie

*) Adnotare:
„Copie”.

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 6-7.

Documentul nr. 58

ARMATA III-a
Stat Major
Secţia II-a
Of. Poştal Militar Nr. 30
COPIE
SECRET

Nr. 21.965 din 30 Iulie 1941[1]
către
MINISTERUL DE INTERNE
Cabinet

Am onoare a vă aduce la cunoştinţă, că după informaţiuni ce deţinem din diferite surse, Poliţiile oraşelor din Moldova ar fi făcut afaceri oneroase cu ocazia aplicării diferitelor măsuri, luate din ordinul guvernului contra evreilor.

Enumerăm mai jos unele din cazuri, ajunse la cunoştinţa noastră, fără însă a fi în măsură de a produce dovezi.

1. – Bacău.

a). La primirea ordinului ca evreii comunişti să fie internaţi în lagărul dela Tg. Jiu, Poliţia din Bacău a arestat imediat peste una sută de evrei.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 22.917 din 03.08.1941

Din acest număr pe măsură ce plăteau sume variind între 10.000-20.000 lei de persoană, Poliția Bacău ar fi pus în libertate circa 50-60 evrei.

Pentru a putea răscumpăra pe cei rămaşi arestați, comunitatea izraelită ar fi organizat o chetă, printre toți evreii din Bacău, în scopul de a strânge banii necesari.

Şi aceşti bani ar fi ajuns la aceiaşi destinație.

b). – Aceleaşi afaceri s'ar fi încheiat şi cu ocazia luării ostatecilor şi a internării suspecților, cu un cuvânt nu ar fi fost scăpate la Bacău nici o ocazie pentru a stoarce bani dela evrei.

2. – la Poliția Siret s'ar fi luat bani dela cei destinați lagărelor, eliberând pe cei ce plăteau.

3. – De la Roman avem informații că situația ar fi identică, şeful Poliției ar fi realizat venituri considerabile prin şantajarea evreilor, exploatând toate posibilitățile ce i se ofereau.

4. – La Botoşani s'ar fi procedat la fel ca la Bacău şi Roman.

La fel şi la Buhuşi. În acest oraş, primăria ar fi şi azi în mâna legionarilor, care în cap cu primarul, ar fi şantajat şi şantajează şi azi pe evrei.

O altă sursă de venituri ar fi fost creată în unele oraşe, prin obligarea evreilor de a purta semne distinctive.

Astfel, la Roman, polițaiul ar fi pretins dela evrei suma de 1 ½ milion lei, pentru a-i scuti de această obligație. Neputând obține banii, polițaiul ar fi insistat ca măsura să fie aplicată evreilor, cu toate că atât primarul, cât şi prefectul, erau contra.

Credem că o anchetă generală, discretă şi minuțioasă, făcută la toate Polițiile din Moldova ar scoate la iveală adevărata stare de lucruri în această instituție.

Aci pare că s'a înțeles ca într'un ceas de extremă încordare externă şi internă pentru țară şi când siguranța Statului era pusă într'un pericol excepțional de grav, să se transforme măsurile luate de guvern într-o afacere din cele mai productive.

Ca cercetările ce se vor ordona de Dvs., să aducă rezultatul dorit, credem că este necesar a se lua în prealabil următoarele măsuri:

- Îndepărtarea pe timpul cercetărilor a şefilor de poliție actuali spre a nu influența asupra mersului acestora. Căci altfel nu va îndrăsni nimeni să declare ceva contra Poliției.
- Verificarea averilor acumulate şi a standardului de viață a celor în cauză.
- Apoi să fie constrânşi preşedinții comunităților evreieşti să declare toate cazurile pe care le cunosc.

Preşedintele comunității evreieşti din Roman, Röhrich[1], s'a exprimat față de un ofițer din acest Comandament, că ar putea spune lucruri extraordinare, dar îl împiedică frica de răsbunarea Poliției, spunând că la urmă tot evreii vor plăti.

Credem că ar fi potrivit ca ancheta să se extindă şi asupra unora dintre primării.

Din informațiunile noastre mai rezultă că populația din oraşele Moldovei şi-ar fi pierdut aproape complet încrederea în cinstea organelor polițieneşti.

Ea discută deschis şi peste tot această stare de decădere morală, ce ar exista azi în rândurile acelora care, garanți ai siguranței publice şi al respectului față de legi, ar da dovadă că nu-i interesează decât propriul interes de câştig.

1 Nu a putut fi identificat.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
Zaharescu

p. Conformitate
Şeful Biroului 2
Maior
Mangesius

*) Adnotări:
„Biroul 2”;
„Dosar. Locotenent Colonel ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 420, f. 62-63.

Documentul nr. 59

ROMÂNIA
COMANDAMENTUL ARMATEI A 3-a
STAT MAJOR
SECȚIA 2-a

NOTĂ DE SERVICIU
Nr. 22.780[1]
Ziua 31 Luna Iulie 1941
către
Serv. Pretoral/Armata 3-a

Cu onoare se trimite, în copie, raportul Nr. 20.690/R al Corpului de Munte, împreună cu rezoluția Domnului Şef de Stat Major.

p. ŞEFUL SECȚIEI II-a
CĂPITAN, ss. Anton Constantinescu[2]
Constantinescu

*) Adnotări:
„Nr. 12 din 31.VII. 1941.
Referat 31.VII.1941.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Serviciul Pretoral, cu Nr. 22.827 din 31.07.1941.
2 Anton C. Constantinescu (1901-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Ofițer în cadrul Secției II Informații din comandamentul Armatei a 3-a (01.04.1940-25.11.1944); ofițer în cadrul. Marelui Stat Major (25.11.1944-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. După război s-a aflat în vizorul autorităților comuniste, fără a fi însă arestat. Locotenent (din 01.04.1926); căpitan (din 01.04.1932); maior (din 24.01.1942 cu vechimea din 31.10.1941).

– nu cunosc autoritatea care a ordonat trecerea jidanilor din Basarabia în Ucraina.
– la Coslov nu avem nici o unitate de jandarmi, fiind o distanță foarte mare nici nu se poate trimite.
– operațiunile viitoare necesitând o pază vigilentă a spatelui Armatei – din apropierea frontului – efectivele de jandarmi ce avem sunt insuficiente.
– opiniez ca jidanii să fie împărțiți prin satele din Ucraina – în imediată apropiere a Nistrului –, fiind lăsați liberi să-şi câştige existența la munca câmpului, nefiindu-le îngăduit a trece Nistrul în Basarabia. Pretor Colonel ss. Barozzi[1]";
„Domnul Colonel Barozzi la mine cu ordin. Colonel ss. indescifrabil".

CORPUL DE MUNTE **COPIE**
Stat Major
Of. Poştal Militar Nr. 22
SECRET
F. Urgent

Nr. 20.690/R din 20.VII.1941
CORPUL DE MUNTE
către
ARMATA III-a
Secția 2-a

Am onoare a raporta următoarele:

1. Acest Comandament a lăsat provizoriu un ploton de jandarmi pentru paza podului de peste Nistru dela Cozlov.

Dând ordin plotonului de a reveni la companie, comandantul plotonului raportează:

În ziua de 27 şi 28 Iulie a.c. au fost dați în primire comandantului acelui ploton de jandarmi un număr de 10.260 evrei din Basarabia, cari staționează în comuna Cozlov, fără nici o dispozițiune cu privire la destinația lor.

Fiind în număr mare fără hrană şi trăind în mizerie, evreii sunt foarte agresivi şi greu de stăpânit.

2. Întrucât nevoile de pază şi siguranța spatelui frontului a Corpului de Munte sunt multiple şi în continuă creştere, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune de urgență ca paza podului dela Cozlov şi a evreilor de acolo să fie făcută de Armată, în scopul recuperării plotonului de jandarmi detaşat de către acest Comandament.

1 Gheorghe Barozzi (1891-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1910-1912). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.09.1920. Colonel în cadrul Inspectoratului General al Jandarmeriei (01.04.1939-20.03.1943); pretor al Armatei a 3-a (08.06.1941-08.08.1942); comandant al Subinspectoratului General al Jandarmeriei Iaşi (01.04.1943-29.08.1944); la dispoziția Ministerului de Război (29.08.1944-28.03.1945); trecut în rezervă la 28.03.1945. După război s-a aflat în vizorul autorităților comuniste fără a fi însă arestat. Locotenent-colonel (din 10.05.1931); colonel (din 01.04.1937); general de brigadă (din 20.03.1943).

Se anexează, în copie, raportul comandantului plotonului de jandarmi, ce fusese lăsat la podul Cozlov.

D. O.
Şeful de Stat Major,
Lt. Colonel (ss) I. Chirciu

p. Conformitate
Şeful Biroului 2
Căpitan
ss. Anton Constantinescu

*) Adnotări:
„Serv. Pretoral măsuri. Rog să fiu ţinut la curent. Colonel Dumitrescu Polichron[1]”.

COPIE

Compania de Poliţie

Nr. 11 din 28 Iulie 1941
Sublocot. I. Manu[2]
către
Compania 58 Poliţie

La ord. Dvs. din 26 Iulie 1941;

Am onoare a raporta că în ziua de 27 Iulie 1941 ne-au fost trimişi din Basarabia 4260 evrei, iar astăzi ne-au sosit încă 6000, total peste 10.000 (zece mii).

Dl. Colonel Pretor al Armatei a ordonat că va lua măsuri şi voi primi ordine privitor la destinaţia acestor convoaie.

Deocamdată staţionează cu toţii în această comună. Fiind număr foarte mare, lipsiţi complet de hrană, sunt foarte agresivi şi greu de stăpânit.

Nu cunosc încă măsurile ce le va lua Armata dar văd căci un iminent pericol pentru spatele frontului, deoarece aceşti 10.000 de agenţi provocatori pot lua în orice moment arme dela populaţia ucraineană care încă dispune de arme şi muniţii foarte

1 Dumitrescu Polichron (1893-1977), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1911-1913) şi al Şcolii Superioare de Război Bucureşti (1921-1922), respectiv Paris (1922-1924). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Subşef şi şef de Stat Major al Armatei a 3-a (22.06.1941-20.02.1942); comandant al Diviziei 3 Pază (20.02.1942-20.03.1943); comandant al infanteriei Diviziei 21 Infanterie (20.03-05.10.1943); director al Învăţământului Superior Militar (05.10.1943-15.03.1944); comandant al Diviziei 21 Infanterie (15.03-20.12.1944); comandant secund al Comandamentului Militar al Capitalei (20.12.1944-12.05.1945); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. După război s-a aflat în vizorul autorităţilor comuniste fără a fi însă arestat. Locotenent-colonel (din 15.04.1933); colonel (din 24.01.1938); general de brigadă (din 20.03.1943).

2 Ioan T. Man (1914-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofiţeri de Jandarmerie (1936-1939). Intră în Jandarmerie (1939) cu gradul de sublocotenent. În 1944 activa în cadrul Centrului de Instrucţie nr. 6 al Jandarmeriei. Sublocotent (din 01.07.1939).

multe, iar teritoriul este în bună parte preserat cu armament ce nu a putut fi încă ridicat depe câmpul de luptă.

Nu aşi putea lăsa în voia sorții şi expune pericolului de a fi atacate coloanele militare ce încă mai trec pe aci, fără a-i ținea într-o severă pază pe toți aceşti evrei, părăsind imediat garnizoana.

Rugăm foarte mult raportați şi Corpului de Munte situația şi pericolul spatelui pentru a dispune.

Rog ordonați în consecință.

Sublocot. (ss) I. Manu

p. Conformitate
Şeful Biroului 2
Căpitan,
ss. Anton Constantinescu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 12-14.

Documentul nr. 60

COMANDAMENTUL MILITAR
al
MUNICIPIULUI CHIŞINĂU

Nr. 304
din 31 Iulie 1941
către
CONDUCEREA ŞI ADMINISTRAREA BASARABIEI

Înscrierea şi numerotarea evreilor este în curs şi se face de către Comisariatul ghetoului, instalat pe str. Petru şi Pavel, ajutat de Comandamentul Militar al Ghetoului.

Toate cererile de muncitori, lucrători şi meseriaşi vor fi adresate acestui Comisariat.

Toți evreii sunt aranjați în grupe de câte 50, bărbați sau femei, corespunzător străzilor din ghetou. Fiecare stradă are un şef şi 1-3 ajutoare, răspunzător de prezență, adunarea şi conducerea grupelor la punctele unde sunt ceruți de autorități.

Aceşti şefi de străzi şi grupe sunt în acelaşi timp şi ostateci, răspunzători cu viața lor de toate actele de insubordonare, absență sau sabotare.

Numărul evreilor în general pe grade de validitate şi meserii se va comunica ulterior.

COMANDANTUL MILITAR AL CHIŞINĂULUI
Colonel
D. Tudosie

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 16.

Documentul nr. 61

CORPUL III ARMATĂ
STATUL MAJOR
Biroul 2 Informații
Oficiul Poştal Militar 131

Nr. 21.851 din 1 August 1941[1]
CORPUL III ARMATĂ
către
ARMATA IV-a
Secția 2-a

Am onoare a face cunoscut că în zona contrainformativă a C. 3 A., la Vest de Prut, în orașele reşedințe de județe, se găsesc un număr mare de evrei; de exemplu: în oraşul Vaslui sunt 770 evrei neinternați.

În împrejurările actuale, când toți evreii sunt considerați ca suspecți, cu onoare vă rugăm să binevoiți a interveni pentru strângerea şi internarea lor în lagăre, de unde vor fi întrebuințați la munci.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
Colonel ss. Gorsky
N. Gorsky

Şeful Biroului 2
Maior ss. Pungă
Const. Pungă

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„2 AUGUST 1941 Secția 2 ss. indescifrabil”;
„Biroul 2. Mai e nevoe de o nouă măsură? Nu e reglată chestiunea evreilor? Colonel ss. Ciocan”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 129.

Documentul nr. 62

Copie după comunicatul pentru viza de evreu

În conformitate cu regulamentul asupra Decretului Lege relativ la Statutul Militar al Evreilor publicat în Monitorul Oficial Nr. 164 din 14 Iulie 1941[1];

1 Documentul a fost înregistrat de Armata 4-a, Secția II-a, cu Nr. 208.733 din 02.08.1941.

Urmând ca fiecare evreu în vârstă de 18-50 ani, să aibă viza Cercului de Recrutare depe teritoriul unde domiciliază:

- Se face cunoscut tuturor evreilor cu domiciliul în Municipiul Bucureşti că trebuie să se prezinte la Cercul de Recrutare Bucureşti în str. Sft. Ioan Nr. 45, în zilele arătate mai jos, pentru a fi înscrişi în registrele speciale şi a li se face vizele prescrise de regulament.

În ziua de	5 şi 6 VIII	evreii a căror nume de familie	începe cu literile	A şi B
„	14 şi 15 VIII	„	„	E şi F
„	28 şi 29 VIII	„	„	G şi H
„	2 şi 3 IX	„	„	I şi J
„	5 şi 6 IX	„	„	K şi L
„	9 şi 10 IX	„	„	M şi N
„	12 şi 13 IX	„	„	O şi P
„	16 şi 17 IX	„	„	Q şi R
„	19 şi 20 IX	„	„	S şi T
„	23 şi 24 IX	„	„	Ţ şi U
„	26 şi 27 IX	„	„	V şi W
„	2 şi 3 X	„	„	X, Y, Z

Odată cu prezentarea vor aduce şi următoarele acte:

- Buletin de înscriere dela Biroul Populației;
- Actele relative la starea civilă (act de naştere-căsătorie);
- Actul de studii şi profesiunea;
- Acte militare (livret, certificat de dispensă, reformă, etc.);
- Acte privitoare la averea sa personală şi a părinților săi.

Cei care nu vor avea viza de prezentare la Cerc după data de 3 Octombrie 1941, vor fi arestați de către organele de control ale Comenduirii şi Prefectura de Poliție care va cerceta pe infractori şi trimite în judecata Curții Marțiale[2].

Pentru conformitate,

p. Comandantul Cercului Recr. Bucureşti
Lt. Col.
Constantinescu Traian[3]

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 95.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

2 Comunicatul a fost publicat in presă. Vezi în acest sens *Universul*, anul 59, nr. 211 din 07.08.1941, p. 2; nr. 212 din 08.08.1941, p. 2; nr. 219 din 15.08.1941, p. 5.

3 Traian A. Constantinescu (1892-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Comandant al Batalionului 4 Vânători de Munte (01.10.1939-10.05.1941); ofițer în cadrul Cercului Teritorial Bucureşti (din 10.05.1941); trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 15.04.1943. Căpitan (din 01.04.1923); maior (din 10.05.1934); locotenent-colonel (din 08.06.1940).

Documentul nr. 63

HUGHES

PATRIA[1]
către
MINISTERUL DE INTERNE

1. Generalul Voiculescu a raportat Domnului General Antonescu că a primit ordin dela Ministerul de Interne ca evreilor întrebuinţaţi la diferite munci să li se plătească circa 150-200 lei pe zi, pentru a li se asigura întreţinerea şi pentru perioada de iarnă când nu vor lucra.

Ordinul Domnului General Antonescu este ca evreilor întrebuinţaţi la diferite munci să li se asigure numai hrana zilnică şi tutunul pentru timpul cât muncesc.

Domnul General Antonescu întreabă dece s'a contravenit la ordinele Domniei Sale.

2. Dacia[2] a raportat M.C.G. că, conform ordinului Ministerului de Interne, organele militare din Focşani sunt oprite ca să execute ordinul Domnului General Antonescu[3], transmis prin Marele Cartier General, ca toţi evreii să fie adunaţi câte 4-5 familii în aceiaşi locuinţă pe timpul nopţii, ca să poată fi mai uşor supravegheaţi precum şi ordinului ca evreii să poarte un semn distinctiv.

Domnul General Antonescu întreabă dece s'a contravenit şi la acest ordin şi cere ca toate ordinele Domniei Sale să fie întocmai executate.

ŞEFUL MARELUI CARTIER GENERAL
General
Ioaniţiu

Nr. 727 din 1 August 1941

p. Conformitate
Lt. Colonel
Blaga[4]

*) Adnotări:
„93-1-VIII-22.30”;
„Plata muncii evreilor. Evreii nu sunt grupaţi în timpul nopţii. Dosar 7 A”;
„Vornic[5] 1-8-23 Colonel ss. indescifrabil”.

AMR, fond 3831-Marele Cartier General, dosar nr. 3827, f. 85.

1 Indicativul codificat al Marelui Cartier General.
2 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
3 Vezi documentul nr. 15.
4 Traian Blaga (1896-?), militar de carieră român. Intră în armata austro-ungară cu gradul de sublocotenent de rezervă (1917), participă la primul război mondial. Voluntar în Garda Naţională (din 01.11.1918); primit în cadrele active ale armatei române la 01.08.1920. Ofiţer de legătură cu Misiunea Militară germană (1940-1941); şef al Secţiei a 7-a-Legătura cu Armatele Aliate din cadrul Marelui Stat Major (1942-1944). Locotenent-colonel (din 27.02.1939); colonel (din 31.10.1942); general de brigadă în retragere (din 1969).
5 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Eşalonul II.

Documentul nr. 64

No. 422
1941 luna Aug. ziua 2
Comandamentul Militar al Municipiului Chişinău
Armata a IV-a–S. II-a
Adm. şi Conducerea Basarabiei
Chestura Chişinău

Privitor la curăţirea oraşului de evrei şi constituirea unui cartier propriu, raportez:

1. Strângerea populaţiei evreieşti în ghetou s'a terminat.

Ghetoul este delimitat astfel: str. Sf. Gheorghe (exclusiv) – str. Mărăşeşti (exclusiv) – str. Sf. Vineri (inclusiv) – Prelungirea str. Sf. Vineri (inclusiv) – str. Neculce până la str. Sf. Ilie (inclusiv) – str. Sf. Ilie (exclusiv) – str. Petru Rareş exclusiv.

Se alătură o hartă a oraşului cu aceste limite.

2. Numărul evreilor strânşi în acest ghetou este cu aproximaţie 7.000.

Proporţia de bărbaţi faţă de femei, cu aproximaţie, este de 40%.

Pentru a se stabili exact numărul evreilor pe sexe şi vârste, o secţie a biroului de populaţie a început operaţiunea de înscriere, care va fi gata până la 8 august.

3. Organizarea ghetoului:

a/. Intrarea şi ieşirea din ghetou se face prin 6 (şase) bariere (străzi mai importante, toate celelalte străzi care creează intrări şi ieşiri au fost desfiinţate prin ridicări de garduri de scândură. La bariere s'au instalat posturi de control militare şi de poliţie.

b/. Poliţie administrativă:

La cererea Comandamentului şi cu aprobarea Dvs. a luat fiinţă în ghetou o circumscripţie poliţienească, condusă de un şef, 2 ajutoare şi 4 gardieni.

Faţă de numărul populaţiei şi de numeroasele atribuţiuni de ordin poliţienesc şi administrativ, acest personal este insuficient. Prin contact personal şi strânsă colaborare cu Chestura s'a stabilit sporirea numărului de gardieni până la strictul necesar.

c/. Poliţia militară:

S'a stabilit un Comandament Militar al Ghetoului sub comanda unui Maior având sub ordine 2 companii de infanterie, pentru gărzi, control, poliţie militară, ordine interioare şi executarea tuturor ordinelor ce se dau de Dvs. şi acest Comandament.

d/. Circulaţia:

Circulaţia în ghetou este liberă pentru evrei între orele 5 şi 21.

Circulaţia militarilor şi oricare persoană care nu are legătură cu ghetoul este interzisă fără aprobare specială.

Eşirea evreilor în oraş este oprită cu următoarele excepţiuni:

- Transportul morţilor, fără pompă, din ghetou la cimitirul evreiesc.
- Cazuri de intervenţie chirurgicală care nu se pot face decât la spitalele organizate (Spitalul Central).
- Transporturi de hrană şi materiale cu aprobare specială şi care nu se găsesc în ghetou.
- Învoiri individuale pentru acei care din diferite cauze nu şi-au luat nimic din fostele locuinţe.

e/. Măsuri sanitare şi de igienă:

- S’a numit un medic şef al ghetoului şi 4 circumscripţii sanitare, conduse de câte un medic şi un ajutor.

- De fiecare circumscripţie s’a organizat un dispensar medical, cu personal de specialitate şi câte o moaşă autorizată.

- S’a organizat un spital central cu toate secţiile conduse şi deservite de medici evrei.

- Toate latrinele vechi se vor astupa şi se vor construi altele.

- Toate străzile şi curţile se vor curăţi; iar murdăriile vor fi strânse şi arse într’un loc definit, operaţiunea de ardere se va face numai ziua, astfel ca noaptea să nu existe foc sau flacără.

- Toate casele se vor vărui.

- Toată populaţia se va deparazita sub controlul medicilor de circumscripţie corespunzători.

- Toate cazurile de boli contagioase urmând să fie anunţate imediat organelor administrative de stat şi comunicate celor militare din ghetou.

- Am cerut Primăriei să numească organele de control sanitar în ghetou.

f/. Dispoziţiuni privitoare la naşteri şi decese:

- Naşterile şi decesele vor fi anunţate şi înscrise la Comandamentul de Poliţie al ghetoului

- Decedaţii – fără formalităţi – se înmormântează imediat, după ce medicul sectorului a constatat moartea, în cimitirul evreiesc.

g/. Disciplina şi conduita:

- Casa, careul, circumscripţia, comunitatea

- Casa are un şef şi un înlocuitor, răspunzător de respectarea tuturor măsurilor de ordin igienic şi sanitar; prezenţa şi conduita celor valizi pentru lucru.

- Careul are un şef şi 2-3 ajutoare, după densitatea populaţiei, are autoritate asupra şefilor de casă, organizează grupele de lucrători de câte 50 şi 25.

Ţine evidenţa tuturor braţelor valide, muncitori, lucrători, meseriaşi.

Convoacă personal şi prin delegaţi la locurile indicate, grupele de muncitori, lucrători şi meseriaşi.

Este răspunzător de ordine, prezenţă şi randament la lucru.

- Circumscripţia are autoritate asupra careurilor.

Ţine evidenţa rulării la lucru a careurilor.

Este ostatec de drept şi odată cu el şefii de careuri.

- Comunitatea este organul de coordonare al tuturor ramurilor de activitate în ghetou.

Este compus din un preşedinte şi 2 vicepreşedinţi şi 20 membri.,

Este organul prin care se transmit toate ordinele şi dispoziţiunile în legătură cu organizarea şi viaţa în ghetou.

Este răspunzător de orice act care contravine legilor în vigoare: sabotaj, spionaj, atac contra autorităţilor etc.

Este grupul important de ostateci.

h/. Alimentarea:

- Apă din fântânile existente până la râul Bâc inclusiv.

Pâinea şi mălaiul: este pregătit a fi pus în funcţiune o brutărie pe str. Cojocari, care are capacitatea de a satisface nevoile populaţiei evreieşti.

Primăria urmează a distribui făină, hamei şi sare în zilele în care s'a hotărât a se fabrica pâine.

Pentru zilele de mămăligă, să se distribuie mălai.

Pâinea şi mălaiul se dau spre administrare Comunităţii care va achita costul din vânzarea pâinii la populaţie.

Orice alimente şi materiale ce sunt necesare populaţiei evreieşti se vor administra şi achita numai prin comunităţi.

- Zarzavatul şi produsele alimentare ţărăneşti, în Piaţa Veche, deschisă şi liberă accesului ţăranilor.

Această măsură este valabilă până ce Primăria va anunţa Comandantul Militar că este în măsură să pună în vânzare zarzavaturile şi produsele de pe fermele sale.

- Ulei, coloniale, zahăr nu se găsesc în ghetou. Cantităţile mici de care mai dispun sunt pe terminate. Este cazul ca Primăria să intervie în această direcţie.

- Gazul lipseşte – trebuie aprovizionat prin Primărie.

<u>În rezumat</u>.

Ghetoul a luat fiinţă în limitele arătate în schiţă.

În oraşul Chişinău nu a rămas şi nu trebuie să mai existe nici un evreu. Acei care se găsesc trebuie arestaţi şi deferiţi judecăţii.

Administraţia poliţienească este organizată.

Măsuri de igienă, sanitare şi asistenţă socială sunt luate.

Siguranţa este făcută de armată în colaborare cu chestura.

Aşezarea definitivă a populaţiei în ghetou este în curs. Comunitatea este însărcinată cu această operaţie.

Organizarea detaşamentelor de lucru pe case, pătrate şi circumscripţii este în curs.

Numerotarea populaţiei evreieşti a început.

Schimbarea valorilor se face de un ghişet al Băncii Naţionale chiar în ghetou.

<u>Propuneri</u>.

Pentru ca măsurile luate în acest ghetou să poată fi aplicate.

Pentru ca să se poată face numărătoarea.

Pentru ca să se poată organiza casa, pătratul şi circumscripţia, absolut necesare pentru funcţionarea detaşamentelor de lucru şi a asigura rularea lor zilnică după cereri şi aprobări, sunt de părere şi propun ca:

Timp de 5 zile să se suspende scoaterea populaţiei evreieşti la lucru.

După aceasta randamentul va fi mult mai mare ca în prezent iar aspectul de desordine de acum ar dispare complet.

COMANDANTUL MILITAR AL MUNICIPIULUI CHIŞINĂU
Colonel,
D. Tudosie

*) Adnotare:
„Biroul 2".

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 51-53.

Documentul nr. 65

ARMATA III-a
Stat Major
Secția II-a
Of. Poştal Militar Nr. 30

Nr. 21.950 din 3 August 1941

Comunicat:

- Comand. 4 Terit.
- Insp. Poliției Iaşi şi Cernăuți
- Garnizoanele: Bacău, Roman, P. Neamț, Tg. Neamț, Botoşani, Dorohoi, Fălticeni, Paşcani, C-Lung Mold. Suceava, Rădăuți.

către

_____

Am onoare a face cunoscut următoarele:

1. Conform ordinului Domnului General Antonescu, Conducătorul Statului, au fost luați ostatici dintre evrei, în toate oraşele din Moldova.

2. Aceşti ostatici trebuiau să reprezinte toate clasele sociale şi mai ales tineretul, capabil a se deda la acte contra Siguranței Statului.

3. Se constată însă, că în multe oraşe, aceşti ostatici sunt luați exclusiv din rândul evreilor bogați şi cu rosturi importante în viața economică a oraşelor. Aceşti evrei nu au nici o legătură cu comuniştii şi nu au nici un interes de a lucra contra Statului.

Pe de altă parte, tineretul iudeo-comunist, care se recrutează din straturile de jos, nu va fi împiedicat de a săvârşi acte teroriste decât atunci când ostaticii vor fi luați şi din mijlocul lor.

4. Se impune deci a se revizui ostaticii luați până acum, urmărindu-se ca printre ostatici să fie reprezentanți ai tuturor claselor sociale, dar mai ales din tineretul comunist din clasele de jos şi dintre aceia care sunt conducătorii acestuia.

D. O.
p. ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL, ss. Botezatu
Botezatu

p. Şeful Secției II-a
Maior, ss. Mangesius
Mangesius

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 411, f. 82.

Documentul nr. 66

No. 647
1941 luna Aug. ziua 4
Comandamentul Militar al Municipiului Chişinău
către
CONDUCEREA ŞI ADMINISTRAREA BASARABIEI

Sunt informat că odată cu strângerea evreilor în Ghettoul cunoscut, s'a strâns în acest colţ de oraş şi o mare cantitate de bani şi mai ales obiecte de valoare (aur, bijuterii etc.).

Puţin câte puţin posesorii acestora dispar fie prin deces natural fie prin pedepse capitale pentru acte săvârşite contra siguranţei statului.

Nefiind luate nici o măsură privitor la aceste valori, ele se irosesc şi dispar fără urmă.

Actele de jefuire, banditism, ce se săvârşesc aproape în fiecare noapte, vizează tocmai aceste valori.

Autorii sunt întotdeauna în haina militară română sau germană.

Măsuri luate:

- S'a interzis intrarea în Ghettou tuturor militarilor români sau germani
- Niciun vehicol militar nu are voie să pătrundă în Ghettou fie ziua fie noaptea, decât numai cu autorizaţie specială
- S'au înfiinţat patrule de poliţie tari şi bine înarmate – cari au ordin să aresteze, iar în caz de opoziţie să facă uz de armă – orice militar sau maşină militară găsită în Ghettou ziua sau noaptea
- S'a interzis intrarea în Ghettou persoanelor civile care n-au nici o legătură cu ghetoul
- De toate neregulile ce se vor ivi, voi face răspunzător pe:
  - Comandantul Ghettoului şi
  - Comisar Şef al Circumscripţiei de Poliţie

COMANDANTUL MILITAR AL CHIŞINĂULUI
Colonel,
D. Tudosie

*) Adnotare:
„Biroul 2".

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 45.

Documentul nr. 67

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Bir. 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 5
Comunicat:

- M.U. imediat în subord. (
- Serv. Pretoral (
- Comp. 54 Poliție (
- Bat. 5 Jandarmi (
- Comand. 2 şi 3 Terit. (
- Comand. Milit. Chişinău (spre
- Insp. Jand. Iaşi, Galați şi Chişinău (executare
- Insp. Pol. Iaşi, Galați şi Chişinău (
- Prefecturile Buzău, R. Sărat, Brăila, (
  Covurlui, Putna, Fălciu, Vaslui, (
  Tecuci, Totova, Orhei, Lăpuşna, (
  Tighina, Cetatea Albă, Ismail şi Cahul (
- Guvernământul Gl. al Basarabiei (spre ştiință)

SECRET

Nr. 208.727 din 4.VIII.1941
ARMATA IV-a
către
Nota pe verso

Cu onoare se fac cunoscut următoarele:

Domnul Comandant de Căpetenie al Armatei cu Ordinul Nr. 3617/1941[1], face cunoscut că deşi s'au dat mai multe ordine ca evreii să fie întrebuințați pentru lucrul şoselelor şi pentru diferite lucrări de interes general în oraşe, asigurându-li-se în schimb hrana şi tutunul, totuşi ordinul nu s'a executat.

În foarte puține părți s'au văzut evrei la lucru.

Domnul General Antonescu ordonă ca toți evreii care au rămas în țară, să fie întrebuințați în mod activ la lucrările de mai sus.

Vă rugăm să binevoiți a lua măsuri pentru întocmai executare a prezentului ordin în ceea ce priveşte evreii aflați pe teritoriul Dvs.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
ss. N. Pălăngeanu
N. Pălăngeanu

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Şeful Secţiei II-a
Colonel, ss. Ciocan
I. Ciocan

Comunicat:
Corp. 3, 5 şi 11 Armată
Div. 10 Inf.
Div. 1 Grăniceri
Bg. 1, 9 Cav.
Serv. Pretoral
Comp. 54 Poliţie
Bat. 5 Jand.
Comand. 2 şi 3 Terit.
Comand. Milit. Chişinău
Insp. Jand. Iaşi, Galaţi, Chişinău
Insp. Poliţie ” ” ”
Prefecturi: Buzău, R. Sărat, Brăila, Covurlui, Putna, Fălciu, Vaslui, Tecuci, Tutova, Orhei, Lăpuşna, Tighina, C. Albă, Ismail, Cahul
Guvernământul Gl. al Basarabiei

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 132+verso; fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 27, f. 4; fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 420, f. 74.

Documentul nr. 68

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECŢIA II-a
Bir. 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 5
Comunicat:

- M.U. imediat în subord.	(	
- Inspect. Jand. Chişinău	(	
- Insp. Poliţie Chişinău şi Galaţi	(	pentru
- Comand. Milit. Chişinău	(	executare
- Prefecturile: Lăpuşna, Orhei, Tighina,	(	
Ismail, Cahul şi Cetatea Albă	(	

Nr. 208.846 din 4.VIII.1941
ARMATA IV-a
către

Cu onoare se aduc la cunoştinţă următoarele norme în privinţa românilor basarabeni prizonieri sau luaţi de ruşi şi a evreilor din Basarabia, rugându-vă să binevoiţi a da urgente dispoziţiuni, de urmare:

A. Românii basarabeni

1. Acei care au fost mobilizați de Soviete, au purtat armă şi s'au predat armatei sau autorităților civile sau au fost găsiți prin localități, se consideră prizonieri de război şi vor fi trimişi la lagărul de trierea prizonierilor Vaslui, unde se va face trierea lor, conform Instrucțiunilor Nr. 1202 ale M.C.G[1].

2. Acei care au fost deportați din Basarabia – şi întrebuințați ca mână de lucru la lucrări de orice fel – fără a fi purtat arme, vor fi triați de M.U. la revenirea în Basarabia şi împărțiți în:

a) nevinovați, care vor fi lăsați acasă;

b) suspecți, care vor fi lăsați acasă, însă vor fi dați în supravegherea jandarmilor;

c) vinovați, care vor fi trimişi în judecata Curții Marțiale.

Vinovăția lor se stabileşte cu ajutorul celorlalți din grup.

B. Evreii din Basarabia

Vor fi triați şi împărțiți în:

a) vinovați, pentru diferite fapte evidente îndreptate contra Statului. Aceştia vor fi trimişi în judecata Curții Marțiale.

b) fără vină evidentă, vor fi strânşi în ghetouri, neavând voie să circule.

Vor fi întrebuințați la munca de interes obştesc.

c) dintre aceştia din urmă, se vor lua ostatici 5-10% după situația locală.

Aceştia vor răspunde cu viața pentru cazurile când conaționalii lor se vor deda la acte contrarii ordinei şi siguranței Statului.

Aceste prescripțiuni trebuie aduse la cunoştința masei evreilor.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL /ss./ N. Pălăngeanu

p. Conformitate
Şeful Biroului 2
Maior, V. Apostolescu
V. Apostolescu

*) Adnotări:
„Dosar Informații”;
„Dosar 1”.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 27, f. 1-2; ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 133/1941, f. 9. Copie în USHMM, RG-25.002M, rola nr. 15.

1 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

Documentul nr. 69

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Bir. 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 5
Comunicat:

- M.U. imediat în subordine	(	
- Serviciul Pretoral	(	spre
- Inspect. Jand. Chişinău	(	executare
- Secțiile III-a şi IV-a	(	spre știință

Nr. 208.829 din 6.VIII.1941
ARMATA IV-a
către

Cu onoare se fac cunoscut următoarele:

Mai multe mii de jidani, printre cari femei, copii şi bătrâni, au fost trecuți la Est de Nistru, fără pază şi fără hrană.

Această aglomerare şi mişcare de mase mari de jidani, în zona din spatele Armatei, poate să prejudicieze, în mod grav, aprovizionarea Armatei, siguranța transmisiunilor, a căilor de comunicații, a podurilor; deasemenea, poate să vătăme sănătatea publică, prin ivirea bolilor molipsitoare.

Ordinele în această privință sunt precise. Evreii rămân în ținuturile în care au fost găsiți, formând un număr de brațe, care va fi folosit împreună cu populația băştinaşe la muncile agricole, astfel ca aprovizionarea Armatei să nu sufere.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
N. Pălăngeanu

Şeful Secției II-a
Colonel,
I. Ciocan

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„6 August 1941. Domnul colonel Ciocan a comunicat din ordinul domnului General Şef de Stat Major: acest ordin nu se mai dă. Maior Apostolescu”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 134.

Documentul nr. 70

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Bir. 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Comunicat:

- M.U. imediat în subordine	(	
- Corp. 1, 3, 5, 11 A.	(	
- Brig. 1 şi 9 Cav.	(	
- Secțiile 1, 3 şi 4	(	
- Servicii	(	
- Insp. Pol. Iaşi, Galați şi Chişinău	(	
- Insp. Jand. Iaşi, Galați şi Chişinău	(	
- Comand. 3 şi 4 Terit.	(	
- Serv. Pretoral	(	
- Curtea Marțială	(	spre
- Comand. 4 Aero	(	executare
- Elementele Armatei	(	
- Detaş. Cart.	(	
- Comp. 54 Pol.	(	
- Bat. 54 Trans.	(	
- Comp. 128 Auto	(	
- Comp. 11, 22, 3, 6 şi 18 Poduri	(	
- Guvernământul Basarabiei	(	

SECRET

Nr. 209.038 din 8.VIII.1941
ARMATA IV-a
către

Cu onoare se comunică mai jos, în copie ordinul Nr. 3303/1941 al M.C.G., rugându-vă să binevoiți a da ordine în consecință şi a veghea asupra executării.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
ss. N. Pălăngeanu
N. Pălăngeanu

COPIE

Preşedinția Consiliului de Miniştri cu Nr. 7436 din 5 August[1], a aprobat ca evreii din Moldova, Bucovina, Basarabia şi la Est de Nistru, să fie obligați a purta, sub severe sancțiuni – un semn distinctiv – format dintr-o stea cu şase colțuri (două triunghiuri suprapuse) din stofă sau pânză de culoare galbenă de dimensiunile 7 cm. în diametru, aplicat pe fond negru[2].

Acest semn va fi purtat cusut pe partea stângă a pieptului.

Rugăm dați ordine în consecință

D. O.
ŞEFU L SECȚIEI II-a
Lt. Colonel, /ss/ R. Dinulescu

p. Conformitate,
Şeful Bir. 2 Contrainf.
Maior, ss. V. Apostolescu
V. Apostolescu

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 27, f. 3; fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 804, f. 3; fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 766, f. 204; fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 139.

Documentul nr. 71

Nr. 196[3]
1941 Luna August Ziua 8
Legiunea Jandarmi Hotin
către
INSPECTORATUL JANDARMI CERNĂUȚI

Avem onoare a raporta:

1). Instrucțiunile informative pe care le-am primit direct de la Inspectoratul General Jand. înainte de a ocupa cu jandarmii Județul Hotin, prevăd:

„Identificarea tuturor acelor cari sub dominația sovietică au îndeplinit diverse funcțiuni în partidul comunist, în administrația publică, precum şi în orice altă întreprindere publică sau privată, controlată sau necontrolată de Statul Sovietic. Cei dovediți că au activat contra intereselor româneşti vor fi urmăriți conform legilor în vigoare”.

Inspectoratul Jandarmi Cernăuți prin ordinul circular Nr. 4689/1941[1] punctul 2, ordonă:

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Comunicate referitoare la introducerea obligativității purtării semnului distinctiv de către evrei au fost publicate inclusiv în presa vremii. Vezi în acest sens comunicatele: „Evreii din Iaşi vor purta semne distinctive”. *Universul*, anul 58, nr. 217 din 13.08.1941, p. 8; „Şi evreii din Bacău poartă pe haine un semn distinctiv”. *Universul*, anul 58, nr. 223 din 19.08.1941, p. 2.

3 Documentul a fost înregistrat de Inspectoratul Jandarmi Cernăuți cu Nr. 6536 din 11.08.1941.

„Să se aresteze toate persoanele rămase în Bucovina şi Basarabia ce au intrat în ţară după Iunie 1940, să li se dreseze acte şi să fie trimişi la Curtea Marţială”.

Pentru executarea acestor ordine, la rândul nostru am dat ordin de urmare la Posturi.

Toţi indivizii din aceste categorii au fost ridicaţi, li s’au dresat acte şi s’au trimis la Curtea Marţială.

De asemenea au fost trimise şi următoarele categorii de locuitori:

- Acei care cu ocazia retragerii armatei române din Basarabia, s’au dedat la jefuirea trupelor;
- Acei care au lovit şi insultat trupa şi ofiţerii;
- Acei care s’au pus în serviciul N.K.V.D.;
- Acei cari au batjocorit bisericile, crucea şi credinţa creştină;
- Acei care prin purtarea lor au adus prejudicii grave populaţiei paşnice;
- Acei care au format consiliile săteşti sovietice, cum şi comitetele de conducere ale consomolurilor;

Curtea Marţială ne-a înapoiat până acum un număr de 279 asemenea indivizi, pe motiv că nu există articol în lege pe baza căruia să-i condamne. Ne pune în vedere însă, ca să-i internăm în lagăre întrucât „sunt comunişti înfocaţi”.

În lipsă de lagăre de internare, toţi aceşti indivizi au fost lăsaţi liberi în satele lor.

2). Am primit următorul ordin verbal care emana de la Marele Pretor[2]:

a). Funcţionarii veniţi de peste Nistru să fie declaraţi indezirabili şi trecuţi înapoi.

b) Toţi evreii să fie trecuţi peste Nistru. Minoritarii ce s’au manifestat ostil, să fie trecuţi peste Nistru.

Am executat şi acest ordin, însă şi aici s’au ivit dificultăţi create de trupele germane care au zădărnicit aceste măsuri.

Despre aceasta am raportat Inspectoratului cu Nr. 124/1941 telefonic, pe care îl anexăm în copie .

Pe de altă parte în ceea ce priveşte trecerea indezirabililor peste Nistru, s’a sesizat şi Domnul Prefect al Judeţului[3], care în urma ordinelor ce a primit de la Domnul Împuternicit al Generalului Antonescu pentru administrarea Bucovinei[4], a ordonat să-i aducem înapoi.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Generalul de jandarmi Ioan Topor.

3 Joe Gherman (1893-1967), funcţionar de carieră şi om politic român. Studii de Drept la Universităţile din Budapesta şi Viena; doctor în Drept la Viena; doctor în Ştiinţe Politice la Cluj. Notar (din 01.10.1919); pretor (din 03.07.1920); subprefect (din 01.06.1923); preşedinte al Consiliului Judeţean (din 05.03.1930); inspector general administrativ în cadrul Ministerului de Interne (din 03.08.1932); prefect al judeţului Hotin (25.07-06.10.1941).

4 Alexandru Rioşanu (1892-1941), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1911-1913) şi al Şcolii de cavalerie de la Saumur (1919). Intră în armată în 1913 cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Trecut în rezervă la 31.03.1938. Subsecretar de Stat pentru Poliţie şi Siguranţă în cadrul Ministerului de Interne (14.09.1940-24.01.1941), calitate în care s-a dovedit a fi un adversar redutabil al Mişcării Legionare, reuşind să contracareze numeroase planuri şi acţiuni nocive ale Gărzii de Fier. După eliberarea Bucovinei de nord în iulie 1941, este numit Împuternicitul Generalului Antonescu pentru administrarea Bucovinei, funcţie pe care o deţine până la decesul său survenit la sfârşitul lunii august în urma unei intervenţii chirurgicale eşuate (09.07-30.08.1941). Căpitan (din 01.09.1917); maior (din 24.11.1923); locotenent-colonel (din 15.04.1933).

În afară de cei 50 indivizi pe care i-a adus înapoi Germanii, mai sunt şi alţii pe care i-a adus Jandarmii.

Aceste stări de lucruri ne-a adus în situaţia:

- Toţi indivizii care în timpul dominaţiei Sovietice au insultat armata, şi-au bătut joc de credinţa noastră strămoşească, care au slujit N.K.V.D. şi au contribuit la deportarea şi maltratarea bunilor gospodari, se plimbă nesupărați prin satele şi oraşele acestui Judeţ.
- Au micşorat prestigiul autorităţilor româneşti considerându-le în neputinţă de a lua măsuri contra acestor fel de indivizi.
- Toţi cetăţenii, atât de la oraşe cât şi de la sate, sunt profund indignaţi de această stare de lucruri.
- Ucrainienii iredentişti speculează aceste chestiuni şi spun sătenilor că românii nu pot face nimic în Basarabia fără voia germanilor şi că românii vor trebui să plece, deoarece Germania a luat sub protecţia sa Statul Ucrainean din care va face parte Judeţul Hotin şi Nordul Bucovinei.

Credem că este absolut necesar să se înfiinţeze un lagăr în care să fie internate toate categoriile de indivizi arătaţi mai sus, cel puţin deocamdată. Această măsură se impune atât în interesul prestigiului naţional, cât şi al prestigiului autorităţii Statului.

Comandantul Legiunii Jandarmi Hotin
Maior, ss. Drăgulescu[1]
Tr. Drăgulescu

Copie

Nr. 124
din 8 August 1941
Legiunea Jandarmi Hotin
către
Inspectoratul Jandarmi Cernăuţi

Între Secureni Judeţul Hotin şi Atache Judeţul Soroca sunt masaţi evreii evacuaţi din judeţele următoare:

-	Hotin	3340
-	Rădăuţi	4113
-	Storojineţ	13.852
-	Lagărul Vijniţa	1220
-	Cernăuţi	15.324
	Total	37.849

În afară de aceştia, din judeţul Hotin au trecut peste Nistru circa 20.000 evrei.

1 Traian Drăgulescu (1893-1949), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.02.1922. Comandant al Legiunii de Jandarmi Hotin (din 1941). Arestat în 1945, a fost judecat şi condamnat de Tribunalul Poporului la 28.02.1946 la 5 ani temniţă grea. A trecut prin închisoarea Jilava, unde moare la 15.08.1949. Locotenent (din 01.09.1917); căpitan (din 01.04.1923); maior (din 01.01.1934).

Trupele germane nu mai permit evacuarea evreilor peste Nistru şi cu începere de la 7 August 1941, au început să aducă înapoi pe toţi indivizii originari din Basarabia şi Bucovina indiferent de originea lor etnică.

Au adus chiar pe acei care de bună voia lor, au fugit peste Nistru urmând trupele ruseşti în retragere.

Prin punctul Atache Hotin, în ziua de 7 August 1941, au fost aduşi 570 evrei şi 50 ucrainieni indezirabili. Printre evreii masaţi între Secureni-Atache-Soroca s'au ivit cazuri de tifos exantematic, sinucideri şi naşteri premature.

Hrană nu au, unii se plâng că nu au mâncat de 5-6 zile.

Rugăm a se interveni locului în drept pentru soluţionarea acestei chestiuni.

Comandantul Legiunei Jandarmi Hotin
Maior (ss.) Tr. Drăgulescu

*) Adnotări:
„9. AUGUST 1941”;
„Sunt de acord. Se va mai insista La Inspectoratul General de Jandarmi pentru a urmări la Hotin. Marele Cartier General 20/1941. Colonel ss. indescifrabil”.

ANIC, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 157/1941, f. 20-21.

Documentul nr. 72

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a

INSTRUCŢIUNI GENERALE
No. 31.200 din 8 August 1941
DE MODUL CUM SE VOR APLICA DISPOZIŢIUNILE REGULAMENTULUI ASUPRA D.L. RELATIV LA STATUTUL MILITAR AL EVREILOR PUBLICAT ÎN MONITORUL OFICIAL No. 164 din 14 Iulie 1941

1/. Potrivit Decretului Lege No. 3984/1940 (Mon.Of. Nr. 287 din 5 Decembrie 1940[1]) şi Regulamentul acestui D.L.[2] toţi evreii – bărbaţi între 18 şi 50 ani sunt obligaţi a presta munca de interes obştesc.

Vor fi chemaţi cu prioritate acei fără ocupaţiune precisă şi care colindă pe străzi sau pierd timpul prin cluburi şi cafenele, etc.

Fiecare individ va fi întrebuinţat la munci compatibile cu aptitudinile fizice şi cu pregătirea profesională.

2/. SUNT EXCEPTAŢI DELA MUNCA DE INTERES OBŞTESC:

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.
2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

a) Supuşii străini,

b) Cei rechiziționați pentru lucru la întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare a teritoriului întocmit de Marele Stat Major şi cari posedă ordine de rechiziționare pentru lucru.

c) Cei ce se găseau angajați la lucru înainte de 21 Iunie 1941 şi sunt indispensabili la întreprinderile ce au contracte sau comenzi dela armată, sau dela diferite autorități de stat chiar dacă întreprinderile respective nu au fost prevăzute în planul de mobilizare a teritoriului; această excepție este valabilă numai pe timpul duratei executării comenzilor;

d) Cei care se găsesc în întreprinderile supuse românizării şi cari sunt sau nu dublați de români; aceasta însă numai până la 31 Decembrie 1941;

e) Cei strict indispensabili funcționării întreprinderilor comerciale importante pe care Ministerul Economiei Naționale le va considera ca necesare vieții economice;

f) Cei strict indispensabili funcționării instituțiilor financiare pe care Banca Națională a României le va considera ca necesare vieții financiare.

3/. CINE STABILEŞTE NOMINAL EXCEPȚIUNILE DELA MUNCA DE INTERES OBŞTESC:

a) Cercurile de Recrutare pentru supuşii străini, pe baza actelor ce posedă şi pe care le prezintă cercului de recrutare respectiv când vor fi chemați;

b) Cercurile de Recrutare pentru cei dela punctul b. pe baza ordinului de rechiziționare pentru lucru ce posedă aceştia şi pe care-l vor prezenta cercului de recrutare.

c) O comisiune județeană pentru cei dela punctul c, d, e.

Comisiunea Județeană va fi compusă din:

delegatul Camerei de Comerț

delegatul Ministerului Economiei Naționale

d) Banca Națională a României pentru cei dela punctul 5.

Odată stabilite excepțiunile dela punctul c, d, e, f (art. 2 de mai sus) propunerile nominale se înaintează Comandamentului Teritorial respectiv pentru aprobare şi emiterea ordinelor de rechiziționare.

Cei aflați în lagărele de internare nu vor fi chemați la cercurile de recrutare sau Comandamentele Teritoriale şi nici nu vor intra în excepțiunile stabilite la punctul 2, întrucât aceştia sunt folosiți la munca de interes obştesc după dispozițiunile date de Ministerul de Interne.

4/. SOLUȚIONAREA CERERILOR PENTRU EVREII NECESARI LA MUNCA DE INTERES OBŞTESC.

a) Cererile organelor militare, ale instituțiilor şi întreprinderilor de stat, se soluționează astfel:

- până la 50 evrei, aprobările se dau de Comandanții Cercurilor de Recrutare;
- dela 50 în sus de Comandamentele Teritoriale.

Când un Comandament Teritorial nu poate satisface cererile primite atunci se va raporta Marelui Stat Major, pentru a se face repartiția dela alte Comandamente Teritoriale.

b) Cererile vor fi soluționate în următoarea ordine de urgență:

- nevoile armatei;
- instituțiile şi întreprinderile de stat;
- agricultura, industria, comerț, etc.

c) Cererile vor fi făcute numeric; cele nominale nu vor fi luate în seamă;

d) Nu se admite schimbarea evreilor din seria la care au fost chemați în alta, precum nici repartițiile după preferință, sau amânări de lucru pentru cei înstăriți, regim de favoare, etc.

Orice intervenție pentru favoruri este interzisă, indiferent de calitatea celui ce intervine, iar acei ce vor interveni, vor fi raportați nominal Marelui Stat Major, pentru a se lua măsuri.

5/. ORGANIZARE

a) Evreii chemați la munca de interes obştesc vor fi constituiți în tabere de muncă a căror încadrare, hrănire, cazare, etc., cade în sarcina autorității ce-i foloseşte, hrănirea făcându-se conform art. 23 din Regulament.

b) Pentru detaşamentele mai mari de 250 oameni, Cercul de Recrutare va da la cererea autorității ce foloseşte evreii, câte un ofițer de rezervă (preferabil provenit din activitate, comandant pentru fiecare grup de 250 evrei, care este răspunzător de ordinea şi disciplina în tabără, precum şi de prezența oamenilor şi randamentul la lucru.

c) Asistența medicală a evreilor în taberele de muncă va fi asigurată de un medic evreu la 500 evrei;

d) Evreii cari au familie în apropiere şi au purtare bună, vor putea fi autorizați să doarmă şi să ia masa în familie, fiind în acest caz scoşi dela drepturi;

e) Siguranța şi ordinea revine autorității ce-i foloseşte care are obligațiunea de a anunța şi a lua măsuri cu poliția şi jandarmeria locală, pentru a-i informa de prezența şi destinația lor în zonă;

f) Contra acelor cari nu se prezintă la munca de interes obştesc, sau nu se încadrează în programul de muncă, regulelor de ordine şi disciplină, se vor aplica cu stricteță sancțiunile prevăzute pentru aceste cazuri de art. 37 şi 38 din Regulament;

g) În ceiace priveşte durata muncii de interes obştesc a evreilor se vor respecta întocmai dispozițiunile art. 22 din Regulament.

6/. ARIBUȚIUNILE CE REVIN DIFERITELOR ORGANE MILITARE:

a) CERCURILE DE RECRUTARE:

- Țin evidența nominală a tuturor evreilor existenți pe teritoriu sau înscrişi în registrele speciale de evrei;

- Întocmesc o situație numerică de toți evreii înscrişi în registre, pe contingente, profesiuni şi meserii, înaintând un exemplar şi Comandamentului Teritorial respectiv.

- Țin evidența nominală şi numerică de toți evreii dați la munca de interes obştesc cu arătarea autorității sau întreprinderii ce-i foloseşte:

- Raportează Comandamentului Teritorial numeric pe acei ce au fost aprobați pentru lucru, precum şi pe cei exceptați.

b) COMANDAMENTELE TERITORIALE:

- Centralizează situațiile numerice de existentul evreilor aflați pe teritoriul Comandamentului Teritorial, pe cercuri de recrutare, contingente, meserii şi profesiuni;

- Centralizează pe cercuri de recrutare situația numerică a evreilor folosiți la munca de interes obştesc şi a celor exceptați;

- Țin evidența aprobărilor date diferitelor întreprinderi, pentru evreii exceptați dela munca de interes obştesc;

- Controlează modul cum se aplică prezentele instrucțiuni de cercurile de recrutare;

- Înaintează Marelui Stat Major până la data de 1 Sept. 1941:

- O situație după modelul anexă 9 la situația Md.K. 1 de toți evreii înscrişi în registre, până la acea dată, pe cercuri de recrutare (un exemplar pentru fiecare cerc de recrutare)

- Situație numerică pe cercuri de recrutare de toți evreii dați la munca de interes obştesc, precum şi de cei exceptați, cu arătarea întreprinderilor în folosul cărora au fost dați sau exceptați.

c) MARELE STAT MAJOR:

- controlează situațiile primite dela comandamentele teritoriale şi face centralizarea lor pe întreaga țară;

- controlează felul cum se aplică prezentele instrucțiuni de Comandamentele Teritoriale şi Cercurile de Recrutare;

- controlează în legătură cu Ministerul Muncii randamentul la lucru şi executarea programului în taberele de interes obştesc, afectate instituțiunilor şi celorlalte departamente.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General
/ss/ N. Mazarini[1]

p. Şeful Secției I-a
Colonel /ss/ I.V. Georgescu[2]

p. conformitate
Şeful Biroului 2 Mobilizare
Lt. Col. ss. indescifrabil

Comunicat:
M.C.G. Eş. I şi Armate;
C.A. şi similare
Cdt. 1-7 Terit. şi Cercuri de Recrutare
Tuturor departamentelor Ministeriale şi
Instituțiilor de Stat.

1 Nicolae Mazarini (1889-1955), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Subşef al Marelui Stat Major (28.01.1941-10.02.1942); comandant al Diviziei 5 Infanterie (10.02-22.11.1942). Luat prizonier de sovietici la 22.11.1942, în cursul bătăliei din Cotul Donului; se întoarce din prizonierat la 23.07.1948; trecut în rezervă la 01.08.1948. Colonel (din 01.01.1934); general de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 25.10.1942).

2 Ioan V. Georgescu (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ofițer în cadrul Secției I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (22.06-31.12.1941); ajutor al comandantului (01.01-27.08.1942) şi ulterior comandant al Regimentului 30 Dorobanți (27.08.1942-31.08.1944); ofițer în cadrul Comandamentului 2 Teritorial (31.08-11.09.1944); comandant al Cercului Teritorial Muscel (11.09.1944-12.05.1945); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Locotenent-colonel (din 01.10.1937); colonel (din 10.05.1941); general de brigadă (din 16.04.1947).

p. conformitate,
p. Comandamentul Cercului Recr. Bucureşti
Lt. Col.,
Constantinescu Traian

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 116-121; fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 782, f. 426-427; fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 183, f. 391-392; Jean Ancel (ed.), *Documents Concerning The Fate Of Romanian Jewry During The Holocaust. Volume X Additional Documents (From Romanian Archives). Addenda*, New York, 1986, documentul nr. 33, p. 89.

Documentul nr. 73

Regimentul 6 Vânători P.A.
Oficiul Poştal Militar No. 10

No. 10.119 din 10 August 1941[1]
către
Divizia 14-a Infanterie
Stat Major Biuroul Adjt.

La ordinul Dvs. No. 2301 din 3 August 1941[2];

Am onoare a raporta următoarele:

1. În cursul zilelor de 27-28 Iunie 1941, din ordinul Comandamentului German, a fost evacuată populația civilă din Sculeni Tg.

Populația creştină în număr de 1850 suflete a fost organizată şi condusă în comuna Vultur, jud. Iaşi, unde a fost predată autorităților administrative.

Tot în acelaşi timp au fost escortați şi un număr de 40 jidani din Tg. Sculeni, care au tăiat cablul telefonic şi au sabotat armata româno-germană, trăgând foc de arme şi aruncând grenade asupra ostaşilor care evacuau Tg. Sculeni. Pe lângă acestea, au mai fost descoperite în casele lor aparate de radio-emisiune, precum şi aparate de semnalizare cu care întreţineau legăturile cu armata sovietică, căreia i-au indicat posturile de comandă ale infanteriei şi artileriei, precum şi amplasamentele bateriilor de artilerie care apoi au fost bombardate cu precizie de artileria sovietică.

Pe când evreii erau escortați în regiunea Stânca Roznovanu, 14 jidani au încercat să fugă de sub escortă şi au fost împuşcați, iar restul, în număr de 26 jidani, au fost reţinuţi pe izlazul Stânca.

Cu cercetarea şi executarea acestor jidani a fost însărcinat Căpitanul Stihi Ioan. În tot timpul cercetărilor jidanii s'au menţinut pe punctul de vedere sovietic-bolşevic,

1 Documentul a fost înregistrat de Divizia 14 Infanterie, Biroul de Contrainformații, cu Nr. 24.626 din 15.08.1941.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

susținând continuu inutilitatea războiului româno-german împotriva sovietelor, iar unul din ei a strigat chiar „Trăiască tovarășul Stalin[1] și armata roșie învingătoare!”.

În acest timp a venit și d. Pretor al plășii Copou[2], însoțit de un jandarm plotonier și un civil. Acesta s'a prezentat Cpt. Stihi, cerând să-i fie predată populația civilă evacuată din Sculeni Tg. Cpt. Stihi i-a comunicat că populația civilă creștină, în număr de 1850 suflete, a fost trimisă în com. Vultur, iar oamenii pe care îi vede sunt jidani, vinovați de acte de sabotaj.

La cererea Cpt. Stihi de a i se prezenta actele de identitate ale d-lui Pretor și ordinul de transportare a populației, Domnia Sa nu le-a arătat, însă a comunicat verbal că are ordinul cerut. Față de aceasta, Cpt. Stihi și-a continuat cercetările, fără a da nici o importanță d-lui Pretor care nu a înțeles să-și arate calitatea.

Atunci ostașii germani care au escortat pe jidani, s'au adresat Cpt. Stihi întrebându-l dacă nu cumva Poliția din Iași a venit să ridice pe jidani, susținând că în zona frontului nu are nimeni dreptul să se amestece în măsurile luate de Comandamentul German, cu atât mai mult cu cât în ziua de 27 Iunie se produseseră incidentele dela Iași pentru rezolvarea cărora armata germană luase o hotărâre.

Totodată șeful escortei germane a raportat Cpt. Stihi că dacă va încerca să predea pe jidani, el îi va executa personal, întrucât aceștia au luptat din umbră împotriva armatelor germane și trebuie să fie executați imediat conform ordinelor ce le-au primit. Totodată comandantul escortei germane a afirmat că nu crede că se va ajunge la asemenea act (la predarea jidanilor) întrucât aceasta ar denota o completă desconsiderare a ordinelor date de Comandamentul German.

Imediat după plecarea d-lui pretor, escorta germană și cea română au procedat la împușcarea jidanilor.

2. În total armata germană a evacuat din Sculeni Tg. un număr de 40 jidani dintre care 14 erau îngropați la sosirea d-lui Pretor, iar restul de 26 au fost executați ulterior și îngropați în locul văzut de D-Sa. Deci toți evreii au fost îngropați în două gropi și nu mai multe, după cum declară d. Pretor.

3. Toți jidanii arătați mai sus au fost executați bazându-se pe ordinul Armatei 3-a No. 1949/1941, comunicat cu ord. Div. 14-a No. 24.218/1941[3], punctul 2, în care se specifică: „Toți indivizii care trag în trupe și autorități să fie executați pe loc”, precum și pe ordinul Armatei 3-a No. 20.555/1941 comunicat cu ord. Div. 14-a Inf. No.

1 Iosif Vissarionovici Stalin (Djugașvili) (1879-1953), revoluționar bolșevic, om politic sovietic de origine gruzină. Membru în Comitetul Central al Partidului Bolșevic (din 1912); membru al Biroului Politic (din 1917); secretar general al PCUS (1922-1953); președinte al Consiliului Comisarilor Poporului (din 06.05.1941); comisar al poporului pentru Apărare și comandant suprem al Armatei Roșii (1941-1945). După moartea lui Lenin (1924), a câștigat în anii următori lupta pentru putere cu Lev Troțki. Și-a consolidat pe deplin autoritatea în funtea statului și al Partidului comunist odată cu Marea Epurare, o perioadă de represiune fără precedent, ce a afectat iremediabil întreaga societate sovietică și a atins punctul culminant în 1937. Artizan al colaborării germano-sovietice concretizată prin încheierea în august 1939 a sinistrului pact Molotov-Ribbentrop. Mareșal al Armatei Roșii (din 1943); generalisim (din 1945).

2 Nu a putut fi identificat.

3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

24.153/1941[1], care ordonă „să se procedeze fără cruțare față de cei găsiți vinovați de acte îndreptate contra armatei și contra Țării".

Procedeul Regimentului cu toate că a fost aplicat în conformitate cu ordinele superioare, totuși după părerea mea a fost prea slab, fiindcă aceşti jidani au cutezat să tragă cu arma şi să execute acte de sabotaj contra armatei române şi de pe urma cărui fapt au murit mulți ostași care puteau fi salvați.

Căpitanul Stihi din ordinul meu şi în conformitate cu ordinele superioare date precis în această chestiune a executat pe aceşti nemernici, pentru care nu trebuia să se ia în considerație nimic.

4. La punctele 2 şi 3 din raportul No. 1085/1941 al Prefecturei Iaşi[2] nu putem raporta nimic, deoarece nu cunoaştem chestiunea.

Mă surprinde persistența d-lui Prefect al județului Iaşi[3] în această chestiune, mai ales că D-sa este militar şi ar trebui să fie alături de noi şi nu contrarul. Umanitarismul îi bun în alte vremuri, nu la război.

Comandantul Regimentului 6 Vânători
Colonel Matieş Ermil
ss. E. Matieş

Ofițer Informator
Căpitan Ion V. Stihi
Cpt. ss. Ion V. Stihi

*) Adnotare:
„Biroul 2. Înaintare armatei cu avizul diviziei că armata a procedat legal şi că autoritatea civilă nu are ce căuta în această chestiune. Rezultatul complectat la 4) cu acele de la punctul 2 şi 3. General ss. Stavrescu"[4].

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 668.

Documentul nr. 74

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Bir. 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 5
Comunicat:
- Comis. Reg. Cir. Drumuri (

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi documentul nr. 23.
3 Colonel Dumitru Captaru.
4 Vezi în acest sens raportul Nr. 24.626 din 10.09.1941 înaintat Armatei a 3-a de către Divizia 14 Infanterie. AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1085, f. 665.

- M.U. imediat în subordine	(	
- Serv. Pretoral	(	
- Comp. 54 Poliție	(	
- Insp. Jand. Chişinău	(	spre
- Insp. Poliție Chişinău	(	executare
- Reg. 5 Gr. Pază	(	
- Batal 5 Jandarmi	(	
- Cdt. pct. trecere pod Tiraspol	(	
- Insp. Gl. al Jandarm.	(	spre
- Corpul Grănicerilor	(	ştiință
- Secțiile III şi IV	(	

SECRET

Nr. 209.221 din 12.VIII.1941[1]
ARMATA IV-a
către
Secția III-a

Cu onoare se fac cunoscut următoarele:

1. Evreii din orașele şi satele din Ucraina vor fi strânşi în ghetouri, aplicându-li-se acelaşi regim prevăzut în ordinul Nr. 208.846 din 4 August 1941[2].

2. Se va supraveghea – strict – ca niciun evreu să nu treacă Nistrul din Ucraina în Basarabia, chiar dacă sunt din acei cari au locuit în Basarabia şi s'au refugiat în Ucraina şi care acum voesc să se reîntoarcă.

3. Pentru a se evita trecerile clandestine peste Nistru şi a opri orice contrabandă de mărfuri. Marele Cartier General cu Nr. 996/1941[3] ordonă:

a) Trecerea peste Nistru nu este admisă decât pentru militarii români şi germani care fac parte din unitățile şi formațiunile de serviciu ale armatelor operative.

b) Persoanele civile nu pot trece frontiera decât cu aprobare şi cu bilet de trecere eliberat de marile unități operative şi aceasta numai în interes de serviciu pe termen limitat.

Locuitorii din Basarabia luați de trupele sovietice la Est de Nistru, care au putut scăpa şi care se vor prezenta la punctele de trecere pentru a se înapoia la casele lor, vor fi verificați înainte de a fi lăsați să treacă şi expediați cu escortă până la posturile de jandarmi din satele lor, pentru a fi din nou controlați.

c) La toate punctele de trecere se instalează posturi de grăniceri şi jandarmi, care împreună cu comandanții de poduri vor controla executarea strictă a dispozițiunilor de mai sus.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL, ss. N. Pălăngeanu
N. Pălăngeanu

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția III-a, cu Nr. 36.682 din 12.08.1941.
2 Vezi documentul nr. 68.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Şeful Secţiei II-a
Colonel, ss. Ciocan
I. Ciocan

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 766, f. 243.

Documentul nr. 75

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
Biroul Control Vatră

Nr. 30.481 din 12 August 1941

MARELE STAT MAJOR P.S.
Secţia I-a
către

Urmare la Nr. 30.481/1941 şi Instrucţiunile Generale Nr. 31.200/1941[1];

Cu onoare se comunică următoarele:

- Pentru aplicarea Instrucţiunilor Generale Nr. 31.200/1941, se vor avea în vedere următoarele:

1. <u>În situaţia actuală</u>, evreii au fost întrebuinţaţi:

a). După dispoziţiunile Ministerului de Interne, constituind <u>detaşamente</u> de evrei din aceia aflaţi în lagărele de internare, precum şi din aceia strânşi de Prefecturi, prin Cercurile de Recrutare.

b). După ordinele date de Marele Stat Major P.S. dintre evreii care nu se găseau în lagărele de internare.

c). Evreii constituiţi în detaşamente, au fost încadraţi în general cu <u>ofiţeri de rezervă evrei</u>, rechiziţionaţi de către Cercurile de Recrutare.

d). Evidenţa acestor detaşamente (compunere, dislocare, utilizare), a fost ţinută până în ziua de 7 August a.c de către Prefecturile de Judeţ, Cercurile de Recrutare şi Comandamentele Teritoriale.

2. <u>Cu începere din ziua de 7 August 1941, întreaga chestiune trecând asupra organelor militare</u>, pentru tranziţie de la starea actuală la regimul stabilit de Regulamentul Statutului Militar[2] al evreilor şi Instrucţiunile Generale Nr. 31.200/1941, vă rugăm a lua următoarele măsuri:

a) Cercurile de Recrutare vor lua legătura imediat cu Prefecturile de Judeţ, pentru a stabili situaţia în fiecare judeţ, asupra compunerii şi dislocării detaşamentelor de evrei.

b) Vor revizui încadrarea în spiritul Instrucţiunilor anexate, înlocuind pe ofiţerii evrei, cu ofiţeri de rezervă categoria I şi II, concentraţi de către Cercurile de Recrutare, din acei disponibili.

1 Vezi documentul nr. 72.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

c) De asemeni vor revizui compunerea detaşamentelor, în sensul că evreii exceptaţi pe bază de acte oficiale şi aprobărilor date de Comandamentele Teritoriale, să fie înlocuiţi cu alţi evrei, pentru a nu se micşora valoarea numerică a detaşamentelor.

d) Se vor trimite la munci de interes obştesc, în primul rând, evreii între 18-25 ani inclusiv şi numai în cazul când nu se asigură efectivele cerute, se va continua cu contingentele următoare.

e) Înainte de a se da ordin de constituirea detaşamentului Cercul de Recrutare se va convinge de încadrarea lui, cine are răspunderea lui şi dacă s'au asigurat unelte de lucru, hrană şi cazare.

f) Excepţiunile constatate de comisiuni, vor fi comunicate Comandamentului Teritorial, pentru a dispune de urgenţă asupra lor.

Orice cerere de acordare de trupă românească, precum şi de rechiziţionare de evrei, făcută de autorităţile sau armata germană, se aprobă numai de Marele Stat Major P.S.

Aceste cereri se vor trimite în original Marelui Stat Major P.S., Secţia 7-a (Legături cu Armatele Aliate).

g) Clarificarea situaţiei evreilor din lagărele de internare depinde de Ministerul de Interne.

3). Comisiunile judeţene vor lua fiinţă şi vor funcţiona la Prefecturi, fiind prezidate de către Prefectul judeţului, sau delegatul său, în care sens s'a intervenit la Ministerul de Interne pentru a se da ordin.

În Bucureşti, în afară de comisiunea de pe lângă Prefectura Judeţului Ilfov, pentru evreii Cercului de Recrutare Ilfov, va mai funcţiona o a doua comisiune, pe lângă Camera de Muncă, pentru evreii Cercului de Recrutare Bucureşti.

Preşedintele acestei comisiuni va fi numit de Ministerul Muncii.

La constituire se va raporta Marelui Stat Major P.S. ziua constituirii şi compunerea comisiunei.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR P.S.
GENERAL,
N. Mazarini

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. A. Florescu[1]
A. Florescu

1 Aurel Florescu (1896-1952), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şeful Secţiei I Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Stat Major (01.10.1939-20.10.1941); comandant al Regimentului 1 Grăniceri Pază (20.10.1941-15.03.1944); ofiţer în cadrul comandamentului Corpului 5 Armată (15.03-25.08.1944); luat prizonier de trupele sovietice la 25.08.1944; reînscris în controalele armatei la 30.03.1948; trecut în rezervă la 01.11.1948. Maior (din 31.03.1930); locotenent-colonel (din 01.10.1937); colonel (din 10.05.1941).

p. conformitate
ŞEFUL BIROULUI CONTROL VATRĂ
Maior ss. Popescu Eugen[1]
Popescu Eugen

Comunicat:
- C-mentelor Teritoriale
- Cercurilor de Recrutare

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 782, f. 428+ verso.

Documentul nr. 76

ADMINISTRAȚIA BASARABIEI
Nr. 1200
1941 August 13

Patria[2]
Intrat. Nr. 1031/13 VIII 1941

Către
MARELE CARTIER GENERAL PATRIA

Domnul prefect al județului Soroca[3], ne face cunoscut, prin raportul telegrafic Nr. 29/1941[1] că autoritățile germane retrimit peste Nistru pe evrei cari au plecat odată cu armatele bolşevice.

1 Eugen Alecu Popescu (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Ofițer în cadrul Secției I Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (01.01.1941-25.02.1942); ofițer în cadrul Statului Major al Diviziei 8 Infanterie (25.02-01.09.1942, 18.01-10.03.1943); ofițer în cadrul comandamentului Corpului 4 Armată (01.09.1942-18.01.1943); ofițer în cadrul Serviciului Capturi al Ministerului Apărării Naționale (10.03-24.03.1943); ofițer în cadrul Direcției Cursuri Informare din Ministerul Apărării Naționale (24.03-26.06.1943); ofițer în cadrul Direcției Superioare a Învățământului Militar din Ministerul Apărării Naționale (26.06-15.10.1943); ofițer în cadrul Direcției Superioare a Învățământului Militar din Marele Stat Major (15.10.1943-01.01.1945); subşef de Stat Major al Corpului 4 Armată (01.01-12.03.1945); şef al Biroului 4 în Statul Major al Corpului 4 Armată (12.03-14.05.1945); şef al Biroului 2 în Statul Major al Corpului 4 Armată (14.05-20.06.1945); ofițer în cadrul Boroului pentru aplicarea armistițiului din Subsecretariatul de Stat al Armatei de Uscat (20.06-16.10.1945); comandant al Cercului Teritorial Bihor (16.10-22.10.1945); trecut în cadrul disponibil la cerere la 22.10.1945; trecut în rezervă la 01.10.1947. A fost arestat pentru scurt timp de autoritățile comuniste în anul 1948 în cadrul „procesului Zărneşti”, fiind achitat şi eliberat în acelaşi an. Maior (din 31.10.1940); locotenent-colonel (din 23.03.1944); colonel (din 01.10.1946).

2 Indicativul codificat al Marelui Cartier General.

3 Nicolae C. Eftimie (1892-?), funcționar de carieră român, licențiat în Drept. Intră în corpul funcționarilor publici (1941). Inspector județean (din 14.03.1930); pretor (din 11.09.1934);

Din această cauză s'au adunat la Atachi şi în împrejurimi un număr de 10.500 evrei proveniţi din judeţele: Soroca, Hotin, Storojineţ şi Cernăuţi.

Aducându-vă la cunoştinţă cele de mai sus, vă rugăm să binevoiţi a lua măsuri să se oprească această retrimitere.

Totodată, vă rugăm să binevoiţi a ne comunica ce se face cu evreii trimişi prin organele militare germane şi a lua măsuri să se instituie posturile de grăniceri de pază pe Nistru pentru a opri operaţiunea de repatriere a evreilor cu ajutorul germanilor.

ÎMPUTERNICITUL GENERALULUI ANTONESCU
PENTRU ADMINISTRAREA BASARABIEI,
GENERAL,
C. Gh. Voiculescu

*) Adnotare:
„Evreii trimişi peste Nistru sunt trimişi înapoi de germani".

AMR, fond 3831-Marele Cartier General, dosar nr. 3827, f. 304.

Documentul nr. 77

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
Biroul Control Vatră Nr. 32.064 din 14 August 1941

TELEGRAMĂ
către
COMANDAMENTUL 1, 3, 4, 5, 6, 7 TERITOR. şi
TOATE CERCURILE DE RECRUTARE

În conformitate cu adresa Ministerului Afacerilor Interne Nr. 7982/941[2], ca urmare a hotărârii Consiliului de Miniştri, binevoiţi a dispune de urgenţă următoarele:

1. Toţi evreii internaţi în lagăre, indiferent de cauza pentru care sunt internaţi, vor fi întrebuinţaţi la munca de interes obştesc.

2. Ministerul Afacerilor Interne a dat dispoziţiuni de lucru lagărelor din: Tg. Jiu, Târgovişte, Romanaţi (evrei din Dorohoi), Dolj (evrei din Rădăuţi şi Siret), Vlaşca (evrei din Basarabia) şi Ialomiţa (evrei din Iaşi).

Restul evreilor din lagăre, se vor folosi la munca de interes obştesc, după dispoziţiunile Comandamentelor Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare.

subprefect (din 31.03.1936); inspector general administrativ, prefect al judeţului Soroca (13.07-06.10.1941).

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

3. În acest scop, Comandamentele Teritoriale şi Cercurile de Recrutare, vor lua legătura cu Prefecturile de județ, pentru a se trece de urgență la executarea dispoziţiunilor Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

Cercurile de Recrutare vor raporta imediat Marelui Stat Major felul cum s'a aplicat ordinul de mai sus.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR P.S.
GENERAL ss. N. Mazarini
N. Mazarini

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 782, f. 429.

Documentul nr. 78

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a Nr. 33.413 din 16 August 1941

MARELE STAT MAJOR P.S.
Secția I-a
către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinet

În legătură cu semnul distinctiv ce urmează a fi purtat de toți evreii, deoarece s'au dat dispoziţiuni diverse de autorități, pentru unificare, de comun acord cu Ministerul de Interne cu care s'a luat legătura, Marele Stat Major, propune semnul anexat, care are următoarele dimensiuni:

- laturile triunghiului – 6 cm
- laturile chenarului – 8,5/8,5 cm
- grosimea laturilor (triunghi şi chenar) – 6 mm
- fondul alb, triunghi şi chenarul negru

Acest semn urmează a fi purtat pe pieptul stâng, de toți bărbații, femeile şi copiii evrei; de asemenea va fi pus pe vitrinele magazinelor.

Nerespectarea acestor dispoziţiuni va fi sancționată cu amendă de la 10.000-40.000 lei şi închisoare de la 2-6 luni.

Pentru stabilirea unei uniformități, vă rugăm să binevoiți a aproba propunerile de mai sus.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
ss. Mazarini

/ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,
ss. Georgescu

p. conformitate
ŞEFUL BIROULUI CONTROL VATRĂ
Maior, ss. Popescu Eugen
Popescu Eugen

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 782, f. 430.

Documentul nr. 79

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a Nr. 33.414 din 16 August 1941
323

MARELE STAT MAJOR P.S.
Secția I-a
către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinet –

În urma celor comunicate de Ministerul Agriculturii, precum şi din cele constatate cu ocazia conferinței ce a avut loc la Marele Stat Major cu Şefii de Stat Major ai Comandamentelor Teritoriale, s'a stabilit, că deşi anul acesta este o recoltă foarte frumoasă, se simte însă lipsa de brațe de muncă .

O parte din aceste lipsuri, vor fi suplinite prin evreii ce vor fi dați Ministerului Agriculturii, dar avându-se în vedere lipsa de cunoaştere a acestor lucrări, de elementul evreiesc, randamentul va fi redus.

O soluție care ar putea să alimenteze satele cu brațe de muncă, ar fi tranşarea definitivă a chestiunii servitoarelor creştine, folosite de evrei, servitoare care şi-au părăsit pământul şi au invadat oraşele.

Acestor servitoare, care pe lângă că trăiesc la evrei într'un mediu corupt, li se mai infiltrează în suflet de mici idei comuniste.

Dacă măsura ca evreii să nu aibă dreptul să folosească servitoare creştine nu poate fi generalizată, Marele Stat Major apreciază că s'ar produce o foarte mare îmbunătățire dacă această măsură se aplică cel puțin până la vârsta de 40 ani, rămânând posibilitatea de a se putea angaja servitoare creştine trecute de 40 ani.

Vă rugăm să binevoiți a aproba cele de mai sus, ca fiind în interesul Țării.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
ss. Mazarini

/ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,
ss. Georgescu

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 782, f. 431.

Documentul nr. 80

Copie

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

Nr. 33.415 din 16 August 1941

MARELE STAT MAJOR P.S.
Secția I-a
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
– Cabinet –

În conformitate cu legile în vigoare şi dispoziţiunile date de Marele Stat Major, ca urmare a conferinței avute la Ministerul Afacerilor Interne în ziua de 6.VIII.1941 precum şi din experiența făcută până în prezent cu folosirea la munca de interes obştesc a evreilor, s'a constatat următoarele:

- Titrații, absolvenții de liceu sau şcoli echivalente şi rabinii, deşi sunt obligați la munci de interes obştesc, aportul lor este foarte redus şi nu sunt folosiți din ei în specialitate, decât o parte din medici, ingineri sau arhitecți.

- Aportul lor ar putea să fie înlocuit în favoarea economiei statului şi în avantajul acestei categorii de oameni, dacă pentru cei ce solicită şi acceptă în mod benevol, munca lor să fie înlocuită cu o taxă în afara taxelor militare.

- Față de cele de mai sus, Marele Stat Major propune următoarea soluție:

1. Titrații, absolvenții de liceu sau şcoli echivalente şi rabinii, care doresc a fi scutiți de munca de interes obştesc, pot obține scutirea, plătind cu anticipație suma de lei 30.000 (treizecimii) anual.

2. În acest scop, îşi vor exprima această dorință şi în cazul când se aprobă, vor depune în 24 ore, la Cercul de Recrutare respectiv, recipisa Casei de Depuneri din Bucureşti sau a Administrației Financiare din provincie, doveditoare de plata acestei sume puse la dispoziția Ministerului Apărării Naționale, fondul „Tabere de muncă evrei”.

3. Cercurile de Recrutare nu vor putea acorda această favoare evreilor specialişti (medici, ingineri, arhitecți, etc.), dacă aceştia sunt indispensabili la lucrările de interes obştesc pentru care sunt chemați.

În acest fel, pe lângă avantajele de ordin material ce se realizează, tratamentul mai bun ce se acordă pentru această categorie, va face ca Marele Stat Major să fie scutit în viitor de toate aceste cereri, care-i răpesc timpul inutil cu soluționarea lor.

Vă rog să binevoiți a le aproba, pentru a se da urgente ordine de urmare.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
ss. Mazarini

/ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,
ss. Georgescu

p. conformitate
ŞEFUL BIROULUI CONTROL VATRĂ
Maior, ss. Popescu Eugen
Popescu Eugen

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 782, f. 432.

Documentul nr. 81

MARELE CARTIER GENERAL
Secţia II-a
Biroul 2.

URGENT
SECRET

Intrat. Nr. 641
17. VIII 1941

Nr. 3856/B din 17 August 1941
MARELE CARTIER GENERAL
Secţia II-a
către
SERVICIUL MARELUI PRETOR

Am onoare a face cunoscut:

Evreii trecuţi de germani la Vest de Nistru Cosăuţi (vis-a-vis Jampol) în număr de circa 13.000, vor fi internaţi în lagăr la Wertijany (20 km. S. E. Soroca).

Lt. Colonel Palade[1] Şeful Biroului Statistic Militar Iaşi este însărcinat cu executarea acestei operaţiuni.

În acest scop vă rugăm să binevoiţi a dispune ca:

- Serviciul pretoral Flamura[2] să concure imediat la paza, transportul, etc. celor internaţi.

Să se ceară şi concursul Prefecturii Soroca pentru mijloacele de transport, hrană, etc.

1 Ioan Palade (1894-?), militar de carieră. Licenţiat în Drept. Intră în armată cu gradul de sublocotenent în rezervă (1916), partzicipă la primul război mondial. Trecut în activitate la 01.02.1918 cu vechimea de la 01.09.1917. Ofiţer în cadrul Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major, şef al Biroului Statistic Militar Iaşi (01.10.1939-01.04.1942); comandant al Regimentului 93 Infanterie (20.04.1942-01.05.1943); ofiţer în comandamentul Diviziei 2 Pază (01.05.1943-01.04.1945); ofiţer în cadrul Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major (01.04-30.07.1945); ofiţer în cadrul comandamentului Cercului Teritorial Făgăraş (30.07.1945-15.04.1946); şef de Stat Major al Comandamentului 4 Teritorial (15.04-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat preventiv de autorităţile comuniste la 20.02.1952, a fost internat iniţial pentru 60 de luni sub învinuirea că a „funcţionat în Biroul Statistic Militar al Marelui Stat Major-Secţia II care avea misiunea informaţiilor şi contrainformaţiilor". Ulterior, în 1955, a fost învinuit de „activitate intensă contra clasei muncitoare" şi condamnat la 3 ani temniţă grea. A trecut prin închisorile Făgăraş, Piteşti, Giurgiu, Jilava şi Iaşi, fiind eliberat la 19.12.1955. Maior (din 15.04.1933); locotenent-colonel (din 01.06.1938); colonel (din 18.07.1942).

2 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.

- Inspectoratul de Jandarmi Chişinău prin Legiunea Soroca să dea tot concursul Locot. Colonel Palade pentru executarea misiunei ce a primit. În acest scop Leg. Soroca să ia imediat legătura cu Lt. Col. Palade.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI II-a
Lt. Colonel
ss. Radu Dinulescu
R. Dinulescu

Şeful Biroului 2
Cpt. ss. indescifrabil

*) Adnotare:
„Foarte urgent”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alții), volumul. I, f. 207; Jean Ancel (ed.), *Documents Concerning The Fate Of Romanian Jewry During The Holocaust. Volume V Bessarabia Bukovina Transnistria: Extermination and Survival*, New York, 1986, documentul nr. 43, p. 47. (În continuare se va cita Ancel, *DCFRJH*, volumul V); Matatias Carp, *Cartea Neagră*, volumul III, documentul nr. 55. p. 104.

Documentul nr. 82

SITUAȚIA
Evreilor după recensământul executat în ziua de 17.VIII.941
fiind în curs de executare acest recensământ.

No. crt.	Bărbați	Femei	Copii bărbați	Copii femei	Total general	Observ.
1	2179	3897	803	879	7758	

COMANDANTUL GHETOULUI
Căpitan ss/Beşuțiu[1] pentru conformitate

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 101.

1 Teodor Beşuțiu (1908-1984), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1929-1931). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1931). Comandantul ghetoului din Chişinău în 1941. Locotenent (din 15.03.1937); căpitan (din 10.05.1941).

Documentul nr. 83

No. 40.543
1941 Luna Aug. Ziua 18
INSPECTORATUL G-RAL AL JANDARMERIEI
Serviciul Jandarmeriei
către
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
– Cabinet –

Am onoarea a raporta următoarele:

După retragerea trupelor sovietice şi recucerirea Basarabiei şi Bucovinei de Nord, au rămas în localităţile cu populaţia de origine ucraineană foarte mulţi indivizi care sub ocupaţia bolşevică s'au bucurat de un tratament privilegiat, fiind câştigaţi chiar de bolşevici pentru ideile comuniste. Parte din aceştia au ocupat chiar unele funcţiuni administrative pe timpul ocupaţiei.

Prin rămânerea lor pe loc, aceste elemente prezintă un real pericol pentru siguranţa şi opera de reorganizare şi curăţire a teritoriilor recucerite, cu cât mai mult cu cât instanţele de judecată cărora au fost înaintaţi, i-au pus în libertate cu opinia de a fi internaţi, în lipsa textelor de lege în care să fie încadraţi şi condamnaţi.

Pentru zădărnicirea oricăror acţiuni de natură să pericliteze siguranţa Statului şi opera de refacere economică şi morală a acestor ţinuturi, din partea acestor elemente dubioase, Inspectoratul de Jandarmi Cernăuţi propune a se aproba înfiinţarea a două lagăre – unul la Zarojani, pentru regiunea Hotin şi al doilea la Lujeni, pentru regiunea Cernăuţi.

Aceste lagăre ar urma să funcţioneze până când situaţia celor internaţi ar fi clarificată de o comisiune care ar urma să hotărască trimiterea în judecată, pierderea unor drepturi politice, ridicarea drepturilor de proprietate, etc.

Faţă de cele de mai sus, cu onoare vă rugăm să binevoiţi a aprecia asupra importanţei şi urgenţei acestei chestiuni şi a dispune de urmare.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General,

Şeful Serviciului Jandarmeriei
Colonel,
C. Tobescu

ANIC, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 157/1941, f. 22.

Documentul nr. 84

HUGHES.

IALOMIȚA[1]

Se va lua urgente măsuri ca să se tipărească şi să se arunce din avion în cel mult 1-2 zile, la Odessa şi în tot capul de pod Nord Odessa, manifeste cu următorul cuprins:

Armatele sovietice folosesc satele şi oraşele în care se închid pentru a rezista până la sfârşit.

S'au luat măsuri ca toate localitățile, inclusiv oraşele, în care se va mai face rezistență să fie complet incendiate şi distruse de artilerie şi aviație.

Nici o localitate şi nici chiar Odessa, care în câteva zile va fi ocupată, nu va fi cruțată.

Prin această măsură populația va rămâne pe drumuri şi fără adăpost şi este în interesul ei de a se opune acestui fel mişelesc de a face războiu de către jidanii cari conduc cu pistolul în spatele trupelor armatele sovietice.

Populația să se gândească la foametea care o aşteaptă, dacă va lăsa armatele să pustiască colhozurile, să le ardă recolta şi să le distrugă bunurile cari le sunt necesare vieții.

ŞEFUL MARELUI CARTIER GENERAL
GENERAL,
AL. IOANIȚIU

Nr. 1087 din 19 Aug. 1941.

p. Conformitate
Maior ss. Bălăşescu[2]
Bălăşescu

1 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Postul de Comandă Înaintat.

2 Nicolae N. Bălăşescu (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofițeri de artilerie (1919-1920) şi al Şcolii Superioare de Război (1931-1933). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Şef de birou în cadrul Secției a II-a Informații din Marele Stat Major (01.10.1935-15.12.1941); şef al Biroului 1 Organizare-Mobilizare în Cabinetul Militar al mareşalului Ion Antonescu (15.12.1941-11.09.1944); comandant al Divizionului 52 Obuziere Grele (11.09-25.11.1944); comandant secund al Regimentului Centrului de Instrucție al Artileriei Mihai Bravu (25.11.1944-01.02.1945); şeful Secției a I-a şi subşef de Stat Major al Armatei a 1-a (01.02-31.10.1945); comandant al Subcentrului şi ulterior al Centrului de Instrucție al Artileriei (31.10.1945-29.10.1948); comandant al Brigăzii 1 Artilerie Grea (29.10.1948-18.02.1949); şeful Direcției Înzestrării Armamemt-Muniții din Ministerul Apărării Naționale (18.02.1949-28.10.1950); şeful Catedrei Artilerie din Academia Militară (28.10.1950-01.05.1952); trecut în rezervă la 01.05.1952. Arestat preventiv de autoritățile comuniste la 30.12.1952 sub învinuirea de „sabotaj contrarevoluționar”, a fost condamnat în 1953 la 25 ani muncă silnică pentru „crima de sabotaj”. A trecut prin închisorile Jilava, Văcăreşti şi Lugoj, fiind eliberat la 19.12.1955. Maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 31.10.1942); colonel (din 16.06.1945).

*) Adnotări:
„478-19-VIII-10.15”;
„Manifeste Odessa Dosar 7 A”;
„Ialomița 19-8-11.10 Căpitan ss. indescifrabil”.

AMR, fond 3831-Marele Cartier General, dosar nr. 3827, f. 295.

Documentul nr. 85

Nr. 16.064
Anul 1941 luna Aug. ziua 19[1]
GARNIZOANA HUŞI
către
COMANDAMENTUL M.U. DACIA[2]
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Am onoare a raporta următoarele:

În urma evenimentelor din noaptea de 28/29 Iunie 1941 dela Iaşi şi în conformitate cu ordinul Comand. M.U. Dragoş[3] Nr. 20.696/941[4], comunicat cu al Comandamentului M.U. Ceahlău[5] Nr. 17.818/941[6], au fost ridicați din oraşul Huşi 15 capi ai comunității evreieşti şi arestați în una din camerile cazărmei Cuza-Vodă.

Conform ordinului M.St.M. Secția II-a Nr. 4622 din 2 August 1941[7], transmis de Comandamentul 3 Teritorial cu ordinul Nr. 37.373/941[8], chestiunea internaților civili se lasă în grija autorităților ce depind de Ministerul Afacerilor Interne, care hotărăşte şi se îngrijeşte de hrana, cazarea şi folosirea lor la muncă.

Față de ordinul de mai sus al M.St.M., cu raportul nostru Nr. 2363/941[9], s’a întrebat Comandamentul 3 Teritorial care este situația acestor 15 ostatici, la care ni s’a răspuns că pentru aceştia urmează să ne adresăm Comandamentului M.U. Dacia.

Vă rugăm să binevoiți a hotărâ dacă aceşti ostatici intră în prevederile ordinului Nr. 4622/941 al M.St.M. şi ce regim urmează a li se aplica[10].

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 210.055 din 28.08.1941.
2 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
3 Indicativul codificat al Corpului 3 Armată.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
5 Indicativul codificat al Diviziei 15 Infanterie.
6 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
7 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
8 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
9 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
10 Armata a 4-a a comuncat Garnizoanei Huşi prin nota. Nr. 210.055 din 29.08.1941 că „[…] în conformitate cu ordinul Nr. 4622/1941 al M.St.Major Secția II-a, Comandamentele militare nu mai au niciun amestec în ce priveşte internații civili.

COMANDANTUL GARNIZOANEI HUŞI
COLONEL ss. Gh. Andrian[1]
Gh. Andrian

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„28 AUGUST 1941 Secția 2 ss. indescifrabil”;
„Biroul 2. Propunere pentru răspuns conform ordinelor în vigoare. Colonel ss. Ciocan”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 152.

Documentul nr. 86

S.S.I.
Echipa M.C.G.
Secret

NOTĂ
19 August 1941

Verificând cauzele şi modul cum au decurs turburările din Iaşi, s'a stabilit următoarele:

Dezordinele au început în cartierul Tătăraşi în ziua de 28 Iunie când Sergentul T.R. MANOLIU MIRCEA[2] din Reg. 13 Inf. a început a maltrata nişte evrei şi care, la intervenția poliției, a cerut concursul unor elemente germane din Batalioanele de Asalt, continuându-şi acțiunea până ce a fost arestat şi cercetat la Pretoratul Diviziei 14-a.

În seara aceleiaşi zile au început a se trage focuri de armă automată în diferite străzi, unele centrale, după ce mai întâi un avion lansase două rachete.

Din această cauză patrulele române şi germane, jandarmi din companiile de poliție şi gardieni publici, precum şi trupele în trecere prin garnizoană au început a trage

În consecință, cei 15 evrei luați ostateci, vor fi predați organelor din Huşi ale Ministerului Afacerilor Interne, care le va aplica regimul prevăzut în ordinele ce le au. […]”. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 153.

1 Gheorghe Andrian (1888-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Comandant al Garnizoanei Huşi (27.06.1940-24.11.1941); trecut în rezervă la 24.11.1941. Maior (din 01.01.1921); locotenent-colonel (din 01.10.1929); colonel (din 01.04.1936).

2 Mircea Manoliu (1917-?), de profesie adjustor de motoare, legionar. Concentrat la începutul războiului în Regimentul 13 Infanterie din Divizia 14 Infanterie cu gradul de sergent T.R., a participat activ la pogromul din Iaşi. Arestat şi judecat de Curtea Marțială a Comandamentului 4 Teritorial în 1941, a fost achitat. Rearestat de autoritățile comuniste în martie 1945, a fost acuzat de crime de război şi condamnat în 26.06.1948 la muncă silnică pe viață. A trecut prin închisorile din Jilava şi Aiud, Nistru, fiind eliberat la 09.05.1964.

focuri şi a aduna pe evrei, pe care îi socoteau autori ai acestor împuşcături. Parte din aceşti evrei au fost împuşcaţi pe loc, iar parte au fost conduşi la Chestură pentru triaj.

În acelaş timp a început jaful şi devastarea locuinţelor evreieşti, acţiune la care s'au raliat multe elemente suspecte din oraş.

În dimineaţa zilei de 29 Iunie s'a început controlul străzilor şi locuinţelor din care porniseră focurile, control la care au colaborat şi trupele germane, amestecându-se la aceasta şi diferite elemente suspecte care lansau lozinca de „jidan" şi „comunist", incitând astfel trupele de control care au început a aduna fără alegere de vârstă sau sex pe evrei conducându-i la Chestura Poliţiei, continuându-şi acţiunea de împuşcare a unora dintre ei şi de jaf.

La Chestură s'a început trierea miilor de evrei care erau aduşi, de către o comisie formată din mai mulţi poliţişti chiar în curtea Chesturei. În acelaş timp, din aceleaşi cauze s'a lansat lozinca că poliţia este jidovită, din care cauză trupele s'au enervat şi au început a trage focuri în evreii adunaţi, mai ales că în străzile învecinate se auzeau încă focuri de arme automate. Aceasta a determinat autorităţile să înceteze triajul, dirijându-se evreii rămaşi spre gară unde au fost îmbarcaţi în trenuri spre a fi trimişi în lagăre.

*

După restabilirea ordinei au început cercetările spre a se afla autorii cari au tras cu armele automate, cauzele turburărilor şi vinovaţii. Rezultatul a fost însă în parte negativ din cauza sincopei de câteva zile a funcţionării aparatului poliţienesc, stabilindu-se doar că nu exista nici-o victimă a acelor atacuri cu arme automate, precum şi câteva prezumţiuni grave, bazate atât pe informaţiunile anterioare, cât şi pe informaţiunile posterioare turburărilor privitoare la acţiunile elementelor legionare din Iaşi, care n'ar putea fi străine de aceste turburări.

S'a stabilit astfel că aceste elemente legionare au lansat lozinca că poliţia şi jandarmeria sunt jidovite; că asemenea elemente legionare, din ordin, s'au infiltrat în serviciile de informaţii ale diferitelor comandamente; că aceleaşi elemente au declarat că turburările se vor repeta şi că în cel mai rău caz după război toţi jidanii vor fi împuşcaţi, împreună cu funcţionarii cari i-au protejat; că unii legionari au cumpărat insigne evreeşti; că s'au marcat de aceştia unele străzi şi case evreeşti, fapt ce a determinat pe mulţi creştini să-şi însemneze casa cu o cruce; că s'au primit de către evrei multe scrisori de ameninţare şi că s'au comis tot de către legionari diferite acte, ca lansarea unor rachete şi tăierea unui fir telefonic, cu scopul de a fi interpretate că au fost făcute de către evrei.

Din toate acestea rezultă că există în Iaşi o recrudescenţă a mişcării antisemite susţinută de mişcarea legionară subversivă, care ar putea avea un substrat mai adânc, acela de a compromite ordinea.

În concluzie rezultă din aceste fapte şi prezumţiuni, lăsând la o parte faptul că în Iaşi s'ar fi aflat numeroşi agenţi sovietici, că îşi face tot mai mult loc părerea că elementele legionare sunt cauza principală a turburărilor din Iaşi, cel puţin în ceiace priveşte începutul lor, mai ales că Manoliu Mircea este un fanatic legionar.

În ce măsură şi dacă aceştia au avut vre-o legătură cu trupele din localitate, aşa după cum circulă unele svonuri, urmează a se verifica.

*

Menționăm mai jos numele diferiților legionari aflați în comandamentele militare şi la autoritățile germane:

1/. La Comandamentul 4 Teritorial Iaşi: Teodor Dăscălescu[1] şi comisarul ajutor Chioveanu Constantin[2] şi Lică Popescu[3].

2/. La Biroul Statistic Militar: Vizitiu Octavian[4], fost comisar ajutor îndepărtat din serviciu pentru grave abateri, persoană cu un bogat cazier judiciar, lipsită de orice scrupul.

3/. La organizația germană „Todt”: studenții Cobălaş Nicolae[5], Caba Ion[6], Dobjanschi Dumitru[7] şi alții, toți fanatici şi fruntaşi legionari.

4/. La Consulatul German: legionarii Rică Mihăilescu[8] şi Sârbu Gheorghe[9], care fac zilnic legătura cu legionarii din Iaşi prin M. Bulăi[10] şi I. Lazăr[11].

5/. Chiar la autoritățile polițieneşti au rămas în funcțiune ofițeri de poliție legionari care au activat ca atare sub regimul legionar. Asemenea cazuri sunt şi în alte polații, dar în special în Iaşi conducătorii poliției întimidați pe vremuri ca şi azi de mişcarea legionară nu au luat nici-o măsură împotriva acestora.

Dintre aceştia se citează comisarii Iancu[12] şi Varabiev[1] din Chestura Poliției şi comisarii ajutor Ordeanu[2], Costea[3] şi Hulubei[4] din Inspectoratul Iaşi.

1 Teodor Dăscălescu (1910-?), polițist român. Implicat în pogromul din Iaşi. Arestat de autoritățile comuniste la 07.03.1951. A trecut prin închisorile Jilava, Făgăraş, Galeşu, Cernavodă şi Peninsula, fiind eliberat la 21.12.1954.

2 Nu a putut fi identificat.

3 Nu a putut fi identificat.

4 Octavian Vizitiu (1912-?), polițist şi avocat român, licențiat în Drept. Implicat în pogromul din Iaşi. A fost arestat de autoritățile comuniste la 05.02.1948 sub învinuirea de „crime de război (în calitate de comisar la Siguranța Iaşi a aplicat tratamente neomenoase pe cei anchetați)”, fiind condamnat în 1950 la 10 ani muncă silnică pentru crime de război. A trecut prin închisorile Jilava, Făgăraş, Iaşi, Aiud, Târgşor, fiind eliberat la 12.07.1957.

5 Nicolae Cobălaş (1917-1954), legionar şi avocat român. Licențiat în Drept, şef al Corpului Studențesc Legionar din Iaşi, agent al Biroului 2 Informații din cadrul Comandamentului 4 Teritorial. Implicat în pogromul din Iaşi. Arestat de autoritățile comuniste la 05.06.1948 sub învinuirea de activitate legionară, a fost condamnat în acelaşi an la 26 ani muncă silnică. A fost unul dintre torționarii implicați în procesul de „reeducare” de la Piteşti; condamnat la moarte şi executat la Jilava la 17.12.1954. A trecut prin închisorile Suceava, Piteşti, Aiud, Baia Sprie, Râmnicu Sărat, Jilava.

6 Ioan Caba (1924-?), pictor român. Membru al Mişcării Legionare, implicat în pogromul din Iaşi. A fost arestat de autoritățile comuniste la 04.06.1948 sub învinuirea de activitate legionară. A trecut prin închisoarea Sighişoara, fiind eliberat la 01.09.1950.

7 Nu a putut fi identificat.

8 Nu a putut fi identificat.

9 Gheorghe Sârbu (1912-?), funcționar şi contabil român. Absolvent al Academiei Comerciale. Implicat în pogromul din Iaşi. Arestat de autoritățile comuniste la 04.01.1954 sub învinuirea de „agitație publică”, a fost condamnat în 1955 la 7 ani închisoare corecțională. A trecut prin închisorile Jilava, Gherla, Aiud, Craiova, fiind eliberat la 25.06.1964.

10 Nu a putut fi identificat.

11 Nu a putut fi identificat.

12 Dumitru Iancu (1888-1954), polițist român. Comisar în Chestura Poliției Iaşi, implicat în pogromul şi deportarea evreilor din Iaşi. Arestat la 19.06.1948 de autoritățile comuniste, a fost

*) Adnotare:
„19.8.1941 C. I. – Curs la Marele Cartier General, Eşalonul 1, Secția II, ca răspuns la adresa No. 2635/B din 29.VII.1941[5]; – Idem, la Serviciul Special de Informații, Eşalonul II, pentru a fi adusă la cunoştința Domnului Director general. Colonel ss. Lissievici[6]".

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alții), volumul I, f. 382-384.

acuzat de crime de război – „a aplicat tratamente neomenoase evreilor" – şi condamnat în 1950 la 25 de ani muncă silnică. A trecut prin închisorile din Aiud, Jilava, Făgăraş. Moare în detenție la 11.01.1954, la penitenciarul Făgăraş.

1 Nicolae Varabiev (1907-1960), polițist român, licențiat al Academiei Comerciale. Comisar în cadrul Chesturii Poliției Iaşi, implicat în pogrom. Internat la Caracal între 18.03-06.10.1945, a fost arestat de autoritățile comuniste în 27.07.1948 şi condamnat la 29.08.1955 la 4 ani şi 6 luni închisoare sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare". A trecut prin închisorile Piteşti, Târgşor, Făgăraş, respectiv prin coloniile de muncă Saligny, Capu Midia, Cernavodă. Eliberat la 31.01.1956, este rearestat la 27.04.1957 şi condamnat sub aceeaşi învinuire de „activitate intensă contra clasei muncitoare" la 15 ani detenție grea. Trece prin închisorile din Piteşti, Târgşor, Saligny, Cernavodă, Capu Midia, Făgăraş şi Gherla. Moare în detenție în penitenciarul Gherla la 29.07.1960.

2 Gheorghe Ordeanu (1921-?), polițist român. Comisar ajutor la Inspectoratul de Poliție Iaşi, implicat în pogrom. Arestat de autoritățile comuniste la 13.09.1948, a fost învinuit de crime de război şi condamnat în 1949 la 12 ani muncă silnică. A trecut prin închisorile Văcăreşti, Aiud şi Craiova, fiind eliberat în septembrie 1960.

3 Costea Haralambie (1914-?), polițist român, licențiat în Drept. Comisar ajutor în cadrul Inspectoratului de Poliție Iaşi, implicat în pogrom. Arestat de autoritățile comuniste în 1948, a fost învinuit de „activitate intensă contra clase muncitoare" şi condamnat în 1954. A trecut prin închisorile Dorohoi, Piteşti, Târgşor, Făgăraş, respectiv coloniile de muncă Saligny şi Cernavodă, fiind eliberat la 16.06.1956.

4 Horia Hulubei (1915-?), medic şi polițist român. Nepot al savantului cu acelaşi nume. Comisar ajutor în cadrul Inspectoratului de Poliție Iaşi, implicat în pogrom. Arestat de autoritățile comuniste în 25.12.1950, a fost eliberat la 03.07.1951. Rearestat la 29.09.1951, a fost acuzat de „crime contra umanității" şi condamnat în 1954 la 6 ani temniță grea.

5 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

6 Ioan Lissievici (1898-1974), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1922-1924). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916); participă la primul război mondial. În perioada interbelică a activat în cadrul Secției a II-a Informații din cadrul Marelui Stat Major (1935-1939); şef de Stat Major al Diviziei 35 Infanterie (01.01-30.11.1940); ofițer în cadrul Secției MONT a Marelui Stat Major (01.12.1940-30.04.1941); transferat la Serviciul Special de Informații (din 01.05.1941). În cadrul SSI a îndeplinit succesiv funcțiile de şef al Secției I Informații Externe, şef al Eşalonului Mobil detaşat pe lâgă Marele Cartier General şi subdirector al serviciului (01.05.1941-31.12.1943); comandant al Regimentului 14 Artilerie (31.12.1943-25.09.1944); director general al SSI (25.09-25.12.1944); şef al Serviciului Restituiri din Ministerul Apărării Naționale (25.12.1944-28.03.1945); trecut în rezervă la 28.03.1945. Este arestat prima dată de autoritățile comuniste în perioada 28.03-23.12.1945, fiind anchetat – inclusiv la Moscova - în legătură cu activitatea sa în cadrul SSI. A fost rearestat la 26.05.1949, fiind condamnat în 31.07.1956 la 15 ani muncă silnică pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare". A trecut prin închisorile Uranus, Făgăraş, Jilava, Gherla, fiind eliberat la expirarea pedepsei în 25.08.1963. Maior (din 01.10.1929); locotenent-colonel (din 01.04.1937); colonel (din 10.05.1941).

Documentul nr. 87

TELEGRAMĂ
DOMNULUI MAREŞAL ANTONESCU
CONDUCĂTORUL STATULUI ROMÂN

Patria[1]

În ziua de 20 August 1941, autoritățile germane din Ucraina „au trecut pela Clinăuți în Basarabia 650 evrei.

Aceşti evrei vor fi internați la Vertujeni[2].

GENERAL VOICULESCU

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 170/1941, f. 159; Ancel, *Transnistria*, volumul I, p. 304.

Documentul nr. 88

MARELE CARTIER GENERAL
Conf. Personal

Nr. 1075/B din 20 August 1941[3]
MARELE CARTIER GENERAL
către
Div. 14

Am informațiuni că unele trupe române se dedau, pe teritoriul de la Est de Nistru, la jafuri şi acte de barbarism, care pun Armata şi Poporul Român în cea mai tristă lumină.

Este în interesul superior al conducerii războiului ca să apărem, în fața populației române şi ukrainene din teritoriile ocupate, ca liberatori de sub jugul bolşevic, iar nu ca barbari care au venit să-i jefuiască, batjocorească şi să-i omoare.

Atrag atențiunea tuturor şefilor, de la cei mai mari până la cei mai mici, că vor plăti cu pierderea comenzii şi a gradului orice toleranță sau lipsa de autoritate asupra unității ce comandă.

Cine va fi prins că omoară sau batjocoreşte populația sau o jefuieşte de bunurile ei, să fie executat pe loc fără cruțare.

Voiu fi la rândul meu fără cruțare față de şefii care nu vor, sau nu sunt în stare să-şi stăpânească unitatea.

1 Indicativul codificat al Marelui Cartier General.

2 Pe telegramă Conducătorul Statului a notat următoarea rezoluție: „Să fie retrecuți în Ucraina prin alte puncte". ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 170/1941, f. 158.

3 Documentul a fost înregistrat de Divizia 14 Infanterie, Biroul de Contrainformații, cu Nr. 24.835 din 01.09.1941.

COMANDANTUL DE CĂPETENIE AL FRONTULUI ROMÂN
General (ss) Antonescu
p. Conformitate
SUBŞEFUL MARELUI CARTIER GENERAL
General ss. Tătăranu
N. Tătăranu

Comunicat:
Tuturor M.U. până la
Brigăzi Mixte inclusiv.
(de pe frontul de Est).

*) Adnotări:
„1.IX.941 ora 7.05”
„30 AUGUST 1941”;
„Dosar ordine speciale”;
„Biroul 2”.

AMR, fond 2277-Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1072, f. 206; fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 766, f. 652.

Documentul nr. 89

ARMATA 3-a
Stat Major
Secția II

Nr. 23.456 din 21.VIII.1941
către
_____.

CONFIDENȚIAL-PERSONAL

Am onoare a face cunoscut:

1. Organele germane informează că jafurile, rechizițiile fără nici un act legal şi siluirile de fete şi femei, se comit încă de către unii ostaşi români, cu toate ordinele severe şi repetate dată până acum.

Domnul General von Schobert[1], Comandantul Armatei XI Germană a făcut cunoscut Domnului General Antonescu această tristă stare de lucruri din Armata

1 Eugen Ritter von Schobert (1883-1941), militar de carieră german. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1902), participă la primul război mondial. Comandant al Corpului VII Armată (01.09.1939-25.10.1940); comandant al Armatei 11 (25.10.1940-12.09.1941). Mort la data de 12.09.1941, ca urmare a aterizării avionului său Fieseler Storch pe un câmp de mine. General-locotenent (din 01.01.1937); general de infanterie (din 01.02.1938); general-colonel (din 19.07.1940).

Română, arătând că, în Armata Germană asemenea cazuri comise fie de ofițeri, fie de trupă, se pedepsesc cu moartea[1].

Trebuie făcute toate eforturile şi întrebuințate cele mai drastice mijloace pentru a înfrâna asemenea porniri ale unor elemente atât de condamnabile.

În acest scop ordon următoarele:

- Se va lua comanda comandantului de companie (baterie, escadron) în unitatea căreia se vor comite cazurile semnalate mai sus.

- Comand. de regiment şi batalion vor fi pedepsiți pentru lipsa de energie în comandă şi dezordine în unități.

- Cel care va fi prins asupra uneia din faptele de mai sus va fi pedepsit cu moartea.

- Comandantul care, fiind sesizat de asemenea fapte în unitatea sa, nu va lua imediat măsurile necesare, va fi tradus în fața Curții Marțiale, pentru complicitate cu cel vinovat.

- Domnii Comandanți de M.U. şi regimente (unități corp aparte) vor organiza patrule şi ofițeri de control prin cantonamente sau în lungul itinerarului parcurs de unități, pentru a executa o foarte severă supraveghere.

2. Se interzice cu desăvârşire a se rechiziționa sau obliga la vreun serviciu oarecare, populația germană din Ucraina.

Această populație este considerată a fi de cetățenie germană.

Violentarea, jaful, siluirea, etc., a unor astfel de cetățeni, se pedepseşte de asemenea cu moartea.

3. Acest ordin se va aduce la cunoştința tuturor ofițerilor şi subofițerilor sub semnături, iar trupei la raport prin comandanții de batalioane (divizioane).

Domnii Comandanți de M.U. şi unități corp aparte, rămân direct răspunzători de executare.

COMANDANTUL ARMATEI 3-a
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ (ss) P. Dumitrescu

p. Şeful de stat Major
Colonel,
(ss) Dumitrescu Polichron

p. Conformitate
Şeful Biroului 1
Lt. Colonel, ss. N. Stănescu[2]

1 Vezi în acest sens scrisoarea din 15.08.1941 adresată generalului Ion Antonescu de comandantul Armatei a 11-a germane, generalul-colonel Eugen Ritter von Schobert. Ottmar Traşcă, Dennis Deletant (editori), *Al III-lea Reich şi Holocaustul din România. 1940-1944. Documente din arhivele germane*, Bucureşti, 2007, documentul nr. 38, p. 260-263; Pentru scrisoare de răspuns a Conducătorului Statului din 19.08.1941 vezi AMR, fond 5418-Marele Stat Major-Secția III-a Operații, dosar nr. 2062, f. 132-134; *Relații militare româno-germane, 1939-1944. Documente*, coordonatori: Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, Bucureşti, 2000, documentul nr. 88, p. 143-144.

2 Nicolae Stănescu (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1930-1932). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şeful Biroului 1 din

N. Stănescu

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 14, f. 215; fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 481, f. 88.

Documentul nr. 90

TELEGRAMA Nr. 701 din 22 August 1941[1]

LAGĂRUL DE PRIZONIERI Nr. 5
VERTUJENI
către
FLAMURA[2]

Rog puneți imediat la dispoziție 300 oameni încadrați perfect şi cu cel puțin 4-5 zile de foc pentru a putea face față mişcărilor de masă ce au început a se schița în lagărul Vertujeni.

Cauze multiple din care mai întâi lipsa de alimente şi imposibilitatea de a putea fi cazați subsemnatul şi cu cei 90 jandarmi ce am disponibili nu putem face față situației azi când am în lagăr circa 18.000 oameni.

Rog a ni se da ordinele cerute pentru hrană şi întreținerea lor.

COMANDANTUL LAGĂRULUI Nr. 5
Lt. Colonel Constantinescu Alexandru[3]

Transmisă de Serg. Major Gaciu Ion[4].
prin Societatea de telefoane Floreşti.

Comandamentul Armatei a 3-a (01.04-01.07.1942); şef de Stat Major al Diviziei 11 Infanterie (01.07.1942-22.01.1943); şef de Stat Major al Diviziei 24 Infanterie (22.01-17.08.1943); ofițer în comandamentul Şcolii militare de ofițeri de infanterie nr. 6 (17.08.1943-05.05.1944); comandant al Grupului 92 Vânători de Munte (05.05-04.06.1944); comandant al Şcolii militare de ofițeri de infanterie nr. 2 (04.06.1944-15,03.1945); ofițer în comandamentul Corpului 6 Teritorial Cluj (15-29.03.1945); trecut în rezervă la 29.03.1945; reintegrat în activitate la 27.07.1945; ofițer în comandamentul Diviziei 2 Munte (27.07.1945-29.11.1946); şef de Stat Major al Diviziei 6 Infanterie (29.11.1946-06.02.1948); ofițer în comandamentul Regiunii a 4-a Militare (din 06.02.1948); După război s-a aflat în vizorul autorităților comuniste, fără a fi însă arestat. Locotenent-colonel (din 10.05.1941); colonel (din 22.06.1944); general de brigadă (din 24.01.1947).

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 4012 din 22.08.1941.

2 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.

3 Alexandru Ghe. Constantinescu (1892-?), militar de carieră român. Ofițer de jandarmi în cadrul Inspectoratului Regiunii de Jandarmi Bucegi. Comandant al Lagărului de Prizonieri Vertujeni (1941). După război s-a aflat în vizorul autorităților comuniste, fără a fi însă arestat. Locotenent-colonel în rezervă (din 01.04.1936).

4 Nu a putut fi identificat.

*) Adnotări:
„Dosar 4”;
„22.VIII.1941 Biroul 2 Siguranță. Se va trimite 1 Companie Puşcaşi plus 2 Plutoane Mitraliere dela Regimentul 53 Infanterie Fortificații din Floreşti cari se vor transporta în 15 autobuze de la Compania C.F.R. Serviciul Intendență dela Flamura va lua măsuri a se trimite zeamă pentru prizonieri. Locotenent Colonel ss. P. Cristescu. Se va raporta Marelui Cartier General evenimentele şi măsurile luate. Locotenent Colonel ss. P. Cristescu”.

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 2.

Documentul nr. 91

Nr. 707
Anul 1941 Luna August Ziua 22[1]
Lagărul de prizonieri Nr. 5
către
FLAMURA[2]

Stat Major

Revenind la rapoartele noastre anterioare,

Am onoare a supune din nou cunoştinței Dv. următoarea situație în care ne găsim.

Până astăzi 22 August 1941 în lagăr au venit 23.026 internați Jidani[3], deşi capacitatea de cazare a Târgului Vertujeni nu era mai mare de 13-15.000 aşa după cum am arătat deja.

Din această cauză îngrămădindu-se atățea oameni din care unii copii alții bătrâni, unii bolnavi, alții chiar pe moarte, unii paralizați alții infirmi, unii în stare de demență, alții epuizați complect din cauza nehrănirei şi eforturilor făcute până aici, fac ca să producă în cel mai scurt timp nu numai o mortalitate în masă; dar ce este mai grav pentru situația ostaşilor şi a locuitorilor români din localitate, o molimă extraordinară care nu va putea fi nici o dată nici evitată, nici stăvilită sub nici un motiv.

Deja avem cazuri de scarlatină şi poate şi altele pe care nu am avut o posibilitate să le verificăm, deoarece de când am venit aci, nu facem altceva decât să primim, să înregistrăm şi să-i repartizăm pe internați în cantonamente.

După părerea mea nu a fost cea mai fericită alegere a acestui sat destul de neîncăpător, pentru a fi destinat internării acestor jidani, întrucât nu este nici apă, nici

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 4026 din 24.08.1941.
2 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.
3 În 24.08.1941 numărul acestora s-a cifrat la 23.034, din care 48 erau morți. Telegrama Nr. 717 din 24.08.1941 adresată Armatei a 3-a de Lagărul de prizonieri Nr. 5 Vertujeni. AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 4.

putința de a ne aproviziona cu nimic din cele ce trebuiesc unei aglomerațiuni atât de mari.

Aceasta în ceeace privește cazarea.

2. Situația devine și mai gravă dacă o privim sub capitolul siguranței.

Cei 23.026 jidani de păzit cu circa 90 jandarmi disponibili și aceștia ne mai având asupra lor nici măcar o unitate de foc face ca să fim puși într'o situație destul de delicată în caz de intervenție, întrucât în asemenea caz nu putem nici măcar împrumuta munițiuni necesare deoarece jand. sunt dotați cu arme Manliher Md. 1893.

Nu dispunem de nici o armă automată.

Nu dispunem de legături de nici un fel (telefon, telegraf, etc.).

Nu dispunem de nici un fel de mijloc de locomoție pentru deplasări urgente sau cereri de ajutor când nevoia va cere.

Situația din punct de vedere al siguranței am spus că este direct gravă și chiar disperată deoarece din cauza lipsei complecte de hrană, din cauza lipsei parțiale a apei, din cauza insuficienții cazării, din cauza lipsei unei împrejmuiri solide cu gard de sârmă, suntem expuși la fiecare moment la mișcări de mase cari deja s'au schițat și numai prin măsuri energice dar de moment au putut fi stăpânite, nu însă excluse pe viitor din cauzele arătate mai sus, care agravează situația pe zi ce trece.

3. Din punct de vedere sanitar nu sunt medicamente, nu sunt etuve, nu sunt nici alte mijloace de deparazitare și nu avem nici săpunul necesar; deci așteptăm urmările.

4. În ceeace privește trierea internaților n'am primit nici o dispoziţiune deşi am făcut intervenții nenumărate.

S'a primit în 4 zile 2-3000 Kgr. mălai și făină ceeace însemnează un nimic față de numărul extraordinar de mare ce este de hrănit. Din cantitatea de mai sus nu s'a putut da nici măcar cantitatea suficientă pentru o singură zi.

În afară de aceasta din lipsă nu s'a mai putut da altceva nimic.

PROPUNERI

1. Să ni se mărească efectivul pentru pază imediat cu cel puțin 300 Jandarmi și ceva arme automate cu personalul necesar și cu muniția trebuincioasă.

Să ni se aducă la reşedință toate răspândirile ce avem (70 jandarmi și 2 Căpitani aflați la Vadu Rașcu ca punct de culegere al prizonierilor, 30 Jandarmi la Deva pentru paza unor prizonieri la lucrările de C.F.R.).

3. Să se doteze lagărul atât cu un mijloc ușor și rapid de comunicație cât și cu cel puțin două autocamioane strict necesare pentru o cât de mică aprovizionare, ținându-se seamă că nu avem nici un depozit la mai mică depărtare de 50-80 Km.

4. Să ni se facă legături proprii telefonice și chiar telegrafice fără de care nu putem garanta situația.

5. Să ni se dea materialele necesare deparazitării și medicamente.

6. Pentru armele jandarmilor să ni se mai facă rost de încă 2-3 unități de foc pentru fiecare armă.

7. Să ni se trimită de urgență materialul necesar împrejmuirii, în special nu avem deloc: sârmă 5000 Kgr. agrafele necesare.

Nu avem unelte și anume, târnăcoape, casmale, clește de întins și de tăiat sârma, ciocane, topoare; căci pe cele care le-am găsit fiind foarte proaste nu le putem folosi decât cu foarte mic randament.

8. Să se facă un depozit de subzistenţe special la Vârtejeni[1].

COMANDANTUL LAGĂRULUI DE PRIZONIERI Nr. 5
Lt. Colonel ss. Constantinescu
Constantinescu Alex.

*) Adnotări:
„Dosar 3”;
„Urgent Confidenţial Personal”;
„Biroul 2 Siguranţă 23/VIII/1941. Se va lua contactul cu Prefecţii de Bălţi[2] şi Soroca[3] pentru hrănire şi stare sanitară. În Vertujeni nu se va mai găsi nici un alt fel de locuitori decât evrei internaţi. Paza se face de jandarmi. Unitatea din Regimentul 53 Infanterie rămâne pentru cel mult 48 ore după care trece la est de Nistru cu însărcinarea ce o are. Raport şi la Marele Cartier General. General ss. Ioan Arbore[4]”.

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 3+verso.

1 Prin adresa Nr. 4026 din 24.08.1941 Comandamentul Etapelor Armatei a 3-a comunica Lagărului de prizonieri Vertujeni că:
„[…]
Acest Comandament nu vă poate satisface cererile, Lagărele de prizonieri şi internaţi nefiind în sarcina sa.
Urmează deci să vă adresaţi Prefecturei Jud. Soroca de care depinde lagărul pentru a satisface toate nevoile în ceeace priveşte cazarea, starea sanitară şi hrana internaţilor.
Poliţia şi paza lagărului se va continua a se face prin jandarmi.
[…]”. AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 6.

2 Petre Hanciu (1893-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1913-1915). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Trecut în rezervă la 03.07.1940, cu gradul de colonel. Prefect al judeţului Bălţi (13.07-06.10.1941). Maior (din 01.07.1927); locotenent-colonel (din 08.06.1934), colonel (din 08.06.1940).

3 Nicolae C. Eftimie.

4 Ioan Arbore (1892-1954), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Comandant al Brigăzii 2 Fortificaţii (22.06.1941-20.02.1942); şef de Stat Major al Armatei a 3-a (03.03.1942-15.02.1943); subşef al Marelui Stat Major (15.02-14.07.1943); subsecretar de Stat pentru Aprovizionarea Armatei şi Populaţiei Civile (14.07.1943-23.08.1944); pus la dispoziţia Ministerului de Război din 23.08.1944, este trecut în rezervă la 24.03.1945. Arestat de autorităţile comuniste în 1946 ca fost membru al guvernului Ion Antonescu, este condamnat în 06.02.1948 la 10 ani temniţă grea şi degradare civică. Moare în detenţie în penitenciarul Văcăreşti. Colonel (din 16.10.1935); general de brigadă (din 10.05.1941); general de divizie (din 10.05.1944).

Documentul nr. 92

COMANDAMENTUL ETAPELOR ARMATA 3-a

No. 4026
1941 luna August ziua 24
COMANDAMENTUL ETAPELOR ARMATEI 3-a
către
MARELE CARTIER GENERAL

Am onoare a vă aduce la cunoştinţă că Lagărul de internaţi evrei din comuna Vertujeni Judeţul Soroca raportează că acest lagăr, unde sunt internaţi până în prezent circa 23.000 evrei, se găseşte într'o complectă suferinţă din toate punctele de vedere şi anume:

a/- Cazare insuficientă, dat fiind că satul are o capacitate de adăpostire pentru circa 10-12 mii oameni, iar astăzi numărul internaţilor este dublu.

b/- Hrănirea nu se poate face aproape deloc din lipsă de mijloace.

Comandantul Lagărului raportează, că pe timp de patru zile nu s'a primit decât 3000 kgr. mălai şi făină, cu totul insuficient, chiar numai pentru o singură zi.

Sursele de aprovizionare sunt la distanţe mari şi nu există nici un mijloc de transport.

La toate intervenţiile făcute de către Comandantul lagărului, către Prefectura de Judeţ, nu s'a dat nici o urmare.

c/- Deasemenea starea sanitară lasă foarte mult de dorit, nefiind la dispoziţia lagărului săpun, etuve pentru deparazitare şi mai ales apă, ceiace în mod sigur va duce la izbucnirea unor epidemii care cu greu vor putea fi înăbuşite, şi ceiace e mai grozav, vor fi în permanenţă un focar de infecţie pentru întreaga populaţie din zonă.

Prefectura Judeţului Soroca – unde comandantul Lagărului s'a adresat pentru rezolvarea acestor chestiuni, a răspuns că nu are nici o obligaţie pentru hrănirea internaţilor, deoarece aceştia au bani.

Ori evreii nu au asupra lor decât ruble sovietice care sunt scoase din circulaţie, iar sursele de aprovizionare ce sunt în împrejurimi, sunt insuficiente pentru a satisface nevoile tuturor internaţilor, chiar dacă aceştia ar avea banii necesari.

Faţă de această situaţie, cu onoare rugăm să binevoiţi a hotărâ:

- În sarcina cărei instituţii sunt aceste lagăre;
- Cine urmează să le aprovizioneze şi să se îngrijească de starea sanitară a lor.

COMAND. ETAPELOR ARMATEI 3-a
GENERAL
I. ARBORE

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 7-8.

Documentul nr. 93

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Bir. 2
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Nr. 209.855 din 24.VIII. 1941
ARMATA IV-a
către
MARELE CARTIER GENERAL Eşl. 1
Secția II-a

Urmare la raportul Nr. 209.397/1941[1] şi în conformitate cu ordinul Nr. 3805/1941[2],

Am onoare a raporta că evreii care au fost împuşcați în Lagărul Tătărăşti, jud. Chilia Nouă sunt în număr de 118.

Restul de evrei care erau în lagăr au dispărut şi acum se urmăresc.

D. O.
/ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL,
C. Cantuniar[3]

Şeful Secției II-a
Colonel,
I. Ciocan

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 80.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Cristu Cantuniar (1892-1942), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de cavalerie (1912-1914) şi al Şcolii Superioare de Război Bucureşti (1923-1924), respectiv Paris (1924-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Şef al Eşalonului Înaintat al Marelui Cartier General (22.06-08.07.1941); ofițer de legătură al Marelui Cartier General pe lângă Armata a 4.a (09-25.07.1941); comandant al Brigăzii 7 Cavalerie (25.07-05.08.1941); subşef de Stat Major al Armatei a 4-a (06.08-10.09.1941); comandant al Brigăzii (din 15.03.1942 Diviziei) 6 Cavalerie (10.02-01.10.1942), Mort la Bucureşti la 01.10.1942 din cauza extenuării fizice. Locotenent-colonel (din 1933); colonel (din 1938); general de brigadă post-mortem (din 1942).

Documentul nr. 94

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a Biur.
Control Vatră

Instrucțiuni speciale Nr. 32.186 din 25 August 1941 relative la funcționarea Comisiunilor județene, pentru exceptarea evreilor dela munca de interes obștesc conform Instrucțiunilor Generale ale Marelui Stat Major No. 31.200/1941[1].

I/. Conform Instrucțiunilor generale ale Marelui Stat major No. 31.200/1941 şi ordinului 30.481/941[2] în fiecare capitală de județ va funcționa câte o comisiune județeană cu rolul de a propune nominal spre aprobare Comandamentului Teritorial respectiv, evreii cari urmează a fi exceptați dela munca de interes obștesc, prevăzuți în Instrucțiunile Generale Nr. 31.200/1941.

II/. Compunerea Comisiunilor județene:
Preşedinte – Prefectul Județului;
Membrii: Delegatul Ministerului Muncii;
„ „ Economiei Naționale;
„ Camerei de Comerț.
„ Cercului de Recr. Local (ofițer activ)

În Bucureşti această comisiune va funcționa pe lângă Camera de Muncă având în plus un delegat ofițer activ, numit de Comandamentul Teritorial. Preşedintele va fi numit de Ministerul Muncii.

Constituirea Comisiunilor, compunerea şi sediul unde funcționează se vor comunica de îndată Cercului de Recrutare, care la rândul său va raporta Marelui Stat Major.

III/. Norme de funcționare:

1/. Aceste comisiuni au dreptul de a primi următoarele cereri:

a) Dela întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare sau netrecute în plan, dar cari au contracte sau comenzi dela Armată sau diferite autorități de stat.

b) Dela întreprinderile supuse Românizării fie că personalul este sau nu dublat cu Români; excepțiunea însă are valoare până la 31 Decembrie 1942.

c) Prin Ministerul Economiei Naționale, dela întreprinderile Comerciale importante găsite ca atare de acest Minister.

d) Prin Banca Națională a României dela instituțiunile financiare pe care B.N.R. le va considera ca necesare vieții economice.

2/. Întreprinderile şi instituțiile fac cererile arătând personalul nominal şi în ordinea preferinței de toți evreii ce-i au angajați înaintea datei de 21 Iunie 1941, contingentul fiecăruia şi motivul pentru care se solicită a fi exceptat arătând deasemeni numeric câți români au angajat.

1 Vezi documentul nr. 72.
2 Vezi documentul nr. 75.

3/. Comisiunile îşi încep activitatea la primirea instrucţiunilor speciale de funcţionare ale Marelui Stat Major Nr. 32.186/941.

Toate lucrările făcute până în prezent se anulează împreună cu toate cererile dacă nu se încadrează în dispoziţiunile M.St.M. (31.200/941 şi 32.186/941).

4/. Comisiunea nu rezolvă nici o cerere care nu se încadrează în punctele a, b, c şi d.

5/. Temeinicia cererilor va fi susţinută de conducătorii instituţiunilor sau întreprinderilor numai în scris. Persoanele ce intervin pe alte căi vor fi raportate nominal Marelui Stat Major.

6/. Comisiunile pe cererile ce intră în prevederi, taie cu negru pe cei respinşi iar pe cei admişi îi subliniază cu roşu şi scriu „admis”.

Încheie: admis (numărul) evrei pe aceiaşi filă, semnează Preşedintele cu toţi membrii.

Aceste cereri astfel soluţionate se vor trimite Comandamentelor Teritoriale. Hotărârea luată pentru fiecare caz va fi scrisă pe cererea respectivă care va fi apoi trimisă în original Cercului de Recrutare respectiv care execută aprobarea.

7/. Comisiunile nu pot propune spre aprobare Comandamentelor Teritoriale decât numai pe cei absolut strict necesari întreprinderii (specialişti) şi numai dintre aceia care se găseau angajaţi înainte de 21 Iunie 1941 făcându-se dovada prin statele de plată.

Din tabelele nominale de evreii ceruţi de întreprinderi, comisiunile vor stabili pe aceia strict necesari, al căror procent nu va depăşi 50% din totalul acelora existenţi. Acest procent nu se aplică întreprinderilor cari au 3-4 evrei toţi specialişti şi absolut necesari.

Evreii dela 18-23 ani împliniţi nu pot fi exceptaţi dela munca de interes obştesc; excepţiunile ce ar privi numai pe technicieni vor fi soluţionate de M.St.M.

8/. Activitatea comisiunilor din provincie încetează la 15 Septembrie 1941, iar în Bucureşti la 30 Septembrie 1941. După această dată orice cerere nu se va mai putea lua în seamă.

9/. Durata maximă a excepţiunilor nu poate depăşi data de 31 Decembrie 1941, comisiunile propunând chiar o dată mai apropiată.

10/. Propunerile comisiunilor se aprobă de către Comandamentele Teritoriale în măsura în care ele au respectat aplicarea instrucţiunilor M.St. Major.

11/. Comisiunile nu verifică pe supuşii străini nici pe cei rechiziţionaţi pentru lucru sau cei ce au adeverinţe dela autorităţile aliate.

Aceste excepţiuni sunt verificate în vederea lămuririi şi statisticii cerute pentru 1 Septembrie 1941, de Cercurile de Recrutare, procedând astfel:

La supuşii străini şi cei ce au ordine de rechiziţionare pentru lucru li se pune ştampila pe livret „exceptat dela munca de interes obştesc până la 31 Decembrie 1941”.

La cei cu diverse adeverinţe, conform acordului încheiat cu autorităţile germane, se face aceeaşi menţiune numai în cazul când aprobarea de a fi folosiţi a fost obţinută prin M.St. Major, altfel nu are nicio valoare indiferent de cine ar fi fost dată.

12/. Aprobările pentru orice fel de scutire pentru munca de folos obştesc se dau numai de Comandamentele Teritoriale şi Marele Stat Major, conform dispoziţiunilor în vigoare.

Numai aceste aprobări vor fi luate în consideraţie de Cercurile de Recrutare şi emite ordinele de rechiziţie la întreprinderea respectivă.

Orice alte aprobări ce vor sosi la Cercul de Recrutare se vor înainta Marelui Stat Major Secția I-a pentru a decide.

13/. Marele Stat Major recomandă ca această chestiune să fie tratată cu toată atențiunea, să nu se admită niciun fel de intervenție sau abatere dela normele date, iar evreii ce vor obține scutirea în urma acestor verificări să fie cu adevăr – cei strict indispensabili pentru nevoile interesului general al Țării.

14/. Prezentele instrucțiuni sunt întocmite în legătură cu Ministerul de Interne, Ministerul Muncii şi Ministerul Economiei Naționale cari au dat deciziuni de stabilirea membrilor în comisiuni.

p. ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General /ss/ N. Mazarini

Şeful Secției I-a
Lt. Colonel /ss/ C. Verdeş[1]

p. conformitate
Şeful Biuroului Control Vatră
Maior /ss/ Popescu Eugen

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 111-115.

Documentul nr. 95

Copie

Marți 26 August 1941

Începând de astăzi

EVREII DOMICILIAȚI ÎN CAPITALĂ SE VOR PREZENTA LA CERCUL DE RECRUTARE PENTRU A FI REPARTIZAȚI ŞI TRIMIŞI LA MUNCA DE FOLOS OBŞTESC.

1 Constantin C. Verdeş (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1915-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şef al Biroului 5 din Secția I-a Organizare-Mobilizare a Marelui Stat Major (01.11.1940-15.03.1942); comandant al Regimentului 1 Apărare Antiaeriană (15.03-01.06.1942); Şef de Stat Major al Corpului 4 Armată (01.06.1942-15.07.1944); comandant al Şcolii militare de artilerie (15.07.1944-15.05.1945); secretar general pentru aplicarea armistițiului în cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat (15.05.1945-20.05.1947); comandant al Şcolii Superioare de Război (20.05-27.12.1947); secretar general pentru instrucție şi învățământ în Ministerul Apărării Naționale (27.12.1947-01.06.1948); prim subşef al Marelui Stat Major (01.06-01.03.1950); comandant al Academiei Militare „I.V. Stalin“ (01.03.1950-01.10.1957); locțiitor al comandantului Academiei Militare Generale (01.10.1957-01.10.1959); trecut în rezervă la 01.10.1959. Colonel (din 18.07.1942); general de brigadă (din 25.10.1945); general-locotenent (din 30.12.1948).

ÎNŞTIINŢARE
No. 41.409 din 23 August 1941

În conformitate cu Decretul Lege Nr. 3984 din 1940[1] se aduce la cunoştinţa tuturor evreilor domiciliaţi în raza Municipiului Bucureşti că începând dela 18 la 50 ani inclusiv sunt obligaţi a presta munca de folos obştesc.

În acest scop se vor prezenta la Cercul de Recrutare Bucureşti, str. Sft. Ioan Nou Nr. 45 pentru a fi repartizaţi şi trimişi la muncă la următoarele date:

Luni 25 August 1941 orele 15 p.m. toţi evreii în etate de 18, 19, 20 şi 21 ani împliniţi.

Miercuri 27 August 1941 cei în etate de 22, 23, 24 şi 25 ani împliniţi.

Vineri 29 August 1941 cei în vârstă de 26, 27, 28 şi 29 ani împliniţi.

Luni 1 Septembrie 1941 cei în etate de 30, 31, 32 şi 33 ani împliniţi.

Miercuri 3 Septembrie 1941 cei în etate de 34, 35, 36 şi 37 ani împliniţi.

Vineri 5 Septembrie 1941 cei în etate de 38, 39, 40 şi 41 ani împliniţi.

Marţi 9 Septembrie 1941 cei în etate de 42, 43, 44 şi 45 ani împliniţi.

Joi 11 Septembrie 1941 cei în etate de 46, 47, 48, 49 şi 50 ani împliniţi

Fiecare evreu se va prezenta la Cerc pregătit de plecare la lucru, aducându-şi hrana pe trei zile.

Se atrage atenţiunea că cei ce nu se vor prezenta în zilele fixate mai sus, vor fi ridicaţi dela domiciliu şi trimişi în judecata Curţii Marţiale.

Nu vor fi exceptate decât categoriile stabilite de Regulamentul privitor la evrei şi de M.St.M.

Totodată se vor prezenta ulterior după alte dispoziţiuni numai pentru a li se verifica situaţia, următorii evrei:

1. – Supuşii străini care posedă acte (paşapoarte, bilete de liberă petrecere, etc.).

2. – Evreii rechiziţionaţi care posedă ordine de rechiziţie pentru lucru pe anul 1941/1942 eliberate de Cercurile de Recrutare pe baza aprobărilor date de Comandamentele teritoriale.

3. – Scutiţii medicali, reformaţii şi improprii serviciului militar.

COMANDANTUL CERCULUI DE RECRUTARE
BUCUREŞTI
/ss/ Colonel Constantin Colan[2]

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

2 Constantin Colan (1891-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1911-1913). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Clasat la 31.03.1924 pentru invaliditate în urma rănilor suferite în primul război mondial. Comandant al Cercului de Recrutare Bucureşti (22.06.1941-20.12.1943); comandant al Pieţei Bucureşti (20.12.1943-20.01.1944); ofiţer în comandamentul Corpului 2 Teritorial (20.01.1944-01.12.1945); trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 01.12.1945. Arestat de autorităţile comuniste la 01.01.1962, sub învinuirea de „uneltire contra ordinii

Şeful Bir. II. Mob.
/ss/ Lt. Col. Eremia V.[1]

Conform cu originalul,
p. Comandantul Cercului Recr. Bucureşti
Lt. Col. ss. Constantinescu
Constantinescu Traian

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 96-97.

Documentul nr. 96

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Nr. 12.010.CC/941

COMUNICAT

Ministerul de Interne comunică:

Din ordinul d-lui Mareşal Ion Antonescu, Conducătorul Statului, se face cunoscut că, dacă se va ivi vreun act de sabotaj săvârşit de comunişti, vor fi împuşcați 20 comunişti evrei şi 5 comunişti neevrei.

Bucureşti, 30 August 1941,
Nr. 272[2]

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 700, f. 34.

sociale". A trecut prin închisoarea Văcăreşti, fiind eliberat la 05.06.1962. Maior (din 31.03.1924); locotenent-colonel (din 01.01.1934); colonel (din 27.02.1939).

1 Eremia D. Victor (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şeful Biroului II Mobilizare din cadrul Cercului de Recrutare Bucureşti (01.10.1939-31.05.1942); trecut din oficiu în retragere la 31.05.1942. Căpitan (din 24.11.1923); maior (din 10.05.1934); locotenent-colonel (din 10.05.1941).

2 Un comunicat similar fusese publicat anterior în presă. Vezi în acest sens comunicatul „Orice act de sabotaj săvârşit de comunişti va fi aspru sancționat". *Universul*, anul 58, nr. 229 din 25.08.1941, p. 9.

Documentul nr. 97

Prefectura Jud. Soroca
Nr. 2393
1941 luna VIII ziua 31.-

Către.-
D-l Comandant al Lagărului de evrei Nr. 5 Vertujeni[1]

În urma inspecției făcută la lagărul de evrei Nr. 5 din Vertujeni, în ziua de 29 August 1941, împreună cu D-l Medic Primar al județului Soroca, – de comun acord cu conducerea lagărului, am stabilit următoarele măsuri, absolut necesare pentru asigurarea unei bune organizări a lagărului, măsuri la cari sunt obligate a colabora toate autoritățile cari au în grijă viața și sănătatea județului nostru.

1. Lagărul va fi organizat în complectă izolare pentru toate satele și locuitorii din vecinătate. Lagărul având în acest scop un Comandament cu atribuțiuni bine definite dela organele superioare.

2. Având în vedere că lagărul este încă în curs de organizare și asanare și având în vedere că în județ este declarată epidemie de tifus exantematec în nouă centre, precum și epidemie de scarlatină care înregistrează un număr de cazuri și în lagăr și pentru a preveni întinderea epidemiilor cel puțin până la complecta asanare a lagărului și deparazitarea celor internați, – se interzice cu desăvârșire orice contact între populația satelor și lagăr, instituindu-se începând de astăzi cordon sanitar pentru lagăr.

3. Se interzice cu desăvârșire ca populația satelor să vândă produse de alimente direct internaților din lagăr, – ci numai prin intermediul Ad-ției lagărului.

Internații din lagăr vor putea avea câțiva delegați pe lângă Ad-ția lagărului dacă aceasta va avea nevoie și numai pe răspundere proprie, cu misiunea definită de a ajuta la transportul alimentelor fără a-și depăși aceste atribuțiuni. Ad-ția lagărului este liberă să vizeze la orice modalitate de aprovizionare în spiritul acestei dispoziţiuni.

4. Materialele ce se vor oferi spre vânzare, nu se vor achita decât cu bani. Este cu desăvârşire interzis a se oferi în schimbul alimentelor cumpărate, haine sau orice alte efecte, aceasta pentru a nu vehicula paraziții sau maladii din lagăr și a nu difuza astfel epidemii în sate, foarte greu de combătut, mai ales în împrejurările actuale cu o populație flotantă așa de mare.

5. Hrana în lagăr va fi uniformă pentru toți internații, preparată din următoarele materii prime: făină de porumb, cartofi, fasole, alte zarzavaturi, – acesta pentru a preveni specula și scumpirea vieții în regiune și pentru ca internații să nu-și epuizeze prea curând fondurile de cari dispun, cumpărând lucruri de cari nu au absolută nevoie și devenind ulterior o sarcină pentru stat.

6. Internații din lagăr vor fi utilizați la orice munci cu caracter obștesc, în conformitate cu instrucțiunile primite. Se va începe cu lucrările din localitate: reparațiunile spitalului, instituțiilor și la cerere cu avizul nostru și la alte lucrări. Se va începe

1 Locotenent-colonel de jandarmi Alexandru Constantinescu.

deasemenea lucrarea şoselei Vertujeni până la punctul de unde atinge Şoseaua Floreşti-Soroca. Lucrarea va fi condusă de către Serv. Tehnic.

7. D-l Comandant al Lagărului va face orice propuneri sesizând orice lipsuri sau necesităţi pentru buna funcţionare a lagărului care se vor rezolva imediat de organele de raport.

D-l Medic al Lagărului[1] va comunica prin Comandamentul lagărului, la date fixe conform instrucţiunilor ce va primi, orice va avea pentru asanarea lagărului şi combaterea epidemiilor. Deasemenea va semnala Serv. Sanitar Judeţean cazurile de maladii infecto-contagioase, imediat la descoperire precum şi măsurile luate pentru izolare şi combatere.

Mersul epidemiilor se va comunica apoi regulat pe decade, conform tabelelor model ce se vor trimite.

PREFECT.
(ss)
Nicolae C. Eftimie

Medic Primar al Jud. Soroca.
Dr. (ss)
Dr. Alexandrescu[2]

Prezenta copie fiind conform cu originalul se certifică de noi.

COMANDANTUL LAGĂRULUI DE PRIZONIERI Nr. 5
Lt. Colonel ss. Constantinescu
Constantinescu Alex.

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 18+verso.

Documentul nr. 98

HUGHES

ZIMBRU[3]
către
GLORIA[4]

Legiunea Jandarmi HOTIN ne trimite următoarea notă informativă:

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nicolae Alexandrescu (1897-?), medic român. Licenţiat în Medicină al Facultăţii de Medicină Iaşi (1923). Medic primar al judeţului Soroca (din 1941).
3 Indicativul codificat al Brigăzii 2 Fortificaţii.
4 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Eşalonul I.

1). În ziua de 29 August 1941, a fost prins un curier care a strâns peste două sute de scrisori dela evreii din lagărul EDINEȚ, pe care vroia să le ducă cunoştinţelor şi rudelor din CERNĂUȚI.

În aceste scrisori, evreii se plâng de greutățile ce întâmpină în lagăre, greutăți pe care le descriu în mod exagerat, probabil cu scopul de a se stoarce ajutoare.

2). Unele din persoanele serviciului de siguranță german din CERNĂUȚI se îndeletnicesc cu sustragerea evreilor din lagăre; unora le dă drumul în CERNĂUȚI, iar altora le înlesneşte trecerea în POLONIA.

În prezent este cercetat la Legiune, individul EDUART MELIZER[1] din CERNĂUȚI, angajat ca translator de serviciul de siguranță german din CERNĂUȚI şi care a încercat să scoată evreii din lagărul SECURENI.

Din nişte notițe aflate asupra sa, rezultă că s’ar fi încasat 300.000 lei numai ca acont dela o persoană pentru astfel de serviciu.

Tot din aceste notițe rezultă că se fac afaceri cu dolari şi bijuterii.

Funcționarul FUX[2] tot dela Serviciul de Siguranță German din CERNĂUȚI a fost prins de subsemnatul în ziua de 29 August a.c. când venise cu un autobuz ca să ridice 25 persoane din lagărul EDINEȚ.

Acest funcționar după ce a văzut că i se interzice să ridice evreii, ar fi dat instrucțiuni ca cei vizați să iasă din lagăr şi să aştepte în anumite locuri în afara târgului până va veni ca să-i ridice.

Am dat ordin posturilor de jandarmi şi Detaşamentelor de pază, ca să facă paza şi în exteriorul localităților.

A.53.B.Y.

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 14, f. 81.

Documentul nr. 99

ROMÂNIA — Spre ştiință
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Secret. de Stat al Armatei de Uscat
Secretariatul General
Biroul 2
Nr. 32 din 4 Septembrie 1941 — M.A.N. Cabinet

CONFIDENȚIAL-
PERSONAL

ORDIN CIRCULAR

Am onoare a vă face cunoscut:

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu a putut fi identificat.

În ultimul timp au fost semnalați pe săli şi prin diferite birouri, evrei furnizori, care tratează diferite furnituri şi contracte cu Direcțiile şi Serviciile din S.S.A.U.

Dispoziţiunile în vigoare, date încă de anul trecut, din ordinul Domnului CONDUCĂTOR AL STATULUI, au interzis accesul furnizorilor evrei prin ministere, precum şi orice amestec al acestora în diferite comenzi sau contracte cu armata.

Cu această ocaziune, se reaminteşte că toleranța şi indulgența celor chemați să respecte dispoziţiunile date, în interesul suprem al Țării, au înlesnit eludarea acestor dispoziţiuni şi încurajarea primejdiei evreieşti.

Pentru a se intra în legalitate, vă rog să binevoiți a dispune executarea dispoziţiunilor de a nu se mai trata şi primi nici un fel de furnituri sau contracte cu furnizorii evrei.

SECRETAR GENERAL
General,
(ss) Florin Georgescu[1]

ŞEFUL SERV. SECRET. GENERAL
Lt. Colonel, ss Aurel Balaban[2]
Aurel Balaban

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 265, f. 319.

1 Florin Georgescu (1889-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofițeri de artilerie şi geniu (1907-1909). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Comandantul artileriei Diviziei 34 Infanterie (01.11.1937-17.10.1941); în comandamentul Diviziei 14 Infanterie (14.10.1940-10.10.1941); directorul Direcției Artileriei din Subsecretariatul de Stat al Armatei de Uscat (10.10.1941-18.02.1942); demisionat din armată la 18.02.1942; trecut în rezervă la 18.04.1944. Colonel (din 01.10.1930); general de brigadă (din 31.03.1938); general de divizie în rezervă la (18.04.1944).

2 Aureliu Stoian Balaban (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofițeri de cavalerie (1915-1916) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şef al Serviciului Secretariat General din cadrul Ministerului de Război (08.09.1940-26.06.1942); comandant al Regimentului 5 Călăraşi (01.07-06.10.1942); şef al Serviciului Secretariat General din cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat (15.10.1942-31.01.1943); director de Cabinet al ministrului Apărării Naționale (01.02.1943-28.09.1944); secretar general al Preşedinției Consiliului de Miniştri (30.09-01.12.1944); şef de Stat Major al Inspectoratului Cavaleriei (01.12.1944-29.03.1945); trecut în rezervă la 29.03.1945. Locotenent-colonel (din 01.10.1938); colonel (din 18.07.1942); general-maior în rezervă (din 06.05.1975).

Documentul nr. 100

[5 Septembrie 1941]

DOMNULUI MINISTRU
MIHAI ANTONESCU[1]
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
BUCUREŞTI

I. Comunică Ministrului de Interne[2] că a fost o mare greşeală eliberarea evreilor din tabere.

Acolo se găseau elementele cele mai periculoase, bogați sau săraci, care fac operă de dezagregare economică şi mai ales morală şi de întimidare în spate.

Cei aduşi înapoi din Moldova au devenit foarte obraznici.

Soldații după front au mari riscuri de a fi răniți sau omorâți din cauza comisarilor evrei, care cu o perseverență diabolică împing pe ruşi din spate cu revolverul şi îi țin să moară până la unul pe poziție.

Te rog remediază şi acest fapt.

Toți evreii să fie readuşi în lagăre, preferabil în cele din Basarabia fiindcă de acolo îi voiu împinge în Transnistria, imediat ce mă voiu degaja de actualele griji.

Trebuie să se înțeleagă de toți, că nu este luptă cu slavii ci cu evreii.

Este o luptă pe viață şi pe moarte.

Ori învingem noi şi lumea se va purifica, ori înving ei şi devenim sclavii lor.

La Tiraspol evreii erau purtați în lectice romane şi toți erau obligați să se descopere, de-i cunoşteau sau nu, când treceau pe lângă ei.

Moldovenii noştri slujeau la ei numai pentru mâncare.

1 Mihai Antonescu (1904-1946), jurist, avocat, profesor universitar şi om politic român. Licențiat în Drept la Universitatea din Bucureşti, doctor în Drept, profesor de drept internațional la Universitatea din Bucureşti; ministru de Justiție în guvernul național-legionar (14.09.1940-24.01.1941); ministru Secretar de Stat (din 27.01.1941); ministru ad-interim al Propagandei Naționale (27.05-27.06.1941); titular la acelaşi departament (27.06.1941-23.08.1944); vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru de Externe (27.06.1941-23.08.1944). A fost, incontestabil, principalul colaborator al Conducătorului Statului român. Arestat odată cu mareşalul Ion Antonescu în după-masa zilei de 23.08.1944, Mihai Antonescu a împărtăşit soarta celorlalți colaboratori apropiați ai mareşalului, respectiv captivitatea în URSS (septembrie 1944-aprilie 1946); judecarea şi condamnarea la moarte de către Tribunalul Poporului (aprilie-mai 1946), sentința fiind executată la 01.06.1946.

2 Dumitru I. Popescu (1883-1970), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1901-1903) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1903), participă la primul război mondial. În timpul regimului antonescian a deținut funcțiile de comandant militar al Capitalei (08.09.1940-26.01.1941), respectiv ministru de Interne (27.01.1941-23.08.1944). Arestat la 11.04.1946, a fost condamnat la 10 ani închisoare de către Tribunalul Poporului în 17.05.1946. Eliberat la 17.04.1956, i s-a fixat inițial domiciliu obligatoriu în comuna Lăţeşti (județul Ialomița), din 1962 până la moartea sa locuind în Galați. General de brigadă (din 10.05.1934); general de divizie (din 25.10.1939); general de corp de armată (din 01.01.1942).

Deci menajarea lor în interior ar fi o slăbiciune care ne va putea compromite victoria.

La Chişinău s'au descoperit în pivniţele poliţiei lor secrete mormane de cadavre îngropate.

Sunt în mare parte nenorociţii de basarabeni, care de 20 de ani au luptat mai mult în ideile lor, decât pentru Statul Român.

Dumnezeu i-a pedepsit mai rău decât meritau.

Iată ce ne aşteaptă dacă nu învingem.

Ca să învingem trebuie să fim fermi într-o atitudine. Fiara aceasta nu se poate îmblânzi.

Toţi politicienii s'au folosit de ei pentru a se îmbogăţi şi a guverna.

În realitate jidanii s'au folosit de netrebnici pentru a suge şi distruge naţia.

Asta trebuie să o ştie toţi.

Nu economicul primează în aceste momente ci viaţa naţiunei însăşi.

Ea nu depinde de afacerile înfloritoare ale unora ci de victoria tuturor în contra Satanei.

Şi războiul în general şi luptele dela Odessa în special au făcut cu prisosinţă dovada că Satana este evreul.

El şi numai el duce slavii ca pe o turmă de boi şi îi face să moară trăgând ultimul glonţ.

De aci enormele noastre pierderi.

Fără comisarii evrei eram demult la Odessa.

De altfel distrugerea totală a zonei părăsite de inamic şi sacrificarea fără niciun scrupul a poporului fac dovada că, conducătorii actuali n-au nimic cu Ţara pe care o domină, fiindcă altfel nu ar proceda cum procedează.

Unui patriot i se strânge inima să distrugă un bun comun, chiar când îl părăseşte.

II. Din cauza înfundărei circulaţiei nu pot evacua răniţii şi este aci o mare aglomerare, ceiace a creiat, contrar celor ce s'au petrecut până acum, o rea cazare şi îngrijire.

Rechiziţionează dela evreii din Bucureşti, Cernăuţi, Roman, etc, pături de lână, saltele de lână, cearceafuri, perne şi trimite-le cât mai curând aci.

Să doarmă şi evreii pe paie.

Deasemenea mai trebuie şi medici şi doamne dela Crucea Roşie sau dela Patronaj.

MAREŞAL ANTONESCU

ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 170/1941, f. 61-63; Ancel, *Transnistria*, volumul I, p. 317-319.

Documentul nr. 101

- 10 Sept. 1941[1]

REFERAT

Sumar.
Relativ la situația
evreilor de pe raza
Comandamentului

Informându-mă asupra situației evreilor din zona Comandamentului, am constatat următoarele:

I/ În sectorul Comandamentului se găsesc următoarele lagăre de internați evrei:

A. Județul Bălți.

- Limbenii Noi cu 2633 internați.
- Răşcani cu 3072 internați.
- Răuțel cu 3436 internați.

B. Județul Soroca.

- Vârtejeni cu circa 23.000 internați.

C. Județul Hotin.

- Secureni.
- Edineț.

II/ Lagărele depind:

a. Din punct de vedere al pazei de Legiunele de Jandarmi.

b. Din punct de vedere al hranei de Ministerul de Interne.

c. Din punct de vedere al organizării, control, higienă, etc. de Cercurile de Recrutare.

III/ Primăria Comunei Bălți are grije de hrana internaților, dându-le ca hrană 2/3 pâine pe zi de om şi odată pe zi mâncare compusă din urluială de porumb prăjită în ulei (atât pâinea cât şi mâncarea este de o calitate foarte proastă şi cu totul insuficientă).

Internații sunt lipsiți de asistență medicală (lagărul Răuțel şi'a declarat epidemia de scarlatină, aşa că zilnic mor câte 10-15 oameni).

Deasemenea higiena este cu totul inexistentă.

Cadavrele celor morți sunt la un loc cu internații, deoarece în lagăr nu este decât o singură baratcă.

Primăria Comunei Soroca (şi Prefectura) nu se îngrijeşte de hrana internaților.

Dispozițiunile Prefecturei sunt ca internații să-şi procure hrana prin mijloace proprii; majoritatea internaților însă nu au bani, aşa că sunt siliți a răbda de foame.

Sunt informat că şi în acest lagăr serviciul medical este ca şi inexistent.

Asupra lagărilor din Județul Hotin (Securei şi Edineț) nu cunosc în amănunt situația.

Sunt informat însă că şi aceste lagăre se găsesc în aceiaşi stare.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 36.010 din 11.09.1941.

IV/ Comandamentul a fost sesizat dela început de această stare a lagărilor de internați și cu raportul No. 4026 din 24 August a.c.[1] a raportat situația Marelui Cartier General, cerând a se hotărâ în sarcina cărei instituții sunt aceste lagăre și cine urmează să le aprovizioneze și să le îngrijească de starea sanitară a lor, însă până în prezent nu s'a primit nici un rezultat.

M.C.G. însă cu telegrama 4473 din 24 August a.c. a dat ordin să se pună imediat în subzistență Detașamentul de 3000 lucrători evrei din lagărul Vârtejeni, alimentele transportându-se prin grija Comandantului (hrana se va servi și familiilor acestora din lagăr)[2].

V/ <u>În concluzie</u>:

Lagărele de internați evrei depinzând de mai multe instituții și nimeni nu se ocupă de ele.

Față de această situație, având în vedere lipsa de hrană, lipsa de cazare (pe timpul rău de acum stau afară în ploaie la unele lagăre) și mai ales lipsa de higienă, aceste lagăre vor deveni în curând niște focare de infecții și răspândirea tuturor boalelor contagioase care va periclita populația și trupele chiar dacă se pune cordoane sanitare, știut fiind că foamea va isbuti să rupă orice cordon.

ȘEFUL BIUROULUI 2 SIG.
MAIOR, ss. Epureanu[3]
Epureanu Gh.

*) Adnotare:
„Se va raporta situația lagărelor la Marele Cartier General. Se va arăta că un număr de zile am dat camioane pentru hrană. Față de ordinele de a deservi armata și față de puținele mijloace de care am dispus am convenit verbal cu Domnul Prefect de Soroca[4] ca să-și ia hrana cu căruțe de rechiziție. Nu o face. Nu putem lăsa trupele să hrănim evrei. General ss. Ioan Arbore”[5].

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f.23+verso.

1 Vezi documentul nr. 92.
2 Telegrama Nr. 4473 a Marelui Cartier General din 24.08.1941 către Comandamentul Etapelor Armatei a 3-a. AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 5.
3 Gheorghe D. Epureanu (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de artilerie (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Ofițer în cadrul Comandamentului Regimentului 1 Artilerie Grea Fortificații (15.12.1939-10.09.1943); ofițer în cadrul Comandamentului Regimentului 14 Artilerie (10.09.1943-24.08.1944); dispărut în luptele din Basarabia la 24.08.1944; ajutor administrativ la Regimentul 7 Artilerie Moto din Divizia „Horia, Cloșca și Crișan” (din 21.04.1945); reintegrat în armata română la 15.08.1945; șeful serviciului ECP în cadrul Comandamentului 7 Teritorial (10.01-20.07.1946); trecut în cadrul disponibil la 20.07.1946 și în rezervă la 22.07.1947.. Maior (din 08.06.1940 cu vechimea din 31.10.1939); locotenent-colonel (din 22.06.1944); colonel (din 06.08.1947, cu vechimea din 01.10.1946).
4 Nicolae C. Eftimie
5 Prin intermediul notei Nr. 36.010 din 11.09.1941 Comandamentul Etapelor Armatei a 3-a a raportat Marelui Cartier General situația evreilor din lagărele situate în zona Comandamentului. AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 24-25.

Documentul nr. 102

NOTĂ
22.IX.1941

Comandamentul Etapelor cu Nr. 23.040 din 22.IX.[1] roagă să se ordone cine are în grijă strângerea evreilor în ghetouri, precum şi cine face paza lor, întrucât în Basarabia acestea erau în sarcina Prefecturilor.

*

Ordinul Nr. 1241 din 16 Iulie al M.C.G.[2] prevede că este interzisă evacuarea evreilor din zonă fără un contact prealabil cu Prefectul judeţului respectiv.

Orice internare de suspecţi se va face numai de organele de poliţie şi jandarmerie.

*

Acest ordin se poate aplica în Moldova şi Basarabia, unde există poliţii şi prefecturi.

În Transnistria, nefiind instalate – încă – poliţia şi nici jandarmii în fiecare sat, pentru ca totuşi să se realizeze siguranţa în privinţa evreilor,

Propunem:

- strângerea evreilor în ghetouri să se facă numai la oraşe şi târguri mari şi la satele unde sunt evrei în număr mare;
- operaţiunea să se facă de către Inspectoratul Jandarmi Nistru, care va lucra în colaborare cu Comandamentul Etapelor;
- întrucât în localităţile unde sunt evrei se află şi unităţi de jandarmi instalate de Inspectoratul Jandarmi Nistru, paza ghetourilor să se facă de jandarmi;
- în sate să fie identificaţi de jandarmi şi supravegheaţi zilnic, cu ocazia patrulării ce se face de jandarmi;
- în zona M.U. operaţiunea să se facă de Serviciile Pretorale, iar paza de Comp. Poliţie respectivă.

ŞEFUL SECŢIEI II-a
COLONEL,
I. Ciocan

*) Adnotare:
„Întrebăm la Marele Cartier General. Colonel ss. Ciocan”.

AMR, fond 26-Armata 4-a, dosar nr. 781, f. 163.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi documentul nr. 41.

Documentul nr. 103

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Nr. 211.564 din 23.IX.1941
ARMATA IV-a
către
MARELE CARTIER GENERAL Eşl. 1
Secția II-a

Am onoare a raporta următoarele:

Pentru a preîntâmpina acțiunea de spionaj şi terorism a evreilor s'a luat măsura ca ei să fie internați în ghetouri şi întrebuințați la muncă.

Ordinul Nr. 4622 din 2 August al M.St.M. Secția II-a[1], prevede că internarea evreilor aparține Ministerului Afacerilor Interne, care hotărăşte şi se îngrijeşte de hrănirea, cazarea şi folosirea lor la munci.

Deasemenea ordinul Nr. 3505 din 12 August a.c. al M.C.G.[2] prevede că indivizii care sunt arestați numai ca măsură de siguranță, să fie predați Prefectului de județ respectiv.

În Transnistria este nevoe să se ia aceleaşi măsuri.

Făcând aplicarea prevederilor ambelor ordine, rezultă că organele Ministerului Afacerilor Interne – respectiv al Guvernământului pentru Transnistria – trebue să procedeze la internarea evreilor sau la strângerea lor în ghetouri.

Vă rugăm să binevoiți a interveni în sensul că Domnul Guvernator pentru Transnistria[3] să dea – organelor în subordine – dispoziționi pentru strângerea evreilor din Transnistria în anumite centre.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
N. Tătăranu

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Gheorghe Alexianu (1897-1946), jurist şi om politic român. Studii liceale la Focşani şi universitare la Bucureşti-Facultatea de Drept, obține doctoratul în Drept în 1925. Carieră universitară la Cernăuți (1920-1930), ajungând profesor titular. Unul din marii jurişti ai vremii. Contribuții esențiale în domeniul juridic (Statutul funcționarului public, Recursul în casare, Contenciosul administrativ, Codul contribuțiilor directe) A înființat şi condus Colecția legilor României adnotate cu jurisprudența Curții de Casație şi Biblioteca juridică, socială şi politică. Rezident regal al Ținutului Suceava (29.08.1938-31.01.1939); resident regal al ținutului Bucegi (01.02.1939-10.10.1940); guvernator al Transnistriei (19.08.1941-31.01.1944). Arestat la 31.08.1944, a fost predat autorităților sovietice în septembrie 1944 şi transportat în URSS. Judecat şi condamnat la moarte în 1946 de Tribunalul Poporului – sub învinuirea de crime de război şi crime împotriva umanității – in lotul mareşalului Ion Antonescu. Executat la 01.06.1946.

Şeful Secţiei II-a
Colonel, ss. Ciocan
I. Ciocan

AMR, fond 26-Armata 4-a, dosar nr. 781, f. 162.

Documentul nr. 104

SECRET

No. 5652
1941 Luna Sept. Ziua 23[1]
LEGIUNEA JAND. BĂLŢI
către
Comand. Etapelor Armata 3-a

Am onoare a raporta că ieri 22 Septembrie 1941 s'a terminat declararea evreilor din cele 3 lagăre din judeţul Bălţi, la Mărculeşti judeţul Soroca: unde în prezent se află toţi evreii din oraşul şi judeţul Bălţi, în număr de 9000.

Comand. Leg. Jand. Bălţi
Maior, ss. Boulescu[2]
M. Boulescu

*) Adnotări:
„Dosar – Domnul General”;
„Dosar 4”;
„24 SEPTEMBRIE 1941 Biroul 2. Siguranţă. Să se ia act. ss. General Ioan Arbore”.

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 27.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 4240 din 26.09.1941.
2 Mihail Boulescu (1894-?), militar de carieră român, licenţiat în Drept. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Comandant al Legiunii de Jandarmi Bălţi (22.06.1941-15.07.1942); comandant al Şcolii de Jandarmerie Cernăuţi (1943); pretor al Corpului de Cavalerie (1943-1944); pretor al Corpului 4 Armată (22-26.04.1944); trecut în rezervă la 12.04.1945. Arestat de autorităţile comuniste la 12.04.1948, a fost acuzat de crime de război şi condamnat la muncă silnică pe viaţă. Ulterior, în 1952, sentinţa a fost modificată în 25 de ani muncă silnică. A trecut prin închisorile Aiud, Jilava, Văcăreşti, Făgăraş, fiind eliberat la 30.06.1956.

Documentul nr. 105

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

PROECT

Nr. 211.564 din 26.IX.1941
ARMATA IV-a
către
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI
CIVIL TRANSNISTRIA

Cu onoare se comunică următoarele:

Pentru a preîntâmpina acțiunea de spionaj şi terorism la care contribue în mare parte evreii, fie luând parte activă, fie tăinuind pe teroriști, suntem de părere şi propunem să se aplice şi în Transnistria măsurile de internarea evreilor în lagăre şi ghetouri, precum şi a fi ocupați, executând munci de interes obştesc.

Comunicând cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a ne face cunoscut dispozițiunile ce se vor lua de acel Departament, cu privire la evrei.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
N. Tătăranu

Şeful Secției II-a
Colonel,
I. Ciocan

*) Adnotări:
„Biroul 2. Întreabă prin telefon dacă nu s'au luat deja aceste măsuri. Colonel ss. Ciocan";
„28 Septembrie. Am vorbit cu Domnul Secretar General al Guvernământului – la telefon – şi mi-a spus că s'au dat instrucțiuni pe care le va comunica şi la Vrancea I[1] Secția II. I-am cerut să ne comunice întotdeauna măsurile cu caracter militar şi siguranță. Maior ss. V. Apostolescu".

AMR, fond 26-Armata 4-a, dosar nr. 781, f. 161.

1 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.

Documentul nr. 106

CONFIDENȚIAL

Nr. 166 din 27 Septemvrie 1941[1]
REGIMENTUL 53 INF. FORTIFICAȚII
către
DOMNUL GENERAL ARBORE

SUMAR:
Evreii trecuți
din Basarabia
în Transnistria.

Am onoare a raporta:

1. În localitatea Râbnița, se găsesc circa 1400 evrei de ambele sexe şi de toate vârstele. Provin din refugiații fie din regiune, fie din Basarabia, înapoiați spre Nistru din exodul către Est. Interesant faptul că în 25 August, când regimentul meu a trecut de la Rezina la Râbnița, aici nu se găseau decât numai 2 evrei.

2. În prezent, ca urmare a dispozițiunilor superioare, trec zilnic din Basarabia, sub paza jandarmilor, coloane de câte circa 800 evrei de ambele sexe şi de toate vârstele, cari după o staționare scurtă în Râbnița sunt dirijate, sub paza jandarmilor, către Estul Transnistriei, unde urmează să se constitue colonii de mozaici.

3. Evreii din Râbnița sunt folosiți la munci, de către Prefectura locală. Starea lor de slăbiciune fizică face ca din cifra totală de circa 1400 suflete, să nu poată fi întrebuințați decât aproximativ 3-400. Hrănirea lor, limitată la un minim alimentar, se face prin grija Prefecturii.

Toți aceşti evrei sunt plini de insecte şi purtători de boală. Constituiesc astfel o primejdie continuă pentru sănătatea publică ți îndeosebi pentru Armată. Jandarmii, care-i păzesc, stau în strâns contact cu ei şi pot deveni astfel vechicule de transportarea bolilor în mijlocul unităților din Râbnița.

4. Coloanele de evrei, cari trec Nistrul dela West spre Est, poposind în Râbnița, sunt de o slăbiciune fizică, în urma marşurilor, atât de avansată, încât traseul parcurs de ele este marcat prin numeroase morminte. Insectele forfotesc fără număr pe zdrențele lor murdare, iar chipurile oamenilor, supte de foame, dovedesc prezența bolilor.

În curțile unde sunt parcați, sub paza jandarmilor, se formează surse de infecție şi microbi. În jurul fântânelor aceşti evrei vin în contact cu populația şi-i pot trece astfel insectele şi microbii.

5. Gărzile, cari însoțesc aceste transporturi, mi-au făcut cunoscut că numai aproximativ 50% din evrei au posibilitatea să-şi plătească alimentația, care constă din pâinea pe care o plătesc cu 12 lei Kgr. Restul flămânzesc sau trăesc din mila celorlalți. Deasemenea, aceste gărzi mi-au făcut cunoscut impresia lor că numai 20%, din cei transportați, vor putea ajunge la destinație.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 4249 din 27.09.1941.

6. Cadavrele evreilor morți, în cursul drumului, sunt îngropate superficial. În acest chip ele vor constitui surse de infecție de o gravitate pe cari specialiștii o pot mai bine bănui.

7. Față de cele raportate, cred că este cazul să se dispună măsuri radicale, menite să pună capăt cauzelor cari ar putea să ducă la periclitarea sănătății publice, și la soluționarea hotărâtă a problemului masselor de evrei transportați către Est, în urma faptului că o bogată și tristă experiență i-a dovedit, fără replică, dușmani implacabili ai neamului românesc.

COMAND. REG. 53 INF. FORTIFICAȚII
COLONEL ss. Vorobchievici[1]
Octav Vorobchievici

*) Adnotare:
„Dosar 4";
„Biroul 2 Siguranță";
„27 SEPTEMBRIE 1941 – Domnul General";
„Chestiunea este tratată de Guvernământ și nu are nici un amestec Comandantul Garnizoanei. General ss. Arbore"[2].

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 30-31.

Documentul nr. 107

No. 4064
1941 Luna Sept. Ziua 30
Comandamentul Militar al Municipiului Chișinău
către
LEGIUNEA DE JANDARMI LĂPUȘNA

La No. 490/1941[3]

1 Octav Vorobchievici (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916) și al Școlii Superioare de Război București respectiv Paris (1927-1930). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ataşat militar la Madrid, Varşovia, Lisabona şi Berlin (1938-1940); comandant al Regimentului 53 Infanterie Fortificaţii (15.10.1940-15.05.1943); la dispoziția Corpului 3 Armată (15.05-15.08.1943); ofițer în cadrul Centrului de Instrucție al.Artileriei (15.08.1943-20.02.1944); comandant al Centrului de Instrucție al Motomecanizatelor (20.02-04.04.1944); comandant al Brigăzii 8 Infanterie (04.04-30.11.1944); la dispoziția Marelui Stat Major (30.11.1944-29.03.1945); trecut în rezervă la 29.03.1945. Arestat de autoritățile comuniste în 1950, a fost acuzat de „crime contra umanității-fiind comandantul Regimentului 53 Infanterie a ordonat execuția de persoane civile și în special evrei, pe teritoriul unde s-a purtat războiul" și condamnat în 1954 la 20 ani temniță grea. A trecut prin închisorile Jilava, Poarta Albă, Craiova și Gherla, fiind eliberat la 12.11.1955. Maior (din 10.10.1929); locotenent-colonel (din 01.01.1937); colonel (din 08.06.1940).

2 Vezi și nota de răspuns Nr. 4249 din 29.09.1941 a Comandamentului Etapelor Armatei a 3-a către Regimentul 53 Infanterie Fortificații. AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 32.

3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Cu onoare se comunică:

În Ghettoul din Chişinău se găsesc 3466 bărbaţi şi 6031 femei.

Ghettoul se află sub autoritatea Comandamentului Militar Chişinău.

Paza se execută de unităţile ce sunt puse temporar la dispoziţia Comandamentului. În prezent este Compania 3-a Fumizare cu ofiţerii şi efectivul prevăzut în tabelele anexă[1].

Cazarea lor este asigurată în clădirile existente în ghettou.

La lucrările ce le execută, evreii se poartă bine şi lucrează în raport cu posibilităţile lor fizice.

Randamentul muncii lor se poate afla de la institutele unde lucrează.

Se hrănesc prin grija lor proprie şi din ceea ce pot să cumpere din piaţa ghettoului.

Conduita lor până în prezent a fost şi este bună.

COMANDANTUL MILITAR AL CHIŞINĂULUI
Colonel,
Dumitrescu Eugen[2]

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 230.

Documentul nr. 108

SECRET

COMENDUIREA PIEŢII CERNĂUŢI
CENTRUL „A”

GLORIA 1[3] + 838 – 4/10 – 23/35.
Pentru Lt. Col. Petrescu.

În conformitate cu ordinul Domnului Mareşal Antonescu, toţi Evreii vor fi trecuţi în 10 zile la Est de Nistru.

Raportaţi până mâine 5 Oct. ora 12 care sunt posibilităţile pentru Evreii dela Cernăuţi.

S’a dat ordin Lt. Col. Palade pentru ca evreii din Basarabia să fie trecuţi în 10 zile.

1 Nu se publică. AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 231-233.
2 Eugeniu Dumitrescu (1888-1941), militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Comandant militar al municipiului Chişinău (din 10.09.1941). Implicat în afaceri oneroase pe seama evreilor internaţi în ghetoul din Chişinău. S-a sinucis în decembrie 1941 în urma anchetei ordonate de mareşalul Ion Antonescu cu privire la neregulile şi abuzurile din ghetoul Chişinău. Maior (din 01.04.1920); locotenent-colonel (din 01.10.1930); colonel (din 08.06.1936).
3 Indicativul codificat al Marelui Cartier General, Eşalonul I.

ŞEFUL SECŢIEI II-a
LT. COLONEL ss/Dinulescu

Nr. 6651 din 4.X.1941
p. Conf.
p. Şeful Bir. 3
Maior ss. Savopol[1]
Savopol Gh.

*) Adnotare:
„Octombrie 5 ora 1".

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alţii), volumul III, f. 129; Matatias Carp, *Cartea Neagră*, volumul III, documentul nr. 86, p. 143.

Documentul nr. 109

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECŢIA II-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5
Comunicat:
M.U. imediat în subordine
Secţii,
Comand. Etapelor,
Comand. 4 Aero
Cdt. Cav. Geniu şi Trans.
M.C.G. Eşl. 1 S. II-a
ca raport
SECRET

Nr. 212.284 din 4.X.1941[2]
ARMATA IV-a
către
Secţia III-a

BULETIN CONTRAINFORMATIV

1.- Starea de spirit în armată: bună.
2.- Prizonieri din ziua de 3.X.:

1 Gheorghe I. Savopol (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1900-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Ofiţer în cadrul Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major (10.10.1940-10.04.1945); trecut în rezervă la 10.04.1945. Locotenent (din 01.07.1927); căpitan (din 08.06.1936); maior (din 31.10.1940).
2 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secţia III-a, cu Nr. 301.265 din 04.10.1941.

- 1 ofițer (jidan, grav rănit),
- 1 subofițer și
- 130 trupă, din care 119 capturați și 11 predați de bună voie.

3.- Diverse:

Au fost capturați în spatele frontului Făgăraş[1] un număr de 12 partizani jidani, dintre care au fost executați 11.

Cercetările continuă.

ŞEFUL SECȚIEI II-a
COLONEL, ss. Ciocan
I. Ciocan

Şeful Biroului 2
Maior, ss. V. Apostolescu
V. Apostolescu

*) Adnotări:
„Ora 15.00”;
„Dosar 1. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 891, f. 463.

Documentul nr. 110

MARELE STAT MAJOR Nr. 42.639 din 5 OCT. 1941[2]
Secția I-a
Bir. Control Vatră

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
M.St.M. Secția VII

Cu onoare se face cunoscut următoarele norme cu privire la folosirea medicilor evrei:

1. Cercurile de Recrutare respective vor cere telegrafic Marelui Stat Major Secția I-a, Biroul Sanitar, numirea medicilor evrei la detaşamentele de evrei în cadrul muncii de interes obştesc, socotind un medic la 500 evrei din compunerea detaşamentului.

După 60 zile de muncă de interes obştesc şi la cererea Cercului de Recrutare, medicii evrei pot fi schimbați, urmând ca fiecare să presteze pe rând câte 60 zile această muncă.

În timpul cât nu sunt folosiți la această muncă, medicii evrei vor primi dela Cercurile de Recrutare adeverințe de scutire provizorii, valabile până la primirea ordinului de chemare al Cercului de Recrutare.

1 Indicativul codificat al Corpului 5 Armată.
2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția 7-a, cu Nr. 5452 din 06.10.1941.

2. Drepturile medicilor ca şi a celorlalţi specialişti evrei sunt următoarele:

a) Când lucrează în cadrul muncii de interes obştesc au aceleaşi drepturi ca şi ceilalţi titraţi evrei, adică hrană sau hrană în bani.

b) După efectuarea perioadei de obligaţiune a muncii de inters obştesc medicii evrei pot fi rechiziţionaţi; în această situaţie ei se bucură de drepturile prevăzute în deciziile speciale (soldă mărită şi uniformă).

Rog dispuneţi de urmare.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, ss. N. Mazarini
Mazarini

/ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. I. Georgescu
Georgescu

Comunicat:
Cdte. Teritoriale,
Cercuri de Recrutare,
Dir. G-rală C.F.R.,
Secţii M.St.M.,
Ministere (spre ştiinţă).

*) Adnotări:
„Evrei”;
„5452”;
„Biroul 1”;
„6 OCTOMBRIE 1941 Văzut”.

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 50, f. 111.

Documentul nr. 111

MARELE CARTIER GENERAL
SECŢIA II-a

Nr. 6761 B
6 Octomvrie 1941[1]
MARELE CARTIER GENERAL
Secţia 2-a
către
ARMATA 4-a

SECRET

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secţia II-a, cu Nr. 21.426 din 07.10.1941.

În conformitate cu ordinul Domnului Mareşal Antonescu, toţi Evreii aflaţi în TRANSNISTRIA, vor fi internaţi imediat în lagărele de pe BUG, stabilite de Domnul Guvernator al Transnistriei[1], prin grija autorităţilor administrative.

Averile lor se iau în primire de autorităţile locale, după dispoziţiunile Guvernă-mântului Transnistriei.

Rugăm a da tot concursul executării acestor măsuri.

SUBŞEFUL MARELUI CARTIER GENERAL
GENERAL ss. N. Pălăngeanu
N. Pălăngeanu

Şeful Secţiei II-a
Lt. Colonel ss. Dinulescu
R. Dinulescu

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„Biroul 2. Se prezintă Domnului General. Colonel ss. Ciocan”;
„9.X.941 Pretorul. General ss. Tătăranu”;
„9. Octombrie 1941. – Prezentat Domnului General. – Întrebat contrainformaţiile. Colonel ss. Ciocan”;
„În ziua de 9.X. ora 12 s’a vorbit cu Guvernământul şi s’au cerut instrucţiunile care le-a dat în privinţa evreilor, precum şi măsurile care se vor lua, precum şi momentele. Maior ss. V. Apostolescu”.

AMR, fond 26-Armata 4-a, dosar nr. 781, f. 165; Jean Ancel, *Contribuţii la Istoria României. Problema Evreiască 1933-1944, Volumul II, Partea întâi*, Bucureşti, 2003, p. 78.

Documentul nr. 112

ROMÂNIA Bucureşti, 7 OCT. 1941
MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
SECŢIUNEA AFACERILOR ADMINISTRATIVE ŞI JUDICIARE
Nr. 62.705[2]
Anexe:

Domnule MINISTRU,

Ministerul Afacerilor Străine a primit, încă din cursul anului trecut, repetate proteste ale Legaţiunilor străine în legătură cu aplicaţiunea legilor care au limitat dreptu-

1 Profesorul Gheorghe Alexianu.
2 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Apărării Naţionale, Cabinetul Ministrului, cu Nr. 11.524 din 08.10.1941.

rile civile şi publice ale evreilor sau au instituit măsuri de expropriere a unor bunuri aparţinând acestora, faţă de evreii cetăţeni străini.

Luând în discuţiune această problemă, Consiliul de Miniştri a hotărât ca în aplicaţiunea Decretelor-Legi în cauză urmează să se ţină seamă de calitatea de supus străin, fără nici o discriminare, pe bază de convenţiuni în vigoare şi de reciprocitate.

În consecinţă, Vă rog să binevoiţi a dispune să se anuleze orice măsuri ar fi fost luate faţă de evreii străini, – măsuri ce ar privi bunurile sau libertatea lor de stabilire şi exercitare a profesiunilor şi care ar deriva din legile aplicabile evreilor ca atari.

În acelaşi timp, Vă rog ca în viitor astfel de măsuri să nu fie luate decât în temeiul avizului prealabil al Ministerului Afacerilor Străine, singurul îndrituit să interpreteze convenţiunile internaţionale şi să decidă asupra oportunităţii luării unor măsuri ce privesc relaţiunile Statului cu celelalte ţări.

Vice-Preşedinte şi Preşedinte a.i. al
Consiliului de Miniştri
Ministru al Afacerilor Străine
ss. Mihai Antonescu

D-Sale
Domnului MINISTRU AL APĂRĂRII
NAŢIONALE[1]

*) Adnotare:
„Direcţia Justiţiei şi Contencios. Direcţia Justiţiei, normele în minister, îmi vor fi prezentate. General ss. Pantazi[2]”.

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 265, f. 534.

1 În perioada 22.09.1941-22.01.1942 portofoliul Apărării a fost deţinut ad-interim de mareşalul Ion Antonescu.

2 Constantin Pantazi (1888-1958), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie şi cavalerie (1906-1908) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Subsecretar de Stat al Armatei de Uscat (07.09.1940-23.01.1942); ministru de Război (22.01.1942-23.08.1944). Arestat la 23.08.1944, a împărtăşit soarta celorlalţi membri ai echipei mareşalului Ion Antonescu: captivitatea în URSS (septembrie 1944-aprilie 1946); judecarea şi condamnarea la moarte în mai 1946 în cadrul aşa-zisului „proces al marii trădări naţionale”, pedeapsa fiind comutată la închisoare pe viaţă. A trecut prin închisorile din Aiud şi Râmnicu Sărat. Moare în detenţie în penitenciarul din Râmnicu Sărat la 23.01.1958. General de brigadă (din 10.05.1937); general de divizie (din 08.06.1940); general de corp de armată (din 30.03.1943).

Documentul nr. 113

ROMÂNIA Bucureşti, 9 Octombrie 1941.
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
SERVICIUL SPECIAL DE INFORMAȚII
Nr. 70.920[1]
CONFIDENȚIAL PERSONAL

către
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A POLIȚIEI.
Domnului General Leoveanu

Am onoarea a vă aduce la cunoştință că din cauza insuficienței măsurilor luate cu ocazia executării evreilor, care au luat parte la începutul de rebeliune dela 29-30 Iunie 1941, a fost posibilă luarea de fotografii la cimitirul evreiesc, unde au fost îngropați cei împuşcați.

Aceste fotografii – din cari vă înaintăm 5 exemplare[2] – se răspândesc în prezent printre populația evreiască. Ele au fost găsite la un şofeur de pe linia de autobuze Bălți-Floreşti.

Deoarece fotografiile ar putea să constituie un material documentar pentru propaganda străină, contra țării noastre,

Vă rugăm să binevoiți a dispune să se cerceteze proveniența lor, luând totodată măsuri de confiscare şi înlăturarea răspândirii lor.

Fotografiile rugăm a fi păstrate în casa de fier a Dvs.

ŞEFUL SERVICIULUI SPECIAL DE INFORMAȚII
DIRECTOR GENERAL, ss. Eugen Cristescu[3]

*) Adnotări:
„OPERAT”;
„10/X.941. – Ordin Inspectoratelor pentru executare; – fotografiile rămân la Domnul General. ss. indescifrabil”;
„9.X.941. Anexele în casa de fier. ss. indescifrabil”.

ANIC, fond Direcția Generală a Poliției, dosar nr. 156/1940, f. 69.

1 Documentul a fost înregistrat de Direcția Generală a Poliției cu Nr. 63.817 din 10.10.1941.
2 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.
3 Eugen Cristescu (1895-1950), funcționar de carieră român. Absolvent al Seminarului teologic „Veniamin” din Iaşi; ulterior licențiat în Drept la Universitatea din Iaşi; doctor în Drept. În perioada 01.10.1920-15.09.1934 activează neîntrerupt în Siguranța Generală a Statului, ocupând succesiv funcțiile de subşef de birou, şef de birou, şef de serviciu, subdirector şi director; director al Direcției Administrației de Stat din cadrul Ministerului de Interne (15.09.1934-15.11.1940). După preluarea puterii de către generalul Ion Antonescu este numit director al Serviciului Special de Informații (15.11.1940-23.08.1944). Arestat la 24.09.1944, este predat autorităților sovietice la 14.10.1944, care îl transportă în URSS. Readus în țară în 1946, este judecat şi condamnat la moarte (17.05.1946) împreună cu lotul mareşalului Ion Antonescu de către „Tribunalul Poporului”, pedeapsa fiindu-i comutată la închisoare pe viață. A trecut prin închisorile Aiud, Jilava şi Văcăreşti. A decedat în penitenciarul Văcăreşti la 12.06.1950.

Documentul nr. 114

ADMINISTRAȚIA BASARABIEI
DIRECȚIUNEA ADMINISTRATIVĂ

SECRET-CONFIDENȚIAL

DOMNIEI SALE
DOMNULUI COMANDANT MILITAR
AL GARNIZOANEI
CHIŞINĂU

Nr. 9 din 9 Octombrie 1941

Avem onoare a vă face cunoscut că, Domnul Mareşal Antonescu ordonă ca în înțelegerea cu Banca Națională, să se procedeze la schimbul bijuteriilor şi metalelor prețioase pe care le posedă evreii ce se evacuează din Basarabia şi Bucovina, după următoarele norme:

- se vor plăti aceste valori la cursul oficial Kassenschein, eventual în ruble; în nici un caz nu în lei
- schimbul va fi controlat de elemente de încredere şi se va evita orice abuz
- se vor lua toate măsurile necesare pentru a se evita vânzările de sub mâna şi dosirea prin îngropare sau distrugere

Operațiunile de schimb se vor face înainte de plecarea evreilor din lagăre şi la punctele de trecere în Ucraina.

Cu această ocaziune li se vor schimba şi lei contra Kassenschein în mod obligatoriu.

Comunicându-vă cele ce preced, vă rugăm să binevoiți a lua măsuri pentru executare.

p. GUVERNATOR,
ss. indescifrabil

*) Adnotări:
„Biroul 2”;
„Văzut. Colonel ss. E. Dumitrescu”.

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 266.

Documentul nr. 115

MARELE CARTIER GENERAL Tighina, 10 Oct. 1941

Nr. 115

către

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI

Cabinetul Militar

Am onoare a raporta că azi 10.X., am avut o întrunire cu domnii Guvernatori ai Basarabiei, Transnistriei.

Cu acest prilej am stabilit următoarele:

I. Cu privire la evreii din Basarabia şi Transnistria:

- Să înfiinţez echipe de deparazitare la:
- Moghilev-Tulcin
- Iampol-Cosăuţi
- Rezina-Ribniţa, pentru evreii ce au fost expediaţi din ghetouri.
- Cei rămaşi încă în ghetouri, să fie deparazitaţi pe loc, înainte de a fi expediaţi pe Bug.

Aceasta, pentru a evita pericolul unei contagiuni de tifos exantematic, pe itinerariile de marş ale evreilor şi în lagărele lor.

- Am intervenit la Misiunea Militară Germană a se pune în aplicare prescripţiunile art. 7 din Convenţiunea Hauffe[1]-Tătăranu[2] şi a da dispoziţiuni ca să putem trece peste Bug, evreii adunaţi din Basarabia şi Transnistria.

II. Vitele din Transnistria.

1 Arthur Hauffe (1892-1944), militar de carieră german. Intră în Armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Corpului XXV Armată (28.09.1939-05.02.1940); şef de Stat Major al Corpului XXXVIII blindat (15.02-30.09.1940); şef de Stat Major al Misiunii Militare germane în România (30.09.1940-01.06.1941); comandant al Misiunii Militare germane în România (01.06.1941-20.01.1943); comandant al Diviziei 46 Infanterie (07.02-20.08.1943); comandant al Corpului XIII Armată (07.09.1943-22.07.1944). Mort în cursul luptelor din zona Lvov. General-maior (din 01.06.1941); general-locotenent (din 01.01.1943); general de infanterie (din 01.11.1943).

2 Documentul intitulat „Înţelegeri asupra siguranţei, administraţiei şi exploatării economice a teritoriilor între Nistru şi Bug (Transnistria) şi Bug-Nipru (regiunea Bug-Nipru)” – „Vereinbarungen über die Sicherung, Verwaltung und Wirtschaftsauswertung der Gebiete zwischen Dnjestr und Bug (Transnistrien) und Bug und Dnjepr (Bug-Dnjepr-Gebiet)” a fost semnat la Tighina în 30.08.1941 de către generalii Arthur Hauffe, din partea Germaniei, respectiv Nicolae Tătăranu, din partea României. Punctul 7 al înţelegerii prevedea următoarele:
[...]
7. Evacuarea evreilor.
Evacuarea evreilor peste Bug nu este posibilă în prezent. Ei trebuesc deci concentraţi în tabere de muncă şi întrebuinţaţi la lucru, până când, după terminarea operaţiunilor, evacuarea lor spre Est va fi posibilă [...]”. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 113, f. 2-6; ANRM, fond 706-Cabinetul pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri (CBBT), inventar nr. 1, dosar nr. 9, f. 57-69.

Numărul vitelor transportate din Transnistria în Basarabia este relativ redus, de asemenea este redus şi numărul celor aflate în Transnistria. Nu putem deci să recuperăm tot stock-ul care se afla în Basarabia în anul 1940 şi pe care bolşevicii l-au evacuat într'un an de zile.

Pe de altă parte, trebuie avut în vedere că din Transnistria se vor tăia vite pentru hrana armatelor operative (române şi germane), a armatelor de ocupaţie, precum şi a populaţiei. Rezultă că în această provincie, trebuie să rămână un număr suficient de vite, cu care să se asigure în plus şi muncile agricole în special.

(Un număr destul de mare de vite se transportă de către Germani, la Est de Bug).

Pentru a nu se pierde prin tăiere vite tinere şi de rasă, am hotărât ca de aci înainte să se expedieze şi în Moldova (provincie destul de secătuită în ultima vreme) vite de prăsilă şi vite tinere. Acestea se vor înlocui, prin camerele agricole cu vite bătrâne, care vor fi aduse în Transnistria, pentru tăiere.

Eventual înlocuirea se va face numai cu vite din Basarabia.

În acest chip, ne vom reface stock-urile noastre, vom păstra vitele tinere şi vom avea numărul necesar pentru hrana armatelor şi a populaţiei din Transnistria.

Rog a da ordinele necesare Ministerului Agriculturii şi Domeniilor pentru a organiza detaliile acestui schimb cu Guvernământul Transnistrian.

III. Transportul grâului şi cartofilor din Transnistria.

Armata concură la aceste transporturi cu următoarele mijloace:

- zece autocamioane, puse la dispoziţia Comandamentului de Etape;
- şapte autocamioane, puse la dispoziţia Guvernământului;.

Acest număr va fi sporit ulterior, când nevoile operative vor permite:

- cu două coloane transport hipo, puse la dispoziţia Comandamentului Etape;
- cu toate autocamioanele care se întorc goale la Tiraspol, mai ales din regiunea A. 3-a.

În general, autocamioanele se întorc încărcate cu lăzi goale de muniţii, tuburi trase, armament deteriorat, capturi, etc., şi uneori chiar cu răniţi.

Din această pricină, cantitatea de grâu şi cartofi ce se transportă nu este destul de mare, faţă cu ceea ce ar putea fi transportat.

Pentru remediere, am hotărât:

- Guvernământul Transnistriei, va expedia cartofii, cu căruţele locuitorilor, care vin la Tighina pentru a încărca combustibilul necesar provinciei (3-400 căruţe zilnic).
- Armata va căuta ca în raport cu disponibilităţile sale, să pună cât mai multe camioane la dispoziţia pentru aceste transporturi.
- C.F. va pune imediat la dispoziţie vagoanele necesare pentru transportul grâului şi a cartofilor către interior.

IV. Diverse.

- Fiindcă sunt unele fricţiuni în ceea ce priveşte apartenenţa depozitelor rămase de la bolşevici şi aflate în paza armatei (prin Cercurile de Recrutare), întrucât materialele din aceste depozite sunt cerute şi de autorităţile civile (Guvernământ, Prefecţi, Primari, Dir. C.F., etc.) şi de nevoile militare, am hotărât ca nimic să nu se elibereze din depozite, fără aprobarea mea. Voi ţine seama în primul rând de nevoile armatei.

- În comuna Păuleşti, jud. Lăpuşna, se află o vie a domnului Stiloz[1].

Această vie are un depozit de 25 vagoane vin. Producția în majoritate datează dinainte de anul 1940.

Bolşevicii au lucrat via în anul acesta. În prezent lucrul se continuă de fostul proprietar.

Rog a se da ordinul Dvs. dacă acest vin se redă proprietarului. Socotesc însă, că parte din producția din acest an, trebuie să aparțină statului.

Până la soluționare, am dispus blocarea celor 25 vagoane vin.

- Am pus la dispoziția Transnistriei, numărul de trenuri pe care l-a cerut domnul Alexianu, pentru transportul petrolului şi a motorinei.

- Cum populația şi în special autoritățile şi şcolile din Basarabia duc o mare lipsă de lemne, am dispus ca lemnele aflate în depozite, însă departe de calea ferată, să se dea spre folosință acestora.

Armata îşi aduce cu c.f. în depozitele de pe Nistru lemnele cumpărate şi va folosi şi pe acelea aflate în imediata apropiere a gărilor.

- Comandamentul German, după cererea noastră, ne pune la dispoziție 2000 prizonieri aflați la Nicolaev.

I-am repartizat Guvernământului Transnistriei care-i va păzi, hrăni şi adăposti şi-i va folosi la muncă.

- La Birzula se găsesc 2000 vagoane cafea, rămase de la bolşevici, pe care germanii le transportă în Germania. Am intervenit să ni se dea şi pentru noi 200 vagoane (aflate în Transnistria).

- Populația din Basarabia, suferă de lipsa de îmbrăcăminte solidă (pânză de casă şi americă, etc.). Rog dați ordin Cooperativelor să trimită asemenea mărfuri.

- S’au construit băi pentru populație în fiecare comună urbană din Basarabia. (La Tighina baia va funcționa peste zece zile).

Pentru a se preîntâmpina epidemiile, rog a da ordin Ministerului Sănătății a trimite în Basarabia, trenurile bae ce le are la dispoziție.

- În Transnistria, nu s’au ivit epidemii.

- Am dat dispozițiuni, a se identifica măsurile de prinderea paraşutiştilor inamici, precum şi intensificarea propagandei antibolşevice.

p. ŞEFUL MARELUI CARTIER GENERAL
GENERAL,
N. Pălăngeanu

AMR, fond 3831-Marele Cartier General, dosar nr. 3701, f. 4-8.

1 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 116

Biroul 5 E. Nr. 45.987 din 10 OCT. 1941

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
Min. Afacerilor Străine

Cu onoare se aduce la cunoştință următoarele:

Cu începere dela primirea prezentului ordin, repartiția avocaților evrei la Autorițăte şi Instituțiunile de Stat se va face de Marele Stat Major, Secția I-a, Biroul 5-Evrei, după următoarele norme:

1. Marele Stat Major va face repartiția.

2. Avocații nerepartizați vor primi dela Cercurile de Recrutare adeverințe de scutire provizorie, până la repartizarea ce li se va face.

3. Evreii vor putea fi folosiți de autorităţi şi instituțiuni de stat la servicii secundare.

4. Cererile se vor adresa Marelui Stat Major.

5. Nu intră în dispozițiunile de mai sus decât avocații evrei trecuți de 25 ani.

Avocații evrei sub 25 ani vor fi dați la muncă de interes obştesc, unde vor fi folosiți ca şefi de echipe.

6. Cercurile de Recrutare vor înainta cu prima poştă:

- Un tabel nominal de avocații evrei radiați din Barou;
- Un tabel nominal de cei ce nu au fost radiați;
- În ambele tabele se va trece vârsta, adresa şi starea civilă.

Rog dispuneți de urmare.

/ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Georgescu
I. Georgescu

ŞEFUL BIROULUI 5 EVREI
Maior ss. Popescu
Popescu Eugen

Comunicat:
- Cmdte. Terit.
- C. Recrutare
- Ministere (spre ştiință)

*) Adnotare:
„Luat notă. La dosar. ss. indescifrabil”.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Problema 33, volumul 15, f. 249 (În continuare se va cita AMAE).

Documentul nr. 117

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
Nr. 1367 Tiraspol, 11 Octombrie 1941[1].

DOMNULUI
COMANDANT AL ARMATEI IV-a[2]
VRANCEA[3] II OFICIUL POŞTAL MILITAR Nr. 5
SECȚIA II.

+)La nota Dvs. telefonică prin care ne cereți lămuriri cu privire la măsurile luate pentru evacuarea evreilor[4], am onoare a vă comunica cele ce urmează:

În urma dispozițiunilor date, toți evreii din Basarabia şi Bucovina sunt evacuați din aceste provincii în regiunea la Vest de Bug, unde vor rămâne în toamna aceasta până ce – în conformitate cu convenția încheiată cu Statul German[5] – vor putea fi trecuți la Est de Bug.

Aceşti evrei sunt evacuați actualmente în grupe zilnic de 1000 persoane, pe trei căi de afluire: Râbnița – Bârzula – Krivoi Oziero – Pervomaisk, Iampol – Olgopol – Sawran şi Moghilev – Tulcin – Braslaw.

La intrarea în Transnistria ei sunt împărțiți în grupe de câte 50 persoane; fiecare grup are un conducător dintre evrei, care răspunde cu viața de prezența tuturor celor din grupă şi se îngrijeşte de adăpostirea şi cartiruirea lor.

Fiecare convoi este condus de un număr redus de jandarmi, care ordonă toate măsurile de disciplină prin intermediul şefilor de grup. S'au luat măsuri ca în satele în care poposesc să li se dea de mâncare prin îngrijirea Primarilor.

Până acum au intrat în Transnistria peste 15.000 evrei care se dirijează spre centrele cari le-au fost fixate pentru şedere. Sunt în curs de sosire restul până la aproximativ 150.000 pentru această toamnă.

În satele care li s'au destinat pentru şedere, evreii vor fi lăsați liberi să locuiască şi să trăiască pe socoteala lor, fără a putea să părăsească satul.

Conducătorul evreilor răspunde de disciplina lor şi de buna ordine care trebue să domnească în tabără.

În ce priveşte măsurile de ajutorare pe cari ni le-ar da Armata pentru transport, ținând seama de împrejurările şi greutățile de azi şi de nevoile de a face alte transporturi mai urgente, am renunțat de a cere concursul armatei.

++)Ceiace rugăm insistent ca să ni dea, este un număr de cuptoare mobile, pentru a-i putea deparazita, de teamă ca nu cumva să se ivească epidemii care să contamineze restul populației şi armata[1].

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 212.995 din 17.10.1941.
2 Generalul Iosif Iacobici.
3 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
4 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
5 Se referă la convenția Hauffe-Tătăranu semnată la Tighina în 30.08.1941.

Nu am adus aceste măsuri nici la cunoştinţa Etapelor şi nici a serviciilor pretorale, deoarece n'au nici o legătură cu aceste operaţiuni, cari se fac prin Jandarmerie şi Administraţie, în conformitate cu dispoziţiunile date din Înalt ordin.

Dacă socotiţi Dvs. necesar, rog a aduce aceste măsuri la cunoştinţa tuturor organelor în subordinele Dvs.

Sistemul aplicat evreilor din Basarabia şi Bucovina se aplică şi evreilor din Transnistria, măsurile ordonate fiind în curs de executare.

+++)Anexat înaintăm un număr de exemplare din ordonanţele Guvernământului[2], cu rugămintea de a da dispoziţiuni ca ele să fie trimise serviciilor pretorale, spre a lua cunoştinţă de dânsele şi veghea la aplicarea lor.

GUVERNATOR
ss. G. Alexianu

*) Adnotări:
„Biroul 2 Se prezintă Domnului General. Colonel ss. Ciocan";
+) „18.X.941 Se va da tot concursul";
++) „Secţia 4-a ?";
+++) „Secţia 2-a. General ss. Tătăranu".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 175+verso.

Documentul nr. 118

Comunicat:
Reg. 28 Inf. Fort.
Sector 1, 3, 4, 5, 6 Etape.
Bat. de M. Agr. şi Expl.
Bat. 1 Pion. şi Tr. Fort.
Comenduirea Pieţii Tiraspol
Serviciul Pretoral

Nr. 2598.
1941 Octombrie 17[3]
COMANDAM. ETAPELOR ARMATEI IV-a
STAT MAJOR
Bir. 3
către
Comandam. Etap. Arm. III

1 Prin nota Nr. 212.995 din 19.10.1941 Armata a 4-a a înaintat Secţiei IV din M.St.M. solicitarea Guvernământului Transnistriei cu privire la cuptoarele mobile de deparazitare. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 176.
2 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.
3 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 10.330 din 02.11.1941.

Cu onoare se trimite mai jos în copie adresa Nr. 919 din 14 Oct. 1941 a Insp. Jandarmi Transnistria, pentru ştiinţă şi conformare când va fi cazul.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
Lt. Colonel, ss. Michăilescu[1]
Şt. Michăilescu

COPIE.

La adresa Dvs. Nr. 2422/1941[2] către Guvernământul Transnistriei referitor la dispoziţiunile luate referitor la evreii civili strânşi din diferite localităţi.

Am onoare a vă comunica măsurile luate de Guvernământ prin acest Inspectorat.

S'au format 4 puncte de trecere a evreilor civili din Basarabia în Transnistria şi vor fi plasaţi astfel:

Punctul 1 Moghilev	- Regiunea de plasare			Mitki
” 2 Iampol	-	”	”	Obadovka - Belanovka
” 3 Râbniţa	-	”	”	Bobrik - Crivoe
” 4 Tiraspol	-	”	”	Bogdanovka.

Convoaiele de evrei se primesc la trupele de trecere de către unităţile de jandarmi însărcinate cu primirea lor şi transferaţi în regiunile indicate.

În regiunea stabilită vor fi plasaţi în diferite comune unde vor fi daţi în primire autorităţilor comunale cari îi vor întrebuinţa la orice muncă în schimbul hranei.

Este interzis evreilor a părăsi localitatea ce li se fixează ca domiciliu obligator, iar cei cari vor fugi din aceste localităţi vor fi sancţionaţi conform cu legile militare în timp de războiu.

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Colonel /ss/ Emil Broşteanu[3]

1 Ştefan Mihăilescu (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de locotenent în rezervă (1917), participă la primul război mondial. Transferat în cadrele active ale armatei la 23.06.1920, cu gradul de locotenent. Şef de Stat Major al Diviziei 20 Infanterie (01.11.1940-01.05.1941); Şef de Stat Major al Brigăzii 1 Fortificaţii (01.05-22.06.1941); mobilizat pe front în cadrul Brigăzii 1 Fortificaţii (22.06.1941-15.05.1942); transferat la Secţia a II-a Informaţii a Marelui Stat Major, ca organ exterior însărcinat cu conducerea Biroului Statistic Sibiu, detaşat pe lângă organul informativ MStM Capitală (15.05.1942-07.01.1944); comandant al Regimentului 95 Infanterie (07.01.1944-01.04.1945); comandant al Cercului Teritorial Mehedinţi (01.04.1945-19.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 19.08.1946; trecut în rezervă la 08.08.1947. Maior (din 10.05.1934); locotenent-colonel (din 27.02.1939); colonel (din 31.10.1942).

2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

3 Emil Broşteanu (1886-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1910-1912). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.09.1920. Inspector la Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria (19.08.1941-20.04.1942). Arestat de autorităţile comuniste la 10.12.1949, a fost învinuit de „crime contra umanităţii” şi condamnat în 1950 la temniţă grea

p. conformitate
Şeful Biroului 2.
Căpitan ss. Marinescu[1]
Marinescu N.

*) Adnotări:
„2 NOEMBRIE 1941–Domnul General”;
„Dosar 4”;
„Biroul 2+Serviciul Pretoral. Se ia act. General ss. Arbore”.

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 76.

Documentul nr. 119

Dosar Nr. 13
Început la 01.11.941
Fila Nr. 22

Nr. 384. TELEGRAMĂ
Urgent Legiunei Jandarmi Ismail.

În conformitate cu ordinul Ministerului Af. Interne Nr. 10.185 din 17 Octombrie 1941, transmis şi Prefecturilor de Judeţ.

Evreii din Bucovina şi Basarabia, ce se găsesc pe teritoriul întregei ţări, vor fi trimişi imediat cu familiile lor din aceste provincii.

Pentru executare luaţi contact cu Prefecţii respectivi.

Inspector G.l al Jandarmeriei
G.l /ss/ Vasiliu[2]

ANIC, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 133/1941, f. 9. Copie în USHMM, RG-25.002M, rola nr. 15.

pe viaţă. A trecut prin închisorile Aiud, Făgăraş, Oradea, fiind eliberat la 23.01.1956. Maior (din 01.04.1920); locotenent-colonel (din 01.10.1930); colonel (din 10.05.1936).

1 Nu a putut fi identificat.

2 Constantin Zamfir Vasiliu (Picky) (1882-1946), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie şi cavalerie (1901-1903). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1903), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.07.1909. Inspector General al Jandarmeriei (19.09.1940-23.08.1944); subsecretar de Stat pentru Poliţie şi Siguranţă în cadrul Ministerului de Interne (03.02.1942-23.08.1944). Arestat la 23.08.1944, a împărtăşit soarta lotului mareşalului Ion Antonescu: captivitatea şi anchetarea în URSS (septembrie 1944-aprilie 1946), judecarea şi condamnarea la moarte – sub învinuirea de crime de război – de către Tribunalul Poporului (17.05.1946). Executat la 01.06.1946. General de brigadă (din 10.05.1934); general de divizie (din 16.09.1940); general de corp de armată (din 18.07.1942).

Documentul nr. 120

GORUN[1]
Stat Major
Bir, 2
SECRET

Nr. 14.420 din 18 Octombrie 1941
GORUN
către

INSTRUCŢIUNI
ORGANIZAREA, TRIEREA ŞI EVACUAREA EVREILOR DIN ODESSA ÎN GHETOURI

Pentru executarea ordinului Vrancei[2] ia ființă lagărul ghetou provizoriu pentru evreii din oraşul Odessa.

Localul ghetoului înființat de Serv. Pretoral se instalează cu începere de azi 18 Octomvrie ora 16 în Penitenciarul Odessa de pe strada Fontanskaia Daroga.

Zona de cartiruire a evreilor se lărgeşte între această stradă şi până la mare – sector limitat la Vest de şoseaua Fontanskaia Daroga caroul 5-8 Planul oraşului Odessa, sector Colonel Paul Alexiu. L.N.

Toți evreii indiferent de sex şi vârstă vor fi evacuați de sectoare cu întreaga familie, copii, femei, bărbați, care la plecare de la domiciliu îşi vor lua strictul necesar de hrană şi dormit.

Nu se va aduce mobilier.

Organizarea şi pregătirea hranei prin grija delegaților ghetoului care vor avea delegație eliberată de Comandantul Militar al Ghetoului Lt. Alectoride[3].

Singuri delegații ghetourilor vor avea permisiunea să intre în oraş.

Sectoarele vor da ordine precise Batalioanelor (divizioanelor) să se ia măsuri ca la ridicarea evreilor de la domiciliu să nu se producă jafuri sau schingiuiri ci vor fi îndrumați direct la Serv. Pretoral pe strada „Uliza Englisza” în parcul Sevcenco.

În cazul când vor aflui la Serv. Pretoral prea mulți evrei în aceeaşi zi vor fi îndrumați direct după ordinele Pretorului la Ghetoul–Penitenciar unde se va face trierea lor.

Serv. Pretoral va înființa un registru pentru toți evreii internați în lagăr, înaintându-se Comandamentului Diviziei zilnic la ora 19 o situație numerică (bărbați, femei, copii) internați în lagăr.

1 Indicativul codificat al Diviziei 10 Infanterie.
2 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
3 Se referă la Teodor Alectoride-Alectoridi (1903-1978), învățător, ofițer de rezervă român. Locotent în rezervă (din 01.06.1938). Comandantul ghetoului din Odessa (1941), calitate în care a fost implicat în execuțiile de evrei din Odessa. Arestat de autoritățile comuniste la 26.10.1949, a fost învinuit de crime de război şi condamnat în 1950 la muncă silnică pe viață. A trecut prin închisorile din Văcăreşti, Jilava, Aiud, Făgăraş, fiind eliberat la 25.04.1956..

COMANDANT SECUND GORUN
GENERAL,
C. Trestioreanu[1]

Şeful de Stat Major
Lt. Colonel,
C. Mitulescu[2]

Comunicat:
Sectoare
Comp. Pol.
Serv. Pret.
Comandamentul Odessei pt. ştiinţă

AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 444..

Documentul nr. 121

M.U. GORUN[3]
Serviciul Pretoral
Cf. M.P. Nr. 176

REFERAT
18 Oct. 1941

Am onoare a raporta că în ziua de azi 18 octombrie 1941, s'au arestat şi verificat următorii indivizi:

- 1726 evrei care s'au internat în ghetoul destinat
- 428 indivizi, 11 căruţe şi 40 cai s'au transferat prin serviciul de transferare la Centrul de prizonieri M.U. Vulcan[4]-Bielaevca

1 Constantin Trestioreanu (1891-1983), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Comandant secund al Diviziei 10 Infanterie (10.01-10.12.1941); comandant al Artileriei Corpului 2 Armată şi comandant militar al Odessei (10.12.1941-01.08.1942); comandant al Diviziei 7 Infanterie (01.08.1942-20.03.1943); la dispoziţia Ministerului de Război (20.03-05.10.1943); comandant al Diviziei 10 Infanterie (05.10.1943-20.10.1944). Arestat la 20.10.1944, a fost acuzat de „crima de dezastrul ţării prin săvârşirea de crime de război" şi condamnat la moarte de Tribunalul Poporului în 22.05.1945. Ulterior pedeapsa i-a fost comutată în închisoare pe viaţă. A trecut prin închisorile Dumbrăveni, Aiud, Craiova şi Gherla, fiind eliberat în 25.04.1956. Colonel (din 10.05.1934); general de brigadă (din 10.05.1941); general de divizie (din 10.05.1944).

2 Cristodor N. Mitulescu (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie şi geniu (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Diviziei 10 Infanterie (05.02.1941-25.11.1942); comandant al Regimentului 15 Artilerie (25.11.1942-31.03.1943); demisionat din armată la 31.03.1943. Maior (din 01.04.1932); locotenent-colonel (din 01.06.1938); colonel (din 18.07.1942)

3 Indicativul codificat al Diviziei 10 Infanterie.

4 Indicativul codificat al Corpului 11 Armată.

- 4168 indivizi au fost verificați și triați.

Totodată am onoare a raporta că Regimentele ne înaintează indivizii după ce nu se mai vede, astfel că nu putem să-i verificăm nici să-i triem. Rugăm ordonați.

Asemenea raportăm că evreii sunt ridicați fără efecte și fără hrană. În astfel de condițiuni ne îngreunează hrănirea lor și se lasă pradă străinilor locuințele evreilor. Întrucât evreilor internați în ghetou le este permis a-și lua haine, lucruri pentru dormit afară de mobilă, am onoare a vă ruga să binevoiți a da instrucțiuni Regimentelor în acest sens.

Pretorul M.U. Gorun
Maior
T. Marconescu[1]

*) Adnotare:
„Ordin Regimentelor. General ss. Glogojanu[2]”.

AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 406.

1 Teodor Marconescu (1891-1970), militar de carieră român. Provenit din armata austro-ungară, este primit în armata română cu gradul de sublocotenent la 01.04.1920; participă la primul război mondial. Pretor al Diviziei 10 Infanterie (21.07-28.11.1941); pretor al Brigăzii 2 Mixtă Munte (din 28.11.1941). Căpitan (din 01.07.1927); trecut în rezervă la 18.03.1938; maior în rezervă (din 27.02.1939); locotenent-colonel în rezervă (din 19.07.1945). Arestat de autoritățile comuniste la 09.05.1951, a fost acuzat de crime de război și condamnat în 1953 la 20 ani temniță grea. A trecut prin închisorile Aiud, Jilava, Făgăraș și Gherla, fiind eliberat la 15.11.1960.

2 Ion Glogojanu (1888-1941), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de artilerie și geniu (1907-1909) și al Școlii Superioare de Război (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial Comandant al Diviziei 10 Infanterie (03.06-22.10.1941); comandant militar al orașului Odessa (17.10-22.10.1941). După ocuparea Odessei la 16.10.1941, generalul Glogojanu și-a instalat postul de comandă în fostul sediu al NKVD, deși au existat informații cu privire la minarea de către sovietici a clădirii. Corpul său neînsuflețit a fost scos de sub dărâmături în data de 23.10.1941, fiind înmormântat 2 zile mai târziu în parcul Șevcenko. Colonel (din 15.04.1933); general de brigadă (din 27.02.1939); general de divizie post-mortem (din 22.10.1941).

Documentul nr. 122

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
Biroul 2
SECRET

Nr. 17.154/B din 19 Octomvrie 1941

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
către
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Cabinet

Am onoare a face cunoscut:

Prin întrebuințarea Evreilor la munca de folos obștesc, aceștia au posibilitatea să ajungă în contact cu populația satelor noastre, unde vor încerca să facă propagandă comunistă sau – prin corupție – să obțină anumite beneficii, ori să-i contamineze cu boale.

În interesul Patriei, trebuiesc luate cele mai drastice măsuri pentru a face imposibilă orice apropiere a Evreilor de populația satelor și în acest scop, toate organele care întrebuințează Evrei sunt răspunzătoare de respectarea întocmai a acestui imperativ național.

În consecință, se dispune următoarele:

- Cu începere de la primirea prezentului ordin nu se admite – sub nici un motiv – ca Evreii să locuiască în case românești;
- Cazarea Evreilor aflați la lucru se va face în afara localităților.

În acest scop se vor construi imediat bordeie sau barăci.

Toți comandanții ierarhici vor face controluri dese și inopinate – pe teren – arestând și trimițând în judecata Curților Marțiale pe toți acei care vor dovedi ușurință în paza Evreilor, aflați la lucru.

Comandamentele Teritoriale, în rapoartele contrainformative lunare, vor arăta la un capitol special modul cum se aplică aceste prescripțiuni.

SUBȘEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, ss. Mazarini
N. Mazarini

Șeful Secției II-a
Lt. Colonel, ss. Dinulescu
R. Dinulescu

Comunicat:
- Armata 4-a
- C.A.
- Comand. Teritoriale
- Insp. Gl. Jandarmi
- Comand. Apăr. Inter. a Terit.
- Min. Af. Interne)
- Dir. G-rală a Poliției) Spre știință

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 272, f. 50: fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 178.

Documentul nr. 123

MARELE CARTIER GENERAL
SECȚIA II-a
SECRET

Nr. 7108/B
19 Octomvrie 1941[1]
MARELE CARTIER GENERAL
Secția 2-a
către
Armata 4-a

Am onoare a face cunoscut:

S'a constatat că multe organe subalterne germane utilizează elemente evreeşti, în special din Bucovina, cărora le eliberează autorizații prin care sunt scutiți de munca pentru folos obştesc, de internare, li se acordă dreptul să circule pe întreg teritoriul țării, etc.

Conform ordinului Domnului Mareşal ANTONESCU, toate aceste autorizații vor fi considerate ca fără valoare, iar posesorii lor vor fi arestați imediat şi trimişi Marelui Cartier General Secția 2-a, pentru anchetă, împreună cu actele ce posedă.

SUBŞEFUL MARELUI CARTIER GENERAL
GENERAL ss. N. Pălăngeanu
N. Pălăngeanu

Şeful Secției II-a
Lt. Colonel ss. Dinulescu
R. Dinulescu

COMUNICAT:
- Ministerul Afacerilor Interne
- Marele Stat Major Secția 2-a
- Dl. G-ral Calotescu[2] Guvernatorul Bucovinei
- Dl. G-ral Voiculescu Guvernatorul Basarabiei

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 21.559 din 20.10.1941.

2 Corneliu Calotescu (1889-1970), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Secretar general al Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat (20.12.1940-20.08.1941); locțiitor al guvernatorului Bucovinei (20.08-04.09.1941); guvernator al Bucovinei (05.09.1941-20.03.1943); comandant al Diviziei 3 Infanterie (20.03.1943-12.10.1944); începând cu data 12.10.1944 la dispoziția Ministerului de Război; trecut în rezervă la 22.03.1945. Arestat la 13.10.1944, a fost acuzat de „crima de dezastrul țării prin săvârşirea de crime de război” şi condamnat de Tribunalul Poporului la 22.05.1945 la detenție grea pe viață, degradare civică timp de 10 ani şi confiscarea averii. Eliberat din închisoare în 1956, fiind grațiat prin Decretul Nr. 421/1955. Colonel (din 10.05.1934); general de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 25.10.1942).

- Comandamentul Etapelor Armatei 3-a
- Comandamentul Etapelor Armatei 4-a
- Corpul Grănicerilor
- Inspectoratul General al Jandarmeriei
- Serviciul Marelui Pretor
- M.C.G. Serviciul Pretoral
- Armata 3-a
- Armata 4-a

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„21 Octombrie Biroul 2 – Se prezintă Domnului General. – Comunicare tuturor M.U. şi elementelor armatei. Colonel ss. Ciocan”.
„Văzut”.

AMR, fond 26-Armata 4-a, dosar nr. 781, f. 168; fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 69.

Documentul nr. 124

No. 5
Comand. Ghetoului Odessa
către
Divizia 10 Infanterie

Am onoare a înainta situația numerică de evrei şi evreice împreună cu copii internați în lagărul Odessa în ziua de 21 Octombrie 1941.

Comandantul ghetoului
Lt./ss. Alectoride

Comand. Ghetoului Odessa

Situația numerică
de evrei din Odessa internați în lagăr în ziua de 21 Octombrie 1941

Denumirea ghetoului	**I n t e r n a ț i**			**Total**	**Observațiuni**
	Bărbați	**Femei**	**Copii**		
Ghetoul Odessa	**847**	**667**	**457**	**1971**	

Se certifică de noi prezenta situație numerică.

Comandantul ghetoului
Lt./ss. Alectoride

AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 440-441.

Documentul nr. 125

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

Copie.

Comunicat:
- C. 2 şi 6 Arm. Div. 10-a
- Brig. 1 şi 9 Cav.
- Comand. Milit. Odessa
- Serv. Pretoriale ale M.U.
de mai sus şi al Arm.
- Secții

Nr. 212.995 din 22.X.1941[1]
ARMATA IV-a
către
COMAND. MILITAR ODESSA

Cu onoare se comunică următoarele:

Departamentul Guvernatorului Civil pentru Transnistria a comunicat măsurile luate contra evreilor şi anume:

Evreii din Transnistria sunt adunați în anumite sate, fixate de acel Departament unde vor fi lăsați liberi, să locuiască şi să trăiască cu mijloacele lor, fără a putea părăsi satul.

Conducătorul evreilor răspunde de disciplina lor şi de buna ordine care trebuie să domnească în tabără.

Comandamentele sunt rugate să dea concursul când vor fi solicitate.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL, ss. Tătăranu
N. Tătăranu

Șeful Secției II-a
Colonel, ss. Ciocan
I. Ciocan

*) Adnotări:
„Dosar 29”;
„26. X. 941.
1. Pretorul şi Curtea Marțială să ia notă.
2. Se va întreba Guvernământul de rude? ss. indescifrabil”;
„Biroul 2. [...] Execuție ss. indescifrabil”.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 30, f. 2; dosar nr. 27, f. 78; fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 781, f. 173; fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 1079, f. 3.

1 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul Militar al Odessei cu Nr. 1710 din 27.10.1941.

Documentul nr. 126

NOTA TELEFONICĂ Nr. 2
din 22.X. ora 20.40
GORUN[1]
către
Borcea[2]

Până la această oră (20.40) Generalul Glogojanu nu a fost găsit. Este probabil sub dărâmături.

Numărul morților și răniților nu s'a putut stabili.

Operațiunile de salvare continuă.

Din clădirea ocupată de Comandament a sărit în aer partea centrală și aripa dreaptă.

Trupele din Odessa sunt la locurile lor, în stare de alarmă.

Până la această oră nu s'a mai semnalat nicio altă explozie și nici un eveniment de altă natură.

Rămân personal și cu restul Comandamentului salvat până mâine dimineață, când mă voi deplasa la Marienthal, unde voiu reface Comandamentul și legăturile cu materialul care a mai rămas.

Până atunci păstrez legătura prin Poșta civilă Odessa.

Am luat măsuri pentru a spânzura în piețele publice din Odessa evrei și comuniști.

COMANDANTUL SECUND GORUN
General
(ss) Trestioreanu

Transmisă de Lt. Răduță[3]
Primită la ora 22.05
de Cpt. Pătrașcu[4]
ss. Cpt. Pătrașcu

*) Adnotări:
„4260 /22/10/22.28".
„Tranzit prin Hughes Vrancea[5]".
„Verificat ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 870, f. 615; Matatias Carp, *Cartea Neagră*, volumul III, documentul nr. 118, p. 208.

1 Indicativul codificat al Diviziei 10 Infanterie.
2 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.
3 Nu a putut fi identificat.
4 Gheorghe Pătrașcu (1903-?), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de artilerie (1922-1924). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1924). Șef Birou Regulamente în cadrul Secției a V-a Instrucție din Marele Stat Major (01.03.1940-01.06.1942); detașat pe front la comandamentul Armatei a 4-a (01.09-26.10.1941); comandant de divizion în Regimentul 53 Artilerie (01.06-20.10.1942); Șef Birou Regulamente în cadrul Secției a V-a Instrucție din Marele Stat Major (20.10.1942-26.07.1945); stagiu în armata slovacă (15.08.1943-20.08.1944). Maior (din 31.10.1941); locotenent-colonel (din 10.06.1944); colonel (din 23.07.1947).
5 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.

Documentul nr. 127

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
CABINETUL MILITAR

TELEGRAMĂ
VRANCEA[1],

Domnul Mareşal ordonă să se dea imediat, pe măsură ce sosesc, detalii asupra celor petrecute la Comandamentul Militar Odessa şi Gorun[2].

Deasemenea să se ia drastice măsuri de represalii.

D. O.
Şeful Cabinetului Militar
Colonel
R. Davidescu[3]

*) Adnotare:
„Preşedinția Consiliului de Miniştri No 561. 22.X.941 Expediat ss. indescifrabil; 22/10 20.20 ss indescifrabil; M. 3154/M. 22. Octombrie 1941”.

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 104/1941, f. 4; AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 870, f. 612.

Documentul nr. 128

22.X.1941 ora 23.25

ARMATA IV-a
către
PREŞEDINȚIA CONSIL. DE MINIŞTRI
Cabinetul Militar

La ordinul Nr. 3154 din 22.X.1941[4];

1 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
2 Indicativul codificat al Diviziei 10 Infanterie.
3 Radu Davidescu (1896-1960), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război din Paris (1923-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ataşat militar la Budapesta şi Bratislava (01.03.1939-01.12.1941); şeful Cabinetului Militar al Conducătorului Statului (01.12.1941-23.08.1944); la dispoziția Ministerului de Război-Secretariatul General (01.09-25.11.1944); subşef de Stat Major al Corpului 6 Armată (25.11.1944-29.03.1945); trecut în rezervă la 29.03.1945. După război a fost arestat de autoritățile comuniste şi deținut în închisorile Jilava, respectiv Aiud. Maior (din 10.05.1929), locotenent-colonel (din 01.01.1937), colonel (din 08.06.1940).
4 Vezi documentul precedent.

Până la ora 20.40 Generalul Glogojanu Comandantul Militar al Odessei nu a fost găsit, - este probabil sub dărâmături.

Numărul morților şi răniților nu s'a putut stabili. Operațiunile de salvare continuă.

Din clădirea ocupată de Comandament a sărit în aer partea centrală şi aripa dreaptă.

Trupele din Odessa sunt la locurile lor în stare de alarmă.

Până la ora 22 nu s'a mai semnalat nici o altă explozie şi nici un eveniment de altă natură.

Pentru a conduce opera de salvare s'au luat la fața locului măsurile impuse de evenimente. S'au trimis la Odessa: Generalul Macici[1] Comandantul C. 2 A., Subşeful de Stat Major al Armatei IV-a[2], Şeful Secției 2-a dela Armata IV-a[3], Comandantul Transmisiunilor Armatei IV-a[4] cu echipele necesare restabilirii imediate a transmisiunilor.

Ca represalii şi pentru a da un exemplu populației s'au luat măsuri a spânzura în piețile publice un număr de evrei şi comunişti suspecți.

COMANDANTUL ARMATEI IV-a
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ ADJUTANT
/ss/ I. Iacobici

Nr. 302.827
22. X. 1941

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 104/1941, f. 7; AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 870, f. 611.

1 Nicolae Macici (1886-1950), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1905-1907) şi al Şcolii Superioare de Război (1913-1915). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1907), participă la primul război mondial. Comandant al Corpului 2 Armată (10.09.1940-08.11.1941); comandant al Armatei a 1-a (08.11.1941-12.02.1945); trecut în rezervă la 27.03.1945. A fost delegat în octombrie 1941 cu menținerea ordinii în Odessa, calitate în care a participat la represaliile inițiate împotriva populației evreieşti. La sfârşitul celui de-al doilea război mondial a fost arestat, judecat şi condamnat la moarte (22.05.1945) de către Tribunalul Poporului pentru „crima de dezastrul țării prin săvârşirea de crime de război". Ulterior pedeapsa i-a fost comutată în muncă silnică pe viață. Moare la Aiud, după ce trecuse în prealabil prin închisorile din Jilava şi Dumbrăveni. General de brigadă (din 16.10.1935); general de divizie (din 25.10.1939); general de corp de armată (din 24.01.1942).

2 Colonelul Dumitru Tudosie

3 Colonelul Ioan Ciocan.

4 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 129

DETAŞAMENTUL S.S.I. ODESSA

NOTA INFORMATIVĂ Nr. 200
Din 22 Octombrie 1941.

În ziua de 22 Octombrie către orele 18, a fost aruncat în aer localul ocupat de Comandamentul Militar al Odessei în fosta clădire a Direcţiei Siguranţei N.K.V.D.-ului din Strada Engels, vis-à-vis de Parcul Sevcenco. În prezent se lucrează la curăţirea terenului şi identificarea victimelor de sub dărâmături.

Din primele investigaţii rezultă că minarea s'a făcut cu ocazia evacuării oraşului de către trupele sovietice, folosindu-se o mare cantitate de explosiv acţionată – probabil – dela distanţă, de un declanşator electric.

Deşi – înainte de ocuparea localului de către C.M.O. cât şi ulterior după ce Comandamentul a fost prevenit – s'au întreprins operaţiuni de cercetare şi deminare, dispozitivul a fost atât de bine camuflat, incât nu a putut fi găsit[1].

În oraş continuă a se produce incendieri însoţite de explozii la diferite întreprinderi, instituţiuni, magazine şi depozite, acţiuni care par a fi organizate după un plan dinainte stabilit, în scopul de a întreţine o stare de nesiguranţă şi a produce panică în rândurile trupelor şi a populaţiei.

Toate aceste acţiuni teroriste sunt executate de organizaţiile de partizani – în majoritate evrei – lăsaţi cu misiuni în localitate, ascunşi în catacombele oraşului şi în diferite clădiri.

Cum deţinem informaţiuni că în Odessa sunt minate numeroase clădiri care urmează a fi aruncate în aer – informaţiuni greu de verificat şi care totuşi se dovedesc a fi temeinice – în special clădiri care urmează a fi ocupate de Comandamente şi autorităţi, diferite întreprinderi de utilitate publică precum şi că se intenţionează atentate asupra ofiţerilor şi funcţionarilor Români şi Germani, se impune luarea de măsuri imediate şi extrem de drastice:

- Trecerea imediată la represalii masive prin exterminarea tuturor elementelor lăsate cu misiuni, suprimarea funcţionarilor N.K.V.D., a membrilor din partidul comunist precum şi a tuturor evreilor din oraş.

- Deţineri numeroase de ostateci din membrii tuturor familiilor aflătoare în oraş – bărbaţi şi femei – care să fie executaţi în mod public, fără judecată, ca răspunzători pentru orice atentat ce se va mai produce. Acest lucru să fie cunoscut populaţiei printr-o largă afişare.

- Explorarea imediată a catacombelor care oferă extrem de numeroase posibilităţi de adăpostire şi ascundere a bandelor de terorişti, partizani, rămăşiţele unităţilor care nu au putut fi evacuate, etc., având suficiente mijloace de hrană şi întreţinere pentru un îndelungat timp. Cum aceste operaţiuni sunt extrem de dificile prin posibilităţile de surprize ce le oferă,

1 Vezi în acest sens raportul Nr. 37.459 din 27.10.1941, întocmit de generalul Nicolae Macici şi adresat comandantului Armatei a 4-a, generalul Iosif Iacobici. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 870, f. 510-515.

credem că singura soluție pentru curățirea lor este utilizarea unui puternic gaz lacrimogen care să oblige pe ocupanți la evacuarea lor. Produse chimice pentru efectuarea acestei gazări au fost semnalate de noi prin Nota Nr. 199 din 21.X.1941[1], că se găsesc în cantități suficiente în catacomba situată în regiunea Zastavei 1, lângă aeroport.

- Verificarea conductelor de apă şi canalizare – în special gurile de control – care pot oferi surprize deoarece deținem indicii că nu este exclus a fi fost minate, în mare parte.

- Verificarea amănunțită a tuturor circuitelor electrice interioare, îndepărtându-se toate derivațiunile şi circuitele care nu au justificată existența lor în local.

Pentru efectuarea acestor operațiuni, credem necesară evacuarea în periferiile oraşului a tuturor comandamentelor şi instituțiunilor publice, până la completa curățire a catacombelor şi verificarea tuturor clădirilor.

Deşi măsurile propuse par a fi de natură a îndepărta de noi sentimentele populației, totuşi sunt absolut necesare şi singurele în măsură a putea stăpâni pornirile distructive în care au crescut şi au fost educate aceste elemente.

Comunicat:
- Guvernământul Transnistriei
- Comandamentul Militar Odessa
- Prefectura Poliției Odessa
- S.S.I. Eşalonul 1.

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 407/1941, f. 15-16.

Documentul nr. 130

23.X.1941 ora 2.30

ARMATA IV-a
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Militar

Urmare la raportul Nr. 302.827 din 22.X.1941[2];

1). La ora 23.30 s'au suspendat lucrările de salvare din cauza unui zid care amenința să se prăbuşească. Se mai continuă numai lucrările care nu prezintă pericol.

Mâine în zori de zi se va proceda la dărâmarea zidului amenințător şi se va relua lucrările de salvare cu intensitate.

2). Pierderi cunoscute până la ora 23.30 sunt circa: 35 răniți şi 25 morți – trupă şi ofițeri.

1 Nu se publică. ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 407/1941, f. 14.
2 Vezi documentul nr. 128.

Până în prezent nu s'a putut găsi: Generalul Glogojanu, Colonelul Ionescu Mangu[1], Comandor Bardescu[2], Comandor Schmidt[3], Colonelul Bădulescu Grigore[4], Lt. Colonel Mănescu Ştefan[5], Lt. Colonel Davila[6] şi alţi ofiţeri mai mici în grad.

3). Până la ora 1.30 nu s'a mai produs nici o explozie nouă – în oraş complect linişte.

4). Clădirea explodată a fost deminată de germani şi verificată de un ofiţer român şi numai după aceia a fost ocupată.

5). Am însărcinat pe Generalul Ghineraru N. cu comanda provizorie a Diviziei 10-a.

COMANDANTUL ARMATEI IV-a
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ ADJUTANT
/ss/ I. Iacobici

Nr. 302.840
23. X. 1941

ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 104/1941, f. 8.

1 Ioan Ionescu-Mangu (1891-1941), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie (1909-1911). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Comandant al Centrului de Instrucţie al Artileriei (01.11.1940-16.10.1941); şef de Stat Major al Comandamentului Militar Odessa (16.10-22.10.1941). Locotenent-colonel (din 10.05.1931); colonel (din 01.04.1937); general de brigadă post-mortem (din 22.10.1941).

2 Nicolae Bardescu (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Comandantului Diviziei de Dunăre (01.04.1940-01.04.1943); comandant al Escadrilei de Distrugătoare (01.04.1943-01.04.1944); comandant al Litoralului Maritim şi Fluvial (01.04.1944-12.04.1945); inspector general al Direcţiei Marinei Comerciale (12.04-03.08.1945); trecut în rezervă la 03.08.1945. Comandorul Nicolae Bardescu s-a salvat de sub dărâmături. Locotenent-comandor (din 10.05.1929); căpitan-comandor (din 01.04.1936); comandor (din 08.06.1940).

3 Ernst Fritz Herwart Schmidt (1889-1941), militar de carieră german. Absolvent al Şcolii de ofiţeri de marină (1906-1908). Intră în marina imperială cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Comandant al apărării navale a Ucrainei (01.08-22.10.1941); adjunct al comandantului portului Odessa (16-22.10.1941). Căpitan de corvetă (din 15.05.1934); căpitan de fregată (din 01.11.1935); comandor (din 20.04.1941). .

4 Grigore Bădulescu (1893-1941), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1912-1914). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului 6 Pionieri (01.04.1939-22.10.1941). Locotenent-colonel (din 01.04.1932); colonel (din 08.06.1940); general de brigadă post-mortem (din 22.10.1941).

5 Ştefan-Constantin G. Mănescu (1894-1941), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie (1912-1914). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Comandant al Depozitului de Muniţii Buzău (din 01.02.1937). Căpitan (din 01.09.1917); maior (din 28.09.1926); locotenent-colonel (din 10.05.1934).

6 Teodor Davila (1888-1941), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1910-1912). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului 1 Călăraşi (din 01.10.1937). Căpitan (din 01.04.1917); maior (din 01.04.1920); locotenent-colonel în rezervă (din 10.05.1934).

Documentul nr. 131

HUGHES

CABINETUL MILITAR
al
CONDUCĂTORULUI STATULUI
către
VRANCEA 1[1]

Ca urmare a celor petrecute la Comandamentul Militar Odessa în ziua de 22 Octombrie a. c., Domnul Mareşal ordonă:

1/. Comandamentele Militare cât şi instituţiunile publice din regiunea Odessa se vor instala în afara oraşului sau în clădiri din oraş, care au fost în prealabil curăţate de echipe speciale şi deminate.

Se vor alege case izolate cu un singur etaj, care să poată fi complect cercetate şi bine păzite.

2/. Se va trece din nou la cercetarea metodică a locuinţelor, dându-se atenţiune deosebită clădirilor importante şi acelora în care au funcţionat Comandamente sau autorităţi inamice.

Până la terminarea operaţiunilor de deminare se va evita instalarea Comandamentelor în clădirile unde au funcţionat autorităţi bolşevice.

3/. Domnul Mareşal Antonescu ordonă să se raporteze cine este responsabil de neexecutarea ordinului Comandamentului de Căpetenie Nr. 3016 din 16 Oct. 1941[2] şi ordinului Nr. 3092 din 16. Oct. 1941[3] al Comandamentului Vrancea.

4/. Deoarece este aproape sigur că acţiunea dela Odessa a fost pusă la cale de către comuniştii locali şi pentru a se înlătura pe viitor o asemenea acţiune, Domnul Mareşal ordonă să se treacă la represalii severe astfel:

a/. Pentru fiecare ofiţer român sau german mort în urma exploziei, vor fi executaţi 200 comunişti;

Pentru fiecare soldat mort, câte 100 comunişti.

Execuţiile vor avea loc în cursul zilei de astăzi.

b/. Toţi comuniştii din Odessa vor fi luaţi ca ostateci, deasemenea câte un membru din fiecare familie evreească.

Li se va aduce la cunoştinţă represaliile ordonate ca urmare a actului terorist săvârşit şi li se va pune în vedere, lor şi familiilor lor, că la un al doilea act asemănător vor fi executaţi cu toţii.

1 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Se referă la ordinul 3092 din 16.10.1941 al Armatei a 4-a, prin care se atrăgea atenţia asupra posibilităţii existenţei clădirilor minate de către inamic şi se ordonau măsuri în vederea prevenirii unor „surprinderi”. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 870, f. 561-562; Vezi şi „INSTRUCŢIUNI TECHNICE pentru organizarea şi întrebuinţarea echipelor de pionieri ce intră în compunerea coloanelor de atacul şi curăţirea ODESSEI”, elaborate de Comandamentul Geniului din Armata a 4-a. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 870, f. 563-565.

c/. Măsurile luate vor fi date publicității şi afişate în Odessa şi împrejurimi chiar în cursul zilei de azi.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel
R. Davidescu

Nr…..din 23. Oct. 1941 Ora…

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 104/1941, f. 5-6; Matatias Carp, *Cartea Neagră*, volumul III, documentul nr. 120, p. 208.

Documentul nr. 132

RAPORT CONTRAINFORMATIV No. 3
Pentru ziua de 23.X.1941

I. Starea de spirit a ofițerilor, subofițerilor şi trupei: - foarte bună
II. Starea de spirit a populației civile:
- populația creştină necomunistă, pare mulțumită dar cu grijă față de lipsa de lucru şi alimente
III. Prizonieri: - civili 354
IV. Evrei evacuați pentru ghetou: - bărbați 1070
- femei 267
- copii 2
V. Acțiuni teroriste sau sabotaj:
- nimic în sector
VI. Diverse:
- în urma atentatului de la Comandamentul Militar, conform ordinelor superioare s'au executat un număr de 72 evrei şi comunişti prin împuşcare.

COMANDANTUL REG. 33 DOROBANȚI
Colonel, ss. Iordăchescu[1]
C. Iordăchescu

AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 461.

1 Constantin Iordăchescu (1893-1950), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1911-1913) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului 33 Dorobanți (22.07.1941-10.07.1942); comandant al infanteriei Diviziei 2 Infanterie (10.07.1942-04.04.1944); comandant al Comandamentului 102 Munte (04.04-15.09.1944); comandant al Diviziei 2 Munte (15.09.1944-12.05.1945); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Colonel (din 24.01.1938); general de brigadă (din 23.03.1943); general de divizie (din 23.08.1945). Arestat de autoritățile comuniste la 13.08.1950, a fost acuzat de crime de război. Moare în detenție în penitenciarul Jilava la 18.11.1950..

Documentul nr. 133

STATISTICA EVREILOR

La data de 15 August 1941
Femei 6300
Bărbați ... 4050
Total 10.350

Morți în intervalul de la 15.VIII-25.X.1941 800
Evacuați până la 25.X.1941 5646
Total 6446
Rămaşi în gheto ..... 3904 copii 1005
femei 1700
bărbați 1199

Cifrele nu sunt riguros exacte întrucât nu a existat o statistică oficială a evreilor internați în Ghetto.

COMANDANTUL MILITAR AL CHIŞINĂULUI
Colonel,
Dumitrescu Eugen

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 291.

Documentul nr. 134

S.S.I.
25. X. 1941

NOTA
UNGARIA
MISTIFICAREA REVIZIONISMULUI UNGAR

Pentru a-şi putea susține aspirațiunile fără temeiu asupra Transilvaniei, Ungaria revizionistă recurge la tot felul de mijloace spre a mistifica realitățile etnice, care îi sunt atât de nefavorabile. Aşa de exemplu, pentru a spori măcar artificial numărul ungurilor din Ardeal, conducătorii de la Budapesta caută să-i apropie pe Evrei, probabil pentru ca la un moment dat aceştia să se declare Unguri şi la un eventual plebiscit să opteze pentru Ungaria.

Prețul acestui concurs scontat de Ungaria revizionistă, este plătit prin o serie de concesiuni făcute Evreimei şi printr'un tratament de favoare nemaiîntâlnit astăzi în nici un stat european.

Pentru ilustrarea acestui tratament, dăm alăturat în fotocopie 3 documente, edificatoare în ce priveşte libertățile de care se bucură Evreii din Ungaria şi anume:

- două cărţi poştale ilustrate, cu felicitări de Anul Nou evreesc, una reprezentând simbolic învierea lui Israel, iar cealaltă o masă rituală evreească.

- o carte poştală neilustrată, de asemenea cu urări de Anul Nou evreesc[1].

Aceste exemplare reprezintă o mostră din variantele cărţii poştale în acest gen, tipărite şi puse în circulaţie oficial în Ungaria „aderentă la noua ordine europeană”. Ceva mai mult ! Asemenea dovezi de filosemitism unguresc trec graniţa şi sabotează măsurile antievreieşti luate de statele vecine.

Astfel, după cum se vede din adresa destinatarilor de pe contrapagina documentelor alăturate, ele sunt expediate în scop de propagandă şi în România, pentru ca „Evreii din Ardealul românesc să se poată convinge cât de fericiţi sunt confraţii lor din Ardealul ocupat sub oblăduirea Coroanei Sfântului Ştefan şi ca atare toţi Evreii din Transilvania să se considere Unguri şi să opteze pentru Ungaria Mare”.

În Ungaria şi Transilvania ocupată se mai vinde în librării şi un „Calendar Evreesc pe anul 1941-1942 (5702)” în idiş, purtând pe copertă şi unele indicaţiuni în limba ungară şi germană, din care se vede că este editat la Cluj (Se anexează câte un exemplar pentru Preşedinţia Consiliului de Miniştri şi pentru Ministerul Propagandei).

*

În lumina acestor fapte reale, măsurile antievreieşti anunţate din când în când de către presa şi Guvernul ungar, nu au alt scop, decât să ascundă adevăratul tratament de favoare, de care se bucură Evreimea în Ungaria, contrar obligaţiunilor ce-i revin ca aderentă la Pactul Tripartit.

COMUNICAT ŞI:
- Ministerul Propagandei
- Serv. inf. german
- II - II - II - italian

Sursă de încredere

AMR, fond 5475-Secretariatul General al MAN, dosar nr. 2925, f. 138-139.

Documentul nr. 135

HUGHES
GORUN[2]
către
BORCEA[3]

La ordinul D-voastră fără număr oficial din 27 Octombrie 1941;
Raportăm:

1 Nu se publică. AMR, fond 5475-Secretariatul General al MAN, dosar nr. 2925, f. 140-142.
2 Indicativul codificat al Diviziei 10 Infanterie.
3 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.

1. Mai avem până în prezent arestați și opriți în Odessa 583 prizonieri, care sunt întrebuințați astfel:

- 176 puși la dispoziția Batalioanelor de Pionieri pentru deminare
- 245 la ridicarea baricadelor
- restul sunt întrebuințați la diferite corvezi. Operațiunile de curățire continuă.

2. În ghetou avem 16.258 evrei dintre care 6625 bărbați, 7658 femei și 1975 copii.

Din aceștia au fost întrebuințați:

- 330 bărbați la curățirea și amenajarea aeroportului
- 240 întrebuințați de batalioanele de pionieri la deminări și
- 160 la ridicarea baricadelor

DIN ORDIN
p. ȘEFUL DE STAT MAJOR
Maior, ss. Podhorschi
V. Podhorschi[1]

Nr. 99.828
27 Octomvrie 1941

*) Adnotări:
„Exemplar 1/7. 27.X.ora 19. ss. indescifrabil";
„792 - 27X – 18.55".

AMR, fond 2273-Divizia 10 Infanterie, dosar nr. 830, f. 524.

Documentul nr. 136

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Bir. 7 B

27 Octomvrie 1941

NOTA Nr. 53.058

Prin notița din ziarul „Gazeta Țării"[2], se aduc o mulțime de învinuiri cu caracter general, asupra modului cum sunt folosiți evreii.

1 Vasile Podhorschi (1901-1983), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de infanterie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922), trece definitiv la arma cavaleriei la 01.10.1930. Ofițer în Statul Major al Diviziei 10 Infanterie, șef al Biroului 3 (15.10.1940-20.08.1944); comandant al Regimentului 3 Roșiori (20.08.1944-20.04.1945); șeful Serviciului Secretariat General din cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat (20.04.1945-29.08.1947); comandant al Cercului Teritorial Timiș (29.08-19.11.1947); ofițer în comandamentul Regiunii 1 Militară (19.11.1947-31.01.1948); trecut în rezervă la 01.02.1948. Maior (din 31.10.1940); locotenent-colonel (din 22.06.1944); colonel (din 23.08.1945).

2 Se referă la articolul publicat de ziarul „*Gazeta Țării*" din 13.10.1941. Pe acest articol ministrul Apărării Naționale a pus rezoluția:
„[...] Marele Stat Major este rugat a-mi da explicațiuni. Apoi, se va aviza dacă este nevoie sau nu, a se face o cercetare judiciară [...]". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2368, f. 430.

Ca argument puternic se arată că numai jidovimea zilnică, ce este la Bursă, face dovadă că evreii au scăpat de munca de interes obştesc.

Faţă de cele de mai sus şi de faptul că toate comisiunile de scutiri şi-au încetat activitatea, Biroul avizează:

1. Să se ordone în întreaga ţară, razii, pentru a fi verificaţi evreii, ce nu s'au prezentat la munca de interes obştesc.

2. Să se răspundă Ministerului Apărării Naţionale:

a. Că Marele Cartier General are în sarcină de a trimite la munca de interes obştesc, numai evreii de la 18-50 ani, apţi a face serviciul militar. Numărul acestora este de 84.042.

Restul evreilor sunt liberi, iar verificarea lor cade în sarcina Ministerului Afacerilor Interne.

Situaţia celor 84.042 evrei, la 1 Octomvrie 1941 a fost făcută cunoscut Ministerului Apărării Naţionale.

Ea a fost următoarea:

- Trimişi la munca de interes obştesc	47.345
- Scutiţi sau cu situaţia neclară	24.764
- Disponibili (mai mult intelectuali, din care s'au mai repartizat)	11.933
Total	84.042

b. Că s'au dat ordine de verificări şi razii.

c. Că restul evreilor sunt verificaţi de Ministerul Afacerilor Interne şi

d. Învinuirile aduse de numitul ziar, trebuiesc dovedite şi ca urmare Marele Cartier General propune a se face de organele de resort o anchetă la ziar, pentru a dovedi faptele ce sunt arătate în mod general.

ŞEFUL BIROULUI 7 B
Maior ss. Popescu Eugen
Popescu Eugen

*) Adnotări:
„27 OCTOMBRIE 1941. De acord. Rog a aproba propunerile din prezenta notă. ss. indescifrabil”;
„29. X. Să se treacă la executare cât mai curând iar fiecare evreu să aibă un cazier în care să se arate clar
a) la muncă
b) scutit
c) a depăşit vârsta
b c atunci se termină
Să înceapă imprimarea”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2368, f. 429.

Documentul nr. 137

Copie Înreg. Curte Nr. 4882 din 28 Oct. 1941

Referat
27 Octombrie 1941
către
Parchetul Militar al C.M. „VRANCEA”[1]

Am onoare a refera că am inspectat situaţia la închisorile de deţinuţi din localitate şi am constatat următoarele:

Este o singură închisoare centrală din bariera oraşului, unde se găsesc astăzi circa 12.000 deţinuţi evrei. Închisoarea poartă denumirea de ghetou şi este sub conducerea unui Locot. de Jandarmi.

Numărul deţinuţilor întrece cu mult capacitatea închisorii şi tendinţa este ca în fiecare zi să sporească numărul.

Printre deţinuţi se găsesc bărbaţi, femei şi copii evrei cu posibilităţi de trai aproape inexistente. Paza o face 60 soldaţi de la Serv. Pretoral, insuficienţi pentru numărul deţinuţilor. În această închisoare se mai găsesc şi un număr mai mic de deţinuţi politici bănuiţi de activitate comunistă care stau separat de evrei.

Numărul precis al celor din ghetou nu se ştie deoarece nu s’a făcut numărătoarea lor. Nu este organizat nici un serviciu de alimentare, nefiind posibil din cauza lipselor care se cunosc.

Pe ziua de ieri 26 Oct. 1941, executările de evrei au fost suspendate deoarece Serv. Pretoral n-a mai cerut, aşa mi-a declarat comandantul ghetoului.

Propun:

1. Să se organizeze mai multe închisori sau ghetouri, după sistemul celor de la Chişinău.
2. Deţinuţii politici evrei şi neevrei să fie complet separaţi şi bine păziţi.
3. Să se întărească garda de pază.
4. Să se organizeze un serviciu de alimentare şi asistenţă medicală spre a se împiedica epidemiile în închisoare şi în localitate.
5. Femeile şi copiii să fie internaţi în ghetouri mai accesibile posibilităţii de viaţă.

Pentru toate propunerile de mai sus, ele nu se pot realiza, dacă nu este poliţie suficientă (organe de poliţie, jandarmerie) şi alimente.

Mai adaug că punerea lor în libertate din închisoare şi lăsaţi la domiciliu, nu este bine, întrucât s’ar reveni la o măsură bine începută în interesul siguranţei interne şi a liniştei publice.

Menţinerea evreilor în lagăre este utilă şi în interesul cercetărilor pentru descoperirea teroriştilor, dar aceste lagăre să fie organizate şi bine păzite.

Cpt. Mag. Rez. (ss) Ştefan Constantin[1]

1 Indicativul codificat al Armatei a 4-a.

Pentru conformitate,
Secret. Parchetului
ss. indescifrabil

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 30, 14+ verso.

Documentul nr. 138

GARNIZOANA ODESSA

Nr. 14.532
29 Octomvrie 1941
GARNIZOANA ODESSA
către
C.M.O.
Domnul General Comandant[2]

La ordinul M.U. Borcea[3] Nr. 28.012 din 28.X.1941[4];

Am onoare a raporta:

M-am transportat personal împreună cu prefectul Poliției[5] şi cu pretorul C.M.O.[6] la ghetou unde am constatat următoarele:

- Toți evreii strânşi până în prezent sunt cazați în închisoarea centrală a oraşului, împrejmuită cu ziduri înalte completate cu sârmă ghimpată.

- Se hrănesc pe cont propriu prin aducere de alimente din oraş de către conaționalii lor rămaşi încă nestrânşi şi care se distribuie prin serviciul de Pază militar şi prin îngrijirea unui comitet al lor propriu, instituit în interiorul închisorii de către organele militare de pază.

- Paza se face de către 2 plutoane de jandarmi şi o grupă de mitraliere sub comanda unui ofițer.

1 Ştefan Constantin (1897-?), ofițer magistrat de rezervă român. Căpitan magistrat în rezervă (din 31.03.1929).
2 Generalul Constantin Trestioreanu.
3 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
5 Ştefan I. Mihăilescu (1896-1952), polițist român. Licențiat în Drept; inspector regional de poliție la Iaşi (martie-aprilie 1937); prefect al Poliției Odessa (din 16.10.1941); subinspector de Poliție în cadrul Biroului Controlului Străinilor din Ministerul de Interne (1942-1944); subdirector general al Poliției (din 14.03.1945). Arestat de autoritățile comuniste în 1952, este internat în penitenciarul Făgăraş unde îşi găseşte sfârşitul la 26.11.1952.
6 Nicolescu G. Mihail (Coca) (1896-?), militar de carieră român. Intră în Jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1916); participă la primul război mondial. Pretor al Comandamentului Militar Odessa (1941-1943), calitate în care a fost implicat în execuțiile împotriva populației evreieşti; ajutor al pretorului Comandamentului Etapelor Est (1944); trecut în rezervă la 12.04.1945. Potrivit informațiilor arhivistice existente s-a refugiat odată cu trupele germane, în 1945 fiind dat dispărut. Acuzat de „crime de dezastrul țării prin săvârşirea de crime de război”, a fost judecat şi condamnat la moarte în absență de Tribunalul Poporului la 22.05.1945.

- O stare sanitară bună nu se poate menține din cauza supraaglomerării deja existente; în prezent nu se mai aduc evrei în masă în ghetou.

Sunt plini de păduchi, neputându-se curăți din cauza lipsei de spațiu în încăperile închisorii; curtea destul de mare nu se poate folosi din cauza vremii rele.. plouă continuu. Apa insuficientă dintr-o singură fântână rudimentară.

Nu sunt cazuri suspecte de tifos exantematic, nici febră tifoidă până în prezent; sunt doar trei cazuri de rujeolă care sunt izolați.

Sunt circa 20 medici dintre ei pentru îngrijirea bolnavilor şi starea sanitară a deținuților, precum şi o farmacie înzestrată însă sumar.

Orice măsuri de deparazitare sau igienă sunt insuficiente din cauza prea marii aglomerații şi a vremii rele.

Medicul Cpt. Dr. Butu Gh.[1], este însărcinat să se îngrijească de starea sanitară a ghetoului.

<u>În concluzie</u>**:**

Ghetoul nu poate ființa în starea actuală.

<u>Propuneri</u>:

- Localul actual să rămână ca închisoare pentru arestații comuniști, terorişti, cei care au activat contra trupelor noastre, etc.

- Să se stabilească un cartier al oraşului care să fie transformat în ghetou unde să fie strânşi toți evreii de orice sex şi vârstă.

Acest ghetou să fie înconjurat cu sârmă ghimpată, baricade, etc. şi să fie păzit puternic.

Pentru aceasta am luat contact cu Primăria şi cu delegatul populației neevreieşti urmând a se fixa acest cartier pentru ghetou; principial am ales cartierul Moldovanca funcționarilor.

În nici un caz să nu se dea drumul în oraş evreilor aflați actualmente în ghetou pentru a nu se reveni asupra unei măsuri bine începută în interesul siguranței interne, a trupelor şi al liniştii publice.

Toată populația neevreiască de la primul intelectual până la ultimul cetățean creştin a primit cu încredere şi satisfacție măsura luată pentru înlăturarea evreilor din mijlocul lor şi roagă cu insistență de a nu se reveni şi a nu se slăbi această măsură.

COMANDANTUL GARNIZOANEI ODESSA
GENERAL, ss. C. Trestioreanu
C. Trestioreanu

*) Adnotări:
„1941 Octombrie 29 Biroul 2.
1. Aprob
2. Se va raporta cazul. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 30, f. 8 + verso.

1 Gheorghe Butu (1904-?), medic militar român. Licențiat în medicină la Facultatea de Medicină Bucureşti (1932).

Documentul nr. 139

MARELE CARTIER GENERAL — 29 Octomvrie 1941
Secția II-a — Orele 10
Biroul 2

Nr. 19.700

SECRET
BULETIN CONTRAINFORMATIV

1. Starea de spirit
a). În armată: bună.
b). A populației: bună.
- La Iași a fost ridicat parțial camuflajul.
Măsura a produs mare satisfacție în rândurile populației.
- Ura populației române împotriva Evreilor se accentuează, în special la Vest de Prut, unde Evreii, fiind lăsați liberi, continuă nestingheriți afacerile lor, realizând câştiguri foarte mari.
La Bucureşti călătorii dintr-un tramvai au manifestat ostil împotriva unei evreice foarte elegant îmbrăcată, care a fost silită să părăsească tramvaiul.
- La Odessa populația română şi germană este binevoitoare şi încrezătoare în succesul militar al aliaților.
Atitudinea populației ruse este rezervată iar a Evreilor este dubioasă.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 412, f. 78.

Documentul nr. 140

NOTĂ INFORMATIVĂ[1]
pentru
DOMNUL MAREŞAL ION ANTONESCU

Subsecretariatul de Stat al Marinei este solicitat de diferite persoane sau organizații, pentru acordarea de autorizații de plecare, cu diferite vase mici maritime, sub pavilion român sau străin, a emigranților evrei din România.
Pentru a putea soluționa aceste cereri, vă rugăm a ne comunica hotărârea Domniei-Voastre în privința chestiunei emigrării evreilor din Vechiul Regat şi din Transilvania pe calea Mărei.
Propunerea Subsecretariatului de Stat al Marinei este următoarea:
1). Emigrarea să se efectueze cu vase străine mici aflate în prezent în apele române, sau cu vase sub pavilion român care nu prezintă un interes economic sau militar.
2). Vasele române ce pleacă cu emigranți să depună înainte de plecare o garanție egală cu valoarea vasului, pentru asigurarea reîntoarcerei lor în apele naționale.

1 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 3376/M din 31.10.1941.

Garanția să se depună în favoarea Subsecretariatului de Stat al Marinei şi în cazul neîntoarcerei vasului să fie întrebuințată pentru procurarea sau construirea de şalupe de poliție a navigației.

3). Numai evreii care au autorizația Ministerului Afacerilor Interne pot părăsi Țara pe calea Mărei.

SUBSECRETAR DE STAT PENTRU MARINĂ
C.Amiral Adjutant N. Păiş[1]
ss. Păiş

Nr. 8736/A. 29 Octombrie 1941.

*) Adnotare:
„Biroul 2. 31 OCTOMBRIE 1941".

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 21.

Documentul nr. 141

CABINETUL MILITAR
al
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Biroul 2.

30 Octomvrie 1941.

NOTĂ.

În conformitate cu dispozițiunile date de Domnul Mareşal Antonescu, Conducătorul Statului, referitoare la paza şi administrarea bunurilor evreilor evacuați, Guvernământul Basarabiei raportează următoarele[2]:

1. Casele evreeşti rămase şi averea mobilă din ele au fost inventariate şi date în primire cu proces verbal – spre folosire provizorie – funcționarilor şi militarilor numiți în Basarabia, sub titlu de custode ai acestor averi.

2. Puful, lâna, saltelele, păturile şi efectele diverse, din locuințele evacuate, sunt în curs de strângere în depozite speciale, înființate în fiecare comună, unde se inventariază şi urmează a fi curățite, desinfectate şi clasate.

1 Nicolae T. Păiş (1886-1952), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie geniu şi marină (1905-1907). Intră în marină cu gradul de sublocotenent (1907), participă la primul război mondial. Subsecretar de Stat la Ministerul Aerului şi Marinei (11.05-04.07.1940); ministru al Aerului şi Marinei (04.07-05.09.1940); subsecretar de Stat al Marinei (01.04.1941-19.02.1943). Arestat de autoritățile comuniste în 13.08.1948 a fost condamnat la 19.01.1949 la 3 ani închisoare ca fost ministru în timpul guvernării Antonescu. Moare în detenție, în penitenciarul din Sighetul Marmației. Comandor (din 09.07.1927); contraamiral (din 31.03.1937), viceamiral în rezervă (din 25.10.1942).

2 Se referă la raportul Nr. 606/confidențial din 27.10.1941, înaintat Cabinetului Militar al Conducătorului Statului de către Guvernământul Bucovinei. ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 9.

Ele vor fi păstrate la dispoziția armatei.

*) Adnotare:
„Generalul Pantazi de acord cu Dobre[1] şi Domnul Marinescu[2] vor stabili destinația ce se va da. ss. Mareşal Antonescu”.

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 8.

Documentul nr. 142

Existenți 10.400

TABEL
de numărul evreilor plecați, cu arătarea zilelor când a avut loc aceste plecări

Octombrie 8	1.640
Octombrie 14	992
Octombrie 16	852
Octombrie 18	1.154
Octombrie 20	500
Octombrie 24	508
Octombrie 25	242
Octombrie 26	784
Octombrie 28	700
Octombrie 29	710
Octombrie 30	1.004
Octombrie 31	257
Total	10.225

COMANDANTUL MILITAR AL CHIŞINĂULUI
Colonel,
Dumitrescu Eugen

AMR, fond 1733-Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 366.

1 Gheorghe Dobre (1885-1959), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1905-1907). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1907), participă la primul război mondial. Director al Direcției Fabricației Munițiilor (01.03-31.07.1940); secretar general al Ministerului Înzestrării Armatei (01.08-07.09.1940); subsecretar de Stat la Ministerul Înzestrării Armatei (07.09.1940-15.09.1942); ministrul Înzestrării Armatei şi Producției de Război (16.09.1942-23.08.1944). Arestat în martie 1945 a fost judecat în lotul mareşalului Ion Antonescu şi condamnat în 17.05.1946 la detenție grea pe viață. Moare în penitenciarul Râmnicu Sărat. General de brigadă (din 16.10.1935); general de divizie (din 08.06.1940); general de corp de armată (din 20.03.1943).

2 Ion C. Marinescu (1886-1956), avocat, om politic şi industriaş român. Licențiat în Drept, vicepreşedinte al UGIR; director al societății petroliere „Concordia”. Ministrul Economiei Naționale (26.05.1941-14.08.1942); ministrul Justiției (ad-interim 08-15.08.1942, 15.08.1942-23.08.1944). Arestat la 12.10.1944, a fost învinuit că prin „politica de aservire a țării în favoarea Germaniei fiind ministru a contribuit la începerea războiului contra URSS”. Judecat şi condamnat în lotul mareşalului Antonescu la 17.05.1946 la 20 de ani temniță grea. A trecut prin închisorile Jilava şi Aiud. Moare în penitenciarul Aiud la 15.01.1956.

Documentul nr. 143

REGATUL ROMÂNIEI
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Biuroul 4

REFERAT
D-lui Col. Borcescu[1]

Referitor la propunerea M.St.M. de a se întocmi, cât mai urgent, un statut al evreilor din România, Secția II-a opiniază:

Problema evreească în România este atât de complicată, încât soluționarea ei dintr-o dată, printr-un statut sau o lege unică, este imposibilă.

Starea actuală de război a României şi conjunctura internațională permit Statutului Român, să ia măsuri succesive, pentru soluționarea radicală a acestei probleme, procedeu ce nu ar fi posibil într-o stare normală.

A întocmi astăzi un statut al evreilor, prin care să acordăm anumite drepturi şi să stabilim anumite categorisiri şi obligațiuni, însemnează a ne pierde complet libertatea de acțiune şi a ne pune singuri în situațiunea de a călca noi înşine o lege pe care am face-o.

Secția II-a propune deci, să se renunțe în mod categoric, pe timpul situației internaționale actuale şi mai ales pe timpul războiului, la ideea întocmirii unui statut al evreilor din România.

*

* *

Din punctul de vedere al condițiunilor lucrării, Secția II-a apreciază că anumite afirmațiuni sunt destinate să constituie argumente împotriva unei soluționări radicale a problemei evreilor din România.

Astfel, la pagina 11 se repetă leit-motivul propagandei evreeşti potrivit căreia încercările noastre de soluționare a problemei evreeşti ar fi provocat actualul marasm economic, fapt care nu corespunde realității.

1 Enache Borcescu (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1913-1915), al Şcolii Speciale de Artilerie (1922) şi al Şcolii Superioare de Război (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului 1 Artilerie Grăniceri (1938-01.04.1941); şeful Secției I Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Stat Major (01.04-22.06.1941); şeful Secției I Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Cartier General (22.06-31.12.1941); şeful Secției I Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Stat Major (01.01.1942-01.04.1944); comandant al Brigăzii 3 Artilerie (01.04-23.08.1944); secretar general al Armatei de Uscat şi secretar general pentru executarea armistițiului (23.08.1945-01.04.1945); şef de Stat Major al Armatei a 4-a (01.04.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939); general de brigadă (din 23.03.1944).

Marasmul economic, dacă există, este provocat de criza internațională prelungită şi de starea noastră de război şi nicidecum din cauza nesiguranței regimului evreilor din România.

Secția II-a apreciază că M.St.M., care în multe privințe a fost promotorul sau executorul unora din măsurile luate pentru soluționarea problemei evreeşti, nu poate afirma într-o lucrare oficială că ar exista „un aspect imoral în problema evreească".

De asemenea, nici nu poate impune conducerii politice ca „drepturile odată acordate să fie respectate".

ŞEFUL SECȚIEI II-a,
LT. COLONEL, ss. Radu Dinulescu
R. Dinulescu

*) Adnotări:
„4 III. Adus de Căpitan Stăncel[1] de la Domnul General Mazarini (Chestiune veche). Locotenent Colonel ss. Şelescu[2]";
„4.3.1942
- Am citit acest referat şi studiul anexă. La ce dată a fost făcut referatul ?
- Acest problem aparține exclusiv Conducerii superioare a Statului, prin complexitatea aspectului lui.
- Din partea Marelui Stat Major un simplu aviz pentru latura militară era suficientă şi nimic altceva.
- Acte.
Şef Secția I-a
Colonel ss. Borcescu".

1 Laurențiu D. Stăncel (1908-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1927-1929). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1929). Ofițer în comandamentul Batalionului 6 Vânători de Munte (01.04.1930-10.12.1941); ofițer în cadrul Secției I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (10.12.1941-01.09.1942); ofițer în comandamentul Diviziei 5 Infanterie (din 01.09.1942). Dat dispărut pe front la 22.11.1942. Trecut din oficiu în rezervă la 01.07.1948. Sublocotenent (din 01.07.1929); locotenent (din 10.05.1934); căpitan (din 25.10.1939).

2 Valeriu Şelescu (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1915-1917) şi al Şcolii Superioare de Război (1925-1927); licențiat în Drept (1934). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Ofițer în cadrul Biroului Legi al Secției I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (01.10.1939-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946; rechemat în activitate la 27.11.1946; delegat al Marelui Stat Major în Comisia de Aplicare a Armistițiului (27.11.1946-17.07.1947); comandant secund (17.07-25.11.1947) şi comandant al Diviziei de Artilerie Antiaeriană (25.11-31.12.1947); trecut în rezervă la 01.01.1948. Locotenent-colonel (din 10.05.1941); colonel (din 22.06.1944); general de brigadă (din 24.01.1947).

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

STUDIU ŞI PROPUNERI
asupra
PROBLEMEI EVREEŞTI
în
ROMÂNIA

Cuprinsul:

1. Capitolul I: Situația juridică a evreilor din România, după legislația actuală.
2. Capitolul II: Situația evreilor față de românizarea economiei naționale.
3. Capitolul III: Situația evreilor din punct de vedere al obligațiunilor militare.
4. Concluziuni generale şi propuneri.
5. Proiecte de ordine şi instrucțiuni ce urmează a fi date, în caz că se aprobă propunerile făcute

Octomvrie 1941

STUDIU ŞI PROPUNERI
asupra problemei evreeşti în România.

Problema evreească în România a existat permanent precedând cu mult principiile rasiste actuale ale ideologiei național-socialiste, şi trecând cu mult mai înainte la forme politice. Astfel: mişcarea antisemită a D-lui A.C. Cuza[1], acțiunea generației de la 1922, acțiunea lui Octavian Goga[2], acțiunea Gărzii de Fier, înglobând în special tineretul românesc, au însemnat tot atâtea acțiuni politice cu caracter antisemit.

Ele au izvorât din reacțiunea firească a organismului națiunii româneşti, înăbuşit de activitatea evreească ca acaparatoare a vieții economice.

1 Alexandru C. Cuza (1857-1947), om politic şi publicist român. Profesor la Facultatea de Drept a Universității din Iaşi, membru al Academiei din 1946, antisemit notoriu. În 1923 a înființat Liga Apărării Naționale Creştine (LANC), din care s-a desprins în 1927 gruparea condusă de Corneliu Zelea Codreanu ce a fondat Legiunea Arhanghelul Mihail. A condus din 1935 împreună cu poetul Octavian Goga Partidul Național Creştin şi guvernul Goga-Cuza (decembrie 1937-februarie 1938).

2 Octavian Goga (1881-1938), poet şi om politic român. Studii la Facultatea de litere şi filosofie din Budapesta (1900-1904). Din 1904 secretar literar la „Astra", mentor al grupării „tinerilor oțeliți" din cadrul Partidului Național Român. După intrarea României în război se stabileşte în România, contribuind la tipărirea ziarului „România". Ministru fără portofoliu în Consiliul Dirigent (1918-1920), deputat (1919); membru al Academiei Române (din 1919); membru al Partidului Poporului (1920-1932); ministru de Stat (martie-iunie 1920); ministrul Cultelor şi Artelor (iunie 1920-decembrie 1921); ministru de Interne (martie 1926-iunie 1927): Fondator al Partidului Național Agrar (1932), care în aprilie 1935 fuzionează cu Liga Apărării Național Creştine, Goga devenind preşedintele noului Partid Național Creştin. Preşedinte al Consiliului de Miniştri (28.12.1937-10.02.1938). Antisemit notoriu.

De aci deducem că, în rădăcinile ei, problema evreească din România a luat naştere, în special, din considerațiuni de ordin economic.

Pentru a putea ajunge însă la concluziuni logice, este nevoie a se ține seama de toate aspectele şi elementele care constituiesc problema evreească.

În acest scop, în studiul de față se analizează problema evreească dintr-un întreit punct de vedere şi anume:

- situația juridică a evreilor;
- situația evreilor față de românizarea economiei naționale;
- situația evreilor din punct de vedere al obligațiilor militare.

CAPITOLUL I.
SITUAȚIA JURIDICĂ A EVREILOR DIN ROMÂNIA DUPĂ LEGISLAȚIA ACTUALĂ

1/. Legislația dinainte de 6 Septemvrie 1940.

Din punct de vedere juridic este de reținut de la început că, în sistemul legal românesc, încă înaintea războiului de la 1916, evreii puteau deveni cetățeni români prin legi individuale, în anumite condițiuni. Jocul partidelor politice a înlesnit asemenea încetățeniri.

În urma tratativelor de pace şi conform clauzelor şi principiilor lor, s'a făcut încetățeniri evreilor în masă prin Decretul-Lege No. 3902 din 30 Decemvrie 1918[1] şi Decretul-Lege No. 2085 din 28 Mai 1919[2] – ambele privitoare la vechiul Regat – prin care locuitorii evrei ai vechiului Regat devin cetățeni români dacă sunt majori, născuți în țară, sau întâmplător în străinătate, din părinți aşezați în țară, care nu au fost supuşi unui stat străin.

Ulterior, prin tratatul zis al minorităților din 9 Decemvrie 1919, România a recunoscut acelaşi drept de cetățenie următoarelor categorii de locuitori:

a. Tuturor celor domiciliați, la data punerii în aplicare a tratatului, pe teritoriul țării (teritoriul vechiului Regat şi al ținuturilor alipite) (art. 3);

b. Tuturor celor născuți pe zisul teritoriu şi domiciliați aci (art. 4);

c. Tuturor celor născuți pe acest teritoriu şi care nu se bucurau de vreo supuşenie străină (art. 6);

d. Evreilor care locuiau pe teritoriul țării şi care nu se bucurau de nici o supuşenie străină (art. 7).

În ceea ce priveşte pe evrei, se poate observa că, tratatul minorităților a extins considerabil dreptul de a obține cetățenia română. Astfel, de unde Decretele-Legi din 1918 şi 1919, nu acordau acest drept decât aşa numiților evrei pământeni, adică celor născuți şi crescuți în țară art. 7 din tratatul minorităților nu prevede altă condițiune pentru acordarea cetățeniei decât faptul de a domicilia în țară în momentul aplicării tratatului. În acest mod au putut deveni cetățeni români, în afară de evreii aşezați de mai multă vreme în teritoriile

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 223 din 30.12.1918. Decretul-Lege Nr. 3902 din 29.12.1918 privitor la acordarea drepturilor cetățeneşti.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 33 din 28.05.1919. Decretul-Lege Nr. 2085 din 22.05.1919 referitor la încetățenirea evreilor care locuiesc în Vechiul Regat.

alipite, toţi evrei pe cari diferite evenimente brutale, îi obligaseră să se refugieze în acel timp în ţara noastră.

În sfârşit, tratatul de la Trianon din 4 Iunie 1920 (art. 61-66)[1] şi cel de la Saint Germain din 10 Septemvrie 1919 (art. 70 şi urm.)[2], prevăd obligaţia pentru statul român de a acorda cetăţenia română celor care aveau indigenatul în teritoriile alipite.

Este de remarcat că, deşi tratatul minorităţilor acordă acest drept larg de încetăţenire, menit să dea un statut juridic legal tuturor evreilor şi străinilor refugiaţi din Rusia Sovietică, din Galiţia şi chiar din Ungaria revoluţionară, totuşi, atât Decretul-Lege No. 2085 din 28 Mai 1919, privitor la evreii din vechiul Regat, cât şi art. 56 şi urm. din Legea pentru dobândirea naţionalităţii române din 1924[3], nu fac aplicaţia tratatului minorităţilor (art. 7), ci aplicaţia dispoziţiunilor din tratatele de la Trianon şi Saint Germain, pretinzând pentru evreii din vechiul Regat, să fie născuţi în ţară sau chiar în străinătate, dar din părinţi aşezaţi în ţară, iar pentru locuitorii din teritoriile alipite – deci şi pentru evrei – să fi avut indigenatul (apartenenţa) la 1 Decemvrie 1918 în Bucovina şi Transilvania şi domiciliul administrativ la 9 Aprilie 1918 pentru cei din Basarabia.

Deşi ne găsim în faţa unor condiţii restrictive, totuşi, în fapt, din cauza modului cum a fost recunoscută această cetăţenie, s'a deschis cea mai largă posibilitate de a se obţine cetăţenia în mod fraudulos.

În ce priveşte evreii din teritoriile alipite, situaţiunea lor de cetăţeni a fost clar precizată apoi, în art. 56 din Legea privitoare la dobândirea şi pierderea naţionalităţii române din 24 Februarie 1924, care recunoaşte ca cetăţeni români pe toţi locuitorii din Bucovina, Transilvania, Banat, Basarabia, Dobrogea Nouă, fără vreo altă formalitate.

Prin această încetăţenire în masă, s'a deschis evreilor drum larg de infiltraţiune în toate ramurile de activitate ale ţării româneşti. Această infiltraţiune persistentă şi pătrunzând tot mai adânc în organismul Statului Român, a trezit o rezistenţă naţionalistă românească din ce în ce mai accentuată.

Reacţiunile însă erau stânjenite de starea legislativă în ţară, de spiritul democratic din Europa şi de oarecare carenţă a partidelor politice.

Întronarea unui regim naţional-socialist în Germania, cu principiile lui net antisemite şi cu crearea unui nou spirit şi a unei noi doctrine europene, bazate pe principiul rasial al naţiunilor, a avut o influenţă covârşitoare şi în România, înlesnind accesul la guvernarea ţării a partidelor politice cu caracter naţionalist şi antisemit.

De aci înainte, drepturile evreilor au început a fi restrânse în mod progresiv şi fără putinţă de revenire.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 136 din 21.09.1920. Decretul Regal Nr. 3702 din 30.08.1920. Lege pentru ratificarea şi executarea Tractatului de Pace, Protocolul şi Declaraţiunea la dânsul anexate, încheiat de Puterile Aliate şi Asociate, la Trianon, la 4 Iunie 1920.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 140 din 26.09.1920. Decretul Regal Nr. 3699 din 30.08.1920. Lege pentru ratificarea şi executarea Tractatului de Pace, împreună cu Anexele lui, încheiat de Puterile Aliate şi Asociate cu Austria în Saint-Germain, la 10 Septemvrie 1919, precum şi Tractatul asupra minorităţii semnat la Paris la 9 Decemvrie 1919.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 45 din 25.02.1924. Legea Nr. 28 din 24.02.1924 privitoare la dobândirea şi pierderea naţionalităţii române.

A. În Ianuarie 1938 guvernul Goga este cel dintâi care a păşit la o realizare legislativă prin Decretul-Lege pentru revizuirea cetăţeniei din 22 Ianuarie 1938[1].

Acest Decret-Lege porneşte de la suspicionarea regularităţii încetăţenirilor intervenite de la 30 Decemvrie 1918 încoace, şi în special, asupra constatărilor de cetăţenie ce s'au făcut în teritoriile alipite, de către autorităţile administrative, ceea ce reiese clar de altfel şi din expunerea de motive.

Decretul-Lege şi mai ales regulamentul fixează, diverse categorii de evrei, în ce priveşte condiţiunile de îndeplinit pentru a fi confirmaţi cetăţeni. Astfel art. 88 din Regulamentul din 9 Martie 1938[2] prevede:

„Evreii care au făcut declaraţiuni că voiesc să dobândească dreptul cetăţenesc şi că ar fi trecut în registrele jurnale ţinute de Tribunale sau Judecătorii, au dobândit naţionalitatea română, dacă au întrunit condiţiunile mai jos arătate:

Categoria I-a.

- să fie locuitori ai vechiului Regat;
- să fie născut în ţară;
- să nu fi fost supus al unui stat străin.

Categoria II-a.

- să fie locuitori ai vechiului Regat;
- să fie născut întâmplător în străinătate din părinţi aşezaţi în ţară;
- să nu fi fost supus al unui stat străin.

Categoria III-a

- să fi satisfăcut legea de recrutare.

Categoria IV-a.

- să fi fost mobilizat în una din campaniile de la 1913 încoace.

Categoria V-a.

- soţul văduvei înscrisă în registru să fi murit în campania din 1913 sau în campaniile ce i-au urmat.

Categoria VI-a.

- tatăl legitim al celui înscris, să fi murit în campania din 1913 sau în campaniile ce i-au urmat.

Din dispoziţiunile Decretului, completate cu cele ale regulamentului, rezultă că alte categorii de evrei, după criteriul modului cum au obţinut încetăţenirea, nu mai sunt supuse revizuirei, titlurile lor fiind scoase de sub orice bănuială de fraudă.

Astfel, nu sunt revizuibili:

a. Cei naturalizaţi în mod individual sau în bloc, pe cale de lege;

b. Cei naturalizaţi prin jurnal al Consiliului de Miniştri;

c. Locuitorii din Dobrogea cărora li s'au recunoscut drepturi politice potrivit Legilor din 19 Aprilie 1909[1], 14 Aprilie 1910[2] şi 3 Martie 1912[3];

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 21 din 22.01.1938. Legea Nr. 169 din 21.01.1938 referitoare la revizuirea cetăţeniei.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 56 din 09.03.1938. Decretul-Lege Nr. 1124 din 08.03.1938. Regulament pentru punerea în aplicare a dispoziţiunilor Decretului-Lege Nr. 88 din 1938 pentru modificarea Legii electorale.

d. Cei încetățeniți prin ordonanțe date potrivit Decretului-Lege No. 3902 din 29 Decemvrie 1918;

e. Cei încetățeniți prin hotărârile comisiunilor prevăzute de art. 6 din Legea din 1 Aprilie 1914[4] şi art. 10 şi urm. din Legea din 26 Iulie 1921[5] pentru organizarea Dobrogei noi.

Din acest Decret mai rezultă că încetățenirea era legată de faptul de a fi locuit în vechiul Regat (el sau părinții), de a fi născut în vechiul regat, să fi satisfăcut legea recrutării, sau vreo campanie.

Aceste condițiuni erau largi, în spiritul tratatelor de pace şi a Constituției[6].

Ele indică însă două criterii pe care le găsim şi în statutul de mai târziu, criterii care conferă anumite drepturi deosebite:

a.– de a fi locuit pe timp îndelungat în țară;

b.– de a fi participat la războaiele României.

Aceasta este interesant de reținut.

Rezultatele acestei revizuiri, au fost expuse de către Ministerul de Justiție prin Decizia relativă la revizuirea cetățeniei evreilor, publicată în Monitorul Oficial din 24 Noemvrie 1939[7].

Aceste rezultate sunt extrem de semnificative; în adevăr: s'au făcut în toată România 203.423 cereri de revizuire. Cele mai multe cereri pe provincii le găsim în Transilvania (60.555), vechiul Regat (55.785) şi Bucovina (30.004).

Din totalul de 203.423 al cererilor de revizuire, a fost admisă cetățenia română la 126.283 (63,30%) şi s'a respins cetățenia română la 73.253 (36,70%).

Au rămas înscrişi după verificare 34.836 capi de familie (102.152 membrii) în vechiul Regat; 35.135 capi de familie (128.090 membrii) în Basarabia; 17.520 capi de familie (27.933 membrii) în Bucovina şi 38.793 capi de familie (76.703 membrii) în Transilvania.

Totalul celor revizuiți, cu membrii de familie la un loc, este de 391.191.

Cele mai multe înscrieri prin fraudă s'au găsit în Basarabia, apoi în Bucovina.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 16 din 19.04/01.05.1909. Decretul Regal Nr. 1401 din 18.04.1909. Lege pentru acordarea drepturilor politice locuitorilor din județele Tulcea şi Constanța.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 12 din 14.04/27.04.1910. Decretul Regal Nr. 1462 din 13.04.1910. Lege privitoare la modificarea Legii pentru acordarea drepturilor politice locuitorilor din județele Constanța şi Tulcea promulgată prin Decretul Regal No. 1401 din 1909 şi publicată în „*Monitorul Oficial*" No. 16 din 19 Aprilie 1909.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 265 din 03.03/16.03.1912. Decretul Regal Nr. 1293 din 02.03.1912. Lege pentru interpretarea şi completarea art. 3 şi 4 din Legea din 14 Aprilie 1910, pentru acordarea drepturilor politice locuitorilor din județele Constanța şi Tulcea.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 1 bis din 01.04.1914. Legea pentru organizarea Dobrogei noi din 31.03.1914.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 89 din 26.07.1921. Decretul Regal Nr. 3472 din 23.07.1921. Lege pentru organizarea Dobrogei nouă.

6 Se referă la Constituția din 1923. Vezi textul Constituției în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 282 din 29.03.1923.

7 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 273 din 24.11.1939. Decizia Ministerului Justiției Nr. 165 945 din 17.11.1939 cu privire la rezultatele oficiale ale aplicării revizuirii cetățeniei.

Toate aceste date afirmă că problema evreească a fost întrucâtva de atunci limitată, scoţându-se din drepturile de cetăţenie 36,70% din evreii care o pretindeau şi totalitatea celor care n-au făcut cereri.

Din punct de vedere juridic, n-au rămas ca cetăţeni români, prin revizuire, decât 391.191 evrei în total (capi de familie, soţie, copii).

Toţi ceilalţi respinşi la revizuire, sau care n-au făcut cereri, nu mai pot fi consideraţi ca cetăţeni români şi deci excluderea lor la viaţa economică este parţial rezolvată, ei întrând în regimul aplicat străinilor.

Evreii revizuiţi au rămas cu deplinătatea drepturilor cetăţeneşti.

În urma faptului că Decretul-Lege de revizuire nu a dat rezultate practice pentru degajarea vieţii naţionale româneşti, de infiltraţiunea acaparatoare a evreilor, noi legislaţiuni de protecţia şi afirmarea elementului românesc au fost necesare şi s'au făcut într'un tempo rapid.

Astfel:

B. Prin Decretul-Lege No. 2650 din 8 August 1940 (Monitorul Oficial din 9 August 1940)[1] se reglementează sub guvernul Gigurtu situaţia juridică a evreilor din România. Aceasta este prima lege de restrângere a drepturilor evreilor.

Menţionăm faptul că art. 2 arată cine sunt socotiţi evrei în înţelesul acestui Decret şi că art. 3-6 împarte evreii în trei categorii:

- categoria I-a alcătuită din evreii veniţi în România după 30 Decemvrie 1918;
- categoria II-a, compusă din cei ce au căpătat naturalizarea prin lege individuală până la 30 Decemvrie 1918, cei ce au dobândit naturalizarea în mod efectiv în baza art. 7 § 2 lit. e din Constituţia modificată la 1879[2], servind ţara sub drapel, în timpul războiului pentru Independenţă, - cei ce locuind în Dobrogea au dobândit naturalizarea în baza art. 133 adiţional al Constituţiei din 1879[3] şi al legilor succesive referitoare la ei -, cei ce au luptat în linia de foc în războaiele României pentru România, cei răniţi, decoraţi, citaţi cu ordin pentru acte de bravură în timpul războiului, urmaşii celor morţi în războaiele României şi urmaşii celor cuprinşi în aliniatele precedente;
- categoria III-a alcătuită din evreii care nu fac parte din categoriile I şi II-a.

Prin art. 7-9 se stabilesc anumite interdicţii pentru evreii prevăzuţi în categoria I şi III.

Art. 10 transformă pentru întâia oară obligaţiunile militare pentru evreii din categoria I şi III, fie în obligaţiune fiscală, fie în obligaţiune de muncă de interes obştesc şi autoriză M.A.N. să dezvolte această normă şi să stabilească condiţiile aplicării ei printr-un regulament. Evreii din categoria II nu pot fi militari de carieră, ceea ce înseamnă că prin acel Decret-Lege au rămas supuşi obligaţiunilor militare până la 5 Decemvrie 1940, când s'a promulgat Decretul-Lege cu statutul militar al evreilor[4].

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 323 din 13/25.10.1879. Decretul-Regal Nr. 2186 din 12/24.10.1879. Legea Revisuitoare a art. 7 din Constituţiune.

3 Vezi în acest sens Legea pentru organizarea Dobrogei. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 57 din 09/21.03.1880.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

Art. 11 interzice evreilor dobândirea de proprietăţi rurale în România şi autoriză Ministerul Agriculturii să exproprieze pentru cauză de utilitate publică, în interes naţional, proprietăţile rurale ale evreilor; evreii pot însă vinde proprietăţile rurale românilor, cu drept de preemţiune pentru Ministerul Agriculturii.

Evreii nu pot dobândi în viitor întreprinderi industriale rurale; nu se expropriază însă cele aflate în posesiunea evreilor.

Decretul mai prevede diverse interdicţii civile, norme de aplicare şi sancţiuni. Este interesant de semnalat art. 17 care prevede că se respectă drepturile patrimoniale legalmente dobândite.

Asupra acestui Decret-Lege sunt de făcut următoarele constatări:

a. – Legiuitorul este preocupat de respectarea principiilor constituţionale. Expunerea de motive vorbeşte de mai multe ori de Constituţie şi argumentează pentru ce Decretul se încadrează în principiile constituţionale. Ea este în cea mai mare parte o pledoarie pentru constituţionalitatea Decretului.

Aceasta înseamnă că Decretul-Lege din 9 August 1940 nu constituia o lege „revoluţionară", ci o lege respectuoasă de Constituţie şi deci stânjenită în scopurile ei de principiile inserate în Constituţie, pe care a căutat să le respecte.

Chiar întregul caracter naţionalist al Decretului, se sprijină, prin expunerea de motive, pe formula Legii constituţionale din 27 Februarie 1938[1] şi pe ideea că realitatea Statului naţional se precizează prin:

- proclamarea legii sângelui;
- proclamarea principiului că naţiunea română este creatoare de Stat;
- promovarea categoriilor funcţionale, naţionale, ca realităţi politice de bază, şi
- distincţia juridică şi politică între români de sânge şi cetăţeni români.

b. – Din expunerea de motive, mai rezultă că acest Decret-Lege a avut la bază principiul rasial, şi a făcut distincţiunea juridică politică între români de sânge şi cetăţeni români, fără însă a se preciza când cineva este considerat „român de sânge" şi când nu.

c. – În vederea respectării principiilor constituţionale, Decretul reglementează drepturile evreilor, fără preocuparea de a le ridica calitatea de cetăţeni români, care în economia proiectului nu prezintă nici o însemnătate.

d. – Pentru prima oară se dă o definiţie a evreului, ceea ce constituie un punct deosebit de important. Fixarea noţiunei de evreu, este făcută de acest Decret - după cum explică expunerea de motive – pe criteriul ritului, criteriu mai restrictiv decât criteriul pur ideologic, unit însă cu criteriul sângelui, care în sistemul Decretului nu are un conţinut fizic ci etic – aşa cum arată expunerea de motive, care pretinde că pe această cale s'au înlăturat greutăţile ivite în aplicaţiunea legislaţiei altor state europene. Criteriul este însă confuz şi are nevoie încă şi azi, după multiple legi, de o clarificare şi punere la punct.

Mai este de semnalat, totodată, că diversele legi în materie, survenite ulterior au variat necontenit în fixarea noţiunii de „evreu" , abătându-se uneori chiar de la criteriul pe care l-a avut în vedere acest Decret.

e. – Decretul-Lege din 9 August creează trei categorii de evrei şi anume:

- o categorie privilegiată, alcătuită din evrei care prin trecutul şi viaţa lor pot avea un regim de favoare, determinat în mod rigid pe criterii morale limitativ prevăzute, şi de

1 Vezi textul Constituţiei din 1938 în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 48 din 27.02.1938.

dreptul constituțional consfințit, şi de care legiuitorul nu a înțeles să se atingă, din respect pentru Constituție. Criteriul acestei categorii a ținut socoteala de o lungă aşezare a unor evrei în țară şi de acte şi fapte precise şi neîndoielnice de adeziune la națiunea română (luptă pe linia de foc, rănit, decorat, urmaşii celor morți).

Chiar pentru această categorie privilegiată, posibilitățile de activitate sunt însă restrânse. Astfel: ei nu pot fi militari de carieră; nu pot dobândi proprietăți rurale; vor exercita profesiuni libere numai în limitele ce se vor arăta printr-un Jurnal al Consiliului de Miniştri; nu pot avea funcțiuni de conducere în profesiunile libere; nu pot dobândi în viitor întreprinderi industriale rurale; nu pot dobândi nume româneşti;

- altă categorie este cea alcătuită din evrei veniți în România după 30 Decemvrie 1918, care sunt supuşi la interdicțiuni majore; Consiliul de Miniştri urmând a recunoaşte acestora, în mod limitativ, practica unor activități în domeniul liber, adică în domeniul nesupus restricțiunilor legale.

Reținem din acest punct de vedere, preocuparea legiuitorului de a nu trata în acelaşi fel pe toți evreii fără distincțiune şi de a considera pe acei care sunt aşezați de mai mult timp în România, ca şi acei care au dat dovadă prin acte săvârşite în timp de război, că au dreptul la un regim de favoare, care în nici un caz însă, nu este legal cu acela al românilor de sânge.

f. – Prin acest Decret-Lege nu se atinge chestiunea cetățeniei evreilor, care a rămas deschisă, şi nici nu a fost rezolvată ulterior.

Am insistat asupra Decretului-Lege din 9 August 1940, pentru motivul că el are o construcție juridică şi constituie punctul de plecare pentru rezolvarea problemei evreeşti, ceea ce reiese şi din expunerea de motive a acestui Decret-Lege, care arată că el înseamnă numai un punct de plecare într-o lucrare pe care timpul urmează să o definească şi să o desăvârşească.

Această profeție s'a împlinit, căci legislațiile ulterioare au adâncit opera începută, chiar mai curând decât toate aşteptările.

În adevăr,

C. La aceeaşi dată de 9 August 1940, şi pe baza principiului că sângele românesc constituie un element principal de aşezarea nației şi a unității de rasă, s'a publicat Decretul-Lege No. 2651 din 8 August 1940 prin care s'au oprit căsătoriile între evrei şi români de sânge[1]. Decretul-Lege se referă la definiția evreului din Decretul anterior dar nu defineşte cine este „român de sânge".

D. La 31 August 1940 (Monitorul Oficial 201), prin Decizia Ministerului Educației Naționale No. 153.377 din 29 August 1940[2], privitoare pe elevii şi studenții evrei, s'a reglementat situația evreilor în învățământul de toate gradele.

Această deciziune are la bază pentru fixarea drepturilor, categoriile stabilite de Decretul-Lege pentru reglementarea situației juridice a evreilor, analizat mai sus, restrângându-se posibilitățile de acces în învățământ, mai ales pentru evreii din categoria I şi III.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2651 din 08.08.1940 pentru oprirea căsătoriilor între românii de sânge şi evrei.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 201 din 31.08.1940. Decizia Ministerului Educației Naționale Nr. 153 377 din 29.08.1940 cu privire la situația elevilor şi studenților evrei.

Menționăm că deciziunea a avut aplicare numai până la 14 Octombrie 1940, când a apărut Decretul care reglementează situația evreilor în învățământ.

Acestea sunt Legile referitoare la situația evreilor, survenite până la data de 6 Septembrie 1940, alcătuite sub un regim constituțional şi cu grija manifestă de a respecta acest regim.

2/. Legislația după 6 Septembrie 1940.

La 6 Septembrie 1940 are loc revoluția națională, suspendarea Constituției din 1938 şi investirea Domnului General Ion Antonescu, Preşedintele Consiliului de Miniştri cu depline puteri pentru conducerea Statului Român[1].

Eliberată din limitările constituționale, legislația privitoare pe evrei capătă de aci înainte un caracter radical şi un ritm precipitat, pentru punerea națiunii române în drepturile ei şi scoaterea evreilor din toate activitățile vieții naționale româneşti.

Rând pe rând, o serie de Decrete-Legi, scot pe evrei din diverse sectoare de activitate şi din stăpânirea anumitor bunuri imobiliare.

Vom menționa mai jos numai acele dispoziţiuni legale care sunt necesare pentru a constata variația de soluții în ce priveşte statutul personal al evreilor sau care nu au soluționat încă problema într'un anumit domeniu. Latura lor economică este analizată aparte.

1/. Deciziunea No. 42.181 din 8 Septembrie 1940 a Ministerului Cultelor şi Artelor (Monitorul Oficial No. 211 din 11 Septembrie 1940)[2], îndepărtează tot personalul evreesc de la toate teatrele din țară. De reținut că această îndepărtare se aplică fără excepție şi este hotărâtă printr-o Decizie Ministerială.

2/. Deciziunea No. 44.400 a aceluiaşi Minister (Monitorul Oficial No. 221 din 22 Septemvrie 1940)[3], în aceiaşi ordine de idei, permite artiştilor evrei să joace pe scenele teatrelor particulare evreeşti autorizate, purtând pe firmă specificația „teatru evreesc" şi care nu pot juca opere ale autorilor sau compozitorilor români.

3/. Decretul-Lege No. 3294 (Monitorul Oficial No. 231 din 3 Octombrie 1940)[4] interzice arendarea farmaciilor la evrei.

Decretul nu se referă la nici o definiție sau determinare a noțiunii de evreu.

1 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 205 din 05.09.1940. Decretul Regal Nr. 3051 din 04.09.1940 cu privire la numirea generalului Ion Antonescu în funcția de preşedinte al Consiliului de Miniştri; Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 205 din 05.09.1940. Decretul Regal Nr. 3052 din 05.09.1940 referitor la suspendarea Constituției din 27.02.1938; Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 205 din 05.09.1940. Decretul Regal Nr. 3053 din 04.09.1940 privind investirea preşedintelui Consiliului de Miniştri cu depline puteri şi prerogativele executate de M. S. Regele; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 208 din 08.09.1940. Decretul Regal Nr. 3072 din 07.09.1940 pentru investirea Preşedintelui de Consiliu cu depline puteri şi prerogativele exercitate de M.S. Regele.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 211 din 11.09.1940. Decizia Ministerială Nr. 42.181 din 08.09.1940 a Ministerului Educației Naționale, Cultelor şi Artelor referitoare la îndepărtarea evreilor din orice teatru.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 221 din 22.09.1940. Decizia Ministerială Nr. 44.400 din 21.09.1940 a Ministerului Educației Naționale, Cultelor şi Artelor referitoare la regimul personalului teatral evreiesc.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 231 din 03.10.1940. Decretul-Lege Nr. 3294 din 02.10.1940 pentru interzicerea arendării farmaciilor la evrei.

4/. Decretul-Lege No. 3347 (Monitorul Oficial No. 233 din 5 Octombrie 1940)[1], trece proprietățile rurale evreeşti în patrimoniul Statului.

Prin art. 2 se spune că sunt socotiți evrei în sensul legii de față, toți acei având ambii părinți evrei sau numai unul, fără distincție dacă ei sau părinții lor sunt sau nu botezați, şi dacă sunt sau nu cetățeni români.

5/. Decizia Ministerului de Justiție No. 49.782 (Monitorul Oficial No 239 din 12 Octombrie 1940)[2], interzice firmelor evreeşti de a se mai prezenta la licitații publice şi tratări, ținute de direcția Penitenciarelor şi Administrația Exploatării Muncii Penale.

6/. Decretul-Lege No. 3438 (Monitorul Oficial No. 240 din 14 Octombrie 1940)[3] reglementează situația evreilor în învățământ.

Se permite organizarea de şcoli evreeşti cu personal evreesc şi cu elevi evrei.

Art. 3 prevede că cei născuți din ambii părinți evrei sau numai din tată evreu, indiferent de religie, nu pot face parte din personalul didactic şi nu sunt admişi ca elevi în şcolile româneşti de orice grad şi categorie, de stat sau particulare, şi nici în şcolile celorlalte unități etnice creştine.

Art. 4. face excepție pentru urmaşii voluntarilor, invalizilor şi morților din războiul de la 1877 (dacă în prezent sunt creştini), invalizilor din războiul de întregire a neamului şi celor ce au săvârşit fapte de arme în armata română şi descendenților, dacă la 9 August 1940 erau creştini.

7/. Decizia Ministerului Educației Naționale No. 191.730 (Monitorul Oficial No. 242 din 16 Octombrie 1940)[4] prin care se interzice membrilor corpului didactic de origine etnică română de a publica lucrări didactice sau ştiințifice la edituri evreeşti. Nu defineşte însă noțiunea de român etnic şi nici aceea de editură evreească.

8/. Decretul-Lege No. 3810 (Monitorul Oficial No. 271 din 17 Noembrie 1940)[5] completează Decretul din 5 Octombrie 1940, privitor la trecerea proprietăților rurale evreeşti în patrimoniul Statului. Decretul se referă la păduri, mori de orice fel, fabrici agricole de spirt, industrii forestiere, stocuri de cereale şi inventar, etc.

Decretul cuprinde şi societățile evreeşti socotite astfel când majoritatea capitalului aparține evreilor.

Nu reglementează situația societăților în nume colectiv şi comandită simplă.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 233 din 05.10.1940. Decretul-Lege Nr. 3347 din 04.10.1940, pentru trecerea proprietăților rurale evreieşti în patrimoniul statului.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 239 din 12.10.1940. Decizia Ministerială Nr. 49.782 din 11.10.1940 a Ministerului Justiției, referitoare la interzicerea firmelor evreieşti la licitații.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 240 din 14.10.1940. Decretul-Lege Nr. 3438 din 11.10.1940 pentru reglementarea situației evreilor din învățământ.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 242 din 16.10.1940. Decizia Ministerială Nr. 191.730 din 09.10.1940 a Ministerului Educației Naționale, Cultelor şi Artelor, referitoare la interdicția pentru membrii de origine etnică română ai Corpului Didactic de a publica lucrări didactice sau ştiințifice la edituri evreieşti.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 271 din 17.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3810 din 12.11.1940, pentru completarea Decretului-Lege din 05.10.1940 privitor la trecerea proprietăților rurale evreieşti în patrimoniul statului. .

9/. Decretul-Lege No. 3847 (Monitorul Oficial No. 243 din 17 Octombrie 1940) [1] reglementează drepturilor avocaților evrei, limitându-le pentru acei rămaşi în Barouri în urma revizuirilor, numai la practica profesiunei în folosul coreligionarilor lor, persoane fizice.

Art. 2. exceptează invalizii de război, orfanii de război şi cei decorați pentru fapte de arme, cu Virtutea Militară sau alte ordine cu panglica de Virtute Militară.

10/. Decretul-Lege No. 3758 (Monitorul Oficial No. 263 din 10 Noembrie 1940[2]) anulează toate autorizațiile pentru debitele speciale de vânzare a produselor C.A.M. deținute de evrei, fără nici o excepție, şi fără a da vreo definiție a evreului.

11/. Decretul-Lege No. 3789 (Monitorul Oficial No. 269 din 15 Noembrie 1940)[3] referitor la organizarea şi funcționarea Colegiului Medicilor, exclude din Colegiu pe medicii etnici evrei de religie mozaică sau creştinați.

Art. 42 prevede că medicii evrei vor îngriji numai bolnavi evrei şi numai în localitatea unde îşi au domiciliul real (art. 46).

Menționăm că în acest Decret-Lege nu este prevăzută nici o excepție pentru invalizi, etc., ca în Decretul privitor la avocați.

12/. Decretul-Lege din 16 Noembrie 1940 referitor la schimbul valutar pentru studenții evrei din străinătate[4].

13/. Decretul-Lege No. 3850 (Monitorul Oficial No. 274 din 20 Noembrie 1940)[5], retrage autorizațiunile pentru funcționarea sălilor de cinematograf şi caselor de filme, acordate evreilor sau societăților în care aceştia sunt interesați sub orice titlu.

Acest Decret-Lege nu mai caracterizează societățile după capital, ci socoteşte evrei pe cei născuți din ambii părinți evrei, sau numai unul, fără deosebire dacă au fost botezați.

14/. Decretul-Lege No. 3968 (Monitorul Oficial No. 286 din 4 Decembrie 1940)[6], expropriază vasele şi plutitoarele maritime şi fluviale, aparținând evreilor şi societăților evreeşti.

Societatea se determină după majoritatea capitalului aparținând evreilor.

Acțiunile se nominalizează. Societățile în nume colectiv sunt evreeşti, când au un singur asociat evreu.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 243 din 17.10.1940. Decretul-Lege Nr. 3487 din 16.10.1940 privitor la reglementarea drepturilor avocaților evrei.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 264 din 10.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3758 din 09.11.1940 privitor la anularea autorizațiunilor pentru debitele de vânzare a produselor monopolizate C.A.M. deținute de evrei.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 269 din 15.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3789 din 12.11.1940 pentru organizarea şi funcționarea Colegiului Medicilor.

4 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 218.585/1940 din 15.11.1940 a Ministerului Educației Naționale, Cultelor şi Artelor, prin care studenții născuți din părinți evrei nu mai puteau beneficia de avantajele acordate de Stat pentru schimbul valutar în vederea continuării studiilor în străinătate. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 270 din 16.11.1940.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 274 din 20.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3850 din 19.11.1940, pentru românizarea caselor de filme, sălilor de cinematograf şi birourilor de voiaj şi turism.

6 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 286 din 04.12.1940: Decretul-Lege Nr. 3968 din 03.12.1940, pentru trecerea în patrimoniul statului a vaselor şi plutitoarelor aparținând evreilor sau societăților evreieşti.

15/. Decizia M.A.N. No. 23.325 (Monitorul Oficial No. 37 din 13 Februarie 1941)[1] fixează norme pentru rechiziționarea și întrebuințarea medicilor, farmaciștilor și inginerilor evrei.

Nu se arată cine sunt considerați evrei și nu se face nici o excepție.

16/. Decretul-Lege No. 377 (Monitorul Oficial No. 43 din 20 Februarie 1941)[2] cuprinde dispozițiuni relative la învățământul particular.

Școlile confesionale ale Cultelor creștine pot primi elevi creștini indiferent de originea lor etnică.

La școlile particulare, primare și secundare se pot primi elevi creștini ai căror părinți sunt unul evreu iar celălalt de altă origine etnică.

Certificatele sunt valabile în măsura legii referitoare la situația evreilor în învățământ și în măsura drepturilor acordate prin statutul juridic al evreilor.

17/. Decretul-Lege No. 842 (Monitorul Oficial No. 74 din 28 Martie 1941)[3] trece imobilele urbane evreești în patrimoniul Statului.

Decretul prevede persoanele fizice și societățile evreești.

Definiția noțiunii de evreu este aceeași ca în art. 2 din Decretul privitor la proprietățile rurale.

Art. 5 are însă o serie de excepții care privesc pe cei naturalizați individual până la 15 August 1916, răniții, decorații, citații cu ordin de zi, descendenții celor căzuți în război, celor botezați, căsătoriți cu romînce sau români de cel puțin 10 ani dacă au copii botezați, evreii botezați de 30 ani și descendenților tuturor acestora.

Decretul-Lege mai prevede excepții pentru acei care au arătat devotament excepțional față de țară.

Societățile sunt socotite evreești când 40% din capital aparține evreilor, sau unul din asociații în nume colectiv este evreu.

18/. Decretul-Lege No. 1253 (Monitorul Oficial din 7 Mai 1941)[4] interzice evreilor folosirea posturilor de radio-recepție.

Art. 2 socotește evrei pe acei ai căror părinți sunt ambii sau numai unul evreu, indiferent dacă a fost vreunul botezat.

Societățile sunt socotite evreești după criteriul arătat mai sus în Decretul-Lege relativ la exproprierea urbană.

19/. Decretul-Lege No. 693 (Monitorul Oficial No. 65 din 18 Martie 1941)[1] prevede că contractele de închiriere nu se prelungesc față de evrei. Decretul nu vorbește despre societățile evreești.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 37 din 13.02.1941. Decizia Ministerială Nr. 23.325 din 27.01.1941 a Ministerului Apărării Naționale privitoare la normele pentru rechiziționarea și întrebuințarea medicilor, farmaciștilor și inginerilor evrei.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 43 din 20.02.1941: Decretul-Lege Nr. 377 din 19.02.1941, privitor la unele dispozițiuni referitoare la învățământul particular.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 74 din 28.03.1941. Decretul-Lege Nr. 842 din 27.03.1941, pentru trecerea proprietăților urbane evreiești în patrimoniul statului și pentru oprirea evreilor de a dobândi proprietăți similare urbane sau anumite drepturi reale asupra acestor imobile.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 106 din 07.05.1941. Decretul-Lege Nr. 1253 din 06.05.1941, privind interzicerea pentru evrei de a folosi posturi de radiorecepție.

Evreu este acela ai cărui părinți sunt ambii sau unul evreu, indiferent dacă a fost botezat.

Se exceptează voluntarii şi invalizii de război şi cei ce au luptat pe linia de foc, precum şi urmaşii tuturor acestora.

20/. Decretul-Lege publicat în Monitorul Oficial No. 68 din 21 Martie 1941, privitor la modificarea art. 44 din Legea pentru regimul general al cultelor[2], interzice trecerea evreilor de la un cult la altul.

21/. Decretul-Lege No. 1647 (Monitorul Oficial No. 130 din 4 Iunie 1941)[3] anulează convențiunile de concesiuni de vase fluviale contractate cu evrei.

Sunt considerați evrei cei arătați în art. 2 din Legea pentru trecerea vaselor plutitoare în patrimoniul Statului.

22/. Decizia M.A.N. No. 203 (Monitorul Oficial din 5 Septembrie 1941)[4] reduce complet circulația turismelor persoanelor de origine etnică evrei, chiar dacă acestea sunt proprietatea vreunei întreprinderi sau societăți.

Din expunerea celor arătate mai sus şi ca încheiere a acestui capitol, se desprind următoarele:

CONCLUZIUNI ŞI PROPUNERI.

Se poate uşor constata că suntem în fața unei legislațiuni pentru care imperativul ceasului în care s'a elaborat, a cerut o redactare în pripă.

De aceea, această legislație este incompletă, lipsită de preocupări juridice, cu unele lacune şi în totalitatea ei lipsită de un sistem juridic. Deşi atât de dezvoltată, nu a precizat încă un statut personal al evreilor. De asemenea, nu a lichidat sau precizat situația lor politică.

Astfel:

a. – Se face distincțiune juridică politică între români de sânge şi cetățeni români, fără a se arăta criteriul după care se determină românul de sânge;

b. – Definiția noțiunii de evreu variază de la lege la lege;

c. – Categoriile de evrei privilegiați şi exceptați variază şi ele de la Lege la Lege;

d. – Unele Decrete iau măsuri contra societăților evreeşti, fără a determina criteriul de definire a societăților evreeşti;

e. – Atunci când totuşi se definesc societățile evreeşti, criteriul de definire variază de la Decret la Decret (când după majoritatea acționarilor, când după procentul de capital), iar altele nu definesc deloc societățile în nume colectiv, sau în comandită evreeşti şi, în sfârşit, altele prevăd drept criteriu aprecierea suverană a Ministerului Economiei Naționale;

f. – Nu se tratează nicăieri despre asociațiile nelucrative;

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 65 din 18.03.1941. Decretul-Lege Nr. 693 din 17.03.1941, pentru prelungirea contractelor de închiriere.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 68 din 21.03.1941. Decretul-Lege Nr. 711 din 18.03.1941, privitor la modificarea articolului 44 din Legea pentru regimul general al cultelor.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 130 din 04.06.1941. Decretul-Lege Nr. 1647 din 03.06.1941, referitor la convențiunile de concesionarea vaselor fluviale.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 210 din 05.09.1941: Decizia Ministerială Nr. 203 din 04.09.1941, privitoare la restrângerea circulației autovehiculelor cu tracțiune mecanică.

g. – Unele probleme, cum este aceea a personalului evreesc din teatre sunt reglementate numai prin Decizie Ministerială, iar altele sunt tratate în mod indirect (de exemplu: situația medicilor este reglementată numai prin Decretul de funcționare al Colegiului Medicilor);

h. – Unele Decrete, cum este acel referitor la medici – art. 3 al. a. – cer dovada originii etnice române.

Nicăieri însă nu s'a definit cine este etnic român şi cine eliberează dovada despre aceasta. Mai mult încă, Decretul cere dovadă de etnicitate iar un comunicat oficial anunță că nimeni au are voie să dea certificate de etnicitate.

Pentru motivele arătate mai sus, apreciem că est absolut şi urgent necesar să se alcătuiască într'un sistem juridic complet un statut al evreilor din România, în care să se precizeze definitiv şi complet situația lor juridică, cu drepturi şi obligațiuni categorice, în toate domeniile de activitate.

Bineînțeles că în alcătuirea acestui Statut trebuie să se țină seama că asupra restricțiunilor impuse până în prezent, în ce priveşte situația juridică a evreilor nu se mai poate reveni, aşa cum de altfel Octavian Goga a sintetizat legislația națională ce a întocmit: „am întors o pagină, care nu se va mai putea da înapoi niciodată”.

Statutul ce propunem a se întocmi va avea deci ca principal scop unificarea, armonizarea, precizarea şi definitivarea situației juridice a evreilor din România.

Numai o asemenea legislație unitară poate pune regulă în mozaicul legislativ de azi şi poate fixa clar şi unitar cine este evreu şi ce drepturi şi obligațiuni are.

Acest Statut apare cu atât mai necesar cu cât prin legislația actuală, din cauza sistemului de tratare şi de rezolvare a problemei evreeşti prin legi succesive şi lipsite de unitate, s'a creat o stare de nesiguranță cu efectul unui marasm în viața economică, s'a eliminat brusc elementul evreesc, înainte ca în locul lui să se fi introdus elementul românesc, pregătit şi capabil să continue această activitate, cel puțin în aceleaşi condițiuni.

Dacă Guvernul apreciază că interesul superior național reclamă ca activitatea elementului evreesc să fie menținută – în anumite limite – aceasta trebuieşte de asemenea precizat şi definitiv arătat prin Statut, pentru ca să se poată restaura sentimentul de siguranță, absolut necesar normalei desfăşurări a vieții economice.

Este de reținut că starea actuală de nesiguranță, precum şi un anumit aspect imoral, decurg din spiritul inovator aplicat uneori în afară de prevederile legii.

Pentru a evita această stare de lucruri este necesar ca, odată clar şi unitar precizate drepturile şi obligațiunile evreilor, ele trebuie să fie respectate cu bună credință, atât de către organele Statului cât şi de către evrei.

În acest Statut ar urma să se precizeze noțiunea de evreu încă de la început, acesta constituind punctul de plecare pentru toate drepturile recunoscute sau refuzate evreilor.

Este greu de conceput că în acelaşi timp cineva este evreu în raport cu o lege şi nu este evreu în raport cu o altă lege. Aceasta trebuie clar formulat prin statut.

În afară de cele arătate mai sus, sunt de asemenea de semnalat următoarele, de care va trebui să se țină seama la întocmirea Statutului propus:

a. – Decretul-Lege pentru reglementarea situației juridice a evreilor din România din 9 August 1940, prevede trei categorii de evrei, după cum s'a arătat. Acest Decret-Lege acordă drepturi mai largi evreilor aşezați în țară de timp îndelungat şi celor care au făcut

acte precise de adeziune la naţiunea română (lupta pe linia de foc, răniţi, decoraţi, urmaşii celor morţi în război).

Toate celelalte Decrete-Legi, alcătuite ulterior datei de 6 Septembrie 1940, ignorează aceste categorii. Unele din aceste Decrete, stabilesc alte categorii decât cele prevăzute în Decretul-Lege din 9 August 1940, fără însă ca aceasta să fie o regulă uniformă şi chiar fără selecţionarea criteriilor.

Credem că într'un Statut al evreilor care ar reglementa situaţia lor juridică, trebuiesc menţinute categoriile din Decretul-Lege din 9 August 1940, stabilindu-se în mod uniform criteriul de determinare al categoriilor privilegiate, cu arătarea clară şi completă a restricţiunilor privitoare pe fiecare categorie. Din acest punct de vedere apreciem că este raţional ca evreii aşezaţi în Ţara Românească de timp îndelungat şi acei care au făcut fapte de război pentru ţară, ca şi urmaşii lor, să nu fie supuşi aceluiaşi regim ca evreii recent veniţi în România, şi anume ulterior datei de 15 August 1916.

b. – Toate Decretele-Legi referitoare la evrei, stabilesc un regim egal pentru toate provinciile.

Prin efectul Decretului-Lege No. 2507 din 4 Septembrie 1941[1], aceste Decrete s'au extins şi asupra Basarabiei şi Bucovinei de Nord.

Ori în prezent, împrejurări politice şi de fapt, impun ca cel puţin în anumite privinţe să se stabilească un regim separat sau dispoziţiuni speciale pentru evreii din Transilvania pe de o parte şi pentru cei din Basarabia şi Bucovina de Nord pe de altă parte.

În Transilvania este nevoie de măsuri speciale şi o vigilenţă deosebită, din cauză că populaţia ungurească şi cea săsească caută să speculeze în detrimentul României măsurile ce s'au luat în contra evreilor şi profită acaparând în mâini străine activul comercial şi industrial al evreilor.

O statistică ar putea da aspectul fidel al acestui fenomen. Pentru oprirea acestui proces de înstrăinare, ar urma să se ia măsuri de indisponibilizarea acestor bunuri în mâinile evreilor din Transilvania, fiindcă altfel se operează pe căi de fapt o înstrăinare iar nu o românizare.

Evreii din Basarabia care se bucurau de naţionalitatea română la 28 Iunie 1940, sunt declaraţi români prin Decretul No. 2507 din 4 Septembrie 1941.

Ori aceşti evrei, în masă s'au dovedit duşmani făţişi ai poporului românesc şi trebuiesc scoşi în afară de lege.

Este adevărat că art. 3 din Decretul-Lege No. 2507 prevede retragerea naţionalităţii române tuturor acelora care au săvârşit fapte de duşmănie împotriva armatei ori a populaţiei române şi arată procedura pentru aceasta. Va fi greu însă de făcut o cercetare care să cuprindă activitatea tuturor evreilor din Basarabia, pentru ca astfel să li se retragă naţionalitatea printr-un sistem individual.

c. – Evreii au mai rămas proprietari pe întreprinderile industriale cu imobilele afectate lor, pe acţiunile societăţilor anonime, participări în societăţi în nume colectiv sau comandită, şi pe fonduri de comerţ. Statutul urmează ca, în spiritul hotărât de Guvern să reglementeze definitiv această materie.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 209 din 04.09.1941. Decretul-Lege Nr. 2507 din 03.09.1941, pentru unele măsuri legislative privind Basarabia şi Bucovina de nord.

d. – Statutul trebuie să reglementeze situația juridică a evreilor în presă, în teatre şi manifestații artistice, care astăzi sau nu este reglementată de loc, sau este reglementată numai pe cale de decizie.

e. – Statutul va trebui să stabilească şi starea juridică a evreilor care au părăsit țara în ultimul timp, plecând în străinătate fără a da vreo declarație de renunțare la naționalitatea română.

f. – De asemeni Statutul va trebui să reglementeze cultul mozaic cu privire la care s'au dat de Ministerul Cultelor şi Artelor o serie de Decizii anulate ulterior prin altele, astfel că astăzi situația în această direcție este cu totul neprecisă.

Pentru aducerea la îndeplinire a propunerilor formulate mai sus, în cazul când ele se aprobă, se anexează în partea finală a prezentului studiu, proiectele de ordine şi instrucțiuni ce urmează a fi adresate organelor cărora le revine întocmirea şi executarea lucrărilor ce decurg[1].

CAPITOLUL II.
SITUAȚIA EVREILOR FAȚĂ DE ROMÂNIZAREA ECONOMIEI NAȚIONALE.

A/. Situația înainte de 6 Septembrie 1940.

Sub regimul constituțional în vigoare după încheierea războiului mondial, atât românii cât şi străinii se bucurau de toate drepturile patrimoniale garantate lor prin art. 7 şi 11 din Constituția din 1923 şi menținute de către Constituția din 1938.

Legea fundamentală face deosebire între români şi străini numai sub raportul politic, adică al cetățeniei.

În materie de drepturi patrimoniale, două excepții sunt prevăzute sub imperiul acestui regim:

a. – în ce priveşte proprietatea imobiliară, numai cetățenii români au dreptul de a stăpâni imobile rurale (art. 7 al. 5 din Constituție);

b. – în ce priveşte întreprinderile industriale, nu se acordă beneficiile Legii pentru încurajarea industriei naționale din 1912[2], decât acelor întreprinderi care folosesc cel puțin 75% din personal cetățeni români iar pentru personalul tehnic Legea cere la înființarea industriei un procent de cel puțin 25% români care va trebui să crească până la 60% (fără să se menționeze în cât timp urmează a se realiza acest procent).

În materie de societăți anonime se introduc restricții prin Legea minelor din 1924[3] şi 1929[4] referitoare la capitalul străin, în sensul că limitează dreptul de vot al marilor acționari străini în favoarea capitalului românesc.

1 Nu se publică. Se referă la Anexele studiului, ce cuprind conceptele ordinelor şi instrucțiunilor ce urmau să fie adresate – în cazul aprobării studiului – de către vicepreşedintele Consiliului de Miniştri, Mihai Antonescu, respectiv Secția I-a Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Stat Major, Ministerelor şi Instituțiilor ce aveau să fie implicate în elaborarea Statutului Evreilor. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 1978, f. 229-239.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 249 din 14.02/27.02.1912. Decretul Regal Nr. 711 din 13.02.1912. Lege pentru încurajarea industriei naționale.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 143 din 04.07.1924. Decretul Regal Nr. 2294 din 03.07.1924. Legea minelor.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 71 din 28.03.1929. Decretul Regal Nr. 971 din 27.03.1929. Lege pentru modificarea Legii minelor din 4 Iulie 1924.

*

* *

Acest regim a îngăduit cea mai deplină înflorire economică a evreilor, care au ocupat până în 1940 poziţiuni preponderente în unele sectoare economice şi aproape exclusive în altele, astfel:

a. – <u>În agricultură:</u>

Evreii au devenit proprietari agricoli, atât în vechiul Regat, cât şi în teritoriile rămase României după Septembrie 1940.

În acest timp, îndeosebi în Basarabia – o puternică acţiune de colonizare evreească a creat în judeţele din Nord sate compacte de proprietari evrei.

Evreii mai îndeplineau însă şi funcţiunile de arendaşi de moşii, comercianţi de cereale şi produse agricole, mici comercianţi şi cârciumari la sate şi constituiau îndeosebi în Moldova, Bucovina şi Basarabia reţeaua de colectare a mărfurilor vândute sau cumpărate de ţărani.

b.- <u>În industrie şi comerţ:</u>

După datele publicate de Oficiul Central al Registrului Comerţului pentru anul 1938, totalul firmelor individuale din oraşe în România (întreagă) era de 87.479, din care evrei: 32.486, – alţi străini 20.509, iar români 34.484.

Totalul firmelor individuale pe întreaga ţară era de 229.040, din care: evreeşti 71.336, alte origini străine 46.651 iar româneşti 111.055.

Pe provincii istorice numărul firmelor erau:

- În Basarabia: 18.083 evreeşti, faţă de 5.209 româneşti;
- În Moldova: 15.979 evreeşti faţă de 11.575 româneşti;
- În Bucovina: 8163 evreeşti faţă de 1533 româneşti;
- În Transilvania: 8901 evreeşti faţă de 12.015 româneşti;
- În Muntenia: 9636 evreeşti faţă de 49.743 româneşti;
- În Banat: 3043 evreeşti faţă de 7319 româneşti.

În ce priveşte situaţia societăţilor anonime, majoritatea capitalului real era străin sau evreesc.

Analizând situaţia personalului în întreprinderile industriale, după datele publicate de Ministerul Economiei Naţionale, rezultă că, în aceeaşi perioadă personalul din întreprinderile industriale prezenta următorul procentaj:

În industria mare, la 994 întreprinderi cu peste 100 salariaţi:

	Români	Minoritari	Străini
Personal ad-tiv superior	44,8%	49%	6,2%
Personal ad-tiv inferior	55,4%	41%	3,6%
Asimilat cu lucrători calificaţi	61,9%	36,2%	1,9%
Asimilat cu lucrători necalificaţi	75,6%	22,6%	1,8%
Tehnic superior	49,6%	39,8%	10,6%
Tehnic inferior	45,2%	45,5%	9,3%
Lucrători calificaţi	64,2%	33%	2,8%
Lucrători necalificaţi	70,3%	26,4%	0,3%

În industria mijlocie şi mică, la 30.954 întreprinderi cu mai puţin de 100 salariaţi:

	Români	Minoritari	Străini
Personal ad-tiv superior	21,5 %	75,3%	3,2%
Personal ad-tiv inferior	30%	67,2%	2,8%
Asimilat cu lucrători calificaţi	34,2%	64%	1,8%
Asimilat cu lucrători necalificaţi	50,5%	48%	1,5%
Tehnic superior	37%	56%	7%
Tehnic inferior	30,2%	53%	6,8%
Lucrători calificaţi	45,8%	52%	1,8%
Lucrători necalificaţi	53,8%	45,8%	0,4%

Aceste statistici nu lămuresc proporţia evreilor întrebuinţaţi în întreprinderile industriale, deoarece numărul lor este cuprins în acel al minoritarilor.

Totuşi, faţă de situaţia de fapt, cel mai mare număr de „minoritari” cât şi din „străini” (cu paşaport) erau evrei.

Pe de altă parte, categoriile de personal evreeesc activând în economia românească şi încadrând întreprinderile mari şi mici se puteau împărţi astfel:

- Cetăţeni români:

- Evrei „pământeni” stabiliţi de mai multe generaţii pe teritoriul vechiului Regat şi în Ardeal;

- Evrei proveniţi din Bucovina şi Basarabia şi evrei veniţi din Rusia, Polonia şi Ungaria, după Unire, încetăţeniţi prin fraudă.

- Străini: (evrei cu paşaport Nansen sau ale statelor europene şi americane).

Între toate aceste categorii existau legături de afaceri şi chiar de rudenie din cele mai strânse.

Cele mai multe întreprinderi evreeeşti se găseau astfel legate prin relaţiuni orizontale şi verticale interne şi internaţionale, într’un sistem economic de o rară putere de coeziune, stăpân pe informaţii, gata a profita de conjuncturi şi în strânse relaţii cu piaţa europeană şi mondială. Evreii îşi întindeau astfel stăpânirea pe comerţ, editură, presă şi film.

Acest sistem economic reprezenta o primejdie politică economică şi socială de moarte pentru organismul românesc, deoarece el deţinea toate posturile de comandă iar împiedicarea creşterii lui şi cu atât mai mult eliminarea lui – nu mai era cu putinţă într’un regim normal al libertăţii economice şi juridice depline.

Pe de altă parte, din punct de vedere economic general şi din punct de vedere fiscal – economia evreească de naţionalitate română sau acţionând pe teritoriul român, prin însăşi substituirea sa precumpănitoare în funcţiuni economice de primă importanţă, intrase vrând nevrând în compunerea potenţialului de război al ţării şi în complexul mijloacelor necesare pregătirii de război a naţiunii şi teritoriului.

*

* *

Încercarea de a întări situaţia elementului românesc, făcută prin Legea din 1934 pentru utilizarea personalului românesc în întreprinderi[1], nu a dat rezultatul dorit. Ea dispunea ca în consiliile de administraţie să fie cel puţin 50% români, iar în ce priveşte personalul, 80% români şi 20% străini pentru fiecare categorie de personal.

În primii doi ani de aplicare a acestei Legi s'a constatat că numărul cetăţenilor străini întrebuinţaţi în întreprinderi a scăzut spre a se adapta procentajului stabilit de Lege. În schimb, numărul minoritarilor cu cetăţenie română crescuse la personalul administrativ de la 30,80% la 58,30%, la personalul tehnic superior de la 32% la 50% iar la personalul lucrători calificaţi de la 23% la 47,46 %.

Criteriul cetăţeniei nu a determinat deci naţionalizarea reală a personalului întreprinderilor, ci a micşorat numai proporţia de străini în favoarea minoritarilor, în care intrau însă bineînţeles şi evreii. Din acest punct de vedere menţionăm că, din cei 203.423 capi de familie evrei supuşi revizuirii cetăţeniei, conform Legii din 28 Ianuarie 1938, s'a confirmat încetăţenirea pentru 126.283 cazuri, aşa cum s'a arătat şi la capitolul I al studiului de faţă.

B/. Situaţia după 6 Septemvrie 1940.

Odată cu instaurarea regimului naţionalist (6 Septembrie 1940), - începe elaborarea şi aplicarea unui complex de legiuiri şi de măsuri administrative, având de scop scoaterea radicală a evreilor din viaţa economică şi implicit românizarea ei.

Aceste măsuri pot fi grupate în trei categorii, referitoare la:

- naţionalizarea capitalului şi proprietăţii;
- naţionalizarea personalului în întreprinderile economice;
- limitarea activităţii evreilor şi în alte domenii ale vieţii economice.

Analizăm mai jos caracteristica acestor măsuri:

I. Măsuri referitoare la naţionalizarea capitalului şi proprietăţii.

În ordine cronologică s'au promulgat următoarele Legi:

1. Decretul-Lege pentru trecerea proprietăţilor rurale evreeşti în patrimoniul statului (Monitorul Oficial No. 233 din 5 Octombrie 1940),

În virtutea acestei Legi, evreii nu mai pot stăpâni, dobândi sau deţine proprietăţi rurale în România, sub nici un titlu sau calitate, ca: proprietari, uzufructuari, asociaţi, administratori.

Sunt proprietăţi rurale, în sensul Legii, toate bunurile agricole, bălţile, viile, livezile, conacurile, grădinile, etc., fără distincţiunea dacă aceste bunuri sunt situate în perimetrul comunelor urbane, suburbane sau rurale.

Intră de asemenea în prevederile Legii şi locuinţele cu toate anexele lor, aflate pe proprietăţile mai sus enumerate.

Toate aceste bunuri trec în proprietatea Statului, pe data de 5 Octomvrie 1940, dimpreună cu folosinţa lor şi cu întregul inventar viu şi mort, precum şi cu stocurile de cereale şi nutreţuri aflătoare pe proprietăţile evreeşti sau destinate exploatării lor.

Sunt exceptate de la această măsură:

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 161 din 16.07.1934. Decretul Regal Nr. 2132 din 16.07.1934. Lege pentru utilizarea personalului românesc în întreprinderi.

- bunurile agricole strict indispensabile aşezării şi funcţionării industriilor evreeşti (determinarea caracterului evreesc al întreprinderilor făcându-se de Ministerul Economiei Naţionale);

- grădinile imobilelor urbane şi terenurile neconstruite;

- terenurile din jurul locuinţelor evreeşti situate în vetrele satelor şi târgurilor, în întindere de cel mult 2000 m.p.;

- cerealele şi fânaţele cumpărate cu acte cu dată certă;

- mobilierul şi obiectele casnice din imobilele expropriate;

Luarea în posesiune a imobilelor expropriate urma să se facă prin delegaţi numiţi de Ministerul Economiei Naţionale sau de prefecţii de judeţ – ceea ce s'a şi executat în fapt cu cea mai mare grabă.

Legea prevede acordarea unei despăgubiri în obligaţiuni 3% blocate, în favoarea evreilor expropriaţi, o comisiune funcţionând pe lângă Ministerul Economiei Naţionale urmând să stabilească această despăgubire.

Prin art. 10 toate contractele de arendare, asociaţie sau administrare încheiate între un proprietar neevreu şi un arendaş, asociat sau administrator evreu, sunt nule de drept.

Decretul-Lege menţionat mai sus a fost completat printr-o nouă Lege de o egală importanţă şi anume:

2. Decretul-Lege pentru completarea Decretului-Lege din 5 Octombrie 1940 privitor la trecerea proprietăţilor rurale evreeşti în patrimoniul Statului din 17 Noembrie 1940 care dispune trecerea în patrimoniul Statului a următoarelor bunuri aparţinând evreilor, persoane fizice sau societăţilor evreeşti:

a. – Pădurile împreună cu toate construcţiile, instalaţiile, uneltele, liniile de căi ferate, mijloacele de transport aflate pe terenul acestor păduri;

b. – Morile de orice fel şi oriunde ar fi situate, pivele şi teascurile ţărăneşti de ulei şi pivele ţărăneşti de postav situate în comunele rurale şi suburbane, împreună cu terenul din jurul lor, construcţiunile, uneltele, întregul lor inventar viu şi mort şi toate stocurile de produse şi materii prime;

c. – Fabricile agricole de spirt, oriunde ar fi situate, împreună cu terenul din jurul lor, construcţiunile, instalaţiunile, uneltele, întregul lor inventar viu şi mort şi toate stocurile de produse şi materii prime;

d. – Industriile forestiere cu tot terenul, construcţiunile, instalaţiunile, maşinile, uneltele, liniile de căi ferate, mijloacele de orice natură, întreg inventarul viu şi mort, necesar normalei lor funcţionări şi aparţinând evreilor persoane fizice sau societăţi;

e. – Stocurile de cereale, nutreţe şi recoltele de orice natură ce s'au găsit pe proprietăţile rurale evreeşti, trecute în patrimoniul statului în virtutea Decretului-Lege din 5 Octombrie 1940, pentru trecerea proprietăţilor rurale evreeşti în patrimoniul Statului;

f. – Întregul inventar viu şi mort, precum şi recoltele de orice natură aparţinând evreilor persoane fizice sau societăţilor evreeşti şi care au servit sau au rezultat din exploatarea imobilelor rurale care au făcut obiectul contractelor declarate nule prin Decretul-Lege din 5 Octombrie 1940.

Legea mai prevede interzicerea formală pentru evrei sau societăţile evreeşti de a dobândi sau deţine în viitor asemenea bunuri. Se consideră evreeşti societăţile civile sau comerciale de orice natură în care majoritatea capitalului aparţine evreilor. toate acţiunile societăţilor care stăpânesc bunuri imobiliare rurale sau industriale din acele supuse expro-

prierii – se nominalizează spre a se putea face controlul proprietății lor. Decretul-Lege dă pădurile expropriate în posesiunea Statului şi organizează comisiunea de evaluări.

Ambele Decrete-Legi au fost aplicate numai în ceea ce priveşte exproprierea şi deposedarea evreilor.

În ceea ce priveşte proprietatea imobiliară şi industrială agricolă a evreilor, aceste Decrete-Legi sunt urmate de un al treilea Decret-Lege care loveşte cu exproprierea noi categorii de bunuri şi anume:

3. Decretul-Lege pentru interpretarea şi completarea Decretelor-Legi din 5 Octombrie şi 17 Noembrie 1940, din 2 Mai 1941 – Monitorul Oficial No.102[1].

Prin această nouă Lege se mai expropriază prin interpretarea Decretelor anterioare: fermele, brutăriile, instalațiile de prelucrat pastele făinoase sau orice alte industrii anexe morilor. Se expropriază de asemenea următoarele bunuri evreeşti:

a. – fabricile industriale de spirt, rafinăriile de alcool de orice fel, distileriile;

b. – cazanele de orice categorie pentru fabricarea rachiurilor şi țuicii;

c. – fabricile de produse şi substanțe medicamentoase;

d. – drepturile de orice fel asupra subsolului, dacă aparțin proprietarului evreu al suprafeței;

e. – materialele lemnoase de orice fel, aparținând proprietarului sau exploatatorului pădurii sau industriei forestiere.

Legea anulează de asemenea contractele de orice fel privitoare la dreptul neevreilor să răscumpere pe un preț ce se va fixa de Centrul Național de Românizare părțile de capital ale asociaților evrei.

Măsurile de expropriere a proprietății imobiliare evreeşti au fost extinse şi asupra proprietății urbane prin:

4. Decretul-Lege pentru trecerea proprietății urbane evreeşti în patrimoniul Statului şi pentru oprirea evreilor de a dobândi proprietăți imobiliare urbane sau anumite drepturi reale asupra acestor imobile din 28 Martie 1941 (Monitorul Oficial No. 74).

Prin această Lege se expropriază toate imobilele urbane care sunt proprietatea evreilor, persoane fizice sau societăți evreeşti, situate în comunele urbane sau suburbane. Se exceptează terenurile clădite, proprietatea întreprinderilor industriale şi comerciale evreeşti, dacă sunt efectiv afectate exploatării întreprinderilor.

Luarea în posesiune urmează să se facă de către delegații Centrului Național de Românizare, iar fostul proprietar rămâne mai departe în folosința imobilului expropriat până la data când va fi somat să îl predea; de la această dată fructele civile ale imobilului nu-i mai aparțin.

Expropriații vor fi despăgubiți cu rentă 3% sau cu alte bunuri date în plată.

Pentru viitor, evreii nu pot dobândi cu nici un titlu drepturi de proprietate, superficie, uzufruct, uz sau habitațiune asupra imobilelor urbane, afară numai dacă prin Lege specială s'ar stabili anumite cartiere sau perimetre destinate exclusiv populațiunii evreeşti şi numai în condițiunile acelei Legi (art. 19).

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 102 din 03.05.1941. Decretul-Lege Nr. 1216 din 02.05.1941, pentru înființarea Centrului Național de Românizare

Sistemul Legilor de expropriere a fost completat în ce priveşte procedura pentru despăgubire, prin Decretul-Lege pentru instituirea în fiecare judeţ de comisiuni pentru evaluarea proprietăţilor evreeşti – din 21 Iulie 1941 (Monitorul Oficial No. 170)[1].

Acestea sunt dispoziţiunile existente care se referă la exproprierea întregului capital evreesc imobiliar rural şi urban, precum şi a industriilor cu bază agricolă.

O altă serie de Decrete-Legi expropriază pe evrei de proprietatea vaselor, şlepurilor şi alte mijloace plutitoare şi anume:

- Decretul-Lege pentru trecerea în patrimoniul Statului a vaselor şi plutitoarelor aparţinând evreilor şi societăţilor evreeşt*i* – din 4 Decembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 286) şi
- Decretul-Lege pentru administrarea excepţională a vaselor şi plutitoarelor evreeşti trecute în patrimoniul Statului – din 7 Februarie 1941 (Monitorul Oficial No. 32)[2] şi
- Decretul-Lege referitor la convenţiunile de concesionare a vaselor fluviale – din 4 Iunie 1941 (Monitorul Oficial No. 130).

*

* *

În ceea ce priveşte capitalul mobiliar şi proprietatea comercială, evoluţia legislaţiunei în materie de naţionalizare a proprietăţii evreeşti se înfăţişează prin următoarele legi:

1. – Decretul-Lege pentru înfiinţarea comisarilor de românizare – din 5 Octombrie 1940 (Monitorul Oficial No. 233)[3].

Prin acest Decret-Lege Ministerul Economiei Naţionale a fost îndreptăţit să numească oricând va găsi necesar şi la orice întreprindere, câte un comisar de românizare.

Din punct de vedere al situaţiunii capitalului întreprinderii, prin simplul fapt al numirii comisarului de românizare, toate acţiunile devin nominative şi orice transfer sau gajare ulterioară de acţiuni nu se mai poate face, fără aprobarea şi controlul comisarului de românizare.

Aceşti comisari au fost numiţi la toate întreprinderile evreeşti, precum şi la unele întreprinderi româneşti sau minoritare. Ei au funcţionat până la 18 Ianuarie 1941, provocând în multe cazuri critici cu privire la activitatea lor şi au fost desfiinţaţi prin:

2. – Decretul-Lege pentru abrogarea Decretului-Lege din 5 Octombrie 1940 şi instituirea controlului Ministerului Economiei Naţionale asupra întreprinderilor comerciale şi industriale – din 19 Ianuarie 1941 (Monitorul Oficial No. 16)[4].

1 Eroare. Se referă la Decizia Preşedinţiei Consiliului de Miniştri Nr. 4672 din 18.07.1941, referitoare la instituirea de comisiuni în fiecare judeţ pentru evaluarea proprietăţilor evreeşti. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 170 din 21.07.1941.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 32 din 07.02.1941. Decretul-Lege Nr. 180 din 31.01.1941, pentru administrarea excepţională a vaselor şi plutitoarelor evreeşti trecute în patrimoniul statului.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 233 din 05.10.1940. Decretul-Lege Nr. 3361 din 04.10.1940 pentru înfiinţarea comisarilor de românizare.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 16 din 19.01.1941. Decretul-Lege Nr. 121 din 18.01.1941, pentru abrogarea Decretului-Lege din 5 octombrie 1940 şi instituirea controlului Ministerului Economiei Naţionale asupra întreprinderilor comerciale şi industriale.

În expunerea de motive Domnii Miniştri de Justiţie şi Economie Naţională arată că „instituirea comisarilor de românizare avusese ca scop organizarea unui regim economic stăpânit de interesul naţional şi de primatul nostru etnic, într'un anumit moment, împiedicând astfel menţinerea sub nume româneşti simulate a întreprinderilor evreeşti sau străine de interesele noastre; de asemenea a urmărit o informare exactă asupra drepturilor şi intereselor economice, aflate în mâinile străinilor de rasă şi religie".

„Acest scop a fost realizat în parte până azi".

„Statul trebuie să păşească la organizarea unui sistem de conducere şi de control unitar, pentru a pregăti viitoarea reformă de reconstrucţie a vieţii economice; în acelaşi timp el este chemat să înlăture primejdia unui marasm economic în producţia naţională şi în exerciţiul comerţului, datorit unei desordonate transferări de fonduri comerciale şi industriale. De aceea, în locul comisarilor de românizare am socotit că este indispensabil constituirea unui organism central de cenzură a tuturor faptelor şi actelor în legătură cu funcţionarea normală a întreprinderilor de comerţ şi industrie ...".

Legea prevede că în viitor întreprinderilor care au avut comisari de românizare le este interzis:

- cumpărări sau vânzări de imobile şi nici constituiri de drepturi reale;
- continuarea sub alte nume sau desfiinţarea întreprinderii;
- contractarea de obligaţiuni ce depăşesc drepturile de administraţie etc., fără autorizaţia prealabilă a Ministerului Economiei Naţionale.

Acest Decret-Lege care instituie tutela Statului asupra activităţii întreprinderilor comerciale şi industriale evreeşti este abrogat prin:

3. Decretul-Lege pentru controlul unor operaţiuni şi crearea unui drept de preemţiune în favoarea Statului – din 4 Martie 1941 (Monitorul Oficial No. 53)[1].

În realitate, acest Decret-Lege reorganizează regimul autorizaţiei prealabile dată de Ministerul Economiei Naţionale pentru toate actele de dispoziţie ale întreprinderilor comerciale şi industriale care au avut comisari de românizare – şi mai dispune nominalizarea acţiunilor, atunci când aceste întreprinderi sunt societăţi pe acţiuni. Transferul sau gajarea acţiunilor este supusă controlului şi autorizării Statului. Când Ministerul Economiei Naţionale refuză cererea de transfer, el poate exercita dreptul de preemţiune în favoarea unei persoane fizice sau juridice indicată de Minister.

Prin acest mijloc, Statul poate controla activitatea întreprinderilor şi poate supraveghea dirijarea acţiunilor în mâini româneşti, cu prilejul fiecărei vânzări.

Ceea ce este foarte important în acest Decret-Lege este art. 7 care dă dreptul Ministerului Economiei Naţionale să controleze orice întreprinderi – chiar dacă n-au avut numiţi comisari de românizare – sau să scoată de sub aplicarea controlului legal, întreprinderi care au avut comisari de românizare.

Statul are deci dreptul să controleze pe evrei, pe străini cât şi pe români – persoane fizice şi juridice – după cum îşi rezervă dreptul de a reduce sau desfiinţa acest control al activităţii întreprinderilor comerciale şi industriale cât şi a mişcării capitalului lor.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 53 din 04.03.1941. Decretul-Lege Nr. 533 din 03.03.1941 pentru controlul unor operaţiuni şi crearea unui drept de preempţiune în favoarea statului.

Pe lângă aceste dispoziții cu caracter general şi de cea mai largă aplicațiune s'au mai promulgat câteva Legi de românizare economică, pentru unele întreprinderi speciale şi anume:

1. Decretul-Lege pentru românizarea caselor de filme, sălilor de cinematograf şi birourilor de voiaj şi turism – din 20 Noembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 274).

Acest Decret-Lege prevede suspendarea autorizațiilor de funcționare, numirea de comisari de românizare şi nominalizarea acțiunilor acestor întreprinderi, dacă sunt evreeşti; această măsură este transformată mai târziu în naționalizare totală, prin:

2. Decretul-Lege pentru trecerea în proprietatea şi posesia Statului a acțiunilor pe care evreii le au în societățile de voiaj şi turism – din 26 Septembrie 1941 (Monitorul Oficial No. 228)[1].

*

* *

Pe lângă măsurile active de expropriere, blocare sau control a capitalurilor şi activelor evreeşti s'au elaborat Legi pentru înlesnirea cumpărărilor acestor bunuri de către români şi anume:

1. Decretele-Legi din 9 Noembrie 1940[2] şi 17 Iunie 1941[3] pentru acordarea de credite de investiții şi exploatare locuitorilor români aşezați pe terenurile Statului provenite din exproprierea proprietăților rurale evreeşti.

2. Decretele-Legi din 10 Ianuarie 1941[4] şi 4 August 1941[5] pentru scutirea de impozit la transmisiunile fondurilor de comerț cumpărate de la evrei.

II. Măsuri referitoare la naționalizarea personalului în întreprinderile economice.

Acțiunea de românizare a vieții economice s'a exercitat şi în ceea ce priveşte naționalizarea personalului. Cea dintâi şi cea mai însemnată legiuire în această direcție este:

1. Decretul-Lege pentru românizarea personalului din întreprinderi – din 16 Noembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 270).

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 228 din 26.09.1941. Decretul-Lege Nr. 2693 din 25.09.1941, pentru trecerea în proprietatea statului a acțiunilor pe care evreii le au în societățile de voiaj şi turism.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 264 din 10.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3757 din 09.11.1940, privitor la acordarea de credite locuitorilor aşezați pe terenurile statului, provenite din exproprierea proprietăților rurale evreeşti, pe cele provenite de la locuitorii bulgari evacuați şi pe acele preluate de stat de la persoanele de origine germană din Bucovina de Sud şi din Dobrogea, repatriate în Germania.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 140 din 17.06.1941. Decretul-Lege Nr. 1748 din 16.06.1941, privitor la completarea art. 3 al Decretului-Lege Nr. 3757 din 9 noembrie 1940 pentru acordarea de credite locuitorilor aşezați pe terenurile statului, provenite din exproprierea proprietăților rurale evreeşti, pe cele provenite de la locuitorii bulgari evacuați şi pe acele preluate de stat de la persoanele de origine germană din Bucovina de Sud şi din Dobrogea, repatriate în Germania.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 10 din 13.01.1941. Decretul-Lege Nr. 45 din 10.01.1941, pentru reducerea impozitului proporțional de timbru şi a contribuției excepționale 2 la sută la unele vânzări de fond de comerț.

5 Eroare. Se referă la Jurnalul Consiliului de Miniştri Nr. 939 din 30.07.1941, privitor la prelungirea dispozițiilor Decretului-Lege Nr. 45 din 10 Ianuarie 1941. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 182 din 04.08.1941.

Prin această Lege se ordonă concedierea până cel mai târziu 31 Decembrie 1941 a salariaţilor evrei din toate întreprinderile civile sau comerciale de orice natură, aparţinând persoanelor fizice sau persoanelor juridice cu sau fără scop lucrativ, precum şi asociaţiunilor, fundaţiunilor şi stabilimentelor de orice fel.

Se exceptează instituţiile evreeşti cu caracter strict religios sau cultural, iar în ceea ce priveşte personalul, se exceptează:

- urmaşii direcţi ai invalizilor, voluntarilor şi morţilor din războiul din 1877, dacă actualmente sunt creştini;
- invalizii din războiul întregirii neamului;
- orfanii de război din 1916-1918.

În locurile devenite imediat vacante, se vor angaja numai români. În vederea pregătirii înlocuitorilor pentru salariaţii calificaţi şi specializaţi ce urmează a mai rămâne în întreprinderi până la expirarea termenului de 31 Decembrie 1941, Ministerul Muncii va putea impune întreprinderilor angajarea de personal român, pentru dublarea salariaţilor specialişti evrei sau străini.

Nu avem datele înfăţişând activitatea Ministerului Muncii din acest punct de vedere, adică numărul acestor elemente de dublură ce a numit, şi rezultatele practice efectuate de aceste elemente până în prezent.

Fără o cunoaştere serioasă a situaţiei de fapt, nu se poate afirma că toate elementele necesare au fost pregătite până astăzi, astfel încât se poate conchide că termenul fixat de legiuitor este prea scurt, cu atât mai mult cu cât din cauza războiului majoritatea românilor care dublau pe salariaţii (specialiştii) evrei, au fost mobilizaţi.

Pentru a limita activitatea meseriaşilor evrei, cât şi pentru a reduce numărul lor prin lipsirea de brevetul de capacitate profesională, s'a întocmit:

Decretul-Lege pentru suspendarea preschimbării cărţii de meşter a evreilor, din 24 Decembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 303)[1].

Iar pentru a se împiedica pe viitor formarea meseriaşilor evrei, s'a suspendat în fapt, iar apoi în drept, putinţa pentru evrei de a fi ucenici în industrie, meserii şi comerţ, prin trei legi succesive şi anume:

1. Decretul-Lege pentru suspendarea înregistrării contractelor de ucenicie ale ucenicilor evrei – din 24 Decembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 303)[2],

2. Decretul-Lege pentru interzicerea înregistrării la Camerele de Muncă a contractelor de ucenicie pentru evrei – din 10 Februarie 1941 (Monitorul Oficial No. 34)[3] şi în sfârşit prin

1 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 64.504 din 22.11.1940 a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, referitoare la suspendarea preschimbării cărţii de meşter al evreilor. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 303 din 24.12.1940.

2 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 67.794 din 04.12.1940 a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, referitoare la suspendarea înregistrării contractelor de muncă ale ucenicilor evrei, efectuate după 16 noiembrie 1940. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 303 din 24.12.1940.

3 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 73.782 din 03.01.1941 a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, referitoare la interzicerea înregistrării la Camerele de Muncă a contractelor de ucenicie pentru evrei. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 34 din 10.02.1941.

3. Decretul-Lege pentru anularea contractelor de ucenicie în curs ale ucenicilor evrei – din 22 Martie 1941 (Monitorul Oficial No. 69)[1].

Această Lege condiționează începerea oricărui comerț de obținerea autorizației prealabile, care se dă de către Preşedinții Camerelor de Comerț. Petiționarul trebuie să arate în cerere printre altele şi originea etnică. Legea permite sub anumite condiții şi străinilor să obțină autorizația de a exercita comerțul, dar nu vorbeşte nimic despre evrei. În fapt, prin existența noțiunii de origine etnică, pentru calificările ce trebuie să justifice viitorul comerciant, camerele de comerț nu acordă nici unui evreu autorizarea de a deschide un nou comerț, socotindu-se că ei n-au origine etnică.

Autorizarea este necesară şi pentru cazurile de mutarea sediului comerțului, majorarea capitalului sau deschiderea de sucursale. Deci în acest caz firmele evreeşti existente vor putea fi paralizate.

Tot pe linia măsurilor restrictive în materie de personal s'a mai promulgat:

Decretul-Lege pentru modificarea art. 15 şi 26 din Legea pentru proteguirea muncii indigene din 1 Aprilie 1930[2] şi adăugirea unor noi dispoziţiuni – din 4 Aprilie 1941 (Monitorul Oficial No. 81)[3].

Ca rezultat al stărilor excepționale şi nevoilor de război, s'a îngăduit însă angajarea evreilor în serviciul unor lucrări de mare însemnătate economică şi militară prin:

Decretul-Lege privitor la înlesnirea angajărilor de personal tehnic pentru lucrările la liniile noi ce se vor construi de Regia Aut. C.F.R. , prin derogare de la Legile în vigoare – din 8 Martie 1941 (Monitorul Oficial No. 57)[4], modificat la 14 Septembrie 1941 (Monitorul Oficial No. 218)[5].

III. Măsuri referitoare la limitarea activității evreilor şi în alte domenii ale vieții economice.

Pe lângă cele două mari acțiuni de românizare a vieții economice privind fie capitalul, fie munca, s'a mai legiferat în acelaşi scop şi o serie de măsuri privind unele probleme limitate sau aspecte mixte, a căror însemnătate şi cuprindere reiese din însăşi titlul lor:

1 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 97.484 din 08.03.1941 a Ministerului Muncii, Sănătății şi Ocrotirilor Sociale, referitoare la anularea contractelor de ucenicie în curs ale ucenicilor evrei. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 69 din 22.03.1941.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 76 din 03.04.1930. Decretul Regal Nr. 1118 din 01.04.1941. Lege pentru proteguirea muncii indigene.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 81 din 04.04.1941. Decretul-Lege Nr. 946 din 02.04.1941, pentru modificarea art. 13 şi 26 din legea pentru proteguirea muncii indigene din 1 aprilie 1930 şi adăugarea unor noi dispoziţiuni.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 57 din 08.03.1941. Decretul-Lege Nr. 575 din 07.03.1941, privitor la înlesnirea angajărilor de personal tehnic pentru lucrări la liniile noi ce se vor construi de Regia Autonomă C.F.R., prin derogare de la legile în vigoare.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 218 din 14.09.1941. Decretul-Lege Nr. 2587 din 13.09.1941, pentru modificarea art. 1, 2, 3 şi 5 din Decretul-Lege Nr. 575 din 7 Martie 1941 privitor la înlesnirea angajărilor de personal tehnic pentru lucrări la liniile noi ce se vor construi de Regia Autonomă C.F.R., prin derogare de la legile în vigoare.

- Decretul-Lege pentru interzicerea achiziționării obiectelor de cult de la magazinele evreeşti – din 17 Septembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 216)[1];

- Decretul-Lege pentru interzicerea arendării farmaciilor la evrei – din 3 Octombrie 1940 (Monitorul Oficial No. 231);

- Decretul-Lege pentru interzicerea firmelor evreeşti de a participa la licitații publice – din 12 Octombrie 1940 (Monitorul Oficial No. 239)[2];

- Decretul-Lege pentru interzicerea de publicare a lucrărilor didactice sau științifice ale corpului didactic de origine etnică română, la editurile evreeşti – din 16 Octombrie 1940 (Monitorul Oficial No. 242)[3];

- Decretul-Lege privitor la anularea autorizațiunilor pentru debitele de vânzare a produselor monopolizate C.A.M. deținute de evrei – din 10 Noembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 264);

- Decretul-Lege pentru fixarea orariului magazinelor alimentare deținute de evrei – din 28 Noembrie 1940 (Monitorul Oficial No. 281)[4];

- Decretul-Lege pentru reducerea impozitului proporțional de timbru și contribuția excepțională 2% la vânzările de fond de comerț, proprietatea evreilor – din 13 Ianuarie 1941 (Monitorul Oficial No. 10);

C/. Centrul Național de Românizare.

Prin aplicarea tuturor Legilor de expropriere sau de naționalizare, Statul a devenit proprietarul sau deținătorul unui patrimoniu imens ca valoare şi foarte variat în ceea ce priveşte natura şi compunerea lui. Acest patrimoniu fiind ridicat din proprietatea şi din posesiunea foştilor proprietari evrei, care cu ajutorul acestui patrimoniu îndepliniseră funcțiuni şi servicii economice în cadrul Statului român pe diferite sectoare şi în raport cu mărirea şi varietatea acestui patrimoniu, era nevoie, îndeosebi după experiențele făcute cu comisarii de românizare şi cu primele serii de deținători de bunuri agricole, să se organizeze administrarea patrimoniului expropriat de către Stat. Era de asemenea nevoie să se fixeze, cel puțin în linii generale, categoriile de beneficiari sau de deținători ai acestor bunuri. În sfârşit era nevoie să se prevadă măsuri financiare pentru determinarea şi lichidarea despăgubirii cuvenite foştilor proprietari evrei, precum şi mijloacele financiare destinate să ajute prin credit organizarea românizării întreprinderilor comerciale şi industriale.

1 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 42.180 din 08.09.1940 a Ministerului Cultelor şi Artelor, referitoare la interzicerea achiziționării obiectelor de cult de la magazinele evreieşti. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 216 din 17.09.1940.

2 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 49.782 din 11.10.1940 a Ministerului Justiției, referitoare la interzicerea firmelor evreieşti la licitații. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 239 din 12.10.1940.

3 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 191.730 din 09.10.1940 a Ministerului Educației Naționale, Cultelor şi Artelor, referitoare la interdicția pentru membrii de origine etnică română ai Corpului Didactic de a publica lucrări didactice sau științifice la edituri evreieşti. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 242 din 16.10.1940.

4 Eroare. Se referă la Decizia Ministerială Nr. 64.258 din 21.11.1940 a Ministerului Muncii, Sănătății şi Ocrotirilor Sociale, referitoare la interdicția pentru magazinele alimentare deținute de evrei de a deschide în zilele de sâmbătă şi duminică. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 281 din 28.11.1940.

Pentru realizarea acestor scopuri s'a alcătuit
Decretul-Lege pentru înfiinţarea Centrului Naţional de Românizare – din 3 Mai 1941 (Monitorul Oficial No. 102) completat cu
Decretul-Lege privitor la administrarea provizorie a Centrului Naţional de Românizare – din 8 Mai 1941 (Monitorul Oficial No. 107)[1].

Centrul Naţional de Românizare este înfiinţat pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri (Subsecretariatul de Stat al Românizării, Colonizării şi Inventarului), având de scop românizarea bunurilor intrate în patrimoniul Statului şi de a ajuta românizarea vieţii economice.

Patrimoniul administrat de Centrul Naţional de Românizare se compune din toate bunurile ce au intrat în proprietatea Statului, în virtutea Legilor de expropriere ce am analizat – şi la care se adaugă proprietăţile germane şi bulgare de pe teritoriul român, rămase libere în urma transferului de populaţiuni.

Atribuţiunile Centrului Naţional de Românizare constau în principal în: luarea în primire şi administrarea bunurilor, distribuirea şi lichidarea lor în favoarea celor îndreptăţiţi, emiterea rentei pentru achitarea despăgubirei foştilor proprietari evrei, îngrijind şi de plata cuponului; toate aceste activităţi fiind destinate să desăvârşească şi să definitiveze românizarea vieţii economice comerciale şi industriale.

Pentru îndeplinirea acestui scop atât de însemnat, legea prevede o acţiune de credite în favoarea noilor proprietari, industriaşi şi comercianţi români.

Expunerea de motive a Legii semnată de Domnul Profesor Mihai A. Antonescu, Vice Preşedinte şi Preşedinte Ad-interim al Consiliului de Miniştri, arată că: „opera de românizare trebuie întreprinsă cu hotărâre, rapiditate şi autoritate pentru unele bunuri; cu metodă, echilibru şi mijloace financiare efective pentru altele".

În prima categorie intră proprietatea evreească agricolă şi îndeosebi cea urbană.

În cea de-a doua intră: „fondurile comerciale şi industriale care nu sunt numai bunuri, ci fiinţe. Stăpânirea lor cere capital, pregătire, experienţă şi sprijin. Altfel, fondul comercial din instituţie vie se transformă în proprietate moartă.

„Crearea grabnică a unor condiţii economice şi financiare apte să sprijine elementele de pregătire şi experienţă, pentru a le ajuta să intensifice viaţa economică, cu sprijinul Camerelor de Comerţ şi al organizaţiilor profesionale, industriale şi comerciale, iată unul din marile comandamente ale operei de românizare".

„Din aceste nevoi a purces Centrul Naţional de Românizare".

Astăzi Centrul Naţional de Românizare se găseşte în curs de organizare şi la începutul exercitării activităţii sale.

*

Măsurile legislative analizate mai sus referitor la scoaterea evreilor din viaţa economică a ţării, ne arată că până astăzi s'au realizat următoarele:

I. În ceea ce priveşte proprietatea şi capitalul:

a. – Proprietatea imobiliară, rurală şi urbană evreească este trecută în totalitate în proprietatea Statului, afară de casele cu terenuri până la 2000 m.p. situate în comunele rurale – excepţie ce a rămas ca o scăpare din vedere. În realitate, evreii continuă să locu-

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 107 din 08.05.1941. Decretul-Lege Nr. 1264 din 07.05.1941, privitor la administrarea provizorie a C.N.R.-ului.

iască în imobilele urbane care n-au fost luate în fapt, ci numai în drept, din cauza timpului scurt de care s'a dispus până în prezent.

b. – Industriile agricole au fost expropriate în întregime şi luate din posesiunea evreilor.

c. – Toate întreprinderile comerciale şi industriale evreeşti au fost puse sub control de Stat, mai întâi prin comisarii de românizare şi apoi direct prin Ministerul Economiei Naţionale.

d. – S'a interzis în practică orice înfiinţare de întreprindere evreească nouă cât şi extinderea, transformarea sau strămutarea celor existente.

e. – Unele întreprinderi: cinematografe, case de filme, birouri de voiaj au fost expropriate indirect, prin naţionalizarea acţiunilor.

f. – Toate acţiunile bancare, comerciale şi industriale ale întreprinderilor evreeşti au fost nominalizate iar circulaţia lor rămâne supusă autorizării Ministerului Economiei Naţionale, care poate să exercite şi un drept de preemţiune.

Ministerul poate extinde sau restrânge acest regim faţă de toate categoriile de întreprinderi.

II. În ceea ce priveşte personalul din întreprinderi şi munca:

a. – S'a hotărât eliminarea treptată a personalului evreesc, din toate întreprinderile, până cel mai târziu la 31 Decembrie 1941.

b. – S'a interzis reînnoirea cărţilor de maeştri pentru meseriaşii evrei.

c. – S'a interzis evreilor, în total, anumite îndeletniciri (farmacie, film, birouri de voiaj, etc.).

III. În ceea ce priveşte românizarea economiei naţionale:

a. – S'au înfiinţat comisarii de românizare (desfiinţaţi în urmă).

b. – S'a înfiinţat Centrul Naţional de Românizare.

c. – S'a creat pentru Statul român, reprezentat prin Ministerul Economiei Naţionale, dreptul de a controla actele de dispoziţie ale tuturor întreprinderilor economice şi de a exercita un drept de preemţiune la transferul acţiunilor societăţilor anonime şi în comandită, pe acţiuni, în folosul persoanelor fizice şi juridice pe care le va recomanda acest Minister.

d. – S'a creat pentru Statul român, reprezentat prin Ministerul Muncii, dreptul de a impune întreprinderilor evreeşti pe lângă toţi salariaţii specialişti sau calificaţi, elemente care să le dubleze spre a se pregăti în diferite specialităţi.

Din realizările măsurilor legislative rezultă însă că, cele două categorii de măsuri şi anume: deposedarea şi dislocarea evreilor pe de o parte şi introducerea românilor pe de altă parte – care la un loc urmăresc unicul scop: Românizarea economiei naţionale, s'au aplicat până azi, cu intensitate mult diferită şi anume: deposedarea evreilor s'a efectuat în chip total în materie de proprietate agricolă şi industrială – ca şi acolo unde s'au aplicat lichidări sau transferuri de fonduri de comerţ, în timp ce introducerea românilor în toate aceste sectoare, deşi începută cu multă râvnă – este încă departe de a fi umplut golurile.

În această privinţă, din rapoartele Comandamentelor teritoriale referitor la situaţia întreprinderilor şi fabricilor militarizate de pe întregul teritoriu al ţării şi centralizarea la Marele Stat Major la data de 25.IX.1941, se constată că opera de românizare este în curs şi se face cu oarecare greutate; că parte din evreii aflaţi la fabrici sunt absolut

necesari şi trebuesc neapărat menţinuţi pe loc, iar românizarea completă până la 31 Decembrie 1941 nu va fi posibilă.

Este de reţinut că această situaţie se referă numai la 277 fabrici, ceea ce reprezintă o mică parte din cele 1533 întreprinderi mobilizate pentru lucru şi mai ales din totalul celor aflate în întreaga ţară (peste 10.000).

Din cele de mai sus şi ca încheiere a acestui capitol se desprind următoarele:

CONCLUZIUNI ŞI PROPUNERI.

Acţiunea de naţionalizare economică s'a îndreptat în ultimul an exclusiv împotriva evreilor, ignorând pe ceilalţi minoritari şi străini. Această acţiune a creat o serie de situaţiuni noi, unele aparente – altele oculte, care trebuiesc identificate şi studiate cu cea mai mare atenţie.

Rezultatele imediate ale acestei adevărate revoluţii de ordin economic, nu sunt cunoscute îndeajuns, deoarece până acum lipsesc datele oficiale şi exacte.

Pentru a judeca valoarea acţiunii de până acum, în scopul de a şti cum trebuie îndrumată în viitor pe baze exacte, urmează să se culeagă şi centralizeze datele necesare.

În acest scop, se propune în anexele de la partea finală a Studiului de faţă, proiectele de ordine şi instrucţiuni ce urmează a fi adresate organelor cărora le revine întocmirea şi executarea lucrărilor ce decurg.

Culegerea şi centralizarea acestor date va înfăţişa bilanţul acţiunii de românizare economică întreprinsă cu începere de la 6 Septembrie 1940, cu activul şi pasivul său.

Până atunci, pe temeiul indiciilor vădite şi experienţei altor state, se pot face următoarele constatări:

1/. – Acţiunea de românizare prin înlăturarea evreilor din economia naţională a fost concepută şi executată pentru un interval prea scurt: un an.

În Germania termenul a fost fixat la 5 ani, deşi numărul şi însemnătatea economică a evreilor era mult mai redusă.

2/. – Acţiunea de românizare a început într'o epocă, în care împrejurările impuneau o pregătire de război intensă, apoi a continuat chiar în timp de război.

În această privinţă este de reţinut că Ungaria a suspendat aplicarea tuturor legilor antisemite sau de naţionalizare economică, tocmai din cauza războiului, pe motivul de a nu-şi scădea potenţialul economic şi financiar.

3/. – Golul creat prin eliminarea evreilor de pe piaţa economică a început a fi ocupat în special de minoritari şi străini.

Este de reţinut de asemenea presiunea capitalului german, care caută plasamente şi investiţii în întreprinderile române. Acest fapt, în parte nedorit de guvernul german, se datoreşte şi tendinţei capitaliştilor germani de a-şi plasa o parte din disponibilităţi peste graniţele Reichului, în valori reale, scăpându-le de contribuţiile de război.

4/. – Evreii au început să caute şi să obţină protecţia autorităţilor militare şi economice germane, spre a scăpa de obligaţiunea muncii în tabere. Ei pun în schimb în serviciul acestor autorităţi toată capacitatea lor profesională şi de muncă, numai spre a scăpa de greutăţile şi – eventual primejdiile – internării în lagăre.

5/. – În Ardeal, saşii şi ungurii atrag atenţia şi simpatia evreilor care, în caz de lichidare, preferă să le treacă acestora activele comerciale şi industriale, iar nu românilor.

De asemenea stocurile de materiale importante ca: bumbac, cauciuc, cositor, merg de preferinţă în aceleaşi mâini străine, evitând întreprinderile româneşti de Stat.

6/. – Măsurile severe de control al preţurilor şi activităţii economice, îndeosebi Legea sabotajului economic[1] au fost elaborate, avându-se în vedere în special comercianţii şi industriaşii evrei. Ei dispărând sau numărul lor micşorându-se, aceste măsuri au rămas să se aplice astăzi proprietarilor, industriaşilor şi comercianţilor români, trataţi ca duşmani ai naţiunii, tocmai în momentul când ei urmăresc a se înfiripa economiceşte şi să îndeplinească cu mari greutăţi sarcina lor.

7/.- În timp de război viaţa economică are un ritm mai lent datorită îngreunării comunicaţiilor şi transporturilor. De aceea, ea reclamă în această perioadă un personal mai numeros ca în timp de pace, îndeosebi pentru industrie şi pentru comerţ.

Apreciem că nu este oportun să se adâncească mai mult revoluţia economică şi să se realizeze eliminarea totală a personalului şi capitalului evreesc, tocmai acum când întreaga armată este mobilizată, iar înlocuirea evreilor cu români în funcţiunile economice devine aproape imposibilă.

8/. – Înmulţirea cazurilor de scutire de muncă în tabere a evreilor utili economiceşte, pe baza cererilor autorităţilor germane, va îndruma în curând pe aceştia, să nu mai aibă frică nici nevoie de Statul român, redevenind „sudiţii" veacului trecut. Ei nu vor avea nici dragoste să-l mai servească, ne mai participând în nici un fel la aspiraţiile sau activitatea ţării. Această stare de lucruri nu se poate curma decât prin intrarea urgentă în ordine şi legalitate, stabilindu-se cât mai curând un Statut, care să garanteze siguranţa persoanei şi dreptul de a munci pentru evreii consideraţi că merită această situaţie.

În lumina acestor constatări se propun următoarele măsuri pentru toată durata războiului:

1/. – Blocarea imediată şi absolută a proprietăţilor şi fondurilor industriale, comerciale şi bancare evreeşti, împiedicând vânzarea lor.

2/. – Prelungirea termenului de 31 Decembrie 1941 pentru românizare integrală a personalului din întreprinderi, cu 2-3 ani.

3/. – În Vechiul Regat să se admită în întreprinderile foste evreeşti: industriale, comerciale şi firmele individuale existente, o participare a capitalului evreesc până la 40% şi a personalului evreesc până la 20%.

4/. – În Ardeal să se ducă în materie evreească o politică de concurenţă cu ungurii şi cu saşii – ajutând atragerea fondurilor industriale şi comerciale evreeşti, în mâini româneşti.

5/. – Formarea de tehnicieni şi personal calificat românesc în fabrici din ţară şi din străinătate, după un plan bine studiat pentru echiparea cu personal român a întreprinderilor în care se mai găsesc specialişti evrei.

1 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 256 din 01.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3674 din 31.10.1940 pentru reprimarea sabotajului; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 102 din 03.05.1941. Decretul-Lege Nr. 1215 din 02.05.1941 pentru activarea producţiei, regimul preţurilor, reprimarea speculei ilicite şi a sabotajului economic; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 63 din 14.03.1942. Decretul-Lege Nr. 769 din 13.03.1942 pentru combaterea camuflării bunurilor, drepturilor şi intereselor evreieşti şi pentru reprimarea sabotării operei de românizare; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 186 din 12.08.1942. Decretul-Lege Nr. 3294 din 06.08.1942 pentru modificarea Legii pentru activarea producţiei, regimul preţurilor, reprimarea speculei ilicite şi a sabotajului economic; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 52 din 03.03.1943. Decretul-Lege Nr. 552 din 02.03.1943 pentru măsuri de siguranţă împotriva unor condamnaţi de legile interesând ordinea, siguranţa, morala publică şi economia naţională.

6/. – Obligarea tuturor întreprinderilor de a forma ucenici români şi acordarea de încurajări morale şi materiale în acest scop.

7/. – Finanţarea excepţională cu ajutorul Statului şi al Băncii Naţionale Române, a comerţului şi industriei românizate.

8/. – Trecerea cât mai degrabă a bunurilor evreeşti expropriate, în patrimoniul unor cumpărători români, aleşi dintre categoriile cele mai îndreptăţite din punct de vedere naţional, dar capabili să le pună în valoare şi să suporte toate sarcinile economice şi fiscale ale acestor proprietăţi urbane, agricole şi industriale.

Vânzarea lor va putea aduce Statului sume foarte importante, retrăgând de pe piaţă o parte însemnată din numerarul astăzi tezaurizat.

Statul va putea finanţa cu credite foarte lungi pe invalizii de război, în cumpărarea de imobile urbane.

Pentru realizarea propunerilor de mai sus, în cazul că ele se aprobă, se anexează în partea finală a studiului de faţă, proiectele de ordine şi instrucţiuni ce urmează a fi trimise organelor în drept a le aplica.

CAPITOLUL III.
SITUAŢIA EVREILOR DIN PUNCT DE VEDERE AL OBLIGAŢIUNILOR MILITARE.

I. Situaţia evreilor din punct de vedere al obligaţiunilor militare este determinată de următoarele măsuri legislative:

A. Înainte de 6 Septembrie 1940.

1/. Legea asupra Recrutării Armatei din 1930[1] – ca şi Legile anterioare asupra Recrutării Armatei – obliga pe evrei la executarea serviciului militar în aceleaşi condiţiuni (drepturi şi obligaţiuni) ca şi pe ceilalţi cetăţeni ai ţării, pe baza principiului obligativităţii generale şi personale a serviciului militar, adoptat încă de la reorganizarea modernă a Armatei noastre.

Rezultă deci că, sub imperiul acestei Legi, nu se făcea nici o distincţie asupra originii etnice şi deci nici o excepţie de la obligaţiile militare.

Această situaţie a durat până la 8 August 1940 când sub impulsul curentului naţionalist, s'au legiferat restricţiuni pentru evrei şi în această privinţă, şi anume prin:

2/. Decretul-Lege No. 2650 din 8 August 1940[2], care reglementa situaţia juridică a evreilor din România, precizând cine sunt socotiţi evrei în sensul acestei legi, după cum am arătat la Cap. I. al acestui studiu.

Acest Decret-Lege tratează şi obligaţiunile evreilor din punct de vedere militar, ele rezultând tot din clasificarea lor în cele trei categorii:

- Categoria 1-a – evreii veniţi în România după 30 Dec. 1918.
- Categoria 2-a, cei care au obţinut naturalizarea în anumite condiţiuni.
- Categoria 3-a, evreii care nu fac parte din categoriile 1 şi 2.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 148 din 07.07.1930. Decretul Regal Nr. 2473 din 04.07.1930. Lege asupra recrutării armatei. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 263 din 09.11.1932. Decretul Regal Nr. 2133 din 04.07.1932. Regulamentul Nr. 42 pentru aplicarea Legii asupra recrutării armatei din 1930.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

Obligaţiunile militare ale evreilor din categoria 1 şi 3 se transformă în taxe militare, sau muncă de interes obştesc.

Celor din categoria 2-a, li se impune restricţia de a nu mai putea fi militari de carieră.

B. Situaţia după 6 Septembrie 1940.

Sub impulsul din ce în ce mai puternic al ideii naţionaliste, restricţiunile impuse evreilor au accentuat continuu şi în ceea ce priveşte obligaţiile lor militare. Astfel:

1/. Decretul-Lege No. 3984 asupra Statutului Militar al Evreilor din 5 Decembrie 1940[1], hotărăşte:

- excluderea tuturor evreilor (inclusiv a celor din categoria 2-a) de la serviciul militar;

- obligativitatea cumulativă la plata taxelor militare şi prestarea muncii de interes obştesc pentru toţi evreii, indiferent de categoria din care fac parte, pe tot timpul cât ceilalţi cetăţeni români fac parte din elementele armatei;

- munca de interes obştesc se execută în folosul M.A.N. sau a instituţiilor de stat. Specialiştii cu titluri academice vor fi folosiţi potrivit specialităţii sau pregătirii lor;

- pe timpul executării muncii de interes obştesc, evreii sunt supuşi regimului şi jurisdicţiei militare;

- sunt scutiţi de munca de interes obştesc şi taxele militare, numai foştii ofiţeri, subofiţeri, maiştri, submaiştri şi gagişti proveniţi din activitate. Totuşi, şi aceştia rămân susceptibili a fi întrebuinţaţi în folosul armatei ca rechiziţionaţi, ca specialişti şi potrivit gradului avut;

- sunt scutiţi de munca de interes obştesc, evreii aflaţi în întreprinderile prevăzute în lucrările de mobilizare a teritoriului, ei putând fi rechiziţionaţi pentru lucru.

2/. Regulamentul asupra Decretului-Lege relativ la Statutul Militar al Evreilor, apărut în Iulie 1941[2], desvoltă dispoziţiunile acestui Decret, precizând că:

- munca de interes obştesc se execută de evreii între 18-50 ani, fie individual, fie în grup sau detaşamente;

- utilizarea evreilor la munca de interes obştesc se face numai de Marele Stat Major;

- durata muncii de interes obştesc în timp de pace variază după vârstă;

- în timp de război această durată este nelimitată.

Evreii prestează munca de interes obştesc:

- în localitatea unde domiciliază, fiind organizaţi sub comandă militară, având dreptul să ia masa şi să doarmă în familie;

- în cazul când vor fi deplasaţi în altă regiune a ţării, ei vor fi constituiţi în detaşamente de muncă sub comandă militară;

- detaşamentele vor fi utilate cu materialul necesar pentru cazare, higienă şi hrănirea oamenilor;

- pe timpul muncii de interes obştesc, evreii au drepturile de hrană ale trupei, în natură sau în bani, după cum sunt folosiţi de Armată sau de alte instituţii publice.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

3/. Decretul-Lege No. 132 din 20.I.1941 relativ la impunerea evreilor la plata taxelor militare[1].

În acest Decret se precizează că:

- „Toţi evreii între 18-50 ani, sunt supuşi obligaţiunilor de plata taxelor militare".
- Sunt scutiţi de plata taxelor militare următoarele categorii de evrei:
- Ofiţerii, subofiţerii, maiştrii şi gagiştii proveniţi din activitate;
- Evreii care vor fi utilizaţi în folosul armatei sau la munca de interes obştesc pe timpul concentrărilor prelungite, mobilizării sau războiului, această scutire de taxe militare fiind valabilă numai pentru timpul cât vor fi reţinuţi în scopurile de mai sus.

În timp de pace, evreii sunt supuşi la taxele militare în condiţiunile următoare:

- Dela vârsta 18-41 ani la 2 taxe, una globală şi alta proporţională calculată în raport cu impozitele directe pentru veniturile de orice fel dobândite anual – fie de evreu, fie de părinţii acestuia;
- Dela 41-50 ani sunt supuşi unei taxe militare unice proporţională şi egală cu 15% din impozitele directe datorate pentru veniturile dobândite anual în perioada respectivă de impozabil şi de soţia sa.

În timp de mobilizare, taxele de mai sus se majorează cu 50% iar în timp de război se dublează.

Pentru garantarea recuperării de către Stat a acestor taxe, legiuitorul stabileşte deci principiul solidarităţii la plata sumelor datorate, între contribuabil, părinţii şi soţia acestuia.

4/. Ordinul Domnului Mareşal Antonescu No. 207 din 1 August 1941[2] transmis prin Marele Cartier General, care hotărăşte întrebuinţarea în mod activ a tuturor evreilor din ţară, la munca de interes obştesc.

II. Pe baza celor de mai sus, Marele Stat Major a dat următoarele instrucţiuni şi ordine de execuţie:

1/. Instrucţiunile Generale No. 31.200 din 8 August 1941[3] care cuprind în rezumat următoarele:

a. – Organizarea muncii de interes obştesc a evreilor:

- evreii sunt repartizaţi de Marele Stat Major, pentru nevoile armatei şi ale instituţiilor publice, la cererea organelor respective;
- Hrănirea, cazarea şi procurarea uneltelor de lucru, cad în sarcina autorităţii ce-i foloseşte;
- Evreii sunt constituiţi pe detaşamente, încadraţi cu ofiţeri de rezervă şi având un medic evreu la fiecare 500 oameni.

b. – Sunt exceptate de la munca de interes obştesc următoarele categorii de evrei:

- De drept: supuşii străini şi cei cu ordine de rechiziţionare pentru lucru;
- Prin comisiuni speciale (câte una de fiecare Cerc de Recrutare):
- Cei necesari în întreprinderi care figurează în planul de mobilizare a teritoriului;
- Cei strict indispensabili vieţii economice a ţării;

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate. Vezi documentul nr. 67.

3 Vezi documentul nr. 72.

- Cei necesari funcționării instituțiunilor financiare.

c. – Cererile pentru evreii necesari la munca de interes obștesc se soluționează astfel:

- Până la 50 de evrei, de către Cercurile de Recrutare;
- Peste 50, de către Comandamentele Teritoriale;
- Detașamentele mari, de către Marele Stat Major

2/. Ordinul No. 30.481 din 12 August 1941[1], care prevede:

- Verificarea detașamentelor alcătuite ad-hoc de către Ministerul Afacerilor Interne și constituirea lor, conform dispozițiunilor legale;
- Pregătirea materială ce urmează a se face de autoritățile respective, înainte de sosirea la lucru a detașamentelor de evrei;
- Constituirea comisiunilor speciale pentru verificarea evreilor.

3/. Instrucțiunile speciale No. 32.186 din 15 August 1941[2], care arată modul de constituire și funcționare a comisiunilor speciale destinate să verifice situația evreilor pentru executarea muncii de folos obștesc.

III. Ca urmare a dispozițiunilor date, munca de folos obștesc a evreilor, s'a desfășurat astfel:

1/. La data de 3 August 1941 Ministerul de Interne, conform ordinului No. 207 din 1941, al Domnului Mareșal Antonescu, menționat mai sus, a dat dispoziţiuni pentru strângerea și trimiterea imediată a tuturor evreilor la munca de interes obștesc.

Prin aplicarea acestor dispoziţiuni, au fost trimişi la munca de interes obştesc:

- 11.124 evrei din provincie;
- 5876 evrei din Capitală.

Această situație a durat până la 6 August 1941 când în urma conferinței de la Ministerul Afacerilor Interne, Marele Stat Major a preluat întreaga chestiune a evreilor.

2/. De la această dată (6 August 1941), Marele Stat Major a luat măsura să se constituie detașamente de câte 500-2000 evrei (Instrucțiunile Marelui Stat Major No. 31.200/1941 menționate mai sus), care au fost repartizate pentru nevoile Direcției Generale C.F.R., Ministerului Agriculturii și Domeniilor, ale celorlalte autorități și instituțiuni de Stat, precum și pentru nevoile Armatei.

În concluzie, de la data de 6 August 1941 până astăzi, evreii au fost întrebuințați numai în conformitate cu normele legale în vigoare.

IV. Din experiența activității desfășurată până în prezent și ca încheiere a acestui capitol se desprind următoarele concluziuni și propuneri:

Nevoia unității de direcție în ceea ce privește munca de interes obștesc a evreilor.

Organul de direcție, în măsură a exercita această atribuțiune este Marele Stat Major.

În această idee, Marele Stat Major propune următorul plan de activitate și norme de executare a muncii de interes obștesc de către evrei:

1/. Până la 15 Decembrie 1941:

a. – Munca de interes obștesc urmează a se desfășura în cadrul dispozițiunilor actuale, la instituțiile unde sunt repartizați evreii și prin detașamentele de muncă ce sunt organizate.

În acest timp, se vor definitiva studiile în curs, în vederea organizării muncii și regimului de aplicat în viitor evreilor.

1 Vezi documentul nr. 75.
2 Vezi documentul nr. 94.

b. – Pentru a folosi toată experiența căpătată până în prezent, Marele Stat Major va cere imediat Ministerului Apărării Naționale, Direcției Generale C.F.R. şi Ministerelor interesate, următoarele date:

- Lucrările mari pe care le au de făcut în anul 1942 şi durata lucrului;
- Localitatea unde se execută lucrările şi numărul de specialişti şi mâna de lucru necesare;
- Cu ce specialişti români se încadrează;
- Dacă au uneltele necesare şi posibilitatea de a asigura cazarea evreilor repartizați la munci, în barăci situate lângă lucrările ce se execută (în afara localităților).

2/. De la 15 Decembrie 1941 până la 1 Martie 1942.

Se va suspenda munca de interes obştesc, iar evreii se vor înapoia în capitala de județ respectivă, unde vor avea obligațiunea să locuiască.

În timpul acestei suspendări, se vor face de Marele Stat Major următoarele operațiuni:

a. – O statistică a evreilor, după vârstă, corespunzătoare elementelor armatei;

b. – Scutirea nominală a evreilor necesari industriei şi comerțului, pe baza propunerilor Ministerelor şi instituțiilor de Stat respective;

c. – Stabilirea tuturor nevoilor, pentru lucrările ce se vor executa în campania de lucru a anului 1942, ordinea lor de urgență şi repartiția numerică la munca de interes obştesc pe Cercuri de Recrutare.

3/. Norme privitoare la executarea muncii de interes obştesc începând de la 1 Martie 1942.

Toți evreii între 18-50 ani, vor fi obligați a presta munca de interes obştesc, după cum urmează:

a. – În timp de pace:

- Evrei de la 18-21 ani inclusiv, 3 luni pe an;
- Evrei de la 21-23 ani inclusiv, tot anul;
- Evrei de la 23-26 ani inclusiv, 4 luni pe an;
- Evrei de la 26-41 ani inclusiv, 2 luni pe an;
- Evrei de la 41-50 ani inclusiv, 30 zile pe an

Învoiri şi permisii se vor da în condițiile în care se dau şi trupei aflate în aceeaşi situație.

Evreii până la 24 ani nu sunt exceptați, pentru nici un motiv, de la munca de interes obştesc; ceilalți vor putea fi exceptați în condițiunile arătate la capitolul III.

b. – În timp de război, durata muncii de interes obştesc, pentru toate categoriile de evrei, este nelimitată, menținându-se însă excepțiunile acordate în interesul bunei funcționări a economiei țării.

Marele Stat Major poate suspenda munca de interes obştesc a evreilor în anotimpurile nefavorabile desfăşurării ei.

c. – Repartiția evreilor se va face începând de la 1 Martie 1942, ținând seama de:

- Satisfacerea nevoilor în următoarea ordine de urgență:
- nevoile în strânsă legătură cu apărarea națională;
- nevoile Ministerelor şi celorlalte instituțiuni de Stat, în legătură cu economia generală a țării.

d. – Folosirea evreilor se va face numai pe detaşamente şi în tabere de muncă, astfel ca să nu se fărâmițeze efectivele.

e. – Încadrarea detaşamentelor de evrei să se facă cu ofițeri activi şi de rezervă socotind:

- Un ofițer activ sau de rezervă subaltern la 250 oameni;
- Un comandant de companie la 500 oameni;
- Un comandant de batalion sau detaşament la 1000 oameni;
- 5% gradați şi soldați români pentru încadrare şi pază;
- Un medic evreu la un efectiv de 500 evrei.

f. – Transportul, hrănirea, cazarea, încadrarea cu specialişti, procurarea uneltelor de lucru, cad în sarcina instituțiilor care-i folosesc.

g. – Comandamentul Teritorial exercită autoritatea asupra tuturor taberelor de pe teritoriul respectiv.

Delegatul instituțiunei care foloseşte evrei şi comandantul de detaşament, sunt răspunzători de bunul mers al programului.

În ceea ce priveşte disciplina, sancțiunile şi administrația taberei, se vor aplica legile şi regulamentele militare.

Administrația se va face numai de români.

h. – Organizarea lucrului impune:

- Un program de activitate uniform pe toată țara;
- Meseriaşii şi specialiştii evrei să fie întrebuințați după pregătirea lor, fie în ateliere speciale create în interiorul taberelor de muncă, fie la diferite instituțiuni de Stat care au nevoe de ei.

i. – Drepturile şi datoriile evreilor sunt cele prevăzute în Regulamentul asupra Statutului Militar al Evreilor, cu următoarele precizări:

- Când evreii titrați specialişti lucrează în cadrul muncii de interes obştesc, în perioada în care sunt obligați a presta această muncă, au aceleaşi drepturi ca şi ceilalți titrați nespecialişti (drepturi de hrană şi întreținere, sau hrană în bani);
- Când sunt chemați – după ce au executat perioada obligațiunii ce au, ei vor fi considerați rechiziționați, cu toate drepturile şi obligațiile ce decurg;
- Când, indiferent din ce cauză, evreii nu au fost chemați la munca de interes obştesc, atunci sunt obligați la plata taxelor militare, pentru timpul cât n-au prestat munca de interes obştesc;
- Cine este scutit total de munca de interes obştesc va trebui să plătească o taxă anuală de scutire de minimum 30.000 lei. La această taxă se va adăuga 25% din impozitele directe datorate de evreu şi soția sa, pentru veniturile anuale; pentru scutirile temporare se aplică procentul corespunzător perioadei de scutire;
- În timp de mobilizare sau război, această taxă în totalul ei, se va mări cu 50%;
- Evreul care plăteşte taxa de mai sus, nu mai plăteşte taxele militare (procentul corespunzător perioadei respective).

4/. Exceptarea evreilor de la munca de interes obştesc.

Începând de la 1 Ianuarie 1942, evreii nu se vor mai rechiziționa pentru lucru la întreprinderile unde activează în mod obişnuit, urmând ca cei necesari acestor întreprinderi să fie scutiți de munca de interes obştesc, în schimbul taxei de scutire arătată mai sus.

În aceste condițiuni, au dreptul a fi scutiți, pe bază de acte doveditoare:

a. – Cei prevăzuți la articolul 29 din Regulament şi anume:

- Evreii foşti ofițeri, subofițeri, maiştri, submaiştri şi gagişti activi;
- Evreii foşti ofițeri, subofițeri, maiştri, submaiştri şi gagişti de rezervă;

b. – Cei prevăzuți la articolul 30 din Regulament şi anume: foştii tineri cu termen redus grade inferioare şi acei care ar fi trebuit să recruteze după promulgarea Decretului-Lege relativ la Statutul Militar al Evreilor şi posedă cel puțin 8 clase de liceu sau o şcoală similară.

c. – Cei care vor fi socotiți indispensabili funcționării întreprinderilor comerciale importante şi instituțiunilor financiare.

d. – Cei decorați de război cu medaliile şi ordinele: Virtutea Militară, Bărbăție şi Credință cu Spade, Steaua şi Coroana României cu Spade şi Panglica de Virtutea Militară şi „Ferdinand” cu spade.

e. – Patronii sau conducătorii de întreprinderi sau magazine evreeşti (câte unul de fiecare întreprindere sau magazin).

f. – Descendenții celor căzuți în război, pe câmpul de luptă.

Pentru realizarea propunerilor de mai sus, în cazul când ele se aprobă, se anexează Instrucțiunile şi Ordinele ce urmează a fi date organelor în drept a le executa.

CONCLUZIUNI GENERALE.

Din cele expuse mai sus rezultă:

1/. Necesitatea întocmirii unui Statut al Evreilor care să cuprindă într’un sistem juridic complet, situația ce se creează evreilor, cu drepturi şi obligațiuni bine definite, într’un ansamblu unitar, înglobând toate dispozițiunile legislative relative la evrei.

2/. Nevoia de a se lua urgente măsuri pentru imobilizarea în mâinile evreilor a fondurilor de comerț, industriilor etc., în scopul de a se împiedica înstrăinarea acestor bunuri în mâna altor minoritari sau străini, în dauna ideii de românizare.

În vederea soluționării ulterioare şi definitive a situației acestor bunuri, în scopul românizării lor, este nevoie de o documentare reală şi completă asupra tuturor datelor care interesează această problemă.

3/. Necesitatea stabilirii pentru evreu a unui regim de muncă obligatorie, corespunzătoare obligațiunilor militare şi ținând seama de nevoile economice ale țării.

Propunerile de mai sus sunt concretizate în alăturatele proiecte de ordine şi instrucțiuni destinate să le aducă la îndeplinire, în cazul când ele sunt aprobate.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
N. Mazarini

/Şeful Secției I-a
Colonel,
I. V. Georgescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 1978, f. 193 + verso, 195-228.

Documentul nr. 144

Ministerul Apărării Naționale
Direcția Justiției Militare
SECRET

ORDIN GENERAL
Nr. 122 din 5. NOEM. 1941

În urma constatărilor că, prin diferite mijloace, ba chiar şi prin citații sau mandate de aducere fictive emise de diferite instanțe, ori numai pe baza unor note telefonice, au fost sustraşi evrei din lagăre de internare, tabere de muncă sau ghettouri, Domnul MAREŞAL ANTONESCU a ordonat să se facă de îndată cercetări.

Pentru executarea acestui ordin dispunem:

Se vor lua imediat cele mai severe măsuri de supraveghere a întregului personal al instanțelor militare şi în special a grefierilor şi ajutorilor de grefier, care întocmesc şi expediază pentru executare citațiile şi mandatele.

Supravegherea se va extinde şi asupra felului de viață şi a relațiilor sociale a tuturora.

Orice abatere constatată se va raporta de îndată, direct şi telegrafic, Direcției Justiției Militare, arătându-se numele vinovatului şi măsurile luate.

Pentru a nu da ocaziune să se emită chemări fictive, se interzice cu desăvârşire semnarea cu parafa a citațiilor şi mandatelor.

Preşedinții Curților Marțiale şi şefii de parchete vor fi traşi la răspundere şi aspru sancționați în cazurile când abateri de natura celor de mai sus vor fi semnalate Ministerului pe alte căi decât raportul preşedintelui sau procurorului Curții şi se va constata că învinuirile corespund realității.

Confirmați primirea.

p. MINISTRUL APĂRĂRII NAȚIONALE
SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE ss. Pantazi

DIRECTORUL JUSTIȚIEI MILITARE
GENERAL MAGISTRAT ss. Stroia[1]
STROIA

*) Adnotare:
„La Comandamente şi Curți Marțiale”.

AMR, fond 5465-Direcția Justiției Militare, dosar nr. 2120, f. 181.

1 Stroia Ştefan (1886-?), magistrat militar de carieră român. Intră în armata austro-ungară cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Primit în 1919 în armata română cu gradul de maior şi vechimea de la 01.09.1917. Inspector general al Justiției Militare (15.01.1940-28.08.1943); trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 28.08.1943. Colonel magistrat (din 15.04.1933); general de brigadă magistrat (din 10.05.1939); general de divizie magistrat în rezervă (din 08.11.1943).

Documentul nr. 145

PREFECTURA DE POLIȚIE ODESSA
Serv. Siguranței
Nr. 563 din 8 Noembrie 1941[1]

F. Urgent

CĂTRE
COMANDAMENTUL MILITAR AL ODESSEI

Avem onoare a vă raporta că Circumscripția VIII de poliție, cu raportul Nr. 44 de astăzi, ne informează că Compania germană S.S. cu sediul în Bulevardul PROLETARI Nr. 54 a dispus recensământul populației evreiești din acel raion, precum și purtarea stelei lui David de către populația evreiască. Pentru facerea recensământului au delegat pe evreii GRUNSTEIN ISAC și CRASILOVSCI RASCHISLAV[2].

Cum prin ordonanța C.M.O. din 7 Noembrie a.c. s'a dispus ca toți evreii între 18-50 ani, să se prezinte în 48 ore la Închisoarea orașului[3], cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se comunice dacă evreii menționați mai sus urmează să se prezinte și ei la Închisoare s'au pot fi întrebuințați mai departe, în scopul arătat, de către autoritatea germană.

Totodată, vă rugăm să binevoiți a ne da instrucțiuni cu privire la acest recensământ, deoarece autoritatea germană ne-a solicitat concursul nostru.

PREFECTUL POLIȚIEI
Ștefan Mihăilescu
ss. Ștefan Mihăilescu

Șeful Serv. Sig.
E. Stavrat[4]
ss. E. Stavrat

*) Adnotări:
„Dosar 2”;
„De acord. ss. indescifrabil”;
„9 NOEMBRIE 1941
1. Recensământul se face de Comandamentul Militar Odessa după anumite norme ca și purtarea stelei.
2. Cei în comisie vor fi din cei peste 50 ani. ss. indescifrabil”;
„S.O.S Biroul II. Comunicare Prefecturii Poliției în sensul hotărârii Domnului General. Colonel ss. indescifrabil”;
„Comunicare Prefecturii Poliției”.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 29, f. 43.

1 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul Militar al Odessei cu Nr. 3142 din 11.11.1941.
2 Nu au putut fi identificați.
3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
4 Emil Stavrat (1897-?), polițist român, Licențiat în Drept. Șeful Serviciului Siguranță din orașul Odessa (16.10.1941-1943). În 1945 era dat în urmărire ca persoană bănuită „a fi comis crime de război”.

Documentul nr. 146

MARELE CARTIER GENERAL
Secţia I-a
Bir.7 B.

DARE DE SEAMĂ GENERALĂ
ASUPRA
FOLOSIRII EVREILOR LA MUNCA DE INTERES OBŞTESC

Folosirea evreilor la munca de interes obştesc s'a făcut după următoarele dispoziţiuni în vigoare:

I. LEGI ÎN VIGOARE:

1). Decretul Lege Nr. 2650 din 8 august 1940[1], care reglementează situaţia juridică a evreilor din România, precizând cine sunt socotiţi evrei în sensul acestei legi.

Acest Decret Lege clasifică evreii în 3 categorii, din punct de vedere politic, juridic şi economic:

Categoria 1-a, evreii veniţi în România înainte de 1918.

Categoria 2-a, cei care au obţinut naturalizarea în anumite condiţiuni.

Categoria 3-a, evreii care nu fac parte din categoriile 1 şi 2.

*

2). Decretul Lege Nr. 3984 din 5 Decemvrie 1940[2], hotărăşte:

- Excluderea evreilor de la serviciul militar;
- Obligativitatea cumulativă la plata taxelor militare şi prestarea muncii de interes obştesc, pentru toţi evreii, indiferent de categoria din care fac parte, pe tot timpul cât ceilalţi cetăţeni români fac parte din elementele armatei;
- Munca de interes obştesc se execută în folosul M.A.N. sau a instituţiilor de stat;
- Sunt scutiţi de munca de interes obştesc, evreii aflaţi în întreprinderile prevăzute în lucrările de mobilizarea teritoriului, putând fi rechiziţionaţi pentru lucru.

*

3). Regulamentul asupra Decretului Lege relativ la Statutul Militar al Evreilor, apărut în Iulie 1941[3], dezvoltă dispoziţiunile acestui decret, precizând:

- Munca de interes obştesc se execută de evreii între 18-50 ani, fie individual, fie în grup sau detaşamente;
- Utilizarea evreilor la munca de interes obştesc se face numai de Marele Stat Major în măsura posibilităţilor;
- Durata muncii de interes obştesc în timp de pace variază după vârstă;
- În timp de război această durată este nelimitată.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

Pe timpul muncii de interes obştesc, evreii au dreptul la hrană şi solda pe care o are trupa, dacă sunt întrebuinţaţi pentru nevoile armatei, iar dacă sunt puşi în serviciul altor instituţiuni publice, ei vor avea drepturile în bani ca ale trupei.

*

4) Decretul Lege Nr. 132 din 20 Ianuarie 1941, relativ la impunerea evreilor[1], la plata taxelor militare.

În acest Decret se precizează:

a) – toţi evreii, între 18-50 ani, sunt supuşi obligaţiunilor de plata taxelor militare;

b) – Sunt scutiţi de taxele militare:

- Foştii ofiţeri, subofiţeri, maiştri şi gagişti evrei proveniţi din activitate;
- Evreii care vor fi utilizaţi în folosul armatei sau la munca de interes obştesc, pe timpul concentrărilor prelungite, de mobilizare sau război, această scutire fiind valabilă numai pentru timpul cât vor fi reţinuţi în scopul de mai sus

*

5) Ordinul Domnului Mareşal Antonescu Nr. 207[2] din 1 August 1941, prin care se ordonă ca toţi evreii ce au rămas în ţară să fie întrebuinţaţi în mod activ la munca de interes obştesc.

II. ORDINE DATE DE MARELE STAT MAJOR:

1). Instrucţiunile Generale Nr. 31.200 din 8 August 1941[3], care cuprind în sinteză următoarele:

a). Sunt exceptate de la munca de interes obştesc, următoarele categorii de evrei:

- De drept: supuşii străini şi cei cu ordine de rechiziţionare pentru lucru
- Prin comisiuni speciale:

Cei necesari în întreprinderile trecute în planul de mobilizare;

Cei strict indispensabili vieţii economice a ţării;

Cei indispensabili funcţionării instituţiunilor financiare:

b). Cererile pentru evreii necesari la munca de interes obştesc, se soluţionează astfel:

- Până la 50 -, de către Cercurile de Recrutare;
- Peste 50 -, de Comandamentele Teritoriale;
- Detaşamentele mari, de Marele Stat Major

c). Organizarea:

- Hrănirea, cazarea, uneltele de lucru, cad în sarcina autorităţilor ce-i folosesc;
- La 250 evrei, se dă comandant un ofiţer de rezervă;
- La 500 evrei, se dă un medic;
- Se prevăd sancţiuni disciplinare contra evreilor ce nu se prezintă la munca de interes obştesc.

*

2). Ordinul Nr. 30.481 din 12 August 1941[1], care prevede:

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate. Vezi documentul nr. 67.

3 Vezi documentul nr. 72.

- Verificarea detaşamentelor alcătuite în grabă de Ministerul Afacerilor Interne şi constituirea lor conform dispoziţiunilor legale.

- Pregătirea ce urmează a se face de autorităţi, înainte de a le sosi detaşamentele de evrei.

- Constituirea comisiunilor speciale pentru verificarea evreilor.

*

3). Instrucţiunile speciale Nr. 32.186 din 25 August 1941[2], care prevăd:

- Compunerea comisiunilor speciale pentru verificarea evreilor;

- Durata activităţii lor: până la 15.IX.1941 în provincie; până la 30.IX.1941 în Bucureşti.

- Norme de funcţionare;

- Cererile pe care au dreptul să le ia în discuţie;

- Felul cum se aprobă aceste cereri de Comandamentele Teritoriale.

III. EXECUŢIA MUNCII DE FOLOS OBŞTESC:

În fapt, munca de interes obştesc a evreilor s'a desfăşurat astfel:

1). La data de 3 August 1941, Ministerul Afacerilor Interne, conform ordinului Nr. 207/1941 al Domnului Mareşal Antonescu, a dat dispoziţiuni de trimiterea evreilor la munca de interes obştesc.

Pe baza acestei măsuri, un număr de 11.124 evrei au fost trimişi la munca de interes obştesc în provincie, iar în Bucureşti s'au trimis 5876 evrei.

Această situaţie a durat până la 6 August 1941, când în urma conferinţei care a avut loc la Ministerul Afacerilor Interne, Marele Stat Major a preluat întreaga chestiune a evreilor.

2). De la această dată, aplicându-se Instrucţiunile şi ordinele ce s'au dat, detaşamentele şi evreii au fost revizuiţi, asigurându-se o încadrare mai bună, iar evreii ce erau încă necesari bunului mers al Economiei Naţionale au fost scutiţi în favoarea întreprinderilor unde activau.

3). Situaţia evreilor la 1 Octombrie 1941, se vede în graficele anexă Nr. 1, 2, 3 şi 4[3].

IV. OBSERVAŢIUNI:

1). Cum au răspuns evreii la munca de interes obştesc.

Evreii au cea mai grozavă teamă de munca de interes obştesc, de aceea au căutat prin toate mijloacele să se sustragă de la această muncă, profitând de absolut toate împrejurările pe care caracterul lor infernal a ştiut să şi le facă favorabile astfel:

*

a). Înainte de a fi luaţi:

Au făcut cereri şi intervenţii peste tot, ca să fie scutiţi;

- Dacă aceste cereri nu li s'au aprobat, atunci au aşteptat răspunsul lor şi nu s'au prezentat la muncă.

1 Vezi documentul nr. 75.
2 Vezi documentul nr. 94.
3 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

Numai măsurile drastice, comunicatele date de Marele Cartier General şi raziile i-au silit pe majoritatea să se prezinte la muncă.

Totuşi, sunt şi acum foarte mulţi evrei neprezentaţi şi cu situaţia neclară susceptibili a fi arestaţi.

*

b). Când s'au prezentat la Cercul de Recrutare:

- Au făcut tot posibilul ca să scape;
- Au încercat la vizita medicală, făcându-şi şi injecţii cu seruri maladive, ca să fie scăpaţi;
- Au încercat amânări, acolo unde nevoile nu-i solicitau, ca toţi să fie trimişi la muncă;
- Iar la rigoare, au făcut tot posibilul ca să fie daţi la detaşamente mai bune (din acelaşi oraş, la întreprinderi, etc.).

*

c) Ajunşi în detaşamente:

- Randamentul lor la lucru a fost în general submediocru;
- Au încercat să se pună bine cu comandanţii respectivi;
- Au reuşit ca, pe motiv că umblă după alimente, să se ducă rând pe rând prin oraşele şi satele unde aveau interese;
- În trenuri, prin sate, unde au fost, purtarea lor a fost egală cu aceea a inamicilor ţării, răspândind veşti alarmiste, curente comuniste şi au întreţinut chiar legături cu românce;
- Au obţinut învoiri prin corupţie;
- La rigoare, şi-au făcut procese între ei, au fost citaţi ca martori şi aduşi în oraşele lor cu mandate în procese fictive;
- Aflând că anumiţi meseriaşi sunt solicitaţi, pentru ateliere militare (croitori, cizmari, cojocari, etc.) s'au dat drept meseriaşi ca să scape de lucru;
- Au căutat să-şi îmbunătăţească condiţiunile de trai, au cumpărat tot ce au găsit, scumpind piaţa locală, au adus lucruri şi din altă parte în cantităţi mari, pe care apoi le-au vândut populaţiei locale cu câştig bun;
- Evreii bogaţi au plătit români, în locul lor, şi au mers cu spiritul lor infernal atât de departe, încât au lansat versiunea că guvernul „va româniza şi munca de interes obştesc”.

*

d). În concluzie:

La măsurile luate contra evreilor, riposta lor a fost rezistenţa şi intervenţii în toate direcţiile, iar acolo unde au găsit frontul slab, au pătruns şi şi-au ajuns scopul.

Marele Cartier General sesizat de toate aceste nereguli a luat măsuri succesive, care au îndreptat în mare parte lucrurile, iar de experienţa făcută, se va profita în viitor.

- S'a dovedit că evreii, ca să scape de muncă, sunt în stare să sacrifice bani, de acest lucru trebuie profitat pentru ca banii să intre în vistieria statului.
- Cu toate acestea s'a dovedit că acolo unde a fost o bună încadrare, randamentul a fost apreciabil, în viitor, deci, trebuie ca organizarea acestor detaşamente să se facă pe Batalioane de lucrători evrei, bine încadrate şi pe echipe speciale de lucru.

V. RECLAMAŢIUNI:

Sute de reclamaţiuni au fost primite la Marele Cartier General, în legătură cu neregulile săvârşite de evrei.

Este de remarcat că s'au ordonat nenumărate anchete.

Din toate aceste anchete, a fost descoperit un singur subofiţer în flagrant delict de luare de mită şi a fost dat judecăţii.

Şi desigur că evreii au dat mulţi bani, ca să-şi uşureze situaţia, însă nu spun.

Armata I-a din ordinul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri a făcut o anchetă foarte serioasă însă nu a găsit nici o neregulă.

Din toate aceste anchete s'a putut constata totuşi că anumite fapte incorecte s'au putut comite în următoarele faze:

În prima fază (1-8 August), când totul depindea de organele civile (Poliţia şi Prefectura), iar C.R. au prezentat numai tabele de cei cu obligaţii militare înscrişi în controalele lor.

1). Dacă necesarul de evrei era mai mic ca disponibilul, atunci alegerea celor de trimis şi celor ce rămân, s'a putut face în mod interesat.

2). Chiar şi între cei înscrişi în controalele C.R.., mulţi au rămas negăsiţi şi neidentificaţi. Se poate să fi fost preveniţi în mod interesat să dispară.

3). În repartiţia făcută de Prefecturi, se mai putea face o selecţionare interesată între cei ce urmau să plece în detaşamente depărtate de muncă grea şi de muncă uşoară, în localitatea în care domiciliază evreii.

4). Acolo unde s'a făcut o triere medicală încă se putea face ceva incorect, în cadrul comisiunii medicale care a funcţionat la Prefecturi.

Vinovaţi ar putea fi funcţionarii poliţieneşti însărcinaţi cu strângerea evreilor, funcţionarii de la Prefectură care au organizat detaşamente şi medicii comisiilor medicale, care au funcţionat la Prefecturi.

Nu s'a putut face nici o afirmaţie precisă pentru că nici cel care primeşte mită, nici cel care dă, nu se demască.

De reţinut că în această primă fază, organele militare au fost în afară de orice bănuială, neavând alt rol, decât de a pune la dispoziţie Prefecturilor tabelele cu evreii înscrişi.

*

În faza a doua, în care începe să fie ceva organizat, după aplicarea ordinului Nr. 31.200 al M.C.G. (8 August), autorităţile civile au numai un rol secundar, totul depinzând de autorităţile militare şi detaşamente.

În această a 2-a fază s'au putut petrece următoarele cazuri:

1). Indulgenţa interesată a conducerii detaşamentelor de lucru (ingineri, picheri sau militari), a şefilor de instituţii şi întreprinderi şi a autorităţilor civile şi unităţilor militare care au cerut evrei la lucru.

Această indulgenţă s'a putut manifesta prin:

- acordarea de permisii şi concedii pentru interese personale;
- obţinerea favoarei de a avea o funcţiune uşoară, gospodărească care permitea plimbări chiar până acasă, sub motive de aprovizionări;
- acordarea permisiilor de sărbătorile evreieşti;
- acordarea de învoiri pe timp mai mult sau mai puţin limitat, în mod clandestin, adică, a ţine un om prezent dar în realitate să fie acasă la el.

Aceste cazuri s'au putut petrece în special la autorități și întreprinderi și chiar la unități militare, care întrebuințează în afară de funcționarii lor proprii și evrei în lucrări de birou, sau la lucru în ateliere.

De asemenea, la lucrările de șosele ale Direcției Generale a Drumurilor, unde supravegherea o au picherii, s'au putut petrece asemenea fapte.

*

2). În chestiunea inapților, dacă unii medici s'au lăsat corupți, chestiunea nu a reușit până la sfârșit.

S'a arătat că coruperea medicilor de la detașamente C.F.R. implică și coruperea inginerilor conducători ai lucrărilor, care erau la rândul lor controlați și răspunzători de plata și lucrul executat de lucrătorii români și evrei, în plus mai implica și coruperea tuturor celorlalte comisii medicale, a Comand. Detașam. și a Comand. Cerc. Recrutare.

Lucrătorii evrei săraci de la Detașamente nu puteau cumpăra cu bani atâtea conștiințe.

Din toate aceste posibilități de nereguli semnalate rămân în picioare:

- concediile și permisiile obținute nelegal și interesat;
- calificarea de inapt care duce la scutirea de muncă obștească:
- dispensarea clandestină de a executa munca deși e considerat ca prezent;
- repartizarea la întreprinderi ca indispensabili, ca de fapt nu ar fi indispensabili.

Nu s'au putut însă găsi vinovați neîndoioși, decât în decurs de timp, prin prezentarea de dovezi de vinovăție care să fie indiscutabile, prin martori, prin mărturisiri.

În situația actuală au fost numai zvonuri și presupuneri care s'au arătat că circulă pe piață, chiar și pentru fapte absolut legale și corecte.

ÎN CONCLUZIUNE:

1). Nepregătirea organizării detașamentelor de lucrători evrei, urgența organizării lor, a făcut să se comită erori care s'au îndreptat apoi prin aplicarea Instrucțiunilor Generale Nr. 31.200/1941 a Marelui Cartier General.

2). Această îndreptare a produs eliberarea multor evrei, care de fapt nu trebuiau trimiși la detașamente, sau trebuiau să fie întrebuințați în alte părți. Aceștia au fost văzuți acasă și s'a dat loc la suspiciuni și zvonuri în opinia publică.

3). Peste tot există o atmosferă de bănuieli, care amplifică orice zvon, care este în stare să acuze de corupție pe oricine și induce în eroare și autoritățile oficiale.

4). Nu trebuie să se dea curs nici unor zvonuri anonime, ci numai la fapte concrete, pentru că s'ar putea prea bine ca să fie o tendință de compromitere a tot ce este funcționar român.

5). Chestiunea controverselor medicale nu poate fi înlăturată niciodată, ca fiind de ordine profesională și de convingerile medicului.

Ea s'a produs din cauză că la organizarea detașamentelor de lucru nu s'a făcut o triere serioasă bazată pe examinări clinice, radiografii, analize, cardiograme, etc. De altfel, executarea urgentă a ordinului Nr. 429/1941[1] a Ministerului Afacerilor Interne nu a permis acest lucru.

6). Chiar dacă sunt vinovați, nu se pot dovedi pentru că:

- pot fi unii vinovați direcți, care s'au lăsat corupți.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- pot fi traficuri de influenţe necunoscute.

- pot fi vinovaţi care au primit mită de la unii evrei, care, în mod legal, chiar fără a mitui, aveau dreptul să fie eliberaţi.

Dovedirea lor nu este posibilă decât întâmplător.

7). Nu s'au văzut vinovaţi printre organele militare pentru că:

Nu organele militare au organizat iniţial detaşamentele de lucru, ci prin aplicarea ordinului Nr. 31.200, au pus ordine în organizarea muncii de interes obştesc.

- Şefii militari de detaşamente sunt răspunzători de disciplina şi prezenţa evreilor, faţă de inginerii conducători ai lucrărilor, care şi ei au răspunderile lor.

Comandanţii C.R. nu numai că şi-au făcut datoria în mod cinstit, dar prin comisiile militare de pe lângă C.R., au cenzurat chiar hotărâri medicale date de medici profesori, întrebuinţaţi în Policlinicile C.F.R., înzestrate cu aparatele necesare şi au produs acea controversă medicală considerând ca apţi pe cei declaraţi inapţi.

Toate exceptările legale s'au făcut pe baza avizelor unor comisiuni compuse din reprezentanţii camerei de comerţ a Ministerului Economiei Naţionale, care nu puteau fi puse la îndoială nici de C.R. nici de Comand. Teritorial, nici de Marele Cartier General.

A fost un caz la un judeţ, unde un evreu fabricant de mături - a trebuit să fie lăsat acasă, în urma intervenţiei celor 50 lucrători români care îşi pierdeau pâinea zilnică dacă evreul îşi închidea fabrica de mături.

VI. PROPUNERI:

1). Întreaga chestiune de muncă de interes obştesc trebuie pregătită şi organizată din nou, astfel ca, fără a face ceva pripit, să se obţină pe lângă un maxim de randament şi liniştea opiniei publice, care este jenată de prezenţa lor.

2). Însuşi românizarea întreprinderilor evreieşti trebuie astfel organizată, încât să fie conduse de specialişti români, nu de diletanţi, care nu pot acţiona fără sprijin evreiesc.

3). Niciodată „Opinia Publică" nu va putea face deosebire între evreii legali scutiţi de muncile obşteşti ca exceptaţi la muncă, aşa că bănuielile, zvonurile şi colportajul va continua să compromită cinstea funcţionarilor români civili sau militari. Aci poate fi şi o ponegrire organizată de elemente duşmane neamului.

Numai formarea de ghetto-uri, de zone pur evreieşti, poate pune capăt acestei atmosfere, până se va găsi soluţia definitivă.

*

* *

Munca de interes obştesc urmează a continua în viitor după următoarele norme:

1). În anul 1941, munca de interes obştesc a evreilor va continua până la data de 15 Decemvrie 1941.

La data de 15 Decemvrie 1941, evreii întrebuinţaţi la această muncă se înapoiază la domiciliile lor, aceste domicilii se fixează însă, în mod obligatoriu, numai în capitalele de judeţ, reşedinţă a Cercului de Recrutare căreia ei aparţin.

Această dispoziţiune nu se aplică evreilor aflaţi în lagărele de internare.

2). În intervalul 15 Decemvrie 1941 – 1 Martie 1942, se suspendă executarea muncii de interes obştesc a evreilor, din cauza timpului nefavorabil.

3). În scopul organizării muncii de interes obştesc a evreilor, care reîncepe la 12 Martie 1942, Cercurile de Recrutare vor executa, între 15 Decemvrie 1941 şi 1 Martie 1942, următoarele operaţiuni:

a) Verificarea situației tuturor evreilor de pe raza C.R., respectiv şi înscrierea lor în registrele speciale.

Pentru fiecare evreu de la 18-50 ani se va întocmi livretul militar pentru evrei.

Modelul de registru şi modelul de livret sunt acelea arătate în Regulamentul asupra Statutului Militar al Evreilor, publicat în Monitorul Oficial Nr. 164 din 12 Iulie 1941.

b). Definitivarea scutirilor de la munca de interes obştesc acordate evreilor ținând seamă că au dreptul de a beneficia de scutire, următoarele categorii de evrei:

1.- Cei prevăzuți de art. 29 din Regulament şi anume:

- evreii foşti ofițeri, subofițeri, maiştri, submaiştri şi gagişti activi;
- evreii foşti ofițeri, subofițeri, maiştri, submaiştri şi gagişti în rezervă;

2.- Cei prevăzuți la art. 30 din Regulament şi anume: foşti tineri cu termen redus grade inferioare care ar fi trebuit să recruteze după promulgarea Decretului Lege relativ la Statutul Militar al Evreilor şi posedă cel puțin 8 clase de Liceu sau o şcoală similară şi au minimum 24 ani.

3.- Cei care vor fi socotiți indispensabili funcționării întreprinderilor comerciale importante şi instituțiilor financiare (aprobați de Marele Cartier General).

4.- Decorații de război cu medaliile şi ordinele: Virtutea Militară, Bărbăție şi Credință cu Spade, Steaua României, Coroana României cu Spade şi panglică de Virtutea Militară şi Ferdinand cu Spade.

5.- Patronii sau conducătorii de întreprinderi sau magazine evreieşti (câte unul de fiecare întreprindere sau magazin)

6.- Descendenții veteranilor care au avut grade de armată în războiul din 1877 (ofițeri şi subofițeri) şi celor căzuți în război, pe câmpul de luptă.

- Supuşii străini

- Cei care fac dovadă că au fost mobilizați pentru lucru la întreprinderi în anul 1941 (aprobați de M.C.G.).

Nici un evreu nu poate fi scutit, dacă nu are vârsta de cel puțin 24 ani împliniți la 31 Decemvrie 1941.

*

c). Acordarea scutirilor de muncă de interes obştesc a evreilor se dă în conformitate cu următoarele norme:

- Pentru cei prevăzuți la aliniatele a, b, d, e, f şi g. de sub punctul 2 de mai sus, scutirile se aprobă de Cercurile de Recrutare respective, în următoarele condițiuni:

- Să facă dovada cu acte legalizate că aparțin uneia din categoriile arătate mai sus, actele doveditoare prezentate se vor păstra la arhiva Cercului de Recrutare:

- Să depună la Cercul de Recrutare, odată cu aceste acte şi recipisa de plata taxei pentru scutire de munca de interes obştesc, ce se va fixa de Marele Cartier General şi Ministerul de Finanțe;

- Să depună la Cercul de Recrutare odată cu cele de mai sus şi recipisa de plata taxei militare pe anul expirat, dacă evreul nu a făcut munca de interes obştesc în timpul prevăzut de Regulament asupra D.L. relativ la Statutul Militar al Evreilor.

Pe baza actelor şi recipiselor prevăzute la aliniatele precedente, evreii în cauză, [vor fi] scutiți de Cercurile de Recrutare respective, pe tot anul 1942, fără altă formalitate.

Scutirea se operează de către Cercurile de Recrutare atât în registrul special al Cercului, cât şi în livretul individual special.

Cei care nu vor fi obținut scutirea până la 1 Februarie 1942, indiferent din ce motive şi indiferent de pregătirea ce au, vor intra în regimul normal de muncă de interes obştesc.

Pentru anul 1942, nu se va mai acorda mobilizare pentru lucru a evreilor aflați în întreprinderi; cei ce vor fi considerați necesari întreprinderilor vor putea activa numai în baza scutirii de muncă de interes obştesc, acordată cum s'a arătat mai sus.

Evreii în vârstă de peste 24 ani, considerați indispensabili vieții economice şi care nu intră în categoriile ce au dreptul la excepțiuni, pot să obțină scutirea în condițiunile următoare:

- Vor prezenta cereri motivate la Cercul de Recrutare respectiv; cererile având avizul prealabil al Camerei de Muncă;
- Cu avizul C.R. cererile întemeiate sunt trimise direct Marelui Cartier General;
- Nu pot fi luate în considerație de către Marele Cartier General decât cererile care vor fi sosit până la data de 15 Ianuarie 1942;
- Marele Cartier General va decide asupra fiecărei cereri în parte, după care le va înapoia Cercului de Recrutare, care va comunica imediat rezultatul celui interesat;
- Evreul care a primit răspunsul afirmativ de la C.R. va îndeplini, în cel mult 10 zile de la primirea răspunsului aceleaşi formalități pentru scutire ca şi cei din categoriile arătate la punctul 3 aliniatul a.
- După trecerea acestor 10 zile, evreul pierde dreptul de a beneficia de scutire.

VII. EXECUTAREA MUNCII DE INTERES OBŞTESC CU ÎNCEPERE DE LA 1 MARTIE 1942

Toți evreii între 18-50 ani, sunt obligați a presta munca de interes obştesc, conform D.L. asupra Statului Militar al evreilor şi Regulamentului respectiv, precum şi dispozițiunilor de mai sus, cu următoarele preciziuni:

a). În timp de pace:

- Evreii de la 18-21 ani inclusiv	3 luni pe an
- Evreii de la 21-23 ani inclusiv	tot anul
- Evreii de la 23-26 ani inclusiv	4 luni pe an
- Evreii de la 26-41 ani inclusiv	2 luni pe an
- Evreii de la 41-50 ani inclusiv	30 zile pe an

Învoiri şi permisii se vor da în condițiile în care se dau şi trupei aflate în aceeaşi situație.

Evreii până la 24 ani nu sunt exceptați pentru nici un motiv de la munca de interes obştesc; ceilalți vor putea fi exceptați de munca de interes obştesc în condițiunile arătate la Cap. 3.

b). În timp de război, durata muncii de interes obştesc pentru toate categoriile de evrei, este nelimitată, menținându-se însă excepțiunile acordate în interesul bunei funcționări a economiei țării.

Marele Stat Major poate suspenda munca de interes obştesc a evreilor, în anotimpurile nefavorabile desfăşurării ei.

c). Repartiția evreilor se va face începând de la 1 Martie 1942, ținând seamă de satisfacerea nevoilor în următoarea ordine de urgență:

- nevoile în strânsă legătură cu apărarea națională;

- nevoile Ministerelor şi celorlalte instituţiuni de stat, în legătură cu economia generală a ţării

d). Folosirea evreilor se va face numai pe detaşamente, tabere de muncă şi echipe speciale de evrei, astfel ca să nu se fărâmiţeze efectivele; utilizarea lor se va face în jurul lucrărilor ce se execută.

e). Încadrarea Detaşamentelor de evrei se va face cu ofiţeri activi şi rezervă, socotind:

- un ofiţer subaltern şi un subofiţer (activi sau rez.) la 250 oameni;
- un comandant de companie la 500 oameni;
- un comandant de batalion sau detaşament la 1000 oameni;
- 5% din efectivul fiecărui detaşament va fi format din gradaţi şi soldaţi români, pentru încadrare şi pază;
- un medic (evreu) la 500 oameni.

f). Transportul, hrănirea, cazarea, încadrarea cu specialişti şi procurarea uneltelor de lucru, cad în sarcina instituţiilor ce-i folosesc.

g). Comandamentul Teritorial şi Cercul Recrutare exercită autoritatea asupra tuturor taberelor de pe teritoriul respectiv.

Delegatul instituţiunei care foloseşte evreii şi comandantul de detaşament sunt răspunzători de bunul mers al programului.

În ceea ce priveşte disciplina, sancţiunile şi administraţia taberelor se vor aplica legile şi regulamentele militare.

h). Administraţia se va face numai de români.

i). Organizarea lucrului, impune:

- un program de activitate uniformă pe toată ţara (se va întocmi la timp de către Marele Stat Major şi se va trimite tuturor organelor interesate).
- meseriaşii şi specialiştii evrei, să fie întrebuinţaţi după pregătirea lor, fie în ateliere speciale create în interiorul taberelor de muncă, fie în diferite instituţiuni de stat care au nevoie de ei.

j). Drepturile şi datoriile evreilor sunt cele prevăzute în Regulamentul asupra Statutului Militar al Evreilor, cu următoarele precizări:

- când evreii titraţi specialişti sunt folosiţi în cadrul muncii de interes obştesc, în perioada în care sunt obligaţi a presta această muncă, au aceleaşi drepturi ca şi ceilalţi titraţi nespecialişti (drepturi de hrană şi întreţinerea, sau hrană în bani):
- când sunt chemaţi – după ce au executat perioada obligaţiunii ce au, ei vor fi consideraţi rechiziţionaţi, cu toate drepturile şi obligaţiunile ce decurg.
- când indiferent din ce cauze, evreii nu au fost chemaţi la munca de interes obştesc, atunci sunt obligaţi la plata taxelor militare, pentru timpul cât n-au prestat munca de interes obştesc.
- cine este scutit total de munca de interes obştesc va trebui să plătească o taxă de scutire al cărui cuantum se fixează de Marele Cartier General, de acord cu Ministerul de Finanţe. Această taxă va fi proporţională cu venitul evreului şi soţiei sale.
- pentru scutirile temporare se aplică procentul corespunzător perioadei de scutire.
- în timp de mobilizare sau război această taxă se va mări cu 50%.

Evreul care plăteşte taxa de scutire nu mai plăteşte taxele militare, procentul corespunzător perioadei respective.

Începând de la 1 Februarie 1942, legitimația evreilor de la 18-50 ani constă în livretul militar individual special cu fotografie şi cu toate mutațiile la zi.

Cine va fi găsit fără acest livret va fi arestat şi trimis imediat la muncă, în afară de sancțiunile prevăzute de legile pentru cei cu situația militară în neregulă.

VIII. STATISTICA:

Pentru a se putea face repartiția evreilor de către Marele Cartier General, Cercurile de Recrutare vor înainta prin Comandamentele Teritoriale, următoarele situații care trebuie primite la Marele Cartier General până al 1 Februarie 1942:

1). O situație după modelul anexă Nr. 9 la situația Md.K.1, de toți evreii de la 18-50 ani înscrişi în registre (câte o situație de fiecare Cerc de Recrutare).

2). O situație după acelaşi model, de evreii ce au rămas după ce se retrag cei scutiți de munca de interes obştesc.

3) O situație numerică pe cele 5 categorii de vârstă, de evrei ce nu au obținut scutirea de la munca de interes obştesc până la 1 Februarie 1942.

4). Tabele nominale şi separate pentru următorii specialişti evrei: medici, ingineri, arhitecți şi antreprenori, în care se vor trece următoarele date: vârsta, starea civilă şi dacă au fost scutiți de munca de interes obştesc până la 1 Februarie 1942.

IX. CONCLUZIUNI GENERALE:

Problema evreiască în țara noastră trebuieşte rezolvată.

Soluționarea din timp a propunerilor de mai sus, va permite ca în anul 1942, folosirea evreilor să se facă fără pripeală şi în condițiuni mai bune ca anul acesta.

Aceasta este o soluționare de moment – o amânare – a rezolvării totale care nu permite să fie alta - decât îndepărtarea din țară a tuturor evreilor, fără nici o excepție.

Este drept că evreii în țara noastră au prins rădăcini puternice, că ne-au făcut mult rău prin mijloacele lor de exploatare şi de corupție, precum şi prin ideile ce le-au propagat, dar tot aşa de drept este că au avut şi dețin un rol destul de important în industria şi comerțul românesc.

Sutele de cereri – îndreptate de români Marelui Cartier General, prin care dovedeau că anumiți evrei sunt de neînlocuit în diverse ramuri de industrie şi comerț, mi-au făcut convingerea că plecarea lor în massă, va lăsa goluri serioase, care vor provoca pierderi grele comerțului şi industriei noastre.

Îndepărtarea lor deci, va fi egală cu anumite pierderi destul de importante, ce trebuiesc prevăzute şi consimțite.

Dar ce a făcut neamul nostru fără sacrificii !

Nu eram oare conştienți că atacul pentru cucerirea Basarabiei ne va aduce pierderi – în români – şi că Basarabia va fi pustiită şi arsă ?

Cine ne-a putut opri să nu acceptăm asemenea sacrificii ?

Când evreii în țara noastră şi-au dat suficient arama pe față, dovedindu-se periculoşi din toate punctele de vedere, se vor găsi oameni în această țară care să-i ajute ca să mai rămână, pe motiv că plecarea lor va produce goluri şi micşorarea veniturilor statului, etc.?

Se pot echivala pierderile ce am suferit în campania din Basarabia, cu pierderile ce vom suferi prin plecarea evreilor ?

Desigur că nu.

Evreii trebuie să plece toţi până la unul şi să plece aşa cum au venit, lăsând în urmă toate bogăţiile ce le-au strâns în această ţară.

Momentul plecării evreilor trebuie însă să coincidă cu un moment de linişte în ţară, să fie românii acasă, iar în ţară cât mai puţini străini, pentru ca golurile ce se vor ivi, să fie completate numai cu români.

Plecarea lor însă nu trebuie să întârzie, este un moment istoric, ce trebuie prins, căci numai scăpându-ne de evrei, vom putea să fim stăpâni în ţara noastră.

ŞEFUL BIROULUI 7 B.
MAIOR, ss. Popescu Eugen
Popescu Eugen

9 NOEM. 1941

ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 566/1941, f. 1-12.

Documentul nr. 147

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

ORDONANŢA Nr. 23

NOI, ION ANTONESCU, MAREŞAL AL ROMÂNIEI, COMANDANT DE CĂPETENIE AL ARMATEI;

Prin Profesor G. Alexianu, Guvernator civil;

Văzând că pe teritoriul Transnistriei se găseşte o numeroasă populaţie evreească, care a fost evacuată din diferite zone de luptă, pentru a asigura spatele frontului;

Văzând necesitatea organizării traiului în comun a acestei populaţii evacuate;

Văzând că această populaţie trebueşte să-şi poată găsi un mijloc de existenţă pe proprie socoteală şi prin muncă;

În virtutea deplinelor puteri acordate prin Decretul Nr. 1 din 19 August 1941, dat la Tighina[1];

ORDONĂM:

Art. 1. Toţi evreii veniţi din zonele de luptă ale frontului din Transnistria, precum şi evreii din Transnistria, care pentru aceleaşi consideraţiuni au fost deplasaţi în anumite centre, sau acei cari vor mai fi deplasaţi în anumite centre, sau acei cari vor mai fi deplasaţi, sunt supuşi regulelor de viaţă stabilite prin prezenta ordonanţă.

Art. 2. Inspectoratul Jandarmeriei din Transnistria, fixează localităţile unde evreii pot fi cazaţi.

1 Nu se publică. Vezi textul Decretului în ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 597/1941, f. 2.

Evreii vor fi cazați ținându-se seamă de numărul membrilor familiilor, în locuințele părăsite de refugiații ruşi sau evrei.

Fiecare familie de evrei care primeşte o locuință, va avea îndatorirea să o pună de îndată în bună stare şi să o țină curat.

Dacă aceste locuințe nu vor fi suficiente, evreii vor fi cazați şi în locuințele particularilor ce se vor destina, urmând a plăti chiria ce se va stabili.

Art. 3. Toți evreii dintr-o comună vor fi înscrişi într'un registru special, în care se va trece:

Numele şi Pronumele, naționalitate, religia, vârsta, profesiunea şi localitatea de unde vine.

Fiecărui evreu i se va elibera un bilet de identitate, cu arătarea tuturor acestor date.

Art. 4. Nici un evreu nu poate părăsi comuna în care i-a fost fixat domiciliul, decât cu autorizația Prefectului Județului.

Art. 5. Toți evreii dintr-o comună formează o colonie care se administrează de şeful de colonie, numit dintre evrei de Pretorul Raionului.

Şeful de colonie este ajutat de conducătorii de grupuri.

Fiecare şef de colonie, va numi dintre evrei, la un grup de 20 evrei, un conducător de grup, care răspunde de prezența tuturor membrilor grupului, îngrijeşte de bunăstarea grupului şi aduce la cunoştința autorității orice abatere a vreunui membru al grupului.

Şeful coloniei şi conducătorii grupului, răspund personal de prezența tuturor evreilor din colonie şi de executarea tuturor dispozițiunilor ce se ordonă de Administrație şi Jandarmerie.

Art. 6. Şeful coloniei este obligat a da tablou de toți profesioniştii, meseriaşii şi oamenii valizi buni de muncă ai coloniei. Pe baza tablourilor date de şeful coloniei, primarul comunei va organiza munca în colonie şi în comună astfel:

Meseriaşii vor fi obligați a presta orice muncă li se va cere, potrivit specialității lor.

Profesioniştii vor sta la dispoziția autorităților comunale şi vor fi întrebuințați ori de câte ori nevoia va cere.

Muncitorii cu brațele vor sta la dispoziția primăriei şi vor presta orice muncă li se va cere în folosul coloniei şi în folosul comunei, sau la munci de folos obştesc.

Ei vor fi utilizați la muncile agricole, la reparațiuni de drumuri sau poduri, la tăiatul lemnelor în păduri, la cărat de piatră sau alte materiale.

În schimbul lucrului real efectuat, muncitorul va primi un bon de alimente în valoarea unei zile de muncă socotindu-se ziua de lucru la una marcă pe zi pentru muncitori cu brațele şi două mărci pe zi pentru profesioniştii calificați.

Organele Jandarmeriei, vor inspecta şi controla încontinuu coloniile evreeşti aducând la cunoştința organelor superioare constatările făcute.

Art. 7. Întrebuințarea evreilor la muncă dintr-o comună într-alta, se face cu aprobarea Prefectului de Județ.

Aducerea specialiştilor dintr-un județ într-altul pentru a presta munci, se face numai cu aprobarea Directorului Administrației şi Muncii din Guvernământ.

Art. 8. Orice evreu găsit în altă localitate decât aceia în care i s'a fixat domiciliul, fără să aibă aprobarea autorității va fi considerat ca spion şi sancționat imediat după legile militare în timp de răsboi.

Art. 9. Evreii specialişti vor putea fi utilizați, cu aprobarea Guvernământului, în toate lucrările necesare refacerii industriei, distrusă de răsboiu, punerii în funcțiune a fabricilor, sau în orice alte întrebuințări se vor socoti necesari.

Art. 10. Domnii Prefecţi de Judeţe şi Dl. Inspector al Jandarmeriei, sunt însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a prezentei ordonanţe.

Dată în Cabinetul nostru astăzi, 11 Noembrie 1941

GUVERNATOR
(ss) Prof. G. Alexianu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 42-46; fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 359; *Buletinul Transnistriei*, Odessa, 1943, p. 207-209 (În continuare se va cita *Buletinul Transnistriei*); Ancel, *DCFRJH*, volumul V, documentul nr. 112, p, 176-177.

Documentul nr. 148

CABINETUL MILITAR AL CONDUCĂTORULUI STATULUI
Biroul 2
Nr. 3942/M[1]

15 Noembrie 1941

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
DOMNUL SECRETAR GENERAL[2]

CONFIDENŢIAL-PERSONAL

Subsecretariatul de Stat al Marinei şi Ministerul Afacerilor Interne comunică, că au fost sesizate de cereri semnate de evrei pentru autorizarea de emigrări din România.

Ministerul Afacerilor Interne opinează că emigrarea nu trebue aprobată, întrucât evreii ar putea duce informaţii defavorabile ţării şi Axei şi ar putea face propagandă anto-românească, o parte din ei înrolându-se chiar în armatele potrivnice Axei.

Opinia noastră este că, faţă de temerile Ministerului de Interne, stimularea emigrării evreilor oferă un complex de avantagii dintre cele mai reale.

1 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Afacerilor Externe cu Nr. 23.607 din 18.11.1941.

2 Gheorghe Davidescu (1892-1973), avocat şi diplomat de carieră român. Licenţiat în Drept, doctor în Drept la Universitatea din Budapesta. În 1920 intră în diplomaţie; secretar de legaţie la Legaţia din Budapesta (20.01.1921-01.01.1925); secretar de legaţie în cadrul centralei Ministerului de Externe (01.01.1925-05.06.1927); secretar de legaţie (din 1932 consilier de legaţie) la Legaţia din Varşovia (05.06.1927-01.08.1933); consilier de legaţie în cadrul centralei Ministerului de Externe (01.08.1933-01.10.1935); ministru plenipotenţiar la Tallin (01.10.1935-01.03.1939); ministru plenipotenţiar în cadrul centralei Ministerului de Externe (01.03-01.10.1939); ministru plenipotenţiar la Moscova (01.10.1939-10.08.1940); ministru plenipotenţiar în cadrul centralei Ministerului de Externe (10.08.1940-11.10.1941); secretar general al Ministerului de Externe (11.10.1941-01.10.1944); trecut în cadrul reorganizării Statului (din 24.07.1945); pus în disponibilitate (din 23.11.1946). A fost arestat preventiv la 30.09.1959 sub acuzaţia de „uneltire contra ordinii sociale”. A trecut prin închisoarea Codlea, fiind eliberat la 20.01.1960.

Într-adevăr, serviciile pe care le-ar putea aduce emigranții evrei adversarilor noştri nu sunt nici de cum atât de periculoase, întrucât evreii sunt în genere de valoare militară neînsemnată, iar în ceeace priveşte propaganda ce ar putea face şi informațiile ce ar duce, ele nu ar depăşi în valoare cele pe cari Serviciul de Informații American, care lucrează tot cu evreii, şi le poate procura în țară.

În schimb, emigrarea evreilor din Regat, cei din Bucovina şi Basarabia urmând a fi deportați, ar prezenta următoarele avantaje:

- s'ar micşora numărul evreilor din Regat, deveniți indezirabili;
- vor emigra evreii înstăriți cari sunt şi cei mai periculoşi;
- dându-li-se un termen scurt pentru emigrare, evreii ar fi siliți să lichideze repede afacerile lor în avantajul românilor;
- emigranții îşi vor lăsa în țară o parte din avere care va reveni patrimoniului național, nefiind lăsați să ia cu ei decât o parte din bani.

Emigrarea s'ar face, evident, pe mare, iar destinația ar fi Palestina. Ea s'ar efectua în măsura în care Turcia ar admite tranzitul, pentru care intervin cei interesați, sau pentru care ar putea interveni şi Statul român.

Această chestiune în afară de aspectul ei internațional prezentând şi un interes deosebit pentru puterile Axei, vă rugăm să binevoiți a dispune să ni se comunice avizul D-voastră asupra soluției pe care ar urma s-o adopte România şi demersurilor ce ar urma să se facă pentru a se cunoaşte intențiile marilor săi amici.

Această chestiune urmând să fie prezentată Domnului Mareşal, Conducătorul Statului, vă rugăm să binevoiți a ne comunica rezultatul cât mai neîntârziat.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel,
ss. Davidescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 17, f. 73-74.

Documentul nr. 149

Confidențial personal

Nr. 220
1941 Luna XI Ziua 17[1]
Inspectoratul Jandarmi Chişinău
către
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
Serviciul Jandarmeriei

Am onoare a raporta că Legiunea Jand. Soroca ne informează despre următoarele abuzuri săvârşite la Lagărul de evrei Otaci de către Comandantul acelui lagăr, Locot. Roşca[2].

1). Într'una din zile acest ofițer a făcut percheziție jandarmilor care păzeau acel lagăr, cu care ocazie a găsit şi confiscat de la aceştia sume de bani, variind între 12.000 şi 25.000, precum şi obiecte prețioase de aur.

Pentru moment, atât banii cât şi aurul au fost confiscați, însă, ulterior, în urma amenințărilor făcute de jandarmii lagărului, că şi ei vor reclama abuzurile făcute de ofițerii lagărului, s'au restituit banii şi li s'au oprit numai aurul de către Locot. Roşca.

2). La sosirea unui convoi de evrei din Rădăuți, la început toți au fost instalați în lagăr, iar mai târziu în schimbul unor sume importante de bani (120.000), ce au fost dați Locot. Roşca, cei mai bogați au fost scoşi din lagăr şi băgați prin diferite case particulare, prin împrejurimile gării. Aceasta a durat aproape o săptămână de zile, crezând că în acest interval de timp se va revoca ordinul de trecerea lor în Ucraina.

3). Cu ocazia sosirii ultimului detaşament de evrei de la Ediniți, suntem informați de asemenea că s'au făcut abuzuri prin aceea că evreii, în loc să fie trecuți, imediat ce au sosit, pe jos în Ucraina, au fost opriți timp de o săptămână la Nistru, după care au fost trecuți în Transnistria, cu toate căruțele care aveau cai buni, deşi de către şeful postului Otaci s'a atras atențiunea Căpt. Popescu[3] că nu trebuia să admită aceasta.

1 Documentul a fost înregistrat de Inspectoratul General al Jandarmeriei cu Nr. 50.316 din 21.11.1941.

2 Augustin Roşca (1911-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de jandarmerie (1932-1934). Intră în Jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1934). Comandantul lagărului de evrei Otaci (din 15.10.1941); comandantul Companiei 60 Poliție (01.06.1941-1943); ofițer în cadrul Inspectoratului de Jandarmi Iaşi (1944). Arestat de autoritățile comuniste în 1950, a fost învinuit de crime de război – „în calitate de comandant al detaşamentului de evrei Secureni a permis executarea unor evrei” – şi condamnat în 1953 la 6 ani închisoare. A trecut prin închisorile Jilava, Craiova, Nistru, Alba Iulia, fiind eliberat în 04.11.1955. Sublocotenent (din 01.07.1934); locotenent (din 01.03.1938); căpitan (din 24.01.1943).

3 Titus Popescu (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1917-1919). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1919). Ofițer în cadrul comandamentului Armatei a 3-a (05.07-13.12.1941); ofițer în cadrul Direcției Superioare a Motomecanizării (13.12.1941-25.02.1945); ofițer în cadrul Direcției Controlului Industriei de Război (25.02-15.06.1945); comandant al Atelierelor Centrale Auto-Găeşti (15.06.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Căpitan

De atunci au trecut aproape 2 săptămâni de zile şi aceste căruțe, încă nu s'au reîntors din Ucraina.

Mai suntem informați că pentru aceste căruțe s'ar fi încasat peste 100.000 lei, şi după informațiunile Notarului-primar Posmasanu[1], aceşti bani ar fi fost încasați tot de către Locot. Roşca şi că acesta de când a venit la acest lagăr, ar fi făcut afaceri de peste 2.000.000 lei, bani care au fost transportați de soția acestuia care-i duce în regat personal sau prin jand. sergent major Batca[2].

Pentru faptele arătate mai sus, propunem să se facă concomitent anchete şi la lagărul Otaci şi în oraşul Roman, de unde este soția şi familia acestuia, de preferință organe străine de Legiunea Roman.

Inspector Jandarmi Chişinău
Colonel, ss. Meculescu[3]
T. Meculescu

*) Adnotare:
„Comisie a Jandarmeriei de cercetare a Lagărului Otaci. Un ordin către Legiunile de Jandarmi Făgăraş şi Roman, luând autorizațiile legale a face percheziție la locuința Locotenentului Roşca spre a vedea dacă nu găsesc valori şi materiale aduse lui Roşca. Colonel ss. indescifrabil".

ANIC, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 102/1941, f. 119.

(din 01.10.1929); maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 23.03.1944 cu vechimea din 31.10.1942).

1 Nu a putut fi identificat.

2 Nu a putut fi identificat.

3 Teodor Meculescu (1889-1982), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1912-1914). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.09.1920. Comandant al Inspectoratului Jandarmeriei Dobrogea (1936-02.07.1941); comandant al Inspectoratului Jandarmeriei Chişinău (02.07.1941-18.06.1942); trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 18.06.1942 şi menținut în activitate până la demobilizarea armatei; trecut în pozițiune de rezervă la 31.12.1943; concentrae în funcția de comandant al Inspectoratului Jandarmeriei Chişinău (01.01-26.09.1944); desconcentrat la 26.09.1944. În 1945 este arestat (11.02-09.05.1946), acuzat de „arestări şi măsuri rasiale ca Inspector de Jandarmi în Basarabia", judecat şi condamnat de Tribunalul Poporului la 28.02.1946 la 15 ani temniță grea. În urma recursului este achitat şi pus în libertate. Rechemat în activitate este numit comandant al Corpului de Gardieni Publici (din 08.06.1946); transferat la Regimentul de Securitate Bucureşti (din 01.02.1949). Arestat de autoritățile comuniste la 12.08.1948, a fost acuzat că în calitate de „inspector de jandarmi la Chişinău a dispus exterminarea evreilor şi a 20 de paraşutişti şi 5 cetățeni sovietici", judecat şi condamnat în 1950 la 8 ani temniță grea. A trecut prin închisorile Piteşti, Jilava, Văcăreşti, fiind eliberat la 15.10.1955. Este din nou arestat la 06.02.1960 şi condamnat la 14 ani detenție grea sub acuzația de „activitate intensă contra clasei muncitoare". Trece prin închisorile Jilava şi Gherla, fiind eliberat la 23.06.1964. Locotenent-colonel (din 01.01.1934); colonel (din 25.10.1939); general de brigadă (din 1944).

Documentul nr. 150

Subcentrul Nr. 4 Balta

NOTĂ CONTRAINFORMATIVĂ Nr. 247
din 19 Noembrie 1941

I. METODE ÎNTREBUINȚATE DE JIDANI SPRE A NU LI SE INTERNA COPIII ÎN LAGĂRE

1. În ultimul timp, jidanii din Transnistria îşi plasează copiii la familiile creştinilor, retribuindu-le această bună voință cu sume mari de bani, giuvaericale sau obiecte de valoare.

Pentru aceasta, se adresează comuniştilor, simpatizanților fostului regim şi – în special – populației sărace.

2. Metoda de mai sus a fost întrebuințată şi în Basarabia.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 410, f. 49.

Documentul nr. 151

COMANDAMENTUL CORPULUI III ARMATĂ

Confidențial
Personal

Nr. 24.641 din 20 Nov. 1941[1]
CORPUL III ARMATĂ
către
Domnul Ministru al Ap. Naționale[2]
Bucureşti.

Am onoare a raporta următoarele:

1). La sosirea noastră în garnizoana Chişinău, fiind informați de organele noastre contrainformative, că în Ghetou se produc abuzuri, am luat măsura să se schimbe imediat comandantul ghetoului şi întreaga pază, dând totdeodată instrucțiuni noului comandant de a face investigațiuni pentru aflarea celor care au comis abuzuri şi a evreilor care caută să iasă din ghetou prin dare de mită.

2). În ziua de 29 Oct. 1941, comandantul ghetoului mi-a raportat – de față fiind şi Procurorul Militar de serviciu în ghetou – că servindu-se de un agent interpus, o serie

1 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Apărării Naționale, Cabinetul Ministrului, cu Nr. 11.956 din 25.11.1941.
2 Mareşalul Ion Antonescu.

de evrei ar fi dispuşi să dea bani şi metale prețioase în valoare de circa 2 milioane lei, pentru a obține autorizație de ieşirea din ghetou şi trecerea peste Prut.

3). Pentru a putea pune mâna pe aceste valori, am aprobat întinderea unei curse, cu ajutorul a 5 pretinse autorizațiuni, cu care ocazie în seara acelei zile şi în dimineața zilei de 30 Oct. 1941 s'au confiscat bijuteriile trecute în alăturatele procese verbale[1], a căror valoare, după declarațiile evreilor, s'ar ridica la suma de 1.250.000 lei, însă, nedispunând de un expert în materii, valoarea lor nu a putut fi evaluată, motiv pentru care s'au lăsat în păstrarea Procurorului Militar.

4). Evreii în cauză, au fost evacuați conform ordinelor superioare, astfel că sancționarea lor din punct de vedere penal nu a fost posibilă, ca unii care nu mai puteau rămâne în țară.

5). Evrei ca ROZA ATATCHI[2], care promisese că va da bijuterii în valoarea de lei 1.500.000, nu a dat nimic şi nu a fost găsită în ghetou, fiind în curs de cercetare spre a se stabili dacă a fost evacuată sau a fugit din ghetou.

Propunem că e cazul a se numi un expert pentru estimarea bijuteriilor şi a stabili organul ce urmează a primi aceste valori, pentru a intra în patrimoniul Statului.

Totdeodată se înaintează prin delegatul nostru Căpitan Magistrat Ilarie Cârlea[3], ce a fost Procuror de serviciu în ziua constatării faptului şi care a avut în păstrare corpurile delicte, bijuteriile trecute în procesele verbale anexe, rugându-vă să binevoiți a dispune.

COMANDANTUL CORPULUI III ARMATĂ
General de divizie ss. V. Atanasiu[4]

Vasile Atanasiu

*) Adnotare:
„Văzut General ss. Pantazi 1941.XI.24".

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 265, f. 606.

1 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.
2 Nu a putut fi identificată.
3 Ilarie Cârlea (1910-?), magistrat militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1931); confirmat definitiv în magistratură la 11.07.1941. Procuror în cadrul Tribunalului Militar al Diviziei 21 Infanterie (1940-22.06.1941); procuror în cadrul Tribunalului Militar al Corpului 3 Armată (din 22.06.1941). Arestat de autoritățile comuniste în 1951 sub acuzația că „a dat ajutor celor ce au făcut execuții de populație civilă". A trecut prin închisorile din Făgăraş şi Jilava, fiind eliberat la 25.01.1952. Sublocotenent magistrat (din 01.07.1931); locotenent magistrat (din 15.03.1937); căpitan magistrat (din 10.05.1941).
4 Vasile Atanasiu (1886-1964), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1905-1907) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1907), participă la primul război mondial. Comandant al Corpului 3 Armată (22.06.1941-20.03.1943); inspector şi director superior al Artileriei în Subsecretariatul de Stat al Armatei de Uscat (20.03.1943-12.02.1945); comandant al Armatei a 1-a (13.02.1945-20.05.1946); trecut în rezervă în 1948. General de divizie (din 08.06.1940); general de corp de armată (din 18.07.1942); general de armată (din 11.04.1945).

Documentul nr. 152

20/XI.1941
Inspectoratul Jandarmi Transnistria
către
Inspectoratul General al Jandarmeriei

Am onoare a vă raporta următoarele:

După ocuparea Odessei de trupele noastre, suntem informați că o mulțime de foşti comunişti şi terorişti şi cari se refugiaseră cu trupele sovietice în Odessa, au început a se infiltra în diferite localități.

Astfel: individul Colev Teodor[1], în timpul regimului sovietic a fost magazioner la Razdelnaia.

Acest individ în timpul retragerii ruse a adunat împreună cu un jidan tot ce a fost de valoare, apoi a dat foc la case şi magazii.

La trecerea prin sate ordona în numele sovietelor să se dea foc la toate culturile depe câmp.

Întrucât astfel de indivizi vor împăna întreg teritoriul Transnistriei şi dacă acum nu se dedau la fapte de ostilitate față de noi, nu vor aştepta decât momentul favorabil ca să înceapă activitatea din trecut.

Cum a li se dresa acte şi a-i trimite în judecata Tribunalelor Militare, pentru fapte petrecute sub regimul sovietic, nu cred a fi o măsură potrivită, cu onoare vă rog să binevoiți a aprecia şi a ne da ordin de urmare, opinia mea fiind că numai un procedeu de exterminare a unor astfel de criminali şi fanatici comunişti ar putea scăpa omenirea de pericolul comunist.

Inspector Jandarmi Transnistria
Colonel
ss. Broşteanu

Pt. conformitate ss. indescifrabil

*) Adnotare:
„Dosar 146/1945”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 307.

1 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 153

SECRET

No. 2501
26 Noembrie 1941[1]
INSPECTORATUL JAND. TRANSNISTRIA
către
COMANDAMENTUL ARMATEI A 3-a
Statul Major, Secția 2-a
La Ordinul Nr. 27.808[2]

Am onoare a vă raporta următoarele:

1. Lagărele pentru evrei pe Bug, au luat ființă încă din Septembrie 1941.

2. Lagărele sunt înființate în comune după cum arată mai jos:

a. Pentru evreii veniți prin punctul Moghilev, în comunele:

- Lucincik-Goroj-Koriskov-Kopaj-Gorod-Kudievki-Kiltki.

b. Idem, pentru cei veniți prin Iampol, comunele:

- Balanovka-Obodovka-Toracanovka-Zabocrita-Piatcovka-Lorena-Bersad-Voitovka-Ustje şi Mankovka.

c. Idem prin punctul Ribnița, comunele:

-Krizkipina-Slobodca-Kiedvilovca-Lucanovka-Gozdovca-Sirovo-Voloschina-Agerejevka- Stefanovka-Bovrik-Zozenova-Gelbinovo-Liubosovka-Poznovka-Gereopcovo.

d. Idem, prin punctul Iaska, în comunele:

- Bogdanovka.

e. Idem, pentru cei veniți prin Tiraspol:

- În ghetoul din Tiraspol.

Afară de aceste lagăre, mai sunt ghetouri în: Odessa, Tiraspol, Balta şi Golta. Numărul evreilor depuşi în lagăre, este după cum urmează:

a. În comunele unde sunt internați cei veniți prin Moghilev.	47.545.
b. Idem Iampol.	30.981.
c. Ribnița.	27.113.
d. Tiraspol.	163.
e. Jeska.	2.200.

În total 110.002 evrei.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 28.538 din 03.12.1941.

2 Prin ordinul Nr. 27.808 Armata a 3-a solicita Inspectoratului de Jandarmi Transnistria să raporteze stadiul înființării lagărelor de evrei pe Bug, specificând:
„[...]
- dacă aceste lagăre au luat ființă.
- locurile unde sunt sau vor fi instalate,
- numărul evreilor depuşi în fiecare lagăr,
- capacitatea lagărelor. Paza şi administrarea lor,
- ce măsuri sanitare au fost luate.
[...]. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 64.

4. Comunele unde sunt aceste lagăre, nu mai pot suporta alt număr de internabili evrei, plasându-se un număr mult mai mare decât capacitatea de cartiruire a comunelor.

- Efective de pază nu sunt destinate, evreii sunt predați în supravegherea primăriilor şi a Plotoanelor de jandarmi respective, care prin patrulările ce fac asigură paza lor.

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Colonel, ss. Broşteanu
E. Broşteanu

*) Adnotare:
„Biroul 2. La chestiune ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 64.

Documentul nr. 154

D.G.P.
– 30 Noembrie 1941 –

Printre evreii din Cernăuți domneşte îngrijorare în urma ştirilor primite de la evreii evacuați, în sensul că au fost deposedați de bunurile avute asupra lor, în drum spre Moghilău, unde vor rămâne o mică parte dintre cei evacuați; ceilalți urmând a fi duşi spre o destinație necunoscută.

Evreii discută că în cazul unei evacuări totale se vor produce sinucideri în massă.

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 263, f. 95.

Documentul nr. 155

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Cabinetul Ministrului

INSTRUCȚIUNI
pentru aplicarea dispozițiunilor Decretului Lege Nr. 2909/941[1]

Toți evreii majori, bărbați sau femei, arătați la art. 2 din lege, sunt obligați să predea Statului în mod gratuit efecte civile de îmbrăcăminte.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 250 din 21.10.1941. Decretul-Lege Nr. 2909 din 20.10.1941 pentru obligarea evreilor de a contribui la constituirea de stocuri de îmbrăcăminte în interes social.

Conform Deciziei Ministeriale Nr. 2504 din 20 Noemvrie 1941[1] şi ordinului telegrafic Nr. 86.559 din 20.XI.1941[2], sunt scutiţi de a preda efectele impuse, toţi evreii care sunt ţinuţi în cadrele armatei, potrivit dispoziţiunilor Decretului Lege din 9 August 1940[3] şi Statutului militar al evreilor din 4 Decemvrie 1940[4].

Felul şi cantitatea de efecte ce fiecare evreu este obligat să dea, este acea fixată prin art. 3 şi 4 din lege cu următoarele excepţii:

- Se pot primi scurte de postav de lână, în locul paltoanelor.
- Ismene, flanele de bumbac sau de lână, precum şi chiloţi (ismene scurte în locul ismenelor de pânză).
- Pantofi bărbăteşti în proporţie de 50% din totalul încălţămintei (bocancilor sau ghetelor) fixată prin lege sau cisme fără nici o restricţiune în ceea ce priveşte cantitatea ce se predă.
- Flanele groase de bumbac, în locul flanelelor de lână.
- Efectele din categoria celor fixate, prin lege, care au fost predate de către evrei cu începere de la 22 Iunie 1941, pe baza altor dispoziţiuni, se vor deduce din quantumul total de efecte ce au de predat, dacă fac dovada cu acte legale.

Evreii predau efectele fixate de lege comunităţii evreieşti din localitatea respectivă, sau la comunitatea evreiască cea mai apropiată de domiciliul lor.

Tot acestor comunităţi, fiecare evreu va preda un certificat eliberat de percepţia sau percepţiile în matricolele cărora se află înscris, din care să se constate venitul total brut anual, provenit din adunarea tuturor veniturilor cu care este înscris în matricolele fiscale pe exerciţiul 1940/1941. Acei care nu sunt înscrişi în matricolele fiscale, vor preda un certificat constatator că nu sunt înscrişi.

Evreii botezaţi pot preda efectele şi certificatul fixat de lege, prin Parohiile de care aparţin. În acest scop s'a intervenit pe lângă Sf. Patriarhie să dea dispoziţiuni Parohiilor din întreaga ţară, să procedeze potrivit formelor prevăzute de Decretul Lege Nr. 2909/941 şi să predea efectele primite de la evreii botezaţi direct autorităţilor însărcinate de lege cu primirea lor.

Pentru efectele şi certificatul predat, fiecare evreu va primi de la comunitatea sau Parohia respectivă, o chitanţă care trebuie să cuprindă:

- Numele, prenumele şi domiciliul evreului care a predat efectele.
- Venitul brut total anual indicat în certificat şi felul şi cantitatea de efecte predate.

Efectele adunate de la evrei de către comunităţile evreieşti şi Parohii, se vor preda de către aceştia la Batalionul Administrativ al Comandamentului Teritorial, pe raza căruia se găseşte localitatea respectivă.

Pentru garnizoana Bucureşti, efectele adunate se predau la Depozitul Central de Echipament al Armatei.

1 Decizia Ministerială Nr. 2504 din 201.11.1941 a Ministerului Apărării Naţionale, referitoare la scutirea pentru evreii menţinuţi în cadrele armatei de a preda efectele civile impuse prin Decretul-Lege Nr. 2909 din 1941. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 279 din 24.11.1941.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

Potrivit ordinului telegrafic Nr. 85.131 din 13 Noemvrie 1941[1], efectele adunate de comunitate şi parohii, se vor preda la autoritățile arătate pe măsură ce se primesc de la evrei; încheierea şi lichidarea socotelilor, rămânând să se facă ulterior, după expirarea termenului de predarea efectelor fixat prin lege.

Pentru a se înlesni comunităților evreieşti să predea în termenul fixat de lege, efectele adunate de la evrei, garnizoanele vor executa cu strictețe ordinele telegrafice Nr. 89.228 din 23 Noemvrie 1941 şi Nr. 91.218 din 30 Noemvrie 1941[2], adresate tuturor Comandamentelor Teritoriale, adică la nevoie vor pune la dispoziție mijloace pentru transportul efectelor de la Depozitul Comunității la depozitele armatei.

Efectele adunate de la comunități fiind considerate ca aparținând armatei, se vor transporta la sediul batalionului cu foi de drum pe C.F.R., garnizoanele făcând toate demersurile pentru obținerea vagoanelor şi îndrumarea lor cât mai neîntârziat la destinație.

Transportul efectelor de la depozitele comunităților la gară, precum şi de la stația de destinație la sediul Batalionului Administrativ, se va face prin îngrijirea garnizoanei respective, punându-se la dispoziție mijloace de transport.

În garnizoanele în care comunitățile au strâns cantități importante de efecte, s’au instituit comisiuni speciale pentru a primi şi recepționa efectele chiar în acele garnizoane unde s’au recepționat şi primit, luându-se toate măsurile de siguranță.

Pentru încheierea şi lichidarea socotelilor, imediat după expirarea termenului de predarea efectelor, fixat prin lege, comunitatea evreiască va prezenta şi preda autorităților militare unde au depus efectele:

a). Certificatele originale eliberate fiecărui evreu de către percepția fiscală.

b) Un tabel de toți evreii din localitatea respectivă, semnat de conducătorii comunității, care va cuprinde:

- Numele şi prenumele tuturor evreilor din localitatea respectivă, sau din localitățile în care nu se află comunități evreieşti,
- Adresă (strada şi numărul),
- Felul şi cantitatea efectelor predate de fiecare evreu, potrivit legii, în raport cu venitul la care este impus.

Tabelul va fi verificat de către Biroul Populației din localitatea respectivă şi certificat că conține pe toți evreii înscrişi în localitate.

Comisiile care au recepționat şi primit efectele de la comunități, vor verifica cu cea mai mare atenție aceste acte, stabilind cu precizie dacă comunitatea a strâns de la evrei şi a predat întreaga cantitate de efecte ce rezultă față de numărul evreilor din localitate şi veniturile cu care sunt înscrişi în matricolele fiscale pe exercițiul 1940/1941.

În cazul când se va constata că s’au predat efecte mai puține, comisiunile vor stabili:

- Numele, prenumele şi adresa evreului care nu a executat dispozițiunile legii,
- Felul şi cantitatea de efecte ce a predat în minus, față de cantitatea ce trebuia predată, conform legii.

Toți cei ce se vor dovedi că s’au sustras de la aplicarea dispozițiunilor Decretului Lege Nr. 2909/941, vor fi deferiți imediat Tribunalelor Militare.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

*

* *

Controlorii investiţi cu această calitate de Ministerul Apărării Naţionale prin delegaţiune specială, sunt obligaţi a controla şi supraveghea:

1). Executarea întocmai a instrucţiunilor de faţă cunoscând că nici un evreu nu poate să predea efectele decât numai comunităţii evreieşti sau parohiilor şi că nici o altă persoană nu poate primi aceste efecte.

2). Efectuarea predărilor de efecte de către comunitate şi parohii prin încheierea actelor şi formelor fixate de lege şi arătate în aceste instrucţiuni.

3) Efectuarea primirii efectelor de către autorităţile militare şi transportul lor către depozitele armatei, veghind cu cea mai mare atenţie de a nu se înstrăina sau schimba efectele adunate.

4) Va controla şi stabili cauzele întârzierii predărilor de efecte precum şi actelor impuse de Lege (certificatele fiscale şi tabelele nominale de evrei aflaţi înscrişi în registrele comunităţii şi Biroului Populaţiei), luând în acest scop contact cu autorităţile de stat şi comunităţile evreieşti.

5) Va controla şi supraveghea dacă comandamentele teritoriale execută cu strictețe toate ordinele primite de la Minister în legătură cu strângerea efectelor de la evrei precum şi dacă raportează precis cantităţile primite (ordinul Nr. 840 din 27 Noemvrie 1941[1]).

6) Va supraveghea ca comandamentul teritorial să înainteze imediat după terminarea tuturor operaţiunilor, situaţia efectelor adunate, ordonată cu Nr. 82.998 din 7 Noemvrie 1941[2].

7) Toate abaterile constatate în executarea dispoziţiunilor legii şi prezentelor instrucţiuni, se vor raporta imediat, direct M.A.N. Cabinet[3].

p. MINISTRUL APĂRĂRII NAŢIONALE
SUBSECRETAR DE STAT
General de Divizie
C. Pantazi

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 809, f. 82-84.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Pentru maniera aplicării prevederilor Decretului-Lege Nr. 2909/1941 şi a instrucţiunilor aferente a se vedea documentul intitulat „Rezultatul controlului la garnizoane pentru primirea efectelor colectate de la Comunităţile Evreieşti”. AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 809, f. 111-115.

Documentul nr. 156

HUGHES

CARPAȚI[1]
Secția 2-a
Raport contrainformativ

1. Starea de spirit: față de lipsurile şi greutățile vieței, în general calme stop. Lipseşte pâinea, totuşi populația învățată cu nevoile, a înlocuit acest aliment de primă necesitate cu cartofi, morcovi, etc., care au început să fie aduşi, din zi în zi mai mult pe piață stop. Populația este nemulțumită din cauza lipsei unui sistem monetar, stabil şi ferm pentru a îndepărta sistemul schimbului în natură greoi şi foarte dezavantajos pentru cei lipsiți de alimente stop. Funcționarii şi lucrătorii angajați pe la diverse instituții româneşti intenționează să primească serviciile nefiind plătiți şi neprimind alimente stop. Autoritățile comunale fac sforțări să poată aduce o parte din grâul repartizat de Guvernământ, din cauza lipsei mijloacelor de transport stop. Cu foarte mare greutate de abia s'a putut aduce circa 5 vagoane grâu necesar pentru pâinea funcționarilor şi lucrătorilor care lucrează la instituții şi întreprinderile comunale stop. Zvonul că Transnistria va trece sub administrația germană circulă încă cu multă stăruință, provocând mare îngrijorare, în afară de populația de origine germană, care speculează acest fapt stop. Ştirea reocupării Rostovului de către bolşevici a produs confuzie şi teamă în rândurile intelectualilor în general stop. Întârzierea rezolvării definitive a problemei evreieşti, colportorii tuturor ştirilor false şi alarmiste, creează o stare de neîncredere a populației creştine, stop.

2. Acțiuni subversive: săptămâna aceasta în afară de cele câteva incendii, a fost calm stop. Nu au fost atentate sau acțiuni de sabotaj şi terorism stop. S'au făcut în schimb un număr de arestări de foşti membri ai organizațiilor N.K.V.D. stop. De asemenea o mare parte au fost semnalați, însă nu s'au putut prinde stop. Din catacombe nu s'a produs nici o mişcare stop.

3. Modul cum se efectuează serviciul de ordine şi pază: în bune condițiuni, însă se simte mult lipsa polițiştilor de meserie stop. Ordinea circulației este asigurată binişor prin jandarmi însă cel puțin pe străzile principale unde este circulație mai intensă se simte nevoia agenților de circulație specializați stop.

4. Diverse: în ziua de 6 Decemvrie a avut loc sfințirea catedralei „Sf. Ilie” de pe strada Puşchin în prezența D-lui Guvernator Civil al Transnistriei[2] şi a tuturor autorităților civile şi militare din Odessa stop. În ziua de 7 Decemvrie va avea loc în prezența aceloraşi notabilități inaugurarea Universității şi deschiderea primei reprezentații a Operei stop.

5. Propuneri: înființarea ghetoului sau cel puțin obligațiunea evreilor de a purta semnul distinctiv stop. Stabilirea definitivă a unei monezi cu o fermă putere circulatorie stop. Facilitatea înființării de magazine cu diferite articole de primă necesitate stop. Rezolvarea problemei legăturilor de C.F. cu interiorul țării stop. Să se pună la dispoziția

1 Indicativul codificat al Marelui Stat Major.
2 Profesorul Gheorghe Alexianu.

Primăriei Odessa de către Comisiunea de Inventariere un număr suficient de autocamioane pentru nevoile de aprovizionare stop. Urgentarea înfiinţării unui depozit de carburanţi pentru unităţile militare şi autorităţile civile stop. Asigurarea combustibilului circa 1 ½ vagon pe zi pentru uzinele Belaevca fără de care oraşul este ameninţat să rămână şi fără apă stop. Intensificarea propagandei şi prin cotidienele din Bucureşti, deoarece singura gazetă care apare într'un număr restrâns este insuficientă pentru numărul populaţiei. Ziare cu avionul.

COMANDANT SECUND C.M. ODESSA
COLONEL, ss. C. Carp[1]
C. Carp

No. 5498 din 6 Decemvrie 1941.

*) Adnotări:
„431-6 XII-20";
„Expeditor Borcea[2] 6 XII.1941".

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 27, f. 166.

Documentul nr. 157

ARMATA 3-a
Serviciul Pretoral

Nr. 122.686 din 6 Decembrie 1941[3]
către
COMANDAMENTUL ARMATEI 3-a
Secţia 2-a

La Nr. 28.532 din 4 Decembrie 1941[1].

1 Corneliu Carp (1895-1982), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1912-1914) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Comandamentului Militar al regiunii petrolifere (15.02-31.10.1941); comandant secund al Comandamentului Militar al Odessei (01.11.1941-09.05.1942); comandant al Diviziei 8 Cavalerie (10.05-05.11.1942); la dispoziţia Corpului de Cavalerie partea sedentară (05.11.1942-20.03.1943); comandant al Centrului de Instrucţie al Cavaleriei (20.03-16.07.1943); comandant al Diviziei 5 Cavalerie Moto (16.07.1943-22.08.1944); rănit pe front şi evacuate la 22.08.1944; în Comandamentul Şcolilor de Cavalerie (01.12.1944-25.07.1945); subşef al Marelui Stat Major (25.07.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat de autorităţile comuniste la 10.03.1951, a fost acuzat de executarea a 3 dezertori în vara anului 1944 şi condamnat în 1952 la 12 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii. A trecut prin închisorile Jilava, Văcăreşti, Aiud, Craiova, Poarta Albă, fiind eliberat la 21.10.1955. Locotenent-colonel (din 01.01.1934); colonel (din 10.05.1938); general de brigadă (din 23.03.1944).
2 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.
3 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secţia II-a, cu Nr. 28.706 din 06.12.1941.

Am onoare a reveni asupra propunerilor făcute prin buletinul Nr. 122.448 din 20 Noembrie 1941[2], relativ la evacuarea evreilor din Tiraspol în ghetourile de pe malul Bugului şi la adresa D-tră Nr. 27.988 din 25 Noemb. 1941[3] prin care se dispune „În scopul de a se expedia toţi evreii din Tiraspol în lagărele de pe Bug” rugându-vă a interveni pentru urgenta soluţionare a acestei chestiuni, conform propunerilor făcute.

Este imperios necesar ca toţi evreii din Tiraspol să fie evacuaţi întrucât, aşa cum s'a arătat şi în buletinul Nr. 122.448/941 între ei s'a ivit tifosul exantimatic, tifos care s'a întins şi la Batalionul 8 Jand., care face paza lagărului de evrei. Din Batalion s'a îmbolnăvit de tifos exantimatic, unul dintre sanitari, care făcea serviciul de deparazitare la lagărul de evrei.

Totodată comunicăm că bărbaţii evrei sunt ţinuţi de Guvernământ ca meseriaşi, pentru munci, iar majoritatea dintre femei, de Primărie, tot pentru munci. Ambele categorii se păzesc de ostaşi (Batalionul 8 Jand,)

*) Adnotare:
„Biroul 2. Referat Domnului General, pentru ca toţi evreii din Tiraspol, inclusiv cei de la Primărie, să fie trimişi în lagărele de pe Bug. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 65.

Documentul nr. 158

Copie

M.St.M. General al Armatei
Statul Major al Armatei
Secţia I
Bir. 7.B.

No. 65.709
1941 Decembrie 8
STATUL MAJOR AL ARMATEI Secţia I.
către
CERCUL DE RECRUTARE BUCUREŞTI

Cu onoare se face cunoscut că M.St.M. dispune următoarele:

1./ Evreilor înapoiaţi din detaşamente li se va verifica situaţia şi în caz când nu sunt nevoi de muncă vor fi lăsaţi la vatră.

2./ Până la 22 Decembrie 1941 evreii vor fi luaţi la muncă acolo unde este nevoie, începând cu cei ce au avut cele mai puţine zile.

3./ Evreii nu vor fi folosiţi în Birouri în contact cu publicul, sau cu funcţionari români.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 51.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

4./ La 22 Decembrie 1941 va înceta munca pe timpul sărbătorilor.
5./ Evreilor infractori li se vor încheia acte şi vor fi judecaţi cu precădere.

D. O.
Şeful Secţiei I.
Colonel,
ss. Georgescu

Şeful Bir. 7.B.
Maior
ss. Popescu Eugen

Comunicat:
Cdt. I-VII Ter.
Cerc. Recrutare
M.St.M., S. VI

Pentru conformitate:
ss. Constantinescu Traian
Lt. Col. Constantinescu Traian

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 98.

Documentul nr. 159

REFERAT Nr. 28.798
9 Decembrie 1941

REZUMAT:
Se propune trimiterea în lagăre de concentrare a tuturor evreilor din oraşul Tiraspol.

Am onoare a refera următoarele:
În oraşul Tiraspol se găseşte şi azi un număr de 85 evrei, bărbaţi, femei şi copii.
Aceştia sunt grupaţi astfel:
a). 34 persoane (19 bărbaţi, 13 femei şi 2 copii) în lagărul Nr. 1, la dispoziţia Guvernământului Transnistriei; bărbaţii sunt folosiţi ca meseriaşi.
Acest grup este păzit de ostaşi din Batal. 8 Jand.
Printre aceşti evrei s'a ivit tifosul exantematic şi au fost câteva cazuri mortale, unul dintre sanitarii batalionului, care a lucrat la deparazitarea evreilor, s'a îmbolnăvit şi el de tifos exantematic.
b). 44 persoane (35 femei şi fete între 15-35 ani şi 9 copii) în lagărul Nr. 2, la dispoziţia Primăriei pentru diferite lucrări.
Acest grup este deţinut într'o singură încăpere situată lângă baia comunală, iar lângă uşa localului sunt cazaţi într'o altă încăpere, cei 4 ostaşi cari fac paza lor.

Starea lor higienică lasă foarte mult de dorit, lipsindu-le strictul necesar pentru întreţinere.

c). La Spitalul Nr. 6 se găsesc internate 6 femei bolnave.

La Tiraspol nu există un ghetto propriu-zis, unde evreii să fie izolaţi de restul populaţiei. În situaţia actuală prezintă un pericol permanent, atât pentru sănătatea locuitorilor cât şi a ostaşilor cari îi păzesc.

Aceşti evrei sunt ţinuţi în parte ca meseriaşi iar restul pentru diferite munci şi pot fi uşor înlocuiţi cu meseriaşi şi femei din oraş.

Propunem:

Să se intervină la Guvernământul Transnistriei, ca toţi evreii din oraşul Tiraspol – 85 la număr – să fie expediaţi, cât mai grabnic, într'un lagăr de pe Bug.

ŞEFUL SECŢIEI II-a
Lt. Colonel, ss. N. Stănescu
N. Stănescu

*) Adnotări:
„Sunt de părere să se intervină pentru aprobare. Colonel Dumitrescu”;
„10/XII/941 A se interveni la Guvernământ. General ss. Petre Dumitrescu”;
„Care sunt posibilităţile de transport lângă Bug”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 62.

Documentul nr. 160

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE
Cabinetul Ministrului
Nr. 12.085
1941. Dec. 14

Domnule MAREŞAL,

La ordinul Nr. 4786/M. din 9 Decemvrie 1941[1],

Am onoare a înainta alăturat un tabel cu ofiţerii căsătoriţi cu evreice[2].

Consiliul Superior al Armatei în şedinţa de la 29 Mai 1941, luând în discuţie chestiunea trecerii în cadrul disponibil a ofiţerilor căsătoriţi cu evreice, a opinat ca, din totalul de 101 ofiţeri un număr de 13, fiind excepţional de buni, să nu fie trecuţi în cadrul disponibil.

Decretul de trecerea în cadrul disponibil nu s'a întocmit, conform hotărârii Domniei-Voastre ca această chestiune să se rezolve în cadrul general al Statului.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Propun ca să fie trecuți în cadrul disponibil ofițerii căsătoriți cu evreice, afară de cei cu mențiuni cu totul excepționale.

p. MINISTRUL APĂRĂRII NAȚIONALE
SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE DIVIZIE
C. Pantazi

AMR, fond 950-Cabinetul Ministrului, dosar nr. 265, f. 657.

Documentul nr. 161

HUGHES

BOGDAN[1]
către
POTOP[2]

Rugăm ca prin Serviciul Pretoral să se cerceteze lagărele de prizonieri şi ghetourile unde sunt cazați evreii spre a stabili:

1. Cum se face paza şi dacă este suficient de tare pentru a acționa în caz când elemente inamice lansate ar ataca-o pentru a arma şi răscula pe deținuți.
2. Dacă ghetourile sunt păzite de gărzi ucrainene şi dacă acestea sunt înarmate.
3. În caz afirmativ, numărul celor care formează garda ucraineană şi câți din ei sunt înarmați.
4. Proveniența armamentului şi munițiunilor cu care sunt dotați şi cum le-a eliberat permis de port armă.

D 39 X B / Nr. 24.164 din 23.XII.942
Şef de Stat Major
General
I. Arbore

Şeful Secției II-a
Lt. Colonel ss. I. Grosu[3]
Grosu

1 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.
2 Indicativul codificat al Brigăzii (din 15.03.1942 Diviziei) 9 Cavalerie.
3 Ioan Grosu (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915-1916), participă la primul război mondial. Şef al Secției II Informații din comandamentul Armatei a 3-a (10.10.1940-20.03.1943); comandant al Regimentului 13 Artilerie (01.05.1943-01.07.1944); şef de Stat Major al Corpului 6 Armată (01.07-25.11.1944); şef de Stat Major al Corpului 5 Armată (25.11.1944-31.05.1945); comandant al Cercului Teritorial Ilfov (31.05.1945-25.03.1946); ofițer în comandamentul Cercului Teritorial Bucureşti (25.06-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. După război s-a aflat în vizorul autorităților comuniste, fără a fi însă arestat. Maior (din 10.05.1934); locotenent-colonel (din 31.10.1939); colonel (din 20.03.1943).

*) Adnotări:
„2003 24/3 7.30”;
„Potop. 24/3 ora 7.40. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1128, f. 8.

Documentul nr. 162

ROMÂNIA — Bucureşti, în 24 Dec. 1941
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
SERVICIUL SPECIAL DE INFORMAŢII
Nr. 12.914[1]
SECRET

către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI.
– CABINETUL MILITAR –
Biroul 2.

La Nr. 4721/M/1941[2];

Am onoare a raporta următoarele[3]:

În urma verificărilor la faţa locului de către organele S.S.I., situaţia evreilor din Transnistria ce se mai găsesc încă la Vest de calea ferată Jmerinka-Odessa, este aceea de mai jos:

1. – În Judeţul Moghilev sunt aproximativ 70.000 evrei, dintre care 56.000 evrei aduşi din ţară şi 13-14 mii evrei băştinaşi.

Sunt repartizaţi astfel:

a. Oraşul Moghilev 8-9 mii evrei veniţi din ţară şi 4-5 mii evrei băştinaşi;

– Sargorod şi Copaigorod, raioane situate la Vest de linia ferată Jmerinka-Odessa, se găseşte 45% din rest;

– Krasnoe şi Djurin, raioane situate la Vest de linia ferată, 30%;

– Stanislavcek şi Jmerinka, raioane situate la Est de linia ferată, 25%.

În Moghilev, evreii au deschis cu aprobarea Prefecturii, un număr de 257 restaurante, cofetării, croitorii, ateliere de corsete, frizerii, cafenele şi altele.

1 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 5295/M din 25.12.1941.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 În buletinul din 30.11.1941, SSI semnalase faptul că nu toţi evreii din Transnistria fuseseră evacuaţi la est de linia ferată Jmerinka-Odessa, ceea ce l-a determinat pe Ion Antonescu să decidă ca evreii din Transnistria să fie deportaţi la est de linia ferată arătată anterior, respectiv SSI să raporteze dacă această dispoziţie este executată. Vezi în acest sens nota din 04.01.1942 întocmită de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, ce cuprindea inclusiv conţinutul notei SSI Nr. 12.914 din 24.12.1941. Pe această notă mareşalul Antonescu a pus rezoluţia „În Consiliul de Colaborare viitor”. ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 87/1941, f. 302-303, 328-329.

Firmele au fost înregistrate, însă comerțul în sine nu se exercită, pretextându-se că nu sunt posibilități de furnizare de mărfuri.

Din totalul de 257 firme evreeşti înregistrate la Moghilev, 41 sunt ale localnicilor şi 216 a celor veniți prin evacuare.

În total, 75% din evreii stabiliți în acest județ se află la Vest de linia ferată Jmerinka-Odessa şi numai 25% la Est.

2. – În Județul Iampol sunt un număr de 6494 evrei repartizați în felul următor:

a. În orașul Iampol 1086 evrei, dintre cari 814 localnici şi 262 din acei aduşi din țară, opriți în calitate de specialişti.

b. Raionul Iampol, 1176 evrei.

c. Raionul Crijopol, 1383 evrei.

d. Raionul Cernovți, 1464 evrei.

e. Raionul Tamaspol, 1464 evrei.

3. – În Județul Duboşari nici un evreu.

4. – În Județul Râbnița sunt 535 familii cu un total de 1414 suflete, dintre cari 184 familii cu 427 suflete sunt evrei din Basarabia şi Bucovina opriți pentru lucru.

5. – În Județul Tiraspol din cei 3072 evrei ce au fost transportați la Bogdanovca pe Bug, se mai găsesc în prezent în orașul Tiraspol circa 60-70 evrei întrebuințați de Primărie şi Guvernământ, ca specialişti.

Până la data de 19 Decembrie a.c. din totalul evreilor din întreaga Transnistrie, de 107.728 (afară de cei 44.417 aflați la Odessa), circa 55% erau la Vest de calea ferată Jmerinka-Odessa şi 45% la Est de această linie.

În lungul liniei ferate şi în special în regiunea Jmerinka – prin sate, – sunt încă numeroşi evrei în repaus, rămaşi din transportul adus din regiunea ODESSEI.

Aceştia precum şi acei rămaşi încă prin diferite sate şi oraşe la Vest de calea ferată Jmerinka-Odessa, întrețin o permanentă stare de colportare de svonuri şi false informațiuni.

Astfel, în orașul Moghilev evreii lansează diferite svonuri care impresionează populația, producând panică.

Această situație este complect dăunătoare atât pentru liniştea populației cât şi pentru siguranța Statului, deoarece dă posibilitatea evreilor de a comunica cu restul țării prin curieri, poştă, telegraf, etc. –

ŞEFUL SERV. SPECIAL DE INFORMAȚII
DIRECTOR GENERAL, ss. Eugen Cristescu

*) Adnotare:
„30 DECEMBRIE 1942 Domnul Referent [...] [1] o notă. Colonel ss. indescifrabil".

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 87/1941, f. 325-327; Ancel, *Transnistria*, volumul III, p. 333-335.

1 Nu a putut fi descifrat.

Documentul nr. 163

Biroul cifrului Nr. 29.740 **din** 28.XII.1941

Telegramă
Carpați[1] 28.XII.1941 ora 14.30

SECRET

La Nr. 28.707/1941[2]; domnul Mareşal Antonescu a aprobat:
- Înființarea unui lagăr pentru internarea comuniştilor din Transnistria;
- Înființarea de lagăre pe Bug pentru comuniştii din țară (evrei şi români).

Cele arătate mai sus s'au comunicat de Preşedenție direct Guvernământului şi Domnului General Dăscălescu[3].

Rugăm luați legătura şi țineți la curent Statul Major cu realizările.

Confirmați primirea[4]

Şeful de Stat Major al Armatei
General Tătăranu

Nr. 45.796/C din 28.XII.1941

p. conformitate,
Şeful Biuroului Cifru
Căpitan, ss. Al. T. Constantinescu

*) Adnotări:
„Secția 2”;
„28 XII.941. Biroul 2 Legatura cu Corpul 2 Armată cerând sinteze lunare şi a se trece la execuție”;
„5/I/941. Văzut General ss. Petre Dumitrescu”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 28.

1 Indicativul codificat al Marelui Stat Major.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nicolae Dăscălescu (1884-1969), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1906-1908) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Comandant al Diviziei 20 Infanterie (14.06.1940-30.06.1941); comandant al Diviziei 21 Infanterie (30.06-08.11.1941); comandant al Corpului 2 Armată (08.11.1941-29.08.1944, 10.09.1944-11.01.1945, 18.02-02.03.1945); comandant al Armatei a 3-a (29.08-10.09.1944); comandant al Armatei a 4-a (12.01-18.02.1945, 02.03-01.06.1945); trecut în rezervă din oficiu pentru limită de vârstă la 29.07.1945. Acuzat de crime de război în 1946, a fost achitat în acelaşi an de Parchetul Curții de Apel Bucureşti. A fost arestat din nou la 23.11.1951 şi întemnițat până la 08.10.1955. General de brigadă (din 01.10.1935); general de divizie (08.06.1940); general de corp de armată (din 18.07.1942).
4 Ordinul a fost transmis Corpului 2 Armată la 31.12.1941. Ordinul Nr. 29.740 din 31.12.1941 al Armatei a 3-a române. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 7.

Documentul nr. 164

Biroul cifrului Nr. 29.709 **din** 28.XII.1941, ora ...

Telegramă
Carpaţi[1] 28.XII.1941 ora 14.30[2]

SECRET

Preşedinţia Consiliului de Miniştri comunică cu Nr. 326/1941.

Domnul Mareşal Antonescu a dispus ca toţi jidanii din Odessa să fie scoşi imediat deoarece din cauza rezistenţei SEVASTOPOLULUI şi a insuficienţei forţelor ce se găsesc acolo, ne-am putea aştepta la o surpriză dezagreabilă.

S'ar putea ca din cauza acestor jidani să se producă o catastrofă, în cazul unei debarcări ruseşti la Odessa sau în regiunea învecinată.

Domnul Mareşal Antonescu a spus: „a-i ţine acolo este o crimă. Nu vreau să-mi pătez activitatea mea cu această lipsă de prevedere"[3].

Rog luaţi imediat legătura cu Guvernământul Transnistriei aducându-i la cunoştinţă cele arătate mai sus şi colaboraţi pentru imediata executare a ordinului Domnului Mareşal.

Raportaţi măsurile luate.

Confirmaţi primirea.

Şeful de Stat Major al Armatei
General Tătăranu

Nr. 45.800/C din 28.XII.1941

p. conformitate
Şeful Biroului Cifru
ss. Al. T. Constantinescu
Căpitan Constantinescu

*) Adnotare:
„Secţia 2. 28.XII.1941 Se va transmite în copie la Guvernământ şi se va da ordin Corpului 2 Armată pentru a lua legătura cu autorităţile civile în vederea executării acestui ordin. ss. indescifrabil".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar, Nr. 452, f. 2.

1 Indicativul codificat al Marelui Stat Major.
2 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secţia II-a, cu Nr. 34.933 din 29.12.1941.
3 Afirmaţia a fost făcută de mareşalul Ion Antonescu în cadrul şedinţei Consiliului de Miniştri din 16.12.1941. Cf. Arhivele Naţionale ale României, *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Antonescu, volumul VI (februarie-aprilie 1942)*, alcătuit de.Marcel – Dumitru Ciucă şi Maria Ignat, Bucureşti, 2001, p. 462-463. Stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri din 16.12.1941-dimineaţa.

Documentul nr. 165

ROMÂNIA Confidențial-Personal
PREFECTURA JUDEȚULUI DOROHOI
Nr. 1555
1941 Decembrie 30

Către
GUVERNATORUL BUCOVINEI
CERNĂUȚI

La ordinul Domniei voastre Nr. 92 din 22.XII.941[1], de a raporta detaliat cum s'a făcut operațiunea „evacuării evreilor din Dorohoi”, am onoare a raporta cele ce urmează:

În dimineața de 5.XI a.c. abia sosisem de la convocarea din ziua de 4.XI.1941, de la Ministerul Afacerilor Interne.

La Prefectură erau adunați toți pretorii din județ și Preşedintele Tribunalului, convocați din timp de subprefect pentru luarea tuturor măsurilor de organizare a Plebiscitului, care trebuia să înceapă în ziua de 9.XI.1941.

Tot atunci sosise la Prefectură Dl. Lt. Col. Petrescu și Maior Tarnavschi[2] de la M.C.Gl. împreună cu Colonel Mânecuță Inspectorul Jandarmeriei Provinciei[3] și Inspectorul Marin Florescu de la B.N.R.[4], cu câțiva funcționari.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Eroare. Se referă la Tarnovschi (Tarnavschi) Xenofon (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de infanterie de la Jägendorf și al Școlii Speciale de Infanterie (1922-1923). Primit din armata austro-ungară cu vechimea și gradul de sublocotenent în rezervă la 26.11.1918; transferat în cadrele active ale armatei la 15.11.1920. Mobilizat la Marele Cartier General (din 22.06.1941); șef al Centrului de Informații „A” din Cernăuți (22.06.1941-16.03.1944); ofițer în cadrul Secției a II-a Informații din Marele Stat Major (16.03-07.10.1944); mutat la Cercul Teritorial Cluj (07.10.1944-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 și în rezervă un an mai târziu. Arestat de autoritățile comuniste, a fost predat sovieticilor care l-au transportat în URSS. Condamnat de Tribunalul Suprem al URSS la 18.03.1948 la 25 ani închisoare sub acuzația de spionaj. Readus în țară în 1955, a fost condamnat în 1957 la 10 ani detenție grea, fiind învinuit de „activitate intensă contra clasei muncitoare”. A trecut prin închisorile și lagărele din URSS, respectiv Gherla și Jilava, fiind eliberat la 08.04.1958. Căpitan (10.05.1930); maior (din 08.06.1940 cu vechimea din 25.10.1939); locotenent-colonel (din 22.06.1944).

3 Ioan T. Mânecuță (1890-1988), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de infanterie (1912-1914). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.09.1920. Inspector general al Jandarmeriei din Bucovina (1941-1942); pretor al Armatei a 4-a (1942); inspector al Jandarmeriei Cernăuți (1943); pretor al Armatei a 1-a (1944). Acuzat de crime de război, a fost judecat și achitat de Tribunalul Poporului la 09.05.1946. A fost arestat la 04.04.1952 și condamnat în 1954 sub învinuirea de „crime contra umanității” la 5 ani temniță grea. A trecut prin închisorile Jilava și Oradea, fiind eliberat la 07.10.1955. Maior (din 01.04.1926); locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939).

4 Marin Florescu (1898-?), funcționar român. Inspector în cadrul Băncii Naționale a României, delegat al BNR în cadrtul operațiunilor de deportare a evreilor. Arestat de autoritățile

Lt. Col. Petrescu îmi înmânează ordinul Domniei Voastre secret. Nr. 45 din 28 Octombrie 1941[1], şi îmi comunică verbal că „are ordinul de a începe de îndată evacuarea evreilor din Dorohoi şi îmi cere să convoc imediat o conferinţă a şefilor autorităţilor interesate în această operaţiune.

Am rămas foarte surprins că această delicată şi complexă operaţiune se face concomitent cu organizarea şi desfăşurarea unei alte operaţiuni foarte importante, aceia a plebiscitului, mai ales că ordinul de convocare purta data de 28 Octombrie şi prin urmare operaţiunea fusese proiectată mult mai înainte.

Le-am arătat că până la amiază trebuie neapărat să-mi ţin conferinţa pregătitoare a plebiscitului, pentru organizarea căruia nu mai rămâneau decât zilele de 6 şi 7, căci în ziua de 8 trebuia ca totul să fie gata şi organele de execuţie la posturi.

Am cerut ca, conferinţa şi pregătirea evacuării să se ţină după amiază pentru a putea lua parte.

comuniste la 19.07.1952, a fost închist 24 de luni. A trecut prin închisorile Jilava, Valea Neagră, Poarta Albă, fiind eliberat la 27.05.1954.

1 Ordinul adresat prefectului judeţului Dorohoi de către guvernatorul Bucovinei, generalul Corneliu Calotescu. prevedea următoarele:

„GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA COPIE

Nr. 45 din 28 Octombrie 1941.

Secret.

Către
PREFECTURA JUDEŢULUI
DOROHOI

DOMNULE PREFECT,

Pentru executarea dispoziţiunilor în legătură cu evacuarea evreilor din Bucovina, vă rog împreună cu delegatul Marelui Cartier General – Lt. Colonel Petrescu Gh. – să binevoiţi a dispune de urgenţă măsurile necesare pentru evacuare.

Vor fi evacuaţi, în ordinea de urgenţă:

- Toţi evreii veniţi pe teritoriul judeţului din alte părţi;
- Toţi evreii comunişti;
- Toţi evreii ce nu execută, într'un loc stabil, o profesiune bine definită şi de folos general şi de a căror prezenţă ne putem dispensa fără repercursiuni imediate şi grave asupra vieţii economice a oraşului Dorohoi.

În aprecierea evreilor ce urmează a fi opriţi – cât mai puţini – se va ţine seama ca aceştia să fie:

- Din cei mai bătrâni, cu mai puţini membri în familie, cu sentimente mai apropiate de Neamul Românesc;
- Dintre acei care prin cultura şi situaţia lor, nu s'ar preta ideologiei comuniste sau la acte contra Statului român;

Legiunea de jandarmi Dorohoi a primit ordin să dea tot concursul.

Se vor aduce încă forţe, la nevoie, prin grija delegatului M.C.Gl.

GUVERNATORUL BUCOVINEI,
ss./GENERAL C. CALOTESCU

pt. conformitate
Căpitan ss. V. Păcuraru".

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 263.

Domniile lor, foarte afectați și grăbiți, mi-au obiectat că ...nu mă privește până întru atât, că ...Domniile lor au ordine speciale pentru această operațiune de care răspund, iar eu voi hotărî numai în ultimă instanță.

Cum conferința pentru plebiscit nu se putea amâna deoarece după amiază pretorii trebuiau să plece la plășile respective unde îi așteptau primarii, am lăsat să se țină acea conferință fără mine, cu rezerva de a executa evacuarea conform ordinului scris ce primisem și după care eram singurul răspunzător.

Deși aveam pe umeri greaua răspundere a execuției plebiscitului de care ne despărțeau numai trei zile de timp rău și drumuri oribile, imediat ce am schițat organizarea acestei operațiuni, am trecut imediat la cealaltă, evacuarea cu atâtea răspunderi, dat fiind mai ales graba cu care trebuia să se facă deoarece primele două transporturi mi s'au anunțat pentru zilele de 7 și 8/XI/1941.

Cum vestea acestui eveniment a produs o mare fierbere în oraș și pentru a pune stavilă criticilor acerbe și bănuielilor ce circulau, am instituit o comisiune compusă din primarul orașului, șeful poliției și președinții Camerelor de Comerț și Muncă, care a lucrat continuu, sub conducerea mea, pentru trierea populației evreiești și pentru a stabili cine vor fi exceptați de la evacuare, având în vedere normele stabilite prin ordinul d-voastră sus citat /Nr. 45/1941/.

Față de dificultățile ivite acest triaj s'a făcut de două ori analizând cu toată comisiunea fiecare caz în parte pentru ca nici echitatea și nici viața economică a orașului să nu fie lăsate, iar numărul de evrei rămași să fie minim.

La unele din aceste ședințe au asistat și colonelul Mânecuță Inspectorul Jandarmeriei Provinciei Bucovina, împreună cu maiorul Tarnavschi din M.C.Gl.

Evacuarea s'a făcut în următoarele condițiuni:

Cu primele două transporturi din zilele 7 și 8 au fost evacuați toți evreii „pe teritoriul orașului din alte părți", adică, acei veniți din târgurile și satele din județ, sau de aiurea. Aceasta conform ordinului Domniei Voastre Nr. 45/1941 și accentuat de Lt. Colonel Petrescu care mi l-a înmânat.

Parte din aceștia și toți cei localnici din Dorohoi au fost trecuți prin minuțioasa și repetata triere făcută de comisiune, împreună cu mine, pentru a nu se face vreo eroare nici de omenie, nici în dauna interesului general.

Au fost examinate nu mai puțin de 905 cereri cu certificatele și actele sprijinitoare respective.

Au fost reținuți 16 invalizi de război după tabloul dat de I.O.V. au fost reținuți bolnavi din spital care crescuseră repede la 40.

Au fost reținuți bătrâni care au fost internați în azil al căror efectiv a crescut de la 17, câți erau în ajunul evacuării, la 170 în timpul evacuării.

În fine au fost reținuți decorații cu „Bărbăție și credință" sau „Virtutea Militară".

Nu s'au putut reține toți acei ce au luat parte la războiul din 1916-1918/cei din 1877 nu mai sunt/, deoarece aceștia cu familiile lor însumează mai bine de 2/3 din efectivul total al evreilor și în acest caz evacuarea ar fi fost aproape anihilată.

Cu toată minuțiozitatea trierii făcută de noi s'au strecurat desigur și excepții de la norma ce am urmat-o, adică au fost cazuri din cele arătate în ordinul Președinției

Consiliului de Miniştri Nr. 259 din 11 Decembrie al. 1[1], care ar fi fost îndreptăţiţi să fie scutiţi de evacuare.

Aceştia însă au plecat din proprie iniţiativă cu familii sau cunoscuţi de care erau legaţi, fără să-i silească nimeni.

Avem de asemenea cazuri de profesionişti reţinuţi ca foarte necesari şi cu toate acestea au plecat în dauna interesului general.

Plecarea transporturilor de evacuare s'a făcut după cum urmează:

Evreii aflaţi în Dorohoi din târgurile din judeţ, au plecat în două transporturi în zilele de 7 şi 8, iar cei localnici din oraş urmau să plece în trei transporturi în zilele de 12, 13 şi 14.

Din aceştia s'au executat numai transporturile din zilele de 12 şi 13, căci în ziua de 14 înainte de plecarea ultimului transport evacuarea s'a oprit din ordin superior.

În baza dispoziţiunilor superioare toţi cei destinaţi evacuării au fost obligaţi să depună la B.N.R. toţi banii, aurul, valorile şi bijuteriile, primind în schimb, ruble. Această operaţiune a fost executată de echipa Inspectorului Marin Florescu „trimis special" pentru această operaţiune

În gară, înainte de plecare, aceeaşi echipă a făcut evacuaţilor o percheziţie la bagaje şi corporală pentru a se asigura că nu şi-au reţinut lucruri şi valori nepermise.

Cu această ocaziune li s'au confiscat: stofe, pânzeturi, piele, pentru motivul, afirmă Inspectorul Marin Florescu, că acestea, după Legea vămilor, nu puteau fi trecute peste frontieră.

Nu este adevărat că li s'au luat haine, iar alimentele s'au confiscat numai surplusurile considerate ca stocaj.

Li s'au mai confiscat de asemenea lucruri voluminoase ca: saltele, perne, covoare etc.; lăsându-li-se numai ce puteau duce cu ei fiecare.

Această măsură Inspectorul Florescu a motivat-o prin faptul, constatat de Domnia sa, că de la Atachi evacuaţii sunt porniţi peste Nistru în coloană pe jos mai multe etape până spre Bug.

Din această cauză la transporturile anterioare de evrei din Bucovina, aceştia au luat cu dânşii fel de fel de bagaje grele, care au rămas în gările Atachi şi Mărculeşti.

Au trebuit apoi inventariate şi înapoiate localităţii de plecare producând o mulţime de perturbări.

Neregulile din acele staţii au fost cercetate de ofiţerii special trimişi de M.C.Gl.

În vagoanele de transport nu au fost puşi mai mulţi de 50, pentru că nici nu ar fi încăput, iar uşile vagoanelor au fost încuiate numai pe o parte a trenului, lăsând libere numai uşile dintr-o parte pentru a se putea supraveghea mai uşor de către garda însoţitoare la opririle din staţii.

Din cauza grabei cu care s'a făcut evacuarea s'a mai petrecut un accident supărător.

1 Prin intermediul ordinului Nr. 259 din 10.12.1941 al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, mareşalul Antonescu ordona „ […] să se deschidă şi să se predea locuinţele sigilate celor 1200 de oameni, cari s'au înapoiat dela munca de folos obştesc.[...]". AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 267.

La primirea ordinului de evacuare /5.XI.1941, se găseau vreo 800 de evrei la munci, în diferite localități din țară, iar cei suspecți erau internați în diferite lagăre.

Cu începere din ziua de 6.XI.1941 am intervenit în mai multe rânduri telegrafic şi telefonic la Ministerul Afacerilor Interne să nu fie înapoiați, pentru a fi evacuați.

Nu am primit nici un rezultat.

După terminarea evacuării, care s'a oprit în ziua de 14, nu am mai intervenit ca evreii răspândiți prin țară să fie înapoiați, în credința că Ministerul Afacerilor Interne cunoaşte situația.

Rezultatul a fost că la începutul lunii decembrie a.c., aproape o lună de zile, ne-am pomenit sosind pe rând toți evreii plecați, creându-ne următoarea situație.

Cei ce fuseseră internați ca suspecți a trebuit să-i internăm şi să-i păzim noi aici, fără a-i putea izola completamente de restul populației evreieşti rămase.

Cei ce fuseseră la lucru /circa 1000/, mulți au găsit familiile lor evacuate şi casele sigilate[1].

În urma ordinului Domniei Voastre aceştia au fost cazați la coreligionarii lor.

Raportându-vă cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a dispune.

PREFECTUL JUDEȚULUI DOROHOI,
Colonel,
ss/Ion Barcan[2]

pt. conformitate
Căpitan ss. V. Păcuraru[3]

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 264-266.

1 Pentru maniera în care s'a înfăptuit deportarea evreilor din județul Dorohoi şi consecințele sociale şi economice ale deportării vezi „Nota privitoare la deportarea evreilor din Județul Dorohoi" din 02.12.1941. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 268+verso.

2 Ioan Barcan (1881-1966), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1901-1903). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1903), participă la primul război mondial. Prefect al județului Dorohoi (1941-1944). Acuzat şi judecat de Tribunalul Poporului sub învinuirea de „înființare de ghetouri", a fost achitat la 18.03.1946. Maior (din 01.04.1917); locotenent-colonel (din 01.04.1919); colonel în rezervă (din 01.04.1923).

3 Victor Păcuraru (1909-1989), militar de carieră. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de Infanterie (1926-1928) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1928). Ofițer în cadrul Marelui Stat Major (1941-1944); detaşat la SSI (din 1945). Arestat de autoritățile comuniste la 08.10.1951 sub acuzația „a împuşcat paraşutiştii primiți"; a trecut prin închisorile Făgăraş şi Jilava, fiind eliberat la 01.12.1953. Sublocotenent (din 01.07.1928); locotenent (din 01.04.1932); căpitan (din 31.10.1938).

Documentul nr. 166

MARELE STAT MAJOR GENERAL AL ARMATEI
STATUL MAJOR AL ARMATEI
SECȚIA I-a
Biroul 7

Nr. 70.407 din 1 Ianuarie 1942[1]
STATUL MAJOR AL ARMATEI
SECȚIA I-a
către
Preşidenţia Consiliului de Miniştri
Cabinetul Militar

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

Conform Decretului Lege No. 1003 din 15.XI.941 (M.O. No. 272)[2], a luat ființă la Ministerul Muncii, Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă.

Ca urmare, Marele Stat Major General al Armatei a dispus următoarele:

1. A trecut cu începere dela 1.I.1942 asupra acestui Inspectorat toate atribuțiile prevăzute de D.L. mai sus menționat şi anume:

- Înființarea, organizarea, încadrarea, conducerea şi controlul taberelor de muncă;
- Repartiția evreilor la muncă;
- Stabilirea programului de muncă al taberelor de comun acord cu departamentele interesate.

2. La Marele Stat Major au rămas următoarele atribuțiuni:

- Controlul muncii;
- Directivele pentru Inspectorat de felul cum se utilizează evreii;
- Numirea delegatului Marelui Stat Major la acel Inspectorat;
- Statistica.

3. Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă, de comun acord cu Marele Stat Major, va lucra cu Comandamentele Teritoriale şi Cercurile de Recrutare, ținând seama de următoarele dispoziţiuni date de Marele Stat Major:

a) Munca de interes obştesc a evreilor va continua astfel:

- Începând dela 1 Aprilie 1942, în detaşamente organizate şi încadrate numai cu evreii ce nu au plătit taxa de scutire până la acea dată;
- În oraşele din care evreii fac parte, având voe a locui acasă, munca va continua după data de 7 Ianuarie 1942, conform ordinelor anterioare, pentru nevoile armatei, autorităților publice şi instituțiilor de stat.

b) Toate scutirile de muncă aprobate până în prezent pentru nevoile economice, accelerarea împrumutului la care subscriu evreii, etc., se prelungesc din oficiu până la 20 Ianuarie 1942, sau până la apariția legii asupra taxelor;

1 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 2043/M din 03.01.1942.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 272 din 15.11.1941. Decretul-Lege Nr. 3205 din 14.11.1941, pentru înfiinţarea şi organizarea Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă Obligatorie de folos obştesc.

c) În repartiția ce se va face de Inspectorat, se va avea în vedere a fi satisfăcute – în primul rând – armata, autoritățile și instituțiile publice, după care se pot acoperi și alte nevoi ce se vor găsi justificate;

d) Vor fi luați la munca de folos obștesc, în primul rând, evreii ce au cele mai puține zile de muncă;

e) După apariția D.L. privitor la taxe, evreii ce vor plăti taxa de scutire, vor fi lăsați la vatră;

- Scutirile acordate până la acea dată, precum și rechiziționările pentru lucru, se anulează pentru toți evreii;

- La munca de interes obștesc, vor fi luați numai evreii ce nu plătesc taxele de scutire.

Dispozițiunile de detaliu, în legătură cu organizarea și executarea muncii după 7 Ianuarie 1942, vor fi date de Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de muncă[1].

Rog dispuneți de urmare.

SUBȘEFUL MARELUI STAT MAJOR AL ARMATEI
GENERAL, (ss.) N. MAZARINI

ȘEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL,
(ss) E. Borcescu

p. conformitate
Șeful Biroului 7
Maior, ss. Eugen Popescu
Popescu Eugen

COMUNICAT
Comand. 1-7 Teritorial.
Cercurile de Recrutare și Ministere.
Secții M.St.M. spre știință.

*) Adnotări:
„Urgent 4. IANUARIE 1942”;
„Spre Știință”;
„Biroul 2 4 IANUARIE 1942”;
„5 IANUARIE 1942. Dosar 55. ss. indescifrabil”.

ANIC, fond Președinția Consiliului de Miniștri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 30; AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 99-101.

1 Vezi documentul nr. 169.

Documentul nr. 167

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIA ADMINISTRAȚIEI

SECRET

COMANDAMENTUL ARMATEI A 3-a.

00159*3. IAN.1942[1]

Avem onoare a vă înainta, alăturat, un exemplar din ordonanța Nr. 35 şi instrucțiunile de aplicarea acestora, dată de acest Guvernământ, cu privire la evacuarea evreilor, din Municipiul Odessa şi împrejurimi, rugându-vă să binevoiți a lua cunoştință

GUVERNATOR,
ss. G. Alexianu

DIRECTOR,
ss. Gh. Maciu[2]

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

ORDONANȚA
Nr. 35.

Noi, ION ANTONESCU, Mareşal al României, Comandant de Căpetenie al Armatei;
Prin Profesor G. ALEXIANU, Guvernator Civil al Transnistriei;
Pentru motive de ordine şi siguranță, a trupelor, administrației şi populației;
În virtutea deplinelor puteri acordate prin Decretul Nr. 1 din 19 August 1941[3];

ORDONĂM

Art. 1. Toți evreii aflați în Municipiul Odessa şi împrejurimi se evacuează din acest oraş şi se plasează în regiunea de Nord a județului Oceacov şi sudul județului Berezovca, în localitățile stabilite de administrație.

Art. 2. Evreii sunt îndatorați să lichideze avutul lor, numai prin intermediul birourilor instituite în circumscripțiile polițieneşti şi în conformitate cu instrucțiunile stabilite.

Art. 3. Toate bunurile rămase de la evrei se vor vinde populației prin concurență orală.

Sumele rezultate din aceste vânzări se vor restitui evreilor.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 29.898 din 04.01.1942.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Nu se publică. Vezi textul Decretului în ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 597/1941, f. 2.

Art. 4. Evreii evacuați îşi vor lua cu dânşii efecte de îmbrăcăminte, gospodărie şi hrană.

Art. 5. În regiunea de plasare, evreii evacuați vor trăi pe cont propriu.

Ei vor putea fi folosiți pentru orice muncă de folos obştesc, în întreprinderile agricole, industriale sau atelierele profesionale în schimbul hranei şi întreținerii, în conformitate cu ordonanța Nr. 23[1].

Art. 6. Autoritățile administrative şi polițieneşti din regiunea de plasare, le vor asigura buna convieţuire în mijlocul populației băştinaşe.

Art. 7. Evacuarea evreilor va începe în ziua de 10 Ianuarie 1942, în conformitate cu planul ce se va stabili.

Art. 8. Domnul Inspector General al Jandarmeriei[2], domnii prefecți ai jud. Odessa, Oceacov[3] şi Berezovca[4], sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a prezentei ordonanțe.

Dată în Cabinetul nostru la Tiraspol, astăzi 2 Ianuarie 1942.

GUVERNATOR,
Prof. G. Alexianu

p. conformitate
ss. Gh. Maciu

INSTRUCȚIUNI PENTRU EVACUAREA POPULAȚIEI EVREIEŞTI DIN MUNICIPIUL ODESSA ŞI ÎMPREJURIMI

Pentru executarea ordonanței Nr. 35 privitoare la evacuarea populației evreieşti din municipiul Odessa şi împrejurimi, se ordonă următoarele:

I. Se instituie în Municipiul Odessa un birou control de evacuare cu reşedința la Prefectura Poliției Odessa şi 6 bir. de circumscripții, care vor lucra consecutiv în fiecare circumscripție polițienească, în ordinea ce se va stabili de Biroul Central.

II. „Biuroul Central" este format din:

a) Prefectul județului Odessa, ca preşedinte.

b) Primul Procuror al Tribunalului Militar Odessa.

1 Vezi documentul nr. 147.

2 Colonel de jandarmi Emil Broşteanu.

3 Vasile Gorschi (1885-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1906-1908). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Trecut în poziție de retragere pentru infirmitate la 31.10.1920. Prefect al județului Oceacov (1941-1944). Căpitan (din 01.04.1916); maior (din 01.09.1917); locotenent-colonel în retragere (din 01.04.1924).

4 Constantin Loghin (1886-1949), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1907-1909). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 02.07.1939. Prefect al județului Berezovca (1941-1942); prefect al județului Tulcin (1942-1943). Arestat în 1945, a fost judecat pentru crime de război – „represiuni individuale şi colective rasiale" – şi condamnat de Tribunalul Poporului la 02.07.1945 la muncă silnică pe viață, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii. A trecut prin închisoarea Aiud, unde a decedat la 31.01.1949. Maior (din 01.09.1917); locotenent-colonel (din 28.09.1926); colonel (din 10.05.1934).

c) Prefectul Poliţiei Odessa.

d) Un ofiţer superior, delegat de Comandamentul Militar Odessa.

e) Primarul Municipiului Odessa.

III. Îndatoririle „Biuroului Central" sunt:

a) A aduce la îndeplinire ordonanţa şi instrucţiunile relative la evacuarea populaţiei evreieşti din Odessa şi împrejurimi.

b) A îndruma, supraveghea şi controla operaţiunile biurourilor de circumscripţie.

c) A lua toate măsurile necesare ca lucrările biurourilor de circumscripţie să decurgă în ordine.

d) A întocmi tabloul comunelor din regiunea de plasare stabilind numărul de Evrei ce vor fi cartiruiţi în ele, după ce s'au primit lucrările prefecturilor de Oceacov şi Berezovca.

IV. Fiecare „Biurou de Circumscripţie" este compus din:

a) Un ofiţer magistrat, ca preşedinte.

b) Un delegat al B.N.R. sau al Ministerului de Finanţe.

c) Şeful circumscripţiei de poliţie respectiv.

d) Un ofiţer delegat al Comandamentului Militar al Odessei.

e) 2 locuitori din Odessa, delegaţi de primarul Municipiului Odessa.

V. Obligaţiunile biurourilor de circumscripţie sunt:

a) Stabilirea identităţii fiecărui individ evacuat.

b) Înscrierea în registru a persoanelor evacuate.

c) Percheziţie corporală şi domiciliară.

d) Evaluarea şi achitarea imediată în R.K.K.S[1]. a tuturor bijuteriilor şi obiectelor de valoare oprite.

e) Inventarierea întregii averi rămase dela evacuaţi.

f) Punerea întregului inventar rămas în custodia supraveghetorului de case (dvornic).

g) Închiderea şi sigilarea oricărui imobil, fie locuinţă, magazie sau atelier.

VI. Este admis ca fiecare evreu evacuat să-şi transporte:

1. Alimentele de care dispune; fiecare evacuat este obligat a-şi lua hrană necesară pe timpul transportului.

2. Efectele de îmbrăcăminte şi gospodărie, precum şi sculele pentru practica profesiunii sau a meseriei.

3. Sumele de bani în R.K.K.S., proprietatea lor ca şi acelea rezultate din valorificarea tuturor obiectelor de preţ, oprite de comisie.

4. Medicamente şi orice articol de higienă.

5. Fiecăruia îi este permis a-şi închiria pe cont propriu un mijloc de transport, acolo unde transportul se face pe jos.

VII. Este interzis a se reţine şi duce în regiunea de plasare:

1. Obiecte de artă, bijuterii şi orice obiect de valoare.

2. Orice altă monedă, în afară de R.K.K.S.

3. Orice efecte sau înscrisuri de stat ori bancare.

1 R.K.K.S., prescurtare de la Reichskreditkassenscheinen, mărci de ocupaţie germane, monedă ce a circulat în teritoriile ocupate în est.

4. Orice fel de armă de foc sau armă albă.

5. Vehiculele auto.

6. Orice fel de material explozibil sau inflamabil: în general orice material de război.

Contravenienţii vor fi pedepsiţi după legile militare în timp de război.

VIII. Bijuteriile, obiectele de valoare şi monedele străine vor fi cumpărate de biurourile anume instituite.

IX. Prefectura Judeţului Oceacov şi cea a Judeţului Berezovca vor proceda la:

a) Recunoaşterea comunelor din regiunea de plasare.

b) Stabilirea capacităţii de cartiruire a comunelor.

c) Recunoaşterea şi stabilirea itinerariilor de mers, precum şi al localităţilor unde se vor face popasurile de noapte.

Ele vor face cunoscut toate acestea Biuroului Central de Evacuare de la Prefectura Judeţului Odessa.

X. Prefectura Odessa, Primăria Municipiului Odessa şi Prefectura Poliţiei Odessa, vor avea grijă să rechiziţioneze şi să pună la dispoziţia evacuaţilor vehiculele necesare pentru transportul bagajelor, bătrânilor, femeilor şi copiilor.

Convoaiele constituite vor fi conduse de organele poliţieneşti, al căror efectiv va fi în raport cu mărimea convoaielor; escortele se vor schimba la fiecare popas de noapte.

La ajungerea la destinaţie convoaiele vor fi primite de autorităţile judeţene şi comunale respective, care vor proceda la cazare.

Evacuarea Evreilor se va face pe jos până la gara Odessa triaj, sau cu mijloacele de locomoţie – pentru bătrâni, femei, copii şi bagaje – pe care le va pune la dispoziţie Primăria şi poliţia, în conformitate cu dispoziţiunile de mai sus.

În gara Odessa triaj, evacuaţii, sub pază, vor fi îmbarcaţi în trenuri de unde vor fi duşi până la Berezovca.

Dela Berezovca, ei vor continua drumul pe jos şi cu mijloacele de transport pentru bătrâni, femei, copii şi bagaje – rechiziţionate din regiune şi puse la dispoziţie de prefectul judeţului.

XII. Nici un evreu nu are dreptul să ia asupra sa, să ia mai mult de 25 kg. bagaje, cuprinzând obiecte din acele specificate în instrucţiunile de faţă. Dacă au bagaje mai multe decât această cantitate, Evreii sunt îndreptăţiţi să le transporte în localităţile unde se duc, prin mijloace proprii.

XIII. Este interzis oricărui evreu a părăsi localitatea în care i s'a fixat domiciliul, fără autorizaţie specială eliberată de prefectul respectiv.

Orice evreu găsit în alt loc decât în acel fixat prin autorizaţia ce va primi, va fi considerat ca spion şi pedepsit conform legilor militare în timp de război.

XIV. Organizarea interioară de conducere şi administrare a Evreilor, va fi acea prevăzută în ordonanţa Nr. 23.

XV. Pentru executarea în condiţiunile hotărâte a evacuării Evreilor se detaşează pe teren, pentru control şi supraveghere, pe tot timpul acestei chestiuni Domnul Colonel Petala[1], Inspector General al Jandarmeriei şi Domnul C. Ciurea[1], Inspector General Administrativ.

1 Marcel Petală (1892-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1911-1913). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul

XVI. Aceste instrucțiuni vor fi traduse şi în limba rusă şi vor fi vizibil afişate alături de ordonanța pentru evacuare.

Ordonanța şi instrucțiunile se vor publica şi în Gazeta Odessei.

GUVERNATOR,
ss. G. Alexianu

p. conformitate
ss. Gh. Maciu

*) Adnotare:
„5/I/942. Văzut. General ss. Petre Dumitrescu".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 452, f. 7-11; AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 220; *Buletinul Transnistriei*, p. 210.

Documentul nr. 168

REGATUL ROMÂNIEI
CORPUL II ARMATĂ
STATUL MAJOR
BIROUL II

Nr. 29.682[2]
1942 luna Ian. ziua 4
CORPUL II ARMATĂ
către
ARMATA III-a
Secția II-a

La ord. Nr. 29.658 din 27 Dec. 1941[1], am onoarea a raporta:

război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.01.1924. Pretor al Armatei a 3-a (1941); inspector secund al Inspectoratului de Jandarmi Transnistria (1942-1944); ajutor al inspectorului Inspectoratului de Jandarmi Craiova (1944-1945). Arestat la 31.07.1945, a fost acuzat printre altele de „tratament neomenos deținuți", „acte de suprimare în teritoriul URSS", „evacuarea evreilor din Odessa şi trimiterea lor sub escortă la Bug", judecat şi condamnat de Tribunalul Poporului la 09.05.1946 la muncă silnică pe viață. A trecut prin închisorile Aiud, Ocnele Mari, Craiova; Făgăraş; Jilava, fiind eliberat la 28.04.1956. Maior (din 10.05.1925); locotenent-colonel (din 01.01.1934); colonel (din 31.10.1941).

1 Constantin Ciurea (1888-1946), avocat şi funcționar român. Licențiat în Drept; avocat consilier la Prefectura Județului Ilfov, detaşat în Transnistria (19.09-30.10.1941); inspector general administrativ în Transnistria (30.10.1941-18.03.1944). Arestat la 08.08.1945, a fost depus în arestul Prefecturii Poliției Capitalei, fiind cercetat de Tribunalul Poporului sub învinuirea de crime de război. Moare în detenție în 1946.

2 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 28.706 din 07.01.1942.

Contra evreilor fugiți din lagărele de pe Bug s'a luat măsura să se aplice Art. 8 din Ordonanța Nr. 23 a Guvernământului Transnistriei.

Art. 8 prevede ca toți evreii găsiți în altă localitate decât aceea care i s'a fixat ca domiciliu, să fie considerați spioni şi pedepsiți imediat după legile militare în timp de război.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL, ss. I. Spirea[2]
IOAN SPIREA

Şeful Bir. 2 Informații
Căpitan, ss. Ştefan Florescu[3]
Ştefan Florescu

*) Adnotări:
„Dosar 19. Intrare 29.820 din 31 XII”.
„Biroul 2. Act. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 67.

1 Prin ordinul Nr. 29.658 din 27.12.1941 Armata a 3-a solicita Corpului 2 Armată să comunice „ce măsuri s'au luat pentru înapoierea în lagărele de pe Bug a evreilor fugiți şi veniți la Balta. Rezultatul ne este cerut urgent de M.St.M.”. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 66.

2 Ioan Spirea (1892-1971), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1911-1913) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Şeful Statului Major al Corpului 2 Armată (29.10.1940-13.07.1942); comandant al Diviziei 21 Infanterie (13.07.1942-16.04.1943); comandant al Artileriei Corpului 3 Armată (16.04.1943-15.11.1944); comandant al Artileriei Corpului 6 Armată (15.11-15.12.1944); comandant al Artileriei Armatei a 4-a (15.12.1944-20.03.1945); comandant secund al Corpului 2 Teritorial (20.03.1945-12.08.1946); şeful Inspectoratului General al Motomecanizării (12.08-23.11.1946); comandant secund al Corpului 2 Teritorial (23.11.1946-03.07.1947); la dispoziția Ministerului de Război (din 25.08.1947); trecut în rezervă la 01.09.1947. A fost arestat de autoritățile comuniste la 15.04.1952, fiind reținut administrativ 2 ani. A trecut prin închisorile din Piteşti, Făgăraş, Jilava. Locotenent-colonel (din 15.04.1933); colonel (din 31.03.1938); general de brigadă (din 20.10.1943); general de divizie (din 23.08.1946, cu vechimea din 23.08.1945).

3 Ştefan Florescu (1905-?), militar de carieră român, Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1928). Şef al Biroului 2 Informații din comandamentul Corpului 2 Armată (din 10.12.1941). Locotenent (din 01.04.1932); căpitan (din 01.06.1938); maior (din 01.04.1944).

Documentul nr. 169

Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă
Calea Victoriei 91–Etajul V
BUCUREŞTI
Telefon 5.56.34

Nr. 7 din 5 Ianuarie 1942[1]
MARELE STAT MAJOR Secţia 7-a

Conform Legii Nr. 1003 din 15 Noemvrie 1941 (M.O. No. 272)[2], comunicatul Marelui Stat Major No. 29 din 30 Decemvrie 1941[3] şi ordinului M.St.M. No. 70.407/1942[4], se aduce la cunoştinţă următoarele norme de continuare a muncii obligatorie de folos obştesc:

1. Munca va continua începând din dimineaţa de 8 Ianuarie 1942, în oraşele din care evreii fac parte.

2. Evreii se vor prezenta în întreaga ţară la muncă la autorităţile, instituţiile şi întreprinderile unde au fost repartizaţi şi unde se găseau în ziua de 20 Decemvrie 1941.

3. Evreii care au compus diferitele detaşamente desfiinţate şi care până la data de 20 Decemvrie 1941, au fost lăsaţi la vatră, vor fi luaţi la muncă după nevoile ce se vor ivi. Evreilor ce au obţinut scutirea individuală de muncă, li se va prelungi această scutire, până la 20.I.1942, sau până la apariţia D.L. privitor la taxe[5].

4. Sunt obligaţi a se prezenta la Cercurile de Recrutare, toţi evreii între 18-50 ani, care din diferite motive nu s'au prezentat şi nu au prestat munca.

Evreii care nu vor fi prestat cel puţin o lună de muncă, la apariţia Decretului Lege de plata taxelor, în locul muncii, nu vor avea nici dreptul să beneficieze de avantajele numitului Decret Lege şi li se vor încheia şi actele legale de dare în judecată.

5. Toate autorităţile civile şi militare, instituţiile, întreprinderile, etc. care au evrei repartizaţi, trebuie să ceară imediat să li se aprobe din nou după normele fixate de Inspectorat, menţinerea evreilor la lucru.

Nu se vor aproba decât cererile bine motivate.

Aprobările se dau în felul următor:

Până la 20 evrei de Cercurile de Recrutare, până la 50 evrei de Comandamentele Teritoriale şi peste 50 evrei de Inspectorat.

În cuprinsul Cercului de Recrutare Bucureşti, unde îşi are sediul Inspectoratul, toate aprobările se dau numai de Inspectorat.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia 7-a, cu Nr. 10.457/R din 15.01.1942.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 272 din 15.11.1941. Decretul-Lege Nr. 3205 din 14.11.1941, pentru înfiinţarea şi organizarea Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă Obligatorie de folos obştesc.

3 Vezi în acest sens „Munca de interes obştesc a evreilor. Comunicatul Marelui Stat Major al Armatei Nr. 29 din 30 Decembrie 1941". *Universul*, anul 59, nr. 1 din 01.01.1942, p. 12.

4 Vezi documentul nr. 166.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

Durata maximă pentru care se acordă prima aprobare, este până la 1 Februarie 1942, după care la nevoie se va reînnoi.

6. Cercurile de Recrutare sunt rugate a comunica Inspectoratului la 15 şi 30 ale fiecărei luni, felul cum au evreii repartizaţi, specificând numărul lor, unde au fost daţi şi disponibilul rămas.

7. Cercurile de Recrutare vor ridica la 15 Ianuarie 1942, evreii, de la autorităţile, instituţiile şi întreprinderile care nu au primit până la acea dată, aprobarea de menţinerea evreilor la lucru.

De asemenea se vor înapoia imediat la Cercul de Recrutare evreii ce au terminat lucrul şi nu mai sunt necesari.

8. Vă rugăm să binevoiţi a vă convinge prin organele Dv., de prezenţa zilnică la lucru a evreilor şi de necesitatea menţinerii lor.

Inspector General al Taberelor
şi Coloanelor de Muncă,
ss. Mociulschi[1]
Mociulschi Teodor

Delegatul Marelui Stat Major
Maior
ss. Popescu Eugen
Popescu Eugen

COMUNICAT:
- Comand. Ter.
- C. Recrutare
- Ministere şi M. St. M (spre ştiinţă)[2].

*) Adnotări:
„Dosar Diverse”;
„15. IANUARIE 1942. Văzut. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 183, f. 493; AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 250; ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 406.

Documentul nr. 170

PROCES–VERBAL
Nr. 1

Astăzi cinci Ianuarie 1942, ora optsprezece,

1 Teodor Mociulschi (1903-1989), avocat român, caracterizat drept un „antisemit notoriu şi corupt”. Inspector general al Taberelor şi Coloanelor de Muncă (din 15.11.1941). Arestat de autorităţile comuniste la 29.03.1948, a fost acuzat de „omisiune de denunţ” şi condamnat la 01.07.1948 la 2 ani închisoare. A trecut prin închisorile Văcăreşti, Jilava şi Aiud.

2 Comunicatul a fost publicat şi în presa vremii. Vezi în acest sens *Timpul*, anul VI, nr. 1674 din 05.01.1942, p. 3.

Noi, Colonel Petala Marcel, Inspector Secund al Inspectoratului de Jandarmi Transnistria.

În executarea ordinului Nr. 157 Secret, din 3.I.1942[1] al Domnului Guvernator Civil al Transnistriei[2], referitor la executarea Ordonanței Nr. 35 din 2 Ianuarie 1942 şi Instrucțiunilor anexe[3], privind evacuarea populației evreieşti din Odessa şi împrejurimi,

1. Am convocat în comisiunea la Primăria Municipiului Odessa pe următorii Domni:

- Gherman Pântea[4], Primarul Municipiului Odessa,
- Paul Ilin[5], Subprefectul Județului Odessa (în absența titularului, aflat în concediu),
- Locot. Colonel Magistrat Soltan Chiril[6], Procuror Militar al Curții Marțiale a Comandamentului Militar Odessa,
- Locot. Colonel Magistrat Bărdescu Titus[7], de la Curtea Marțială a Comandamentului Militar Odessa,

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Profesorul Gheorghe Alexianu..

3 Vezi documentul nr. 167.

4 Gherman Pântea (1894-1968), avocat, funcționar public, militar şi om politic român. Licențiat în Drept la Universitatea din Iaşi. A participat la primul război mondial în armata rusă; a votat în Sfatul Țării unirea Basarabiei cu România. Maior în rezervă (din 01.03.1918); membru al Partidului Țărănesc din Basarabia (1918-1923); membru al Partidului Național Liberal (din 1923); deputat în toate Legislaturile României Mari (1919-1940); expert în delegația României la conferința româno-sovietică (martie-aprilie 1924); primar al oraşului Chişinău (1923, 1927-1928, 1932); primar al municipiului Odessa (06.08.1941-18.03.1944). Arestat în 1945, judecat şi condamnat de autoritățile comuniste la 10 ani muncă silnică pentru „crimă de război". A trecut prin închisorile din Jilava, Aiud şi Gherla, fiind eliberat la 07.10.1955.

5 Nu a putut fi identificat.

6 Soltan Chirilă (1895-?), magistrat militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie din Odessa (1915-1917), al Şcolii Speciale de Infanterie (1921) şi al Cursului de infanterie pentru ofițerii superiori (1933), licențiat în Drept. Primit în armata română cu gradul de sublocotenent la 01.07.1918, participă la primul război mondial. Confirmat definitiv în magistratură la 01.06.1928. Şef al Parchetului mobilizat la Curtea Marțială a Corpului 3 Armată (22.06-20.09.1941); retras în zona interioară (20.09-03.11.1941); şef al Biroului Judiciar de pe lângă Circa I-a Poliție Odessa (03.11.1941-10.01.1942) Procuror militar şef al Curții Marțiale Odessa (10.01.1942-18.03.1944); magistrat militar în cadrul Tribunalului Corpului 2 Armată (1944); magistrat militar în cadrul Curții Marțiale a Diviziei 21 Infanterie (22.06.1944-20.01.1945); trecut din oficiu în rezervă la 29.03.1945. Arestat în perioada 09.11.1944-09.06.1945, a fost acuzat de Tribunalul Poporului că „a inițiat înființarea ghetoului din Slobodca, Odessa, în scop de exterminare a evreilor", fiind achitat la 26.11.1945. Maior magistrat (din 16.10.1935); locotenent-colonel magistrat (din 10.05.1941); colonel magistrat (din 22.06.1944).

7 Titus Bărdescu (1894-1959), magistrat militar de carieră şi avocat român, licențiat în Drept. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Demisionat din armată la 31.01.1938. Mobilizat în 22.06.1941; preşedinte – ulterior procuror – al Curții Marțiale a Corpului 4 Armată (22.06-01.10.1941); procuror al Curții Marțiale a Diviziei 9 Infanterie (01.10-01.11.1941); procuror la Curtea Marțială a Comandamentului Militar Odessa (01.11.1941-31.03.1942); demobilizat la 31.03.1942. În 1945 a fost cercetat de

- Maior Nicolicescu Nicolae[1], delegat al Comandamentului Militar Odessa,
- Locot. Colonel Niculescu Mihail, Prefectul delegat al Poliţiei Odessa,
- Căpitan Păunescu Alexandru[2], delegatul Marelui Stat Major,
- Maior Craioveanu Gheorghe[3], Comand. Bat. IV Jandarmi.

2. Dând citire ordonanţei Nr. 35/942 a Guvernământului şi Instrucţiunilor anexe, membrii comisiunei, în unanimitate, au susţinut că pentru buna reuşită a operaţiunii de evacuare, est absolută nevoie, ca evreii să fie mai întâi obligaţi a intra în Ghetou, unde să li se facă percheziţionarea şi evaluarea bunurilor de către birourile de

Tribunalul Poporului pentru crime de război, fiind achitat la 26.11.1945. Arestat de autorităţile comuniste la 03.11.1951, a fost condamnat în 1957 la 15 ani temniţă grea sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare”. A trecut prin închisorile Jilava, Făgăraş. Mort în detenţie în penitenciarul Făgăraş la 22.06.1959. Căpitan magistrat (din 01.04.1920); maior magistrat (din 15.04.1933); locotenent-colonel magistrat în rezervă (din 25.10.1939).

1 Nicolae Nicolicescu (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Ofiţer în Comandamentul Militar Odessa (16.08.1941-01.03.1943); şef de Stat Major la Divizia 1 Fortificaţii (01.03-28.05.1943); şef de Stat Major la Batalionul 10 Vânători de Munte (20.06.1943-30.04.1944); şef de Stat Major la Comandamentul Zonei Focşani-Nămoloasa-Brăila (01.05-01.10.1944); şef de Stat Major la Comandamentul Militar al Dobrogei (10.10.1944-06.04.1946); ofiţer la Secţia Prizonieri a Marelui Stat Major (06.04-08.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 08.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 31.10.1942); colonel (din 28.05.1946).

2 Păunescu-Fulga D. Alexandru (1903-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1923-1925). Ofiţer în cadrul comandamentului Regimentului 35 Infanterie (01.09.1939-25.11.1944), detaşat la Secţia a II-a Informaţii din Marele Stat Major-Serviciul Exterior; ofiţer în cadrul Centrului de Informaţii „B” al Armatei a 4-a (1941-1944); delegat al Marelui Stat Major la Odessa în ianuarie 1942 cu misiunea de „a informa Marele Stat Major de măsurile luate iniţial, modul de evacuare şi abuzurile ce eventual vor fi făcute în legătură cu evacuarea evreilor din Odessa”. În 1945 a fost cercetat de Tribunalul Poporului pentru crime de război, fiind achitat la 26.11.1945. Trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Predat autorităţilor sovietice, a fost condamnat de Tribunalul Suprem al URSS la 27.01.1948 la 25 ani închisoare şi internat în lagărele şi închisorile sovietice. Revenit în ţară la 01.12.1955, a fost internat în închisorile Gherla şi Văcăreşti, fiind eliberat la 07.09.1957. Locotenent (din 01.10.1929); căpitan (din 24.01.1938); maior (din 08.11.1943 cu vechimea din 06.09.1941).

3 Gheorghe Craioveanu (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1917-1919). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1919). Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.10.1927. Comandant al Batalionului IV Jandarmi Odessa (1941-1942); comandant al Legiunii de Jandarmi Cluj (1944-1945); comandant al Inspectoratului Jandarmeriei Galaţi (1945-1948); trecut în rezervă în 1948. În 1945 a fost cercetat de Tribunalul Poporului pentru crime de război, fiind achitat la 26.11.1945. A fost arestat de autorităţile comuniste la 08.06.1948 sub învinuirea de „instigare la crimă de asasinat”, fiind condamnat în acelaşi an la 10 ani temniţă grea. În urma graţierii pedepsei, a fost eliberat la 14.01.1950 şi încadrat în Miliţie cu gradul de căpitan (din 01.04.1950); îndepărtat pentru abateri disciplinare în aprilie 1951, a fost reîncadrat în toamna aceluiaşi an în funcţia de comandant al lagărului de deţinuţi politici Ghencea. Maior (din 31.10.1937); locotenent-colonel (din 31.10.1942); colonel (din 1945).

circumscripție, de unde apoi să fie transportați în regiunea hotărâtă prin art. 1. din ordonanța Nr. 35/942.

Această propunere se motivează prin aceea că, dacă s'ar proceda altfel s'ar da posibilitatea acestora de a se ascunde prin catacombe sau în alte părți ale orașului, sau de a se refugia pe teritoriul rural, împiedicând astfel organele de execuție de a le mai da de urmă și de a executa internarea lor în lagăre.

În susținerea acestei propuneri s'au enumerat cazurile petrecute deja, la Chișinău, în Bucovina și în alte părți, unde operațiunea de strângere a evreilor în vederea internării lor, a fost foarte mult îngreunată.

3. Spre a preveni o situație similară, subsemnatul, pe baza împuternicirii dată, personal de Domnul Guvernator, pentru a asigura o cât mai perfectă reușită a operațiunii, apreciind temeinicia propunerii, am admis'o, această măsură constituind un mijloc sigur pentru promovarea operațiunii, – sub rezerva unei prealabile aprobări a D-lui Guvernator.

4. Pentru executarea acestei măsuri preventive, în unanimitate, am hotărât următoarele:

a) Comandamentul Militar al Odessei să publice o Ordonanță Militară, având cuprinsul prevăzut în anexă[1].

Populația evreiască, la părăsirea imobilelor în vederea internării în Ghetou, predă cu inventar în dublu exemplar, administratorului imobilului, bunurile rămase în locuință, acestea rămânând direct răspunzător față de autorități de păstrarea lor.

b) Teritoriul Ghetou-lui, în cartierul „Slobotka";

c) Amenajarea cartierului, în vederea transformării lui în Ghetou (împrejmuire cu sârmă ghimpată, astuparea gurilor la catacombe) se face prin grija trupelor speciale, date de Comandamentul Militar Odessa.

d) Paza Ghetou-lui și măsurile de identificare, prin legitimații speciale, a populației creștine din cartier, se asigură de Comandamentul Militar Odessa și de Prefectura Poliției locale;

e) Afișarea Ordonanței cu Nr. 35/942 a Guvernământului și Instrucțiunilor anexe, la terminarea operațiunilor de strângere în ghettou.

f) Operațiunile birourilor de Circ., în Ghetou, conform Instrucțiunilor anexe la Ordonanța Nr. 35/942, și anume:

- Percheziţiile corporale.

- Evaluarea bunurilor și obiectelor de preț, rezultate din percheziții și cumpărarea lor pe seama Statului, prin dresare de proces verbal.

g) Operațiunile birourilor de circumscripții, la domiciliile evreilor, și anume:

- Verificarea existenței bunurilor, conform inventarului rămas asupra administratorului imobilului.

- Vinderea la populație, în concurență orală, a bunurilor rămase în imobile, potrivit art. 3 din Ordonanța Nr. 35/942.

- Depozitarea bunurilor rămase nevândute din lipsă de concurenți, în una din încăperile imobilului, respectiv și sigilarea acestei încăperi, potrivit art. 5, al. g din Instrucțiunile anexe.

- Lichidarea, prin achitarea celor în drept a bunurilor, prin sumele de bani rezultate din concurențele orale.

1 Vezi documentul nr. 176.

Acestea se vor face după terminarea tuturor operațiunilor, prin Prefecturile de Județ respective.

5. Pentru a se lua cunoştință de către Biroul Central, de stadiul lucrărilor executate în vederea operațiunilor de evacuare, se hotărăşte convocarea domnilor menționați la punctul 1, din Procesul Verbal de față, pentru ziua de 8 Ianuarie 1942, ora optsprezece la Prefectura Poliției Odessa.

Drept care am încheiat prezentul Proces Verbal.

INSPECTOR SECUND AL INSPECT. JAND. TRANSNISTRIA
COLONEL /ss/ M. Petala.

Primarul Municipiului Odessa /ss/ Gherman Pântea
Prefectul Județului Odessa /ss/ Paul Ilin /subprefect/
Procuror Militar /ss/ Lt. Colonel Soltan Chiril
Delegat Curtea Marțială C.M.O. /ss/ Lt. Col. Titus Bărdescu
Delegat al Comandamentului Militar Odessa /ss/ Maior Nicolicescu
Prefectul delegat al Poliției Odessa /ss/ Lt. Col. Niculescu
Delegatul Marelui Stat Major /ss/ Căpitan Păunescu Al.
Comand. Batal. IV Jandarmi /ss/ Maior Craioveanu Gh.

N.B. În ziua de 6 Ianuarie 1942, Domnul Guvernator ne-a dat aprobarea telefonică, cerută de subsemnatul, potrivit punct. 2., ultimul aliniat din Procesul Verbal de față, care a fost comunicat Bir. Central în şedința de astăzi.

Inspector Jand. Transnistria
Colonel /ss/ M. Petala

8 Ianuarie 1942

Conform cu originalul aflat la grefa
Parchetului Curții Marțiale Odessa
Procuror Militar
Lt. Col. Magistrat Soltan Chiril
/ss/ Soltan Chiril

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 452, f. 29-31; fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 246-247.

Documentul nr. 171

Comisiunea Centrală
pentru
Evacuarea evreilor
Prefectura de Poliție
Odessa

Către
Marea Unitate
„Borcea”[1]

INSTRUCȚIUNI
pentru operațiunile de adunare a obiectelor dela evreii evacuați

Conform ord. telegrafic Nr. ..... al d-lui Guvernator al Transnistriei[2], urmează a se strânge din casele evreilor evacuați cearceafurile, pernele, pături, saltelele, căni, farfurii, furculițe, linguri, cuțite, pentru a fi date spitalelor militare.

În acest scop se dispune:

1. Începerea lucrărilor Comisiunilor este 29 Ianuarie 1942.

Locul de predare pentru toate raioanelor este la depozitul general, aflat în str. Novorâbnaia Nr. 13 (Casa Instit. Agricol).

Această lucrare se va executa sub directa conducere a unei Comisiuni înființată în fiecare raion al Municipiului Odessa.

2. Comisiunea se compune din Subdirectorul raionului respectiv, un delegat al armatei, un delegat al Prefecturei de Poliție din circumscripția respectivă desemnat de Prefectura de Poliție.

Comisiunile raioanelor vor lucra la circumscripțiile de poliție respective.

Raionul 1 cu Circ. 1 Poliție. Ecaterina (Hitler) 22
Raionul 2 cu Circ. 4, 6 Poliție. Spiridonovscaia 5
Raionul 3 cu Circ. 9 Poliție. Teatralni pereulic 98
Raionul 4 cu Circ. 2 Poliție. Novorâbnaia 2
Raionul 5 cu Circ. 3 Poliție. Prohorovscaia 39
Raionul 6 cu Circ. 5 Poliție. Moscovscaia 11

Comisiunile sunt ajutate în lucrarea lor de către administratorii de case.

3. Sediul Comisiunilor pentru ridicarea obiectelor rămase dela evreii evacuați se stabilesc în clădirea raioanelor municipale.

Obiectele vor fi ridicate de comisiune prin ajutorul administratorilor de case care sunt obligați ca împreună cu portarii să ridice şi să predea obiectele după inventarul fiecărei locuințe arătate.

4. Transportul: fiecare raion va avea la dispoziție camionul Circ. respective de Poliție şi eventual un camion pus la dispoziția Comisiunii de către Comisia de Inventariere.

Fiecare transport va fi păzit de către un soldat.

1 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.
2 Profesorul Gheorghe Alexianu.

5. Se va încheia un proces-verbal în trei exemplare către administratorii de case cu portarul respectiv pentru fiecare casă de obiectele ridicate. Un exemplar rămâne la portarul casei, iar al doilea exemplar s'a luat de administrator şi predat Depozitului Central odată cu obiectele ce se predau. Al treilea exemplar va rămâne la Comisiune, semnat de primire la Dep. Cl. de şeful depozitului.

În proces-verbal se va specifica starea obiectelor predate (noi, vechi, bune, rupte, etc.).

6. Şeful depozitului central împreună cu Contabilul respectiv va centraliza procesele-verbale de primire şi va avea evidenţa lor pe categorii într'o situaţie.

7. Direcţia exploatării imobilelor Municipiului Odessa va numi la depozitul de strângere un şef al depozitului precum şi oamenii necesari contabilizării, primirii şi aranjării obiectelor pe categorii. Şeful depozitului va fi un om de încredere şi va avea în primire depozitul. Paza depozitului urmează a fi asigurată de o gardă militară.

8. Întreg depozitul va fi la dispoziţia D-lui Medic Marinescu[1], Medicul Primar al Jud. Odessa, care este însărcinat cu supravegherea operaţiunilor de strângerea obiectelor şi depozitarea lor, cu grija menţinerii în bună rânduială a depozitului, cu repartiţia obiectelor din depozit pentru diferitele spitale ce se vor înfiinţa.

Preşedintele Comisiunii
Prefectul jud. Odessa
Colonel, ss. Velcescu[2]
M. Velcescu

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 263+verso.

1 Nu a putut fi identificat.

2 Matei Velcescu (1890-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Comandant secund al Diviziei 27 Infanterie (02.05-24.08.1941); prefect al judeţului Odessa (01.10.1941-03.05.1944), preşedinte al Comisiei Centrale de evacuare a evreilor din Odessa (ianuarie-februarie 1942), calitate în care a condus operaţiunile de deportare ale evreilor din Odessa. Trecut în rezervă la 31.08.1942: şters din controalele armatei la 15.06.1945. Arestat la 05.03.1946, a fost cercetat de Tribunalul Poporului pentru crime de război, fiind achitat la 25.06.1946. Rearestat de autorităţile comuniste la 08.12.1949, a fost condamnat în 1953 la 18 ani muncă silnică. A trecut prin închisorile Jilava, Aiud, Ocnele Mari, Craiova, Poarta Albă şi Gherla, fiind eliberat la 17.10.1959. Maior (din 01.04.1920); locotenent-colonel (din 01.10.1929); colonel (din 01.04.1936).

Documentul nr. 172

BIROUL CENTRAL DE EVACUAREA EVREILOR–ODESSA

INSTRUCȚIUNI
cu privire la vânzarea obiectelor evreilor evacuați.

În legătură cu comunicarea Nr. 2/942[1], a biroului central de evacuare, se dau următoarele instrucțiuni:

1. Vânzarea se va face de către aceleași birouri de Circumscripție care au făcut recenzarea, minus delegatul B.N.R.-ului și al Ministerului de Finanțe.

La vânzare vor asista administratorul de case și vornicul respectiv.

Ca translatori vor fi un delegat al Primăriei Municipiului, propus de Raionul Municipal respectiv la care se lucrează.

Delegatul armatei și delegatul poliției vor face pe rând funcțiune de secretar scriind în registrul și chitanțierul biroului.

Biroul va fi însoțit de 2 jandarmi dați de Circumscripția de poliție respectivă, în raionul ce lucrează biroul și care vor ține ordine și siguranță.

2. Șeful Raionului Municipal va prezenta biroului de circumscripție, la data de 2 Martie 1942, la Circumscripția de poliție respectivă, un tabel de toate locuințele evreilor evacuați, pe străzi, pentru ca biroul să-și întocmească un plan de mers și să poată afișa la timp, la circumscripție, programul general de trecere pe la apartamentele evreiești. La această dată va fi prezent și delegatul Primăriei Municipiului Odessa, propus de raion.

3. Deschiderea apartamentului se va face în prezența vornicului care va prezența toate bunurile cuprinse în inventarul apartamentului.

4. Valoarea bunurilor ce se vând, adică suma dela care începe licitația, se fixează de birouri, înainte de începerea licitației, pentru fiecare obiect în parte.

5. Licitația se va ține la apartamentul unde se găsesc bunurile.

6. Licitația se face prin licitație publică orală.

7. Adjudecarea se face imediat de către biroul care a ținut licitația.

8. Biroul va avea asupra sa:

a) un registru în care se va trece fiecare vânzare făcută la fiecare apartament (a se vedea modelul alăturat)[2].

b) un chitanțier adeverință cu matcă, în care se trec toate datele arătate în el.

Aceleași date se vor trece și pe matca chitanțierului (a se vedea modelul alăturat).

Chitanțierul adeverință va purta semnătura președintelui biroului și va fi eliberat fiecărui cumpărător.

c) La terminarea licitațiunii unei zile, toți membrii biroului vor semna în registru la sfârșitul ultimei vânzări, totalizându-se sumele încasate, urmând ca a doua zi să se continue cu vânzările pentru fiecare apartament.

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Pe măsură ce preşedintele biroului strânge sumele ce nu le poate ţine în siguranţă asupra sa (sume importante, dela 500 R.K.K.S. în sus) le va depune la Prefectura Judeţului Odessa cu un Proces Verbal, specificând data de când şi până când este strânsă suma, primind în schimb o adeverinţă.

9. După terminarea licitaţiei din fiecare apartament se va nota pe inventarul vornicului lucrurile vândute, semnându-se de către preşedintele biroului.

- Dacă nu există inventar, se va lăsa vornicului o adeverinţă.

- Apartamentul se va închide şi sigila dându-se iarăşi în primire vornicului şi administratorului de case.

- În cazul că s'au vândut lucrurile, apartamentul nu se mai sigilează, numai se închide, dându-se iarăşi sub paza vornicului.

- În cazul când dintr-un apartament nu s'a vândut nimic se va specifica aceasta în registru, pentru a avea evidenţa tuturor apartamentelor, prin care a trecut comisiunea.

10. <u>În apartamentul în care există obiecte de artă, mobilă de lux, maşini de cusut, se va specifica în registrul respectiv de vânzare, arătându-se care sunt</u>.

11. Cu ocazia trecerii prin diferitele apartamente, se va vedea dacă există: lingerie de pat, saltele, păturі precum şi tacâmuri de masă care trebuiau strânse de comisiunile de strângere ale obiectelor, precum şi diferite obiecte tehnice de spitale arătându-se în tabelul zilnic de case vizitate ce se înaintează Prefecturii de Judeţ.

12. Birourile vor înainta zilnic seara la Prefectura Judeţului Odessa câte un tabel de locuinţele vizitate. În dreptul fiecăruia se va specifica: „Vândute Complect”; „Rămâne mobilă”; „Nu s'a vândut nimic”; „Obiecte artă şi necesare Guvernământului”, aceasta fiind în legătură cu fiecare caz în parte.

13. Birourile se vor aduna pentru diferite chestiuni de discutat, la Circumscripţia de poliţie, în raza căreia lucrează.

După cum se arată mai jos:

Biroul	1 – la Circumscripţia		1 pentru Raion		1 Municip.	
”	2	”	2	”	4	”
”	3	”	3	”	5	”
”	4	”	4	”	2	”
”	5	”	9	”	6	”
Biroul Nr. 6 la Circumscripţia			6 pentru Raion		3 Municip.	

Registrele şi chitanţierele se vor primi dela Prefectura Judeţului Odessa.

- Toată corespondenţa cu privire la chestiunile şi activitatea birourilor de Circumscripţie, pentru vânzare se va îndruma Prefecturei Judeţului Odessa „Vânzarea obiectelor evacuaţilor”, Str. Tolstoi No. 7.

PREŞEDINTELE BIROULUI CENTRAL DE EVACUARE
COLONEL, ss. M. Velcescu

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 264-264 bis.

Documentul nr. 173

Confidențial-Personal

Nr. 29.971
din 8/I.942
către
GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI

Am onoare a trimite alăturat, în copie, spre ştiință, Instrucțiunile pentru conducerea acțiunii contrainformative la Odessa, date de M.St.M. G-l al Armatei[1], rugându-vă să binevoiți a ne face cunoscut, cât mai grabnic, propunerile Dvs., în special în ce privește regulamentele de funcționare a lagărelor de internare şi ghettourilor (regim de aplicat, restricțiunile la care vor fi supuşi cei internați, răspunderile pentru orice nereguli ivite, dreptul de control asupra lagărelor şi ghetto-urilor, etc.).

D. O.
p. ŞEFUL DE STAT MAJOR
Colonel,
Chirnoagă[2]

Şeful Secției II-a
Lt. Colonel,
N. Stănescu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 4.

Documentul nr. 174

Biroul cifrului Nr. 20.037/A **din** 8. I.1942

Telegramă
De la Borcea[3] din 8.I.1942

SECRET

La Nr. 29.709 din 2 Ianuarie 1942[1] raportăm:

1 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.
2 Platon Chirnoagă (1894-1974), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1913-1915) şi al Şcolii Superioare de Război (1923-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Şef al secției Operații în comandamentul Armatei a 3-a (24.04-01.11.1941); subşef de Stat Major al Armatei a 3-a (01.11.1941-20.05.1942, 05.07.1942-10.01.1944); comandant al Regimentului 7 Artilerie Grea (21.05-05.07.1942); comandant al Brigăzii 4 Artilerie (10.01-01.10.1944); comandant al Diviziei 4 Infanterie (01-20.10.1944). Capturat de germani la Szolnok, s-a alăturat guvernului legionar de la Viena condus de Horia Sima ocupând funcția de ministru de Război (decembrie 1944-mai 1945). După război s-a stabilit în RFG. Locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939); general de brigadă (din 23.03.1944).
3 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.

Evreii se evacuează în nordul judeţului Oceacov şi sudul judeţului Berezovca conform ordonanţei Nr. 35 a Guvernământului[2].

Pentru evitarea sustragerii acestora, Comandamentul Corpului 2 Armată este în curs de a emite ordonanţa Nr. 7[3] prin care evreii iniţial se internează în cartierul Slobodka din Odessa de unde se vor evacua zilnic câte circa 1000.

Şeful de Stat Major Nr. 29.763
Colonel Spirea

p. conformitate
Şeful Biroului Cifru
Căpitan ss. indescifrabil

*) Adnotări:
„Secţia II”;
„Biroul 2 Răspuns la Marile Unităţi. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 452, f. 20.

Documentul nr. 175

PROCES-VERBAL No. 2.

Astăzi 9 Ianuarie 1942,

Comisiunea pentru evacuarea evreilor din oraşul Odessa şi împrejurimi, instituită în conformitate cu dispoziţiunile ordonanţei No. 35 din 2 Ianuarie a Guvernământului Transnistriei, precum şi Instrucţiunilor anexe la ordonanţă[4], prevăzută în Proces-Verbal No. 1 al acestei Comisiuni[5], întrunită la sediul ei – Prefectura de Poliţie a oraşului Odessa la care au luat parte persoanele indicate mai jos:

Ilin Paul – Subprefectul judeţului Odessa, Preşedintele Comisiunii,

Locot. Colonel Magistrat Soltan Chiril, Procuror Militar al Curţii Marţiale a Comandamentului Militar Odessa.

Locot. Colonel Niculescu Mihail, Prefect al Poliţiei Odessa,

Vidraşcu, Ajutorul de Primar al Municipiului Odessa[6],

1 Prin ordinul Nr. 29.709 din 02.01.1942 Armata a 3-a solicita Guvernământului Transnistriei şi Corpului 2 Armată să comunice măsurile adoptate în vederea deportării evreilor din Odessa. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 452, f. 5.
2 Vezi documentul nr. 167.
3 Vezi documentul nr. 176.
4 Vezi documentul nr. 167.
5 Vezi documentul nr. 170.
6 Constantin Vidraşcu (1898-?), avocat, viticultor şi funcţionar român. Licenţiat în Drept la Universitatea din Iaşi. Ofiţer în armata rusă în primul război mondial; preşedinte al Comisiei de Expropriere şi Împroprietărire din judeţul Tighina (1921); membru al Partidului Naţional Liberal (din 1923); ajutor de primar al Tighinei (1921-1923); prefect de Tighina (1924-1925); deputat (1927-1928, 1937-1938); ajutor de primar al municipiului Odessa (16.10.1941-18.03.1944). A fost arestat la 12.10.1944 sub învinuirea de crime de război şi condamnat în 1945 la 13 ani muncă silnică. A trecut prin închisoarea Jilava.

Director Dr. Solcănescu, Medicul Şef al Municipiului Odessa[1],
Inspector Marin Florescu, Delegatul B.N.R.,
Maior Nicolicescu Nicolae, Delegat al Comandamentului Militar Odessa;

Luând în consideraţie măsurile ce urmează a se lua pentru aducerea la îndeplinire a dispoziţiunilor privitoare la evacuarea evreilor; Ţinând seamă că în vederea aplicării acestor dispoziţiuni, au fost convocate persoanele ce urmează a face parte din cele şase Comisiuni ce vor activa pe teren, în frunte cu un ofiţer magistrat propus de către Curtea Marţială a Comandamentului Militar Odessa; Comisiunea Centrală a procedat la examinarea instrucţiunilor anexe la ordonanţa Nr. 35/942, luând pentru uşurarea operaţiunilor următoarele măsuri:

1/ Întreaga regiune a suburbiei Slobodca, unde s'a stabilit a fi strânşi în ghetto evreii aflaţi în oraşul şi împrejurimile Odessei, să fie împărţită în şase sectoare,

2/ Comisiunile care lucrează pe teren, în formaţia stabilită de instrucţiunile anexe la ordonanţa No. 35/942, vor desemna dela fiecare Circ. de Poliţie a oraşului Odessa câte doi delegaţi ca reprezentanţi ai populaţiei – de preferinţă Români – pe care Primăria Municipiului îi va confirma,

3/ La efectuarea recensământului populaţiei evreieşti intrată în ghetto, tuturor li se vor lăsa paşapoartele, cu condiţiunea ca pe paşapoarte să se pună cu ştampila iniţiala „E",

4/ Evreii care au fost trecuţi prin Comisiunea de verificare vor fi conduşi într- o clădire anume amenajată pentru acest scop,

5/ Comisiunile de recensământ a populaţiunii evreieşti intrată în ghetto, vor reţine la verificare exemplarul din inventarul întocmit la plecare dela locuinţă de către evreu, spre a se putea verifica obiectele lăsate la fostul domiciliu,

6/ Comisiunile din ghetto, la efectuarea percheziţiilor corporale, în cazul când vor constata că evreii posedă asupra lor obiecte de valoare pe care erau obligaţi să le depună conform dispoziţiunilor prevăzute în ordonanţa No. 2 a Comandamentului Militar al Odessei[2], vor întocmi acte de dare în judecata Curţii Marţiale, care urmează să se pronunţe ulterior dela caz la caz, oriunde s'ar afla cei adunaţi în ghetto,

7/ Comisiunea Centrală dispune ca D-nii ofiţeri Magistraţi, însărcinaţi cu atribuţiuni de Preşedinte de Comisiune în ghetto, să facă în ziua de 10 Ianuarie a.c. toate formalităţile pentru constituirea acelor comisiuni, întocmind în acest sens procese verbale,

8/ Toate Comisiunile îşi vor face recunoaşterea terenului, vor stabili sediile şi vor fi prezente pentru ziua de 11 Ianuarie a.c., orele 11 la sediul Circ. 7-a de Poliţie aflată în ghetto, pentru a primi dispoziţiuni în vederea activării pe teren,

9/ Orele pentru activarea Comisiunilor în ghetto vor fi 8-15, iar în caz de nevoie sau noi dispoziţiuni, Comisiunea Centrală va urma să dea alte dispoziţiuni cerute de împrejurări.

Comisiunea Centrală pentru evacuarea populaţiunii evreieşti din oraşul şi împrejurimile Odessei, ia act de declaraţia D-lui Locot. Colonel Niculescu, Prefectul de

1 Gheorghe Eugeniu Solcănescu (1904-?), medic român. Licenţiat al Facultăţii de Medicină Bucureşti (1933). Medic director al Centrului de Sănătate nr. 27 şi medic al Liceului „Mihai Eminescu" din Bucureşti. Şef al Serviciului Sanitar al municipiului Odessa (din 06.01.1942). Arestat, judecat şi condamnat de autorităţile comuniste în 1952.

2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

Poliție al orașului Odessa, că la cererea D-Sale de a i se pune la dispoziție forțele necesare pentru paza ghetto-ului, Comandamentul Militar al Odessei a refuzat.

Fiind de față la ședință și D-l Inspector General Constantin Ciurea, iar Comisiunile de ghetto cerând mijloace rapide de deplasare, pentru care se cere combustibil, D-sa cere Prefecturii județului Odessa de a se satisface cererea în contul Guvernământului, pentru care va raporta D-lui Guvernator.

D-l Ilin Paul, Subprefect al județului Odessa, ia cunoștință pentru satisfacerea Comisiunilor cu combustibil.

Drept care s'a încheiat prezentul proces-verbal.

Prefectul Județului Odessa ss. Paul Ilin
Procuror Militar ss. Lt. Col. Magistrat Soltan Chiril
Prefect al Poliției orașului Odessa ss. Lt. Col. Niculescu
Primarul Municipiului Odessa ss. Constantin Vidrașcu
Medic Șef al Municipiului Odessa ss. Dr. Solcănescu
Inspector delegat al B.N.R. ss. Marin Florescu
Delegatul Comandamentului Militar ss. Maior Nicolicescu

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 248-249.

Documentul nr. 176

COPIE

REFERAT

Am onoare a refera următoarele:

Pentru punerea în aplicare a ordonanței Nr. 35/1942 a Guvernământului Transnistriei, ce se anexează în copie[1], cu privire la evacuarea evreilor din orașul Odessa și împrejurimi, Biroul Central constituit în acest sens conform instrucțiunilor Guvernământului, ce se anexează în copie, a hotărât conform Procesului Verbal anexat[2], a se edicta de Comandamentul ce cu onoare îl conduceți, o ordonanță în sensul celei anexată, pe care cu onoare vă rugăm să binevoiți a o aproba și ordona multiplicarea ei pentru aducerea la cunoștința celor interesați.

Pentru a se multiplica în 1000 exemplare, socotit a câte 90 bucăți de fiecare circumscripție polițienească.

PROCUROR INSTRUCTOR MILITAR
Lt. Colonel Magistrat,
/ss/ Soltan Chiril

1 Vezi documentul nr. 167.
2 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 452, f. 29-31. Vezi documentul nr. 170.

- Conform cu originalul aflat la grefa Parchetului Curții Marțiale Odessa
PROCUROR MILITAR
Lt. Col. Magistrat, Soltan Chiril
/ss/ Soltan Chiril

*) Adnotări:
„9.I.1942. Rog a se aproba publicarea prezentei ordonanțe. General, /ss/ N. Tib. Petrescu[1]";
„9.I.1942. Se aprobă. General, /ss/ Dăscălescu".

Comandamentul M.U. Radu[2] şi Garnizoana Odessa

ORDONANȚA Nr. 7

Noi, General N. Tib. Petrescu, Comandantul M.U. Radu şi Garnizoanei Odessa;

Având în vedere Decretul Lege Nr. 1798/1941[3], prin care s'a decretat mobilizarea Armatei;

Având în vedere dispozițiunile art. 486 al. 2. C.J.M.[4], prin care autoritatea militară poate edicta prin ordonanțe, fapte şi pedepse, menite să garanteze siguranța Armatei, apărarea țării şi ordinea publică, precum şi a se putea trece la punerea în aplicare a ordonanței Nr. 35/942 a Guvernământului Trasnistriei;

ORDONĂM

Art. 1. – Toți locuitorii Evrei – fără nici o excepție aflați pe teritoriul oraşului Odessa şi în împrejurimi, se internează în ghettoul amenajat în Cartierul Slobotca, unde sunt obligați să se prezinte în termen de 2 zile, începând din ziua de 10 Ianuarie 1942, orele 8.

Art. 2. – În vederea internării în ghettou prevăzut la art. 1 evreii pot lua cu ei:

- Alimentele de care dispun;

1 Nicolae T. Petrescu (1888-1946), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de telegrafie fără fir de la Paris (1919-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Comandant al Brigăzii 3 Pionieri (01.11.1940-15.10.1941); comandant secund al Diviziei 1 Infanterie (15.10-08.11.1941); comandant al Brigăzii 1 Fortificații (08.11.1941-20.02.1942); comandant al Brigăzii 2 Pionieri (20.02-15.07.1942); comandant al Brigăzii 1 Pionieri (15.07-10.08.1942); comandantul Comandamentului Transmisiunilor (10.08-25.10.1942); trecut în rezervă la 25.10.1942. Locotenent-colonel (din 01.10.1929); colonel (din 16.10.1935); general de brigadă (din 25.10.1939)

2 Indicativul codificat al Brigăzii 1 Fortificații.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 145 din 22.06.1941. Decretul-Lege Nr. 1798 din 21.06.1941. referitor la mobilizarea armatei.

4 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 66 din 20.03.1937. Decretul Regal Nr. 1298 din 17.03.1937. Codul de Justiție Militară.

- Efectele de îmbrăcăminte şi gospodărie strict necesare traiului în ghettou, precum şi uneltele şi sculele necesare practicării profesiunei sau meseriei respective;
- Valorile şi sumele constituind proprietatea lor personală sau în păstrare, medicamente şi orice articole de higienă necesare;
- Este interzis Evreilor a aduce cu ei în ghettou mobile şi orice materii inflamabile sau exploziv cu ajutorul căruia s'ar putea uşor produce incendieri şi minarea clădirilor.

Art. 3. – Evreii, la plecarea lor în ghettou sunt obligaţi a preda administratorilor de imobile (upravdoma) sau portarilor imobilelor părăsite (dvornici) imobilul cu întreaga avere rămasă de pe urma lor prin încheiere de inventar, în dublu exemplar (unul rămânând asupra evreului; iar cel de al doilea asupra primitorului averii rămasă dela evreu) semnate atât de evreul predător cât şi de primitor.

Inventarele vor trebui să fie prezentate la cererea autorităţilor.

Ele vor cuprinde:

- numele şi prenumele evreului şi a celui ce primeşte în păstrare averea rămasă;
- strada, numărul imobilului şi acel al apartamentului (camerile) ocupate de evreul plecat la ghettou.

Art. 4. – Administratorii şi paznicii de imobile, precum şi orice locuitor, care ar avea cunoştinţă de existenţa vreunui evreu nedeclarat, la circumscripţia de poliţie, neprezentat la ghettou în termenul prevăzut mai sus, sau care prin acte false ar încerca să se sustragă de la calitatea de evreu (schimbare de nume, origine etnică sau religiune) sunt obligaţi a denunţa în scris imediat circumscripţiilor poliţieneşti respective (biroul justiţiei militare) indicând şi locurile unde eventual s'ar fi refugiat.

Art. 5. – Toţi cei care vor contraveni dispoziţiunilor prevăzute la art. 1 de mai sus, se vor pedepsi cu moartea, atunci când se va constata că cei vizaţi, cu vădită rea credinţă şi în scopul de a se pune în slujba vrăşmaşului sau sustrage dela aceste măsuri ordonate; în toate celelalte cazuri pedeapsa va fi munca silnică dela 5-25 ani.

Art. 6. – Cei ce vor tăinui, găzdui sau ajuta prin orice mijloace pe cetăţenii evrei de a se sustrage măsurilor de internare în ghettou sau având cunoştinţă despre aceste fapte în sensul art. 4 de mai sus şi nu îi vor denunţa autorităţilor indicate, se vor pedepsi cu munca silnică de la 5-10 ani.

Art. 7. – Evreii care vor contraveni dispoziţiunilor art. 1-2 de mai sus, se vor pedepsi cu munca silnică dela 5-10 ani, iar dacă producerea incendiului sau exploziei a avut loc, făptuitorii se vor pedepsi cu moartea.

Art. 8. – Toţi cei ce vor primi conform art. 3 de mai sus spre păstrare şi conservare imobile, mobile, precum şi orice alte averi rămase de pe urma evreilor internaţi în ghettou sunt obligaţi a asigura păstrarea acestor averi, rămânând singuri şi direct răspunzători în faţa autorităţilor, de orice stricăciune sau înstrăinare s'ar produce – cu sau fără voia lor – în această avere.

Contravenienţii la aceste dispoziţiuni, precum şi evreii care nu se vor fi conformat dispoziţiunilor art. 3 (de a fi predat avutul rămas) se vor pedepsi cu munca silnică de la 5-10 ani.

Art. 9. – Constatarea infracţiunilor la prezenta ordonanţă cade în sarcina organelor poliţieneşti civile şi militare, care vor dresa procese verbale, ce se vor înainta odată cu infractorii la Curtea Marţială.

Art. 10. – Prezenta ordonanță scrisă în limba română, germană şi rusă, se va afişa pe străzi, în localuri şi instituțiuni publice sau particulare, intrând în vigoare la data publicării şi afişării ei.

Dată la Comandamentul M.U. astăzi 10 Ianuarie 1942.

COMANDANTUL M.U. RADU
şi GARNIZOANEI ODESSA
GENERAL /ss/ Tiberiu Petrescu

Procuror Instructor Militar
Locot. Colonel Magistrat,
/ss/ Chiril Soltan

p. conformitate
p. Şeful Biroului 2
Căpitan,
Corlănescu M[1].

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 452, f. 28, 32+verso.

Documentul nr. 177

HUGHES.
STRICT SECRET

ARMATA IV-a
către
CORPUL 3 ARMATA
BULETIN CONTRAINFORMATIV
pentru ziua de 10 Ianuarie 1942

I. STAREA DE SPIRIT.
a). În armată bună.

1 Marius I. Corlănescu (1904-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1925-1927), al Şcolii Speciale de Infanterie (1929-1930) şi al Şcolii Superioare de Război (1939-1941). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1927). Ajutor al şefului Biroului 3 din comandamentul Corpului 2 Armată (22.06-30.06.1941); şef al Biroului 3 în comandamentul Diviziei 10 Infanterie (01.07-31.07.1941); şef al Biroului Organizare-Mobilizare din Comandamentul Militar Odessa (01.08.1941-01.02.1942); şef al Biroului 3 în comandamentul Diviziei 1 Fortificații (01.02-31.03.1942); şef al Biroului 3 în Comandamentul Militar Odessa (01.04.1942-01.03.1943); şef al Biroului Pază în comandamentul Corpului Grănicerilor (01.03-01..04.1943); şef de Stat Major al Diviziei 6 Infanterie (01.04-01.10.1943); şef al Biroului Studii din Marele Stat Major (01.10.1943-01.12.1946); ajutor al comandantului Regimentului 9 Grăniceri Orşova (01.12.1946-30.06.1947); ajutor al comandantului Cercului Teritorial Mehedinți (01.07-01.09.1947); trecut în rezervă la 01.09.1947. Căpitan (din 31.03.1938); maior (din 23.03.1944); locotenent-colonel (din 24.01.1946).

b). A populației bună

II. UCRAINIENI.

La sfârşitul lunii Decemvrie 1941, şi-au făcut apariția la Cernăuți mai mulți militari ucrainieni îmbrăcați în uniformă. Ei fac parte din ucrainenii originari din Bucovina care s'au înrolat în legiunea ucrainiană din Galiția, îndată după desrobirea Bucovinei – au fost arestați şi trecuți peste frontieră.

III. DIVERSE.

Într'o cameră din curtea unei mori din Comuna Berezina, Județul Cetatea Albă, au fost găsiți doi soldați morți şi doi în agonie. Ei făceau parte din Regimentul 4 Artilerie Grea şi veniseră pentru a se îmbarca în tren. Se fac cercetări pentru a stabili cauzele.

IV. DE LA ODESSA.

Pe baza dispozițiunilor domnului Mareşal Antonescu, Guvernământul Transnistriei, împreună cu autoritățile militare au luat măsuri ca evreii din Odessa să fie evacuați din oraş şi internați în Județul Oceakow şi Berezowka. Inițial vor fi grupați într'un ghetou în oraş şi apoi evacuați în convoaie de câte 1000 zilnic spre taberele de internare. Operațiunile încep la 10 Ian. 1942.

Ordonanța prin care se anunța internarea în ghetou a evreilor din Odessa[1] a produs o deosebită satisfacție în rândurile populației.

NOTĂ: Rugăm distrugeți prin ardere acest buletin după ce ați luat cunoştință de conținut.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR,
Colonel, ss. M. Stănescu
M. Stănescu

Nr. 213.752
din 10 Ianuarie 1942

*) Adnotări:
„Nr. 217 – 11/1 – 8.30";
„Corpul 3 Armată 11/1 8.30 ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 52.

1 Vezi documentul nr. 176.

Documentul nr. 178

CABINETUL MILITAR
Biroul 2.

NOTĂ
1942, luna Ianuarie, ziua 10.

SUMAR:
Soluționarea problemei transportului emigranților evrei.

La 18 Decemvrie s'a prezentat Domnului Mareşal o notă referitoare la propunerile Ministerului de Finanțe cu privire la organizarea transportului emigranților evrei. Pe această notă Domnul Mareşal a pus rezoluția:

„Problema trebue discutată şi pusă la punct cu Externele şi Marina".

Ministerul Finanțelor face cunoscut că, în urma discuțiunilor avute cu reprezentanții Ministerului Afacerilor Străine şi Subsecretariatului de Stat al Marinei, s'a ajuns la următoarele soluțiuni:

a/. Marile vase maritime trebuesc rezervate exclusiv necesităților de ordin militar şi apoi celor economice şi comerciale de după război. Pentru transportul emigranților nu pot fi întrebuințate decât micile vase de coastă şi de Dunăre, din categoria carcasse, fără nicio valoare şi cari nu sunt supuse nici unei servituți militare. Organizarea transporturilor de emigranți să se facă, şi în viitor, tot de către întreprinzătorii particulari.

b/. Statul să aplice asupra veniturilor realizate de către organizatorii transporturilor un impozit excepțional, pe care Ministerul Finanțelor îl fixează la suma de 40.000 lei de fiecare emigrant[1].

*) Adnotări:
„Aprob. Să se treacă la executare. Suma trebuie să fie de minimum 40.000 lei pentru cei săraci, iar pentru ceilalți trebuie să fie proporțional cu averea pe care evreul a agonisit-o în țară. ss. Antonescu";
„12.I.1942. Ministerul de Finanțe şi Subsecretariatul de Stat al Marinei şi Ministerul de Externe Colonel ss. indescifrabil".

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 35.

1 Nota Nr. 701.021 din 05.01.1942, adresată mareşalului Ion Antonescu de către Ministerul de Finanțe. ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 36-37.

Documentul nr. 179

PROCES-VERBAL No. 3.

Astăzi, anul 1942, luna Ianuarie, ziua 11, orele 15.

Noi, Biroul Central instituit în conformitate cu Instrucțiunile date de Guvernământul Transnistriei pentru executarea măsurilor prevăzute în ordonanța Nr. 35[1], având ca membrii prezenți pe:

- Dl. Subprefect Jud. Odessa, Ilin ..., ca Preşedinte;
- Dl. Prefect al Pol. Odessa, Lt. Col. Niculescu M.;
- Dl. Ajutor Primar al Odessei, Vidraşcu ...;
- Dl. Delegat al C. 2 A., Maior Nicolicescu N.;
- Dl. Delegat al Serv. Sanit. al Odessei, Dr. Solcănescu ...;
- Dl. Delegat al B.N.R., Florescu Marin;
- Dl. Delegat al Minist. Finanțe, Inspector Tanu Gh.[2],

ne-am deplasat în cartierul „SLOBODKA” hotărât prin ordonanța Nr. 7 a Comandamentului Militar al Odessei[3] – a servi de Ghetou până la completa evacuare a evreilor din oraş.

Deplasarea Biroului Central s’a făcut în scopul de a se putea verifica pe teren:

a) Modul de constituire, precum şi instalare a Birourilor de Circumscripții ce urmează a funcționa în Ghetou.

b) Modul cum se execută de populația evreiască prescripțiunile ordonanței Nr. 7 a Comandamentului Militar al Odessei (intrarea în Ghetou).

c) Îndrumări de dat – pe teren – Birourilor de Circumscripție.

S’au constatat următoarele:

1. Absența D-lui Lt. Col. Mag. Bărdescu Titus, Delegatul Curții Marțiale Odessa.

2. Constituirea Birourilor de Circumscripții, conform Instrucțiunilor Guvernământului Transnistriei.

S’au ridicat de Dl. Preşedinte al Bir. Central procesele verbale de cartiruire al Bir. de Circumscripții.

La Biroul circumscripției ... s’a constatat lipsa celor 2 delegați destinați de Primăria Oraşului.

3. S’au stabilit următoarele sedii Birourilor de Circumscripții, în care acestea s’au instalat:

- Bir. Circ.	1. Pol.	... Str. ... Nr.
- ” ”	2. ”	... Str. ... Nr. ...
- ” ”	3. ”	... Str. ... Nr. ...
- ” ”	4. ”	... Str. ... Nr. ...
- ” ”	5. ”	... Str. ... Nr. ...
- ” ”	6. ”	... Str. ... Nr. ...

1 Vezi documentul nr. 167.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Vezi documentul nr. 176.

4. Populația evreiască la această oră era în curs de prezentare la Ghetou.

Neputându-se face o numărătoare precisă, Birourile de circumscripții abia făcând înscrierea evreilor prezentați şi ca urmare a celor văzute de Biroul Central – pe teren – se evaluează la cca. 2000 numărul celor intrați în Ghetou până la orele 15.

Afluirea lor însă era în curs şi se pare că cei mai mulți îşi rezervă prezentarea pentru ultimele ore ce vor proceda termenului acordat prin ordonanță.

5. S'a dat instrucțiuni la fața locului Birourilor de Circumscripții, asupra:

- felului cum se vor face înscrierile în registre;
- modului de aplicare a prescripțiunilor prevăzute în Instrucțiunile de detaliu ale Guvernământului Transnistriei;
- constituirea primului grup de 1000 evrei ce urmează a se evacua cu C.F. în chiar cursul zilei de 12 Ian. a.c.

6. S'a făcut cunoscut Bir .de Circumscripții că fiecare din membrii numiți de Primărie (ca reprezentanți ai populației Odessa) – câte 2 de fiecare Birou de Circumscripție, fiind sustraşi dela activitatea lor ce eventual le-ar fi asigurat traiul, vor primi dela Primăria Odessa câte una marcă pe zi, pentru acest oficiu pe care-l fac.

Biroul Central a fost asistat, pe tot timpul deplasării pe teren, de Dl. Inspector General Ad-tiv C. Ciurea, din partea Guvernământului Transnistriei.

A mai fost prezent Domnul Maior Dr. Safca, din partea Serv. de Higienă şi Profilaxie al Armatei[1].

Drept care s'a încheiat prezentul proces verbal în 6 (şase) exemplare:

- un exemplar pentru Guvernământul Trans. (Domnul C. Ciurea);
- un exemplar pentru Corpul 2 Armată (Domnul Maior Nicolicescu);
- un exemplar pentru Prefect. Jud. Odessa (Dl. Subprefect Ilin);
- un exemplar pentru Primăria Odessa (Dl. Ajut. Primar Vidraşcu);
- un exemplar pentru Pref. Pol. Odessa (Dl. Lt. Col. Popovici[2]);

1 Safca Alexandru (1901-?), medic militar român. Licențiat al Facultății de Medicină din Bucureşti (1926). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Medicul Batalionului 1 Infanterie Uşoară–din iulie 1941 Batalionului de Gardă al Conducătorului Statului (01.10.1935-10.11.1941); medicul Regimentului 3 Călăraşi Purtat (11.11-20.12.1941); şeful Serviciului de Igienă şi Profilaxie nr. 9 al armatei (21.12.1941-25.03.1942); medicul Batalionului de Gardă al Conducătorului Statului–ulterior Regimentul 115 Infanterie (25.03.1942-03.09.1944); medic la Spitalul Militar Central (01.11.1944-17.01.1945); şeful Spitalului de Campanie nr. 16 (17.01-12.05.1945); trecut în rezervă la 28.05.1958. Maior medic (din 08.06.1940); locotenent-colonel medic (din 31.10.1944); colonel medic (din 11.11.1946).

2 Iulian Popovici (1892-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916); participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.09.1920. Prefect al Poliției Odessa (22.10.1941-10.08.1943); comandantul Inspectoratului de Jandami Balta (10.08.1943-19.03.1944); şef al Serviciului de Siguranță în Inspectoratul General al Jandarmeriei (19.03-23.08.1944); trecut în rezervă la 28.03.1945. Arestat la 16.10.1944 a fost învinuit de Tribunalul Poporului de „tratamente neomenoase la Odessa", fiind achitat la 31.05.1946. Arestat din nou de autoritățile comuniste la 06.03.1959, a fost condamnat în acelaşi an la detenție grea pe viață sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare" A trecut prin închisorile Craiova şi Gherla, fiind eliberat la 28.07.1964. Maior (din 01.10.1930); locotenent-colonel (din 31.03.1938); colonel (din 24.01.1942).

- un exemplar pentru dosarul Bir. Central (Dl. Lt. Col. Mag. Bărdescu Titus dela Curtea Marțială Odessa).

PREŞEDINTE ss. Paul Ilin

(Deleg. Curții Marț. Odessa ss. .....
(Deleg. Pref. Pol. Odessa ss. Lt. Col. Niculescu
(Deleg. Primăria Odessa ss. Constantin Vidraşcu
Membrii: (Deleg. Corpul 2 Armată ss. Maior Nicolicescu
(Deleg. Serv. Sanit. Odessa ss. Dr. Solcănescu
(Deleg. B.N.R. ss. M. Florescu
(Deleg. Minist. Fin. ss. Tanu Gheorghe

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 250+verso.

Documentul nr. 180

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

COMANDAMENTUL ARMATEI A III-a

1012 12. Ian. 1942.

În vederea internării comuniştilor în lagăre, avem onoare a vă aduce la cunoştință că s'au dat dispoziţiuni D-lor Prefecți ai Județelor Jugastru[1] şi Oceacov[2] de a lua măsuri pentru amenajarea lagărelor, respectiv la Wapniarka şi Alexandrodar.

În lagărul Wapniarka vor fi internați comuniştii din țară, afară de evrei, iar în lagărul de la Alexandrodar vor fi internați comuniştii din Odessa şi evreii comunişti din țară[3].

GUVERNATOR,
ss. G. Alexianu

DIRECTOR,
ss. Gh. Maciu

1 Ştefan S. Gheorghiade (1889-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1910-1912). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Comandant al Cercului de Recrutare Brăila (01.09.1940-10.01.1942); prefect al județului Jugastru (1941-1944); trecut din oficiu în rezervă la 03.11.1942. Maior (din 01.04.1920); locotenent-colonel (din 01.04.1932); colonel (din 10.05.1938).

2 Locotenent-colonel în rezervă Vasile Gorschi.

3 Prin nota Nr. 20.495 din 26.01.1942 Comandamentul Armatei a 3-a a transmis decizia Guvernământului Transnistriei Comandamentului Etapelor Armatei a 3-a, Diviziei 4 Infanterie, Brigăzii 1 Fortificații şi Brigăzii 1 Cavalerie. AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 97.

*) Adnotări:
„Secția II";
„13.I.942 Biroul 2 Comunicat Marilor Unități ss. indescifrabil"

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 31.

Documentul nr. 181

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
No. 144/1941[1] Cernăuți, la 12 Ianuarie 1942
Confidențial Personal

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea B.B.T.
BUCUREŞTI

La Nr. 259/1941[2].

Am onoare a comunica următoarele:

1. Evacuarea evreilor din Bucovina s'a făcut în baza unui ordin al Marelui Cartier General dat personal delegatului M.C.Gl. Lt. Col. Petrescu şi delegatului Inspectoratului General al Jandarmeriei, General Topor.

2. Guvernământul nu posedă nici un ordin în această privință, decât că a luat cunoştință de ordinul M.C.Gl. prin delegații săi care s'au prezentat la Guvernământ pentru executare.

3. În acest ordin, după ce s'a refuzat a mi se da o copie, se specifică, după câte îmi amintesc, următoarele:

„Din ordinul Domnului Mareşal Antonescu, toți evreii din Bucovina vor fi evacuați în Transnistria, în termen de 10 zile"[3].

4. Evacuarea s'a început cu Bucovina de Sud / Suceava, Câmpulung, Rădăuți, între 10-15 octombrie 1941, în timp ce subsemnatul mă găseam la Bucureşti la Consiliul de Miniştri.

5. Înapoindu-mă la Cernăuți, deşi nu aveam nici un fel de ordin sau instrucțiuni asupra acestor operațiuni de evacuare, am luat cunoştință de ordinul M.C.Gl. dat din ordinul Domnului Mareşal şi de acord cu delegații M.C.Gl. am crezut că nu mă pot desinteresa de acest mare eveniment istoric şi am luat asupra Guvernământului grija de a dirija evacuarea, urmând ca execuția să revină organelor însărcinate direct cu această operațiune.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 61 din 17.01.1942.
2 Vezi documentul nr. 165, p. 391, nota nr. 1
3 Vezi documentul nr. 108.

În acest scop Marele Cartier General organizase deja transporturile pe C.F.R. /2 trenuri pe zi/ şi deplasase la Cernăuţi 1 Bat. de Jandarmi şi 2 Bat. de Infanterie.

6. Cu această ocazie semnalez două fapte:

a. Cu mult înainte de evacuare, aflându-mă la Tighina chemat de domnul Mareşal, domnia Sa ne-a atras atenţia Guvernatorilor – că are intenţia de a evacua evreii din Bucovina şi Basarabia şi că la această evacuare să avem grija să nu fie evacuaţi cei bătrâni, intelectualii, care prin activitatea lor ştiinţifică pot aduce servicii ţării, şi cei cu o stare materială bună şi care sunt necesari economiei generale a statului.

Se va evacua însă în special pleava evreimii.

b. Faţă de ordinul categoric al M.C.Gl. ca toţi evreii să fie evacuaţi ne-am găsit într'o dilemă, care a fost însă înlăturată în urma unei convorbiri avută cu Domnul Mareşal la telefon şi care a repetat ceea ce mi se comunicase deja la Tighina.

În acest timp însă evreii din Bucovina de Sud /afară de jud. Dorohoi/ fuseseră deja evacuaţi, după ordinele şi măsurile luate de delegaţii M.C.Gl.

7. Evacuarea evreilor din Cernăuţi, s'a făcut conform directivelor date de Domnul Mareşal şi pe baza instrucţiunilor Guvernământului, de o comisiune numită în acest scop, supravegherea şi execuţia revenind delegaţilor M.C.Gl. şi trupelor dislocate la Cernăuţi.

8. Evacuarea evreilor din Dorohoi urmând să se execute, după ce se termină Cernăuţii din motive în legătură cu posibilităţile căilor ferate, s'a înmânat Lt. Col. Petrescu delegatul M.C.Gl. pentru prefectul de Dorohoi, ordinul alăturat în copie /anexa 1/ încă de la 28 octombrie 1941[1], pentru a se lua măsurile de evacuare din timp, astfel încât atunci când căile ferate vor putea pune vagoane la dispoziţie, prin M.C.Gl. evacuarea să se poată efectua repede.

9. Ordinul Guvernământului a fost înaintat prefectului de Dorohoi în ziua de 5.XI.1941 de faţă fiind: Col. Mânecuţă Inspectorul regional al Jandarmeriei, Maior Tarnavschi, delegatul M.C.Gl. Serviciul de Informaţii al Bucovinei şi Inspectorul Marin Florescu de la B.N.R. /raportul prefecturii Dorohoi Nr. 1555/1941/[2].

10. Operaţiunile de evacuare au decurs aşa după cum se arată în raportul alăturat în copie /anexa 2/ al prefectului de Dorohoi, colonel Barcan.

11. Suntem de părere că în această privinţă, să se ceară lămuri şi Lt. Col. Petrescu de la M.St. Major – care desigur a întocmit o dare de seamă asupra misiunii cu care a fost însărcinat de M.C.Gl.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL,
C. CALOTESCU
ss. C. Calotescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 261-262.

1 Vezi documentul nr. 165, p. 389, nota nr. 1.
2 Vezi documentul nr. 165.

Documentul nr. 182

HUGHES

BORCEA[1]
către
CARPAȚI[2]
Secția II-a

Expediat cu calea ferată astăzi 1006 evrei.

Pregătiți şi expediați în 14 Ianuarie, 1200 evrei. În Ghetou până azi (inclusiv cei expediați) circa 5000 evrei, marea majoritate bătrâni, femei şi copii.

Maior, ss. Nicolicescu
Nicolicescu N.

13 Ianuarie 1942

*) Adnotări:
„Nr. 311-13-I-1942-20”;
„Dosar ss. indescifrabil”;
„Borcea 13/1/942-21 Locotenent ss. indescifrabil”;
„Biroul 2”.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 154, f. 1.

Documentul nr. 183

INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA
Nr. 6373
14. IAN. 1942

BULETIN INFORMATIV
Pentru Transnistria
De la 15 Decembrie 1941 la 15 Ianuarie 1942

[...]

2. CURENTE POLITICO-SOCIALE.

[...]

c. PROBLEMA EVREIASCĂ:

Se semnalează că o parte din evreii neevacuați din Transnistria ăşi botează copiii în religia creştină ortodoxă şi îşi mărită fetele după creştini. Serviciul religios s’a efectuat de preoți ruşi.

1 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.
2 Indicativul codificat al Marelui Stat Major.

Populația locală își manifestă bucuria văzând convoaiele de evrei ce merg spre Bug, socotind acest exod al lor, ca o pedeapsă cerească pentru toate cele făcute de ei.

Plasarea evreilor veniți din țară în Transnistria, a creiat însă îngrijorări în sânul populației locale, temându-se că foarte multe alimente vor fi consumate de aceşti evrei în dauna localnicilor.

În regiunile colonizate cu evrei prețurile pieții s'au ridicat considerabil, pentru motivul că populația locală dându-şi seama că evreii n-au de unde să-şi procure cele necesare, îi speculează. Până în prezent au fost aduşi la Bug un număr de 118.847 evrei prin următoarele puncte de trecere:

- Iampol 35.276
- Moghilev 55.913
- Tiraspol 872
- Râbnița 24.570
- Iaska 2216

În afară de oraşul Odessa, unde evacuarea evreilor este în curs, evreii ucraineni nestrânşi mai sunt la:

- Berezovca 23
- Ovidiopol 15
- Râbnița 1674

Evreii din Odessa răspândesc zvonul că armatele germane sunt respinse din direcția Moscovei şi că va veni timpul când se vor putea şi ei răzbuna.

Se constată că evreii caută să fugă din satele unde sunt plasați, mai ales din Bogdanovca, îndreptându-se spre țară, deşi prin Ordonanța Nr. 23[1] a Guvernământului Transnistriei toți aceştia sunt socotiți ca spioni şi tratați ca atare. S'au dat ordine unităților de jandarmi pentru urmărirea şi prinderea evreilor dispăruți din zonele de plasare şi aplicarea dispozițiunilor Ordonanței Nr. 23.

Preotul diacon Petre Eftimiu[2], de pe lângă echipa volantă de contagioşi Nr. 47 Moghilev, a fost descoperit că făcea pe agentul de legătură între evreii din țară şi cei din ghetouri.

Numitul a fost arestat şi înaintat Curții Marțiale Bucureşti, pentru cercetare.

[...]

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
COLONEL, ss. Broşteanu
E. Broşteanu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 410, f. 360-379.

1 Vezi documentul nr. 147.
2 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 184

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
Nr. 22 din 14 Ian. 1942

CONFIDENȚIAL-PERSONAL

DOMNULUI
GENERAL COMANDANT AL
ARMATEI A III-a

În referire la adresa Dvs. Nr. 29.971/942[1], avem onoare a vă face cunoscut următoarele:

1/. Suntem în total de acord cu Instrucțiunile Marelui Stat Major cu privire la conducerea acțiunii contrainformative dela Odessa.

2/. În Odessa nu vor mai fi evrei, astfel că nici de ghetou nu va fi nevoie.

3/. Studiem înființarea lagărului pentru comuniști la Alexandrodar. În câteva zile se va trimite răspunsul definitiv.

4/. În ceea ce privește regulamentul lagărului de internare, rugăm ca aceasta să fie întocmit de Dvs.

GUVERNATOR, ss. G. Alexianu

DIRECTOR,
ss. Ghe. Maciu

*) Adnotare:
„Secția 2-a. Colonel ss. Dumitrescu Polichron”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 5.

Documentul nr. 185

HUGHES.
STRICT SECRET

ARMATA IV-a
către
CORPUL 3 ARMATĂ
RAPORT CONTRAINFORMATIV
pentru ziua de 15 Ianuarie 1942

1/. STAREA DE SPIRIT.
a). În armată bună.

1 Vezi documentul nr. 173.

b). A populației bună.

2/. UNGURI.

Ungurii din Ardeal privesc cu interes vizita D-lui Ribbentrop[1] la Budapesta. În legătură cu acest eveniment politic, ei comentează că a sosit momentul ca Ungaria să redobândească întregul Ardeal, fără de care nu este dispusă a participa cu armata sa la războiul împotriva bolşevismului. Chestiunea se urmăreşte.

3/. EVREI.

În ultimul timp, evreii au lansat zvonul că proprietățile lor imobiliare, care au fost trecute în patrimoniul Statului, vor fi înapoiate, cu obligațiunea de a le vinde în termen de 6 luni creştinilor. Acest zvon este comentat defavorabil de populație. Este necesar a se da lămuriri în această privință prin radio şi presă. S'a semnalat Subsecretariatului de Stat al Românizării.

4/. DIVERSE.

În ziua de 19.XII.1941, mai mulți soldați şoferi din Compania Auto a Corpului de Cavalerie au băut lichid „antigel" şi alcool metilic. Lichidul antigel l-au cumpărat de la un ostaş din garda Depozitului Regional de Piese de Schimb, iar alcoolul metilic de la un şofer care l-a găsit între materialele capturate de la ruşi. Unul dintre soldați a murit iar doi şi-au pierdut vederea. Ostaşii care au vândut lichidele toxice au fost trimişi în judecata Curții Marțiale. S'au dat ordine pentru prevenirea altor cazuri.

5/. DE LA ODESSA.

În ziua de 10 Ianuarie a.c. a început internarea evreilor în ghetou. Până la 13.I.a.c. au fost internate 5000 persoane – operațiunea continuă.

În ziua de 12.I.a.c. au fost evacuați de la Odessa primul lot de 856 evrei.

În ziua de 13.I.a.c. au fost evacuați 1006 evrei, iar 1200 au fost percheziționați în vederea evacuării lor.

În ziua de 14 Ianuarie 1942, autoritățile şi întreprinderile economice puse în funcțiune primesc numeroase cereri de lucru din partea locuitorilor. Multe nu pot fi satisfăcute şi de aceea mulți dintre solicitanții săraci sunt nevoiți a vinde lucrurile casnice pentru a-şi procura cele necesare existenței. S'a semnalat Guvernământului Transnistriei.

Au fost arestați un hamal din port şi un fost milițian al poliției sovietice venit în curând în oraş, fiind indicațiuni că fac parte din organizația de partizani recent

1 Se referă la vizita intreprinsă la Budapesta în ianuarie 1942 de către ministrul de Externe german Joachim von Ribbentrop (1893-1946), om politic şi diplomat german. Participant la primul război mondial; membru NSDAP–nr. 1.199.927 (din 01.05.1932); membru SS-nr. 63.083 (din 30.05.1933); ambasador extraordinar şi plenipotențiar (din 01.06.1935); ambasador la Londra (10.08.1936-04.02.1938); ministru de Externe (04.02.1938-01.05.1945). Principalul negociator şi semnatar din partea Germaniei al funestului Pact Molotov-Ribbentrop din 23.08.1939, ce a permis declanşarea celui de-al doilea război mondial. Considerat criminal de război, a fost judecat şi condamnat la moarte de Tribunalul Internațional de la Nürnberg. Brigadeführer SS (din 18.06.1935); Gruppenführer SS (din 13.09.1936); Obergruppenführer SS (din 20.04.1940).

identificată la Odessa (Buletinul Contrainformativ Nr. 213.731 din 8.I.a.c.[1] şi Nr. 213.747 din 9.I.a.c.[2]) – cercetările continuă.

NOTĂ: După exploatare buletinul va fi distrus prin ardere.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR,
Colonel, ss. M. Stănescu
M. Stănescu

Nr. 213.796
din 15 Ianuarie 1942

*) Adnotări:
„Nr. 354 15/I 13/30";
„Corpul 3. 15/I 13. ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 56-57.

Documentul nr. 186

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
CABINETUL MINISTRULUI

Ordin General
Nr. 208 din 15 Ianuarie 1942[3]

Ministerul Apărării Naționale este informat că unele garnizoane eliberează autorizații de călătorie pe C.F.R. evreilor şi evreicilor.

Se citează cazul când o garnizoană a eliberat o autorizație la 26 Noemvrie 1941 pentru a servi unei evreice a se prezenta la un proces în Bucureşti, la data de 4 Decemvrie 1941.

În acest interval de timp evreica a făcut drumuri cu aceiaşi autorizație.

Pentru evitarea acestor erori, se ordonă:

- Nici o garnizoană nu poate elibera autorizații evreilor sau evreicilor, pentru a călători pe C.F.R.
- Autorizațiile se dau numai de Ministerul Afacerilor Interne.

p. MINISTRU
SECRETARUL GENERAL AL M.A.N.
GENERAL (ss) **I. BOIȚEANU**[1]

1 Nu se publică. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 48-49.
2 Nu se publică. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 50-51.
3 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 106.218 din 02.02.1942.

p. Conformitate
Directorul de Cabinet al M.A.N.
Lt. Colonel ss. M. Olteanu[2]
M. Olteanu

COMUNICAT:

- Pt. ştiinţă: Casa M.S. Regelui, Preşedinţiei Consiliului de Miniştri
- Pt. executare: Subsecret. de Stat al Înzestrării şi Ad-ţiei Armatei, Marină, Aer şi Armata de Uscat, Marele Stat Major, Armate, C. A. şi similare, Corp Grăniceri, Jand. de Munte, Cavaleriei, Cdt. Terit., C. 1-7 Armată, Divizii, Brigăzi Mixte şi Independente, Direcţii şi Servicii din Subsecret. de Stat al Armatei de Uscat.
- Regimentelor şi unităţilor corp aparte prin grija Comandamentelor respective, cărora li s'a trimis numărul necesar de exemplare.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 782, f. 9; fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 16, f. 96.

1 Ion Boiţeanu (1885-1946), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1907-1909), al Şcolii Superioare de Război (1920-1922) şi al Centrului de Studii Tactice de la Metz (1929). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Secretar general al Ministerului Apărării Naţionale (10.02.1941-10.02.1942); comandant al Diviziei 3 Infanterie (10.02.1942-18.03.1943); comandant al Diviziei 19 Infanterie (18.03-25.05.1943); comandant al Corpului de Cavalerie (25.05-07.08.1943); comandant al Corpului 1 Armată (10.08.1943-04.04.1944); director al Direcţiei Învăţământului Militar Superior (04.04-23.08.1944); ministru al Culturii Naţionale şi Cultelor (23.08-03.11.1944) şi ad-interim al Justiţiei (01-07.09.1944); comandant al Corpului 4 Armată (03.12.1944-08.04.1945). General de brigadă (din 31.03.1938); general de divizie (din 24.01.1942); general de corp de armată (din 24.01.1944).

2 Marcel Olteanu (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1917-1919) şi al Şcolii Superioare de Război din Bucureşti şi Paris (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1919), participă la primul război mondial. Director de cabinet în Ministerul Apărării Naţionale (08.09.1940-18.06.1941); comandant secund şi comandant al Regimentului 5 Călăraşi (18.06-20.08.1941); şef de Stat Major al Brigăzii 6 Cavalerie (20.08-23.09.1941); şef de cabinet în cadrul Ministerului Apărării Naţionale (23.09.1941-07.05.1942); ofiţer adjutant în cadrul Casei Militare Regale (07.05.1942-16.03.1944); comandant al Regimentului Gardă Călare (16.03.1944-04.11.1946); şef de Stat Major al Inspectoratului General al Armatei (04.11.1946-01.09.1947); trecut în rezervă la 01.09.1947. Locotenent-colonel (din 08.06.1940); colonel (din 20.03.1943); general de brigadă (din 23.08.1946).

Documentul nr. 187

URGENT

Nr. 20.420/A
din 18/I. 1942
GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI

Am onoare a trimite – spre ştiinţă – alăturata Notă referitoare la constatările făcute la faţa locului de ofiţerul de Stat Major trimis de Armată a supraveghea evacuarea evreilor din Odessa.

Rugăm să binevoiţi a dispune să se dea o urmare la ordonanţa Nr. 35[1], fixând termenul de prezentare a evreilor în ghettou precum şi măsurile ce credeţi mai nimerite pentru remedierea neajunsurilor semnalate.

D. O.
Şeful de Stat Major
Colonel,
Dumitrescu Polichron

Şeful Secţiei II-a
Lt. Colonel,
I. Grosu

NOTĂ

Transportându-mă la Odessa pentru a controla modul cum se face evacuarea evreilor am luat contact cu:

- Maior Nicolicescu N. din C. 2 A. care dirijează şi supraveghează întreaga operaţiune;
- D-l Locot. Colonel Popovici, Prefectul Poliţiei şi
- D-l Ciurea, Inspector de Poliţie de pe lângă Guvernământ.

Am constatat următoarele:

1). În urma ordonanţei Nr. 35 a Guvernământului, evreii trebue să se prezinte la ghettoul din cartierul Slobotka.

+)În ordonanţa Nr. 35 nu se prevede termenul în care – evreii – trebue să se prezinte.

Din această cauză, nu se observă o mare afluire în ghetto, fapt care va determina Poliţia să facă razii pentru aducerea tuturor – evreilor în ghettou.

2). În ghettou funcţionează 7 Comisii (corespunzătoare celor 7 circumscripţii de Poliţie).

La aceste Comisii (compuse din 1 ofiţer preşedinte, 1 reprezentant al B.N., 1 reprezentant al M.F., 2 cetăţeni din circumscripţie şi o moaşă) se prezintă toţi evreii pentru a declara sumele de bani şi obiectele de preţ.

Aici li se face o inspecţie corporală.

1 Vezi documentul nr. 167.

Obiectele de aur, argint şi pietre prețioase, se evaluează de Comisie şi se dă suma cuvenită.

Rublele se schimbă la cursul de 1 leu însă numai până la valoarea de maximum 5000 ruble.

Obiectele şi sumele nedeclarate, se confiscă.

Observațiuni.

a. Operațiunea se execută în mod corect întrucât, chiar dacă vre'un membru ar voi să-şi însuşească ceva, tentativa nu-i poate reuşi, pentrucă ar trebui să fie de convenție cu toți membrii.

În general am constatat că membrii şi în special ofițerii care prezidează comisiile, merită toată încrederea.

b. Evaluarea obiectelor din metale prețioase se face cu totul neechitabil.

Astfel, un ceasornic de aur (lucrat de mână, ceeace constitue un obiect de artă) şi care a fost evaluat de subsemnatul împreună cu Maiorul Nicolicescu şi Domnul Inspector Ciurea, la suma de minimum 60.000 lei, comisia l-a evaluat la 20 mărci (1200 lei).

Alt ceasornic de aur evaluat de noi la minimum 20.000 lei, comisia l-a evaluat la 420 lei.

Un lanț de aur – pentru damă – (care se poartă la gât) a fost apreciat de comisie la 420 lei.

- S'a atras atențiunea comisiilor să fie mai prudente în evaluare.

c. Nu se face un control amănunțit şi al bagajelor; la observația făcută de subsemnatul, Maiorul Nicolicescu a promis că va da – imediat – instrucțiuni în sensul observațiunei mele.

3. Imediat ce s'a realizat în ghettou un număr de circa 1000 evrei controlați de comisii, sunt încolonați şi transportați pe jos, la gara SORTIROVOCINAIA situată la circa 10 km. de ghettou.

Deşi ordonanța Nr. 35 prevede că transportul se poate face şi cu căruțele – plătind costul cei interesați.

Din cauza lipsei de mijloace de transport, toți evreii trebuie să meargă pe jos ducându-şi şi bagajele.

- Din cauză că în ghettou locuitorii din cartier nu vor să cazeze pe evrei, o parte din ei au stat – noaptea – pe stradă.

Datorită acestui fapt precum şi faptului că merg pe jos până la gară, pe un timp foarte defavorabil, s'au înregistrat:

În ziua de 13.I. din 1600 evrei au murit în ghettou şi pe drum până la gară 13.

În ziua de 14.I. din 1201 au murit 6.

- Ordonanța Nr. 35 prevede că evreii să-şi procure hrană.

Aceasta nu se poate realiza întrucât nu s'au luat măsuri să se înființeze în ghettou magazine, de unde evreii să-şi procure – cel puțin – pâine pe câteva zile.

Din această cauză pleacă pe drum şi până la locul de destinație, fără nici un aliment.

- M-am transportat împreună cu Maiorul Nicolicescu în stația SORTIROVOCINAIA spre a vedea dacă nu este o posibilitate de a îmbarca în tren – pe evrei – la o altă stație sau în plină cale, însă mai aproape de ghettou.

Am constatat că aceasta nu se poate realiza întrucât linia este întreruptă fiind sub apă.

Deasemenea, îmbarcarea nu se poate face în gara Odessa din cauză că această stație nu are legătura cu gara SORTIROVOCINAIA de pe linia Odessa-Berezowka.

Cu această ocazie, am găsit în stația SORTIROVOCINAIA, 2 cadavre de evrei, care urmau să fie transportați de familii, cu trenul.

Se comite o mare greşală că se dă voie familiilor să transporte cadavrele.

Cei morți, trebuie să fie înmormântați de Serv. Sanitar al oraşului, în cimitir sau în alt loc.

4. Evreii s'au plâns la comisii că în ghettou sunt jefuiți de către populație şi chiar de militari.

Acest fapt este posibil, din cauză că jandarmii pe care îi are Prefectura Poliției sunt insuficienți.

Împreună cu Maiorul Nicolicescu şi Domnul Inspector Ciurea am ajuns la concluzia că este absolut necesar ca Guvernământul să mai dea 2 Comp. Jandarmi care să fie întrebuințați numai la ghettou.

5. În gara SORTIROVOCINAIA, evreii sunt îmbarcați în vagoane închise de marfă, germane.

Sunt transportați până la Berezowka, iar de acolo pe jos către localitățile fixate ca lagăre, în Nordul județului Oceakow şi Sudul județului Berezowka.

Din cauza frigului, parte din evrei mor în tren.

Astfel Brigada 1 Cav. cu telegrama Nr. 16.715 din 14.I.a.c. a raportat Corpului 2 Armată[1]:

În primul transport de circa 1000 evrei, din ziua de 12.I.a.c. au fost găsiți morți – în tren – 10 evrei.

În al 2-lea transport au fost găsiți morți, 30 evrei.

Din acest transport au mai murit în drum (dela gara Berezowka spre lagărul din acea localitate) încă 30 evrei.

Aceasta, din cauza gerului şi viscolului puternic.

6. Observațiuni generale.

a. Toți evreii care se prezintă la ghettouri sunt:

- bărbați bătrâni; nici unul sub 41 ani; între 41 şi 50 ani sunt extrem de puțini.
- copii sub 16 ani
- femei.

Toți sunt în stare de mizerie ceeace arată în mod prea evident că sunt din evreii cei mai săraci, cari au fost în Odessa.

Obiectele de valoare şi sumele de bani găsite asupra lor sunt prea puține.

Probabil că evreii bogați au fugit din Odessa.

Din informații, parte din evrei şi-ar fi procurat acte cu nume ruseşti şi ar fi încă în Odessa.

Corpul 2 Armată şi Prefectura Poliției vor proceda la identificarea lor, după ce se va termina operațiunea de evacuarea celor care se prezintă la ghettouri.

b. Din recensământul făcut la Odessa, a rezultat că ar fi în oraş circa 35.000 evrei. Acest număr nu pare a fi cel real din cauză că în acest oraş au fost circa 200.000 evrei şi nu a fost posibil ca să se fi evacuat un număr atât de mare.

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

c. Zona fixată de Guvernământ (Nordul judeţului Oceakov şi Sudul judeţului Berezowka) nu rezolvă în condiţiunile cele mai bune problema siguranţei, întrucât această zonă este destul de aproape de Odessa şi de Marea Neagră.

Ar fi fost mai indicată o zonă mai la Nord spre exemplu regiunea Balta-Birzula-Ananiew.

d. Faţă de timpul cu totul defavorabil pentru transport şi avându-se în vedere şi impresia făcută de numărul destul de însemnat de evrei morţi în ghettou, pe drum şi pe C.F., ar fi mai bine ca transporturile să nu se efectueze în zilele prea friguroase.

e. Populaţia din ghettou să fie forţată să găzduiască pe evrei.

f. Primăria Odessa să dea posibilităţi evreilor să-şi procure – contra cost – pâine pe 5 zile, cantităţile fixate prin cartelă (200 gr. zilnic).

g. Să se facă o evaluare mai rezonabilă a obiectelor ce se ridică dela evrei.

h. Să se identifice evreii ascunşi în oraş şi cei cari şi-au procurat acte false.

i. Să se dea o ordonanţă de Guvernământ prin care să se fixeze un termen de prezentarea evreilor, în vederea evacuărei lor.

j. Să se interzică ridicarea şi luarea de către familii, a cadavrelor celor căzuţi în ghettou sau pe drum.

MAIOR, ss. V. Apostolescu

*) Adnotări:
„487-490”;
„Un opis”;
„Dosar 19 A”;
„17/I/942. Comunicare până mâine 18.I.1942 în copie la Guvernământ, cerând a lua măsuri de revizuirea neajunsurilor semnalate. General ss. Petre Dumitrescu”;
+) „Intervenţie la Guvernământ să dea o urmare la ordin, fixând data”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 71-73, 75.

Documentul nr. 188

CORPUL 2 ARMATĂ
Stat Major
Bir. 2

Nr. 30.091 din 18 Ianuarie 1942[1]
CORPUL 2 ARMATĂ
către
Armata 3-a Secţia 2-a

Conform hotărârei Domnului Guvernator al Transnistriei, am onoare a vă comunica:

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secţia II-a, cu Nr. 20.495/A din 19.01.1942.

- toţi comuniştii din Odessa şi evreii comunişti din ţară vor fi internaţi în lagărul dela Alexandrodar–Jud. Oceacov;
- toţi comuniştii din ţară vor fi internaţi în lagărul dela Wapniarka–jud. Iampol.

D. O.
Şeful de Stat Major
Colonel, Ioan Spirea
ss. Ioan Spirea

Şeful Bir. 2 Informaţii
Căpitan, ss. Ştefan Florescu
Ştefan Florescu

Comunicat:
Comand. Mil. Odessa
Detaş. Oceacov
Brig. 9 Cav.
Armata 3-a Sec. II-a

*) Adnotări:
„Dosar 19 b";
„19.I.942 Biroul 2. Se urmăreşte. ss. indescifrabil".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 25.

Documentul nr. 189

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI ODESSA
Direcţia Administrativă Serviciul ...
Nr. 1376 20 Ianuarie 1942[1]

D-lui Comandant Militar al Odessei

Avem onoare a Vă înainta alăturat, în copie, ordonanţa noastră Nr. 18 din 13 Ianuarie a.c., dată cu privire la regulele stabilite la evacuarea evreilor din Municipiul Odessa, rugându-vă să binevoiţi a lua cunoştinţă de conţinutul ei.

PRIMAR, ss. Gherman Pântea

SECRETAR GENERAL,
ss. Al. Costinescu[2]

1 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul Militar al Odessei cu Nr. 8112 din 21.01.1942.
2 Nu a putut fi identificat.

C O P I E

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI ODESSA
ORDONANȚA Nr. 18

Noi, Gherman Pântea, Primarul Municipiului Odessa, având în vedere că mii de evrei părăsind domiciliile sale la evacuare, au lăsat avutul său fără ca avutul acesta să fie inventariat.

Având în vedere necesitatea inventarierii şi păstrării întregului avut lăsat de evrei;

Având în vedere dispoziţiunile prevăzute de ordonanţa Nr. 7[1] a Comandamentului Militar Odessa, cât şi a ordonanţei Nr. 35[2] al Domnului Guvernator al Transnistriei[3],

ORDONĂM

1). Toate apartamentele eliberate în urma evacuării evreilor, nici într'un caz nu pot fi ocupate pentru locuinţe.

Locuinţele trebuiesc închise de supraveghetorii caselor corespunzătoare, iar întregul avut păstrat în întregime până la dispoziţia specială.

2). În locuinţele evreilor al căror avut până în prezent n-a fost inventariat trebuie să se supună imediatei inventarieri, sub răspunderea personală a administratorului caselor, care în colaborare şi cu iscălitura a doi martori, redactează procesul verbal corespunzător.

3). Şefii administraţiilor imobilelor de raioane sunt personal responsabili pentru exacta îndeplinire a prezentei ordonanţe.

Cei ce nu se vor conforma dispoziţiunilor de mai sus, vor fi pedepsiţi conform legilor aplicabile în timpul de război.

13 Ianuarie 1942

PRIMARUL
MUNICIPIULUI ODESSA
Gh. Pântea

SECRETAR GENERAL
Al. Costinescu

Pentru conformitate,
ŞEFUL SECŢIEI,
ss. indescifrabil

*) Adnotări:
„23.I.942 General ss. Petre Dumitrescu”;
„20. IANUARIE 1942. Biroul 2. În copie tuturor unităţilor şi Comenduirii Pieţei. ss. indescifrabil”;
„Dosar”.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 154, f. 6-7.

1 Vezi documentul nr. 176.
2 Vezi documentul nr. 167.
3 Profesorul Gheorghe Alexianu.

Documentul nr. 190

PROCES–VERBAL No. 6.

Astăzi anul 1942, luna Ianuarie, ziua 21.

Noi, Biroul Central, instituit în conformitate cu Instrucțiunile date de Guvernământul Transnistriei pentru executarea măsurilor prevăzute în ordonanța Nr. 35[1], având ca membrii prezenți pe:

1. Dl. Colonel Velcescu Matei, Prefectul Județului ca Preşedinte.
2. Dl. Loc. Col. Popovici Iulian, Prefectul Poliției Odessa,
3. Dl. Ajutor de Primar al Odessei, Vidraşcu,
4. Dl. Maior Nicolicescu, delegat al Corp. II. Armată,
5. Dl. Dr. Solcănescu, delegat al Serv. Sanitar al Odessei,
6. Dl. Florescu Marin, delegat al Băncii Naționale a României,
7. Dl. Inspector Tanu Gheorghe, delegat al Ministerului de Finanțe,
8. Asistent, Dl. Inspector General Ad-tiv, Ciurea, şi

delegații tuturor comisiilor de recenzie a evreilor,

întrunindu-ne astăzi la sediul Prefecturii de Poliție Odessa, am stabilit următoarele:

1. Se va interveni locului în drept pentru ca jandarmii aflați la serviciu în ghetou să nu fie schimbați ci să rămână permanent aceleaşi unități, căci prin schimbare vin elemente noi care nu cunosc îndatoririle speciale şi operațiunea întâmpină greutăți.

2. La ghetou se va afla în permanență câte un agent dela fiecare circumscripție, în serviciu. Fiecare echipă a jandarmilor cu serviciul în ghetou va avea un comandant cu gradul respectiv, serviciul se va executa sub ordinele comandantului care în permanență se va găsi alături de unitatea sa.

3. Domnul Prefect al Județului şi Domnul Prefect al Poliției, personal, se vor deplasa la fața locului în ghetou, vor examina împrejurările şi după constatările ce vor face, vor lua măsuri pentru reglementarea circulației prin ghetou a populațiunii creştine, spre a nu îngreuna operațiunile de recenzie.

4. Circumscripțiile de recenzie vor primi şi înscrie pe orice evreu prezentat, indiferent de care raion aparține. Înregistrarea evreilor din alte raioane, se va face pe hârtie aparte, iar circumscripția care îi va înregistra va comunica aceasta circumscripției respective de care aparține în fiecare zi. Când se vor face comunicările, circumscripția care i-a înregistrat va preda circumscripției respective şi inventarele ridicate dela evrei de bunurile lăsate în locuințe.

5. Pentru dezinfectarea localurilor de operații, comisiunile de recenzie vor cere petrolul şi benzina necesară dela Dl. Prefect al Județ.

6. Pentru culegerea şi înmormântarea morților evrei, Primăria va pune o căruță de transport la dispoziția comitetului evreiesc. Jandarmii cu muncitori adunați din ghetou, vor săpa o groapă comună la locul ce li se va indica de serviciul sanitar, pentru înmormântarea cadavrelor găsite prin oraş şi ghetou. Acelaşi lucru se va executa de către circumscripția 5-a de poliție la gara Sortirovcina, pentru înmormântarea evreilor ce mor pe drum.

7. Persoanele bănuite a fi evrei dar care se pretind a fi creştini şi nu posedă acte, vor fi identificate. Pentru identificare li se vor pretinde acte de stare civilă şi numai la caz de

1 Vezi documentul nr. 167.

imposibilitatea procurării acestor acte se va constata naționalitatea lor prin martorii creştini. Până la stabilirea originei sale etnice, aceste persoane vor sta în ghetou.

8. Creştinii care au soți sau soții evrei, îi pot urma atât în ghetou cât şi la locul unde vor fi colonizați.

9. Se va interveni prin Guvernământul Transnistriei la Legația Turcă pentru a da relațiuni dacă adepții sectei Caraimilor sunt sau nu evrei de categoria acelor care se evacuează.

10. Toți copiii părăsiți de mamele lor evreice, se vor preda comitetului evreiesc.

11. Copiii minori sub 10 ani, vor rămâne cu mamele lor creştine în cazul când tata lor evreu este evacuat.

12. Bolnavii, copiii şi cei neputincioşi, vor fi duşi cu căruța dela ghetou la gară.

13. Toți evreii care fug din ghetou în oraş, vor fi prinşi şi duşi sub pază sigură până la trenul de îmbarcare.

14. Domnul Căpitan Mihăilescu[1], comandant al ghetoului, va da ajutor circumscripțiilor de poliție şi unităților de jandarmi la strângerea evreilor pentru recenzie.

15. Cu începere de azi, bazarul din ghetou va funcționa numai de la orele 12 din zi. Până la această oră va fi închis zilnic pe tot timpul de operație al recenziei evreilor.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal în 8 exemplare, dintre care câte un exemplar se dă fiecăruia dintre membrii Comitetului Central descrişi la începutul procesului verbal.

PREŞEDINTE
Colonel, Velcescu Matei
ss. Velcescu Matei

MEMBRII
/Delegatul Curții Marțiale Odessa ss. Lt. Col. Bărdescu
/Delegatul Poliției Odessa ss. Lt. Col. Popovici Iulian
/Delegatul Primăriei Odessa ss. Constantin Vidraşcu
/Delegatul Corp. II. Armată ss. Maior Nicolicescu
/Delegatul Serv. Sanitar Odessa ss. Dr. Solcănescu
/Delegatul Băncii Naționale Române ss. M. Florescu
/Delegatul Minister. de Finanțe ss. Gheorghe Tanu
Asistent
Inspector General Administrativ ss. C. Ciurea

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 251+verso.

1 Ştefan S. Mihăilescu (1905-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de jandarmerie (1925-1927). Intră în Jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1927). Comandant al Companiei a 2-a din Batalionul 1 Jandarmi Operativ – devenit Batalionul de Jandarmerie Odessa din 01.11.1941 – (24.08.1941-13.09.1942), calitate în care a deținut şi funcția de comandant al ghetoului din Odessa; detaşat pe lângă Comandamentul Teritorial Bucureşti în calitate de preşedinte al Comisiei de inspectare şi clasare a autovehicolelor (13.09.1942-01.04.1943); comandant al Companiei 59 Poliție Operativă (01.04-noiembrie 1943); comandant al Legiunii de Jandarmi Râbnița (21.02-19.03.1944); trecut în rezervă la 28.03.1945. Arestat la 06.04.1945, a fost acuzat de „crima de dezastrul țării prin săvârşirea de crime de război” şi condamnat de Tribunalul Poporului la 19.06.1945 la 25 ani muncă silnică, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii. A trecut prin închisorile Aiud, Jilava, Piteşti, Craiova, Făgăraş, Gherla, fiind eliberat la 27.03.1960. Locotenent (din 01.04.1932); Căpitan (din 01.06.1938); maior (din 01.12.1944).

Documentul nr. 191

20.217/A
din 27/I.942
GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI

La Nr. 1012 din 12 Ianuarie 1942[1];

Am onoare a vă ruga să binevoiți a comunica cât mai neîntârziat dacă lagărele dela Alexandrodar şi Vapniarka sunt organizate pentru a putea primi internați.

În caz că nu sunt încă în această posibilitate, vă rugăm a comunica data când ar fi gata.

Aceasta trebuie cunoscut de acest Comandament spre a putea raporta organelor superioare, care – probabil – vor da dispoziţiuni de a se transporta în aceste lagăre, comuniştii din întreaga țară[2].

D. O.
Şeful de Stat Major
Colonel,
Dumitrescu Polichron

Şeful Secției II-a
Lt. Colonel,
Grosu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 24.

Documentul nr. 192

GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI
PREFECTURA JUDEȚULUI JUGASTRU
Serviciul Administrației
Nr. 472 din 28 Ianuarie 1942

Onor
Guvernământului Transnistriei Tiraspol.

La ordinul Dv. telefonic 995/942[3], avem onoare a vă raporta că în urma măsurilor luate s'a amenajat la Vapniarka, un lagăr pentru internarea comuniştilor din țară. Lagărul este instalat în fostele cazărmi sovietice şi se găseşte în stare bună neavând

1 Vezi documentul nr. 180.
2 Prin nota Nr. 03012 din 31.01.1942 Guvernământul Transnistriei comunica Armatei a 3-a faptul că: „[...] lagărele Wapniarka şi Alexandrodar, sunt în curs de amenajare, nefiind până în prezent puse în stare de a fi utilitate […]. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 23.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

nevoie decât de mici reparații ca: geamuri, sobe etc. şi deci poate fi imediat pus în funcțiune.

Dimensiunile cazărmilor credem că vor permite internarea a circa 15-20.000 inşi.

Totodată ne permitem a supune cunoştinței Dv. că aceste cazărmi se găsesc în imediata apropiere de stația Vapniarka (nod de cale ferată) rugându-vă să binevoiți a aprecia dacă prezența în acest punct a unui număr important de comunişti nu poate periclita siguranța instalațiunilor C.F., binevoind a dispune eventual asupra luării de măsuri excepționale de pază dictate de situație.

Prefectul Județului Jugastru
Colonel ss. Ştefan S. Gheorghiade

*) Adnotări:
„Copie”;
„6.II.1942. Inspectoratul de Jandarmi va lua măsuri pentru a transporta aici evrei din închisoarea Odessa. ss. G. Alexianu”;
„La înapoierea Lt. Col. Grosu[1] din recunoaşterea ce va face va aviza. Colonel ss. Broşteanu”;
„Pentru conformitate. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 41

Documentul nr. 193

HUGHES.
STRICT SECRET

ARMATA IV-a
către
CORPUL 3 ARMATĂ

BULETIN CONTRAINFORMATIV
pentru ziua de 29 Ianuarie 1942

1/. STAREA DE SPIRIT.
a). În armată: bună
b). A populației civile: bună.

1 Victor Grosu (1894-?), militar de carieră român. Primit din armata austro-ungară cu vechimea şi gradul de locotenent la 01.04.1917; participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.07.1921. Comandant al Inspectoratului de Jandarmi Tiraspol (1941-1943); comandant al Inspectoratului de Jandarmi Cernăuți (1943); comandant al Inspectoratului de Jandarmi Suceava (1944). Arestat preventiv de autoritățile comuniste în 1949, sub învinuirea că „a săvârşit crime de război prin aceia că în repetate rânduri a ordonat exterminarea populației civile”. A trecut prin închisorile Jilava şi Văcăreşti, fiind eliberat la 02.10.1954. Căpitan (din 01.04.1920); maior (din 01.10.1929); locotenent-colonel (din 27.02.1939).

2/. MUNCITORI.

În ziua de 24 Ianuarie 1942 lucrătorii dela mina „Valea Ursului”, a societății „Mica” din Brad în număr de 280, au refuzat să intre în lucru pretextând că este sărbătoare națională, deşi li s’a adus la cunoştință ordinul Domnului Mareşal Antonescu că această zi trebuie sărbătorită prin muncă. Se fac cercetări pentru identificarea instigatorilor.

3/. DELA ODESSA.

În ziua de 24 Ianuarie a.c. au fost evacuați din oraş 2000 evrei. A fost arestat un şef de atelier dela fabrica de furnire pentru că era lăsat de sovietici cu misiunea de arunca fabrica în aer. Cercetările continuă.

Dela Est de Bug.

Poliția ucrainiană a semnalat prezența unor partizani în regiunea satelor: Zibuliki–Warwarowka (15 km. Sud Vest Rovnoje). Au fost trimise unități militare române pentru curățirea zonei.

NOTA.

- După exploatare buletinul va fi distrus prin ardere.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
Colonel ss. M. Stănescu
M. Stănescu

Nr. 213.921
din 29 Ianuarie 1942.

*) Adnotări:
„No. 899 Secția 1. 29/1 12.30”;
„Corpul 3 Armată 29/1 ss. indescifrabil”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 70.

Documentul nr. 194

PROCES–VERBAL No. 9.

Astăzi anul 1942, luna Ianuarie, ziua 31.

Noi, Biroul Central de Evacuare a Evreilor, constituit în conformitate cu Instrucțiunile date de Guvernământul Civil al Transnistriei pentru executarea măsurilor prevăzute în ordonanța Nr. 35[1], având ca membrii prezenți pe:

Domnul Prefect al Județului Odessa ca preşedinte,
Domnul Prefect al Prefecturii de Poliție Odessa,
Domnul Primar al Municipiului Odessa,
Domnul Marin Florescu, delegat al B.N.R.,

1 Vezi documentul nr. 167.

Domnul Inspector Tanu Gheorghe, delegat al Min. Finanțelor,
Domnul Locot. Col. Bărdescu, delegat al Curții Marțiale,
Domnul Maior Nicolicescu, delegatul Corp. II Armată,
Asistent Dl. Inspector General Ad-tiv Ciurea,
Dl. Dr. Solcănescu, Directorul Serviciului Sanitar al Municipiului,
Domnul Căpitan Mihăilescu, comandantul ghetoului.
Toți Domnii preşedinți ai Bir. de Evacuare,
Domnii medici ai ghetoului,
întrunindu-ne astăzi la sediul Prefecturii de Poliție, am stabilit următoarele:

1. Serviciul Sanitar al Ghetoului stă sub ordinele şi îndrumările domnului medic primar Dr. Solcănescu, care are sub ordinele D-sale pe toți medicii militari, exclusiv Dl. Maior medic Safca.

2. Dl. Dr. Solcănescu, în perfectă înțelegere cu Dl. Maior medic Safca, va organiza serviciul sanitar din ghetou ca să preîntâmpine bolile infecțioase şi tratamentul bolilor existente să decurgă în mod satisfăcător.

3. Este necesar ca medicii militari ce conduc spitalele din ghetou să aibă ca ajutoare pentru fiecare spital câte 3 sau 4 medici recrutați dintre evrei. De toți aceşti medici evrei, dl. Comandant al ghetoului va întocmi un tabel pe care-l va înainta de îndată secretariatului Biroului Central de Evacuare spre a li se putea întocmi autorizațiuni de liberă circulație în ghetou. Materialele de care este nevoie ca serviciul sanitar să poată funcționa în bune condițiuni, vor fi cerute dela Primărie, iar dl. Primar este rugat să le pună la dispoziție în cantități suficiente. Benzina şi petrolul necesar se vor primi dela Dl. Prefect al Județului.

4. Sub o escortă militară comandată de Dl. Ajutor al Comandantului ghetoului, va putea să meargă în oraş un medic evreu care are medicamente, să le aducă şi să aprovizioneze cu ele spitalele.

5. Pentru ca să se poată îndeplini toate condițiunile de alimentare, Domnul Comandant al Ghetoului va îngriji ca fiecare din casele aglomerate cu evrei recenzați să aibă organizată o echipă de corvoadă şi aprovizionare. Tuturor membrilor acestor echipe li se vor elibera autorizațiuni de liberă circulație în ghetou, de către dl. Prefect al Județului. Se vor săpa closete de campanie la fiecare din aceste imobile sub îngrijirea Dlui Comandant al Ghetoului.

6. Gărzile ce păzesc casele cu recenzați, în timp de noapte, vor face paza în apropierea imobilelor, iar în timpul zilei se va îndepărta cordonul de pază astfel ca evreii să aibă destul spațiu afară pentru aprovizionare şi higienă.

7. S'a luat cunoştință de raportul Dlui Dr. Solcănescu prin care arată că a dat ordin tuturor spitalelor din Odessa, să trimită pe bolnavii evrei la ghetou, astfel ca pe 1 Februarie 1942 să nu se mai găsească nici un bolnav evreu pe tot cuprinsul Odessei, afară de bolnavii de tifos exantematic care vor fi internați în spitalul No. 1 boli contagioase.

8. Bolnavii mintali vor fi trimişi cu cele mai din urmă convoaie. S'a ordonat o comisie compusă din Dl. Dr. Solcănescu cu ajutoarele necesare şi Dl. Preşedinte al Comisiei de Evacuare No. 5 să viziteze pe aceşti bolnavi şi acei ce se vor constata că nu au nevoie de spital să fie imediat evacuați.

9. S'a aprobat înfiinţarea unui cămin de adăpostire a mamelor ce alăptează, pentru ca să fie cui preda pe sugacii abandonaţi de evrei.

10. S'a aprobat funcţionarea spitalului din strada Gorodscaia Slobodca, pentru evrei. În acest spital va fi un cămin unde se vor interna copii de evrei găsiţi până se va dispune asupra lor.

11. Pentru că evreii nu se prezintă la recenzie, se observă necesitatea unei ordonanţe cu sancţiuni severe pentru aceia ce nu părăsesc oraşul să se prezinte în ghetou. În acest scop, Domnul Prefect al Judeţului va interveni la Dl. General Comandant[1] pentru a dispune.

12. În tot cuprinsul ghetoului se va afişa o publicaţie care se va tipări în 300 exemplare şi va cuprinde următoarele dispoziţiuni:

a. Bazarul din ghetou este zilnic închis până la orele 13 din zi.

b. Evreii din ghetou sunt obligaţi să stea în locuinţe şi nu au voie să iasă afară pe stradă, începând de seara de la orele 18 şi până în ziua următoare la orele 12 din zi.

c. Gazdele lor sunt obligate să denunţe pe evrei organelor militare care-i caută.

d. Evreii găsiţi pe stradă în acest timp oprit, vor fi prinşi, duşi la recenzie şi evacuaţi fără a li se da răgazul necesar de a-şi lua dela locuinţe bagajele şi copiii.

e. Gazdele căzute în vină vor fi pedepsite.

13. Se anulează autorizaţiunile eliberate evreilor pentru a lucra la germani, iar posesorii lor vor fi imediat internaţi în ghetou. În acest scop se va interveni prin Comandamentul Militar Român, la Comandamentul Militar German.

14. Se vor face razii în oraş de organele poliţiei, iar în ghetou de către organele birourilor de evacuare, pentru a aduna pe evrei.

15. Evreii, bărbaţi şi femei între 16 şi 45 ani, aflaţi în cuprinsul oraşului, vor fi arestaţi şi duşi la închisoare, iar restul în ghetou.

Conform ordinului No. ..... raziile vor începe din nou în ziua de 2 Februarie 1942 şi organizate amănunţit de către Dl. Prefect al Poliţiei Odessa.

16. Se vor lua măsuri ca evreii să nu poată fugi din ghetou. În acest scop se va interveni pentru a se mări efectivul gărzilor din ghetou, întrucât soldaţii ce le compun sunt puţini şi din cauza serviciului permanent obosiţi.

Drept pentru care am încheiat prezentul proces verbal.

Preşedintele Biroului Central de Evacuare a Evreilor
Prefectul Judeţului Odessa
Colonel Velcescu Matei ss. Matei Velcescu

	Delegatul Curţii Marţiale ss. Lt. Col. Mag. Bărdescu
	Delegatul Poliţiei ss. Lt. Col. Popovici Iulian
	Delegatul Primăriei ss. Gherman Pântea
MEMBRII	Delegatul Corp. II. Armată ss. Maior Nicolicescu
	Delegatul Serv. Sanitar ss. Dr. Solcănescu
	Delegatul B.N.R. ss. M. Florescu
	Delegatul Min. Fin. ss. Ghe. Tanu

1 Generalul Nicolae Dăscălescu.

Asistent
Inspector General Ad-tiv ss. C. Ciurea

Comunicat:
Guvernământului Transnistriei prin Dl. Insp. Gen. Ciurea.
Corpului II Armată.
Prefectura Jud. Odessa.
Prefectura de Poliție Odessa.
Primăria Municipiului Odessa.
Curții Marțiale.
Băncii Naționale a României.
Delegatului Ministerului de Finanțe.
Serviciului Sanitar al Municipiului.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 252-254.

Documentul nr. 195

Biroul Central de Evacuare a Evreilor

Nr. 72
1.II.1942

Către
1/. Comandantul Ghettoului[1]
2/. Dl. Medic Solcănescu

În legătură cu cele discutate la convocarea din ziua de 31 Ianuarie 1942, se ordonă:

A. Localurile de colectarea recenzaților.

1/. Veți lua măsuri pentru ca toți evreii recenzați şi strânşi în localurile de colectarea recenzaților să li se dea libertate în timpul zilei de a ieşi pe afară şi a-şi face necesitățile precum şi pentru alte chestiuni.

2/. Să se curețe şi dezinfecteze localul în bune condițiuni.

3/. Să aibă la dispoziție apă în găleți şi mâncarea adusă de echipa ce îngrijeşte de ei.

4/. Cordonul de pază va fi mai îndepărtat de clădire în timpul zilei, pentru a putea da loc mai mult de ieşire.

5/. Se vor săpa latrine de campanie unde îşi vor face necesitățile.

6/. Fiecare din cele 3 localuri de colectare a celor recenzați vor avea personalul sanitar evreu, care să dirijeze curățenia şi felul de cazare în local, precum şi o echipă de 3-4 persoane care să dirijeze aducerea apei şi a mâncării pentru cei aflați în local.

Aceste persoane vor avea autorizație semnată de Preşedintele Biroului Central, pentru a putea umbla prin Gheto.

1 Căpitanul Ştefan S. Mihăilescu.

Gărzile localurilor de colectare vor fi cu un efectiv astfel încât să poată face paza localurilor.

B. Spitalele.

Cele două spitale vor avea medici români care vor răspunde de mersul bun al spitalului respectiv.

Ei vor fi ajutați de personalul sanitar evreu propus de Dl. Medic Şef al Municipiului Odessa şi pentru care va trimite la Secretariatul Bir. Centr. tabel spre a li se elibera autorizațiunile respective.

Pentru toate materialele necesare funcționării se vor îngriji medicii şefi cerând imediat locurilor în drept şi vor trimite să fie ridicate spre a nu se da ocazie să se spună că din cauza lipsei nu s'au putut lua măsuri sanitare.

C. Constatarea bolnavilor evrei din diferite spitale.

Dl. Dr. Solcănescu, Medic Şef al Municipiului Odessa va controla ca în spitalele din Gheto să nu stea bolnavi care nu au ce căuta în spital şi caută refugiu pentru a scăpa de evacuare.

- Pentru cercetarea bolnavilor de boli mintale din spitalul respectiv se instituie comisiune din:

- Preşedinte, dl. Medic Solcănescu.

- Membri, 2 medici profesori universitari specialişti.

- Se va încheia un proces-verbal în care se va arăta cei ce urmează să rămână în spital. Ceilalți vor fi trimişi în Gheto. Rezultatul până la 6 Februarie 1942.

- Bolnavii, evrei, de tifos exantematic din oraş vor fi duşi în spitalul Nr. 1 de contagioşi din oraş, şi Dl. Medic Solcănescu va avea evidența lor.

- Bolnavii de tifos exantematic din gheto, vor fi reținuți în spitalul din Gheto şi tratați acolo, întrucât medicul spitalului a declarat că poate să-i trateze.

Rog ca cei în drept să se conformeze.

Preşedintele Bir. Centr. de evacuare
Colonel, ss. Matei Velcescu
Matei Velcescu

La spitalul nou înființat în Gheto se va organiza şi un azil pentru copiii mici şi care se va desființa ulterior, conform ordinelor ce se vor da.

Preşedintele Bir. Centr.
Colonel, ss. Matei Velcescu
M. Velcescu

*) Adnotare:
„Domnul Maior Nicolicescu Comandamentul Marii Unități <<Borcea>>[1]. La raport".

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 257+verso.

1 Indicativul codificat al Corpului 2 Armată.

Documentul nr. 196

ARMATA 3-a
Stat Major
Secția II

NOTĂ

Marele Stat Major cu telegrama Nr. 45.796 din 28.XII.1941[1] face cunoscut că Domnul Mareşal Antonescu a aprobat:

- Înființarea unui lagăr pentru internarea comuniştilor din Transnistria.
- Înființarea de lagăre pe Bug pentru comuniştii din țară (evrei şi români).

(Nu se specifică cine va face paza acestor lagăre).

Aceste dispozițiuni au fost comunicate direct de către Preşedinție, Domnului Guvernator al Transnistriei şi Domnului General Dăscălescu.

Guvernământul Transnistriei a stabilit:

- Toți comuniştii din Odessa şi evreii comuniști din țară vor fi internați în lagărul de la Alexandrodar– județul Oceacov.
- Toți comuniştii din țară vor fi internați la Wapniarka județul Iampol.

Comandamentul Armatei a adus la cunoştința M.U. în subordine, hotărârea Guvernământului.

Brigada 1 Cav. face următoare întâmpinare:

- Satul Alexandrodar nu este bine ales pentru lagăr fiind imediat în spatele trupelor ce au misiunea de apărarea coastei, mai cu seamă că cei internați fiind comuniști sunt foarte periculoşi.
- Paza acestui lagăr nu se poate face de trupe, întrucât efectivul nu este suficient nici pentru misiunea principală
- De asemenea, paza lagărului nu se poate face în condițiuni bune, nici prin jandarmi, din cauza insuficienței jandarmilor şi ca urmare comuniştii vor putea fugi din lagăr, devenind elemente periculoase în spatele trupelor şi chiar în Transnistria[2].

Secția II-a este cu totul de acord cu relatările Brig. 1 Cavalerie şi propune:

- Să se intervină la Guvernământul Transnistriei în sensul că lagărul stabilit a se înființa la Alexandrodar să fie mutat într'o localitate din județul Balta sau Ananiev (care se va stabili de Guvernământ)[3].

Acest fapt este posibil întrucât Guvernământul cu adresa Nr. 4012 din 31 Ianuarie a.c. face cunoscut că lagărele dela Alexandrodar şi Wapniarka sunt în curs de amenajare şi până în prezent nu sunt puse în stare de a fi utilizate[4].

1 Vezi documentul nr. 163.
2 Vezi în acest sens nota Nr. 17.827 din 30.01.1942 înaintată Armatei a 3-a de către Brigada 1 Cavalerie. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 21.
3 Vezi documentul nr. 198.
4 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 23.

- Să se intervină la Guvernământ în sensul ca paza acestor două lagăre să fie asigurată în mod serios şi efectivul să nu fie sub o Companie pentru fiecare lagăr.

ŞEFUL SECŢIEI II-a
LT. COLONEL, ss. I. Grosu
I. Grosu

*) Adnotări:
„3.II.942. De acord cu referatul. Colonel ss. Dumitrescu Polichron";
„3/II/942. Interveni la Guvernământ şi ordin Corpului 2 Armată să caute alt loc. General ss. Petre Dumitrescu".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 20.

Documentul nr. 197

HUGHES.
STRICT SECRET

ARMATA IV-a
către
CORPUL 3 ARMATĂ
BULETIN CONTRAINFORMATIV
pentru ziua de 3 Februarie 1942

1. STAREA DE SPIRIT.
a). În armată: bună.
b). A populației: bună
2. LEGIONARI.
În noaptea de 31 Ianuarie 1942, la Constanța, au fost prinşi ținând şedință mai mulți şefi de secții legionare. Până la amiaza zilei de 1 Februarie, erau arestați 11 legionari. Cercetările sunt în continuare.
3. MUNCITORI.
Muncitorii de la minele Anina sunt nemulțumiți pentru că: - Li s'a scăzut rația de pâine fără să li se dea în schimb mălai; societatea are disponibili în magazie câteva sute de perechi de bocanci şi nu-i distribuie lucrătorilor care au dreptul după contractul colectiv de muncă. S'a semnalat Ministerului Muncii.
4. DELA ODESSA.
Până la sfârşitul săptămânii trecute au fost evacuați de la Odessa 17.000 evrei. Cu ocazia raziilor organizate pentru prinderea evreilor care încercau a se sustrage de la ordonanța de evacuare, au fost arestați: - un terorist sovietic asupra căruia s'a găsit suma de 180.000 lei, - doi comunişti periculoşi care au participat la organizarea baricadelor în oraş.
NOTĂ.
- După exploatare buletinul va fi distrus prin ardere.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR,
Colonel, ss. M. Stănescu
M. Stănescu

Nr. 213.991
din 3 Februarie 1942

*) Adnotări:
„Nr. 39. St 3/2 12”;
„Corpul 3 Armată 3/2 16 Onofrei[1]”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 76.

Documentul nr. 198

21.103/A
5 Februarie 1942
GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI

La Nr. 4012 din 31 Ianuarie 1942[2];

Am onoare a face cunoscut că înfiinţarea lagărului pentru internarea comuniştilor din Odessa şi evreilor comunişti din ţară – în satul Alexandrodar, judeţul Oceacov – nu convine acestui Comandament, întrucât este situat imediat în spatele trupelor care apără coasta mării.

Cei internaţi – şi care sunt foarte periculoşi – vor acţiona în spatele trupelor atunci când ele ar fi angajate în acţiune.

Pentru aceste motive vă rugăm să binevoiţi a da dispoziţiuni ca lagărul pentru internarea comuniştilor din Odessa şi evreilor comunişti din ţară, să ia fiinţă într’o localitate din judeţele dela Nord (Balta, Ananiev, etc.).

S’a dat ordin Corpului 2 Armată să procedeze la alegerea unui alt lagăr şi să comunice Dvs. localitatea aleasă.

Totodată vă rugăm a da dispoziţiuni ca paza lagărelor de internarea comuniştilor să se facă cu cea mai mare seriozitate, din cauză că cei internaţi vor căuta să fugă.

Rog a comunica rezultatul.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL,
Dumitrescu Polichron

Şeful Secţiei II-a
Lt. Colonel,
I. Grosu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 18.

1 Nu a putut fi identificat.
2 AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 23.

Documentul nr. 199

ROMÂNIA Bucureşli în 6 Februarie 1942
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
SERVICIUL SPECIAL DE INFORMAŢII
Secret
Nr. 13.254[1]
către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
CABINETUL MILITAR
Biroul 2.

Urmare la rapoartele noastre Nr. 13.111/26.1.1942 şi 13.128/31.1.1942[2]:

Am onoare a raporta următoarele date asupra stadiului evacuării evreilor din Odessa:

În intervalul de timp dela 25-30 Ianuarie 1942, nu s'a efectuat nici un transport, din cauza trenurilor, cari n-au circulat.

Evacuarea a fost reluată la 31 Ianuarie şi a continuat în zilele de 1 şi 2 Februarie, în care timp au fost transportaţi la Berezovka un număr de 5020 evrei.

Totalul general al evreilor evacuaţi între 15 Ianuarie-2 Februarie 1942, se ridică astfel la 19.089.

ŞEFUL SERV. SPEC. DE INFORMAŢII
DIR. GENERAL,
ss. Eugen Cristescu

*) Adnotări:
„10 FEBRUARIE 1942. Introdus la Buletin. Colonel ss. indescifrabil";
„Buletin 10.II.1942";
„Avem date mai noui, dela Marele Stat Major General. La data de 6.II.1942 au fost evacuaţi 26.716 evrei. Dosar 55. ss. indescifrabil".

ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 87.

1 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Miliar al Conducătorului Statului cu Nr. 3154/M din 09.02.1942.
2 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

Documentul nr. 200

PROCES-VERBAL
Nr. 10.

Astăzi anul 1942, luna Februarie, ziua 9.

Noi, Biroul Central de Evacuarea Evreilor, constituit în conformitate cu instrucţiunile date de Guvernământul Civil al Transnistriei pentru executarea măsurilor prevăzute în ordonanţa Nr. 35[1], având ca membrii prezenţi pe:

Domnul Prefect al judeţului Odessa ca Preşedinte,
Domnul Prefect al Poliţiei Odessa,
Domnul Primar al Municipiului Odessa,
Domnul Marin Florescu, delegatul B.N.R.,
Domnul Locot. Col. Mag. T. Bărdescu şi Soltan, delegaţi ai Curţii Marţiale,
Domnul Cpt. Ionescu[2], delegatul C. 2 A.,
Asistent dl. Inspector Gral Ad-tiv Ciurea,
Domnul Med. Dr. Solcănescu, directorul Serv. Sanitar,
Domnul Cpt. Şt. Mihăilescu, comandantul Ghettoului,
Toţi medicii şi preşedinţii Bir. de Evacuare

Întrunindu-ne astăzi la sediul Prefecturii de Poliţie, am stabilit următoarele:

1. Evreii utilizaţi în birourile de evacuare pentru accelerarea recenzării vor fi scoşi imediat şi evacuaţi cu primul convoi.

2. În viitor toţi evreii vor fi trimişi la Circa VII Poliţie, de unde vor fi îndrumaţi la Fabrica de postav Progresul, care rămâne ca unic loc de colectare.

3. În ziua de 10.II.1942, se va efectua o minuţioasă razie pentru strângerea tuturor evreilor din Slobotca, în care scop în această zi vor lucra numai Comisiile Bir. 1 şi 5 Evacuare, iar restul personalului va încadra echipele de razii, primind întărire şi efectivul Comp. Reg. 2. I. Fort.

4. Se va interveni pe lângă dl. Gral Dăscălescu, comand. mil. al Odessei pentru ca evreii dela Curtea Marţială aflaţi în cercetare şi judecată să fie evacuaţi imediat.

5. În ziua de 10.II.1942, ora 9 dl. Cpt. Şt. Mihăilescu, Comandantul Ghettoului, va fi prezent la Spitalul Nr. 1, unde va primi bolnavii evacuaţi.

6. În viitor nu mai poate intra nimeni în Spital fără autorizaţie scrisă eliberată de Subl. Dr. Mardare[3], medicul Spitalului.

7. Pe zile friguroase se suspendă evacuarea evreilor.

8. Instrucţiunile de modul cum se rezolvă problema caraimilor.

Drept care am dresat prezentul proces verbal spre cele legale.

Preşedintele Biroului Central de Evacuare a Evreilor şi
Prefectul Judeţului Odessa
Colonel ss. Matei Velcescu

1 Vezi documentul nr. 167.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Teodor Mardare (1911-?), medic militar român. Licenţiat al Facultăţii de Medicină din Iaşi (1938). Asistent la Laboratorul de Igienă al Facultăţii de Medicină din Iaşi şi asistent al Laboratorului Regional de Bacteriologie din aceeaşi localitate; medic la Spitalul din Odessa (din 1941).

Matei Velcescu

Prefectul Poliției ss. Lt. Col. Popovici Iulian
Delegatul Primăriei ss. Gherman Pântea
Delegatul B.N.R. ss. M. Florescu
Delegatul Curții Marțiale ss. Lt. Col. Soltan
Delegatul C. 2 A. ss. Cpt. Ionescu
Delegatul S. San. ss. Dr. Solcănescu
Asistent
Inspector Gral Ad-tiv ss. C. Ciurea

Comunicat:
Guvernământului Transnistriei prin Dl. Insp. Gral. Ad. C. Ciurea
Corpului 2 Armată
Prefectura Județului Odessa
Prefectura Poliției
Primăria Municipiului Odessa
Curtea Marțială
Delegatului B.N.R.
Serviciului Sanitar
Delegatului M.F.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 254.

Documentul nr. 201

PROCES–VERBAL
Nr. 11.

Astăzi anul 1942, luna Februarie, ziua 10.

Noi, Biroul Central de Evacuarea Evreilor, constituit în conformitate cu instrucțiunile date de Guvernământul Civil al Transnistriei pentru executarea măsurilor prevăzute în ordonanța Nr. 35[1], având ca membrii prezenți pe:

Domnul Prefect al județului Odessa ca preşedinte,
Domnul Prefect al Poliției Odessa,
Domnul Primar al Municipiului Odessa,
Domnul Marin Florescu, delegatul B.N.R.,
Domnul Locot. Col. Mag. T. Bărdescu, delegatul Curții Marțiale,
Domnul Cpt. Ionescu, delegatul C. 2 A.,
Domnul Dr. Solcănescu, delegat Serv. Sanitar,
Asistenți:
Domnul Insp. Gral Adtiv C. Ciurea,
Domnul Cpt. Ştefan Mihăilescu, Comandantul Ghettoului,

1 Vezi documentul nr. 167.

Toţi preşedinţii Bir. de Evacuare şi Medicii Ghettoului

Întrunindu-ne astăzi la sediul Prefecturii de Poliţie, am stabilit următoarele:

1. În urma raziei efectuate în ziua de 9.II.1942, cea de-a patra razie în stil mare, au fost aduşi un număr restrâns de evrei constatându-se prin aceasta că în Ghettou nu mai există.

În ziua de 12.II.1942 se va efectua o nouă razie minuţioasă.

Cum însă din informaţii în oraş ar mai exista încă evrei ascunşi, se va raporta Guvernământului Civil al Transnistriei pentru a da dezlegare raportului nostru anterior de renovarea ordonanţei în cauză cu aplicarea sancţiunilor imediate.

2. Din spital vor fi evacuaţi bolnavii mai puţin gravi, simulanţii, cât şi cei ascunşi.

3. Spitalul Nr. 2, Azilul de bătrâni şi Azilul de copii şi baia se desfiinţează, rămânând numai Spitalul Nr. 1, unde vor fi adunaţi toţi şi repartizaţi pe secţii.

Personalul spitalului rămas va fi redus la maximum.

4. Se va interveni pentru a se şti rezultatul raziilor din împrejurimile Odessei.

5. Dl. Prefect al Poliţiei va ordona Circumscripţiilor din subordine ca în viitor convoiurile de evrei să fie îndrumate la Fabrica de postav Progresul, unde îi va lua în primire ofiţerul delegat permanent de Comandantul Ghettoului.

6. În ziua de 11.II.1942 vor funcţiona numai Comisiile 1, 4 şi 5 Evacuare.

7. Dl. Medic Maior Safca şi Dr. Solcănescu vor face propuneri în prealabil asupra bolnavilor din Spital şi posibilităţilor de evacuare.

8. Gravidele într-a noua lună vor fi evacuate numai după două săptămâni dela naştere. De asemenea bolnavii cu intervenţii numai după ce trec în convalescenţă.

9. Copiii sub 10 ani vor fi reţinuţi în Ghettou până la noi dispoziţii.

Drept care am dresat prezentul proces verbal spre cele legale.

Preşedintele Biroului Central de Evacuare a Evreilor şi
Prefectul Judeţului Odessa
Colonel, ss. Matei Velcescu
Matei Velcescu

Prefectul Poliţiei ss. Lt. Col. Popovici Iulian
Delegatul Primăriei ss. Gherman Pântea
Delegatul B.N.R. ss. M. Florescu
Delegatul Curţii Marţiale ss. Lt. Col. Bărdescu
Delegatul C. 2 A. ss. Cpt. Ionescu
Delegatul S. San. ss. Dr. Solcănescu
Asistent
Inspector Gral Ad-tiv ss. C. Ciurea

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 255.

Documentul nr. 202

HUGHES.
STRICT SECRET

ARMATA IV-a
către
CORPUL 3 ARMATĂ
BULETIN CONTRAINFORMATIV
pentru ziua de 10 Februarie 1942

1. STAREA DE SPIRIT.
a). În Armată: bună.
b). A populației: bună
2. LEGIONARI.
Continuă a se semnala noi manifestări de activitate clandestină legionară–astfel:
În Județul Timiş Torontal au fost prinşi 6 indivizi, toți legionari, care colectau bani şi alimente pentru legionarii din închisori. Au fost înaintați Curții Marțiale din Timişoara.
3. GERMANI.
În ultimul timp, au început a se înapoia în Ardeal şi Banat, saşii şi şvabii angajați în organizația „Todt". Ei au fost concediați şi au primit dispoziţiuni să se prezinte la unitățile române în care contează, atunci când vor fi chemați pentru concentrare sau mobilizare.
DIN TRANSNISTRIA.
La Tiraspol au fost arestați doi indivizi că au tăiat trei stâlpi de telefon de pe şoseaua Odessa-Tiraspol, în apropierea Odessei. Cercetarea continuă.
A fost arestat în comuna Bogdanowka 18 Km. Sud-Vest Nicolaev – un soldat dezertor din Regimentul 92 Infanterie. El purta uniformă de sublocotenent şi se dădea drept delegat al Armatei Române, pentru aprovizionarea cu furaje. Cercetările continuă. S'au luat măsuri pentru prinderea tuturor dezertorilor.
De la Odessa. Până în seara de 6 Februarie a.c. au fost evacuați din Odessa 26.716 evrei.
De la Est de Bug. Două avioane inamice au aruncat manifeste deasupra localității Clavowski (50 km. vest Skadamska).
NOTĂ.
- După exploatare buletinul va fi distrus prin ardere.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR,
Colonel, ss. M. Stănescu
M. Stănescu

Nr. 214.088 din 10.II. 1942

*) Adnotări:
„Nr. 152 St 10/2 13.30";
„Corpul 3 Armată 10/2 ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 82.

Documentul nr. 203

PROCES–VERBAL
Nr. 12.

Astăzi anul 1942, luna Februarie, ziua 11.

Noi, Biroul Central de Evacuarea Evreilor, constituit în conformitate cu instrucțiunile date de Guvernământul Civil al Transnistriei pentru executarea măsurilor prevăzute în ordonanța Nr. 35[1], având ca membrii prezenți pe:

Domnul Prefect al județului Odessa ca preşedinte,
Domnul Prefect al Poliției Odessa,
Domnul Primar al Municipiului Odessa,
Domnul Marin Florescu, delegatul B.N.R.,
Domnul Locot. Col. Mag. T. Bărdescu, delegatul Curții Marțiale,
Domnul Cpt. Ionescu, delegatul C. 2 A.,
Domnul Dr. Solcănescu, delegat Serv. Sanitar,

Asistenți:

Domnul Insp. Gral Ad-tiv C. Ciurea,
Domnul Cpt. Ştefan Mihăilescu, Comandantul Ghettoului,
Toți preşedinții Bir. de Evacuare şi Medicii Ghettoului

Întrunindu-ne astăzi la sediul Prefecturii de Poliție, am stabilit următoarele:

1. Începând cu ziua de 12.II.1942 vor funcționa numai comisiile Bir. 1 şi 5 Evacuare. Aceasta până la noi dispoziții.

2. În viitor se vor trimite la Berezovca convoaie pe măsura înregistrării, indiferent de număr.

3. Rămân valabile numai noile autorizații de circulație prin Ghettou, care au ştampila mică a Prefecturei Județului în colțul drept sus. Celelalte autorizații chiar semnate de Colonelul Matei Velcescu se consideră anulate.

4. Spitalul va fi radical amenajat, lingeria va fi dată la etuvă iar restul lucrurilor neîntrebuințabile vor fi arse.

Drept care am dresat prezentul proces verbal spre cele legale.

Preşedintele Biroului Central de Evacuare a Evreilor şi
Prefectul Județului Odessa
Colonel, ss. Matei Velcescu
Matei Velcescu

Prefectul Poliției ss. Lt. Col. Popovici Iulian
Delegatul Primăriei ss. Gherman Pântea
Delegatul B.N.R. ss. M. Florescu
Delegatul Curții Marțiale ss. Lt. Col. Bărdescu
Delegatul C. 2 A. ss. Cpt. Ionescu
Delegatul S. San. ss. Dr. Solcănescu
Asistent
Insp. Gral Ad-tiv ss. C. Ciurea

1 Vezi documentul nr. 167.

Comunicat:
Guvernământului Transnistriei prin Dl. Insp. Gral. Ad-tiv C. Ciurea,
Corpului 2 Armată,
Prefectura Judeţului Odessa,
Prefectura Poliţiei,
Primăria Municipiului Odessa,
Curtea Marţială,
Delegatul B.N.R.,
Serviciul Sanitar,
Delegatul M.F.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 256.

Documentul nr. 204

MARELE STAT MAJOR GENERAL
Secţia II-a
Nr. 50.258/C
13.II.1942
SECRET

NOTĂ
11 Februarie 1942[1]

Ca măsură de siguranţă în zonele petrolifere şi în porturile Giurgiu şi Constanţa, precum şi pentru completarea măsurilor propuse de Ministerul Muncii cu Nr. 6851/1942[2], conform ordinului Dvs. Nr. 2550 din 21.I.1942[3], vă rugăm să binevoiţi a aproba:

- Evacuarea tuturor evreilor din zonele petrolifere şi porturile Giurgiu şi Constanţa într'unul din fostele lagăre de evrei care au funcţionat în Basarabia, urmând ca la primăvară să fie trecuţi în lagărele depe Bug.

Ar urma să fie evacuaţi:

4321 evrei din zonele petrolifere: (2094 dela Ploeşti, 1137 dela Târgovişte şi 1090 dela Buzău);

1568 din porturi: (1470 dela Constanţa şi 98 dela Giurgiu).

- Scoaterea evreilor din zonele militare ale Capitalei.

În această categorie sunt în Capitală, după datele din cărţile de imobile, 9267 evrei. Trebue contat însă pe cifra de 12.000 spre a îngloba şi pe eventualii infractori la cartea de imobile şi pe evreii din suburbane.

- Evacuarea la Bug a evreilor urmăriţi pentru o infracţiune oarecare aflaţi în curs de judecată în faţa instanţelor civile şi militare, precum şi a tuturor celor care au activat în mişcarea comunistă.

1 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 3333/M din 15.02.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- Îndepărtarea din Capitală a evreilor care s'au stabilit aci după 28 Iunie 1940. Cei veniți prin fraudă să fie trimişi în zonele de internare de pe Bug.

p. ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR GENERAL
GENERAL ss. Tătăranu
N. Tătăranu

*) Adnotări:
„Biroul 2”;
„15 FEBRUARIE 1942. Domnul Maior Bălăşescu o notă pentru Domnul Mareşal. Colonel ss. Radu Davidescu”.

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Serviciul Special de Informații, dosar nr. 31/1939, f. 173.

Documentul nr. 205

Fila 175

COPIE DIN VOLUMUL 18/1942 „PROBLEMA EVREIASCĂ”
al
INSPECTORATULUI GENERAL AL JANDARMERIEI
TRANSNISTRIA

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 134 din 13 Fevruarie 1942.

Poliția germană din comuna Rastad, județul Berezovka, a împuşcat un număr de 130 evrei din comuna Novăi-Umani, acel județ, iar cadavrele celor împuşcați le-au ars.

Lucrurile şi îmbrăcămintea celor executați s'a luat de către acea Poliție şi s'au distribuit populației din comunele germane.

Informațiunea sigură.

L.S.
INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Lt. Col. (ss.) E. Broşteanu

Inspectoratul Gral Jandarmi

Comunicat:

P. conformitatea copiei

Guvernământul Civil Transnistria

*) Adnotare:
„La Dosarul 146/945”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 310.

Documentul nr. 206

CABINETUL MILITAR–Bir. 2. 3333/M
14.II.942

STRICT SECRET.

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
– CABINET –

Cu onoare vă trimetem alăturat o copie de pe nota Marelui Stat Major General No. 50.258/C. din 13.II.1942[1], pe care Domnul Mareşal Antonescu a pus următoarea rezoluție:

„1. Să se interneze în lagăr şi în primăvară să fie evacuați în Transnistria:

a/ Toți evreii activanți comuniști din toată țara, în special acei din Capitală, regiunea petroliferă, Constanța şi Giurgiu.

b/ Toți evreii instalați clandestin în Capitală în ultimii doi ani.

Operațiunea trebue pregătită, organizată. Nu trebue să se procedeze cu sălbătecie.

2. Pentru ceilalți evrei din zona petroliferă şi din zonele militare ale Capitalei nu este motiv să luăm măsuri.

Am garantat prin declarațiile făcute, viața şi libertatea evreilor autohtoni. Trebue să mă țin de cuvânt.

Dacă însă comit acte contrarii liniştei, siguranței şi intereselor noastre trebuesc luate măsuri contra vinovaților şi în contra colectivității, eventual.

Pentru aceasta trebue preveniți de Ministerul de Interne prin Comunitățile lor”.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel
R. Davidescu

Comunicat:
- Marelui Stat Major General.

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Serviciul Special de Informații, dosar nr. 31/1939, f. 175.

1 Vezi documentul nr. 204.

Documentul nr. 207

HUGHES.
STRICT SECRET

ARMATA IV-a
către
CORPUL 3 ARMATĂ
BULETIN CONTRAINFORMATIV
pentru ziua de 16 Februarie 1942

1. STAREA DE SPIRIT.
a). În armată: bună.
b). A populației: bună
2. UNGURI.
În legătură cu tendințele tinerilor unguri de a trece frontiera spre a se sustrage de la încorporare se mai semnalează următoarele cazuri de trecere clandestină a frontierei:
- În noaptea de 6/7.II.1942, trei unguri din Pipea pe la punctul cu același nume; - în noaptea de 7/8.II.a.c. un ungur din Coroiu Sânmartin, pe la Vidra, sau: - în noaptea de 8/9.II.a.c. șase unguri din Hidrifaia și unul din Suplac prin dreptul comunei Tirinia. Toți aceștia au reușit să treacă frontiera neobservați.
Chestiunea se urmărește.
DE LA ODESSA.
În legătură cu prinderea unor partizani la Odessa, (buletin contrainformativ din 14.II. a.c.) se semnalează că în cursul zilei și nopții de 12.II. au mai fost arestați 10 membri ai organizației și două agente de legătură cu teroriștii din catacombe.
S'a dezgropat unul din depozitele de alimente în care s'a găsit și o ladă cu cârlige pentru provocarea penelor de cauciuc. Cercetările sunt în continuare.
Până la seara de 13.II. a.c. s'au evacuat 31.340 evrei.
A fost arestat și înaintat Curții Marțiale un individ asupra căruia s'au găsit mai multe hărți în alb cu ștampile sovietice pe care le folosea pentru a procura acte false unor interesați. Cercetările sunt în curs.
NOTĂ.
După exploatare buletinul va fi distrus prin ardere.

D. O.
ȘEFUL DE STAT MAJOR,
Colonel, ss. M. Stănescu
M. Stănescu

Nr. 214.164 din 16 Februarie 1942

*) Adnotări:
„Nr. 261 – 16 II – 12”;
„Corpul 3 Armată 16/2–18 ss. indescifrabil”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 88.

Documentul nr. 208

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 7 Nr. 20.419 din 19.II.1942
SECRET

NOTĂ

Secția II-a cu Nr. 49.608/1941, remarcă influența pe care o poate avea asupra moralului ostaşilor români, faptul că evreii nu sunt întrebuințați pretutindeni la munca de folos obştesc, sau când sunt folosiți nu-şi fac deloc datoria[1].

Este raportul unui soldat rezervist din Regimentul 3 Artilerie, venit în concediu dela Est la Bug, într'o stare de plâns – cu 4 copii de mână[2].

Remarca este justă.

În adevăr, în special în ultimul timp, evreii au căutat, fie să se sustragă dela muncă, fie că atunci când sunt puşi să presteze această muncă, nu-şi fac cu nimic datoria.

Cercul de Recrutare Bucureşti arată că 13.958 evrei deşi chemați dela 28.I.1942, nu s'au prezentat la muncă până la 10.II.1942.

Dela Preşedinția Consiliului cu ordinul Nr. 6851 din 21.I.1942[3], în legătură cu starea de spirit a evreilor DOMNUL MAREŞAL ANTONESCU ordonă Ministerului Muncii să facă propuneri concrete asupra măsurilor radicale şi severe care trebuesc luate, asupra situației tot mai obrasnică a evreilor.

*
* *

I. ATITUDINEA OBRASNICĂ A EVREILOR ŞI OPTIMISMUL LOR SFIDĂTOR, SE DATORESC URMĂTOARELOR ÎMPREJURĂRI:

1/ Speranța ce şi-o pun în pierderea răsboiului de către puterile Axei, speranța bazată pe oprirea ofensivei în Rusia şi propaganda britanică.

2/ Anunțarea legei asupra transformării muncii de interes obştesc – în taxe – i-a făcut să nu se mai prezinte la muncă.

În ziua de 20 Ianuarie 1942 cu tot ordinul Preşedinției Consiliului de Miniştri, nu s'au prezentat la Cercul de Recrutare Bucureşti, decât 3 evrei.

3/ Faptul că deşi imobilele le-au fost luate, nu au fost date la români în deplină proprietate.

4/ Nesancționarea lor imediată, când s'au abătut dela îndatoriri.

5/ Beneficiază de un regim, care nu le-a schimbat cu mult situația ce au avut-o înainte de evenimentele actuale, iar anumite măsuri ce s'au anunțat că se vor lua contra

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 369.
2 Vezi în acest sens nota Nr. 3600 din 31.01.1942 adresată Marelui Stat Major, Secția II-a, de către Regimentul 1 Artilerie Grea Fortificații. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 370.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

lor (ridicarea servitoarelor creştine, expulzarea, etc.) nepunându-se în aplicare, le-a întărit conduita lor impertinentă.

6/ Deşi s'au dovedit a ne fi duşmanii cei mai periculoşi, speră totuşi să scape şi de această încercare, cum au scăpat întotdeauna de-a-lungul vremurilor.

II. PENTRU A EXECUTA DISPOZIŢIUNILE DOMNULUI MAREŞAL ANTONESCU DE A SE LUA MĂSURI RADICALE ŞI SERIOASE CONTRA CONDUITEI TOT MAI OBRASNICE A EVREILOR, S'AU PROPUS URMĂTOARELE:

1/ Să se verifice din nou situaţia celor scutiţi de munca de folos obştesc şi să rămână buni scutiţi, numai cei care sunt utili economiei naţionale şi au dreptul să mai exercite comerţul.

Aceştia urmează a plăti o taxă de scutire de 100 lei pe zi şi 30% din venitul la care au fost impuşi în anul precedent.

+)Evreii inapţi şi bolnavi, să fie scutiţi de muncă prin plata taxei de mai sus, iar cei ce nu vor plăti şi nu pot munci să fie expulzaţi.

- Taxele ce se vor strânge dela categoriile de mai sus, să fie afectate Inspectoratului G-ral al Taberelor şi Coloanelor de Muncă, pentru a putea să-şi efectueze programul ce-l are dar mai ales, pentru a se mări cotele de ajutorare a românilor depe front.

Restul evreilor (majoritatea) urmează a presta munca după următoarele norme:

a/ În Batalioane de 1200 evrei încadraţi cu ofiţeri de rezervă (un comandant de batalion, patru ofiţeri comandanţi de companii şi 4 Subofiţeri).

b/ Să fie daţi la dispoziţia autorităţilor care îi pot caza în barăci, vagoane, etc. în afara satelor.

c/ Bătaia, oficializată pentru ostaşul român, să se aplice şi evreilor care nu pun toată râvna în execuţia muncii de folos obştesc. Această sancţiune să se aplice cu acelaşi fast prevăzut pentru ostaşii noştri.

Toţi evreii, chiar cei scutiţi, să fie obligaţi a face cel puţin o lună pe an muncă de interes obştesc.

2/ Pentru a feri tinerele fete creştine de mediul corupt din casele evreilor, să nu aibă dreptul a ţine servitoare creştine, dacă nu au vârsta de cel puţin 35 ani împliniţi.

3/ Evreii ce şi-au schimbat numele, să revină automat la numele de evreu ce l-au avut înainte de a şi-l fi schimbat, el sau familia lui.

În acest fel ei nu se vor mai putea ascunde în dosul numelor româneşti.

4/ Evreii să-şi scrie pe vitrinele lor „MAGAZIN EVREESC".

5/ Casele evreilor să fie lichidate prin trecerea lor în proprietatea românilor.

6/ Să se poată lua de către Ministerul Muncii următoarele sancţiuni contra evreilor:

- Trimiterea lor în lagăre de muncă în Transnistria.
- Expulzarea în zonele fixate pentru ceilalţi evrei expulzaţi.

7/ Numele evreilor expulzaţi să fie publicat prin presă.

8/ Anumite localuri, teatre şi grădini, să fie interzise evreilor.

9/ Ministerul Afacerilor Interne, Siguranţa G-rală a Statului şi Prefectura Poliţiei Capitalei să de tot concursul Ministerului Muncii, pentru identificarea evreilor fugiţi din altă parte şi acum ascunşi şi sustraşi dela muncă.

10/ Să se revină asupra măsurii ca anumite categorii de evrei să fie scutite de cele 5 zile la zăpadă[1] (măsură luată prin comunicatul difuzat la radio şi care a avut darul să irite opinia publică românească). Munca pentru interesul obştesc nu trebue să degradeze pe nimeni. Ostaşii de toate gradele îşi fac şanţul adăpost pe front fără să se simtă umiliţi că mânuesc târnăcopul şi casnaua.

*

* *

<u>În concluzie</u>, propunem să se intervină la Preşedinţia Consiliului de Miniştri pentru a se lua măsurile expuse mai sus, prin cari:

- Sperăm că se va calma opinia publică românească;
- Se vor crea şi fondurile necesare pentru mărirea cotelor de ajutorare a familiilor celor de pe front, cari astăzi, sunt derizorii.

SUBŞEFUL SECŢIEI I-a
LT. COLONEL, ss. Zamfirescu[2]
Zamfirescu

*) Adnotări:
„Dosar 1";
„24.II.942. Se va trimite şi urmări la Inspectoratul Taberelor de Muncă. General ss. Şteflea";
„<u>23.II.942</u>. De acord. Se va supune şi aprobării Domnului General Şef. General ss. I. Arhip[3]";
„Sunt de părere ca toată chestiunea să fie predată Inspectoratului Taberelor de Muncă. Şef Secţia 1-a Colonel ss. E. Borcescu";

1 Se referă la comunicatul din 20.01.1942, prin care evreii erau obligaţi să presteze cinci zile de muncă la curăţatul zăpezii. Vezi în acest sens *Timpul*, anul VI, nr. 1691 din 22.01.1942, p. 3.

2 Gheorghe Zamfirescu (1896-1971), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie (1914-1916), al Şcolii Speciale de Artilerie (1923) şi al Şcolii Superioare de Război (1930-1932). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ajutorul comandantului Regimentului 5 Artilerie (16.12.1940-16.12.1941); Adjunctul şefului – din 19.04.1944 şeful – Secţiei I-a Organizare-Mobilizare din cadrul Marelui Stat Major (16.12.1941-01.04.1945); comandant al Regimentului 1 Artilerie Anticar (01.04.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat de autorităţile comuniste la 16.01.1957, a fost condamnat la 15 ani temniţă grea. A trecut prin închisorile Jilava, Piteşti, Dej, Gherla, fiind eliberat la 03.08.1964. Maior (din 15.04.1933); locotenent-colonel (din 01.10.1938); colonel (din 18.07.1942).

3 Ioan Arhip (1890-1980), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Comandant secund al Diviziei 3 Infanterie (10.01.1941-20.01.1942), comandant al Diviziei 3 Infanterie (20.01-10.02.1942); subşef al Marelui Stat Major (10.02.1942-23.08.1944); comandant al Diviziei 15 Infanterie (02.09-11.10.1944); director al Direcţiei Infanteriei din Ministerul Apărării Naţionale (15.10-15.12.1944); comandant secund al Corpului 2 Teritorial (15.12.1944-24.03.1945); trecut în rezervă la 24.03.1945. Colonel (din 16.10.1935); general de brigadă (din 10.05.1941); general de divizie (din 23.03.1944).

+) „Unde ?”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 366-368.

Documentul nr. 209

Fila 177

COPIE DIN VOLUMUL 18/1942 „PROBLEMA EVREIASCĂ”

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
TRANSNISTRIA

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 139 din 20 Fevruarie 1942.

1. În ziua de 31 Ianuarie 1942, s’a prezentat la lagărul de evrei din comuna Podoleanca judeţul Berezovka, un număr de 10 polițiști germani sub comanda unui soldat german din comuna Novo-America şi au ridicat din acel lagăr un număr de 20 evrei, pe care i-au scos în marginea comunei şi executat prin împuşcare.

Cadavrele celor executați le-au ars, iar lucrurile şi efectele rămase dela aceşti evrei, le-au dat poliția germană locuitorilor din comuna Novo-America.

2. În ziua de 2 Fevruarie crt. Poliția germană din comuna Mihailovka, judeţul Berezovka, s’a dus la lagărul de evrei din comuna Cudratova, acel judeţ, de unde au ridicat un număr de 60 evrei pe care i-au dus în marginea comunei unde i-a executat prin împuşcare.

Bagajul şi hainele de pe aceşti evrei au fost ridicate de Poliția germană şi distribuită populației din comuna Mihailovka.

Informațiunea sigură.

L.S.
INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Lt. Col. (ss.) E. Broşteanu

Inspectoratul Gral Jandarmi

Comunicat:

P. conformitatea copiei

Guvernământul Civil al Transnistriei

*) Adnotare:
„La Dosarul 146/945”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 310.

Documentul nr. 210

CORPUL 2 ARMATA Nr. 30.853 din 22 Februarie 1942[1]
Stat Major
Bir. 2

CORPUL 2 ARMATĂ
către
COMANDAMENTUL ARMATEI III-a
Secția II-a

La Nr. 21.933/A/942[2];

Am onoarea a înainta alăturat propunerile acestui Comandament referitoare la măsurile de ordin contrainformativ ce ar trebui prevăzute în Regulamentul pentru funcționarea Lagărelor de Internare şi Ghettourilor din Transnistria.

D. O.
Şeful de Stat Major
Lt. Colonel, ss. Rădulescu
I. Rădulescu[3]

Şeful Bir. 2 Informații
Căpitan, ss. Cautiş
Şt. Cautiş[4]

*) Adnotări:
„Dosar 19 B";
„24.II.942 Biroul 2. În vedere. ss. indescifrabil".

MĂSURILE DE ORDIN CONTRAINFORMATIV CE AR TREBUI PREVĂZUTE ÎN REGULAMENTUL PENTRU FUNCȚIONAREA LAGĂRELOR DE INTERNARE ŞI GHETOU-RILOR DIN TRANSNISTRIA.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 22.510/A din 24.02.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Ioan F. Rădulescu (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1915-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1930-1932). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Corpului 2 Armată (13.03.1941-14.08.1943); clasat pentru serviciul de birou la 23.08.1943; la dispoziția Corpului 1 Armată (05.10.1943-15.04.1944); şef de Stat Major al Corpului 1 Teritorial (15.04-01.12.1944); la dispoziția Corpului 7 Teritorial (01.12.1944-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 Maior (din 01.01.1934); locotenent-colonel (din 27.02.1939); colonel (din 31.10.1942).
4 Ştefan Cautiş (1910-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1928-1930). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1930). Şef al Biroului 2 în cadrul Statului Major al Corpului 2 Armată (22.06.1941-15.10.1942); ofițer detaşat la Uzinele Vulcan (15.10.1942-01.11.1943); ofițer în cadrul Ministerului Înzestrării Armatei şi a Producției de Război-Direcția Superioară Tehnică (01.11.1943-15.01.1944); ofițer detaşat la Fabrica Materiale de Protecție (15.01-05.04.1944); ofițer detaşat la Uzinele Astra (05.04-16.10.1944); trecut în rezervă la 22.07.1947. Căpitan (din 08.06.1940); maior (din 01.06.1945); locotenent-colonel (din 22.07.1946).

I. Împiedicarea acţiunii informative:

Evreii din lagăre şi ghetouri va trebui să nu aibă în nici un fel posibilitatea de a se informa asupra mersului operaţiunilor, acţiunei partizanilor şi a oricărui eveniment având legătură cu menţinerea ordinii şi siguranţei-

Pentru aceasta:

1. Se va interzice posedarea aparatelor de radio.

2. Dacă ofiţerii sau funcţionarii lagărelor au aparate de radio vor depune toate diligenţele pentru ca evreii să nu aibă posibilitatea de a asculta emisiunile.

3. În acest scop ofiţerii şi funcţionarii nu vor putea lua sub nici un motiv în serviciul lor personal evrei sau evreice din lagăr.

4. Trupa va fi instruită şi controlată spre a evita în mod desăvârşit contactul cu evreii sau evreicele şi discuţiunile cu aceştia.

5. Contactul dintre evreii din lagăr şi furnizorii localnici sau pasanţi să fie îndeaproape supravegheat.

6. Comandanţii şi funcţionarii lagărelor vor cerceta prin toate mijloacele posibile să afle sursa fondurilor pe care le procură evreii spre a putea trăi.

7. Cum numeroşi evrei şi poate din cei mai periculoşi şi-au ascuns originea etnică, uzând de acte false şi tot felul de manopere, printr-o serioasă cercetare a sursei fondurilor evreilor din ghetou s’ar putea descoperi şi evreii rămaşi liberi.

8. În special corespondenţa şi contactul cu persoanele cunoscute sau rudele din Odessa trebuie îndeaproape supravegheat.

9. Corespondenţa va fi bine cenzurată. Orice corespondenţă adresată cunoscuţilor sau rudelor din Odessa va fi reţinută şi înaintată Comandamentului Militar Biroul 2– urmând a fi distribuită după prealabile verificări făcute prin organele Bir. 2 şi Prefectura Pol. Odessa.

10. Ziarele şi publicaţiunile fie chiar româneşti vor fi interzise evreilor din lagăr.

II. Împiedicarea acţiunilor subversive:

Contactul evreilor din ghetouri cu populaţia băştinaşă a localităţii unde se află ghetoul sau lagărul, sau cu populaţia localităţilor vecine, poate fi foarte dăunătoare, căci majoritatea evreilor internaţi fiind oameni inteligenţi vor şti cu ocazia acestui contact să propage ideile subversive şi să facă ca aceşti oameni să fie ostili ordinei româneşti.

Din acest punct de vedere, este de dorit, ca contactul evreilor cu populaţia să fie redus la minimum.

Persoanele care în mod necesar vor trebui să vină în contact cu evreii, vor fi semnalate organelor poliţieneşti sau jandarmeriei spre a fi îndeaproape supravegheate.

Nu este exclus ca aceste persoane sub masca de furnizori şi sub pretext că aduc alimente să introducă la un moment dat în ghetou arme, exploziv etc.

De asemenea prezenţa oricărui avion în apropierea lagărului – fie chiar numai trecerea lui – să fie de îndată semnalată de către organele lagărului, Comandamentului Militar celui mai apropiat şi jandarmeriei.

Nu este exclus ca avioane străine să lase arme sau paraşutişti care aducând arme, să formeze din aceşti evrei, la un moment dat, o massă de partizani înarmaţi.

Svonurile ce se răspândesc în lagăr sau ghetou vor fi aduse de îndată la cunoştinţa Comandamentului Militar cel mai apropiat.

Intelectualii evrei au avut o situațiune privilegiată în regimul sovietic. Medicii, inginerii, juris-consulții etc. prin aruncarea și orbirea massei cu formula „Inteligență Truditoare" au trăit tot așa de bine, poate mult mai bine decât evreii capitaliști; casele lor erau pline de lucruri scumpe și mesele lor se transformau mai totdeauna în petreceri.

Acești intelectuali evrei vor regreta totdeauna regimul sovietic, de aceea ei trebuiesc în principal supravegheați în contactul cu ceilalți evrei sau cu persoane străine de lagăr.

În rezumat ar trebui prevăzute în regulament următoarele măsuri de ordin contrainformativ:

1. Interzicerea aparatelor de radio precum și ascultarea la aparatele de radio ale funcționarilor lagărului.
2. Interzicerea funcționarilor lagărului să ia în serviciul personal evrei sau evreice din lagăr.
3. Interzicerea ziarelor fie chiar românești.
4. Cenzurarea corespondenței. Corespondența adresată rudelor și cunoscuților din Odessa să treacă în prealabil pe la Bir. 2 al Comandamentului Militar.
5. Supravegherea contactului evreilor din lagăr cu populația localnică.
6. Percheziționarea vehiculelor furnizorilor ce vin în lagăr.
7. Semnalarea acestor furnizori la organele polițienești sau jandarmerie spre a-i supraveghea îndeaproape.
8. Comunicarea la Comandamentul Militar cel mai apropiat al tuturor zvonurilor ce se răspândesc în lagăr.
9. Semnalarea către Comandamentul Militar cel mai apropiat a prezenței sau trecerei oricărui avion prin apropierea lagărului.
10. Izolarea intelectualilor evrei și riguroasa supraveghere a contactului ce aceștia au cu persoane străine de lagăr sau cu localnicii.

Șeful de Stat Major al C. 2 A.
Lt. Col. ss. indescifrabil

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 8-10.

Documentul nr. 211

SECRET

Nr. 226 din 22 Februarie 1942[1]
M.U. „BOGDAN"[2]
Biroul Lt. Colonel Alion
către
M.U. „BOGDAN"
Secția II-a

Am onoare a înainta – alăturat – Nota Contrainformativă Nr. 310 din 18 Februarie 1942, în care se arată starea ghetourilor și a lagărelor de evrei din regiunea Balta.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 22.362/A din 22.02.1942.
2 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.

Referindu-ne la cele arătate în această notă, pentru ca răul să poată fi îndreptat cât şi pentru a preveni eventualele boli molipsitoare ce s'ar ivi, care pe lângă populaţie, pot atinge şi Armata, suntem de părere ca toţi evreii să fie adunaţi şi izolaţi complet de restul populaţiei, dându-li-se însă posibilitatea de aprovizionare.

Afară de faptul că este inuman de a-i lăsa în condiţiunile actuale de viaţă, aceasta mai constituie şi un pericol permanent, atât pentru siguranţă cât şi pentru sănătatea populaţiei şi a ostaşilor, ceea ce face ca scopul pentru care au fost create aceste lagăre să nu fie atins.

ŞEFUL BIROULUI
Lt. Colonel, ss. Alion
Alion

*) Adnotări:
„22.II.942. Biroul 2. Se prezintă Domnului General. ss. indescifrabil";
„23.II.942. Confidenţial Domnului Guvernator. General ss. Petre Dumitrescu".

Sursa: Subcentrul Nr. 4. Valoarea sursei: Sigură.
– BALTA –

NOTA CONTRAINFORMATIVĂ Nr. 310
din 18 Februarie 1942

STAREA GHETTO-URILOR ŞI A LAGĂRELOR DE EVREI DIN REGIUNEA BALTA.

1./ În lagărul din Domanevca judeţul Golta (fost Crivoe Ozero), s'au obţinut preciziuni de la Comandantul Companiei Jandarmi Golta[1] şi de la Locotenentul Davidescu[2], Şeful Biroului de Poliţie şi Siguranţă al Legiunei de Jandarmi Golta că, ucrainienii, care fac paza lagărului, au executat – până în prezent – circa 15.000 evrei.

Comandantul Companiei Jandarmi Golta, fiind sesizat, s'a transportat la faţa locului şi a constatat următoarele:

La lagărul din Domanevca, erau tocmai atunci adunaţi un grup de circa 50-60 evrei, sub paza a doi ucrainieni înarmaţi, care îi duceau la execuţie.

Căpitanul interesându-se de această stare de lucruri, i s'a comunicat de către ucrainieni că au ordin de la autorităţile superioare să execute pe evrei.

Nu au putut – însă – face dovada scrisă.

Cu această ocazie, ofiţerul a făcut şi o inspecţie a lagărului, constatând că, condiţiunile de trai şi igienă lasă foarte mult de dorit.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Corneliu Şt Davidescu (1915-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofiţeri de jandarmerie (1934-1936). Intră în Jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1936). Şeful Biroului de Siguranţă al Legiunii de Jandarmi Golta şi Tiraspol (noiembrie 1941-mai 1943); ofiţer în cadrul Centrului de Instrucţie Nr. 1 al Jandarmeriei (1944). Sublocotenent (din 01.07.1937); locotenent (din 10.05.1941).

Iată câteva scene, descrise de ofițer:

- Într'o locuință a lagărului dărăpănată, 4-5 cadavre erau devorate de câini, în timp ce mai mulți evrei, bolnavi şi muribunzi, priveau scena.

- Pe teren, aproape de lagăr, erau mai multe cadavre, între care unele neîngropate, iar altele îngropate superficial, văzându-li-se vârful picioarelor.

- Pe o rază de câteva sute de metri, în jurul lagărului, murdărie de nedescris, care – odată cu venirea primăverii – împreună cu cadavrele – vor deveni, în mod sigur, focare de infecție.

Față de această situație, ofițerul a dat ordin să înceteze execuțiile, cadavrele celor morți de tifos exantematic şi de ger să fie îngropate la 5 metri adâncime şi să se construiască latrine.

2./ În lagărele de la Obodovka şi Berşad județul Balta, situația este aproape identică.

Evreii nu stau – propriu-zis – în lagăre, ci pe la colhozuri şi pe la locuințele sătenilor.

Atât în Obodovka cât şi în Berşad, s'a constituit câte un ghettou.

În aceste lagăre şi ghettouri, nu s'au făcut execuții. Au murit însă, până în prezent, circa 5000 evrei de boli şi de ger.

O mare parte din evreii rămaşi au fugit, fiindcă lagărele nu sunt bine organizate şi păzite şi s'au stabilit în diferite localități, ceea ce constituie un pericol pentru siguranța şi sănătatea populației.

Paza şi controlul lor se face tot de <u>către ucrainieni</u>.

Starea sanitară este <u>deplorabilă</u> şi aici ca şi în lagărul de la Domanevca.

Din discuțiile avute cu mai mulți medici militari care au vizitat – din curiozitate – aceste lagăre şi ghetto-uri, rezultă că flagelul tifosului exantematic, din această regiune, se datoreşte – în mare parte – <u>acestor lagăre</u> şi ghetto-uri, adevărate <u>focare de infecție</u> şi că, în primăvară nu este exclus, din cauza cadavrelor şi a murdăriilor, să se ivească noi boli molipsitoare.

<u>Raportat la</u>:
- Marele Stat Major Secția II-a şi
- Armata 3-a Secția II-a

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 452, f. 24-25.

Documentul nr. 212

CABINETUL MILITAR AL CONDUCĂTORULUI STATULUI
B. 3
No. 3630/M[1]
URGENT
SECRET

24 Februarie 1942

MARELE STAT MAJOR
Cabinet[2]

NOTA

Urmare la Nr. 3527 din 21.II.1942[3]; se face cunoscut că Domnul Mareşal Antonescu a aprobat prelungirea termenului prestării muncii de folos obştesc a evreilor la curăţitul zăpezii cu încă 5 zile peste termenul fixat prin lege. Dispoziţiuni în acest sens au fost date Ministerului Muncii, care a întocmit Decizia Ministerială anexată[4].

Deoarece folosirea evreilor nu a dat rezultate bune din cauza lipsei de organizare, conducere şi supraveghere, Domnul Mareşal a ordonat ca întrebuinţarea lor să fie pusă pe alte baze.

În viitor repartiţia mâinii de lucru evreeşti pentru munca de folos obştesc va fi făcută de Comandamentul 2 Teritorial, fiind luată din seama Inspectoratului Taberelor de Muncă din Ministerul Muncii.

Evreii vor fi organizaţi pe detaşamente şi încadraţi cu ofiţeri de rezervă locali concentraţi în acest scop pe timp scurt.

Cererile pentru detaşamente de evrei vor fi adresate Comandamentului 2 Teritorial, care va dispune repartiţia lor pe unităţi constituite cu un şef responsabil, care va primi un sector de lucru şi va trebui să dea un anume rezultat pe o durată de timp anumită.

Activitatea detaşamentelor de evrei astfel organizate, va trebui să înceapă la 26.II, pentru a fi folosiţi la descărcările de vagoane şi curăţitul de zăpadă a rampelor şi străzilor de acces la gările de mărfuri din Capitală şi pentru alte munci.

Rog să binevoiţi a ordona luarea măsurilor urgente ce decurg din ordinul Domnului Mareşal Antonescu.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel ss. Davidescu
R. Davidescu

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 22.570 din 25.02.1942.
2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Cabinet, cu Nr. 407 din 24.02.1942.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Nu se publică. Se referă la Decizia Ministerială din 23.02.1942 a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2950, f. 5.

*) Adnotări:
„Primit 24.2.42 ora 21.";
„Secția I-a. A se vedea alăturatul comunicat cu No. 36.513/28 Ianuarie al Biroului Adjutantură[1]. ss. indescifrabil";
„Biroul 1 ordin Corpul 2 Teritorial Cercul de Recrutare Bucureşti trimițându-le în copie şi Decizia Ministerială alăturată. Adunarea evreilor să se facă în pridvorul ANEF. Cred că la Cercul de Recrutare pot în treacăt fi trecuți. Pot fi concentrați ofițeri de rezervă şi subofițeri chiar şi dintre cei mobilizați pentru lucru pentru 5-6 zile pentru această operațiune. Colonel ss. E. Borcescu";
„25/2 operat registru special. Căpitan ss. Apostolide[2]".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2950, f. 4.

Documentul nr. 213

Copie. Fila 177

EXTRAS DIN VOLUMUL 18/1942 „PROBLEMA EVREIASCĂ"

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
TRANSNISTRIA

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 150 din 24 Fevruarie 1942.

Evreii din colonia Suha-Balca, județul Berezovka, în număr de 181 au fost ridicați de către poliția germană din Rastad şi Novo-America şi duşi în marginea comunei, unde au fost executați prin împuşcare.

Cadavrele lor au fost aruncate într'o fântână părăsită, după care au fost stropite cu gaz şi dat foc.

Informațiunea sigură.

L.S.
INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Lt. Col. (ss.) E. Broşteanu

Inspectoratul Gral Jandarmi

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Ioan Apostolide (1903-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1923-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1925). Ofițer în cadrul Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (01.04.1941-25.11.1944); şef al Biroului 10 Evrei din cadrul Secției 1-a Organizare-Mobilizare a Marelui Stat Major (1942-1943); ofițer în cadrul comandamentului Armatei a 1-a (25.11.1944-30.05.1945); ofițer în cadrul Marelui Stat Major (30.05.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Căpitan (din 24.01.1938); maior (din 20.03.1943 cu vechimea din 31.10.1942); locotenent-colonel (din 16.06.1945 cu vechimea din 16.04.1945)..

Comunicat:

P. conformitatea copiei Guvernământul Civil al Transnistriei

*) Adnotare:
„La Dosarul 146/945”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 310.

Documentul nr. 214

Prefectura jud. Odessa
Nr. 1662
28 Februarie 1942

către
ÎNCHISOAREA JUD. ODESSA

Binevoiți a cunoaşte că evreii aflați în Închisoarea Odessa urmează să fie transportați la Wapniarka cu trenul.

S'a cerut 30 vagoane pentru ca să se îmbarce în stația ..... în dimineața de 1 Martie 1942.

În acest scop:

1/. Prefectura Poliției Odessa va da ordin şi lua dispoziţiuni de pază pe timpul transportului de la închisoare la gară şi pe timpul transportului cu trenul.

2/. Evreii vor avea asupra lor hrana rece (câte ½ pâine pe zi) pentru zilele de 1, 2, 3 Martie.

Restul până la suma de 18 lei pe zi alocaţie li se va da în mărci.

3/. Închisoarea Odessa va avea pregătit tabel în dublu cu proces-verbal de predare ofiţerului ce-i va lua în primire şi îi va duce la Wapniarka conform ordinului Prefecturei Poliției Odessa.

- Tabelul va cuprinde:

a) numele şi prenumele: evreii vor fi înscrişi pe familii începând cu capul de familie.
b) etatea.
c) localitatea din care se află evreul.
d) ce sume au asupra lor.

- Vor fi transportați toți evreii inclusiv bolnavii, afară de cei contagioşi.

Pentru cei bolnavi se va avea căruțe pentru transport la gară.

* *
*

De transport şi pază Prefectura Poliției Odessa va da instrucțiunile necesare.

Prefectul județului Odessa
Colonel M. Velcescu

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 265.

Documentul nr. 215

ZONA C[1].

Nr. 9787 din 28.II.1942
ZONA C
către

_____

Conform ordinului C. 2 A. Nr. 30.838/1942 comunicat cu al Brig. 1 Fort. Nr. 72.161 din 21.II.1942[2];

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

Toţi evreii vor fi ridicaţi şi internaţi în cel mai scurt timp în ghettou. Se va continua investigaţiile pentru a se identifica evreii care uzând de acte false s'au sustras internării.

Aliaţii germani şi oricine are nevoie de evrei liberi, să aibă aprobarea expresă a Domnului Mareşal Antonescu.

Domnul Mareşal Antonescu consideră trădători şi criminali pe toţi acei care întârzie evacuarea evreilor.

COMANDANTUL ZONEI C
COLONEL,
C. Carp

Şeful Biroului 2
Cpt.,
Schuster H[3].

COMUNICAT:
Comp. 35 Poliţie
Serv. Pretoral
Comp. 35 Transm.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 27, f. 579.

1 Indicativul codificat al Comandamentului Militar Odessa.
2 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.
3 Schuster Hermann (1902-?), militar de carieră român de naţionalitate germană. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Şef al Biroului 2 al Comandamentului Militar Odessa (din 1941); ofiţer în cadrul Regimentului 32 Infanterie (1944). Sublocotenent (din 01.07.1922); locotenent (din 28.09.1926); căpitan (din 16.10.1935).

Documentul nr. 216

CORPUL 2 ARMATĂ
Stat Major

Nr. 31.338 din 1 Martie 1942
CORPUL 2 ARMATĂ
către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Civilo-Militar

La Nr. 269 din 19 Februarie 1942[1], către C.M.O.

Am onoare a raporta următoarele:

I/. Evacuarea evreilor din Odessa:

1). Între 10 Ianuarie şi 28 Februarie a.c. s'au evacuat din Odessa, 31.873 evrei (bărbaţi, femei şi copii).

Bărbaţii toţi sunt în vârstă de peste 45 ani.

2). Evreii evacuaţi au fost expediaţi cu calea ferată în satele din Nordul judeţului Berezovka.

3). Lucrările de evacuare ale evreilor au fost dirijate de un Birou Central de Evacuare compus din:

- Prefectul judeţului (Col. Velcescu) ca Preşed. (
- Primarul Oraşului (Gh. Pântea) (
- Prefectul Poliţiei (Col. Popovici) (
- Procuror Gl. al Curţii Marţ. (Lt. Col. Soltan) (ca
- Delegatul C. 2 A. (Maior Nicolicescu N.) (membri.
- Medicul primar al oraşului (Dr. Solcănescu) (
- 2 delegaţi ai B.N.R. şi (
- 2 delegaţi ai Minist. de Finanţe (

şi 6 birouri de circumscripţie, care au lucrat în Ghettou la identificarea, înscrierea (recenzarea) şi strângerea valorilor evreilor ce zilnic urmau să fie transportaţi.

Aceste birouri erau constituite din:

- un ofiţer magistrat ca preşedinte
- un ofiţer delegat al armatei
- un delegat al B.N.R. (ca
- un delegat al Minist. Finanţe (membri.
- 2 locuitori delegaţi ai circ. respective
- un delegat al circ. poliţiei respective

Operaţiunile de evacuare s'au efectuat conform prevederilor ordonanţei Nr. 35 a Guvernământului Civil al Transnistriei şi Instrucţiunilor de detaliu date de acest Guvernământ[2].

Corpul 2 Armată, aflându-se în Odessa, a intervenit prin autoritatea sa atunci când anumite greutăţi se opuneau aducerii la îndeplinire a prevederilor ordonanţei

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi documentele nr. 167, 171 şi 172.

(Calea ferată germană nu punea vagoane la dispoziție sau chiar a sistat transporturile între 25-31 Ianuarie a.c. din lipsă de combustibil, etc.).

De asemenea a dat continuu îndrumări în ceea ce privește evacuarea – în special – a acelor evrei care prin excelență puteau fi dăunători ordinei şi siguranței (tineri foşti comunişti, etc.).

A urmărit continuu să nu se sisteze transporturile şi a organizat razii pentru găsirea celor ce se eschivau (se alătură ordinul dat pentru prima serie de razii de 10 zile)[1].

4). La data de 28 Februarie 1942 situația evreilor rămaşi în Odessa este următoarea:

a) În Ghettou 113 evrei (bărbați, femei şi copii), recenzați, gata a fi expediați;

Aceştia sunt dintre cei ce s'au sustras şi au fost prinşi ulterior de către autorităţile poliţieneşti, prin raziile efectuate şi chiar de armată.

b) În Închisoarea Centrală, 1197 evrei, în marea lor majoritate bărbați între 18-50 ani.

Aceştia sunt dintre evreii care au activat în partidul comunist. Nu au fost evacuați până în prezent întrucât Guvernământul n-avea localuri amenajate, cele dela Alexandrodar (de lângă Oceacov) nu mai corespundeau situației.

Dezlegarea de a fi evacuați a obținut-o prefectul județului telefonic dela domnul Guvernator[2] astăzi 28.II.a.c. iar în ziua de 3 Martie ora 9 începe îmbarcarea cu destinația Wapniarka.

În Închisoarea Prefecturei de Județ, un număr de circa 10 evrei (bărbați şi femei). Aceştia sunt diverşi mici infractori care au condamnări date de diversele servicii pretorale din Odessa. Ei se evacuează la Wapniarka.

În spital se află în prezent un număr de 1032 evrei (bărbați, femei şi copii) – care fiind bolnavi netransportabili, iar unii contagioşi, au fost reținuți până la vindecare, sau cel puțin până ce vor deveni transportabili.

c) În afară de evreii menționați mai sus, mai există în Odessa şi împrejurimi un număr destul de mare de evrei (aproximativ câteva mii) şi anume:

- unii care s'au sustras calități ide evreu prin însuşire de acte false; au început a fi găsiți prin raziile ce se fac şi denunțuri;

- unii care s'au refugiat fie în împrejurimile oraşului, fie prin diferite ascunzători şi care de asemenea vor fi identificați şi evacuați pe măsura prinderilor;

Evreii menționați la aliniatul „a" vor fi evacuați împreună cu cei prevăzuți la aliniatul „b" (1032 + 113 = 1145), de îndată ce linia Odessa-Berezovca, actualmente în refacere, va fi redată circulației, ei urmând a fi evacuați tot în Nordul Jud. Berezovca.

Astfel până la data de 3 Martie a.c. vor fi evacuați un total de 33.800 evrei şi vor mai rămâne cei din spital şi Ghetou în număr de 1145 evrei – în afară de cei ce vor mai fi găsiți ca sustraşi sau ascunşi.

5). Operațiunile de evacuare, în general, au decurs curent cu greutăți:

- unele inerente timpului rău în care au fost executate (ger, zăpadă mare), precum şi datorită unor lipsuri în mijloacele de transport (calea ferată a trebuit să înceteze timp de 6 zile transportul între 25-31 Ianuarie a.c. din lipsă de cărbuni), iar

- altele şi cele mai importante, poliției şi siguranței extrem de slabă calitativ şi cantitativ, precum şi insuficiența jandarmilor.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Profesorul Gheorghe Alexianu.

Este absolut necesar să se întărească poliția și siguranța cu elemente cu sentimente românești, elemente constatate ca pricepute și devotate serviciului.

Retribuția prezentă a acestor organe permite trimiterea la Odessa a elementelor celor mai bune.

Este necesar să se mai dea la Odessa un batalion de jandarmi pentru a curăți complect și temeinic Odessa de elementele evreești cele mai tinere (13-45 ani) și cele mai periculoase.

În momentul de față birourile de evacuare se reorganizează în vederea punerii în aplicare a părții a II-a prevederilor ordonanței Nr. 35 a Guvernământului și anume a vânzării lucrurilor rămase în casele foste ocupate de evrei.

6). Se va raporta la fiecare trei zile situația în ceea ce privește evacuarea evreilor.

7). În ceea ce privește realizările obținute în Odessa, lucrarea este în curs și va fi înaintată până la 7.III.a.c.

COMANDANTUL CORPULUI 2 ARMATĂ
GENERAL,
N. Dăscălescu

Delegatul Corpului 2 Armată
Maior,
Nicolicescu N.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 258-260.

Documentul nr. 217

Fulger

BOGDAN[1]
către
POTOP[2]

La Nr. 16.955/1942[3]

Internații în număr de 1600 pleacă din Odessa în ziua de 2.III. orele 9; probabil vor sosi în ziua de 4.III.

D.39.X.B. Nr. 22.831/A din 1.III.1942

Șeful de Stat Major
Colonel,

Șeful Secției II-a
Lt. Colonel, ss. I. Grosu
I. Grosu

1 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.
2 Indicativul codificat al Brigăzii (din 15.03.1942 Diviziei) 9 Cavalerie.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

*) Adnotări:
„Nr. 27 St. 1/3 13.40”;
„II”;
„Balta 1/3 18 ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1129, f. 51.

Documentul nr. 218

COMANDAMENTUL ARMATEI III-a
Stat Major
Secția II-a
SECRET

NOTĂ DE SERVICIU
Nr. 22.936/A din 2 Martie 1942
către
SECȚIA III-a

Pentru Jurnalul Operativ.

Astăzi au fost îmbarcați în tren şi evacuați la Wapniarka 1217 evrei şi comunişti condamnați aflați în închisoarea centrală a oraşului[1].

Din cei 1600 deținuți au fost reținuți numai bolnavii contagioşi şi cei în curs de judecată.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI II-a
Lt. Colonel,
I. Grosu

*) Adnotare:
„Dosar 13”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1121, f. 20.

1 Vezi şi Buletinul Informativ Nr. 214.389 din 06.03.1942 al Armatei a 4-a:
„[…] DELA ODESSA
- În ziua de 2 Martie a.c. au fost evacuați din Odessa şi expediați spre lagărul dela Wapniarka 1217 comunişti şi evrei periculoşi care erau arestați în închisoarea oraşului […]“. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 752, f. 99.

Documentul nr. 219

SECRET

Nr. 2528 din 3 Martie 1942[1]
M.U. „BOGDAN”[2]
Biroul Lt. Colonel Alion
către
M.U. „BOGDAN”
Secția II-a

Urmare la Nr. 2438 din 22 Februarie 1942[3];

Am onoare a raporta că, evacuarea evreilor din oraşul Odessa în Ghetto-ul Slobodca, se face foarte încet, întrucât numărul evreilor rămaşi e foarte mic şi aceştia se găsesc ascunşi.

Din Ghetto-ul Slobodca, s'a transportat spre Berezovca, un singur lot de 210 evrei, în ziua de 22 Februarie crt.

După această dată, transportul pe c.f. Odessa-Berezovca a fost sistat, până la terminarea lucrărilor de normalizare a liniei ferate.

În prezent, în Odessa se mai află circa 1000 evrei în închisoare şi 200 în Ghetto.

Propunem a se institui un control riguros, în toate localitățile din Transnistria, asupra populației venită după 1 Decembrie 1941, pentru a se ajunge la identificarea evreilor cari s'au sustras operațiunei evacuării, fugind la sate.

ŞEFUL BIROULUI
Lt. Colonel, ss. Alion
Alion

Raportat:
- M.St.M. Secția II-a şi
- Armata III-a Secția II-a

*) Adnotări:
„Dosar 26”;
„4.III.942. Biroul 2. Se prezintă Domnului General. ss. indescifrabil”;
„5/III/942. Ordinele necesare. General ss. Petre Dumitrescu”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 76.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 23.010/A din 04.03.1942.
2 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Documentul nr. 220

23.010/A
7 Martie 1942

SECRET

INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA

Cu onoare se face cunoscut că acest comandament este informat că în oraşele şi satele din Transnistria se află ascunşi – veniţi din alte localităţi – mulţi evrei, care dându-se drept ruşi sau ucraineni, s'au putut sustrage dela trimiterea în lagăre.

Vă rugăm a lua măsuri că să se identifice toate persoanele streine de localitate, să identifice şi aresteze pe evrei.

Deasemenea să oblige pe fiecare să-şi ia domiciliul în satul de unde este, nefiind permis ca într'o localitate să stea un locuitor care nu este originar de acolo.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL,
Chirnoagă

p. Şeful Secţiei II-a
Maior,
Apostolescu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 421, f. 71-77.

Documentul nr. 221

MINISTERUL FINANŢELOR
Direcţiunea Contribuţiunilor Directe

323.842 din 7 Martie 1942

DOMNULUI ADMINISTRATOR FINANCIAR
AL JUDEŢULUI ...

Primindu-se la această direcţiune mai multe cereri de scădere a taxelor militare datorate de evreii care au prestat sau prestează munca de folos obştesc, vă facem cunoscut cele ce urmează:

Potrivit art. 1 din Decretul-Lege asupra taxelor militare datorate de evrei[1], obligaţiunile premilitare şi militare ale acestora au fost transformate în obligaţiuni fiscale şi obligaţiuni de muncă.

Art. 3 alin. ultim din acel Decret-Lege, precizează că evreii care vor fi utilizaţi în folosul armatei sau la munci de folos obştesc, pe timpul concentrării prelungite de mobi-

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

lizare sau de război, potrivit prevederilor art. 3 din Decretul-Lege relativ la statutul militar al evreilor[1], sunt scutiți de taxele militare pe timpul cât vor fi reținuți efectiv în acest scop.

Scutirea va fi acordată prin scăderea taxelor militare stabilite, cu sumele corespunzătoare timpului de utilizare, pe baza comunicărilor făcute de cercurile de recrutare.

Față de dispozițiunile legale categorice de mai sus, vă rugăm a lua măsuri ca, oridecâte ori veți primi astfel de cereri, ele să fie soluționate la timp dacă sunt însoțite de dovezile sau comunicările cercurilor de recrutare respective.

În caz contrariu, petiționarii să fie îndrumați pentru procurarea actelor doveditoare în susținerea cererilor lor.

/MINISTRU,
ss. Eugen Dumitrescu[2]

DIRECTOR,
ss. indescifrabil

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 29.

Documentul nr. 222

Nr. 1987 din 10 Martie 1942[3]
Divizia 1-a Cavalerie
Statul Major Bir. 2
către
ARMATA a III-a

Secret

La ordinul Dvs. Nr. 23.121 din 10.III.a.c.[4],

Am onoare a vă raporta că pretorul acestui Comandament a făcut cercetarea la fața locului, constatând următoarele:

1. – În județul Golta comuna Domanevka și Bogdanovka, se găsesc lagăre de evrei, astfel:

- În comuna Domanevka sunt 1900 evrei, copii, femei și bătrâni, care sunt cazați în 6 clădiri foste proprietăți evreiești, complet izolate de populația civilă.

La colhozurile din jurul comunei și în comuna Bogdanovka din același județ, se mai află un număr de 610 evrei.

2. – Paza lagărelor se face de către poliția ucrainiană împreună cu plutonul de jandarmi din Domanevka, care face parte din Legiunea de Jandarmi a județului Golta.

3. – Poliția ucrainiană din Domanevka este compusă dintr-un șef și 6 gardieni.

Șeful poliției se numește Kazakievici Mihai[1] din comuna Cosnița, jud. Dubăsari, care cunoaște binișor limba română.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.
2 Eugen Dumitrescu (1904-?), funcționar și om poltic român. Licențiat în Economie. Arestat de autoritățile comuniste la 22.09.1959 sub învinuirea de „uneltire contra ordinii sociale" și condamnat la 9 ani muncă silnică. A trecut prin închisoarea Jilava, fiind eliberat la 22.06.1964.
3 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 24.164/A din 23.03.1942.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Gardienii sunt locuitori din Domanevka.

Aceşti poliţişti sunt înarmaţi cu un revolver Nagant seria 15, ce-l are şeful şi 6 arme ruse.

Acest armament precum şi muniţia ce o au asupra lor sunt din cele adunate de jandarmii teritoriali din sectorul de pază.

Autorizaţie de posedat şi port arme, s'a eliberat de către Comand. Plutonului de Jandarmi din ordinul Comandantului de Legiune al Judeţului Golta[2] şi a Domnului Prefect al acestui Judeţ[3].

În ziua de 10.III cu ocazia inspecţiei făcută de Domnul Prefect s'a dat ordin şefului poliţiei şi Preturei, ca să mărească numărul de poliţişti la 15, ce se vor recruta din populaţia civilă.

Plata acestor poliţişti se face din bugetul comunei – 100 mărci pe lună, care până în prezent s'a achitat în natură din lipsă de mărci.

Recrutarea lor se face de către Plutonul de Jandarmi.

4. – Din evreii din lagăre, zilnic mor câte 30-40 persoane.

Îngroparea evreilor se face foarte superficial, acoperindu-i cu foarte puţin pământ.

Din cauza înhumării superficiale, populaţia comunei şi cele in jurul ei pe timpul dezgheţului este expus la epidemii şi infecţii produse prin descompunerea cadavrelor.

5. – Parte din evrei, conform Ordonanţei 23 a Guvernământului[4] sunt întrebuinţaţi la lucru şi anume:

- specialişti mecanici la reparatul tractoarelor.
- medicii la curăţatul spitalului pentru a-l pune în funcţiune şi la consultarea populaţiei civile şi evreilor din lagăre.
- mai sunt alţi intelectuali evrei care sunt întrebuinţaţi la diferite munci.

1 Mihail Kazakievici (1903-?), poliţist de origine ucraineană. Comandant al poliţiei raionului Domanevca (1941-1942).

2 Sfetea Carol (1897-?), militar de carieră român. Intră în Jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1917). Comandant al Batalionului 6 Jandarmi Operativ (22.06-12.10.1941); comandant al Batalionului 5 Jandarmi Operativ (12.10.1941-24.01.1942); comandant al Legiunii de Jandarmi Golta (24.02-08.07.1942); pretor al Diviziei 6 Infanterie (25.07-15.08.1942); şeful Biroului Mobilizare la Regimentul de Jandarmi Pedeştri (15.08-11.11.1942); trecut în retragere din oficiu pentru incapacitate fizică la 11.11.1942. După război a fost urmărit de autorităţile comuniste, fără a fi însă arestat. Locotenent (din 01.01.1919); căpitan (din 28.09.1926); maior (din 31.10.1937).

3 Modest Isopescu (1895-1948), militar de carieră român. Intră în armata austro-ungară cu gradul de sublocotenent în rezervă (1916), participă la primul război mondial. Primit în armata română din armata austro-ungară la 01.09.1917, cu vechimea şi gradul de locotenent în rezervă; transferat în cadrele active ale armatei la 15.11.1920, cu vechimea din 01.09.1917. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.07.1921. Comandant al Batalionului Operativ nr. 5 al Jandarmeriei, subordonat Armatei a 4-a (22.06-07.10.1941); prefect al judeţului Golta (07.10.1941-18.03.1944); trecut în rezervă la 31.12.1942. Sub mandatul său judeţul Golta s-a transformat într-un veritabil „regat al morţii" pentru evreii deportaţi. Arestat în 1945 a fost acuzat de „crima de dezastrul ţării prin săvârşirea de crime de război" şi condamnat la moarte de Tribunalul Poporului la 22.05.1945, pedeapsa fiind comutată la 01.06.1945 la muncă silnică pe viaţă. Moare în detenţie în penitenciarul Aiud la 17.10.1948. Căpitan (din 01.04.1923); maior (din 01.01.1934); locotenent-colonel (din 27.02.1939).

4 Vezi documentul nr. 147.

- la Pretura Plăşii sunt întrebuinţate ca funcţionare dactilografe două femei evreice, care cunosc limba română.

6. – Plutonul de Jandarmi împreună cu poliţia locală a adunat din plasa respectivă un număr de 209 prizonieri ruşi veniţi de la Est de Bug.

Toate aceste informaţiuni care vi le raportăm, sunt obţinute personal de pretorul Diviziei[1], care le-a cules de la Comandantul Plutonului de Jandarmi[2], Şeful Poliţiei, Pretorul Plasei[3], inginerul agronom din sat[4] precum şi de la primarul comunei Domanevka[5].

COMANDANTUL DIVIZIEI 1-A CAVALERIE
COLONEL, ss. Georgescu
Georgescu Ghe.[6]

p. Şeful de Stat Major
Maior Tr. Stoika[7]
ss. T. Stoika

*) Adnotări:
„23 III 1942. Biroul 2 Un ordin Diviziei 9 Cavalerie să facă la fel un control al tuturor lagărelor şi ghetourilor de evrei raportând detalii la armată;
„- o copie după act raportat la Marele Stat Major ss. indescifrabil".
„Dosar 26 vol. II 232 şi 236".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1128, f. 10-11.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Vasile Mănescu pretor al plasei Domanevka (1941-12.03.1942); Teodor Iliescu, pretor al plasei Domanevca (din 12.03.1942).
4 Garabet Vaschen. Nu au putut fi identificate date personale.
5 Nu a putut fi identificat.
6 Gheorghe I. Georgescu (1894-1948), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1912-1914) şi al Şcolii Superioare de Război (1924-1926). Iintră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Corpului de Cavalerie (22.06-15.12.1941); în Subsecretariatul de Stat al Administraţiei Armatei (15.12.1941-10.03.1942); comandant al Diviziei 1 Cavalerie (10.03-01.07.1942); la dispoziţia Ministerului de Război (01.07.1942-23.03.1944, 01.12.1944-27.03.1945); trecut în rezervă la 23.03.1944, rechemat în activitate la 28.11.1944 şi trecut definitiv în rezervă la 28.03.1945. Locotenent-colonel (din 01.01.1934); colonel (din 31.03.1938); general de brigadă în rezervă (din 27.03.1944).
7 Traian T. Stoica (1902-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1923). Ofiţer în comandamentul Diviziei 1 Cavalerie (1942); ofiţer în cadrul comandamentului Diviziei 11 Infanterie (1944). Locotenent (din 01.07.1927); căpitan (din 08.06.1936); maior (din 31.10.1941).

Documentul nr. 223

23.657/A
16 Martie 1942

SECRET

INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

Acest Comandament este informat că la ghetto-urile şi lagărele de evrei din Transnistria controlul nu este făcut cu vigilența necesară.

Sunt evrei care vin şi pleacă din lagăr necontrolați.

Rugăm să binevoiți a ne comunica felul cum este asigurată paza la aceste lagăre şi ce măsuri credeți că ar trebui luate pentru împiedicarea evadării evreilor.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
I. Arbore

Șeful Secției II-a
Lt. Colonel,
I. Grosu

*) Adnotări:
„Dosar 19”;
„Vezi şi pagina 9”

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 7.

Documentul nr. 224

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BASARABIA
CABINETUL MILITAR

Nr. 2141/1942[1]
17 Martie 1942

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
CABINET CIVIL-MILITAR

Am onoare a raporta că pe teritoriul Basarabiei se mai găsesc 425 evrei, în ghetto-uri sau lăsați liberi conform dispozițiunilor superioare.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 462 din 21.03.1942.

Prezența acestor evrei în Basarabia întreține încă o stare de nedumerire în rândurile populației aşa că plecarea şi trecerea lor peste Nistru este o necesitate.

Afară de aceasta ghetto-ul din Chişinău răpeşte un număr de 40 gardieni publici, pentru pază şi control, deci un efectiv mare care este sustras rosturilor lui fireşti.

Pentru aceste motive, am onoare a vă ruga să binevoiți a hotărî o dată cât mai apropiată pentru reluarea evacuării lor dincolo de Nistru[1].

Până atunci, am luat dispoziționea ca evreii din ghettou să fie scoşi din oraş şi mutați în lagărul din Oneşti-Lăpuşna, unde vor fi puşi sub paza organelor jandarmeriei.

GUVERNATORUL BASARABIEI
GENERAL, ss. C. Gh. Voiculescu
C. Gh. Voiculescu

*) Adnotare:
„Biroul 1. Raport suplimentar ss. indescifrabil”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 177.

Documentul nr. 225

COMANDAMENTUL MILITAR ODESSA
Stat Major Biur. 2

Nr. 10.911 din 19 Martie 1942
COMANDAMENTUL MILITAR ODESSA
către
PREFECTURA POLIȚIEI ODESSA

Potrivit ord. No. 31.756 din 15.III.1942 al C. 2 A[2].

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a da dispoziționi unităților de jandarmi care dau patrule de control la bariere pentru a face un control sever asupra tuturor persoanelor care ies din oraş întrucât în ultimul timp s’a constatat că foarte mulți evrei au părăsit oraşul nestingheriți de nimeni.

Evreii, cât şi localnicii, care caută a părăsi oraşul fără autorizații, prinşi de aceste posturi la bariere sau în altă parte, vor fi pe loc arestați şi înaintați Pretoriatului C.M.O.

1 Prin adresa Nr. 462 din 30.03.1942, Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, comunica Guvernământului Provinciei Basarabia următorul răspuns:
„[...]. Avem onoare a vă face cunoscut că Domnul MAREŞAL ION ANTONESCU a aprobat ca cei 425 evrei să fie trecuți în Transnistria şi transportați pe calea ferată până în apropiere de ghetou. De executare vă rugăm să binevoiți a dispune să se comunice acestui Cabinet. [...]”. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 176.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Totodată, vă rugăm a dispune ca aceleaşi unităţi să instaleze pe lângă posturile de control la bariere şi pază mobilă prin locurile pe unde s'ar putea strecura acei care ar căuta să scape de controlul posturilor de la bariere.

Măsurile şi dispoziţiunile Dvs. vă rugăm a le comunica acestui Comandament până la 20 Martie a.c.

COMANDANT SECUND C.M.O.
COLONEL,
C. Carp

Şeful Biroului 2.
Căpitan,
Schuster H.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 27, f. 623.

Documentul nr. 226

Hughes

BOGDAN[1]
către
CARPAŢI[2]
Secţia a II-a

La Nr. 55.302/1942[3];

Raportăm că din relaţiile ce s'au luat de la Insp. Jand. Transnistria şi din cele cunoscute de noi nu au fost trecuţi peste Bug evrei. Probabil că din ghetto-urile din apropierea Bugului ar fi trecut câţiva. De la Odessa au fost evacuaţi în zona Nord Berezovka aproximativ 33.000 evrei şi deci în niciun caz nu ar fi putut să se găsească acea grupă de 60.000 evrei. S'a dat ordin Legiunei de Jandarmi să cerceteze numărul de evrei ce ar fi putut trece singuri peste Bug[4].

D. 39.X. B. Nr. 23.977/A din 20 Martie 1942
D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
I. Arbore

1 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.
2 Indicativul codificat al Marelui Stat Major.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Raportul a fost elaborat în urma intervenţiilor Legaţiei germane din Bucureşti pe lângă guvernul român în vederea stopării expulzărilor de evrei peste Bug. Vezi în acest sens Ottmar Traşcă, Dennis Deletant (editori), *Al III-lea Reich şi Holocaustul din România. 1940-1944. Documente din arhivele germane*, documentul nr. 74, p. 399-405; documentul nr. 75, p. 406-407; documentul nr. 76, p. 408-409.

Șeful Secției a II-a
Lt. Colonel ss. I. Grosu
I. Grosu

*) Adnotări:
„1674 20/3 21”;
„Dosar 19”;
„Carpați 20.III.21. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 15.

Documentul nr. 227

DIVIZIA 9-a CAVALERIE
Stat Major Biroul 2

Nr. 30.525 din 20 Martie 1942[1]
DIVIZIA 9-a CAVALERIE
către
ARMATA 3-a
Secția II-a

Am onoare a raporta că acest comandament cu Nr. 1556 din 30.XI.1941[2] şi Nr. 1657 din 11.XII.1941[3] către Corpul 2 Armată precum şi în toate rapoartele contrainformative lunare, a arătat starea de spirit şi nemulțumirile create prin menținerea în Moghilew a circa 7000 evrei.

Până în prezent nu s’a luat nici o măsură, iar evreii se plimbă zilnic prin centrul orașului făcând contrabandă, şi speculând populația locală cu mărfurile din magazinele ce li s’a permis a deschide.

Deşi evreii trebuiesc strânşi în ghetouri, în Moghilew aceştia se plimbă în libertate infectând acest centru, prin care zilnic trec trupe şi se fac masive aprovizionări din țară pentru armată.

În ultimul timp se semnalează că evreii din comunele învecinate Moghilewului obțin de la diferite unități de jandarmi aprobări sub pretextul unor aprovizionări cu materiale sau medicamente – pentru a se deplasa la Moghilew unde rămân definitiv.

Nu există nici un control al evreilor.

Vă rugăm să binevoiți a se interveni de urgență pentru ca toți evreii din Moghilew să fie îndepărtați înainte de începutul primăverii deoarece pe lângă un focar de corupție morală aceştia constituesc şi un focar de infecție foarte periculos în acest centru.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 24.306/A din 26.03.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

COMANDANTUL DIVIZIEI 9-a CAVALERIE
General, ss. Cocorăscu[1]
Tr. Cocorăscu

p. Șeful de Stat Major
Maior, ss. Al. Mârzac[2]
Al. Mârzac

*) Adnotare:
„26/III/942. Se va trimite în copie Guvernământului cu rugămintea de a ne da relațiuni asupra stării de fapt şi cauzelor. General ss. Arbore”[3].

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 4.

Documentul nr. 228

Copie
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Bir. 1/2

No. 88.929
1942 Martie 20
MARELE STAT MAJOR SECȚIA I-a

1 Traian Cocorăscu (1888-1970), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de cavalerie (1907-1909). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Comandant al Brigăzii – din 15.03.1942 Diviziei – 9 Cavalerie (23.01.1941-25.03.1942); comandant al Corpului de Cavalerie, partea sedentară (26.03-25.10.1942); trecut în rezervă la 25.10.1942. Locotenent-colonel (din 15.03.1926); colonel (din 15.04.1933); general de brigadă (din 25.10.1939).

2 Alexandru Mârzac (1901-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1921-1923) şi al Şcolii Superioare de Război (1933-1935). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1923). Ofițer în cadrul comandamentului Brigăzii – din 15.03.1942 Diviziei – 9 Cavalerie (21.12.1940-10.12.1942); şef de Stat Major al Diviziei 9 Cavalerie (10.12.1942-20.06.1943); ofițer în cadrul comandamentului Corpului 6 Armată (20.06-31.08.1943); şef al Biroului 1 Organizare-Mobilizare din comandamentul Diviziei 1 Infanterie (31.08.1943-05.07.1944); şef de Stat Major al Diviziei 1 Infanterie (05.07-24.11.1944); ofițer în comandamentul Diviziei 18 Infanterie (24.11.1944-15.07.1947); comandant al Regimentului 10 Grăniceri (15.07.1947-31.08.1948); comandant al Brigăzii 1 Grăniceri (31.08.1948-15.09.1949); comandant al Comandamentului Grăniceri Caransebeş (12.11.1949-06.05.1950); comandant al Brigăzii 3 Grăniceri (06.05.1950-30.06.1952); trecut în rezervă la 30.06.1952. Maior (din 01.04.1942); locotenent-colonel (din 01.04.1945); colonel (din 26.05.1947).

3 La nota Nr. 24.306/A din 27.03.1942 adresată de Armata a 3-a Guvernământului Transnistriei în chestiunea evreilor din Moghilev, Guvernâmântul a răspuns prin nota Nr. 189 din 03.04.1942 arătând că „[...] Avem onoare a vă face cunoscut că s’au luat măsuri pentru evacuarea tuturor evreilor din oraşul Moghilău şi trimiterea lor în lagăre, în nordul Transnistriei. [...]”. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 2-3.

către
Comandamentul II. Teritorial
Stat Major

Am onoare a vă face cunoscut următoarele:

Pentru a nu se reduce activitatea întreprinderilor care lucrează în folosul armatei sau Economiei Naționale, Marele Stat Major a aprobat ca evreii rechiziționați pentru lucru la aceste întreprinderi pe anul 1941-1942 să fie menținuți în aceeaşi situație până la 1 Iunie a.c. când se vor termina lucrările de verificare a tuturor evreilor din țară, de către Comisiunile instituite prin D.M. 194.920, publicat în M.O. 54 din 4 Martie 1942[1].

În consecință, ordinele de rechiziție ale acestor evrei, care expiră la 1 Aprilie 1942, vor fi valabile până la 1 Iunie 1942, cu următoarea viză aplicată de către Comandamentele Teritoriale respective: Valabil până la 1 Iunie 1942, conform ord. M.St.M. No. 88.929/1942.

În sensul celor de mai sus vă rugăm a da ordine tuturor organelor în subordine.

Şeful Biroului 1/2.

Pentru conformitate:
p. Comandantul Cercului Recr. Bucureşti
Lt. Col., ss. Constantinescu
Constantinescu Traian

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 123.

Documentul nr. 229

CORPUL 2 ARMATĂ
COMANDANT

Nr. 5224[2]
1942 Martie ziua 26
CORPUL 2 ARMATĂ
către
COMANDAMENTUL MILITAR ODESSA

- Corpul de Armată deține informațiunile:

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 54 din 04.03.1942. Decizia Ministerială Nr. 194.920 din 03.03.1942 a Ministerului Muncii, Sănătății şi Ocrotirilor Sociale cu privire la supunerea evreilor la procedura de revizuire.

2 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul Militar Odessa cu Nr. 11.470 din 26.03.1942..

- Evreicile tinere care s'au sustras dela internare în ghetto şi cele care au evadat din zona de internare, s'au prevăzut cu acte de identitate false, luând nume rusesc, răspândindu-se în toată Transnistria.

- S'au aşezat cu domiciliul în special în localităţile ocupate de trupe, unde practicând prostituţia caută să se dedea la acţiuni de spionaj.

- Pentru a se preveni acţiunile de spionaj ale acestor femei, M.U. prin Serviciile Pretorale respective – care vor lucra în unire cu Autorităţile locale-Administrative şi Poliţieneşti – vor lua următoarele măsuri:

1) Se vor identifica şi pune sub severă supraveghere toate casele locuite sau cercetate de către femeile cu moravuri uşoare.

2) Se vor identifica femeile cu moravuri uşoare şi persoanele civile şi militare care cercetează aceste case şi care vin în contact cu femeile de moravuri uşoare.

3) Se vor face descinderi cu percheziţii domiciliare şi corporale, atât la femeile cu moravuri uşoare cât şi la gazdele acestora precum şi la persoanele care au venit în contact cu ele.

Se vor cerceta cu deosebită atenţiune actele de identitate ale femeilor cu moravuri uşoare şi constata dacă sunt bune şi nu false.

Dela toate femeile cu moravuri uşoare se vor ridica, îndosaria şi înainta C. 2 A., fotografiile, cărţile de vizită, scrisorile şi orice obiect primit dela militarii români de orice grad.

Pe fiecare obiect se va scrie Numele şi Prenumele şi domiciliul femeii cu moravuri uşoare la care s'au găsit.

4) Procedeul de urmat după percheziţie:

- Femeile care se fac vinovate de fapte penale, la cari s'au găsit material subversiv sau acte compromiţătoare, cu actele dresate se vor înainta la Curtea Marţială.

- Femeile la care nu s'au găsit nimic şi nici nu se fac vinovate de fapte penale, după ce au fost vizitate de Medic se vor trimite;

- Evreicele din Odessa la Curtea Marţială.

- Evreicele din alte localităţi, ca suspecte la lagărul Vapniarca.

- Femeile de altă naţionalitate la domiciliul de origină.

5) Prezentul se va executa între 1-7 Aprilie 1942.

6) Rezultatul se va raporta până la 10 Aprilie a.c.

Comandantul Corpului 2 Armată
General de Div. ss. Dăscălescu
Dăscălescu Nicolae

Comunicat:
Div. 1 Fortificaţii
Div. 4 Infanterie
Div. 1 Cavalerie
Div. 9 Cavalerie
C. M. Odessa

*) Adnotări:
„Rezultatul până la 9 Aprilie”;
„Domnul General”;
„26 MARTIE 1942 Biroul 2”;
„- Execuție prin Prefectura de Poliție
- Raport la timp
- a se urmări execuția. General. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 181, f. 3.

Documentul nr. 230

No. 9084[1]
1942 Luna III. Ziua 27
INSPECTORATUL JAND. TRANSNISTRIA
către
COMANDAMENTUL ARMATEI 3-a. Stat Major.

La Ord. Dv. No. 23.657/A/942[2].

Am onoare a raporta că lagăre de evrei nu avem decât la Wapniarka Județul Iampol care este păzit de Reg. 6 Artilerie Călăreață.

Ghetourile sunt date în seama autorităților şi polițiilor Comunale.

Prin Ordonanța No. 23 a Guvernământului Transnistriei[3] se hotărăşte că orice evreu prins în altă localitate decât aceia unde i s’a fixat domiciliul, va fi considerat ca spion şi sancționat conform legilor militare în timp de război.

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
COLONEL,
ss. Broşteanu

*) Adnotare:
„1.IV.942. Biroul 2 Corespondență. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 8.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 20.012 din 01.04.1942.
2 Vezi documentul nr. 223.
3 Vezi documentul nr. 147.

Documentul nr. 231

DIVIZIA 9-a CAVALERIE
Stat Major Biroul 2

Nr. 30.653 din 1 Aprilie 1942[1]
DIVIZIA 9-a CAVALERIE
către
CORPUL 2 ARMATĂ
Stat Major Biroul 2

STRICT SECRET

Am onoare a înainta alăturat un memoriu al Comitetului pentru Coordonarea Muncii şi Ajutorarea Evreilor Evacuați – Moghilew – trimis Centralei Evreilor din România – care a fost reținut de către cenzura Moghilew şi înaintat Comandamentului[2].

Din alăturatul memoriu şi informațiunile ce le posedăm rezultă:

- numărul evreilor din Moghilew s'a ridicat în timp de circa 4 luni dela 8000 la circa 15.000. Dacă la acest număr se adaugă şi cei circa 30.000 evrei ce se găsesc în județul Moghilew, rezultă că în acest județ se află:
- o enormă masă evreiască consumatoare de alimente şi medicamente;
- un pericol permanent pentru izbucnirea unei epidemii în acest centru important.

Fiind în apropierea frontierei prin specificul rasei, această masă evreiască se ocupă cu tot felul de contrabande şi speculațiuni, fapt ce produce mari nemulțumiri populației locale.

Prin organizarea embrionară – dar care promite a deveni cu timpul puternică prin organizare – vor acapara din nou viața economică şi industrială a orașului Moghilew.

Față de cele arătate mai sus şi cele raportate Dvs. cu Nr. 1556 din 30.XI.1941[3], Nr. 1657 din 11.XII.1941[4] şi prin rapoartele contrainformative lunare, este imperios a se lua măsuri pentru evacuarea evreilor din regiunea Moghilew.

Vă rugăm să binevoiți a interveni locului în drept pentru a se lua măsuri urgente înainte de începutul primăverii deoarece pe lângă un focar de corupție morală, evreii constituiesc şi un focar de infecție foarte periculos în Moghilew–centru important de aprovizionări şi treceri de trupe.

COMANDANTUL DIVIZIEI 9-a CAVALERIE
General, ss. Cocorăscu
Tr. Cocorăscu

Şeful de Stat Major
Maior, ss. indescifrabil

1 Documentul a fost înregistrat de Corpul 2 Armată la 09.04.1942.
2 Nu se publică. Se referă la memoriul din 18.03.1942, înaintat Centralei Evreilor de Comitetul pentru Coordonarea Muncii şi Ajutorarea Evreilor Evacuați pentru Județul şi Orașul Moghilău. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 20-27. Vezi şi Matatias Carp, *Cartea Neagră*, volumul III, documentul nr. 176, pp. 338-346.
3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
4 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

*) Adnotări:
„-8 APRILIE 1942 Eşalonul 1”;
„9.IV.942 Biroul 2 ss. indescifrabil”.

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 19.

Documentul nr. 232

HUGHES.

BOGDAN[1]
către
CARPAȚI[2]
Secția II-a
RAPORT CONTRAINFORMATIV
din 7 Aprilie 1942

I. Starea de spirit:
În armată: Bună
A populației: Satisfăcătoare.
II. Din Transnistria:
- La Odessa, în urma raziilor executate între 22-30 Martie 1942 au fost arestați:
45 evrei sustraşi dela internare
84 foşti militari sovietici neînregistrați
390 persoane civile fără acte de identitate
Arestații sunt triați de autorități.
- Au mai fost descoperite diferite materiale (aparate radio, telefoane, cinema, foto, maşini de scris, cauciucuri, arme, munițiuni, etc.) care au fost predate Serv. de Capturi.
- În dimineața zilei de 7 Aprilie un ostaş din Compania de Poliție a lui Răzvan[3] a fost omorât de explozia unei mine, la fântâna 6 km. Vest Chiliacova (20 km. N.E. Odessa) pe drumul ce întretaie calea ferată.
Se fac cercetări.

D.39.X.B. / Nr. 20.217 din 8.IV. 1942

D. O.
Şeful de Stat Major
General,
I. Arbore

p. Şeful Secției II-a
Maior,
Mangesius

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1122, f. 41.

1 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.
2 Indicativul codificat al Marelui Stat Major.
3 Indicativul codificat al Diviziei 20 Infanterie.

Documentul nr. 233

ROMÂNIA
GUVERNAMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
Nr. 603 Cernăuți, la 9 Aprilie 1942[1]
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul B.B.T.

La Nr. 502/1942[2]:
Am onoare a înainta situația cerută de D-voastră pe categorii de evrei pe județe.
Județul Cernăuți, cuprinde şi orașul Cernăuți.
La categoria evrei ce nu se vor evacua, nu se poate cunoaşte încă precis situația, întrucât în prezent se lucrează la trierea lor, urmând a se stabili necesitatea unora de a rămâne şi mai departe în Bucovina şi a scoate pe cei indezirabili şi fără ocupație.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL
ss. Calotescu
C. Calotescu

*) Adnotări:
„Secret. Foarte urgent";
„Biroul 1. La mine".

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 635 din 11.04.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

TABLOU

cu situația numerică a evreilor din Provincia Bucovina: județele Cernăuți, Câmpulung, Storojineț, Rădăuți, Hotin, Suceava şi Dorohoi

Nr Crt	Județele	Evreii Evacuați				Evreii rămaşi neevacuați până în prezent				Evreii ce nu se evacuează				Observațiuni
		B	F	C	Total	B	F	C	Total	B	F	C	Total	
1	Cernăuți	xx/ -	xx/ -	xx/ -	33.891	7.715	10.075	2.656	x/ 20.446	6.268	8.101	2.046	*/ 16.415	x/ Din care urmează a se evacua la prima evacuare un număr. de 4031 evrei, nemaifiind utili şi fiind indezirabili */ Din 16.415 se vor mai evacua o parte nefiind utili xx/ La ctg. evrei evacuați din jud. Cernăuți şi Suceava nu se găsesc datele respective pe ctg. B.F.C., evacuările fiind făcute în bloc
2	Câmpulung	2.197	2.226	1.655	6.118	22	16	5	43	7	7	3	17	
3	Storojineț	1.260	1.334	1.325	3.939	15	15	9	39	10	10	6	26	
4	Rădăuți	xx/ -	xx/ -	xx/ -	5.942	1	-	-	1	4	3	1	8	
5	Hotin	3.624	3.773	1.772	9.169	36	29	9	74	1	2	-	3	
6	Suceava	5.180	6.038	12.221	23.439	35	35	21	91	33	34	17	84	
7	Dorohoi	3.480	3.596	2.291	9.367	1.404	569	583	2.556	231	226	261	718	
Total general		-	-	-	91.845	9.228	10.739	3.283	23.250	6.554	8.383	2.334	17.271	

ŞEFUL DE STAT MAJOR
Lt. Colonel ss. P. Cristescu
P. Cristescu

ŞEFUL BIROULUI 2
Căpitan ss. V. Păcuraru
V. Păcuraru

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 130-131; Ancel, *Contribuții*, volumul II, partea a doua, p. 347.

Documentul nr. 234

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BASARABIA
CABINETUL GUVERNATORULUI

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI
DE MINIŞTRI
Cabinetul Civil-Militar

Nr. 157 din 9.IV.1942[1]

Am onoarea a înainta alăturat situațiile cerute cu ordinul Dvs. Nr. 508/C.B.B.T. din 27 Martie 1942[2].

Se menționează că situația evreilor prevăzuți în tabelul numeric Nr. 3, va fi revăzută de Guvernământ prin Contenciosul său, pentru a se vedea dacă ordinul Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 15.035 din 22 Octombrie 1941[3] a fost bine aplicat şi în scopul de a se obține un mod de aplicare unitar.

D. O.
DIRECTOR DE CABINET
LT. COLONEL, ss. Rădulescu
Dem. Rădulescu[4]

*) Adnotare:
„Biroul 1 La mine”.

SITUAȚIA NUMERICĂ Nr. 1.
a evreilor evacuați din Basarabia

Detalii	Numărul	Observații
Bărbați		**Nu sunt date, întrucât la evacuare, organele însărcinate cu această operațiune n-au ținut evidența pe categoriile cerute (bărbați, femei, copii)**
Femei		
Copii		
Total	**55.867**	

DIRECTOR DE CABINET,
LT. COLONEL, ss. Rădulescu
Dem. Rădulescu

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 654 din 14.04.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Dumitru C. Rădulescu (1891-?), militar de carieră român. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Director de Cabinet la Guvernământul Provinciei Bucovina în 1942. Arestat de autoritățile comuniste la 18.06.1959, a fost acuzat de „uneltire contra ordinii sociale” şi condamnat la 5 ani închisoare corecțională. A trecut prin închisorile Piteşti, Craiova, Jilava şi Gherla, fiind eliberat la 16.04.1964. Căpitan (din 01.09.1917); maior (din 28.09.1926); locotenent-colonel (din 08.11.1938).

SITUAȚIA NUMERICĂ Nr. 2.
a evreilor rămaşi neevacuați până în prezent din Basarabia

Detalii	Numărul		Total	Observațiuni
	Pe teritoriul urban	Pe teritoriul rural		
Bărbați	99	-	99	Din aceştia, 7 se află la sucursala B.N.R. Chişinău, la dispoziția unei comisiuni de anchetă
Femei	114	-	114	Idem – 5 femei
Copii	44	-	44	
Total	257	-	257	

DIRECTORUL DE CABINET
LT. COLONEL, ss. Rădulescu
Dem. Rădulescu

SITUAȚIA NUMERICĂ Nr. 3.
a evreilor ce nu se evacuează, rămânând în continuare în Basarabia prin aplicarea ordinului Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 15.035 din 22 Oct. 1941

Detalii	Numărul		Total	Observațiuni
	Pe teritoriul urban	Pe teritoriul rural		
Bărbați	14	57	71	
Femei	73	123	196	
Copii	9	477	486	
Total	96	657	753	

DIRECTORUL DE CABINET
LT. COLONEL, ss. Rădulescu
Dem. Rădulescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 132-134, 136.

Documentul nr. 235

COMANDAMENTUL ETAPELOR DE EST
STAT MAJOR BIROUL 3

NOTĂ DE SERVICIU Nr. 50.116[1]
12 Aprilie 1942
către
Biuroul 2

Potrivit ordinului Armatei 3-a, Nr. 30.303[2] s'a reînfiinţat Comandamentul Militar al ODESSEI, în a cărui sarcină trece:

a) – Toate chesturile de poliţie şi siguranţă a oraşului şi regiunei ODESSA;
- evacuarea evreilor şi a suspecţilor comunişti;
- supravegherea lucrătorilor din fabrici, din port şi dela C.F.;
- curăţirea localităţilor din jurul ODESSEI de populaţia suspectă.

b) – Instruirea, hrănirea şi administrarea unităţilor şi formaţiunilor din ODESSA, care nu intră operativ sub ordinele C. 2 A.

p. ŞEFUL DE STAT MAJOR
Maior, ss. V. Dogaru[3]
V. Dogaru

AMR, fond 1693-Comandamentul Etapelor de Est, dosar nr. 169, f. 10.

Documentul nr. 236

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
SERVICIUL JANDARMERIEI
EXTRAS
din dosarul Informaţiuni din Transnistria
pe anul 1942 volumul 3 Fila 669-670

Copie
INSPECTORATUL JANDARMI TRANSNISTRIA
Nr. 400/14 Aprilie 1942

1 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul Etapelor de Est, Stat Major Biroul 2, cu Nr. 30.153 din 12.04.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Victor Dogaru (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). În comandamentul Etapelor de Est (22.06.1941-23.08.1944); în comandamentul Etapelor de Vest (23.08.1944-12.05.1945). Căpitan (din 01.04.1932); maior (din 31.10.1938); locotenent-colonel (din 31.10.1942).

BULETIN INFORMATIV
Pentru Transnistria
Dela 15 Martie la 15 Aprilie 1942.
A.
Starea de spirit a Populației.

Poliția civilă germană din comuna Mostovoi şi Zavadovca Jud. Berezovca, au ridicat în ziua de 10 Martie 1942, din lagărul din comuna Baraiciuc un număr de 875 evrei, pe care i-a scos în marginea satului şi executat prin împuşcare.

Aceiaşi polițişti germani au ridicat şi în ziua de 20 Martie 1942 din lagărele comunelor Estriminova şi Dumitrovca un număr de 1342 evrei, pe care i-au scos în marginea comunei executându-i prin împuşcare.

În ziua de 22 Martie cr. Poliția germană din Comuna Tartacaia Jud. Berezovca, au ridicat un număr de 180 evrei din lagărul dela Sâraia-Balca şi un număr de 370 evrei din lagărul din comuna Zaharovca Jud. Berezovca, pe care i-a scos în marginea comunei şi executat prin împuşcare.

În ziua de 24 Martie 1942, Comandantul Poliției germane din Neu-Fridental Jud. Berezovca[1], au ridicat un număr de 30 evrei pe care i-a scos în marginea comunei şi executat prin împuşcare.

În ziua de 16 Martie cr. un număr de 16 germani dela Poliția S.S. germană din Novo-Candeli Jud. Berezovca, au ridicat din lagărul de evrei Tafonska acel județ un număr de 120 evrei pe care i-a scos în marginea comunei şi executat prin împuşcare.

În urma panicei produsă cu împuşcarea evreilor din regiunea Berezovca, au dispărut din lagărul Lisinovca un număr de 300 evrei.

S’a dat ordin Legiunei a-i urmări şi retrimite în lagăr.

În ziua de 9 Martie Poliția germană din Mostovoi şi Zavadovca, au ridicat din lagărul de evrei dela Cihrin un număr de 772 evrei, pe care i-a scos în marginea comunei şi executat prin împuşcare.

În ziua de 13 Martie cr. germanii dela formațiunea S.S. din comuna Cartaica Jud. Berezovca, au ridicat din lagărul de evrei dela Cunievca, un număr de 650 evrei, pe care i-a scos în marginea comunei şi executat prin împuşcare.

Poliția civilă germană din Comuna Bernandovca au executat prin împuşcare un număr de 483 evrei ce au fost plasați în acea comună din Odessa.

În toate aceste cazuri Poliția germană a ridicat obiectele şi efectele dela evreii executați pe care le-a împărțit populației de origine etnică germană.

Executările arătate mai sus s’au adus la cunoştința Guvernământului şi I.G.J. prin note informative date la timp[2].

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
(ss) E. Broşteanu

1 Nu a putut fi identificat.
2 Vezi în acest sens notele informative Nr. 185 şi 187 din 24.03.1942 ale Inspectoratului de Jandarmi Transnistria. CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 311-312.

Şeful Serv. Sig. şi Informații
Lt. Col. (ss) V. Grosu

Pentru conformitate ss. indescifrabil

*) Adnotare:
„Dosar 146/945”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 313+verso.

Documentul nr. 237

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
SECRETARIATUL GENERAL
„CABINETUL PENTRU BASARABIA,
BUCOVINA ŞI TRANSNISTRIA”

NOTĂ
1942, luna Aprilie, ziua 19

Sumar:
Ghettourile evreeşti din Transnistria.
Se anexează o hartă a Transnistriei cu
localitățile unde se găsesc ghetouri[1].

Am onoare a vă face cunoscut următoarele constatări făcute cu ocazia vizitării ghettourilor Odessa, Tiraspol, Balta şi Râbnița:

I/. ODESSA.

Ghetto-ul este format din 70 evrei, împărțiți pe ateliere, unde lucrează funcționari ai Guvernământului, care aduc materialul necesar şi plătesc mâna de lucru în condițiunile stabilite de Guvernământ.

Din venitul atelierelor, jumătate este dat lucrătorilor evrei, iar cealaltă jumătate este folosită pentru nevoile generale ale ghettoului.

Ghetto-ul posedă următoarele ateliere:
- croitorie de damă;
- croitorie bărbătească;
- frizerie, coafură şi manicură;
- pălării damă şi
- dentistică.

Evreii locuiesc în acelaşi local cu atelierele, local care se prezintă în condițiuni bune, peste tot domnind ordine şi curățenie.

Ghettoul este înzestrat cu:

1 Vezi anexele II, III, IV şi V.

a/. O bucătărie comună, la care am constatat că Duminică 11 Aprilie a.c., s'a servit tocană de carne cu sos de tomate, iar Marți 13 Aprilie, chifteluțe de carne. În fiecare dimineață se dă lapte;

b/. Cabinet medical şi farmacie.

Evreii din ghettou fac regulat baie.

<u>În concluzie, ghettoul este foarte bine organizat, iar evreii sunt foarte mulțumiți</u>.

Ar fi cazul, deoarece atelierele au foarte mult de lucru, să se mărească numărul evreilor meseriaşi, iar Comandamentul Militar se opune pentru rațiuni de ordin tactic.

II/. <u>BALTA</u>.

În acest ghettou se găsesc 2746 persoane, dintre care 514 bărbați, 1234 femei şi 898 copii; dintre aceştia 698 sunt incapabili de muncă; ghettoul înnumără 700 orfani, dintre care 300 de ambii părinți; un număr de 24 evrei îşi au familiile împrăştiate în țară, în diferite oraşe; aici se mai găseşte şi un mutilat din războiul trecut, provenit din armata austriacă.

1/. Ghetto-ul se prezintă în condițiuni proaste, insuficient şi murdar.

2/. Lucrătorilor evrei, care au prestat muncă la diferite autorități, nu li s'au plătit drepturile pe câteva luni în urmă, drepturi fixate de ordonanța Guvernământului care prevede un salariu de 2 mărci pe zi pentru lucrătorul calificat şi 1 marcă pe zi pentru lucrătorul necalificat.

- Unele autorități au plătit evreilor pentru munca depusă numai câte 600 gr. mălaiu, ceea ce este inechitabil, deoarece 1 kgr. mălaiu costă acolo 24 lei (40 Phenigi)

Argumentul adus că la Balta R.K.K.S.-ul s'a devalorizat până la 3-10 lei nu poate rezista, deoarece autoritățile primesc mălaiul la preț oficial.

În plus, trebuie să mai avem în considerație că evreul care prestează o muncă mai mare în ghetou, soția şi copiii care trebuiesc hrăniți şi care în majoritatea cazurilor nu pot câştiga nimic.

3/. Ajutoarele trimise de Centrala Evreilor din țară au fost primite toate, dar sunt insuficiente față de lipsa de câştig şi de scumpirea vieții.

- Ghettoul este prevăzut cu o farmacie, suficient aprovizionată cu medicamente trimise din țară, şi are în curs de instalare un spital în care se va putea interna până la 15 persoane.

- Bucătăria comună a ghettoului, la care mănâncă circa 300 persoane, este murdară, prost instalată şi slab aprovizionată. Serveşte o singură masă pe zi, iar alimentele le procură de pe piață foarte greu şi scumpe.

- Evreii meseriaşi sunt încadrați la atelierele oficiale ale Primăriei, unde sunt plătiți cu ziua conform ordonanței Guvernământului.

Ghettoul are în curs de organizare mici ateliere, numai pentru nevoile lui, ateliere care nu vor putea câştiga probabil nimic.

În această privință se observă o diferență de tratament, deoarece în ghettourile dela Râbnița, Tiraspol, Odessa, atelierele evreeşti pot primi comenzi de la restul populației, nu numai de la evreii ghettoului şi în acest fel să trăiască din câştigul realizat, altfel aşteaptă continuu ajutoare din țară, lucru ce-i determină la trândăvie.

Este necesar ca Domnul Guvernator al Transnistriei[1] să ordone ca atelierele evreeşti din toată Provincia să poată primi comenzi şi din afară de ghettou, la prețuri fixate

1 Profesorul Gheorghe Alexianu.

de Guvernământ, aşa cum este la Râbnița, Odessa şi Tiraspol, realizându-se în felul acesta un venit necesar întreţinerii ghettourilor şi un ajutor populației locale care poate întrebuința aceşti meseriaşi la preţuri rezonabile şi aceasta cu atât mai mult cu cât lipsesc complet meseriaşii localnici, iar de o problemă a românizării meseriilor nu poate fi vorba.

Trebuie să subliniez încă faptul că unitățile militare au rechiziționat de la evrei 10 maşini de cusut, luându-le astfel posibilitatea de câştig.

În ghettou mai sunt două orfelinate, la care se găsesc circa 200 copii.

Situația orfelinatelor este departe de a fi mulțumitoare, atât din punct de vedere sanitar, cât şi din punct de vedere al hranei şi îmbrăcămintei.

Față de constatările făcute, am dispus următoarele printr-o notă scrisă (Anexa Nr. 1)[1].

a/. Am precizat delimitarea ghettoului, dând în felul acesta posibilitatea acelora dintre evrei, care pot plăti chirie, să-şi închirieze noi case şi am rugat pe domnul Prefect[2] ca să dea dispoziţiuni ca chiriile să nu fie prea exagerate.

b/. Să se repare de urgență orfelinatul Nr. 2, iar până la terminarea reparațiunei, să se dea în altă parte două camere, în care să fie cazați o parte din copii.

c/. Să se văruiască toate casele şi în special bucătăria comună, să se construiască closete, să se aranjeze şi să se măture străzile în ghettou, să se curețe dărâmăturile şi să se execute grădini în toate curțile, cu flori şi mult zarzavat, care să fie folosit la bucătăriile evreeşti; să se definitiveze realizarea atelierelor, din venitul cărora jumătate să fie folosit de comunitate.

d/. Să se ia măsuri pentru plata restanțelor cuvenite evreilor pentru munca prestată.

e/. Să li se procure, contra cost, var şi săpunul necesar curățeniei.

f/. Să se ia măsuri ca evreii să facă baie regulat.

g/. Medicul şef al oraşului să inspecteze săptămânal ghettoul, la fel şi agronomul în vederea realizării grădinilor.

h/. Să se intervină la Guvernământ ca Județul, din surplusul de alimente, să poată vinde ghettoului, în special pentru orfelinate, alimente care urmează a fi achitate în țară, în lei, de către Centrala Evreilor la prețul pieții din Bucureşti.

i/. Am mai dispus ca 41 de persoane din acest ghettou să fie trimise în alte ghettouri în care se află familiile lor, realizând astfel strângerea familiilor.

j/. Am mai lăsat dispoziţiuni ca dl. Prefect să facă aceeaşi operațiune cu lagărele din interiorul județului.

l/. Dl. Prefect să ia măsuri pentru verificarea gestiunei ghettoului şi să asculte doleanțele evreilor din ghettou, deoarece dacă gospodăria ghettoului nu trebuie condusă de Prefect, trebuie totuşi dirijată de Prefect, aceasta, deoarece am constatat că acolo unde autoritatea a intervenit, situația lor s'a îmbunătățit.

m/. Dl. Prefect să ia contact cu Dl. General Ionaşcu[1], Comandantul Diviziei IX-a, care s'a oferit să dea tot concursul pentru organizarea ghettoului.

1 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 464-465.

2 Vasile Nica (1887-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1907-1909). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Trecut din oficiu în rezervă la 01.08.1940. Prefect al județului Balta (1941-1944). Arestat de autoritățile comuniste, a fost învinuit de crime de război şi condamnat la 15 ani temniță grea. Maior (din 01.09.1917); locotenent-colonel (din 01.01.1926); colonel (din 15.04.1933).

III. RÂBNIȚA.

1/. Lagărul din oraş are 1471 evrei, dintre care 293 bărbaţi, 609 femei şi 569 copii. Din efectivele acestea, 635 persoane sunt incapabile de muncă. În acest lagăr sunt 37 evrei care au familiile rămase în țară.

2/. Ghettoul posedă un dispensar medical şi o farmacie foarte bine dotată.

Cantina comună serveşte o masă pe zi la 230 persoane.

3/. Ghettoul are 17 ateliere cu 130 lucrători evrei, care lucrează pentru populația oraşului.

4/. Şi aici am constatat că unele autorităţi, în mult mai mică măsură decât la Balta, nu au achitat toate restanțele pentru munca prestată de evrei.

5/. În general ghettoul se prezintă în condiţiuni mulţumitoare, toate casele văruite, curăţenia aproape suficientă şi mult mai multă ordine decât la Balta.

Faţă de constatările făcute, am luat următoarele măsuri printr-o notă scrisă (Anexa Nr. 2)[2].

a/. Am dat dispoziţiuni Comandantului de Garnizoană[3] şi Comandantului Legiunei de Jandarmi[4] ca să dea tot concursul pentru completarea organizării ghettoului.

b/. Să se ia măsuri de plata restanțelor pentru munca prestată de evrei.

c/. Atelierele înfiinţate de evrei să primească comenzile numai prin comitetul evreesc, care va reţine jumătate din venit pentru nevoile comunităţei.

1 Costin Ionaşcu (1890-1969), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1910-1912) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Intră în Armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Prefect al judeţului Tulcea (30.01.1941-20.01.1942); comandant al artileriei Diviziei 5 Infanterie (20.01-15.03.1942); comandant al artileriei Corpului 5 Armată (15.03-18.12.1942); comandant al Diviziei 9 Infanterie (18.12.1942-04.12.1944); comandant al Corpului 2 Armată (08.04-20.06.1945); şef al Marelui Stat Major (20.06.1945-27.12.1947); trecut în rezervă la 01.01.1948. General de brigadă (din 24.01.1942); general de divizie (din 01.04.1945); general de corp de armată (din 23.08.1946).

2 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 466-467.

3 Nu a putut fi identificat.

4 Gheorghe Botoroagă (1897-1988), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii Speciale de Infanterie (1922-1923) şi al Şcolii Speciale de Jandarmerie (1929-1930). Primit în armata română din armata austro-ungară la 01.04.1919 cu gradul de sublocotenent; transferat definitiv la Jandarmerie la 01.11.1931. Ofiţer în cadrul Inspectoratului Jandarmeriei Cernăuţi (22.06-15.12.1941); comandant al Legiunii de Jandarmi Râbniţa-Tiraspol (15.12.1941-01.11.1942); comandant al Legiunii de Jandarmi Dubăsari (01.11.1942-01.02.1943); comandant al Legiunii de Jandarmi Moghilev (01.02.1943-16.05.1944); comandant al Centrului 4 Jandarmi Bucureşti (16.05-01.06.1944); comandant al Batalionului 503 Jandarmi (01.06-01.10.1944); comandant al Legiunii de Jandarmi Ciuc (01.10-13.12.1944); ofiţer în Inspectoratul Jandarmeriei Sibiu, detaşat la Seriviciul Pretoral al Diviziei 24 Infanterie (13.12.1944-05.02.1945); pretor al Corpului 2 Armată (26.02-05.04.1945); trecut în rezervă la 10.04.1945. Arestat la 12.04.1945, a fost acuzat de „crime de dezastrul ţării prin săvârşire de crime de război" şi condamnat de Tribunalul Poporului la 02.07.1945 la muncă silnică pe viaţă, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii, pedeapsă ce a fost redusă ulterior la 12 ani şi 6 luni închisoare. În 1957 a fost condamnat din nou la 25 ani temniţă grea pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare". A trecut prin închisorile Aiud, Jilava, Făgăraş, Gherla, fiind eliberat la 30.07.1964. Locotenent (din 12.07.1923); căpitan (din 01.10.1930); maior (din 27.02.1939).

În acest scop, dl. Prefect[1] să fixeze preţul de lucru în ateliere.

d/. Bucătăria comună a ghettoului să fie mutată în altă casă.

e/. Să se dea posibilitatea evreilor ca într'o zi pe săptămână să facă baie la baia Primăriei.

f/. Medicul comunei să inspecteze odată pe săptămână ghettoul.

g/. Să li se vândă câte ½ kgr. săpun pe cap de familie, lunar.

h/. Să se ia măsuri pentru construire de closete, curăţire de dărâmături şi realizare de grădini.

i/. Să se intervină la Guvernământ pentru a ajuta vinderea de alimente, din surplusul judeţului, contra cost, în lei plătiţi în ţară.

IV. TIRASPOL.

În acest ghettou sunt 108 evrei, dintre care 56 bărbaţi, 42 femei şi 9 copii.

Se mai găsesc la alte instituţii şi ateliere încă 17 evrei.

Ghetto-ul este foarte bine organizat, având o cantină care serveşte masa, la tot efectivul, de două ori pe zi.

În ghettou se găsesc 9 (nouă) ateliere, la care lucrează 38 evrei, iar la diferite instituţii militare din Garnizoană lucrează alţi 53, plătiţi cu câte 2 R.K.K.S. pe zi, restul evreilor incapabili de muncă.

Parte din evreii de aici, au fost aduşi ca meseriaşi din alte ghettouri, aşa că azi au familia lăsată prin diferite părţi ale Transnistriei de multe ori cu copii minori.

Dacă se analizează preţurile fixate pentru lucru în ateliere în comparaţie cu preţul alimentelor de pe piaţă şi cu devalorizarea R.K.K.S. şi dacă mai punem la socoteală completarea atelierelor cu scule şi hrana celor care nu pot munci, constatăm că preţurile sunt extrem de reduse, aşa că veniturile nu vor putea ajuta la nimic.

De exemplu: cusutul unei perechi de pantaloni costă 10 R.K.K.S., ceea ce revine la valoarea scăzută a mărcii 100-140 lei.

Se anexează lista preţurilor fixate de autorităţile din Tiraspol pentru lucrul în ateliere (Anexa Nr. 3)[2].

La analiza de mai sus trebuie să adăugăm şi faptul că acest ghettou serveşte şi ca loc de adăpost pentru evreii chemaţi să fie judecaţi sau cercetaţi de Curtea Marţială cărora trebuie să le dea şi masă, aşa că cheltuielile ghettoului sunt mult mărite.

Faţă de constatările făcute am luat următoarele măsuri verbale:

a/. Dl. Prefect[3] să ia contact cu prefecţii în ghettourile cărora se găsesc o parte din membrii familiilor celor ce se află la Tiraspol şi să le aducă familia acolo.

b/. În vederea aducerii familiilor împrăştiate prin Transnistria, care se vor ridica la circa 20-30 persoane, să se mai rechiziţioneze o casă ghettou unde să fie cazaţi.

c/. Să se repare imediat bucătăria ghettoului.

d/. Să se transforme curtea în grădină.

e/. În zilele când se dă pâine în oraş, să se dea şi pentru ghettou câte 100 gr. pâine de persoană.

1 Colonel Constantin Popescu-Corbu. Nu au putut fi identificate date personale.

2 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 468-469.

3 Georgescu Pompiliu (1891-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1913-1915) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Prefect al judeţului Tiraspol (1941-1944); ofiţer în cadrul Ministerului Apărării Naţionale-Cabinet (1944). Maior (din 01.10.1927); locotenent-colonel (din 08.06.1934); colonel (din 08.06.1940).

V. DIVERSE CONSTATĂRI.

1/. În ghettoul Balta se află un evreu de 15 ani originar din Bucureşti, fiul lui Avram Manase[1] din Str. Pascal Nr. 10, care, găsindu-se la o mătuşă a sa la Chişinău la 28 Iunie 1940, a fost surprins de regimul sovietic, iar la recucerire autorităţile române l-au luat şi dus în Transnistria.

2/. În ghettoul din Râbniţa se găseşte un orfan de război, pe nume Şchiopul, fiul lui Divora Şchiopul[2] din Darabani-Dorohoi, iar mama lui văduvă de război trăieşte în ghettoul din Moghilău.

3/. O creştină Silvia Schleiber[3], de 19 ani, este deportată în ghettoul din Tiraspol. Născută în Cristovul Săcuesc, sub numele de Silvia Moldovan, a rămas orfană de mică de tatăl său iar mama ei s'a recăsătorit cu evreul Schleiber[4], care apoi a şi adoptat-o.

4/. Tot la Tiraspol este evreul Ceauşu Harş Leig[5], decorat de război cu Crucea Comemorativă cu trei barete şi medalia Victoria.

5/. Este de reglementat corespondenţa evreilor pe formulate speciale ale Crucii Roşii, venită din străinătate prin comitetul evreilor de la Geneva pentru a fi remisă evreilor în ghettouri. Reglementarea ar consta în a autoriza pe evrei să răspundă pe verso-ul acestor formulare.

*) Adnotare:
„Locotenent Colonel Iamandi[6]. Văzut ss. Ovidiu Vlădescu[7]".

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 455-463.

1 Nu au putut fi identificaţi.
2 Nu au putut fi identificaţi.
3 Nu a putut fi identificată.
4 Nu a putut fi identificat.
5 Nu a putut fi identificat.
6 Stelian Iamandi (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie şi geniu (1918-1920) şi al Şcolii Superioare de Război (1931-1933). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Ofiţer şef de birou în cadrul Secţiei a IV-a Dotare din Marele Stat Major (01.09.1940-22.06.1941); ofiţer mobilizat şi detaşat de Marele Cartier General la controlul zonei de operaţii a Armatei a 3-a în Moldova (22.06-31.07.1941); detaşat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinetul Militar, şeful Secţiei Militare din Secretariatul General al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri (01.08.1941-01.07.1943); ofiţer în cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat-director de studii la Şcoala de ofiţeri de geniu (01.07-11.08.1943); comandant de geniu şi transmisiuni la Corpul Vânătorilor de Munte (11.08.1943-31.05.1944); ofiţer detaşat la Preşedinţia Consilului de Miniştri-director de cabinet (01.06-30.09.1944); comandant al Şcolii de ofiţeri de geniu (01.10.1944-28.02.1945); ajutor tehnic la Şcoala de ofiţeri de geniu (28.02-01.08.1945); comandant al Regimentului 2 Infanterie şi Alarmă (01.08.1945-01.08.1946); comandant al Centrului de Instrucţie al Geniului (01.08-06.11.1946); trecut în cadrul disponibil la 06.11.1946; trecut în rezervă la 18.08.1947. Maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 31.10.1942); colonel (din 01.10.1944).
7 Ovidiu Vlădescu (1911-?), jurist, profesor universitar şi om politic român. Licenţiat în Drept, doctor în Drept. Secretar general al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri (14.09.1940-06..11.1943); subsecretar de Stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri pentru Românizare, Colonizare şi Inventar (06.11.1943-23.08.1944). Arestat la 28.09.1944 sub acuzaţia de crimă de război. Condamnat în 1946 la muncă silnică pe viaţă de către Comisia de Apel Secţia Criminal-Juridică pentru „crime contra umanităţii", sentinţă comutată în 1950 la 8 ani închisoare. A trecut prin penitenciarele Jilava şi Aiud, fiind eliberat la 11.08.1956.

Documentul nr. 238

CABINETUL MILITAR al CONDUCĂTORULUI STATULUI
Bir. 1.
Nr. 5295/M[1]
Foarte Urgent
SECRET

Bucureşti, 21 Aprilie 1942

NOTĂ[2]
MARELE STAT MAJOR
CABINET

Domnul Mareşal ordonă să se studieze şi să se facă propuneri neîntârziate privitoare la utilizarea prin concentrare a evreilor între 20-40 ani.

Idei călăuzitoare:

- Aceşti evrei vor fi organizaţi în Detaşamente de lucru pentru drumuri, căi ferate, construcţii de şcoli şi primării, etc.

- Încadrarea: cu ofiţeri şi subofiţeri activi şi de rezervă.

- Hrana şi solda: ca a soldaţilor.

Plata hranei şi soldei va fi asigurată de autorităţile de stat care folosesc aceste Detaşamente (Prefecturi, Primării, C.F.R., etc.) sau procurată în natură de satele în profitul cărora se lucrează (drumul, şcoala, primăria, etc.).

Se va studia modalitatea folosirei foştilor ofiţeri activi şi de rezervă evrei.

- Evreii bolnavi şi intelectuali (titraţi academici) vor plăti o taxă:

- mai mică pentru cei de 20-30 ani (cari n-au putut încă să-şi facă o profesie sau meserie);

- dublă, faţă de precedenţii pentru cei de 30-40 ani.

- Taxele acelora care nu pot plăti vor fi achitate de „Comunitate" (dacă comunitatea refuză, vor fi trimişi în Transnistria).

- Evreii care se sustrag dela acest serviciu (prin înşelăciuni, cumpărare, intervenţii, etc.) vor fi trimişi în Transnistria – la muncă grea sau în ghetto – împreună cu Românii care se vor preta la astfel de acţiuni.

- Concentrarea şi organizarea Detaşamentelor se va face prin Cercurile de Recrutare, după propunerile M. Stat Major (care va păstra evidenţa şi organizarea controlului).

- În principiu, se va face întâi o bună şi completă organizare, apoi se va trece la execuţie.

- Cheltuielile de încadrare ale Detaşamentelor vor fi suportate din taxele plătite de bolnavi şi titraţi.

- Se vor lua cele mai complete şi severe măsuri pentru a asigura un randament maxim.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 82.089 din 22.04.1942.
2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Cabinet, cu Nr. 1285 din 22.04.1942.

- Se vor lua măsuri pentru cazarea separată a evreilor (nu în aceleaşi case cu locuitorii) şi se va organiza o severă supraveghere pentru a se evita orice relaţii între evrei şi sătence. (Evreii care vor comite astfel de delicte vor fi trimeşi în Transnistria).

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
COLONEL, ss. Davidescu
R. Davidescu

*) Adnotări:
„Piesa Nr. 2”;
„21 APRILIE 1942. Secţia 1–Va raporta şi Ministerul Apărării Naţionale să înainteze propunerile noastre. General ss. Ştefleа”;
„Biroul 1 Colonel ss. Borcescu”;
„Registrul Evidenţa No. 3”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 310-311.

Documentul nr. 239

SECRET

Nr. 558/28 APR. 1942[1]
MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE
SUBSECRET. DE STAT AL ARMATEI DE USCAT
DIRECŢIA SUPERIOARĂ ŞI COMANDAMENTUL GENIULUI
către
MARELE STAT MAJOR SECŢIA I-a

Am onoarea a raporta următoarele:

Conform aprobării Domnului Mareşal Ion Antonescu, comunicată nouă cu Nr. 9637/C/8/XII/1941 al Marelui Stat Major, Secţia 3-a[2], detaşamente de lucru din Regimentele 3, 4, 5 şi 7 Pionieri execută lucrări pentru redarea în patrimoniul agricol a terenurilor degradate prin lucrări necesitate de apărarea ţării.

În conformitate cu ordinul M.St.M. Secţia I-a Nr. 17.226 din 30.XII.1941[3], Direcţiunea Superioară şi Comandamentul Geniului cu Nr. 1432 din 31.I.1942[4] a ordonat constituirea detaşamentelor astfel:

- Regimentul 3 Pionieri: 500 lucrători civili din zonă, încadraţi de:
  - 6 ofiţeri

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 82.515 din 28.04.1942.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- 8 subofiţeri şi
- 50 grade inferioare

- Regimentul 4 Pionieri: 1500 lucrători civili, încadraţi de:
  - 14 ofiţeri
  - 20 subofiţeri
  - 150 grade inferioare
- Regimentul 5 Pionieri: 2000 lucrători civili, încadraţi de:
  - 18 ofiţeri
  - 26 subofiţeri
  - 200 grade inferioare

Regimentele 3 şi 5 Pionieri au şi constituit aceste Detaşamente care au început lucrul în luna Februarie a.c. în Valea Prutului şi Siretului.

Regimentele 4 şi 7 Pionieri sunt în curs de constituirea şi organizarea detaşamentelor, deoarece din cauza timpului care s'a menţinut cu totul nefavorabil în regiunile: Valea Sihnei (Jud. Botoşani) şi Canalul Păuliş-Matca (Jud. Arad) lucrul nu a putut începe.

Conform „Dărilor de Seamă" periodice înaintate de Regt. 3 Pionieri, acesta a terminat parte din lucrări, iar altele sunt în curs de execuţie.

Regimentul 5 Pionieri a început execuţia lucrărilor.

În prezent Regt. 3 şi 5 Pionieri raportează că lucrările sunt pe punctul de a fi suspendate înainte de terminarea lor, deoarece:

1. Din cauza începerii muncilor agricole, la care locuitorii sunt scoşi în mod obligatoriu, mâna de lucru necesară lucrărilor detaşamentelor nu se mai poate procura.

2. Cu Nr. 641.210 din 11.IV.1942[1], M.St.M. Secţia Prizonieri de Răsboiu face cunoscut că nu mai dispune de prizonieri sovietici deoarece aceştia sunt repartizaţi la munci agricole.

Deoarece din cauză că lucrările nu sunt încă terminate, iar viiturile apelor ameninţă lucrările, suntem în situaţia de a pierde şi partea de lucrări cari fiind în curs de execuţie riscă să fie luată de ape.

*

* *

Totdeodată raportăm că Depozitul de Materiale şi Ateliere Găeşti se găseşte astăzi în imposibilitate de a face faţă tuturor cerinţelor de pază, servicii şi gospodărie cu efectivul de 480 oameni trupă ce are în prezent şi care este întrebuinţat astfel:

- 84 oameni garda corpului (24 posturi);
- 98 oameni în serviciul corpului pentru comandament, pentru cele 2 companii de lucrători şi pentru încadrarea a 3 ateliere în care se execută reparaţiuni de maşini auto, rutiere, betoniere şi diferite comenzi date de Marele Stat Major şi Direcţia Geniului.
- 298 oameni la lucru pe şantier.

Acest efectiv de 298 oameni este cu totul insuficient pentru satisfacerea nevoilor de lucrări, Depozitul găsindu-se astăzi în plină activitate, având de executat în afară de nevoile de gospodărie şi următoarele lucrări:

- executarea construcţiei a 2 clădiri în zidărie;

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- executarea construcției acoperişului a 14 barăci existente şi construcția din nou a cel puțin 20 magazii pentru depozitat materiale, cu fundații şi pardosele de beton care necesită cantități imense de balast ce se aduce prin grija Depozitului din râul Argeş (2 Km. distanță);
- descărcarea şi depozitarea zilnică a 20-30 vagoane de material precum şi
- executarea muncilor agricole la 12 hectare grădini de zarzavat impuse de Comandamentul 5 Teritorial, pentru nevoile armatei.

*

* *

Pentru a duce la bun sfârşit lucrările începute şi pentru a nu stingheri nici muncile agricole,

+)Am onoare a vă ruga să binevoiți a aproba să realizăm efectivele necesare pentru urgenta continuare a lucrărilor prin întrebuințarea de evrei din contingentele 1938-1942, astfel:

- Pentru Regt. 3 Pionieri: 600 evrei din Galați;
- Pentru Regt. 4 Pionieri: 1500 evrei din Cernăuți;
- Pentru Regt. 5 Pionieri: 1500 evrei din Focşani; ++);
- Pentru Regt. 7 Pionieri: 1000 evrei din Arad; +++)
- Pentru Depozitul Materiale Găeşti: 200 evrei din Bucureşti.

Evreii urmează să fie constituiți în Detaşamente şi cantonați în apropierea şantierelor.

DIRECTOR SUPERIOR ŞI COMANDANT AL GENIULUI
GENERAL, ss. Zaharescu
Gh. Zaharescu

*) Adnotări:
„Biroul 1. Colonel ss. Borcescu”;
+) „?”;
++) „4800”;
+++) „Detaşamentul Regimentului 7 Arad să trimită Comandantul pentru a lua legătura cu el”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2985, f. 11-12.

Documentul nr. 240

Strict-Confid.

No. 1055
Anul 1942 luna IV ziua 28
Cercul de Recrutare Cernăuți
Biroul 2 Mob.
către
Guvernământul Bucovinei
Cabinetul Militar

Am onoare a raporta:

I. În Municipiul Cernăuți există circa 4000 evrei ctg. 1906–1914 /dela 18-50 ani/ în cadrele serviciului militar.

Din aceștia avem aproximativ:

1. Circa 1500 angajați prin Camera de Muncă, în diferite întreprinderi industriale, comerciale, etc.–cu plată.

2. Circa 800–1000 rechiziționați la unități militare civile de Stat, Consiliul de Patronaj, etc.

3. Circa 1500– constituiesc o massă complect inactivă, fiind folosiți numai [la] așa zise munci de folos obștesc adică: sunt chemați câte 50, 100, 200–la curățitul străzilor, descărcări de vagoane, etc. etc.– pe câte 2-3 zile și apoi lăsați iarăși liberi; muncă în care nefiind bine încadrați și supravegheați dau un randament aproape nul.

În plus din aceștia avem:

Circa 400 inapți /scutiți medical/.

Circa 400 intelectuali /avocați, medici, etc./.

Total: 800 care scapă muncii de folos obștesc.

II. Pentru ținerea evidenței celor 1500 angajați, 1000 rechiziționați și în special pentru a face și chema aproape zilnic 1–200 ordine de rechiziții pentru scurtele munci de folos obștesc. Cercul de Recrutare Cernăuți este nevoit a ține din efectivele sale care și așa sunt foarte reduse 1 ofițer + 2 reangajați + 7– 8 furieri numai pentru biroul evreilor–lipsind lucrările de mobilizare de un important număr de personal.

III. Față de cele arătate mai sus și conf. și cu ordinele în vigoare, am onoare a raporta că dela 1 Maiu 1942–Cercul nu mai poate destina pentru chestiunile evreești decât 1 Plutonier și un furier–personal cu totul insuficient–dacă lucrările rămân în situația de azi.

De aceea, complect în spiritul ordinelor date de Președinția Consiliului de Miniștri și cu scopul de a fi real și bine folosiți evreii–în adevăratul sens al muncii de folos obștesc, Cercul își permite a face următoarele propuneri:

1. Cei rechiziționați nu vor face altă muncă de folos obștesc–însăși natura rechiziției constituind aceasta.

2. Cei angajați cu plată–vor fi obligați a depune și ei muncă de folos obștesc 5 zile trimestrial–pentru necesitățile edilitare și de higienă ale Municipiului–sau vărsarea lefei pe aceste zile Municipiului pentru angajare de lucrători în locul lor.

3. Cei neangajați sub nici o formă:

a. Să fie instituiți în detaşamente permanente de lucru /nu pe câte 2-3 zile cum se face acum şi trimişi la munci agricole şi C.F. ca salahori, pe perioade de numai 2 luni sau echipe cu schimbul de câte 30 zile/ Reg. Stat. Evreilor spune că atunci când nevoile cer–rechiziționarea evreilor este nelimitată/.

b. Intelectualii şi alți bogătaşi care nu vor să depună munci de folos obştesc să fie obligați a plăti ziua de muncă 500–1000 lei aşa cum se face şi în Bucureşti /în afară de taxele militare/ fixându-li-se un maximum de 5–10 zile pe lună de plată. Cu banii dela ei se va institui un fond care adăugat la acel dela pt. 2 de mai sus–să asigure angajarea cu plată de lucrători–administrat de Camera de Muncă.

IV. rugăm a aprecia cele expuse mai sus şi hotărî cele ce veți crede de cuviință.

Organizarea în felul acesta–poate da şi un real folos şi simplifică mult şi munca Cercului şi deci reducerea personalului.

Comand. Cerc. Recrutare Cernăuți
Lt. Colonel[1],

Şeful Bir. 2 Mob.
Maior,
Ştefănescu St[2].

*) Adnotare:
„Copie. În copie trimis Corpului 4 Teritorial Nr. 1056/28.IV.942”.

AMR, fond 1209-Cercul de Recrutare Cernăuți, dosar nr. 574, f. 953-954.

1 Hönig Oscar (1892-?), militar de carieră român de origine germană. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1912-1914). Intră în armata austro-ungară cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Primit din armata austro-ungară cu gradul de căpitan la 01.09.1917. Comandant al Cercului de Recrutare Cernăuți (iulie 1941-martie 1944). Maior (din 31.03.1924); locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 31.10.1942).

2 Ştefănescu Ştefan (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Şeful Biroului 2 Mobilizare din cadrul Cercului de Recrutare Cernăuți (07.08.1941-13.05.1942); ofițer în cadrul Centrului de Instrucție nr. 5 Sărata – evacuat la Tirol – (18.05.1942-20.04.1945). Locotenent (din 01.04.1926); căpitan (din 08.06.1934); maior (din 10.05.1941).

Documentul nr. 241

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 1

Nr. 82.089 din 30 Aprilie 1942
MARELE STAT MAJOR
către
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
– Cabinetul Militar –

Am onoare a înainta concluziunile şi propunerile, privitoare la utilizarea evreilor la munca de folos obştesc, întocmite pe baza ideilor călăuzitoare, ordonate de către Domnul Mareşal Antonescu cu Nr. 5295/M din 21.IV.1942[1], după cum urmează:

1/. Prin excluderea din armată a evreilor, ei au tras cele mai tari foloase, întrucât nu şi-au pierdut viața, nu au rămas invalizi, nu au contractat boale, nu şi-au uzat nervii, în schimb, şi-au continuat afacerile.

2/. Pe baza experiențelor făcute în anul trecut, cât şi în cursul acestui an (munca la zăpadă), se poate trage concluziunea clară, că munca executată de evrei nu a dat nici pe departe rezultatele scontate.

Cauzele care au dus la această situație sunt multiple. Ele se datoresc atât lipsei de organizare a detaşamentelor de muncă (încadrare slabă, echipare, cazare, hrănire insuficientă), cât mai ales tendinței evreilor de a se sustrage sau de a executa această muncă în condițiuni cât mai uşoare.

3/. O parte din evrei nu pot da randamentul de muncă aşteptat, fie din cauza vârstei prea înaintate (40-50 ani), fie din cauza boalei, fie mai ales din cauză că nu sunt obişnuiți cu munca fizică, ei petrecându-şi toată viața prin birouri, fabrici, etc.

Este preferabil ca aceştia să înlocuiască munca prin bani.

4/. O altă parte din evrei sunt încă necesari în industriile care lucrează pentru armată, precum şi în diferite instituțiuni şi întreprinderi de Stat sau particulare, pentru a nu se dezorganiza sistemul de fabricații ca şi întregul sistem economic al țărei.

Este preferabil ca aceştia să rămână la locurile lor, fiind obligați în schimb a plăti Statului o parte din venitul realizat prin munca depusă.

5/. Ținând seama de faptul că evreii datorează această muncă în schimbul serviciului militar dela care au fost excluşi, precum şi de faptul că un bun randament de muncă se asigură prin elemente tinere, este absolut necesar, ca ea să fie organizată în funcție de aceste considerațiuni.

6/. Bazați pe cele de mai sus, evreii trebuesc împărțiți în 4 categorii şi anume:

a/. Categoria 1-a.

Evreii între 20 şi 24 ani inclusiv, care fac parte din contingentele 1940, 1942, 1943 şi 1944 (născuți în 1918, 1919, 1920, 1921 şi 1922), să fie obligați a presta munca de folos obştesc timp de 2 ani încontinuu, adică la fel cu ostaşii aflați sub arme.

1 Vezi documentul nr. 238.

Ei vor fi organizaţi în detaşamente de lucru permanente sub comandă şi încadrare militară, urmând a fi întrebuinţaţi în tot timpul anului ori unde nevoile armatei sau ale statului o vor cere.

b/. Categoria 2-a.

Evreii între 25 şi 40 ani inclusiv, care corespund elementelor din completare şi rezervă, sunt datori a presta munca de folos obştesc pe o durată mai lungă sau mai scurtă de timp, după cum ceilalţi cetăţeni români au fost ţinuţi concentraţi un timp mai îndelungat sau mai scurt.

Este absolut necesar ca durata muncii evreilor să fie egală cu durata concentrărilor la care au fost supuşi ceilalţi cetăţeni români de aceeaşi vârstă.

Ei vor fi organizaţi deasemenea în detaşamente de lucru sub comandă şi încadrare militară, urmând a fi întrebuinţaţi acolo unde nevoia va cere, fie în folosul armatei, fie în folosul diferitelor instituţiuni de Stat sau chiar particulare (C.F., Municipii, Prefecturi de Judeţ, comune, agricultură, exploatări de păduri, etc.).

c/. Categoria 3-a.

Evreii între 41 şi 50 ani (vârste corespunzătoare miliţiilor), să fie întrebuinţaţi la munca de folos obştesc, pentru nevoile locale la diferite instituţii, unităţi militare, Prefecturi de Judeţ, Primării, spitale, ateliere, etc., pe o durată mai lungă sau mai scurtă de timp, corespunzătoare duratei de timp la care au fost concentraţi ceilalţi cetăţeni români.

d/. Categoria 4-a.

Evreii bolnavi şi intelectuali (titraţii academici), precum şi acei ce sunt necesari în diferitele instituţiuni şi întreprinderi de stat sau particulare şi care pot fi scutiţi de munca de folos obştesc în schimbul următoarelor taxe:

- Câte 250 lei pe zi pentru bolnavii şi intelectualii titraţi, care au vârsta între 20 şi 30 ani inclusiv;
- Câte 500 lei pe zi pentru bolnavii şi intelectualii titraţi, care au vârsta între 31 şi 50 ani inclusiv, socotit pe numărul de zile de concentrare făcute de românii de aceiaşi vârstă.

Pentru cei rămaşi în diferite instituţiuni sau întreprinderi, cel puţin 30% din salariul sau plata ce li se cuvine în raport de munca prestată, pe tot timpul cât vor lucra acolo.

Taxa urmează a fi vărsată de către instituţiunea sau întreprinderea respectivă direct la Stat.

Taxele acelora care nu pot plăti, vor fi achitate de Comunitate (dacă Comunitatea refuză, vor fi trimişi în Transnistria).

Evreii care urmează a rămâne în diferite instituţii sau întreprinderi, vor fi stabiliţi nominal de comisiunea ce lucrează în prezent pe lângă Ministerul Muncii, sub preşedinţia Domnului Lecca[1] reprezentantul guvernului şi în care M.St.M. ca şi ministerele interesate au câte un reprezentant.

1 Radu Lecca (1890-1980); avocat, om de afaceri şi ziarist român. Studii de Economie Politică şi Drept la Universităţile din Viena şi Paris (1900-1914); rechemat în ţară, participă la primul război mondial cu gradul de sublocotenent (1916-1917). După venirea la putere a generalului Ion Antonescu este însărcinat la 30.10.1941 „cu pregătirea lucrărilor pentru reglementarea regimului evreilor" (*Monitorul Oficial*, partea I, nr. 259 din 31.10.1941), calitate în care girează şi supervizează activitatea Centralei Evreilor în perioada 17.12.1941-23.08.1944. Arestat la 12.09.1944, a fost transportat la Moscova şi anchetat pentru activitatea desfăşurată în perioada războiului (noiembrie 1944-aprilie 1946); readus în ţară este judecat de Tribunalul Poporului şi

7/. Nimeni nu poate fi scutit de muncă sau de plata taxelor.

8/. Foştii ofiţeri şi subofiţeri activi sau de rezervă, vor fi întrebuinţaţi la încadrarea unităţilor de evrei.

9/. Specialiştii (medicii, farmaciştii, inginerii, etc.) vor putea fi întrebuinţaţi la muncă în specialitatea lor sau atunci când nu-şi vor găsi întrebuinţare, vor putea plăti taxele prevăzute mai sus.

10/. În ceeace priveşte organizarea muncii propunem următoarele:

a/. Se vor organiza detaşamente de lucru de câte 500 oameni sub comandă şi încadrare militară, astfel:

- ÎNCADRAREA.

La un detaşament de 500 oameni:

- 1 ofiţer de rezervă comandant.
- 1 medic evreu.
- 1 subofiţer de adm-ţie de rezervă evreu cu aprovizionarea.
- 1 subofiţer de rezervă combatant la fiecare 100 evrei.
- 10 grade inferioare concentrate (1 la 50 evrei).
- CAZAREA.

În corturi sau barăci demontabile puse la dispoziţie de armată, care să se instaleze în apropierea şantierului de lucru.

În clădiri mari, sau orice local ce s'ar găsi în apropierea şantierului de lucru.

În nici un caz să nu fie cantonaţi în sate, pentru a nu le da posibilitatea de a face propagandă sau a întinde corupţia.

Să nu părăsească sub nici un motiv şantierul, nici ziua nici noaptea.

- ECHIPAREA.

În sarcina evreilor.

- HRANA ŞI SOLDA.

La fel ca soldaţilor, prin grija comandantului de detaşament.

Plata hranei şi a soldei, va fi asigurată de autorităţile de Stat, care folosesc aceste detaşamente (C.F.R., Prefecturi, Primării, etc.) sau procurată în natură de satele în profitul cărora se lucrează (drumul, şcoala, primăria, etc.).

În cazul când lucrează în folosul particularilor, aceştia vor plăti pentru fiecare evreu, o sumă egală cu 60% din suma ce s'ar cuveni lucrătorilor români de aceeaşi categorie.

Din această sumă se va pune la dispoziţia comandantului de detaşament cota respectivă, pentru hrana şi solda evreilor, iar restul va fi vărsat armatei pentru plata soldelor ofiţerilor, subofiţerilor şi oamenilor concentraţi, precum şi pentru dotarea detaşamentelor cu cele necesare (cazan pentru mâncare, veselă, lemne, săpun, mese, scaune, etc.).

Toţi evreii, fără excepţie, vor mânca dela cazan, fiind obligaţi a-şi aduce numai vesela necesară.

Cheltuielile de încadrare ale detaşamentelor ce lucrează în folosul întreprinderilor şi instituţiilor de Stat, vor fi suportate din taxele plătite de bolnavi şi titraţi.

condamnat la moarte la 17.05.1946 în cadrul „procesului marii trădări naţionale", sub învinuirea de crime de război, crime contra păcii şi „fost agent al hitlerismului împotriva evreilor". Ulterior, la 31.05.1946, pedeapsa i-a fost comutată în închisoare pe viaţă. A trecut prin închisorile din Aiud şi Jilava, fiind eliberat la 15.04.1963.

- TIMP DE LUCRU.

După cum se arată mai sus, adică:

- Tot timpul anului, pentru cei din contingentele 1940, 1941, 1942, 1943 şi 1944.

- Un număr egal de zile cu numărul de zile de concentrare făcute de românii de aceeaşi vârstă pentru toţi ceilalţi evrei.

- SANCŢIUNI.

a/. Cele prevăzute în legile şi regulamentele militare.

Să se aplice în special bătaia în faţa întregului detaşament.

Zilele de închisoare să se execute în plus ca zile de muncă peste termenul fixat.

Fiecare detaşament să-şi construiască carcere, pedeapsa urmând a se executa aşa cum prevede regulamentul.

Pentru abateri mai grave, să fie trimişi în judecata Curţii Marţiale.

Evreii, care se sustrag dela această muncă (prin înşelăciuni, cumpărare, intervenţii, etc.) vor fi trimişi în Transnistria, la muncă grea sau în ghetto împreună cu românii care se vor preta la astfel de acţiuni.

Pe lângă cazarea separată a evreilor se va organiza şi o severă supraveghere pentru a se evita orice relaţii între evrei şi sătence. Evreii, care vor comite astfel de delicte, vor fi deasemenea trimişi în Transnistria.

b/. Întreaga organizare şi concentrare a detaşamentelor cât şi controlul executării şi bunului mers al serviciului să cadă în sarcina Comandamentelor Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare respective, după directivele date de Marele Stat Major.

Marele Stat Major va păstra evidenţa detaşamentelor şi va controla prin organele sale executarea întocmai a ordinelor date.

Munca pe şantier să se execute după programul şi sub controlul specialiştilor (ingineri, subingineri, conductori, etc.), destinaţi de autoritatea în folosul căreia se execută munca.

11/. În acest fel, credem că munca de folos obştesc datorată de evrei, va fi pusă pe baze solide şi va da randamentul necesar.

De asemenea, cu banii rezultaţi din taxele ce vor plăti evreii, bolnavii şi titraţii, cât şi taxele ce se vor plăti pentru cei scutiţi de muncă, ca fiind necesari în diferite instituţiuni sau întreprinderi, Statul va putea face operă de ajutorare pentru familiile celor mobilizaţi, precum şi dotarea cu unelte şi materiale a diferitelor instituţiuni de Stat, etc.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL DE DIVIZIE
I. Şteflea

Şeful Secţiei I-a
COLONEL,
E. Borcescu

*) Adnotări:
„Piesa Nr. 3";
„Propunerile trimise înainte de Instrucţiuni".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 315-319.

Documentul nr. 242

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
Biroul 1 Recrutare

Nr. 82.779 din 1 Mai 942.

NOTĂ

I. – Prin raportul Nr. 30.107 din 21.IV.1942[1] s'a propus Preşedinţiei Consiliului de Miniştri ca toate întreprinderile de Stat sau particulare, care au utilizat evrei începând din luna Iunie 1941, sau îi utilizează în prezent în cadrul muncii de folos obştesc, să verse în contul Statului, cel puţin 30% din salariul real ce li s'ar cuveni socotit la preţul curent al zilei şi în raport cu specialitatea fiecăruia.

II. – Pe raportul indicat mai sus, Domnul MAREŞAL ANTONESCU a pus următoarea rezoluţie:

„A fost o eroare. Nu 30% ci toată diferenţa trebuie să rămână Statului. Nu numai pentru funcţionari în viitor, dar şi pentru lucrători".

„Deci rambursările şi vărsarea la Stat a beneficiilor realizate sub formă de contribuţie la fondul de răsboi".

Să se comunice Ministerului de Finanţe problema"[2].

III. – Marele Stat Major a propus să se verse la Stat numai o cotă de 30%, din următoarele consideraţiuni:

- Evreii din întreprinderile de Stat sau particulare, n-au fost întrebuinţaţi la munci de folos obştesc, pe termen limitat, ci pe tot timpul.

- A le lua evreilor toată diferenţa pe tot timpul cât au lucrat, înseamnă a le lua orice posibilitate de existenţă a lor cât şi a familiilor lor.

- Este probabil că întreprinderile n-au achitat acestora numai drepturile de soldă şi hrană în bani – adică 35 lei pe zi – ci şi salarii modeste pentru întreţinerea familiilor.

Numai în acest fel evreii aflaţi la muncă în întreprinderi au dat randamentul de lucru normal.

IV. – Este deci necesar a se hotărî:

- dacă urmează a se vărsa la Stat toată diferenţa, în care caz trebuie a se fixa o limită de timp (2-4 luni);

- dacă urmează a se vărsa 30% pe toată durata de timp cât au lucrat.

V. – Cum din consideraţiunile de mai sus rezultă că se vor întâmpina greutăţi la punerea în aplicare a ordinului DOMNULUI MAREŞAL ANTONESCU;

- Secţia I-a este de părere ca să se convoace – la Marele Stat Major – câte un delegat al Ministerului de Finanţe şi al Subsecret. de Stat al Înzestrării, în scopul:

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 213.

2 Vezi nota Nr. 5325/M. din 29.04.1942 adresată Marelui Stat Major de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 212.

- de a se găsi o soluție acceptabilă pentru lichidarea trecutului în sensul propunerilor făcute prin raportul No. 30.107 din 21.IV.1942;
- de a se fixa norme precise pentru viitor.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu
E. Borcescu

Şeful Bir. 1 Recrutare
Maior, ss. Caragea[1]
D. Caragea

*) Adnotare:
„5 MAI 1942 Se aprobă. – După ce se va hotărâ asupra tuturor chestiunilor, se va prezenta Domnului General Şef. General ss. Arhip”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 211+verso.

Documentul nr. 243

MARELE STAT MAJOR Nr. 82.089 din 2 Mai 1942
Secția I-a
SECRET
F. URGENT

MARELE STAT MAJOR
către
Secția I-a Bir. 1

Rog dispuneți de urgență următoarele:

1. Pentru asigurarea mânei de lucru necesară lucrărilor la drumuri şi cariere de piatră din Basarabia se vor folosi în cadrul muncei de folos obştesc, evreii între 20 şi 40 de ani, după următoarele norme:

+)a/. Comandamentul 3 Teritorial va face 3 detaşamente a 500 evrei pe care-i va pune la dispoziția Batal. 2 Drumuri cu P.C. Bolgrad.

b/. Corpul 4 Armată, va forma 8 detaşamente a 500 evrei din care:
- 4 detaşamente se vor pune la dispoziția Batal. 7 Drumuri cu P.C. la Edîneți.
- 1 detaşament se va da Batal. 35 Pionieri cu P.C. la Tighina.

1 Dumitru Caragea (1900-1944), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofițeri de artilerie (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1921). Şeful Biroului 1 Recrutare din cadrul Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (01.10.1935-20.04.1943); ofițer în comandamentul Regimentului 6 Artilerie (20.04-20.05.1943); ofițer în comandamentul – din 01.05.1944 comandantul – Divizionului 52 Artilerie Grea (20.05.1943-22.08.1944). Mort pe front la 22.08.1944. Căpitan (din 01.10.1931); maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 20.03.1943).

- 1 detaşament se va da Batal. 6 Drumuri cu P.C. la Căuşani.
- 1 detaşament se va da Batal. 8 Drumuri cu P.C. la Floreşti.
- 1 detaşament se va da Batal. 3 Drumuri cu P.C. la Corneşti.

c/. Corpul 5 Armată, va forma un detaşament a 500 evrei, care va fi pus la dispoziția Batal. 4 Drumuri cu P.C. la Tarutino.

2. Constituirea detaşamentelor se va face prin grija şi după ordinele Corpurilor de Armată şi C-dt. Terit. de mai sus, folosindu-se toți evreii disponibili.

Necesarul trebue realizat în mod obligatoriu, utilizându-se la nevoe şi evreii repartizați în prezent la munca de folos obştesc, pentru nevoile locale (primării, gări, curățat străzi, etc.).

În cazul când disponibilitățile întrec necesarul stabilit mai sus, se vor lua evreii cei mai tineri.

3. Nu se vor lua la detaşamente:

a/. Evreii din diferite întreprinderi şi care posedă ordine de rechiziții valabile, până la data de 1 Iulie 1942.

b/. Evreii care au scutiri nominale, aprobate de Marele Stat Major sau Cdt. Teritorial.

c/. Meseriaşii evrei calificați, ce vor fi utilizați în echipe speciale, conform ordinelor ulterioare.

4. La data de 15 Mai 1942 detaşamentele vor fi constituite şi gata de transport.

Fiecare detaşament va fi trimis pe zonă sub comanda unui ofițer şi încadrat cu 5 grade inferioare armate, pentru supraveghere pe timpul transportului.

La sosirea pe zone, fiecare comandant de detaşament va preda batalionului respectiv evreii din detaşamentul său, pe bază de state nominale. După predare, ofițerul şi garda respectivă se vor înapoia organului de origine.

5. Cererile de transport se vor înainta la M.St.Major Secția 6-a, telegrafic, la 10 Mai 1942. În cazul când în compunerea aceluiaşi detaşament se folosesc evrei din mai multe oraşe, se va arăta numărul lor, pe stații de îmbarcare.

++)6. Batalioanele de drumuri şi pionieri care lucrează la drumuri vor primi evreii destinați dela comandanții de detaşamente şi-i vor încadra şi supraveghea, la lucru şi în cantonamente, cu ofițeri şi trupă din cadrul lor.

Utilizarea la lucru se va face după dispozițiunile Secției 6-a din M.St.Major.

Cazarea şi hrănirea se va face prin grija Batalionului respectiv, cunoscând că este interzisă cazarea lor în aceleaşi case cu locuitorii. Este de preferat cazarea izolată în barăci, corturi sau case părăsite, evitându-se contactul cu populația şi în special cu femeile.

+++)Evreii au dreptul la hrană şi soldă la fel ca soldații.

7. Toți evreii care se sustrag dela lucru prin înşelăciuni, cumpărare, intervenții, etc., vor fi trimişi în Transnistria la muncă grea, sau în ghetouri, împreună cu românii care se vor preta la astfel de acțiuni. Deasemenea vor fi trimişi în ghetourile din Transnistria, fără alt ordin, evreii care vor avea relații intime cu sătencele.

Pentru acest motiv, comandanții de detaşamente rămân răspunzători de asigurarea unei severe supravegheri a evreilor ce au sub ordine la lucru.

8. Rog dispuneți de urmare şi raportați de executare, cunoscând că prezentul ordin a fost transmis Corpului 4, 5 Armată, C-dt. 3 Teritorial şi Secției 6-a din M.St.Major.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
I. Arhip.

*) Adnotări:
„Piesa Nr. 8”;
„7/Biroul”;
+)„Da”;
++)„Nu”;
+++)„Evreii dela detaşamente sunt obligaţi să aducă vesela, îmbrăcămintea şi articolele de toaletă necesare”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2984, f. 1-3.

Documentul nr. 244

No. 1156[1]
1942 Luna V Ziua 4
INSPECTORATUL JAND. TRANSNISTRIA
către
COMANDAMENTUL ARMATEI A 3-a
Stat Major Bir .2.

La ordinul Dvs. Nr. 23.932/A[2].

Am onoarea a vă raporta că cei 7 ucraineni înarmaţi dela Dumanovka sunt miliţieni (guarzi comunali) angajaţi în conformitate cu ordonanţa Nr. 27 a Guvernământului Transnistriei[3] care pe lângă însărcinările ce le revin, execută şi serviciul de pază al lagărului de evrei din Dumanovka.

S’a încredinţat paza lagărului de evrei acestor miliţieni, din lipsă de efective şi pentru a avea o mai mare autoritate faţă de cei internaţi în lagăr şi a putea face pază în bune condiţiuni, au fost înarmaţi.

Aceşti guarzi comunali, înainte de angajare, au fost selecţionaţi dintre elementele ce s’au dovedit că prezintă suficientă încredere pentru serviciul încredinţat, iar înarmarea lor s’a făcut de Legiunea Jandarmi Golta, pe răspunderea personală a Comandantului de Legiune[4].

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secţia II-a, cu Nr. 21.389 din 06.05.1942.
2 Prin ordinul Nr. 23.932/A din 20.03.1942 Armata a 3-a comunica Inspectoratului de Jandarmi Transnistria că „[...] Suntem informaţi că la lagărul de internare al evreilor din DOMANOWKA Jud. Golta sunt 7 Ucrainieni înarmaţi şi cari sunt însărcinaţi cu paza lagărului. [...]”. În continuare Armata a 3-a solicita raportarea „[...] pe baza căror ordine sau instrucţiuni au fost înarmaţi acei Ucrainieni, întrucât ordinele existente şi ordonanţa Nr. 6 a acestui Comandament interzice portul de arme a altor persoane decât a poliţiştilor şi funcţionarilor veniţi dela Vest de Nistru. [...]”. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 62.
3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
4 Maiorul de jandarmi Sfetea Carol.

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Lt. Colonel,
ss. Grosu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 34.

Documentul nr. 245

CORPUL IV ARMATĂ
Stat Major
Bir. 1.

Nr. 4267 din 5 Mai 1942[1]
CORPUL IV ARMATĂ
Stat Major
către
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

Am onoare a raporta următoarele:

C.R. Iaşi cu Nr. 10.016 din 21 Aprilie 1942,[2] raportează că primeşte zilnic numeroase cereri precum şi ordine superioare pentru repartizări de evrei la munca de folos obştesc şi pe care Cercul nu le poate satisface decât în mică măsură din următoarele motive:

a) Procedeele întrebuințate până în prezent ca ordine de chemare, anunțuri prin presă şi tabele nominale trimise de Cerc la Poliție pentru executare, nu au dat rezultate, deoarece:

- Parte din evrei şi-au mutat domiciliul din cauza exproprierii imobilelor fără a comunica adresa.
- Foarte mulți în scopul de a nu fi găsiți dorm în altă parte.
- Foarte mulți (circa 40%), deşi repartizați, lipsesc chiar din ziua când au fost repartizați.

Pentru toate aceste abateri Cercul a întocmit până acum 1500 plângeri de dare în judecată la Curtea Marțială C. 4 A.

Pedepsele aplicate fie în bani, fie în închisoare nu-şi ating însă scopul, căci numărul infractorilor se măreşte în loc să se micşoreze.

Pentru remedierea celor de mai sus raportate şi pentru ca în viitor munca de folos obştesc să-şi atingă scopul, cu onoare vă rugăm să binevoiți a aproba ca toți evreii care n-au prestat munca de folos obştesc la zăpadă şi al căror număr este de 397 numai la Iaşi, şi ale căror date de trimitere în judecată sunt în curs de întocmire, precum şi pentru acei ce se sustrag în mod intenționat de la munca de folos obştesc, să fie internați într'un lagăr din Transnistria împreună cu familiile acestora.

Totodată cu onoare vă rugăm a aproba ca la Cercurile de Recrutare unde se găsesc înscrişi un număr apreciabil de evrei, de ex. C.R. Iaşi cu 7278 evrei, C.R. Botoşani şi Cernăuți între 3200-3500 evrei, etc., înființarea unui birou cu următoarea cadrare:

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 39.966 din 11.05.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- 1 Căpitan şef de birou
- 1-2 ofițeri de rezervă subalterni
- 1-2 subofițeri de rezervă
- 2-4 secretari grade inferioare.

Acest birou s'ar ocupa exclusiv cu manipularea evreilor, întocmirea listelor legale pentru judecarea, chemarea şi repartizarea la munca de folos obştesc, efectuarea mutațiilor, controlul lor, etc.

Până în prezent aceste operațiuni au fost executate de ofițeri şi subofițeri dela alte birouri ale cercurilor, îngreuind şi întârziind astfel lucrările destul de aglomerate ale acestor birouri.

Raportând cele de mai sus, cu onoare vă rugăm să binevoiți a aprecia temeinicia lor şi a da cuvenita aprobare în interesul bunului mers al serviciului.

DIN ORDIN
ŞEFUL DE STAT MAJOR
Colonel, ss. Constantinescu[1]
Constantinescu

Şeful Bir. 1. Mob. Org.
Lt. Colonel, ss. Cantemir[2]
Cantemir

*) Adnotare:
„Notă. Să se aprobe ca evreii ce sunt în curs de judecată pentru Munca de Folos Obştesc să fie trimişi în Transnistria. Să se dea prin presă şi radio un ultim comunicat prin care să se arate că chestiunea evreiască s'a trecut din nou în sarcina Marelui Stat Major şi să se anunțe pentru ultima dată că toți evreii care se vor eschiva dela muncă vor fi trimişi în Transnistria. ss. indescifrabil".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 48-49.

1 Gheorghe Constantinescu, militar de carieră român. Nu au putut fi identificate date personale.
2 Alexandru I. Cantemir (1893-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1913-1915). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Şeful Biroului 1 Organizare-Mobilizare din comandamentul Corpului 4 Armată (01.04.1937-31.03.1944); trecut în rezervă la 31.03.1944. Căpitan (din 01.10.1919); maior (din 01.04.1929); locotenent-colonel (din 27.02.1939).

Documentul nr. 246

Marele Stat Major
Secţia I-a
Biroul 1. Recrutare
SECRET
Foarte Urgent

No. 82.515 din 6.V.1942
MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a.
către

Am onoare a vă ruga să binevoiţi a dispune de urgenţă următoarele:

1. Pentru redarea în patrimoniul agricol a terenurilor degradate prin lucrări de interes naţional, se vor folosi – în cadrul muncii de folos obştesc – evreii între 20 şi 40 ani, după cum urmează:

a). Corpul 4. Armată va forma trei detaşamente a 500 evrei, care vor fi puse la dispoziţia Regimentului 4. Pionieri Cernăuţi.

- De preferat ca toţi evreii să fie dela Cercul de Recrutare Cernăuţi.

b). Corpul 5. Armată va forma trei detaşamente a 500 evrei, care vor fi puse la dispoziţia Regimentului 5. Pionieri Focşani.

c). Comandamentul 3. Teritorial va face un detaşament a 500 evrei, pe care-l va pune la dispoziţia Regimentului 3. Pionieri Galaţi.

d). Comandamentul 7. Teritorial va alcătui două detaşamente a 500 evrei, pe care le va pune la dispoziţia Detaşamentului de lucru din Arad, ce are ca organ de mobilizare Regimentul 7. Pionieri-Deva.

e). Comandamentul 2. Teritorial (prin Cercul de Recrutare Bucureşti) va pune 200 evrei la dispoziţia Depozitului Materiale Geniu-Găeşti.

2. Constituirea detaşamentelor se va face prin grija şi după ordinele Corpurilor de Armată şi Comandamentelor Teritoriale de mai sus, folosindu-se – în primul rând – evreii disponibili şi la nevoie evreii repartizaţi în prezent la muncă de folos obştesc pentru nevoile locale (la primării pentru curăţitul străzilor, la diferite instituţii ca mână de lucru, etc.) urmând ca aceştia să fie înlocuiţi cu evrei între 41 şi 50 ani.

- Necesarul trebuie realizat în mod obligatoriu.

3. Nu se vor da la detaşamente:

+)a). Evreii din diferite întreprinderi şi care posedă ordine de rechiziţii valabile până la data de 1 Iulie 1942;

b). Evreii care au scutiri nominale, aprobate de Marele Stat Major sau Comand. Teritoriale;

c). Meseriaşii evrei calificaţi ce vor fi utilizaţi în echipe speciale, conform ordinelor ulterioare;

d). Titraţii, aceştia urmând a plăti o taxă ce se va fixa ulterior.

4. La data de 20 Mai a.c. detaşamentele vor fi constituite şi gata de transport.

- Fiecare detaşament va fi trimis la destinaţie sub comanda unui ofiţer şi încadrat cu 5 grade inferioare armate, pentru supraveghere pe timpul transportului.

- Evreii îşi vor lua hrana necesară pe timpul transportului, prin mijloace proprii.

- La sosire, fiecare Comandant de Detaşament va preda Regimentului respectiv evreii din detaşamentul său; ofițerul şi garda respectivă se vor înapoia organului de origină.

5. Cererile de transport se vor înainta Marelui Stat Major – Secția 6-a, telegrafic la 15 Mai 1942.

- În cazul când în compunerea aceluiaşi detaşament se folosesc evrei din mai multe oraşe, se va arăta numărul lor, pe stații de îmbarcare.

6. Regimentele de Pionieri şi Depozitul de Materiale Găeşti vor primi evreii destinați şi-i vor <u>încadra şi supraveghea</u> la lucru şi în cantonamente, cu ofițerii şi trupa detaşamentelor de lucru existente.

Marele Stat Major va pune la dispoziția fiecărui detaşament câte 1 medic evreu.

- Cazurile de scutire mai lungi sau trimitere în spitale vor trebui supravizitate de medicul regimentului, al Cercului de Recrutare unde lucrează detaşamentul sau al oricărei unități militare din apropiere.

- Utilizarea la lucru se va face după dispozițiunile Direcțiunei Superioare şi Comand. Geniului, luându-se complete şi severe măsuri pentru a se asigura un <u>randament maxim</u>.

- Cazarea şi hrănirea se va face prin grija detaşamentului respectiv, cunoscând că este interzisă cazarea lor în aceleaşi case cu locuitorii. Este de preferat cazarea izolată în barăci, corturi sau case părăsite, evitându-se contactul cu populația şi în special cu femeile.

- Se interzice circulația evreilor pentru procurarea alimentelor, toți fiind obligați a mânca numai dela cazan.

- Evreii au dreptul la hrană şi soldă, la fel ca soldații.

- Evreii sunt obligați să-şi aducă vesela (farfurie, cuțit, lingură, furculiță, cană), îmbrăcămintea şi lenjeria necesară, precum şi articolele de toiletă (perii, săpun, etc.)

7. Toți evreii care se sustrag dela lucru prin înşelăciuni, cumpărare, intervenții, etc., vor fi trimişi în Transnistria – la muncă grea sau în ghetouri – împreună cu românii care se vor preta la astfel de acțiuni.

- Deasemenea vor fi trimişi în ghetourile din Transnistria, fără alt ordin, evreii care vor avea relații intime cu sătencile.

Pentru acest motiv, Comandanții de detaşamente rămân răspunzători de asigurarea unei severe supravegheri a evreilor ce au sub ordine la lucru.

- Pentru celelalte abateri sunt supuşi sancțiunilor prevăzute în legile şi regulamentele militare.

8. Nu se vor acorda permisii sau concedii evreilor, pe toată campania de lucru.

9. Rog dispuneți de urmare şi raportați de executare, în ziua plecării detaşamentelor.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL ss. I. Arhip
I. ARHIP

ŞEFUL SECȚIEI I-a.
Colonel ss. Borcescu
E. Borcescu

<u>Comunicat:</u>

- Preş. Cons. de Miniştri
  (Cab. Militar)
- Dir. Sup. şi Cdt. Geniului.
- Corp. 4. şi 5. Armată.
- Cdt. 2, 3 şi 7 Terit.
- Reg. 3, 4, 5 şi 7. Pionieri.
- Dep. Materiale Geniu-Găeşti.
- Dir. Fortificațiilor (Maior Țugui[1])

*) Adnotări:
„Detaşament Geniu";
„7/c"
+) „Să mi se dea notă de evrei de la capitolele a şi b. General ss. Arhip".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2985, f. 6-8; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 136-138.

Documentul nr. 247

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
Biroul Contrainformații
No. 211.374[2]
SECRET

NOTĂ
7 Mai 1942

În județul Berezovca polițiștii germani au împuşcat:

- în ziua de 10 Martie a.c., 850 evrei din comuna Balaiciuc şi 875 evrei din lagărul aflat în aceiaşi comună;
- în ziua de 20 Martie, 1742 evrei din lagărele Estrobinova, Dimitrovca şi Ramenscoe;
- în ziua de 22 Martie, 180 evrei din lagărul Staraia-Balca şi 370 evrei din lagărul Zaharovca;
- în ziua de 24 Martie, 30 evrei tot din Balaiciuc.

1 Aldea Țugui (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de transmisiuni (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Ofițer în Direcția Fortificațiilor din cadrul Subsecretariatului de Stat al Armatei de Uscat (1942). Căpitan (din 01.10.1931); maior (din 31.10.1938); locotenent-colonel (din 31.10.1942).

2 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 5894/M din 11.05.1942.

După executare, poliția germană a dat foc cadavrelor, iar efectele, fără a fi fost desinfectate, au fost date populației germane, fapt ce a făcut ca într'o comună să se ivească tifosul exantematic[1].

Vă rugăm să binevoiți a ne comunica dacă polițiștii germani pot să aibă astfel de inițiative pe teritoriul sub administrație românească.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General ss. Şteflea
I. Şteflea

Preşedinția Consiliului de Miniştri
– Cabinetul Militar –

*) Adnotări:
„Biroul 2 11 MAI 1942”;
„Secția II. O notă după ce identificăm aceşti polițişti. ss. indescifrabil”.

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 108/1941, f. 307.

Documentul nr. 248

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 1. Recrutare
URGENT

No. 82.089 din 8.V.1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
Cercul de Recrutare Cernăuți

I. - Am onoare a face cunoscut că – în conformitate cu ordinul DOMNULUI MAREŞAL ANTONESCU – soluționarea tuturor chestiunilor referitoare la evrei, a fost dată în sarcina Marelui Stat Major.

- În consecință, vă rugăm să binevoiți a dispune să se execute numai ordinele emanate de la Marele Stat Major.

- În ceea ce priveşte repartizările de evrei pentru nevoile locale, rămân în vigoare dispozițiunile date de Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă cu No. 7 din 5 Ianuarie[2], adică aprobările până la 50 evrei de Comandamentele Teritoriale şi peste 50 de evrei de către Marele Stat Major.

1 Asasinatele înfăptuite de polițiștii germani au fost semnalate Marelui Stat Major de către Inspectoratul General al Jandarmeriei prin intermediul notei Nr. 32.465 din 24.04.1942. ANIC, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 122/1942, f. 2-5.
2 Vezi documentul nr. 169.

- Pe raza Cercului de Recrutare Bucureşti se vor putea repartiza – de către Comandamentul 2 Teritorial – până la 20 evrei; peste acest număr de către Marele Stat Major.

- Cererile vor fi soluționate în următoarea ordine de urgență:

- nevoile armatei;

- instituțiile şi întreprinderile de stat;

- agricultură, industrie, comerț, etc.

- Cererile vor fi făcute numeric; cele nominale neluându-se în seamă.

II. - În scopul de a se realiza un număr cât mai mare de evrei disponibili pentru detaşamentele de lucru exterioare, Cercurile de Recrutare vor lua măsuri ca toți evreii între 20-40 ani, repartizați în prezent la munca de folos obştesc pentru nevoile locale (la dispoziția Prefecturilor şi Primăriilor pentru curățitul străzilor şi săpatul terenurilor virane, la C.F.R., pentru descărcatul vagoanelor şi curățitul gărilor şi liniilor, la diferite instituții ca salahori, la unități şi stabilimente militare, poligoane de tragere, etc. ca mână de lucru, la construcții de şcoli, biserici, etc., <u>să fie înlocuiți imediat cu evrei între 41 şi 50 de ani</u>.

Nu se vor înlocui <u>meseriaşii</u> aflați la instituțiile şi stabilimentele de mai sus, precum şi <u>specialiştii</u> rechiziționați în cadrul muncii de folos obştesc, la diferite întreprinderi sau instituțiuni.

III. - Toate scutirile existente acordate de Marele Stat Major şi Comandamentele Teritoriale, rămân valabile până la 1 Iunie a.c., când urmează a fi anulate, intrând în vigoare scutirile acordate de Comisiunea Centrală şi Comisiunile Județene de Revizuire a evreilor, ce funcționează pe lângă Ministerul Muncii.

IV. - Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale) vor asigura organizarea tuturor detaşamentelor de evrei necesare lucrărilor de refacere şi întreținere de la C.F.R., drumuri, etc., în actuala campanie de muncă, după ordinele Marelui Stat Major.

V. - La data de 1 a fiecărei luni, Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale) vor înainta Marelui Stat Major – Secția I-a – o situație numerică, pe Cercuri de Recrutare, după modelul anexat[1].

- Fiindu-ne absolut necesar o situație inițială de bază, prima situație (modelul anexat) se va înainta la Marele Stat Major pe ziua de 20 Mai .a.c., celelalte urmând normal la 1 ale fiecărei luni.

Rugăm a dispune de urmare.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General, (ss) I. Arhip

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu
E. Borcescu

<u>Comunicat</u>:
Corpurilor 1-7 Armată.
Comand. 1-7 Terit..
Cercuri de Recrutare.

1 Nu se publică. AMR, fond 1209-Cercul de Recrutare Cernăuți, dosar nr. 571, f. 109.

*) Adnotare:
„14 MAI 1942 Biroul 2 Mobilizare (Muncă de Folos Obştesc). Executare la timp. (Lucrări cu caracter permanent). Locotenent Colonel ss. indescifrabil”.

AMR, fond 1209-Cercul de Recrutare Cernăuți, dosar nr. 571, f. 108+verso.

Documentul nr. 249

MARELE STAT MAJOR
Secția IV-a
Bir. 5
V.S.

Nr. 336.500 din 8 Mai 1942[1]
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA IV-a
către
ARMATA 3-a
Stat Major

În conformitate cu ordinul Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 5113 din 2 Mai 1942[2], cu onoare comunicăm că Domnul Mareşal Antonescu a aprobat scoaterea meseriaşilor calificați evrei din lagărele evreieşti din Transnistria şi punerea lor la dispoziția Comandamentului Etapelor de Est, pentru încadrarea atelierelor.

Evreii vor fi constituiți în echipe de câte 20 meseriaşi, sub supravegherea câte unui gradat destoinic.

Până la 15 Mai 1942, Comandamentul Etapelor de Est va raporta Marelui Stat Major Secția IV-a repartiția numerică a meseriaşilor evrei scoşi din lagăre şi modul de folosire. Se arată pe verso numărul meseriaşilor evrei pe specialități şi județe.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI IV-a
COLONEL, Nestorescu[3]
C. Nestorescu

Şeful Biroului 5
Lt. Colonel, ss. Zălaru[4]

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secția II-a, cu Nr. 21.536 din 10.05.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Constantin Nestorescu (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1913-1915) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Şef al Secției IV-Dotare din cadrul Marelui Stat Major (1941-1944). Maior (din 01.07.1927); locotenent-colonel (din 08.06.1934); colonel (din 08.06.1940).
4 Constantin P. Zălaru (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1916-1917) şi al Şcolii Superioare de Război (1933-1935). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Şeful Biroului 5

C. S. Zălaru

Comunicat:
- Cdm. Etapelor Est (pt. executare)
- Armata 3-a) spre
- Guvern. Transnistriei) ştiinţă
- M.St.M. Secţia 1 şi 2)

*) Adnotări:
„10.V.942 Biroul 2 Să trimită. General ss. Arbore";
„Etapele să ne trimită maşinile. General ss. Petre Dumitrescu".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 85.

Documentul nr. 250

No. 2124[1]
1942 Luna V Ziua 9
INSPECTORATUL JAND. TRANSNISTRIA
către
COMANDAMENTUL ARMATEI A 3-a

Am onoarea a vă raporta că Inspect. General al Jandarmeriei cu ordinul No. 32.131 din 24 Aprilie 1942[2] ne comunică ordinul M.St.M. Nr. 210.775/1942[3] prin care face cunoscut că D-l Mareşal Antonescu a hotărât ca toţi evreii care vor trece fraudulos frontiera în România să fie trimişi în Transnistria.

Evreii din această categorie vor fi aduşi în Transnistria prin organele Inspectoratului General al Jandarmeriei, după ordinele ce vor primi în acest sens dela Ministerul Afacerilor Interne.

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Colonel,
ss. Iliescu[4]

din Secţia IV-Transporturi a Marelui Stat Major (15.04.1941-20.10.1944); comandant al Regimentului 18 Artilerie (20.10.1944-12.08.1946); comandant al Artileriei Diviziei 9 Infanterie (12.08-02.11.1946); trecut în cadrul disponibil la 02.11.1946; trecut în rezervă la 18.08.1947. Maior (din 16.10.1935); locotenent-colonel (08.06.1940); colonel (din 24.01.1944 cu vechimea din 31.10.1943).

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a, Secţia II-a, cu Nr. 21.628 din 13.05.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Mihail Iliescu (1892-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1911-1913). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.09.1920. Comandant al Legiunii de Jandarmi Berezovca (1941-20.04.1942); inspector la Inspectoratul Jandarmeriei Transnistria (20.04.1942-27.03.1944); subinspector la Inspectoratul Jandarmeriei Chişinău (27.03-

*) Adnotare:
„14.V.1942 Biroul 2 Comunicare Marilor Unități din Transnistria, Serviciului Pretoral şi Companiei Poliție. Comunicare Comandantului Etapelor. ss. indescifrabil”[1].

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 36.

Documentul nr. 251

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL
SUBSECRETARULUI DE STAT
Nr. 799
9 Maiu 1942[2].
FOARTE URGENT
STRICT SECRET

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Militar.

La Nr. 3333 M./942[3]:

Am onoare a vă face cunoscut că pentru executarea ordinului Domnului Mareşal Ion Antonescu, transmis cu Nr. de mai sus, am cerut şi ni s’a înaintat de către Direcția Generală a Poliției şi Prefectura Poliției Capitalei, tabele nominale de evreii comuniști activanți din Capitală şi restul Țării.

După situațiile ce am primit, numărul acestora aflați în libertate este de circa 746 persoane, care în conformitate cu ordinul Domnului Mareşal, urmează să fie evacuați în Transnistria.

Propunem şi vă rugăm să binevoiți a aprecia, că n’ar fi mai oportun ca aceştia să fie în prealabil internați în lagăr şi pe urmă trimişi în Transnistria, operațiune care ar necesita multiple dificultăți.

29.08.1944); la dispoziția Ministerului de Război-Secretariatul General (29.08.1944-06.02.1945); trecut din oficiu în retragere la 06.02.1945. Arestat în perioada 29.08.1944-31.10.1946, a fost acuzat de „măsuri rasiale ca inspector al Jandarmeriei” judecat şi achitat de Tribunalul Poporului la 31.10.1946. Arestat din nou la 03.12.1948, a fost acuzat de crime de război şi condamnat în 1950 la muncă silnică pe viață, condamnare redusă ulterior la 12 ani şi 6 luni închisoare. A trecut prin închisorile Jilava şi Făgăraş, fiind eliberat la 26.03.1959. Locotenent-colonel (din 01.01.1934); colonel (din 01.06.1938); general de brigadă (din 27.03.1944).

1 Comunicarea a fost efectuată de Armata a 3-a prin intermediul notei Nr. 21.628 din 14.05.1942. AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 318.

2 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 5899/M din 11.05.1942.

3 Vezi documentul nr. 206.

Opiniunea noastră este să fie colectați în diferite centre, de unde se vor îmbarca în vederea transportului.

Am comunicat aceasta şi Marelui Stat Major, Secția II-a, pentru a stabili criteriile şi timpul executării operațiunei, după care vom da ordinele cuvenite organelor subalterne.

Deoarece, pentru garantarea siguranței teritoriale din spatele frontului, se impune ca în regiunea destinată evacuării, aceşti comunişti să nu fie lăsați liberi, propunem ca loc de internare a lor lagărul Wapniarka din Transnistria.

Totodată, mai propunem ca împreună cu persoanele constatate a fi comunişti activanți şi aflați în libertate, să fie evacuați în Transnistria şi internați în lagărul de mai sus menționat şi comuniştii aflați în lagăre, precum şi acei din închisori care-şi execută osânda, dar numai condamnații la pedeapsă corecțională.

Şi aceştia prezintă suficientă periculozitate, prin contaminarea ce pot provoca tovarăşilor din lagăre sau închisori, precum şi prin posibilitatea de comunicație a propagandei subversive.

Numele şi numărul lor se va stabili prin Ministerul Afacerilor Interne pentru acei din lagăr şi prin Ministerul de Justiție, Direcția Generală a Închisorilor, pentru acei din penitenciare.

În ce priveşte evreii instalați clandestin în Capitală în ultimii doi ani, Prefectura Poliției Capitalei ne comunică cu raportul Nr. 54.881/942[1], că toți acei descoperiți în această situațiune, au fost trimişi la urma lor.

În viitor, pe măsură ce se vor constata asemenea cazuri, clandestinii respectivi vor fi trimişi în Transnistria.

Cu adresa Nr. 14.390/942[2], am comunicat Centralei Evreilor din România, că se vor lua măsuri contra vinovaților şi eventual contra colectivității evreeşti, în cazurile când se vor comite, de către evreii aflați în țară, acte contrarii liniştei, siguranței şi intereselor Statului.

Vă rugăm să binevoiți a ne da ordinele Dvs. de urmare[3].

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Divizie ss. C. Z. Vasiliu

C.Z. Vasiliu

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Pe document mareşalul Ion Antonescu a notat următoarea rezoluție:
„Toți evreii comunişti din toată țara să fie trimişi neîntârziat în lagăr pe Bug. Mareşal ss. Antonescu”. ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Serviciul Special de Informații, dosar nr. 31/1939, f. 179-180; Ulterior, prin nota Nr. 6270/M din 29.05.1942, în completarea dispoziției anterioare, mareşalul Ion Antonescu a ordonat ca:
„Toți evreii comunişti să fie trimişi în Transnistria, cu familiile lor.
- Executarea în cursul lunei Iunie.
- Toți evreii şi străinii, veniți în Capitală şi instalați aici, să fie trimişi la locurile lor.
Să se afişeze prin ordonanță.
Să se dea termen de 30 de zile.
Acei cari vor fi găsiți după această dată, să fie trimişi în Transnistria”. Ibidem, f. 187.

*) Adnotări:
„Biroul 2.";
„11 MAI 1942. Dl. Bălăşescu Notă. ss. indescifrabil".

ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Serviciul Special de Informaţii, dosar nr. 31/1939, f. 177+verso.

Documentul nr. 252

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
Bir. 1.
Foarte Urgent

Nr. 83.550 din 13 Mai 1942
MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
către
Cercul Recrutare Cernăuţi

În conformitate cu ordinul Domnului Mareşal Antonescu, am onoare a face cunoscut următoarele:

I. - Cercurile de Recrutare vor organiza în fiecare comună urbană, echipe de meseriaşi evrei, pe categorii, cu care să se înceapă reparaţiile şi terminarea localurilor proprietate sau închiriate de autorităţi, precum şi şcolile de toate categoriile, de îndată ce se intră în vacanţa şcolară.

II. - În acest scop, Cercurile de Recrutare au în sarcină următoarele atribuţiuni:

1. Să ia imediat legătura cu Prefecturile de judeţ şi autorităţile militare pentru a se stabili nevoile de lucru şi ordinea de urgenţă.

2. Să constituie echipe speciale a câte 10 meseriaşi sau mai puţini, când totalul nu ajunge la această cifră, în raport cu numărul şantierelor şi cantitatea de mână de lucru necesară asigurării unui randament normal.

În compunerea acestor echipe vor intra meseriaşii evrei înscrişi în controale (între 18-50 ani), precum şi numărul strict necesar de salahori.

III. - Ceilalţi meseriaşi evrei care nu intră în categoriile celor întrebuinţaţi la lucrările prevăzute la punctul I (croitori, cizmari, frizeri, etc.), vor fi de asemenea organizaţi, de către Cercurile de Recrutare, în echipe omogene a câte 10 inşi sau mai puţini, în raport cu numărul existent.

Echipele din această categorie vor fi repartizate la munca de folos obştesc, în primul rând pentru nevoile armatei şi apoi, pentru celelalte instituţiuni de Stat sau particulare pe termene limitate şi în raport de numărul echipelor disponibile.

Atunci când se vor formula cereri pentru un număr redus de meseriaşi evrei, echipele se vor putea divide şi repartiza la mai multe autorităţi.

IV. - Atât echipele prevăzute la punctul II. alineatul 2, cât şi cele dela punctul III., vor avea câte un număr de ordine şi un şef dintre evrei, asupra căreia se va găsi un

tabel nominal de toţi meseriaşii evrei, având totodată răspunderea prezenţei la lucru a acestora.

Toţi evreii din fiecare echipă, vor trebui să cunoască numărul echipei din care fac parte şi numele şefului urmând a fi chemaţi la muncă numai pe echipe.

V. - Aprobările pentru meseriaşii evrei, se vor da conform ordinului Marelui Stat Major, Nr. 82.089 din 8.V.1942[1].

VI. - Unităţile şi instituţiile cărora li se vor repartiza meseriaşi evrei, au obligaţiunea de a-i folosi numai în cadrul specialităţii lor; acolo unde se va dovedi că meseriaşii sunt întrebuinţaţi pentru diferite corvezi, se va ridica dreptul de folosinţă.

În scopul acesta se vor organiza dese controluri atât de Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale), cât şi de Cercurile de Recrutare.

VII. - Hrănirea echipelor este în sarcina instituţiei care le foloseşte în cadrul muncii de interes obştesc, cunoscând că evreii au drepturile de hrană şi soldă echivalente cu ale soldaţilor.

În cazul când echipele se vor deplasa în alte garnizoane, cazarea echipelor va fi tot în grija instituţiei care-i foloseşte.

VIII. - Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale) vor înainta Marelui Stat Major – Secţia I-a – la data de 20 Mai a.c. prin curier:

a. O situaţie de toţi meseriaşii evrei, după modelul anexat;

b. Programul de lucru stabilit cu Prefectura de Judeţ şi celelalte autorităţi, în care să se arate:

- clădirile ce trebuesc reparate (cazărmi, şcoli, spitale, biserici, etc.), în ordinea de urgenţă, precum şi locul unde sunt situate.
- numărul de echipe de meseriaşi evrei, pe categorii.
- timpul de lucru.

Rugăm a dispune.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, ss. I. Arhip

ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. Borcescu

Comunicat:

- Preş. Cons. Miniştri (Cab. Militar)[2]

1 Vezi documentul nr. 248.

2 Pe exemplarul destinat Cabinetului Militar, mareşalul Ion Antonescu a pus la 30.05.1942 următoarea rezoluţie:
„[...]
<<Foarte bine.
Trebuie controlată continuu executarea.
Trebuie control pentru cei care se sustrag
Toţi aceştia vor fi trimişi în lagăr în Transnistria, automat.
Acei care îi buzunăresc trebuie dovediţi, daţi afară din armată şi trimişi în lagăr de muncă>>
[...]”. Nota Nr. 5999/M din 30.05.1942 a Cabinetului Militar al Conducătorului Statului. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3001, f. 370.

- Minis. Af. Interne (Cabinet)
- M.A.N. Cabinet
- C. 1–7A.
- C. 1–7 Ter.
- Cercurile de Recrutare

*) Adnotare:
„18 MAI 1942 Biroul 2 Mobilizare (Muncă de Folos Obştesc). Executare la timp. Locotenent Colonel ss. indescifrabil".

AMR, fond 1209-Cercul de Recrutare Cernăuți, dosar nr. 571, f. 158-159; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 135+verso; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3001, f. 372+verso.

Documentul nr. 253

DIVIZIA 9-a CAVALERIE
Stat Major Biroul 2

Nr. 20.472 din 16 Maiu 1942[1]
DIVIZIA 9-a CAVALERIE
către
ARMATA 3-a
Secția 2-a

La Ordinul Dvs. Nr. 24.198/1942[2];

În urma cercetărilor făcute de R. 3. R. în oraşul Moghilew s'a constatat că Nr. evreilor a sporit dela 9000, câți aveau autorizație dela Prefectură să rămână în oraş, la 12.000.

Cei mai mulți justifică venirea în Moghilew prin următoarele motive:

- Erau jefuiți de către populația ucraineană, care le fura tot ce aveau mai de preț.
- De frica bolilor, pe care nu le puteau combate, din lipsă de medici şi medicamente.

Toți evreii veniți ulterior în Moghilew au intrat în oraş fără autorizații sau cu autorizații „dus-întors" date de către Primarii comunelor de reşedință. Odată ajunşi în Moghilew nu-l mai părăseau.

Acest Comandament a raportat în mai multe rânduri, prin Buletine lunare Contrainformative şi prin rapoarte speciale, că prezența evreilor în acest important punct de trecere, reprezintă un pericol permanent pentru că:

- Tifosul exantematic, care este foarte frecvent la evrei, se poate transmite cu uşurință trupelor în trecere.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 3-a cu Nr. 21.922 din 21.05.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- Evreii având încă sume destul de mari de bani, se dedau la tot felul de contrabande cu:
- medicamente,
- alimente,
- şi mai ales valori, chiar cu ajutorul funcţionarilor sau al militarilor.

Este imperios necesar a se interveni cu toată stăruinţa pentru ca ghetto-ul dela Moghilev să fie cât mai curând evacuat.

Rugăm a aprecia şi hotărâ.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
Maior, I. Enescu[1]
ss. Enescu

Şeful Biroului 2
Căpitan, P. Dumitrescu[2]
ss. P. Dumitrescu

*) Adnotări:
„21.V.942. Biroul 2 Să văd răspunsul Guvernământului. Câţi evrei vor fi scoşi din Moghilev";
„Dosar 19".

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 49.

1 Ioan Enescu (1899-1944), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1918-1920), al Şcolii Speciale de Cavalerie (1924) şi al Şcolii Superioare de Război (1934-1936). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Şef de Stat Major al Diviziei 9 Cavalerie (22.06.1941-27.08.1942); comandant al Regimentului 13 Călăraşi (27.08-10.10.1942); ajutor tactic al comandantului Regimentului 13 Călăraşi (01.11-15.12.1942); ajutor administrativ al comandantului Regimentului 13 Călăraşi (25.02-16.04.1943); comandant al Regimentului 13 Călăraşi (16.12.1942-17.09.1944); decedat la 17.09.1944 în spitalul militar Timişoara, în urma rănilor suferite în luptele purtate pentru apărarea oraşului Timişoara. Maior (din 31.10.1938); locotenent-colonel (din 31.10.1942); colonel post-mortem (din 25.04.1945).

2 Petre I. Dumitrescu (1906-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1927-1929) şi al Şcolii Superioare de Război (1937-1938). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1929). Şeful Biroului 2 în Statul Major al Diviziei 9 Cavalerie (1942); ofiţer în cadrul Marelui Stat Major (1944); şeful catedrei de metodică-planificare din Academia Militară (08.09.1949-01.07.1952); profesor la Academia Militară (01.07.1952-25.03.1954); profesor de tactică la Academia Militară (25.03.1954-31.05.1955); trecut în rezervă la 01.12.1955. Maior (din 01.04.1945); locotenent-colonel (din 09.05.1947); colonel (din 26.06.1953).

Documentul nr. 254

No. 202.565[1]
1942 Luna Mai ziua 16[2]
CERCUL DE RECRUTARE BUCUREŞTI
către
MARELE STAT MAJOR
Secţia 1

Pentru executarea ordinului Domniei Voastre Nr. 33.911 din 11 mai 1942 referitor la noi repartiţii de evrei la munca de folos obştesc[3], Cercul de Recrutare Bucureşti a dat un Comunicat aci anexat[4] cu referire la prezentarea evreilor disponibili în zilele de 15 şi 16 Mai 1942 la C.R.B. pentru repartizarea la muncă.

În ziua de 15 Mai 1942, prima zi a chemării, s'au prezentat un număr de 29 evrei pentru repartiţie la m.f.o., iar astăzi 16 mai 1942, un număr de 150 evrei. Aceştia au fost repartizaţi la Cassa Grădinilor, conform ordinului Domniei Voastre No. 39.511[5].

Faţă de Comunicatul categoric dat de Cerc. evreii nu au executat prezentarea, căci după calculele aproximative din registrele de evidenţă ar mai fi disponibil încă un număr de circa 4700 aceasta bineînţeles, fără a socoti scutirile acordate de Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă şi nici însumările directe la dispoziţia Inspectoratului, pentru diferite nevoi operate direct de către Inspectoratul General, fără ca C.R.B. să aibă ştiinţă de acestea.

Faţă de această situaţie, respectuos vă rugăm să binevoiţi a interveni la Prefectura Poliţiei Capitalei pentru a se dispune razii, care să aducă la Cerc pe toţi evreii care nu se găsesc la m.f.o. pe anul 1942.

Cercul, pentru a putea efectua mutaţiile necomunicate de Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de muncă, a dat un ordin tuturor Instituţiunilor şi Întreprinderilor care au evrei la m.f.o. să trimită până în ziua de 17 Mai 1942 tabele nominale de evreii care în prezent se găsesc la muncă, sau care eventual au fost scutiţi direct de Inspectoratul General al Coloanelor şi Taberelor de Muncă. Pe de altă parte a cerut şi dela Inspectoratul General, tabele nominale cu scutirile acordate şi repartiţiile ce au făcut direct pentru serviciile Inspectoratului, ca astfel să putem face mutaţiile cuvenite şi da relaţiuni referitoare la locul de repartiţie şi numărul evreilor scutiţi şi acei opriţi la Inspectoratul General al Coloanelor şi Taberelor de Muncă.

COMANDANTUL CERCULUI DE RECRUTARE BUCUREŞTI
Colonel, ss. Constantin Colan
Colan Constantin

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 42.071 din 18.05.1942.
2 Documentul a fost înregistrat de Marele Cartier General, Eşalonul I, cu Nr. 37.617 din 16.05.1942.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 45. Vezi şi comunicatul „Repartizările la munca de folos obştesc a evreilor care nu o prestează inclusiv intelectualii şi tiraţii”. *Timpul*, anul VI, nr. 1801 din 15.05.1942, p. 3..
5 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

*) Adnotare:
„– Relații telefonic câți evrei s'au prezentat. – Notă ca Prefectura Poliției şi Jandarmeria să-i aducă cu forța pe evrei la lucru".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 44.

Documentul nr. 255

MARELE STAT MAJOR Nr. 39.966 din 17.V.942
Secția I-a
Biroul 1. Recrutare

NOTĂ.

Corpul IV. Armată cu No. 4267 din 5 Mai[1] raportează că evreii caută prin orice mijloace să se eschiveze dela munca de folos obştesc şi până acum numai Cercul de Recrutare Iaşi a întocmit 1500 de plângeri de dare în judecată la Curtea Marțială pentru asemenea abateri.

Această stare de lucruri care există la toate Cercurile de Recrutare se datoreşte lipsei de sancțiuni severe.

Toate mijloacele întrebuințate până acum ca amenzi în bani, pedepse disciplinare şi chiar Curtea Marțială nu au avut nici un efect din care cauză evreii şi-au făcut un sistem de a nu se prezenta deloc atunci când sunt chemați, sau de a căuta prin toate mijloacele să se eschiveze dela lucru atunci când sunt repartizați la muncă.

Pentru a se curma această stare de lucruri şi a aduce pe evrei la realitate:

Biroul 1 propune următoarele:

1. – Toți evreii cărora li s'a întocmit acte de trimitere în judecata Curții Marțiale de către Cercurile de Recrutare pentru abateri în legătură cu munca de folos obştesc, să fie imediat trimişi în ghetourile din Transnistria.

2. – Să se dea un comunicat prin presă şi radio prin care să se facă cunoscut:

- Că întreaga chestiune referitoare la munca de folos obştesc a evreilor a fost dată din nou în sarcina Marelui Stat Major.

- Că s'a luat măsura ca toți evreii care au acte de dare în judecată la Curtea Marțială, să fie trimişi imediat în ghetourile din Transnistria.

- Că se atrage atențiunea pentru ultima oară tuturor evreilor asupra obligațiunilor ce au de a executa munca de folos obştesc şi că pe viitor toți evreii care nu vor răspunde imediat la chemarea Cercului de Recrutare respectiv, căutând a se eschiva sub orice formă, precum şi acei care odată repartizați la muncă nu vor depune toată sârguința de care sunt capabili, vor fi imediat trimişi în Transnistria.

Cu aceste măsuri, credem că munca evreilor va fi pusă pe baze mai sănătoase.

ŞEFUL BIR. 1. RECRUTARE
Maior, ss. D. Caragea
D. Caragea

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

*) Adnotare:
„Rog a se aproba propunerile de față pentru a se da ordinele necesare. Șeful Secției I-a Colonel ss. Borcescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 47.

Documentul nr. 256

Nr. 6497 din 20 Mai 1942
COMANDAMENTUL MILITAR ODESSA
către
COMANDAMENTUL ARMATEI III-a
Stat Major–Secția 2-a

La Nr. 21.602 din 13 Mai 1942[1];

Am onoare a vă raporta următoarele:

1. Verificând informația dată de Serviciul de Capturi Odessa s'a stabilit:

a) Au rămas în Odessa evrei cu acte false, acte plăsmuite încă din primele luni ale ocupării orașului după represaliile executate în urma atentatului de la 22 Octomvrie 1941.

Serviciile de ordine și poliție descoperă în medie câteva zeci de evrei zilnic, majoritatea femei și copii și în general toți oameni nevoiași.

Informația că ar fi rămas evrei bogați cu acte false obținute prin intermediul femeilor frumoase nu se verifică. Este știut să toți evreii bogați s'au evacuat înainte de căderea Odessei.

2. Retragerea actelor vechi și a celor date de autoritățile române după ocuparea Odessei este în curs. Prefectura Poliției a pregătit chestiunea. Înlocuirea acestor acte prin carnete de biroul populației. Cu această ocazie se va face verificarea întregei populații la Odessa.

3. Prin ordonanța Nr. 7 a Comandamentului Militar Odessa[2], toți locuitorii Odessei sunt obligați a declara pe evrei, prevăzându-se și sancțiuni pentru acei care îi ascund sau știu unde se ascund și nu spun autorităților.

4. Chestiunea înlocuirii nuravdomilor și a dvornicilor este studiată și pregătită de Prefectura Poliției.

Nu s'a procedat la înlocuirea lor până acum, pentru că nu au dat de lucru cu nimic poliției și pentru a nu se lua o măsură pripită, întrucât poliția intenționează să introducă în aceste servicii informatorii ei.

COMANDANT MILITAR ODESSA
GENERAL,
C. Trestioreanu

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 166, f. 316-317.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi documentul nr. 176.

Documentul nr. 257

PRINCIPIILE FIXATE DE DOMNUL MAREŞAL
RELATIV LA EXCEPTAREA INTERNĂRII EVREILOR ÎN LAGĂR

(Comunicate Domnilor Guvernatori[1] cu Nr. 5748 din 22 Mai 1942, Secret)

a/. Invalizi de război şi urmaşii lor direcţi (ascendenţi sau descendenţi).

b/. Văduve şi orfani de război.

c/. Părinţii celor căzuţi pe câmpul de onoare.

d/. Cei care au luat parte activă la războaiele României, pentru România, în liniile de foc şi au fost răniţi sau decoraţi cu ordine de vitejie.

e/. Foşti militari activi în armata română.

f/. Pensionari ai statului român, care în adevăr au depus o activitate în folosul Ţării.

g/. Evreii sau evreicele căsătoriţi cu creştini sau creştine indiferent dacă au sau nu copii.

h/. Evreii botezaţi înainte de anul 1920.

i/. Bătrânii de peste 70 de ani, care au familii în ţară şi îi poate întreţine.

l/. Cazuri excepţionale de oameni merituoşi, care nu intră în nici una din categoriile de mai sus, vor fi supuse aprecierii Domnilor Guvernatori.

Cererile care se încadrează în principiile enunţate mai sus urmează a fi trimise de D-nii Guvernatori pentru a fi supuse de la caz la caz, atât Domnului MINISTRU al Justiţiei[2] cât şi a Domnului MINISTRU al Afacerilor Interne[3].

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 608.

1 Profesorul Gheorghe Alexianu-Transnistria; generalul Corneliu Calotescu-Bucovina; generalul Constantin Ghe. Voiculescu-Basarabia.

2 Constantin C. Stoicescu (1881-1944), jurist, profesor şi om politic român. Licenţiat şi doctor în Drept la Paris (1904); profesor – agregat (din 1907) şi titular (din 1913) - de drept roman la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti; decan al Facultăţii de Drept (1934-1936) şi rector al Universităţii Bucureşti (1936-1938, 1938-1940). Membru corespondent al Academiei Române (din 1936). Ministru de Justiţie în guvernele conduse de generalul – ulterior mareşalul – Ion Antonescu (15.02.1941-14.08.1942).

3 Generalul Dumitru I. Popescu.

Documentul nr. 258

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIUNEA ADMINISTRAȚIEI
Nr. 197-23 Mai 1942[1]
CONFIDENȚIAL

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Civil Militar B.B.T.
BUCUREŞTI.

La adresa Dvs., Confidențial Nr. 508/1942[2],

Avem onoare a vă înainta alăturat una situație numerică a evreilor evacuați, una situație a evreilor rămaşi neevacuați până în prezent şi una situație a evreilor ce nu se evacuează din Transnistria, întocmit pe baza comunicărilor făcute de către Prefecturi.

GUVERNATOR, ss. G. Alexianu
Prof. G. Alexianu

DIRECTOR,
ss. Oct. Gheorghiu[3]
Oct. Gheorghiu

*) Adnotări:
„Biroul 1. Dosar 10”;
„Biroul 1. Relații. ss. indescifrabil”.

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

SITUAȚIE NUMERICĂ
De evreii evacuați din Transnistria.

Nr. crt.	Județul	Bărbați	Femei	Copii	Total	Observații
1	Tiraspol	284	267	237	788	
2	Berezovca	-	-	-	480	Evacuarea făcându-se din Noembrie 1941 nu

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 904 din 27.05.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Octavian Gheorghiu (1896-?), profesor universitar şi funcționar român. Licențiat şi doctor în Litere. Director al Direcției Administrației din Guvernământul Transnistriei (19.08.1941-18.03.1944). Arestat de autoritățile comuniste la 15.08.1952, sub învinuirea de „activitate PNȚ”. Transferat la colonia de muncă Valea Neagră la 16.01.1953, a fost eliberat la 27.05.1953.

Nr. crt.	Județul	Bărbați	Femei	Copii	Total	Observații
						se ştie exact numărul pe categorii al bărbaților, femeilor şi copiilor
3	Dubăsari	-	-	-	-	Au fost evacuați de organele SS ale Armatei Germane înainte de Administr. Românească
4	Odessa	4315	19.299	9205	32.819	
5	Moghilev	-	-	-	-	
6	Tulcin	1054	2532	1893	5479	
7	Râbnița	-	-	-	25.436	Întrucât nu s'a cerut a se ține o evidență, nu se [ştie] numărul exact pe categorii
8	Balta	-	-	-	-	
9	Oceacov	-	-	-	-	
10	Ovidiopol	6	8	9	23	
11	Jugastru	-	-	-	-	
12	Ananiev	80	137	10	227	
13	Golta	-	-	-	-	
Total general		5739	22.243	11.354	65.252	

Se certifică de noi exactitatea datelor din prezenta situație.

GUVERNATOR ss. G. Alexianu

DIRECTOR
ss. Oct. Gheorghiu

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

SITUAȚIE NUMERICĂ
De evreii ce nu se evacuează din Transnistria.

Nr. crt.	Județul	Bărbați	Femei	Copii	Total	Observații
1	Tiraspol	6	15	2	23	
2	Berezovca	-	4	14	18	
3	Dubăsari	62	99	67	228	
4	Odessa	-	-	-	-	
5	Moghilev	1300	1433	643	3376	
6	Tulcin	50	89	104	243	
7	Râbnița	254	548	569	1371	

8	**Balta**	**268**	**229**	**125**	**622**	
9	**Oceacov**	**-**	**-**	**-**	**-**	
10	**Ovidiopol**	**-**	**-**	**-**	**-**	
11	**Jugastru**	**-**	**-**	**-**	**-**	
12	**Ananiev**	**169**	**503**	**206**	**878**	
13	**Golta**	**-**	**-**	**-**	**-**	
Total general		**2109**	**2920**	**1730**	**6759**	

Se certifică de noi exactitatea datelor din prezenta situație.

GUVERNATOR ss. Oct. Gheorghiu

DIRECTOR
ss. Ghe. Maciu

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

SITUAȚIE NUMERICĂ
De evreii rămaşi neevacuați din Transnistria.

Nr. crt.	**Județul**	**Bărbați**	**Femei**	**Copii**	**Total**	**Observații**
1	**Tiraspol**	**6**	**18**	**3**	**27**	
2	**Berezovca**	**-**	**-**	**-**	**1.544**	**Nu s'a ținut o evidență pe categorii. Procent aprox. bărbați 10%, femei 65%, copii 25%**
3	**Dubăsari**	**62**	**99**	**67**	**228**	
4	**Odessa**	**172**	**220**	**195**	**587**	
5	**Moghilev**	**20.846**	**22.673**	**10.985**	**54.504**	
6	**Tulcin**	**50**	**89**	**104**	**243**	
7	**Râbnița**	**254**	**548**	**569**	**1371**	
8	**Balta**	**6288**	**6474**	**3741**	**16.503**	
9	**Oceacov**	**3**	**2**	**6**	**11**	
10	**Ovidiopol**	**-**	**-**	**-**	**-**	
11	**Jugastru**	**2598**	**2749**	**2460**	**7807**	
12	**Ananiev**	**-**	**503**	**202**	**874**	
13	**Golta**		**-**	**-**	**-**	
Total general		**30.448**	**33.375**	**18.332**	**83.699**	

Se certifică de noi exactitatea datelor din prezenta situație.

GUVERNATOR ss. G. Alexianu

DIRECTOR
ss. Oct. Gheorghiu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 135, 138-140.

Documentul nr. 259

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIUNEA ADMINISTRAȚIEI
Nr. 198-23 Mai 1942[1]
CONFIDENȚIAL

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Civil Militar B.B.T.
BUCUREŞTI.

La adresa Dvs. Confidențial Nr. 504/1942[2],

Avem onoare a vă înainta alăturat, situația numerică cuprinzând efectivul evreilor aflați la data de 1 Aprilie 1942, în Transnistria, întocmită pe lagăre sau Ghettouri, arătându-se numărul bărbaților, femeilor şi copiilor.

GUVERNATOR, ss. G. Alexianu
Prof. G. Alexianu

DIRECTOR,
ss. Oct. Gheorghiu
Oct. Gheorghiu,

*) Adnotări:
„Biroul 1”. Să se facă cunoscut şi Domnului Lecca. ss. indescifrabil”;
„Domnul Lecca a scos o copie de pe tabloul alăturat”.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 903 din 27.05.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

SITUAŢIA NUMERICĂ

a evreilor aflaţi neevacuaţi din Transnistria, la data de 1 Aprilie 1942, pe lagăre şi ghetouri cu specificarea: bărbaţi, femei şi copii.

Nr. crt.	Judeţul	Denumirea lagărului sau ghetoului	Bărbaţi	Femei	Copii	Total	Total general	Personal de pază		Observaţii
								Civil	Militar	
1	Tiraspol	Tiraspol	6	18	3	27	27			
2	Berezovca	Marianovca Saharovca Huleialovca Sofiievca Dobra-Nadejdea Zlastuostovo Lisencovo Donsca-Balca Mostovoi Balaiciuc Veselinovo				43 30 60 40 439 467 71 10 346 34 4	- 1544	3 3 3 3 5 5 3 3 5 3 36	 3 3 3 9	Întrucât nu s'a cerut a se ţine o evidenţă pe categorii, nu se cunoaşte situaţia exactă în bărbaţi, femei şi copii; procent cu aproximaţie este de: 10% bărbaţi, 65 femei şi 25% copii
3	Dubasari	Raionul Ciorna (cinci colonii)	62	99	67	228	228		50	
4	Odessa	Slobodka Închis.Centrală	130 103	200 25	218 -	548 128	 676		7 5	
5	Moghilev	Moghilev	20.846	22.673	10.985	54.504	54.504			Paza se face pe evrei sub răspunderea şefului coloniei. Această situaţie este provizorie până la evacuare.
6	Tulcin	Peciara Rogozna Gordievka	823 143 43	1.422 334 117	1.346 355 55	3591 832 215	 4638	3 3 3	40 40 10	

7	Râbnița	Râbnița	254	548	569	1.371	1371			Paza este făcută de către un pluton de jandarmi de la Legiune
8	Balta	Balta	507	830	2537		20	10		
		Berșad	3635	2217	7279		20	12		
		Cicelnic	604	938	2.006		15	7		
		Olgopol	140	330	691		6	8		
		Pesceana	67	142	321		10	10		
		Obodovka Veche	350	600	1032		6	4		
		Buda	72	88	180		6	2		
		Obodovca Nouă	128	221	393		6	2		
		Lihosofka Nouă	95	126	243		6	2		
		Toseagii	54	72	142		5	2		
		Berizovca	302	447	802		6	4		
		Roduvca	31	38	80		5	2		
		Sihulofva veche	110	151	288		6	2		
		Dardcefca	42	60	112		5	2		
		Bondorofca	38	58	102		4	2		
		Dordonefca	40	58	110		4	2		
		Pavlofca	73	99	186	16.503	4	2		
9	Oceacov	Oceacov	3	2	6	11	11			
	Ovidiopol		-	-	-	-	-			
10	Jugastru	Cernevitz	341	255	392	988		Paza este făcută de către Miliția comunală		
		Crijopol	187	316	245	748				
		Meastcovca	196	403	263	862				
		Jabocrici	130	220	168	518				
		Dahtalia	1	2	3	6				
		Cneaje	12	16	13	41				
		Veboca	7	12	9	28				
		Olșanca	12	20	17	49				
		Marianovca	1	1	1	3				
		Socolovca	1	1	1	3				
		Bila	3	6	3	12				
		Cojnița	18	20	9	47				
		Hajbiecva	7	10	7	24				

		Zicovca	180	356	398	934				
		Cacicova	3	5	4	12				
		Pietrosu	2	7	6	16				
		Mirinovca	2	7	2	11				
		Petroşivca	7	9	5	21				
		Podlesovca	2	2	3	7				
		Pisarevca	7	9	6	22				
		Ratuş	1	1	-	2				
		Trostineţ	6	10	8	24				
		Techinovca	1	1	-	2				
		Ianculovca	1	1	1	3				
		Iampol	245	457	395	1097				
		Tomaspol	248	450	349	1047				
		Gorişcovca	50	75	40	165				
		Palanca	3	2	1	6				
		Netribovca	-	1	-	1				
		Comargorod	40	60	52	152				
		Elaneţ	1	1	3	5				
		Golovo-Rusova	2	1	2	5				
		Vapniarca	881	12	53	946				
11	Golta	Golta	169	503	206	878	878	5	50	
12	Ananiev		-	-	-	-	-			
Total general			31.468	35.165	20.010	88.187	88.187	220	296	

Se certifică de noi exactitatea datelor din prezenta situaţie.

GUVERNATOR,
ss. G. Alexianu

DIRECTOR
ss. Oct. Gheorghiu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 141-142.

Documentul nr. 260

Confidențial-Personal

21.922
23 Mai 1942
DOMNULUI GUVERNATOR AL TRANSNISTRIEI

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

Marele Stat Major ne semnalează că în orașul Moghilev, numărul evreilor a crescut foarte mult; de când s'a sistat trecerea lor la Est de Nistru numărul a crescut dela 7-8000 la 15-20.000 persoane.

Această sporire se datorește atât lipsei de control din partea autorităților românești, cât și faptului că la Moghilev viața e mai ușoară decât în alte localități și mai ales că aici legătura între ei și coreligionarii lor din Vechiul Regat este mai lesnicioasă.

În afară de aceasta mai constituie și faptul că deplasarea lor din interiorul Transnistriei spre Moghilev se face în mod clandestin sau pe bază de acte eliberate de primarii ucraineni, fără avizul autorităților românești. Astfel Maiorul Medic al Regt. 3 Roșiori[1], într'una din zile a întâlnit un grup de 12 evrei cu bagaje care veneau la Moghilev fără nici un act; mai departe a întâlnit un alt grup de 3 evrei care veneau tot la Moghilev, având o autorizație în limba ucraineană, eliberată de primarul unei comune, probabil în schimbul unei sume de bani.

Această mare aglomerare a dus la extinderea molimei, de tifos exantematic; în prezent sunt 150 cazuri de îmbolnăviri declarate, în afară de alte cazuri nedeclarate.

Pe lângă aceasta evreii sunt la Moghilev „germenul de corupție pentru civili și militari și un pericol permanent pentru siguranța Statului".

Nenumărate procese de contrabandă și de treceri clandestine de evrei și evreice, dovedesc cu prisosință aceasta.

Comandamentul Armatei a mai semnalat Guvernământului această stare de lucruri și a primit răspunsul Dvs. Nr. 189 la data de 3 Aprilie 1942[2], prin care se făcea cunoscut că s'au luat măsuri pentru evacuarea tuturor evreilor din orașul Moghilev și trimiterea lor în lagăre în Nordul Transnistriei.

Dat fiind că dela primirea răspunsului Dvs și până astăzi, nu s'a trecut la măsuri de execuție, am onoare a ruga să binevoiți a dispune de urgență evacuarea lor.

COMANDANTUL ARMATEI 3-A
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ
P. Dumitrescu

Șeful de Stat Major
General,
I. Arbore

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 48.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Vezi documentul nr. 228, nota nr. 3

Documentul nr. 261

HUGHES

BOGDAN[1]
către
CARPAȚI[2]
Secția II.-a
RAPORT CONTRAINFORMATIV
25 Mai 1942

I. STAREA DE SPIRIT:
În Armată: Bună
A populației: Satisfăcătoare.
II. DIN TRANSNISTRIA:
Diverse.
- La Usatowo la 24.V.a.c., în timpul minării unei guri de catacombă – au fost uciși 2 soldați și unul grav rănit.
Accidentul se datorește neglijenței.
Se fac cercetări.
- La Odessa au fost arestați 4 evrei contravenienți la ordonanțele în vigoare.
- În ziua de 22.V., ora 18, au sosit în gara Vradiewka 9 vagoane de marfă cu 206 evrei, bărbați, femei și copii, destinați lagărului Bogdanowka Jud. Golta. Sunt proveniți din Chișinău. Au fost debarcați în ziua de 22.V.a.c. și trimiși în lagăr.

D.39.X.B. Nr. 22.136 din 25 Mai 1942

D. O.
ȘEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL, ss. I. Arbore
I. Arbore

Șeful Secției II-a
Lt. Colonel, ss. I. Grosu
I. Grosu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1122, f. 230.

1 Indicativul codificat al Armatei a 3-a.
2 Indicativul codificat al Marelui Stat Major.

Documentul nr. 262

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
Nr. 353 din 28 Mai 1942
Conf. Personal

ARMATA 3-a

La Nr. 21.922/1942[1]

Am onoarea a vă face cunoscut că s'a luat măsura ca din Moghilev să fie evacuați 8000 evrei.

Din aceştea, primul lot de 4000 se evacuiază în prezent, al II-lea lot de 4000 se vor evacua începând Duminică 31 Mai 1942.

GUVERNATOR,
ss. E. Cercavschi[2]

*) Adnotare:
„29.V.942 Biroul 2 Răspuns la Marele Stat Major Secția 2 ss. indescifrabil"[3].

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 47.

1 Vezi documentul nr. 260.

2 Emanuel Cercavschi-Jelita (1879-1951), avocat şi funcționar român. Licențiat în Drept la Universitatea din Cernăuți. Funcționar în administrația austro-ungară (1902-1914); locotenent în rezervă în armata austro-ungară (din 1914), participant la primul război mondial. Capturat de trupele ruse, s-a înrolat în Legiunea română de Vânători Transilvăneni-Bucovineni cu gradul de căpitan, activând în această unitate până la repatrierea sa în 1920. Prim consilier şi şef al Biroului Prezidial din Cernăuți (1920-1922); prefect la Vijinița şi Storojineț (1922-1926); inspector general administrativ la Bucureşti (din 1927); secretar general în Directoratul Ministerial din Cernăuți (din 1929); secretar general al Ținutului Suceava (august 1938-septembrie 1940). Secretar general al Guvernământului Transnistriei, locțiitor al guvernatorului Transnistriei (19.08.1941-18.03.1944). Arestat la 10.09.1944, a fost acuzat de crime de război şi condamnat în 1945. Mort în detenție la 22.03.1951 în timpul anchetei Securității..

3 Armata a 3-a a comunicat în aceeaşi zi – 29.05.1942 – Marelui Stat Major, Secția II-a, conținutul notei Nr. 353 din 28.05.1942 a Guvernământului Transnistriei. AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1127, f. 46.

Documentul nr. 263

MARELE STAT MAJOR No. 42.071 din 31 Mai 1942
Secţia I-a
Biroul 7 Evrei

NOTĂ.

I. – Domnul MAREŞAL ANTONESCU prin directivele Nr. 5295 din 21 Aprilie 1942[1], referitoare la utilizarea evreilor la munca de folos obştesc, a ordonat să fie trimişi în Transnistria, la muncă grea sau în ghetouri:

- „Evreii care se sustrag dela muncă (prin înşelăciuni, cumpărări, intervenţii, etc.) împreună cu românii care se vor preta la astfel de acţiuni”.
- „Evreii care nu execută conştiincios serviciul de muncă”.
- „Evreii care vor avea relaţiuni intime cu sătencele”.

II. – Întrucât Guvernământul Transnistriei nu a răspuns care este regimul evreilor aflaţi acolo, deşi s’a intervenit în două rânduri, telegrafic, totuşi, s’au cules dela Secţia II-a următoarele informaţiuni referitoare la această chestiune[2]:

- Lagărele de evrei din Transnistria (sate, ferme izolate şi colhozuri) sunt supuse autorităţii Guvernământului Transnistriei.
- Paza lor este asigurată de jandarmi, Poliţia comunală (5-6 guarzi ucraineni înarmaţi) şi chiar şi evrei (un primar şi câţiva paznici neînarmaţi) acolo unde nu ajung efectivele reduse la jandarmilor şi guarzilor comunali.
- Ei nu au voie să părăsească localităţile (lagărele); cei care contravin, sunt consideraţi spioni în timp de război şi sancţionaţi ca atare.
- Hrana şi întreţinerea priveşte pe fiecare evreu.
- Higiena şi mijloacele de trai sunt deficiente.
- Guvernământul, în măsura nevoilor şi aptitudinilor lor fizice, îi întrebuinţează la muncile de folos obştesc.
- În general, evreii din Transnistria au un regim sever ce nu poate fi comparat cu acela al evreilor din ţară, încât trimiterea lor acolo echivalează cu o expulzare.

III. – În provincie şi mai ales în Capitală, evreii nu răspund la chemările făcute de către Cercurile de Recrutare, după cum se arată mai jos:

1. - Cercul de Recrutare Bucureşti atât prin chemările individuale cât şi prin comunicări prin ziare şi radio a chemat pe toţi evreii disponibili să se prezinte în zilele de 16 şi 17 Mai a.c. în scopul de a-i repartiza la detaşamentele de lucru pentru C.F. ordonate de Marele Stat Major.

- Deşi se contează pe un disponibil de aproximativ 4700 evrei, în ziua de 16 Mai s’au prezentat 29 evrei, iar în ziua de 17 Mai, 150 evrei.

2. - Cercul de Recrutare Bucureşti a constituit pentru nevoile pionierilor din Giurgiu un detaşament de 125 evrei. În ziua plecării s’au prezentat numai 80.

3. - Tot Cercul de Recrutare Bucureşti ne înaintează un tabel nominal cu 58 evrei care nu s’au prezentat la muncă, deşi li s’au trimis telegrame individuale.

1 Vezi documentul nr. 238.
2 Vezi în acest sens nota de serviciu din 29.05.1942 înaintată de Marele Stat Major, Secţia II-a Informaţii. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 40.

4. - Corpul 4 Armată raportează că Cercul de Recrutare Iaşi a întocmit 1500 de plângeri de dare în judecată la Curtea Marțială, pentru evreii care s'au eschivat dela muncă.

IV. – Pentru a executa ordinul domnului MAREŞAL şi a forța pe evrei să-şi schimbe atitudinea intolerantă aducându-i la realitate;

Secția I-a, roagă a se aproba:

a) - Trimiterea în Transnistria a celor 103 evrei din Bucureşti, a celor 1500 evrei din Iaşi dați în judecata Curții Marțiale, cât şi a celorlalți evrei care or cădea în aceiaşi culpă.

b) - A se interveni la Preşedinția Consiliului de Miniştri – prin raportul alăturat[1] - în sensul ca Guvernământul Transnistriei să fixeze, de urgență, localitățile unde trebuiesc internați.

c) - A se da un comunicat prin radio şi presă asupra măsurilor luate, publicându-se numele tuturor evreilor trimişi la muncă în Transnistria.

/ŞEFUL SECȚIEI I-a
LT. COLONEL, ss. Zamfirescu
Gh. Zamfirescu

Şeful Biroului 7 Evrei
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu[2]
Ilie Dumitrescu

*) Adnotări:
„2.6.42. Biroul 3 şi Justiție Colonel ss. Borcescu";
„1 IUNIE 1942. De acord. Trimiterea în Transnistria se va face atât a celui căzut în vină, cât şi a întregei familii. Domnul General Şef. General ss. Arhip";
„2 IUNIE 1942. Suntem în războiu. Evreii sunt mobilizați la muncă în timp de războiu. Ca orice mobilizat, care nu răspunde, vor suferi rigorile legilor de nesupunere la mobilizare sau dezertare. Judecați rapid şi pedepsiți, urmând ca pedeapsa să o execute în lagărele din Transnistria. General ss. Şteflea".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 21-22.

1 Nota Nr. 42.071 din 31.05.1942 adresată Preşedinției Consiliului de Miniştri de către Marele Stat Major, Secția I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 23.

2 Ilie Dumitrescu (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1916-1917). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Comandant al Colegiului Național Militar Nicolae Filipescu (10.11.1940-28.07.1941); comandant al Regimentului 52 Artilerie (28.07-18.09.1941); comandant al Regimentului 14 Artilerie (18.09.1941-25.05.1942); şef al Biroului Evrei din cadrul Secției a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (25.05.1942-31.12.1943); comandant al Regimentului 2 Artilerie Grea (31.12.1943-01.04.1944); ofițer în Secretariatul General al Ministerului de Război (01.04-30.06.1944); ofițer în Secția Adjutantură a Marelui Stat Major (din 01.07.1944). Căpitan (din 15.02.1925); maior (din 01.04.1936), locotenent-colonel (din 25.10.1941).

Documentul nr. 264

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
Bir. 10 3 Iunie 1942.

NOTĂ.

Cu un scurt istoric asupra situaţiei juridice a evreilor şi întrebuinţarea acestora la munca obligatorie.

I. – Până la 5 Decemvrie 1940, evreii au executat serviciul militar în aceleaşi condiţiuni ca şi ceilalţi cetăţeni ai ţării, Când prin Decretul Lege No. 3984/1940[1] s'a hotărât:

- Excluderea tuturor evreilor dela serviciul militar.

- Obligativitatea la plata taxelor militare şi prestarea muncii de folos obştesc (munca obligatorie) în beneficiul M.A.N. sau instituţiilor de Stat, judeţ sau comună.

II. – La data 2 August 1941 Domnul MAREŞAL ANTONESCU a transmis prin Marele Cartier General ordinul No. 207[2] prin care a hotărât întrebuinţarea în mod activ a tuturor evreilor din ţară la munca de folos obştesc (munca obligatorie).

- Ca urmare acestui ordin, munca obligatorie a evreilor s'a desfăşurat astfel:

a). - Ministerul Afacerilor Interne la data de 3 August 1941 a dat dispoziţiuni şi a trimis la muncă:

- 11.134 evrei în provincie.

- 5876 evrei în capitală.

Această situaţie a durat până la 6 August 1941 când, în urma unei conferinţe de la Ministerul Afacerilor Interne, întreaga chestiune a evreilor a fost predată Marelui Stat Major.

b). - Între 6 August 1941 şi 1 Ianuarie 1942, Marele Stat Major a întrebuinţat evreii la munci obligatorii în detaşamente de câte 500-2000 evrei, pentru nevoile armatei, C.F.R. şi celorlalte autorităţi de Stat, pe baza Instrucţiunilor No. 31.200 din 8.VIII.1941[3].

III. – Prin Decretul-Lege No. 3205/15.XI.1941[4] a luat fiinţă la Ministerul Muncii, Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă, asupra căruia au trecut, cu începere dela 1 Ian. 1942, următoarele atribuţiuni:

- Înfiinţarea, organizarea, încadrarea, conducerea şi controlul taberelor de muncă;

- Repartiţia evreilor la muncă;

- Stabilirea programului de muncă al taberelor, de comun acord cu departamentele interesate.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

3 Vezi documentul nr. 72.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 272 din 15.11.1941. Decretul-Lege Nr. 3205 din 14.11.1941, pentru înfiinţarea şi organizarea Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă Obligatorie de folos obştesc.

La Marele Stat Major a rămas însărcinarea de a da directive Inspectoratului de felul cum se utilizează evreii şi a controla munca obligatorie a evreilor.

Între 15 Martie şi 30 Mai, a funcţionat pe lângă Inspectoratul Taberelor de Muncă o comisie centrală de revizuire a tuturor evreilor de ambele sexe, liber profesionişti, a celor utilizaţi în întreprinderile civile sau comerciale, aparţinând persoanelor fizice sau juridice, cât şi a celor aflate la instituţiuni, asociaţii, fundaţiuni sau stabilimente de orice fel, hotărând pe acei evrei care sunt necesari să rămână în formaţiunile arătate mai sus.

IV. – Întrucât Inspectoratul Taberelor şi Coloanelor de Muncă a întâmpinat greutăţi şi n-a reuşit să organizeze taberele de muncă, Domnul Mareşal ANTONESCU prin Directivele trimise cu No. 5295/M. din 21 Aprilie 1942[1], a cerut Marelui Stat Major să înainteze propuneri referitoare la utilizarea prin concentrare a evreilor între 20 şi 40 de ani.

Pe propunerile înaintate Preşedinţiei Consiliului de Miniştri cu No. 82.089 din 30 Aprilie 1942[2], Domnul MAREŞAL ANTONESCU a pus următoarea rezoluţie comunicată cu ordinul No. 5587/M. din 7 Mai 1942[3]:

„CHESTIUNEA TREBUIE BINE STUDIATĂ ŞI PUSĂ LA PUNCT.

MARELE STAT MAJOR VA PREGĂTI ÎN CELE MAI MICI AMĂNUNTE ŞI ÎN MĂSURA ORGANIZĂRII VA TRECE LA EXECUŢIE”.

Începând dela 7 Mai 1942, Marele Stat Major a lucrat în spiritul Directivelor ordonate de Domnul MAREŞAL ANTONESCU şi în baza propunerilor trimise Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, astfel:

a). - S’au constituit în detaşamente de lucru a câte 500 evrei cu încadrare militară, circa 12.000 evrei la dispoziţia Direcţiei Generale a Drumurilor şi Direcţiei Superioare a Geniului.

- În curs de organizare încă 8000 de evrei la dispoziţia C.F.R.

b). - S’a elaborat – în legătură cu Ministerul Finanţelor – un Decret-Lege privitor la plata taxelor evreilor care sunt utilizaţi în diferite întreprinderi şi un alt Decret-Lege de taxele ce vor fi plătite de evreii scutiţi (bolnavii şi titraţii academici).

c). - S’au alcătuit alăturatele Instrucţiuni[4], în care sunt cuprinse normele ce trebuesc avute în vedere atât la organizarea diferitelor detaşamente cu evrei, cât şi la rezolvarea cererilor care vin dela autorităţi, instituţii, întreprinderi sau particulari.

V. – Secţia I-a roagă să binevoiţi a aproba:

- Comunicarea alăturatelor Instrucţiuni la toate departamentele ministeriale şi instituţiunile de stat, precum şi la Comandamentele din subordine.

- Difuzarea unui comunicat prin presă, în care să se arate situaţia actuală a evreilor care prestează munca obligatorie, precum şi atribuţiunile diferitelor organe militare, în ceea ce priveşte rezolvarea cererilor referitoare la scutiri sau repartizări de evrei.

1 Vezi documentul nr. 238.
2 Vezi documentul nr. 241.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 48-61.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. BORCESCU

Şeful Biroului 10 E.
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

*) Adnotări:
„15 IUNIE 1942 Secţia 1. Instrucţiunile vor fi trimise Domnului Mareşal pentru aprobare. Se vor culege ca să fie gata de tipărit. General ss. Şteflea”;
„21 IUNIE 1942. Secţia 1. Instrucţiunile au rămas la Domnul Mareşal. General ss. Şteflea”;
„Biroul 10 Colonel ss. Borcescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 307-309; fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 3-5.

Documentul nr. 265

MARELE STAT MAJOR
SECŢIA I-a
Bir. 7 E. 6 Iunie 1942

NOTĂ

Un denunţ anonim arată că în raza Cercului Recrutare Bucureşti, sunt unii evrei săraci şi bătrâni care muncesc încă din August 1941, iar alţii care n-au făcut nici o zi de muncă.

Sunt personal informat şi din alte surse despre existenţa situaţiunii arătate în alăturatul denunţ[1].

Faţă de această împrejurare, Secţia I-a este de părere că se impune:

- sau revizuirea tuturor scutirilor acordate,
- sau organizarea unui control sever şi permanent efectuat pe teren de delegaţi ai Cercului de Recrutare, împreună cu delegaţi ai C.C.R.

Acei care se vor dovedi că prin fraudă au dobândit scutiri, să li se anuleze conform ordinelor în vigoare, iar acei care au înlocuit asemenea fraude să fie imediat internaţi în lagăre, fără prejudiciul sancţiunilor penale, când s’au comis infracţiuni la codul penal.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. Borcescu

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 31.

Şeful Biroului 7 E.
Lt. Col. ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

*) Adnotare:
„- 8 IUNIE 1942. La dosar General ss. Arhip".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 30.

Documentul nr. 266

ROMÂNIA
PREŞEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA
URGENT

Bucureşti, 8 Iunie 1942
Nr. 2398/R.D.L.[1]

MARELE STAT MAJOR AL ARMATEI

Am onoare a vă comunica următoarele:

În urma ordinelor Dvs. în toate oraşele din țară au fost rechiziționați un număr important de evrei între 18-50 ani şi trimişi pentru muncă de folos obştesc în diverse tabere de muncă de pe întreg cuprinsul țării, inclusiv Basarabia şi Bucovina.

Trimiterea în taberele de muncă s'a făcut înainte ca cei rechiziționați să-şi fi putut îndeplini obligațiile rezultând din D.L. 3416/941[2] pentru recensământul locuitorilor având sânge evreesc.

Având în vedere gravele sancțiuni prevăzute de lege pentru cei ce nu-şi îndeplinesc aceste obligațiuni ca şi nevoia ca recensământul să dea rezultatele absolut exacte, este absolut necesar să se permită Centralei Evreilor să organizeze şi recenzarea acestor evrei.

Pentru a putea păşi la această organizare, trebue însă să ştim în prealabil unde se află taberele de muncă şi din câți oameni se compun ele.

Vă rugăm să ne comunicați de urgență următoarele date:

1. Locul, Localitatea, Județul, unde funcționează taberele de muncă în care se găsesc evrei, aflate în cuprinsul țării, inclusiv Basarabia şi Bucovina.
2. Titulatura taberei, adresa şi organul tutelar imediat al taberei.
3. Numărul evreilor din tabără.
4. Locul de origină al evreilor din tabără, de unde au fost aduşi, localitatea, județul.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Cabinet, cu Nr. 3920 din 08.06.1942.
2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 3416 din 16.12.1941 pentru recensământul locuitorilor având sânge evreiesc.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU REGLEMENTAREA
REGIMULUI EVREESC DIN ROMÂNIA
ss. Radu Lecca
Radu Lecca

*) Adnotări:
„8 IUNIE 1942 Secția I răspunde. General ss. Ştefleа”;
„9 IUNIE 1942 Biroul 7 Evrei Colonel ss. Borcescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2984, f. 51.

Documentul nr. 267

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a 11 Iunie 1942
Bir. 7 E.

NOTĂ

Conform ordinului Domniei Voastre verbal, de astăzi 11.VI. 942, am onoare a vă ruga să binevoiți a se interveni să se aprobe ca, în cel mai scurt timp, să se facă o razzie mixtă, executată de armată (toate trupele din fiecare garnizoană) şi organele de poliție, în întrega țară, pentru a cerceta situația tuturor evreilor în vârstă de 18 inclusiv-50 ani exclusiv.

Se impune această razzie pentru următoarele motive:

I/. Conform ordinului Marelui Stat Major Nr. 33.911 din 12 Mai 1942[1], trebuia ca de o lună de zile Comandamentul 2 Teritorial, prin Cercul Recrutare Bucureşti să constituie 14 detaşamente a 500 evrei care să fie folosiți pentru munca manuală la căi ferate şi drumuri.

În prezent, cu toate comunicatele date de către Cercul de Recrutare Bucureşti, prin ziare şi radio, nu s’au prezentat, până azi, 11 Iunie 1942, decât 107 evrei.

Aproape aceiaşi situație se prezintă şi pentru provincie.

II/. Timpul trecând, toate lucrările de căi ferate şi drumuri vor suferi mari întârzieri, spre dauna economiei naționale.

Un astfel de exemplu îl oferă situația căii ferate Nehoiaşi şi Depozitul Materiale-Găeşti, cărora nu li s’a putut trimite nici un evreu la lucru, până în prezent.

III/. Organizarea razziilor se va face pe garnizoane, de comun acord cu organele poliţieneşti iar în Capitală de către Comandamentul Militar al Capitalei şi Prefectura Poliției Capitalei.

Aceste razzii se vor face nu numai pe străzi, ci mai ales în locuințele evreeşti şi în cartierele locuite în majoritate de către evrei, începând dela ora 3, în ziua ordonată.

IV/. Pentru provincie, garnizoanele respective vor lua legătura, în prealabil, cu comandanții Cercurilor de Recrutare ca de comun acord să stabilească cari anume evrei

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

sunt scutiți de munca de folos obștesc, și cari anume urmează a fi luați pentru a presta această muncă.

Pentru București, Comandamentul Militar al Capitalei, va lua legătura cu Comandamentul 2 Teritorial.

V/. Cei găsiți după triere, în neregulă, vor fi luați și trimiși:

- în provincie, la locul stabilit de către Comandantul garnizoanei, de preferință, în cazarme.

- în București, la Batalionul 2 Ad-tiv.

Imediat după această operație:

- Cercurile de Recrutare, prin delegații săi, îi constituie în detașamente pentru executarea muncii de folos obștesc, conform ordinelor în vigoare și celor vinovați li se vor aplica sancțiunile prevăzute în Statutul Militar al Evreilor.

Cercurile de Recrutare cari nu au de organizat detașamente de lucru, vor reține evreii care se încadrează la munca de folos obștesc, până vor primi ordine dela Marele Stat Major, prin Comandamentele Teritoriale respective.

Pe timpul cât sunt reținuți în cazărmi, până se va decide asupra locului unde vor fi trimiși la lucru, hrana va fi asigurată de către familiile respective.

Numărul lor va fi raportat telegrafic Marelui Stat Major, prin Comandamentele Teritoriale.

VI/. Pregătirea și organizarea acestei razzii se va face în cel mai mare secret.

Data execuției razziei se va ordona de către Marele Stat Major și razzia va dura numai o singură zi.

VII/. Comandamentele Teritoriale vor raporta Marelui Stat Major, în 48 ore, rezultatul acestor razzii, iar pentru București, acest rezultat va fi raportat de către Comandamentul Militar al Capitalei.

ȘEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
Borcescu

Șeful Biroului 7 E.
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

*) Adnotări:
„11 IUNIE 1942. Această notă este făcută din ordinul meu, deoarece nu se pot constitui Detașamentele de Evrei. Fiind o operațiune în toată țara, cred că este bine să se ia aprobarea Domnului Mareșal. Domnul General Șef al Marelui Stat Major este rugat să hotărască. General ss. Arhip";
„11 IUNIE 1942. Nu aprob propunerea. Cercurile de Recrutare au evidența lor deci: - să le trimită ordine de chemare; - să-i urmărească". General ss. Șteflea";
„11 IUNIE 1942. Să vină șeful Biroului pentru a lua ordine. General ss. Arhip".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2954, f. 44-45.

Documentul nr. 268

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10 11 Iunie 1942

NOTĂ

În urma inspecției ordonate de către Domnul General Subşef al Marelui Stat Major, efectuată în ziua de 11 Iunie a.c., la detaşamentele de evrei din Bucureşti, repartizați pentru muncă, s'au constatat următoarele:

1. Efectivul prezent găsit la lucru este în general sub 50%, din efectivul repartizat (tabelul anexă)[1].

2. Controlul prezenței evreilor nu este efectuat riguros la toate autoritățile. Ex: Inspect. Tabere de Muncă şi Primăria T. Vladimirescu.

3. Lucrul se face pe echipe, la mari distanțe, fără supraveghere, ceea ce reduce randamentul şi împiedică posibilitatea de control. Ex: Inspect. Taberelor de Muncă, Ministerul Economiei Naționale (Dir. Terenurilor Virane).

4. Un mare număr de dezertori, lipsă la apel şi absenți nejustificați (tabel anexă).

5. La autoritățile unde se lucrează pe echipe de schimb, nu au fost găsite programe de lucru şi tabele nominale pe echipe. Ex: Inspect. Taberelor de Muncă şi Centrul de Recuperarea Efectelor R. 21. I.

6. Din efectivul repartizat pentru munci, unor evrei li s'a schimbat destinația fiind, parte repartizați la alte întreprinderi, altora încredințându-li-se spre cultivare cu zarzavaturi diferite grădini sau locuri virane, devenind astfel scutiți de muncă (raportul Cpt. Milcu Ioan[2]).

7. Au fost găsiți evrei întrebuințați în birouri (Primăria Tudor Vladimirescu) sau trimişi la lucru la diferiți funcționari în loc să fie prezenți pe şantierul de lucru. (Ex: Inspect. Tabere de Muncă şi Primăria Municipiului Bucureşti).

ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
Borcescu

Şeful Biroului 10.
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2954, f. 4.

2 Ioan H. Milcu (1906-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1925-1927). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1927). În 1944 era încadrat în cadrul Regimentului 26 Infanterie. Sublocotenent (din 01.07.1927); locotenent (din 10.05.1931); căpitan (din 10.05.1938).

*) Adnotări:
„4/i";
„12 IUNIE 1942. Este o risipă de oameni şi o lipsă de seriozitate la lucru. Propun să se revizuiască lista şi să se se formeze din ei detaşamente de lucru. Domnul General Şef al Marelui Stat Major să hotărască. General ss. Arhip";
„12 IUNIE 1942. Secţia I. Tot ce s'a găsit se va comunica tuturor Cercurilor de Recrutare. Comandamentelor Teritoriale şi autorităţilor în cauză, prezentat un ordin circular, arătând că controlul s'a făcut din ordinul Domnului Mareşal. General Şef ss. Şteflea".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2954, f. 4.

Documentul nr. 269

GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
Nr. 238[1] Cernăuţi, în 12 Iunie 1942

Preşedinţia Consiliului de Miniştri
Cabinetul B.B.T.
SECRET

La No. 882/1942[2]

Am onoare a face cunoscut următoarele date cu privire la evacuarea evreilor din Provincia Bucovina:

a/. Din oraşul Cernăuţi:

În ziua de 7 iunie 1942, s'au evacuat din oraşul Cernăuţi, evreii notaţi în Anexa No. 1.

Operaţiunea evacuării s'a făcut astfel:

Biroul 2 al Guvernământului la 7 Mai 1942 a înaintat Primăriei Municipiului Cernăuţi iar la 2 Iunie 1942 Inspectoratului de Poliţie, tabele nominale de evreii care urmează să fie evacuaţi.

Criteriul de evacuare – a fost să plece în primul lot: indezirabili, suspecţii şi acei care s'au sustras de la ultima revizuire şi au avut autorizaţii cu dungă.

În noaptea de 6-7 Iunie s'au constituit 250 echipe de evacuare formate din:
- un funcţionar, delegatul Guvernământului
- un elev jandarm; şi
- un delegat al poliţiei.

A fost o acţiune simultană între Poliţie şi Primărie.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 1024 din 16.06.1942.
2 Prin ordinul Nr. 882/1942 din 22.05.1942 Cabinetul civil pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, din cadrul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, solicita Guvernământului Provinciei Bucovina date săptămânale cu privire la numărul evreilor evacuaţi, data evacuării, localitatea de destinaţie, itinerarul, mijloacele de evacuare şi măsurile de pază ale convoaielor de evrei evacuaţi. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 207-208.

Agentul Poliției – a avut misiunea de a ridica pe evreii evacuabili – conducându-i la centrul de colectare format de armată, iar de acolo la terenul de evacuare „Macabi".

Delegatul Guvernământului şi elevul jandarm au avut misiunea administrativă, de a lua în primire, inventaria şi sigila locuințele cu bunurile rămase de la evreii evacuați, încheind procese-verbale, pe care le-au predat Primăriei Municipiului Cernăuți. /Anexa No.2./[1]

Operațiunea evacuării a început la ora 4 dimineața, iar la ora 9.30 – toți evreii evacuabili se aflau pe terenul „Macabi".

În acest loc s'a efectuat:

- schimbul Leilor în R.K.K.S. la paritatea de 60 Lei un R.K.K.S şi
- evaluarea obiectelor prețioase şi plata sumei respective în R.K.K.S.

La percheziția făcută evreilor – după efectuarea operațiunii de schimb, s'au găsit lei şi obiecte prețioase care au fost confiscate, iar valoarea lor s'a făcut venit la stat.

Operațiunea aceasta s'a făcut de 4 comisiuni formate din:

- delegatul Guvernământului – un subdirector
- delegatul Administrației Financiare, controlor sau şef de serviciu
- secretar /funcționar de birou/

şi sub directa supraveghere a Administratorului Financiar al Județului Cernăuți.

Obiectele prețioase au fost evaluate de un expert trimis de Ministerul de Finanțe din Bucureşti.

În situația Anexă No. 3[2] se arată rezultatul acestei operațiuni.

Primăria Municipiului Cernăuți a distribuit fiecărui evreu pâinea necesară pe trei zile, pe numărul membrilor din familie.

Evreii au fost îmbarcați într'o garnitură de tren care a plecat spre Moghilău din gara Grădina Publică, la ora 1.10 în ziua de 8 Iunie 1942. Garda trenului a fost compusă dintr-un ofițer, 2 subofițeri, şi 20 grade inferioare din Regimentul 8 Vânători.

Spiritul de umanitate a predominat în executarea acestei operațiuni.

b/. Din județele Provinciei:

În aceeaşi zi s'au evacuat şi evreii din județele Provinciei Bucovina /Anexa No. 4/.

Evreii au fost aduşi la Cernăuți în ziua de 5 Iunie 1942 şi internați până la 7 Iunie în lagărul Sadagura /jud. Cernăuți/

Evacuarea s'a făcut de prefecții județelor respective.

c/. Din oraşul Dorohoi:

În ziua de 11 Iunie 1942 s'a evacuat primul lot de evrei aflați în oraşul Dorohoi /Anexa No. 5/

Operațiunea evacuării s'a executat de prefectul județului Dorohoi cu concursul organelor locale de poliție, jandarmi şi armată.

În acest transport au intrat şi evreii prevăzuți cu adresa Dvs. No. 5469/1942[3].

d/. Evreii din Cernăuți şi Dorohoi au fost evacuați la Moghilău /Transnistria/.

1 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 199-203.

2 Nu se publică. Astfel, un număr de 646 de evrei au efectuat schimbul Lei-R.K.K.S.; suma schimbată s-a cifrat la 6.604.350 Lei-110.072,50 R.K.K.S.; suma plătită pentru bijuterii şi obiecte prețioase s-a cifrat la 194.880 Lei-3248 R.K.K.S.; suma confiscată de la evreii deportați s-a cifrat la 636.468 Lei. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 204.

3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

e/. Guvernământul Transnistriei /Comisia de triaj/ cu adresa No. 29 din 11 Iunie 1942[1], a confirmat de primirea evreilor evacuați și prevăzuți la punctele a. și b.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL,
ss. Calotescu
C. Calotescu

*) Adnotare:
„Biroul 1/Dosarul 10. Notă pentru Domnul Mareşal ss. indescifrabil".

PROVINCIA BUCOVINA
Cabinetul Militar Anexa Nr. 1
SECRET

SITUAȚIA NUMERICĂ
de evreii evacuați la data de 8 Iunie 1942 din Municipiul Cernăuți.

	Evacuați			**Total general**
	Bărbați	**Femei**	**Copii**	
Municipiul Cernăuți Total	**619**	**691**	**395**	**1705**

Șeful Bir. 2.
Maior, ss. Marinescu[2]

PROVINCIA BUCOVINA
Cabinetul Militar Anexa Nr. 4
SECRET

SITUAȚIA NUMERICĂ
de evreii evacuați din județele arătate mai jos la data de 8.VI 1942..

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
2 Stere C. Marinescu (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Director al Cabinetului Militar al Guvernatorului Bucovinei (1941-1943), calitate în care este responsabil de persecutarea şi deportarea în Transnistria a evreilor din Bucovina; comandant al Regimentului 4 Dorobanți (1944-1945). Arestat la 26.03.1945, a fost judecat şi condamnat de către Tribunalul Poporului la 22.05.1945 la moarte, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii pentru „crima de dezastrul țării prin săvârşirea de crime de război". Ulterior pedeapsa i-a fost comutată în muncă silnică pe viață. A trecut prin închisorile Aiud, Jilava, Făgăraş, Craiova, Gherla, fiind eliberat la 16.04.1964. Căpitan (din 01.07.1927); maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 20.03.1943).

JUDEȚUL	Evacuați			Total
	Bărbați	Femei	Copii	
CÂMPULUNG	16	13	7	36
HOTIN	3	5	5	13
STOROJINEȚ	3	2	2	7
SUCEAVA	2	2	1	5
RĂDĂUȚI	8	5	2	15
	32	27	17	76

Şeful Bir. 2.
Maior, ss. Marinescu

PROVINCIA BUCOVINA
Cabinetul Militar — Anexa Nr. 5
SECRET

SITUAȚIA NUMERICĂ
de evreii evacuați la data de 11 Iunie 1942 din Dorohoi.

	Evacuați			Total general
	Bărbați	Femei	Copii	
Dorohoi Total	176	70	62	308

Şeful Bir. 2.
Maior, ss. Marinescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 196-198, 205-206..

Documentul nr. 270

MARELE STAT MAJOR — Nr. 46.994 din 16 Iunie 1942
Secția I-a
Bir. 7 E.

NOTĂ

I. – Executarea ordinului Domnului Mareşal Antonescu de a se forma detaşamente de lucru, de evrei pentru C.F. şi drumuri, etc., întâmpină numai o singură, dar foarte mare piedică:

Neprezentarea evreilor la Cercurile de Recrutare cu toate că s’au dat ordine de chemare individuale şi anunțare, prin ziare şi radio, în acest sens, iar atunci când s’a putut organiza un detaşament, mulți evrei, dezertează.

Comandamentele Teritoriale şi Cercurile de Recrutare raportează adesea asemenea cazuri, după cum urmează:

1/. Comandamentul 3 Teritorial cu Nr. 27.256 din 30.V.942[1], raportează ca Cercul de Recrutare Covurlui a organizat un detaşament de 225 evrei, în care 35 au fugit, din care au fost prinşi numai 14.

2/. Corpul 4 Armată cu Nr. 18.764 din 9.V.942[2], raportează acelaşi lucru, adăugând că la Curtea Marţială sunt 1500 procese ale evreilor, care se sustrag dela munca obligatorie.

3/. Corpul 5 Armată cu Nr. 10.682 din 26.V.942[3], raportează că 108 evrei au părăsit localitatea Tg. Neamţ, fără urmă.

4/. Comandamentul 6 Teritorial cu Nr. 33.995 din 1.V.942[4], raportează că din detaşamentul de lucru Nr. 17, au fugit 102 evrei, în ziua de 7.VI.1942.

5/. Domnul Colonel Mardari[5] mi-a comunicat că în Huşi, din circa 1000 evrei, au părăsit localitatea, fără urmă, circa 600 de evrei.

6/. Cercul Recrutare Bucureşti nu poate să aranjeze detaşamentele de lucru, deoarece evreii nu se prezintă la Cercul de Recrutare.

7/. Secţia II-a din Marele Stat Major cu Nr. 213.899 din 4.VI.942[6], trimite Secţiei I-a o notă de un evreu „Leib”[7] repartizat Muzeului Militar Bucureşti, care pentru bani, încearcă să aducă alţi evrei, la acel Muzeu.

8) Comandamentul 2 Teritorial cu Nr. 392.608 din 31.V.942[8] raportează cazul evreului Rosenberg[9], din Bucureşti, care se sustrage dela muncă.

Din cazurile arătate mai sus, rezultă o situaţie îngrijorătoare în ceea ce priveşte organizarea şi executarea muncii obligatorii, cercurile de recrutare neputând face faţă acestei probleme, atât din lipsă de personal, cât şi din lipsă de sancţiuni imediate.

II. – Domnul Mareşal ANTONESCU, prin directivele Nr. 5295/M din 21.IV.942[1], ordonă să fie trimişi în Transnistria evreii care nu execută conştiincios munca sau se sustrag dela muncă prin înşelăciuni, cumpărări, intervenţii etc.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
5 Socrat Mardari (1894-1954), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1912-1914) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Şef al Casei Militare Regale (20.02.1941-26.05.1942); subşef al Marelui Stat Major (27.05.1942-14.02.1943, 01.09.1943-19.03.1945); şef al Eşalonului I Operativ al Marelui Cartier General (08.08.1942-14.02.1943); comandant al Şcolii Superioare de Război (15.02-31.08.1943); la dispoziţia Ministerului de Război (20.03-01.04.1945); comandant al Comandamentului de Etape nr. 2 (01.04-20.05.1945); trecut în rezervă la 09.08.1947. Arestat de autorităţile comuniste la 08.04.1948, a fost condamnat în acelaşi an la 7 ani închisoare, sub învinuirea de „crimă de participare la organizaţii de tip fascist, politice şi militare”. Moare în detenţie, în penitenciarul Aiud, la 09.02.1954. Locotenent-colonel (din 15.04.1933); colonel (din 24.01.1938); general de brigadă (din 20.03.1943).
6 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
7 Nu a putut fi identificat.
8 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
9 Nu a putut fi identificat.

Prin ordinul Nr. 5999/M din 30.V.942, anexat[2], Domnul Mareşal repetă în rezoluție că toți evreii care se sustrag să fie trimişi în lagăr în Transnistria, automat.

Hotărârea Domnului Mareşal ANTONESCU este o măsură de ordin administrativ, care se operază fără nici o formalitate juridică şi care are rostul de a exemplifica imediat reprimarea infracțiunilor.

În baza acestei măsuri s'au evacuat anul trecut evreii din Basarabia şi Bucovina şi în prezent se evacuează pe Bug, un nou lot de circa 8000 de evrei din Cernăuți.

III. – Pe nota Secției I-a, Nr. 42.071 din 31.V.942[3], Domnul General Şef, a pus rezoluția ca evreii să execute pedeapsa în lagărele din Transnistria, după ce în prealabil vor fi judecați de Curțile Marțiale.

IV. – Întrucât aplicarea acestei măsuri pe cale judecătorească, durează mult timp, Curțile Marțiale fiind supra aglomerate de procese;

Secția I-a roagă cu insistență să binevoiți a aproba:

a) aplicarea pedepsei cu trimiterea în Transnistria, pe cale administrativă a evreilor care se sustrag dela munca obligatorie, cât şi a familiilor lor, realizând astfel de pe o parte dezideratul Domnului Mareşal (trimiterea automată în Transnistria) şi pe de altă parte, un exemplu tare pentru evreii care nu înțeleg să se integreze în cadrul muncii obligatorii care le-a fost oferită în schimbul serviciului militar.

b) publicarea unui comunicat la radio şi presă asupra măsurilor luate, publicându-se numele primului lot de evrei trimişi în lagărele de muncă din Transnistria.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 19-20.

1 Vezi documentul nr. 238.
2 Vezi documentul nr. 252, p. 529, nota nr. 2.
3 Vezi documentul nr. 263.

Documentul nr. 271

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
B. 10.

Nr. 51.999 din 16 Iunie 1942

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
către
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Curtea Militară de Casare şi Justiție

Potrivit hotărârii Domnului Mareşal Antonescu, şi în conformitate cu Statutul Evreilor, toți evreii între 18-50 ani datorează muncă obligatorie, în interes național.

Cum unii din cei chemați, s'au prezentat cu mari întârzieri, sau nu s'au prezentat de loc, Marele Stat Major a ordonat Cercurilor de Recrutare trimiterea imediată, în judecata Curții Marțiale, a evreilor vinovați de neprezentare la chemarea pentru muncă obligatorie.

Pentru ca această acțiune represivă să se facă simțită cât mai neîntârziat asupra evreilor vinovați, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune ca inculpații evrei, din categoria de mai sus, să fie judecați de Curțile Marțiale, cu precădere.

Subşeful Marelui Stat Major
General,
I. Arhip

Şeful Secției I-a
Colonel,
Borcescu

*) Adnotare:
„Din oficiu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2954, f. 46.

Documentul nr. 272

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
SECRETARIATUL GENERAL
„CABINETUL PENTRU BASARABIA,
BUCOVINA ŞI TRANSNISTRIA"

NOTĂ
1942, luna Iunie, ziua 18

Sumar:
Date cu privire la evacuarea evreilor
din provincia Bucovina.

În primul lot au plecat indezirabilii şi acei care s'au sustras de la ultima revizuire.

Bunurile, rămase de la evrei, au fost luate în primire de echipele de evacuare care au inventariat şi sigilat locuinţele, întocmind procese verbale.

Sumele de bani, care au fost declarate de evrei, au fost schimbate în R.K.K.S. la paritatea de 60 lei=1 R.K.K.S., cele nedeclarate, precum şi obiectele preţioase, care au fost găsite la percheziţia făcută, au fost confiscate, iar valoarea lor s'a făcut venit la stat.

Obiectele preţioase au fost evaluate de comisiuni, plătindu-se sumele respective în R.K.K.S.

Evreii au primit pâine pe trei zile, fiind apoi îmbarcaţi în tren spre Moghilău.

Guvernământul Provinciei Transnistria a confirmat primirea evreilor.

Spiritul de umanitate a predominat această operaţiune.

Numărul evreilor evacuaţi a fost:

Din oraşul Cernăuţi în ziua de 8 iunie:

Bărbaţi	Femei	Copii	Total
619	691	395	1705

Din judeţele Câmpulung, Hotin, Storojineţ, Suceava şi Rădăuţi, evreii au fost aduşi în ziua de 5 Iunie la Cernăuţi şi internaţi până în ziua de 7 Iunie în lagărul Sadagura, iar în ziua de 8 Iunie au fost evacuaţi.

	Bărbaţi	Femei	Copii	Total
Câmpulung	16	13	7	36
Hotin	3	5	5	13
Storojineţ	3	2	2	7
Suceava	2	2	1	5
Rădăuţi	8	5	2	15
	32	27	17	76

Operaţiunea s'a făcut de prefecţii respectivi.

Din oraşul Dorohoi, în ziua de 11 iunie au fost evacuaţi:

	Bărbaţi	Femei	Copii	Total
Dorohoi	176	70	62	308

În total au fost evacuaţi:

Bărbaţi	Femei	Copii	Total
827	788	474	2089

Schimbul leilor şi evaluarea obiectelor preţioase:

Suma schimbată în Lei...	6.604.350
Suma plătită pentru bijuterii şi obiecte preţioase...	194.880
Suma confiscată făcută venit la Stat...	636.468
Diferenţa de schimb rezultată din cauză că n'a fost monedă divizionară potrivită şi care urmează a se vărsa la Stat...	34.529

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 218-219.

Documentul nr. 273

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIUNEA ADMINISTRAȚIEI

34.554 18. IUN. 1942

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
prin
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Civil-Militar B.B.T.
BUCUREŞTI

La adresa dvs. Nr. 49.364/1942[1],

Avem onoare a vă face cunoscut că, pentru evreii cari se sustrag dela M.F.O. sau cari sabotează diferite întreprinderi etc, s'a înființat lagărul dela Slivina județul Oceacov unde se vor putea interna cu începere dela sfârşitul lunei Iunie 1942.

GUVERNATOR,
ss. E. Cercavschi

DIRECTOR,
ss. Oct. Gheorghiu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 351.

Documentul nr. 274

CERCUL DE RECRUTARE BUCUREŞTI

Memoriul
asupra
chestiunii evreieşti

A. Introducere.

1. Prin punerea în aplicare a D.L. No. 3984 din 5 Decembrie 1940, publicat în M.Of. No. 287 din 5 Dec. 1940[2], a luat naştere chestiunea evreiască.

Acest D.L. cuprinde 15 articole şi se referă numai la „Statutul Militar al evreilor", statuând situația lor militară, până la apariția unui regulament care va dezvolta dispozițiunile acestui D.L.

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 352+verso..

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

Ca urmarea a apariţiei acestui D.L. şi în special pe baza art. 11 din D.L., toţi evreii s'au şters din controalele armatei şi au fost vărsaţi Cercurilor de Recrutare pentru a fi înscrişi într'un „registru special de control al evreilor".

Înscrierea tuturor evreilor ale căror forme ne soseau de la unităţile armatei, nu s'a putut face la timp pentrucă nici M.A.N., nici M.St.M. nu ne-a pus la dispoziţie imprimatul necesar şi nici modelul de imprimat.

Cauzele acestei neînscrieri se datoresc faptului că toată lumea a crezut să simpla apariţie a D.L. No. 3984/1940 – menţionat mai sus – este suficientă şi că se rezolvă chestiunea evreiască.

Totuşi această scăpare are scuza că schimbarea cu totul a obligaţiunilor militare pentru evrei, a găsit forurile superioare nepregătite pentru rezolvarea acestei chestiuni.

Normal şi logic ar fi fost ca înainte de apariţia D.L. No. 3984/1940 să se fi luat toate măsurile, fie prin ordine, fie prin instrucţiuni, întocmindu-se din vreme toate imprimatele şi tot ce trebuia pentru ca odată apărut D.L. No. 3984, Cercurile de Recrutare să poată păşi nestingherite la executarea lui.

2. După aproape două luni dela apariţia D.L. No. 3984/1940, la 21 Ianuarie 1941 apare D.L. No. 132 publicat în M.Of. din 21 Ianuarie 1941 „Asupra taxelor militare datorate de evrei"[1].

Prin acest D.L. se stabileşte în amănunt mecanismul de aplicare a taxelor militare asupra evreilor „a căror obligaţiuni premilitare şi militare se transformă în obligaţiuni fiscale şi obligaţiuni de muncă, potrivit prevederilor D.L. privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România, din 9 August 1940[2], D.L. No. 3984/1940 relativ la statutul militar al evreilor şi prezentului D.L. /132 art. 1/".

După ce prin art. 1-6 inclusiv se stabilesc „cine sunt supuşi taxelor militare", „quantumul taxelor militare", la art. 7 se prevede că „taxele militare fixe şi proporţionale se stabilesc anual pe baza comunicărilor Cercurilor de Recrutare, a declaraţiunilor făcute de imposabili şi obligaţi solidar şi a constatărilor organelor fiscale".

La art. 8 din acelaşi D.L. urmează obligaţiunea categorică pentru Cercurile de Recrutare şi Inspectoratul de P.P. de a comunica Administraţiilor de Constatare prin tablouri nominale extrase din tabelele de recensământ şi din registrele speciale de evidenţă şi control, împreună cu toate datele necesare identificării, tuturor persoanelor supuse taxelor militare.

Această dispoziţie categorică a fost executată în parte pentru contig. 1940-1941-1942-1943 /prezentăm registrele/[3].

Pentru ceilalţi evrei nu s'a putut executa pentru că nici până la această dată M.A.N. sau M.St.M. nu ne-a pus la dispoziţie imprimatul sau modelul de imprimat, necesar întocmirei registrelor speciale de evrei.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

3 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

La fel ca şi la punctul No. 1. aceeaşi lipsă de coordonare între autorităţi – căci dacă se dădea sau se lua din timp măsuri pentru confecţionarea registrelor speciale evrei şi se punea la dispoziţie personalul necesar înscrierilor în registrele speciale – lucrarea aceasta s'ar fi putut face la timp.

3. Abia după 7 luni apare D.L. No. 2030 publicat în M.Of. No. 164 din 14 Iulie 1941[1] relativ la statutul militar al evreilor cu anexele de imprimate prevăzute de art. 12 din acest D.L.

Din acest fapt – arătat la punctul 3 – reese clar cât timp a trebuit forurilor superioare ca să pună la punct întreaga chestiune evreiască – în ce priveşte obligaţiunile militare – ca să se deducă în mod logic că Cercurile de Recrutare şi în special C.R. Bucureşti, cu cea mai mare populaţie evreiască dintre C.R. din Ţară, nu i se poate aduce nici-o vină, pentru că astăzi încă nu este în situaţia de a răspunde precis, care este activitatea de muncă obligatorie – fie în natură sau în bani – a tuturor evreilor ce domiciliază pe raza Municipiului Bucureşti sau îi are înscrişi la registrele speciale.

În concluzie la capitolul „Introducere" trebuie remarcat următoarele:

- Chestiunea evreiască a fost soluţionată treptat şi descusut – fără coordonare între autorii D.L. arătate mai sus.

- Totul s'a făcut repede, fără o pregătire temeinică şi fără a se lua avizul executanţilor acestor D.L.

- Nu s'a pus la dispoziţie la timp material, local şi personalul necesar, pentru aducerea la îndeplinire a tuturor dispoziţiunilor prevăzute în cele trei D.L. /3984, 132, 2030/.

- Nu a existat dela început /apariţia D.L. 3984/ un singur organ de conducere pentru chestiunea evreiască.

- Nu s'a aplicat cel mai bun procedeu, acela de a cere satisfacerea tuturor obligaţiunilor evreilor – isvoare din cele trei D.L. – prin Comunitatea Evreilor şi apoi prin Centrala Evreilor.

Acest mod de procedare ar fi simplificat foarte mult toate tatonările, scăpările şi ar fi evitat orice favor pentru evrei şi ar fi evitat în special – din cauzele arătate mai sus – posibilitatea lor de a se sustrage sistematic dela muncă, taxe, etc. etc., ce o fac întotdeauna cu bună ştiinţă, şi mai ales cu rea voinţă.

Dacă toate sarcinile şi obligaţiunile impuse evreilor ar fi fost cerute Comunităţilor Evreilor din România şi mai târziu prin transformarea în „Centrala Evreilor din România", Statul român nu ar fi avut niciodată vreo greutate în aplicarea acestor D.L.

Spre exemplu: M.A.N. sau M.St.M. în raport de lucrările ce ar fi avut de executat, ar fi socotit că are nevoie de 800.000 zile de muncă, într'un an.

Acest număr de zile de muncă obligatorie l-ar fi cerut „Comunităţii Evreilor din România" astăzi „Centrala Evreilor din România", care dacă nu punea la dispoziţie – după criteriile ei – această mână de lucru, era sancţionată imediat prin chiar membri conducători ai acelei comunităţi, „Centrala", sau i se punea obligaţiunea de a transforma în bani numărul de zile de muncă pe care nu l-ar fi putut realiza. Orice procedee sau

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

soluții s'ar preconiza, singurul este acela de a cere totul numai prin organul de conducere al evreilor din România.

Aceasta – după o experiență de aproape doi ani – este cel mai bun şi cel mai eficace şi în acelaşi timp cel mai drept, pentrucă prin el contactul între masa evreilor şi Autoritățile Române – fie ele superioare, sau de execuție – este înlăturat şi deci la fel de posibilitățile de îngăduință, favoritism, etc. etc. sunt înlăturate deasemenea definitiv.

- Ceiace trebuie reținut, fapte care vă rugăm respectuos a le accentua cu toată greutatea şi tăria, este că întregul personal al Cercului, desvoltă o activitate – din zi şi până în noapte – fără ca această activitate să-şi dea roadele dorite, dacă nu se păşeşte imediat la înlăturarea greutăților expuse mai sus, şi în special de a se aproba propunerea ca toate obligațiunile evreilor – de orice natură ar fi ele – să li se ceară prin organul lor de conducere, „Centrala Evreilor din România".

Acest procedeu este aplicat şi în străinătate, în Germania.

B. Haosul evidenței evreilor.

Evidența evreilor este o operațiune ce decurge din aplicarea celor trei D.L. 3984, 132, 2030, cu condițiunea absolută ca organele superioare să fi pus la dispoziția C.R.B., din vreme şi în timp util, imprimatele cât şi personalul necesar pentru înscrierea tuturor evreilor aflați pe raza Municipiului Bucureşti şi comunelor sale suburbane; astăzi avem înscrişi 26.100 evrei.

Această primă cauză este cea mai importantă şi ea a adus la situația actuală. În plus, trebuie remarcate şi cele de mai jos:

- Evreii nefiind înscrişi în registrele speciale, orice repartizare a lor la munca obligatorie, nu se putea opera în scripte, deci evidența lor nu s'a putut ține decât după înscriere, adică după ce M.A.N. şi M.St.M. s'a hotărât asupra modelului de imprimat şi după ce ne au fost puse la dispoziție registrele speciale necesare.

- Pasivitatea şi reaua voință a evreilor este una din cauzele care au dus la situația actuală, chiar dacă aveam din vreme şi în timp util imprimatele şi personalul necesar pentru înscrierea lor. Şi astăzi se găsesc evrei neînscrişi în registrele speciale, deşi aceştia trebuiau să o facă de un an şi jumătate de când au apărut treptat cele 3 D.L.

- Înainte de apariția D.L. No. 2030 /regulamentul statutului militar al evreilor/ Ministerul Afacerilor Interne prin Prefectura Poliției Capitalei a luat asupra sa concentrarea şi repartizarea la munca obligatorie a tuturor evreilor între 18-50 ani, după ce în prealabil la cursul lunei Iulie 1941, la Subsecretariatul de Stat al Ministerului Afacerilor Interne au fost mai multe conferințe, prin care s'a căutat să se ajungă la o soluție pentru trimiterea la munca obligatorie a evreilor. La aceste conferințe prezidate de decedatul General Popescu Ioan, fost Subsecretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne pe acea vreme, a luat parte însuşi Subsecretarul de Stat al Ministerului Muncii, Dl. Dr. C. Dănulescu[1], împreună cu Secretarul General Dl. Dr. S. Băcescu[1], Colonelul

1 Constantin Dănulescu (1897-1953), medic şi om politic român. Studii la Facultățile de Medicină din Bucureşti (1928) şi Paris; medic radiolog la Spitalul Brâncovenesc şi medic şef la Casa de Ajutor P.C.A. din Bucureşti. Subsecretar de Stat la Ministerul Muncii, Sănătății şi Ocrotirii Sociale (12.07.1941-24.06.1943). În calitate de fost demnitar în guvernul mareşalului Ion Antonescu a fost pus sub acuzare, judecat şi condamnat în contumacie de Tribunalul Poporului la 17.05.1946 la temniță grea pe viață, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii. Până la decesul său s-a ascuns sub numele de Constantin Predescu în Transilvania, în zona Gilău.

Obogeanu[2], delegatul Subsecretariatului de Stat al Înzestrării Armatei, maiorul Niculescu[3] delegatul M.St.M., un delegat al Ministerului Economiei Naționale etc.

În acelaşi timp premilitarii evrei au fost luați la munca obligatorie prin Inspectoratul P.P. al Capitalei, fără ca organul în drept – C.R.B. – să fie sesizat şi să i se înainteze tabele nominale de aceşti evrei, pentru a li se ține evidența lor.

- Operațiunea a fost efectuată chiar la curtea Prefecturei, formându-se o comisiune de repartizarea evreilor, cu compunerea hotărâtă de Min. Af. Interne, fără ca C.R.B. să fie măcar sesizat de aceasta, cu toate că prin art. 21 din D.L. No. 2030 /alin. 1./ se prevede: „Chemarea evreilor se face numai prin Cercurile de Recrutare unde sunt înscrişi în controale".

Evreii erau aduşi chiar cu dubele, înscrişi pe nişte tabele de repartiție ad-hoc şi după cerințe, erau expediați în detaşamente de 200-500 oameni, în special la C.F.R. şi la Direcția Drumurilor din Ministerul de Comunicații.

Nici înainte de repartiție şi nici chiar în momentul repartiției nu li se lua exact toate datele relative la starea civilă, necum să mai fie înscrişi în vreun registru special, ca cel prevăzut în D.L. 3984 şi 2030.

La repartiție nu se făcea nicio deosebire între titrați, intelectuali, meseriaşi, muncitori manuali sau alte categorii; toți erau repartizați în detaşamente cu scopul de a se completa efectivul detaşamentului ce trebuia făcut.

S'a urmat cu acest fel de repartiție câteva zile şi după ce s'a văzut că ea nu dă rezultatul dorit şi că probabil această operație este o sarcină ce nu intră sub niciun cuvânt în atribuțiunile Prefecturei, ea a fost trecută – de altfel cum trebuia – asupra C.R.B., singurul organ în măsură să o execute conform D.L. No. 3984 şi 2030.

C.R.B. primind această sarcină, sub forma arătată mai sus şi pentru că nevoile de evrei erau aşa de acute, a continuat cu imprimatele Prefecturei şi după aceleaşi norme

1 Sergiu Băcescu (1899-?), medic român. Licențiat în Medicină al Facultății de Medicină din Bucureşti (1926). Medic primar la ambulatorul policlinic Craiova şi medic al liceului „Frații Buzeşti" din aceaşi localitate; secretar general al Ministerului Muncii, Sănătății şi Ocrotirilor Sociale (1941-1944). Arestat de autoritățile comuniste la 16.09.1952 şi condamnat la 5 ani închisoare. A trecut prin închisorile Capu Midia şi Oneşti, fiind eliberat la 01.12.1954.

2 Corneliu M. Obogeanu (1894-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1913-1915) şi al Şcolii Superioare de Război (1923-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Ofițer în cadrul Subsecretariatului de Stat al Înzestrării Armatei-Direcția Industriei de Război (01.11.1940-30.06.1941); trecut în cadrul disponibil la 30.06.1941; trecut în rezervă la 31.05.1943; rechemat în cadrele active ale armatei la 14.11.1944, fiind pus la dispoziția Inspectoratului General al Artileriei; demisionat din armată la 15.03.1945. Locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939); general de brigadă în rezervă (din 15.03.1945).

3 Gheorghe I. Niculescu (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1916-1917). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Ofițer în cadrul Marelui Stat Major (1941-1944); ofițer în cadrul comandamentului Regimentului 9 Infanterie (1944). Arestat de autoritățile comuniste la 11.08.1949, a fost acuzat de crime de război „a exterminat populația civilă de pe un teritoriu unde s-au desfăşurat ostilitățile militare" şi condamnat la 5 ani temniță grea. A trecut prin închisorile Văcăreşti, Jilava, Poarta Albă, Valea Neagră şi Aiud, fiind eliberat la 13.08.1954. Locotenent (din 01.10.1919); căpitan (din 28.09.1926); maior (din 31.10.1936).

– pentru că timpul nu i-a permis să organizeze această operațiune așa cum ar fi trebuit – repartizarea evreilor ce se prezentau – în baza aprobărilor M.St.M. și C. 2 T./.

- Întrucât cum am arătat mai sus, nu am dispus dela început de imprimate, înscrierea evreilor s'a făcut global începând după data de 15 August 1941, deci după ce circa 11.000 evrei părăsiseră Bucureștiul, fiind repartizați în detașamente, așa că aceștia au rămas neînscriși în registrele speciale, urmând ca ulterior să fie extrași din tabelele de repartiție rămase la Cerc, și înscriși în registrele speciale pe ani de naștere.

Totuși această înscriere după tabelele de repartiție nu s'a putut face, deoarece tabelele de repartiție închipuite de Prefectura Poliției Capitalei nu aveau toate datele prevăzute în anexa No. 1.a. D.L. 2030 /art. 12/. Așadar, Cercul a avut evidența evreilor și repartiția lor numai după tabelele de repartiție, făcute de Prefectura Pol. Capitalei și la C.R.B. până în ziua de 26 August 1941, când s'a dat comunicatul din acea zi, prin care, conform Statutului Militar al evreilor, am chemat pe toți evreii domiciliați în București și comunele suburbane să vie să se înscrie pe ani de naștere, în ordine alfabetică /se anexează copia comunicatului/[1].

- În același timp, în decursul dela Iulie și până la Noembrie 1941, atât M.St.M. cât și C. 2 T. continuau să acorde aprobări, fie pentru scutirea unor evrei de munca obligatorie pe care aceste organe superioare găseau că sunt absolut necesari unor întreprinderi și firme din punct de vedere economic, fie că erau luați dela diferite Instituții și dați la altele. Această operațiune a fost ținută mai mult sau mai puțin la curent, numai în tabelele de repartiție, căci registrele speciale anexa No. 1. prevăzute de D.L. No. 2030 nu existau.

- La 19 Decembrie 1941, M.St.M. a dispus prin ord. No. 65.709 din 8 Decembrie 1941[2], ca toate detașamentele de evrei ce se aflau la diferite Instituții Publice, particulare și unități militare /atât cele locale cât și cele exterioare/ să fie desființate, iar evreii să treacă într'un concediu și lăsați la vatră până la noi ordine.

Următor acestui fapt, a început să circule printre evrei zvonul că în anul 1942, regimul de muncă obligatorie va fi schimbat, creându-se categorii de privilegiați care vor putea plăti în bani munca, iar o parte vor trebui să presteze un anumit număr de zile de muncă pe lună sau un timp determinat de trei luni pe an.

Aceste zvonuri unite cu pasivitatea și reaua voință a evreilor de a se prezenta la chemările pentru munca obligatorie și la obligațiunile de înscriere în registrele speciale, i-au derutat ei fiind în așteptarea noilor măsuri ce se vor lua.

Până la 4 Ianuarie 1942 Cercul nu a primit niciun ordin superior care să prevadă organizarea viitoare a muncii obligatorii pe anul 1942, când M.St.M. prin ord. 70.470/1942[3], anexat în copie, a dat o nouă organizare muncii obligatorii a evreilor, trecând o parte din atribuțiunile sale asupra Ministerului Muncii /Inspectoratul General al Taberelor și Coloanelor de Muncă/.

1 Vezi documentul nr. 95.
2 Vezi documentul nr. 158.
3 Vezi documentul nr. 166.

Următor acestui ordin, Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă cu ordinul circular No. 7 din 5 Ianuarie 1942 sosit la Cerc în ziua de 8 Ianuarie 1942 /anexat în copie/[1] stabileşte normele de continuarea muncii obligatorii.

Această schimbare, asupra căreia accentuăm cu toată tăria şi greutatea – trebuie reţinută ca cea mai principală cauză a situaţiei imprecise de astăzi a evreilor.

Dela această dată, 8 Ianuarie 1942, situaţia se înrăutăţeşte şi mai mult, cu toate că anterior, Cercul reuşise într'o bună măsură să îndrepte şi să amelioreze starea de lucruri creată prin repartizările făcute, cu gloata, de către Min. Af. Interne, prin Pref. Pol. Capitalei. Prin ord. No. 7 din 5 Ianuarie 1942 al Insp. Gl. al Col. şi Tab. de Muncă mai sus menţionat, regimul şi organizarea muncii obligatorii se schimbă complet, căpătând o nouă organizare, fapt care a perturbat din nou evidenţa repartiţiei evreilor la munca obligatorie, căci Insp. Gl. al Col. şi Tab. de Muncă în afară de atribuţiunile prevăzute în acest ordin, a mai procedat la repartizări directe, la înfiinţări directe de noi detaşamente, scutiri directe de muncă, fără ca toate aceste aprobări să fie comunicate şi C.R.B. pentru a le opera în registrele speciale, recte a ţine evidenţa muncii prestate de evrei.

Mai mult, Inspectoratul acordă scutiri medicale nominale pe termene mai lungi sau mai scurte după caz, fără a le comunica, dupăcum am arătat mai sus, C.R.B., pentru a efectua mutaţiile respective în registrele speciale.

- Pentru ca acest haos să fie şi mai complet, ulterior, Inspectoratul prin Comisiunea Centrală de Revizuirea Evreilor a acordat scutiri, fără ca şi acestea să fie comunicate, în timp util, pentru a fi efectuate mutaţiile în registrele speciale ale evreilor.

Scopul iniţial al creării acestei Comisiuni Centrale de Revizuire a Evreilor a fost de a constata care sunt evreii utili în economia Ţării, în sensul D.L. din 16 Noembrie 1940 pentru românizarea personalului din întreprinderi[2], şi în consecinţă numai cei găsiţi utili activităţii întreprinderilor economice, trebuiau scutiţi de munca obligatorie /analog cu rechiziţionarea pentru lucru a evreilor din întreprinderi prevăzute în planul de mobilizare Teritorială, care expiră pe ziua de 1 Iulie 1942/. Totuşi această Comisiune a acordat - prin derogare dela scopul iniţial şi pe baza unor noi dispoziţiuni pe care noi nu le cunoaştem, - un număr de 9768 scutiri de muncă obligatorie până la 31 Decembrie 1942. Scutirile acordate mai sus, ne-au fost comunicate treptat astfel: la 17 Mai 1942, 2000, la 19 Mai 1942 – 3000 – şi la 1 Iunie 4768 – pe tabele incomplete, după care nu se poate opera mutaţia, în registrele speciale.

Pentru acest motiv tabelele de mai sus au fost înapoiate cu adresa No. 205.894 din 8 Iunie 1942[3] Insp. Gen. al Col. şi Tab. de Muncă pentru a fi completate cu toate datele necesare identificării evreilor, pentruca apoi să putem efectua mutaţiile respective în registrele speciale.

1 Vezi documentul nr. 169.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 270 din 16.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3825 din 12.11.1940, pentru românizarea personalului din întreprinderi.

3 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 122.

Trebuie reţinut faptul că tabelele de scutiri cuprinzând 9768 evrei, au sosit la Cerc cu mare întârziere şi după ce am făcut dese reveniri şi am purtat repetate convorbiri telefonice.

- Încă o cauză şi o imposibilitate de a avea evidenţa repartizărilor evreilor la munca obligatorie şi a numărului detaşamentelor existente este că unele detaşamente au luat fiinţă pe baza unor aprobări date direct de Inspectoratul General al Col. şi Tab. de Muncă şi necomunicate C.R.B., aşa cum am arătat mai sus la alin. 5 şi care au aprobări expirate, reînnoite şi din nou expirate, continuând totuşi a ţine cu dela sine putere, evreii la munca obligatorie.

Pentru aceasta am dat un comunicat în ziua de 7 Iunie 1942 şi am făcut adresă tuturor Instituţiunilor identificate şi celorlalte contând în vechile scripte, să ne comunice datele aprobărilor şi ordinele superioare în baza cărora mai ţineau evreii la munca obligatorie şi situaţiile nominale ale acestora, dar fără rezultat, ordinul fiind executat numai de o parte din aceste Instituţiuni /Anexat tabel/[1]. În această privinţă s'a dat şi comunicate prin presă şi radio.

ÎN CONCLUZIE

„Haosul evidenţei evreilor" se datoreşte următoarelor fapte:

1. Repartizărilor făcute la începutul lunei August 1941 de Min. Af. Interne, prin Pref. Pol. Capitalei, a evreilor în detaşamentele exterioare /prezentăm registrul întocmit la Pref. Pol. Capitalei/ şi a premilitarilor evrei luaţi la muncă obligatorie prin Inspectoratul P.P. al Capitalei.

2. Trecerea acestei repartiţii după câteva zile asupra C.R.B. /8 August 1942/.

3. Lipsa de personal, local şi imprimatele necesare /Registru special anexă No. 1 prev. D.L. No. 2030/.

4. Încetarea muncii obligatorii la 22 Decembrie 1941, când ar fi trebuit ca toţi evreii din detaşamente să se prezinte la C.R.B. pentru înscrierea în registrul special şi efectuarea mutaţiilor pentru munca prestată până în acea zi.

Nu s'au prezentat toţi evreii, iar unele detaşamente nu i-au trimes /în special unităţile militare/.

5. Trecerea atribuţiunilor mânuirei evreilor asupra Inspectoratului Gl. al Tab. şi Col. de Muncă.

6. Revenirea aceloraşi atribuţiuni dela Inspectorat asupra M.St.M. /C. 2 T. şi C.R.B./.

7. În prezent, C.R.B. a reuşit în urma eforturilor depuse, să identifice din registrele speciale pe toţi aceia care nu au o situaţie clară la căsuţa respectivă, şi a luat măsura ca după acestea, să se emită telegrame pentru aducerea lor la Cerc şi clarificarea prin actele ce le posedă.

8. După cele expuse mai sus se constată – în esenţă – că dela 15 Iulie 1941 – apariţia D.L. 2030 – chestiunea repartizării evreilor şi deci evidenţa lor, a peregrimat pe la Ministerul Af. Interne /Pref. Pol. Capitalei/, C.R.B. şi Insp. Gl. al Tab. şi Col. de Muncă, pentru ca în fine, cum vom vedea mai jos, să revină iar M.St.M. şi deci Cercurilor de Recrutare.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 109.

C. Cercul nu are controalele evreilor la zi, pentru a face controlul celor ce au prestat munca obligatorie.

Cercul are toate registrele – speciale întocmite pe ani de naştere – la zi, cu mutaţiile survenite evreilor, din care se poate face ori şi când controlul evidenţei muncii prestate de ei.

Este drept că până acum 30 de zile /15 Mai 1942/, această evidenţă era incompletă, s'a reuşit cu un efort făcut în aceste 30 de zile a se efectua toate mutaţiile în registre şi în foile matricole şi numai acelea sprijinite pe acte oficiale /Tabele de repartiţie, ordine aprobatoare superioare, etc. etc./.

D. Cercul de Recrutare Bucureşti a interpretat cu o largă îngăduinţă ordinul M.St.M. No. 83.550 pentru evreii meseriaşi[1].

- Aceşti 2805 meseriaşi evrei sunt repartizaţi la diferite detaşamente şi aprobaţi de Insp. Gen. al Tab. şi Col. de Muncă, C. 2 T. şi M.St.M. aşa după cum a evoluat regimul aprobărilor de muncă.

- Până acum nu ni s'a ordonat de nimeni ca toţi evreii fie meseriaşi fie oameni de muncă, să fie repartizaţi la un singur detaşament local, de unde să fie luaţi şi repartizaţi acolo unde era nevoie după aprobările date.

- Aceşti meseriaşi în fapt niciodată nu au fost disponibili şi nici nu sunt disponibili, pentru că ei intră în compunerea detaşamentelor pentru cari au fost repartizaţi anterior.

- C.R.B. nu a interpretat cu îngăduinţă ordinul M.St.M. No. 83.550, ci a executat întocmai acest ordin, formând echipe omogene din toţi meseriaşii evrei existenţi în registrele speciale.

- Dovada acestui fapt este că toate Instituţiunile de stat, particulare şi unităţi militare, cari au fost cuprinse în planul de lucru ordonat de M.St.M. 83.550, au repartizaţi de mai înainte meseriaşi evrei şi li se vor mai da în limita disponibilului la punerea în aplicare a planului de lucru ordonat de M.St.M. Se anexează tabelele înaintate C. 2 T. şi No. 202.524 din 19 Mai 1942[2], No. 205.602 din 4 Iunie 1942[3] şi 205.602 din 17 Iunie 1942[4].

ÎN CONCLUZIE:

- Cei 2805 meseriaşi evrei nu sunt disponibili.

- Nu ni s'a ordonat până acum niciodată ca atât meseriaşii cât şi muncitorii manuali să fie repartizaţi la o singură unitate sau un singur detaşament local, de unde să fie luaţi la nevoie.

- Ei nu intră în No. disponibililor din situaţia înaintată, ci din contră trebuie să fie scăzuţi din No. celor repartizaţi la muncă /6846/.

E. Scutirile de cine au fost date ? de M.St.M., C. 2 T. şi Inspectoratul Gl. al Col. şi Tab. de Muncă.

Scutirile dela înfiinţarea muncii obligatorii pentru evrei s'au acordat astfel:

1 Vezi documentul nr. 252.

2 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 108-109.

3 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 110.

4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

1. În anul 1941, după apariția D.L. 2030 /regulamentul statutului militar al evreilor/ s'au acordat mai întâi de M.St.M., cu ordine aprobatoare nominale conform dosarului ce se găseşte la arhivă, pentru care însăşi M.St.M. elibera dovezi nominale galbene.

2. În acelaşi timp, cu aceste scutiri date de M.St.M. s'a înființat pe lângă Camera de Muncă Bucureşti, o comisiune conform ordinului M.St.M. No. 32.186 din 25 August 1941[1] compus din: Preşedintele Camerei de Muncă Bucureşti, Secretarul General al Ministerului Muncii, delegatul B.N.R., delegatul Camerei de Comerț şi delegatul C. 2 T., care avea rolul de a propune nominal spre aprobare C. 2 T. pe toți evreii cari urmau să fie exceptați dela munca obligatorie, potrivit Instrucțiunilor No. 31.200 din 8 August 1941 ale M.St.M[2]. Toate cererile întreprinderilor astfel soluționate se trimiteau C. 2 T. care lua hotărârea pentru fiecare caz în parte, pe care o înscria pe cererea respectivă şi apoi era trimisă în original spre executare C.R.B. /Se anexează copie după Instrucțiunile No. 31.200 din 8 August 1941 şi Instrucțiunile speciale No. 32.186 din 25 August 1941/.

C.R.B. pe baza hotărârilor luate de C. 2 T. în ultimă instanță, proceda astfel:

- afişa nominal pe cei admişi – exceptați – dela munca obligatorie pe un tabel aparte, pentru a se prezenta la C.R.B. Bir. III, spre a-şi lua dovezile respective de scutire.

- afişa nominal deasemenea pe cei respinşi, cărora li s'a acordat un termen de 5 zile pentru a se prezenta la C.R.B. pentru a fi repartizați la munca în detaşamente.

- Acelora dintre respinşi, neprezentați în termenul de 5 zile acordat, li s'au lansat telegrame individuale de chemare pentru prezentare la repartizare pentru muncă obligatorie.

- Toți acei care nu s'au prezentat nici după aceste telegrame, li s'a repetat telegrama, au fost urmăriți, aduşi la Cerc şi sancționați – după caz – cu pedepse disciplinare pe care le-au executat la Batalionul II. Administrativ, după care au fost repartizați la muncă.

- Acei cari au avut întârzieri peste 30 zile li s'a dresat acte de trimiterea în judecata tribunalului Militar C.M.C.

3. La 1 Ianuarie 1942, M.St.M. prin ord. No. 70.407/942 a trecut asupra Insp. Gl. al Tab. şi Col. de Muncă atribuțiunile relative la evrei prevăzute de D.L. 1003 din 15 Noembrie 1941 /M.Of. No. 272/[3].

La 5 Ianuarie 1942, Inspectoratul, prin ord. gl. No. 7 primit la C.R.B. în ziua de 8 Ianuarie 1942 stabileşte la punctul 3 că scutirile individuale de muncă obținute de evrei se prelungesc până la 20 Ianuarie 1942 sau până la apariția D.L. privitor la taxe, dispozițiune dată în acord cu Instrucțiunile M.St.M. No. 70.407/1942 alin. b. din punctul 3 al acelui ordin.

După 20 Ianuarie 1942 şi în cursul lunelor următoare Inspectoratul a dat scutiri individuale dela munca obligatorie cu mențiunile: „Scutit până la 30 Aprilie 1942" sau „Scutit până la noi dispozițiuni".

1 Vezi documentul nr. 94.

2 Vezi documentul nr. 72.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 272 din 15.11.1941. Decretul-Lege Nr. 3205 din 14.11.1941, pentru înființarea şi organizarea Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă Obligatorie de folos obştesc.

- Pe ziua de 1 Aprilie 1942, luând ființă Comisiunea Centrală de Revizuire a Evreilor pe lângă acest Inspectorat, ea a acordat un număr de 9768 scutiri de muncă obligatorie până la 31 Decembrie 1942. Aceste scutiri au fost acordate între 1 Aprilie-1 Iunie 1942 şi ne-au fost comunicate începând dela 17 Mai 1942 şi restituite de C.R.B. pentru a fi completate aşa cum s'a arătat mai sus la alin. 7 dela Capitolul B.

La revenirile noastre din 18 Iunie 1942 cu No. 205.894[1] şi din 20 Iunie 1942 cu No. 207.433[2], pentru a ni se trimite tabelele înapoiate spre completare, Inspectoratul Gl. al Tab. şi Col. de Muncă ne-a răspuns cu No. 11.164 din 19 Iunie 1942[3] că: „Situația statistică nominală este în lucru şi că în momentul în care ea va fi desăvârşită, ne va trimite şi tabelele nominale", iar până atunci ne-a trimis un tabel explicativ din care rezultă că numărul inițial /9768/ de scutiri comunicat anterior cu tabelele respective, a fost redus la 8182, deci cu o diferență de 1586 scutiri mai puțin.

Din verificările C.R.B., s'a constatat că mai există dovezi de scutire fără a fi trecute în tabelele comunicate C.R.B. şi fără număr de dosar, din care deduce că numărul scutirilor trebuie să fie mai mare decât cel comunicat.

4. În afara tuturor scutirilor enunțate la punctele 1, 2 şi 3 mai există o serie de evrei care posedă ordine de rechiziție la Instituțiile militarizate şi cuprinse în planul de mobilizare teritorială pe anul 1941-1942 şi care au fost prelungite pe 1942-43 până la 1 Iulie 1942 conf. ord. M.St.M. 88.929/1942[4].

<u>În concluzie</u>, reiese că şi la scutirile de muncă obligatorie se constată aceeaşi lipsă de coordonare şi unitate de conducere pe care am relevat-o la concluziile capitolelor anterioare, cu adăugarea că rău s'a procedat la acordarea scutirilor date de Comisia Centrală de Rev. a Evreilor, fără ca un delegat al C.R.B. să nu fi luat parte – fără vreo altă însărcinare – decât aceia de a interveni cu sfaturile şi sugestiile sale, la întocmirea dosarelor şi tabelelor, după care C.R.B. trebuie să opereze ulterior mutațiile ivite celor scutiți, în registrele speciale.

<u>F. Desvoltarea tuturor punctelor – în amănunt – cuprinse în raportul No. 205.774 din 6 Iunie 1942 către M.A.N. Secretariatul General[5].</u>

1. Motivele pentru care nu se prezintă disponibilii din scripte sunt:

- Inspectoratul Gl. al Taberelor de Muncă nu ne-a înaintat tabelele complete cu admişi, date prin Comisia Centrală de Revizuire a Evreilor.

În consecință, dacă am fi avut aceste tabele la timp şi cu datele necesare identificării tuturor evreilor scutiți, pentru a putea efectua repede mutațiile acestora în registrele speciale, numărul acestor evrei nu ar fi fost socotit în acel al disponibililor.

- De aci rezultă că această Comisiune Centrală de Revizuire a Evreilor a lucrat ca un organ aparte fără să păstreze legătura materială cu C.R.B., în ceea ce priveşte comunicarea aprobărilor date care trebuiau neapărat să cuprindă toate datele din registrul special anexa No. 1. la art. 12 din D.L. No. 2030, ceea ce uşura foarte mult identificarea evreilor şi deci efectuarea repede şi în timp util a mutațiilor cu surveneau.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 122.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Vezi documentul nr. 228.
5 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- Din această cauză veţi găsi în registrele speciale pe toţi aceşti evrei fără nici o mutaţie, afară de un număr de 1319 care s'au prezentat personal la C.R.B. şi au solicitat efectuarea mutaţiei de scutire de munca obligatorie, care s'au efectuat luând de bază numai dovada carnet /cu fotografie/ eliberată de Comisia Centrală de Revizuire a Evreilor.

2. Lipsa de sancţiuni drastice pentru cei cari au fost daţi în judecată, pentru că nu au prestat muncă obligatorie până acum sau au fugit din detaşamente.

- C.R.B. a întocmit acte de trimiterea în judecata Tribunalului Militar C.M.C. la un număr de 268 evrei cu diferite infracţiuni. Din aceste dosare au fost soluţionate până astăzi un număr de 20 dosare, rămânând în curs de soluţionare un număr de 248 dosare.

Această chestiune a făcut obiectul unei cercetări a Domnului General Magistrat Stroe, Şeful Justiţiei Militare. Nu cunoaştem rezultatul acestei cercetări.

De la data de 13 Iunie 1942 când am înaintat Domnului General Magistrat Stroe tabelul nominal al tuturor evreilor ale căror dosare au fost înaintate la Tribunalul Militar al C.M.C., am mai întocmit şi înaintat aceleiaşi instanţe încă un număr de 48 dosare.

- Cu raportul No. 203.523 din 23 Mai 1942 şi No. 203.699 din 24 Mai 1942[1] am înaintat M.St.M. două tabele cuprinzând un număr de 103 evrei fugiţi din detaşamentul creat pentru garnizoana Giurgiu, prin care propuneam ca toţi aceşti evrei să fie pedepsiţi cu trimiterea lor în Transnistria spre a servi ca exemplu tuturor evreilor ce fug din detaşamente şi a celor disponibili care nu se prezintă la repartizarea pentru munca obligatorie.

Până la întocmirea prezentului memoriu, nu am primit niciun fel de răspuns dela M.St.M., fie negativ–fie afirmativ.

- Tot pentru lipsa de sancţionare drastică a evreilor disponibili ce nu se prezintă la repartizare pentru munca obligatorie, cât şi acelora ce fug din detaşamente, şi în general a tuturor evreilor infractori, am fost convocaţi în două rânduri la M.St.M. de Domnul General Arhip, Şub-Şeful M.St.M. pentru ca în unire cu delegatul C. 2 T. şi cu Şeful Bir. 10 Evrei din M.St.M[2]. să se facă propuneri pentru găsirea unei soluţii pentru constrângerea evreilor disponibili de a se prezenta la munca obligatorie şi a nu mai deveni infractori. În cursul discuţiilor avute s'a relevat că această stare de lucruri nu este specifică numai Bucureştiului, ci ea dăinuieşte în toată Ţara şi în special la oraşe. Dăm ca exemplu cele afirmate de Domnul General Niculescu Cociu[3], Comand. Div. 21,

1 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

2 Locotenent-colonel Ilie Dumitrescu.

3 Radu Niculescu-Cociu (1888-1979), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Comandant al Pieţii Bucureşti (10.01.1941-10.02.1942); comandant al Diviziei 21 Infanterie (10.02-01.11.1942); la dispoziţia Ministerului de Război (01.11.1942-16.02.1943); comandant al Diviziei 24 Infanterie (17.02-04.11.1943); comandant al Diviziei 4/24 Infanterie (04.11.1943-10.01.1944); la dispoziţia Ministerului de Război (10.01-10.03.1944); comandant al Diviziei 1 Gardă (10.03-21.06.1944); la dispoziţia Ministerului de Război (21.06-14.11.1944); inspector al Inspectoratului General al Pregătirii Premilitare (15.11.1944-09.04.1945); comandant al Corpului 7 Armată (09.04-08.09.1945); comandant al Corpului 5 Teritorial (08.09.1945-01.07.1947); comandant al Regiunii 1 Militare (01.07-31.12.1947); trecut în rezervă la

întâlnit întâmplător la M.St.M. care şi-a manifestat nemulţumirea Domniei-Sale că şi la Galaţi există aceeaşi stare de lucruri şi că 50% din evreii chemaţi la lucru nu se prezintă.

După încheierea discuţiunilor, Domnul General Arhip a acceptat părerea unanimă a celor prezenţi de a se institui razii generale în toată Ţara, fie lunare sau bilunare, în care scop s'au şi întocmit şi prezentat în aceeaşi zi propuneri pentru instituirea raziilor mixte /militari cu poliţia/.

Aceste propuneri urmau să fie prezentate Domnului Şef al M.St.M[1]. pentru a hotărî[2].

Până astăzi nu am primit niciun ordin în acest sens.

3. Frica de sancţiuni pentru cei cari până acum nu au prestat munca obligatorie în anii 1941 şi 1942, şi cari ezită a se prezenta la C.R.B. din cauza sancţiunilor ce cred că îi aşteaptă, preferând să rămână în situaţiunea neclară pentru că şi într'un caz şi-n celălalt vor fi sancţionaţi.

Această situaţie trebuie soluţionată imediat prin aplicarea unei măsuri, hotărâtă de organele superioare, care să înlăture teama de sancţiunile ce vor urma, dar care în acelaşi timp să poată da posibilitatea infractorilor să se prezinte în număr cât mai mare pentru a-şi lichida infracţiunile din trecut şi a fi redaţi astfel la muncă.

4. Majoritatea evreilor după 7-8 luni muncă încontinuă ajunşi în stare mizeră riscă orice pentru familiile lor şi de aceea nu se mai prezintă.

Aproape în majoritatea cazurilor, evreii trimişi în anul trecut să presteze munca obligatorie au fost ţinuţi de Instituţiunile de Stat şi Particulare, la muncă fără întrerupere timp de 6-9 luni. În tot acest timp nu au primit nici un fel de drepturi şi niciun fel de recompensă, fiind ţinuţi conform numărului de ore stabilit pentru muncă, întreaga zi la lucru, ajungând ca pentru existenţa familiilor lor fie să muncească în timpul nopţii până dimineaţa, fie să-şi vândă aproape întreaga agoniseală adunată în decursul anilor. Cităm cazurile detaşamentelor dela C.F.R., de la Casa Oştirii, dela A.P.A.C.A., dela Primăria Municipiului Bucureşti, unde evreii au muncit fără întrerupere prestând zilnic câte 8-9 ore de muncă, ajungând astfel atât ei cât şi familiile lor fără îmbrăcăminte, fără încălţăminte şi expuşi mizeriei. Această stare de lucru este specifică evreilor săraci şi în special meseriaşilor care trăiau din munca îndeletnicirei lor, pe când cei înstăriţi profită de scutirile ce le au fost acordate sub diferite motive. De aci o deosebire de tratament şi o nemulţumire între evrei.

5. Chiar dacă sunt chemaţi cu telegrame pe adresele date la înscrierea iniţială în registrul special, nu sunt găsiţi la domiciliul declarat.

Această situaţie se datoreşte faptului că Centrul Naţional de Românizare a evacuat imobilele intrate în patronajul Statului, obligând pe chiriaşii evrei să se mute imediat. O altă parte fiind oameni sărmani şi la muncă, nu au putut plăti chiria şi nebucurându-se de prelungirea acordată de legile în vigoare, au fost evacuaţi şi siliţi să se mute în alte locuinţe.

01.01.1948. General de brigadă (din 25.10.1939); general de divizie (din 24.01.1942); general de corp de armată (din 23.08.1947).

1 Generalul Ilie Şteflea.

2 Vezi documentul nr. 241.

Aceasta este situația evreilor de bună credință care totuşi cad în culpa de a nu fi anunțat din vreme noua adresă a domiciliului schimbat. Sunt încă – prea puțini – şi din aceia care şi-au anunțat noua adresă a domiciliului. Categoria acelora de rea credință este mult superioară în număr şi aceştia intenționat, sistematic şi cu rea voință nu-şi comunică adresa domiciliului pentru a nu fi urmăriți şi găsiți.

Această stare de lucruri a dus la adoptarea de către C.R.B. a sistemului de chemarea la muncă obligatorie a evreilor prin comunicatele date la radio şi presă.

Astăzi am primit ordin M.St.M. No. 53.178 din 20.VI.942[1] prin care se ordonă ca de aci înainte chemarea să se facă nominal prin ordine de chemare.

Întrebuințând însă procedeul de mai sus, am obținut totuşi un număr oarecare de prezentați pentru repartizarea la munca obligatorie.

G. Să se răspundă dacă s'au făcut urmăriri nominale. Dacă nu s'au făcut, de ce ? Rezultatul urmăririlor. Starea materială a celor neprezentați. De ce n-au fost urmăriți pentru neprezentare. Cine e vinovat de aceasta ?

- Urmăriri nominale s'au făcut numai pentru infractori.

- Chemări nominale la munca obligatorie nu s'au făcut de C.R.B. pentru că niciun text din Statutul militar al evreilor nu prevede vreo modalitate de chemare la munca obligatorie a evreilor /art. 21 din D.L. 2030/.

Însăşi toate autoritățile superioare /Min. Af. Interne, M.St.M., şi celelalte/ au întrebuințat sistemul chemării colective prin presă şi radio.

Chemarea nominală a tuturor evreilor disponibili pentru munca obligatorie nu s'a putut face nici în trecut şi nu se poate face nici în prezent din cauză că mijloacele în personal /agenți destoinici/ pentru înmânarea miilor de telegrame nu ni s'au pus la dispoziție, nici în trecut nici în prezent, căci astăzi C.R.B. pentru efectivul evreilor înscrişi în registrele speciale de 26.100 nu dispune decât de 2 ofițeri ş 3 subofițeri, personal care trebuie să execute următoarele lucrări:

- Repartiția în detaşamente de muncă obligatorie a evreilor prezentați zilnic, după aprobările date de organele superioare.

- Înscrierea evreilor în registrele speciale /întârziații/.

- Mutațiile ce se ivesc zilnic în repartiția şi evidența evreilor.

- Întocmirea livretelor cu mutațiile respective pentru evreii cari nu au satisfăcut obligațiunile serviciului militar.

- Rezolvarea corespondenței curente zilnice, care se ridică aproape la acelaşi număr cu acea a întregului C.R.B.

- Anchetarea diferitelor cazuri de infracțiune şi întocmirea actelor de trimiterea în judecată acelor infractori şi sancționarea disciplinară acelor găsiți vinovați de culpe mai mici.

- Rezultatul urmăririlor pentru infractorii:

a. Trimişi în judecată

b. Pedepsiți disciplinar

- etc. etc. etc.

- Starea materială a celor neprezentați.

La înscrierea în registrele speciale de evrei, majoritatea lor au declarat că n-au niciun fel de venit, iar o parte minimă au declarat venituri derizorii variind între 12-60

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

mii anual. Cercul nu a avut posibilitatea cu personalul din trecut şi cel actual să verifice pe teren, la fața locului, declarațiile făcute.

H. CONCLUZIUNI ŞI PROPUNERI GENERALE.

1. Chestiunea evreiască a fost soluționată treptat şi descusut, fără coordonare între autorii D.L. No. 3984, 132 şi 2030, totul făcându-se repede, neexistând o pregătire temeinică anterioară apariției D.L. şi neluându-se şi avizul executanților – în amănunt – a acestor D.L. deci să se coordoneze teoria şi cu practica.

2. Nu s'a pus la dispoziție la timp, material, local şi personalul necesar aducerei la îndeplinire a tuturor dispozițiunilor prevăzute de cele 3 D.L.

3. Nu s'a aplicat cel mai bun procedeu care era acela de a cere satisfacerea tuturor obligațiunilor evreilor, prin Comunitatea Evreilor şi apoi prin „Centrala Evreilor din România".

Acest mod de procedare ar fi simplificat foarte mult toate tatonările, scăpările, evitând astfel orice favor pentru evrei şi în special, posibilitatea ce li s'a dat prin aceasta de a se sustrage sistematic dela muncă, taxe, etc. etc., ce o fac întotdeauna cu bună ştiință şi mai ales cu rea voință.

- După o experiență de aproape doi ani, găsim şi propunem că acest procedeu este cel mai bun, cel mai eficace şi în acelaşi timp cel mai drept, pentru că prin el contactul între masa evreilor şi Autoritățile Române, fie ele superioare sau de execuție, este înlăturat, şi deci la fel posibilitățile de îngăduințe, favoritism., etc. etc. sunt înlăturate definitiv.

- Dacă nu se păşeşte imediat la aplicarea propunerii de mai sus ca toate obligațiunile evreilor – de orice natură ar fi ele – să se ceară prin organul lor de conducere, ori câte străduințe şi ori câte jertfe de timp şi muncă am face, totul va fi fără rezultat, pentru că numai aşa se va putea ajunge la soluția practică pe care o căutăm de atâta timp. Această soluție s'a practicat şi se practică astăzi în Germania.

- Exemplul dat prin aliniatul 5 din „Concluziile" Capitolului a. este foarte edificator şi el îmbracă toată problema evreiască, scutind toate Autoritățile Române de o muncă continuă şi cu rezultate aproape întotdeauna minime.

Dacă organul de conducere al Evreilor din România nu pune la dispoziție mâna de lucru – şi în lipsa ei – suma în lei, echivalentă acestei munci, atunci el va fi primul care va primi sancțiuni cât mai drastice pentru ca să poată fi dat ca exemplu întregei mase evreieşti din România.

Repetăm şi solicităm ca atenția Domniei-Voastre să se oprească numai asupra acestei propuneri care după umila noastră părere va rezolva chestiunea tuturor obligațiunilor ce s'au impus evreilor prin D.L. 3984, 132 şi 2030.

4. Dacă, pentru motive neprevăzute, propunerea dela punctul No. 3, nu ar fi însuşită de forurile superioare, atunci ne permitem respectuos a propune aplicarea de sancțiuni draconice contra tuturor evreilor sabotori şi infractori.

Printre altele cităm:

- Darea de exemple drastice şi aplicarea lor imediată prin deportarea în lagăre, în Transnistria, a unui număr de evrei infractori împreună cu familiile lor. Această propunere a făcut obiectul rapoartelor No. 203.523 din 23 Mai 942 şi No. 203.699 din 24 Mai 1942 către M.St.M. Secția I-a, la care până astăzi – data întocmirii prezentului memoriu – au rămas fără vre'o urmare.

Credem şi propunem cu toată convingerea că aplicarea unor astfel de exemple, este singurul şi cel mai eficace mijloc de constrângerea evreilor infractori de a-i sili să se prezinte la C.R.B. pentru a fi repartizaţi la muncă sau a-şi lichida infracţiunile din trecut şi cele actuale.

Lipsa şi aplicarea unor asemenea sancţiuni deşi prin comunicatele colective de chemare la muncă date de C.R.B. – ele au fost prevăzute şi repetate continuu, totuşi din cauza neaplicării lor au căzut în desuetudine, iar evreii infractori le iau în râs.

Exemplul ce-l expunem mai jos arată cât de necesare sunt aplicarea sancţiunilor.

Conform ordinelor superioare trebuia să formăm „Detaşamentul Găeşti" cu un prim efectiv de 200 evrei. Pentru aceasta:

- În ziua de 14 Iunie a.c. am repartizat 98 evrei şi s'au prezentat pentru plecare 53;
- În ziua de 16 Iunie a.c. am repartizat 94 evrei şi s'au prezentat pentru plecare 53;
- În ziua de 17 Iunie a.c. am repartizat 56 evrei şi s'au prezentat pentru plecare 47.

În total am repartizat şi făcut formele de plecare pentru 248 evrei şi s'au prezentat – efectiv – pentru a fi trimişi la Găeşti decât 163 evrei.

Acest caz a făcut obiectul raportului No. 204.990 din 18 Iunie 1942[1], către C. 2 T. la care până astăzi nu am primit niciun răspuns, însă C.R.B. a luat măsuri, ca toţi aceia ce au fugit din Detaşamentul Găeşti, să fie urmăriţi prin Pref. Pol. Capitalei şi aduşi la Cerc. pentru a li se încheia acte de dare în judecată şi apoi repartiza din nou la detaşamente de muncă.

5. Să se facă o revizuire generală a tuturor evreilor domiciliaţi, sau aflaţi – vremelnic – pe raza Municip. Bucur. cu suburbanele sale, căci din informaţiile ce deţinem, aproape 10.000 evrei au fugit din oraşele Ţării şi s'au oploşit aci în Bucureşti, unde posibilităţile de sustragere dela muncă sunt mai prielnice, şi unde numărul evreilor – bărbaţi – este foarte mare faţă de cei din toate oraşele din Ţară.

Prin această măsură s'ar ajunge la o situaţie clară a tuturor evreilor, iar cei ce nu vor putea face dovada materială a satisfacerii obligaţiunilor prevăzute de D.L. No. 3984, 132 şi 2030 să fie sancţionaţi imediat şi trimişi în detaşamente de muncă conform îndeletnicirei lor sau a pregătirei lor intelectuale, iar ceilalţi, oploşiţi vremelnic în Bucureşti – pentru a se sustrage mai uşor dela obligaţiile lor – să fie trimişi la urmă şi daţi în judecată imediat pentru părăsirea domiciliului avut.

6. Instituirea de razii mixte, lunare şi bilunare, este o măsură care va constrânge pe toţi evreii infractori de a se prezenta la C.R.B. pentru satisfacerea obligaţiunilor ce au.

Dacă după instituirea acestor razii ei vor continua să rămână în pasivitate, atunci tuturor acelor ce vor fi prinşi ulterior să li se ridice pe timp limitat, atât lor cât şi familiilor lor, carnetele de alimente.

7. Să se instituie imediat o lege cu pedepsele ce se vor da tuturor evreilor infractori, căci din discuţiile avute la M.St.M., cu Colonelul Magistrat Chiriac[2] –

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Gheorghe Chiriac (1897-?), militar magistrat de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1914-1916) şi licenţiat în Drept. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ofiţer magistrat în cadrul Secţiei a I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major, consilier tehnic al Marelui Stat Major în materie de legi. (01.04.1935-01.11.1943); ofiţer magistrat în cadrul Curţii Militare de Casaţie şi Justiţie

consilierul technic al M.St.M. în materie de legi – nu există până acum o asemenea lege.

8. Să se destine, şi dacă nu se poate, să se creieze o unitate – detaşament – matcă, unde să se trimeată toţi evreii ce se prezintă pentru repartizare, de unde apoi să fie ceruţi de C.R.B. numeric, şi repartizaţi acolo unde va fi nevoie.

Această unitate trebuie încadrată cu personalul necesar /ofiţeri, subofiţeri, trupă/ şi să se pună la dispoziţie localul şi materialele de care are nevoie.

Această unitate trebuie să funcţioneze pe baze militare, adică toţi evreii să fie repartizaţi, după ani de naştere – în subunităţi şi înscrişi dacă se poate în registre de administraţie, unde să li se poată ţine şi evidenţa tuturor evreilor de sex bărbătesc între 18 ani împliniţi, când încep obligaţiunile lor şi 50 ani împliniţi când încetează aceste obligaţiuni.

Pentru ca această chestiune să-şi capete un început de aplicare, am hotărât, ca începând din ziua de 18 Iunie 1942, toţi evreii care se prezintă pentru repartizare să fie trimişi la Poligonul de tragere Cotroceni de unde, după completarea efectivului de 2000 evrei, câţi are nevoie acest detaşament, să fie luaţi şi repartizaţi direct prin Poligon altor detaşamente, fie locale sau exterioare.

Această măsură am comunicat-o cu adresa No. 207.471 din 20 Iunie a.c.[1] Detaşamentului Poligonul de Tragere Cotroceni, care prin Maiorul Agapiescu[2] a luat contact cu C.R.B. pentru aplicarea acestei măsuri, care a fost găsită şi apreciată ca oportună de către Poligonul de Tragere–Cotroceni.

9. Să se centralizeze sub o singură conducere, rezolvarea tuturor chestiunilor evreeşti /cu atâtea subîmpărţiri câte chestiuni – în mare – sunt de rezolvat/.

Existenţa unei singure conduceri va înlesni rezolvarea chestiunilor evreeşti, mai rapid şi în legătură cu ansamblul general al tuturor măsurilor luate până acum.

Să nu se admită sub nici un cuvânt amestecul unui alt organ în atribuţiunile noului organ creat, pentru ca acesta să poată răspundă singur de toată chestiunea evreească.

Din concluziunile trase la capitolele A. B. D. şi E. se constată, că dela apariţia chestiunei evreeşti nu a existat această unică conducere, ci din contră s'au produs fel de fel de imixtiuni ale diferitelor organe, fapt ce a dat posibilitate să se creieze evrei privilegiaţi în dauna altor evrei mai puţin înstăriţi.

Propunerea aceasta trebuie adusă în fapt imediat, căci aşa cum s'a procedat până acum C.R.B. a primit ordine dela mai multe organe deodată, ordine cari se contrazic între ele iar altele emană dela autorităţi neîndrituite a da asemenea ordine.

Astăzi C.R.B. primeşte în acelaşi timp ordine – relative la evrei – dela M.St.M., M.A.N., Secretariatul General şi diferite direcţii din M.A.N., C. 2 T. etc., etc.

(01.11.1943-19.07.1945); trecut în rezervă la 19.07.1945. Maior magistrat (din 10.05.1929); locotenent-colonel magistrat (din 01.10.1937); colonel magistrat (din 10.05.1941). .

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

2 Nicolae Agapiescu (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de rezervă de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent de rezervă (1916), participă la primul război mondial. Transferat în cadrele active ale armatei la 30.08.1920. Ofiţer în cadrul Regimentului 12 Dorobanţi (01.01.1941-26.01.1942). Rănit în luptele din Basarabia, este reformat la 26.01.1942. Locotenent (din 01.01.1921 cu vechimea din 01.04.1920); căpitan (din 01.07.1927); maior (din 08.11.1938).

10. Modalitatea de înaintare a tabelelor nominale de evreii înscrişi în registrele speciale ce urmează a fi dați în debit pentru plata taxelor militare fixe.

Aceste tabele urmează a fi înaintate – conf. art. 7 din D.L. No. 132 – de Cercurile de Recrutare, Administrațiilor de Constatare pentru a fi coroborate cu declarațiile făcute de impozabili şi cu constatările organelor fiscale, ce se fac anual.

Această operațiune nu s'a efectuat la C.R.B. pentru că:

- Înscrierea definitivă a evreilor a început pe ziua de 15 August 1941, înscriere însă incompletă, pentru că până la 8 August 1941 o foarte mare parte din evrei – circa 11.000 – au fost repartizați de către Ministerul Af. Interne prin Prefectura Pol. Capitalei şi C.R.B. în detaşamente de lucru în provincie /a se vedea pagina 7 din acest memoriu/.

- Această operațiune, pe lângă celelalte ce au decurs din aplicarea celor trei D.L. era o sarcină prea grea, căci din imprimatul ce se alătură, ea nu putea fi adusă la îndeplinire decât după ce se termina înscrierea – în registrele speciale – a tuturor evreilor şi efectuarea mutațiilor de muncă prestată, aceasta cu atât mai mult cu cât prin art. 3 din D.L. 132 , evreii ce prestează munca obligatorie sunt scutiți de plata taxelor militare pe tot timpul muncei.

- Ar fi însă de dorit şi propunem să nu se mai trimită aceste tabele întrucât evreii au contact cu organele fiscale de constatare prin declarațiunile anuale ce sunt obligați a face conform art. 7 din D.L. 132.

În consecință, Statul nu are ce pierde întrucât tabelele trimise de C.R.B. nu ajută decât la scutirea de plata acestor taxe pentru timpul de muncă prestat.

Astăzi, evreii care urmează a fi scutiți de plata taxelor pentru timpul cât au fost la muncă, solicită C.R.B. adeverințe speciale de munca prestată cu care fac dovada materială în fața organelor fiscale. Acei care nu solicită asemenea adeverințe speciale, rămân în debit şi sunt urmăriți, ca atare, de către organele fiscale în drept, aşa că este inutilă întocmirea tabelelor cerute de prevederile art. 7 din D.L. 132.

11. Reaua voință şi pasivitatea ce arată evreii disponibili de a se prezenta la C.R.B. pentru repartizare, trebuie să oprească atenția Domniei-Voastre.

Acest fapt a făcut obiectul raportului No. 207.190 din 18 Iunie 1942. anexat în copie[1], către C. 2 T. cu care am înaintat în original referatul Şefului Bir. Repartiție Evrei, anexat în copie[2], împreună cu un tabel nominal de 135 evrei, care nesocotind comunicatul din 7 Iunie 1942[3], nu s'au prezentat la una din zilele de 8, 9, 10, 11 şi 12 Iunie a.c., la repartizare.

Aceşti evrei, poate nu se prezentau nici în ziua de 18 Iunie 1942, dacă prin împrejurări necunoscute de noi, ei nu aflau că trebuie să se constituie neapărat un detaşament de 120 oameni pentru Comand. Zonei A.A. Bucureşti, cu sediul în Str. Batiştei No. 25. Rezultă din cele arătate mai sus că evreii, pentru a rămâne la detaşamentele în care le convine – numai în Bucureşti – uzează de orişice şi calcă chiar chemările colective ce se fac de către C.R.B. prin Comunicate.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 126+verso.

2 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 124-125..

3 Vezi în acest sens cumunicatul referitor la „Anularea tuturor scutirilor de muncă acordate evreilor". *Timpul*, anul VI, nr. 1824 din 08.06.1942, p. 7.

Bănuim şi mai mult că, atunci chiar când li s'ar fi lansat ordine individuale de chemare, totuşi ei nu veneau la repartizare, dacă nu ştiau, mai dinainte, unde vor fi repartizaţi adică, dacă le convenea repartiţia ce urma a li se face.

12. Neexistenţa controlului activităţii detaşamentelor, de asemenea face jocul evreilor nărăviţi şi obişnuiţi a fi îngăduiţi şi favorizaţi, căci din raportul No. 206.115 din 9 Iunie 1942 către C. 2 T., anexat în copie[1] se vede că instituţii cu detaşamente de evrei care, deşi au un număr imens, totuşi pentru că nu există o singură conducere cu mânuirea lor şi nu există mai ales controlul forurilor militare, întrebuinţarea lor se face după plac şi la discreţia diferiţilor directori şi şefi de servicii din instituţii, cum e cazul Primăriei Municip. Bucureşti.

Cu personalul actual al C.R.B. – afectat pentru Bir. Evrei – nu se poate executa acest control.

De altfel până acum nici M.St.M. nu a instituit un asemenea control decât de câteva zile, în persoana Domnului General Cepleanu[2].

13. Ca încheiere, considerând că toate greutăţile semnalate în prezentul memoriu vor fi înlăturate şi că toate propunerile din acest memoriu vor fi admise,

C.R.B. susţine cu toată convingerea izvorâtă din experienţa câştigată în decursul celor aproape doi ani, că chestiunea obligaţiunilor evreilor decurgând din aplicarea celor trei D.L. No. 3984, 132 şi 2030 nu se poate rezolva sau soluţiona decât numai prin adoptarea propunerei dela punctul No. 3 din „Concluziuni şi Propuneri Generale", adică totul să se ceară prin „Centrala Evreilor din România".

Comand. Cercului de Recrutare Bucureşti,
Colonel,
ss. Constantin Colan

Şeful Biroului I
Lt. Colonel,
ss. Constantinescu Traian
19 Iunie 1942

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 65-93.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 127-128..

2 Constantin Cepleanu (1881-1945), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1901-1903). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1903), participă la primul război mondial. Delegat al Marelui Stat Major pentru controlul activităţii detaşamentelor de evrei (1942-1944). O notă a Tribunalului Poporului din 1945 afirma că „a făcut deportările Evreilor din Bucureşti. Trimitea în Transnistria şi în lagăre Evrei-familii întregi numai pentru că lipsea bărbatul de la muncă". S-a sinucis în 1945. Locotenent-colonel (din 01.09.1917); colonel (din 01.04.1920); general de brigadă (din 15.04.1933).

Documentul nr. 275

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
No. 238/1942[1] Cernăuți, la 23 Iunie 1942
SECRET

Preşedinția Consiliului de Miniştri
Cabinetul B.B.T.

La No. 882/1942[2] şi urmare la raportul No. 238 din 12.VI.1942[3].

Am onoare a face cunoscut că în ziua de 15 Iunie 1942 s'au evacuat din oraşul Cernăuți şi județul Hotin evreii notați în anexa No. 1.

Operațiunea evacuării s'a executat în aceleaşi condițiuni, prevăzute în raportul No. 238/1942.

Transportul s'a efectuat cu trenul la Moghilău, unde au fost predate de Sublt. Tăutu N.[4] din Reg. 8 Vânători, delegatul Provinciei, Comisiei de Triaj.

Garda transportului a fost dată de Reg. 8 Vânători şi s'a compus dintr-un ofițer, 2 subofițeri şi 25 grade inferioare.

Comisia de Triaj a Guv. Provinciei Transnistria a confirmat primirea acestui transport.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL,
ss. Calotescu
C. Calotescu

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 1099 din 28.06.1942.
2 AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 207-208.
3 Vezi documentul nr. 269.
4 Nicolae-Mina Tăutu (1919-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1940-1942). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1942). Delegatul Guvernământului Provinciei Bucovina la deportările de evrei din 15.06.1942. Sublocotenent (din 10.05.1942).

PROVINCIA BUCOVINA
Cabinetul Militar

Anexa 1

SITUAȚIE NUMERICĂ
de evreii evacuați la data de 15 Iunie 1942 din Municipiul Cernăuți.

	Evacuați			Total	Observațiuni
Municipiul Cernăuți	Bărbați	Femei	Copii	1139	
	445	495	119		
Jud. Hotin (com. rurale)	2	8	2	12	
Total general	447	513	201	1151	

ȘEFUL BIROULUI 2.
Maior, ss. Marinescu
St. Marinescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 212-213.

Documentul nr. 276

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10. L

COPIE

Nr. 48.274 A. din 24 Iunie 1942.
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Secretariatul General

Am onoare a aduce la cunoştință:

Domnul Mareşal Antonescu cu ordinul Nr. 5295 M. din 21.IV.942[1], a dat din nou în sarcina Marelui Stat Major problema întrebuințării evreilor la munca obligatorie care până la acea dată fusese încredințată Inspectoratului Taberilor şi Coloanelor de Muncă de pe lângă Subsecretariatul de Stat al Muncii.

În acest scop, Marele Stat Major a elaborat şi înaintat pentru aprobare Domnului Mareşal Antonescu instrucțiuni de detaliu referitoare la organizarea muncii obligatorii, datorată de evrei[2].

1 Vezi documentul nr. 238.
2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2942, f. 48-61. Instrucțiunile au fost aprobate şi emise ulterior de Marele Stat Major cu Nr. 55.500 din 27.06.1942. Vezi documentul următor.

Pentru a nu se produce imixtiuni de atribuțiuni, vă rugăm să binevoiți a dispune ca toate direcțiile şi serviciile din Ministerul Apărării Naționale să nu mai dea ordine direct Cercurilor de Recrutare atunci când au nevoe pentru repartizări de evrei, ci să se intervină prin Marele Stat Major, organul unitar de conducere şi control, care cunoaşte situația în ansamblu şi de detaliu şi care face repartiția evreilor în raport de posibilități şi ordine de urgență.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
/ss/ Arhip

Şeful Secției I-a
Colonel
/ss/ Borcescu

p. conformitate
/Şeful Biroului 10.
Căpitan, ss. Apostolide

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2952, f. 26.

Documentul nr. 277

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Seria Nr. 10

SECRET

INSTRUCȚIUNI GENERALE
Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942 privitoare
la munca obligatorie a evreilor

A. – NORME GENERALE

Potrivit Decretului Lege Nr. 3984/1940 (M.Of. Nr. 287 din 5.XII.1940)[1] şi Regulamentului acestui Decret Lege Nr. 2030/1941 (M.Of. Nr. 164 din 14.VII.1941)[2], toți bărbații evrei între 18 şi 50 ani, sunt obligați a presta *munca obligatorie*, care are un caracter de permanență şi continuitate, (*munca de folos obştesc* fiind făcută numai de români).

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.
2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

Conform ordinului Domnului MAREŞAL ANTONESCU Nr. 5295/M. din 21 Aprilie 1942[1], *Marele Stat Major* a primit însărcinarea de a organiza, supraveghea şi controla *munca obligatorie* executată de evrei.

Oficiul Central de Românizare depe lângă Subsecretariatul de Stat al Muncii, are rolul de a rezolva problema românizării sub raportul personalului, prin îndepărtarea şi înlocuirea treptată, a evreilor, din viaţa economică a Ţării.

Ambele aceste instituţii trebuie să colaboreze pentru ca măsurile să fie executate în mod armonic, în vederea atingerii scopului comun.

Evreii – în înţelesul legii, arătaţi în Decretul Lege Nr. 2030/1941, art. 2, publicat în M.Of. Nr. 164 din 14 Iulie 1941, – vor fi împărţiţi în trei categorii:

1. – *Evreii dela 20-40 ani inclusiv*, care vor fi folosiţi, îndeosebi la detaşamentele de lucru, în afara localităţii din care fac parte.

2. – *Evreii în vârstă de 18 şi 19 ani*, precum şi cei dela 41-50 ani împliniţi, care vor fi folosiţi individual sau în grup, în interesul armatei, instituţiunilor de stat (judeţ, comună) sau la întreprinderi particulare care lucrează în folosul armatei şi economiei naţionale şi numai pe timpul cât se efectuează contractele.

Aceşti evrei vor fi folosiţi, în principiu, în raza localităţii căreia îi aparţin, sau în apropiere.

3. – *Meseriaşii evrei (18-50) ani*, vor fi întrebuinţaţi, acolo unde nevoile vor cere.

B. – EXCEPŢIUNI

I. Exceptaţi dela orice muncă obligatorie.

1. Evreii supuşi străini.

2. Slujitorii cultului mozaic, care vor fi indicaţi de către Ministerul Culturii Naţionale şi al Cultelor.

3. Evreii *inapţi* pentru orice fel de muncă, care vor fi stabiliţi de către comisiile medicale de revizuire, ordonate de către Marele Stat Major cu Nr. 35.896 din 18.V.1942[2] şi care anterior, au fost clasaţi ca improprii, reformaţi, sau dispensaţi medical[3].

4. Evreii invalizi în timpul şi din cauza serviciului militar, în războaiele precedente, ale României.

II. Exceptaţi dela munca manuală în detaşamente.

1. Evreii cu titluri academice.

1 Vezi documentul nr. 238.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

3 Clasarea medicală a evreilor era efectuată începând cu luna mai 1942 de către o comisie medicală formată din C. M. Demetrescu-preşedinte, maiot medic dr. Theodor Ionescu, dr. G. Popovici şi inginer N. Cernescu – membri. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 105 din 07.05.1942. Decizia Ministerială Nr. 7093 din 01.05.1942 a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale referitoare la „Instituirea de comisie medicală pentru clasarea evreilor suferinzi ce reclamă scutiri mai mari de 15 zile”.

2. Preşedinţii comunităţilor evreieşti şi câte 3 membri de fiecare oficiu judeţean al Centralei Evreilor din România, care rămân cu obligaţiunile şi răspunderile prevăzute în legile şi dispoziţiunile speciale.

III. Repartizaţi pentru muncă, în întreprinderi.

1. Evreii scutiţi de munca obligatorie şi repartizaţi în întreprinderi, precum şi cei lăsaţi în propriile lor întreprinderi, de către Comisia Centrală de Revizuire, instituită conform D.M. Nr. 194.920 din 3 Martie 1942, publicat în M.Of. Nr. 54 din 4.III.942[1] şi numai până la 31.XII.1942, afară de cei scutiţi pe termene mai scurte.

2. În afară de evreii dela punctul 1 cap. III, se mai pot scuti de munca obligatorie, în detaşamente, fiind în schimb repartizaţi în cadrul aceleiaşi munci, *meseriaşii calificaţi sau specialiştii tehnici*, titraţi ai şcoalelor politehnice sau absolvenţi ai şcoalelor superioare tehnico-industriale, necesari întreprinderilor noi create, sau întreprinderilor existente, la apariţia prezentelor instrucţiuni şi care nu au fost scutiţi de către Comisia Centrală de Revizuire.

Aceşti meseriaşi sau specialişti, nu se vor da, decât întreprinderilor care lucrează *pentru armată* sau în *interesul superior al economiei naţionale a Ţării*, pe bază de contracte.

Pentru aceste repartizări se va cere avizul Ministerului Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor, Subsecretariatului de Stat al Înzestrării Armatei şi al Oficiului Central de Românizare.

3. Deasemenea, foştii patroni sau proprietari de întreprinderi comerciale şi industriale, menţinuţi în serviciu după românizarea întreprinderilor respective, pot fi scutiţi de munca manuală şi repartizaţi pentru muncă, întreprinderilor, pe termene limitate şi cu avizul Oficiului Central de Românizare.

4. Evreii rechiziţionaţi în *întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare al teritoriului*, al căror termen expiră la 1 Iulie 1942, şi care n-au cerut repartizarea la muncă, în întreprinderile respective, prin Comisia Centrală de Revizuire, vor putea fi repartizaţi în aceleaşi întreprinderi.

IV. Lămuriri diverse.

1. – Toate scutirile de orice fel, date de Marele Stat Major, Comandamentele Teritoriale sau Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă *au fost anulate pe data de 1 Iunie 1942, rămânând valabile numai acelea acordate de către Comisia Centrală de Revizuire.*

Evreii care au fost repartizaţi în detaşamentele de lucru şi au obţinut ulterior scutiri prin Comisia Centrală de Revizuire, vor fi înlocuiţi prin alţi evrei disponibili; cei aflaţi în prezent, în detaşamente, rămân la lucru, până ce sosesc înlocuitorii.

2. – Evreii cu titluri academice sunt scutiţi numai dela munca manuală obligatorie, ei putând să fie chemaţi, oricând, să presteze serviciile lor în cadrul muncii obligatorii, potrivit aptitudinilor şi specialităţilor avute.

În cazul când aceştia sunt complet scutiţi de munca obligatorie, vor plăti taxele prevăzute în legile, regulamentele şi dispoziţiunile speciale.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 54 din 04.03.1942. Decizia Ministerială Nr. 194.920 din 03.03.1942 a Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale cu privire la supunerea evreilor la procedura de revizuire.

3. Dela primirea prezentelor instrucțiuni, nu mai există pentru evrei situația de „rechiziționați" ci „*repartizați în cadrul muncii obligatorii"*.

În consecință, pentru evreii care prestează munca obligatorie, cercurile de recrutare vor face următoarele mutații în registrul special şi în livretul personal: „repartizat la muncă" şi „lăsat la vatră".

Pentru celelalte categorii, se vor face mutațiile respective (inapt, scutit, etc.).

4. Repartizarea evreilor pentru munca obligatorie în Bucovina şi Basarabia se va face de către Corpul 3 şi 4 Armată, numai cu avizul guvernămintelor respective.

5. Evreii aflați în lagărele de internare sunt folosiți şi controlați după dispozițiunile Ministerului Afacerilor Interne.

6. Evreii care nu se bucură de nici o supuşenie străină (apatrizii), precum şi acei care posedă paşapoarte „Nansen", sunt obligați a presta munca obligatorie.

7. Deplasările şi schimbările de domiciliu ale evreilor dintr-o localitate în alta, nu se pot efectua decât cu aprobarea Ministerului Afacerilor Interne, unde solicitanții vor adresa cererile lor; cele adresate Marelui Stat Major, în acest sens, vor fi clasate la dosar rămânând fără răspuns.

Ministerul Afacerilor Interne cu adresa Nr. 15.126 A din 17 Iunie 1942[1], a dispus ca toate schimbările de domiciliu aprobate pentru evrei, să fie comunicate de către prefecturile de județ, atât cercului de recrutare de unde pleacă cât şi cercului de recrutare pe raza căruia se stabilesc.

Cei ce-şi schimbă domiciliul, fie din oraş, fie în oraş, sunt obligați să anunțe cercul de recrutare respectiv.

Comunitățile evreieşti sunt obligate să comunice cercurilor de recrutare respective, adresele tuturor evreilor între 18 şi 50 ani.

8. Evreii rechiziționați în întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare al teritoriului, care au obținut scutiri dela Comisia Centrală de Revizuire, vor rămâne asupra lor numai cu carnetele de scutire eliberate de această comisie; vechile ordine de rechiziție se vor retrage şi anula de către corpurile de armată (comandamentele teritoriale).

9. *Taxele militare precum şi taxele care* reprezintă şi echivalentul muncii obligatorii, se vor determina, plăti şi încasa potrivit legilor, regulamentelor şi dispozițiunilor speciale.

C. – SOLUȚIONAREA CERERILOR PENTRU EVREII NECESARI LA MUNCA OBLIGATORIE

Cererile organelor militare, ale instituțiunilor de Stat, județ sau comună, precum şi cele ale întreprinderilor care lucrează în beneficiul armatei sau economiei naționale, se soluționează astfel:

1. Pentru lucrări mari, efectuate cu *detaşamente exterioare* (C.F., drumuri, cariere, etc.) se vor da evrei în etate de 20-40 ani şi numai cu aprobarea Marelui Stat Major,

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

2. *Pentru nevoile locale* (în oraş sau în apropiere), aprobările se dau de către *corpurile de armată (comand. teritoriale)* care vor căuta să armonizeze nevoile armatei şi celorlalte instituţiuni şi întreprinderi, în baza unui *plan de repartiţie*, atât pentru muncitorii nespecializaţi, cât şi pentru meseriaşii calificaţi.

Pentru astfel de lucrări vor fi daţi, în principiu, numai evrei de 18-19 ani şi cei dela 41-50 ani. Evreii între 20-40 ani, se vor repartiza numai în cazul când vor fi disponibilităţi.

3. Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale) vor aproba în cuprinsul teritoriului lor:

a). Cu avizul Subsecretariatului de Stat al Înzestrării Armatei, Ministerului Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor şi al Oficiului Central de Românizare, cererile ce se încadrează în titlul B, cap. III, paragraful 2 şi numai cu avizul Oficiului de Românizare cererile prevăzute în acelaşi titlu şi capitol, paragraful 3.

b). Fără aviz, cererile arătate la titlul B, cap. III, paragraful 4, aplicându-se pe ordinele de rechiziţie următoarea viză: „prelungit repartizarea la munca obligatorie până la 31.XII.1942”.

Toate cererile privitoare la repartizări de evrei prevăzute în titlul B, cap. III, prevăzute mai sus, în care să specifice:

- Că lucrează pentru armată (subzistenţe, echipament, armament, etc.), execută lucruri în interes militar (C.F. drumuri, poduri, etc.) sau este o întreprindere de valoare pentru economia naţională, menţionându-se contractele în curs de execuţie şi durata lor.

- Că au absolută nevoie de specialiştii evrei nominal indicaţi, care lucrează efectiv în întreprindere şi în specialitatea arătată în dreptul fiecăruia, negăsindu-se, pentru moment, specialişti români.

- Că-şi iau răspunderea, prin controluri la faţa locului, că tot ce s’a afirmat şi certificat mai sus, corespunde realităţii.

Se va cere acest aviz, fie dela una din instituţiunile de mai sus sau chiar dela altă instituţie, dacă va fi necesar, fie dela două sau mai multe instituţiuni, dela caz, la caz.

În baza acestor avize, corpurile de armată (comandamentele teritoriale) vor hotărî modul de soluţionare.

4. *Marele Stat Major* va aproba:

a) Cererile care necesită repartizări de evrei depe teritoriul unui corp de armată, pe altul.

b) Toate cererile pentru repartizările evreilor titraţi sau titraţi liber profesionişti (medici, veterinari, farmacişti, dentişti, ingineri, avocaţi, etc.).

c) Cererile pentru repartizarea evreilor la lucrări de birou, cunoscând că la acest gen de muncă, vor fi admişi numai titraţii universitari, contabilii recunoscuţi de către Corpul Contabililor precum şi desenatorii, absolvenţi ai liceelor industriale sau şcolilor tehnice.

5. Cererile pentru repartizări de evrei la munca obligatorie, vor fi soluţionate în următoarea ordine de urgenţă:

a) Nevoile armatei;

b) Instituţiile şi întreprinderile de stat, judeţ sau comună;

c) Întreprinderile care lucrează în folosul armatei sau economiei naţionale.

6. Cererile vor fi făcute numeric şi numai pentru meseriaşi, tehnicieni sau titraţi specialişti, vor putea fi făcute nominal.

Tabelele nominale de specialişti se vor înainta în triplu exemplar, separat, pe cercuri de recrutare.

7. Întrucât se face abuz cu fotocopii – mijloc uşor de realizat, dar nerecunoscut ca probă, de justiţie, – toate copiile depe acte, contracte sau diplome, care însoţesc diferite cereri, trebuiesc *să fie legalizate de către autorităţile judiciare*.

8. Există o tendinţă generală ca unităţile, instituţiile şi întreprinderile care au obţinut evrei, spre folosinţă, în cadrul muncii obligatorii pe anumite termene, să facă *cereri insistente şi repetate*, atât pentru prelungirea termenelor acordate, cât şi pentru repartizarea altor evrei.

De aici rezultă necesitatea de a se ţine o evidenţă precisă asupra tuturor repartizărilor de evrei şi a se acorda prelungiri numai acelor autorităţi sau întreprinderi care dovedesc că au absolută nevoie. În acest fel, nu va exista un regim privilegiat, ci vor beneficia, pe rând, de meseriaşi sau muncitori necalificaţi evrei, toate unităţile, instituţiile şi întreprinderile indicate la paragraful 5, de mai sus.

9. Instituţiile şi întreprinderile care au absolută nevoie de prelungirea termenului de folosinţă al evreilor, să ceară aprobarea cu cel puţin 10 zile înainte de expirare. În caz de neaprobare, acestea sunt obligate să prezinte evreii cercului de recrutare respectiv, în ziua împlinirii termenului.

10. Nu se admite schimbarea evreilor din seria la care au fost chemaţi, în alta, precum nici repartiţiile, după preferinţă, amânări de lucru pentru cei înstăriţi sau regimuri de favoare.

D. – ORGANIZAREA

I. Evreii întrebuinţaţi la munca obligatorie vor fi constituiţi în detaşamente de lucru.

1. Organizarea şi încadrarea.

a) Pentru *detaşamentele exterioare de lucru* se va face de către corpurile de armată (comandamentele teritoriale) prin cercurile de recrutare, fiecare detaşament a 500 evrei între 20-40 ani, având următoarea încadrare:

- 3 ofiţeri de rezervă, dintre care unul comandant;
- 3 subofiţeri de rezervă;
- 1 fost ofiţer sau subofiţer de administraţie, evreu, ca ofiţer cu aprovizionarea (în lipsă, unul din acei trei subofiţeri de rezervă, arătaţi mai sus);
- 1 medic evreu;
- 10 grade inferioare de rezervă (câte unul la 50 evrei);
- 2 grade inferioare pentru serviciul aprovizionărei.

Foştii ofiţeri activi şi de rezervă, vor putea fi folosiţi ca ajutori sau comandaţi de subunităţi, în lipsa comandanţilor români.

b) *Detaşamentele locale de lucru* vor întrebuinţa, în general, evrei de 18-19 ani, precum şi cei dela 41-50 ani.

Organizarea şi încadrarea va fi analoagă detaşamentelor exterioare de lucru, cu excepția medicului şi a ofițerului cu aprovizionarea de care nu au nevoie.

Comandantul trebuie să fie un ofițer de rezervă, iar celelalte elemente, din cadre, pot fi evrei dintre foştii ofițeri activi şi de rezervă.

c) Detaşamente prevăzute la punctul a şi b, de mai sus, când vor avea efective mai mici decât 500 evrei, vor avea încadrarea redusă, în raport de efective (un ofițer sau subofițer la 100 evrei şi câte un grad inferior la 50 evrei).

Detaşamentele locale de lucru, ce se pun la dispoziția unităților militare, vor fi încadrate şi supravegheate de acele unități, iar detaşamentele locale pentru întreprinderi şi instituții civile, se vor încadra de către cercurile de recrutare.

d) Comandanții, ofițerii şi subofițerii acestor detaşamente, vor avea atribuțiunile prevăzute în Regulamentul asupra Serviciului Interior, pentru trupele de toate armele, fiind însă răspunzători de randamentul de lucru al evreilor.

2. Cazarea.

a) Pentru detaşamentele exterioare, cazarea se va asigura de către instituția care-i foloseşte, în corturi, barăci sau în clădiri izolate.

În nici un caz să nu fie cantonați în sate, pentru a nu le da posibilitatea de a face propagandă subversivă, a întinde corupția sau întreține relațiuni cu româncele.

Evreii nu au voie a părăsi şantierul de lucru, tabăra sau bivuacul.

Fiecare evreu trebuie să-şi aducă o pătură şi un dos de saltea.

În cazul când evreii din detaşamentele exterioare lucrează în apropiere de oraşul lor de domiciliu, vor putea fi lăsați să doarmă la căminurile lor, cu condițiunea de a nu se diminua randamentul maximum de lucru.

b) Evreii din detaşamentele de lucru locale, vor dormi în familie.

3. Hrana evreilor cade în sarcina autorității care-i foloseşte.

Vesela individuală va fi adusă de evrei.

Pentru procurarea alimentelor necesare, se vor utiliza cei doi gradați români, prevăzuți la titlul D, cap. I, par. 1, punctul a.

4. Îmbrăcămintea.

Evreii vor lucra cu îmbrăcămintea proprie, primind pentru uzaj indemnizația prevăzută la paragraful 6, punctul c, de mai jos.

5. Asistența medicală.

Se asigură de către medicii evrei.

Cazurile de scutire temporală sau internare în spitale, vor trebui supravizate de medicul instituției unde lucrează, al cercului de recrutare pe raza căruia se află detaşamentul, sau medicul oricărei unități militare, din apropiere.

Medicamentele de prim ajutor, vor fi procurate de instituția care foloseşte evreii.

La constituirea detaşamentelor de lucru exterioare, evreii vor fi vizitați în prealabil de către medicul cercului de recrutare.

6. Drepturile detaşamentelor.

a) *Ofițerii şi subofițerii din cadre.*

Drepturile de soldă şi alocația de hrană cuvenită acestora, se suportă de Ministerul Apărării Naționale, din fondul ce se va alimenta din taxele încasate dela evreii scutiți.

b) *Gradele inferioare care încadrează detaşamentele de evrei.*

Au toate drepturile legale (hrană, soldă, întreţinere, ajutor de familie) care se cuvin concentraţilor şi care se suportă tot de Ministerul Apărării Naţionale din acelaşi fond arătat mai sus.

Fac excepţie convenţiile încheiate cu instituţiile care îşi iau în sarcină achitarea drepturilor gradelor inferioare (exemplu C.F.R.).

c) *Evreii.*

Au drepturi de soldă, întreţinere şi hrană ca al soldaţilor, în natură sau în bani.

Pentru uzajul efectelor, se va plăti evreilor o cotă de 15 lei pe zi, socotită numai pentru zilele de lucru efectiv prestate, pe şantier.

Ajutorul de familie se va acorda în condiţiunile fixate în Decretele Legi referitoare la concentraţi şi mobilizaţi, reducându-se la jumătate, cotele lunare.

Toate drepturile cuvenite evreilor, se suportă de către instituţia care-i foloseşte la muncă.

Drepturile pentru uzajul efectelor şi ajutorul de familie, se vor acorda numai evreilor lipsiţi de mijloace şi care depun sârguinţă la lucru.

d) *Drepturi suplimentare.*

Ofiţerii, subofiţerii şi trupa concentrată, din cadrele detaşamentelor exterioare, când se deplasează izolat, în interes de serviciu, în afara garnizoanei de lucru a şantierului respectiv, au dreptul la indemnizaţia de misie prevăzută pentru gradele respective, conform Deciziei Ministeriale în vigoare.

Numărul zilelor cu drept de misie pentru fiecare detaşament, se va fixa de către corpurile de armată (comandamentele teritoriale) în legătură cu autoritatea care foloseşte evreii, ţinându-se seamă de deplasările strict necesare ale comandanţilor şi organelor de aprovizionare.

e) *Medicii evrei* luaţi la detaşamentele de lucru sunt consideraţi că prestează munca obligatorie şi nu se bucură de drepturile prevăzute în Decizia Ministerială Nr. 23.325 din 27.I.1941[1], publicată în Monitorul Oastei No. 4 din 15.V.1942.

Orice medic evreu este obligat a presta cel puţin 90 zile anual, muncă obligatorie, în care timp va avea drepturile de soldă, întreţinere şi hrană (hrană în bani) la fel cu soldaţii.

Cercurile de Recrutare vor asigura înlocuirea prin rotaţie, a medicilor evrei, înştiinţând, la timp, Marele Stat Major.

f) Toţi evreii întrebuinţaţi la muncă obligatorie în detaşamente de lucru exterioare, pot avea un concediu de 15 zile la 6 luni de muncă efectivă, aprobat de către corpul de armată (comandamentul teritorial).

În afară de acest concediu, evreii din detaşamentele de lucru exterioare sau locale, nu vor beneficia de nici un fel de învoire, permisie sau concediu.

7. Regimul de lucru.

a) Evreii din orice fel de detaşament, vor lucra **9 ore pe zi.**

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 37 din 13.02.1941. Decizia Ministerială Nr. 23.325 din 27.01.1941 a Ministerului Apărării Naţionale privitoare la normele pentru rechiziţionarea şi întrebuinţarea medicilor, farmaciştilor şi inginerilor evrei.

Programul de lucru va varia în raport de anotimp, va fi întocmit de către autorităţile sau întreprinderile care-i folosesc şi se va găsi **afişat** la fiecare atelier sau şantier de lucru.

Comandanţii de detaşamente vor fixa cuantumul lucrului ce trebuie să execute fiecare evreu pe zi şi impulsiona lucrul, astfel încât cuantumul stabilit să se execute în fiecare zi.

Acest program va fi semnat de către şeful şantierului sau atelierului, care este răspunzător de prezenţa la lucru şi randamentul de lucru al evreilor.

Câte o copie după fiecare program se va înainta corpurilor de armată (comandamentelor teritoriale) precum şi cercurilor de recrutare.

b) Se interzice dispersarea la lucru a evreilor în grupe mici, răzleţe, deoarece acestea nu ar putea fi bine dirijate şi controlate.

Ca urmare, evreii din orice fel de detaşamente, vor lucra întruniţi sau pe grupe care pot fi supravegheate direct de către ofiţerii, subofiţerii sau gradaţii răspunzători de prezenţa şi activitatea evreilor, din subordine.

Comandantul sau şeful fiecărui detaşament, subunitate sau grup, va avea asupra lui un carnet cu apelul nominal al evreilor, cu toate mutaţiile la curent, din care să reiasă la partida fiecărui evreu, atât numărul total al zilelor de muncă cât şi al zilelor de absenţă.

c) Dispoziţiunile şi obligaţiunile prevăzute la paragraful de mai sus, sunt valabile atât pentru evreii din detaşamentele de lucru exterioare sau locale, cât şi pentru evreii repartizaţi în cadrul muncii obligatorii, la diferite instituţiuni sau întreprinderi.

8. Control, sancţiuni, anulări.

Marele Stat Major, prin organele sale, sau ale comandamentelor în subordine, precum şi Oficiul Central de Românizare, prin organele sale, vor controla la faţa locului, dacă evreii care au obţinut carnete de scutire de la Comisia Centrală de Revizuire, sau acei repartizaţi în cadrul aceleiaşi munci la diferite instituţii sau întreprinderi sunt necesari şi prestează munca pentru care au fost solicitaţi.

În acest scop, organele militare şi ale Oficiului Central de Românizare, vor ţine legătura între ele pentru a conlucra de comun acord.

Toate abaterile constatate, se vor raporta comandamentelor de corp de armată (comandamentelor teritoriale) care vor dispune anularea aprobării şi ridicarea dreptului de folosinţă nu numai a evreilor găsiţi în vină, ci şi a tuturor evreilor repartizaţi acelei instituţii de stat sau întreprinderi.

Deasemenea, se anulează şi scutirile de muncă obligatorie pentru evreii repartizaţi la instituţiile şi întreprinderile care au încetat de a mai funcţiona sau când acestea renunţă la serviciile lor.

Pierd dreptul la scutire şi evreii din serviciul patronilor când aceştia încetează activitatea comercială sau industrială, sau când renunţă la utilizarea evreilor.

c) Instituţiile, întreprinderile şi patronii care au obţinut evrei în cadrul muncii obligatorii au obligaţiunea să asigure controlul şi întrebuinţarea lor pe locurile pentru care au fost ceruţi, precum şi maximum de randament la lucru.

La orice instituţie, atelier sau şantier de lucru, se va găsi afişat tabelul nominal al tuturor evreilor repartizaţi la munca obligatorie, cu evidenţa, la zi, a mutaţiilor.

Pe cei absenţi sau îndărătnici la lucru, îi vor aduce la cunoştinţa cercurilor de recrutare, care vor raporta situaţia acestora Marelui Stat Major prin corpurile de armată (comandamentele teritoriale), pentru a fi trimişi în Transnistria, cu familiile lor.

d) Unităţile militare, instituţiile civile, precum şi întreprinderile care au obţinut evrei pe termene limitate, sunt obligate ca la terminarea lucrului, să-i înapoieze cercului de recrutare respectiv, constituiţi aşa după cum i-a primit, împreună cu tabelele nominale de predare.

Cine va contraveni acestei dispoziţiuni, va pierde dreptul de a beneficia, în viitor, de mână de lucru evreiască.

e) Românii care dublează pe meseriaşii calificaţi sau orice fel de profesionişti evrei şi nu se identifică cu meseria sau profesiunea pe care au îmbrăţişat-o sau în care au fost numiţi, în timpul prevăzut şi recunoscut ca necesar de Oficiul Central de Românizare, vor fi internaţi în lagăr.

De asemenea vor fi internaţi în lagăr, patronii care tolerează dublurile fictive în scopul menţinerii evreilor, sabotând astfel procesul de românizare al muncii.

f) Pentru abaterile de mică importanţă (întârziere la apel, delăsare, atitudine nedisciplinată etc.) efectuate în cadrul detaşamentelor de lucru, comandanţii respectivi vor aplica evreilor *pedeapsa corporală*, conform regulamentului.

g) Vor fi sancţionaţi cu trimiterea în *Transnistria* la muncă grea sau în ghettouri, împreună cu familiile lor (tata, mama, soţia şi copii) toţi evreii care comit următoarele infracţiuni:

- repetă abaterile arătate la punctul f. de mai sus;
- nu execută conştiincios serviciul la muncă sau se sustrag dela lucru prin înşelăciune, cumpărare, intervenţie, neprezentare la chemările făcute pentru munca obligatorie, părăsire fără voie a lucrului etc.
- nu anunţă cercului de recrutare schimbarea domiciliului, fie în oraş, fie dintr-un oraş în altul, chiar dacă au aprobarea Ministerului Afacerilor Interne;
- vor avea relaţiuni intime, cu româncele.

În cazul când bărbaţii infractori nu se prezintă de bună voie sau nu sunt descoperiţi de către organele poliţieneşti, vor fi trimise în Transnistria familiile lor.

Vor fi de asemenea trimişi în Transnistria şi *românii* care vor înlesni sustragerile evreilor dela munca obligatorie.

Aplicarea sancţiunii cu trimiterea în Transnistria se ordonă de către Marele Stat Major, în urma cererilor adresate de către corpurile de armată (comandamentele teritoriale).

h) Orice intervenţie pentru favoruri este interzisă, indiferent de calitatea celui ce intervine.

Acei care vor interveni vor fi semnalaţi Marelui Stat Major pentru a se cere Preşedinţiei Consiliului de Miniştri internarea în lagăr.

i) Pentru ca cercurile de recrutare să poată întocmi de îndată o situaţie precisă a evreilor *repartizaţi pentru nevoi locale*, toate unităţile militare, instituţiile civile şi întreprinderile de stat sau particulare, care se folosesc de munca evreilor, sunt obligate să prezinte pe aceşti evrei cercurilor de recrutare, cu tabele nominale în dublu exemplar, *pentru a li se verifica situaţia şi face mutaţiile respective*.

j) Evreii întrebuinţaţi la munca obligatorie sunt supuşi jurisdicţiunii militare, conform art. 9 din D.L. relativ la statutul militar al evreilor şi art. 37 din regulamentul acestui D.L.

II. Meseriaşii evrei.

1. Se întrebuinţează, în primul rând, pentru nevoile armatei, municipiilor, oraşelor reşedinţe de judeţ şi comunelor urbane unde sunt domiciliaţi evreii.

Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale) vor căuta să satisfacă în limita posibilităţilor şi nevoile judeţelor lipsite de meseriaşi evrei.

2. Pentru reparaţiunile şi terminarea localurilor proprietate sau închiriate de autorităţi (cazărmi, şcoli, spitale, cantine, etc.), Cercurile de Recrutare vor organiza echipe de meseriaşi evrei, pe categorii omogene a câte 10 meseriaşi evrei, sau mai puţini, când totalul unei categorii nu ajunge la această cifră.

3. Asemenea echipe se vor forma şi din meseriaşii care nu sunt necesari la lucrările arătate mai sus (croitori, cismari, cojocari, curelari, etc.).

4. Meseriaşii arătaţi la punctele 2 şi 3 de mai sus, vor fi folosiţi, fie în echipe omogene, fie în echipe mixte (în care caz se vor divide echipele omogene de câte 10 inşi) în raport de natura şi cantitatea lucrului de efectuat, în primul rând pentru nevoile armatei şi apoi pentru celelalte instituţiuni de stat, judeţ sau comună, pe baza *planului de lucru*, stabilit de comun acord între comandanţii unităţilor şi şefii autorităţilor locale, prin grija cercurilor de recrutare respective.

5. Meseriaşii evrei se vor bucura de aceleaşi drepturi ca şi muncitorii evrei necalificaţi constituiţi în detaşamente şi în aceleaşi condiţiuni prevăzute de titlul D, cap. I, paragraful 6 punctul c.

6. Esenţialul este ca munca aceasta să fie bine organizată şi supravegheată.

Detalii în această privinţă, se găsesc în ordinul Marelui Stat Major No. 83.550 din 13.V.1942[1].

E. – UTILIZAREA FEMEILOR EVREICE

1. Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale), au dreptul de a întrebuinţa, în cadrul muncii obligatorii şi personalul evreiesc de sex feminin între 18-40 ani, atât la lucru manual (croitorese, spălătorese, richtuitoare, etc.) cât şi intelectual, pentru lucrări de birou, cerându-se în acest sens, tabele nominale de la Oficiul de Românizare depe lângă Subsecretariatul de Stat al Muncii.

Cercurile de Recrutare vor ţine evidenţa acestor evreice.

2. La neajungere, personalul feminin va fi cerut de către cercurile de recrutare, comunităţilor evreieşti din localităţile respective.

3. Personalul de sex feminin evreiesc, va fi organizat în echipe ca şi meseriaşii de sex masculin, *folosit în localităţile unde domiciliază* şi repartizat numai la unităţile militare şi instituţiile de stat, judeţ sau comună.

4. Femeile evreice utilizate la munca obligatorie intelectuală, vor beneficia de drepturile de soldă, întreţinere şi hrană, similare cu ale soldaţilor, iar acelea folosite la

1 Vezi documentul nr. 252.

munca manuală, se vor prevala de drepturile acordate în condițiunile prevăzute la titlul D, cap. I, paragraful 6 punctul c.

5. Sancțiunile sunt aceleaşi ca şi pentru bărbații evrei, arătate la cap. D, paragraful 8, punctele c şi g.

F. – ATRIBUȚIUNI CE REVIN DIFERITELOR ORGANE MILITARE

I. – Cercurile de Recrutare.

1. – Țin evidența nominală a tuturor evreilor depe teritoriul lor, înscrişi în registrele speciale de evrei.

2. – Întocmesc o situație numerică de toți evreii înscrişi în registru, pe contingente, profesiuni şi meserii, în ordinea alfabetică, înaintând câte un exemplar corpului de armată (comandamentului teritorial) respectiv (situația anexă No. 1.)[1].

3. – Ține evidența nominală şi numerică a evreilor arătați în situațiile anexă No. 1, 2, 3, 4 şi 5[2].

Situațiile anexă No. 2 şi 3 se înaintează la 1 ale fiecărei luni, corpurilor de armată (comandamentelor teritoriale) pentru centralizare, iar acestea, le vor înainta Marelui Stat Major, Secția I-a, Biroul 10, astfel ca până la 10 ale fiecărei luni, să fie sosite.

Situațiile anexă No. 1, 4 şi 5 se înaintează o singură dată, prin corpul de armată (comandamentul teritorial) şi vor fi primite la Marele Stat Major – Secția I-a, Biroul 10, la data de 20 Iulie 1942.

Toate situațiile de mai sus, se vor înainta corpului de armată (comandamentului teritorial) într'un singur exemplar – afară de situația anexă No. 1, care se va înainta în dublu exemplar.

4. – Vor face în livretele individuale ale evreilor, toate mutațiile, pentru a se cunoaşte în orice moment situația acestora.

5. – Se îngrijesc de întocmirea urgentă a actelor de dare în judecată a evreilor, care sub orice formă, caută să se sustragă sau sabotează munca obligatorie.

Această măsură este independentă de aceea a trimiterii evreilor în Transnistria.

6. – Pentru orice chestiune în legătură cu prezentele instrucțiuni, cercurile de recrutare se vor adresa corpurilor de armată (comandamentelor teritoriale).

7. – Vor extrage din aceste instrucțiuni datele esențiale asupra obligațiunilor ce revin autorităților şi întreprinderilor care folosesc evreii la munca obligatorie (prezența, control, sancțiuni, drepturi, program), aducându-le la cunoştința acestora.

II. – Corpurile de Armată (Comandamentele Teritoriale).

1. – Centralizează pe cercuri de recrutare, situațiile anexă No. 2 şi 3, care se vor găsi la Marele Stat Major – Secția I-a, Biroul 10, în ziua de 10 ale fiecărei luni, precum şi situațiile anexe No. 1, 4 şi 5 care se vor înainta o singură dată (20 Iulie 1942).

La situația anexă No. 1, se va alătura câte un rând din situațiile originale ale cercurilor de recrutare.

2. – Țin evidența numerică a tuturor categoriilor de evrei arătate în situațiile anexă No. 1, 2, 3, 4 şi 5.

1 Nu se publică.
2 Nu se publică.

3. – Controlează modul cum se aplică instrucțiunile de față de către cercurile de recrutare, detașamentele de muncă, precum și de către instituțiile și întreprinderile care folosesc evrei.

4. – Controlează la teren prezența și randamentul de muncă al evreilor repartizați pentru munca obligatorie.

5. – Controlează dacă cercurile de recrutare au executat dispozițiunile dela titlul F, cap. I, paragraful 5.

6. – Odată cu situațiile periodice lunare, se va înainta și un *raport* asupra modului cum decurge munca obligatorie în detașamentele exterioare și locale, rezultatul controlurilor, diferite observațiuni, greutăți și propuneri.

III. – Marele Stat Major.

1. – Controlează situațiile primite dela corpurile de armată (comand. teritoriale) și face centralizarea lor pe întreaga țară.

2. – Controlează felul cum se aplică prezentele instrucțiuni de către corpurile de armată (comand. teritoriale) și cercurile de recrutare.

3. – Controlează la fața locului modul cum se execută munca obligatorie.

ȘEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL (ss) **ȘTEFLEA ILIE**

Șeful Secției I-a,
Colonel (ss) **E. Borcescu**

Pentru conformitate
Șeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 251-258; Jean Ancel (ed.), *Documents Concerning The Fate Of Romanian Jewry During The Holocaust. Volume IV The Regat and Southern Transylvania 1942-1944*, New York, 1986, documentul nr. 21, p. 32-44. (În continuare se va cita Ancel, *DCFRJH*, volumul IV).

Documentul nr. 278

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10

Nr. 52.862 din 29 IUN. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Secretariatul General

Am onoare a face cunoscut că organele militare teritoriale ne semnalează că evreii supuși străini – nefiind supuși la munca obligatorie, conform uzanțelor interna-

ționale – au o atitudine provocatoare şi întrețin o stare de spirit subversivă, dăunătoare intereselor neamului.

Evreii supuşi străini, în actuala situație politică şi teritorială, se împart în trei categorii:

a/ - Evreii supuşi străini, care aparțin țărilor aliate.

b/ - Evreii cu acte de supuşenie ale țărilor care în prezent sunt, sub ocupație şi protectorat german (cehi, polonezi, etc.).

c/ - Evreii supuşi țărilor cu care suntem în stare de război.

Față de cele arătate mai sus, vă rugăm să binevoiți a ne comunica:

- care este regimul aplicat de Dvs. acestor categorii de evrei sub raportul ordinei, controlului şi siguranței
- dacă evreii din categoria b. sunt asimilați cu cei din categoria a.
- dacă cei din categoria c. nu este cazul a fi internați în lagăre cu caracter politic.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL,

Şeful Biroului 10
Lt. Col.
Ilie Dumitrescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3010, f. 97.

Documentul nr. 279

DIVIZIA 1-a PAZĂ
STAT MAJOR
Secret

Nr. 1517[1]
1942 Iulie 4
DIVIZIA 1-a PAZĂ
către
ARMATA 4-a

Am onoare a raporta:

1. - În noaptea de 2/3 iulie 1942 a fost prins individul Sandachiu Maxim[2] din comuna Jucoviții (Zukowcy), tăind firul telefonic la 200 m Sud de satul Potoki (8 km Est Smerinka).

Cazul de se cercetează de Sectorul de Jandarmi.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 20.849 din 18.07.1942.
2 Nu a putut fi identificat.

+)2. - În după amiaza zilei de 3 iulie 1942, au fost predați autorităților germane la Brailow, un număr de 247 evrei. Aceştia au fost executați la orele 18.30 la Est de Bug.

COMANDANTUL DIVIZIEI 1-A PAZĂ
COLONEL, ss. A. Nasta[1]
Nasta A.

p. Şeful de Stat Major
Maior, ss. D. Ionescu[2]
Ionescu D.

*) Adnotări:
„17 IULIE 1942 Secția 2. ss. indescifrabil”;
„De unde erau şi de ce s’au predat +) General ss. M. Stănescu[3]”.

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 22.

1 Alexandru Nasta (1891-1962), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1911-1913) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Prefect al județului Timiş-Torontal (22.01-10.12.1941); comandant al Artileriei Diviziei 1 Gardă (10.01-20.02.1942); comandant al Diviziei 1 Pază (20.02.1942-20.03.1943); comandant al Artileriei Corpului 7 Armată (20.03-15.10.1943); comandant secund al Comandamentului Militar al Capitalei (10.12.1943-10.01.1944); comandant al Diviziei 4/24 Infanterie şi al Diviziei 4 Munte (10.01-13.10.1944); comandant al Corpului 2 Armată (08.08.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat la 17.10.1944, a fost închis în închisoarea Malmaison până în februarie 1945, când a post plasat în stare de arest la domiciliu. În anii 1945, respectiv 1950-1951, a fost acuzat de crime de război, cercetat de Tribunalul Poporului şi Parchetul Curții Bucureşti, fiind achitat. Locotenent-colonel (din 01.04.1932); colonel (din 24.01.1938); general de brigadă (din 20.03.1943).

2 Dumitru B. Ionescu (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1920-1922) şi al Politehnicii Bucureşti. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922), Comandant de divizion artilerie în cadrul Regimentului 54 Artilerie (22.04.1941-10.06.1942); comandant de divizion artilerie în cadrul Regimentului 26 Artilerie (10.06.1942-31.03.1943); director de studii în cadrul Şcolii Militare de Artilerie (31.03.1943-01.12.1944); ajutor al comandantului Regimentului 21 Artilerie (01.12.1944-18.07.1946); comandant al Regimentului 1 Artilerie Călăreață (18.07-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946; trecut în rezervă la 27.08.1947. Maior (din 08.06.1940); locotenent-colonel (din 22.06.1944); colonel (din 24.01.1946).

3 Prin nota Nr. 1649 din 27.07.1942, Divizia 1-a Pază raporta Armatei a 4-a că: „[…]
- Evreii au fost predați autorităților germane de către Sectorul Jandarmi Smerinka.
- Evreii erau refugiați din Brailov (10 Km N. E. Smerinka) depe teritoriul german pe teritoriul român.
- Predarea s’a făcut pe baza ordinului Nr. 272 din 3 Iulie 1942 al Legiunei de Jandarmi Moghilev. […]. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 22.

Documentul nr. 280

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

COMUNICAT
Nr. 88.661 din 5 Iulie 1942.

Marele Stat Major face cunoscut cele ce urmează, cu privire la munca pe care o datorează evreii, în schimbul serviciului militar.

1. Cu începere de la data apariției prezentului comunicat, evreii între 18-50 de ani, nu vor mai fi rechiziționați pentru lucru, ci vor executa munca obligatorie, după normele și repartiția stabilită de autoritățile militare.

2. Cu toate chemările individuale și comunicările date prin radio și presă, evreii continuă să se sustragă dela munca obligatorie.

Pentru a înceta aceste sustrageri, pe viitor se vor lua următoarele măsuri:

- Centrala Evreilor din România și Oficiile județene sunt obligate să comunice cercurilor teritoriale respective, adresele tuturor evreilor între 18-50 ani;
- toți evreii care nu execută conștiincios serviciul sau se sustrag de la munca obligatorie, prin orice mijloace, vor fi trimiși în Transnistria, împreună cu cei care le-ar înlesni sustragerile;
- în cazul când bărbații evrei infractori nu se prezintă sau nu sunt descoperiți de către organele polițienești, vor fi trimise în Transnistria familiile lor;
- trimiterea în Transnistria se ordonă de Marele Stat Major în urma cererilor adresate de către Corpurile de Armată și Comandamentele Teritoriale.

3. Toate măsurile hotărâte mai sus devin executorii după 10 zile dela publicarea prezentului comunicat (adică cu începere dela data de 16 Iulie 1942.

Pentru Conformitate
/Șeful Biroului 10
Căpitan,
I. Apostolide[1]

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 332; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 2; AMAE, fond Problema 33, volumul 22, f. 24.

1 Comunicatul a fost publicat în presa vremii din 06.07.1942. Vezi în acest sens: „Un comunicat al Marelui Stat Major privitor la munca pe care o datorează evreii în schimbul serviciului militar”. *Universul*, anul 59, nr. 181 din 06.07.1942, p. 2; „Repartizarea evreilor la munca de folos obștesc se face numai de către Statul Major”. *Timpul*, anul VI, nr. 1852 din 06.07.1942, p. 7.

Documentul nr. 281

No. 58.505 din 6.VII.1942
MINISTERUL CULTURII NAȚIONALE
ȘI AL CULTELOR

Am onoare a face cunoscut că în noile „Instrucțiuni privitoare la munca obligatorie a evreilor”[1] s’a prevăzut ca slujitorii cultului mozaic să fie scutiți de orice fel de muncă.

Întrucât nu este echitabil ca de această favoare să beneficieze prea mulți evrei, mai ales în timpurile de astăzi când clerul român își face datoria pe câmpul de luptă, unde o parte din ei și-au sacrificat chiar viața, vă rugăm să binevoiți a ne preciza atât categoriile de evrei care merită a fi scutiți de munca obligatorie cât și numărul principial, pe localități, sau sinagogi.

Marele Stat Major este de părere ca să beneficieze de acest regim privilegiat numai rabinii[2].

D. O.
ȘEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu

Șeful Biroului 10
Lt. Colonel,
Ilie Dumitrescu

A/S.

*) Adnotare:
„Dosar 3”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2952, f. 872.

1 Vezi documentul nr. 277.

2 La 29.05.1942 Centrala Evreilor din România a înaintat șefului Marelui Stat Major nota Nr. 5831 prin care solicita:
„ […]
1. Rabinii recunoscuți de Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, care exercită în mod stabil această îndeletnicire, să fie dispensați a se prezenta la munca de folos obștesc, deoarece pe deoparte ei n’au fost niciodată militari activi, iar pe de altă parte ei au de îndeplinit o importantă misiune religioasă și spirituală în cadrul Comunităților Evreești.
2. Candidații de rabini, teologii, posesorii de titluri rabinice, cari nu ocupă încă posturi, cât și ceilalți membri ai clerului, recunoscuți de Minister, să fie utilizați drept confesori, printre evreii chemați a presta munca de folos obștesc.
[…]. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2952, f. 873+verso.

Documentul nr. 282

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA 6-a TRANSPORTURI
BIROUL 3 DRUMURI Nr. 484.839 din 8 IUL. 1942

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA 6-A TRANSPORTURI
către
M.St.M.– SECȚIA I-a, Biroul 10. –

La Nr. 89.612 din 30 Iunie 1942 privitor la ordinul Nr. 7014 din 26 Iunie 1942[1] al Cabinetului Militar al Conducătorului Statului, în legătură cu detaşamentele de lucru cu evrei pentru lucrările de drumuri ordonate de M.St.M., cu Nr. 82.089 din 2.V.1942[2] şi Nr. 41.961 din 18.V.1942[3], avem onoare a vă face cunoscut următoarele:

1. Efectivele ordonate şi cele aflate pe şantier la data de 1 Iulie 1942 sunt cele arătate în tabelul anexa Nr. 1[4].

2. Planul de lucru pentru detaşamente este de a activa în cadrul Batalioanelor de Drumuri.

În prima ordine s'a trecut lucrul în carieră, având în vedere cantitățile mari de piatră necesară pentru refacerea drumurilor din programul militar.

În măsura posibilă o parte din detaşamente lucrează şi pe şosele.

Felul cum sunt întrebuințate aceste detaşamente se vede din tabelul alăturat.

+)Până în prezent s'au extras cantități însemnate de piatră, întrucât nu s'au primit evaluările dela toate Batalioanele de Drumuri şi cunoscând că în unele cariere evreii au lucrat împreună cu lucrătorii militari, nu se poate da de acum o evaluare a cantității de piatră extrasă.

S'a lucrat deasemenea pe şosele, împreună cu lucrători militari în condițiuni foarte bune.

4. Activitatea acestor detaşamente a fost controlată de Comandanții de Batalioane, Delegații M.St.M. dela Inspectoratele de Drumuri respective şi de ofițerii de St. Major din Secția VI-a Transporturi, Biroul 3 Drumuri.

5. Constatările ce s'au făcut din controlarea acestor detaşamente sunt următoarele:

- Încadrarea cu ofițeri şi subofițeri este foarte bună.
- Oamenii au fost găsiți întotdeauna la lucru.
- Randamentul dat este foarte bun, uneori întrecând aşteptările.

În legătură cu aceste constatări, socotim că Detaşamentele de evrei aduc un folos real în executarea lucrărilor de drumuri[1].

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi documentul nr. 243.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2986, f. 55.

D. O.
ŞEFUL SECŢIEI VI-a TRANSPORTURI
COLONEL, ss. Lovinescu[2]
I. Lovinescu

Şeful Bir. 3 Drumuri
Maior, ss. V. Călinescu[3]
V. Călinescu

*) Adnotări:
+) „?”;
„Tot teorie”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2986, f. 54.

Documentul nr. 283

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
Bir. 10

PROCES-VERBAL

Astăzi, 9 Iulie 1942, subsemnaţii:
1. – General Vasiliu C. Subsecretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne.
2. – General Arhip Ioan, Subşeful Marelui Stat Major.
3. – Colonel Borcescu Enache. Şeful Secţiei I-a.
4. – Lt. Col. Ilie Dumitrescu, Şeful Biroului 10.

1 Vezi şi nota Nr. 484.379 din 07.07.1942 cu privire la activitatea detaşamentelor de evrei de la Direcţia Generală C.F.R., înaintată Biroului 10 Evrei din cadrul Secţiei I-a de către Secţia VI-a Transporturi. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2986, f. 53.

2 Ioan Lovinescu (1893-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1913-1915) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Şef al Biroului 2 Tracţiune şi ajutor al şefului Secţiei VI-a Transporturi din Marele Stat Major (01.11.1938-10.05.1939); comandant al Regimentului 1 Vânători Gardă (10.05.1939-05.10.1940); şef al Secţiei VI-a Transporturi din Marele Stat Major (05.10.1940-20.03.1945); la dispoziţia Ministerului de Război (20.03-27.03.1945); trecut în rezervă la 27.03.1945. Locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939); general de brigadă (din 23.03.1944).

3 Vasile M. Călinescu (1901-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Şef al Biroului 3 Drumuri din cadrul Secţiei a VI-a Transporturi din Marele Stat Major (1941-1944); ofiţer în cadrul comandamentului Corpului de Munte (1944). Căpitan (din 08.06.1931); maior (din 31.10.1938); locotenent-colonel (din 31.10.1942).

5. – Lt. Col. Şelescu Valeriu dela Bir. Legi.

6. – Dl. Radu Lecca, Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreesc din România.

7. – Dl. Păduraru[1], Prim Procuror al Trib. Ilfov.

8. – Dl. Russu[2], Delegatul Ministerului Afacerilor Interne.

9. – Dl. Avocat Ion Dumitrescu[3], Delegat al C.N.R.

10. – Maior Teodorescu[4], Delegatul Inspect. Gl. Jandarm.

11. – Dl. Chestor Iagolnița[5], Delegatul Prefect. Pol. Capit.

12. – Dl. Mironescu[1], Delegatul Direcțiunii G-le a Poliț.

1 Teodor Păduraru (1893-?), avocat român. Licențiat în Drept. Prim Procuror în cadrul Tribunalului Ilfov (1941-1944). Arestat de autoritățile comuniste la 27.10.1961, sub învinuirea de „crimă de uneltire contra ordinii sociale" şi condamnat la 3 ani închisoare. A trecut prin închisorile Jilava, Dej şi Gherla, fiind eliberat la 17.04.1964.

2 Victor Russu (1911-?), militar de carieră român, căpitan. În perioada 1940-1945 a funcționat în cadrul SSI la Secția II Internați Bucureşti. Secretar general în Ministerul de Interne (1944). A fost arestat de autoritățile comuniste în 1949 şi condamnat în 1950 sub învinuirea că „prin activitatea sa a provocat tratamente neomenoase", respectiv „crime contra umanității". A trecut prin penitenciarele Făgăraş, Galați, Jilava, fiind eliberat la 07.08.1956.

3 Ion Dumitrescu (1907-?), avocat român. Licențiat în Drept, membru al Partidului Național Liberal-Tătărăscu. Avocat în cadrul Centrului Național de Românizare (1941-1944). Arestat de autoritățile comuniste la 18.02.1950, sub învinuirea de „uneltire contra ordinii sociale", şi condamnat la 10 ani muncă silnică. A trecut prin închisorile Valea Neagră, Aiud, Oradea şi Jilava, fiind eliberat la 04.01.1956. Rearestat la 06.02.1959, a fost condamnat la închisoare pe viață, sub învinuirea de „favorizare la acte de teroare", ulterior pedepsa fiind redusă la 25 ani muncă silnică. A trecut prin închisorile Piteşti şi Galați, fiind eliberat la 29.07.1964.

4 Sachelarie Alexandru Teodorescu (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii de ofițeri de infanterie (1916-1917) şi al Şcolii Speciale de Jandarmi (1924-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Transferat definitiv la Jandarmerie la 01.10.1923. Adjunct şi ulterior (din 01.06.1943) şef al Serviciului Ordinii şi Siguranței în cadrul Inspectoratului General al Jandarmeriei (15.12.1940-15.06.1945); comandant al Inspectoratului Jandarmeriei Bucureşti (15.06-15.10.1945); comandant al Inspectoratului Jandarmeriei Sibiu (15.10.1945-01.04.1947); comandant al Inspectoratului Jandarmeriei C.F.R. (15.04-05.11.1947); şef al Serviciului Control şi Îndrumare din cadrul Inspectoratului General al Jandarmeriei (05.11.1947-29.02.1948); trecut în rezervă la 29.02.1948. Arestat de autoritățile comuniste la 25.03.1948, a fost acuzat de înaltă trădare – „a dat informații unui englez din comisia aliată" – şi condamnat în 1949 la 25 ani închisoare. A trecut prin închisorile Aiud, Făgăraş şi Gherla, fiind eliberat la 28.07.1964. Maior (din 08.06.1934); locotenent-colonel (din 18.07.1942); colonel (din 11.05.1945)

5 Emil Iagolnița (1889-1963), polițist român. Licențiat în Drept. Şef al Serviciului de Siguranță Braşov (din 1928); chestor, şef al Biroului Siguranței din Prefectura Poliției Capitalei (1940-1942); pensionat în 1943. Arestat la 11.06.1945 şi întemnițat la închisoarea Comandamentului Militar al Capitalei, a fost judecat şi condamnat de Tribunalul Poporului la 08.08.1945 la 25 ani temniță grea pentru „crimă de război-vinovat de deportarea evreilor", respectiv „acte de violență cu ocazia anchetelor făcute". A trecut prin închisorile Dumbrăveni, Aiud, Făgăraş, Jilava şi Galați, fiind eliberat la 16.06.1957. Rearestat la scurt timp, a fost condamnat la 04.04.1957 la 25 ani detenție grea sub învinuirea de „activitate intensă contra clasei muncitoare". Trece prin închisorile Jilava, Făgăraş şi Gherla. Moare în penitenciarul Gherla la 18.01.1963.

13. – Dl. Cronț[2], Preşedintele O.C.R.

Ne-am întrunit la M.St.Major, Secția I-a, pentru a discuta măsurile de luat pentru transportarea evreilor pasibili de a fi trimişi în Transnistria ca infractori la munca obligatorie.

În vederea unei armonice colaborări, între autoritățile respective, pentru aplicarea acestor măsuri, am stabilit de comun acord:

„Normele privitoare la măsurile de luat pentru transportarea evreilor pasibili de a fi trimişi în Transnistria”.

Aceşti evrei sunt cei prevăzuți în „Instr. generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942, privitoare la munca obligatorie a evreilor”[3], la titlul D. (Organizarea), cap. 8 (control, sancțiuni, anulări), paragraful c şi g.

Pentru a se proceda la această operație, se vor respecta următoarele norme:

1. Cercurile Teritoriale prin Comandamentele Teritoriale raportează M.St.M., Secția I-a, înaintând tabele de cei în cauză.

Odată cu acest raport, anunță organele polițieneşti sau de jandarmi, pentru punerea sub pază a evreilor, până vor fi îmbarcați pentru trimiterea la Est de Nistru.

Corpurile de Armată (Comandamente Teritoriale) se vor îngriji ca aceste rapoarte să ajungă la M.St.M. (Secția I-a), în cel mai scurt timp, prin delegat.

Evreii infractori la Instrucțiunile G-rale Nr. 55.500/1942 prinşi de organele polițieneşti sau jandarmi, vor fi ținuți în stare de arest, la polițiile respective.

Familiile celor vizați pentru transportare, vor rămâne la locuințele lor, sub paza Centralei Evreilor din localitate.

În caz când cineva fuge de sub pază, Centrala Evreilor răspunde pentru aceştia, prin ostatecii locali.

Vor fi supuşi acestor măsuri: mama, tata, soția şi copiii necăsătoriți ai acelui căzut în vină, locuind sub acelaşi acoperiş; nu vor fi supuşi acestei măsuri membrii familiei care execută conştiincios munca obligatorie.

În principiu aplicarea acestei măsuri se va examina, de la caz la caz.

3. Deciziunea Marelui Stat Major de a trimite evrei în Transnistria va fi comunicată Inspectoratului G-ral al Jandarmeriei, Direcției G-rale a Poliției şi Prefecturii Poliției Capitalei, pentru Bucureşti, odată cu ordinul dat în acest sens, Corp de Armată (Comandamente Teritoriale).

Cercul Teritorial face mutația „trimis în Transnistria” prin ordin de zi.

1 Victor Mironescu (1906-?), avocat şi polițist român. Licențiat în Drept. Subdirector în cadrul Direcției Generale a Poliției (1941-1945); subşef al Biroului Personalului din Direcția Generală a Poliției (1945). Arestat de autoritățile comuniste la 27.07.1948, a fost acuzat de „activitate intensă contra clasei muncitoare” şi condamnat în 1955 la 10 ani temniță grea. A trecut prin închisorile Piteşti, Făgăraş, Târgşor, Jilava, Văcăreşti, fiind eliberat la 24.07.1958.

2 Gheorghe Cronț (1903-1976), avocat şi istoric român. Licențiat în Drept şi Teologie la Universitatea din Bucureşti (1926-1929), specializare la Paris (1930-1933) şi Atena (1934-1935); doctor în Drept la Paris (1933). Preşedinte al Oficiului Central de Românizare (1941-1944); profesor secundar şi asistent la Facultățile de Drept şi Istorie din Bucureşti (1939-1951); cercetător ştiințific principal la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române (1949-1971). A publicat numeroase studii şi lucrări cu privire la istoria dreptului românesc.

3 Vezi documentul nr. 277.

4. Atunci când Marele Stat Major a hotărât pe cei care urmează să fie trimişi în Transnistria, aceştia vor desemna la prezentarea lor la cercul teritorial sau poliție un procurator pentru administrarea şi lichidarea bunurilor mobiliare, sub controlul Centralei Evreilor din localitate, completând o procură model în triplu exemplar, după formularul tip, legalizată de către autoritățile polițieneşti ale domiciliului sau reşedinței lor.

Dintre aceste exemplare:

- Un exemplar rămâne mandatarului,
- Un exemplar rămâne la unitatea polițienească care a legalizat semnătura,
- Un exemplar se va înainta Centrului Național de Românizare.

Aceste formulare se vor găsi la Cercurile Teritoriale care vor servi numai ca model, cele trei exemplare urmând să fie scrise la maşina de scris şi completate tot la maşină, sau de mână, de către mandant.

Evreii care nu lasă mandatari vor fi comunicați C.N.R.

Mandatarul este obligat a lichida bunurile în termen de 6 luni, dela data primirii procurei.

Dacă nici după această dată nu s'au lichidat, averea trece în administrarea C.N.R.

5. Trimiterea în Transnistria (lagărul dela Slivina jud. Oceacov) fie că se face individual, pe familii sau grup de familii, se efectuează cu trenul, până la stația cea mai apropiată de locul de destinație.

Cererile de foi de drum, se vor face de către cercurile teritoriale.

6. Hrana pe timpul transportului priveşte pe evrei.

7. Paza pe timpul transportului se va asigura de către Inspectoratul G-ral al Jandarmeriei.

Drept care am încheiat prezentul proces verbal, câte un exemplar de fiecare parte.

Urmează semnăturile tuturor delegaților.

Pentru conformitate
Șeful Biroului 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. Apostolide

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 333+verso.

Documentul nr. 284

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Biroul Contrainformații

Nr. 215.746/C[1]
10 Iulie 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția 2-a
către
Armata 4-a
Stat Major

Am onoare a trimite în copie adresa Dir. G-rale a Poliției Nr. 19.610 S. din 19 Iunie 1942, rugându-vă a lua cunoştință şi a dispune de urmare.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI II-a
Lt. Colonel
ss. Petrescu

COPIE.

Motivat de petiția înregistrată la această Direcțiune Generală sub Nr. 13.610/1942 a Noii Organizații Sioniste din România[2], avem onoare a vă ruga să binevoiți a aproba şi dispune Comandamentelor D-vs. în subordine, acordarea de autorizațiuni pentru a ține şedințe de comitet şi cursuri de pregătire pentru membrii ce părăsesc definitiv țara, la secțiunile Noii Organizații Sioniste, din localitățile enumerate în tabloul anexat.

Motivăm această intervențiune, pe considerentul că, prin comitetul „Alyia”, Noua Organizație Sionistă are aprobarea Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 6773/1942 şi a Ministerului Afacerilor Interne Nr. 13.517/1942[3] pentru organizarea transporturilor de evrei ce părăsesc definitiv țara.

DIRECTOR GENERAL, (ss) indescifrabil
DIRECTOR, (ss) Negulescu[4]
p. conformitate
Maior, ss. Angelescu
Angelescu[1]

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 20.692 din 15.07.1942.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.
4 Eugen Negulescu (1886-1953), polițist român. Licențiat în Drept. Subdirector general al Direcției Generale a Poliției (din 08.10.1938) al Director general al Direcției Generale a Poliției (1941-1944). Arestat de autoritățile comuniste la 19.12.1949, judecat şi condamnat pentru crime de război. A trecut prin închisorile Jilava, Târgşor, Făgăraş, Văcăreşti. Mort în detenție la 31.12.1953.

COMUNICAT:
- Armatelor (
- Corpurilor de Armată (interesate
- Comand. Terit. (
- Garnizoanelor (

LISTA SECȚIUNILOR NOII ORGANIZAȚII SIONISTE DIN ROMANIA
pe data de 19 Iunie 1942.

Bucureşti	P. Neamț
Ploieşti	Roman
R. Sărat	Tecuci
Constanța	Tg. Neamț
Bârlad	Tg. Ocna
Brăila	Vaslui
Focşani	Cernăuți – Aiud
Galați	Dorohoi – Arad
Huşi	Braşov
Odobeşti	Deva
Bacău	Mediaş
Botoşani	Petroşani
Fălticeni	Sighişoara
Iaşi	Sibiu
Moineşti	Timişoara
	Craiova

*) Adnotări:
„Ştiință. Dosar";
„14 IULIE 1942 Secția 2 comunicare. ss. indescifrabil";
„Biroul 2. ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 1-2.

1 Vasile Angelescu (1902-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Ofițer în Statul Major al Armatei a 4-a (1942); comandant al Divizionului 4 Tunuri Munte (1944); în 1950 era la Academia Militară. Locotenent (din 01.04.1926); căpitan (din 01.04.1932); maior (din 31.10.1939).

Documentul nr. 285

10 Iulie 1942.

Nr. 7304./M.2.
CONFIDENȚIAL-PERSONAL

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
– Cabinet –

Cu onoare vă facem cunoscut că domnul Mareşal a hotărât:

1. – Să se întocmească o situaţie cu evreii, cari se găsesc actualmente în Transilvania.

2. – Pentru a face loc, adăposti şi caza pe refugiaţii români din Ardealul cedat, să se studieze trimiterea pe Bug a tuturor evreilor din Transilvania, cu excepţia:

– intelectualilor necesari pentru nevoile noastre (medici, ingineri, etc.) şi

– a industriaşilor necesari pentru conducerea diferitelor întreprinderi.

Vă rugăm să binevoiţi a dispune ca situaţia şi studiul arătate mai sus să fie trimese cât mai neîntârziat Cabinetului Militar, urmând ca aceste lucrări să fie prezentate Domnului Mareşal[1].

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel
R. Davidescu

*) Adnotări:
„Biroul 2. Intrare”;
„Operat”;
„A”.

ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 105/1941, f. 61.

1 Prin nota Nr. 2212 din 20.07.1942 adresată Cabinetului Militar al Conducătorului Statului, Cabinetul secretarului general din Ministerul de Interne comunica următoarele:
„[...] La ordinul Dvs. Nr. 7304/942, privitor la întocmirea unei situaţii a evreilor cari se găsesc actualmente în Transilvania;
Avem onoare a vă face cunoscut că, s’au luat măsurile de executare prin ordinul Nr. 12.981/19 Iulie 1942 dat Direcţiei Generale a Poliţiei, fixându-se termen pentru 1 August 1942.

SECRETAR GENERAL
Colonel Magistrat, ss. V. T. Gelep
V. T. Gelep”.
ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 105/1941, f. 60; Ulterior, prin nota Nr. 8331/M.2. din 18.08.1941, Cabinetul Militar al Conducătorului Statului a solicitat Ministerului de Interne să comunice „[...] rezultatul executării dispoziţiunilor Domnului Mareşal Antonescu, Conducătorul Statului, referitor la evacuarea pe Bug a evreilor cari se găsesc actualmente în Transilvania, pentru a se face loc de adăpostire şi cazare a refugiaţilor români din Ardealul cedat [...]”. ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 105/1941, f. 58-59.

Documentul nr. 286

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
Nr. 394[1] Cernăuți, la 1942

Preşedinția Consiliului de Miniştri
Cabinetul B.B.T.

La No. 882/1942[2] şi urmare la No. 394/1942[3],

Am onoare a face cunoscut că, în ziua de 29 Iunie 1942, s'au evacuat din Cernăuți şi oraşul Dorohoi, evreii notați în anexa No. 1.

Operațiunea evacuării s'a executat în aceleaşi condițiuni, ca cele arătate în raportul No. 238/1942[4].

Transportul s'a efectuat cu trenul. Cei evacuați au fost predați comisiei de triaj de la Moghilău.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL,
ss. C. Calotescu
C. Calotescu

GUVERNĂMÂNTUL BUCOVINEI Anexa Nr. 1
Cabinetul Militar

SITUAŢIE NUMERICĂ
de evreii evacuați la data de 29 Iunie 1942 din Cernăuți.

Localitatea	**Evacuați**			**Total General**	**Observațiuni**
	Bărbați	**Femei**	**Copii**		
Municipiul Cernăuți	**416**	**554**	**140**	**1110**	
Oraşul Dorohoi	**20**	**12**	**20**	**52**	
Total	**436**	**566**	**160**	**1162**	

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 8978 din 13.07.1942.
2 AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 207-208.
3 Se referă la telegrama Nr. 394 din 03.07.1942, adresată de Guvernământul Provinciei Bucovinei Preşedinției Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu privire la deportarea evreilor din Cernăuți şi Dorohoi la 29.06.1942. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 211.
4 Vezi documentele nr. 269, 275.

Şeful Biroului 2.
Maior, ss. Marinescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 209-210.

Documentul nr. 287

MARELE STAT MAJOR
Secția 3-a
SECRET

Nr. 308.687 din 11 Iulie 1942[1]
către
M.St.M. Secția 1-a

Prin darea de seamă trimisă de Dir. Sup. şi Comand. Geniului cu Nr. 113.200 din 7.VII.1942[2] asupra mersului lucrărilor ce se execută de detaşamentele Regt. 3, 4, 5 şi 7 Pionieri se raportează următoarele:

1. Situația efectivelor de evrei.

- Nu s'au completat efectivele aprobate.
- Se dau prea multe scutiri de lucru, în special la Camera de Muncă Galați.
- Multe dezertări, datorită tratamentului indulgent aplicat de autorități dezertorilor.

+)2. Încadrarea cu specialişti.

- Nu s'au completat efectivele aprobate.
- Nu s'au dat subofițerii de administrație pentru întocmirea actelor.

3. Rechiziții.

- Insuficiența mijloacelor de transport în special la Reg. 4 şi 7 Pionieri.
- Nu s'au obținut rechizițiile aprobate de M.St.M. din cauza muncilor agricole.
- Se obțin greu la lucru căruțele cu plată din regiune, din cauză că autoritățile locale nu-şi dau concursul.

Față de cele de mai sus, Dir. Sup. şi Cdtul Geniului cere:

++)1. Să se completeze efectivul în evrei.

+++)2. Să se completeze cadrele până la efectivele aprobate.

3. Să se dea dispozițiuni pentru contravizitarea şi înlocuirea evreilor inapți.

++++)4. Să se intervină la Camerile de Muncă, să nu se mai acorde scutire evreilor care încadrează detaşamentele de lucru.

+++++)5. Să se dea dispozițiuni pentru uşurarea rechiziționărei cu plată a căruțelor din zonă. (Jandarmii să pună, la cerere, la dispoziția detaşamentelor căruțe cu plată, din cele ce se mai află în comune).

6. Să se dea dispozițiuni pentru rechiziționarea căruțelor aprobate de M.St.M.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 91.072 din 11.07.1942.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

Secția 3-a având în vedere că lucrările ce se execută sunt ordonate de Dl. Mareşal Antonescu şi urmează a fi terminate cât mai curând, lucru ce a fost cerut – prin ordinul Nr. 7105/942[1] – din nou de Conducătorul Statului atât M.St.M. cât şi Ministerului Lucrărilor Publice, vă roagă să binevoiți a satisface urgent cererile Dir. Sup. şi Comand. Geniului, completând la detaşamentele de lucru efectivele şi luând măsurile ordonate prin nota din 7.VII. a Dlui General Arhip[2].

Măsurile luate şi ordinele date de Dvs. rugăm a fi comunicate direct Dir. Sup. şi Cdt. Geniului şi M.St.M. Secția 3-a.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI 3-a
Colonel, ss. Gavrilescu[3]
Al. Gavrilescu

*) Adnotări:
„Biroul 10+8”;
+)„Biroul 6”;
„14/VII.942. Secția 3-a în fiecare săptămână ne aduce la cunoştință acelaşi lucru. S’au dat ordine dar nu se pot satisface din lipsă de disponibilități. Să se dea în copie părțile Biroul 6 şi 8. Locotenent Colonel ss. Ilie Dumitrescu. Văzut. Colonel ss. Borcescu”;
++)„S’a dat ordin”;
+++)„Biroul 6”;
++++)„Ordin Corpul 3 Teritorial”;
++++)„N’au nici un drept şi nu pot aproba”;
+++++)„Biroul 8”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2985, f. 115-116.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu se publică. Se referă la Nota Nr. 58.891 din 07.07.1942, adresată de generalul Ioan Arhip Secției I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2985, f. 69.
3 Alexandru Gavrilescu (1895-1957), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1913-1915), al Şcolii Speciale de Artilerie (1922) şi al Şcolii Superioare de Război (1924-1926). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Şef al Secției a III-a Operații din Marele Stat Major (22.09.1940-01.11.1943); comandant al Brigăzii 13 Artilerie (01.11.1943-12.07.1944); şef de Stat Major al Armatei a 4-a (12.07.1944-01.04.1945); comandant al Artileriei Corpului 6 Armată (01.04.1945-12.06.1946); comandant al Diviziei 6 Infanterie (12.06.1946-25.07.1947); director al Direcției Superioare a Instrucției în Armată (25.07.1947-14.01.1948); comandant al Regiunii a I-a Militare (14.01-04.11.1948); detaşat la Marele Stat Major (04.11.1948-07.04.1949); comandant al Regiunii a II-a Militare (07.04.1949-19.02.1953); şef al Direcției Pregătirii de Luptă din Marele Stat Major (19.02.1953-13.12.1955); trecut în rezervă la 13.12.1955. General de brigadă (din 23.03.1944); general de divizie (din 23.08.1946); general-colonel (din 20.08.1955).

Documentul nr. 288

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10 15 Iulie 1942.

NOTĂ

Unele autorități solicită repartizarea la munca obligatorie a evreilor farmacişti.

Cu No. 54.888/942[1], s'a intervenit la Ministerul Muncii să comunice dacă evreii pot presta munca obligatorie la farmacii şi drogherii.

Acest departament avizează că românizarea farmaciilor şi drogheriilor s'a făcut din considerațiuni naționale valabile şi pentru personalul acestor întreprinderi nu numai pentru patronii lor şi este de părere că nici un evreu să nu lucreze la farmacii şi drogherii, depozit de medicamente etc.

D.L. Nr. 3294 din 3 Octomvrie 1940[2], relativ la interzicerea arendării farmaciilor la evrei, cuprinde în rezumat următoarele:

- farmaciile nu pot fi arendate la evrei.
- contractele de arendare existente la acea dată au fost anulate până la 3 Noemvrie 1940.
- diriginții administratori au fost înlocuiți până la aceeaşi dată.

Ceiace s'a urmărit prin această lege a fost înlăturarea proprietarilor, arendaşilor sau administratorilor.

Prin D.L. Nr. 3984 din 5 Decemvrie 1940[3] – deci posterior Decretului 3294/940, evreii indiferent de categoria din care fac parte, sunt supuşi la taxe militare precum şi a presta munca obligatorie.

Dacă măsura înlăturării evreilor din farmacii avea o rațiune când țara era pe picior de pace şi se puteau găsi mai uşor înlocuitori români astăzi însă această măsură deserveşte, deoarece puțini români nu pot face față nevoilor armatei şi populației civile iar pe de altă parte aceşti evrei în loc să fie folosiți la munca obligatorie potrivit specialităților lor atât de necesare, creează acestora o situație privilegiată față de ceilalți coreligionari.

Interesul național reclamă pe deoparte folosirea tuturor persoanelor potrivit specialităților lor, iar pe de altă parte asigurarea unui regim uniform evreilor cari locuesc în cuprinsul țării.

Secția I-a este de părere să intervină la Ministerul Muncii pentru a face cunoscut că folosirea evreilor farmacişti se va face numai acolo unde nevoile armatei şi populației civile reclamă în mod imperios prezența lor şi numai pe timpul acestor situațiuni excepționale.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 231 din 03.10.1940. Decretul-Lege Nr. 3294 din 02.10.1940 pentru interzicerea arendării farmaciilor la evrei.
3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL,
Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Col.
Ilie Dumitrescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3010, f. 84.

Documentul nr. 289

ARMATA 3-a
Stat Major
S. II-a
Confidenţial-Personal

Nr. 24.068 din 22 Iulie 1942
către
.....

Cu onoare se trimite mai jos în copie ordinul Nr. 1785 din 11 Iulie a.c. al M.A.N. Cabinetul Ministrului – pentru ştiinţă – şi întocmai executare.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR,
GENERAL, ss. I. Arbore
I. Arbore

COPIE:

DOMNUL MINISTRU AL APĂRĂRII NAŢIONALE[1] prin diferite rapoarte ale ofiţerilor de pe front, a fost sesizat de starea de nemulţumire provocate în rândul ofiţerilor şi luptătorilor, de măsura luată de Centrul Naţional de Românizare pentru scoaterea la licitaţie a imobilelor evreeşti, fără ca aceşti ostaşi să-şi poată afirma drepturile.

Ca urmare, DOMNUL MINISTRU AL APĂRĂRII NAŢIONALE a intervenit şi Consiliul de Miniştri a aprobat în şedinţa din 2 Iulie 1942, ca cel puţin 25% din imobilele evreeşti expropriate, supuse licitaţiilor, să fie rezervate ofiţerilor şi eroilor noştri de pe front.

În acest sens, vă rugăm să binevoiţi a dispune aducerea la cunoştinţa celor interesaţi, până la cele mai mici unităţi a măsurei hotărâtă de GUVERN pentru răsplătirea virtuţilor eroilor noştri şi recunoaşterea sacrificiilor lor.

1 Generalul Constantin Pantazi.

p. MINISTRU
SUBSECRETARUL GENERAL AL M.A.N.
GENERAL (ss) V. Davidescu[1]

p. conformitate
ŞEFUL SECŢIEI II-a
Lt. Colonel,
I. Grosu

AMR, fond 25-Armata a 3-a, dosar nr. 1144, f. 3.

Documentul nr. 290

62.188/22 IUL. 1942
MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE
Subsecretariatul de Stat al Armatei de Uscat
Dir. Sup. a Administraţiei Armatei

Am onoare a face cunoscut:

I. – În instrucţiunile generale M.St.M. No. 55.500/1942[2], privitoare la munca obligatorie a evreilor, s'au prevăzut la capitolul Drepturi (pagina 10) următoarele:

1. – Evreii repartizaţi la munca obligatorie, au drepturi de soldă, întreţinere şi hrană ca ale soldaţilor, în natură sau în bani

(Regulamentul asupra D.L. No. 2030/1941, publicat în M.O. No. 164 din 14 Iulie 1941)[3].

2. – În afară de aceasta, potrivit ordinului Domnului Mareşal Antonescu, evreii lipsiţi de mijloace, cari depun sârguinţă la lucru vor mai primi:

- câte lei 15, pentru fiecare zi de muncă prestată efectiv, drept cotă de uzajul efectelor.

- un ajutor lunar de familie, egal cu ½ din cotele stabilite de D.L. pentru concentraţi şi mobilizaţi.

3. – Drepturile prevăzute la punctul 1 şi 2 cad în sarcina instituţiei care foloseşte pe evreii repartizaţi la muncă.

1 Vintilă Davidescu (1890-1973), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1908-1910) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1910), participă la primul război mondial. Comandant militar al regiunii petrolifere (01.11.1940-10.09.1941); comandant al Diviziei 6 Infanterie (10.09.1941-10.02.1942); secretar general al Ministerului Apărării Naţionale (10.02.1942-10.09.1944); la dispoziţia Ministerului de Război (20.11.1944-24.04.1945); trecut în rezervă la 24.03.1945. Colonel (din 15.04.1933); general de brigadă (din 27.02.1939); general de divizie (din 18.07.1942).

2 Vezi documentul nr. 277.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

II. – Întrucât unitățile şi formațiunile militare nu dispun de fonduri speciale pentru achitarea drepturilor evreilor repartizați la muncă, în scopul rezolvării uniforme a acestei chestiuni propunem:

a.– Toate drepturile evreilor repartizați la munca obligatorie la unitățile şi formațiunile militare, să se suporte din fondul „Credit de Război" (D.L. No. 563/1800 din 21 Iunie 1941, publicat în M.Of. partea I-a No. 145 din 22 Iunie 1941)[1].

b.– Actele de cheltuieli privitoare pe evreii şi evreice, să fie întocmite separat de cele ale trupei.

c.– Deasemeni, drepturile ofițerilor, subofițerilor şi gradelor inferioare, concentrați pentru încadrarea detaşamentelor de evrei să se suporte din acelaşi fond.

Aceste fonduri urmează a se recupera şi alimenta din taxele datorate:

- de către evreii cari sunt scutiți de munca obligatorie.

- de către evreii repartizați în instituții, întreprinderi, din salariile cărora li se va reține o cotă anumită pentru stat.

Decretul lege privitor la această chestiune este în curs de elaborare.

Rugăm să binevoiți a dispune, comunicându-ne rezultatul[2].

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL,

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel,
Ilie Dumitrescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 119+verso.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 145 din 22.06.1941. Decretul-Lege Nr. 1800 din 21.06.1941, pentru procurarea şi administrarea fondurilor necesare Armatei, în situațiuni excepționale şi pentru organizarea Serviciului Tezaurului Armatei.

2 Direcțiunea Superioară a Administrației Armatei a răspuns prin intermediul notei Nr. 3583 din 25.07.1942. Punctul 1 al notei arăta că toate cheltuielile referitoare la drepturile evreilor mobilizați la muncă obligatorie urmau să fie suportate din creditul de război deschis prin Decretul-Lege Nr. 1939/1941. La punctul 2, Direcțiunea Superioară a Administrației Armatei propunea ca plata uzajului de efecte şi ajutorul de familie să fie acordate prin Decret-Lege, modificându-se în acest sens prevederile articolului 23 din Decretul-Lege Nr. 2030/1941. În fine, la punctul 3 nota de răspuns susținea că plata drepturilor de la punctul 2 nu putea fi corelată cu sumele pe care urmau să le plătească evreii scutiți de munca obligatorie sau cei repartizați în instituții şi întreprinderi, urmând ca Ministerul de Finanțe să decidă dacă aceste sume aveau să fie vărsate la creditul de război sau la alt articol bugetar. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 118+verso

Documentul nr. 291

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10

Nr. 62.915 din 23 Iulie 1942.

NOTĂ

Din adresa alăturată Nr. 115.668/942[1] a Direcțiunii Generale a Poștelor, Telegrafelor şi Telefoanelor rezultă:

1. – Preşedinția Consiliului de Miniştri prin Ministerul Economiei Naționale, a interzis expedierea de bani şi colete pentru evreii din Basarabia şi Bucovina[2].

2. – Secția II-a din M.St.M. cu Nr. 215.040 din 20 Iunie 1942[3], a aprobat să se expedieze colete cu alimente nealterabile, medicamente şi îmbrăcăminte pentru evreii din lagărele şi detaşamentele de muncă din țară.

3. – Secția I-a din M.St.M. cu Nr. 49.660/942[4] aprobă acelaşi lucru pentru evreii din detaşamentele de lucru exterioare.

Din cele de mai sus rezultă că s'au dat o serie de ordine care nu sunt în concordanță.

Pentru a se remedia această situație, Secția I-a propune:

1. – Să se întrebe Preşedinția Consiliului de Miniştri dacă dispoziţiunea transmisă prin Ministerul Economiei Naționale cu Nr. 753 din 22 Iulie 1941[5], rămâne valabilă sau se revine asupra ei şi în ce măsură.

Secția I-a este de părere a se aproba trimiterea prin poştă a coletelor cu alimente până la 5 kg. maximum, odată pe săptămână şi numai evreilor din detaşamentele de lucru.

2. – În cazul că se aprobă această măsură să se facă o nouă adresă Direcțiunii Generale a Poştelor în care să se facă cunoscut această aprobare.

3. – Din motive de siguranță, coletele să fie predate destinatarilor sub controlul direct al comandanților de lagăre sau detaşamente, care vor fi obligați să țină şi evidența primirii coletelor, pentru ca în cazul nerespectării dispoziţiunilor (conținut, greutate, termen) să ia măsuri de confiscarea alimentelor şi distribuirea lor la cazan.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

1 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 150+verso

2 Referitor la restricțiile impuse corespondenței cu evreii deportați în Transnistria vezi *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 76 din 30.03.1942. Decretul-Lege Nr. 944 din 28.03.1942 pentru prohibirea poştei clandestine în Transnistria.

3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

5 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

*) Adnotare:
„24 IULIE 1942. Colonelul Borcescu nu a studiat bine nota prin care eu am aprobat să se trimită pachete. Dacă ştiam că Preşedinţia Consiliului de Miniştri a interzis, interziceam şi eu. Pentru a nu mai întreba şi a curma discuţia hotărâsc: Nu se aprobă trimiterea de pachete evreilor, oriunde sunt. Să se comunice şi Secţiei II să nu se mai amestece. Să se comunice şi poştei. General ss. Arhip".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 149.

Documentul nr. 292

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL
SECRETARULUI GENERAL
Cab. V. Nr. 2592[1]
31 Iulie 1942

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

Cu onoare vă facem cunoscut că, în conformitate cu ordinul Domnului Mareşal Ion Antonescu, transmis acestui Departament cu adresa Preşedinţiei Consiliului de Miniştri Nr. 928.300/942[2], s'a hotărât evacuarea în Transnistria a:

a. Evreilor comunişti identificaţi şi aflaţi liberi, pe teritoriul Ţării.

b. Evreilor cari după invaziunea Basarabiei şi Bucovinei din Iunie 1940, de către trupele bolşevice, au cerut repatrierea în Rusia Sovietică.

c. Evreilor aflaţi în lagărul Târgul Jiu sub suspiciunea de activitate, sau simpatizanţi comunişti.

Urmare situaţiunei Dvs. trimisă acestui Minister, referitoare la evreii menţionaţi la punctele a şi b, de mai sus, vă rugăm să binevoiţi a dispune ca până la data de 15 August 1942, să se revadă tabelele ce ne-aţi comunicat şi să ne înaintaţi situaţii numerice pe categorii de toţi acei cari urmează să fie ridicaţi şi transportaţi în Transnistria.

Aceasta pentru a se stabili punctele de colectare şi de dispoziţiuni asupra transporturilor şi escortelor.

În numărul evreilor comunişti, menţionaţi la punctul a, se vor socoti şi acei eliberaţi din lagărul Târgul Jiu, precum şi membrii familiilor comuniştilor, capi de familie[3].

1 Documentul a fost înregistrat de Inspectoratul General al Jandarmeriei, Registratura Generală, cu Nr. 042.825 din 01.08.1942, respectiv de Serviciul Jandarmeriei cu Nr. 38.584 din 02.08.1942.

2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

3 Prin intermediul notei Nr. 38.584 din 07.08.1942, Inspectoratul General al Jandarmeriei comunica Secretariatului General din Ministerul Afacerilor Interne faptul că „[…] în prezent pe teritoriul rural nu se mai găsesc evrei care să intre în prevederile ordinului de mai sus" şi, în consecinţă, „Inspectoratul General al Jandarmeriei nu poate întocmi nici un tabel în acest sens,

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Corp de Armată
ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

Comunicat:
Dir. Gală. Pol.
Pref. Pol. Cap.
Insp. Gral. Jand.

ANIC, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 121/1942, f. 73.

Documentul nr. 293

Excelență,
Domnule Guvernator[1],

Îngăduiți, Vă rog, ca populațiunea evreiască a acestui oraş, să îndrepte cuvântul ei către Domnia-Voastră. Acordați-i o clipă din timpul Domniei-Voastre atât de mult ocupat şi dați-i ascultare.

Ne permitem respectuos a Vă supune următoarele:

1. Când la 28 Iunie 1940 armata rusă năvăleşte în Bucovina, începe un adevărat calvar pentru populațiunea burgheză din Cernăuți.

Compusă din meseriaşi de sine stătători, intelectuali, industriaşi şi comercianți, de factură provincială, precum şi din proprietari urbani şi rurali, ea constituia un element prin excelență burghez, deci, elementul cel mai urât şi cel mai prigonit de sistemul comunist.

Într-adevăr, abia instalate prima măsură a autorităților ruse era naționalizarea proprietății rurale, arestarea, condamnarea şi deportarea a aproape tuturor proprietarilor, precum şi confiscarea celeilalte averi a lor. Au fost exceptați numai proprietarii germani, care admişi de consulatul german la repatriere au beneficiat de protecția consulatului german, respectată de autoritățile ruse.

A urmat naționalizarea întreprinderilor industriale şi comerciale, fără deosebire, arestarea şi deportarea a unui mare număr din foştii proprietari ai acestor întreprinderi, precum şi confiscarea averii lor particulare. În curând are loc naționalizarea caselor de locuit. În legătură cu ea un număr foarte mare de cetățeni e silit a părăsi locuințele cu tot mobilierul, pentru ca în ele să se facă încartiruirea birourilor nou înființate şi a masei funcționarilor şi ofițerilor veniți aci din interiorul Rusiei.

Foştii ofițeri de rezervă şi subofițerii de grad superior din armata română, fiind considerați ca exponenți ai factorului anticomunist de prim ordin, sunt obiectul unei preocupări speciale a N.K.W.D.-ului.

urmând ca lucrările să se întocmească de către Direcțiunea Generală a Poliției şi Prefectura Poliției Capitalei [...]". ANIC, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 121/1942, f. 72.

1 Generalul Corneliu Calotescu.

În toamna 1940 autoritățile ruse eliberează locuitorilor din Cernăuți așa-zisele „pașapoarte”, acte ce corespund buletinelor de populație. Pentru cei considerați drept foști comercianți sau antreprenori s’au emis pașapoarte de o categorie specială, iar posesorii lor erau supuși unui regim special din partea N.K.W.D.-ului. Potrivit concepției ruse, comerciant respectiv antreprenor era oricine care revânduse mărfuri sau care nu lucrase singur, deci și ultimul băcan din suburbie, sau cel mai redus meseriaș care ocupase un ucenic. Nu poate surprinde, deci, că în Cernăuți s’au distribuit peste 11.000 pașapoarte din categoria arătată.

Că măsurile evidențiate au avut repercusiunile cele mai grave îndeosebi asupra populațiunei evreiești, rezultă din structura acesteia. Gradul repercusiunilor reiese din conținutul lor. Apogeul îl formează însă noaptea spre 13 Iunie 1941, în cursul căreia au fost deportați cam 3000 de evrei, între care toți foștii prețedinți ai Comunității evreiești și toți cei ce activaseră pe teren politic, fie în partidele românești, fie ca sioniști.

Cu începerea războiului arestările și deportările reînviază în măsura cea mai largă, făcând ravagii între populațiunea evreiască.

În total cam 10.000 de evrei au fost deportați de Ruși din Cernăuți.

2. Din structura populațiunii evreiești se explică, asemenea, cât de crunt a fost lovită pe tărâmul material.

În conformitate cu sistemul economic rus toate ramurile de activitate fiind naționalizate și exploatate de instalațiuni de stat, munca individuală nu există și posibilitatea de lucru nu era dată decât în cadrul acestor instituțiuni. Or, cea mai mare parte a locurilor era ocupată de funcționarii veniți din Rusia. La locurile libere nu erau admiși localnici decât atunci, dacă trecutul lor sau al părinților lor nu putea prezenta nimic ce era posibil a fi considerat ca aparținând specificului burghez. Foști industriași, comercianți, ofițeri de rezervă, judecători sau funcționari publici, de pildă, sau copiii lor, nu erau primiți în posturi; din avocații, ai căror număr era de peste 300, n-au fost admiși la avocatură decât cam 15. Dar și oamenii care au găsit posibilitatea de muncă n-au primit decât funcțiuni inferioare cu recompense insuficiente de tot față de costul vieții, care era foarte urcat, funcțiunile mai înalte fiind deținute de funcționarii veniți din Rusia. Astfel fiind, cei cu lucru pentru a-și procura mijloacele de trai, iar cei fără lucru pentru a-și procura diferența între venitul lor și costul traiului, trebuiau să procedeze la vânzări ale obiectelor lor, vânzări, care față de costul mare a vieții erau foarte masive, consumând o mare parte a substanței din averile respective.

După ce banca de stat a U.R.S.S. instalase o sucursală în Cernăuți, aceasta a urmărit creanțele fostelor bănci românești din localitate. În cursul acestor urmări n-au fost primite alte excepțiuni decât cea a plății efective, neadmițându-se nici cele ale compensațiunii sau a prescripțiunii. Astfel trebuiau achitate și creanțele prescrise și stinse prin contrapretențiuni. Realizarea creanțelor s’a făcut în modul cel mai radical. Cum creanțele derivau din raporturi bancare, iar obiectul acestora sunt, prin natura lucrurilor, numai afaceri mai mari, se explică că creanțele acestea erau destul de importante. Debitorii urmăriți, în cea mai mare parte foști industriași sau comercianți, au trebuit să jertfească averi întregi pentru plata acestor creanțe.

O situație analogă se găsește în materia impozitelor, autoritățile fiscale urmărind, cu aceeași rigoare, debitele din rolurile românești – în măsura în care acestea au fost găsite – și constrângând prin aceasta, tot la jertfirea de valori foarte considerabile.

În ce priveşte, în fine, economiile populaţiunii, făcute cu multă trudă şi abnegaţie prin ani de zile până la 28 Iunie 1940, acestea s'au spulberat în neant. Autorităţile ruse au făcut preschimbarea în ruble, a leilor aflaţi pe teritoriul Bucovinei de Nord pe baza cursului: 1 rublă egală cu 40 lei, iar după reinstalarea suveranităţii româneşti rublele ce se găseau pe acest teritoriu au fost preschimbate în lei pe baza cursului: 1 leu egal cu 1 rublă. Astfel, dacă cineva reuşise, să adune până la 28 Iunie 1940, prin muncă şi economie, suma de 1.000.000 lei, care în împrejurările de atunci reprezenta o avere absolut mare în Bucovina, a primit în schimbul lor 25.000 de ruble şi apoi la preschimbarea rublelor în lei – Banca Naţională neprimind sume mai mari decât cel mult 10.000 ruble–10.000 lei. O avere de 1.000.000 lei s'a redus, deci, fără ca să fi cheltuit o centimă din ea, la 1/100 parte, adică la nimic.

3. Faptele arătate – îndeobşte cunoscute şi putând fi oricând dovedite – evidenţiază pentru sine situaţia populaţiunii evreieşti din acest oraş în special, la reinstalarea suveranităţii româneşti.

Este o populaţiune zdruncinată sufleteşte până în temelii şi păgubită materialiceşte în modul cel mai grav. Nici o singură familie care n-a fost expusă acestei soarte. Nenumărate familii pierduseră întreaga lor avere – economiile –, mobilierul, obiectele de valoare. Nenumărate familii cărora s'a răpit capul şi susţinătorul precum şi averea. Toate acestea învederat din pătura care înainte de 28 Iunie 1940 se afla într'o bună situaţiune materială.

O pierdere destul de însemnată populaţiunea evreiască a încercat-o şi prin ghetou. Evreii neavând voie a lua la mutarea în ghetou decât obiectele strict necesare, ce puteau purta cu ei, totul ce le aparţinea a rămas în locuinţele lor. Se ştie că atunci când prin actul de înaltă omenie a Excelenţei Voastre – şi actele de omenie sunt nepieritoare – porţile ghetoului s'au deschis şi cei care au părăsit căminele lor se puteau reîntoarce în ele, mulţi i-au găsit prădate complet.

4. Dacă lucrurile s'au schimbat faţă de situaţia dinainte de 28 Iunie 1940 în privinţele arătate, neschimbat a rămas spiritul de devotament, de supunere şi de jertfă a populaţiunii evreieşti. Ea este gata a oferi, pentru binele general, ultimul ce are şi Vă rugăm, Domnule Guvernator, să binevoiţi a crede, că ea s'a simţit adânc onorată, orişicând a fost atrasă de Excelenţa Voastră la contribuţiunile pentru nobila operă de patronaj sau pentru alte scopuri mărețe, cu toate că prestarea acestor contribuţiuni reclamă o foarte mare încordare şi sacrificii foarte mari.

5. Iată însă că i-a fost pus în vedere a executa Decretul Lege No. 2909/41, publicat în Mon. Of. No. 250 din 21 Octombrie 1941[1] (Decret Lege pentru obligarea evreilor de a contribui la constituirea de stocuri de îmbrăcăminte de interes social).

Prin această lege, completată prin Decretul Lege No. 3618, publicat în Mon. Of. din 30 Decembrie 1941[2] şi prin Decretul Lege No. 46, publicat în Mon. Of. din 19

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 250 din 21.10.1941. Decretul-Lege Nr. 2909 din 20.10.1941 pentru obligarea evreilor de a contribui la constituirea de stocuri de îmbrăcăminte în interes social..

2 Eroare. Se referă la Decretul-Lege Nr. 3618 din 30.12.1941 pentru completarea Legii Nr. 936 din 1941, privitoare la obligaţia evreilor de a contribui la constituirea de stocuri de îmbrăcăminte în interes social. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 3 din 03.01.1942.

Ianuarie 1942[1], evrei majori, bărbați sau femei, sunt obligați să predea în mod gratuit Statului, efecte civile de îmbrăcăminte, fie dând efecte, fie valoarea lor fixată de lege. Este evreu în sensul legii fiecare născut din unul sau ambii părinți evrei, indiferent dacă el sau părinții lui au fost botezați. Cantitatea de efecte ce fiecare evreu este obligat să dea, se fixează proporțional cu suma veniturilor brute anuale cu care este înscris în matricola fiscală pe exercițiul 1940-1941, respectiv, dacă este vorba de venituri supuse în cursul acestui exercițiu impozitului pe salariu, proporțional cu suma veniturilor rezultând din certificatele eliberate de instituțiile plătitoare. Astfel cei cu un venit de lei 36.001 vor contribui cu efecte în valoare de 22.300 lei sau cu această sumă, cei cu venit de lei 100.001, cu efecte în valoare de 70.000 lei, sau cu suma aceasta, cei cu un venit de 500.001 lei, cu efecte în valoarea de lei 419.400 sau au această sumă ş.a.m.d.

Economia legii este, deci, ca venitul evreilor din anul 1940/41 să fie afectat, aproape în întregime, scopului de formare de stocuri de îmbrăcăminte.

Pornind de la acest principiu presupune evident, un venit în anul 1940/41, adică în timpul de la 1 Aprilie 1940 până la 1 Aprilie 1941.

Or, un venit în acest timp nu l-au avut decât evreii din Vechiul Regat. Acolo ei au trăit prin întregul an de la 1 Aprilie 1940 până la 1 Aprilie 1941 în general în condițiuni politice şi economice, care admițeau muncă individuală şi câştigul individual, acolo ei au putut urma, aproape toți, obişnuitele lor activități şi obişnuitele lor câştiguri. Au putut exercita profesiunile comerciale şi industriale. S'au bucurat, potrivit Decretului Lege No. 903, publicat în Mon. Of. 240/41[2], de folosința proprietăților urbane peste exercițiul 1940/41, anume până la 10 Octombrie 1941. Şi, totuşi, precum se află din ziarele Capitalei, chiar evreii din Vechiul Regat nu sunt în stare a satisface în totul obligațiunile legii față de exigențele ei atât de mari.

Cum însă să fie îndeplinită legea în Bucovina de Nord ?

Aci populațiunea evreiască n-a putut realiza un venit în tot cursul anului 1940/41, ci numai într'un trimestru, anume de la 1 Aprilie 1940, până la 28 Iunie 1940. Restul anului a stat sub ocupațiunea rusă; iar ce a însemnat această ocupațiune şi care au fost consecințele ei, ne-am permis să arătăm mai sus. O populațiune zdruncinată, ale cărei economii s'au irosit, ale cărei obiecte de valoare au fost confiscate sau au trebuit să fie înstrăinate.

În Bucovina de Nord au fost deposedați de la întreprinderile lor industriale şi comerciale cu ziua de 28 Iunie 1940. Aci evreii, proprietari urbani, au pierdut folosința proprietăților lor cu ziua aceea.

O estimație aproximativă trebuie să arate că prestațiunile ce populațiunea evreiască din Cernăuți ar trebui să efectueze potrivit decretului lege în cauză, ar atinge o sumă fantastică, aşa încât chiar dacă evreii din Cernăuți ar da ultima lor cămaşă şi ultima

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 15 din 19.01.1942. Decretul-Lege Nr. 46 din 17.01.1942 pentru completarea unor dispoziţiuni din Legea Nr. 936, publicată în *Monitorul Oficial* Nr. 250, din 21 Octombrie 1941. referitoare la obligarea evreilor de a contribui la constituirea de stocuri de îmbrăcăminte în interes social.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 240 din 10.10.1941. Decretul-Lege Nr. 2816 din 09.10.1941 pentru modificarea şi completarea unor dispoziţiuni din Decretele-Legi privitoare la trecerea bunurilor evreieşti în patrimoniul statului şi din Decretul-Lege pentru înfiinţarea Centrului Naţional de Românizare.

lor pernă ei totuşi n-ar putea îndeplini prevederile legii, acestea depăşind în măsura cea mai mare posibilităţile lor materiale.

Să ne fie permis a arăta că nici Legea pentru înfiinţarea „impozitului excepţional de reîntregire”, publicat în Mon. Of. No. 89/42[1], nu-şi găseşte aplicaţia în Nordul Bucovinei, precum se stabileşte în mod expres prin instrucţiunile oficiale date de Ministerul de Finanţe la această lege. Măsura menţionată nu poate avea alt motiv, decât reaua situaţie materială a populaţiunii din această regiune a ţării.

Dar nu numai situaţia materială a evreilor face ca această lege să nu poată fi aplicată.

Sunt şi motive de ordin tehnic, întrucât nu sunt date presupunerile pentru aplicarea legii. Legea statorniceşte drept bază pentru obligaţiunile evreilor venitul înscris în matricola fiscală pe exerciţiul 1940/41, respectiv dacă este vorba de salarii încasate în acelaşi an, suma acestora, dovedită printr-un certificat al întreprinderii plătitoare. Deci, prima condiţiune pentru aplicarea legii este stabilirea venitului respectiv în mod arătat. Or, în urma ocupaţiunii ruseşti nu există în Cernăuţi decât numai o mică parte a matricolelor pe exerciţiul 1940/41 şi nu mai există aproape nici o întreprindere în a cărei serviciu au stat salariaţii până la 28 Iunie 1940. Astfel fiind, nu există posibilitatea de a stabili datele şi cifrele ce constituie baza legii, iar neexistând posibilitatea de a produce această bază, nu este clar cum legea ar putea fi aplicată.

Nu voim să reţinem prea preţiosul Domniei Voastre timp, Domnule Guvernator, cu expuneri lungi. Ne-am străduit a Vă spune descrierea unei stări de fapt, unele momente care clarifică problema de care este vorba. Am făcut-o, conştienţi de datoria populaţiunii evreieşti a acestui oraş de a contribui, cu toate puterile ei, la exigenţele Statului, am făcut-o, pătrunşi de spiritul acestei populaţiuni, care este dornică de a dovedi spiritul ei de devotament şi lealitatea ei prin jertfele celei mai mari. Cutezăm a crede că Excelenţa Voastră, cunoscătorul tuturor problemelor ce interesează Bucovina, va binevoi a admite aceste expuneri, făcute cu bună credinţă.

Repetând, încă o dată, voinţa şi hotărârea fermă a populaţiunii evreieşti din Cernăuţi de a aduce, din răsputeri, prinosul ei pentru binele general, cu onoare rugăm, pentru motivele expuse, Excelenţa Voastră să binevoiască a vedea că în urma situaţiunii materiale în care se află populaţiunea evreiască din Cernăuţi şi în urma lipsurilor de ordin juridic şi tehnic pentru executarea Decretului Lege No. 2909/41, acesta nu poate găsi aplicare pe teritoriul Bucovinei de Nord.

Pentru a manifesta însă, încă o dată, sentimentele ei şi pentru a nu se sustrage, niciodată, contribuţiunilor pentru scopurile măreţe ale intereselor superioare, populaţiunea evreiască din această localitate este dornică să facă cele mai mari încordări şi cele mai sincere sforţări, contribuind până la ultima limită a capacităţii ei.

În consecinţă, cu onoare Vă rugăm, Domnule Guvernator, să binevoiţi a admite ca, populaţiunea evreiască, cu tot dezastrul ei, să contribuie totuşi în scopul prevăzut de Decretul Lege No. 2909/41, Excelenţa Voastră binevoiţi a stabili ca, în conformitate cu spiritul şi economia legii care determină obligaţiunile impuse evreilor proporţional cu suma veniturilor în cursul anului de la 1 Aprilie 1940 până la 31 Martie 1941, obligaţiunile evreilor Cernăuţeni pe baza acestei legi să fie fixate proporţional cu timpul de la 1

1 Eroare. Se referă la Decretul-Lege Nr. 732 din 09.03.1942 pentru înfiinţarea unui impozit excepţional de reîntregire. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 59 din 10.03.1942.

Aprilie 1940 până la 28 Iunie 1940, timpul în care în cursul acestui an au putut realiza un venit, deci la o pătrime, modalitățile de stabilire a acestui venit cât şi cele de aplicațiune a legii în această formă urmând a fi găsite.

Vă rugăm, Domnule Guvernator, să binevoiți a primi asigurarea profundului respect şi înaltei stime ce simțim pentru Excelența Voastră.

CONSILIUL COMUNITĂȚII EVREILOR
CERNĂUȚI

Excelenței Sale
Domnului Guvernator al Provinciei Bucovina
Cernăuți[1].

AMR, fond 1209-Cercul de Recrutare Cernăuți, dosar nr. 574, filele 788-792.

Documentul nr. 294

ROMÂNIA
PREŞEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA

Bucureşti, 1 August 1942
Nr. 3717/R.D.L.[2]

MARELE STAT MAJOR AL ARMATEI
Loco

1 La 03.08.1942 Cabinetul Militar din cadrul Guvernământului Provinciei Bucovina a oferit următorul răspuns:
„România
Guvernământul Provinciei Bucovina.
Cabinetul Militar
No. 888 Cernăuți, la 3 August 1942

La adresa Dvs. No. 209/942;
Vi se face cunoscut că propunerile Dvs. se vor putea lua în cercetare abia după efectuarea şi închiderea lucrărilor de recensământul evreilor.

D. O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL
L. S. ss. P. Cristescu
Şeful Biroului 2
Maior ss. Sion”

AMR, fond 1209-Cercul de Recrutare Cernăuți, dosar nr. 574, filele 787..

2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 68.247 din 04.08.1942.

Avem onoare a vă trimite alăturat, cererile Centralei Evreilor din România Nr. 9176 şi 9178/942, cu rugămintea de a le cerceta şi dispune.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA
ss. Radu Lecca
Radu Lecca

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA
Înfiinţată prin Decretele-Legi No. 3415/941 şi No. 319/942[1]
Telefon 5.13.42 Str. Dr. Burghelea No. 3

No. 9176 Bucureşti, 1 AUG. 1942[2]

DOMNULE GENERAL,

Întemeiaţi pe dispoziţiunile D.L. Nr. 3415, publicat în M.O. Nr. 299 din 17 Decembrie 1941 şi ale Regulamentului Nr. 4 pentru organizarea şi funcţionarea Centralei Evreilor din România, publicat în M.O. Nr. 26 din 31 Ianuarie 1942,

Avem onoarea a vă înainta alăturat cererea Oficiului Judeţean Iaşi Nr. 1028 din 27 Iulie 1942, prin care se arată starea precară a celor 2500 evrei trimişi la muncă obligatorie din oraşul şi judeţul Iaşi în diverse părţi ale Ţării, rugându-vă să binevoiţi a aprecia faptele expuse, dându-i soluţiunea ce veţi crede de cuviinţă.

Primiţi, vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Secretar General
ss. Gingold[3]
Dr. N. Gingold

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 3415 din 16.12.1941 cu privire la disolvarea Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din Ţară şi înfiinţarea Centralei Evreilor din România; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 26 din 31.01.1942. Decretul-Lege Nr. 319 din 30.01.1942 referitor la Regulamentul Nr. 4 pentru organizarea şi funcţionarea Centralei Evreilor din România.

2 Documentul a fost înregistrat de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România cu Nr. 3717 din 01.08.1942.

3 Nandor Gingold (1905-1986), reputat medic evreu. Asistent la Institutul de Igienă şi Sănătate Publică din Bucureşti; asistent onorific al Institutului Clinico-Medical de la Spitalul „Filantropia”; doctor în medicină (din 1929); în 1935 a publicat la Oradea o lucrare de popularizare a cunoştinţelor medicale Sănătatea în familie. Preşedinte al Centralei Evreilor (21.12.1942-03.04.1944), funcţie în care a încercat să întârzie aplicarea unor măsuri împotriva populaţiei evreieşti. Totuşi, ulterior activitatea sa a fost criticată vehement. Arestat la 20.09.1944, a fost acuzat de crime de război şi „favorizarea lui Radu Lecca în persecuţia evreilor”, fiind judecat şi condamnat de Tribunalul Poporului la 18.02.1946 la detenţie grea pe viaţă, 10 ani degradare civică şi confiscarea averii. A trecut prin închisorile Aiud şi Craiova.

1 anexă

CB/st.
DOMNIEI-SALE
DOMNULUI GENERAL ŞEF AL MARELUI STAT MAJOR[1]

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA Iaşi 27 IUL. 1942[2]
OFICIUL JUDEȚEAN IAŞI
STR. SFT. CONSTANTIN No. 5
TELEFON 2303
No. 1028

DOMNULE GENERAL ŞEF,

Subscrisa Centrala Evreilor din România, OFICIUL JUDEȚEAN IAŞI, înființată prin Decretele Legi Nr. 3415/941 şi 319/942,

În conformitate cu Legile şi Ordonanțele în vigoare, evreii sunt obligați a presta Muncă Obligatorie la Instituțiile de Stat şi particulare conform repartizărilor Cercului de Recrutare, în urma Ordinelor Marelui Stat Major şi Comandamentului Militar.

Prin art. 9 al. b. din Regulamentul Nr. 4/942 Decretat cu Nr. 319 şi promulgat în Monitorul Oficial Nr. 26/942, Centrala Evreilor din România este obligată să organizeze participarea evreilor la Munca Obligatorie, în conformitate cu Legile în vigoare.

Aceste Ordine sunt respectate cu sfințenie şi este onoare pentru noi de a contribui la nevoile Țării şi a răspunde ori de câte ori suntem chemați de a ne face datoria către Țară, Tron şi Conducător.

Ținând seamă însă că din oraşul şi județul Iaşi au fost trimişi circa 2500 evrei pentru a presta Muncă Obligatorie în diverse părți ale Țării ca: Basarabia, Todireni, Tg. Frumos la cariere de piatră şi construcții de şosele, unde sunt întrebuințați de mult timp, aceştia în majoritatea lor fiind lipsiți de mijloace, împovărați de familii grele şi neavând posibilități materiale de a le întreține, întrucât acolo unde lucrează nu primesc nici o îndemnizație,

Având în vedere că localitățile unde se află Detaşamentele de Muncă sunt departe de Iaşi – şi atât Comunitatea Evreilor din Iaşi, cât şi familiile respective nu-i pot aproviziona, din care cauză aceştia sunt subalimentați şi nu pot efectua muncă în bune condițiuni, pe lângă faptul că această muncă este istovitoare, ea nu poate fi suportată de oameni cari nu erau obişnuiți cu asemenea munci, oricâtă bunăvoință ar avea, cu atât mai mult cu cât această muncă este efectuată fără întrerupere zi la zi şi departe de familiile lor,

RESPECTUOS VĂ RUGĂM A DISPUNE CA ACEŞTIA SĂ FIE SCHIMBAȚI PRIN ROTAȚIE, SAU SĂ LI SE ACORDE UN CONCEDIU PRIN ROTAȚIE DE 30-45 ZILE ŞI SĂ FIE ADUŞI LA IAŞI, PENTRU A SE PUTEA REFACE, ÎMBRĂCA ŞI APROVIZIONA CU CELE STRICT NECESARE.

1 Generalul Ilie Şteflea.
2 Documentul a fost înregistrat de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România cu Nr. 3717 din 01.08.1942.

Primiţi, vă rugăm, Domnule General Şef, asigurarea deosebitului nostru respect ce vă păstrăm.

Preşedinte
ss. indescifrabil

Secretar General
ss. indescifrabil

DOMNIEI SALE
DOMNULUI GENERAL ŞEF AL MARELUI STAT MAJOR

BUCUREŞTI

*) Adnotări:
„Biroul 10”;
„Răspuns: a) Concedii nu se pot da, decât 15 zile la 6 luni. b) Nu se pot schimba evreii din detaşamente, după cum nu se schimbă nici soldaţii pe front. c) Vor primi, după apariţia Decretului Lege indemnizaţie pentru cei săraci (ajutor de familie şi 15 lei pe zi pentru uzajul efectelor). d) Pentru cei de la şcoli Cercul de Recrutare va da adeverinţe că au lucrat la Muncă Obligatorie în Detaşamente. ss. indescifrabil”..

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2952, f. 594-596.

Documentul nr. 295

DIVIZIA 3-a PAZĂ
Stat Major
Bir. 2.
Nr. 2512[1]
1942 August 4
SECRET

DIVIZIA 3-a PAZĂ
către
ARMATA IV-a SECŢIA II-a

Am onoare a vă raporta cele de mai jos, constatate în zona acestei Divizii:

+)1/. Printre ţiganii aduşi din ţară în Transnistria, sunt unii care au făcut serviciul militar, alţii care au fost pe front demobilizaţi, unii care se aflau în concediu de pe front sau de la unităţi, etc.; toţi au fost evacuaţi de-a-valma, fără a fi triaţi, ci trimişi la grămadă. Aceştia reclamă drepturile câştigate prin legi şi serviciul militar.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secţia II-a, cu Nr. 21.618 din 05.08.1942.

++)2/. În fermele (colhozuri) statului li se plătesc oamenilor obligaţi a lucra, câte 1 R.K.K.S. pe zi, fără a li se mai da nimic din ceea ce li se dă celor ce lucrează la colhozuri (hrană, îmbrăcăminte, etc.). Oamenii aceştia sunt nevoiţi ca, din această infimă sumă să-şi procure existenţa lor şi a familiilor lor, ceea ce este o imposibilitate absolută şi au ajuns în stare că nu mai pot munci.

+3/. Evreii evacuaţi în regiunea Dumanovca, Ahmecetca, constituie un pericol din toate punctele de vedere, deoarece nu sunt izolaţi şi nici păziţi suficient. Noi nu avem mijloace să-i păzim.

+)4/. Medicii evrei, aduşi din ţară în serviciul unităţilor şi formaţiilor din Transnistria, intră nestingheriţi şi singuri prin ghetouri, lagăre, colhozuri, etc., pe unde trăiesc şi lucrează evreii evacuaţi, iau contact cu ei în toată voia, iar aceştia le furnizează informaţii complete despre tot ce ştiu, ce au văzut şi au trăit etc. aceste informaţii pot fi transmise în ţară, în toată plenitudinea lor de aceşti medici.

+++)5/. Populaţia românească din ţinutul ocupat de germani la Est de Bug, este supusă la acelaşi fel de tratament de muncă obligatorie ca şi ruşii şi ucrainienii din acea regiune.

Din această cauză, deseori, populaţia românească de pe malul stâng al Bugului, se adresează grănicerilor noştri că doresc să vină în Transnistria, sau să-i ia şi pe ei sub stăpânirea românească.

Reamintim că germanii de la Vest de Bug sunt ocrotiţi printr-o convenţie ad-hoc.

COMANDANTUL DIVIZIEI 3-A PAZĂ
Colonel, ss. Dumitrescu Polichron
Dumitrescu Polihron

Şeful de Stat Major
Lt. Colonel ss. indescifrabil

*) Adnotări:
„5 AUGUST 1942. Secţia 2 ss. indescifrabil";
„Prezintă Donmului General Comandant ca documentare asupra stării de spirit Transnistria. General M. Stănescu";
+)„Marele Stat Major";
++)„Guvernământ";
+++)„Raport special[1] General ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 28.

1 Vezi nota Nr. 21.618 din 06.08.1942 înaintată de Armata a 4-a Marelui Stat Major, Secţia II-a. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 29.

Documentul nr. 296

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10 7 August 1942.

NOTĂ DE SERVICIU
către
BIROUL LEGI

1. – În Instrucțiunile Generale Nr. 55.500/1942[1] (Titlul D. cap. I, paragr. 6 punctul c).

- Conform ordinului verbal al Domnului Mareşal Antonescu s'a prevăzut să se dea evreilor repartizați la munca obligatorie în detaşamente locale sau exterioare, următoarele drepturi:

a/ Soldă, hrană şi întreținere, la fel ca ale soldaților.

b/ O cotă de 15 lei pe zi, pentru uzajul efectelor, socotite numai pe zilele de lucru efectiv prestate, pe şantier sau în ateliere.

c/ Ajutorul de familie, în condițiunile fixate în Decrete Legi referitoare la concentrați şi mobilizați, reducându-se la jumătate cotele lunare.

Toate drepturile cuvenite evreilor, se suportă de către instituția care-i foloseşte la muncă.

Drepturile pentru uzajul efectelor şi ajutorul de familie, se vor acorda numai evreilor lipsiți de mijloace şi care depun sârguință la lucru.

2. – În Instrucțiunile tehnice Nr. 1871 din 1 Iulie 942 date de Direcția Intendenței din M.A.N.[2], referitoare la fondurile din care se suportă cheltuielile cauzate prin întreținerea evreilor la detaşamentele de drumuri, se prevăd numai drepturile de hrană, soldă şi întreținere, făcându-se totodată mențiunea că pentru uzajul efectelor şi ajutorul de familie este necesar să se întocmească un Decret Lege care să modifice în acest sens art. 23 din D.L. Nr. 2030/1941 (Monit. Of. Nr. 164 din 14.VII.1941)[3].

3. – În D.M. Nr. 1305 (Monit. Of. Nr. 174 din 29.VII.1942)[4] referitoare la salarizarea titraților, nu sunt prevăzuți foştii ofițeri evrei, activi sau de rezervă, care eventual sunt folosiți ca ajutori sau comandanți de subunități, în lipsa comandanților români.

Credem că aceştia trebuesc asimilați la drepturi cu evreii titrați universitari.

4. – Vă rugăm să binevoiți a dispune să se dea formă legală, pentru chestiunile arătate mai sus:

- Salarizarea foştilor ofițeri evrei, activi şi de rezervă.

1 Vezi documentul nr. 277.
2 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.
3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.
4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 174 din 29.07.1942. Decizia Ministerială Nr. 1305 din 23.07.1942 a Ministerului Apărării Naționale cu privire la munca obligatorie pentru evreii titrați universitari.

- Drepturile pentru uzajul efectelor şi ajutorul de familie acordat evreilor nevoiaşi, în proporție de ½.

ŞEFUL BIROULUI 10
Lt. Col.
Ilie Dumitrescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3010, f. 83.

Documentul nr. 297

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
B. 10.

Nr. 60.364 din 7 August 1942
23 Iulie 1942
NOTĂ

Pentru ca evreii trimişi în Transnistria să nu se mai poată reîntoarce în țară, propunem:

I. Să se supună aprobării Domnului Mareşal Ion Antonescu Conducătorul Statului, un decret-lege în care să se arate:

1. Evreii pedepsiți cu trimiterea în Transnistria şi cari se vor face vinovați de întoarcerea frauduloasă la Vest de Nistru, vor fi pedepsiți cu moartea.

2. Persoanele de origine etnică română cari vor înlesni reîntoarcerea în mod fraudulos a acestor evrei sau acei cari nu vor semnala la timp pe evreii reîntorşi, vor fi trimişi în lagăr în Transnistria[1].

II. La Est de Nistru chestiunea este soluționată prin Ordonanța Nr. 23 din 11 Noembrie 1941[2], a Departamentului Guvernului Transnistriei, care la articolul VII. arată:

- „Orice evreu găsit în altă localitate decât în aceia în care i s'a fixat domiciliul, fără să aibă aprobarea autorităților, va fi considerat spion şi sancționat imediat conform legilor şi regulamentelor militare".

ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, (ss) Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, (ss)
Ilie Dumitrescu

1 Un asemenea act normativ a fost promulgat în scurt timp. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 221 din 22.09.1942. Decretul-Lege Nr. 2786 din 19.09.1942 referitor la instituirea pedepsei cu moartea pentru evreii trimişi în Transnistria care se întorc în țară în mod fraudulos.
2 Vezi documentul nr. 147.

Pentru conformitate
Şeful Bir. 10
Cpt. Apostolide

*) Adnotări:
„A/12”;
„25 IULIE 1942. De acord. Domnului General Şef al Marelui Stat Major. General (ss) Arhip”;
„27 IULIE 1942. Aprob propunerea. General (ss) Şteflea”;
„7/8.942. În original la Biroul Legi, pentru a se întocmi Decret Lege în acest sens. Se păstrează copie la birou. Şeful Biroului 10 Locotenent Colonel (ss) Ilie Dumitrescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3001, f. 375.

Documentul nr. 298

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 92.773 din 10 AUG. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către

_____

Marele Stat Major este informat că la diferite cercuri teritoriale, prin mijloace necinstite s'au eliberat unor evrei certificate false pe baza cărora prin procedura art. 19 din D.L. Nr. 2650 din 9.VIII.1940[1] – au dobândit dela Curțile Administrative hotărâri care le recunoşteau dreptul de a fi încadrați în categoria 2-a.

Prin acest procedeu cei cari au prilejuit asemenea abuzuri, s'au îmbogățit în mod ilicit, - cazul Plot. Mogoş C-tin[2] dela Cercul Teritorial Bacău.

În asemenea condițiuni numiții evrei dobândesc o serie întreagă de avantajii față de celelalte două categorii de evrei.

Cunoscute fiind mijloacele de cari dispun evreii pentru a se sustrage regimului special creat lor, precum şi slăbiciunea unora dintre români cari n-au putut rezista tentațiunilor de ordin material, Domnul Ministru al Apărării Naționale[3] a hotărât ca prin comandamentele teritoriale să se verifice situația militară a tuturor evreilor cari au dobândit hotărâri dela Curțile Administrative de încadrarea lor în categoria 2-a.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Generalul Constantin Pantazi.

În acest scop rugăm luați următoarele măsuri:

1. Evreii din categoria 2-a vor depune comandamentului teritorial respectiv toate actele în original împreună cu certificatele eliberate de cercurile teritoriale, de care aceştia s'au servit pentru a obține asemenea hotărâri.

Aceste acte şi în special certificatele, vor fi examinate cu cea mai mare atențiune dacă ele nu cuprind falsuri materiale sau intelectuale sau dacă nu sunt dobândite chiar numai prin simpla neglijență.

2. Acolo unde se vor constata asemenea nereguli se vor lua măsurile legale, insistându-se şi asupra persoanelor dela diferite birouri cari le-au eliberat şi cari ar fi putut contribui la comiterea neregulilor semnalate.

3. Actele şi certificatele originale vor fi trimise de evreii vizați prin prezentul ordin, direct comandamentului teritorial prin scrisoarea recomandată cari după verificare vor fi restituite numai acelora cari vor fi găsite în regulă.

Rezultatul acestei revizuiri împreună cu neregulile constatate şi măsurile luate, se vor raporta Marelui Stat Major, Secția I-a, cel mai târziu până la 1 Octombrie 1942.

Rugăm dispuneți de urmare.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General (ss) I. Arhip

Şeful Secției I-a
Colonel (ss), Borcescu

p. Conformitate
/. Şeful Biroului 10
Căpitan,
Apostolide

COMUNICAT:
Corpul 1-7 Terit.

AMAE, fond Problema 33, volumul 20, f. 184; AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3015, f. 5.

Documentul nr. 299

SERVICIUL JANDARMERIEI I.G.J.
Secția II-a
Biuroul 4
SECRET.

Nr. 39.265[1]
1942 Luna Aug. Ziua 11
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
Serviciul Jandarmeriei

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 71.557 din 12.08.1942.

către
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

La ordinul Nr. 68.750/942[1], referitor la evacuarea peste Nistru a evreilor care s'au sustras dela munca obligatorie;

Am onoare a raporta că Inspectoratul General al Jandarmeriei a dat ordinele necesare Legiunilor de jandarmi pentru primirea evreilor dela Comandamentele Teritoriale sau Cercurile de Recrutare şi escortarea lor până la Tiraspol unde sunt primiți de către Inspectoratul Jand. Transnistria.

ŞEFUL SERVICIULUI JANDARMERIEI
Colonel, ss. Tobescu
C. Tobescu

Şeful Secției II a Sig. Stat.
ss. indescifrabil

*) Adnotări:
„Dosar 13”;
„Biroul 10”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 7.

Documentul nr. 300

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10.
Dos. 3/I
193
Foarte Urgent

Nr. 64.240 din 12. AUG. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
C-dtele 1–7 Ter.

Urmare la Nr. 22.570 din 25.II.1942[2]. (C. V. II. T.)

1 Nu se publică. Se referă la ordinul Nr. 68.750 din 06.08.1942 al Marelui Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 8.
2 Vezi documentul nr. 212.

Am onoare a face cunoscut cele ce urmează, referitor la munca obligatorie ce au prestat-o evreii la curăţitul străzilor.

1. Toţi evreii din cuprinsul ţării, prevăzuţi în Statutul Militar al evreilor a presta munca obligatorie, au fost obligaţi să lucreze, 5 sau 10 zile la curăţitul străzilor de zăpadă, noroiu sau gunoaie, în raport de nevoile locale, specificate prin ordinele, comunicatele sau ordonanţele comandamentelor teritoriale respective sau a Insp. Gl. al Taberelor de Muncă.

2. Acei care au fost scutiţi de această muncă au fost în schimb obligaţi să plătească câte 1000 de lei pe zi.

3. Evreii intelectuali, marii industriaşi, marii comercianţi, precum şi acei care din motive medicale li s'a aprobat plata în bani a prestării celor 5 zile sau 10 zile de muncă la curăţitul străzilor, au fost obligaţi prin comunicatul Ministerului Apărării Naţionale, difuzat prin radio şi presă în luna Aprilie 1942[1], să depună până în ziua de 26 Aprilie 1942, la C.E.C., în contul Nr. 515 şi la dispoziţia Domnului Ministru al Apărării Naţionale[2] următoarele sume:

- câte 5000 lei, cei scutiţi pe 5 zile
- câte 10.000 lei, cei scutiţi pe 10 zile

Se atrage atenţiunea că evreii arătaţi mai sus care s'au înscris la cercurile teritoriale pentru plata în bani a zilelor de muncă la curăţitul străzilor în seria I-a că, dacă ulterior în seria II-a şi-au completat la unul din detaşamentele unde au fost repartizaţi cele 10 zile, acestea nu pot fi luate în considerare, deoarece s'au înscris pentru primele 5 zile să plătească această muncă în bani, posedând o adeverinţă albă.

În consecinţă, aceştia vor plăti primele 5 zile.

Evreilor din categoriile mai sus arătate care au avut dreptul şi posedă adeverinţe albe, însă n-au achitat până în prezent sumele respective precum şi acelora care n'au fost scutiţi, dar n'au putut efectua munca din diferite motive şi n'au nici-o adeverinţă, li se acordă un ultim termen <u>până la 1 Septemvrie</u>, pentru depunerea sumelor, urmând a se prezenta cu recipisele la cercurile teritoriale unde vor primi adeverinţe definitive galbene de prestarea celor 5 zile sau 10 zile de muncă la zăpadă.

4. În localităţile unde nu s'a simţit nevoia, sau evreii n'au fost chemaţi să presteze munca la curăţitul străzilor, nu vor fi supuşi la nici-o taxă.

5. Deasemenea nu vor fi supuşi la taxele arătate mai sus evreii dela unităţile militare sau dela întreprinderi, care au căpătat aprobarea Marelui Stat Major sau Comandamentelor teritoriale să presteze munca la zăpadă acolo unde se aflau repartizaţi la epoca respectivă şi în care scop li s'au eliberat adeverinţele galbene de către cercurile teritoriale.

6. Cei care la data de 1 Septemvrie nu vor face dovadă că au achitat taxele respective, vor fi trimişi în Transnistria.

7. În raportul pe luna Septemvrie, prevăzut în instrucţiunile generale Nr. 55.500/1942[3] (Titlul F, Cap. II. paragr. 6), comandamentele de corp de armată

1 Vezi în acest sens comunicatul „Titraţii evrei trebue să achite suma ce datorează pentru munca la zăpadă". *Universul*, anul 59, nr. 97 din 12.04.1942, p. 3.

2 Generalul Constantin Pantazi.

3 Vezi documentul nr. 277.

(teritoriale), vor raporta modul cum s'a efectuat această operațiune (timp de 5 sau 10 zile, sumele totale colectate din taxe, câți n'au plătit etc.).

8. Rugăm dați ordine de urmare.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, ss. I. Arhip
I. Arhip.

Şeful Secției I-a
Colonel, ss. Borcescu
Borcescu

Comunicat:
Comand. 1-7 Terit.

*) Adnotare:
„Dosar 3”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2950, f. 17+verso.

Documentul nr. 301

LEGAȚIUNEA REGALĂ a ROMÂNIEI
în
GERMANIA
ATAŞATUL MILITAR

Berlin W. 35
Hansemannstrasse4
Telefon 25.65.48

12 August 1942

Nr. 1223[1]
ATAŞATUL MILITAR BERLIN
către
MARELE STAT MAJOR SECȚIA II-a

Am onoare a raporta:

Prin aplicarea Decretului Lege relativ la statutul militar al evreilor, promulgat cu Înaltul Decret Regal Nr. 2030 din 12 Iulie 1941 şi publicat în Monit. Oficial Nr. 164 din 14 Iulie 1941[2], relativ la obligațiunile militare ale evreilor, la cei aflați în străinătate s'a creat următoarea situație:

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția II-a, Biroul 3, cu Nr. 252.555 din 21.08.1942.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

Conform instrucțiunilor Guvernului Român, evreilor aflați în străinătate nu li se acordă permisiunea de a veni în Țară, deci prezentarea personal la C.R. pentru stabilirea taxei în bani nu este posibilă, precum nu este posibilă nici prestarea muncii de folos obștesc.

Taxa în bani urmează a fi fixată de C.R. fie din oficiu, fie față de un reprezentant al celui interesat. Plata acestei taxe, conform unei dispoziţiuni a BNR urmează a fi făcută de evreii aflați în străinătate, în Elveția, la Union des Banques Suisse, în franci elvețieni.

Pentru cei aflați în Germania şi teritoriile ocupate, acest lucru nu este posibil din cauza regimului de devize în vigoare, creându-se situația că evreii nu pot merge nici în Țară şi nici nu pot achita taxele în străinătate.

Cu onoare vă rog să binevoiți a dispune ca întreaga chestiune să fie studiată de Sec. I-a pentru a se hotărî asupra acestei situații.

O soluție care s'ar putea aplica pentru Germania şi teritoriile ocupate ar fi ca Cercul de Recrutare să taxeze „din oficiu" pe evreii aflați în străinătate, iar aceştia să plătească taxa la Consulatul român pe raza căruia locueşte, în moneda respectivă,

Consulatele au dreptul să transfere sumele încasate BNR la cursul oficial.

p. ATAŞATUL MILITAR BERLIN
Lt. C-dor Av. ss. Al. Zaharescu[1]
Al. Zaharescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 117.

Documentul nr. 302

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10

No. 72.081 din 14 Aug. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
.....

Am onoare a face cunoscut că Domnul Mareşal Antonescu se interesează care este aportul echipelor de meseriaşi evrei şi modul cum decurge executarea planului de

1 Alexandru Gh. Zaharescu (1902-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1920-1922) şi al Şcolii Superioare de Război (1932-1934). Trecut la Aeronautică din 1929. Secretar al ataşaților militari români de la Berlin (1940-1944). După război s-a aflat în vizorul autorităților comuniste, fără a fi însă arestat.

lucru, alcătuit pentru fiecare garnizoană, în baza ordinului M.St.M. Nr. 83.550 din 13.V.1942[1] şi Instrucţiunile Generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942[2].

În acest scop, corpurile de armată (teritoriale) vor înainta odată cu raportul lunar, o dare de seamă anexă, centralizată pe corpul de armată, în care să se arate pe cercuri teritoriale, garnizoane şi şantiere, realizările înfăptuite şi anume:

1. Pentru reparaţiunile şi terminarea localurilor:

a/ Denumirea localului de reparat sau construit.

b/ Numărul mediu lunar al meseriaşilor.

c/ Numărul orelor efectuate lunar, calculate la 9 ore pe zi şi pe timpul zilelor lucrătoare.

d/ Cantităţile de lucru exprimate în metri cubi (beton, zidărie de piatră sau cărămidă, şarpante), în metri pătraţi (tencueli, zugrăveli, pardoseală scândură, parchet sau mozaic, tâmplărie, vopsitorie, acoperiş, pereţi scândură), în metri liniari (scări, electricitate, etc.) în bucăţi sau kilograme, pentru cele care nu se pot exprima în metri.

e/ Timpul aproximativ până la terminarea lucrării.

2. Pentru reparaţiunile sau confecţiunile executate de ceilalţi meseriaşi (croitori, curelari, cismari, cojocari, etc.) se va arăta deasemenea:

a/ Unitatea sau instituţia unde lucrează.

b/ Numărul mediu al meseriaşilor utilizaţi lunar.

c/ Numărul orelor efectuate lunar.

d/ Cantităţile de lucru exprimate în bucăţi şi pe categorii: îmbrăcăminte (mantale, vestoane, etc.), mic echipament (cămăşi, batiste, etc.) mare echipament, cazarament, harnaşament etc.

Toate datele cerute în cele două capitole de mai sus, vor fi redate sub formă de tabele (câte unul de fiecare capitol).

În prima dare de seamă ce se va primi la Marele Stat Major – fără nici o intervenţie de prelungire – cel mai târziu la data de 10 Septemvrie 1942, se va arăta întreaga cantitate de lucru efectuată de echipele de meseriaşi cu începere dela 1 Iunie 1942 şi până la 31 August 1942.

D. O.
ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

COMUNICAT:

- Comand. 1-7 Teritoriale
- Cercurilor Teritoriale

A/N

1 Vezi documentul nr. 252.
2 Vezi documentul nr. 277.

*) Adnotare:
„**Urgent. Original**”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3010, f. 57.

Documentul nr. 303

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Bir. 10
Foarte Urgent
Prin Curier

Nr. 71.645 din 16 August 1942[1]
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul pentru Administrarea şi Organizarea,
Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei

Am onoare a face cunoscut următoarele:

I. - Într'o conferință ținută la Marele Stat Major, cu reprezentanții tuturor departamentelor interesate, s'au stabilit şi consemnat în procesul verbal, ce se alătură în copie[2], normele generale, referitoare la măsurile de luat pentru transportarea evreilor pasibili, de a fi trimişi în Transnistria.

Pentru ca trimiterea în Transnistria a evreilor să se execute cât mai repede, a rămas să se hotărască:

1. - Ce sumă în mărci germane pot luat evreii asupra lor.

2. - Dacă bijuteriile şi diferitele valori în acțiuni, obligațiuni, efecte de stat, pot fi luate de evrei sau urmează să fie schimbate în mărci.

3. - Ce obiecte de îmbrăcăminte şi pat pot lua aceştia cu ei.

4. - Dacă evreii din această categorie sunt obligați să-şi achite în prealabil, impozitele la stat, județ şi comună.

II. Marele Stat Major propune ca evreii să poată lua asupra lor:

+)1. - Suma echivalentă în mărci germane (emisiunea specială pentru teritoriile ocupate din Est), rezultată din schimbul leilor sau altor monede streine, sau din răscumpărarea bijuteriilor sau diferitelor titluri (acțiuni, obligațiuni etc.).

Această operațiune să se facă înainte de trimiterea evreilor, în oraşele capitale de județ, unde se găsesc toate autoritățile competente.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 1415 din 17.08.1942.
2 AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 183-184. Vezi documentul nr. 283.

+)2. - Ca obiecte de îmbrăcăminte, lingerie şi aşternut să se permită fiecărei persoane să-şi ia strictul necesar, în bagaje de mână, atât cât poate duce fiecare.

+)3. - Evreii să fie obligaţi să-şi achite impozitele către stat, judeţ sau comună, în limita disponibilităţilor; faptul că nu ar putea achita decât o parte din impozite, să nu constituie un impediment la evacuarea evreilor infractori.

Având în vedere că operaţiunile de trimiterea evreilor în Transnistria sunt în curs, avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a ne comunica hotărârea Dvs., cât mai curând posibil.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, ss. I. Arhip
I. Arhip.

Şeful Secţiei I-a
Colonel, ss. Borcescu
Borcescu

*) Adnotare:
+)„Da”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 182.

Documentul nr. 304

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BUCOVINA
CABINETUL MILITAR
Nr. 3846[1] Cernăuţi, la 21 August 1942

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul B.B.T.

În referire la adresa Dvs. 1228 din 22 Iulie 1942[2];

Avem onoare a vă face cunoscut că în luna Iunie a.c., s’au evacuat din Bucovina 4094 evrei, rămânând încă pe teritoriu 19.475 evrei evacuabili.

În vederea evacuării evreilor propunem a se evacua toţi evreii rămaşi neevacuaţi exceptându-se:

- evreii repartizaţi în cadrul muncii obligatorii.
- evreii angajaţi pentru lucru la diferite întreprinderi locale în cadrul românizării întreprinderilor.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 1472 din 28.08.1942.
2 AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 164, 167.

- evreii exceptați de la evacuare prin diverse aprobări acordate de Dvs. şi Guvernământ în cadrul dispozițiilor prevăzute în adresa Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 5748/942[1].

Verificându-se datele recensământului recent al evreilor şi ținând seamă de categoriile de evrei propuse mai sus pentru exceptarea acestora de la evacuare, se găsesc susceptibili pentru evacuare:

- în oraşul Cernăuți circa 6234.
- în oraşul Dorohoi circa 592.

Operațiunea evacuării este în curs de pregătire pentru luna Octombrie a.c.

Se anexează situația numerică cu statistica şi stadiul deportărilor de evrei în Transnistria.

GUVERNATORUL BUCOVINEI
GENERAL, ss. Calotescu
C. Calotescu

*) Adnotare:
„Biroul 1 ss. indescifrabil".

GUVERNĂMÂNTUL BUCOVINEI
Cabinetul Militar
Biroul 2

SITUAȚIE NUMERICĂ
STATISTICA ŞI STADIUL DEPORTĂRILOR DE EVREI ÎN TRANSNISTRIA.

Totalul deportărilor						**Observațiuni**
Bărbați	**Femei**	**Copii**	**Total General**	**Comunişti**	**Refugiați Poloni**	
1534	**1787**	**773**	**4094**	**147**	**267**	

ŞEFUL BIROULUI 2
MAIOR, ss. Sion[2]
Gr. Sion

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 162-163.

1 Vezi documentul nr. 257.

2 Grigore V. Sion (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de cavalerie (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1922). Şef al Biroului 2 în cadrul Guvernământului Bucovinei (1941-1942); ofițer în cadrul Diviziei 5 Cavalerie (1944); trecut în rezervă la 15.06.1944. Locotenent (din 28.09.1926); căpitan (din 10.05.1934); maior (din 31.10.1941).

Documentul nr. 305

ROMÂNIA
GUVERNĂMÂNTUL PROVINCIEI BASARABIA
CABINETUL MILITAR

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI
DE MINIŞTRI
CABINETUL C.B.B.T.
BUCUREŞTI

Nr. 3028/C[1]
21 August 1942

La ordinul Nr. 1228/1942[2], am onoare a raporta următoarele:

I. – Până la primirea ordinului Domniei Voastre Nr. 462/C.B.B.T[3]. referitor la evacuarea evreilor în Transnistria, situaţia evacuărei lor era următoarea:

- 55.867 evrei din Basarabia, evacuaţi în Transnistria.
- 45.867 evrei din Bucovina, evacuaţi în Transnistria prin Basarabia.

La data când au fost făcute aceste evacuări, nu s'a stabilit categoriile prevăzute în ordinul Domniei Voastre Nr. 508 din 27.03.1942[4] (bărbaţi, femei, copii), deoarece la acea dată nici un ordin nu a prevăzut ţinerea acestei evidenţe.

Acest lucru s'a arătat în situaţia numerică Nr. 1, anexată la raportul nostru Nr. 157 din 9.IV.1942[5].

Deasemenea, din aceleaşi motive, nu se pot stabili nici categoriile indicate în ordinul Domniei Voastre Nr. 1228 din 22.VII.1942 (comunişti, refugiaţi).

II. – După primirea ordinului Domniei Voastre Nr. 462/C.B.B.T. reluându-se operaţiunea de evacuare, s'au mai trimis la Est de Nistru următoarele loturi de evrei:

1. – La data de 20.V.1942: 204
2. – La data de 10.VII.1942: 27

Din totalul de 231, erau:

– 81 bărbaţi; 105 femei; 45 copii.
– 10 veniţi din Rusia odată cu regimul sovietic.
– 5 trimişi de Direcţiunea Generală a Poliţiei.
– 14 trecuţi la religia catolică în anul 1942.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 11.811 din 27.08.1942.
2 AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 164, 167.
3 Prin notele Nr. 462/C.B.B.T. din 30.03.1942, respectiv 30.04.1942, Cabinetul pentru Administratrea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri comunica Guvernământului Provinciei Basarabia hotărârea mareşalului Ion Antonescu cu privire la deportarea în Transnistria a 425 evrei aflaţi în Basarabia. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 175-176.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
5 Vezi documentul nr. 234.

Nu s'a putut găsi şi aduce dovezi concludente că ar fi fost comunişti; este însă în afară de orice îndoială că toţi erau adepţi înfocaţi ai ideologiei comuniste.

III. – În ceeace priveşte deportările ce urmează a se mai face, chestiunea este în studiul Comisiunei care a fost instituită de Guvernământ pentru a tria restul de evrei cari au rămas în Basarabia şi cari urmează a fi evacuaţi la rândul lor, dacă nu se încadrează în dispoziţiunile ordinului Nr. 5748 al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri[1], care a fost luat ca bază şi pentru cazurile din Basarabia.

Pe măsură ce se realizează un lot de 25 persoane, cărora nu li se aplică dispoziţiunile acestui ordin, urmează şi evacuarea lor la Est de Nistru.

Ultimul lot de 27 persoane, evacuat la 10.VII.1942, a fost rezultat în urma acestei noui revizuiri.

GUVERNATORUL BASARABIEI
GENERAL, ss. C. Gh. Voiculescu
C. Gh. Voiculescu

*) Adnotare:
„Biroul 1 Dosar 10. La mine Maior ss. indescifrabil".

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 154-156.

Documentul nr. 306

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECŢIUNEA Administraţiei de Stat

CĂTRE
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul B.B.T.

031.575 A 24 AUG. 1942[2]

La adresa Nr. 7773 din 30 Iunie 1942[3], avem onoare a vă face cunoscut că am dat dispoziţiuni organelor în subordine ca să nu mai elibereze nicio autorizaţie de călătorie evreilor pentru Basarabia şi Bucovina decât cu aprobarea prealabilă a Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

Totodată am comunicat Domnilor Guvernatori ai celor două Provincii ca să nu mai elibereze autorizaţii de călătorie evreilor din Provincii spre Vechiul Regat decât

1 Vezi documentul nr. 257.
2 Documentul a fost înregistrat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 11.633 din 25.08.1942.
3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

numai cu aprobarea prealabilă a acestui Departament cerută prin Preşedinţia Consiliului de Miniştri

MINISTRU,
SUBSECRETAR DE STAT
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ
ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

DIRECTOR,
ss. indescifrabil

*) Adnotări:
„Dosar 2”;
„Biroul 1 Dosar 10 ss. indescifrabil”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 22, f. 83.

Documentul nr. 307

MARELE STAT MAJOR
SECŢIA I-a
Bir. 10

TELEGRAMĂ
către
COMANDAMENTUL 1 TERITORIAL
Stat Major

Evreii cari sunt trimişi în Transnistria pot lua asupra lor:

1. Suma echivalentă în mărci germane (emisiunea specială pentru teritoriile ocupate din Est), rezultată din schimbul leilor sau altor monede străine precum şi din răscumpărarea bijuteriilor sau diferitelor titluri (acţiuni, obligaţiuni, etc). Stop.

Această operaţiune se va face în oraşele capitale de judeţ unde se găsesc autorităţile competente, înainte de plecarea evreilor. Stop.

2. Ca obiecte de îmbrăcăminte, lingerie şi aşternut, fiecare persoană îşi poate lua strictul necesar în bagaje de mână. Stop.

3. Evreii vor fi obligaţi înainte de plecare să-şi achite impositele către Stat, judeţ sau comună. Stop.

Faptul că nu ar putea achita decât numai o parte din imposite din lipsă de bani, nu va constitui un motiv pentru a nu fi trimişi în Transnistria sau de a se întârzia.

Rugăm dispuneţi de urmare.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, ss. I. Arhip
Arhip.

Nr. 75.874 din 27 August 1942.

*) Adnotări:
„6726 – 14.5 – 27/8 19”;
„Dosar 13”;
„Craiova”;
„Craiova 27/8 – 19.15 ss. indescifrabil”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3011, f. 8; dosar nr. 2946, f. 335; Ancel, *DCFRJH*, volumul IV, documentul nr. 74, p. 135; Matatias Carp, *Cartea Neagră*, volumul III, documentul nr. 156, p. 254-255.

Documentul nr. 308

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Bir. 10

Nr. 73.093 din 31 AUG. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
Comand. 1-7 Terit.
Stat Major

Am onoare a face cunoscut:

1. – Evreii din detaşamentele exterioare de lucru, distrugându-şi la muncă efectele cu care s’au prezentat, şi întrucât parte fiind săraci nu şi le pot procura, Marele Stat Major a aprobat ca Oficiile Județene ale Centralei Evreilor, să procure haine şi încălțăminte prin colectă dela evrei, pentru evreii de mai sus.

În acest scop, rugăm a da dispoziţiuni Cercurilor Teritoriale, să ia legătura cu Oficiile Județene ale Centralei Evreilor comunicându-le necesarul în efecte.

După ce Oficiile Județene vor fi adunat aceste efecte, Cercurile vor lua măsuri ca detaşamentele să le primească prin delegaţii săi, cu inventare şi să le distribuie evreilor din detaşamente.

2. – Îngrijirea evreilor bolnavi din detaşamente.

- Evreii din detaşamentele exterioare care uşor sunt bolnavi vor fi tratați în infirmeriile sau taberele respective.

Pentru medicamentele necesare, Comandamentele Teritoriale vor lua măsuri a se acorda alocația cuvenită, M.St.M. a intervenit în acest scop la M.A.N. Direcția Superioară Sanitară.

- Evreii care trebuiesc internați în spitale, vor fi trimişi la spitalele militare din localitatea cea mai apropiată, care după ce-i va examina îi va evacua la spitalul evreiesc cel mai apropiat.

- Evreii internaţi în spital, vor fi înlocuiţi în detaşamente de către Cercurile Teritoriale.

3. – Se vor verifica din nou efectivele detaşamentelor exterioare, căutând a se înlocui prin evrei valizi, evreii care din cauza unor afecţiuni cronice, nu s'au dovedit suficient de capabili de muncă; aceasta în urma propunerilor detaşamentelor.

Rugăm dispuneţi de urmare.

D. O.
ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Col.
Ilie Dumitrescu

COMUNICAT:
Comand. 1-7 Terit.
C/N

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 34.

Documentul nr. 309

COPIE.

No. 9327
1942 Luna Aug. Ziua 31
CURTEA MARŢIALĂ A CDT. MILITAR ODESSA
către
Dl. Lt. Col. Mag. Soltan Chiril

Cu onoare vă rog a înainta până în seara zilei de 1 Septembrie 1942 părerea Dvs. referitor la următoarele:

1. Cari ar fi modalităţile legale asupra executării evreilor faţă de dispoziţiile ordonanţei No. 9[1] ?

1 Ordonanţa Nr. 9/1942 a fost emisă la data de 16.03.1942 de către comandantul Comandamentului Militar Odessa, generalul de brigadă Gheorghe Cialîk. Articolul 7 al acestei ordonanţe avea următorul conţinut
„[...]
Art. 7. Constatându-se că unii evrei s'au sustras măsurilor de evacuare şi internare, prevăzute prin Ordonanţele Nr. 35 şi 7/942 şi stau dosiţi prin diferite locuri ascunse din Odessa sau se folosesc de acte falşe pentru a putea contraveni acestor măsuri, sunt avertizaţi să se predea în termen de 5 (cinci) zile dela publicarea prezentei ordonanţe autorităţilor poliţieneşti române.
Cei vizaţi în acest articol, care nu se vor prezenta în acest termen, VOR FI ÎMPUŞCAŢI IMEDIAT ce vor fi descoperiţi.
[...]". CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alţii), volumul I, f. 305+verso.

2. Această ordonanță este dată în conformitate cu dispozițiunile art. 486 C.J.M.[1] ?

3. Generalul Comandant poate edicta prin ordonanțe pedepse capitale sau acest drept îl are numai instanța de judecată ?

4. Parchetul Militar comite sau nu o ilegalitate dacă primind ordin de verificarea originei etnice unui individ bănuit evreu pune concluziuni că este sau nu evreu ?

5. Criteriile după care cineva trebue considerat evreu şi expuse în legile 1090 din 16 Decembrie 1941[2] şi legea 344 din 30 Aprilie 1942[3] sunt suficiente pentru a putea ajunge la concluziile cari ni se cer în aceste chestiuni ?

6. Împuşcarea evreilor să se facă prin sentință judecătorească sau prin act de Comand. Militar ?

Raportul cerut va constitui un element de apreciere pentru subsemnatul din punct de vedere al technicei juridice şi chiar ca o lucrare juridică după care veți fi notat.

PREŞEDINTELE CURȚII MARȚIALE ODESSA
Colonel Magistrat,
ss. P. Cetate[4]

Conform cu originalul
Colonel Magistrat, ss. indescifrabil

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 330.

1 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 66 din 20.03.1937. Decretul Regal Nr. 1298 din 17.03.1937. Codul de Justiție Militară.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 3415 din 16.12.1941 cu privire la disolvarea Federației Uniunilor de Comunități Evreieşti din Țară şi înființarea Centralei Evreilor din România.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 1257 din 30.04.1942 pentru suspendarea aplicațiunii unor Legi în ce priveşte anumite categorii de evrei.

4 Petre-Cetate Popescu (1891-?), magistrat militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1911-1913) şi licențiat în Drept. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Colonel magistrat în cadrul Tribunalului Corpului 1 Armată (din 01.04.1940); trecut în cadrul disponibil la 30.06.1941; preşedinte al Curții Marțiale Odessa (05.03.1942-01.07.1943); trecut în rezervă la 01.07.1943. A prezidat în 1936 completul de judecată care a condamnat-o pe Ana Pauker în procesul celor 19 comuniști desfăşurat la Craiova în vara anului 1936. Arestat de autoritățile comuniste, a trecut prin închisorile Jilava şi Văcăreşti. Colonel magistrat (din 01.06.1938).

Documentul nr. 310

COPIE

OFIȚER SUPERIOR MAGISTRAT
din
CURTEA MARȚIALĂ ODESSA.

No. 41
Anul 1942 Luna Sept. 1
LT. COLONEL MAGISTRAT SOLTAN CHIRIL
către
CURTEA MARȚIALĂ C. M. ODESSA

La ord. Dvs. No. 9327 din 31 August 1942[1],

Am onoare a raporta următoarele:

1. Cari ar fi modalitățile legale asupra executării evreilor față de dispozițiile ordonanței No. 9[2] ?

Față de dispozițiunile art. 7 din Ordonanța No. 9/942 a C.M.O., dispoziţiuni care în drept nu pot fi caracterizate decât acte de guvernământ sau comandament cu caracter militar, executarea evreilor urmează a se face pe cale administrativă de către organele în drept. La aceste acte de execuție Justiția nu poate participa prin nici un membru al ei, căci în momentul participării Justiției, pe de o parte aceste acte nu ar mai putea fi denumite acte de comandament sau guvernământ, ci acte judecătoreşti supuse controlului Justiției şi unei răspunderi penale individuale, iar pe de altă parte ar înlătura sau cel puțin diminua necesitatea edictării şi executării lor prompte, din moment ce situația ar permite participarea Justiției.

2. Această ordonanță este dată în conformitate cu dispozițiunile art. 486 C.J.M.[3] ?

Ordonanța No. 9/1942 este dată în conformitate şi pe baza dispozițiunilor art. 486 al. II C.J.M. prin care se deleagă puterea de legiferare Comandanților de Mari Unități, dându-li se astfel posibilitatea ca potrivit situației, oportunității şi necesitatea locului să creeze infracțiuni şi pedepse.

3. Generalul Comandant poate edicta prin ordonanță pedepse capitale sau acest drept îl are numai instanța de judecată ?

Generalul Comandant în virtutea art. 486 C.J.M. are putere de legiferare, creând infracțiuni şi stabilind sancțiuni chiar până la pedeapsa capitală (moartea). În nici un caz instanța judecătorească nu poate avea acest drept, competința sa limitându-se numai la aplicarea acestei legi-ordonanță.

1 Vezi documentul precedent.
2 CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 305+verso.
3 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 66 din 20.03.1937. Decretul Regal Nr. 1298 din 17.03.1937. Codul de Justiție Militară.

4. Parchetul Militar comite sau nu o ilegalitate dacă primind ordin de verificarea originei etnice unui individ bănuit evreu, pune concluziuni că este sau nu evreu ?

Parchetul Militar, sesizat de a verifica originea etnică a unui bănuit evreu, nu comite o ilegalitate verificând şi stabilind prin concluziuni pe bază de cercetări că este evreu de origină, dar nu poate aplica sancţiuni penale nici Parchetul şi nici Generalul Comandant, aplicarea sancţiunilor fiind numai de competinţa instanţei. Aceasta în baza principiului separaţiunilor puterilor în stat. (Puterea legiuitoare nu poate acumula şi puterea judecătorească).

5. Criteriile după care cineva trebuie considerat evreu şi expuse în legile 1090 din 16 Decembrie 1941[1] şi legea 344 din 30 Aprilie 1942[2], sunt suficiente pentru a putea ajunge la concluziile cari ni se cer în această chestiune ?

Legile din 16 Decembrie 1941 şi 30 Aprilie 1942 au fost edictate numai pentru România, ele neavând aplicaţiune şi în Transnistria unde avem o situaţiune specială în ceeace priveşte pe evrei. În acest teritoriu din cauza amestecului de sânge, urmează a se studia cu o atenţiune mai deosebită, însă pe baze mai severe, criteriile pentru stabilirea calităţii de evreu. Dealtfel şi această chestiune care prezintă o dificultate sub raportul administrării probelor, reclamă o verificare cât mai amănunţită, atât de Parchet cât şi de instanţa care pronunţă pedeapsa capitală, pentru a se evita erori, ceeace implică un motiv în plus ca execuţiile evreilor să se facă numai în baza unei hotărâri judecătoreşti.

6. Împuşcarea evreilor să se facă prin sentinţă judecătorească sau prin act de Comand. Militar ?

Faţă de cele mai sus expuse, precum şi de rapoartele înaintate de acest Parchet, rezultate în urma discuţiunilor avute în conferinţele cu membrii Parchetului Militar al acestei Curţi – în scopul verificării oricărei erori ireparabile – execuţia evreilor, suntem de părere a se face în viitor numai pe baza unei sentinţe judecătoreşti.

LT. COLONEL MAGISTRAT
ss. Soltan

Conform cu orginalul
Colonel Magistrat,
ss. indescifrabil

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alţii), volumul I, f. 331-332.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 3415 din 16.12.1941 cu privire la disolvarea Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din Ţară şi înfiinţarea Centralei Evreilor din România.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 1257 din 30.04.1942 pentru suspendarea aplicaţiunii unor Legi în ce priveşte anumite categorii de evrei.

Documentul nr. 311

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 76.124 din 2 SEP. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
S.S.A.U. Dir. Contabilității

La Nr. 13.293/1942[1],

Am onoare a face cunoscut:

I. Referitor la taxele ce trebue plătite de evrei, s'au propus două soluțiuni:

SOLUȚIA A.

1. Evreii care din orice motive sunt scutiți de munca obligatorie (titrații, comercianții, etc.) să fie obligați a plăti o taxă fixă (150 lei pe zi, evreii între 20 şi 30 ani şi 300 lei pe zi, evreii dela 30 de ani în sus).

2. Evreii care lucrează în instituții şi întreprinderi să plătească 30% din salariile lor.

Decretele Legi, pentru cele două categorii de taxe, arătate mai sus, sunt semnate şi reținute la Ministerul Apărării Naționale, până la clarificarea soluțiunei B.

SOLUȚIA B.

Centrala Evreilor din România s'a oferit să verse în bugetul Statului o sumă globală de 1.200.000.000 lei, care să acopere toate taxele datorate de cele două categorii de evrei arătați mai sus.

Marele Stat Major a propus ca această sumă să se ridice la 2 miliarde lei.

Soluția B are avantajul că asigură o sumă mult mai mare decât s'ar încasa prin aplicarea celor 2 Decrete Legi indicate la soluția A, uşurează operațiunile fiscale şi degrevează justiția de o serie întreagă de procese, ivite prin urmărirea celor care nu-şi îndeplinesc obligațiunile.

II. Întrucât Centrala Evreilor nu a dat încă nici un răspuns, s'a intervenit la Preşedinția Consiliului de Miniştri–Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc din România, pentru a se urgenta soluționarea.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel,
Ilie Dumitrescu

P/H.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 126.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Documentul nr. 312

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
Biroul Contrainformații
SECRET

Nr. 220.660 din 4 Septemvrie 1942[1]
MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
- Cabinetul B.B.T. –
Secția Militară

Marele Stat Major a fost sesizat că evreii obişnuiesc să transmită prin corespondență ştiri nepermise.

Scrisorile care conțin astfel de ştiri scapă uşor dela cenzură, pentru că sunt scrise într'un limbaj convențional, camuflat într'o formă care nu dă nimic de bănuit.

Pentru a împiedica schimbul ştirilor nepermise pe calea corespondenței, între evreii din țară şi cei din Transnistria, Marele Stat Major a dispus ca evreii din țară să nu poată face comunicări sau întrebări celor din Transnistria, decât prin oficiile județene ale centralei evreilor care le va formula colectiv.

Apreciem că este necesar să se adopte şi în Transnistria o măsură similară.

Vă rog să binevoiți a dispune să se aducă cele de mai sus la cunoştința Guvernământului Transnistriei – Direcția P.T.T. – pentru a hotărî măsurile de restricțiune respective.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI II-a
Colonel, ss. Ionescu[2]
C. Ionescu

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 1526 din 07.09.1942.

2 Constantin I. Ionescu (1897-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1924-1926). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ofițer în cadrul Secției a III-a Operații din Marele Cartier General (22.06-09.09.1941); şef de Stat Major al Diviziei 8 Infanterie (09.09-18.11.1941); profesor la Şcoala Superioară de Război (18.11.1941-24.03.1942); şeful Secției a II-a Informații din Marele Stat Major (15.03.1942-08.04.1944); comandant al Şcolii de ofițeri de infanterie nr. 1 (08.04.1944-29.03.1945); trecut în rezervă la 29.03.1945. Arestat de autoritățile comuniste la 25.04.1959, a fost condamnat în acelaşi an la 15 ani detenție grea pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare". A trecut prin închisorile Jilava şi Gherla, fiind eliberat la 31.07.1964. Maior (din 15.04.1933); locotenent-colonel (din 01.06.1938); colonel (din 18.07.1942).

Şeful Biroului 2
Lt. Colonel, ss. Vasile Nicolau[1]
V. Nicolau

*) Adnotare:
„Biroul 1 Comunicare transmisă. Să se raporteze rezultatul. Maior ss. indescifrabil”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 20, f. 54.

Documentul nr. 313

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 96.443 din 4 SEP. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Militar

La Nr. 23.308/1 din 26 August 1942[2], am onoare a vă ruga să binevoiți a supune cunoştinței Domnului Mareşal Ion Antonescu, Conducătorul Statului, măsurile luate de Marele Stat Major pentru controlul muncii obligatorii a evreilor, atribuțiunile diferitelor eşaloane în subordine sau de cooperare şi rezultatul controlurilor executate, după cum urmează:

I. Măsuri pentru controlul prezenței evreilor la munca obligatorie.

1 Vasile Nicolau (1894-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1915-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ofițer în comandamentul Corpului 3 Armată (01.11.1940-10.10.1943); comandant al Cercului Teritorial Cahul (10.10-16.10.1943); clasat militar la 16.10.1943. Trecut în rezervă la 25.11.1944. Căpitan (din 01.12.1924); maior (din 10.05.1934); locotenent-colonel (din 27.02.1939)

2 La 26.08.1942 Cabinetul Militar al Conducătorului Statului a trimis Marelui Stat Major, Secția I-a, nota Nr. 23.308/1 prin care solicita comunicări cu privire la:
„[…]
- ce măsuri s’au luat pentru controlul prezenței la lucru a evreilor, la munca de folos obştesc,
- cari sunt, în această privință, atribuțiile diferitelor eşaloane (M. St. Major, Comand. Teritoriale, Cerc. Recrutare, etc.),
- rezultatul acestor controluri,
- cine face acest control la evreii care lucrează la grădina Sectorului III Albastru. […]”. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2955, f. 5.

1) În Instrucțiunile Generale ale Marelui Stat Major Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942[1], privitoare la munca obligatorie a evreilor, la titlul D. capitolul 8 (pagina 11), s'au prevăzut următoarele măsuri:

a) Instituțiile, întreprinderile şi detaşamentele de evrei, sunt obligate a ține controlul prezenței evreilor, prin tabele nominale afişate, cuprinzând pe toți evreii repartizați, cu mutațiile la zi. Evreii absenți vor fi raportați cercurilor de recrutare.

b) La expirarea termenului de repartiție, unitățile, instituțiile sau întreprinderile cari au folosit evrei la munca obligatorie, sunt obligate a-i înapoia cercului de recrutare respectiv, cu delegat şi tabele nominale, de predare.

c) Marele Stat Major prin organele sale, Comandamentele Teritoriale şi Cercurile Teritoriale, prin controluri inopinate, verifică periodic la fața locului, prezența şi randamentul evreilor la munca obligatorie.

II. Atribuțiunile diferitelor eşaloane de control.

A. Marele Stat Major:

1) Controlează pe teren activitatea detaşamentelor de evrei prin delegații săi, astfel:

a) Domnul General rez. Cepleanu C-tin[2] controlează activitatea detaşamentelor din Bucureşti şi a celor din întreaga țară ordonate de Marele Stat Major. Anchetează diverse cazuri în legătură cu neregulile folosirei evreilor la Comandamentele şi Cercurile Teritoriale din țară.

b) Delegații Marelui Stat Major de pe lângă Inspectoratele de Drumuri respective din Secția 6-a şi Comandanții de Batalioane Drumuri controlează activitatea detaşamentelor puse la dispoziția Direcției Generale a Drumurilor.

2) Primeşte rapoartele asupra neregulilor dela diferitele organe în subordine şi de colaborare (O.C.R.) sancționează şi semnalează departamentelor de resort abaterile constatate, astfel:

- Hotărăşte trimiterea în Transnistria a evreilor ce s'au sustras dela muncă.
- Trimite în judecata Curților Marțiale pe cei ce au înlesnit sustragerile evreilor.
- Intervine la departamentele de resort, pentru sancționarea funcționarilor cari s'au făcut vinovați de asemenea abateri.

B. Direcția Superioară a Geniului din M.A.N., Serv. Fortificațiilor, brigăzile şi regimentele de pionieri, prin comandanții lor, controlează activitatea detaşamentelor de evrei aflate la dispoziția regimentelor de pionieri, semnalând Marelui Stat Major abaterile constatate.

C. Comandamentul Detaşamentelor C.F. (din Brig. C.F.) controlează detaşamentele C.F., semnalând abaterile Marelui Stat Major.

D. Comandamentele Teritoriale controlează prin organele lor munca evreilor dela toate detaşamentele aflate la lucru pe teritoriul lor.

Pot anula repartizări de evrei, carnete de scutire şi fac propuneri pentru pedepsirea cu trimiterea în Transnistria.

E. Cercurile Teritoriale țin evidența repartiției evreilor, raportând pe cei neprezentați la viză sau la chemări, prin Comandamentele Teritoriale, la Marele Stat Major pentru a fi trimişi în Transnistria.

1 Vezi documentul nr. 277.
2 Generalul Constantin Cepleanu.

F. Oficiul Central de Românizare sesizează Marele Stat Major sau Comandamentele Teritoriale pentru anularea carnetelor de scutire sau aprobările date, avizând totodată asupra repartizării evreilor la întreprinderi.

III. Rezultatul controlurilor:

1. În urma controlurilor executate de către delegatul Marelui Stat Major, Domnul General rez. Cepleanu C-tin, şi de către Comandamentele Teritoriale s'au luat următoarele măsuri contra evreilor ce s'au sustras dela muncă şi contra celor ce le-au înlesnit sustragerile:

a) 244 evrei infractori în curs de trimitere în Transnistria, împreună cu familiile lor (dintre aceştia 138 din Capitală).

b) Trimiterea în judecata Curții Marțiale a unui Maior dela Cercul Teritorial Timişoara şi a unui Sublt. dela un detaşament de lucru.

c) Internarea în lagăr a primarului din Comuna Suburbană Tudor Vladimirescu (din ordinul Domnului Mareşal).

d) Suspendarea achitării salariului şi efectuarea cercetărilor de către Ministerul Educației Naționale, pentru preotul Parohiei Tudor Vladimirescu[1].

e) Ridicarea evreilor dela diferite instituțiuni găsite în neregulă şi trimiterea lor în detaşamente de lucru exterioare.

2) Controlurile efectuate se arată în detaliu, în tabelele anexă:

Nr. 1[2] şi Nr. 2[3].

1 În urma controlului executat la 18.06.1942 de delegatul Marelui Stat Major la detaşamentul de evrei repartizat parohiei din comuna Tudor Vladimirescu a reieşit faptul că:
„ […]
- un număr de 147 erau scutiți de muncă de către preot, în schimbul contribuției lunare de lei 5.000 de fiecare evreu,
- alți 39 evrei, veneau numai câte 2 zile pe săptămână la lucru. […]". Ca urmare a celor constatate s'a decis desființarea detaşamentului de evrei respectiv, inițierea unei anchete de către Ministerul Culturii Naționale în vederea stabilirii vinovăției preotului paroh Gheorghe Marin şi suspendarea salariului acestuia. Vezi în acest sens nota Nr. 944.494 din 30.01.1943, adresată de Marele Stat Major, Secția I-a, generalului Ilie Şteflea, şeful Marelui Stat Major. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2956, f. 694-695. Ancheta întreprinsă de Ministerul Culturii Naționale a stabilit însă că:
„[...]
Înlocuirea muncii fizice prin bani este condamnabilă atunci când este vorba de o deturnare a scopului inițial, ceeace nu este cazul aci.
Utilizarea evreilor la construcție nu avea scopul să-i supue la exerciții obositoare, ci să-i facă să contribue la ridicarea bisericii.
Prin măsura luată de preoți, scopul nu s'a schimbat şi contribuția lor la această operă s'a intensificat. [...]". Adresa Ministerului Culturii Naționale din 17.02.1943 către Marele Stat Major, Secția I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2956, f. 992-995.

2 Nu se publică. „TABEL-Nr.1 de controlurile executate la detaşamentele locale de evrei de către organele Marelui Stat Major, Comandamentele Teritoriale şi O.C.R.". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2955, f. 8-11.

3 Nu se publică. „TABEL-Nr.2 de controlurile executate la detaşamentele exterioare de evrei de către organele Marelui Stat Major, Comandamentele Teritoriale şi O.C.R.". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2955, f. 12.

+)IV. Pentru constatarea abaterilor semnalate la întrebuințarea evreilor repartizați la Grădina Sectorului III Albastru, s'a delegat Domnul General rez. Cepleanu C-tin.

Rezultatul acestui control se va raporta neîntârziat[1].

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General,
I. Arhip.

Şeful Secției I-a
Colonel,
Borcescu

*) Adnotare:
+) „Nu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2955, f. 6-7.

Documentul nr. 314

INSPECTORATUL G-RAL AL JANDARMERIEI
SERVICIUL JANDARMERIEI
Secția II-a Sig. Stat
Bir. B

Nr. 41.009[2]
Anul 1942, luna Septembrie, ziua 5
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMEIRI
către
MARELE STAT MAJOR GENERAL AL ARMATEI
– Secția I-a Biur. 10
Dl. Colonel Dumitrescu

SECRET

Am onoare a raporta următoarele:

1 Pe acest raport mareşalul Ion Antonescu a pus următoarea rezoluție:
„[...]
<<Să se pună ordine prin severe şi repetate controluri.
Să fie tratați omeneşte: hrană, cazare, muncă 8-9 ore maximum.
Să se ia cele mai severe măsuri în contra incorecților.
Contabilitatea şi registrele administrative de prezență şi control, să fie ținute în perfectă ordine.
Să se trimită în Transnistria toți evreii neconştiincioşi, recalcitranți, dezertori, etc., împreună cu familia.
Să fie trimis în Transnistria imediat, cu familia, evreul din Piteşti care sabotează opera de românizare>>. [...]. Nota Nr. 23.605/1 din 13.09.1942, adresată Marelui Stat Major, Secția I-a, de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2955, f. 4.

2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 97.730 din 05.09.1942.

În conformitate cu ordinul Nr. 2592 din 31 Iulie 1942[1], în ziua de 8 Septemvrie a.c., urmează să se evacueze în Transnistria un număr de 2110 evrei comunişti din următoarele categorii:

a) Evrei comunişti identificaţi şi aflaţi liberi pe teritoriul Ţării (se evacuează numai capii de familie);

b) Evreii comunişti aflaţi în lagărul Tg. Jiu;

c) Evreii comunişti aflaţi în penitenciare şi condamnaţi la închisoare corecţională;

d) Evreii comunişti care au cerut repatrierea în U.R.S.S., după Iunie 1940 (Se evacuează împreună cu familiile);

Întrucât în taberele de muncă aflate sub autoritatea Cercurilor de recrutare respective, se găsesc numeroşi evrei care întră în categoriile menţionate mai sus şi cum evacuarea începe în ziua de 8 Septemvrie 1942, în care scop s'au şi format garniturile de tren necesare;

Cu onoare vă rugăm să binevoiţi a da ordine Cercurilor de recrutare respective ca la cererea legiunilor de jandarmi sau poliţiilor să le predea prin dresare de procese verbale cu tabele nominale, aceşti evrei, pentru a fi evacuaţi în Transnistria[2].

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General, ss. C. Z. Vasiliu

Şeful Serviciului Jandarmeriei
Colonel, ss. C. Tobescu
C. Tobescu

*) Adnotare:
„Biroul 10 ordine. Colonel ss. Borcescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 11.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

2 Prin nota Nr. 97.730 din 05.09.1942 Marele Stat Major, Secţia I-a, comunica Inspectoratului General al Jandarmeriei că a dat ordin telegrafic Comandamentelor Teritoriale în vederea predării evreilor solicitaţi de Legiunile de Jandarmi şi Poliţie. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 9.

Documentul nr. 315

ARMATA IV-a
STAT MAJOR
SECȚIA II-a
SECRET

Nr. 22.747 din 7 Sept. 1942
ARMATA IV-a
către
MARELE STAT MAJOR
Secția II-a

Am onoare a raporta următoarele:

Divizia 1-a Pază cu Nr 1994 din 29.VIII.942[1] semnalează că din cenzurarea corespondenței evreilor din lagăre s'a constatat că evreii mențin legături cu Centrala Evreilor din România de unde primesc directive și bani.

În cursul lunei August, colonia Ladijin a primit suma de lei 397.860 în R.K.K.S. prin centrala din București.

Prin primirea acestor sume de bani scumpesc piața, oferind prețuri mari la alimente, având și fonduri ce ar putea fi întrebuințate și în alte scopuri, corupții, etc.

Se anexează în copie două rapoarte ale coloniei evreilor din Ladijin, către Centrala Evreilor din România[2].

Rugăm să binevoiți a dispune.

D. O.
ȘEFUL DE STAT MAJOR
GENERAL,
M. Stănescu

/Șeful Secției II-a
Maior,
L. Pop[3]

*) Adnotare:
„Copie Biroul 2".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 32.

1 Se referă la nota Nr. 1994 din 29.08.1942 înaintată de Divizia 1-a Pază Armatei a 4-a. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 34.

2 Printre documentele cercetate nu a putut fi identificat decât un singur raport, datat 23.08.1942, prin care colonia Ladijin confirma Centralei Evreilor din România primirea sumei de 2000 R.K.K.S. AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 779, f. 33.

3 Liviu Pop (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Școlii pregătitoare de ofițeri de rezervă Debrecen (1914-1916) și al Școlii speciale de infanterie Sibiu (1920). Intră în armata română – provenit din armata austro-ungară – cu gradul de sublocotenent (din 01.02.1918), participă la primul război mondial. Șef al Serviciului Cifru în comandamentul Armatei a 4-a (din 22.06.1941); trecut în rezervă la 09.08.1947. Maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 20.03.1943); colonel (din 25.07.1947 cu vechimea din 01.10.1946).

Documentul nr. 316

COPIE

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI — București, 7 Septembrie 1942
Nr. 3846

CBBT.
Secția M. Bir. 1.

NOTĂ TELEFONICĂ
GUVERNĂMÂNTUL BUCOVINEI
Cabinetul Militar
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI

La adresa Dvs. Nr. 1228[1] şi urmare la adresa noastră Nr. 3846 din 21 August 1942[2], comunicăm:

Evacuarea evreilor din cuprinsul Guvernământului Bucovina s'a făcut în trei serii, astfel:

a. În lunile Iulie şi August 1941, evreii de pe teritoriul rural în total ... 57.849

b. În luna Octombrie 1941, evreii din cuprinsul oraşului Cernăuți, în total ...28.341

c. Idem în luna Iunie 1942, total ...4094

Total general ...90.334 evrei evacuați în cursul anului 1941-1942.

Evacuările s'au făcut fără a se ține evidența decât numeric deci nu putem avea datele evreilor evacuați în bărbați, femei şi copii.

În prezent se mai găsesc în Provincia Bucovina următorii evrei:

În Cernăuți	16.390
În Județul Cernăuți	18
În județul Storojineț	60
În județul Câmpulung	76
În județul Suceava	31
În județul Rădăuți	72
În județul Hotin	126
În județul Dorohoi	2316
Total	19.089

Pentru evacuarea următoare propunem pe toți evreii neangajați în întreprinderile locale şi la muncile obligatorii, exceptându-se numai cei prevăzuți în ordinul Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 5748/942[3].

În aceste condițiuni se găsesc succeptibil de evacuare din oraşul Cernăuți circa 6234 evrei şi din Dorohoi 592.

1 AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 164, 167.
2 Vezi documentul nr. 304.
3 Vezi documentul nr. 257.

D. O.
DIRECTOR DE CABINET
Maior, ss/ Marinescu

Pentru conformitate
ŞEFUL BIROULUI M. 1.
Căpitan, ss. P. Negulescu[1]
P. Negulescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 150-151.

Documentul nr. 317

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

TELEGRAMĂ
către
COMANDAMENTUL 1, 2, 3, 4, 5, 6 şi 7 Terit.

COPIE.

Potrivit comunicatului M.St.M. Nr. 88.661 din 5 Iulie 1942[2], rugăm trimiteți neîntârziat în Transnistria familiile evreilor infractori care nu s'au prezentat sau nu au fost găsiți.

Raportaţi plecarea acestora precum şi motivul pentru care nu s'a executat până în prezent această prescripțiune.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General (ss) I. Arhip

Nr. 900.285 din 8 Septembrie 942

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 101.

1 Petre Negulescu (1906-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1928); transferat definitiv la Jandarmerie la 15.06.1939. Şef al Biroului Mobilizare în cadrul Preşedinției Consiliului de Miniştri-Cabinetul Militar (1942). Locotenent (din 01.04.1932); căpitan (din 31.10.1938).

2 Vezi documentul nr. 280.

Documentul nr. 318

MARELE CARTIER GENERAL 8 SEP. 1942
SECȚIA I-a
Birou: 10.

NOTĂ

1. Potrivit ordinului Ministerului Apărării Naționale, Direcția Justitiției Militare, prin care se arată că unii evrei servindu-se de acte falşe au obținut dela Curțile Administrative încadrarea în categoria 2-a, Marele Stat Major a ordonat cu Nr. 92.773 din 10 August 1942[1], revizuirea actelor militare a tuturor evreilor din categoria 2-a.

2. Comandamentul 2 Teritorial raportează măsurile luate în acest scop şi solicită:

a) Prelungirea datei de 1 Octomvrie 1942, fixată de Marele Stat Major pentru încheierea lucrărilor, întrucât numărul acestor evrei este foarte mare.

b) A se admite şi evreilor cari nu sunt în categoria 2-a şi cari nu au cerut la timp, să poată fi încadrați cu această ocazie de către Curțile Administrative. Între timp a dat publicității şi un comunicat în acest sens (anexat).

c) Să se aprobe publicarea comunicatului anexat, referitor la această chestiune, trimis direct Ministerului Apărării Naționale de către Corpul 2 Armată. Comunicatul s'a aprobat şi publicat (anexat)[2].

d) Să se întocmească un Decret Lege, care să completeze D.L. Nr. 2650/1940[3], având următorul cuprins:

„Neprezentarea la revizuirea actuală a actelor militare ordonate de M.St.M prin Comandamentele Teritoriale în termenul fixat, atrage după sine, în mod automat, decăderea evreilor din dreptul de a beneficia de încadrare în categoria 2-a”.

SECȚIA I-a PROPUNE:

- Data de 1 Octombrie să rămână neschimbată.
- Se va prelungi la timp dacă va fi nevoe, numai pentru Capitală.
- Să se întocmească D.L. propus şi să se supună aprobării Domnului Mareşal, în care să se arate:

a) Evreii găsiți că au obținut categoria 2-a pe bază de acte falşe, să fie dați în judecată şi trimişi pentru executarea pedepsei în închisorile din Transnistria.

c) Evreii cari nu prezintă actele, în termenul fixat, să piardă în mod automat dreptul de a fi încadrați în categoria 2-a.

+)- Comunicatul referitor la dobândirea categoriei 2-a de către evreii care nu au solicitat la timp aceasta, fiind dat publicității[4], suntem de părere a se interveni, pentru aprobarea întocmirii unui D.L. către Departamentul de resort.

1 Vezi documentul nr. 298.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate. Vezi în acest sens comunicatul „Revizuirea evreilor categoria II-a”. *Universul*, anul 59, nr. 243 din 06.09.1942, p. 3.
3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.
4 Vezi în acest sens comunicatul „Revizuirea evreilor categoria II-a”. *Universul*, anul 59, nr. 237 din 31.08.1942, p. 2; *Timpul*, anul VI, nr. 1907 din 30.08.1942, p. 3.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

C/H.

*) Adnotări:
„Dosar 15.";
„7 SEPTEMBRIE 1942. Aprob propunerile din notă. General ss. Şteflea";
+)„Devenit neexecutoriu din cauza comunicatului din 2 Septembrie 1942".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3015, f. 3.

Documentul nr. 319

MARELE STAT MAJOR
SECŢIA I-a
Biroul 10 Nr. 76.264 din 10 SEP. 1942

NOTĂ

- Printre evreii destinaţi a fi trimişi în Transnistria, sunt unii, condamnaţi recent prin sentinţe judecătoreşti, care ar urma să-şi execute pedeapsa.
- Pentru ca aceasta să nu constituie un prilej de sustragere dela deportarea hotărâtă, Secţia I-a propune ca evreii condamnaţi, să fie totuşi trimişi în Transnistria, urmând a-şi executa pedeapsa în închisorile desemnate de Guvernământul Transnistriei.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel,

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

C/H

*) Adnotare:
„Sentinţa judecătorească primează. Colonel ss. Borcescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 13.

Documentul nr. 320

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNĂMÂNTULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIUNEA ADMINISTRAȚIEI
Nr. 585 Conf. din 11 Septembrie 1942[1]
CONFIDENȚIAL

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Civilo-Militar B.B.T.
BUCUREŞTI

La adresele Dvs. Nr. 1228 din 22 Iulie şi 1228 din 14 August a.c.[2];

Avem onoare a vă trimite alăturat raportul Inspectoratului de Jandarmi Transnistria Nr. 9318/942, referitor la statistica şi stadiul deportărilor evreilor.

GUVERNATOR, ss. G. Alexianu
G. Alexianu

DIRECTOR,
ss. Oct. Gheorghiu
Oct. Gheorghiu

*) Adnotări:
„Biroul 1. Dosar 10”;
„Biroul 1. Să se dea relațiile. ss. indescifrabil”.

Nr. 9318[3]
1942 Luna IX. Ziua 9
INSPECTORATUL JAND. TRANSNISTRIA
către
GUVERNĂMÂNTUL TRANSNISTRIEI
Secretariatul General

La ordinul Nr. 585/942[4], referitor la statistica şi stadiul deportării de evrei în Transnistria.

Am onoare a raporta următoarele:

EVREI DEPORTAȚI ÎN TRANSNISTRIA.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 1575 din 13.09.1942.
2 AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 164, 167.
3 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 585 din 11.09.1942.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- Prin Iampol ..... 35.276.
- Prin Moghilev ..... 55.913.
- Prin Tiraspol ..... 1.090.
- Prin Râbnița ..... 24.570.
- Prin Ovidiopol ..... 2.216.

Total deportați. 119.065.

EVREI AFLAȚI ÎN PREZENT ÎN TRANSNISTRIA.

(inclusiv localnici) 82.921.

MIȘCAREA EVREILOR LOCALNICI:

- Jud. Odessa ..... 65.000 dispăruți
- Jud. Moghilev ..... 4.000 dispăruți
- Jud. Berezovca ..... ”
- Jud. Ananiev ..... ”
- Jud. Ovidiopol ..... ”
- Jud. Oceacov ..... ”

INSPECTOR JANDARMI TRANSNISTRIA
Colonel, ss. Grosu

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 159-161; Ancel, *Contribuții*, volumul II, partea a doua, p. 373.

Documentul nr. 321

MARELE CARTIER GENERAL
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 97.617 din 11 SEP. 1942

NOTĂ

Guvernământul Provinciei Bucovinei, intervine la Marele Stat Major în chestiunea muncii obligatorii a evreilor, arătând:

- că regimul evreilor din Bucovina este cu totul altul decât în restul țării.
- că angajarea evreilor în întreprinderi, se face pe bază de ordonanță a Guvernământului, în baza aprobării Domnului Mareşal dată special pentru aceste provincii.
- că evreii care sunt aprobați de Guvernământ, fiind angajați ca salariați, ar fi obligați ca şi ceilalți evrei, să presteze munca obligatorie[1].

Pentru a se pune la punct aceste chestiuni, Secția I-a propune a se răspunde Guvernământului Bucovinei următoarele:

1 Vezi nota Nr. 525 din 04.09.1942 adresată şefului Marelui Stat Major, generalul Ilie Şteflea, de către Guvernământul Provinciei Bucovina. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 54.

+)- Munca obligatorie a evreilor cade în sarcina M.St.M., care a întocmit în acest scop Instr. Nr. 55.500/1942[1].

- Toţi evreii supuşi români, între 18-50 ani, sunt obligaţi a presta munca obligatorie.

- Dat fiind situaţia specială a Bucovinei, pentru a se respecta totodată şi Instr. M.St.M., propunem ca Guvernământul Bucovinei să întocmească tabele nominale, de toţi evreii ce-i întrebuinţează în interesul economiei naţionale, arătând şi întreprinderea unde lucrează.

Aceste tabele se vor trimite M.St.M. pentru aviz şi evidenţă.

++)- În ceea ce priveşte întrebuinţarea evreilor în farmaciile publice, Guvernământul urmează a obţine dela Ministerul Sănătăţii avizul special în acest sens, întrucât potrivit dispoziţiunilor acestui minister, evreii nu pot fi întrebuinţaţi sub nici o formă în farmaciile publice[2].

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. E. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

*) Adnotări:
„10. SEPTEMBRIE 1942. De acord. General ss. Arhip";
+)„Să se facă cunoscut că aceste măsuri sunt date de Conducătorul Statului";
++)„Să se ceară Ministerului Sănătăţii dacă ordinul cu farmaciştii se aplică şi în Bucovina. General ss. Arhip".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 53.

1 Vezi documentul nr. 277.

2 Nota Nr. 525 din 04.09.1942 a Guvernământulului Provinciei Bucovina a fost determinată de adresa Nr. 600.602 din 22.08.1942, prin care Comandamentul Teritorial al Corpului 4 Armată comunicase Cercului de Recrutare Cernăuţi că „[...] evreii sub nici o formă nu pot presta servicii la farmacii publice [...]". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 54 bis.

Documentul nr. 322

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Seria Nr. 13

SECRET

ANEXA A
Nr. 98.500 din 14 Sept. 1942[1]

LĂMURIRI ŞI COMPLETĂRI LA INSTRUCȚIUNILE GENERALE
Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942[2]

I. – Durata muncii obligatorie.

Datele referitoare la începerea şi terminarea duratei obligațiunii de muncă, se aplică după normele prevăzute în legea şi regulamentul legii recrutării, astfel:

1. În fiecare an în luna Septemvrie, se face recensământul evreilor cari în cursul anului următor împlinesc vârsta de 18 ani.

2. Obligațiunea de muncă începe la *1 Aprilie* a anului următor, adică anul când evreii împlinesc 18 ani (pe anul în curs ctg. 1946).

3. Încetarea obligațiunii de muncă are loc tot la data de 1 Aprilie a anului ce urmează, după împlinirea vârstei de 50 ani. Exemplu: La 1 aprilie 1942, au încetat obligațiunile pentru evreii care fac parte din ctg. 1913.

Prin urmare, evreii urmează exact soarta contingentelor din care fac parte (încep activitatea la vârsta corespunzătoare premilitarilor şi o încetează cu ieşirea din elementele armatei a ultimului contingent, din miliții).

II. – Întrebuințarea evreilor rechiziționați.

În baza dispozițiunilor „Legii Rechizițiilor”[3] şi a „Legii asupra organizării națiunii şi teritoriului pentru timp de războiu” (Monit. Of. Nr. 96 din 27.IV.1933)[4], evreii de orice sex, în vârstă de 14-17 ani şi de 51-69 ani împliniți, pot fi obligați să presteze munca obligatorie în timp de războiu în următoarele condițiuni:

a) Se va apela în special la serviciile titraților universitari, a meseriaşilor şi a tehnicienilor *specialişti*.

1 În darea de seamă Nr. 72.862 din 29.08.1942, întocmită de Marele Stat Major, Secția I-a, cu privire la activitatea Biroului 10 în luna august 1942, se arată faptul că Anexa A la Instrucțiunile Generale Nr. 55.500 din 27.06.1942 a fost întocmită „[...] în urma constatărilor făcute după aplicarea instrucțiunilor, în scopul de a se preciza şi lămuri anumite chestiuni, precum şi a se face unele completări. [...]”. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3001, f. 186-187.

2 Vezi documentul nr. 277.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 48 din 27.02.1940. Decretul-Lege Nr. 593 din 26.02.1940 asupra rechizițiilor.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 96 din 27.04.1933. Decretul Regal Nr. 1245 din 24.04.1933. Lege asupra organizării națiunii şi teritoriului pentru timp de războiu.

b) În mod excepţional se vor întrebuinţa copiii şi femeile aplicându-li-se regimul de muncă (natura muncii, orarul), prevăzut în legile, regulamentele şi dispoziţiunile speciale în vigoare şi anume:

- Legea pentru ocrotirea muncii minorilor şi femeilor şi durata muncii, din 13 Aprilie 1928[1] cu modificările acestei legi din 19 Octombrie 1932[2].
- Regulamentul acestei legi, din 23 Decemvrie 1932[3].
- Jurnalul Consiliului de Miniştri din 14 Oct. 1939[4].
- D.L. din 24 Iulie 1940[5], modificat la 22.III.1941[6].

c) Toţi evreii vor fi, în prealabil, vizitaţi de către medicii cercurilor teritoriale, pentru a nu fi utilizaţi decât cei valizi.

d) Cererile numerice cât şi cele nominale (numai pentru titraţi, meseriaşi şi tehnicieni specialişti, cu toate datele necesare: numele şi prenumele, vârsta, profesiunea, domiciliul, cercul teritorial, timpul necesar rechiziţionării), referitoare la evreii sub 18 ani şi mai mari de 50 ani, *se vor aproba numai de către M.St.M.*

e) Întrebuinţarea persoanelor rechiziţionate se va face în raport cu pregătirea profesională şi aptitudinile acestora şi numai în localităţile unde îşi au domiciliul.

f) Vor fi retribuiţi după tariful anual al rechiziţiilor, ori potrivit dispoziţiunilor în vigoare la epoca respectivă.

III. – Lămuriri referitoare la excepţiuni.

1. Dintre membrii cultului mozaic – până la sosirea preciziunilor dela Ministerul Culturii Naţionale şi al Cultelor – vor fi scutiţi numai rabinii.

2. Foştii ofiţeri, subofiţeri, maiştri, submaiştri şi gagişti proveniţi din activitate, precum şi foştii ofiţeri de rezervă evrei sunt exceptaţi dela munca manuală în detaşamente, putând fi utilizaţi astfel:

- Foştii ofiţeri activi şi de rezervă, precum şi foştii subofiţeri proveniţi din activitate, la munca intelectuală (Statistică, lucrări de birou, etc.) şi la încadrarea detaşamentelor, ca ajutori sau comandanţi de subunităţi, în lipsa comandanţilor români.
- Foştii maiştri şi submaiştri proveniţi din activitate, ca conducători de echipe importante de meseriaşi, potrivit specialităţii lor.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 85 din 13.04.1928. Decretul Regal Nr. 1048 din 09.04.1928 privitor la promulgarea Legii pentru ocrotirea muncii minorilor şi femeilor şi durata muncii.

2 Eroare. Modificările la care se referă documentul au fost publicate în 11.10.1932. Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 238 din 11.10.1932. Decretul Regal Nr. 2952 din 10.10.1932 pentru modificarea unor articole din Legea pentru ocrotirea muncii minorilor şi femeilor şi pentru durata muncii, publicată în *Monitorul Oficial* Nr. 85 din 13 Aprilie 1928.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 301 din 23.12.1932. Decretul Regal Nr. 3540 din 19.12.1932 referitor la modificarea unor articole din Regulamentul Legii pentru ocrotirea muncii minorilor şi femeilor şi durata muncii.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 242 din 19.10.1939. Jurnalul Consiliului de Miniştri Nr. 3072 din 14.10.1939 referitoare la repartizările pe categorii de munci.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 169 din 24.07.1940. Decretul-Lege Nr. 2490 din 23.07.1940 pentru stabilirea regimului muncii în împrejurări excepţionale.

6 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 69 din 22.03.1941. Decretul-Lege Nr. 747 din 20.03.1941 pentru modificarea art. 9 din Decretul-Lege pentru stabilirea regimului muncii în împrejurări excepţionale.

- Foştii gagişti proveniţi din activitate, la administraţia detaşamentelor sau ca ajutori de comandanţi de subunităţi în detaşamente.

3. Evreii evacuaţi din zonele petrolifere şi stabiliţi temporar pe raza altor cercuri teritoriale, sunt obligaţi a presta munca obligatorie. Pentru a se clarifica situaţia acestei categorii de evrei, cercurile teritoriale de origină vor trimite formele de mutare noilor cercuri teritoriale.

4. Evreii supuşi străini sunt scutiţi de munca obligatorie, indiferent dacă sunt ai ţărilor aliate sau ai ţărilor cu care suntem în stare de război; se va avea în vedere raportul Nr. 16.952/1942 al Direcţiei Generale a Poliţiilor (anexat)[1].

5. Elevii de liceu, bacalaureaţii şi studenţii vor presta munca obligatorie manuală în raport de vârstă (detaşamente locale sau exterioare).

6. Scutirile acordate de Comisia Centrală de revizuire trebuie respectate, chiar dacă se crede că au fost acordate fără o suficientă documentare, la faţa locului, în care scop se fac următoarele preciziuni:

Conducătorii şi membrii Oficiilor judeţene ai Centralei Evreilor din România, vor fi lăsaţi imediat liberi.

Evreii scutiţi de Comisia Centrală care în prezent se află în detaşamente exterioare de lucru, vor fi readuşi în localităţile respective numai *după sosirea înlocuitorilor*, pe şantierele de lucru, trimişi de cercurile teritoriale dintre evreii disponibili sau dintre cei aflaţi în detaşamentele locale cu însărcinări secundare.

În acest scop, cercurile teritoriale vor căuta să trimită înlocuitori; în caz că nu vor avea disponibilităţi, vor raporta aceasta Comandamentului Teritorial, care va soluţiona această problemă în cadrul disponibilităţilor altor cercuri teritoriale.

Nici un evreu care are carnet de scutire dela comisie, nu va mai fi repartizat la muncă obligatorie.

În Instrucţiunile Nr. 55.500/1942 s'a prevăzut posibilitatea anulării scutirilor acordate de Comisia Centrală, când controlurile la faţa locului vor dovedi că această măsură este necesară.

7. Meseriaşii evrei nu vor fi folosiţi la munca obligatorie decât în cadrul specialităţii lor, fie că vor lucra în localitatea de origină, fie că vor fi trimişi în alte localităţi; dacă nu li se găseşte întrebuinţare în meseria lor, vor fi trimişi la muncă în detaşamente, în raport de vârstă.

IV. – Control, sancţiuni, anulări.

1. Munca obligatorie cere să fie organizată, dirijată şi controlat.

Corpurile de armată (teritoriale) cât şi cercurile teritoriale, singure sau cu organele Oficiului Central de Românizare, vor efectua controluri repetate, conf. ordinului Nr. 60.960 din 14 Iulie 1942[2], la toate instituţiile şi întreprinderile care utilizează evrei, semnalând constatările şi propunerile în raportul lunar, prevăzut în Instrucţiunile Nr. 55.500/1942, pagina 16, paragraful 6.

Dorinţa Domnului Mareşal este, ca munca aceasta să nu fie trivializată, ci efectuată cu *toată seriozitatea*.

1 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 266+verso.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

De aceea, s'au prevăzut şi pedepse severe: bătaia aplicată regulamentar şi trimiterea în Transnistria, care a devenit operantă în ziua de 16 Iulie a.c. conform comunicatului Nr. 88.661 publicat în ziarele cu data de 5 Iulie 1942[1] şi trimis în copie tuturor Comandamentelor şi Cercurilor Teritoriale.

Pedeapsa cu bătaia se va ordona de către comandanţii detaşamentelor exterioare, comandaţii detaşamentelor locale (când sunt ofiţeri), comandanţii unităţilor militare care folosesc evrei, precum şi de către comandanţii cercurilor teritoriale (recrutare), pentru evreii repartizaţi la diferite instituţii sau întreprinderi, în grupe sau detaşamente locale care nu sunt supravegheate de ofiţeri.

2. Prin derogare dela dispoziţiunile prevăzute în Instrucţiunile Generale Nr. 55.500/1942 (Titlul D, Cap. I, paragraf 8, punctul g, alin. 7), şi în conformitate cu hotărârea Domnului Mareşal Antonescu, *Românii* care vor înlesni sustragerile evreilor dela munca obligatorie *vor fi internaţi în lagăre*.

3. Evreii care au obţinut scutiri dela Comisia Centrală de revizuire pe timpul când se aflau la lucru în detaşamente şi au părăsit şantierele fără voie şi înainte de a le fi sosit înlocuitorii, vor pierde dreptul de scutire, anulându-li-se carnetele de către corpurile de armată (teritoriale). Ei vor fi trimişi în Transnistria.

4. Când un evreu a obţinut două carnete de scutire dela Comisia Centrală de revizuire pentru întreprinderi diferite, se vor anula ambele scutiri de către corpul de armată (teritoriale) respectiv, deoarece dă dovadă de eschivare dela munca obligatorie.

5. În judeţele unde s'au scutit prea mulţi meseriaşi de către Comisia Centrală de revizuire şi unităţile militare au nevoie de ei, corpurile de armată (teritoriale) pot anula scutirile la o parte din aceştia pe termenele necesare (în folosul cercurilor teritoriale).

6. Deasemenea se vor anula carnetele de scutiri acordate evreilor pentru liberă practică la diferite firme sau întreprinderi din provincie, când se constată că ei fac serviciul în capitală sau în altă localitate, deci nu în localitatea pentru care au cerut scutirea de muncă obligatorie.

Toate anulările care se vor opera în baza dispoziţiunilor de mai sus, vor fi raportate M.St.M., prin tabele nominale, odată cu raportul lunar prevăzut în Instrucţiunile Generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942 (Titlul F, Cap. II, paragraf 6).

V. – Repartizări.

1. În serviciul patronilor sau particularilor nu se dau evrei, în principiu.

Totuşi, se pot acorda, excepţional, numai când Oficiul Central de Românizare va da avizul în acest sens.

Farmaciştii şi droghiştii se vor putea repartiza numai la instituţii, spitale, laboratoare, depozite de medicamente. Nu se dau medici şi farmacişti evrei la spitale militare sau de răniţi.

D.L. Nr. 3294/1940[2] şi circulara Nr. 19.762 a Ministerului Sănătăţii[1] interzic utilizarea evreilor în farmaciile şi drogheriile publice pentru orice funcţiune (vânzător, laborant, casier, etc.).

1 Vezi documentul nr. 280.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 231 din 03.10.1940. Decretul-Lege Nr. 3294 din 02.10.1940 pentru interzicerea arendării farmaciilor la evrei.

2. Nu se dau funcționari la unitățile şi comandamentele militare. Se pot da însă evrei titrați universitari, contabili sau desenatori, instituțiilor publice şi întreprinderilor de Stat sau particulare, cu aprobarea Marelui Stat Major, astfel cum este prevăzut în Instrucțiunile Generale Nr. 55.500/1942, la Titlul C, parag. 4, punctul c.

Instituțiunile şi întreprinderile care folosesc astfel de evrei – prin şeful lor – sunt direct răspunzătoare de păstrarea secretului lucrărilor şi operațiunilor ce le sunt încredințate.

Deasemenea, se vor putea repartiza, cu aprobarea Marelui Stat Major, evrei subchirurgi, dentişti practicieni şi tehnicieni, laboranți, subingineri şi conducători-arhitecți, care sunt absolvenți ai şcoalelor tehnice sau posedă diplome de liberă practică.

3. La repartizările pentru nevoi locale de muncă manuală să nu se dea câte unul sau doi evrei, ci în grup, pentru a putea fi uşor supravegheați şi controlați.

Se reaminteşte că asemenea aprobări, se dau de către corpurile de armată (teritoriale), aşa cum prevăd instrucțiunile generale Nr. 55.500/1942 (Titlul C, parag. 2).

4. Se pot repartiza meseriaşi evrei la spitalele de zonă interioară, fiind formațiuni care deservesc armata.

5. Conform Deciziunii Ministerului Afacerilor Interne, evreii nu au voie să locuiască decât la oraşe.

În consecință, în mediul rural se vor repartiza numai evrei în grup sau detaşamente, care trebuie să lucreze pentru nevoi de utilitate generală (fabrici, drumuri, căi ferate), cu obligațiunea de a fi cazați separat şi a li se interzice contactul cu populația dela sate.

6. Corpurile de armată (teritoriale) vor lua măsuri să completeze imediat detaşamentele exterioare cu evreii între 20-40 ani, care au fost clasați ca apți pentru munca manuală de către comisiile de revizuire medicală.

7. Detaşamentele exterioare până la 100 evrei, care trebuie trimise în interiorul corpului de armată, se aprobă de către comandamentele teritoriale respective.

8. Există obiceiul de a se face mai multe cereri asupra aceluiaşi subiect, la date apropiate. De aici rezultă necesitatea de a se ține la fiecare comandament de corp de armată (teritorial) un repertoriu alfabetic, în care să se treacă toate cererile referitoare la evrei, precum şi modul cum au fost soluționate.

9. Se va da atenție deosebită cererilor de evrei necesari întreprinderilor care lucrează în folosul armatei sau economiei naționale, cerându-se avizele necesare şi *copii legalizate* depe acte.

10. Cererile diferitelor instituții pentru evreii meseriaşi sau muncitori necalificați, vor fi bine examinate, întrucât există tendința generală de a se exagera nevoile.

11. Cercurile teritoriale vor menține legătura cu polițiile oraşelor respective, pentru a fi trimişi în detaşamente exterioare de lucru evreii suspecți, internabili; ei vor fi folosiți la munca obligatorie în detaşamentele respective, fiind însă supravegheați îndeaproape.

VI. – Drepturi.

1. *Pentru evreii repartizați la dispoziția comandamentelor, unităților sau formațiunilor militare* (detaşamente de lucru cu evrei, detaşamente de lucru cu concentrați,

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

lagărele de prizonieri, etc.), precum şi pentru evreii *repartizaţi la instituţiile civile* (Stat, judeţ şi comună).

a) Evreii cu titluri universitare (medici, ingineri, arhitecţi sau alte specialităţi, posedând titluri academice sau similare), sunt obligaţi să presteze, anual, 90 de zile muncă obligatorie, în care timp au drepturi de soldă, întreţinere şi hrană (hrană în bani) la fel cu soldaţii.

După acest termen, vor fi retribuiţi după tariful anual al rechiziţiilor, conform D.M. Nr. 1305, publicată în Monit. Of. Nr. 174 din 29 Iulie 1942[1].

În ceea ce priveşte uniforma, se păstrează dispoziţiunile prevăzute în D.M. Nr. 23.325 din 27.I.1941[2], cu lămurirea că toţi aceştia vor purta uniforma şi centura, fără diagonală şi baionetă.

Uniforma se poartă numai când munca este prestată la unităţi sau formaţiuni militare şi la detaşamente de lucru puse la dispoziţia armatei.

b) *Foştii ofiţeri activi şi de rezervă evrei*, care sunt folosiţi în cadrele detaşamentelor locale sau exterioare, ori la muncă intelectuală, sunt asimilaţi, la drepturi, cu evreii cu titluri universitare:

- 90 de zile pe an, cu drepturi asemănătoare soldaţilor.
- după împlinirea acestui termen, fiind retribuiţi după tariful anual al rechiziţiilor.

c) Evreii specialişti netitraţi (dentişti, practicieni şi tehnicieni, subchirurgi, subingineri, conductori-arhitecţi, etc.), foştii subofiţeri, maiştri, submaiştri şi gagişti proveniţi din activitate, *meseriaşii şi muncitorii necalificaţi*, au drepturile prevăzute în Instr. generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942 (Titlul D., Cap. I, parag. 6, punctul c), adică:

- soldă, hrană şi întreţinere la fel cu ale soldaţilor,
- cotă de 15 lei pe zi, pentru uzajul efectelor,
- ajutorul de familie, în proporţie de ½.

d) *Femeile evreice* vor fi retribuite în aceleaşi condiţiuni ca şi bărbaţii evrei, potrivit titlurilor, specialităţilor sau meseriilor avute.

2. Evreii repartizaţi la diferite *întreprinderi* vor fi retribuiţi – potrivit profesiunii sau meseriei ce îndeplinesc – în conformitate cu dispoziţiunile legilor speciale.

3. *Dispoziţiuni referitoare la fonduri.*

a) *Pentru comandamentele, unităţile şi formaţiunile militare* care utilizează orice fel de evrei la munca obligatorie (titraţi, specialişti netitraţi, meseriaşi, muncitori necalificaţi) în interesul armatei se fac următoarele preciziuni:

- Drepturile de salarizare (pentru titraţi), precum şi drepturile de hrană, soldă şi întreţinere (pentru orice categorie de evrei) se suportă din creditul extraordinar cu

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 174 din 29.07.1942. Decizia Ministerială Nr. 1305 din 23.07.1942 a Ministerului Apărării Naţionale cu privire la munca obligatorie pentru evreii titraţi universitari.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 37 din 13.02.1941. Decizia Ministerială Nr. 23.325 din 27.01.1941 a Ministerului Apărării Naţionale privitoare la normele pentru rechiziţionarea şi întrebuinţarea medicilor, farmaciştilor şi inginerilor evrei.

acoperire specială (fondul de războiu) deschis prin D.L. Nr. 1939/1941[1], în baza D.L. Nr. 563/1800/1941[2].

În actele de cheltuială se vor trece, separat, evreii şi evreicele, întocmindu-se însă o singură lucrare.

- În ceea ce priveşte plata uzajului de efecte şi a ajutorului de familie, urmează să se întocmească o D.M. în acest sens, propunându-se modificarea art. 23 din D.L. Nr. 2030/1941[3].

Până atunci, lichidarea acestor drepturi rămâne în suspensie.

b) Drepturile ofiţerilor, subofiţerilor şi gradelor inferioare, concentrate pentru încadrarea detaşamentelor de evrei care lucrează în interesul armatei, a celorlalte instituţiuni sau întreprinderi, vor fi suportate tot din fondul de război al M.A.N., aşa cum este prevăzut în Instr. Generale Nr. 55.500/1942 (Titlul D, Cap. I, parag. 6, punctele a şi b).

c) Fondurile necesare pentru evreii utilizaţi la instituţiile civile vor fi indicate de către departamentele respective.

VII. – Diverse.

1. Vor putea beneficia de 15 zile concediu, în serii, după 6 luni de muncă obligatorie, evreii din detaşamentele exterioare.

Calculul termenului în vederea acordării concediilor se face dela data când s'au prezentat evreii la lucru, pe baza registrelor sau tabelelor de prezenţă.

Acest concediu nu este un drept; el constituie o recompensă numai pentru acei care au muncit conştiincios, aprobându-se de către Comandamentul Teritorial care a organizat detaşamentul.

În mod excepţional, se vor acorda învoiri sau permisii pe termene strict limitate, de către comandanţii detaşamentelor respective, evreilor din detaşamentele exterioare care trebuie să se prezinte în faţa instanţelor judecătoreşti şi ale căror depoziţii nu pot fi luate prin comisii rogatorii. Aceştia vor face dovada timpului întrebuinţat cu vizele de sosire şi plecare puse de către instanţele judiciare.

În consecinţă, nu se vor mai face rapoarte sau da curs cererilor de permisii pentru diferite motive (deces în familie, căsătorie, etc.) ale evreilor aflaţi în detaşamentele exterioare, întrucât prin aceste deplasări continui se scade randamentul de lucru.

În afară de aceste consideraţiuni, toţi evreii trebuie să înţeleagă că nu este câtuşi de puţin echitabil ca ei să beneficieze de un regim privilegiat, în timp ce Românii îşi sacrifică viaţa pe front.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 153 din 01.07.1941. Decretul-Lege Nr. 1939 din 30.06.1941 privitor la deschiderea unui credit extraordinar special pe seama Ministerului Apărării Naţionale, Subsecretariatele de Stat ale Armatei de Uscat, Aerului şi Marinei, în sumă de 4.600.000.000 lei.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 145 din 22.06.1941. Decretul-Lege Nr. 1800 din 21.06.1941, pentru procurarea şi administrarea fondurilor necesare Armatei, în situaţiuni excepţionale şi pentru organizarea Serviciului Tezaurului Armatei.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

2. Se fac următoarele preciziuni referitor la scutirile acordate de Comisia Centrală de revizuire, care a funcționat la sediul Inspectoratelor Generale a Taberelor şi Coloanelor de Muncă din Bucureşti:

- Această comisie a acordat carnete de scutiri atât evreilor din Capitală, cât şi celor din provincie, pe baza propunerilor trimise de către comisiile județene de revizuire.

- Carnetele de scutire poartă în stânga sus titulatura Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă, au fotografie şi număr de ordine şi sunt semnate în partea stângă de către domnul Radu Lecca, împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreiesc în România, fost preşedinte al Comisiunei Centrale de revizuire, iar în dreapta de către domnul Mociulschi, Inspectorul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă.

- Comisiunea şi-a încetat activitatea la data de 1 Iunie a.c.

3. Comandamentele de corp de armată (teritoriale) vor avea grijă să însereze în ordinele aprobate îndatoririle unităților, instituțiilor şi întreprinderilor precum şi datele necesare referitoare la obligațiunile şi drepturile evreilor utilizați la muncă obligatorie şi anume:

- Instituția (unitatea, întreprinderea), care utilizează evrei este obligată pe a sa răspundere:

a) Să se convingă, prin organele sale de control, că întrebuințarea evreilor este conformă cu aprobarea dată şi că nu este o camuflare a acestora.

b) Să anunțe cercul teritorial respectiv în momentul când activitatea încetează, total sau parțial, pentru ca evreii să fie puşi la dispoziția altor instituții sau întreprinderi.

c) Programul zilnic este de 9 ore, cu excepția duminicilor, variind în raport de anotimp.

d) Prezența este obligatorie la lucru în timpul programului.

e) La orice instituție, atelier sau şantier de lucru, se va găsi afişat programul de lucru şi tabelul nominal al tuturor evreilor repartizați la munca obligatorie, cu evidența la zi a mutațiilor.

f) Se interzic învoirile, folosirea în birouri sau în interesul propriu, a evreilor destinați la munca manuală, trimiterea lor în oraş după cumpărături, folosirea la lucru prin rotație, pe zile, lăsarea lor în inactivitate, etc.

Nerespectarea dispozițiunilor de mai sus, atunci când vor fi constatate de către organele militare de control, singure sau în legătură cu organele Oficiului Central de Românizare, vor fi considerate *ca abateri grave* în sarcina autorității respective şi va atrage imediata ridicare a evreilor dela lucru şi informarea Preşedinției Consiliului de Miniştri, prin Marele Stat Major, asupra neregulii săvârşite.

Totodată se va aplica sancțiunea trimiterii în Transnistria a evreilor infractori (acei cari nu execută conştiincios munca şi se sustrag dela muncă prin orice mijloc) şi în lagăre, a românilor care înlesnesc astfel de abateri.

g) Drepturile evreilor folosiți la munca obligatorie (echipe de meseriaşi, detaşamente locale cu muncitori necalificați), sunt în sarcina instituției care îi foloseşte.

4. Cercurile teritoriale să nu se mai adreseze direct Marelui Stat Major, decât în cazuri de extremă urgență.

În consecință, toate lămuririle să se ceară *pe cale erarhică.*

5. S'a întocmit un decret lege pentru suspendarea cercetării, instrucției și executării evreilor infractori, pentru toată durata războiului și trimiterea acestora la munca obligatorie în detașamente exterioare de lucru.

6. Situațiile anexe să fie întocmite cu toată sinceritatea și înaintate cu punctualitate la datele fixate în Instrucțiunile generale Nr. 55.500/1942.

7. În birourile cercurilor și comandamentelor teritoriale nu este permis să se găsească funcționari evrei.

8. La utilizarea femeilor evreice între 18-40 ani, se vor avea în vedere aceleași norme de ocrotire a muncii prevăzute în legile, regulamentele și dispozițiunile în vigoare, amintite la Cap. II din prezenta anexă.

9. Meseriașii evrei – prin natura ocupațiunii lor – vor putea lucra în grupe mici, sub controlul continuu și sub răspunderea șefilor de echipe, pretinzându-le însă să efectueze calitatea de lucru normală zilnică.

10. Îngrijirea evreilor bolnavi.

a) Evreii din detașamentele exterioare care sunt ușor bolnavi, vor fi tratați în infirmeriile sau în taberele respective, iar acei care trebuie internați în spitale vor fi evacuați în spitalele militare din localitatea cea mai apropiată, care-i va trimite, după examinare, la spitalul evreiesc cel mai apropiat.

b) Evreii bolnavi din detașamentele locale vor fi îngrijiți la domiciliu sau în spitalele locale, în raport cu gravitatea fiecărui caz și după ce, în prealabil, vor fi vizitați de către medicul instituției respective și supravizitați de către medicul cercului de recrutare.

Instituția la care au fost repartizați evreii care s'au îmbolnăvit în timpul lucrului, este obligată să controleze la domiciliu sau spitale, prezența și stadiul sănătății acestora.

Evreii care vor simula diferite boli, sau, fiind însănătoșiți, vor părăsi domiciliul ori spitalul pentru interesele lor proprii, în loc să se prezinte la cercul teritorial, spre a li se face mutația în controale și a fi repartizați la muncă, fie în continuare la același detașament, fie la altul, vor fi sancționați cu trimiterea în Transnistria, pe baza cererilor nominale înaintate ierarhic Marelui Stat Major.

11. Pentru a nu se mai produce confuziuni în ceea ce privește stabilirea identității evreilor, *toate tabelele referitoare la evrei* vor conține următoarele date.

- numele și prenumele
- data nașterii
- numele părinților
- profesiunea sau meseria
- domiciliul
- cercul de recrutare și Nr. matricol
- motivul și numele membrilor din familie la cei propuși a fi trimiși în Transnistria.

12. Toate variantele de efective (scutiri, bolnavi în infirmerie, în tabere, la domiciliu sau în spitale, învoiri, permisii, părăsirea fără voie a lucrului, etc.) vor fi aduse la cunoștința cercurilor teritoriale prin state nominale, pentru facerea mutațiilor.

13. Deosebirea dintre detașamentele locale și cele exterioare constă în faptul că evreii din primele detașamente lucrează în localitatea de domiciliu sau în apropiere, luând ambele mese sau numai masa deseară acasă și dorm în familie, pe când cei din

detaşamentele exterioare lucrează în alte localități, unde au administrație separată sau prin grija cercurilor teritoriale.

14. Aplicarea sancțiunii cu trimiterea în Transnistria se ordonă de către Marele Stat Major, în urma cererilor adresate de către corpurile de armată (teritoriale), a unităților, instituțiilor şi întreprinderilor care folosesc evrei, sau în baza rapoartelor înaintate de către ofițerii însărcinați cu controlul muncii obligatorii.

- La luarea măsurilor de execuție, se va ține seama de.
- ord. M.St.M. Nr. 68.750 din 6 August 1942[1].
- ord. M.St.M. Nr. 70.425 din 15 August 1942[2].
- Îndată după plecare, se va raporta M.St.M. de executare.

15. Evreii care sunt trimişi în Transnistria, pot lua asupra lor:

a) Suma echivalentă în mărci germane (emisiunea specială pentru teritorii ocupate din Est), rezultată din schimbul leilor sau altor monezi străine, precum şi din răscumpărarea bijuteriilor sau diferitelor titluri (acțiuni, obligațiuni, etc.).

Această operațiune se va face în orașele capitale de județ, unde se găsesc autoritățile competente, înainte de plecarea evreilor.

b) Ca obiecte de îmbrăcăminte, lenjerie şi aşternut, fiecare persoană îşi poate lua strictul necesar în bagaje de mână.

c) Evreii vor fi obligați înainte de plecare să-şi achite impozitele către stat, județ şi comună.

Faptul că nu ar putea achita decât numai o parte din impozite, din lipsă de bani, nu va constitui un motiv pentru a nu fi trimişi în Transnistria, sau de a se întârzia trimiterea (Ord. M.St.M. Nr. 75.874/1942)[3].

16. Comandamentele teritoriale vor tria cererile pentru repartizările evreilor, prevăzute în Instrucțiunile Generale Nr. 55.500/1942 (Titlul B, Cap. III, paragr. 2 şi 3) şi vor trimite pentru aviz la Oficiul Central de Românizare, sau la celelalte departamente şi instituții, numai pe acelea care prezintă seriozitate; restul se va respinge din oficiu

17. *Darea de seamă* lunară, cerută prin Instrucțiunile Generale Nr. 55.500/1942 (Titlul F, Cap. II, paragr. 6), va conține următoarele părți:

PARTEA I-a

I. – Detaşamentele locale.

1. Controluri efectuate (unde, la ce dată, de către cine şi constatările făcute asupra prezenței evreilor şi a randamentului la lucru).
2. Diverse.
3. Măsuri luate.
4. Greutăți întâmpinate.
5. Propuneri

1 Nu se publică. Se referă la ordinul Nr. 68.750 din 06.08.1942 al Marelui Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 8.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

3 Vezi documentul nr. 307.

II. – Detaşamentele exterioare.

Aceleaşi puncte ca la detaşamentele locale.

III. – Concluziuni generale.

IV. – Tabele nominale de evrei cărora li s'au anulat carnetele date de Comisia Centrală de Revizuire, care vor conține rubricile arătate la punctul 12 de mai sus şi, în plus, *Nr. carnetului* şi *motivul.*

V. – tabele nominale de evreii plecați în Transnistria în cursul lunii precedente (dela 1–la 31).

În tabele, afară de cele arătate la Cap. VII, punctul 12, se vor mai trece:

- data şi numărul ordinului aprobator al M.St.M.
- data plecării.
- membrii familiei ce-au însoțit pe evreul pedepsit (numele, vârsta şi gradul de rudenie cu infractorul).

PARTEA II-a

Va conține toate punctele prevăzute în ordinul Marelui Stat Major *Nr. 72.081 din 14* August[1], care se referă la contribuția de muncă adusă de către echipele de meseriaşi evrei.

PARTEA III-a

Situații:

- Situațiile Nr. 2 şi 7 se vor înainta până la data de 10 ale fiecărei luni.
- Situațiile Nr. 3 şi 6 se înaintează numai când sunt modificări față de luna precedentă.

Modele vor fi cele trimise cu Nr. 57.744 din 3 Iulie 1942 şi 77.588 din 31 August 1942[2].

La Situația Nr. 2, în rubrica „trimişi în Transnistria", se vor trece numai evreii infractori, iar în prima rubrică alăturată, membrii familiilor infractorilor, cari au fost trimişi odată cu aceştia.

*

* *

Prezenta anexă nu anulează Instrucțiunile Generale No. 55.500 din 27 Iunie 1942, ci completează şi lămureşte dispozițiunile prevăzute în acele instrucțiuni.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General (ss) **I. ARHIP**

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel (ss) **BORCESCU**

Pentru conformitate
Şeful Bir. 10 ss. Ilie Dumitrescu
Lt. Colonel **Ilie Dumitrescu**

1 Vezi documentul nr. 302.
2 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 259-268; Ancel, *DCFRJH*, volumul IV, documentul nr. 92, p. 174-185.

Documentul nr. 323

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 900.285 din 17 Septemvrie 1942
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
către

COPIE

Urmare la ordinul telegrafic Nr. 900.285 din 8 Septemvrie 1942[1], al Marelui Stat Major Secția I-a.

Am onoare a face cunoscut, că potrivit Instr. Generale Nr. 55.500/1942[2] şi comunicatului M.St.M. Nr. 88.661 din 5 Iulie 1942[3], aprobat de Preşedinția Consiliului de Miniştri trimis Dvs. cu ord. circular Nr. 68.750 din 6 August 1942[4] în cazul când bărbații evrei infractori hotărâți pentru a fi trimişi în Transnistria, nu se prezintă de bună voie sau nu sunt descoperiți de organele polițienești, vor fi trimise în Transnistria familiile acestora.

Prin infractor, în acest caz, se înțelege evreul bărbat care s'a făcut vinovat de abaterile arătate în Instr. M.St.M. Nr. 55.500/1942, Titlul D. capitolul 8, aliniatul 3 (pagina 13).

Prin acest procedeu, evreii care se vor fi ascuns pentru a nu fi trimişi în Transnistria, se vor prezenta probabil, pentru a-şi urma soarta familiilor lor.

Membrii familiei care se vor trimite în acest caz, sunt: mama, tata, soția şi copiii necăsătoriți ai celui căzut în vină, locuind sub acelaşi acoperământ; nu vor fi supuşi acestei măsuri membrii familiei, care execută conştiincios munca obligatorie.

În acest scop, rugăm dispuneți de urgență, întocmirea tabelelor şi formelor de plecare, pentru trimiterea neîntârziată a familiilor evreilor în cauză, întrucât numărul acestor evrei (dispăruți, dezertori, nesupuşi la muncă) s'a ridicat la data de 1 August 1942, la totalul de 12.588 evrei.

La operațiunile de executarea măsurilor de plecare şi transport, se va ține seamă de ordinele circulare ale Marelui Stat Major:

- Nr. 68.750 din 6 August 1942,
- Nr. 70.425 din 16 August 1942[5],

1 Vezi documentul nr. 317.
2 Vezi documentul nr. 277.
3 Vezi documentul nr. 280.
4 Nu se publică. Se referă la ordinul Nr. 68.750 din 06.08.1942 al Marelui Stat Major, Secția I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 8.
5 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- Nr. 71.645 din 16 August 1942[1].

Rugăm înaintați imediat după plecarea acestora, tabele nominale cuprinzând toate datele arătate în anexa A. Nr. 98.500 din 14 Septemvrie 1942 (Cap. 7. Diverse, paragraf 11)[2].

Din aceste tabele, câte un exemplar, se va trimite:

- Marelui Stat Major Secția I-a Biroul 10,
- Inspectoratului G-ral al Jand. Bucureşti,
. Chesturei Poliției din oraşe de domiciliu (Prefecturei Poliției Capitalei pentru Bucureşti),
- Dir. Poliției de Siguranță, Guvernământul Bucovinei, Basarabiei (pentru C. 3 şi 4. Teritorial).

Rugăm dispuneți de urmare.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General,
(ss) I. Arhip

Pentru ştiință:
- Insp. G-ral al Jand. Buc.
- Dir. G-rală a Pol.
- Prefectura Poliției Capit.

COMUNICAT:
- Comand. 1-7. Terit.
- Preşed. Consiliului de Min.
- Min. Afacerilor Interne
- Guv. Transnistriei
- S.S. al Colonizării şi Inv. (C.N.R.)
- S.S. al Muncii (O.C.R.)
- Trib. Ilfov

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 102.

1 Vezi documentul nr. 303.
2 Vezi documentul nr. 322.

Documentul nr. 324

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 98.521 din 21 SEP. 1942[1]
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
PREȘEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIȘTRI
Cabinet
Pentru Administrarea Bucovinei, Basarabiei şi Transnistriei.

Am onoare a face cunoscut următorul ordin în rezoluție al Domnului Mareşal, pus pe raportul M.St.M. Nr. 96.443 din 6 Septembrie 1942[2], privitor la controlul prezenței evreilor la muncă obligatorie:

„Să se pună ordine prin severe şi repetate controluri.

Să fie tratați omenește: hrană, cazare, muncă 8-9 ore maximum.

Să se ia cele mai severe măsuri în contra incorecților.

Contabilitatea şi registrele administrative de prezență şi control, să fie ținute în perfectă ordine.

Să se trimită în Transnistria toți evreii neconştiincioşi, recalcitranți, dezertori, etc., împreună cu familia.

Să fie trimis în Transnistria imediat, cu familia, evreul din Piteşti care sabotează opera de românizare”.

(Marcus David[3], trecut în tabelul Anexă Nr. 1, fila 3, Nr. 25).

„Toți ofițerii dela C.R. şi comandanții detaşamentelor dovediți ca incorecți, să li se aplice art. 58”.

Rugăm dispuneți de urmare.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

COMUNICAT:
- Cdt. 1-7 Terit.
- Guvernământul Bucovinei, Basarabiei şi Transnistriei.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 12.887 din 22.09.1942.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
3 Nu a putut fi identificat.

- Preşed. Cons. Miniştri, Cabinet
pentru administrarea Bucovinei,
Basarabiei şi Transnistriei

*) Adnotare:
„Biroul 1 Comunicare la Guvernământ. ss. indescifrabil”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 20, f. 138.

Documentul nr. 325

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 74.676 din 24 SEP. 1942[1]
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
C.P.A. Bucov., Basarabiei şi Trans.

Urmare la ordinul Marelui Stat Major Nr. 92.773 din 10 August 1942[2].

Referitor la revizuirea actelor militare ale evreilor cari au dobândit încadrarea în categoria 2-a, cu onoare se face cunoscut următoarele:

1. – Evreii cari nu au cerut la timp încadrarea în categoria 2-a, nu vor fi obligați a mai prezenta actele de revizuire, întrucât ei nu mai pot fi încadrați.

2. – La revizuirea actelor, se va pune viza Corpului Teritorial pe actele militare verificate, cu mențiunea: „VERIFICAT-BUN”, se va pune şi ştampila şi semnătura.

3. – Actele găsite în neregulă, vor fi îndosariate aparte.

Marele Stat Major va supune aprobării Domnului Mareşal Antonescu, cu D.L. cu următorul cuprins:

a/. Evreii găsiți că au obținut încadrarea în categoria 2-a pe bază de acte false, să fie trimişi în Transnistria.

b/. Evreii cari nu prezintă actele militare în termenul fixat să piardă automat dreptul de-a fi menținuți încadrați în categoria 2-a.

c/. Numele evreilor cari şi-au pierdut dreptul de-a figura în categoria 2-a, să fie publicat în Monitorul Oficial pentru anulare.

4. – Termenul de încheierea lucrărilor, se prelungeşte până la 15 Octombrie 1942.

Rugăm dispuneți de urmare.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 13.315 din 25.09.1942.
2 Vezi documentul nr. 298.

D. O.
ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

COMUNICAT:
- Corp. 1-7 Terit.
- Preşed. Consil. Împut. Guvern.
- Guv. Bucov., Trans., Basarabiei.
- Preşed. Consil. Min. C.P.A.O.
Bucov. Basarabiei şi Trans.
C/H

*) Adnotare:
„Biroul 1 Comunicare la Guvernământ. ss. indescifrabil”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 20, f. 185.

Documentul nr. 326

COPIE

CABINETUL MILITAR
AL
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Nr. 9481 M.5. Bucureşti, 25 Sept. 1942

MARELE STAT MAJOR
– Cabinet –

Am onoare a trimite tabelele alăturate cu rezultatul controlului executat de acest Cabinet, din ordinul Domnului Mareşal, la Detaşamentele de Lucru pentru a reda agriculturii terenurile degradate de pe văile Sihnei, Siretului şi Prutului.

Vă rugăm binevoiţi a dispune să ni se comunice eventualele măsuri ce se vor lua faţă de constatările făcute şi, odată cu răspunsul Dvs., să ni se înapoieze şi schiţele anexate.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
COLONEL (ss) R. Davidescu

Notă. Primită la Secţia 3-a la 26.IX.1942 ora 9.

p. Conformitate
Şeful Biroului 3
MAIOR, ss. I. Marincu[1]
– I. Marincu –

*) Adnotare:
„Secţia 3+Secţia 1. 25. Septembrie 1942. Să se studieze şi să se dea ordin imediat. Să se intervie la comunitate să se trimită haine evreilor. Rezultatul în 48 ore. GENERAL, (ss) Arhip".

EXTRAS
din
TABELUL TRIMIS DE CABINETUL MILITAR CU REZULTATUL CONTROLULUI FĂCUT LA DETAŞAMENTELE DE PE VALEA SIHNEI, PRUTULUI ŞI SIRETULUI

DETAŞAMENTUL DE PE VALEA SIHNEI (organizat de R.4. P.).

+)1. – Compunerea Detaşamentului.

- Lipsă faţă de efectivul stabilit de Marele Stat Major: 9 subofiţeri, 39 trupă şi 83 evrei.

2. – Situaţia Detaşamentului.

- Evreii majoritatea sunt desculţi şi îmbrăcaţi sumar (circa 50% sunt dezbrăcaţi).

S'a intervenit la Prefecturile de judeţ să dea ordin comunităţilor evreieşti să le trimită haine, fără rezultate până în prezent; trebuie să se dea dispoziţiuni energice.

++)3. – Greutăţi întâmpinate.

- Nu s'au putut obţine căruţe de rechiziţie.

- Din cauza lipsei de încadrare, supravegherea este îngreuiată.

- Lipsa unui mijloc de deplasare (căruţă sau docar) pentru comandantul Detaşamentului; Comandantul supraveghează greu detaşamentul.

DETAŞAMENTELE DE PE VALEA SIRETULUI (organizate de Reg. 5 Pionieri).

+)1. – Compunerea Detaşamentului.

- Lipsa faţă de efectivul stabilit de Marele Stat Major: 4 subofiţeri rezervă, 36 trupă şi 369 evrei;

1 Ioan M. Marincu (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de artilerie şi geniu (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Ofiţer în cadrul Secţiei a III-a Operaţii din Marele Stat Major (01.11.1938-20.05.1943); comandant al Regimentului 2 Căi Ferate (20.05.1943-01.12.1944); şef de Stat Major al Inspectoratului General al Geniului din Ministerul de Război (01.12.1944-01.04.1945); comandant al Regimentului 2 Căi Ferate (01.04.1945-23.01.1946); şef de Stat Major al Inspectoratului General al Geniului din Ministerul de Război (23.01-29.08.1946); comandant al Regimentului 2 Pionieri (29.08.1946-28.08.1947); şef de Stat Major al Comandamentului Geniului (28.08-25.10.1947); şef de Stat Major al Inspectoratului General al Jandarmeriei (din 25.10.1947); trecut la trupele de Securitate (din 30.12.1948). Locotenent-colonel (din 31.10.1942); colonel (din 16.06.1945 cu vechimea din 16.10.1943); general-maior (din 30.12.1948).

- Deficit de 6 căruțe (după instrucțiunile M.St.M.).

2. – Situația Detașamentului.

- 50% din evrei sunt dezbrăcați și concentrați din Mai și Iunie.
- Trupa din cadre au efecte mediocre, bocanci deteriorați iar unii nu au deloc.

3. – Greutăți întâmpinate.

- Din evreii trimiși Detașamentului 15% sunt inapți pentru lucru, având scăderi fizice sau boli vechi. Parte din ei au fost înapoiați Cercurilor de Recrutare, care au trimis alții tot bolnavi, ceea ce arată că nu sunt vizitați medical înainte de a fi trimiși la lucru.
- Nu se pot procura vehicule suficiente pentru transportul de materiale.

++)4. – Propuneri.

- Să se pună la dispoziție mijloacele de transport;
- Să fie schimbați evreii cu alții echipați care nu au mai fost concentrați.

DETAȘAMENTELE DE PE VALEA PRUTULUI (organizate de Reg. 3 Pionieri).

+++)1. – Compunerea Detașamentelor.

- 2 evrei dezertori (Moscovici Lupu[1] C.R. Tutova și Haim Herșcovici[2] C.R. Vaslui)

2. – Situația Detașamentelor.

- circa 50% din evrei sunt dezbrăcați.
- circa 80% nu au schimburi; comunitatea să fie obligată să le trimită efecte.

3. – Greutăți întâmpinate.

- Nu se găsesc căruțe pentru transportul materialelor.
- rechiziționarea oamenilor s’a făcut cu mare greutate.

4. – Propuneri.

- Să fie chemați delegați ai comunității evreiești să vadă nevoile de echipament.
- Dezertorii arătați la punctul 1, să fie trimiși în Transnistria[3].

p. Conformitate
ȘEFUL BIROULUI 3
MAIOR, ss. I. Marincu
I. Marincu

*) Adnotări:
+)„Birourile 6, 4, 10”;
++)„Biroul 8”;
+++)„Transnistria”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 27-28.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu a putut fi identificat.
3 La 26.09.1942 extrasul și nota Cabinetului Militar al Conducătorului Statului au fost înaintate Marelui Stat Major, Secția I-a, spre luare la cunoștință și executare. Nota Nr. 311.972 din 26.09.1942 a Marelui Stat Major, Secția I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 26.

Documentul nr. 327

Foarte Urgent Nr. 99.770 din 27 Sept. 1942
Prin Curier

MARELE STAT MAJOR,
Secția III-a Operații

La Nr. 311.972 din 26 Septemvrie 1942[1], am onoare a face cunoscut următoarele:

1. – Marele Stat Major a fost sesizat de situația precară în care se află detaşamentele de lucru cu evrei, atât prin rapoartele unităților care utilizează evrei la muncă cât şi prin controalele efectuate de către ofițerii din cadrele Marelui Stat Major.

Pentru a se remedia această stare de lucruri, s'a intervenit cu adresa Nr. 73.244 din 31 August[2] la Centrala Evreilor din România ca să trimită evreilor dela detaşamentele de lucru exterioare, haine, rufărie şi încălțăminte, prin oficiile județene şi în legătură cu Cercurile teritoriale respective.

2. – Cu ordinul Nr. 73.093 din 31 August 1942, s'au dat dispoziţiuni de detalii Corpurilor teritoriale, în acelaşi sens[3].

3. – Cu adresa Nr. 99.770 din 27 Septemvrie 1942, s'a intervenit din nou la Centrala Evreilor, pentru a lua măsuri urgente de satisfacere, comunicând până la data de 5 Octomvrie 1942, modul cum au adus la îndeplinire aceste măsuri.

4. – Propunerea dv. ca evreii din detaşamentele de lucru să fie înlocuiți cu alți evrei echipați, nu poate fi adusă la îndeplinire pe motivul că nu sunt disponibilități.

De altfel, nu au fost evrei suficient nici pentru satisfacerea nevoilor inițiale de lucru, repartizându-se abia 50% din efectivele cerute.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL,
BORCESCU

p. Şeful Biroului 10
Căpitan, ss. Apostolide
Apostolide

A/S

Foarte Urgent
Prin Curier

– 99.770 – 27 SEP. 1942
CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA
– Str. Doctor Burghelea Nr. 3. –

Am onoare a face cunoscut că în urma unui control efectuat de către organele Preşedinției Consiliului de Miniştri, la detaşamentele de lucru cu evrei, puse la

1 Vezi nota anterioară.
2 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 30.
3 Vezi documentul nr. 308.

dispoziția regimentelor de pionieri, s'a constatat că 50% din efectivul acestora au îmbrăcămintea şi încălțămintea distrusă, iar 80% nu au rufărie de schimb.

Marele Stat Major a adus la cunoştința dv. această stare de lucru cu Nr. 73.244 din 31 August 1942, aprobând să se distribuie haine, lenjerie şi încălțăminte evreilor săraci aflați în detaşamentele de lucru, prin grija oficiilor județene ale Centralei evreilor.

În consecință, vă rugăm încă o dată a aprecia deosebita importanță a acestei probleme şi a lua măsuri urgente pentru satisfacerea prin intermediul Cercurilor teritoriale (noua denumire a cercurilor de recrutare), aşa după cum prevede ordinul M.St. Major Nr. 73.244 din 31 August 1942.

Totodată vă rugăm a ne comunica până la data de 5 Octomvrie, modul cum ați adus la îndeplinire măsurile de ajutorare ale coreligionarilor dv.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL,
BORCESCU

p. Şeful Biroului 10
Căpitan ss. Apostolide
Apostolide

*) Adnotări:
„5.10.42";
„6.X.942 vorbit la telefon cu Domnul Gingold. A luat măsuri, a plecat raport prin Împuternicitul Guvernului. Căpitan ss. Ioan Apostolide".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 24-25; ANIC, fond Centrala Evreilor, dosar nr. 32, f. 6.

Documentul nr. 328

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL SUBSECRETARULUI DE STAT
Nr. 3803[1]
30 Septemvrie 1942

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Direcția Justiției Militare

Am onoare a vă aduce la cunoştință că Domnul Mareşal Antonescu, fiind informat despre activitatea comunistă a unor evrei a hotărât următoarele:

1 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Apărării Naționale, Direcția Justiției Militare, cu Nr. 857 din 07.10.1942.

„Toţi evreii comunişti să fie trimişi după condamnare în lanţuri, împreună cu familiile lor în Transnistria.

Să se vadă de Domnul Marinescu şi şeful justiţiei militare[1] achitările şi neegalitatea în condamnări pentru aceleaşi fapte".

Pentru a executa acest ordin vă rugăm să binevoiţi a ne comunica modul cum înţelegeţi să se procedeze în aceste cazuri, în special cum se va face predarea indivizilor către organele poliţieneşti pentru a se da ordine în consecinţă.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Corp de Armată
ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

DIRECTOR DE CABINET
Lt. Col. Magistrat,
ss. Mădârjac[2]
Al. Mădârjac

COMUNICAT:
- Ministerul Justiţiei
- Ministerul Apărării Naţionale
Dir. Justiţiei Militare

*) Adnotare:
„Biroul 1. Locotenent Colonel ss. indescifrabil. Se comunică: Noi le trimitem tabelele nominale de cei condamnaţi şi închisorile civile unde se găsesc. Ministerul Afacerilor Interne urmează a stabili celelalte modalităţi. Colonel ss. indescifrabil".

AMR, fond 5465-Direcţia Justiţiei Militare, dosar nr. 2274, f. 143.

1 Generalul magistrat Ştefan Stroia.

2 Alexandru Mădârjac (1897-?), magistrat militar de carieră român. Licenţiat şi doctor în Drept. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917). Procuror şi judecător delegat la Curtea Marţială a Comandamentului Militar al Capitalei (10.05.1941-15.01.1942); membru al Comisiei de Anchetă instituită în vederea cercetării neregulilor comise în cursul deportării evreilor (01.11.1941-20.01.1942); director de Cabinet al Subsecretarului de Stat al Poliţiei din Ministerul Afacerilor Interne (15.01-31.10.1942); directorul Direcţiei Ordine Publică din Ministerul Afacerilor Interne (01.11.1942-29.03.1945); trecut în cadrul disponibil la 01.04.1945. Arestat de autorităţile comuniste la 31.08.1950 în legăturile cu cercetările în cazul Lucreţiu Pătrăşcanu, a fost reţinut preventiv sub acuzaţia de „activitate intensă contra clasei muncitoare". A trecut prin închisorile Făgăraş şi Jilava, fiind eliberat la 01.02.1956. Maior magistrat (din 01.04.1936); locotenent-colonel magistrat (din 10.05.1941); colonel magistrat (din 22.06.1944).

Documentul nr. 329

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 906.888 din ... 1942

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
CORPUL 1 TERITORIAL
Stat Major

Am onoare a face cunoscut următoarele:

Evreii foşti ofițeri sau subofițeri activi, pe timpul prestării muncii obligatorii, vor avea următoarele drepturi băneşti:

- 90 zile pe an, vor primi în afara pensiei, suma reprezentând drepturile de hrană, soldă şi întreținere ale unui soldat
- pentru munca prestată peste cele 90 de zile, vor primi în afară de pensia lunară, şi plata prevăzută de tariful de rechiziție, la categoria respectivă.

Rugăm dispuneți de urmare.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Maior, ss. Georgescu[1]
Georgescu Aurel

COMUNICAT:
- Corpul 1-7 Teritorial
- Preşedinția Cons. de Min.
Cabinetul Buc., Bas. şi Trans.
- Guvern. Buc., Bas., Trans.
- M.St.M. Secția VI-a
- M.St.M. Secția I-a, Bir. 6 Sanit.
- M.St.M. Secția I-a, Bir. 6 Farmac.
C/H

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 115.

1 Aurel N. Georgescu (1900-1944), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1921). Şef al Biroului 10 Evrei din cadrul Secției I-a Organizare-Mobilizare a Marelui Stat Major (01.03.1941-10.11.1942); Ofițer în cadrul Direcției Superioare a Învățământului Militar din Ministerul Apărării Naționale (10.11.1942-20.06.1943); comandant al Regimentului 1 Artilerie Moto (20.06.1943-24.03.1944); şef de Stat Major al Corpului Cavaleriei (24-27.03.1944). Mort subit la 27.03.1944. Căpitan (din 01.04.1932); maior (din 27.03.1939); locotenent-colonel (din 20.03.1943).

Documentul nr. 330

Ministerul Apărării Naționale
Direcția Justiției Militare

NOTA
Nr. 12.297 din 2 Octombrie 1942

SUMAR:
Modificarea ordonanței Nr. 9/942[1] a Comand. Militar Odessa, prin care s'a instituit pedeapsa cu împuşcarea pe loc fără sentință.

Prin Ordonanța Nr. 9 din 16 Martie 1942, dată de Comandamentul Militar Odessa, pe baza art. 486 C.J.M.[2] se prevede că vor fi împuşcați pe loc:

- cei ce vor contraveni la dispoziţiunile luate pentru cazuri de alarmă şi
- evreii care se va constata că s'au sustras măsurilor de internare şi evacuare.

În legătură cu aplicarea şi executarea acestei pedepse, Comandamentul Militar Odessa a cerut Marelui Stat Major să i se comunice:

- dacă pedeapsa cu împuşcarea pe loc se poate aplica fără să se fi pronunțat o hotărâre de condamnare şi
- dacă la executarea celor vinovați trebue să asiste şi procurorul militar.

Marele Stat Major a trimis întreaga corespondență Direcției Justiției Militare, pentru aviz.

*
* *

Asupra celor arătate mai sus, avem onoare a refera.

1. În conformitate cu dispoziţiunile art. 486 C.J.M., în timp de războiu, Comandamentele Militare vor putea edicta, prin ordonanţe publicate şi afişate, fapte şi pedepse menite să garanteze siguranța armatei, apărarea țării şi ordinea publică.

2. Prin aceste Ordonanțe nu se pot însă institui pedepse care să fie aplicate pe loc, fără judecată, ci numai pedepse ce urmează a fi aplicate pe baza hotărârilor de condamnare, pronunțate de Curțile Marțiale.

3. Procurorul Militar nu trebue să asiste decât la executarea, prin împuşcare, a celor condamnați prin sentință judecătorească.

Pentru aceste motive suntem de părere:

- Să se modifice cuprinsul Ordonanței Nr. 9/942 a Comandamentului Militar Odessa, în sensul că, cei ce vor comite abaterile prevăzute în acea Ordonanță, vor fi trimişi în judecata Curții Marțiale.

1 CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 305+verso.
2 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 66 din 20.03.1937. Decretul Regal Nr. 1298 din 17.03.1937. Codul de Justiție Militară.

DIRECTORUL JUSTIȚIEI MILITARE
GENERAL MAGISTRAT /ss/ Stroia

Șeful Secției Justiție
Colonel Magistrat /ss/
Aramă G. Ioan

Pentru conformitate
Lt. Col. Magistrat
ss. M. Busuioceanu[1]
M. Busuioceanu

*) Adnotare:
„Raport către Domnul Mareşal. Transnistria este guvernată prin ordinele Comandamentului de Căpetenie. General /ss/ Pantazi 1942.X.7”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7244 (Aramă Ioan), volumul I, f. 134+verso.

Documentul nr. 331

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10 Nr. 99.664 din 5 Octomvrie 1942

NOTĂ

1/. Guvernământul Bucovinei s’a opus măsurilor luate de Corpul 4 Teritorial de-a lua ostateci evrei pentru a garanta prezența evreilor pedepsiți cu trimiterea în Transnistria.

Potrivit ordinului în rezoluție al Domnului General Subşef pe Nota Biroului 10 Nr. 96.554 din 27 August 1942[2], s’a intervenit pe lângă Guvernământul Bucovinei, arătându-se:

- că măsura luată de Corpul 4 Teritorial este conformă procesului verbal încheiat la 9 Iulie 1942[1], la Marele Stat Major de către delegații autorităților şi cuprins în ordinul Marelui Stat Major Nr. 68.750/1942[2].

1 Mircea Busuioceanu (1901-?), magistrat militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1921). Ofițer în cadrul Direcției Justiției Militare din Ministerul de Război (25.10.1939-01.11.1944); preşedinte al Curții Marțiale din Comandamentul General al Etapelor (01.11.1944-23.03.1945); ofițer în cadrul Direcției Justiției Militare din Ministerul de Război (23.03.1945-22.07.1946); ofițer în cadrul Inspectoratului Justiției Militare (22.07.1946-22.07.1947); trecut în rezervă la 22.07.1947. Maior magistrat (din 25.10.1939); locotenent-colonel magistrat (din 20.03.1943); colonel magistrat (din 16.06.1945).
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

- că ordinele circulare ale Marelui Stat Major s'au trimis şi Guvernământului Bucovinei.

Guvernământul, răspunde cu adresa Nr. 554/1942, arătând că:

„chestiunea evreiască în Bucovina este exclusiv de resortul Guvernământului şi – orice măsură se doreşte a se aplica, nu se poate face fără consimţământul Guvernământului".

Mai arată că se opune luării de ostateci, motivând că aceasta nu are nici o urmare practică, întrucât fiind încercată, nu a reuşit; evreii din Bucovina fiind supuşi unui plan de evacuare ordonat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, măsura luării de ostateci este inoperantă[3].

Menţionăm totodată că Guvernământul nu s'a opus trimiterii în Transnistria a evreilor ordonaţi de Marele Stat Major.

2/. La 17 August Corpul 4 Teritorial raportează:

- Guvernământul Bucovinei a dat autorizaţia de rămânere pe loc în întreprinderi unor evrei care fuseseră prevăzuţi la evacuare ca indezirabili.

- Rugăm a se preciza, potrivit legii de creiarea zonelor militare dacă răspunderea siguranţei de pe întreg teritoriul său, cade în sarcina sa, sau Bucovina rămâne în sarcina Guvernământului[4].

- Pentru clarificarea acestei chestiuni s'a intervenit la Preşedinţia Consiliului de Miniştri[5].

- La această intervenţie Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreilor, răspunde:

- „Suntem de părere că atribuirea evreilor la întreprinderi în Bucovina este numai de competenţa domnului Guvernator al Bucovinei".

- În ceea ce priveşte stabilirea pericolului subversiv al menţinerii evreilor în cauză, Domnul Lecca arată că, aceasta este de competenţa Dl. Dir. G-ral al Serv. Special de Informaţii, dl. Eugen Cristescu[6].

3/. Pentru stabilirea chestiunii de principiu dacă munca obligatorie a evreilor din Bucovina cade în sarcina Marelui Stat Major, şi dacă siguranţa Bucovinei (privitor

1 Vezi documentul nr. 283.

2 Nu se publică. Se referă la ordinul Nr. 68.750 din 06.08.1942 al Marelui Stat Major, Secţia I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 8.

3 Vezi în acest sens adresa Nr. 554 din 18.10.1942 a Guvernământului Bucovinei către Marele Stat Major, Secţia I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 82.

4 Vezi în acest sens nota Nr. 138.138 din 17.08.1942 înaintată Marelui Stat Major, Secţia I-a, de către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 86.

5 Vezi în acest sens nota Nr. 74.096 din 07.09.1942 înaintată Preşedinţiei Consiliului de Miniştri de către Marele Stat Major, Secţia I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 85.

6 Vezi în acest sens adresa Nr. 4561/R.D.L. din 23.09.1942 a Împuternicitului Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România către Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 83-84.

la evrei) cade în sarcina Corpului 4 Teritorial, propunem a se raporta Domnului Mareşal, rugând a hotărî.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

*) Adnotare:
„7 OCTOMBRIE 1942. Se va raporta Domnului Mareşal. Părerea noastră este: – Atribuirea evreilor la întreprinderi să se facă de Guvernatorul Bucovinei, respectându-se normele date de Marele Stat Major. – Organizarea muncii evreilor conform ordinului .... se face de Marele Stat Major pe întreaga țară. Pentru zonele militare rămâne Marele Stat Major prin reprezentanții lor. General ss. Arhip”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 81+verso.

Documentul nr. 332

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10 Nr. 909.032 din 5 Oct. 1942

NOTĂ

SUMAR:
Chestiunea celor 12.000 evrei infractori
la munca obligatorie, cerută de
domnul General Subşef,
pe Nota din 2 Octombrie 1942

Din centralizarea situațiilor, întocmite de către corpurile teritoriale la 1 August 1942, a reeşit un număr de 12.588 evrei, care nu și-au îndeplinit obligațiunile de muncă obligatorie (dispăruți din localitățile respective, dezertori din detaşamentele de lucru, etc.).

În baza acestor situații şi a dispozițiunilor prevăzute în Instrucțiunile Generale Nr. 55.500/1942[1] şi în Comunicatul Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 88.661 din 5 Iulie 1942[2], Marele Stat Major a dat ordinul Nr. 900.285 din 17 Septemvrie 1942

1 Vezi documentul nr. 277.
2 Vezi documentul nr. 280.

(anexat)[1] către toate organele interesate, în care se prevede trimiterea în Transnistria a familiilor evreilor nesupuşi la munca obligatorie.

Totodată, s'a cerut Preşedinţiei Consiliului de Miniştri cu raportul Nr. 904.260 din 20 Septembrie 1942[2], ca să intervină la Guvernământul Transnistriei pentru a se fixa localităţile unde vor fi dirijate transporturile cu evreii din categoria arătată mai sus şi al căror număr s'ar putea ridica la circa 30.000-40.000.

Preşedinţia Consiliului de Miniştri cu Nr. 1680 din 3 Octomvrie 1942 (anexat) ne răspunde că plasarea acestor evrei se va face în judeţele Golta şi Berezowca.

De remarcat că organele poliţieneşti întâmpină greutăţi în executarea acestor dispoziţiuni, din pricină că evreii urmăriţi îşi schimbă des domiciliul, membrii aceleiaşi familii se dispersează, au nume şi acte împrumutate, vigilenţa şi conştiinciozitatea agenţilor de execuţie pe teren nu este totdeauna la înălţime, etc.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Ilie Dumitrescu
Ilie Dumitrescu

*) Adnotare:
„6 OCTOMBRIE 1942 Să mi se dea ordinul 900.285 General ss. Arhip";
„Este anexat";
„9 OCTOMBRIE 1942 Să se urmărească executarea General ss. Arhip".

Bucureşti, 3 Octombrie 1942
Nr. 1680[3]

ROMÂNIA

PREŞEDINŢIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
CABINETUL PENTRU ADM. ŞI ORG.
BASARABIEI, BUCOVINEI ŞI TRANSNISTRIEI
Secţia M. Bir. 1.
SECRET
URGENT

Către
MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a

La Nr. 904.260/942;
Avem onoare a vă comunica:

1 Nu se publică. Vezi documentul nr. 323.
2 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 405.
3 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 909.032 din 04.10.1942.

Cei 30-40.000 evrei infractori, pot fi evacuați în Transnistria.
Dirijarea lor urmează a se face prin Tighina-Tiraspol.
Plasarea se va face în județele: Golta şi Berezowca.
Numărul evreilor evacuați, vă rugăm a dispune, să fie comunicat şi acestui Cabinet.

SECRETAR GENERAL AL
PREŞEDINȚIEI CONSILIULUI DE
MINIŞTRI, ss. Basarabeanu[1]
Ovidiu Al. Vlădescu

SECRETARUL CABINETULUI,
Maior, ss. S. Iamandi
Stelian Iamandi

*) Adnotări:
„Biroul 10”;
„Dosar 13”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 404, 406.

Documentul nr. 333

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 902.502 din 9 Oct. 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către

Am onoare a face cunoscut, că Marele Stat Major are informațiuni, că se trimit pentru evreii din detaşamentele de lucru, cantități apreciabile de alimente, direct evreilor, prin poştă, sau chiar prin intermediari.

Apreciind că această chestiune este în dauna economiei naționale, Marele Stat Major a hotărât:

1 Grigore A. Basarabeanu (1911-?), funcționar român. Licențiat şi doctor în Drept. Subdirector în cadrul Secretariatului General al Preşedinției Consiliului de Miniştri (1941-1944). Arestat de autoritățile comuniste în 1949 sub învinuirea de „sabotaj economic”, a fost judecat şi condamnat în 1951 la 2 ani închisoare. A trecut prin închisorile Iaşi, Salcia, Văcăreşti, Brăila, Poarta Albă, fiind eliberat la 30.03.1953. Rearestat în acelaşi an la 17.11.1953, a fost condamnat din nou la 5 ani închisoare pentru „luare de mită”. A trecut prin închisorile Salcia, Fălticeni, Buzău, Iaşi, Văcăreşti, Poarta Albă, Oradea, Gherla, fiind eliberat la 13.04.1956.

1/. Se acordă trimiterea de pachete evreilor din detaşamentele de lucru exterioare, conținând numai îmbrăcăminte, rufărie şi încălțăminte.

2/. Conținutul pachetelor, va fi verificat la predare la oficiul poştal, de către organele cenzurii, iar la destinație, de către comandamentul detaşamentului de lucru respectiv.

3/. Se interzice transmiterea de pachete, sau scrisori, pe orice cale decât aceea a poştei.

4/. Se interzice trimiterea de bani, evreilor din detaşamente, atât prin poştă cât şi pe orice altă cale.

Persoanele constatate că vor fi transmis pachete sau bani evreilor din detaşamentele de lucru, vor fi raportate de urgență Marelui Stat Major, pentru a se lua măsuri.

Rugăm dispuneți de urmare.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General, (ss) I. Arhip

Şeful Secției I-a
Colonel, ss. Borcescu

COMUNICAT:
- Corpul 1-7 Teritorial
- M.St.M. Secția VI şi S. II
- Guvernământul Buc., Bas., Trans.
- P.C.M. Cab. pt. Buc., Bas., Trans.
- Dir G-rală a Poştelor
- Comandam. Milit. al Capitalei
- M.A.N. Dir. şi Comand. Geniului
- Comandam. Detaşamentelor C.F.R. (Brigada C.F.)
- Cenzura Poştală Interioară

C/H

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 25.

Documentul nr. 334

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10 9
Octomvrie 1942

COPIE: NOTĂ

Supunem cunoştinței Domniei-Voastre următoarele:

Ministerul Apărării Naționale cu Nr. 24.514/1942[1], face cunoscut că Domnul Mareşal Antonescu a aprobat propunerea Consiliului Interministerial (Delegația Economică a Guvernului) de a se colecta dela evreii care nu prestează munca obligatorie, suma de 2 miliarde lei, prin Centrala Evreilor din România.

Din această sumă, 600 milioane se vor întrebuința pentru întreținerea evreilor ce prestează munca obligatorie, iar restul de 1400 milioane se va vărsa la fondurile de compensație pentru aprovizionarea populației nevoiaşe.

Această hotărâre a fost comunicată de către Ministerul Economiei Naționale, Împuternicitului Guvernului pentru reglementarea regimului evreilor din România.

În consecință, Decretele Legi întocmite de Marele Stat Major, referitoare la taxele datorate de evreii scutiți de muncă obligatorie şi la salarizarea evreilor folosiți în întreprinderi, au fost anulate[2].

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, (ss) Borcescu

Şeful Bir. Studii-Legi
Maior (ss) Vasiliu Ermil

p. Conformitate
/Şeful Biroului 10
Căpitan ss. Apostolide
Apostolide

*) Adnotare:
„Văzut: General (ss) Arhip."

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 320.

Documentul nr. 335

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 905.814 din 9 Octomvrie 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
CORPUL I TERITORIAL

Întrucât s'a observat că cercurile teritoriale nu au executat întocmai dispozițiunile prevăzute la art. 23 din Regulamentul Statutului Militar al evreilor[1], referitor la

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi şi documentul nr. 311.

portul brasardelor de către evreii repartizați la munca obligatorie, cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune următoarele:

1. Cercurile teritoriale vor lua măsuri să se confecționeze de îndată brasarde de culoare galbenă, late de 10 cm., având brodat pe ele cu culoare neagră numărul matricol din registrul special, iar dedesupt numele cercului teritorial, sub prescurtarea:

C.T. Bucureşti, C.T. Iaşi, etc.

Dimensiunile cifrelor vor fi de 2 ½ cm. iar a literelor de 2 cm.

2. Costul brasardelor va fi achitat de fiecare evreu.

3. Toți evreii repartizați la munca obligatorie în detaşamente, la instituții, întreprinderi, etc. vor primi aceste brasarde până la data de 1 Noiemvrie a.c., fiind obligați să le poarte la mâna stângă, deasupra cotului.

Evreii din detaşamentele exterioare vor purta brasardele cercului teritorial unde sunt înscrişi.

În livretul respectiv se va face mențiunea că trebue să poarte brasarde, sau mutația de retragerea brasardei.

4. Sunt exceptați dela această măsură numai medicii, farmaciştii, veterinarii şi arhitecții întrebuințați la formațiunile militare, în timpul când aceştia poartă uniforma şi semnele distinctive, prevăzute în D.M. Nr. 23.325 din 27 Ianuarie 1941[2].

5. În cazul când un evreu obține aprobarea de transferare pe raza altui cerc teritorial, va preda brasarda cercului teritorial de unde pleacă, urmând a primi brasarda cu denumirea noului cerc teritorial.

6. Întrucât această măsură are în primul rând importanță pentru supraveghere şi control, se vor da dispoziții tuturor detaşamentelor, instituțiilor şi întreprinderilor care au repartizați evrei la munca obligatorie, ca să le pună în vedere acestora, că au obligația să poarte în permanență această brasardă, atât pe stradă cât şi la serviciu sau pe şantierul de lucru.

7. Acei care nu voi executa dispozițiunile arătate mai sus, vor fi considerați că se sustrag dela controlul muncii obligatorii, suportând sancțiunile de rigoare.

Rugăm dispuneți de urmare.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General,
I. Arhip

Şeful Secției I-a
Colonel,

COMUNICAT:
Corp. 1-7 Teritorial

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 430.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 37 din 13.02.1941. Decizia Ministerială Nr. 23.325 din 27.01.1941 a Ministerului Apărării Naționale privitoare la normele pentru rechiziționarea şi întrebuințarea medicilor, farmaciştilor şi inginerilor evrei.

Documentul nr. 336

MARELE STAT MAJOR 12 Octomvrie 1942
Secția I-a
Biroul 10

SITUAȚIA EVREILOR
ordonați a fi trimiși în Transnistria pentru sustragere de la munca obligatorie.

Regiunea	**Ordonați a pleca de Marele Stat Major**	**Plecați**	**Negăsiți de organele Poliției și Jandarmeriei**	**Nesupuși**
Capitala	**- 377 infractori cu familii**	**- 183 infractori 120 membri de familie**	**- 54 evrei cu familii**	**- 1.756 infractori**
Provincia	**- 173 evrei cu familii**	**123 infractori 129 membri de familie**	**- 70 evrei**	**- 10.330 infractori**
Total	**554 evrei infractori cu familii**	**- 306 infractori - 249 membri de familie**	**- 124 evrei**	**- 12.086 infractori**

Pentru toți evreii nesupuși la muncă, s-a dat ordin cu caracter permanent să fie urmăriți și arestați în vederea trimiterii în Transnistria; în cazul când aceştia nu sunt găsiți, vor fi trimise neîntârziat familiile lor.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 331.

Documentul nr. 337

Foarte Urgent
Prin Curier

14 OCT. 1942[1]

DOMNUL MINISTRU AL APĂRĂRII NAȚIONALE[2]

Am onoare a raporta următoarele:

I. – În Consiliul Interministerial din ziua de 13 Octomvrie 1942, Domnul Prim Ministru Mihai Antonescu ne-a înștiințat că Domnul Mareşal Conducător a hotărât ca evreii infractori la munca obligatorie să nu mai fie trimişi în Transnistria[3].

Până în prezent – conform Instrucțiunilor Generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942[4], aprobate de Domnul Mareşal – Marele Stat Major a aplicat evreilor infractori la munca obligatorie următoarele sancțiuni:

a). Pedeapsa corporală, după aceleaşi reguli ca la trupă pentru abaterile de muncă importantă (întârziere la apel, delăsare, atitudine nedisciplinată, etc.).

b). Trimiterea în Transnistria, împreună cu membrii familiilor lor (tata, mamă, soți şi copii), care locuiesc sub acelaşi acoperiş.

Executarea sancțiunii cu trimiterea în Transnistria a început dela data de 17 Iulie, în baza comunicatului Nr. 88.661 din 5 Iulie 1942[5], aprobat printr-un Consiliu de Miniştri şi în baza procesului verbal din 9 Iulie[6], în care se prevăd normele de colaborare ale tuturor organelor de execuție (se anexează câte o copie de pe Comunicat şi Procesul Verbal).

Față de noua dispoziţiune ordonată de Domnul Mareşal, vă rugăm să binevoiți a interveni la Preşedinția Consiliului de Miniştri, pentru a se comunica pedepsele ce se propun a fi aplicate evreilor infractori la munca obligatorie.

II. – Din rapoartele şi notele informative sosite dela unitățile în subordine şi dela organele poliţieneşti, reiese că evreii au preferat pedepsele privative de libertate în locul muncii obligatorii. Ceva mai mult chiar, o mare parte dintre evrei au provocat cu intenție diferite infracțiuni (circulație în zonele nepermise, schimbarea domiciliului în alte oraşe fără aprobare, etc.) pentru a fi dați în judecata Tribunalelor Militare.

Din această pricină, Tribunalele Militare sunt supraaglomerate cu litigiile provocate de evrei, fiind stânjenite în soluționarea chestiunilor care interesează direct disciplina militară, siguranța Statului şi ordinea publică, iar evreii, rămânând deținuți, nu pot fi repartizați la munca obligatorie, ajungându-şi în acest fel scopul.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 912.252 din 14.10.1942.
2 Generalul Constantin Pantazi.
3 Vezi în acest sens Arhivele Naționale ale României, *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu volumul VIII (august-decembrie 1942)*, ediție de documente întocmită de Marcel-Dumitru Ciucă, Maria Ignat, Bucureşti, 2004, documentul nr. 10, pp. 379-387. Stenograma şedinței Consiliului de Miniştri din 13.10.1942. (În continuare se va cita *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri*).
4 Vezi documentul nr. 277.
5 Vezi documentul nr. 280.
6 Vezi documentul nr. 283.

Un exemplu îl dă Curtea Marțială a Corpului 4 Teritorial care are peste 1500 de procese cu diferite infracțiuni comise de evrei.

III. – Conform aprobării dată de Domnul Mareşal Ion Antonescu, cu Nr. 8890/M.I. din 13 Septemvrie 1942[1], Marele Stat Major, în unire cu Subsecretariatul de Stat al Muncii şi Ministerul Economiei Naționale, trebuia să soluționeze acordarea scutirilor de muncă evreilor, pentru anul 1943.

Întrucât prin Consiliul Interministerial din ziua de 13 Octomvrie a.c., s'a hotărât ca problema muncii obligatorie a evreilor să fie dată Ministerului Economiei Naționale, vă rugăm a interveni de urgență, pentru a se hotărî în sarcina cui cade această atribuțiune (revizuirea evreilor), întrucât soluționarea ei necesită cel puțin 2 luni de lucru, cunoscând că actualele scutiri de muncă expiră la 31 Decemvrie 1942.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General,
I. Arhip

*) Adnotări:
„Oficiu”;
„A 1”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 30+verso.

Documentul nr. 338

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL SUBSECRETARULUI DE STAT
14 Octombrie 1942
Nr. 4635[2]
URGENT
STRICT SECRET
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI

Urmare hotărârei Consiliului de Miniştri, binevoiți a cunoaşte că până la noui dispoziţiuni, nu se mai ridică şi nu se mai trimit evrei în Transnistria, din acei ce au fost trecuți pe tabele de activanți comuniști, sau au cerut repatrierea în U.R.S.S., ori sunt trecuți pe tabele de Cercurile de Recrutare, Comandamentele Teritoriale sau Marele Stat Major, ca contravenienți la munca de folos obştesc.

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
2 Documentul a fost înregistrat de Inspectoratul General al Jandarmeriei, Serviciul Jandarmeriei, cu Nr. 44.312 din 15.10.1942.

Veţi binevoi a verifica actele şi datele ce aveţi asupra evreilor activanţi în prezent în mişcarea comunistă şi cari prezintă un pericol pentru Siguranţa de Stat.

Pentru aceştia se vor cere Ministerului de Interne, cu justificarea respectivă, internarea într'un lagăr, intervenţie pe baza căreia acest Departament va decide internarea precum şi repartizarea lor în lagărul Târgul Jiu sau Vapniarka, în Transnistria. Ei vor fi trimişi în conformitate cu normele ce vă vom indica.

Deasemenea, nu se mai trimite nici o categorie de ţigani în Transnistria, fie rămaşi dintre cei nomazi, fie dintre cei cu cazier judiciar.

Totuşi, pentru ţiganii neevacuaţi cari prin prezenţa lor prezintă un pericol contra ordinei publice, veţi binevoi a cere Ministerului evacuarea lor, care se va executa după normele indicate mai sus.

Dispoziţiunile prevăzute în ordinul de faţă, nu împieteazǎ asupra dreptului ce acest Departament are, de a ordona internarea în lagăr – în condiţiunile de până acum – a tuturor indivizilor cari se fac culpabili de fapte ce vin în atingere cu ordinea publică şi Siguranţa Statului.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Corp de Armată
ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

DIRECTOR DE CABINET
Lt. Col. Magistrat
ss. Mădârjac
Al. Mădârjac

*) Adnotări:
„70.956";
„15. OCTOMBRIE 1942. Serviciul Jandarmeriei";
„<u>În copie</u>. Se va comunica Inspectoratelor şi Legiunilor teritoriale, urmare a ordinului telegrafic. ss. indescifrabil".

ANIC, fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, dosar nr. 121/1942, f. 337-338.

Documentul nr. 339

DOMNULE MAREŞAL

În conformitate cu dispoziţiunile art. 486 din Codul Justiţiei Militare[1], în timp de mobilizare şi războiu, autoritatea militară superioară, din regiunea armatelor de operaţii sau din regiunea interioară, va putea edicta, prin ordonanţe publicate şi afişate, fapte şi pedepse menite să garanteze siguranţa armatei, apărarea ţării şi ordinea publică.

Infracţiunile prevăzute de aceste ordonanţe se judecă de pretorii militari sau de Curţile Marţiale, potrivit dispoziţiunilor art. 130 şi 145 din codul justiţiei militare.

1 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 66 din 20.03.1937. Decretul Regal Nr. 1298 din 17.03.1937. Codul de Justiţie Militară.

Totuşi Comandamentul Militar Odessa, prin ordonanţa Nr. 9, din 16 Martie 1942[1], prevede prin art. 3, 5 şi 7, că vor fi împuşcaţi pe loc, fără judecată:

- cei ce vor contraveni la măsurile de siguranţă prescrise pentru cazuri de alarmă şi,
- evreii care se va constata că s'au sustras măsurilor de internare şi evacuare.

Întrucât dispoziţiunile cuprinse în această Ordonanţă nu sunt de acord cu prevederile art. 486, 130 şi 135 din Codul Justiţiei Militare, Comandamentul Militar Odessa cere a i se comunica, dacă pedeapsa cu împuşcarea pe loc se poate aplica, fără a se fi pronunţat o hotărâre de condamnare.

Având în vedere că teritoriul Transnistriei este guvernat potrivit normelor edictate de Domnia Voastră în calitate de Comandant de Căpetenie al Armatei.

Avem onoare a vă ruga să binevoiţi a hotărâ, dacă prin ordonanţele emise de Comandamentele Militare din Transnistria, pe baza art. 486 C.J.M., se poate institui pedeapsa cu împuşcarea pe loc, fără judecată.

Părerea noastră este că prin aceste ordonanţe nu se pot institui pedepse care să se aplice fără a se fi pronunţat o sentinţă de condamnare.

Dacă totuşi împrejurările locale impun aceasta suntem de părere ca Ordonanţele, prin care se va institui pedeapsa cu împuşcarea pe loc, să se dea fără a se invoca dispoziţiunile art. 486 din C.J.M. pentru ca astfel Ordonanţele să îmbrace forma unor acte de comandament, a căror sancţiuni pot fi aplicate fără sentinţă judecătorească.

Primiţi, vă rugăm Domnule Mareşal, asigurarea înaltei noastre consideraţiuni.

MINISTRUL APĂRĂRII NAŢIONALE
GENERAL DE DIVIZIE /ss/ Pantazi

Pentru conformitate
Lt. Col. Magistrat
ss. M. Busuioceanu
M. Busuioceanu[2]

Nr. 12.297 din 16 Octombrie 1942

DOMNULUI MAREŞAL ION ANTONESCU, CONDUCĂTORUL STATULUI ŞI COMANDANTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI

*) Adnotare:
„Împuşcarea fără judecată numai în caz de mişcări în contra ordinei şi siguranţei. Altfel cu judecată. Judecata trebue să se facă după o procedură specială şi foarte rapidă–2-3 zile. Legiferare. Mareşal Antonescu”

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7244 (Aramă Ioan), volumul I, f. 135+verso.

1 CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alţii), volumul I, f. 305+verso.

2 Decizia mareşalului Ion Antonescu a fost comunicată la 30.10.1942 Cabinetului Civil-Militar pentru Organizarea şi Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, respectiv Parchetului Curţii Marţiale din Odessa şi Tiraspol. Vezi în acest sens adresele Nr. 12.297 din 30.10.1942 ale Direcţiei Justiţiei Militare semnate col. magistrat Aramă G. Ioan. CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7244 (Aramă Ioan), volumul I, f. 138-139.

Documentul nr. 340

D.G.P.
16 Octomvrie 1942[1]

În cercurile evreeşti din Capitală, a produs satisfacţie comunicatul privitor la Consiliul de Miniştri, ţinut în ziua de 13 Octomvrie a.c.[2], în care s'a discutat şi chestiunea deportării evreilor în Transnistria.

A produs satisfacţie hotărârea de a se sista orice trimitere în Transnistria, <u>până când se vor înfiinţa organe speciale, în competenţa cărora va fi dată această problemă</u>.

- În cercurile evreieşti apropiate Dr-ului Willy Filderman[3], se afirmă că acesta ar fi depus recent un memoriu, adresat Domnului Mareşal Ion Antonescu, în legătură cu problema ridicării evreilor din ţară şi deportarea lor în Transnistria[4].

În legătură cu cele de mai sus, se comentează că eliberarea evreilor care se aflau deţinuţi în Capitală, în scopul de a fi deportaţi, se datoreşte intervenţiei lui Willy Filderman.

Deasemeni, se susţine că o comisiune compusă din magistraţi va fi trimisă în Transnistria, pentru verificarea situaţiei evreilor deportaţi.

*

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 915.033 din 23.10.1942.

2 Vezi în acest sens *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri, volumul VIII*, documentul nr. 10, p. 379-387; „Importante chestiuni discutate în Consiliul de Miniştri de marţi". *Timpul,* anul VII, nr. 1954 din 16.10.1942, p. 1, 3.

3 Wilhelm Filderman (1882-1963), avocat, publicist şi om politic evreu, personalitate marcantă a minorităţii evreieşti din România. Licenţiat în drept la Universitatea din Bucureşti; doctor în drept la Paris. Participă la războaiele balcanice şi la primul război mondial ca ofiţer în Armata română. Aderă la Uniunea Evreilor Pământeni, fiind ales în Comitetul Central al acestei organizaţii (1913); reprezentant în România al organizaţiei American Jewish Joint Distribution Committee (din 1920); deputat PNL (1927); preşedinte al Comunităţii evreilor din Bucureşti (1931-1933); preşedinte al Federaţiei Uniunii Comunităţilor Evreieşti din România (1940-1941); conducător al secţiei române al Jewish Agency. În perioada regimului antonescian, împreună cu şef-rabinul Alexandru Şafran, A. L. Zissu şi Mişu Benvenisti conduce Consiliul clandestin evreiesc, organizaţie ce coordona acţiunile de apărare şi întrajutorare ale evreilor din România. Deportat în mai 1943 în Transnistria la ordinul personal al mareşalului Ion Antonescu, se reîntoarce la Bucureşti după 3 luni, reluând şirul petiţiilor înaintate Guvernului în vederea ameliorării situaţiei populaţiei evreieşti din România şi a repatrierii evreilor deportaţi în Transnistria. După război îşi reia pentru scurt timp funcţia de preşedinte al Federaţiei Uniunii Comunităţilor Evreieşti (1945-1948), dar în urma relaţiilor tensionate cu noile autorităţi comuniste şi a atacurilor venite din partea colaboratorilor evrei ai noului regim, este nevoit să părăsească în secret România, stabilindu-se la Paris unde va rămâne până la sfârşitul vieţii.

4 Într-adevăr, în cursul lunii septembrie 1942 Wilhelm Filderman a întocmit şi înaintat autorităţilor române mai multe memorii în care a protestat împotriva deportărilor preconizate de regimul antonescian. Vezi în acest sens, Ancel, *DCFRJH*, volumul IV, documentul nr. 114, p. 241; documentul nr. 115, pp. 242-249; documentul nr. 124, p. 257; documentul nr. 125, p. 258; documentul nr.132, pp. 266-269

Prefectura Poliției Odessa a arestat şi înaintat Parchetului Curții Marțiale pe o evreică, contravenientă la Ordonanța Nr. 2 a Comandamentului M.U[1].

*) Adnotări:
„Secția 2-a";
„Secția 1-a";
„23.X.942. Pentru Domnul General Subşef. Şeful Biroului 10. Maior ss. Georgescu";
„27 OCTOMBRIE 1942. Raport General ss. Arhip";
„27.X.942. Dosar. Maior ss. Georgescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 409.

Documentul nr. 341

MARELE STAT MAJOR Nr. 911.893 din 18 OCT. 1942
Secția I-a
Biroul 10

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Cabinet

COPIE:

Am onoare a raporta Domnului Ministru al Apărării Naționale[2] următoarele:

Potrivit dispozițiunilor ordonate de Domnul Mareşal Antonescu, Marele Stat Major a aplicat evreilor care s'au sustras dela munca obligatorie, sancțiunea trimiterii în Transnistria.

La Consiliul Interministerial din 13 Octomvrie 1942, Domnul Vice Preşedinte al Consiliului[3] a comunicat că măsura trimiterii în Transnistria se suspendă[4].

În scopul ca Marele Stat Major să poată da ordine în această privință, vă rugăm să binevoiți a interveni pentru a ni se confirma această nouă dispoziţiune, hotărându-se totodată ce pedeapsă se aplică acestor infractori, cunoscându-se că evreii preferă să fie pedepsiți la închisoare sau lagăre, pe oricât de lungă durată, decât să fie trimişi la muncă obligatorie.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
I. Arhip

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 7.

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
2 Generalul Constantin Pantazi.
3 Mihai Antonescu.
4 Vezi în acest sens *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri, volumul VIII*, documentul nr. 10, p. 379-387.

Documentul nr. 342

Ministerul Apărării Naționale

NOTĂ
Nr. 33.230 din 24 Octombrie 1942

Sumar:
Instituirea pedepsei cu moartea,
fără judecată în ordonanțele
Comandamentelor Militare din
Transnistria.

Comandamentul Militar Odessa, prin Ordonanța Nr. 9 din 16 Martie 1942[1], a instituit pedeapsa cu moartea, prin împuşcare pe loc, a celor ce vor contraveni la măsurile de siguranță prescrise pentru cazuri de alarmă şi a evreilor ce se vor sustrage de la măsurile de internare şi evacuare.

Întrucât, pe de o parte dispozițiunile art. 486 C.J.M.[2] nu prevăd că prin Ordonanțele emise de Comandamentele Militare se pot institui pedepse care să se aplice pe loc, fără judecată, iar, pe de altă parte, teritoriul Transnistriei este guvernat potrivit normelor edictate de Domnul Mareşal Antonescu, în calitate de Comandant de Căpetenie al Armatei, s'a supus cazul Domnului Mareşal, pentru a hotărâ.

Prin ordinul în rezoluție pe raportul Domnului Ministru al Apărării Naționale, Domnul Mareşal Antonescu a hotărât:

„Împuşcarea fără judecată numai în caz de mişcări în contra ordinei şi siguranței".

„Altfel cu judecată".

„Judecata trebue să se facă după o procedură specială şi foarte rapidă, 2-3 zile".

„Legiferare"[3].

Pentru executarea ordinului Domnului Mareşal, suntem de părere a se comunica tuturor Comandamentelor aflate în Transnistria, cât şi Guvernământului Transnistriei, hotărârea Domnului Mareşal în privința cazurilor în care se poate institui pedeapsa cu moartea, prin împuşcare pe loc, fără judecată.

În ceeace priveşte procedura de judecată a infractorilor pentru care Ordonanțele Comandamentelor prevăd pedepse cu moartea nu este necesar a se întocmi un Decret-Lege, pentru instituirea unei proceduri rapide speciale, deoarece potrivit dispozițiunilor procedurale în vigoare din Codul Justiției Militare, infractorii la Ordonanțele Comandamentelor Militare pot fi trimişi direct în judecată şi judecați în 2-3 zile.

1 CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 305+verso.
2 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 66 din 20.03.1937. Decretul Regal Nr. 1298 din 17.03.1937. Codul de Justiție Militară.
3 Vezi documentul nr. 339.

DIRECTORUL CONTENCIOSULUI
GENERAL MAGISTRAT /ss/ C. Manoliu[1]

DIRECTORUL JUSTIȚIEI MILITARE
COLONEL MAGISTRAT/ss/Aramă G. I.

Pentru conformitate
Lt. Colonel Magistrat
ss. M. Busuioceanu
M. Busuioceanu

*) Adnotare:
„A se raporta ordinul de executare făcut de Direcția Justiției. General /ss/ Pantazi 1942.X.24”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7244 (Aramă Ioan), volumul I, f. 133.

Documentul nr. 343

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10 Nr. .....din 27 Oct. 1942

NOTĂ

ISTORIC ASUPRA SANCȚIUNILOR APLICATE EVREILOR CARE SE SUSTRAG DELA MUNCA OBLIGATORIE.

I. În luna Aprilie 1942, problema muncii obligatorii a evreilor a fost luată dela S.S. al Muncii (Inspectoratul General al Taberilor şi Coloanelor de Muncă) şi dată în sarcina Marelui Stat Major.

În directivele date de Domnul Mareşal Antonescu (Nr. 5295/M. din 21 Aprilie 1942[2], dela Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, este prevăzut următorul paragraf, referitor la sancționarea evreilor:

1 Constantin T. Manoliu (1891-1946), magistrat militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1910-1912) şi licențiat în Drept la Universitatea din Iaşi (1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Mutat la Justiție Militară la 01.04.1921. Colonel magistrat la Tribunalul Diviziei 21 Infanterie (1938-1940); director al Direcției Contencios din Ministerul Apărării Naționale (25.09.1940-01.04.1945); director al direcției Personalului din Ministerul Apărării Naționale (01.04.1945-19.06.1946). Colonel magistrat (din 01.04.1937); general de brigadă magistrat (din 24.01.1942); general de divizie magistrat (din 01.04.1945).

2 Vezi documentul nr. 238.

„Evreii care se sustrag dela acest serviciu (adică munca obligatorie) prin înşelăciuni, cumpărare, intervenţii, etc. vor fi trimişi în Transnistria – la muncă grea sau în ghetto – împreună cu Românii care se vor preta la astfel de acţiuni".

În baza directivelor arătate mai sus, Marele Stat Major a întocmit Instrucţiunile Generale Nr. 55.500/1942[1], privitoare la munca obligatorie a evreilor, în care s'au prevăzut următoarele sancţiuni gradate:

a/ Aplicarea prescripţiunilor Regulamentului Serv. Interior (închisoare, carceră, pedeapsă corporală) pentru abaterile de mică importanţă.

b/ Trimiterea în Transnistria, împreună cu familiile lor, a evreilor care nu execută conştiincios serviciul la muncă, sau se sustrag dela munca obligatorie.

Aceiaşi sancţiune să se aplice şi Românilor care vor înlesni astfel de abateri.

Pe nota din 16 Iunie 1942 a Marelui Stat Major, prin care s'au trimis spre aprobare Instrucţiunile Generale Nr. 55.500/1942, Domnul Mareşal a pus următoarea rezoluţie, comunicată cu Nr. 6928/M. din 25 Iunie 1942[2]:

„Dacă veţi aplica evreilor şi acelor cumpăraţi de ei sancţiunile <<Serv. Interior>> va fi iar o bătae de joc".

Trebuiesc sancţiuni grave pentru orice abateri.

Numai aşa nu se va trivializa munca pe care o pretindem".

Pe ordinele circulare ale Marelui Stat Major, Nr. 33.911[3] şi 83.550/1942[4] (înaintate spre ştiinţă Cabinetului Militar al Conducătorului Statului), privitoare la organizarea şi folosirea detaşamentelor de lucru exterioare şi a echipelor de meseriaşi evrei, Domnul Mareşal Antonescu a pus următorul ordin în rezoluţie:

„Foarte bine

Trebuie controlată continuu executarea.

Trebuie control pentru cei care se sustrag.

Toţi aceştia vor fi trimişi în lagăr în Transnistria, automat

Acei care îi buzunăresc trebuie dovediţi, daţi afară din armată şi trimişi în lagăr de muncă"[5].

În baza celor două rezoluţiuni arătate mai sus, Marele Stat Major a modificat sancţiunile prevăzute în Instrucţiunile Generale Nr. 55.500 – care au devenit executorii la 27 Iunie 1942 – având următoarea redactare:

a/ Pentru abaterile de mică importanţă (întârziere la apel, delăsare, atitudine nedisciplinată, etc.), efectuate în cadrul detaşamentelor de lucru, comandanţii respectivi vor aplica evreilor pedeapsa corporală, conform regulamentului.

b/ Vor fi sancţionaţi cu trimiterea în Transnistria, la muncă grea sau ghettouri, împreună cu familiile lor (tata, mama, soţia şi copii) toţi evreii cari comit următoarele infracţiuni:

- repetă abaterile arătate la punctul a de mai sus;

1 Vezi documentul nr. 277.
2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 330.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
4 Vezi documentul nr. 252.
5 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 329.

- nu execută conştiincios serviciul la muncă sau se sustrag dela muncă prin înşelăciune, cumpărare, intervenţie, neprezentare la chemările făcute pentru munca obligatorie, părăsire fără voie a lucrului etc;

- nu anunţă cercului de recrutare schimbarea domiciliului, fie în oraş, fie dintr'un oraş în altul, chiar dacă au aprobarea Ministerului Afacerilor Interne;

- vor avea relaţiuni intime cu româncele.

În cazul când bărbaţii infractori nu se prezintă de bună voie sau nu sunt descoperiţi de către organele poliţieneşti, vor fi trimise în Transnistria familiile lor.

Vor fi de asemenea trimişi în Transnistria şi Românii care vor înlesni sustragerile evreilor dela munca obligatorie.

În anexa A Nr. 98.500 din 14 Septemvrie[1], care completează Instrucţiunile Generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942, se prevede că Românii care vor înlesni sustragerile evreilor dela munca obligatorie să fie internaţi în lagăre. Această modificare s'a făcut în urma hotărârii Domnului Mareşal Antonescu.

II. Aplicarea sancţiunii cu trimiterea în Transnistria a devenit operantă la data de 16 Iulie 1942, în urma comunicatului Nr. 88.661 din 5 Iulie 1942[2], care a fost aprobat de către Consiliul de Miniştri din ziua de 3 Iulie 1942[3].

III. În Consiliul de Miniştri din ziua de 13 Octomvrie 1942, Domnul Vice Preşedinte al Consiliului[4] a dispus să se suspende aplicarea sancţiunei cu trimiterea în Transnistria a evreilor infractori la munca obligatorie[5].

Ca urmare a acestei măsuri, Dir. Generală a Poliţiei şi Prefectura Poliţiei Capitalei au dispus eliberarea tuturor evreilor arestaţi, care trebuiau să plece în Transnistria, iar Marele Stat Major s'a văzut nevoit să întrebe Ministerul Apărării Naţionale ce pedepse se vor aplica în viitor evreilor[6].

IV. În convocarea care a avut loc la 22.X.1942, la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Domnul Mareşal Antonescu a ordonat verbal Domnului General Subşef[7] ca să se aplice pedeapsa cu trimiterea în Transnistria cu condiţia ca actele celor în cauză să fie bine cercetate şi să fie trimişi numai acei cu vină evidentă.

1 Vezi documentul nr. 322.
2 Vezi documentul nr. 280.
3 Comunicatul a fost aprobat în şedinţa Consiliului de Miniştri din 02.07.1942. Vezi în acest sens Arhivele Naţionale ale României, *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri. Guvernarea Ion Antonescu volumul VII (mai-iulie 1942)*, ediţie de documente întocmită de:Marcel-Dumitru Ciucă, Maria Ignat, Bucureşti, 2003, documentul nr. 15, pp. 521-522. Stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri din 02.07.1942.
4 Mihai Antonescu.
5 Vezi în acest sens *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri, volumul VIII*, documentul nr. 10, p. 379-387.
6 Vezi documentele nr. 337, 341.
7 Generalul Ioan Arhip.

Probabil că se va primi şi confirmarea scrisă a acestei hotărâri, dacă nu cumva Domnul Mareşal a înțeles că această chestiune a fost vizată prin ordinul verbal dat Domnului General Subşef în ziua de 22.X.1942[1].

* *
*

V. CONCLUZII:

- Dorința Domnului Mareşal cât şi imperativul timpurilor de astăzi – când lipsa specialiştilor cât şi a muncitorilor necalificați se resimte mult – a fost ca munca obligatorie depusă de evrei să fie depusă cu toată seriozitatea.
- Marea majoritate a evreilor încearcă prin orice mijloace să se eschiveze dela munca obligatorie.
- Sancțiunea cu trimiterea în Transnistria, care s'a aplicat abia pe timp de două luni, a produs un puternic reviriment în mijlocul evreilor, căci numărul infractorilor la munca obligatorie se micşorase simțitor la ultimile controluri.
- Suspendarea aplicării sancțiunii cu trimiterea în Transnistria, hotărâtă prin Consiliul de Miniştri din ziua de 13 Octomvrie 1942, a produs o mare satisfacție în masa evreească şi vii comentarii asupra puterii şi influenței lor, pe care au exercitat-o şi o mai pot exercita încă în lume. (notele Secției II-a).
- Dispozițiunile contradictorii, arătate în capitolul III şi IV de mai sus, au pus Marele Stat Major într'un impas, deoarece:
- Hotărârea Consiliului de Miniştri din ziua de 13 Octomvrie (suspendarea aplicării sancțiunei cu trimiterea în Transnistria) a devenit imediat executorie, căci organele polițienești au fost înştiințate să nu mai aplice această măsură, eliberând de îndată pe toți evreii ridicați.
- Ordinul verbal al Domnului Mareşal, care desigur are o valoare executorie incontestabilă, trebuie urmat de o confirmare scrisă, în baza căreia să continuăm aplicarea sancțiunei cu trimiterea în Transnistria, încadrată, natural, în alte norme mai precise.

ŞEFUL BIROULUI 10
Maior,
Georgescu Aurel.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 326-328.

1 Vezi în acest sens nota Nr. 102.449 din 05.11.1942 înaintată de Marele Stat Major Ministerului Apărării Naționale. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 4.

Documentul nr. 344

REGIA AUTONOMĂ
A
CĂILOR FERATE ROMÂNE
Nr. 201.371 RA.1942[1]
SECRET

Bucureşti 27.10.1942

MARELUI STAT MAJOR
LOCO

Avem onoare a vă aduce la cunoştință următoarele:

Direcțiunea căilor ferate germane Ost Berlin a convocat în ziua de 26 Septembrie 1942 la Berlin o conferință pentru stabilirea trenurilor speciale cu evrei din Guvernământul General, precum şi pentru expedierea evreilor din România în Guvernământul General.

Neavând nici o cunoştință despre această chestiune am intervenit la Ministerul de Interne cu scrisoarea Nr. 896/213 din 22.9.1942[2], la care am primit răspunsul că Ministerul de Interne nu are nici o cunoştință şi că trebuie să ne adresăm D-lui Radu Lecca, Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc din România. Intervenind la Dl. Radu Lecca, ni s'a răspuns că nici D-sa nu cunoaşte chestiunea.

În această situație, am cerut căilor ferate germane amânarea conferinței.

Totuşi conferința a avut loc, fără reprezentantul CFR, încheindu-se procesul verbal pe care-l anexăm în copie[3].

Din acest proces verbal rezultă că pentru evacuarea a 280.000 evrei din România în Guvernământul General, va circula la fiecare 2 zile câte un tren special compus din 50 vagoane marfă şi 1 vagon persoane (pentru însoțitori) pentru transportul a 2000 persoane. Stația de plecare va fi Adjud, iar stația de destinație Belzec, trenurile circulând pe ruta Orăşeni-Sniatyn.

Față cu această situație, cu onoare vă rugăm să binevoiți a ne comunica de urgență dispozițiunile Dvs.

DIRECTOR GENERAL,
General, ss. T. C. Orezeanu[4]
T. C. Orezeanu

1 Documentul a fost înregistrat de: Marele Stat Major Secția I-a, cu Nr. 103.877 din 05.11.1942; Marele Stat Major, Cabinet, cu Nr. 2211 din 05.11.1942; Marele Stat Major, Registratura Generală, cu Nr. 199.657 din 04.11.1942.

2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

3 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 35-36..

4 Tudor Cristescu Orezeanu (1889-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare imperiale Anklam şi al Militärtechnisches Akademie Berlin (1912-1913). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1912), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului Pionieri Gardă (01.04.1936-01.10.1939); şef al Secției VI-Transporturi din Marele Stat Major (01.10.1939-26.09.1940); director general al Regiei Autonome a CFR (din 26.09.1940). Locotenent-colonel (din 10.05.1930); colonel (din 01.04.1936); general de brigadă (din 24.01.1942).

DIRECTORUL MIŞCĂRII
Tr. Buradescu[1]
ss. T. Buradescu

*) Adnotări:
„4 NOEMBRIE 1942 Secția 1 Marele Stat Major nu cunoaşte nimic din această chestiune. General ss. Arhip";
„5 NOEMBRIE 1942 Biroul 10 să răspundă C.F.R. Colonel ss. Borcescu"[2].

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 34.

Documentul nr. 345

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 102.949 din 1 Noembrie 1942

NOTĂ
pentru Consiliul de Colaborare

1. – În consiliul interministerial din 13 Octomvrie 1942, Domnul Vice Preşedinte al Consiliului de Miniştri[3], a comunicat că măsura de trimitere în Transnistria a evreilor care se sustrag dela munca obligatorie, se suspendă[4].

Totodată, s'a dat ordin prin Ministerul de Interne, ca evreii ținuți arestați la polițiile din țară şi din Capitală în vederea plecării, să fie lăsați liberi.

2. – În scopul ca Marele Stat Major să poată da ordine în această privință, s'a intervenit la Ministerul Apărării Naționale cu Nr. 911.893 din 18 Octomvrie 1942[5], rugând a se confirma noua măsură ordonată şi în acest caz să se hotărască ce pedeapsă se aplică evreilor infractori la munca obligatorie, în locul trimiterii în Transnistria.

3. – Ministerul Apărării Naționale, cu Nr. 24.977 din 27 Octomvrie 1942[6], răspunde că problema sancționării evreilor infractori la munca obligatorie, s'a discutat în Consiliul de Colaborare din 22 Octomvrie 1942, fără altă precizare.

Totodată Domnul General Şef al Marelui Stat Major[1] ne-a făcut cunoscut că Domnul Mareşal a ordonat verbal ca pedeapsa de trimitere în Transnistria să continue a

1 Nu a putut fi identificat.
2 Prin nota Nr. 103.877 din 09.11.1942, Marele Stat Major, Secția I-a, comunica directorului general C.F.R, generalul T. C. Orezeanu, faptul că „[...] Marele Stat Major nu poate lua nici o hotărâre în ceea ce priveşte evacuarea celor 280.000 evrei, întrucât nu s'a primit nici o dispoziţiune în acest sens. Rugăm să binevoiţi a dispune să se aducă şi la cunoştinţa Marelui Stat Major, modul cum a fost soluţionată această problemă. [...]". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 33.
3 Mihai Antonescu.
4 Vezi în acest sens *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri, volumul VIII*, documentul nr. 10, pp. 379-387.
5 Vezi documentul nr. 341.
6 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 6.

fi aplicată cu condiţiunea ca actele celor în cauză, să fie bine cercetate, şi să fie trimişi acei cu vină evidentă.

Cum confirmarea scrisă a acestei aprobări n-o avem până în prezent şi „lotul" evreilor vinovaţi, propuşi de Corpurile Teritoriale şi aprobaţi de M.St. Major aşteaptă soluţionarea, rugăm a se pune în discuţie în Consiliul de Colaborare această chestiune, pentru a se hotărî definitiv.

4. – Secţia I-a este de părere a se menţine pedeapsa de trimitere în Transnistria, întrucât a dat rezultate foarte bune.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. Borcescu

Şeful Biroului 10
Maior, ss. Georgescu
A. Georgescu

*) Adnotări:
„2 NOEMBRIE 1942. Se va face un raport la Ministerul Apărării Naţionale prin care să se facă cunoscut Domnului Vice Preşedinte că Domnul Mareşal a ordonat ca evreii care se sustrag de la munca obligatorie să fie trimişi în Transnistria. Şi după hotărârea Marelui Stat Major Domnul Vice Preşedinte să fie rugat să dea ordine ca cererile Marelui Stat Major de trimitere în Transnistria să se execute de Jandarmerie şi Poliţie. General ss. Arhip"[2].

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 5.

Documentul nr. 346

COPIE
PREŞEDINŢIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Secţia M.Bir.1.

Bucureşti, 3 Noembrie 1942
Nr. 15.080

DOMNULE GUVERNATOR,

La adresa Dvs., Nr. 4423/1942[3].

1 Generalul Ilie Şteflea.
2 Vezi în acest sens nota Nr. 102.449 din 05.11.1942 înaintată de Marele Stat Major Ministerului Apărării Naţionale. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 4.
3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate. Vezi şi adresa Nr. 4853 din 19.11.1942 a Guvernământului Provinciei Basarabia către Corpul 3 Teritorial. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 107.

Am onoare a vă face cunoscut că Domnul MAREŞAL ION ANTONESCU a aprobat propunerea Dvs. relativă la internarea în lagărele din Transnistria, a tuturor evreilor care vor fi găsiţi în afara cantonamentelor destinate Detaşamentelor de lucru; aceste măsuri urmând a fi aplicate şi elementelor evreieşti care fac oficiul de legătură între detaşamentele de lucru şi restul ţărei.

Primiţi vă rugăm, Domnule Guvernator, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

SECRETAR GENERAL AL
PREŞEDINŢIEI CONSILIULUI DE MINIŞTRI
(ss) Ovidiu Al. Vlădescu

Pentru conformitate,
Şeful Biroului Evrei

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3002, f. 108.

Documentul nr. 347

Odessa, 9 Noemvrie 1942

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
Nr. 820 din 9 Nov. 1942[1]

Domnului
MAREŞAL ION ANTONESCU
Conducătorul Statului

Bucureşti

În lagărul dela Vapniarca au fost aduşi în ultima vreme din lagărele din ţară, un număr de 1179 evrei, parte din ei condamnaţi cu diferite pedepse de tribunalele din ţară, iar altă parte trimişi pentru internări în lagăre, ca unii ce au fost sau sunt comunişti.

Situaţia în care se găsesc aceşti internaţi în lagărul dela Vapniarca, este foarte precară. Noi nu am avut şi nu avem posibilitatea să-l dotăm cu cele necesare unei cât de modeste posibilităţi de cazare căci abia putem face faţă marilor nevoi de dotare a spitalelor de răniţi.

Cea mai mare parte dintre internaţii în lagăr la Vapniarca au venit în haine de vară, aşa cum se găseau în lagărele din ţară, fără bagaje, nu au nici o legătură cu cei din ţară, nu pot primi nici un ajutor dela ei, nu au nici un ban.

Cu toate sforţările făcute de administraţie, hrana care li se dă este insuficientă şi ei sunt expuşi, acum cu venirea iernei, unei situaţii destul de critice, în afară de faptul că bolile contagioase pot să apară dintr-un moment într-altul.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 2087 din 13.11.1942.

Noi nu avem posibilitatea ca să hrănim un număr atât de mare de oameni fără ca aceştia să ne presteze un serviciu.

Când Ministerul de Interne ni i-a trimis aici, ni i-a trimis cu indicația că ei trebue să rămână în lagăr.

Cum internarea aceasta se face în condiții foarte grele, iar cheltuiala ce necesită este destul de apreciabilă, vă rog să binevoiți a admite ca să se permită să rămână la Vapniarca, toți acei internați care sunt condamnați de instanțele judecătorești, până la expirarea termenului până la care au fost osândiți, iar toți ceilalți care sunt trimişi la Vapniarca cu mențiunea de a rămâne în lagăre, să fie întrebuințați la muncă în diferite centre din Transnistria, unde avem nevoie de munca lor, ținuți în regim de pază şi în conformitate cu regimul general al evreilor din Transnistria.

În chipul acesta descongestionăm lagărul dela Vapniarca, le asigurăm munca lor în schimbul hranei pe care le-o dăm, evităm posibilitatea isbucnirii unei epidemii violente, şi rezolvăm şi greaua problemă a aprovizionării şi alimentării lor.

GUVERNATOR, ss. G. Alexianu

*) Adnotare:
„Biroul 1. Domnul Mareşal. Maior ss. indescifrabil[1]”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 20, f. 67-68.

Documentul nr. 348

CABINETUL MILITAR AL CONDUCĂTORULUI STATULUI
Nr. 10.630/M.2[2].

Bucureşti, 14.XI.1942.

SECRET

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

La Nr. 103.726 anexat din 9 Noemvrie 1942[3];

1 Pe această notă mareşalul Ion Antonescu a pus următoarea rezoluție: „Aprob. (ss.) Antonescu“; „Să li se îngăduie a primi îmbrăcăminte din țară, prin Guvernământ. (ss) Antonescu”. Vezi în acest sens nota Nr. 500.068/CBBT din 13.01.1943 a Preşedinției Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei. AMAE, fond Problema 33, volumul 23, f. 815-817.

2 Documentul a fost înregistrat de: Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 104.535 din 16.11.1942; Marele Stat Major, Registratura Generală, cu Nr. 208.825.

3 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 6.

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a da dispoziţiuni urgente – prin organele de resort – ca Centrala Evreilor din România să satisfacă de îndată nevoile de îmbrăcăminte ale evreilor din detaşamentele de muncă, conform obligaţiunilor luate.

Se va controla realizarea completă a acestor remedieri, comunicând rezultatul şi acestui Cabinet.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Lt. Colonel, ss. G. Corivan[1]
Gh. Corivan

*) Adnotare:
„Biroul 10".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 5.

Documentul nr. 349

MARELE STAT MAJOR
SECŢIA VI-a TRANSPORTURI
Biroul 3 Drumuri

NOTĂ DE SERVICIU
Nr. 386 din 16.XI.1942

Evreii repartizaţi la lucrările de drumuri în parte nu sunt echipaţi cu efectele necesare anotimpului de iarnă.

Această stare de lucruri se datoreşte faptului că aşa au fost trimişi de către Cercurile Teritoriale respective şi că Comunităţile evreieşti nu vor să le completeze efectele de care au nevoie, crezând că prin aceasta ne va forţa a-i trimite acasă.

Secţia VI-a propune ca Cercurile Teritoriale care au evrei în aceste condiţiuni să facă toate intervenţiile către Comunităţi spre a le trimite efectele, sau în caz că nu poate obţine efecte dela comunităţi, să trimită alţi evrei din cei bine îmbrăcaţi.

ŞEFUL SECŢIEI VI-A TRANSPORTURI
COLONEL, ss. Lovinescu
I. Lovinescu

1 Gheorghe Corivan (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie (1915-1917) şi al Şcolii Superioare de Război. Şef al Biroului 2 Aprovizionare din cadrul Secţiei a IV-a-Dotare a Comandamentului Armatei a 4-a (01.11.1939-09.01.1942); şef al Secţiei Operaţii din Comandamentul Armatei a 4-a (09.01-01.07.1942); şef al Biroului 2 din Cabinetul Militar al Conducătorului Statului (01.07.1942-23.08.1944); la dispoziţia Ministerului de Război (23.08.1944-25.02.1945); comandant al Regimentului 27 Artilerie (25.02-02.04.1945); trecut în retragere la 02.04.1945. Căpitan (din 01.04.1925); maior (din 16.10.1935); locotenent-colonel (din 08.06.1940).

Şeful Biroului 3 Drumuri
Colonel, ss. Dumitrescu[1]
Al. Dumitrescu

*) Adnotări:
„18/XI. Notă pentru Domnul General în care să se arate: – toate ordinele date către Centrala Evreilor şi organele teritoriale. – tabelul cu ce s'a realizat şi procentajul. Căpitan ss. I. Apostolide”;
„Primit 18.XI.ora 10. Căpitan ss. I. Apostolide”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 4.

Documentul nr. 350

MARELE STAT MAJOR Nr. 104.535 din ... 1942
SECȚIA I-a
Biroul 10

NOTĂ

Pentru echiparea evreilor din detaşamentele exterioare de lucru, Secția I-a Biroul 10 a luat următoarele măsuri:

1. – La 31 August 1942 a dat ordinul Nr. 73.244[2], prin care a cerut Centralei Evreilor din România să colecteze şi să pună la dispoziția evreilor din detaşamentele exterioare de lucru, prin care cercurile teritoriale, efectele necesare pentru echiparea evreilor.

În acelaşi sens, s'a dat ordinul circular corpurilor teritoriale cu Nr. 73.093/1942[3].

2. – La data de 27 Septemvrie 1942, întrucât nu s'a primit nici un răspuns dela Centrala Evreilor, s'a revenit asupra aceleiaşi chestiuni, făcându-se cunoscut totodată şi Domnului Radu Lecca, Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc în România, rugându-l a interveni pe lângă Centrală ca să se ia măsuri serioase şi urgente de colectare.

1 Alexandru I. Dumitrescu (1896-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri infanterie (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şeful Biroului 3 Drumuri din cadrul Secției VI-a Transporturi din Marele Stat Major (10.10.1940-15.10.1944); comandant al Regimentului 4 Vânători Moto (15.10-10.11.1944); comandant al Regimentului 2 Grăniceri (10.11.1944-19.02.1945); comandant al Brigăzii 10 Infanterie (19.02-22.06.1945); la dispoziția Ministerului de Război (22.06.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 10.05.1930); locotenent-colonel (din 01.10.1937); colonel (din 11.11.1941 cu vechimea din 31.10.1939).

2 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 30.

3 Vezi documentul nr. 308.

În acelaşi timp s'a ordonat telegrafic pe lângă corpurile teritoriale pentru a impulsiona oficiile judeţene ale Centralei Evreilor să treacă la colectarea urgentă a efectelor necesare.

3. – La data de 6 Noemvrie 1942, Cabinetul Militar face cunoscut că DOMNUL MAREŞAL a văzut ocazional starea rea a echipării evreilor, în timp ce venea dela Braşov spre Bucureşti.

Totodată ni s'a comunicat ordinul DOMNULUI MAREŞAL de-a se lua urgente măsuri de îndreptare.

S'a răspuns Cabinetului, că Centrala Evreilor şi-a luat obligaţiunea procurării efectelor pentru evreii din detaşamentul, ordonându-se în acelaşi timp cercetări, Corpului 5 Teritorial, pentru a constata starea echipării detaşamentului observat de DOMNUL MAREŞAL.

Cabinetul Militar, în răspuns, ordonă a da dispoziţii urgente prin organele de resort, ca Centrala Evreilor să satisfacă de îndată nevoile şi să se controleze realizarea completă a acestei remedieri, raportând rezultatul.

4. – Din rapoartele Corpurilor Teritoriale rezultă că până la jumătatea lunii Octomvrie 1942, s'au colectat şi distribuit detaşamentelor de lucru efectele necesare pentru a echipa cu întregul echipament circa 8% din întregul efectiv de evrei repartizat detaşamentelor exterioare.

Cum colectarea şi distribuţia a continuat şi cum nu toţi evreii vor avea nevoie de toate categoriile de efecte, apreciem că cu efectele colectate, se vor putea echipa convenabil, circa 25% din efectiv, ceea ce nu este încă suficient.

5. – ÎN CONCLUZIE

Echiparea evreilor nu este la punct. Din întârzierea colectării, cât şi din faptul că Centrala Evreilor nu a dat nici un răspuns adreselor M.St.M., concludem că Centrala Evreilor a căutat să întârzie într-adins această operaţiune pentru a sili M.St.M. să treacă la desconcentrarea detaşamentelor de evrei pe timpul iernii, din cauza lipsurilor în echiparea acestora.

PROPUNEM:

A se raporta DOMNULUI MAREŞAL că Centrala Evreilor nu şi-a respectat obligaţiunile luate, prin aceea că nu a procurat la timp efectele necesare evreilor şi nu a răspuns adreselor Marelui Stat Major[1].

A se ordona Corpurilor Teritoriale să controleze de urgenţă la faţa locului modul de echipare al evreilor şi să raporteze cele constatate.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

1 În acest sens la 23.11.1942 Marele Stat Major, Secţia I-a, a înaintat Cabinetului Militar al Conducătorului Statului nota Nr. 104.535. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 2; Pe această notă mareşalul Ion Antonescu a notat următoarea rezoluţie:
„[...] Nu sunt desconcentraţi. Modalitatea va privi Centrala Evreilor. [...]". Nota Nr. 11.298/M.2 din 05.12.1942 a Cabinetului Militar al Conducătorului Statului către Marele Stat Major, Cabinet. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 1.

Şeful Biroului 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. Apostolide

C/H

*) Adnotări:
„Foarte Urgent Haine Evrei”;
„Livret haine evrei anexa Dosar 7”;
„20 NOEMBRIE 1942. Se va raporta Domnului Mareşal. Se va aduce chestiunea şi în Comisia Interministerială. General ss. Arhip”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 3.

Documentul nr. 351

MARELE STAT MAJOR — Nr. 104.941 din 4.XII.1942
Secția I-a
Biroul 10

NOTĂ

La data de 1 Noemvrie 1942, Dir. Generală C.F.R. ne-a cerut relații asupra evacuării în Guvernământul General a unui număr de 280.000 evrei din țară, arătându-ne totodată că această chestiune s’a stabilit la o conferință a căilor ferate germane, la care nu a putut participa nici un delegat al C.F.R[1].

Marele Stat Major neavând cunoştință de această chestiune, a comunicat Dir. Generale C.F.R. să ceară relațiile necesare la Preşedinția Consiliului de Miniştri[2].

La 29.XI.1942, drept răspuns, Dir. Generală C.F.R. ne face cunoscut că potrivit hotărârii luată în Consiliul de Miniştri din 13 Oct. 1942[3], deportările de evrei au fost suspendate[4].

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. Apostolide

C/H
4/12-9,40 lucr.

1 Vezi documentul nr. 344.
2 Vezi documentul nr. 344, p. 707, nota nr. 2.
3 Vezi în acest sens *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri, volumul VIII*, documentul nr. 10, pp. 379-387.
4 Nota Nr. 214.290 RA/942 din 17.11.1942 a Direcțiunii Generale a Căilor Ferate Române către Marele Stat Major, Secția I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 32.

*) Adnotări:
„A/1 Dosar 1”;
„5 DECEMBRIE 1942. În aşteptare. General ss. Arhip”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 31.

Documentul nr. 352

Nr. 923.689

CABINETUL MILITAR
al
Conducătorului Statului

Am onoare a raporta Domnului MAREŞAL ION ANTONESCU, conducătorul Statului, următoarele:

- Marele Stat Major a fost însărcinat de către DOMNUL MAREŞAL cu organizarea şi controlul muncii obligatorii a evreilor.

Față de măsurile ordonate de către Marele Stat Major în legătură cu această chestiune, s'au primit întâmpinări din partea Domnului Guvernator al Bucovinei[1], arătând că întrebuințarea evreilor în întreprinderile din Bucovina este exclusiv de resortul Guvernământului, dat fiind că această provincie se conduce după o lege specială[2].

- În directivele date de către DOMNUL MAREŞAL Marelui Stat Major, pentru organizarea muncii obligatorii a evreilor, nu s'a specificat că Guvernământul face excepții dela principiile de bază ale acestei chestiuni. În acest sens, în Instrucțiunile provizorii asupra muncii obligatorii, elaborate de Marele Stat Major şi aprobate de DOMNUL MAREŞAL, s'a prevăzut ca Guvernămintele să-şi dea avizul asupra repartițiilor de evrei, la industriile de pe teritoriul lor, dat fiind situația specială a provinciilor Bucovinei şi Basarabiei[3].

Marele Stat Major apreciind că autonomia Guvernămintelor nu trebuie să ştirbească prestigiul puterii militare care este unică pe întreg teritoriul țării şi întrucât munca obligatorie este prestată de evrei în schimbul serviciului militar, această atribuțiune fiind de resortul cercurilor şi corpurilor teritoriale, şi totodată, pentru a nu prejudicia interesele economice ale provinciilor autonome, cari se găsesc într'o situație specială față de restul țării, propunem:

- Repartizarea evreilor în industriile din provinciile Bucovinei şi Basarabiei, să se facă tot de Corpurile Teritoriale, după propunerile Guvernământului[4].

1 Generalul Corneliu Calotescu.
2 Vezi în acest sens nota Nr. 9311 din 07.12.1942, adresată Marelui Stat Major, Secția I-a, de către Guvernământul Provinciei Bucovina. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 100.
3 Vezi documentul nr. 277.
4 Marele Stat Major, Secția I-a, a reiterat acest punct de vedere în nota Nr. 931.308 din 18.12.1942. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 100 verso.

- Organizarea detaşamentelor de muncă pentru lucrări importante, să fie organizate exclusiv de Marele Stat Major, prin Cercul Teritorial.

Pentru soluționarea acestei chestiuni, rugăm să binevoiți a supune cunoştinței DOMNULUI MAREŞAL cele de mai sus, rugându-vă să binevoiți a ne comunica hotărârea luată în această privință.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
I. Arhip

Şeful Secției I-a
Colonel,
E. Borcescu

C/H
6/12-12,30

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 79+verso.

Documentul nr. 353

COPIE

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI

DECIZIUNEA Nr. 2927

Noi, Ion Antonescu, Mareşal al României şi Comandant de Căpetenie al Armatei,

Prin Profesor Gh. Alexianu, Guvernator Civil al Transnistriei;

- Văzând raportul ce l-am făcut Domnului Mareşal Ion Antonescu cu privire la mobilizarea evreilor din Transnistria, cu Nr. 820/942, strict secret[1];

- Văzând aprobarea ce ne-a fost dată de Domnul Mareşal Ion Antonescu pe acest raport, cu adresa Nr. 2087/942[2];

- Văzând nevoia urgentă ce avem de personal pentru a putea face față tuturor ramurilor de activitate economică şi industrială din Transnistria;

- Văzând nevoia de a face ca toate produsele din Transnistria să poată fi strânse şi dirijate în vederea valorificării, cu toată grija, spre a nu scăpa nici un sector de activitate din mână şi spre a putea dirija astfel toate produsele în vederea continuărei războiului;

- Văzând ordonanța Nr. 23, privitoare la munca evreilor în Transnistria[1];

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

Pentru aceste motive,

În virtutea deplinelor puteri acordate prin Decretul Nr. 1 din 19 August 1941[2], privitor la administrarea Transnistriei;

DECIDEM:

Art. 1. Toţi evreii care se găsesc pe teritoriul Transnistriei, precum şi acei care vor fi scoşi din lagăre potrivit aprobărei Domnului Mareşal Ion Antonescu Nr. 2087/942, vor fi aşezaţi în oraşe sau sate, după posibilităţi şi nevoi şi obligaţi ca să trăiască în Ghetouri şi să presteze munca ce li se impune, primind drepturile prevăzute în ordonanţa Nr. 23.

Art. 2. Inspectoratul Jandarmeriei va întocmi de îndată o statistică a tuturor evreilor aflaţi în Transnistria cu arătarea profesiunii şi a specialităţii fiecăruia.

Art. 3. Toţi profesioniştii calificaţi vor fi puşi la dispoziţia direcţiilor respective, spre a fi întrebuinţaţi acolo unde nevoia ar cere şi în raport cu profesiunea lor.

Art. 4. Se exclude întrebuinţarea evreilor în fabricile şi atelierele din Odessa.

Întrebuinţarea lor în Odessa nu se va putea face decât dela caz la caz şi cu aprobarea personală a Guvernatorului.

Art. 5. Toţi medicii evrei vor fi întrebuinţaţi de Dir. Sănătăţii la combaterea epidemiilor şi la îngrijirea populaţiei.

Toţi inginerii, arhitecţii şi specialiştii tehnicieni vor fi puşi să lucreze în fabrici, sau să repare şi să pună în funcţiune fabricile stricate.

Toţi contabilii, avocaţii şi orice alţi liberi profesionişti, decât cei arătaţi mai sus, vor fi întrebuinţaţi la lucrări de contabilitate dela ferme şi fabrici.

Ei nu pot fi folosiţi în instituţiile administrative comune, raioane şi Guvernământ.

Tot printre aceşti liberi profesionişti se vor alege şi conducătorii de echipe prevăzuţi mai jos.

Art. 6. Pe lângă Prefecturile de judeţ, cu excepţia judeţului Odessa şi Tiraspol, se vor înfiinţa echipe de evrei care nu au avut întrebuinţări speciale conform prevederilor art. 5.

Aceste echipe vor fi conduse de câte un evreu, după cum se arată în acelaşi articol.

Echipele de evrei vor avea ramificaţii în fiecare raion şi vor cuprinde următoarele secţii:

a). Secţia strângerii pieilor şi a metalelor, părului, ca şi celorlalte produse dela abator;

b). Secţia colectării şi împachetării ouălelor, ca şi ambalajul de tot felul de produse;

c). Secţia colectării metalelor neferoase, a fiarelor vechi, a maculaturei, a zdrenţelor, a reziduurilor de orice fel, a oaselor, pufului şi fulgilor;

d). Secţia pentru colectarea lânei, a pieilor de Karakul şi păstrarea lor;

e). Secţia atelierelor de croitorie;

1 Vezi documentul nr. 147.

2 Nu se publică. Vezi textul Decretului în ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 597/1941, f. 2.

f). Secția atelierelor de cizmărie;

g). Secția atelierelor de lenjerie;

h). Secția magazinelor generale, fără a putea fi şef de magazin.

Art. 7. Fiecare evreu de la 12-66 ani este îndatorat să presteze munca obligatorie în una din aceste ocupațiuni.

Art. 8. În fiecare județ se vor înființa ateliere, iar uneltele şi maşinile necesare se vor procura prin grija Guvernământului ca şi prin grija centralei evreilor din Bucureşti.

Art. 9. Prefecții de județ vor controla îndeaproape înființarea acestor ateliere şi repartiția evreilor la muncă.

Dacă [numărul] evreilor este superior, secții de acest fel se vor face în fiecare raion.

Ele vor sta sub controlul şi privegherea nemijlocită a pretorilor.

Art. 10. Conducătorii fiecărei secțiuni şi fiecărui grup de evrei răspund personal de prezența tuturor evreilor zilnic la muncă şi de prezența lor în localitatea fixată sub restricțiunile prevăzute în ordonanța Nr. 23.

Este interzis evreilor a se deplasa chiar temporar în altă localitate fără aprobarea specială a Prefectului.

Art. 11. Dacă activitatea evreilor astfel organizată va da un randament apreciabil ca superior randamentului normal, la propunerea prefecților de județ, se va acorda o recompensă sub forma de participație de circa 5% din valoarea surplusului de muncă realizată.

Secțiile de evrei care se vor distinge prin muncă, disciplină şi ordine desăvârşită vor fi înscrise pe tabelul acelor evrei care pot primi ajutoare şi medicamente, îmbrăcăminte şi bani din țară.

Art. 12. Sancțiunile pentru abaterile prevăzute în ordonanța Nr. 23 rămân în vigoare.

Osebit de aceasta evreii care sub orice formă se vor abate dela dispozițiunile deciziei de față, vor fi internați pentru totdeauna în lagărul de represalii ce se va înființa la Mostovoi.

Art. 13. Direcția Administrației de Stat, Inspectoratul de Jandarmi şi Insp. Închisorilor sunt însărcinați cu aducerea la îndeplinire a prezentei deciziuni.

Dată la 7 Dec. 1942

GUVERNATOR
/ss/ Gh. Alexianu
P. Conformitate
Căpitan

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 159, f. 26-27; AMAE, fond Problema 33, volumul 22, f. 48-49.

Documentul nr. 354

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 106.402 din 11.XII.1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA
Bucureşti

Am onoare a face cunoscut următoarele:

Pentru a veni în ajutorul coreligionarilor Dvs. aflați la muncă în detaşamente exterioare, s'a aprobat colectarea efectelor de iarnă prin oficiile județene ale Centralei Evreilor, ceea ce vi s'a adus la cunoştință prin Nr. 73.244 din 31 August 1942[1].

În acelaşi sens vi s'a comunicat cu Nr. 99.770 din 27 Sept. 1942[2], fără a primi nici un răspuns.

Centralizând rapoartele asupra efectelor colectate de către oficiile județene ale Dvs., s'a constatat că nici ¼ din efectivul evreilor folosiți în detaşamente nu şi-au putut completa echipamentul cu aceste efecte.

Dat fiind că obligațiunea luată de Dvs., de-a echipa evreii din detaşamentele exterioare, pe lângă că a fost realizată cu întârziere nu s'a satisfăcut nici nevoile, s'a raportat această situație Domnului Mareşal.

Domnia-Sa a ordonat că faptul că evreii ar fi neechipați din cauza neachitării obligațiunii luate de Dvs., să nu fie un motiv pentru desconcentrarea detaşamentelor. Modalitatea priveşte Centrala Evreilor.

Față de cele arătate mai sus, având în vedere că potrivit art. 23 din Regulamentul Statutului Militar al evreilor Nr. 3984 (M.Of. Nr. 287 din 5 Decemvrie 1940[3]) evreii sunt obligați a se prezenta la muncă echipați potrivit anotimpului, şi întrucât Dvs. ați promis întreg sprijinul pentru evreii din detaşamente, revenim, rugându-vă a acorda toată solicitudinea față de coreligionarii Dvs.

În acest scop, se anexează un tabel pe cercuri teritoriale de efectele necesare, pentru completarea echipării evreilor[4].

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 30.
2 Vezi documentul nr. 327.
3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.
4 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 37.

Şeful Biroului 10
Căpitan,
I. Apostolide

C/H
11/12-8,20

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3014, f. 36.

Documentul nr. 355

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

FOARTE URGENT

Nr. 926.116 din 14 Decemvrie 1942
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
MINISTERUL JUSTIȚIEI
Cabinet
Comisia Interministerială pentru Problemele Evreeşti

Am onoare a face cunoscut că Marele Stat Major fiind informat că evreii din detaşamentele de lucru, părăsesc taberele de muncă şi hoinăresc prin mediul rural întreținând o propagandă dăunătoare intereselor naționale, a ordonat o serie de măsuri cari să împiedice pe evrei de-a practica această nouă formă de sabotaj.

Cu toate acestea unii evrei din detaşamentele de lucru aflate în Basarabia – scăpați de sub vigilența organelor de conducere – au continuat să se sustragă obligațiunilor impuse, fapt care a determinat pe Domnul Guvernator al Basarabiei să ceară DOMNULUI MAREŞAL ca orice evreu găsit hoinar prin oraşe sau sate să fie deportat în Transnistria de către organele Guvernământului.

DOMNUL MAREŞAL ION ANTONESCU, Conducătorul Statului a aprobat să fie trimişi în Transnistria nu numai evreii care vor fi găsiți în afara cantonamentelor destinate detaşamentelor de lucru ci **şi acei evrei** care fac oficiul de legătură între detaşamentele de lucru şi restul țării (ordinul Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 15.080 din 3.XI.1942[1]).

În baza hotărârii luate de DOMNUL MAREŞAL ANTONESCU, Marele Stat Major a dat dispozițiuni de urmare organelor militare teritoriale cunoscând că sancțiunea cu trimiterea în Transnistria care s’a operat timp de câteva luni pe întreg

1 Vezi documentul nr. 346.

teritoriul Țării, a fost singura măsură care a convins pe evrei de seriozitatea muncii obligatorii, ce se prestează în schimbul serviciului militar de unde evreii au fost excluşi.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General,
I. Arhip

A/H
14/12-18,30
14/12-19,30

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 416.

Documentul nr. 356

COMANDAMENTUL MILITAR ODESSA
Comandantul

CONFIDENȚIAL PERSONAL

Nr. 637 din 15 Decembrie 1942
COMANDAMENTUL MILITAR ODESSA
către
Lt. Col. Soltan
Şeful Parchetului Militar C.M.O.

Binevoiți vă rog a lua urgente măsuri ca toți evreii din închisoare, precum şi cei arestați ca infractori la ordonanța Nr. 9[1] să fie triați şi evacuați conform deciziei Guvernământului Nr. 2927 din 7 Dec. 1942[2].

Evacuarea va fi executată până la 20 Decembrie 1942. În acest scop îmi veți prezenta din timp un tabel cu cei ce urmează a se evacua, precum şi ordinul către Inspectoratul Jandarmi Transnistria pentru executarea acestei operațiuni.

Se anexează copie de pe decizia Guvernământului Nr. 2927/942

COMANDANTUL D. 1 F. şi AL ORAŞULUI ODESSA
GENERAL,
Gh. R. Gheorghiu[3]

1 NSAS, fond Penal, dosar nr. P 7373 (Titus Bărdescu şi alții), volumul I, f. 305+verso.
2 Vezi documentul nr. 353.
3 Gheorghe Radu Gheorghiu (1890-1977), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1920-1922). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1911), participă la primul război mondial. Ofițer de legătură al Marelui Stat Major pe lângă Misiunea Militară Germană în România (20.10.1940-

AMR, fond 1675-Comandamentul Militar Odessa, dosar nr. 159, f. 25.

Documentul nr. 357

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIUNEA ADMINISTRAȚIEI
No. 848 Confid. 19. Dec. 1942[1]

CONFIDENȚIAL

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinetul Civilo-Militar B.B.T. –
BUCUREȘTI

La adresa Dvs., Nr. 2072 din 24 Noembrie a.c.[2], prin care ni se aduc la cunoştință cele semnalate de către Regimentul 3 Grăniceri[3], cu privire la lipsa de pază şi control a evreilor în Transnistria, împreună cu rezoluția Domnului Mareşal Conducător al Statului[4], avem onoare a vă comunica următoarele:

Evreii din Transnistria în total 83.077 suflete se găsesc grupați parte în lagărul dela Wapniarca Județul Jugastru, iar restul în ghetto-uri înființate în 133 localități.

10.09.1941); comandant secund al Diviziei 5 Infanterie (10.09.1941-10.02.1942); comandant al Diviziei 1 Fortificații (10.02.1942-01.04.1943); comandant al Diviziei 6 Infanterie (01.04.1943-27.10.1944); comandant al Corpului 6 Armată (28.10.1944-30.03.1945); trecut în rezervă la 30.03.1945. Arestat preventiv de autoritățile comuniste la 27.10.1953 sub învinuirea de „crime contra umanității”, întrucât în „calitate de comandant al Diviziei 6 Infanterie în 1944 pe front a ordonat executarea la mai mulți români” (sic !). A trecut prin închisoarea Jilava, fiind eliberat la 08.10.1955. Colonel (din 16.10.1935); general de brigadă (din 10.05.1941); general de divizie (din 10.06.1944).

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 2518 din 23.12.1942.

2 ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 162-163.

3 Se referă la „Raportul Informativ pe timpul dela 1-31 Oct. 1942”, înaintat de Corpul Grănicerilor. ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 165-167.

4 Rezoluția mareşalului Ion Antonescu a fost următoarea:
„Dl. General Vasiliu să pună ordine în acord cu Dl. Alexianu.
Să se raporteze măsurile luate şi vinovații de această stare.
Întreb: Este serios ceiace se întâmplă ?”. ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 162.

Cei din lagărul Wapniarca fiind socotiți mai periculoşi, sunt supuşi unui sever regim de pază militară efectivă, făcută de Reg. II Internare, mobilizată în acest scop prin grija Jandarmeriei.

Din acest lagăr orice evadare este imposibilă, controlul exercitându-se prin apel zilnic.

Ghetto-urile sunt porțiuni din localități, unde evreii sunt obligați a sta şi nu pot părăsi fără rost localitatea, sub sancțiunea cu moartea prevăzută de ordonanța acestui Guvernământ Nr. 23[1].

Aceste ghetto-uri nu sunt păzite de gărzi şi santinele, acest lucru fiind imposibil față de marele număr al lor; controlul se face de către formațiunile de jandarmi, atât prin patrulările periodice ale posturilor cât şi prin apeluri speciale.

Faptul de a fi fost semnalați evrei prin păduri şi pe câmp, aceasta se explică prin aceia că ei au fost puşi la muncă fie la tăiatul şi fasonatul lemnelor, fie la alte munci.

Localitățile specificate în Buletinul Informativ al Regimentului 3 Grăniceri, nu sunt lagăre, ci ghetto-uri (Kopaygorod, Martinovka, Kuzminski), deci informația dată este neverificată şi eronată.

În cazărmile dela Scazinți, Județul Moghilău, nu mai sunt în prezent evrei, fiind mutați în altă parte. (Crasnoia, Județul Moghilău).

Cazurile izolate când totuşi s'au putut găsi unii evrei circulând fără rost, se explică în parte prin regimul la care sunt supuşi, de a-şi procura prin mijloace proprii cele necesare traiului.

Cum această situație nu putea dăinui, am luat măsura, cu aprobarea Domnului Mareşal Conducător al Statului, de a-i întrebuința pe evreii din Transnistria la munci, în toate ramurile de activitate şi specialitate, prin întreprinderile cu caracter economic ale Guvernământului, cu excepția întreprinderilor din Odessa şi a instituțiunilor administrative (Comune, Raioane, Prefecturi şi Guvernământ).

Din cele de mai sus, rezultă că s'au luat toate măsurile cu privire la evreii din Transnistria, iar informațiile Regimentului 3 Grăniceri ca şi teama că aceştia s'ar putea constitui în cuiburi de terorişti în spatele frontului, nu corespund realității[2].

GUVERNATOR,
ss. G. Alexianu
Prof. G. Alexianu

*) Adnotări:
„Biroul 1/10";
„Cu hârtiile la semnat".

1 Vezi documentul nr. 147.

2 Vezi şi Raportul Nr. 48.938 din 19.12.1942, înaintat Preşedinției Consiliului de Miniştri de către Inspectoratul General al Jandarmeriei, raport ce confirma afirmațiile guvernatorului Gheorghe Alexianu cu privire la situația şi paza lagărelor şi ghettourilor din Guvernământul Transnistriei. ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 153-155.

ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 152 +verso.

Documentul nr. 358

MARELE STAT MAJOR Nr. 934.267 din 23.XII.1942
Secţia I-a
Biroul 10

NOTĂ

Potrivit ord. în rezoluţie al Domnului General Subşef al Marelui Stat Major[1], s'a ordonat Cercului Teritorial Bucureşti, să trimită în detaşamentul Depozitului de Geniu Găeşti, un număr de 264 evrei, care au fost aprobaţi să fie trimişi în Transnistria.

Cercul Teritorial raportează că nu a putut executa ordinul, deoarece s'au prezentat la chemare numai 17 evrei, restul sustrăgându-se dela plecare prin diferite mijloace, astfel:

- 109 evrei, fiind repartizaţi în Bucureşti nu s'au prezentat, fiind probabil reţinuţi de cei care îi folosesc.
- 5 evrei fiind lipsă de la detaş. de lucru, s'au luat măsuri să fie aduşi de forţa publică dela domiciliu.
- 125 evrei daţi dezertori şi negăsiţi la domiciliu, au fost puşi în urmărirea poliţiei.

Faţă de cele de mai sus, se constată o totală sustragere a evreilor dela obligaţiunile de muncă, mai ales în urma suspendării măsurii de trimitere în Transnistria.

Secţia I-a propune:

- A se supune din nou cunoştinţei Domnului Mareşal, modul îngrijorător cum evreii se sustrag dela munca obligatorie rugând a aproba să se menţină sancţiunea trimiterii în Transnistria, ca singura care a dat bune rezultate[2].
- Totodată vă rugăm, a aproba efectuarea unei razii generale în Capitală, de către Prefectura Poliţiei Capitalei, pentru a se putea prinde şi sancţiona evreii de mai sus şi odată cu ei şi cei circa 500 nesupuşi la munca obligatorie.
- A se reveni la autorităţile care nu au pus la dispoziţia Cercului teritorial pe evreii chemaţi, arătându-le gravele consecinţe la care se expun.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

1 Generalul Ioan Arhip.

2 Vezi în acest sens nota Nr. 934.267 a Marelui Stat Major, Secţia I-a, către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului. În cele din urmă nota nu a mai fost trimisă Cabinetului Militar, întrucât ordinul de expediere în Transnistria a evreilor nesupuşi la munca obligatorie fusese emis în prealabil de mareşalul Ion Antonescu. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3012, f. 16.

Şeful Biroului 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. Apostolide

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3012, f. 17.

Documentul nr. 359

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE COPIE
Direcția Justiției Militare

REFERAT
Nr. 761 din 28 Decemvrie 1942

SUMAR. Situația proceselor privind pe evreii comuniști și procese cu infracțiuni contra siguranței Statului.

În conformitate cu ordinul Domnului Mareşal I. Antonescu, Conducătorul Statului Român, comunicat cu adresa No. 11.563/1942[1] a Preşedinției Consiliului de Miniştri şi adresa No. 3924/1942[2] a Domnului Ministru al Afacerilor Interne[3], s'au efectuat cercetări de către Direcția Justiției Militare M.A.N. având ca obiect următoarele chestiuni:

a). Dacă achitările pronunțate de către instanțele militare în procesele evreilor comuniști, sunt justificate;

b). Cum se explică variațiunile de pedepse, sub raportul duratei lor, pronunțate contra evreilor condamnați pentru comunism;

c). Căror cauze se datoreşte temporizarea proceselor privitoare la infracțiuni contra siguranței Statului.

*
* *

Cercetările minuțioase întreprinse de această Direcție – la care au fost chemați a concura şi Preşedintele cu Consilierii dela Curtea Militară de Casare şi Justiție – asupra perioadei de timp dela 1 Ian. 1941-24 Oct. 1942, conduc la următorul rezultat:

+)a). Toate achitările pronunțate de către instanțele militare împotriva evreilor comuniști, sunt pe deplin justificate.

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Generalul Dumitru I. Popescu.

Examinându-se fiecare dosar în parte, s'a constatat că achitările se datoresc în genere lipsei totale de dovezi sau netemeiniciei denunțurilor isvorâte adesea din mobile subiective.

De altminteri numărul evreilor achitați este infim: 3 evrei achitați de Curtea Marțială C.M. Timişoara; 4 la C.M. Craiova; 3 la Constanța; 2 la Ploieşti; 5 la Iaşi, etc.

De reținut de asemeni, că numărul dosarelor privitoare la evrei comunişti, pendinte în fața Curților Marțiale în aceiaşi perioadă de timp, au variat între 2-5, afară de Curtea Marțială din Timişoara care a avut 10 dosare şi acea din Galați cu 12 dosare.

În fine, Curțile Marțiale din Sibiu şi Chişinău nu au avut nici un dosar de asemenea natură.

b). În ce priveşte variațiunile de pedepse, sub raportul duratei lor, sunt de asemeni justificate, ele datorându-se următorilor factori:

În primul rând varietatea faptelor, sub raportul materialității lor, săvârşite de evreii comunişti, au atras calificări diferite, susceptibile de sancțiuni osebite, după distincțiunile ce însăşi legea le crează.

În al doilea rând, pedepsele fiind în genere de mare amplitudine, a revenit în sarcina judecătorilor să le individualizeze, după circumstanțele speciale ale spețelor, dozând sancțiunea, după aprecierea lor, între minimum şi maximum legal.

Acest mod de determinare a sancțiunei, prin caracterul său aproximativ, produce inerente variațiuni de sancțiuni.

Nu s'au semnalat însă situațiuni identice în care atari variațiuni să apară disproporționate şi în disonanță cu ideia de justețe a pedepsei.

În concluzie, toate sancțiunile au fost bine dozate, în genere tinzând către maximum de pedeapsă.

c). Cât priveşte despre o temporizare a judecăților în materie de infracțiuni contra siguranței Statului, nici nu poate fi vorba.

Unele temporizări – de domeniul trecutului – au fost explicabile, prin afluirea subită de dosare datorită multiplelor cauze bine cunoscute: rebeliunea din Ianuarie 1941, desființări sau deplasări de curți marțiale, ordine ca militarii din zona operațiunilor să nu fie chemați şi alte cauze întreruptive sau temporizante, împotriva cărora s'au luat măsuri la timp şi s'a ajuns la situația normală de a nu avea dosare în restanță în atare materie.

CONCLUZIE: Achitările evreilor comunişti sunt pe deplin justificate, iar condamnările de asemeni bine aplicate.

Nu se semnalează temporizări în materie de procese contra siguranței Statului.

p. DIRECTORUL JUSTIȚIEI MILITARE
COLONEL MAGISTRAT, ss. D. Rudeanu[1]

1 Dumitru I. Rudeanu (1894-?), magistrat militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1913-1915) şi al Facultății de Drept din Iaşi. Doctor în Drept. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Şef serviciu avize în Direcția Contencios din cadrul Ministerului Apărării Naționale (28.04.1939-01.04.1941); magistrat militar în cadrul Direcției Justiției Militare (01.04.1941-09.05.1945); procuror general în cadrul Curții Militare de Casație şi Justiție (09.05.1945-10.03.1946); subdirector al Direcției Justiției Militare (10.03-28.06.1946); director al Direcției Contencios din Ministerul Apărării Naționale (28.06.1946-05.06.1947); trecut în cadrul

*) Adnotări:
„De acord. D-lui Mareşal General Magistrat ss. Stroia”;
+) „HOTĂRÂREA: da !! ss. Antonescu”;
„Conform cu originalul. General Magistrat ss. Aramă”.

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 7244 (Aramă Ioan), volumul I, f. 142+verso.

Documentul nr. 360

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A CĂILOR FERATE ROMÂNE
DIRECȚIUNEA ADMINISTRATIVĂ
Bucureşti I, Str. R. Poincaré 5, Et. 3 Telefon 4.78.10

MARELUI STAT MAJOR S. I-a
- LOCO -

113 conf. MONT. 1942 Buc. 31.12.1942[1]

Referindu-se la adresa Nr. 224.494 din 17.11.1942[2] a Comandamentului Cercului Teritorial Bucureşti pe lângă care ni s'au trimis în copie ordinele Dvs. Nr. 905.814[3] şi 916.864[4] privitoare la portul brasardelor de către evreii repartizați la munca obligatorie la CFR, cu onoare vă rugăm să binevoiți a dispune ca personalul evreu repartizat la CFR să fie scutit de a purta aceste brasarde pentru următorul motiv:

Inginerii şi conductorii technici evrei înlocuiesc la CFR pe inginerii de şantier, pe şefii de echipă şi supraveghetorii de lucrări şi nu avem alții în acest scop şi dacă ar purta brasardă specială ar pierde orice autoritate față de personalul de şantier, ceea ce este în detrimentul intereselor Administrației.

DIRECTOR GENERAL CFR
GENERAL T. C. OREZEANU
ss. Gl. T. C. Orezeanu

DIRECTOR ADMINISTRATIV,
C. Nanulescu[5]
ss. Nanulescu

disponibil la 05.06.1947 şi în rezervă la 18.08.1947. Locotenent-colonel magistrat (din 10.05.1934); colonel magistrat (din 08.06.1940); general de brigadă magistrat (din 14.06.1945).

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 938.413 din 08.01.1943.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Vezi documentul nr. 335.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
5 Nu a putut fi identificat.

*) Adnotări:
„8.I.43 Locotenent Colonel Dumitrescu Ilie rezolvare. Colonel ss. Borcescu”;
„Biroul 10. Comunicare. Colonel ss. Borcescu”;
„Portul brasardelor sunt de părere să fie lăsat în suspensie, până ce Preşedinţia va hotărâ în această privinţă; astfel după cum s’a stabilit în ultima şedinţă a Comisiei Interministeriale de pe lângă Ministerul Justiţiei. Locotenent Colonel ss. Ilie Dumitrescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2953, f. 82.

Documentul nr. 361

NOTĂ[1]
RAPORT
ÎN LEGĂTURĂ CU SITUAŢIA EVREILOR AFLAŢI ÎN GHETTOURILE DIN TRANSNISTRIA

1. Număr.

În toată Transnistria sunt internaţi circa 75.000 evrei (bărbai, femei şi copii).

Aceştia trăiesc în lagăre răspândite în toate judeţele Transnistriei. Cei mai numeroşi sunt în judeţul Moghilău, aproximativ 45.000. Numai în oraşul Moghilău trăiesc 11.000, aşezaţi în partea de Nord a oraşului şi locuiesc în casele părăsite de ucrainieni, restul trăiesc răspândiţi prin sate, fiind întrebuinţaţi de către organele administrative la munca câmpului şi de către autorităţile militare, pentru nevoile lor curente.

Al doilea mare ghetou se află la Berşad, unde sunt circa 8000 evrei. Urmează apoi oraşul Balta cu 2700, Jmerinka cu 2187, Râbniţa cu 1467, Wapniarka cu 1200, oraşul Tulcin cu 457, Pecioara şi Cariera de Piatră de la Ladigeni cu circa 5-800 de suflete.

2. Organizare.

Fiecare ghetou este condus de un comitet de 6 evrei, aleşi dintre intelectualii internaţi.

Aceştia au atribuţiunea să se îngrijească de procurarea alimentelor, repartizarea braţelor de muncă precum şi de distribuirea ajutoarelor primite de la comunitate. Comitetele depun o intensă activitate pentru a veni cât mai mult în ajutorul copiilor şi celor mai nevoiaşi.

3. Higienă.

Cea mai mare parte dintre evrei locuiesc în casele mici şi murdare ale ucrainienilor, aproximativ între 5-15 într’o cameră, complet neaerisită; „dorm pe scânduri, neavând paturi, saltele, cearşafuri şi aşternuturi şi se învelesc cu hainele de pe ei.

În majoritate ghetourile nu au closete şi la Moghilău fecalele sunt răspândite la fiecare pas; nu au băi şi nici spălătorii, cu excepţia câtorva. Pentru aceste locuinţe evreii plătesc chirii ucrainienilor în haine, bijuterii sau încălţăminte. Dacă locuiesc în casele aparţinând autorităţilor locale, plătesc de asemenea chirie.

1 Documentul nu este datat. Fila de însoţire a documentului menţionează doar „Dosar referitor la deportarea evreilor în Transnistria. Perioada 1942”, ceea ce ne îndreptăţeşte să credem că documentul a fost elaborat în anul 1942. AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 593.

Numai o mică parte dintre evrei au paturi şi saltele, bineînţeles că aceştia sunt cei mai bogaţi.

4. Sănătate.

Pe lângă fiecare ghetou comitetele de conducere au înfiinţat câte un dispensar unde sunt internaţi cei ce s'au îmbolnăvit de foame sau mizerie. Aceştia nu au medicamente, nu au aparate chirurgicale şi am aflat că rostul acestor dispensare este de a izola pe bolnavi de cei sănătoşi, spre a nu se produce epidemii.

În ultimul timp, comunitatea evreilor din Ţară le-a trimis medicamente, dar acestea sunt complet insuficiente, neajungând doar decât la câteva ghetouri.

În lagărul de la Moghilev sunt internaţi circa 3000 de copii. Vizitarea dispensarului unde sunt internaţi copiii bolnavi mi-a lăsat o impresie detestabilă. Pe scânduri, acoperiţi cu saltele, copiii, adevărate cadavre, îşi aşteaptă ceasul morţii din clipă în clipă. Este ceva groaznic de văzut.

În lagărul de la Wapniarka s'a produs o gravă intoxicaţie în urma hrănirei, aproximativ 6 luni, cu un soi de mazăre furageră care produce ologeală. Mai întâi apar pe degetele picioarelor nişte puncte negre-roşiatice, cu grave dureri muşchiulare şi urinare, în urmă picioarele se mumifică. Aceste simptome mi s'au comunicat de doctorul dispensarului că se găsesc la aproape jumătate din cei internaţi.

De asemenea, sunt frecvente cazuri de tuberculoză pectorală. Aceştia, cu toate că sunt separaţi, nu primesc nici o îngrijrie medicală, întrucât lipsesc cu desăvârşire medicamentele.

5. Îmbrăcăminte.

90% din cei internaţi sunt îmbrăcaţi în zdrenţe, producând o impresie oribilă. Hainele ce le-au avut le-au dat localnicilor, în schimbul alimentelor sau chiriei sau le-au vândut spre a-şi procura alimente.

De asemenea, n-au lingerie, toţi fiind îmbrăcaţi în zdrenţe, iar prin camere sunt agăţate spre uscare aceste zdrenţe, producând astfel o impresie cât se poate de urâtă.

Numai 10% dintre cei internaţi au îmbrăcăminte acceptabilă. Aceştia fiind şi cei mai bogaţi.

6. Hrana.

Aceasta este cu desăvârşire insuficientă şi de cea mai proastă calitate. Cu ajutoarele primite de la comunitate s'au înfiinţat bucătării comune unde sunt hrăniţi copiii orfani şi o parte din cei ce nu mai au ce vinde. Pentru restul, fiecare trebuie să-şi procure singur alimente de unde şi cum ştie. Vând zilnic lucruri pe nimic, pentru a-şi procura o bucată de pâine.

Am văzut pe străzile ghetoului din Moghilev femei şi copii leşinaţi de foame, întrucât alimentele de la bucătăria comună sunt cu totul insuficiente. Se dă un singur fel de mâncare. Autorităţile nu le vin cu nimic în ajutor, întrucât acestea trebuie să satisfacă mai întâi nevoile urgente ale armatei.

Preţul alimentelor în Transnistria a crescut extraordinar de mult.

Am fost informat că evreilor li se aduc, prin contrabandă, foarte multe mărci, producând o mare devalorizare a mărcii. Astfel, la Tiraspol marca se vinde între 9-14 lei la bursa neagră; la Odessa între14-16 lei; la Moghilău între 16-20 lei. În acelaşi timp, evreilor nu li se admite să primească alimente din Ţară, staţiile de C.F.R. refuzând primirea coletelor, cu excepţia staţiei Timişoara.

Din cauza subalimentației, cea mai mare parte dintre ei au murit şi de cei săraci, nimeni nu se îngrijeşte pentru alimentație, lăsându-i astfel să moară de foame.

Zilnic sute şi mii de bărbați, femei sau copii, mişună prin ghetoul din Moghilău cerşind.

7. Tratamentul autorităților.

În prezent am fost informat că se fac mari eforturi din partea autorităților să le vină în ajutor, căutând să impună la muncă, spre a-şi câştiga existența. Plata de multe ori este în natură. Autoritățile de asemenea fac eforturi să le înființeze ateliere de cismărie, croitorie, tinichigerie, etc., dar lipsesc uneltele şi maşinile necesare.

Lagărul care s'a bucurat cel mai mult de sprijinul autorităților, este cel de la Odessa, unde lucrează circa 60 de persoane pentru nevoile funcționarilor Guvernământului şi ale militarilor.

De fapt, acesta este singurul lagăr unde fiecare îşi câştigă existența pentru el şi familia lui.

Toți evreii sunt dornici să muncească, dar nu au unde, şi mă întreb de ce autoritățile nu-i întrebuințează la munca câmpului şi-i țin să vegeteze în ghetouri.

8. Ajutoare de la comunitate.

În ultimul timp comunitățile evreieşti din Țară le-au venit foarte mult în ajutor. Le-au trimis bani, îmbrăcăminte, medicamente, dar acestea nu pot satisface nici pe sfert necesitățile celor 75.000 evrei.

Îmbrăcămintea primită se repartizează mai mult copiilor şi celor mai săraci.

Banii primiți sunt întrebuințați pentru procurarea alimentelor necesare copiilor şi bolnavilor.

Medicamentele sunt cu totul inexistente în unele lagăre, iar la altele insuficiente. De exemplu la Wapniarka nu se găsesc medicamente pentru desintoxicație şi pentru tuberculoză. La fel şi la Moghilău şi în alte părți.

Comunitățile din Țară au dat dispozițiuni exprese să se acorde cea mai mare atenție copiilor.

9. Mijloace de existență.

La evacuare, evreii au luat cu ei bani, bijuterii şi îmbrăcăminte. O parte din acestea le-au pierdut pe drum, iar restul le-au dat în schimbul locuinței şi alimentelor, sau le-au vândut pe prețuri derizorii.

Am aflat că pentru a fi găzduiți o noapte de ucrainieni au dat în schimb o pereche de ghete sau îmbrăcăminte.

Numai o mică parte din ei găsesc de lucru şi pentru munca efectuată primesc de cele mai multe ori alimente. Restul circulă fără nici un rost în ghetouri. Cerşetoria este la ordinea zilei şi foarte puțini se ocupă cu comerțul ambulant de alimente.

La Moghilev autoritățile au luat măsuri să li se închidă prăvăliile şi să li se înființeze o cooperativă centrală de aprovizionare.

În general, în ultimul timp, autoritățile se străduiesc să le îmbunătățească situația. Aceasta se poate face foarte greu pentru faptul că alimentele sunt rare, mai întâi trebuind să fie satisfăcute nevoile armatei.

10. Concluziuni.

În ghetouri am găsit mari mutilați de război, invalizi, văduve şi orfani, fără nici un sprijin.

De asemenea, am constatat că la evacuare bărbații fiind la munca obligatorie, nu au fost ridicați decât femeile şi copiii, astăzi bărbații trăind liberi în Țară, neputându-le veni cu nimic în ajutor,

Le este cu desăvârşire interzisă corespondența.

Mi s'a comunicat că au primit dispoziții ca corespondența să se facă colectiv pe ghetou, dar n-au primit nici un răspuns.

De asemenea, o parte din familie se găseşte internată într'un lagăr iar tatăl şi un copil în alt lagăr.

Nu s'a făcut trierea la mulți dintre ei când a fost comisia la fața locului, aceştia fiind mutați de la un lagăr la altul.

Foarte mulți mi-au comunicat că au fost ridicați de autoritățile din Țară fără cercetări şi trimişi direct în lagăre, fără ca aceştia să fi avut vreo activitate subversivă.

Autoritățile administrative depun mari eforturi pentru a stârpi contrabanda. Jandarmeria îşi pierde în majoritate timpul cu supravegherea lor.

Mă întreb, cum se poate gândi cineva că aceşti oameni trebuie să se alimenteze singuri, când nu au unde munci ca să câştige, când nu pot primi nimic de la rude şi când ajutorul comunității este cu desăvârşire insuficient. În lagăre sunt o mulțime de copii orfani, ai căror părinți au murit de tifos exantematic în ghetou, şi circulă prin ghetouri cerşind.

Au nevoie urgentă de hrană, medicamente, îmbrăcăminte, lingerie, încălțăminte, paie, unelte, aşternuturi şi locuințe mai omeneşti.

ss. av. I. Stănculescu[1]

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 594-598.

Documentul nr. 362

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
- Subsecret. Stat Poliție -
Nr. 6538[2]
11 Ianuarie 1943

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinetul B.B.T. –

Am onoare a raporta următoarele:

Guvernământul Transnistriei prin Decizia Nr. 3269 din 31 Decembrie 1942[3], anexată în copie, stabileşte o serie de norme, referitor la utilizarea pe profesiuni a evreilor deținuți în Lagărul Wapniarka-Transnistria.

1 Ilie Stănculescu (1889-?), avocat român.
2 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 500.120 din 13.01.1943.
3 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 23, f. 838-840.

Prin această Decizie, se dispune scoaterea din lagăr şi întrebuinţarea la munci în diferite instituţii a unui mare număr de evrei, iar pentru alţii instalarea în ghettouri, aceştia urmând să trăiască prin propriile lor mijloace şi posibilităţile de ajutorare din partea centralei evreilor.

La această dispoziţiune ordonată de Guvernământul Transnistriei, Ministerul Afacerilor Interne, supune Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, următoarea întâmpinare:

În luna Septembrie 1942, s'au evacuat din teritoriul naţional în Transnistria, un total de 1487 evrei, care după motivele care au determinat deportarea lor, se clasează astfel:

1). – Evrei suspectaţi pentru acţiune comunistă, care la data evacuării se găseau liberi pe teritoriul ţării, în total 996.

2). – Evrei comunişti condamnaţi aflaţi în penitenciare, în curs de executarea pedepselor, în total 85.

3). – Evrei comunişti deţinuţi în Lagărul Tg. Jiu, în total 406.

Toţi aceşti evrei, pe baza dispoziţiunilor ce s'au dat, au fost îndrumaţi spre Lagărul Wapniarka, unde au fost internaţi.

Prin Deciziunea Nr. 3269/942 a Guvernământului Transnistriei, situaţia evreilor aflaţi în acest lagăr se schimbă cu totul în favoarea lor, deoarece:

- Pe motiv că exercită o profesiune sau meşteşug, sunt scoşi din lagăr şi puşi în libertate, fără nici o excepţie, toţi evreii, ceiace echivalează cu o suspendare a pedepselor sau osândelor judiciare, la care unii fuseseră condamnaţi şi care în lagărele sau închisorile din teritoriul naţional, erau deţinuţi pentru executarea pedepselor potrivit legilor în vigoare.

În afară de aceasta, scoaterea din lagăr chiar a evreilor făcând parte din categoria foşti internaţi în Lagărul Tg. Jiu, constitue un pericol, deoarece între aceştia se găsesc indivizi foarte periculoşi.

Faţă de cele de mai sus, pentru a se păstra ordinea juridică în sensul că o condamnaţiune definitivă nu poate fi prejudiciată în executarea ei printr-o dispoziţiune administrativă şi pentru a se asigura ordinea publică şi de Stat;

Cu onoare rugăm să binevoiţi a aprecia dacă nu este cazul a se da dispoziţiuni Guvernământului Transnistriei pentru modificarea Deciziunea Nr. 3269 din 31 Decembrie 1942, adaptând textul principiilor de drept şi necesităţilor de ordine şi siguranţă naţională.

Credem că Guvernământul Transnistriei ar putea să dispună folosirea la munci în afară de lagăr, numai a evreilor evacuaţi din ţară, pentru suspiciune comunistă şi care la data deportării se aflau liberi. Ceilalţi trebuie să rămână însă internaţi, unii găsindu-se în drept şi în fapt în curs de executarea osândelor judecătoreşti, iar alţii sub stare de internare pentru a împiedica activitatea lor subversivă.

Pentru aceştia Guvernământul Transnistriei ar urma să înfiinţeze în Lagărul Wapniarka, ateliere de muncă aşa cum s'a procedat la Tg. Jiu.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT,
General de Corp de Armată, ss. C. Z. Vasiliu

C.Z. Vasiliu

*) Adnotare:
„Biroul 1 Răspunsul ss. indescifrabil”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 23, f. 835-837.

Documentul nr. 363

ROMÂNIA
PREŞEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA

Bucureşti, 21 Ianuarie 1943
Nr. 6196/R.D.L./[1]

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a Biroul 10

Referindu-ne la adresa Dvs. +)Nr. 926.116 din 14.XII.1942[2], către Ministerul Justiției, Cabinet – avem onoare a comunica următoarele:

Comisiunea Interministerială în şedința din 5 Ianuarie 1943, luând în discuție situația expusă prin adresa mai sus menționată a hotărât ca evreii aflați în tabere de muncă în Basarabia pot să fie deportați în Transnistria însă numai în cazurile de culpă bine stabilite de organele militare potrivit ordinelor şi consemnelor date şi atunci numai cu aprobarea Comisiunei Interministeriale special instituită pentru darea directivelor de organizarea regimului evreesc în România.

În toate cazurile de mai sus urmează ca dosarele cu cercetările efectuate şi propunerile făcute să se înainteze Comisiunei Interministeriale prin Cabinetul nostru.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREILOR
DIN ROMÂNIA, ss. R. Lecca

Radu Lecca

*) Adnotări:
„26-I, Dosar ss. indescifrabil”;
„Dosar 1”;
+)„În mapa Comisiei de Colaborare”;
„1/v II 6”;
„23 IANUARIE 1943 25/1 Guvernământul Basarabiei ca şi a celorlalte provincii sunt autonome. Autonomia Basarabiei cât şi ordinul Domnului Mareşal, cred că nu pot fi contracarate de dispozițiunile Comisiei Interministeriale – valabile numai pentru restul

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 942.651 din 23.01.1943.
2 Vezi documentul nr. 355.

Țării. Rog a se vedea ordinul Preşedinției Consiliului de Miniştri Nr. 15.080[1] şi adresa Nr. 4994 din 19.XI. a Guvernământului Basarabiei[2]. Şeful Biroului 10 Căpitan ss. I. Apostolide”;
„Se va răspunde Comisiei Interministeriale. Adresa Ministerului Justiției. Locotenent Colonel ss. Ilie Dumitrescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 415.

Documentul nr. 364

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 938.797 din 29 Ian. 1943

– NOTĂ –

Potrivit D.L. referitor la plata taxelor militare datorate de evrei în schimbul serviciului militar[3], Cercurile Teritoriale sunt obligate la sfârşitul fiecărui an fiscal să trimită Administrațiilor Financiare tabele nominale de toți evreii debitori.

+)În tabele trebue să se arate timpul cât evreii au prestat munca obligatorie, urmând ca echivalentul cotelor să fie dedus din taxa datorată.

Cercul Teritorial Bucureşti raportează că pentru anul fiscal 1941/1942 nu s’au făcut aceste comunicări cari nu pot fi făcute nici în prezent întrucât unora dintre evrei li s’au eliberat adeverințe individuale, fapt care ar produce perturbări în calcule[4].

Pentru soluționarea acestei chestiuni, propunem:

- A se continua cu eliberarea dovezilor individuale de prestarea muncii pe anul 1941/1942 urmând ca evreii să se îngrijească fiecare de plata taxelor, prezentându-se în acest scop personal la administrațiile financiare.

Dat fiind situația de fapt, Biroul 10 menține propunerile Cercului Teritorial Bucureşti pentru anul fiscal 1941-1942, urmând ca pe anul 1942/1943, să se procedeze potrivit D.L. referitor la plata taxelor militare.

ŞEFUL BIROULUI 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. Apostolide

1 Vezi documentul nr. 346.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.
4 Vezi în acest sens nota Nr. 234.811 din 04.01.1943, adresată Marelui Stat Major, Secția I-a, de către Cercul de Recrutare Bucureşti. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 110+verso.

C/H
29/1-11,30

*) Adnotări:
+)„?";
„Să discutăm şi cu Biroul Legi. Colonel ss. Borcescu";
„4.II:1943 Biroul Studii Legi. De acord cu propunerea Biroului 10 cu adăugirea că cei care nu au mutația că au satisfăcut munca, parțial sau total, să fie dați în debit de Cercurile Teritoriale la organele fiscale. Locotenent Colonel ss. Ilie Dumitrescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 109.

Documentul nr. 365

ROMÂNIA
PREŞEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA

Bucureşti, 29 Ianuarie 1943
Nr. 6566/R.D.L./[1]

MARELUI STAT MAJOR
Secția I-a

Avem onoare a vă trimite alăturat cererea Centralei Evreilor din România Nr. 1488/1943, cu rugămintea să binevoiți a dispune.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREILOR
DIN ROMÂNIA, ss. R. Lecca
Radu Lecca

*) Adnotare:
„Taxe".

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA
Înființată prin Decretele-Legi No. 3415/941 şi No. 319/942[2]
Telefon 5.13.42 Str. Dr. Burghelea No. 3.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 945.363 din 31.01.1943.
2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 3415 din 16.12.1941 cu privire la disolvarea Federației Uniunilor de Comunități Evreieşti din Țară şi înființarea Centralei Evreilor din România; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 26 din 31.01.1942. Decretul-Lege Nr. 319 din 30.01.1942 referitor la Regulamentul Nr. 4 pentru organizarea şi funcționarea Centralei Evreilor din România.

No. 1488[1] Bucureşti, 23 IAN. 1943

DOMNULE GENERAL,

Întemeiaţi pe dispoziţiunile D.L. Nr. 3415, publ. în M.O. Nr. 299 din 17 Decembrie 1941 şi ale Regulamentului Nr. 4 pentru organizarea şi funcţionarea Centralei Evreilor din România, publ. în M.O. Nr. 26 din 31 Ianuarie 1942,

+)În conformitate cu art. 14 din Regulamentul Statutului Militar al Evreilor[2], aceştia sunt obligaţi a presta muncă şi a plăti taxe militare. Impunerea la plata taxelor militare se face de către organele Ministerului de Finanţe, după tabele nominale, întocmite de Cercurile Teritoriale respective şi după registre speciale de control.

Potrivit dispoziţiunilor art. 34 din acelaşi regulament, Cercurile Teritoriale sunt obligate a înainta tabele, cuprinzând mutaţiile evreilor, care au prestat muncă obligatorie, pentru a li se scade taxele militare corespunzătoare duratei muncii prestate în conformitate cu art. 3 din regulament.

+)În lipsa comunicărilor prevăzute de suscitatul regulament, organele Ministerului de Finanţe admiteau cererile de scădere însoţite de adeverinţe eliberate de Cercurile Teritoriale respective, cu privire la durata muncii prestate.

++)În ultimul timp, Cercurile Teritoriale din Bucureşti şi Brăila au refuzat eliberarea acestor adeverinţe. Din această pricină mulţi evrei, cari se găsesc şi în prezent la muncă, se văd urmăriţi pentru neplata taxelor militare, fără a putea prezenta dovada necesară scăderii dela plata acestor taxe.

Deoarece în cursul lunii Februarie urmează să se facă viza anuală pe livrete, care conform art. 36 din Regulamentul Statutului Militar al Evreilor, nu se acordă decât celor în curent cu plata taxelor militare, vă rugăm respectuos să binevoiţi a încuviinţa şi dispune ca:

+++)1) Toate Cercurile Teritoriale să continue a elibera până la 1 Aprilie 1943 dovezi constatatoare a duratei muncii prestate (între 1 Aprilie 1941 şi 1 Martie 1942).

+++)2) Persoanele cari se găsesc şi actualmente la muncă să fie scutite de prezentarea dovezii referitoare la plata taxelor militare, cu prilejul vizei livretului militar.

Primiţi, vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

PREŞEDINTE,
ss. N. Gingold
Dr. N. Gingold

DOMNIEI-SALE
DOMNULUI GENERAL ŞEF AL MARELUI STAT MAJOR AL ARMATEI[3]

1 Documentul a fost înregistrat de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România cu Nr. 6566 din 23.01.1943.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

3 Generalul Ilie Şteflea.

Dr. R/st.

*) Adnotări:
+)„Da”;
++)„Din ordinul Marelui Stat Major”;
+++)„Nu se poate”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a. Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 111-112.

Documentul nr. 366

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10 Nr. 945.972 din 7 Februarie 1943

– NOTĂ –

Corpul 5 Teritorial raportează[1] că evreii veniţi în concedii din detaşamente exterioare caută pe orice cale a nu se mai înapoia la unităţi, folosind cele mai ingenioase sisteme în acest scop.

Astfel, parte din evreii dela Cercul Teritorial Putna, cu câteva zile înainte de expirarea concediului, au prezentat dovezi legale dela Institutul Antirabic din Focşani, că au fost muşcaţi de câini turbaţi şi sunt în continuare de tratament. Prin acest fapt evreii nu pleacă la timp, prelungindu-şi automat concediul.

Un alt sistem întrebuinţat de evrei în acelaşi scop, este acela că înainte de expirarea concediului să simuleze anumite boli, a căror diagnosticuri necesită aparate speciale, fapt care face pe medic să-l ţină în observaţie, evreii atingându-şi astfel scopul de-a amâna prezentarea la detaşament.

Pentru curmarea acestor sisteme folosite de evrei în scopul de-a se sustrage dela muncă, Corpul 5 Teritorial propune:

1. Evreii care prezintă acte legale sau susţin că sunt muşcaţi de câini turbaţi, să fie trataţi la Institute Antirabice în alte localităţi decât acelea de domiciliu, împiedicându-i astfel să rămână acasă.

2. Acei care declară că sunt bolnavi, atât la venire cât şi la plecare, în sau din concediu, şi cari în urma vizitei medicale sunt găsiţi sănătoşi, să nu mai beneficieze de concediu în viitor.

3. Medicul evreu al detaşamentului, care prin diagnosticul său ar căuta să sustragă vreun evreu dela muncă, în cazul când la supravizita efectuată de medicii

1 Se referă la raportul Nr. 531.614 înaintat Marelui Stat Major, Secția I-a, la 29.01.1943 de Corpul 5 Teritorial. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2953, f. 232+verso.

militari s'ar constata contrariul, atât medicul evreu cât şi cel cari a simulat boala să fie internați în lagăr – dați în judecată.

- Secția I-a menține propunerile arătate de Corpul 5 Teritorial la punctul 1 şi 2 şi adaogă:

- Evreii cari vor întârzia la prezentarea din concediu fără a avea un motiv legal, precum şi acei cari vor fi dovediți că au simulat o boală în scopul de-a amâna prezentarea la detaşament, să fie dați dezertori de către detaşamente, şi trimişi în judecata Curților Marțiale pentru a fi sancționați potrivit Legii Nr. 59/1943[1].

- Medicii evrei cari vor înlesni prin diagnosticuri false, neprezentarea la timp a evreilor la muncă, să fie trimişi în judecată pentru „instigare la dezertare".

ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu

Şeful Biroului 10
Căpitan, ss. I. Apostolide
I. Apostolide.

C/H.

*) Adnotare:
„9 FEBRUARIE 1943. Se aprobă. General ss. Arhip".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2953, f. 231.

Documentul nr. 367

No. 946.660 din 8 FEB. 1943
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Împuternicitul Guvernului pentru problemele Evreieşti.

Potrivit Comunicatului Nr. 9 al Comisiunii Interministeriale[2] pentru organizarea regimului evreilor, am onoare a vă ruga să binevoiți a dispune ca tabelele cuprinzând evreii scutiți de muncă obligatorie pentru primul semestru al anului 1943, să fie întocmite pe județe (Cercuri teritoriale) şi să conțină următoarele rubrici:

- numele şi prenumele evreului scutit,
- data naşterii,
- domiciliul actual (oraşul, strada şi Nr.),
- profesiunea,
- numărul dovezii de scutire pe anul 1943,

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 28 din 03.02.1943. Decretul-Lege Nr. 261 din 02.02.1943, privitor la sancționarea evreilor nesupuşi la chemare sau dezertori de la munca obligatorie.

2 Vezi în acest sens „Lucrările comisiilor de revizuire a muncii obligatorii a evreilor". *Universul*, anul 60, nr. 23 din 25.01.1943, p. 5.

- firma (întreprinderea) pentru care a fost scutit.

Solicităm ca tabelele să cuprindă datele arătate mai sus, în scopul de-a putea identifica pe cei scutiți, întrucât foarte mulți evrei, având nume sinonime produc confuziuni, care dau naştere la mutații greşite şi situații neclare.

Totodată vă aducem la cunoştință că este necesar ca Marele Stat Major să cunoască cât mai curând disponibilul rămas în cadrul muncii obligatorii în urma deducerii celor scutiți de către dv., în vederea studiului întrebuințării detaşamentelor de evrei, în campania de lucru din primăvara 1943.

În acest scop, vă rugăm a dispune ca trimiterea tabelelor, hotărâtă între 1 şi 5 Martie 1943, să nu sufere nici o întârziere şi în acest sens, pentru ca simultan Corpurile şi Cercurile teritoriale să poată trece la întocmirea situațiilor, rugăm a da dispoziţiuni ca tabelele de cei scutiți să ne fie remise în trei exemplare, din care: unul să rămână la M.St. Major, iar câte un exemplar să fie trimis de către M.St. Major Corpurilor şi Cercurilor teritoriale respective.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
I. ARHIP

Şeful Secției I-a
Colonel,
E. Borcescu

*) Adnotări:
„Din Oficiu”;
„Aşteptare Dosar 1”;
„A No. 1 volumul 1”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 38.

Documentul nr. 368

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA V-a

Nr. 436.695 din 18 Feb. 1943[1]
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA V-a
către
M.St.M. SECȚIA 1-a

Am onoare a înainta anexat în copie Nota acestei Secții Nr. 436.695/1943 cu privire la mâna de lucru (evrei–prizonieri) necesară pentru lucrările de construirea şi reorganizarea poligoanelor de trageri.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 951.347 din 18.01.1943.

Vă rugăm să binevoiți a dispune să se comunice de urgență M.St.M. Secția 5-a următoarele:

1. Dacă în garnizoanele arătate în Notă se dispun de câte circa 800 de evrei pentru lucru sau câți anume.

2. Posibilitățile de încadrare cu ofițeri de rezervă şi subofițeri pentru fiecare din detaşamentele de lucru celor 15 garnizoane.

3. Lucrările de construcție şi reorganizarea poligoanelor urmează a se începe efectiv la teren pe data de 1.IV.a.c.

Chestiunea prezentând urgență rugăm a se comunica cât mai neîntârziat rezultatul.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI 5-a
Colonel, ss. P. Dumitru[1]
D. Petrescu

Şeful Biroului 4
Căpitan, ss. Secară G[2].
Gabriel Secară

MARELE STAT MAJOR
Secția 5-a

NOTA
Nr. 436.695 din 16 Feb. 1943

Pentru ca lucrările de terasament ale poligoanelor de tragere moderne să se poată termina în campania de lucru a anului 1943 şi costul lor să fie cât mai redus, este necesar a se pune la dispoziția Dir. Domeniilor Militare prin grija căreia se execută lucrările, mâna de lucru (evrei – prizonieri) şi uneltele arătate mai jos:

1 Dumitru Petrescu (1890-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1912-1914) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Ataşat militar la Washington (27.10.1938-15.09.1940); comandant al Regimentului 8 Artilerie Grea, respectiv al Artileriei Armatei a 4-a (01.11.1940-01.11.1941); comandant al Centrului de Instrucție al Artileriei (01.11.1941-15.03.1942); subşef şi ulterior şef al Secției a V-a Instrucție din Marele Stat Major (15.03.1942-20.03.1943); şef de Stat Major al Armatei a 3-a (20.03.1943-27.07.1944); comandant al Diviziei 4 Infanterie (08.09.1944-23.03.1945); trecut în rezervă la 23.03.1945. A părăsit țara clandestin în 1948, stabilindu-se în SUA. Locotenent-colonel (din 15.04.1933); colonel (din 24.01.1938); general de brigadă (din 20.03.1943).

2 Secară Gabriel (1903-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1924-1926). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1926). Şef al Biroului 3 Operații în cadrul Comandamentului Corpului 11 Armată (06.07-21.12.1941); şeful Biroului 4 din cadrul Secției a V-a Instrucție din Marele Stat Major (22.12.1941-05.05.1945); şef al Biroului 3 Operații din Comandamentul Corpului 2 Armată (05.05.1945-01.09.1946). A fost arestat şi anchetat de autoritățile comuniste în perioada aprilie-august 1947. Maior (din 06.09.1943); locotenent-colonel (din 21.02.1946); colonel (din 30.12.1948).

1. Mâna de lucru

- Pentru fiecare garnizoană în care se construieşte poligonul este necesar constituirea unui detaşament compus din 800 lucrători (evrei – prizonieri), massele de pământ ce urmează a se disloca fiind evaluate la circa 100.000 m.c.

- Pentru a avea un randament maxim şi pentru a menţine disciplina, detaşamentele urmează a fi încadrate cu ofiţeri şi subofiţeri de rezervă.

- Detaşamentele trebuiesc să fie gata constituite şi puse la dispoziţia garnizoanelor la data de 1.IV.a.c. când va începe lucrul pe teren.

- Garnizoanele în care urmează a se construi poligoanele şi pentru care urmează a se constitui detaşamentele sunt: Brăila, Constanţa, Tecuci, Bucureşti, Arad, Bacău, Ploieşti, Galaţi, Botoşani, Făgăraş, Piteşti, Târgovişte, Lugoj, C. Lung-Muscel, Focşani.

În total cca 12.000 lucrători pentru cca 40 zile.

2. Unelte

Lucrările de terasament pentru o garnizoană necesită următorul utilaj: 600 casmale, 200 târnăcoape şi 250 roabe sau 9000 casmale, 3000 târnăcoape şi 3750 roabe pentru cele 15 garnizoane.

Aceste unelte urmează a fi puse la dispoziţia Dir. Domenii Militare până la data de 1.IV.a.c. de către M.St.M. Secţia 4-a din uneltele de capturi sau din cele aflate în depozitele armatei.

*

Secţia 5-a roagă să binevoiţi a da aprobarea pentru mâna de lucru şi uneltele arătate mai sus, pentru ca lucrările să poată începe efectiv pe teren la 1.IV.a.c[1].

ŞEFUL SECŢIEI 5-a
Colonel (ss) D. Petrescu

Şeful Biroului 4
Căpitan, ss. Secară G.
Gabriel Secară

*) Adnotări:
„Secţia 1-a şi Prizonieri avizul. Colonel (ss.) Mardari”;
„Să se ia contactul cu Direcţia Domenii pentru materiale. Colonel (ss) Mardari”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 184-185.

1 În nota Nr. 951.347 din 22.02.1943, Marele Stat Major, Secţia I-a, afirma că „[…] nu are posibilitatea să satisfacă decât în mică măsură cererea Secţiei V-a […]” şi aprecia că „[…] dat fiind durata lucrărilor prevăzute pentru 40 zile şi faţă de efectivele reduse de care dispunem, propunem a se majora timpul de lucru atât cât va fi nevoe (5-6 luni) pentru ca totuşi aceste lucrări să se efectueze, deşi într’un timp mai îndelungat. […]”. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 182.

Documentul nr. 369

Ministerul Apărării Naționale
Dir. Justiției Militare

Instrucțiuni
Nr. 21.456 din 24 Februarie 1943
pentru aplicarea Legii Nr. 59 publicată în Monitorul Oficial Nr. 28 din 3.II.1943[1],
relativă la sancționarea evreilor nesupuşi la chemare sau dezertori
dela munca obligatorie

În Monitorul Oficial Nr. 28 din 3.II.1943 a apărut Legea Nr. 59 relativă la sancționarea evreilor nesupuşi şi dezertori dela munca obligatorie.

Pe baza faptului că munca obligatorie pentru evrei este datorată în schimbul serviciului militar, Legea Nr. 59 precizează infracțiunile de nesupunere şi dezertare dela această muncă, stabilind şi sancțiunile, care merg, în timp de război, până la pedeapsa capitală.

În scopul unei bune aplicări a acestei legi se dau instrucțiunile de mai jos:

1. – Instituțiunile militare sau civile, patronii, întreprinderile, precum şi comandanții detaşamentelor de evrei repartizați în cadrul muncii obligatorii, au îndatoririle următoare:

- Să întocmească şi să țină la curent **registre nominale** cu evidența la zi a prezenței evreilor, cu diferitele mutații, cât şi cu lucrul efectuat, având în acelaş timp obligațiunea de a înştiința Cercurile Teritoriale respective, despre orice lipsă nemotivată dela lucru;
- Să trimită de îndată, Cercului Teritorial respectiv pe evreii care au fost chemați, fie prin ordine individuale, fie prin orice alt mijloc, prevăzut la articolul 1 din Legea Nr. 59 din 3.II.1943.

Acei care nu vor înştiința Cercurile Teritoriale despre lipsa nemotivată dela lucru, cât şi acei care nu vor trimite Cercurilor Teritoriale pe evreii chemați, căutând a-i reține prin orice mijloc (intervenție scrisă sau verbală, reținerea ordinului de chemare individual, etc.), vor fi dați în judecata Curților Marțiale pentru „instigare la nesupunere sau dezertare”, după caz, conform art. 218 din Codul Penal.

2. – Cercurile Teritoriale vor fi sesizate asupra comiterii infracțiunii de nesupunere sau dezertare:

a) Din oficiu;

b) De Comandanții Militari, pentru evreii infractori, făcând parte din detaşamentele de muncă încadrate;

c) De orice organ militar de control.

În acest scop, înştiințările către Cercurile Teritoriale, se vor face prin adresă, însoțită de acte doveditoare: declarații, proces-verbal de constatarea neprezentării la chemare sau a dezertării, încadrată în limitele de timp prevăzute în Legea Nr. 59 din 3.II.1943, precum şi tabelele nominale cu toate datele necesare identificării (numele şi prenumele, prenumele părinților, Nr. matricol, contingentul, profesiunea sau meseria, domiciliul şi Cercul Teritorial căruia aparține).

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 28 din 03.02.1943. Decretul-Lege Nr. 261 din 02.02.1943, privitor la sancționarea evreilor nesupuşi la chemare sau dezertori de la munca obligatorie.

3. – Cercurile Teritoriale, care sunt organe de evidență, execuție şi control în ceea ce priveşte munca obligatorie a evreilor, datorată în schimbul serviciului militar, de unde aceştia au fost excluşi, au următoarele îndatoriri:

- Să dea ordin de zi de constatarea nesupunerii sau dezertării;
- Să întocmească plângerea de dare în judecată, anexând la ea piesele sprijinitoare;
- Să dispună urmărirea infractorilor prin organele militare şi polițieneşti.

4. – Evreii repartizați în cadrul muncii obligatorii la diferite instituții, firme sau întreprinderi, sunt considerați ca elemente auxiliare şi temporare şi nici de cum ca elemente principale şi permanente de conducere, gestiune sau control.

Ca urmare, **ei pot fi ridicați** dela orice instituție, firmă sau întreprindere din ordinul Marelui Stat Major, sau al Corpurilor Teritoriale, prin Cercurile Teritoriale, ori de câte ori nevoi importante şi urgente de muncă, impun o altă repartiție.

5. – Toți evreii din cadrul muncii obligatorii, au următoarele îndatoriri:

a) Să se supună dispozițiunilor prevăzute în Statutul Militar al evreilor, Instrucțiunile date M.St. Major şi Legea Nr. 59 din 3.II.1943, să presteze munca cu toată conştiinciozitatea, să-şi procure îmbrăcămintea şi uneltele necesare de lucru, să se îngrijească de ținerea la curent a mutațiilor din livretul personal şi să poarte în permanență asupra lor livretul, buletinul de populație şi orice alt act de identitate;

b) Să anunțe schimbarea domiciliului, în scris, atât cercurilor teritoriale cât şi organelor polițieneşti, prin fişele speciale;

c) În caz de boală care nu îngăduie deplasarea, vor înştiința în scris atât instituția, detaşamentul sau firma unde este repartizat, cât şi cercul teritorial respectiv.

Vizita la domiciliu sau în cantonament se va efectua de către medicul oficial al instituției civile sau militare, al Detaşamentului de lucru, sau Cercului Teritorial, ori care dintre aceşti medici fiind obligat să viziteze, să întocmească un referat şi să-l trimită Cercului Teritorial, chiar în prima zi a lipsei dela lucru.

Cazurile de scutire mai mari de trei zile, sau internarea în spitale, trebuesc verificate de medicul Cercului Teritorial pe raza unde se află evreul repartizat, sau în lipsă, de medicul oricărei unități militare din apropiere;

d) Să anunțe prin orice mijloc şi în special prin scris Cercul Teritorial, detaşamentul, instituția, firma sau întreprinderea respectivă, în cazul când este împiedicat să se prezinte la serviciu din motive independente de voința sa: prins de razii, accidentat, arestat de organele polițieneşti sau militare, etc.

Această obligațiune incumbă şi tuturor organelor care sunt nevoite să rețină pe evrei, pentru motivele arătate în aliniatul precedent.

MINISTRUL APĂRĂRII NAȚIONALE
General de Divizie (ss) **C. PANTAZI**

Directorul Justiției Militare,
General Magistrat, ss. Stroia
Ştefan Stroia

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3005, f. 327+verso; AMAE, fond Problema 33, volumul 24, f. 524-525

Documentul nr. 370

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Bir. 10

Nr.... din ...[1]
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
Direcția Justiției Militare

La Nr. 368/942[2]

Am onoare a face cunoscut următoarele:

I. Potrivit ordinului Domnului Ministru al Apărării Naționale[3], Marele Stat Major a ordonat corpurilor teritoriale să verifice actele militare ale evreilor care au obținut, în baza lor, dela Curțile Administrative hotărâri de încadrare în categoria 2-a, prevăzute de D.L. Nr. 2650/1940[4].

În acest scop, corpurile teritoriale au adus la cunoștința celor interesați, prin comunicate speciale date prin poștă, că toți evreii cari au dobândit dela Curțile Administrative „Deciziuni” de încadrare în categoria 2-a pe bază de acte militare, să prezinte, în termen, copii de pe deciziuni, însoțite de actele de care s’au servit la introducerea acțiunei provocatorii, pentru verificare.

La centralizarea rezultatelor acestor verificări[5], s’au constatat următoarele:

1. Un număr de 31 evrei s’au servit la Curțile Ad-tive de acte false, ca:

- Certificate eliberate de unele cercuri teritoriale în cari s’au constatat nepotriviri față de registrul matricol.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 954.899 din 28.02.1943.

2 Prin nota Nr. 368 din 25.07.1942 Direcția Justiției Militare înainta Secției I Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major raportul Nr. 200.411/942 al Corpului 5 Armată şi solicita Secției I să dispună ca „[...] în conformitate cu ordinul D-lui Ministru al Apărării Naționale să se dea ordin tuturor Comandamentelor Teritoriale să treacă la verificarea situațiunilor militare ale evreilor, căci falşurile de cari se face mențiune în raport, sunt probabil generale şi în caz afirmativ să se sesizeze Ministerul de Justiție, în sensul de a opri judecarea de către Curțile Administrative din țară a acțiunilor provocatorii introduse de evrei şi a nu mai elibera acestora de către Curțile Administrative respective certificatele originale depuse, referitoare la situația lor militară; aceste certificate urmând a fi trimise Comandamentelor Teritoriale, pentru verificare. [...]”.AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3015, f. 1.

3 Generalul Constantin Pantazi.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

5 Vezi în acest sens „Situația numerică a verificării militare ale evreilor categ.. 2-a, de care s’au servit aceştia la Curțile Ad-tive, pentru introducerea acțiunilor provocatorii”. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3015, f. 140.

- Certificate în cari s'au adăogit şi s'au omis unele date, în sprijinul solicitantului.

2. Un număr de 109 evrei au dobândit categoria 2-a pe bază de acte militare cari, după aprecierea corpurilor teritoriale, nu motivează acest drept, ca nefiind conforme cu art. 5 din D.L. Nr. 2650/940.

a/ Au dobândit categoria 2-a parte din evreii cari au fost mobilizați la ambulanțe, companii sanitare, chiar P.S. ale unităților plecate pe front, contrar alineatului d, art. 5, care prescrie: „cei ce au luptat în linia de foc", explicând această prescripțiune în expunerea de motive astfel: „făcând deci o distincțiune între cei ce au fost mobilizați fie la servicii, partea sedentară, sau zona de operații şi între cei cari au luat parte la lupte, înfruntând duşmanii țării, direct în linia de foc".

- Unii evrei au dobândit categoria 2-a numai prin faptul că au fost mobilizați la P.A.

- Alți evrei au obținut deciziunea la încadrare pe bază de martori, cari au declarat că cel în cauză a participat în linia de foc, deşi din acte nu reese acest lucru.

b/ Deasemeni au dobândit categoria 2-a unii evrei cari au fost nesupuşi, dezertori sau dispăruți – contrar prescripțiunilor alineatului d art. 5.

O parte din aceştia s'au folosit de brevete de decorații dobândite în prima parte a campaniei, fiind ulterior în (1917, 18, 19) dați dezertori sau dispăruți. La Curtea Administrativă nu au prezentat decât brevetul de decorație, fără alte acte cari să documenteze Curtea Ad-tivă asupra situației militare acelui în cauză.

c/ Unii evrei au obținut încadrarea, în baza brevetului crucea comemorativă a războiului național, cu sau fără barete, deşi această medalie a fost acordată tuturor mobilizaților, indiferent de unitatea sau formațiunea unde au fost mobilizați, şi deci nu constitue o decorație.

Asupra celor decorați, expunerea de motive la D.L. Nr. 2650/1940 specifică faptul care a determinat pe legiuitor să prevadă pe aceşti decorați: „cei câțiva cercetaşi de război cari s'au distins".

Dealtfel sunt unii evrei cari deşi au fost mobilizați la P.S., au brevetul crucii comemorative cu diverse barete.

d/ Un evreu a dobândit categ. 2-a prin faptul că tatăl său a fost omorât în Capitală în timpul războiului trecut, în timpul unui atac aerian.

e/ Evrei, ai căror părinți nu au făcut campania (fiind nesupuşi sau reformați) şi cari au calitate de urmaşi, au dobândit categoria 2-a.

3. Un număr de 61 evrei nu au depus actele complete şi deci nu au putut fi soluționate.

4. Unui număr de 222 evrei nu li s'a putut verifica situația, fie că nu au prezentat actele în termenul fixat (55 cazuri), fie din alte motive de forță majoră (lipsă foile matricole, nu s'au găsit arhivele), 167 cazuri.

5. Situația numerică cu rezultatul verificării pe Corpuri Teritoriale, împreună cu tabelele nominale ale cazurilor semnalate, se anexează – grupate[1] – astfel:

- Tabelul Nr. 1 al Corpurilor 1, 3, 4, 5 Teritorial, cuprinzând un număr de 31 evrei cari au dobândit categ. 2-a dela Curțile Ad-tive, servindu-se de acte militare false.

1 Nu se publică. Vezi în acest sens AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3015, f. 141-160.

- Tabelul Nr. 2 al Corpurilor 2, 4, 5, 7 Teritorial, cuprinzând 108 evrei cari au dobândit categoria pe bază de acte militare, asupra cărora se apreciază că nu motivează acest drept, nefiind conforme cu art. 5 din D.L. Nr. 2650/940.

- Tabelul Nr. 3 al Corpurilor 2, 3, 4, 5 Teritoriale, cuprinzând 61 evrei cari au dobândit categoria 2-a pe baze de acte militare, dar care nu le-au prezentat complete la verificare.

- Tabelul Nr. 4 cuprinzând evreii ale căror acte au fost prezentate la verificare în afara termenului fixat.

- Actele celor găsiți în neregulă sunt îndosariate pe cele 4 categorii, la Corpurile Teritoriale şi pot fi puse la cerere la dispoziția Dvs.

II. Față de cele constatate, în scopul ca la dobândirea deciziunilor Curților Ad-tive evreii să nu mai poată prezenta acte militare false sau cari nu le-ar îndreptăți cererea, Marele Stat Major a solicitat Ministerului Af. Interne să dispună ca actele militare ale evreilor cari introduc acțiuni provocatorii la instanțele de mai sus, să fie trimise în prealabil la Corpurile Teritoriale respective, după care vor fi remise Curților cu mențiunile necesare.

Direcția Ad-ției de Stat din Ministerul de Interne a făcut cunoscut M.St.M. că a dat dispoziţiuni în acest sens.

În legătură cu această chestiune, unele corpuri teritoriale au raportat că au primit dela Curțile Ad-tive foarte multe acte militare pentru verificare, arătând totodată că nu au posibilitatea să efectueze această operațiune în timp, deoarece Curțile au fixat în prealabil termene de judecată apropiate.

Pentru a se evita aceste situații, s'a intervenit pe lângă Ministerul Af. Interne, rugând a da dispoziţiuni Curților Ad-tive să acorde Corpurilor Teritoriale timpul necesar verificării actelor, minimum 60 zile – aceasta întrucât operațiunea comportă cercetări în controale, arhive, etc.

III. Propuneri.

1. Dat fiind modul cum au dobândit până în prezent unii evrei încadrarea în categoria 2-a, servindu-se de acte false şi netemeinice sau având o situație militară care nu-i îndreptățeşte să se bucure de avantajele acordate acestei categorii, propunem a se întocmi un proect de D.L., prin care să se revizuiască în întregime aceste deciziuni, urmând:

- Ca deciziunile găsite în neregulă sau netemeinice să fie anulate.

- A se lua măsurile legale contra celor cari se vor fi dovedit că s'au folosit de acte false, precum şi contra acelora care au înlesnit aceasta.

2. Pentru ca la această revizuire Curțile Ad-tive să poată fi bine documentate, întrucât art. 5 din D.L. privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România este foarte succint, apreciem că este normal a se întocmi un regulament al acestei legi, prin care, printre alte chestiuni să se desvolte art. 5, precizându-se cum trebuesc interpretate şi aplicate alineatele d, e, f.

Rugăm să binevoiți a dispune, comunicându-ne rezultatul.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
I. ARBORE.

ŞEFUL SECȚIEI I-A
COLONEL,
E. BORCESCU

*) Adnotare:
„Raport la Ministerul Apărării Naționale a rezultatului. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3015, f. 137-139.

Documentul nr. 371

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 955.000 din 28 Februarie 1943
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
către

Am onoare a face cunoscut că pentru ținerea la drepturi a evreilor repartizați în cadrul muncii obligatorii la unitățile şi formațiunile militare, se vor respecta următoarele norme:

1. – Părțile sedentare, şcolile, serviciile şi stabilimentele vor putea ține la drepturi în plus peste efectivele fixate, un număr de *maximum 10 evrei meseriaşi*, repartizați cu aprobarea Corpurilor teritoriale.

Pentru ținerea la drepturi a unui număr mai mare de evrei meseriaşi sau specialişti tehnici, se va cere aprobarea prealabilă a Marelui Stat Major.

2. – Unitățile care au efective de pace şi centrele de instrucție, vor putea primi evrei meseriaşi pentru lucru, urmând ca aceştia să fie ținuți la drepturi numai în cadrul efectivelor fixate.

3. – În cazul când, atât unitățile şi formațiunile prevăzute la punctul 1, cât şi cele de la punctul 2, au de executat lucrări mari (confecțiuni diverse, sau reparațiuni radicale la imobile) pentru care s’au alocat fonduri speciale vor putea folosi un număr mai mare de evrei meseriaşi, specialişti tehnici sau salahori strict necesari, cu aprobarea Marelui Stat Major urmând ca drepturile cuvenite acestora, să fie achitate din aceste fonduri, capitolul „mâna de lucru”.

4. – Se interzice repartizarea şi utilizarea evreilor peste limitele prevăzute în acest ordin, chiar când aceştia ar renunța la drepturile lor de salarizare, întrucât prin acest sistem rămân prea mulți evrei în localitățile lor de domiciliu, reuşind astfel să se sustragă de la munca ce trebuie s-o presteze în detaşamentele exterioare.

5. – Cercurile teritoriale vor ține seamă ca repartizarea evreilor meseriaşi şi specialişti titrați şi netitrați pentru nevoile locale (în oraşele de domiciliu ale evreilor) să se

facă – pe cât posibil – în condițiunile de vârstă ale muncitorilor evrei necalificați, prevăzute de Instrucțiunile Generale Nr. 55.500/1942[1] adică în primul rând se vor repartiza acei de 18-19 ani şi de la 41-50 ani şi în al doilea rând pe acei între 30-40 de ani, întrucât este necesar să se păstreze o rezervă de elemente tinere pentru nevoile detaşamentelor exterioare, interesând îndeosebi:

- dintre specialiştii titrați şi netitrați: medicii, dentiştii, arhitecții, inginerii constructori, conductorii de lucrări şi
- dintre meseriaşi: croitorii, cismarii, lemnarii (tâmplarii, dulgherii) fierarii, potcovarii şi frizerii.

6. – Comandamentele, Direcțiile de arme şi Cercurile teritoriale vor controla şi urmări ca evreilor ce au fost repartizați pentru lucrări, să nu li se dea altă întrebuințare decât aceea pentru care au fost destinați.

Este *strict oprită* utilizarea evreilor la lucrări de birou în Comandamentele, unitățile sau formațiunile militare. Chiar acolo unde va fi nevoie de evrei specialişti tehnici (ingineri, arhitecți, conductori de lucrări etc.) aceştia vor fi folosiți cât mai mult pe şantier, rămânând în birou numai timpul strict necesar.

7. – Toți evreii care sunt în plus față de prevederile acestui ordin, vor fi predați Cercurilor teritoriale cel mai târziu până la data de 15 Martie 1943.

Rugăm dispuneți de urmare.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, (ss) I. Arbore

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,
E. BORCESCU

COMUNICAT:
- Preş. Consil. Miniştri-Cab.. Militar
- M.A.N. (Cabinete şi Direcții)
- Comandamente M. U. şi Permanențe
- Corpuri şi Cerc. Teritoriale
- Şcoli, Servicii şi Stabilimente
- Unități până la Batalion Corp aparte.

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 183, f. 187; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 60.

1 Vezi documentul nr. 277.

Documentul nr. 372

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-A
Biroul 10
Foarte Urgent
Prin Curier

Nr. ... din 1 MART. 1943[1]
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-A
către
Domnul RADU LECCA
Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea
regimului evreesc din România

Am onoare a face cunoscut următoarele:

Pe baza comunicatului Nr. 6 al Comisiei Interministeriale[2], numeroase întreprinderi comerciale şi industriale adresează Marelui Stat Major cereri pentru repartizări de evrei specialişti.

Marele Stat Major nu a dat curs acestor cereri întrucât nu se terminaseră lucrările comisiunilor locale de revizuire, care au acordat scutiri de muncă evreilor necesari continuității vieții economice.

Urmând ca această operațiune să se încheie în curând, vă rugăm să binevoiți a ne comunica, pe temeiul hotărârii Comisiunii Interministeriale, data la care Marele Stat Major trebuie să înceapă noile lucrări de repartiție.

Întrucât comunicatul Nr. 6, prevede la ultimul aliniat că repartizările de evrei în detaşamente de muncă obligatorie la întreprinderile particulare se fac de Marele Stat Major, cu aprobarea Comisiunii Interministeriale, vă rugăm să binevoiți a ne comunica modalitățile de colaborare.

Ținem să precizăm că asemenea repartizări în detaşamente nu se vor putea face decât în mod excepțional, la marile întreprinderi care lucrează pentru industria de război, întrucât pe de o parte, nu avem evrei disponibili pentru formarea de detaşamente numeroase, iar, pe de altă parte, încadrarea militară corespunzătoare acestor detaşamente este foarte anevoioasă.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
I. ARBORE

ŞEFUL SECȚIEI I-A
COLONEL,
E. BORCESCU

A/Z

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 955.182 din 01.03.1943.
2 Vezi în acest sens „Măsuri cu privire la organizarea regimului evreilor”. *Universul*, anul 60, nr. 5 din 07.01.1943, p. 2.

*) Adnotare:
„A 1”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3009, f. 39.

Documentul nr. 373

ROMÂNIA
PREŞEDINȚIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI
PENTRU REGLEMENTAREA REGIMULUI
EVREESC DIN ROMÂNIA

Bucureşti, 9 Martie 1943
Nr. 7646/R.D.L./[1]

DOMNULE GENERAL,

Am onoare a vă aduce la cunoştință că următor celor hotărâte de către Comisiunea Interministeriala, Domnul Ministru al Justiției[2] a dispus instituirea a trei Comisiuni Centrale de suprarevizuire a evreilor respinşi de instanțele de revizuire cât şi pentru cercetarea tuturor cazurilor a căror dosare au fost restituite. În compunerea celor 3 Comisiuni urmează să facă parte şi câte un delegat al Marelui Stat Major.

În consecință, am onoare a vă ruga să binevoiți a desemna pe cei trei delegați care să reprezinte punctul de vedere al Marelui Stat Major.

ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI PENTRU
REGLEMENTAREA REGIMULUI EVREILOR
DIN ROMÂNIA ss. R. D. Lecca
Radu D. Lecca

DOMNIEI SALE,
DOMNULUI GENERAL ŞEF AL MARELUI STAT MAJOR[3]

*) Adnotări:
„Biroul 10. Foarte urgent”;
„10.III.1943. Pentru Domnul General Subşef”;
„Se va face o adresă către Comisia Interministerială, căci a rămas hotărât că delegați ai Marelui Stat Major nu au ce căuta. General ss. Arbore”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 232.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 958.476 din 10.03.1943.
2 Ion C. Marinescu.
3 Generalul Ilie Şteflea.

Documentul nr. 374

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

CONFERINȚA
ORDONATĂ de DOMNUL MAREŞAL ION ANTONESCU
în
CONSILIUL de COLABORARE
din 11 Martie 1943.

A.– SCOP: Examinarea în ansamblu a întregei probleme evreieşti.

B.– VOR LUA PARTE DOMNII: General Pantazi, General Dobre, General Şteflea şi Domnul Ministru al Justiției[1].

C.– DATA CONFERINȚEI:

D.– ORDINEA DE ZI:

I. Scurt istoric.

Organizarea muncii evreilor şi întrebuințarea acestora n-a avut stabilitate, ci a fost dată în sarcina când a unui departament când a altuia, astfel:

1. La Ministerul Afacerilor Interne, în perioada Ianuarie-August 1940.

2. La Marele Stat Major, dela 6 August 1941 la 15 Noemvrie 1941.

3. La Ministerul Muncii (Inspectoratul General al Taberelor şi coloanelor de muncă), dela 15 Noemvrie 1941–21 Aprilie 1942.

4. La Marele Stat Major, dela 21 Aprilie 1942 până la 24 Noemvrie 1942.

5. La 24 Noemvrie 1942 s'a creat un organ special, COMISIA INTERMINISTERIALĂ, sub preşedinția Domnului Ministru al Justiției, care a avut drept efect dispersarea soluționării problemei evreeşti sub raportul muncii obligatorii la trei organe:

- Comisia Interministerială, care studiază şi hotărăşte asupra chestiunilor de principiu;

- Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc din România, care se ocupă cu acordarea carnetelor de scutire de muncă obligatorie, pentru evreii necesari continuității vieței economice cât şi cu urmărirea încasării sumelor datorate de evreii scutiți;

- Marele Stat Major, cu organizarea şi repartizarea evreilor disponibili şi apți pentru munca obligatorie.

În afară de aceste organe, sunt încă două departamente care se ocupă cu alte aspecte din ansamblul problemei evreeşti: Subsecretariatul de Stat al Muncii (Oficiul Central de Românizare) care urmăreşte românizarea personalului aflat în întreprinderi prin îndepărtarea treptată a elementelor evreeşti şi Subsecretariatul de Stat al Românizării, Colonizării şi Inventarului (Centrul Național de Românizare), care este însărcinat cu chestiunea bunurilor mobile şi imobile evreieşti.

1 Ion C. Marinescu.

II. Baza juridică.

1. Decretul Lege Nr. 3984 asupra Statutului Militar al Evreilor din 5 Decemvrie 1940[1], stabileşte:

- Excluderea tuturor evreilor dela serviciul militar;
- Obligativitatea prestării muncii de interes obştesc (actualmente denumită muncă obligatorie) şi a plăţii taxelor militare, pentru toţi evreii, indiferent de categoria din care fac parte, pe tot timpul cât ceilalţi cetăţeni români fac parte din elementele armatei.
- Această muncă se execută în profitul Ministerului Apărării Naţionale sau a instituţiilor de Stat.
- Pe timpul executării muncii, evreii sunt supuşi regimului şi jurisdicţiunei militare.
- Scutirea de muncă şi de plata taxelor militare a foştilor ofiţeri, subofiţeri, maiştri şi gagişti, proveniţi din activitate. Aceştia pot fi folosiţi potrivit specialităţii şi gradului avut, pentru lucrări în folosul armatei.

2. Decretul Lege Nr. 2030/1941 (Regulamentul Statutului Militar al evreilor[2]), face următoarele completări:

- Munca obligatorie se execută de către evreii între 18-50 ani, care pot fi întrebuinţaţi atât individual, cât şi în grup sau detaşamente, fie pentru nevoile armatei, fie ale altor instituţiuni publice de Stat, judeţ sau comună.
- Marele Stat Major este însărcinat cu organizarea şi satisfacerea cererilor în măsura posibilităţilor.
- Durata muncii, în timp de pace variază după vârstă; în timp de răsboi este nelimitată.
- Pe timpul duratei muncii, evreii au drepturile de hrană, întreţinere şi soldă pe care le are trupa.
- Evidenţa nominală a evreilor cade în sarcina Cercurilor Teritoriale respective.

3. Decretul Lege Nr. 132 din 20 Ianuarie 1941[3], stabileşte taxele militare datorate de evrei în locul serviciului militar.

Sunt scutiţi de aceste taxe următoarele categorii de evrei:

- Foştii ofiţeri, subofiţeri, maiştri şi gagişti proveniţi din activitate.
- Evreii întrebuinţaţi la munca obligatorie pe timpul concentrărilor prelungite, mobilizării sau răsboiului şi numai pentru timpul cât vor fi folosiţi în acest scop.

III. Organizarea muncii obligatorii de către Marele Stat Major, începând dela 21 Aprilie 1942

1. În baza directivelor Domnului MAREŞAL ION ANTONESCU trimise cu Nr. 5295-M din 21 Aprilie 1942[4], Marele Stat Major a întocmit şi distribuit Instrucţiu-

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

4 Vezi documentul nr. 238.

nile Generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942[1], privitoare la munca obligatorie a evreilor. Cuprinzând în esenţă următoarele norme:

a) – Munca obligatorie este prestată de evrei în locul serviciului militar.

b) – Obligativitatea muncii pentru bărbaţii între 18-50 ani (similar Legii Recrutării).

c) – Modul de utilizare:

- Titraţii sunt folosiţi la muncă intelectuală, potrivit specialităţii lor.
- Meseriaşii, potrivit meseriei lor, după nevoi.
- Muncitorii necalificaţi sunt folosiţi pe vârste: cei de 18-19 ani şi 41-50 ani, în principiu, în localităţile lor de domiciliu iar cei dela 20-40 ani în detaşamente exterioare de muncă pentru lucrări de drumuri, căi ferate sau orice lucrări de interes militar sau naţional.

d) – Orariul de muncă: 9 ore pe zi.

e) – Ordinea de preferinţă a repartizărilor:

- pentru nevoile Armatei.
- pentru lucrări importante de interes naţional.
- pentru nevoile instituţiilor de Stat, judeţ sau comună.
- la întreprinderi care lucrează în folosul armatei sau al economiei naţionale.

f) – Sunt exceptaţi dela munca obligatorie:

- Evreii supuşi străini.
- Slujitorii cultului mozaic, indicaţi de către Ministerul Culturii Naţionale şi al Cultelor.
- Preşedinţii şi membrii Oficiilor Judeţene evreeşti.
- Inapţii stabiliţi de comisiile medicale.
- Invalizii din războaiele precedente ale României.
- Evreii scutiţi de Comisia Centrală de Revizuire, fiind consideraţi ca utili în întreprinderile comerciale şi industriale.

g) – Drepturi: hrana, solda şi întreţinerea similare soldaţilor.

h) – Sancţiuni:

- Pedeapsa corporală, după acelaşi ceremonial ca la trupă pentru abateri de mică importanţă (întârziere, delăsare, etc.).
- Trimitere în Transnistria pentru acei care se sustrag dela muncă prin orice mijloace.

Această măsură de ordin administrativ a fost suspendată prin hotărârea Consiliului de Miniştri din 13 Octomvrie 1942[2] şi în locul ei se aplică Legea Nr. 59 din 3 Februarie 1943[3], care sancţionează nesupunerea la muncă şi dezertarea evreilor, astfel:

- În timp de răsboi sau mobilizare, cu moartea şi confiscarea averii în beneficiul Statului.
- În timp de pace, nesupunerea, cu 2 luni la 1 an închisoare corecţională iar dezertarea cu 6 luni la 5 ani închisoare corecţională.

1 Vezi documentul nr. 277.

2 Vezi în acest sens *Stenogramele şedinţelor Consiliului de Miniştri, volumul VIII*, documentul nr. 10, pp. 379-387.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 28 din 03.02.1943. Decretul-Lege Nr. 261 din 02.02.1943, privitor la sancţionarea evreilor nesupuşi la chemare sau dezertori de la munca obligatorie.

Românii care înlesnesc sustragerile evreilor dela munca obligatorie sunt internați în lagăre.

IV. Realizările de ansamblu ale Marelui Stat Major dela 21 Aprilie 1942 până în prezent

1. S'a urmărit executarea întocmai a prescripțiunilor indicate în Instrucțiunile generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942, satisfăcându-se toate cererile în limita disponibilităților.

S'a insistat şi se insistă îndeosebi, pentru formarea cât mai multor detaşamente exterioare, singurele care dau un randament mulțumitor.

Situația generală a evreilor din cadrul muncii obligatorii, la data de 1 Aprilie, este cea arătată în graficul anexă Nr. 1[1].

2. S'a făcut revizuirea medicală a evreilor care fuseseră clasați ca reformați sau improprii pentru serviciu militar pe criterii speciale de apreciere corespunzătoare muncii.

Rezultatele au fost fructuoase, căci din totalul celor 7710 evrei revizuiți a fost redat muncii manuale un procent de 50%.

3. Ministerul Apărării Naționale fiind informat că unele Cercuri Teritoriale au dat acte false evreilor, s'a ordonat Corpurilor Teritoriale să verifice actele militare ale evreilor care au obținut în baza lor, dela Curțile Administrative, hotărâri de încadrarea în categoria 2-a, având astfel o situație privilegiată față de celelalte două categorii de evrei.

Din centralizarea rezultatelor acestor verificări s'a constatat:

a) – 31 evrei s'au servit de acte false la Curțile Administrative.

b) – 109 evrei au dobândit categoria 2-a pe bază de acte militare care – după aprecierea Corpurilor Teritoriale – nu activează acest drept, ca nefiind conforme cu art. 5 din Decretul Lege Nr. 2650/940[2].

Exemple:

- Evreii care au fost mobilizați la ambulanțe, companii sanitare, chiar la P.S., contrar aliniatului d, art. 5 care prescrie „acei ce au luptat în linia de foc”.
- Deciziuni de încadrare date pe bază de martori.
- Evrei care au fost nesupuşi, dezertori sau dispăruți, după ce au căpătat unele decorațiuni.
- Etc.

c) – 61 evrei nu au depus actele.

- 222 evrei nu li s'a putut verifica situația fie că n-au prezentat actele în termenul fixat, fie din alte motive de forță majoră (lipsă foile matricole, nu s'au găsit arhivele).

Întreaga situație a fost raportată Ministerului Apărării Naționale cu Nr. 954.899 din 28 Februarie 1943[3] cu propunerea de a se întocmi un proiect de Decret Lege pentru revizuirea în întregime a deciziunilor date de Curțile Administrative.

1 Nu a fost identificată printre deocumentele cercetate.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 183 din 09.08.1940. Decretul-Lege Nr. 2650 din 08.08.1940 privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România.

3 Vezi documentul nr. 370.

4. S'a întocmit şi publicat în Monitorul Oficial din 29 Iulie 1942 Decizia Ministerială Nr. 1305[1], referitoare la salarizarea evreilor titrați:

- Aceştia sunt obligați să presteze muncă obligatorie, în domeniul pregătirii lor 90 de zile pe an cu drepturile de hrană, soldă şi întreținere cuvenite trupei.

- Dacă, după prestarea acestei perioade, evreii titrați sunt reținuți sau chemați din nou pentru muncă, vor fi plătiți după tariful de rechiziții, pentru categoria respectivă.

În prezent această decizie este abrogată de Deciziunea Nr. 6 a Preşedinției Consiliului de Miniştri, publicată în Monitorul Oficial Nr. 63 din 16 Martie 1943[2], care prevede ca toți evreii repartizați şi utilizați în serviciile publice ale Statului, Județelor şi Comunelor să fie plătiți cu salariul celui mai mic grad al funcțiunii pe care o îndeplinesc, fără sporul de scumpete.

Acest drept de salarizare decurge numai după 3 luni de funcționare efectivă; pentru primele trei luni de funcționare neavând decât drepturile de soldă, hrană şi întreținere ale unui soldat.

Întrucât această deciziune are nevoie de mai multe completări se va face un regulament de aplicare de către Comisia Interministerială.

V. Constatări.

1. Munca obligatorie a evreilor din detaşamentele exterioare (lucrări de drumuri, canalizări, îndiguiri, etc.) a fost bine organizată în cursul anului 1942/1943, dând rezultate mulțumitoare şi chiar bune, după modul cum s'a manifestat vigilența şi conştiinciozitatea cadrelor.

2. În schimb, grupurile şi detaşamentele de evrei repartizate pentru nevoi locale (în oraşele de domiciliu al acestora), la diferite instituții, dau rezultate foarte slabe, deoarece:

- acestea sunt dispersate în grupe multe, răzlețe, neputând avea încadrare militară din lipsă de efective.

- sunt supravegheate de oameni cu situație inferioară, nepricepuți şi uşor coruptibili.

- evreii lucrează în derâdere, întrucât îşi dau seama că sub ochii cetățenilor nu pot fi apostrofați sau sancționați.

- organele de control ale autorităților civile în special, sunt foarte slabe şi tolerante, încât pot fi considerate ca inexistente.

- lipseşte un aparat de control militar, în special în marile centre aglomerate de evrei.

În această ordine de idei este cunoscut modul cum au muncit evreii la curățatul străzilor de zăpadă în Capitală, încât au scandalizat opinia publică şi au provocat articole de presă şi chiar comunicate amenințătoare din partea Domnului General Răşcanu[3], Primarul General al Capitalei.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 174 din 29.07.1942. Decizia Ministerială Nr. 1305 din 23.07.1942 a Ministerului Apărării Naționale cu privire la munca obligatorie pentru evreii titrați universitari.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 63 din 16.03.1943. Decizia Nr. 6 din 15.03.1943 a Preşedinției Consiliului de Miniştri privind normele referitoare la evreii utilizați în servicii.

3 Ioan Răşcanu (1874-1952), militar de carieră şi om politic român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie şi geniu (1891-1893) şi al Înaltei Şcoli de Război. Ataşat militar la Berlin

3. Numărul total al celor nesupuşi la muncă şi cu situaţia neclară (19.742) este foarte mare în proporţie cu numărul celor înscrişi (98.466). Se impun razii dese ale organelor militare în colaborare cu cele poliţieneşti.

4. Comisia Interministerială pentru organizarea regimului evreilor, a îngreuiat sistemul de lucru şi a lăsat încă unele chestiuni nesoluţionate:

a) – Utilizarea femeilor evreice.

b) – Salarizarea evreilor din întreprinderi.

Marele Stat Major a avut proiectul de Decret Lege gata din Iulie 1942, însă a fost ţinut în suspensie la Ministerul Apărării Naţionale până în Noemvrie 1942, când a luat fiinţă Comisia Interministerială.

c) – Punerea la dispoziţia Ministerului Apărării Naţionale a fondului cu care să se susţină cheltuielile şi drepturile ofiţerilor, subofiţerilor şi gradaţilor care încadrează detaşamentele de evrei cât şi pentru întrebuinţarea evreilor folosiţi în detaşamente.

5. O problemă foarte acută, care a rămas nerezolvată este aceea a supraaglomerării Capitalei cu evrei.

Ministerul Afacerilor Interne a hotărât să fie trimişi la urmă toţi străinii şi evreii stabiliţi clandestin în Capitală în intervalul dela 1 Septemvrie 1940, până la 11 August 1942. (Ordonanţa Nr. 352 din 11 August 1942, dată de Prefectura Poliţiei Capitalei)[1].

Marele Stat Major a raportat Domnului MAREŞAL următoarele cu Nr. 905.869 din 1 Octomvrie 1942[2]:

a) Dispoziţiunile Ministerului Afacerilor Interne se referă numai la evreii stabiliţi clandestin în Capitală.

b) Exodul majorităţii evreilor în Capitală s'a produs la 27 Iunie 1940, când s'au ocupat cele două provincii.

Dispoziţiunile date în primele zile după refugiu referitoare la autorizaţii de fixarea domiciliului, înscrieri în cartea de imobil, biroul populaţiei, etc., au privilegiat atât pe români cât şi pe străini.

c) Numărul enorm de mare al evreilor stabiliţi în Bucureşti în ultimii doi ani (într'un interval de 9 luni Cercul Teritorial Bucureşti a înregistrat o creştere de 3932 evrei bărbaţi între 18-50 de ani, ceea ce ar reprezenta un total aproximativ de 12.000-15.000, socotindu-se şi ceilalţi membri ai familiei.

(1907-1911); ataşat pe lângă Statul Major francez (1916); comandant de brigadă în cursul bătăliei de la Mărăşeşti; secretar general al Ministerului de Război (1918-1919); ministru de Război (27.09.1919-01.03.1920, 12.03.1920-15.12.1921); demisionat din armată la 01.02.1922; ministru de Stat şi comisar pentru Basarabia şi Bucovina în guvernul condus de generalul Alexandru Averescu (05.01-03.06.1927); ministru de Stat în guvernul condus de Nicolae Iorga (22.06.1931-05.06.1932); primar al municipiului Vaslui (1940-01.10.1942); primar general al Capitalei (01.10.1942-23.08.1944); şters din controalele armatei la 01.11.1945. Arestat de autorităţile comuniste în mai 1947, anchetat în sediul Ministerului de Interne şi condamnat la 2 ani închisoare la 01.08.1951. Moare în penitenciarul Sighet la 25.02.1952. Colonel (din 01.04.1916); general de brigadă (din 01.09.1917); general de divizie (din 01.04.1921).

1 Ordonanţa Nr. 352 din 11.08.1942 a Prefecturii Poliţiei Capitalei este publicată în *Timpul*, anul VI, nr. 1892 din 15.08.1942, p. 7; *Poporul*, anul I, nr. 124 din 15.08.1942, p. 3.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

d) O mare disproporție a intelectualilor evrei din Capitală față de cei din provincie (exemplu: 97 arhitecți în Capitală şi numai 17 în provincie).

e) Întrețin în Capitală puternice curente comuniste şi defetiste.

DOMNUL MAREŞAL ANTONESCU a fost de acord punând următorul ordin de rezoluție: „De acord cu Marele Stat Major, să fie trimişi toți la urma lor. Capitala să fie descongestionată".

În acelaşi sens s'a dat ordin şi Ministerului Afacerilor Interne la data de 8 Octomvrie 1942, însă <u>până în prezent nu s'a luat nici o măsură</u>.

6. Potrivit Statutului Militar al Evreilor, toți evreii sunt obligați să vină echipați după anotimp.

În iarna anului 1942/943, detaşamentele exterioare n-au funcționat decât într'o mică măsură, din pricina că evreii nu erau echipați.

Deşi, Centrala Evreilor a fost sesizată din luna August 1942 ca să ia măsuri pentru echiparea evreilor săraci, totuşi n-a reuşit decât într'o mică parte şi cu întârziere, motivând lipsa materialelor de pe piață şi în special al talpei.

7. Comisia Interministerială prin Comunicatul Nr. 4 din 24 Decemvrie 1942[1] a dat dreptul ca să ceară scutire de muncă şi evreii repartizați de către Marele Stat Major <u>la instituțiile de Stat</u>.

În baza acestui comunicat foarte multe instituții (C.F.R., Prefectura Poliției, Siguranța, etc.) au cerut scutirea de muncă pentru evreii repartizați.

Din această pricină „s'a micşorat şi mai mult numărul celor destinați la muncă obligatorie.

Statutul evreilor prevede că evreii necesari la instituțiile de Stat, Județ sau Comună se repartizează de către Marele Stat Major, fie individual, fie în grup sau detaşamente.

Ca atare, <u>scutirile</u> de muncă trebuiau acordate numai evreilor care sunt necesari <u>continuității vieței comerciale şi industriale</u> şi nicidecum instituțiilor.

8. Comisia Interministerială a însărcinat cu acordarea scutirilor, comisii locale de revizuire, prezidate de magistrați.

Aceştia au început lucrările în luna Decemvrie şi le-au terminat la 1 Aprilie. Tabele cu evreii scutiți în prima instanță şi în apel (11.000 evrei între 18-50 ani) au fost trimise Cercurilor Teritoriale pentru facerea mutațiilor.

Suntem informați că Comisiile de suprarevizuire au acordat încă circa 5-6000 scutiri, iar dl. Lecca, încă 3000 pentru personalul care alcătuieşte Centrala Evreilor şi oficiile județene ale Centralei.

Deci, în total scutirile s'ar ridica la cifra de 19-20.000 evrei.

9. Conform Statutului Militar al evreilor (D.L. Nr. 2030/1941), evreii dela muncă obligatorie sunt obligați în toate cazurile, ca să poarte la hainele civile, o brasardă galbenă lată de 10 cm., cu numele Cercului de Recrutare respectiv.

Cu toate stăruințele depuse evreii s'ar arătat foarte recalcitranți, nevrând să poarte această brasardă.

De curând, <u>Comisia Interministerială</u> a hotărât ca evreii să poarte brasarda <u>numai pe timpul lucrului</u>. Acest sistem nu poate fi admis, deoarece evreii imediat ce

1 Vezi în acest sens „Hotărârile comisiei interministeriale pentru organizarea regimului evreilor". *Universul*, anul 59, nr. 352 din 24.12.1942, p. 3

pleacă dela detaşament – fie cu voie, fie fără voie – scot brasarda şi scapă foarte uşor controlului.

În Bucovina toţi evreii poartă pe piept crucea lui David, iar cei dela munca obligatorie poartă în plus şi brasarda.

10. Există o tendinţă generală ca toate instituţiile să ceară continuu repartizări de evrei, utilizând pe unii din ei la lucrări de birou, fără a avea aprobarea Marelui Stat Major şi fără a îndeplini condiţiunile de studii prevăzute în Instrucţiunile de întrebuinţarea evreilor la muncă obligatorie.

11. Se simte lipsa unui control permanent asupra prezenţei evreilor şi modului cum aceştia prestează munca. Atât Marele Stat Major cât şi Corpurile Teritoriale fiind supraaglomerate în lucrări de birou şi cu personalul redus, nu poate executa dezideratul DOMNULUI MAREŞAL: „Control continuu asupra evreilor”.

VI. Propuneri.

1. Evreii muncitori necalificaţi, specialişti şi meseriaşii strict necesari, între 20-40 ani, să fie scoşi treptat din instituţiile militare şi civile unde nu sunt indispensabili, să fie constituiţi în detaşamente cu încadrare militară şi utilizaţi la lucrări importante (drumuri, căi ferate, etc.).

2. Pentru nevoi locale (în oraşele de domiciliu ale evreilor) să nu rămână în serviciul instituţiilor şi întreprinderilor decât strictul necesar din următoarele categorii de evrei:

- cei de 18-19 ani şi 41-50 ani;
- cei scutiţi de munca obligatorie, de orice v8rstă;
- specialiştii netitraţi şi meseriaşii între 20-40 ani, ce rămân disponibili, după constituirea detaşamentelor exterioare.

3. Să se roage departamentele ca să ia următoarele măsuri:

- să se utilizeze în birourile instituţiilor numai evrei titraţi, în numărul strict necesar şi numai în birourile secundare unde nu sunt lucrări secrete, evitându-se totodată contactul cu publicul;
- să se verifice toţi evreii repartizaţi organelor din subordinele departamentelor, reţinându-se numai evreii strict necesari, care să înlocuiască personalul mobilizat sau care să efectueze anumite lucrări care nu se pot efectua din cauza lipsei braţelor de muncă;
- să nu se intervină pentru a contracara măsurile de ordin general luate de Marele Stat Major, în privinţa reducerii efectivelor, atunci când se ivesc nevoi urgente şi importante pentru constituirea acestor detaşamente.

4. Să se institue un corp de control, format din cel puţin câte un ofiţer General sau Superior de rezervă pentru Capitală şi fiecare Corp Teritorial.

5. Din suma de 2 miliarde ce se încasează anual dela evrei să se verse o cotă Ministerului Apărării Naţionale, pentru suportarea cheltuielilor de întreţinere a evreilor şi a cadrelor din detaşamentele de muncă.

6. Să se ia serioase măsuri de descongestionarea Capitalei, trimiţând la urmă pe toţi evreii pripăşiţi în Capitală după data de 27 Iunie 1940, aşa după cum a ordonat DOMNUL MAREŞAL.

7. Să se anuleze carnetele de scutire de muncă obligatorie ale evreilor utilizați în instituțiile publice, aceştia rămânând în situația de repartizați în cadrul muncii obligatorii.

8. Întrucât sunt scutiți foarte mulți evrei titrați specialişti (medici, ingineri, arhitecți, farmacişti, etc.) şi cum sunt nevoi multiple, atât în interior cât şi la Guvernământul Transnistriei, Marele Stat Major să aibă dreptul să utilizeze pe aceşti specialişti câte 90 de zile pe an. Indiferent dacă au sau nu carnete de scutire.

9. Măsuri de organizarea muncii femeilor evreice prin Subsecretariatul de Stat al Muncii (Inspectoratul General al Taberelor de Muncă) şi Centrala Evreilor.

În acest fel s'ar degaja multe brațe de lucru bărbăteşti, aflate în prezent la diferite spitale, Consiliul de Patronaj, etc., şi care trebuesc utilizate la lucrări mai grele în exterior.

Organele militare teritoriale sunt prea împovărate şi nu pot ține le curent în bune condițiuni nici evidența evreilor bărbați.

10. Să se mențină portul obligatoriu al brasardelor, în toate ocaziunile, aşa cum prevede Decretul Lege Nr. 2030/1941.

11. Să se prevadă sancțiuni severe atât pentru evreii care nu vor purta brasarda cât şi pentru acei care nu execută conştiincios munca obligatorie. Pentru această din urmă obligație a existat pedeapsa cu trimiterea în Transnistria, care a fost suspendată în Consiliul de Miniştri din 13 Octomvrie 1942[1].

12. Să se pună în vedere Curților Marțiale să accelereze judecarea proceselor de nesupunere sau dezertare ale evreilor dela munca obligatorie, în baza Legii Nr. 59 din 3 Februarie 1943, întrucât sunt necesare câteva execuții, pentru a aduce la realitate pe evrei.

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

NOTĂ SUPLIMENTARĂ
CU CHESTIUNI URGENTE de SOLUȚIONAT

1. – Asupra evreilor din cadrul muncii obligatorii să hotărască numai Marele Stat Major.

2. – Situația evreilor din întreprinderi:

La 15 Aprilie 1943 Cercurile Teritoriale vor primi tabelele cu ultimul lot al evreilor scutiți de muncă.

Multe întreprinderi nu s'au prevalat de dispozițiunile prevăzute în comunicatele Comisiei Interministeriale şi nu au cerut scutirea de muncă a evreilor ce-i avea repartizați de către Marele Stat Major sau Corpurile Teritoriale.

În prezent aceste întreprinderi cer cu insistență să li se lase pe loc evreii care i-au avut repartizați.

Marele Stat Major propune:

1 Vezi în acest sens *Stenogramele şedințelor Consiliului de Miniştri, volumul VIII*, documentul nr. 10, p. 379-387.

- Să se acorde prelungiri sau noi repartizări de evrei specialişti numai la întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare al teritoriului, care lucrează pentru armată;
- Ministerul Înzestrării să fixeze aceste întreprinderi;
- Marele Stat Major să dea aprobarea şi apoi să trimită tabelele Oficiului Central de Românizare pentru a urmări opera de românizare.
- Evreii din întreprinderi să fie salarizaţi în baza unei deciziuni care trebue întocmită cât de curând.
- Să se dea un comunicat în acest sens.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 237- 251.

Documentul nr. 375

Bucureşti, 17 Martie 1943

Ca urmare a şedinţei de ieri dimineaţă şi a discuţiunilor urmate, am onoare a schiţa în cele ce urmează ceea ce trebuie realizat cu privire la emigrarea copiilor orfani din Transnistria:

1) Intră în prevederile noastre copiii în vârstă de 5-16 ani inclusiv.

2) Ei vor fi examinaţi de comisii de medici în centrele de adunare:

a) Moghilău pentru copiii care se află în raza judeţelor Moghilău, Tulcin şi partea de est a judeţului Jugastru.

b) Berşad pentru nordul judeţului Balta şi partea de vest a judeţului Jugastru.

c) Balta pentru restul judeţelor din Transnistria în care se află orfani.

Trierea se va face în conformitate cu instrucţiunile speciale care urmează a fi întocmite de către dl. medic sau domnii medici desemnaţi special, după următoarele criterii:

1. Cei care suferă de boli care-i fac improprii pentru emigrare.

2. Cei care urmează a fi supuşi unui tratament medical, după care vor fi apţi pentru trimitere.

3. Cei care pot pleca imediat.

4. Cei care deşi sănătoşi, au nevoie de o scurtă perioadă de hrănire specială, pentru întremare şi recăpătarea completă a puterilor.

În ceea ce priveşte prioritatea la trimitere, criteriile ar fi:

1) Orfanii de ambii părinţi.

2) Orfanii de tată.

3) Orfanii de mamă.

Se va da o deosebită precădere copiilor care n-au absolut pe nimeni, adică nici familie.

*

* *

Selecţionarea terminată, orfanii vor fi repartizaţi precum urmează:

1. Cei din prima categorie, adică a copiilor suferind acum de boli care-i fac improprii emigrării, vor fi internați în spitale sau alte instituții care să îngrijească de însănătoşirea lor, făcându-i eventual proprii pentru emigrare la o epocă viitoare.

Aceste spitale ar trebui să fie situate în regiuni potrivite scopului urmărit.

2. Copiii suferind de afecțiuni trecătoare vor fi îngrijiți în centrele de adunare, urmând a fi repartizați – după însănătoşire – la categoria corespunzătoare.

3. Orfanii complet sănătoşi, cari pot pleca imediat, ar urma să fie concentrați într'o localitate, de preferință cât mai apropiată de punctul de frontieră, prin care orfanii vor ieşi din țară.

Plecarea care se face cu calea ferată pe uscat, ar urma să fie efectuată în grupuri de 150-200 orfani.

În acest scop socotesc că localitatea de graniță care ar corespunde în totul celor arătate mai sus, ar fi oraşul Giurgiu, care prezintă următoarele avantagii:

a) La câțiva km. de oraş, pe şoseaua Bucureşti-Giurgiu, se află baracamentele în care au fost adăpostiți acum câțiva ani prizonieri şi care sunt goale. În ele se pot uşor găzdui 300-500 tineri, atâți cât formează 2 grupuri de emigrare.

În cazul când aceste barăci nu ar putea fi afectate scopului arătat, se poate amenaja sinagoga din localitate şi alte clădiri ale cultului evreesc, pentru adăpostirea grupurilor care vor tranzita spre frontieră.

b) Giurgiul este aproape de Capitală, astfel că legătura – în orice privință – este uşoară.

c) Aprovizionarea se poate face fără dificultăți.

Bineînțeles că trimiterile de detaşamente spre Giurgiu nu ar începe decât din momentul în care emigrarea începe efectiv.

4) Categoria a patra este cea mai importantă, ea cuprinzând cu certitudine cel puțin 75% din numărul copiilor care urmează a emigra.

E vorba de copii sănătoşi, dar subnutriți şi mult prea slăbiți ca să poată suporta greutatea unui drum cu trenul de aproape două săptămâni.

Însănătoşirea lor completă, întremarea şi recăpătarea puterilor se poate face numai dacă aceşti copii vor avea hrană suficientă, odihnă bună, în curățenie şi căldură, sub supraveghere medicală şi părintească.

Aceasta se poate face numai lăsând o parte din ei în îngrijirea rudelor sau a familiilor cunoscute, sau concentrându-i în condițiuni care să corespundă în totul scopului arătat.

Socotesc că localitatea care întruneşte toate condițiile, ca situație geografică, din punctul de vedere al interesului ordinei, din acel al evitării unor aglomerații, cât şi a posibilităților de aprovizionare, este stațiunea balneară Lacul Sărat din jud. Brăila.

Localitatea are suficiente imobile goale până în toiul verii, pentru a adăposti chiar câteva mii de orfani, e situată într'o regiune în care aprovizionarea e uşoară, destul de aproape de Galați, Brăila şi Bucureşti, pentru ca atât autoritățile, cât şi Centrala Evreilor din România să poată avea tot controlul şi supravegherea necesară.

Faptul că în localitate se află puțini localnici, face să nu existe inconvenientul aducerii unui număr important de orfani, într'o localitate cu populație numeroasă.

*

* *

Înainte de a părăsi Transnistria, adică la centrele de adunare, copiii – îmbăiați şi deparazitați – vor căpăta rufărie şi îmbrăcăminte nouă şi curată.

Socotesc că trebuesc pregătite cele necesare pentru 3000 copii. După terminarea lucrărilor de investigație se va putea şti cu preciziune ceea ce mai trebue şi va fi timp, fie să se colecteze cele necesare, fie să se cumpere sau să se confecționeze.

Fiecare orfan va primi:

2 cămăşi
1 pereche chiloți
1 pantalon
1 haină
1 per. încălțăminte cu talpă de lemn sau sandale
1 per. ciorapi
1 batistă

Ar trebui deci:

6000 cămăşi	a Lei	800	Lei	4.800.888.
3000 per chiloți	a Lei	500	Lei	1.500.000.
3000 pantaloni)	a Lei	2500	Lei	7.500.000.
3000 haine)				
3000 per. încălțăminte	a Lei	1200	Lei	3.600.000.
3000 per. ciorapi	a Lei	200	Lei	600.000.
3000 batiste	a Lei	60	Lei	180.000.
			În total Lei	18.180.800.

Adăugând la această sumă, costul minimului de echipament necesar călătoriei copiilor, reiese că pentru 3000 copii costul îmbrăcămintii ar fi de circa . Lei 20.000.000.

Cheltuielile de transport şi însoțire cca. Lei 7.500.000.

Întreținerea orfanilor pe timp de 2 luni, chiria localurilor în care vor fi adăpostiți, îngrijirea medicală, personal şi toate cheltuielile aferente, socotit totul a lei 250 pe zi de copil, s’ar ridica la cca. 45.000.000.

Ar trebui deci acoperit un buget pentru două luni şi pentru 3000 copii de cca. 72.500.000.

În afară de aprobările pe care urmează să le dea Preşedinția Consiliului de Miniştri şi Ministerul de Interne, socotesc că trebue obținut în prealabil şi de la Domnul Guvernator al Transnistriei[1], aprobările necesare, ca şi îndrumările şi înlesnirile indispensabile pentru reuşita acestei misiuni importante.

Fred Şaraga[2]

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 603-606.

1 Profesorul Gheorghe Alexianu.
2 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 376

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10 Nr. 961.801 din 26 Martie 1943

NOTĂ

1. Cercul Teritorial București raportează că dat fiind că unii evrei și-au schimbat domiciliul și nu pot fi găsiți de către delegații Cercurilor pentru a le înmâna „ordinele de chemare", numărul evreilor nesupuși la muncă se majorează fără a li se putea aplica prescripțiunile Legii Nr. 59 din 3 Februarie 1943[1], referitoare la sancționarea evreilor nesupuși la chemare.

2. În scopul ca „chemarea" acestora să fie efectuată potrivit legii de mai sus și totodată evreii să fie încunoștiințați, Cercul Teritorial roagă a se aproba publicarea periodică a evreilor în cauză, în „Gazeta Evreiască".

3. Secția I-a propune a se aproba cererea, urmând ca toate înștiințările să fie date publicității numai prin biroul presei M.A.N.

ȘEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. Borcescu

Șeful Biroului 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. Apostolide

C/S.

*) Adnotare:
„29/III Se aprobă. General ss. Arbore".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2953, f. 566.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 28 din 03.02.1943. Decretul-Lege Nr. 261 din 02.02.1943, privitor la sancționarea evreilor nesupuși la chemare sau dezertori de la munca obligatorie.

Documentul nr. 377

COPIE

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
Biroul contrainformații
Nr. 234.063/27.III.943[1]

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
către
MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

La Nr. 17.437/1943[2], am onoare a vă aduce la cunoştință că nu suntem contra venirii în țară a d-lor Dr. Edouard Chapuisat[3] şi De Traz[4], în ce priveşte persoana lor.

Din informațiile pe care le avem, rezultă însă că scopul real al acestei vizite este nu în legătură cu prizonierii de răsboiu, ci cu regimul aplicat Evreilor în România şi culegerea de date statistice asupra deportărilor în Transnistria.

Față de această situație, cu onoare vă rugăm a aprecia dacă o asemenea vizită poate fi oportună.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General,
ss. I. Arhip

Şeful secției 2-a
Colonel,
ss. C. Ionescu

AMAE, fond Problema 33, volumul 10 bis, f. 14.

1 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Afacerilor Străine cu Nr. 25.535 din 29.03.1943.
2 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 10 bis, f. 11-12.
3 Èdouard Chapuisat (1874-1955), jurist şi jurnalist elvețian. Studii de Drept la Universitățile din Geneva, Paris şi Berlin; avocat (1899); secretar general al Consiliului administrativ al oraşului Geneva (1900-1913); profesor universitar de istorie contemporană la „École Polytéchnique Fédérale" şi la Centrul de studii istorice de la Sorbona (1933-1935); membru onorific al Academiei române; membru al Comitetului Internațional al Crucii Roşii (1938-1955); vicepreşedinte al Comitetului Internațional al Crucii Roşii (1946-1947). A îndeplinit diferite însărcinări din partea Comitetului Internațional al Crucii Roşiii în perioada celui de-al doilea război mondial în Slovacia, România, Ucraina, Bulgaria şi Croația.
4 David Constantin de Traz (1916-1977), avocat elvețian; membru, secretar general, director al Departamentului Prizonieri Civili şi Internați (1946-1950), director executiv (1950-1955) în cadrul Comitetului Internațional al Crucii Roşii. În perioada aprilie-iunie 1943 s-a aflat în misiune în România, Slovacia, Ungaria, Bulgaria şi Croația.

Documentul nr. 378

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 962.915 din 29 MART. 1943

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
către
CORPUL TERITORIAL
Stat Major

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

- Evreii care solicită să fie exceptați dela munca obligatorie pe motivul că sunt „supuşi străini", vor dovedi această calitate cu:

1. – pașaportul vizat de Consulatul țării a cărei supuşenie o invocă şi
2. – biletul de liberă petrecere,

ambele acte, se înțelege, cumulativ.

- Cei ce nu arată actele de mai sus, ci numai carnetul de identitate roşu, nu sunt supuşi străini, în înțelesul dispozițiilor cuprinse în Cap. B al. I. paragraf. 1 din Instrucțiunile Generale ale Marelui Stat Major Nr. 55.000/942[1], ci sunt numai sub protecție română, deci nu sunt exceptați dela munca obligatorie.

- Evreii supuşi străini nu se mai țin înscrişi de Cercurile Teritoriale în registrul Control special, ci rămân înscrişi numai la Serviciul de Siguranță (Biroul Controlul Străinilor).

Rugăm dispuneți de urmare.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. BORCESCU

Şeful Biroului 10
Căpitan,
I. APOSTOLIDE

Comunicat:
Corp. 1-7 Terit.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 164.

1 Vezi documentul nr. 277.

Documentul nr. 379

CORPUL GRĂNICERILOR
STAT MAJOR
Biroul 2
Nr. 7787[1]
1943 Martie 31
SECRET

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Secretariatul General

La ordinul Dvs. Nr. 2496 din 28 Decembrie 1942[2];

Am onoare a raporta următoarele:

1. Sursa informațiilor raportate Dvs. prin Raportul Informativ pe luna Octombrie 1942[3], sunt Companiile de Grăniceri ale Batalionului de Grăniceri Transnistria.

2. În urma cercetărilor făcute de către Comandantul acestui Batalion pentru verificarea celor raportate, s'a stabilit că ele nu sunt eronate, ci corespund întocmai adevărului.

Astfel:

a/. Denumirea de „Ghettou” sau colonie evreiască nu se cunoaşte deoarece însăşi autoritățile administrative nu întrebuințau decât termenul de lagăr, spre exemplu lagărul dela SCAZINKI, iar nu ghetto-ul sau colonia Scazinki.

Această denumire se vede şi în actele Legiunei Jandarmi Moghilău, deşi prin raportul Inspectoratului General al Jandarmeriei Nr. 48.938/1942[4], se precizează că în Transnistria nu există decât un singur lagăr, cel dela WAPNIARKA Județul Jugastru.

b/. Situația acestor ghetto-uri şi colonii se prezintă astfel:

- În cazărmile Scazinki au fost cazați cca. 2779 evrei, dintre care: 1553 au fost readuşi la Moghilău ca specialişti, 19 au murit, 242 au fugit şi au fost dați în urmărirea Legiunei de Jandarmi Moghilău, iar 965 cei mai nevoiaşi au fost evacuați în raionul KRASNA în urma aprobării Guvernământului Transnistria.

Paza acestor evrei era făcută de câțiva milițieni ukrainieni sub controlul jandarmilor din Moghilău, prea puțini pentru a putea executa un control eficace, fapt care explică numărul mare al acelor ce au fugit.

- La Kazminki într'o clădire învecinată Plotonului de Grăniceri, au fost cazați cca. 450 evrei, astăzi mai sunt cca. 200.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 500.875 din 01.04.1943.

2 ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 150.

3 Se referă la „Raportul Informativ pe timpul dela 1-31 Oct. 1942”, înaintat de Corpul Grănicerilor. ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 165-167.

4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Paza se face de Primărie şi miliţienii evrei formaţi ad-hoc.

Postul de Jandarmi Mâtchi îi controlează la 5-7 zile.

- Lângă gara Copaigorod într'o clădire neîncăpătoare şi în jurul acesteia prin bordee în pădure, se aflau în luna Septembrie 1942, cca. 2000-2500 evrei, astăzi mai sunt 125.

Paza se face numai de un miliţian evreu.

Miliţianul este controlat şi primeşte instrucţiuni dela Şeful Comunităţii din Copaigorod, un anume ORENSTEIN[1].

La verificarea celor raportate mai sus la Copaigorod, Comandantul Batalionului Grăniceri Transnistria[2] a fost însoţit de noul Comandant al Legiunei Moghilău[3], care văzând situaţia la faţa locului a luat măsuri energice pentru îndreptarea situaţiei.

În concluzie, cele raportate prin Raportul Informativ din luna Octombrie 1942, corespund întocmai adevărului, iar denumirea de lagăr care a fost folosită în acel raport nu alterează cu nimic cele raportate.

COMANDANTUL CORPULUI GRĂNICERILOR
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ, ss. Negulescu[4]

I. Negulescu

Şeful de Stat Major
Colonel, ss. Theodorescu[5]
I. Theodorescu

*) Adnotare:
„Biroul 1. Relaţii".

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Maiorul de jandarmi Gheorghe Botoroagă.
4 Ioan Negulescu (1887-1949), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1906-1908) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Comandant al Corpului Grănicerilor (01.08.1940-05.12.1944); ministru de Război (06.12.1944-05.03.1945); la dispoziţia Ministerului de Război (06-24.03.1945); trecut în rezervă la 24.03.1945. A fost arestat de autorităţile comuniste la 29.12.1948, sub învinuirea de a fi aderat la „Mişcarea de Rezistenţă Naţională pentru Patrie şi Rege". Deşi a fost achitat de Tribunalul Militar Bucureşti la 11.05.1949, între timp generalul Negulescu a decedat la 01.04.1949 în închisoarea Jilava. General de brigadă (din 01.04.1937); general de divizie (din 08.06.1940); general de corp de armată (din 18.07.1942).
5 Ioan P. Teodorescu (1893-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1913-1915) şi al Şcolii Superioare de Război (1923-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Comandamentului Corpului Grănicerilor (12.09.1940-11.04.1943); comandant al Brigăzii 4 Grăniceri (11.04.1943-04.07.1944); comandant al Brigăzii 20 Infanterie (04.07.1944-20.03.1945); comandant al Brigăzii 9 Infanterie (20.03.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Colonel (din 27.02.1939); general de brigadă (din 23.03.1944); general de divizie (din 16.04.1947 cu vechimea din 23.08.1946).

ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 143-144.

Documentul nr. 380

SITUAȚIA GHETOURILOR DIN TRANSNISTRIA ÎN LUNA APRILIE 1943

ODESSA. Ghetoul în stare perfectă, fără nici o lipsă de nici un fel.

TIRASPOL. Stare perfectă.

BALTA. Ghetoul din oraş are 2746 evrei, din care 1000 sunt întrebuințați în fabrici. În județ sunt 20.000 evrei. Ghetoul din oraş se găseşte pe 3 străzi şi este absolut insuficient. Căsuțele în cari locuesc sunt mizerabile, stau câte 8-10 inşi într'o cameră, aerul este infect, murdăria de nedescris. Mai sunt 2 orfelinate cu 300 copii cari trăesc în condițiuni mizerabile: copiii dorm în paturi comune de scânduri cu două etaje, acoperite cu țoale murdare şi rupte, hrana insuficientă, pâinea lipseşte cu desăvârşire.

Baia nu funcționează decât vara.

Sunt multe ateliere (croitorie, cizmărie, etc.), aşa că meseriaşii lucrând au mijloace de întreținere, în schimb intelectualii sunt în cea mai cumplită mizerie. Sumele trimise de Centrala Evreilor au fost primite, precum şi hainele şi medicamentele, dar n'au putut acoperi toate nevoile.

BERŞAD. Aci locuesc 13.235 evrei, parte în ghetou, parte în case cu chirie. Cu oarecare îmbunătățiri starea ar fi mulțumitoare.

RÂBNIȚA. Ghetoul se află pe vre'o două străzi, locuințele sunt murdare, în schimb atelierele curate şi îngrijite.

Locuitorii din ghetouri n'au haine. Starea sanitară acum s'a ameliorat; anul trecut au murit 90% de tifos exantematic,

Aceste ghetouri au fost vizitate de către Comisiunea instituită de Preşedinția Consiliului de Miniştri şi o delegată a Crucii Roşii.

Preşedintele Comisiunii dl. Colonel Iamandi a luat măsuri de îmbunătățire: să se plătească restanțele, să se procure alimentele plătite de Centrala Evreilor din Bucureşti, să se predea banii trimişi din țară; văduvele, decorații şi invalizii din războiul de reîntregire să fie eliberați, etc. N'am mai fost în măsură să aflăm dacă toate acestea s'au realizat.

Un copil de 15 ani din orfelinatul din Balta, fiul unui mare mutilat din războiul 1916-18 din Bucureşti, de abia după 7 luni de străduințe a fost eliberat prin intervenția Dlui M.A[1].

Celelalte ghetouri din Transnistria nu le-am putut vizita neavând autorizație, aşa că nu avem absolut nici o cunoştință asupra condițiilor de viață de acolo.

ss. indescifrabil

ANIC, fond Cabinetul Ministrului de Interne, dosar nr. 48/1943, f. 7+verso.

1 Se referă la Mihai Antonescu.

Documentul nr. 381

PROCES–VERBAL

Astăzi 13 Aprilie 1943, Noi General de Corp de Armată PANTAZI, Ministrul Apărării Naționale, General de Corp de Armată, DOBRE, Ministerul Înzestrării Armatei și Producția de Război, I. MARINESCU, Ministrul Justiției și General de Divizie ȘTEFLEA ILIE, Șeful Marelui Stat Major, – conform ordinului DOMNULUI MAREȘAL ION ANTONESCU, Conducătorul Statului, în consiliul de colaborare din ziua de 11 Martie 1943[1] –, ne-am întrunit și examinat într'o conferință interministerială problema evreiască, de unde au rezultat următoarele:

A. – CONSTATĂRI:

I. Referitoare la munca obligatorie:

1) Evreii repartizați pentru nevoi locale, în orașele lor de domiciliu la diferite instituții (primării, spitale, școli, etc.) dau rezultate slabe, deoarece:

- sunt dispersați în grupe multe, răzlețe și supravegheați de oameni nepricepuți și uneori coruptibili;
- organele de control ale autorităților civile, în special, nu activează pe teren;
- lipsește un aparat de control militar, mai ales în centrele aglomerate.

Numai echipele de meseriași afectate la instituțiile mari, care organizează și supraveghează bine munca acestora (Atelierul Central de Confecții, Casa Oștirii, etc.) dau randament bun.

2) Munca obligatorie a evreilor din detașamentele exterioare (lucrări de drumuri, căi ferate, îndiguiri) în cursul anului 1942/1943 a dat rezultate mulțumitoare și chiar bune, după cum s'a manifestat vigilența și conștiinciozitatea cadrelor.

3) Fiind utilizați la muncă fără întrerupere, în împrejurările excepționale de azi, când lipsesc brațele de muncă, o mare parte dintre familiile evreilor au ajuns în stare de mizerie, pentru că nu primesc decât drepturile de hrană, soldă și întreținere similare soldaților.

II. Privitoare la evreii scutiți de muncă obligatorie:

1) Pentru determinarea evreilor necesari continuității vieței economice, în cursul anului 1943 s'au instituit de către Comisia Interministerială comisii locale de revizuire prezidate de magistrați, cari au examinat un număr de 27.840 de cereri, prezentate de evreii îndreptățiți să petiționeze conform dispozițiunilor Comisiei Interministeriale.

S'au acordat în total 21.400 de scutiri, dintre care:

- 16.629 pentru evreii între 18-50 ani;
- 4771 pentru evreii trecuți de vârsta de 50 ani.

2) În afară de aceste scutiri, Dl. Radu Lecca, Împuternicitul Guvernului pentru reglementarea regimului evreesc din România, a acordat – în baza unor dispozițiuni speciale – în total un număr de 4495 carnete de scutiri, din care:

1 Vezi documentul nr. 374.

- 3616 pentru personalul evreesc necesar instituţiunilor culturale şi religioase ale Comunităţilor Evreeşti precum şi pentru funcţionarii Centralei Evreilor din România şi Oficiilor ei Judeţene;

- 399 pentru specialişti (ingineri, desenatori, etc.), necesari Direcţiunei Generale C.F.R.;

- 200 pentru nevoile organelor de poliţie şi siguranţă;

- 280 scutiri suplimentare, cu avizul Subsecretariatului de Stat al Muncii (Oficiul Central de Românizare) pentru evreii necesari firmelor româneşti.

Toţi cei arătaţi mai sus la punctul 2, sunt evrei între 18-50 ani.

3) Totalul general al evreilor care au căpătat carnete de scutire de muncă pe anul 1943, este de 25.895 (adică 21.124 evrei din acei în vârstă de 18-50 ani, care fac parte din lotul muncii obligatorii plus 4771 de evrei din acei trecuţi de 50 ani cari sunt rechiziţionabili). Toţi aceştia vor fi supuşi contribuţiunilor băneşti stabilite.

4) Comparându-se numărul celor scutiţi de muncă în anul 1942 (20.036) cu cei scutiţi pe anul 1943 (25.895) rezultă în anul acesta un plus de 5859 evrei scutiţi, din care:

- 1088 sunt în vârstă de 18-50 ani;

- 4771 sunt trecuţi de 50 ani.

Din 25.895 evrei exceptaţi în 1943, se mai scad 4495, neaprobaţi de Comisiunea Interministerială care a scutit numai 16.629 evrei, între 18-50 de ani.

Comisia Interministerială a hotărât ca cei 1088 evrei în vârstă de 18-50 ani, să-i redea muncii obligatorii, luându-se acest număr dela Comunităţile evreeşti.

5) În cursul acestui an, pe baza controlului pe teren efectuat de către organele Oficiului Central de Românizare de pe lângă Subsecretariatul de Stat al Muncii, urmează să fie scoşi treptat din întreprinderile comerciale şi industriale, toţi evreii găsiţi inapţi vieţii economice, pentru a fi trecuţi la muncă obligatorie.

B. – PROPUNERI:

1) Să se scoată câţi mai mulţi evrei, între 20-50 ani, în detaşamente exterioare (drumuri, îndiguiri, etc.) în scopul de a se lăsa la vatră un număr corespunzător de militari români, pentru a-şi lucra ogoarele.

Pentru înfăptuirea acestui deziderat este necesar:

a.– Să se revizuiască evreii aflaţi în prezent la autorităţile militare şi civile şi să se ridice toţi evreii care nu sunt necesari (muncitori necalificaţi, negustori, evreii cu meserii secundare, care n-au nici o utilitate practică, etc.);

b. – Intensificarea urmăririi celor nesupuşi la muncă şi urmând să se procedeze la sancţiuni riguroase conf. Legii Nr. 59 din 3 Februarie[1] şi Instrucţiunile Generale Nr. 21.456 din 24 Februarie 1943[2], ale Ministerului Apărării Naţionale;

c. – Revizuirea medicală a evreilor inapţi de muncă;

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 28 din 03.02.1943. Decretul-Lege Nr. 261 din 02.02.1943, privitor la sancţionarea evreilor nesupuşi la chemare sau dezertori de la munca obligatorie.

2 Vezi documentul nr. 369.

d. – Să se facă revizuirea atât a celor scutiţi de muncă ca necesari vieţii industriale şi comerciale cât şi acelor scutiţi de D. Radu Lecca pentru Centrala Evreilor şi Oficiilor ei Judeţene.

Se vor da instrucţiuni de Marele Stat Major pentru categoriile de evrei arătate la punctele a, b şi c şi de Ministerul Justiţiei pentru cei dela punctul d.

2) Programul de lucru al evreilor din echipele locale (oraşele de domiciliu ale evreilor) să fie de 7 ore în loc de 9 ore cât era până acum, având posibilitatea să lucreze în cursul zilei pentru susţinerea familiilor.

Pentru evreii săraci din detaşamentele exterioare (cu încadrare militară, cazate şi administrate separat) în afară de drepturile de hrană, soldă şi întreţinere prevăzute de D.L. Nr. 2030/1941[1] să se acorde în plus o indemnizaţie în bani (ajutor de concentrare similar concentraţilor români sau redus la ½).

3) La întreprinderi să rămână evreii care au căpătat carnete de scutire de muncă.

În mod excepţional, Marele Stat Major va putea acorda repartizări de evrei meseriaşi şi specialişti tehnici, în baza avizului Ministerului Înzestrării Armatei şi Producţiei de Război, numai la întreprinderile importante prevăzute în planul de mobilizare al teritoriului, care au comenzi în curs de execuţie pentru armată.

Prezentul PROCES–VERBAL s'a încheiat în 5 (cinci) exemplare, câte unul pentru Cabinetul Militar al Conducătorului, Ministerul Apărării Naţionale, Ministerul Înzestrării şi Producţiei de Răsboi, Ministerul Justiţiei şi Marele Stat Major

MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE
GENERAL de CORP de ARMATĂ, ... ss. Pantazi
MINISTRUL ÎNZESTRĂRII şi PRODUCŢIEI de RĂSBOI
GENERAL de CORP de ARMATĂ, ... ss. Dobre
MINISTRUL JUSTIŢIEI, ... ss. Marinescu
ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL de DIVIZIE, ... ss. Şteflea[2]

*) Adnotare:
„Secţia I Biroul 10".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 319-320.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

2 Pe acest proces-verbal mareşalul Ion Antonescu a pus rezoluţia: „Aprob propunerile. Să se treacă la execuţie". Vezi în acest sens nota Nr. 100.069/M.2. din 23.06.1943, adresată Marelui Stat Major, Cabinet, de către Cabinetul Militar al Conducătorului Statului. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 318.

Documentul nr. 382

MARELE STAT MAJOR Nr. ... din 14 Aprilie 1943[1]
SECȚIA I-a
Biroul 10
Foarte Urgent

NOTĂ

I. În conferința interministerială ținută la Marele Stat Major în ziua de 13 Aprilie 1943[2], s'au hotărât următoarele principii:

- Repartițiile de evrei pentru nevoile locale ale Instituțiilor de Stat, Județ şi Comună să fie restrânse, la strictul necesar, apelându-se în special la meseriaşi.
- Majoritatea evreilor să fie scoşi în detaşamente exterioare.
- Prelungirile sau nouile repartizări de evrei specialişti la întreprinderile particulare vor fi restrânse numai la întreprinderile importante prevăzute în planul de mobilizare şi care vor fi indicate de Ministerul Înzestrării şi al producției de răsboiu.

II. Întrucât în ziua de 15 Aprilie a.c., expiră ultimul termen de prelungire acordat pentru menținerea situației provizorii a evreilor care au avut carnete de scutire sau au fost repartizați de către Marele Stat Major în întreprinderile particulare, Secția I-a propune:

+)1. Toți evreii care nu au obținut carnete de scutire de muncă, reintră automat la 15 Aprilie 1943 în lotul celor destinați la muncă obligatorie;

2. În scopul de a nu se stânjeni activitatea întreprinderilor importante prevăzute în planul de mobilizare, cu contracte în curs de execuție pentru armată, evreii aflați în prezent în aceste întreprinderi, care nu au obținut carnete de scutire, ++)să fie lăsați pe loc în mod provizoriu până la data de 15 Iunie 1943, urmând ca în acest timp să se soluționeze cererile de prelungire.

3. În sensul celor expuse mai sus să se dea un comunicat prin presă şi un ordin circular organelor teritoriale militare.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. BORCESCU

Şeful Biroului 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. APOSTOLIDE

- A/Z.-

*) Adnotări:
„14/IV/943";
+)„Da. General ss. Arbore";

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 419.100 din 15.04.1943.
2 Vezi documentul anterior.

++)„Nu. General ss. Arbore. Rămân numai cei repartizați de Marele Stat Major şi Comandamentele Teritoriale, alții nu. General ss. Arbore”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 24.

Documentul nr. 383

MARELE STAT MAJOR Nr. 419.751 din 27 Aprilie 1943
SECȚIA I-a
Biroul 10

NOTĂ

Întrucât Comisiunile de Revizuire ale Evreilor au acordat scutiri de muncă la un număr foarte mare de titrați şi specialişti evrei (ingineri, arhitecți, dentişti, contabili, conductori de lucrări, desenatori), - Biroul 10 face față cu greu încadrării cu tehnicieni a detaşamentelor de evrei.

În afară de aceasta, menținând pe aceşti specialişti mai mult de 90 zile la muncă, potrivit normelor în vigoare, aceştia urmează a fi salarizați fapt care nu avantajează bugetul statului.

Pentru a se evita această stare de lucruri, propunem a se interveni pe lângă Comisia Interministerială specială pentru organizarea regimului evreilor, în scopul de a se aproba ca:

- Toți titrații specialişti evrei scutiți de munca obligatorie să fie obligați a presta muncă obligatorie timp de 90 zile pe an la dispoziția M.St. Major.

Chemarea se va face la ordinul nominal al M.St .Major.

- Acei evrei cari nu se vor supune acestei măsuri să li se anuleze carnetul de scutire urmând a intra în rândul celor permanenți din cadrul muncii obligatorii.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Borcescu
E. Borcescu

Şeful Biroului 10
Căpitan, ss. I. Apostolide

C/Ş.

*) Adnotare:
„29/IV Da. General ss. Arbore”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 9.

Documentul nr. 384

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
SECRETARIATUL GENERAL
„CABINETUL PENTRU BASARABIA,
BUCOVINA ŞI TRANSNISTRIA”

NOTĂ Nr. 508.265
1943, luna Mai, ziua 11

SUMAR:
Câteva constatări culese
cu prilejul vizitei E.S. Nunțiul Apostolic[1]
în Basarabia, Bucovina şi Transnistria.

1/. La Odessa.

I.P.S.S. Mitropolitul Visarion Puiu[2], cu toate că a fost anunțat, n-a trimis reprezentant la gară – unde se găsea chiar Dl. Guvernator[3] – şi nici n-a luat parte la masa care s'a servit în Palatul Tolstoi, cu toate că fusese invitat.

E.S. Nunțiul Apostolic, bănuind ceva, a mers să facă o vizită I.P.S.S. Mitropolitului, dar acesta nu l-a primit, pretextând că se află la o mănăstire.

Sunt sigur că toate aceste lucruri au fost cunoscute de E.S. care a fost informat de preoții catolici din Odessa.

2/. La Cernăuți.

I.P.S.S. Mitropolitul Tit Simedrea[1] n-a luat parte la masă, cu toate că fusese invitat. A primit însă şi s'a întreținut cu E.S. Nunțiul Apostolic la Palatul Mitropolitan.

1 Andrea Cassulo (1869-1952), prelat romano-catolic şi diplomat. italian. Arhiepiscop romano-catolic de Leontopoli şi Augustamnica (din 1921); Delegat Apostolic în Egipt (1921-1927); Delegat Apostolic în Canada şi Terra Nova; Nunțiu Apostolic în România (1936-1947); Delegat Apostolic în Turcia (1947-1952). În cursul celui de-al doilea război mondial a desfăşurat o activitate remarcabilă în vederea ameliorării situației evreilor din România. În urma dezvăluirilor efectuate în cadrul procesului intentat mareşalului Ion Antonescu în 1946, guvernul Petru Groza a solicitat rechemarea sa, monsenorul Andrea Cassulo fiind nevoit să părăsească România în februarie 1947. Autoritățile comuniste l-au acuzat ulterior de implicare în acțiuni de spionaj în favoarea „puterilor imperialiste”.

2 Visarion (Victor) Puiu (1879-1964), prelat ortodox român. Studii de Teologie la Seminariile din Roman (1893-1896), şi „Veniamin” din Iaşi (1896-1900), respectiv Facultatea de Teologie din Bucureşti (1900-1904) şi Academia Duhovncească din Kiev (1907-1908). Episcop de Argeş (17.03.1921-29.03.1923); episcop de Hotin (29.03.1923-17.10.1935); mitropolit al Bucovinei (17.10.1935-01.06.1940); mitropolit al Transnistriei cu reşedința la Odessa (16.11.1942-14.12.1943). În august 1944 s-a refugiat în Occident, stabilindu-se în Franța. A fost judecat şi condamnat în lipsă la moarte de Tribunalul Poporului la 28.02.1946. Caterisit de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la 29.03.1950. A condus Eparhia Ortodoxă Română din Europa Occidentală (1948-1958), având catedrală Biserica românească din Paris. Reabilitat la 25.09.1990.

3 Profesorul Gheorghe Alexianu.

3/. Evreii.

- Administrația Ghettourilor nu este încă dirijată de autorități.

- Cabinetul B.B.T. a trimis Inspectoratului de Jandarmi Transnistria niște fișe model, care urmau a fi completate de toate ghettourile, în vederea ținerii evidenței de către noi.

Inspectoratul Jandarmeriei ne raportează că supunând D-lui Guvernator al Transnistriei chestiunea completării fișelor, cu datele cerute, D-sa a hotărât că nu se poate da aceste date.

Nu înțelegem ce îl determină pe dl. Guvernator ca să nu dea aceste date, mai ales că până astăzi încă nu cunoaşte numărul precis al evreilor, precum nici numărul exact al ghettourilor. Chiar dacă datele în legătură cu ajutoarele trimise de către Centrala Evreilor sau de diferiți evrei, n-ar corespunde cu realitatea, totuşi credem că trebuie cunoscut acest lucru, pentru a nu acoperi pe unii – eventuali – funcționari incorecți.

În legătură cu situația evreilor, am onoare a propune următoarele măsuri, în afară de completarea fişei trimisă de noi:

a/. Să se ia măsuri pentru dirijarea vieții în ghetouri – administrația propriu zisă făcându-se de comunitatea evreiască;

b/. Să se plătească în toate ghetourile restanțele cuvenite evreilor pentru muncile prestate;

c/. Să se dea alimente, conform înțelegerii şi pentru care se primeşte costul în lei, în țară, dela Centrala Evreilor din România;

d/. La fel să se dea alimente – în special la orfelinate – pentru suma de Lei 520.000, care a fost donată de E.S. Nunțiul Apostolic;

e/. Să se revizuiască prețurile la ateliere – actualele prețuri sunt foarte mici – şi să se organizeze lucrul uniform în toată Provincia, aşa fel ca aceste ateliere să producă în folosul comunității;

f/. Să se facă mutări de evrei între Ghettouri, pentru a-i grupa pe familii, actuala situație nemai putând dăinui, cu membrii familiei împrăştiați ,prin diferite ghettouri.

*) Adnotare:
„24.V Sunt în totul de acord cu propunerile Domnului Colonel Iamandi. Să se comunice Domnului Guvernator pentru măsuri. ss. Ovidiu Vlădescu”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 24, f. 764-765.

1 Tit (Teodor) Simedrea (1886-1971), prelat ortodox şi istoric român. Studii de Teologie la Universitatea din Bucureşti şi de Drept la Universitatea din Iaşi; specializare în Teologie la Montpellier şi Paris (1922-1923). Arhiereu vicar ar Arhiepiscopiei Bucureştilor cu numele „Târgovişteanul” (1926-1935); Episcop al Hotinului cu reşedința la Bălți (din 11.12.1935); mitropolit al Bucovinei (13.06.1940-31.06.1945). Retras la schitul Darvari din Bucureşti şi mănăstirea Cernica (31.06.1945-09.12.1971).

Documentul nr. 385

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECȚIUNEA SIGURANȚEI ŞI ORDINEI PUBLICE
Secția II. A.

Nr. 33.803[1]
Anul 1943 Luna Mai Ziua 14
Inspectoratul General al Jandarmeriei
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinetul B.B.T. –

SECRET

La ordinul Dvs. Nr. 500.875/CBBT din 3 Aprilie 1943[2], cu care ni s'a trimis în copie adresa Corpului Grănicerilor Nr. 7787/943[3] relativ la paza Ghettourilor evreeşti din Transnistria, am onoare a raporta următoarele:

Evreii evacuați în Transnistria au fost plasați în comunele fixate de Guvernământul Transnistriei, înființându-se ghettouri–adică delimitându-se o parte a comunei pentru cazarea evreilor.

Termenul generic pentru aceste domicilii forțate ale evreilor este de „ghettou”.

În primăvara anului 1942, Guvernământul Transnistriei a înființat un ghetou la cazărmile Scazinți (12 km. N.E. Moghilev) pentru descongestionarea orașului Moghilev de evreii evacuați din ținuturile foste sub ocupație sovietică.

Acest ghettou a fost pus sub supravegherea guarzilor comunali, de origină ucraineană din Moghilev, cu scopul de a-i împiedeca să se coboare în orașul Moghilev, către care tindeau.

În ceiace privește situația generală a tuturor ghettourilor din Transnistria, acestea nu sunt puse sub pază specială, ci evreii sunt ținuți sub supraveghere de jandarmerie, prin patrulele posturilor şi prin controalele inopinate şi apelurile ce se fac la aceste ghettouri.

Pentru a se face paza specială a fiecărui ghettou în parte ar trebui efective foarte mari şi gărzi răspândite în cele 133 localități, în care sunt plasați evreii.

Dealtfel evacuarea evreilor în Transnistria nu a impus lagăre, ci simpla evacuare şi pentru controlul lor au fost grupați şi obligați să nu părăsească localitățile, unde li s'a fixat domiciliul.

Relativ la fuga evreilor din localitățile fixate şi dela muncile la care sunt supuşi, este just că au fost cazuri, care în marea lor majoritate au fost descoperite, evreii prinşi de jandarmi, luându-se pentru fiecare caz în parte măsurile de rigoare.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 501.223 din 18.05.1943.
2 ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 142.
3 Vezi documentul nr. 379.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General de Corp de Armată ss. C.Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu
Directorul Siguranței și Ord. Publice
General ss. C. Tobescu
C. Tobescu

*) Adnotări:
„EVIDENȚĂ";
„Biroul 1".

ANRM, fond 706-Cabinetul pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri, inventar nr. 1, dosar nr. 59, volumul I, f. 137-138.

Documentul nr. 386

DIVIZIA I DE GARDĂ
Eșal. Constanța
Stat Major
Bir. 2.

Nr. 2475 D. din 29.V.943[1]
DIVIZIA I DE GARDĂ
către
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

La ord. +)Nr. 420.326/1943[2];
Avem onoarea a raporta:
1. Accesul evreilor este interzis în localitățile: Năvodari, Mamaia-Sat, Constanța-Port, Agigea, Eforie, Techirghiol, Carmen Sylva, Costinești, Mangalia.
2. Din Constanța (oraş) nu se evacuează decât evreii suspecți.
3. Evacuarea evreilor suspecți se face în afara zonelor de interes militar, adică la Vest de Dunăre sau la Nord de linia Dunărea-Carol I.

COMANDANTUL DIVIZIEI I GARDĂ
Colonel, ss. C. Popescu[3]
C. Popescu

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 421.882 din 01.06.1943.
2 Se referă la ordinul Nr. 420.326 din 22.05.1943 al Marelui Stat Major, Secția I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 132.
3 Constantin Popescu, militar de carieră român. Comandant al Diviziei 1 Gardă (23.02-10.04.1943, 20.12.1943-06.06.1944). Nu au putut fi identificate date personale.

Şeful de Stat Major
Lt. Colonel, ss. Şufană[1]
N. Şufană

*) Adnotări:
„371/1 VI”;
„Dosar 1”;
+)„A/ 22.V anexat”;
„8/6 – Evidență. Chestiune de primejdie. – Pentru Domnul Colonel”;
„Văzut Colonel ss. Borcescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 131.

Documentul nr. 387

Copie

NOTĂ
EXPLICATIVĂ ASUPRA PROBLEMEI EVREEŞTI
SUB RAPORTUL PERSONALULUI

I. SITUAŢIA JURIDICĂ a EVREILOR.

Evreii se împart în două mari categorii: necesari continuităţii vieţii economice şi disponibili în scopul de a fi utilizaţi la muncă obligatorie.

1. – Situația celor dintâi este statuată în D.L. Nr. 3825/1940[2], care urmăreşte românizarea prin îndepărtarea treptată a evreilor din întreprinderi, operă dată în sarcina Oficiului Central de Românizare din Subsecretariatul de Stat al Muncii.

Evreii din această categorie au obținut carnete de scutire de muncă obligatorie pe anul 1943, dela Comisiunile Județene de revizuire, prezidate de magistrați, alcătuite de către Comisiunea Interministerială, de pe lângă Ministerul Justiției.

2. – Situația evreilor din cadrul muncii obligatorii se arată în D.L. Nr. 3984/1940[3] şi D.L. Nr. 2030/1941[4], care prevăd în esență:

- Excluderea tuturor evreilor dela serviciul militar;

1 Nicolae Şufană (1899-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Şef de Stat Major al Diviziei 1 Gardă (01.06.1941-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 31.10.1938); locotenent-colonel (din 20.03.1943 cu vechimea din 31.10.1942); colonel (din 23.01.1946 cu vechimea din 16.06.1945).

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 270 din 16.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3825 din 12.11.1940, pentru românizarea personalului din întreprinderi.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

- Obligativitatea prestării muncii de folos obştesc (actualmente denumită muncă obligatorie[1]) a evreilor între 18-50 ani şi a plăţii taxelor militare pentru toţi evreii, pe tot timpul cât ceilalţi cetăţeni fac parte din elementele armatei;

- Această muncă se execută în profitul Ministerului Apărării Naţionale, a celorlalte instituţii de Stat şi a întreprinderilor care sunt prevăzute în planul de mobilizare al teritoriului;

- Marele Stat Major este însărcinat cu organizarea detaşamentelor de muncă şi repartiţia evreilor.

- Evidenţa nominală a evreilor cade în sarcina cercurilor teritoriale.

II. SCURT ISTORIC ASUPRA ORGANELOR DE CONDUCERE.

Dirijarea în ansamblu a tuturor chestiunilor privitoare la cele două categorii de evrei arătate la Capit. I de mai sus, n-a avut stabilitate ci a fost dată în sarcina când a unui departament, când a altuia, astfel:

1. – La Ministerul Afacerilor Interne, în perioada Ianuarie-August 1940.

2. – La Marele Stat Major, dela 6 August 1941 la 15 Noemvrie 1941.

3. – La Ministerul Muncii (Inspectoratul General al Taberelor şi Coloanelor de Muncă), dela 15 Noemvrie 1941 la 21 Aprilie 1942.

4. – La Marele Stat Major, dela 21 Aprilie 1942 până la 24 Noemvrie 1942.

5. – La 24 Noemvrie 1942, din ordinul Domnului Vice-Preşedinte al Consiliului[2], s'a creat un organ special, COMISIA INTERMINISTERIALĂ pentru ORGANIZAREA REGIMULUI EVREILOR, sub preşedinţia Domnului Ministru al Justiţiei[3], în scopul de a revizui evreii cari obţinuseră carnete de scutire pe anul 1942 şi care ulterior a avut drept efect dispersarea soluţionării problemei evreieşti, la următoarele organe:

a) COMISIA INTERMINISTERIALĂ care funcţionează pe lângă Ministerul Justiţiei cu rolul de a studia, coordona şi soluţiona chestiunile de principiu în legătură cu problema evreiască, inclusiv emigrările.

b) ÎMPUTERNICITUL GUVERNULUI pentru reglementarea regimului evreesc din România de pe lângă Preşedinţia Consiliului de Miniştri, în legătură cu Oficiul Central de Românizare de pe lângă Subsecretariatul de Stat al Muncii, cu Centrala Evreilor din România şi Comisiunile speciale de revizuire, are însărcinarea de a se ocupa cu evreii din prima categorie, arătaţi la Capit. I, pct. 1, adică acei necesari continuităţii vieţei economice.

c) MARELE STAT MAJOR, ajutat de organele militare teritoriale, are în sarcină organizarea şi repartiţia evreilor din a doua categorie (disponibili pentru muncă obligatorie) necesari a fi întrebuinţaţi individual, în grup sau în detaşamente, fie pentru nevoile armatei, fie a altor instituţiuni de Stat, Judeţ sau comună.

1 Prin Decretul-Lege Nr. 2068 din 20.07.1942, în toată legislaţia antisemită termenul de „muncă de folos obştesc" a fost înlocuit cu termenul „muncă obligatorie". *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 167 din 21.07.1942.

2 Mihai Antonescu.

3 Ion C. Marinescu.

d) În fine, MINISTERUL AFACERILOR INTERNE se pronunţă asupra schimbărilor de domiciliu ale evreilor dintr-o localitate în alta.

III. OBSERVAŢIUNI ASUPRA EVREILOR DIN CATEGORIA CELOR NECESARI CONTINUITĂŢII VIEŢEI ECONOMICE.

1. – Pentru anul 1943 s'au acordat următoarele scutiri de muncă:

a) De către Comisiile locale de revizuire instituite în baza Comunicatului Nr. 1 al Comisiunei Interministeriale[1], un număr de 21.400 de scutiri, dintre care:

- 16.629 pentru evreii între 18-50 ani.
- 4771 pentru evreii trecuţi de 50 de ani.

b) De către Domnul Radu Lecca, Împuternicitul Guvernului, în baza dispoziţiunilor acordate de Comisia Interministerială prin Comunicatul Nr. 1 şi în baza unor dispoziţiuni speciale date de către domnul Vice Preşedinte al Consiliului de Miniştri, s'a eliberat 4495 carnete de scutire, numai pentru evrei în vârstă de 18-50 de ani.

c) Totalul general al evreilor care au căpătat carnete de scutire pe anul 1943 este de 25.895.

d) Comparându-se cifra evreilor scutiţi de muncă în anul trecut (20.036) cu acei din anul acesta (25.895) rezultă pe anul 1943, un plus de 5859 din care:

- 1088 sunt din acei de 18-50 ani.
- 4771 sunt trecuţi de 50 ani.

În baza controlului pe teren efectuat de Oficiul Central de Românizare, urmează ca Împuternicitul Guvernului să anuleze carnetele de scutire ale evreilor găsiţi inutili vieţei economice, trecându-i în lotul celor destinaţi muncii obligatorii.

2. – Întrucât Comisiunile locale de revizuire instituite ad-hoc pentru acordarea scutirilor de muncă, şi-au încheiat definitiv lucrările la 1 Aprilie 1943 şi în scopul de a se putea satisface noile cereri de evrei necesari în viaţa economică, s'au luat următoarele măsuri care nu sunt în concordanţă şi pornesc dela organe diferite:

a) În Conferinţa Interministerială ordonată de DOMNUL MAREŞAL ION ANTONESCU, în Consiliul de colaborare din 11 Martie 1943 (anexa Nr. 1[2]), care a avut loc la Marele Stat Major în ziua de 13 Aprilie 1943, s'a hotărât că Marele Stat Major va putea face repartizări de evrei la întreprinderile industriale importante prevăzute în planul de mobilizare al teritoriului şi care au comenzi importante pentru armată, în curs de executare şi livrare.

b) Comisiunea Interministerială de pe lângă Ministerul Justiţiei, trimite adresa Nr. 395-E din 15 Mai 1943 (anexa Nr. 2[3]) prin care însărcinează Marele Stat Major cu repartizarea evreilor necesari la firmele particulare.

1 Vezi în acest sens „Cum se vor acorda evreilor autorizaţiile de scutire de muncă obligatorie şi de exercitarea profesiunii. Comunicat Nr. 1 al comisiunei interministeriale instituită conform hotărârii Consiliului de Miniştri din ziua de 7 Octombrie 1942". *Universul*, anul 59, nr. 322 din 24.11.1942, p. 3.

2 Vezi documentul nr. 374.

3 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 337.

c) Domnul Vice Preşedinte al Consiliului de Miniştri prin ordinul alăturat Nr. 7525 din 28 Mai 1943 (anexa Nr. 3[1]) însărcinează pe domnul Radu Lecca, Împuternicitul Guvernului ca să acorde carnete de scutire de muncă pentru evreii cari vor fi necesari în viaţa economică, pe baza propunerilor făcute de către Ministerul Muncii.

În baza acestui ordin, domnul Radu Lecca a trimis Marelui Stat Major, un tabel cu 506 evrei, cărora le-a eliberat carnete de scutire, după încheierea lucrărilor comisiunilor de revizuire.

Din acele arătate la acest capitol rezultă că pentru noile cereri de evrei necesari în câmpul economiei, sunt însărcinate două organe: Marele Stat Major şi Împuternicitul Guvernului pe baza unor dispoziţiuni date de trei foruri.

IV. OBSERVAŢIUNI ASUPRA EVREILOR DIN CATEGORIA CELOR DESTINAŢI LA MUNCA OBLIGATORIE.

1. – Organizarea.

În baza directivelor DOMNULUI MAREŞAL I. ANTONESCU trimise cu Nr. 5295-M din 21 Aprilie 1942[2], Marele Stat Major a întocmit şi distribuit Instrucţiunile Generale Nr. 55.500 din 27 Iunie 1942[3] şi 98.500 din 14 Septemvrie 1942[4], privitoare la munca obligatorie a evreilor, completate ulterior cu diferite ordine.

2. – Utilizarea evreilor.

- Cei cu titluri universitare sunt folosiţi la munca intelectuală, după specialitatea fiecăruia.
- Meseriaşii şi specialiştii tehnici, potrivit meseriei lor, după nevoi.
- Muncitorii necalificaţi, sunt utilizaţi ca mână de lucru în localităţile lor de domiciliu pentru nevoile instituţiilor şi mai ales în detaşamente exterioare de muncă pentru lucrări de interes militar sau naţional (drumuri, căi ferate, etc.).

3. – Ordinea de preferinţă a repartizărilor.

- pentru nevoile armatei.
- la întreprinderi înscrise în planul de mobilizare care lucrează pentru armată.
- pentru nevoile instituţiilor de Stat, Judeţ sau Comună.

4. – Organele însărcinate cu rezolvarea cererilor privitoare la repartiţia evreilor.

a) Marele Stat Major aprobă repartizări pentru:

- evreii cu titluri academice.
- evreii necesari pentru lucrări de birou (contabili autorizaţi şi desenatori).
- tehnicieni specialişti (dentişti, subingineri, conductori arhitecţi şi topometri).
- evrei de pe raza unui corp teritorial pe altul.
- detaşamente exterioare de lucru (în afara oraşelor de domiciliu, cazate izolate şi încadrate militar).

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 338.
2 Vezi documentul nr. 238.
3 Vezi documentul nr. 277.
4 Vezi documentul nr. 322.

b) Corpurile teritoriale, pe cuprinsul teritoriului lor, pentru echipe de meseriaşi evrei şi muncitori necalificaţi pentru nevoile locale (în oraşele de domiciliu ale evreilor).

c) Cercurile teritoriale, pot repartiza meseriaşi evrei între 35-50 de ani, pentru nevoile locale ale instituţiilor militare şi civile, pe baza unor consilii locale la care iau parte reprezentanţii celor mai importante instituţii militare şi civile.

După cum se vede, chestiunea rezolvării cererilor este descentralizată pentru majoritatea evreilor, nefiind ţinuţi sub autoritatea Marelui Stat Major decât specialiştii evrei şi detaşamentele exterioare, care impun coordonare şi repartiţie în baza unui plan de ansamblu.

5. – Formalităţile de îndeplinit în rezolvarea cererilor.

Fiecare instituţie interesată adresează cererea direct organelor arătate la punctul 4 de mai sus, în baza Comunicatului Nr. 42 publicat în ziarele cu data de 24 Martie 1943 (anexa Nr. 4)[1].

Marele Stat Major şi corpurile teritoriale dau ordine de execuţie direct cercurilor teritoriale.

6. – Greutăţi care întârzie soluţionarea cererilor.

a) Instituţiile militare şi civile nu au disciplina lucrului de birou: nu întocmesc corect cererile nespecificând toate elementele necesare de apreciere şi hotărâre, indicate în instrucţiunile şi diferitele ordine date şi nici nu le înaintează organelor militare de resort arătate la punctul 4 de mai sus şi în Comunicatul Nr. 42 al Marelui Stat Major.

b) Foarte multe instituţiuni înaintează cereri cu acelaşi obiect la Marele Stat Major, la corpurile teritoriale, la Preşedinţie, din care cauză se dau aprobări în discordanţă care provoacă întrebări din partea cercurilor teritoriale sau se retrimit cererile instituţiilor respective pentru a fi refăcute în spiritul dispoziţiunilor date.

- Rezultat: întârziere apreciabilă în soluţionarea cererilor, din cauza instituţiilor solicitatoare şi aglomerarea biroului respectiv din Marele Stat Major.

Este absolut obligatoriu ca cererile să conţină toate datele necesare de apreciere (adresa, obiectul cererii, lucrările ce efectuează şi în special situaţia numerică a tuturor evreilor ce are instituţia în momentul cererii), căci în caz contrar se adună la unele instituţii, fără motiv, un număr prea mare de evrei în raport cu nevoile reale, prejudiciind astfel nevoile altor instituţii.

Se citează cazul spitalului 303 din Capitală, care la un moment dat strânsese 228 evrei. La revizuirea operată în luna Aprilie i s'au redus la jumătate.

c) Birourile de evrei dela Marele Stat Major, corpurile şi cercurile teritoriale sunt prea slab încadrate şi nu pot face faţă în mod curent tuturor lucrărilor ce li se cer:

- studii, referate şi propuneri;
- organizarea detaşamentelor;
- multiple lucrări de documentare interioară (evidenţa pe contingente şi profesiuni a tuturor categoriilor: înscrişi, scutiţi, nedisponibili, utilizaţi în economia naţională, repartizaţi la instituţii, etc.);
- repartiţia evreilor necesari la unităţile militare, instituţiile de Stat şi întreprinderile înscrise în planul de mobilizare al teritoriului;

1 Nu se publică. Vezi în acest sens „Norme privitoare la repartizătile de evrei în instituţiile civile şi militare". *Timpul*, anul VII, nr. 2109 din 24.03.1943, p. 7.

- diverse cereri în legătură cu problema evreească.

În special această greutate se resimte la Marele Stat Major, Corpul 2 Teritorial şi Cercul Teritorial Bucureşti.

IV. CONCLUZII:

1. – Regimul evreilor nu este coordonat de un organ Central, care să dirijeze problema în ansamblu, ci este dispersat la trei organe:

- Marele Stat Major;
- Comisia Interministerială pentru organizarea regimului evreilor, de pe lângă Ministerul Justiției;
- Împuternicitul Guvernului, de pe lângă Preşedinția Consiliului de Miniştri.

2. – Repartiția evreilor necesari la firmele particulare este încredințată în prezent la două organe:

- Marele Stat Major şi
- Împuternicitul Guvernului.

3. – Întârzierea în soluționarea cererilor se datoreşte, pe de o parte instituțiilor care nu respectă comunicatele date în privința condițiunilor de fond şi formă şi pe de altă parte lipsei de personal suficient la birourile respective (în special la organele militare din Capitală, unde se află 1/3 din totalul evreilor între 18-50 ani: circa 30.000).

4. – Comisiunea Interministerială de pe lângă Ministerul Justiției a îngreunat sistemul de lucru şi a lăsat încă unele chestiuni nesoluționate:

a) Utilizarea femeilor evreice;

b) Salarizarea evreilor din întreprinderi;

c) Punerea la dispoziția Ministerului Apărării Naționale a fondului cu care să se întreţină cheltuielile pentru cadrele şi întreţinerea detaşamentelor de evrei;

d) Descongestionarea Capitalei de evreii veniți clandestin după data de 27 Iunie 1940; DOMNUL MAREŞAL ION ANTONESCU a ordonat Ministerului Afacerilor Interne să treacă la execuția acestui deziderat în luna Octombrie 1942, însă până în prezent nu s'a luat nici o măsură.

V. PROPUNERI:

1. – Pentru soluționarea tuturor chestiunilor referitoare la evrei, propunem a se interveni pe lângă DOMNUL MAREŞAL ION ANTONESCU pentru a se însărcina un singur departament care să dirijeze şi să coordoneze întreaga problemă în ansamblu.

Această dispoziţiune să aibă drept consecinţă desfiinţarea Comisiunii Interministeriale de pe lângă Ministerul Justiției.

2. – O încadrare a birourilor de evrei adecvată nevoilor.

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,
E. BORCESCU

A/Z

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 275-278.

Documentul nr. 388

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA
Înfiinţată prin Decretele-Legi No. 3415/941 şi No. 319/942[1]
Telefon 5.13.42 Str. Dr. Burghelea No. 3.

Bucureşti, 11.645–5 IUN. 1943[2]

Ref. J.16634.-

DOMNULE GENERAL,

Întemeiaţi pe dispoziţiunile Decretului-Lege Nr. 3415, publicat în Mon. Of. Nr. 299 din 17 Decembrie 1941 şi ale Regulamentului Nr. 4 pentru organizarea şi funcţionarea Centralei Evreilor din România, publicat în M.O. Nr. 26 din 31 Ianuarie 1942,

Avem onoarea a vă supune următoarele:

Potrivit normelor în vigoare, toţi locuitorii sunt obligaţi să presteze muncă în natură, pentru nevoile primăriilor, un număr de zile pe an, muncă ce poate fi însă răscumpărată, prin plata unei sume de bani.

Sunt însă cazuri când cei supuşi acestei munci sunt în imposibilitate de a o presta şi nici bani de răscumpărare nu posedă.

Astfel este situaţia evreilor pauperi, încadraţi în detaşamente de muncă obligatorie.

Cererea lor de a fi scutiţi de prestaţie, motivată pe consideraţiunile arătate, fiind respinsă, se văd în situaţia de a fi executaţi, căci sunt în imposibilitate să achite contravaloarea în bani.

Pentru a se remedia această grea situaţie, respectuos vă rugăm să binevoiţi a interveni la Ministerul de Interne, pentru ca evreii din detaşamentele de muncă să fie scutiţi de obligaţia prestării muncii pentru primării, dacă timpul de prestarea ambelor munci coincide, sau să fie amânaţi până la eliberarea lor din detaşamente.

În cazul când această cerere nu va fi încuviinţată, respectuos vă rugăm să binevoiţi a dispune să se acorde susnumiţilor permisii pentru zilele fixate de către primării pentru prestaţia în natură.

Primiţi, vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte,
ss. N. Gingold
Dr. N. Gingold

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 3415 din 16.12.1941 cu privire la disolvarea Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din Ţară şi înfiinţarea Centralei Evreilor din România; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 26 din 31.01.1942. Decretul-Lege Nr. 319 din 30.01.1942 referitor la Regulamentul Nr. 4 pentru organizarea şi funcţionarea Centralei Evreilor din România.

2 Documentul a fost înregistrat de Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România cu Nr. 1583 din 07.06.1943.

DOMNIEI SALE
DOMNULUI GENERAL COMANDANT AL MARELUI STAT MAJOR[1]
SS/AT

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 101.

Documentul nr. 389

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

16 Iunie 1943[2]

Foarte Urgent

NOTĂ

I. – La data de 30 Iunie 1943, expiră valabilitatea carnetelor de scutire de muncă obligatorie ale evreilor menținuți în viața economică și în câmpul muncii.

Conform D.L. Nr. 3825/1940[3], pentru românizarea personalului din întreprinderi, evreii urmează a fi îndepărtați treptat din viața economică, pentru a fi redați muncii obligatorii.

Lucrările pentru îndepărtarea evreilor făcându-se treptat și după verificări pe teren de către Subsecretariatul de Stat al Muncii prin Oficiul Central de Românizare, urmează ca preluarea evreilor disponibili la muncă obligatorie să se facă în același ritm.

II. – Întrucât carnetele de scutire de muncă au fost acordate pe baza dispozițiunilor Comisiei Interministeriale care funcționează pe lângă Ministerul Justiției, urmează ca și măsurile de prelungirea valabilității acestor carnete să se ia de către aceeași Comisiune Interministerială.

Îndepărtarea treptată a evreilor din viața economică, după data de 1 Iulie să se facă potrivit legilor în vigoare, de către Subsecretariatul de Stat al Muncii prin Oficiul Central de Românizare, această îndepărtare atrăgând de drept anularea carnetelor cu obligațiunea de a fi aduse la cunoștința:

- Marelui Stat Major, pentru evreii între 18-50 de ani, spre a fi luați la muncă obligatorie;
- Împuternicitului Guvernului[4] pentru orice vârstă, spre evidență.

III. – În scopul arătat mai sus, SECȚIA I-a, propune să se convoace imediat, Comisia Interministerială.

1 Generalul Ilie Șteflea.
2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 423.023 din 16.06.1943.
3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 270 din 16.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3825 din 12.11.1940, pentru românizarea personalului din întreprinderi.
4 Radu Lecca.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu
E. BORCESCU

ŞEFUL BIROULUI 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. APOSTOLIDE

A/Z

*) Adnotare:
„16/VI. Se va interveni în acest sens. General ss. Arbore”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 236.

Documentul nr. 390

MARELE STAT MAJOR
SECŢIA I-a
Biroul 10

Nr. 421.220 din 17 Iunie 1943

Sumar:
Propuneri pentru a se lăsa Corp. de Arm., latitudinea de a repartiza unităţilor, efective mai mari de 10 evrei.

NOTĂ

- Potrivit ordinului M.St. Major Nr. 955.000 din 28 Februarie 1943[1], Secţia I-a a limitat numărul meseriaşilor evrei cari pot fi utilizaţi şi ţinuţi la drepturi de către unităţile şi formaţiunile armatei de uscat.

- În urma acestei măsuri, dat fiind nevoile mari de mână de lucru pentru reparaţii şi confecţiuni, se primeşte zilnic numeroase rapoarte prin care unităţile şi formaţiunile militare solicită a li se aproba un număr mai mare decât 10 meseriaşi evrei.

Această afluenţă mare de rapoarte îngreuiază lucrul şi întârzie soluţionarea cererilor.

În scopul unei descentralizări, apreciind totodată nevoile solicitanţilor şi întrucât:

- mâna de lucru particulară este foarte scumpă;
- evreii sunt plătiţi numai cu drepturile trupei;
- beneficiul muncii evreilor trebue să rămână în primul rând armatei;
- corpurile de armată pot aprecia mai just nevoile unităţilor şi formaţiunilor militare de pe raza lor,

1 Vezi documentul nr. 371.

SECȚIA I-a propune a se aproba ca majorarea efectivelor de meseriaşi peste numărul de 10, să poată fi efectuat de Corpurile de Armată.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu
E. BORCESCU

ŞEFUL BIROULUI 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. APOSTOLIDE

C/Z.

*) Adnotări:
„19/VI Se aprobă. General ss. Arbore”;
„**Foarte Urgent**”;
„Cabinet. Proect de ordin”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 66.

Documentul nr. 391

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA OFICIUL DE STUDII DOCUMENTARE ŞI STATISTICĂ
Către
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10,

Nr. 110.935 din 21 Iunie 1943[1].

Ca urmare adresei Dvs. +)Nr. 420.889 din 10 Iunie 1943[2], din ordinul Domnului General de Corp de Armată Dumitru I. Popescu, Ministrul Afacerilor Interne, avem onoarea a vă face cunoscut că, s'a aprobat să fie scutiți de a executa în natură cele 5 zile de prestație, precum şi de plata în bani a prețului de răscumpărare a prestației Evreii, cari nu au o stare materială pentru a răscumpăra în bani prestația şi se găsesc în detaşamente de muncă pe şantierele din afara oraşelor lor de domiciliu, în vremea când se execută prestația în natură.

Avem onoarea a vă trimite, aci alăturat, circulara Nr. 110.935/1943, dată în vederea executării acestei dispoziţiuni[3].

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 423.450 din 23.06.1943.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 90+verso.

DIRECTORUL DELEGAT AL OFICIULUI DE STUDII,
DOCUMENTARE ŞI STATISTICĂ
ss. T. Onişor[1]

*) Adnotări:
+)„No. greşit, la acest No. este o corespondenţă dela Cercul Teritorial Bacău. Aprobarea de repartiţie”;
„Prestaţie în natură”;
„Nica caută baza”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 89.

Documentul nr. 392

MARELE STAT MAJOR
SECŢIA I-a
Biroul 10

Nr. 423.500 din 25 Iunie 1943
MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
către
MARELE STAT MAJOR
Secţia 7-a

Foarte Urgent

Urmare la ordinul Nr. 955.000 din 28 Februarie 1943[2], am onoare a face cunoscut următoarele:

1. Majorarea efectivelor de meseriaşi evrei, necesari unităţilor şi formaţiunilor armatei va fi aprobată de corpurile de armată (teritoriale) respective, ţinându-se seamă atât de prevederile ordinului Nr. 955.000/943 cât şi de următoarele dispoziţiuni:

- să se mărească efectivele numai în caz de necesitate absolută şi în raport de importanţa lucrărilor, de mâna de lucru şi durata necesară, verificându-se periodic activitatea echipelor de meseriaşi, la faţa locului;

- pe cât posibil, unităţile şi formaţiunile militare, care vor utiliza un număr mai mare de 10 meseriaşi, evrei, vor lăsa la vatră un număr egal de concentraţi români (în special plugari).

1 Titus Onişor (1906-?), avocat şi funcţionar român. Licenţiat şi doctor în Drept. Director al Oficiului de Studii şi Documentare Statistică din Ministerul de Interne (1940-1944). Arestat de autorităţile comuniste la 05.07.1950, a fost condamnat la 12.08.1951 la 12 ani muncă silnică pentru „spionaj”. A trecut prin închisorile Bucureşti, Jilava, Aiud, Piteşti, Dej, fiind eliberat la 01.07.1962.

2 Vezi documentul nr. 371.

2. Corpurile de armată (teritoriale) vor putea aproba ca evreii conductori auto, repartizați la instituțiile civile şi militare, să poată conduce autovehicule numai în raza oraşelor de reşedință a cercurilor teritoriale respective.

Aceste aprobări se vor acorda periodic, evreilor care au avut permise de conducere şi numai în cazuri bine justificate, pentru a suplini lipsa conductorilor auto români.

3. În consecință, unitățile, părțile sedentare, şcolile, serviciile şi stabilimentele armatei care au nevoie de evrei, se vor adresa:

- **La Corpurile de Armată** (Teritoriale) pentru repartizări, prelungiri şi majorarea efectivelor de evrei meseriaşi şi muncitori necalificați, cunoscând că aceştia din urmă se vor acorda în mod excepțional pentru lucrări mari (construcții de imobile şi amenajări de terenuri inundabile sau inaccesibile, din incinta cazărmilor).
- **La Marele Stat Major**, Secția I-a, pentru specialişti titrați şi netitrați.

Rapoartele de prelungiri sau noi repartizări se vor întocmi potrivit dispozițiunilor de detaliu prevăzute în Comunicatul Nr. 42 al Marelui Stat Major, publicat în ziarele cu data de 24 Martie 1943.

Rapoartele pentru majorarea efectivelor de evrei vor fi bine justificate.

4. Pe teritoriul Basarabiei şi Bucovinei nu se vor repartiza evrei la muncă obligatorie decât cu avizul Guvernămintelor respective. Fac excepție detaşamentele de muncă încadrate militar, care sunt organizate de Marele Stat Major.

5. Comandamentele, Direcțiile de arme şi Cercurile teritoriale, vor controla şi urmări ca evreilor ce au fost repartizați pentru lucrări, să nu li se dea altă întrebuințare decât aceea pentru care au fost destinați.

Este strict oprită utilizarea evreilor la lucrări de birou în Comandamentele, unitățile sau formațiunile militare. Chiar acolo unde va fi nevoie de evrei specialişti tehnici (ingineri, arhitecți, conductori de lucrări etc.) aceştia vor fi folosiți cât mai mult pe şantier, rămânând în birou numai timpul strict necesar.

Rugăm dispuneți de urmare

SUBŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL (ss) I. Arbore

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel E. Borcescu

COMUNICAT:
- Preş. Consil. Miniştri Cabinet Militar
- M.A.N. (Cabinete şi Direcții)
- Comandamente M. U. şi Permanențe
- Corpuri de Armată şi Cerc. Teritoriale
- Şcoli, Servicii şi Stabilimente
- Unități până la Batalion Corp aparte.

*) Adnotare:
„Biroul 1 examinare în părțile care ne privesc. ss. indescifrabil".

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 183, f. 113; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 62.

Documentul nr. 393

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
CABINETUL
Confidențial

No. 20.780[1]
1943 Luna Iulie Ziua 8
ARMATA IV-a
STATUL MAJOR
Secția II-a
către
Secția I-a
Ordin General
Nr. 38 din 25 Iunie 1943

În ultimul timp s'a constatat că nu toate unitățile armatei dau atenția cuvenită acțiunei de educație, propagandă şi contrapropagandă în rândurile ostaşilor.

În unele garnizoane, în special în garnizoanele din Moldova, starea de spirit a trupei este influențată de elementul evreiesc prin răspândirea svonurilor tendențioase şi defetiste. La unele unități s'a constatat chiar că evreii rechiziționați pentru lucru iau masa împreună cu trupa.

Pentru remedierea acestor stări de lucruri, dăunătoare oştirii, se ordonă următoarele:

- Să se aplice întocmai „Instrucțiunile pentru conducerea acțiunei de educație, propagandă şi contrapropagandă în rândurile ostaşilor” (Anexă la directiva pentru instrucția în Armată în anul 1943), punându-se o grijă deosebită în pregătirea sufletească a ostaşilor şi bunul lor trai.
- Se interzice cu desăvârşire întrebuințarea evreilor rechiziționați pentru lucru, în cazărmi şi tabere militare.

Dacă unitățile au nevoie de meseriaşi evrei, să-i separe în alte clădiri, sau să le dea de lucru în oraş, pentru a se evita astfel contactul cu trupa.

MINISTRUL APĂRĂRII NAȚIONALE
General (ss) **C. PANTAZI**

Director de Cabinet M.A.N.
Colonel ss. Balaban
A. Balaban

COMUNICAT:

- Spre ştiință: Casa M.S. Regelui, Preşedinției Consiliului de Miniştri, Ministerul Înzestrării Armatei şi Producției de Răsboi.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secția I-a, cu Nr. 12.245 din 09.07.1943.

- Pentru executare: Subsecret. de Stat al Arm. de Uscat, Aerului, Marinei, şi Aprovizionarea Armatei, Marele St. Major, Comandament. Militar al Capitalei, Corpul Grănicerilor, Inspect. G-ral Jandarmi, Corpul de Cavalerie P.S., Corpul de Munte P.S., Corpul 1-7 Armată, Corpul 1-7 Teritorial, Divizii, Brigăzi, Direcții şi Servicii din M.A.N. şi Subsecret. Stat al Armatei de Uscat.

Tuturor garnizoanelor prin grija Comand. Terit. şi unităților prin grija comandamentelor respective cărora li s'a trimis numărul necesar de exemplare.

*) Adnotări:
„În vederea ofițerilor. Locotenent. Colonel ss. indescifrabil".
„Maior ss. indescifrabil".
„Căpitan ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 1480, f. 99; fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3709, f. 80.

Documentul nr. 394

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
STAT MAJOR

Nr. 7408[1]
1943 luna Iulie ziua 2
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
STAT MAJOR
către
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a

SECRET

Am onoare a vă raporta următoarele:

Inspectoratul General al Jandarmeriei a mobilizat Regiunea II.-a Internare, organizată pe 3 centre de internare (lagăre) care sunt stabilite pe întreg teritoriul Transnistriei astfel:

1). Centrul I. Internare (lagăr) Wapniarca, cu reşedința în pădurea Wapniarca, unde se găsesc 920 internați şi condamnați (evrei, ucraineni, români) trimişi de Ministerul Afacerilor Interne, Guvernământul Transnistriei şi alte organe ale Jandarmeriei şi Poliției din țară.

Aici se află şi comanda regiunei II-a Internare.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 56.757 din 08.07.1943.

2). Centrul 2 Internare (lagăr) Smerinca, cu reşedinţa în comuna Smerinca, în nordul Transnistriei, unde se găsesc 543 prizonieri de război.

3). Centrul 3 Internare Slivina, cu reşedinţa în comuna Slivina, în sudul Transnistriei, unde se găsesc 185 internaţi şi condamnaţi (evrei, ucraineni, români).

Aceste trei centre sunt conduse, inspectate şi îndrumate de Lt. Colonel Popovici M. Christache[1], comandantul Regiunei II-a Internare.

Regiunea II-a Internare – aflându-se pe teritoriul Comandamentului Etapelor de Est–Sectorul I. Etape este subordonată şi acestor două comandamente.

+)Din punct de vedere al pazei, ordinii şi siguranţei, precum şi în ceea ce priveşte internarea şi eliberarea internaţilor, Regiunea II-a Internare, primeşte ordine dela Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratul General al Jandarmeriei, Guvernământul Transnistriei fie direct fie prin Inspectoratul Jandarmi Odessa.

La comanda Sectorului I Etape este Locot. Col. Ştefan Ion[2], care deşi mai nou în grad cu 4 ani decât Lt. Colonel Popovici M. Christache – ambii ofiţeri de rez. – caută prin toate mijloacele să subordoneze Regiunea 2-a Internare, atât din punct de vedere administrativ cât şi de comandament, intrând până şi în atribuţiunile de conducere ale lagărelor de internare, dând directive şi ordine care intră numai în atributul Regiunei a II-a Internare, ale cărei subunităţi se găsesc pe întreg teritoriul Transnistriei.

Această stare de lucruri produce o turburare în buna conducere a lagărelor de internare şi o imixtiune în atribuţiunile de comandă ale Lt. Col. Popovici M. Christache, comandantul Regiunei II-a Internare.

Având în vedere cele arătate mai sus şi ţinându-se seama de faptul că: Regiunea 2-a Internare este organizată din două centre de internare de civili şi un centru lagăr de prizonieri de războiu, că Comandamentul Etapelor de Est ar avea atribuţiuni numai de comandă asupra lagărului de prizonieri, iar în ceea ce priveşte lagărele de internarea civililor, comanda revine Inspectoratului Jandarmi Odessa, că Locot. Colonel

1 Popovici M. Cristache (1889-?), funcţionar şi militar de carieră român. Intră în jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Comandant al Batalionului 2 din Regimentul de Jandarmi Pedeştri (01.02.1941-05.09.1942); comandant al Regiunii II Internare Evrei Wapniarca, Transnistria (01.03-11.10.1943); trecut în rezervă pentru limită de vârstă la 11.08.1940. Arestat de autorităţile comuniste în 02.02.1945, sub învinuirea de crime de război, în scurt timp a fost pus în libertate, întrucât s-a constatat că numele său nu figura pe lista criminalilor de război întocmită de autorităţi. O notă a Securităţii din 1960 îl descria în următorii termeni: „ofiţer din Jand. Pedeştri, bătrân faţă de promoţia lui-fost funcţionar înainte la CFR, apoi activat în timpul războiului 1916-1918. Necunoscut în Jand. Rurală decât ca cdt. al Lagărului de la Vapniarca–unde a fost acuzat de Piki Vasiliu că a dat mâna cu evreii din lagăr, cărora le-a furnizat hrană şi o viaţă mai bună în lagăr. Pt. aceasta a fost dat în judecată de Piki Vasiliu. Azi este fără pensie, este sărac, cel mai sărac ofiţer din tot Reg. de Jandarmi Pedeştri". Maior (din 01.07.1927); locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel în rezervă (din 22.03.1947).

2 Ştefan F. Ion (1893-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1914-1915). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1915), participă la primul război mondial. Inspector Regal al Regiunii Teritoriale a Corpului 4 Armată (01.11.1940-31.08.1942); trecut în rezervă din oficiu la 31.08.1942; comandant al Sectorului 1 Etape din cadrul Comandamentului Etapelor de Est (1943-1944). Căpitan (din 01.10.1919); maior (din 01.10.1927); locotenent-colonel (din 01.10.1937).

Popovici M. Christache, comandantul Regiunei 2-a Internare, este mai vechi în grad cu 4 ani decât Locot. Colonel Ştefan Ioan, comandantul Sectorului I. Etape şi deci nu poate fi subordonat acestuia.

Cu onoare vă rugăm să binevoiţi a hotărî asupra celor raportate mai sus.

Inspectoratul General al Jandarmeriei este de părere că în ceea ce priveşte lagărul de prizonieri (Smerinca), Regiunea II-a Internare să fie subordonată direct Comandamentului Etapelor de Est, iar în ceea ce priveşte celelalte două centre de Internare de civili, Regiunea 2-a Internare să fie subordonată Subinspectoratului General Jandarmi Odessa şi numai din punct de vedere administrativ să fie subordonată Comandamentului Etapelor de Est.

ŞEFUL DE STAT MAJOR
Maior, ss. Merlescu[1]
E. Merlescu

Şeful Bir. 2 Mobilizare
Căpitan, ss. Ionescu[2]
D. Ionescu

*) Adnotări:
„Biroul 3";
+)„Nu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3249, f. 243-244.

1 Emil Merlescu (1902-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de jandarmerie (1921-1923). Intră în jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1923). Şef al Birourilor 2 Mobilizare, 3 Operaţii din Statul Major al Inspectoratului General al Jandarmeriei (26.01.1941-25.08.1942); subşef de Stat Major şi ulterior şef de Stat Major al Inspectoratului General al Jandarmeriei (25.08.1942-10.08.1945); trecut în rezervă la 01.05.1950. După război s-a aflat în atenţia autorităţilor comuniste, fără însă a fi arestat. Maior (din 31.10.1941); locotenent-colonel (din 01.04.1945); colonel (din 01.10.1946).

2 Dumitru D. Ionescu (1905-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de jandarmerie (1921-1923). Intră în jandarmerie cu gradul de sublocotenent (1923). Mobilizat în zona interioară la Corpul Gardienilor Publici (22.06.1941-22.06.1942); ajutor al comandantului Legiunii de Jandarmi Ilfov (22.06-25.08.1942); comandant al Companiilor 5 şi 10 Jandarmi din Regimentul de Jandarmi Pedeştri (25.08.1942-01.04.1943); şef al Biroului 2 Mobilizare din Inspectoratul General al Jandarmeriei (01.04-24.12.1943); comandant al Companiei 73 Poliţie Zonă Operativă (24.12.1943-30.06.1944); ofiţer în Comandamentul Inspectoratului General al Jandarmeriei (30.06.1944-10.08.1945); trecut în rezervă la 01.05.1950. După război s-a aflat în atenţia autorităţilor comuniste, fără însă a fi arestat. Căpitan (din 02.04.1940); maior (din 01.04.1945); locotenent-colonel (din 01.04.1947).

Documentul nr. 395

No. 114.749 din 11 Iulie 1943[1]
Cercul Teritorial Iaşi
către
Armata 4-a

Cu onoare vi se comunică mai jos în copie ord. C. 4 A. Stat Major, pentru întocmai executare.

Comandantul Cercului Teritorial Iaşi
Colonel, ss. Constantin Leon
Const. M. Leon[2]

COPIE DUPĂ ORD. C. 4 A. Nr. 133.898 DIN 8 IULIE 1943

Cu onoare vi se face cunoscut următoarele:

1). Din verificarea evreilor daţi la instituţiile civile şi militare s'a constatat că:

a). Unii evrei nu sunt prezenţi la serviciu.

b). Unii sunt prezenţi şi nu îndeplinesc nici un serviciu, ceiace înseamnă că sunt protejaţi şi protecţia acordată în aceste timpuri lasă a fi de bănuit.

c). Evreii ce [nu] sunt ceruţi de diferite instituţiuni pentru lucru public sau al statului, ci pentru folosul personal.

2). Pentru a se curma această stare de lucruri am luat următoarele dispoziţiuni:

a). Toţi evreii care cad în vina prevăzută la pct. 1 al. a, b şi c, vor fi trimişi în detaşamente exterioare până la sfârşitul războiului.

b). Toate instituţiile care cad în vina prevăzută la pct. 1 al. b, vor fi sancţionaţi cu ridicarea pentru totdeauna a evreilor, precum şi darea în judecată la Curtea Marţială a Şefului Instituţiei pentru abuz de putere şi înşelăciune.

c). Toţi cei ce vor cădea în vina prevăzută la pct. 1 al. c, vor fi sancţionaţi cu confiscarea materialului şi darea în judecată pentru abuz de putere.

3). Domnii Comandanţi de C. T. şi Domnii Comandanţi de Garnizoane vor face inspecţii inopinate, atât ziua cât şi noaptea, pentru a controla activitatea echipelor de evrei la toate instituţiile unde au fost daţi evrei şi vor raporta săptămânal rezultatul inspecţiilor.

4). Doresc a se stârpi pentru totdeauna abuzurile de orice fel şi voi fi necruţător cu sancţionarea greşelilor.

5). Cercurile Teritoriale vor lua măsuri să anunţe pe toţi evreii şi pe toate instituţiile de prezentul ordin.

1 Documentul a fost înregistrat de Armata a 4-a, Secţia I-a, cu Nr. 12.471 din 18.07.1943.

2 Constantin M. Leon (1892-1945), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1911-1914). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1914), participă la primul război mondial. Comandant al Cercului Teritorial Iaşi (1943); comandant al Comenduirii Pieţei Bucureşti (1944); trecut în rezervă la 10.11.1944. Maior (din 01.04.1926); locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 24.01.1942).

COMANDANTUL SECUND AL C. 4 A.
General de Divizie
(ss) **G. Manoliu**[1]

pentru conformitate
Şeful Biroului 5
Cpt. ss. indescifrabil

*) Adnotări:
„Secția I 18 IULIE 1943".
„În copie la Trenul Cartier. Colonel ss. indescifrabil".

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 1480, f. 100.

Documentul nr. 396

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA II-a
Biroul Contrainformații
EVIDENȚĂ
SECRET

Nr. 467.572 din 14 IUL. 1943[2]
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA II-a
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul B.B.T.

Am onoare a vă aduce la cunoştință următoarele, în legătură cu situația evreilor din ghettoul Mostovoi J. Berezovca:

În ghettoul propriu zis, se găsesc numai 40 evrei meseriaşi. Restul evreilor a fost trimis la munci agricole, repartizați astfel:

- La Suhaia-Balca 113 evrei;

1 Gheorghe Manoliu (1888-1980), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1907-1909) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Comandant al Brigăzii – din 15.03.1942 Diviziei - 4 Munte (10.01.1940-20.03.1943); comandant secund şi ulterior comandant al Corpului 4 Teritorial (20.03.1943-27.03.1945); trecut în rezervă la 27.03.1945. În februarie 1949 a fost condamnat de autoritățile comuniste în lipsă, fiind fugit în munți, la 15 ani muncă silnică pentru crime de război. Arestat la 24.07.1952, a fost închis în penitenciarul Jilava, fiind eliberat la 14.10.1954.

2 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 501.724 din 16.07.1943.

- La grădinile Victorovca, circa 60 evrei.

Situația celor aflați la ferma Suhaia-Balca este cât se poate de proastă, fiind aproape desbrăcați şi neavând cele necesare pentru higienă. Ei declară că nu sunt vizitați de nici un medic.

S'a constatat că, printre evreii cari sunt dați la lucru, la diferite instituții (spitale, preturi, etc.), unii primesc şi expediază scrisori, nu prin organele de supraveghere şi după prescripțiunile stabilite, ci pe adresa directă a instituției unde lucrează.

p. ŞEFUL SECȚIEI II-a
Lt. Colonel, ss. Petrescu
Gh. N. Petrescu

p. Şeful Biroului 2
Căpitan, ss. Crinteanu[1]
Crinteanu

*) Adnotare:
„16 IULIE 1943 Biroul 1. La Guvernământ pentru cercetare, avizare şi răspuns. Locotenent Colonel ss. S. Iamandi”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 138.

Documentul nr. 397

MARELE STAT MAJOR Nr. 425.972 din 14 Aug. 1943
SECȚIA I-a
Biroul 10

NOTĂ

Sumar:
Propuneri pentru a creia disponibilități de specialişti evrei în vederea satisfacerii nevoilor armatei şi instituțiilor.

Marele Stat Major pentru a face față numeroaselor cereri de specialişti evrei (ingineri, arhitecți, etc.) ale instituțiilor şi detaşamentelor exterioare, a propus Împuternicitului Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreesc din România[2] ca evreii din categoriile de mai sus, cari au obținut carnete de scutire de muncă, să poată fi

1 Alexandru Crinteanu (1907-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1927-1929). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1929). Ofițer în cadrul Secției a II-a Informații din Marele Stat Major (1943). Sublocotenent (din 01.07.1929); locotenent (din 10.05.1934); căpitan (din 25.10.1939).
2 Radu Lecca.

utilizați de Marele Stat Major câte 90 de zile pe an, pentru motivul că prin acordarea acestor carnete s'au creiat foarte multe nedisponibilități. De exemplu: din 211 ingineri constructori înscrişi la cercurile teritoriale, 132 sunt scutiți de muncă obligatorie.

În urma intervențiunei noastre, Împuternicitul Guvernului ne face cunoscut:

- că nu este de acord cu propunerea Marelui Stat Major;
- avizează ca titrații evrei cari nu posedă carnete de scutire să fie utilizați timp de 10 luni anual, fără a li se acorda remunerații speciale.

Față de cele relatate mai sus, Secția I-a propune:

a) a se reduce la jumătate numărul carnetelor acordate specialiştilor evrei;

b) titrații neposesori de carnete de scutire să presteze şase luni de muncă anual cu drepturile acordate trupei.

În acest sens urmează a se cere avizul Preşedinției consiliului de Miniştri – Împuternicitul Guvernului pentru Reglementarea Regimului Evreiesc din România – după care va fi necesar să se modifice D.M. Nr. 1305/1942[1] care prevede:

- intelectualii evrei prestează munca obligatorie 90 de zile cu drepturile trupei;
- restul timpului au dreptul la tariful de rechiziții.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu

ŞEFUL BIROULUI 10
Căpitan, ss. Apostolide
I. Apostolide

*) Adnotări:
„15 AUGUST 1943 Să se urmărească crearea de disponibilități. General ss. Arhip";
„26.VIII. Biroul Căpitan Bădilescu[2]. Urmărire şi propuneri. Locotenent Colonel ss. Ilie Dumitrescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 2946, f. 2.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 174 din 29.07.1942. Decizia Ministerială Nr. 1305 din 23.07.1942 a Ministerului Apărării Naționale cu privire la munca obligatorie pentru evreii titrați universitari.

2 Nu a putut fi identificat.

Documentul nr. 398

MARELE STAT MAJOR Nr. 580.159 din 8 Sept. 1943[1]
SECȚIA OPERAȚIILOR
Biroul 6.
SECRET

CABINETUL MILITAR
al
CONDUCĂTORULUI STATULUI

Am onoare a raporta DOMNULUI MAREŞAL următoarele:

În cadrul măsurilor prevăzute pentru decongestionarea Bucureştiului s'a hotărât ca evreii să nu fie evacuați.

Comandantul Apărării Pasive[2] propune totuşi, ca să se studieze şi evacuarea forțată a acestora, pentru următoarele considerente:

- a se înlătura cea mai puternică sursă de svonuri, ştiri false, etc, menite a atinge moralul populației;
- a înlătura din capitala țării agenții cei mai de temut, care pot informa inamicul prin diferite căi care le stau la dispoziție;
- a se creia, pentru cazuri de bombardare masivă a capitalei, disponibilități de camere şi locuințe pentru sinistrați.

Rugăm pe Domnul Mareşal să hotărască, dacă nu este cazul să se studieze evacuarea evreilor din capitală, urmând ca execuția să aibă loc numai după efectuarea primului bombardament inamic, asupra capitalei.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL ss. Ştefleа
I. Ştefleа[3]

1 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 108.083 din 09.09.1943.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Pe această notă mareşalul Ion Antonescu a pus următoarea rezoluție:
„108.083/M.1
SECRET

MARELE STAT MAJOR
Secția Operațiilor
Cabinet

La Nr. 580.159 din 8 Sept. 1943, relativ la evacuarea evreilor din Capitală în caz de bombardament inamic,
Am onoare a vă transmite mai jos rezoluția Domnului Mareşal:
<<Da. Să fie evacuați tot la evreii din alte localități. Să se studieze evacuarea lor la Odessa>>.
D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
COLONEL
R. Davidescu”.

*) Adnotare:
„Biroul Adjutantură”.

AMR, fond 951–Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, dosar nr. 7, f. 334.

Documentul nr. 399

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL SUBSECRETARULUI DE STAT
Nr. 13.044[1]
14.IX.943

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul B.B.T.
Guvernământul Bucovinei

Avem onoare a vă face cunoscut, că în urma hotărârii Consiliului de ordine din 10 Sept. a.c., autorizațiile pentru deplasarea evreilor în cuprinsul țării, cum şi pentru transferarea lor dintr-o localitate în alta, se eliberează, ca şi până în prezent, în baza aprobărilor Ministerului Afacerilor Interne, Subsecretariatul de Stat al Poliției şi Siguranței şi potrivit normelor stabilite prin ordinele Nr. 11.998 A. din 22 Mai 1943[2], şi 25.423 A. din 7 August 1943[3].

Autorizațiunile se vor elibera, de către Prefectura Poliției Capitalei şi Prefecturile de județ, în baza aprobărilor scrise ale Subsecretariatului de Stat al Poliției şi Siguranței.

Nici o autorizație eliberată de Comisariatul Evreilor depe lângă Ministerul Muncii, nu este valabilă.

Vă rugăm să binevoiți a da ordine în consecință, organelor Dvs. de executare şi control.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Corp de Armată, ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

DIRECTORUL ORDINEI PUBLICE
Lt. Colonel Magistrat
ss. MădârjaC
Al. Mădârjac

AMR, fond 951-Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, dosar nr. 7, f. 336.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 604.538 din 16.09.1943.

2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

*) Adnotare:
„16.SEPTEMBRIE 1943. Comunicare Guvernămintelor. Să se treacă în evidență şi să se aplice la toate cererile în viitor. Locotenent Colonel ss. S. Iamandi”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 25, f. 230.

Documentul nr. 400

CABINETUL MILITAR AL CONDUCĂTORULUI STATULUI
Nr. 125.928[1]

Bucureşti, 29.09.1943

EVIDENȚĂ

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul B.B.T.

Domnul Mareşal este informat că nu s’a dat autorizație evreilor din țară să trimită evreilor din Transnistria hainele colectate în scop de a-i ajuta.

Domnul Mareşal ordonă să se dea această autorizație.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel ss. Davidescu
R. Davidescu

*) Adnotări:
„Biroul 1. 29 SEPTEMBRIE 1943. Să se comunice această hotărâre imediat – Domnului Lecca; – Ministerului Economiei Naționale; – Centralei Evreilor pentru măsuri de executare. Locotenent Colonel ss. S. Iamandi”;
„Să se anexeze la dosarul de anchetă. Locotenent Colonel ss. S. Iamandi”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 473.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 502.258 din 29.09.1943.

Documentul nr. 401

MARELE STAT MAJOR No. 859.673 din 30 Septembrie 1943
SECŢIA 7-a
LEGĂTURA CU ARMATELE ALIATE
SECRET

NOTĂ
către
SECŢIA I-a M.St.M

SUMAR:
Încadrarea Batalioanelor de
lucru cu minoritari.

La cererea Misiunii Armatei Germane de Uscat (Colonel Assmann[1]) am comunicat că batalioanele de lucru vor avea 50% minoritari şi anume:

- unguri,
- evrei,
- ucrainieni, ruşi.

în proporţii egale, pe cât posibil, aceasta după datele luate dela Secţia 1-a.

Colonelul Assmann informează M.St.M. că Armata Germană nu poate accepta ca în aceste batalioane să fie şi evrei, deoarece ar fi incompatibil cu prestigiul şi demnitatea Armatei Germane ca să fie îmbrăcaţi cu uniforme germane şi evrei.

Misiunea Armatei Germane de Uscat roagă Marele Stat Major a scoate evreii din batalioanele de lucru şi a-i înlocui cu alţi minoritari unguri, ucrainieni şi ruşi.

Vă rog a soluţiona cererea Misiunii Germane şi a mă informa ce răspuns urmează să dăm.

ŞEFUL SECŢIEI 7-a LEG. cu ARM. ALIATE
COLONEL, ss. Traian Blaga
Traian Blaga

1 Günther Assmann (1900-?), militar de carieră german. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie Döberitz (1917-1918) şi al Academiei de Război (1933-1935). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1918), participă la primul război mondial. Ofiţer Ia în cadrul Statului Major al Diviziei 24 Infanterie (10.07.1940-11.12.1941); Ofiţer Ia în cadrul Statului Major al Diviziei 46 Infanterie (11.12.1941-06.01.1942); în rezerva OKH (06.01-20.03.1942); transferat la Misiunea Militară germană în România (din 20.03.1942); ofiţer O.Qu-Şef al Cartierului General în cadrul Statului Major al Misiunii Militare germane în România (01.08.1942-15.04.1944); în rezerva OKH (15.04-25.08.1944); şef de Stat Major al Comandamentului Militar al Belgiei şi Franţei de nord (25.08-25.09.1944); în rezerva OKH (25.09-01.11.1944); ofiţer de legătură între Generalul Împuternicit al Wehrmachtului în Ungaria şi Ministerul de Război, respectiv Marele Stat Major maghiar (01.11-01.12.1944); în rezerva OKH (din 01.12.1944). Maior (din 30.09.1937); locotenent-colonel (din 30.11.1939); colonel (din 15.02.1942).

Comunicat:
- Secția 1-a M.St.M.
- Secția 4-a M.St.M.

*) Adnotări:
„Dosar. ss. indescifrabil”;
„Secret”.

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 265, f. 301.

Documentul nr. 402

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECȚIUNEA SIGURANȚEI ŞI ORDINEI PUBLICE
Serviciul Siguranței
Biroul A.
EVIDENȚĂ
SECRET

Nr. 43.884[1]
Anul 1943 Luna Oct. Ziua 5
Inspectoratul General al Jandarmeriei
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinetul BBT –

Avem onoare a raporta că în conformitate cu hotărârea luată în Consiliul de Ordine din ziua de 30 Septembrie a.c., Inspectoratul General al Jandarmeriei a dat ordin Legiunilor de Jandarmi din Transnistria pentru readucerea în țară a tuturor evreilor sancționați cu trimiterea în Transnistria ca infractori la munca obligatorie.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General de Corp de Armată ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

Directorul Siguranței şi Ord. Publice
General, ss. C. Tobescu
C. Tobescu

*) Adnotare:
„Biroul 1 7 OCTOMBRIE 1943. Să se ia camion cu Biroul 5. Să se urmărească executarea. Locotenent Colonel S. Iamandi”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 419.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 502.324 din 07.10.1943.

Documentul nr. 403

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 430.000 din 15 Octomvrie 1943[1]
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
către
MARELE STAT MAJOR-SECȚIA I-a
Biroul 3

Am onoare a trimite alăturat un exemplar din Instrucțiunile Nr. 430.000 din 7 Octomvrie 1943, referitoare la Scutirile, Concediile şi Clasările Medicale privind pe evreii din cadrul muncii obligatorii.

Rugăm ca aceste Instrucțiuni să fie difuzate celor în drept, spre a fi studiate şi aplicate întocmai, pentru a nu se produce corespondență inutilă.

Aceste Instrucțiuni s'au distribuit Comandamentelor M.U. şi similarelor, Unităților, Unităților corp aparte, detaşamentelor de lucru, precum şi instituțiilor care au detaşamente de evrei la munca obligatorie.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel (ss) **EN. BORCESCU**

Şeful Biroului 10
Lt.-Col. ss. Boldur-Lățescu[2]
I. Boldur-Lățescu

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

INSTRUCȚIUNILE
Nr. 430.000, din 7 Oct. 1943,
REFERITOARE LA SCUTIRILE, CONCEDIILE ŞI CLASĂRILE MEDICALE PRIVIND EVREII DIN CADRUL MUNCII OBLIGATORII

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 132.995 din 27.10.1943.

2 Ioan Boldur-Lățescu (1899-), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de rezervă de cavalerie (1917-1918). Intră în armată cu gradul de sublocotenent în rezervă (1918), participă la primul război mondial. Transferat în cadrele active ale armatei cu gradul de locotenent la 01.07.1919. Ofițer în cadrul comandamentului Regimentului 7 Roşiori (01.09.1940-15.04.1942); ofițer în cadrul Secției I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (15.04.1942-01.04.1945); şef al Biroului 10 Evrei din Secția I-a Organizare-Mobilizare a Marelui Stat Major (1943-1944); comandant al Regimentului 9 Călăraşi (01-18.04.1945); trecut în rezervă la 18.04.1945. Căpitan (din 31.03.1930); maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 20.03.1943).

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

INSTRUCȚIUNILE Nr. 430.000
Referitoare la scutirile, concediile şi clasările medicale privind evreii din cadrul muncii obligatorii.
A. SCUTIRI MEDICALE.

1. – Pentru evreii din detaşamente locale.

1. Evreii bolnavi, cari au nevoie de scutiri medicale şi sunt repartizați pentru muncă obligatorie la unitățile şi formațiunile militare din oraşele lor de domiciliu, vor fi prezentați la vizita medicală la infirmeriile corpurilor de trupă respective, iar cei repartizați la instituțiile civile sau întreprinderile particulare la infirmeriile Cercurilor Teritoriale.

Evreii repartizați, eventual, la instituțiile şi întreprinderile din oraşele nereşedințe (unde nu sunt Cercuri Teritoriale), vor fi supuşi pentru vizita medicală la medicul unei autorități militare sau civile din localitate.

2. Fiecare unitate, instituție sau întreprindere care foloseşte evrei la munca obligatorie, va poseda o condică de vizită medicală pentru evrei.

Şeful detaşamentului de muncă va înscrie în condică numele, prenumele şi anul naşterii evreilor care urmează a fi vizitați de medic.

Medicul oficial care va vizita pe evreii bolnavi, este obligat a înscrie în condică data, ora, diagnosticul, eventual scutirea acordată, şi semnătura.

Şeful detaşamentului de muncă este obligat să înscrie în registrul control nominal, la ziua respectivă, pe toți evreii plecați la vizita medicală, iar la înapoierea acestora, să facă mutație definitivă: sănătos sau scutit, şi pe cât timp.

3. Îngrijirile medicale, atât pentru evreii cari nu au nevoie de scutiri, cât şi pentru cei scutiți, vor fi asigurate, fie la infirmeriile detaşamentelor de muncă, fie la dispensariile locale, sau chiar de către medicii particulari.

4. În caz de boală care nu îngăduie deplasare, evreii sunt obligați să înştiințeze în scris, chiar în ziua lipsei dela lucru, atât unitatea, instituția sau întreprinderea unde sunt repartizați, cât şi Cercul Teritorial respectiv.

Vizita la domiciliu se va efectua de către medicii oficiali indicați la paragraful 1) de mai sus, oricare dintre aceşti medici fiind obligat să viziteze, să întocmească un referat şi să-l trimită Cercului Teritorial chiar în prima zi a lipsei dela lucru, înştiințând totodată şi autoritatea sau întreprinderea unde este repartizat evreul, asupra constatărilor şi propunerilor făcute, pentru a i se face mutația în registrul control.

5. NICIO SCUTIRE MEDICALĂ NU POATE FI ACORDATĂ DECÂT DE MEDICII OFICIALI ÎNSĂRCINAȚI SĂ FACĂ VIZITA MEDICALĂ.

6. Medicii indicați la paragraful 1) de mai sus, pot acorda scutiri medicale până la maximum 5 zile.

7. Pentru a face posibil controlul scutirilor medicale acordate, medicii Cercurilor Teritoriale şi medicii unităților militare vor înainta la 1 şi 15 zile ale fiecărei luni, Serviciului Sanitar al Corpului Teritorial respectiv, un tabel nominal de evreii

scutiţi, cuprinzând numele şi prenumele, anul naşterii, Cercul de origine, diagnosticul şi scutirea acordată (dela ... până la ...).

Pentru evreii repartizaţi eventual la instituţii şi întreprinderi din oraşele nereşedinţe, tabelele de scutiţi vor fi trimise prin grija instituţiilor respective la Cercul Teritorial de origină al evreilor, care le va înainta, centralizate, la Corpul de Armată (Teritorial).

Medicii şefi ai Corpurilor Teritoriale sunt obligaţi a executa o supraveghere continuă asupra scutirilor medicale date de către medicii Cercurilor Teritoriale sau ai unităţilor.

Evreii suspecţi, cari au obţinut repetate scutiri, vor putea fi trimişi sau chemaţi pentru contravizită la comisia medicală a Corpului de Armată.

8. Medicii Corpurilor de Armată pot acorda evreilor pentru tratament sau convalescenţă, permisii medicale până la maximum 8 zile, în afară de scutirea acordată de medicul Cercului Teritorial sau al unităţii respective.

9. Evreii bolnavi, al căror tratament necesită spitalizare, vor fi internaţi în spitalele evreieşti locale; în cazul când nu există spitale evreieşti, vor fi internaţi în alte spitale civile.

Internarea în spitale se va face prin grija instituţiei, unităţii sau întreprinderii unde sunt repartizaţi evreii, cu aceleaşi forme care se fac pentru ostaşi, anunţându-se imediat Cercul Teritorial respectiv.

10. Evreii accidentaţi de muncă, precum şi aceia a căror stare gravă necesită operaţii urgente, vor fi internaţi în spitale, după cum se află la punctul 9), urmând a fi vizitaţi ulterior de către medicul militar al garnizoanei respective şi de acela al Cercului Teritorial, confirmând necesitatea internării urgente.

11. În principiu, în perioada pregătirilor de trimiterea evreilor în detaşamente exterioare de muncă se interzice orice scutire medicală, astfel:

a) Medicul Corpului sau Cercului Teritorial nu poate scuti niciun evreu în termen de 8 zile libere înainte de data fixată pentru plecarea detaşamentului, decât excepţional, în cazuri bine justificate şi care nu pot suferi o amânare.

b) Orice evreu scutit în perioada pregătitoare de constituirea detaşamentelor exterioare, va fi trimis în mod automat la detaşamentul pentru care fusese destinat, îndată după expirarea scutirii, chiar dacă efectivul detaşamentului a fost completat.

12. Medicamentele necesare tratamentului evreilor nespitalizaţi vor fi procurate prin grija instituţiei respective.

II. – Pentru evreii din detaşamente exterioare.

(utilizaţi şi cazaţi în afara localităţilor de domiciliu):

1. Pentru îngrijirea bolnavilor, instituţiile care utilizează evreii vor pune la dispoziţia fiecărui detaşament exterior o infirmerie cu medicamente, mobilierul şi efectele de pat necesare (pentru circa 1% din efectiv), precum şi o încăpere pentru păstrarea medicamentelor şi a materialelor de care au nevoie.

2. Asistenţa medicală:

a) evreii bolnavi aflaţi la muncă în detaşamente exterioare *încadrate militar*, vor fi trataţi pe loc, scutirile medicale putând fi acordate în mod excepţional, de către medicii detaşamentelor respective (evrei sau creştini concentraţi);

b) evreii din detaşamentele exterioare *fără încadrare militară*, în caz de boală vor fi tratați ca şi evreii din detaşamentele locale:

- la infirmeriile corpurilor de trupă unde sunt repartizați, sau la infirmeriile Cercurilor Teritoriale (acei repartizați la instituțiile civile);
- la infirmeria detaşamentului sau la un dispensar local, evreii repartizați la instituțiile civile, care se află în oraşe nereşedințe de județ.

Scutirile medicale pentru evreii din această categorie vor fi acordate de medicii însărcinați cu vizita medicală.

3. Evidența celor scutiți medical va fi ținută de către fiecare subunitate de lucru (companie) şi de infirmeria detaşamentului, potrivit celor arătate la Titlul A, Capitolul I, paragraful 2.

Pentru a da posibilitate de control, medicii şefi ai detaşamentelor exterioare vor ține la zi o condică specială a scutirilor acordate, în care vor fi înscrise numele şi prenumele evreilor, anul naşterii, data vizitei, diagnosticul şi termenul scutirii acordate.

4. Corpurile Teritoriale (Armată) care au pe raza lor detaşamente exterioare de muncă vor dispune ca medicii şefi să execute controluri sanitare periodice la detaşamentele de evrei.

5. Evreii bolnavi sau accidentați, din detaşamentele încadrate militar, al căror tratament necesită spitalizare, vor fi internați cu forme legale, prin grija detaşamentului, în spitalul civil cel mai apropiat.

Evreii din detaşamentele exterioare neîncadrate militar vor fi internați în spitale prin grija Cercului Teritorial local, sau a autorității care îi foloseşte la muncă obligatorie. Detaşamentul respectiv va anunța în scris, totodată, garnizoana în care se găseşte spitalul, pentru ca medicul garnizoanei să viziteze pe bolnavul internat, confirmând în scris necesitatea internării *şi să urmărească data când bolnavul este apt de a ieşi din spital*.

Cheltuielile de întreținere şi tratament ale evreilor internați în spitale, vor fi suportate de către Centrala Evreilor, prin Oficiul Județean respectiv.

6. Evreii cari au fost muşcați de animale turbate în timp ce se aflau în detaşamente exterioare, vor fi trimişi pentru tratament la Institutul Antirabic cel mai apropiat de sediul detaşamentului de lucru. În nici un caz nu vor fi lăsați să urmeze tratamentul antirabic în oraşul lor de domiciliu. Întreținerea evreilor pe timpul tratamentului în localitatea unde se află Institutul Antirabic, va fi asigurată prin mijloace proprii, sau de către Oficiul Județean al Centralei Evreilor.

7. Acordarea de concedii medicale evreilor ieşiți din spitale se va face exclusiv de către Comisia Medico-Militară a Corpului Teritorial respectiv. În acest scop, evreul ieşit din orice spital va fi trimis Cercului Teritorial de origină, care-l va înainta neîntârziat la comisie (cu formele de ieşire din spital). Medicul garnizoanei de reşedință a spitalului unde a fost internat evreul este obligat să asigure trimiterea evreului ieşit din spital la Cercul Teritorial respectiv, vizându-i biletul de ieşire din spital.

8. Pentru cazurile de deces ale evreilor internați în spitale, sau aflați la muncă în detaşamente exterioare, se va anunța Oficiul Județean cel mai apropiat al Centralei Evreilor, care va fi obligat a dispune întocmirea formalităților legale de înmormântare.

Detaşamentul va încunoştința în scris Cercul Teritorial de origină, indicând şi împrejurările decesului.

9. În scopul de a se evita întârzieri dăunătoare posibilităţilor de control, se interzice cu desăvârşire corespondenţa scrisă, prin poştă, între Cercurile Teritoriale şi spitalele din aceeaşi localitate, unde s'ar afla internaţi evreii. Medicul Cercului Teritorial va verifica personal existenţa evreilor în spitale şi diagnosticul, forma oficială scrisă fiind îndeplinită odată cu vizitarea bolnavilor evrei în spital.

10. Deplasarea evreilor din detaşamentele exterioare la spitale şi dela spitale la Cercurile Teritoriale de origină se va face pe bază de foi de drum şi ordine de serviciu, eliberate de garnizoanele respective.

11. Identificarea evreilor se va face în baza Livretului Militar şi al Buletinului de Populaţie.

B. CONCEDII MEDICALE.

I. – Acordarea concediilor medicale.

1. Concediile medicale necesare evreilor pentru tratament, repaos sau convalescenţă vor fi acordate numai de către Comisiunile Medico-Militare ale Corpurilor de Armată (Teritoriale).

2. Compunerea comisiilor Medicale va fi cea prevăzută de art. 23 din Legea Nr. 505, asupra recrutării armatei[1].

3. La acordarea concediilor medicale, comisiile medicale vor ţine seamă de natura muncii la care urmează a fi supus evreul în cauză.

II. – Lucrările Comisiunilor Medico-Militare.

1. În vederea acordării de concedii medicale, comisiunile medico-militare vor ţine 1-2 şedinţe pe săptămână, după numărul cazurilor prezentate.

2. În mod normal, Comisiunile vor lucra la sediul Corpului de Armată (Teritorial). Când la un Cerc Teritorial urmează a fi examinat în vederea acordării de concedii medicale, un număr important de evrei, comisiunea se poate forma la sediul Cercului în cauză, din medicul şef al Corpului Teritorial, medicul Cercului respectiv şi un alt medic militar (activ sau de rezervă) din garnizoana cea mai apropiată.

3. În cursul deplasărilor la sediul Cercurilor Teritoriale, se va căuta să se lucreze printr-o singură deplasare în circuit, activând la mai multe Cercuri în acelaşi traseu.

4. După fiecare şedinţă, medicul şef al Corpului Teritorial va trimite rezultatul supravizitei direct fiecărui Cerc Teritorial interesat (tabel nominal), iar Biroului Evrei dela Corpul Teritorial o situaţie numerică, în care se va specifica:

- prezentaţi;
- concedii acordate (pe perioade);
- respinşi;
- absenţe nemotivate.

Absenţii vor fi clasaţi: buni de muncă.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 157 din 09.07.1942. Decretul-Lege Nr. 1853 din 22.06.1942 asupra recrutării armatei; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 221 din 22.09.1942. Decretul-Lege Nr. 2785 din 19.09.1942. Regulamentul Nr. 31 pentru aplicarea Legii asupra recrutării armatei din 1942.

5. Pentru ca Marele Stat Major să poată cunoaşte situaţia la data de 10 ale fiecărui luni, Corpurile Teritoriale vor înainta Marelui Stat Major, Secţia I-a, Biroul 10, în timp util, „SITUAŢIA MODEL S”[1].

6. Evreii care în timp de 6 luni vor obţine concedii medicale mai mari de 90 de zile, vor fi chemaţi din oficiu, prin grija medicului şef al Corpului de Armată (Teritorial), la „Comisia de Revizuire Medicală” (Titlul C.).

7. Comisiile Medico-Militare vor elibera evreilor cari au obţinut concedii medicale, certificatele medicale legale, purtând ştampila „evreu”.

III. – Prezentarea evreilor la Comisiile Medico-Militare.

1. Prezentarea evreilor la comisiile Medico-Militare se va face în urma hotărârii comandantului Cercului Teritorial respectiv, în baza propunerilor medicului cercului.

2. Evreii vor fi prezentaţi de către un delegat al Cercului (subofiţer sau gradat) împreună cu tabelele nominale în triplu exemplar, întocmite de către Cercul Teritorial respectiv, conţinând următoarele date:

- numele şi prenumele;
- anul naşterii şi numărul matricol;
- profesiunea sau meseria;
- ocupaţia;
- studiile;
- domiciliul actual;
- situaţia materială proprie şi a părinţilor;
- modul cum a satisfăcut munca obligatorie până la acea dată;
- antecedentele medicale: concedii acordate, etc.

3. Evreii trimişi la Comisia Medico-Militară din altă localitate decât aceea unde domiciliază, vor călători în bază de foi de drum şi ordine de serviciu.

C. REVIZUIREA MEDICALĂ.

I. – Clasarea evreilor.

1. Revizuirea medicală are de scop clasarea evreilor la următoarele categorii de muncă:

a) apt pentru munca manuală.

b) apt pentru munca manuală uşoară (evreii care posedă studii inferioare gimnaziului şi cărora starea lor fizică nu le-ar permite eforturi mari, cum este munca pe şantier. Aceştia urmează a fi utilizaţi în spitale, economate, ca profesionişti ai unei meserii care nu cere eforturi fizice, etc.).

c) apt pentru munca intelectuală (evreii care posedă studii superioare gimnaziului şi cărora starea lor fizică nu le permite munca cu braţele, urmând a fi folosiţi în localităţile de domiciliu, la economate, spitale sau alte servicii de birou).

d) inapt definitiv pentru muncă manuală sau intelectuală.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 8.

e) inapt provizoriu pentru muncă manuală (pentru o perioadă de 180 zile) până la prima şedinţă consecutivă de revizuire.

Pentru stabilirea cazurilor care îndreptăţesc clasarea în una din categoriile de mai sus, comisiile vor ţine seama că aptitudinile fizice necesare pentru prestarea muncii obligatorii sunt similare aptitudinilor cerute românilor clasaţi pentru munca de folos obştesc, prevăzută de legea recrutării.

În consecinţă, vor fi clasaţi improprii numai evreii care sunt în imposibilitate absolută de a presta vreun fel de muncă manuală sau intelectuală, din cauza infirmităţilor bine dovedite, ţinând seamă că cetăţenii de origină etnică română găsiţi improprii pentru serviciul militar auxiliar, sunt totuşi ţinuţi a presta munca de folos obştesc.

2. Clasările medicale în categoriile de mai sus se decid de către Comisiunile Medico-Militare ale Corpurilor Teritoriale, cu excepţia evreilor clasaţi inapţi definitiv de muncă, aceştia fiind supravizitaţi, pentru confirmarea clasării, de către Comitetul Consultativ Superior al Armatei.

3. Evreii clasaţi inapţi definitiv de muncă, cei apţi numai pentru munca intelectuală precum şi cei apţi pentru muncă manuală uşoară, vor fi revizuiţi din 3 în 3 ani, până la vârsta de 50 de ani, la datele fixate de Marele Stat Major, potrivit art. 114 din D.L. 505/1942.

Prezentarea lor se va face prin grija Cercurilor Teritoriale, care va anunţa pe evrei prin ordine de chemare.

4. Cei clasaţi inapţi provizoriu la două perioade consecutive de revizuire vor fi supuşi examinării din oficiu, ca şi inapţi definitiv pentru muncă, Comitetului Consultativ Superior al Armatei.

5. Pentru control, Comitetul Consultativ Superior al Armatei poate chema la verificare, în orice perioadă, oricare categorie de evrei clasaţi de Comisiile de Revizuire.

II. – Lucrările Comisiunilor de Revizuire.

1. Comisia de Revizuire va fi formată conform art. 23 din Legea Nr. 505, asupra recrutării armatei.

2. Lucrările de revizuire vor avea loc de două ori pe an, în lunile Noemvrie şi Martie, urmând a supravizita şi clasa:

- pe evreii prevăzuţi la Titlul B, Capitolul II, alin.6;
- pe evreii clasaţi inapţi provizoriu în şedinţa precedentă;
- eventual, pe evreii propuşi recent pentru clasare de către Cercurile Teritoriale.

3. Prezentarea evreilor la Comisiunea de Revizuire se va face prin grija Cercului Teritorial respectiv, potrivit programului întocmit de Medicul Şef al Comisiunii şi aprobat de comandantul Corpului de Armată (Teritorial).

4. Comisiunile vor putea lucra la sediul Corpului de Armată (Teritorial) sau la fiecare Cerc, în raport cu numărul cazurilor de examinat.

5. Evreii vor fi prezentaţi de Cercurile Teritoriale, cu formele legale arătate la Titlul B, Capitolul III.

6. După terminarea lucrărilor, un exemplar din tabelele nominale va fi înaintat Direcţiunei Superioare Sanitare, un exemplar se va trimite Cercului Teritorial respectiv, al treilea exemplar rămânând la Serviciul Sanitar al Corpului de Armată (teritorial) respectiv.

7. Pentru ca Marele Stat Major să cunoască rezultatul lucrărilor la datele de 1 Aprilie şi 1 Decemvrie ale fiecărui an, Corpurile Teritoriale vor înainta Marelui Stat Major, Secția I-a, în timp util, „SITUAȚIA MODEL R.”[1].

8. Evreii clasați de Comisia de Revizuire vor primi certificate de clasare, potrivit art. 108 din Regulamentul Nr. 31 al Legii asupra Recrutării Armatei, cu modificările speciale pentru evrei.

9. Cercurile Teritoriale vor face mutațiile legale în registrul de control al evreilor: data, revizuit de comisia ..., din ..., şi clasat ... O. Zi Nr. ...

III. – Prezentarea evreilor la revizuire.

1. Evreii vor fi prezentați la revizuire cu delegați ai Cercurilor Teritoriale respective, călătorind pe C.F.R. în baza foilor de drum şi a ordinelor de serviciu, legitimându-se cu livretul militar şi buletinul de populație.

2. Prezentarea evreilor inapți la Consiliul Superior Consultativ al Armatei, se va face potrivit ordinelor speciale date de Marele Stat Major, în baza programului întocmit în acest scop de Direcțiunea Superioară Sanitară.

D. ABATERI ŞI SANCȚIUNI.

1. Comandanții Cercurilor Teritoriale sunt datori a veghea asupra activității medicilor în legătură cu acordarea scutirilor evreilor, luând toate măsurile pentru a se evita abuzuri sau influențe.

2. Activitatea medicilor evrei dela detaşamentele exterioare de muncă va fi supravegheată de către comandanții detaşamentelor respective, în scopul de a nu se acorda scutiri medicale cu uşurință, sau de a se propune internări în spitale pentru evreii cari nu ar avea nevoie de tratament în spital.

3. Evreii cari vor fi constatați că simulează anumite boli, pentru a se sustrage dela munca obligatorie, vor fi sancționați de Corpurile Teritoriale, potrivit legilor în vigoare.

Până la soluționarea definitivă a cazurilor semnalate, Corpurile Teritoriale vor trimite şi menține în permanență în detaşamente exterioare de muncă pe evreii care s’au făcut vinovați de sustragere dela munca obligatorie, ca simulanți.

Concediul legal de 15 zile cuvenit acestora după 6 luni de muncă, poate fi suspendat în cazul când s’a dovedit că au căutat să se sustragă dela muncă prin obțineri de scutiri medicale nemotivate.

4. Medicii cari vor fi dovediți că au înlesnit sustragerea în mod intenționat dela munca obligatorie a evreilor, prin acordarea de scutiri şi concedii medicale nemotivate, precum şi acei cari au consimțit clasarea nejustificată a evreilor, vor suferi rigorile legii. Deasemeni, în cazul când se va dovedi că nu şi-au făcut datoria de a menține o bună stare sanitară.

5. Evreii cari, potrivit cererilor lor de a fi reexaminați de către medicii Corpurilor Teritoriale, în urma examinării au fost găsiți buni de muncă, vor fi trimişi în detaşamente exterioare de muncă pe termen nelimitat, indiferent de vârstă.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 7.

6. Corpurile şi Cercurile Teritoriale nu vor soluţiona nicio cerere de reexaminare medicală a evreilor cari au fost clasaţi sau respinşi la clasare de către comisiile Medico-Militare, în şedinţele recente.

7. Evreii cari în scopul de a se sustrage dela prestarea muncii obligatorii îşi vor cauza accidente sau se vor auto-mutila, cum şi acei cari vor determina pe alţii de a le cauza accidente sau mutilări, în acelaşi scop, vor fi trimişi în judecata Curţii Marţiale, pentru a fi sancţionaţi potrivit Codului Justiţiei Militare.

Până la judecată, în cazul când starea lor fizică nu-i împiedică, vor fi trimişi la muncă în detaşamente exterioare.

*

* *

Din cuprinsul prezentelor instrucţiuni se desprinde ideea descentralizării pe seama Corpurilor de Armată (Teritoriale) a tuturor chestiunilor referitoare la situaţia sanitară a evreilor.

În consecinţă, aceste comandamente au întreaga răspundere, fiind obligate să exercite un control riguros asupra organelor în subordine şi să ia măsuri represive în contra acelora care comit abuzuri sau ilegalităţi.

p. ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL ADJUTANT (ss) **S. MARDARI**

Şeful Secţiei I-a
Colonel (ss) **En. Borcescu**

p. conformitate
Şef. Bir. 10
Lt. Col. **I. Boldur-Lăţescu**
ss. Boldur-Lăţescu

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 1480, f. 219-226; fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 1-8; AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 285-292.

Documentul nr. 404

MARELE STAT MAJOR
Secţia M.O.N.T.
Bir. 5 Nr. 901.718 din 9.XI.1943

NOTĂ

Comandamentul Militar al Capitalei înaintează un studiu şi un tabel numeric privitor la dublarea personalului evreesc în număr de 369-din care 60% fac parte din

personalul de conducere la 46 întreprinderi militarizate[1], din care se constată că în privința românizării personalului din întreprinderi nu s'au respectat întocmai dispozițiunile legii de românizare[2], întrucât:

– Deşi potrivit art. 2 din lege întreprinderile erau obligate să concedieze salariații evrei, până la 31 Decemvrie 1941, totuşi funcționează încă în serviciu evrei fără nici o specialitate. Unele întreprinderi au angajat evrei şi după apariția legii de românizare.

– Potrivit art. 10 din Legea de românizare, Ministerul Muncii putea impune întreprinderilor angajarea de personal român pe lângă salariații specialişti evrei sau străini.

– Parte din întreprinderi în loc să angajeze personal român ca dubluri pentru evrei, au numit aceste dubluri din personalul întreprinderii. Aceste dubluri însă, nu sunt decât de formă, întrucât funcționarii respectivi nu pot îndeplini şi oficiul de dublanți, pe lângă însărcinările inițiale ce au în instituție.

– Dublurile evreilor sunt înlocuite după bunul plac al întreprinderilor, fără motive serioase, pentru a putea justifica necesitatea menținerii evreilor din cauză că românii nu au avut timp să se formeze.

– Parte din dublurile destinate nu corespund ca pregătire, însă sunt menținute în această situație, pentru ca mai târziu întreprinderile să invoce acest motiv, pentru a putea obține menținerea evreilor.

Comandamentul Militar al Capitalei face următoarele propuneri:

1. – Organele Oficiului Central de Românizare să verifice pe teren situația dublării personalului evreesc din întreprinderi, luând măsurile necesare de îndreptare.

2. – Să se îndepărteze tot personalul evreesc, care nu are o specialitate.

3. – Să se îndepărteze tot personalul evreesc angajat în serviciul întreprinderilor, după apariția legii de românizare.

4. – Să se interzică, cu excepția cazurilor de forță majoră bine constatate, înlocuirea dublurilor evreilor.

5. – Să nu se mai facă repartizări de evrei la munca obligatorie în instituțiile în cari au mai funcționat anterior legii de românizare, pentru a se evita revenirea lor în serviciu.

6. – Să se aprobe mobilizarea pentru lucru a tuturor dublurilor evreilor şi să se înapoeze întreprinderilor toți cei aflați în prezent mobilizați la unități.

7. – Întrucât întreprinderile sunt cele care invocă motivul că dublurile recomandate de O.C.R. nu corespund, se propune ca numirea lor să se facă şi cu asentimentul Direcțiilor respective şi eventual după un stagiu de încercare, care să nu depăşească 1-2 luni.

Secția M.O.N.T. este de acord cu aceste propuneri.

1 Nu se publică. Se referă la documentul „Studiu privind dublarea personalului evreesc din întreprinderile militarizate", întocmit de Comandamentul Militar al Capitalei, Statul Major, Biroul 5 Siguranță şi Prevederi. ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 119/1943, f. 153-163.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 270 din 16.11.1940. Decretul-Lege Nr. 3825 din 12.11.1940, pentru românizarea personalului din întreprinderi.

Menționăm că studiul alăturat s'a mai înaintat de Comandamentul Militar al Capitalei şi la Preşedinția Consiliului de Miniştri (Cabinetul Militar al Conducătorului), la Ministerul Apărării Naționale (Cabinet), la Ministerul Înzestrării Armatei (Cabinet).

ŞEFUL SECȚIEI M.O.N.T.
GENERAL ss. Pandele[1]
I. Pandele

OFIȚER MAGISTRAT
Lt. Colonel, ss. Rotaru[2]
C. Rotaru

+) Adnotări:
„9 NOEMBRIE 1943. Se va prezenta Domnului General Şef al Marelui Stat Major. Sunt de acord cu propunerile. ss. General Mardari";
„10 NOEMBRIE 1943. Să se înainteze Domnului Mareşal prin Ministerul Apărării Naționale ss. General Şteflea".

ANIC, fond Preşedinția Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 119/1943, f. 152+verso.

Documentul nr. 405

9 Noembrie 1943

NOTĂ
privitoare la evacuarea proprietarilor şi
chiriaşilor evrei din imobilele C.N.R.

1/ LEGEA DIN 28 MARTIE 1941[1] a lăsat proprietarilor expropriați folosința imobilelor până la plata prețului.

1 Ioan V. Pandele (1889-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1911-1913) şi al Şcolii Superioare de Război (1923-1925). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Ofițer în cadrul Marelui Stat Major (11.06.1940-22.06.1941); ofițer în cadrul Marelui Cartier General (22.06.1941-20.09.1942); subşef al Marelui Stat Major şi şef al Secției M.O.N.T din Marele Stat Major (20.09.1942-04.10.1944); trecut în rezervă la 20.03.1943 şi menținut în activitate până la 04.10.1944. Locotenent-colonel (din 15.04.1933); colonel (din 24.11.1938); general de brigadă în rezervă (din 20.03.1943).

2 Constantin P. Rotaru (1894-?), magistrat militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1916-1917). Licențiat în Drept la Universitatea din Iaşi (1920); doctor în Drept la Universitatea din Iaşi (1931). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Ofițer magistrat în cadrul Marelui Stat Major (15.11.1940-01.10.1945); ofițer magistrat în cadrul Curții Militare de Casație şi Justiție (01.10.1945-22.07.1946); trecut în cadrul disponibil la 22.07.1946 şi în rezervă la 09.08.1947. Maior magistrat (din 31.10.1936); locotenent-colonel magistrat (din 18.07.1942 cu vechimea din 10.05.1941); colonel magistrat (din 11.05.1944).

2/ LEGEA DIN 10 OCTOMBRIE 1941[2] le-a luat folosinţa, transformând şi pe foştii proprietari în chiriaşi ai C.N.R. deşi preţul exproprierii nu li-se plătise încă.

Legea a stabilit însă normele legale după care C.N.R. va putea evacua pe chiriaşii evrei şi anume:

a) evacuarea nu se putea face decât la 23 Aprilie sau 26 Octombrie;

b) evacuarea trebuia să fie precedată de o notificare cu cel puţin 20 de zile;

c) conflictele se rezolvau în Justiţie.

3/ LEGEA DIN 27 MAI 1942[3] a scos pe evrei de sub scutul legilor, acordând C.N.R.-ului dreptul de a rezilia închirierile oricând şi fără nici un motiv, dar a menţinut protecţia Justiţiei, evacuarea ordonându-se de Tribunal şi neputându-se efectua decât după opt zile dela primirea unei somaţii.

4/ LEGEA DIN 10 MARTIE 1943[4] a scos pe evrei şi de sub scutul Justiţiei, C.N.R. având dreptul de a evacua pe locatarii evrei pe cale administrativă cu recurs la Ministru – recurs fictiv – Ministrul fiind judecător şi parte, evacuarea făcându-se în câteva ore – adesea 2 ore – evreul era evacuat înainte de a avea măcar timpul să-şi redacteze recursul.

S'au petrecut tragedii de neînchipuit cari s'au soldat şi cu sinucideri.

S'au evacuat evrei pe cari legile şi propriile Decizii ale C.N.R. îi exceptau dela reziliere.

S'au petrecut fapte şi mai grave: C.N.R. a publicat o Decizie că va prelungi cu un an – şi fără drept de reziliere – termenul de închiriere al acelor evrei cari se vor obliga a face reparaţii mari şi totuşi după ce evreii au făcut reparaţiile au fost alungaţi.

În afară de situaţia evreilor, evacuarea lor pune şi o problemă de ordine publică care are un aspect social-politic asupra căruia nu vom insista şi un aspect de ordine publică pură şi simplă, drept care Ministerul Internelor a cerut – şi cererea a fost admisă – ca noua lege a chiriilor din 10 Martie 1943 să prelungească şi contractele de închiriere ale evreilor şi asupra căruia apare deci inutil să insistăm.

Ne vom mărgini numai să punem întrebarea: De unde vin toţi aceşti chiriaşi ? Locuit-au ei sub cheiurile Dâmboviţei sau au fost ei evacuaţi de către proprietarii lor ?

Nu, căci toţi aveau sau proprietate sau locuinţe din care proprietarii nu-i puteau evacua pentru că legea le prelungea contractele.

Venit-au ei din provincie ca refugiaţi sau mutaţi în interes de serviciu ?

Nu, căci în ce-i priveşte pe bucovineni sau basarabeni cele 2 provincii fiind recucerite înaintea legilor de sub numerele 2-4 n'au existat refugiaţi iar în ce priveşte pe

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 74 din 28.03.1941. Decretul-Lege Nr. 842 din 27.03.1941, pentru trecerea proprietăţilor urbane evreieşti în patrimoniul statului şi pentru oprirea evreilor de a dobândi proprietăţi similare urbane sau anumite drepturi reale asupra acestor imobile.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 240 din 10.10.1941. Decretul-Lege Nr. 903 din 09.10.1941, pentru modificarea şi completarea unor dispoziţiuni din Decretele-Legi privitoare la trecerea bunurilor evreieşti în patrimoniul statului.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 120 din 27.05.1942. Decretul-Lege Nr. 398 din 26.05.1942, pentru administrarea şi lichidarea bunurilor aparţinând Centrului Naţional de Românizare.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 58 din 10.03.1943. Legea Nr. 143 din 09.03.1943 pentru modificarea şi completarea unor dispoziţiuni din Legile: Nr. 175, din 1942, Nr. 398, din 1942, Nr. 254, din 1941, Nr. 51, din 1942 şi Nr. 196, din 1942.

ardeleni era normal să fie aşezaţi în Ardealul rămas unde se găseau locuinţe, sau în locuinţele celor 425.655 locuitori evacuaţi din Basarabia şi Bucovina (300.000 evrei şi 125.655 germani repatriaţi) sau în locul acelor evrei evacuaţi din satele, târgurile şi oraşele nereşedinţă de judeţ ale Vechiului Regat şi Ardeal în capitalele de judeţ.

În sfârşit nu credem că dela 27 Martie 1942 s'au putut muta zeci de mii de funcţionari din provincie în Bucureşti, atunci când din motive de apărare pasivă se hotărâse descongestionarea Bucureştilor, evacuarea unor instituţii publice, a unor industrii şi chiar a particularilor.

De altfel chiar dacă au existat mutări, era normal ca cei mutaţi din provincie în Bucureşti să fie adăpostiţi în locuinţele părăsite de funcţionarii mutaţi iar nu în ale localnicilor.

CONCLUZIE

Rugăm a se desfiinţa dispoziţiile legilor din 27 Mai 1942 şi 10 Martie 1943, revenindu-se la normele şi procedura legală din 10 Octombrie 1941 cu îndoita precizare:

a) că nimeni nu poate obţine un apartament decât dacă dovedeşte în Justiţie că fără vina sa nu are locuinţă sau că posterior modificării legii a fost mutat în interes de serviciu în oraşul respectiv;

b) că Primăria garantează că locatarul evacuat are un alt apartament în care să se mute.

ANIC, fond Cabinetul Ministrului de Interne, dosar nr. 48/1943, f. 8-9.

Documentul nr. 406

10 Noembrie 1943

NOTĂ

privitoare la repatrierea evreilor din Transnistria.

I. Necesitatea repatrierii imediate.

Pentru ca viaţa deportaţilor să poată fi salvată, este absolut necesar ca readucerea lor să aibă loc fără întârziere, adică înainte de venirea iernei, care începe foarte devreme în Transnistria.

Experienţa celor două ierni anterioare a dovedit, că din cauza gerului şi a condiţiunilor locale de viaţă (lipsa de locuinţe, lipsa de geamuri la locuinţe, lipsa de îmbrăcăminte, hrana cu totul insuficientă, imposibilitatea de a se lua şi menţine cele mai elementare măsuri higienice) mortalitatea a fost îngrozitoare, ea ridicându-se până la la 50%. Epidemia de tifos exantematec bântuind în special iarna, seceră deasemeni mii de vieţi, fără a li se putea veni în ajutor.

Ar trebui deci evitat, astăzi, când s'a hotărât în principiu repatrierea deportaţilor, ca noi victime să cadă pradă bolilor şi frigului, din cauza întârzierilor ce s'ar produce, căci dacă în primii doi ani au murit 50%, în cel de al treilea vor muri proporţional şi mai mulţi, dată fiind starea lor fizică.

II. Criteriile de triere.

Ar trebui stabilite patru categorii:

1) Bărbați, femei și copii valizi, s'ar plasa în familiile evreieşti;
2) " " bolnavi " " spitale;
3) Bătrâni fără familie şi cei complect invalizi, în aziluri;
4) Copii orfani sănătoşi, răspândiți în toată țara la familii evreieşti şi în orfelinate.

III. Localitățile unde să fie repatriați.

Pentru ca să fie într'adevăr scăpați de la moarte, este absolut necesar să fie aşezați în locuri depărtate de linia eventuală a frontului, cum şi de eventuala linie de circulație a trupelor. Altfel soarta lor va fi aceiaşi, ca şi cum ar fi lăsați în Transnistria.

Deci nu locul de origină, ci acest principiu ar trebui avut în vedere, când se va hotărâ fixarea localităților, unde deportații vor fi aduşi.

Deaceea ar fi bine să fie aduşi în oraşele din Ardeal şi Vechiul Regat. Trimiterea lor în Bucovina sau Basarabia ar prezenta dezavantagiul, că (cu excepția oraşului Cernăuți) nu se găseşte nicăieri populație evreiască, aşa că din toate punctele de vedere li s'ar creia o situație dificilă. În acelaşi timp este posibil ca populația creştină din locurile de unde evreii au fost scoşi cu totul să fie mai sensibilă la revenirea acestora, decât populația oraşelor care au continuat să aibă evrei, şi unde convieţuirea s'a dovedit a fi paşnică. Bineînțeles ar trebui repartizați proporțional între toate oraşele din Ardeal şi Vechiul Regat.

Orfelinatele ar putea fi organizate în localitățile balneare sau climaterice, nefrecventate iarna, a căror populație localnică ar avea astfel şi o posibilitate nouă de câştig.

IV. Munca obligatorie.

Trimeterea la muncă a repatriaților va fi posibilă numai după o perioadă de refacere în centrele ce se vor fixa şi după ce vor fi echipați, întrucât în starea lor actuală nu pot munci, necum să dea randament suficient.

V. Concursul Crucii Roşii.

Ar fi util ca repatrierea să se facă de Centrala Evreilor, cu concursul Crucii Roşii, pentru a se îngriji de hrană şi ajutor medical pe drum şi de cartiruire la sosire.

VI. Recensământul.

Dat fiind anotimpul înaintat, credem că ar fi bine ca repatrierea să înceapă de îndată, de mâine chiar, fără a se mai aştepta o nouă statistică pe sex şi vârstă, întrucât n'are nici o importanță, credem, dacă vor fi 10-15% mai mult sau mai puțin.

ANIC, fond Cabinetul Ministrului de Interne, dosar nr. 48/1943, f. 10+verso.

Documentul nr. 407

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECȚIA MUNCII

157.483*11 NOE.1943[1]

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
CABINETUL B.B.T.
BUCUREŞTI

La adresa Dvs. Nr. 10.991/943[2], referitoare la propunerile Domnului Comisar General pentru problemele evreieşti[3], avem onoare a vă face următoarele propuneri în ordinea cerută:

1 şi 2 – Conform aprobării Domnului Vice Preşedinte al Consiliului de Miniştri[4] am luat măsuri de revizuirea lor prin Prefecturile de Județ de o comisie restrânsă care va lucra pe teren în centrele cu evrei. Rezultatul îl vom comunica la timp.

3. – Asupra evreilor deportați în Septembrie 1942 din Vechiul Regat, Ardeal şi Banat, - în urma cercetărilor făcute de Subinspectoratul General de Jandarmi Odessa, - facem următoarele precizări:

În Septembrie 1942 s'au primit în Transnistria mai multe grupuri de evrei dintre cari:

- suspecți şi bănuiți,
- nesupuşi la munca obligatorie.
- Dintre evreii internați din lagăr şi cari au fost luați din libertate din țară s'a făcut o triere a lor de o comisie fixată de Ministerul Afacerilor Interne cu Nr. 51.437 din 19 Ianuarie 1943[5], în urma căreia 427 evrei au fost scoşi din lagăr şi dați în ghettourile din Transnistria.

Restul au rămas în lagăr, ca fiind periculoşi siguranței statului.

- Evreii nesupuşi la munca obligatorie veniți din țară au fost repartizați în ghettouri.

Pentru aceştia prin ordinul Inspectoratului General al Jandarmeriei Nr. 43.504/943[6] s'a dispus readucerea lor în țară.

Verificarea lor se execută de organele Jandarmeriei şi pe măsura stabilirei lor se trimit în țară. O evidență precisă a lor nu avem deoarece în adresele însoțitoare de

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 512.865 din 14.11.1943.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate. Vezi AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 778, 680.
3 Radu Lecca.
4 Mihai Antonescu.
5 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
6 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

trimitere a lor nu s'a specificat totdeauna motivul pentru care au fost trimişi în Transnistria.

4/. Orfelinat la Odessa nu suntem de părere a se înfiinţa cu osebire în împrejurările actuale – deoarece orfelinate avem în Nord – câte unul sau două în fiecare din judeţele Balta, Tulcin şi Moghilev, de unde pot fi colectaţi de Crucea Roşie Internaţională la dispoziţia Dvs.

Asupra revizuirei dela punctul 1 şi 2 vom reveni de îndată ce operaţiunile pe teren vor fi terminate.

GUVERNATOR,
ss. E. Cercavschi
E. Cercavschi

DIRECTORUL
MUNCII,
ss. Arh. Const. Sdrobici[1]
Arh. C. Sdrobici

*) Adnotare:
„15 NOEMBRIE 1943 Biroul 1 la mine. Locotenent Colonel ss. S. Iamandi”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 682+verso.

Documentul nr. 408

COPIE

SITUAŢIE NUMERICĂ
de evreii aflaţi în prezent în Transnistria, din cei evacuaţi din Basarabia, Bucovina, Judeţul Dorohoi şi Vechiul Regat.

Nr. crt.	JUDEŢUL	Numărul evreilor				
		Bucovina	Basarabia	Dorohoi	V. Regat	Total
1	Ananiev	1	5	7	-	13
2	Berezovca	43	39	1	123	206
3	Dubăsari	16	-	-	-	17
4	Ovidiopol	-	-	-	-	-
5	Oceacov	-	-	-	-	-
6	Tiraspol	252	29	28	54	363
7	Balta	4703	4.90	58	309	9860
8	Moghilev	24.459	5117	6199	51	35.826

1 Nu a putut fi identificat.

Nr. crt.	JUDEȚUL	Numărul evreilor				
		Bucovina	Basarabia	Dorohoi	V. Regat	Total
9	Golta	6	510	2	133	651
10	Râbnița	57	382	23	-	462
11	Tulcin	711	56	103	5	875
12	Iampol	893	755	4	2	1654
13	Odessa	-	-	-	-	-
TOTAL GENERAL		34.141	11.683	6425	678	49.927

x) Exclusiv cei 706 evrei aflați în lagărul de la Grosulovo

NOTĂ: Situație la 15.XI.1943

Pt. conf.
ss. A. Marinescu[1]

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 589; Ancel, *Contribuții*, volumul II, partea a doua, p. 369.

Documentul nr. 409

Ref. J. Nr. 42.098 27.470. 17.NOE. 1943

DOMNULE GENERAL,

Avem onoarea a vă supune respectuos următoarele:

În cadrul organizării ajutorării oamenilor aflați în detaşamentele de muncă obligatorie, Centrala Evreilor din România a alocat şi alocă în continuare fonduri pentru îmbunătățirea hranei şi întreținerii acestora.

Pentru a se putea verifica modul în care sumele remise au fost întrebuințate de către cei însărcinați cu administrarea lor, este necesară facerea de inspecții la fața locului.

În acest scop am desemnat pe inspectorul nostru financiar, d-nul Nicolae Covaci[2], care urmează a se deplasa în localitățile respective unde funcționează detaşamente de muncă, cărora Centrala le remite fonduri.

Pentru a putea însă inspecta sub acest raport detaşamentele de muncă, socotim că este necesară autorizarea Dv. şi vă rugăm să binevoiți a aproba şi a dispune eliberarea unei autorizațiuni pe numele susnumitului, prin care să i se acorde dreptul de a se prezenta pentru a controla gestiunea acestor detaşamente.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu a putut fi identificat.

Ne permitem a sublinia importanța efectuării acestor controale, deoarece de modul în care sunt întrebuințate fondurile alocate acestor detaşamente, depinde în mare măsură bunul mers al lucrărilor ce se efectuează de către ele.

Primiți, vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

PREŞEDINTE
Dr. N. Gingold

FG/st.

DOMNIEI SALE
DOMNULUI GENERAL-ŞEF AL MARELUI STAT MAJOR AL ARMATEI[1]

ANIC, fond Centrala Evreilor, dosar nr. 2, f. 7.

Documentul nr. 410

MARELE STAT MAJOR
Secția M.O.N.T.

Nr. 900.930 din 17.XI.1943[2]
MARELE STAT MAJOR
Către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinetul Militar –

Am onoarea a raporta Domnului Mareşal următoarea situație constatată la Marele Stat Major cu ocazia controlurilor executate la diferite întreprinderi:

Nu se aplică întocmai prevederile legale relativ la înlocuirea cu personal românesc a personalului evreesc.

Pentru a se tărăgăna această înlocuire, se angajează ca dubluri persoane, care nu au pregătirea intelectuală corespunzătoare, ori nu li se dă posibilitatea de a-şi însuşi cunoştințele necesare, fiind schimbate dintr-o funcție într-alta.

Unele întreprinderi în loc să se românizeze, s-au iudaizat, deoarece au mai mulți evrei astăzi, decât înainte de începerea românizării.

Astfel este „Tăbăcăria Românească" – Bacău, care înainte a avut numai 6 evrei, iar acum are 108 din totalul de 217 angajați, adică 50 %.

Această situațiune se datorește şi faptului că din lipsă de lucrători creştini, s-a apelat la evrei, cari abundă capitalele de județ, fiind aduşi din sate şi târguri.

Față de cele de mai sus, apreciez că ar fi cazul ca Ministerul Muncii prin Oficiul Central de Românizare să cerceteze de urgență situația pe întreaga țară a

1 Generalul Ilie Şteflea.
2 Documentul a fost înregistrat de Cabinetul Militar al Conducătorului Statului cu Nr. 109.788 din 27.11.1941.

personalului străin, înainte şi după începerea românizării şi apoi să avizeze la măsurile ce se impun a se lua.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL, ss. Şteflea
I.Şteflea

*) Adnotări:
„27 NOEMBRIE 1943. Biroul 2";
„Intervenţie la Ministerul Muncii. ss. indescifrabil. Notă în prealabil. ss. indescifrabil".

ANIC, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri-Cabinet Militar, dosar nr. 119/1943, f. 167.

Documentul nr. 411

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECŢIUNEA SIGURANŢEI ŞI ORDINEI PUBLICE
Serviciul Siguranţei
Biuroul A.
SECRET

Nr. 48.434[1]
Anul 1943 Luna Dec. Ziua 8
Inspectoratul General al Jandarmeriei
Direcţiunea Siguranţei şi Ordinei Publice
către
PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinetul BBT –

Avem onoare a raporta următoarele:

Ministerul Afacerilor Interne cu ordinul Nr. 213.057/943[2], ne face cunoscut că în Consiliul de Ordine din 3.XII.943, s'a hotărât repatrierea din Transnistria a evreilor menţionaţi în anexele raportului de faţă.

Pentru executarea dispoziţiunilor luate, Inspectoratul General al Jandarmeriei a dat ordinul Nr. 48.297 din 8 Decemvrie 1943, din care se înaintează un exemplar spre ştiinţă.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General de Corp de Armată, ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 502.806 din 09.12.1943.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Directorul Siguranței şi Ord. Publice
General, ss. C. Tobescu
C. Tobescu

*) Adnotare:
„Biroul 1 9 DECEMBRIE 1943. Luat cunoştință. Se va păstra la un dosar special <<Evacuările Evreilor>>. ss. indescifrabil”.

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
Direcțiunea Siguranței şi Ord. Publice
Serviciul Siguranței
SECRET.

Nr. 48.297
Anul 1943, Luna Decembrie, Ziua 8
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
Direcțiunea Siguranței şi Ord. Publice
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
C.B.B.T.

Spre ştiință.

I. – În conformitate cu dispozițiunile ord. Ministerului Af. Interne Nr. 213.057 din 4 Decembrie 1943, vor fi repatriați din Transnistria, în condițiunile arătate mai jos, următoarele categorii de evrei:

1). – Toți evreii din Județul Dorohoi, ce au fost evacuați în Transnistria;

2). – Toți evreii aflați evacuați în Transnistria pentru motivul că au trecut la cultul reformat;

3). – Evreii cari au fost triați de comisiune la Lagărul Wapniarka şi au fost puşi în libertate în Transnistria cu specificarea susceptibili de a fi repatriați;

4). – Evreii aflați încă în Transnistria din categoria celor cari au fost evacuați pe motivul că au cerut repatrierea în U.R.S.S.;

Rămân în Transnistria, toți evreii cari nu intră într’una din categoriile arătate mai sus, inclusiv cei cari se găsesc în prezent:

- în lagărul Grosulovo,
- în penitenciare sau în lagărul Slivina,
- în detaşamente de lucru organizate de Marele Stat Major.

II. – Evreii vor fi readuşi în județele în care se găseau la data evacuării.

- Stabilirea evreilor care intră la punctul 1 de la cap. I, se face pe bază de acte oficiale, sau a declarațiunilor evreilor sprijinite de martori.

Se va atrage atenția evreilor că acei cari vor face declarațiuni mincinoase sau vor prezenta acte false, vor fi sancționați cu trimiterea din nou în Transnistria şi internarea în lagăr.

Evacuarea începe în ziua de 16 Decemvrie 1943 şi se execută astfel:

- Prin punctul de trecere Moghilev-Otaci:

a/. Evreii ce se readuc la Dorohoi din județele: Moghilev 6196, Iampol 4, Tulcin 103, Râbnița 23, Balta 58, Golta 2 (A se vedea situația numerică Nr. 4 anexată)[1].

b/. Cei 218 evrei triați de comisiunea dela Lagărul Wapniarca şi aflați în localitățile Olgopol şi Savrani-Balta şi Tridubi-Golta (A se vedea tabelul nominal Nr. 2 anexat)[2].

- Prin punctul Tiraspol-Tighina:

a/. Evreii din Dorohoi ce se repartizează din județele: Ananiev 7, Berezovka 1, Tiraspol 28 (A se vedea situația numerică Nr. 4 anexată).

b/. Cei 16 evrei categoria celor care au cerut repatrierea în U.R.S.S. în anul 1940 aflați în județul Berezovka (A se vedea tabelul nominal Nr. 3 anexat)[3].

c/. Cei 11 evrei care au fost evacuați pe motiv că au trecut la cultul reformat (A se vedea tabelul Nr. 1 anexat)[4].

Transportul evreilor din Transnistria până la punctele de trecere de peste Nistru, se va face cu convoaie pe jos sau cu căruța, sau au autocamioanele angajate pe propria lor cheltuială, transformate de jandarmi şi dacă este posibil cu trenurile în circulație, care au vagoane goale.

Dela punctul de trecere din Basarabia Otaci şi Tighina îmbarcarea şi transportul evreilor se face la trenurile de circulație, cărora li se va ataşa vagoane speciale (la punctul Otaci).

Cererea acestor vagoane şi plata lor priveşte Centrala Comunității Evreieşti din România, care va avea în aceste puncte împuterniciți pentru a executa operațiunea.

Trecerea evreilor prin punctul Moghilev nu se va face decât în măsura în care la Otaci se găsesc vagoane disponibile pentru îmbarcare şi în convoaie de maximum 500 persoane pe zi.

Adică nu se admite ca evreii să staționeze la Otaci, decât timpul necesar pentru deparazitare şi îmbarcare.

Deparazitarea se va executa riguros, conform dispozițiunilor date de organele sanitare; nici un evreu repatriat neputând porni mai departe nedeparazitat.

Numai după ce operațiunea deparazitării a fost efectuată evreii vor fi îmbarcați în vagoane.

Evreii trecuți prin punctul Tighina vor călători la destinație în trenurile şi vagoanele curente plătind costul biletului până la destinație.

III. – Fiecare cap de familie evreu, care se repatriază i se întocmeşte şi încredințează sub semnătura Comandantului de Legiune un „ACT DE LEGITIMAȚIE ŞI CĂLĂTORIE" tipărit şi pus la dispoziția Legiunei de Inspectoratul General al Jandarmeriei, în carnete cu câte a 100 file fiecare, numerotate.

Pe acest act de legitimație şi călătorie, pe verso se găsesc instrucțiunile asupra modului cum ele se folosesc.

IV. – Hrana pe timpul transportului stă în sarcina evreilor repatriați şi ai Centralei Comunității Evreilor din România.

1 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 601.
2 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 595-599.
3 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 600.
4 Nu se publică. AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 594.

V. – La punctul Otaci, prin care trece un număr mai mare de evrei, Inspectoratul Jandarmi Chişinău va organiza o gardă compusă din: un ofițer, doi subofițeri şi 15 jandarmi în termen, pentru menținerea ordinei.

La punctul Moghilev, Legiunea respectivă va organiza deasemenea o gardă cu efectivul necesar, însărcinată cu verificarea ieşirilor evreilor la punctele de trecere peste Nistru, care rămâne răspunzătoare şi împiedică toate trecerile neautorizate şi contrare dispozițiunilor prezentului ordin.

Dela punctul Otaci la Dorohoi fiecare transport va fi însoțit de o gardă compusă din 1 subofițer şi 3 jandarmi.

Această gardă se dă de Legiunea Moghilev şi Legiunea Soroca, alternând.

În acest scop comandanții Legiunilor vor lua înțelegere şi măsurile necesare.

Pe traseele pe care trenurile cu evrei circulă, Inspectoratul Jandarmi Chişinău şi Inspectoratul Jand. Cernăuți, vor da ordine posturilor de jandarmi respective, pentru a împiedica coborârea din tren a evreilor înainte de ajungerea lor la destinație.

Cei găsiți în această situație vor fi înapoiați la punctele de trecere.

VI. – Delegații Centralei Comunității Evreilor din România, însărcinați a primi, a organiza transporturile în punctul Otaci şi Tighina, a asigura hrana pe timpul transportului, a pune la dispoziție eventual îmbrăcămintea, etc., vor poseda asupra lor câte o autorizație model, eliberată de Centrala Evreilor din România şi vizată de Inspectoratul General al Jandarmeriei.

Cei ce nu vor poseda această legitimație cu viza respectivă, nu vor fi recunoscuți ca delegați şi vor fi trimişi sub escortă Poliției locului de origină.

Subinspectoratul General Jandarmi Odessa, se însărcinează a executa personal şi prin organele sale controlul executării operațiunilor.

La terminarea întregei operațiuni, Legiunile vor înainta Inspectoratului General al Jandarmeriei, prin curier, o situație nominală în trei exemplare pe categorii de toți evreii repatriați în condițiunile ordinului de față, menționând:

- numărul curent,
- numele capului de familie,
- numele membrilor de familie,
- localitatea de unde sunt originari,
- localitatea unde au fost expediați, pentru repatriere,
- data evacuării (luna şi ziua).

Deodată deasemenea se vor înainta şi controalele carnetelor de legitimație şi călătorie, pentru verificare.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General de Corp de Armată, ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

Directorul Siguranței şi Ord. Publice
General, ss. C. Tobescu
C. Tobescu

COMUNICAT:
Spre ştiinţă:
- Preşed. Cons. Miniştri – Cabinetul B.B.T.
- Marele Stat Major – Secţia I-a
- Guvernământul Transnistriei
- Direcţiunea Generală a Poliţiei
- Prefectura Poliţiei Capitalei
Pentru executare:
- Subinspect. G-ral Jand. Odessa
- Inspect. Jand. Balta şi Odessa
- Legiunile din Transnistria 1-13
- Inspectoratul Jand. Chişinău şi Cernăuţi
- Legiunile Jand. Bălţi, Soroca, Hotin, Cernăuţi şi Dorohoi

AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 587-593.

Documentul nr. 412

CABINETUL MILITAR 15. Decemvrie 1943
al
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Biroul 2.
Nr. 110.176/M.2.[1]

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
Secretariatul General

SECRET

REZUMATUL
discuţiunilor care au avut loc în şedinţa Conferinţei
pentru problemele evreeşti, din 11 Decemvrie 1943.

CABINETUL MILITAR 15. Decemvrie 1943
al
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Biroul 2.

REZUMATUL
discuţiunilor care au avut loc în şedinţa Conferinţei
pentru problemele evreeşti, din 11 Decemvrie 1943.

AU PARTICIPAT DOMNII:

1 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Afacerilor Străine cu Nr. 109.279 din 15.12.1943.

- General Dobre Gh. ..... Ministrul Ec. Naționale;
- Stavri Ghiolu[1] .....Subsecret. de Stat al Industriei şi Minelor
- Arhit. Enescu[2] ..... Subsecret. de Stat al Muncii
- General Mardari ..... Subşeful M.St. Major

SITUAȚIA EVREILOR.

Cartoteca dela Centrala Evreilor să fie copiată de aceasta şi apoi predată Institutului Central de Statistică, care va scoate extrase pentru fiecare departament interesat.

Acelaşi procedeu se va aplica şi pentru celelalte naționalități: armeni, italieni, poloni, etc., aflați pe teritoriul țării.

Trebuie să le cunoaştem la toți aceştia situația şi să o ținem la curent. Ministerul Afacerilor Interne va lua toate măsurile de recenzare şi întocmire a fişelor cu situația lor (avere, conduită, etc.).

Se va stabili o listă specială de toți Evreii greci, etc., cari sunt născuți aci, au făcut armata la noi, au averi mari şi s'au făcut cetățeni străini pentru a scăpa dela orice obligații şi contribuție. Să se întrunească la Ministerul Afacerilor Interne delegați dela Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul de Finanțe, Subsecret. de Stat al Muncii. Să ia parte şi Domnul Radu Lecca care va prezenta situația Evreilor cari transmit valori în străinătate.

Dacă legile nu ne permit a-i supune la obligațiuni similare cu cele ale Evreilor români, trebuesc găsite mijloace de a-i constrânge pe cale administrativă să plece.

Ministerul Afacerilor Interne va prezenta Domnului Mareşal o listă a tuturor străinilor ce se găsesc în această situație, pe grupări etnice. Deasemenea se va arăta Domnului Mareşal ce prescrie legea străinilor privitor la avertismente, internări, obligații de a părăsi țara, pentru toți aceşti indezirabili.

Ministerul Afacerilor Interne va ordona razii pentru descoperirea Evreilor clandestini. Să se dea mai întâi dispoziții ca fiecare evreu să poarte talonul de participare la recensământul Evreilor. Să se facă apoi mai multe razii şi să se caute pe cei clandestini. Ar fi încă 5000 în Bucureşti şi 2500 la Iaşi.

Legea asupra muncii obligatorii a evreilor va fi prezentată de Marele Stat Major Domnului Mareşal cât mai curând şi apoi va fi discutată în Consiliul de Miniştri.

1 Stavri Ghiolu (1899-?), inginer, profesor universitar şi om politic român. Absolvent al Şcolii Centrale de Artă şi Manufactură din Paris (1923); profesor la Şcoala Politehnică din Bucureşti (din 1932); subsecretar de Stat la Ministerul Economiei Naționale, pentru Industrie, Comerț şi Mine (31.08.1942-23.08.1944). Arestat, judecat şi condamnat de Tribunalul Poporului la 30.08.1946 la 8 ani temniță grea, sub învinuirea de a fi făcut parte din guvernul condus de mareşalul Ion Antonescu. A trecut prin închisoarea Aiud, fiind eliberat la 27.08.1954.

2 Ion D. Enescu (1884-1973), arhitect şi om politic român. Licențiat în Arhitectură la Şcoala Superioară de Arhitectură din Bucureşti (1912); conducător al Societății, ulterior Colegiului Arhitecților; membru al Partidului Național Creştin; subsecretar de Stat la Ministerul de Finanțe în Guvernul Goga (29.12.1937-10.02.1938); subsecretar de Stat la Ministerul Muncii, Sănătății şi Ocrotirii Sociale (03.07.1943-23.08.1944). Arestat, judecat şi condamnat de Tribunalul Poporului la 30.08.1946 la 12 ani temniță grea, fiind acuzat că în calitate „de ministru adjunct a lui Antonescu a contribuit la începerea războiului contra URSS". A trecut prin închisoarea Aiud, fiind eliberat la 11.09.1956.

Să se pună în lege şi contribuţii pecuniare sau de muncă pentru Evreii care depăşind vârsta de 50 ani erau până acum scutiţi de orice obligaţii.

AMAE, fond Problema 33, volumul 10 bis, f. 46-48.

Documentul nr. 413

COMANDAMENTUL DE CĂPETENIE AL ARMATEI
DEPARTAMENTUL GUVERNATORULUI CIVIL
AL TRANSNISTRIEI
DIRECŢIUNEA MUNCII
SERV. MIGRAŢIUNI
Nr. 1600 Cabinet 18/XII/943[1]

STRICT SECRET

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
C.B.B.T.
BUCUREŞTI

Referitor la adresa Dvs. Nr. 10.991/943 Cabinet[2] şi răspunsul nostru Nr. 157.483 din 11.XI.1943[3], avem onoare a vă ruga să binevoiţi a ne comunica dacă mai dăm curs revizuirei evreilor din categoriile arătate de Dvs., prin sus citata adresă Nr. 10.991/943 Cabinet, întrucât între timp conform hotărârii Consiliului de Ordine din 3 Decemvrie 1943 executăm repatrierea a 6670 de evrei potrivit instrucţiunilor date de Ministerul Afacerilor Interne şi comunicate nouă cu adresa Nr. 48.434 din 8 Decemvrie 1943[4] de către Inspectoratul General de Jandarmi Bucureşti.

Totodată vă încunoştinţăm că am suspendat operaţiunile de revizuire până la sosirea preciziunilor Dvs.

GUVERNATOR,
ss. Constantin Ciurea

DIRECTORUL MUNCII,
ss. Arh. Const. Sdrobici

*) Adnotare:
„Biroul 1 22 DECEMBRIE 1943. Revenire cu întreaga chestiune. Locotenent-Colonel ss. S. Iamandi”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 500.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 513.787 din 22.12.1943.
2 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
3 Vezi documentul nr. 407.
4 Vezi documentul nr. 411.

Documentul nr. 414

Bucureşti, 23 Decemvrie 1943

CABINETUL MILITAR
AL
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Nr. 127.886/M.2.[1]

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Secretariatul General
Cabinetul BBT

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

Marele Stat Major a raportat Domnului Mareşal că Evreii din detaşamentele exterioare, veniți în concedii în Bucovina, sunt opriți din ordinul Guvernământului şi întrebuințați la lucrări de folos obştesc[2].

Pentru ca lucrările de interes militar să nu sufere şi în scopul unui mai bun control a situației Evreilor, Domnul Mareşal a aprobat propunerea Marelui Stat Major, ca Evreii din Bucovina să depindă – din punct de vedere al întrebuințării la lucru – direct de Marele Stat Major.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel, ss. Davidescu
R. Davidescu

*) Adnotare:
„Biroul 1 24 DECEMBRIE 1943. Comunicare guvernatorului Bucovinei această dispoziție. Locotenent Colonel ss. S. Iamandi”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 26, f. 586.

1 Documentul a fost înregistrat de Preşedinția Consiliului de Miniştri, Cabinetul Civil-Militar pentru Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei, cu Nr. 502.907 din 24.12.1943.

2 Vezi în acest sens notele nr 428.408 din 08.10.1943 adresată de Marele Stat Major, Secția I-a, Guvernământului Provinciei Bucovina, respectiv nota Nr. 9757 din 23.11.1943, adresată Marelui Stat Major, Secția I-a, de către Guvernământul Provinciei Bucovina. AMAE, fond Problema 33, volumul 25, f. 269; volumul 26, f. 489.

Documentul nr. 415

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
SECRETARIATUL GENERAL
„CABINETUL PENTRU BASARABIA,
BUCOVINA ŞI TRANSNISTRIA”

NOTĂ Nr. 502.922
1944, luna Ianuarie, ziua 11

Sumar:
Constatările făcute asupra
stării de spirit în ultima vizită
a ghettourilor din Transnistria

Cu onoare se supune cunoştinţei Dvs. următoarele:

Domnul Charles Kolb[1], delegatul Crucii Roşii Internaţionale din Geneva, urma ca după Sărbători să prezinte acestui Cabinet un extras după raportul întocmit pentru Crucea Roşie – Geneva – cu constatările făcute la ghettourile din Transnistria, fapt confirmat şi cu ocazia audienţei ce a avut loc la Dvs.

Cum până la această dată, acest raport n-a fost încă primit şi cum Marele Stat Major a intervenit la 28 Decemvrie 1943, să i se trimită constatările asupra stării de spirit a evreilor din ghettouri, care logic ar fi fost ca baza să o formeze însuşi constatările d-lui Charles Kolb, se supune Dvs. constatările făcute de subsemnatul din punctul de vedere privitor pe Marele Stat Major, Secţia II-a:

- Evreii din ghettouri manifestă o deosebită îngrijorare din cauza apropierii frontului.
- Evreii evacuaţi, cât şi evreii localnici doresc cu toţii a se refugia pe teritoriul românesc –, fapt ce i-a determinat să facă intervenţii în acest sens pe lângă delegatul Crucii Roşii Internaţionale din Geneva, dl. Charles Kolb.
- Starea de spirit a acestei populaţii este liniştită, lucru confirmat şi de autorităţi.
- Evreii sunt cazaţi mulţumitor având la dispoziţie asistenţă medicală necesară, bine organizată.
- Evreii din ghettouri sunt mulţumiţi de ajutorul şi interesul ce li-l poartă autorităţile locale şi Guvernământul.

Lt. Col. ss. Rădulescu
Ştefan Rădulescu[2]

1 Charles Kolb (1885-1969), comerciant şi om politic elveţian. Reprezentant al Crucii Roşii Internaţionale în România (31.10.1943-30.06.1946).

2 Ştefan A. Rădulescu (1900-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1918-1920). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Ofiţer în cadrul comandamentului Regimentului 1 Grăniceri (01.04.1935-23.01.1942); ofiţer în cadrul Cabinetului civil-militar pentru administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei din cadrul Subsecretariatului de Stat pentru Armata de Uscat (23.01.1942-15.09.1944); ofiţer în cadrul

*) Adnotare:
„11.I.944. Se va comunica la Marele Stat Major. ss. indescifrabil”.

AMAE, fond Problema 33, volumul 21, f. 591-592.

Documentul nr. 416

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Subsecretariat Stat Poliție
Direcția Ordinei
Nr. 221.854
din 10 Februarie 1944

PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Cabinetul Dlui Vice Preşed. al Consiliului[1]

La ordinul Nr. 4111/944[2], referitor la întâmpinarea Comitetului Internațional de Cruce Roşie privind repatrierea copiilor evrei orfani, am onoare a raporta ca până în prezent repatrierea acestor copii nu s'a început, deoarece Centrala Evreilor din România nu a întocmit încă listele de cei care urmează a fi readuşi în țară.

Totodată raportăm că potrivit dispozițiunilor superioare, s'a fixat ca limită maximă de vârstă pentru fiecare orfan de 15 ani, cu condițiunea ca aceştia să fie orfani de mamă şi de tată.

De îndată ce Centrala Evreilor va fi întocmit lucrările de recensământ, repatrierea se va executa fără întârziere.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Corp de Armată, ss. C. Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 167.

Direcției Motomecanizării din Ministerul de Război (05.03-26.04.1945); ofițer în cadrul Comandamentului General al Etapelor (26.04-25.10.1945); comandant al Comenduirii Pieței Bucureşti (25.10.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 27.02.1939); locotenent-colonel (din 20.03.1943); colonel (din 31.03.1946 cu vechimea din 16.06.1945).

1 Mihai Antonescu.

2 Nu se publică. Se referă la nota Nr. 4111 din 07.02.1944 adresată Ministerului de Interne de către Preşedinția Consiliului de Miniştri. AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 164-166..

Documentul nr. 417

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 434.463 din 1 MART. 1944

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
către
CORPUL – VI – ARMATĂ
Stat Major

Marele Stat Major constatând că aplicarea ordinelor date privitoare la evreii creştini sau creştinați suferă interpretări diferite, pentru precizarea situației acestor evrei în cadrul muncii obligatorii se dau mai jos următoarele dispoziţiuni:

1. – Vor fi întrebuințați numai în detaşamente locale toți evreii creştinați înainte de anul 1940, indiferent ritul, căsătoriți cu romînce sau necăsătoriți.

2. – Toți evreii ceilalți, chiar dacă sunt creştinați înainte de 1940, căsătoriți cu evreice botezate sau nebotezate, sau căsătoriți cu femei creştine de orice altă naționalitate şi religie creştină vor fi întrebuințați în detaşamente exterioare.

3. – Pentru cei de la punctul 1 dovada trebuie făcută cu acte oficiale originale iar nu cu copii sau foto-copii.

4. – Aprobarea de repartizare în detaşamente locale se va da numai de Corpul de Armată (teritorial) respectiv.

5. – Ordinul M.St. Major Nr. 426.860 din 8 Sept. 1943[1] se anulează.

Vă rugăm a da dispoziţiunile Dv. organelor subalterne pentru a şti cum se vor rezolva pe viitor asemenea cereri, fără a se mai interveni la M.St. Major.

Prezentul ordin are caracter permanent.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Borcescu
En. Borcescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lățescu
I. Boldur-Lățescu

Comunicat:
Corp. 1-7 Armată
st/z
28/2

*) Adnotare:
„7 MARTIE 1944 Biroul Evrei”.

AMR, fond 1635-Corpul 6 Armată, dosar nr. 2649, f. 57.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Documentul nr. 418

MARELE STAT MAJOR Nr. 406.604 din 1 Martie 1944
SECȚIA I-a
Biroul 10

NOTĂ

Prin D.L. privitor la taxele militare datorate de evrei[1] se prevede la Art. 3, că evreii care prestează munca obligatorie pe timp de concentrări prelungite sau răsboi, vor fi scutiți de taxele militare pe timpul cât vor fi reținuți efectiv în acest scop.

Pentru acordarea scăderilor necesare, cercurile teritoriale sunt obligate să comunice Administrațiilor de Constatare, tabele nominale de toți aceşti evrei cu toate mutațiile şi evidența muncii prestate.

Pentru executarea acestor dispoziţiuni, M.St. Major a dat ordinul Nr. 938.797 din 10 Februarie 1943[2], dispunând ca scăderile să se opereze pe exercițiul financiar care urmează celui în care s'a prestat munca, iar tabele nominale să fie trimise de cercuri la finele acelui exercițiu.

Ministerul de Finanțe - Serviciul Taxelor Militare, cu adresa Nr. 279.315/1943[3] cere să se revină asupra dispoziţiunilor din ordinul Marelui Stat Major cu numărul de mai sus în care se prevede ca acele tabele să fie trimise Administrațiilor respective la finele exercițiului financiar, deoarece în felul acesta se întârzie şi se îngreuiază mult lucrările Administrațiilor Financiare, cerând în acelaşi timp ca acele tabele să fie înaintate de către cercuri, organelor respective, trimestrial şi astfel operațiunile de scădere să se facă chiar în anul în care au prestat munca evreii şi progresiv la etapele corespunzătoare trimestrelor.

Cererea fiind justificată, rog a se aproba:

- să se ordone cercurilor teritoriale în acest sens;
- aceste dispoziţiuni să intre în vigoare începând cu anul financiar 944/945, adică dela 1 Aprilie 1944.

ŞEFUL BIROULUI 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lățescu
I. Boldur-Lățescu

st/z
1.3

*) Adnotări:
„Da. Colonel ss. Borcescu”;
„3 MARTIE 1944 Oficiul financiar ordin. ss. Locotenent Colonel ss. Boldur-Lățescu”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 93.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.
2 Vezi documentul nr. 364.
3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

Documentul nr. 419

INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECȚIUNEA SIGURANȚEI ŞI ORDINEI PUBLICE
Serviciul Siguranței
Biroul A.

Nr. 55.093[1]
Anul 1944 Luna Martie ziua 16
Inspectoratul General al Jandarmeriei
Direcțiunea Siguranței şi Ordinei Publice
către
MARELE STAT MAJOR
– Cabinet –

SECRET

Am onoare a raporta următoarele:

În conformitate cu ordinul Preşedinției Consiliului de Miniştri, s'a hotărât readucerea în țară din Transnistria a tuturor evreilor deportați, după cum urmează:

1.– Evreii evacuați din Basarabia vor fi plasați în Județele Bălți şi Hotin.

2.– Evreii evacuați din Bucovina vor fi plasați în oraşul Cernăuți şi în comunele urbane din Județele Storojineț şi Cernăuți.

3.– Evreii evacuați din Vechiul Regat vor fi plasați în localitățile de unde au fost ridicați.

4.– Evreii internați în lagărul Grosulovo şi cei deținuți în Penitenciarul Râbnița vor fi transferaţi înlLagărul Tg. Jiu.

Numărul aproximativ al evreilor menționați la punctele 1 şi 2 este de 42.000, al celor menționați la punctul 3 este de circa 100, iar al celor dela punctul 4 este de circa 700.

Pentru executarea acestor dispoziţiuni, Inspectoratul General al Jandarmeriei a dat ordine de urmare tuturor legiunilor de jandarmi din Transnistria, comunicând totdeodată hotărârea Preşedinției Consiliului de Miniştri şi Guvernămintelor Basarabiei şi Bucovinei, pentru a dispune măsuri de ordin administrativ.

Deasemenea s'a comunicat şi Corpului Grănicerilor pentru a lăsa liberă trecerea evreilor din Transnistria prin punctele: Otaci, Soroca, Tighina şi Rezina, care călătoresc pe baza autorizațiilor model eliberate de legiunile de jandarmi din Transnistria.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General de Corp de Armată, ss. C.Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

Directorul Siguranței şi Ord. Publice
General, ss. C. Tobescu
C. Tobescu

1 Documentul a fost înregistrat de: Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 442.250 din 17.03.1944; Marele Stat Major, Cabinet, cu Nr. 2329 din 17.03.1944.

*) Adnotări:
„18 MARTIE 1944. Secţia 1+Secţia 2+Secţia 4 pentru părţile cele privesc. General ss. Şteflea";
„17 MARTIE 1944. Biroul 10. Şeful Secţiei I-a Colonel, ss. Borcescu";
„17 MARTIE 1944. Căpitan Stoica[1] Ordin de a fi internaţi pentru munca obligatorie raportând de numărul lor. Locotenent Colonel ss. Boldur-Lăţescu";
„NOTĂ. S'a dat în copie Secţiilor 2-a şi 4-a. Deasemenea întreaga chestiune. ss. indescifrabil";
„Locotenent Colonel Teodorescu[2]. Comunicat".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 142+verso.

Documentul nr. 420

MARELE STAT MAJOR Nr. 516.044 din 27 April. 1944
SECŢIA I-a
Biroul 10

NOTĂ

Sumar:
Referitor la cererea Comand. Milit. al Capit. ca evreii născuţi în anul 1925 să nu fie trimişi în detaşamente exterioare de muncă.

SECŢIA VIII-a înaintează alăturat raportul Comandamentului Militar al Capitalei, prin care cere ca evreii născuţi în anul 1925, aflaţi în Bucureşti, să nu fie trimişi a presta muncă obligatorie în detaşamente exterioare deoarece sunt încadraţi în formaţiunile de A.P[3].

1 Ioan M. Stoica (1908-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1928). Ofiţer în cadrul Regimentului Gardă Călare (10.05.1941-20.02.1942); ofiţer în comandamentul Brigăzii – din 15.03.1942 Diviziei 6 – Cavalerie (20.02-10.05.1942); ofiţer în comandamentul Regimentului 9 Roşiori (10.05.1942-01.12.1943); ofiţer în cadrul Secţiei I-a Organizare-Mobilizare din Marele Stat Major (01.12.1943-05.10.1944); ofiţer în cadrul Regimentului Gardă Călare (05.10.1944-03.08.1945); trecut în rezervă la 03.08.1945. Locotenent (din 15.04.1933); căpitan (din 31.10.1938); maior (din 22.06.1944).
2 Nu a putut fi identificat.
3 Vezi nota Nr. 516.044 din 05.05.1944 a Marelui Stat Major, Secţia I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 54.

Față de cele de mai sus raportez:

- conform dispozițiunilor în vigoare şi prin similitudine cu cetățenii români care fac serviciu militar, în mod automat şi contingentul respectiv de evrei intră la munca obligatorie în exterior, împlinind 19 ani;
- înlocuirea acestor evrei în formațiunile de A.P. s'a făcut cu evreii născuți în anul 1926 cari nu pot fi încă trimişi în detaşamente exterioare, dar pot fi întrebuințați în detaşamentele de A.P.;
- evreii născuți în anul 1925, care acum pleacă pentru prima oară în exterior, au fost repartizați la detaşamentele de fortificații unde sunt mari deficite de încadrare.

Rog a se aproba încadrarea tinerilor născuți în anul 1925 în detaşamente exterioare, urmând a se răspunde în acest sens Comandamentului Militar al Capitalei.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. ZAMFIRESCU

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lățescu
I. BOLDUR-LĂȚESCU

st/z
27.4.

*) Adnotare:
„2 MAI 1944. Aprob. Să se explice Comandamentului Capitalei şi să se dea înlocuitori. General ss. Mardari".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 55.

Documentul nr. 421

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 10

Nr. 516.124 din 1 Mai 1944

NOTĂ

Sumar:
Referitor la izolarea
tuturor evreilor în ghettouri.

Pornind dela principiul enunțat de DOMNUL MAREŞAL, cu ordinul Cabinetului Militar Nr. 109.293[1]:

„Trebue să ajungem succesiv ca chiar comerțul lor să nu fie exercitat decât între ei şi pentru ei", problema izolării evreilor trebue tratată în ansamblul ei pentru toți

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

locuitorii cu sânge evreesc din țară, însă cum situația actuală nu permite soluționarea ei decât succesiv şi progresiv, este necesar a se crea un prim cadru legal pentru izolarea evreilor numai din anumite localități din Moldova.

Pentru a se putea realiza izolarea lor, este necesar în primul rând ca toți evreii să fie identificați în orice moment de către toate autoritățile şi locuitorii țării, şi pentru aceasta este necesară introducerea unui semn distinctiv vizibil, care să fie purtat fără nici o excepțiune de către toți locuitorii care au sânge evreesc.

Pentru realizarea izolării evreilor se pot lua în considerație următoarele soluții:

1. – Emigrarea evreilor;

2. – Colonizarea lor într'o anumită regiune unde izolați fiind, să-şi poată câştiga existența singuri;

3. – Izolarea lor prin internare în ghettouri chiar în oraşele unde se găsesc în prezent.

1). – Soluția emigrării tuturor evreilor este cea mai radicală şi singura care ar asigura soluționarea definitivă a problemei evreeşti.

Dat fiind marele număr de locuitori evrei (circa 350.000) aflați în țară, este o soluție care cere timp.

În prezent emigrarea se face într'un ritm prea lent şi defectuos, deoarece sunt scose din țară numai elementele avute (se plăteşte până la 3.000.000 lei un loc pe vasele de emigrare), care ar putea fi folosite din punct de vedere economic, lăsându-se pe loc elementele paupere care sunt o sarcină din punct de vedere economic, fiind în acelaşi timp şi elemente de disoluție socială.

2). – Soluția colonizării nu ar putea fi admisă decât ca o perioadă de tranziție până la punerea în practică a primei soluții.

În prezent nu poate fi aplicată datorită situației speciale în care se găseşte țara.

3). – Rămâne ca singură soluția aplicabilă: izolarea evreilor în zone anumite, chiar în localitățile unde locuiesc în prezent (ghettouri).

Pentru aplicarea acestei soluții trebuesc luate măsuri în primul rând ca activitatea economică şi industrială a regiunei să nu fie paralizată.

În acest scop evreii care au carnete de scutire şi care deci activează în unele întreprinderi comerciale sau industriale nu trebuesc introduşi în ghettouri, ci lăsați mai departe să activeze pe tărâm comercial şi industrial.

Restul evreilor, fără nici o excepție de vârstă sau sex, urmează a fi introduşi în regiunile de izolare. În cadrul acestor regiuni trebuie asigurată:

- Cazarea;
- Starea sanitară;
- Activitatea economică;
- Activitatea culturală şi religioasă.

Regiunea de izolare (ghettoul) va trebui delimitată acolo unde evreii sunt în majoritate, construindu-se pentru acei evrei ce trebuiesc aduşi din celelalte părți ale oraşului, barăci tip militar.

Pentru satisfacerea celorlalte deziderate arătate mai sus, Comisariatul General pentru Problemele Evreeşti va desemna, dintre posesorii de carnete de scutire, elementele necesare fiecărei ramuri de activitate.

În concluzie, pentru executarea ordinului transmis de către Preşedinţia Consiliului de Miniştri cu Nr. 306.128[1], Marele Stat Major propune următoarele:

I. – Creiarea unui semn distinctiv vizibil, care să fie purtat de toţi evreii din toată ţara fără excepţie de vârstă şi sex (Steaua lui David).

II. – Creiarea de zone de izolare (ghettouri) înconjurate cu sârmă ghimpată în toate oraşele din Moldova, unde se găsesc evrei.

Aceste ghettouri vor fi organizate acolo unde evreii locuiesc în majoritate, iar pentru a se asigura gruparea lor să se construiască şi barăci tip militar, unde să fie cazaţi evreii din restul oraşului.

Ca primă etapă de lucru se propune amenajarea acestor ghettouri în judeţele Fălciu, Vaslui, Roman, Neamţ, Bacău şi Covurlui.

III. – Evreii care au carnete de scutire, să fie excluşi individual dela internarea în ghettouri.

IV. – Întreaga operaţiune să fie încredinţată spre executare Ministerului Afacerilor Interne (Inspectoratul General al Jandarmeriei) în unire cu Comisariatul General pentru Problemele Evreeşti.

V. – Pentru a se asigura activitatea în interiorul ghettourilor, în toate ramurile (economică, comercială, culturală, sanitară şi religioasă) se va delega de către Comisariatul General pentru Problemele Evreeşti elementele necesare dintre evreii care în prezent au carnete de scutire de muncă.

VI. – Menţinerea dispoziţiunilor în vigoare relativ la executarea muncii obligatorii şi pentru evreii din ghettouri, spre a fi întrebuinţaţi în viitor în detaşamentele de fortificaţii, drumuri, căi ferate şi îndiguiri, precum şi la autorităţile militare unde sunt strict indispensabili ca meseriaşi, etc.

Dacă Domnia Voastră aprobaţi aceste propuneri, vă rugăm a se aproba să se ia legătura cu Domnul General Vasiliu, Subsecretar de Stat la Ministerul Afacerilor Interne.

Vă rugăm să binevoiţi a hotărî.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. ZAMFIRESCU

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lăţescu
I. BOLDUR-LĂŢESCU

*) Adnotare:
„2 MAI 1944. Chestiunea trebuie discutată şi organizată de Ministerul Afacerilor Interne. Să se ia legătura cu Ministerul de Interne pe baza acestor puncte. General ss. Mardari”[2].

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 1-3.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 4.

2 Vezi în acest sens nota Nr. 516.124 din 02.05.1944 înaintată Ministerului Afacerilor Interne de către Marele Stat Major, Secţia I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 31.

Documentul nr. 422

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Subsecretariat Stat Poliție
Nr. 3328[1]
din 5 Maiu 1944
SECRET

MARELE STAT MAJOR
– Secția I-a –

La Nr. 516.124 din 2 Maiu 1944[2];

Avem onoare a comunica opinia noastră asupra regimului ce urmează a se aplica evreilor din Moldova:

1. – Crearea şi obligaţiunea purtării unui semn distinctiv de către evrei, nu o credem nici oportună nici în măsură a duce la rezultatele ce se urmăresc.

O astfel de măsură a fost aplicată în Cernăuți îndată după reocupare şi nu numai că nu şi-a ajuns scopul, dar a creat o stare de tensiune între populația creştină şi evreiască cu consecințe asupra ordinei publice.

2. – Suntem în totul de acord pentru ca în anumite centre importante din spatele frontului să se aplice măsuri restrictive în ceea ce priveşte circulația şi activitatea evreilor.

În aplicarea lor, trebuie însă să se țină seama de funcțiunea economică pe care evreii o dețin şi care n-ar putea fi brusc anihilată prin internarea în masă a acestora în ghetouri. Aceasta s’ar putea realiza numai treptat până când în comerț ei vor putea fi înlocuiți de către creştini.

Totuşi considerăm necesar a se izola în ghetouri în toate oraşele importante din Moldova populația evreiască, care nu are nici o contribuție în activitatea economică. Cu alte cuvinte ar urma să se izoleze în ghetouri toți evreii, exceptându-se industriaşii, muncitorii rechiziționați pentru lucru în întreprinderi şi deținătorii unui comerț indispensabil vieții locale, împreună cu familiile lor.

De asemenea pot fi exceptați individual evreii care au carnete de scutire la muncă şi care nu sunt cuprinşi în celelalte categorii menționate.

3. – Opiniem ca toți evreii bărbați valizi dela 16-50 ani aflați în ghetouri să fie constituiți în detaşamente de muncă şi folosiți la lucrările ordonate de armată.

4. – Ghetourile trebuesc fixate în acele zone ale oraşelor în care populația evreiască se găseşte în majoritate; organizarea acestor ghetouri şi izolarea lor nu trebuie să constitue însă o restrângere a libertății şi vieții locuitorilor creştini aflați în aceste zone.

Pentru acest motiv tuturor acestora trebue să li se elibereze de autoritatea polițienească respectivă autorizații de intrare, ieşire şi circulație în ghetouri.

5. – Suntem de acord ca pentru fiecare oraş să se desemneze de către Comisariatul General pentru Problemele Evreeşti câte o persoană care să privegheze asupra

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 516.516 din 06.05.1944.
2 Vezi documentul precedent.

condițiunilor de aplicare a măsurilor luate şi să satisfacă nevoile ce s'ar ivi pentru această populație.

6. – În ceea ce priveşte aplicarea măsurilor menționate mai sus, apreciem că ele sunt de resortul autorității militare a zonei de operațiuni (unde măsura se aplică); şi că pot fi executate prin pretoratele M.U. care au la dispoziție unitățile de poliție şi jandarmerie aflate în zonele respective şi care în scopul de mai sus au fost întărite cu mijloace suplimentare.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Corp de Armată, ss. C.Z. Vasiliu
C.Z. Vasiliu

*) Adnotare:
„10 MAI 1944. Căpitan Stoica. Se lucrează în spiritul punctului 4 şi a rezoluției Domnului General Şef din circulara Nr. 52.423 din 29.04.1944[1]. Locotenent-Colonel ss. Boldur-Lățescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 5-7.

Documentul nr. 423

ARMATA IV-A
Comandantul
Confidențial-Personal

Nr. 33
din 7 Maiu 1944
către
COMANDAMENTUL ETAPELOR TECUCI

Din ordinul Domnului Mareşal Conducătorul Statului se ordonă următoarele:

Toți evreii bărbați şi femei valizi între 15-55 ani depe teritoriul Armatei, Corpurilor de Armată şi Etape vor fi luați prin comunitățile evreieşti respective şi puşi la muncă obligatorie, pentru lucrări de utilitate militară (şosele, tranşee, şanțuri anti-car, poduri, etc.).

Ei vor fi constituiți în detaşamente şi încadrați cu militari care vor face şi supravegherea lucrărilor.

Hrana se va asigura de către comunitățile evreieşti luându-se măsuri pentru transportul ei.

1 Rezoluția generalului Ilie Şteflea este următoarea: „Se comunică Secțiilor părțile care-i privesc. La 4 Mai a.c. se raportează de executare". Vezi nota Nr. 52.423 din 29.04.1944 a Marelui Stat Major, Secția I-a. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 4.

Idem se va avea în vedere asistența medicală.

În cazul când lucrările se execută prea departe de centrele de unde au fost ridicați se va organiza și cazarea lor.

Se vor putea excepta dela această obligație, parte din evreii medici, farmacişti şi acei a căror funcționare este absolut indispensabilă şi nu pot fi înlocuiți cu români.

În scopul de a nu prejudicia viața economică se vor lua dintr-o localitate o jumătate din numărul de negustori şi meseriaşi de orice branşă şi care vor face obligatoriu rotație la această muncă.

Deasemenea vor putea fi exceptate femeile cu copii mici şi cele gravide.

Cei ce se vor sustrage dela această obligațiune, precum şi acei ce vor mijloci sau autoriza direct sau indirect această sustragere, vor fi imediat executați.

Armata, Corpurile de Armată şi Etapele în zonele fiecăreia vor lua imediat legături telefonice cu Cercurile Teritoriale şi Garnizoanele respective ordonând adunarea şi începerea imediată a lucrului.

Comandanții de Geniu dela Armată, Corpuri de Armată şi Etape în legătură cu Serviciile Pretorale respective vor organiza imediat munca la lucrările vizate mai sus.

În ziua de 12 Maiu a.c., Comandamentul Geniului dela Armată, Corpurile de Armată şi Etape vor raporta acestui comandament măsurile luate cu privire la executarea ordinului de față a domnului MAREŞAL.

COMANDANTUL ARMATEI IV-A
General de C.A., ss. Racovitză[1]
M. Racovitză

Comunicat:
pentru ştiință.
- Minist. Războiu
/Cabinet/
- M.St.M.
- D-l Gl. Şteflea

1 Mihail Racoviță (1889-1954). Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de cavalerie (1906-1907), al Şcolii militare din Hanovra (1907-1908), al Şcolii de echitație din Paderborn (1910-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1908), participă la primul război mondial. Comandant al Corpului de Cavalerie (10.01.1941-01.01.1943); la dispoziția Ministerului de Război (01.01-20.03.1943); comandant al Comandamentului Militar al Capitalei (20.03-01.11.1943); comandant al Trupelor Motomecanizate (01.11.1943-23.01.1944); comandant al Armatei a 4-a (23.01-23.08.1944); ministru de Război (23.08-04.11.1944); inspector general al Cavaleriei (04.11.1944-20.05.1945); comandant al Inspectoratului General de Armată nr. 3 (20.05.1945-20.05.1946); comandant al Armatei a 1-a (20.05.1946-30.06.1947); la dispoziția Ministerului de Război (01.07-01.09.1947); trecut în rezervă la 01.09.1947. Arestat de autoritățile comuniste la 02.06.1950, a fost condamnat la 21.05.1952 la muncă silnică pe viață şi 10 ani degradare civică pentru crime de război. Moare în detenție, în penitenciarul Sighet, la 28.06.1954. General de divizie (din 08.06.1940); general de corp de armată (din 18.07.1942); general de armată (din 23.08.1946).

pentru executare.
- Cdt. Geniului
Armata 4-a
- C. 1 A.,
- C. 2 A.,
- C. 5 A.,
- C. 6 A.,
- Cdt. Etapelor.

*) Adnotări:
„Biroul 1 23 Mai";
„Biroul 1 Întocmeşte planul. ss. indescifrabil";
„Nr. 436 9.5.44";
„9.5. Se prezintă Domnului General Stavrat[1]. Sunt de părere a se comunica acest ordin Comandamentului Etapelor Nr. 2 (de la Etape Nr. 1 a venit), comandanților de Sector şi Prefecților pentru conformare. General ss. G.V. Mosiu[2]";
„9.V.944. Se va lua cunoştință de acest ordin dat de Domnul Mareşal. Se va lua aceleaşi măsuri şi la noi. Se va da ordine către Comandamentele de Etape şi Cercurile Teritoriale. Serviciul pretoral va interveni. Se va face un tablou de folosirea acestor detaşamente. Executare la timp. General ss. Stavrat".

AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 1.

1 Olimpiu Stavrat (1888-1968), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1907-1909) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1909), participă la primul război mondial. Comandant al Diviziei 7 Infanterie (05.06.1940-01.08.1942); comandant al Corpului 1 Teritorial (01.08.1942-20.03.1943); guvernator al Basarabiei (20.03.1943-04.04.1944); comandant al Comandamentului General al Etapelor (04.04.1944-12.05.1945); trecut în rezervă la 12.06.1947. A fost arestat de autoritățile comuniste la 24.09.1948 şi condamnat în 1949 la temniță grea pe viață pentru crime de război. A trecut prin închisorile Văcăreşti, Aiud, Jilava, Craiova şi Gherla, fiind eliberat la 25.11.1955. Colonel (din 13.10.1933); general de brigadă (din 27.02.1939); general de divizie (din 18.07.1942).

2 Gheorghe V. Mosiu (1892-1974), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie, geniu şi marină (1912-1914) şi al Şcolii Superioare de Război (1925-1926). Comandant al Regimentului 8 Artilerie (01.03.1939-25.02.1942); şef de Stat Major al Comandamentului Etapelor de Est (25.02.1942-25.07.1943); comandant al Brigăzii 3 Artilerie (25.07-15.09.1943); împuternicit al guvernului pentru evacuarea provinciilor din estul țării (15.09.1943-23.04.1944); şef de Stat Major al Comandamentului General al Etapelor (23.04.1944-02.03.1945); comandant al Diviziei 19 Infanterie (01.04-12.05.1945); comandant al Artileriei Armatei a 1-a (13.05-26.09.1945); şef de Stat Major al Armatei a 1-a (26.09.1945-27.05.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat inițial la 27.05.1946, a fost eliberat în acelaşi an la 06.12.1946. A fost arestat din nou în perioada 16.03-14.08.1948, ca „măsură preventivă pentru alegeri". Rearestat la 27.11.1959, a fost condamnat anul următor la 22 ani temniță grea pentru „uneltire contra ordinii sociale". A trecut prin închisorile Piteşti, Aiud şi Gherla, fiind eliberat la 18.04.1964. Locotenent-colonel (din 10.05.1934); colonel (din 27.02.1939); general de brigadă (din 06.02.1945).

Documentul nr. 424

Nr. 36.945 din 10 Mai 1944
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
Direcția Siguranței și Ord. Publice
către
PREŞEDINȚIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
– Cabinetul Militar –

Inspectoratul General al Jandarmeriei este informat că Dr. BALAŞ[1], Şeful Siguranței din Cluj şi grănicerii maghiari din Cluj, organizează treceri frauduloase peste frontieră a evreilor din Ungaria şi România.

În ziua de 3 Mai a.c., Comandamentul Legiunei Jandarmi Turda, împreună cu şeful poliției locale şi cu concursul subofițerului german Urban Iosif[2] dela jandarmeria germană din Turda, au executat un control camioanelor germane ce veneau din Ungaria, la punctul Feleac.

Cu această ocazie au fost găsiți 14 evrei ce intenționau să treacă fraudulos în România în camionul german cu seria WH-1710 ce venea dela Cluj.

Fiind anunțat Comandamentul Militar German din Cluj, la fața locului s'a prezentat Locotenentul german Strushnaider[3], care a luat în primire pe evrei cercetând personal cazul[4].

Locotenentul Strushnaider în numele Comandamentului German din Cluj, a adus mulțumiri Armatei Române.

Până în ziua de 4 Mai a.c., au fost predați organelor militare germane din Turda, un număr de 35 evrei, iar valorile găsite asupra lor au fost depuse la vamă.

Pentru o mai bună siguranță, propunem ca la fiecare punct de frontieră să se detaşeze câte un subofițer german pentru controlul camioanelor germane.

Față de cele de mai sus, vă rugăm să binevoiți a dispune.

INSPECTOR GENERAL AL JANDARMERIEI
General de Corp de Armată
(ss) C.Z. Vasiliu
Directorul Siguranței şi Ord. Publice
General
(ss) C. Tobescu
p. Conformitate
Colonel, ss. Gh. Corivan
Gh. Corivan

AMAE, fond Problema 33, volumul 10 bis, f. 49.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Nu a putut fi identificat.
3 Se referă la Strohschneider, reprezentantul Gestapo în Cluj. Nu a putut fi identificat.
4 Cei doi militari germani implicați în acest caz au fost condamnați la moarte şi executați. Vezi în acest sens Ottmar Traşcă, Dennis Deletant (editori), *Al III-lea Reich şi Holocaustul din România. 1940-1944. Documente din arhivele germane*, documentul nr. 187, pp. 758-759.

Documentul nr. 425

COMANDAMENTUL GENERAL AL ETAPELOR
STAT MAJOR
Secția IV-a

REFERAT Nr. 4001
11 Mai 1944

Am onoare a refera următoarele:

Comandamentul Armatei IV-a cu Nr. 33/944[1] aduce la cunoştința acestui Comandament ordinul Domnului MAREŞAL CONDUCĂTORUL STATULUI de a se folosi evreii la muncile de interes militar din spatele frontului.

Ordinul prevede:

1. Toți evreii bărbați şi femei valizi între 15-55 ani depe teritoriile Armatei, Corpurilor de Armată şi Etape, vor fi luați prin comunitățile evreieşti şi puşi la lucrări de utilități militare.

Hrana lor se asigură de Comunitatea evreiască. Armata are grijă de asistența sanitară.

În cazul când lucrările se execută prea departe de centrul de unde au fost ridicați, se va organiza şi cazarea lor.

Fac excepție dela aceste obligațiuni:

a) parte din evreii medici, farmacişti şi acei a căror funcțiune este absolut indispensabilă şi nu pot fi înlocuiți cu români.

b) jumătate din negustori şi meseriaşi de orice branşă care vor face această muncă prin rotație.

c) femeile cu copii mici şi cele gravide.

Cei ce se sustrag dela aceste obligațiuni precum şi cei ce vor mijlociu sau autoriza direct sau indirect această sustragere vor fi imediat executați.

Pentru executarea ordinului DOMNULUI MAREŞAL,

Secția IV-a propune:

1. A se da ordine Cercurilor Teritoriale să constituie imediat Detaşamente de lucrători evrei, stabilind: ordinea lor de bătaie cu datele statistice.

Să facă Detaşamente de lucrători evrei ce vor fi folosite prin rotație (negustori şi meseriaşi).

2. Cercurile Teritoriale să stabilească şi organizeze hrana lor în legătură cu Comunitățile evreieşti.

3. A raporta imediat Detaşamentele organizate, Detaşamente de valoarea a 500 oameni, fiecare complet încadrate cu elemente de conducere dintre evrei.

4. Întrebuințarea Detaşamentelor în zona Etapelor să se facă numai cu ordinul Comandanților de Etape.

5. Evreii vinovați de sustragere sau intervenții, să fie trimişi în judecata Curții Marțiale.

1 Vezi documentul nr. 423.

ŞEFUL SECȚIEI IV-A
Lt. Colonel, ss. N. Iorga[1]
N. Iorga

*) Adnotare:
„12.V.944. De acord. Ordin de urmare. General ss. G. V. Mosiu”[2].

AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 2+verso.

Documentul nr. 426

MARELE STAT MAJOR Nr. 440.660 din 11 Mai 1944
SECȚIA I-a
Biroul 10

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
către

Urmare la ord. M.St. Major Nr. 938.797 din 10 Febr. 943[3] referitor la scutirea de taxe militare a evreilor pe timpul cât prestează muncă obligatorie;

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

1. – Prin D.L. 132 din 20 Ianuarie 1941[4] privitor la taxele militare datorate de evrei se prevede la Art. 3, că evreii care prestează munca obligatorie pe timp de concentrări prelungite sau răsboi, vor fi scutiți de taxele militare pe timpul cât vor fi reținuți efectiv în acest scop.

2. – Pentru acordarea scăderilor necesare, cercurile teritoriale sunt obligate să comunice administrațiunilor de constatare, tabele nominale de toți aceşti evrei cu toate mutațiile şi evidența muncii prestate.

3. – Pentru executarea acestor dispoziţiuni, M.St.M. a dat ord. Nr. 279.315/1943[5] dispunând ca scăderile să se opereze pe exercițiul financiar care urmează celui în care s’a prestat munca iar tabelele nominale să fie trimise de cercuri la finele exercițiului expirat.

1 Nicolae Iorga (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1919-1921) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1921). Şef a Biroului 4 Dotare din Comandamentul Diviziei 7 Infanterie (22.06.1941-05.04.1943); director al Cabinetului Militar al Guvernământului Basarabiei (05.04.1943-23.04.1944); şef al Secției a 4-a în cadrul Comandamentului General al Etapelor (23.04-01.11.1944). Arestat preventiv de autoritățile comuniste la 19.02.1951, a trecut prin închisoarea Iaşi, fiind eliberat la 27.12.1952. Căpitan (din 01.04.1932); maior (din 25.10.1939); locotenent-colonel (din 20.03.1943).

2 În aceeaşi zi, Comandamentul general al Etapelor a trimis telegrama Nr. 4001 Prefecturilor: Fălciu; Vaslui; Tutova; Tecuci; Covurlui; Putna; Buzău; R. Sărat; Ialomița; Brăila; Tulcea; Constanța. AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 3.

3 Vezi documentul nr. 364.

4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

5 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

4. – Întrucât în felul acesta se întârzie şi se îngreuiază mult lucrările administrațiilor financiare, M.St.M. a hotărât:

a). Tabelele specificate la pct. 3 de mai sus nu vor mai fi trimise la finele exercițiului financiar expirat şi se vor trimite chiar în cursul exercițiului şi anume trimestrial la sfârşitul fiecărui trimestru, astfel:

pe trimestrul	APRILIE	la finele lunei	IUNIE
”	IULIE	”	SEPTEMBRIE
”	OCTOMVRIE	”	DECEMVRIE
”	IANUARIE	”	MARTIE

b). Această dispoziție intră în vigoare începând cu anul financiar 1944/1945 adică dela 1.IV.1944.

5. – Restul dispozițiunilor din ord. M.St. Major Nr. 938.797 din 10 Febr. 1943, rămân în vigoare.

Rugăm dispuneți de urmare.

D. O.
ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. ZAMFIRESCU

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel,
I. Boldur-Lățescu

Comunicat:
Comunicate C. de Arm.
Comunicate C. Ter.
st/z
4.5.

*) Adnotare:
„Dosar 371”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 91.

Documentul nr. 427

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 516.446 din 15 Mai 1944

NOTĂ

Sumar:
Referitor la scutirile de muncă la A.P. acordate unor evrei, de anumite autorități militare.

Comandamentul Militar al Capitalei, Comandamentul Apărării Pasive, Corpul Teritorial şi chiar Zona A.P. Bucureşti, au acordat şi continuă să acorde scutiri şi chiar concedii evreilor destinaţi detaşamentelor de sinistrări din Capitală.

Principiul care a stat la baza creerei acestor detaşamente de lucru a fost permanenţa existenţei unor formaţiuni dotate şi organizate care să intervină imediat şi după un bombardament aerian, iar pentru asigurarea întregului randament necesitatea menţinerei în permanenţă a unor efective cât mai mari la aceste detaşamente.

Pe lângă autorităţile arătate mai sus, acum Comandamentul Militar al Capitalei ne semnalează că Secţia 8-a din Marele Stat Major cere nominal exceptarea dela munca de A.P. a unui număr de 163 evrei aparţinând diferitelor subdetaşamente de evrei răspândite pe raza Municipiului Bucureşti, pentru a întocmi lucrări de statistica bombardamentelor.

Cu acest procedeu efectivele detaşamentelor încep să se micşoreze, detaşamentele se desorganizează şi principiul este călcat.

Faţă de această situaţie şi pentru a îngrădi evadarea evreilor sub orice formă din aceste detaşamente este necesar ca un singur organ să poată acorda eventualele scutiri de A.P. şi aceasta numai în cazuri excepţionale.

Rog a se aproba să se ceară avizul D-lui General Ramiro Enescu[1] în această privinţă, propunerea Secţiei fiind ca exclusiv Comandamentul Militar al Capitalei să fie organul care să rezolve cererile de scutiri dela A.P., el fiind şi organul responsabil în cadrul A.P.

Să se anuleze toate scutirile date până în prezent.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. Zamfirescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lăţescu
I. Boldur-Lăţescu

*) Adnotări:
„19 MAI 1944. Rog pe Domnul General Enescu să-şi dea avizul. General ss. Mardari”;
„21.5.44. 1. Sunt de părere ca, concediile evreilor din Apărarea Pasivă să nu fie acordate decât de Comandamentul Militar al Capitalei. Acelaşi principiu şi la celelalte garnizoane: comandantul cel mai înalt în grad din garnizoană care are şi îndrumarea Apărării Pasive. Nu se pot acorda scutiri decât unui număr care este în conformitate cu ordinele Marelui Stat Major. 2. În ce priveşte cei 163 de evrei sunt solicitaţi pentru pentru efectuarea lucrărilor de statistică a bomardamentelor aeriene. S’au cerut iniţial

1 Ramiro Enescu (1891-1949), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de artilerie, geniu şi marină (1909-1911) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1921). Şef al Statului Major al Aerului (16.10.1940-25.09.1943, 22.11.1944-28.03.1945); comandant al Artileriei Antiaeriene (25.09.1943-23.09.1944); trecut în rezervă la 28.03.1945. Comandor aviator (din 10.05.1934); general de escadră aviator (din 27.02.1939); general comandant aviator (din 18.07.1942).

330; i-am redus la jumătate; să se mai reducă încă ¼ la 120. Folosirea lor este temporară şi se va urmări înlocuirea cu români – am şi hotărât. General ss. Ramiro Enescu";
„30 MAI 1944. Numai Comandamentul Militar al Capitalei va da asemenea aprobări. Ordine de urmare: General ss. Mardari";
„10";
„Către Secţia 1-a",
„5 IUNIE 1944. Căpitan Stoica. – ordine imediate; - ordine de reducere a celor 163, cei 43 lăsaţi la Apărarea Pasivă. Locotenent Colonel ss. Boldur-Lăţescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 178.

Documentul nr. 428

Bucureşti, 16 Mai 1944

CABINETUL MILITAR
al
CONDUCĂTORULUI STATULUI
Nr. 205.396/M.2.
SECRET
Foarte Urgent

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

Am onoare a trimite, în copie, raportul Inspectoratului General al Jandarmeriei cu Nr. 36.945 din 10 Mai 1944[1], relativ la încercările de treceri frauduloase peste frontieră a evreilor din Ungaria în România, pe care Domnul Mareşal a pus următoarea rezoluţie:

„– Comunicat public.

Evreii trecuţi fraudulos să fie împuşcaţi şi ei şi acei care-i găzduiesc şi nu-i divulgă.

– Lege în 24 ore[2].

– Am cerut Domnului Ministru von Killinger[3] să numească la punctele de frontieră controlori germani, cari împreună cu ai noştri să facă controlul tuturor cari trec.

1 Vezi documentul nr. 424.

2 Într-adevăr, la scurt timp guvernul antonescian a elaborat şi promulgat un act normativ care instituia pedeapsa cu moartea pentru evreii care treceau fraudulos frontierele României. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 123 din 29.05.1944. Decretul-Lege Nr. 1069 din 26.05.1944 pentru modificarea art. 1 din Legea Nr. 509 din August 1943 pentru pedepsirea pe timpul stării de război a unor infracţiuni.

3 Manfred, baron von Killinger (1886-1944), militar de carieră, om politic şi diplomat german. În perioada 01.041904-01.12.1920 îşi desfăşoară activitatea în cadrul marinei imperiale. În 1920 se retrage din serviciul militar activ, intrând în viaţa politică. Membru al Freikorpsbrigade Ehrhardt (1919-1920); membru al organizaţiei Consul (1920-1923); conducător al Wikingbund (1923-1928); membru NSDAP (din 01.05.1928); membru SA (din 01.05.1928), Obergruppenführer SA (din februarie 1933); deputat în Parlamentul landului Saxonia (1928-1933); comisar al Reichului pentru landul Saxonia (10.03-06.05.1933); preşedinte al Consiliului de Miniştri în landul Saxonia (06.05.1933-28.02.1935); membru al Tribunalului Poporului (1935). În 30.04.1937 întră în cadrul serviciului diplomatic; consul general la

Dacă nu vor numi se va face tuturor controlul cu forța.
Trebuie supravegheată bine toată frontiera.
Trebuesc razii periodice în țară”.

D. O.
p. ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel, ss. Teodorescu[1]
Gh. Teodorescu

COMUNICAT:
- Min. Af. Interne
- Min. Af. Străine
- Min. Justiției
- Insp. Gl. Jandarmeriei

AMAE, fond Problema 33, volumul 10 bis, f. 50.

Documentul nr. 429

MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
Biroul Contrainformații
SECRET

Nr. 563.074 din 16 Mai 1944[2]
MARELE STAT MAJOR
Secția II-a
către
MARELE STAT MAJOR Secţia III

Am onoarea a vă aduce la cunoştinţă că, în ce priveşte reglementarea situaţiei evreilor aflați refugiați sau evacuați în diferite regiuni ale țării Ministerul Afacerilor Interne a dispus următoarele.

San Francisco (14.06.1937-03.02.1939); rechemat în centrala Ministerului de Externe, este promovat ministru plenipotențiar (din 20.04.1939), îndeplinind funcția de conducător al referatului de cadre din departamentul de personal şi administrație (20.02.1939-21.07.1940); ministru plenipotențiar în Slovacia (21.07.1940-21.01.1941); ministru plenipotențiar în România (24.01.1941-23.08.1944). S-a sinucis în clădirea Legației germane din Bucureşti la 02.09.1944.

1 Gheorghe Teodorescu (1898-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie şi administrație (1915-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1928-1930). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului 28 Infanterie Fortificații (01.04-15.12.1941); ofițer în cadrul Cabinetului Militar al Conducătorului Statului (15.12.1941-15.09.1944); comandant al Regimentului 3 Vânători Moto (15.09-01.12.1944); comandant al Regimentului 92 Infanterie (01.12.1944-10.01.1945); comandant al Brigăzii 18 Infanterie (10.01-29.03.1945); trecut în rezervă la 29.03.1945. Maior (din 01.01.1934); locotenent-colonel (din 27.02.1939); colonel (din 31.10.1943).

2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția III-a, cu Nr. 672.991 din 16.05.1944.

1.) Interzicerea părăsirii de către evrei a localităţilor urbane unde li s'a stabilit domiciliul, precizându-se că aceştia nu se pot evacua dintr'o localitate în alta fără aprobarea prealabilă a Ministerului Afacerilor Interne.

2.) Evreii refugiaţi din teritoriile ocupate de inamic rămân în localităţile unde s'au refugiat. Tot aceştia vor fi semnalaţi organelor poliţieneşti sau de jandarmerie locale perntru plasare în localitatea respectivă.

3.) Evreii refugiaţi din localităţile neocupate de inamic vor fi predaţi legiunilor de jandarmi pentru a-i transfera în localităţile de unde au plecat.

Totodată, prin adresa Nr. 2828 din 4.V.1944[1] Ministerul Afacerilor Interne a comunicat că s'au dat dispoziţiuni Direcţiunei Generale a Poliţiilor şi Inspectoratului General al Jandarmeriei pentru a supraveghea şi opri circulaţia evreilor atât în zona Armatelor cât şi în zonele militare.

Rog dispuneţi de urmare.

p. ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General ss. I. Arhip
I. Arhip

Şeful Secţiei II-a
Colonel ss. Runceanu[2]
A. Runceanu

COMUNICAT:
Tuturor M. U. şi similarelor.

*) Adnotare:
„Biroul 6. Văzut. Colonel ss. indescifrabil".

AMR, fond 5418-Marele Stat Major, Secţia III-a Operaţii, dosar nr. 2823, f. 69; fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 198; ANRM, fond 2042-Centrul de Informaţii „H" al Armatei a 3-a române, inventar nr. 2, dosar nr. 7, f. 234.

1 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

2 Aurel Runceanu (1895-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1914-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1926-1928). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Profesor la Şcoala Superioară de Război (01.04.1938-10.03.1940); comandant al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (10.03.1940-19.06.1942); şef de Stat Major al Corpului 1 Armată (19.06-31.10.1942); comandant al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (18.03.1943-08.04.1944); şef al Secţiei a II-a Informaţii din Marele Stat Major (25.05.1944-20.03.1945); şef de Stat Major şi comandant al Brigăzii 2 Infanterie (20.03-25.10.1945); inspector al Cercurilor Teritoriale în cadrul Comandamentului 5 Teritorial (25.10.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat de autorităţile comuniste la 13.04.1950, a fost torturat şi asasinat în timpul anchetei în acelaşi an, în penitenciarul Aiud. Locotenent-colonel (din 01.04.1937); colonel (din 10.05.1941); general de brigadă (din 16.06.1945).

Documentul nr. 430

Armata IV
COMANDANTUL

Înreg. la No. 1176
21 Mai 1944

No. 46.330 din 19 Mai 1944[1]
Armata IV-a
către
COMUNITATEA ISRAELITĂ
BACĂU

Inspecțiile ce s'au făcut în teren cu privire la lucrul efectuat de evrei la diferite lucrări pe care aceştia au fost puşi să execute, am constatat că:

- evreii nu depun toată munca la efectuarea lucrului şi în mod vădit arată rea voință, lucrează încet şi de mântuială, iar lucrul nu sporeşte.
- evreii caută prin toate mijloacele să se sustragă dela lucru, fie prin intervenții directe, prin Comunități, fie prin Instituții şi întreprinderi, unde aceştia sunt camuflați.

Pentru a curma această lipsă de înțelegere din partea evreilor şi sabotarea vădită, la care recurg numai pentru a nu lucra, vă rog a pune în vedere tuturor Comunităților din județele – IAŞI – ROMAN – NEAMTZ – VASLUI şi FĂLCIU, că:

Dacă se mai observă această stare de lucruri, voi renunța la lucrul evreilor, atât a celor aflați la muncă de folos obştesc, cât şi a celor chemați la lucru recent pentru drumuri, lucrări de apă, şi voi aplica dispoziția Conducerii Superioare a Statului, de a-i interna pe toți evreii aflați pe teritoriu, fără deosebire de vârstă sau sex, în ghetouri, fără altă formalitate.

Rămânerea evreilor liberi în localități, este strict condiționată de lucru efectiv şi spornic.

Am dat ordin tuturor comandamentelor din zonă să controleze cât mai des activitatea Detaşamentelor de evrei ce se găsesc la lucru.

Comandantul Armatei a IV-a
General de C.A.
ss. M. Racoviță

Cf. cu originalul
Of. Județean Bacău
Secretar General
ss. indescifrabil

AMAE, fond Problema 33, volumul 15, f. 413.

1 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Afacerilor Străine cu Nr. 204.824 din 31.05.1944.

Documentul nr. 431

No. 7920[1]
20 Mai 1944
CERCUL TERITORIAL TECUCI
către
COMANDAMENTUL GENERAL AL ETAPELOR
TECUCI

La ord. Dvs. No. 4001/944[2] am onoare a raporta următoarele:

1. Verificând toţi evreii din oraşul Tecuci cu vârsta de la 15-55 ani, inclusiv, am putut organiza, un detaşament compus din 142 evrei conform ord. Domnului General Comandant al Etapelor Generale No. 400.955[3] din 18 Mai 1944 şi a fost pus la dispoziţia Comandei Aerodromului Tecuci, unde lucrează efectiv din ziua de 18 Mai 1944.

Un număr de cinci evrei, negustori şi meseriaşi între 50-55 ani, urmează a fi întrebuinţaţi în seria II-a.

2. În afară de aceşti evrei, mai sunt disponibili un număr de 148 evrei, care posedă carnete de scutire de muncă obligatorie, eliberate de către Comisariatul General pentru problemele evreieşti şi aprobate de M.St. Major.

Pe baza aprobărei D-lui Şef de Stat Major al Comandamentului Etapelor No. 1, aceşti evrei au fost lăsaţi liberi, până ce va veni răspunsul de la M. St. Major, în urma intervenţiei ce s'a făcut de către Comandamentul Etapelor No. 1.

Conform ordinului verbal al D-lui Colonel Iorga, de la Comandamentul General al Etapelor din ziua de 19 Mai 1944, am luat măsuri ca şi aceşti evrei să fie trimişi la muncă tot la Corpul Aerian, împărţiţi fiind în două serii, întrucât sunt meseriaşi şi negustori. Prima serie se va prezenta la lucru în ziua de 21 Mai 1944 ora 6 dimineaţă.

3. Totodată mai raportăm că în urma vizitei medicale făcută de medicul acestui cerc, evreilor aflaţi la lucru, s'a constatat că un număr de 15 evrei sunt suferinzi, sau au diferite infirmităţi, din care cauză nu pot fi folosiţi la muncă.

Pentru a se stabili mai precis starea sănătăţei acestor evrei, propunem ca să se formeze o comisie medicală pe garnizoană spre a fi examinaţi şi clasaţi.

4. Faţă de cele de mai sus, vă rugăm să binevoiţi a ne ordona cât trebuie să fie durata unei serii de muncă pentru evreii meseriaşi şi negustori, întrucât în ordinul primit nu se specifică aceasta.

1 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul General al Etapelor, Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 100.495 din 22.05.1944.
2 Vezi documentul nr. 426, nota nr. 2.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

COMANDANTUL CERCULUI TERIT. TECUCI
LT. COLONEL, ss. I. Moraru[1]
I. Moraru

Şeful Biroului Evrei
Lt. ss. Lăzărescu[2]
P. Lăzărescu

*) Adnotare:
„1958 21 MAI 1944. Secția I. Măsuri. Comunică hotărârea Domnului General Stavrat şi datele primite de la Comunitate. General ss. G.V. Mosiu”.

AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 38.

Documentul nr. 432

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA
OFICIUL JUDEȚEAN TECUCI
ÎNFIINȚATĂ PRIN DECRETELE LEGI Nr. 3415/941 şi Nr. 319/942[3]
Nr. 418.[4]

Tecuci 20 Maiu 1944
Adr. Teleg.: CEVROM TECUCI

Domnule Comandant General

Respectuos supunem cunoştinței Domniei-Voastre următoarele:

Onor Cercul Teritorial Tecuci cu adresa No. 7662 din 13 Maiu 1944[5], ne face cunoscut telegrama primită dela Onor Comandamentul Baricadei, prin care se cere

1 Ioan I. Moraru (1893-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1914-1916). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Ofițer în comandamentul Regimentului 92 Infanterie (01.11.1940-20.07.1942); ofițer în comandamentul Corpului Grănicerilor (20.07.1942-15.09.1943); comandant al Cercului Teritorial Tecuci (din 15.09.1943); clasat pentru serviciul de birou (din 03.09.1943). Căpitan (din 01.01.1921 cu vechimea din 01.04.1920); maior (din 01.10.1929); locotenent-colonel (din 31.10.1939).

2 Nu a putut fi identificat.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 299 din 17.12.1941. Decretul-Lege Nr. 3415 din 16.12.1941 cu privire la disolvarea Federației Uniunilor de Comunități Evreieşti din Țară şi înființarea Centralei Evreilor din România; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 26 din 31.01.1942. Decretul-Lege Nr. 319 din 30.01.1942 referitor la Regulamentul Nr. 4 pentru organizarea şi funcționarea Centralei Evreilor din România.

4 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul General al Etapelor, Stat Major, Secția I-a, cu Nr. 100.458 din 20.05.1944.

5 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.

formarea unui detaşament de evrei între vârsta de 15-55 ani, la dispoziția Domniei-Voastre, pentru diferite lucrări.

Cum în menționata telegramă nu se specifică dacă şi evreii posesori de carnete de scutire de muncă obligatorie şi exercitarea profesiunei intră în prevederile acestei dispoziţiuni, Onor Cercul Teritorial Tecuci, în baza ordinelor Onor M. Stat Major n-a încadrat pe aceştia, echipele formându-se, de îndată, cu evreii care nu posedă aceste dovezi de scutire.

Astăzi însă, Onor Cercul Teritorial Tecuci, ne-a pus în vedere să chemăm de îndată şi jumătate din posesorii acestor carnete, spre a fi de asemenea încadrați în echipe de lucru.

Domnule General Comandant,

Ne permitem a aduce la cunoştința Domniei-Voastre că, aceste carnete au fost acordate de către Dl. Comisar General pentru Problemele Evreieşti[1], în baza hotărârii Onor Consiliului de Miniştri, numai acelor evrei, cari sunt absolut necesari în cadrul Economiei Naționale; acordarea făcându-se de către o Comisiune Interministerială, constituită în acest scop.

Întrucât, nu s'a revenit asupra valabilității lor şi nici asupra termenului (30 Iunie 1944), de către Onor Guvernul Țării, Onor Marele Stat Major şi nici de Dl. Comisar General pentru Problemele Evreieşti, aceste scutiri – credem că – rămân valabile, astfel că, respectuos vă rugăm să binevoiți a dispune ca aceşti posesori de carnete să fie lăsați liberi, să-şi poată continua exercitarea profesiunei şi implicit scutirea lor de muncă obligatorie.

Totodată, ne permitem a menționa că, aceşti posesori de carnete sunt singurii susținători ai obştei noastre din ajutorul cărora întreținem: Cantine, Dispensarul, echiparea evreilor din detaşamentele exterioare şi interioare, precum şi întreaga pătură nevoiaşă locală şi evacuată.

Plecarea lor ar distruge complet bugetul nostru, iar sarcina ce ni se cere de a întreține cu hrană detaşamentul ce s'a format în baza dispoziţiunilor de mai sus, ar fi irealizabilă.

În speranța că veți aprecia justa noastră expunere şi o veți rezolva favorabil, vă rugăm, Domnule Comandant General, să binevoiți a primi asigurarea respectului nostru.

Preşedinte,
ss. Mayer Mandel[2]
Dst. Mayer Mandel

Secretar-General,
ss. H. Davidescu[3]
Haralambie Davidescu

1 Radu Lecca.
2 Mayer Mandel (1901-?), dentist evreu. Preşedinte al Comunității Evreilor din Tecuci (1940-1944); preşedinte al Oficiului Județean Tecuci al Centralei Evreilor (10.04.1942-23.08.1944). A emigrat în Israel în 1960.
3 Haralambie Davidescu (1892-1960), expert contabil evreu. Studii de Economie la Berlin. Secretar general al Comunității Evreilor din Tecuci (1940-1944); secretar general al Oficiului Județean Tecuci al Centralei Evreilor (10.04.1942-23.08.1944).

Domniei-Sale
Domnului Comandant al Comandamentului General al Etapelor[1]

*) Adnotare:
„Secția 1 ordin la Cercul Teritorial Tecuci că pentru ziua de 21.V. se amână ridicarea evreilor cu scutire până când Comunitatea prezintă documentarea necesară, când se va hotărâ definitiv în ziua de 21.V.1944. General ss. G.V. Mosiu”.

AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 28.

Documentul nr. 433

MARELE STAT MAJOR Nr. 516.774 din 21 Mai 1944
SECȚIA I-a
Biroul 10

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
către
COMANDAMENTUL MILITAR AL CAPITALEI
Stat Major

Cu onoare se face cunoscut următoarele:

Marele Stat Major este sesizat că printr-un comunicat ați dispus concentrarea în vederea lucrărilor de A.P. a evreilor între 16-17 ani, încălcându-se astfel atribuțiunile Comisariatului General pentru Problemele Evreieşti[2] şi eludându-se legea 322[3].

Față de această situație se dau următoarele preciziuni:

- Toate măsurile ce privesc pe evreii care nu intră în cadrul muncii obligatorii (şi aceştia sunt cei sub 18 ani şi peste 50 ani) se iau numai în legătură cu Comisariatul General pentru Problemele Evreeşti;
- Pentru detaşamentele de sinistrări din Capitală urmează să se întrebuințeze evreii repartizați la muncă de Marele Stat Major, dela toate instituțiile şi autoritățile civile şi militare după raza Municipiului Bucureşti, şi care sunt în număr de 12.913;
- Evreii posesori de carnete de scutire de muncă nu vor fi întrebuințați la A.P. ei fiind necesari economiei naționale;
- Evreii care nu fac parte din detaşamentele autorităților şi instituțiilor civile şi militare (repartizați de M.St. Major), nu vor fi încadrați la A.P., ci vărsați cercului teritorial pentru a-i încadra în exterior de unde aceşti evrei caută să se sustragă.

Vă rugăm dispuneți de urmare.

1 Generalul Olimpiu Stavrat.
2 Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 209 din 07.09.1943. Decretul-Lege Nr. 2461 din 06.09.1943 pentru înființarea şi organizarea Subsecretariatului de Stat al Muncii.
3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 117 din 21.05.1943. Decretul-Lege Nr. 1446 din 20.05.1943 pentru completarea şi modificarea Legii pentru pregătirea premilitară publicată în *Monitorul Oficial* nr. 107 din 11 Mai 1934.

D. O.
ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel,

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel,
I. Boldur-Lăţescu

st/z
16.5

*) Adnotare:
„371”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 135.

Documentul nr. 434

MARELE STAT MAJOR
SECŢIA I-a
Biroul 10

Nr. 517.082 din 22 Mai 1944

NOTĂ

Sumar:
Referitor la întrebu-
inţarea evreilor în cadrul
muncii de A.P.

„A.P.A.C.A.” raportează că din evreii repartizaţi în cadrul muncii obligatorii la acea instituţie, s’au format mai multe detaşamente de evrei pentru sinistrări, care activează zilnic după dispoziţiunile Comandamentului Detaşamentelor de Evrei din Capitală, lipsind astfel un timp nelimitat dela obligaţiunile lor în interiorul instituţiei şi prejudiciind activitatea acestei instituţii.

Problema este generală şi se prezintă astfel:

În urma bombardamentelor aeriene, între alte măsuri impuse, s’a dispus concentrarea întregei mâini de lucru evreeşti prezentă în Capitală, pentru limitarea sinistrelor, curăţirea şi redarea la timp a circulaţiei.

În afară de evrei, se găsesc repartizaţi în acelaşi scop, toţi premilitarii din Capitală.

Numărul evreilor fiind de aproximativ 13.000, s’a înfiinţat un Comandament al Detaşamentelor de Evrei din Capitală, care a organizat activitatea lor, încadrându-i într’un număr de detaşamente de evrei.

Aceşti evrei (cei 13.000), sunt însă în acelaşi timp, cei aprobați de Marele Stat Major la dispoziția tuturor instituțiilor şi autorităților militare şi civile din Capitală, pentru nevoile semnalate.

Luarea lor începând dela 4 Aprilie, fără termen, îi face indisponibili la acele instituții, iar lucrul în interiorul lor a sistat complet.

În afară de evreii arătați mai sus, Marele Stat Major a mai pus la dispoziția Comandamentului Zonei A.P. un număr de 1000 evrei pentru executarea în permanență a şanțurilor adăpost pe întreg teritoriul Municipiului Bucureşti.

Pentru soluționarea acestei probleme şi pentru a satisface în măsura necesarului şi una şi cealaltă din nevoi, SECȚIA I-a propune:

- în primele 48 ore după un bombardament, toți evreii să presteze muncă de Apărare Pasivă în detaşamentele de Evrei din Capitală. (Deci pentru acest timp evreii sunt exclusiv la dispoziția Comandamentului Detaşamentelor de Evrei din Capitală, spre a fi întrebuințați la lucrările de Apărare Pasivă.

- după acest termen, 25% din evreii instituțiilor (procentajul se face la numărul evreilor aparținând fiecărei instituții) vor continua să activeze în cadrul dispozițiunilor fixate de Comandamentul Militar al Capitalei, la lucrările de A.P., iar restul de 75% vor lucra la instituțiile cărora au fost repartizați.

În felul acesta se satisface în egală măsură atât interesele diferitelor instituții cât şi nevoile creiate în urma bombardamentelor.

Rog a se aproba propunerile din „notă”, pentru a se da dispozițiunile de urmare.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. Zamfirescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lățescu
I. Boldur-Lățescu

*) Adnotări:
„25.5. Se va prezenta Domnului General Şef al Marelui Stat Major. Sunt de acord. Propun ca după bombardamente evreii să rămână 72 ore la dispoziția Apărării Pasive şi apoi să se aplice proporția arătată în notă. General ss. Mardari”;
„29 MAI 1944. Aprob propunerile din notă şi cu modificarea propusă de General Mardari. General ss. Şteflea”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 150-151.

Documentul nr. 435

No. 32
1944 Mai 27
Cercul Teritorial Covurlui
către
Comandamentul General al Etapelor
Stat Major
Domnul General Mosiu

La ordinul Domniei Voastre verbal şi Nr. 10.341 din 17/V/944[1] către Comandamentul Etapelor No. 1, referitor la anularea scutirilor pentru lucru a evreilor şi la ordinul Armatei IV-a No. 54 din 19 Mai 1944 – Strict Conf. Personal – anexat în copie. Am onoare a raporta:

I.

a. Scutirile de muncă ale evreilor sunt date de Împuternicitul Guvernului pentru problemele evreeşti, cu aprobarea M.St.M. şi pentru care evreii care obțin carnetele de scutire de muncă, plătesc taxe anuale, eşalonate pe semestre sau trimestre.

Instrucțiunile generale ale M.St.M. No. 55.500/42[2] (completate cu anexa A. No. 98.500 din 14 N-brie 1942[3], întocmite pe baza D.L. No. 3984/940[4] şi ordinul Domnului Mareşal Antonescu No. 5295 din 21 Apr. 1942[5]), la Cap. 3. prevede că nici un evreu care are carnet de scutire de muncă de la comisiune, nu va mai fi repartizat la munca obligatorie.

c. Cercul a primit şi primeşte ordine dela M.St. Major, ca cel anexat în copie No. 516.461 din 16 Mai 1944[6], prin care ne trimite tabele de noi aprobări pentru scutiri de munca evreilor şi în care se prevede că evreii scutiți de munca obligatorie să fie lăsați liberi imediat ori unde s'ar afla repartizați şi indiferent dacă li se pot da sau nu înlocuitori.

d. Dintre evreii înscrişi în controalele Cercului, am primit pentru exercițiul anului 1944 dela M.St.M. tabele cu circa 800 evrei, din Contingentele 1916-1948 care au achitat şi au obținut carnete de scutire de muncă.

Cu ocazia controlului făcut evreilor din Conting. 1911-1915 înscrişi în controalele Bir. Evrei, s'au găsit încă 54 evrei cu carnet de scutire.

e. Din ordinul No. 11.169 din 14 Mai 1944 (anexat în copie)[7], la punctul 2, reiese că se aplică ordinele în vigoare, respectiv Instrucțiunile No. 55.500 ale M.St.M. de mai sus (litera b. şi c. de mai sus), care până azi nu au fost abrogate.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi documentul nr. 277.
3 Eroare. Anexa A. Nr. 98.500 a fost emisă la 14.09.1942. Vezi documentul nr. 322.
4 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.
5 Vezi documentul nr. 238.
6 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
7 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

f. Armata IV-a, la punctul 4 din ordinul Strict Confid. Personal (anexat în copie) prevede că toţi evreii din categoria celor cu carnete de scutire, să fie trimişi la muncă – fără excepţie.

Faţă de cele raportate mai sus, Am onoare a vă ruga să binevoiţi a dispune să ni se dea ordin telegrafic dacă încadrăm sau nu încadrăm la Detaşamentele de muncă, evreii ce au carnete de scutire aprobate de M.St.M.

Până la primirea răspunsului (ordinul Domniei Voastre) la acest raport, Cercul a luat măsuri pentru vizita medicală a evreilor cu carnete de scutire în vederea introducerii lor în detaşamente de lucru.

II.

În ceea ce priveşte executarea punctelor din ordinul No. 54 A. din 19 Mai al Armatei a IV-a (anexat în copie) primit de noi la 25 Mai 1944, raportăm:

a. Luând contact şi discutând cu Preşedintele Comitetului Evreilor din Galaţi, modalitatea întrebuinţării femeilor evreice la muncă obligatorie de război, am ajuns la concluzia ca să supunem aprobării Domniei Voastre, ca orice muncă de război ca: spălatul rufelor, repararea echipamentului sau rufăriei răniţilor, repararea echipamentului şi alte munci de asemenea natură, să se facă în ateliere organizate imediat de către Comitetul Evreilor şi sub răspunderea comitetului şi sub controlul autorităţilor care au de executat asemenea lucrări.

Apreciem că randamentul va fi mai mare şi răspunderea calităţii lucrului asigurată. În acest caz, evidenţa femeilor evreice la lucru ar privi direct comunitatea.

Rugăm a ni se ordona dacă Comandamentul aprobă propunerea, pentru a se trece la lucru şi dacă mai este cazul să mai înaintăm tabele nominale de femeile evreice, prevăzut la punctul 4 în ordinul Dvs. No. 4007 din 24 Mai 1944[1].

Până la primirea ordinului Domniei Voastre – dacă este acceptată sau nu propunerea, am cerut tabele nominale Comunităţii, de toate femeile evreice din Galaţi, între 15-55 ani, în vederea încadrării lor la lucru acolo unde se va cere şi se va aproba. În acest scop, am făcut cunoscut Comandamentelor, Instituţiilor, unităţilor şi Spitalelor din Galaţi dispoziţiunile ordinului Domniei Voastre în acest scop cu No. 12.918 din 16 mai a.c. (după care anexăm copie)[2].

Totodată raportăm, că în instrucţiunile generale No. 55.500/942 se prevede, că femeile evreice între 18-40 ani vor presta muncă de folos obştesc.

b. Pentru constatarea evreilor bolnavi, care urmează să fie scutiţi de muncă, am luat măsuri în spiritul punctului 2 din ordinul Armatei IV-a de mai sus. Această comisie deocamdată, va vedea în ziua de 29 Mai a.c. numai evreii scutiţi de muncă cu carnete, în număr de circa 800 din contingentele 1948-1916 inclusiv.

c. La punctul 3 din ordin, raportăm, că Cercul nu dispune de nici un ofiţer de rezervă disponibil pentru încadrarea Detaşamentelor de evrei. Cercul este în minus cu 6 ofiţeri de rezervă, în ce priveşte subofiţerii de rezervă, cei pe care îi avem la vatră, sunt bolnăvicioşi şi vicioşi, pe al căror serviciu nu se poate conta întrucât au mai fost concentraţi şi lăsaţi la vatră pentru motivele de mai sus.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Dispunem de foşti ofiţeri şi subofiţeri evrei, cu care, iniţial se vor încadra detaşamentele – ca supraveghetori şi rugăm să binevoiţi a aproba ca încadrarea cu ofiţeri, subofiţeri şi gradaţi, să se facă de însăşi unităţile ce vor solicita aceşti evrei la lucru, întrucât aceştia pot fi şi îndrumători şi supraveghetori la efectuarea lucrului de specialitate. La nevoie, Cercul va putea da din cadrele lui ofiţeri numai să conducă detaşamentele la destinaţie.

III.

a. Potrivit ordinului C. 3 T. No. 115.891 din 18 Mai 1944[1], în legătură cu chemarea la muncă de folos pentru război, în urma ordinului Dvs. No. 4001 din 12 Mai a.c.[2], Cercul s'a ocupat în a organiza detaşamentul de evrei din cei de 15-17 ani şi 51 la 55 ani.

În Instrucţiunile generale Nr. 55.500/942, se prevede munca obligatorie numai pentru evrei de 18-50 ani, care sunt deja în detaşamente de lucru potrivit etăţii şi clasărilor medicale la: fortificaţii, diguri, şosele, C.F.R. şi în interior. Instrucţiunile mai prevăd că la munca în exterior nu se trimit decât evrei între 18-40 ani, restul fac muncă în interiorul garnizoanei, adică contingentele 1916-1921.

Rugăm a ni se da ordin şi în privinţa evreilor de 51-55 ani, care sunt mai bătrâni decât contig. 1916-1921 care azi prestează muncă numai în interiorul garnizoanei, după cum prevede şi ordinul C. 3 T. No. 115.885 din 17 Mai a.c., bazat pe ord. M.St.M. No. 515.794 din 2 Mai 1944, după care anexăm copie[3].

IV.

La controlul evreilor de 15-17 ani şi 51-55 ani am putut verifica situaţia la 450 evrei apţi pentru muncă, iar restul clasaţi după cum se vede în situaţia anexă.

Din efectivul de mai sus, se poate organiza subunităţi de 100-50 şi 20 evrei – după cerere.

V.

Hrana evreilor în detaşamente.

Potrivit instrucţiunilor, evreii ce prestează muncă în localitate iau masa acasă la ei şi prestează numai 7 ore de lucru pe zi. Cei ce lucrează în apropiere de garnizoană, la 5-10 km, iau masa de la prânz, prin grija Comunităţii şi prestează tot 7 ore de lucru pe zi, restul timpului sunt lăsaţi liberi, pentru a-şi câştiga existenţa. Cei care sunt puşi la dispoziţia diferitelor unităţi sau detaşamente în exterior, hrana se dă de către unităţile care-i folosesc.

Rugăm a se aproba aceeaşi măsuri şi pentru detaşamentele ce urmează a se organiza din evreii de 15-17 ani şi 51-55 ani sau la nevoie să se aprobe ca detaşamentele de lucru să hrănească evreii ce lucrează la peste 10 km de garnizoană, să-i hrănească în contul Comunităţii Evreilor respectivi.

VI.

Asistenţa medicală.

Potrivit ordinelor superioare, medicii evrei sunt repartizaţi direct şi nominal la Detaşamentele de lucru, la cererile respective, de către M.St.M. care ţine şi evidenţa acestora.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 Vezi documentul nr. 426, nota nr. 2
3 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

Rugăm ordonați dacă cerem aprobarea M.St.M. pentru concentrare de Medici evrei, înainte de a avea cereri pentru evrei la muncă.

Rugăm a ni se da ordine de urmare.

Comandantul Cercului Teritorial Covurlui
Colonel, ss. Morfei[1]
P. Morfei

*) Adnotări:
„Nr. 507.444. Secția 4 Referat. General ss. G.V. Mosiu”;
„30 Mai”;
„29.V.1944. Biroul 3 Referat. ss. indescifrabil”.

Armata 4-a
Stat Major

No. 54/A din 19 Mai 1944
către
Cercul Teritorial Covurlui

Copie
STRICT
Conf. Personal

Urmarea la No. 33 din 7 Mai 1944[2]:

Cu onoare se face cunoscut următoarele

1/. Domnul Mareşal aprobă să se consulte Comunitățile evreeşti la stabilirea muncii obligatorii a femeilor.

Femeile evreice nu vor fi întrebuințate decât la munci potrivit pregătirii lor: în spitale şi instituții, la spălatul rufelor, repararea echipamentului sau rufăriei răniților şi alte munci de asemenea natură, unde folosul muncii lor poate fi mai de valoare decât la muncile grele de pământ.

1 Paul Morfei (1897-?), militar de carieră. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1915-1917) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1917), participă la primul război mondial. Comandant secund al Regimentului 33 Infanterie (22.07.1941-31.01.1942); trecut în cadrul disponibil din motive rasiale, şoția sa fiind evreică (31.01-14.04.1942); rechemat în activitate şi transferat la Regimentul 23 Infanterie (din 14.04.1942); comandant al Sectorului Bakal-Crimeea (01.05-22.09.1942); ajutor administrativ al comandantului Regimentului 18 Infanterie (22.09-22.12.1942); rănit pe front la 22.12.1942, spitalizat şi în concediu medical (22.12.1942-25.08.1943); comandant al Cercului Teritorial Covurlui (25.08.1943-15.10.1944); comandant al Cercurilor Teritoriale Someş şi Alba (15.10.1944-15.04.1945); comandant al Regimentului 18 Infanterie (15.04-28.09.1945); comandant al Cercului Teritorial Alba (28.09.1945-18.08.1946); şef al Serviciului E.C.P. în Comandamentul 6 Teritorial (18.08.1946-24.01.1947); trecut din oficiu în rezervă la 01.09.1947. Arestat de autoritățile comuniste în 1950 sub învinuirea de crime de război, fiind investigat pentru implicarea sa în execuțiile îndreptate împotriva populației evreieşti din Odessa. Locotenent-colonel (din 08.06.1940); colonel (din 31.10.1943); general de brigadă (din 24.01.1947).

2 Vezi documentul nr. 423.

2/. Pentru constatarea evreilor bolnavi care urmează să fie scutiți de munca obligatorie, se va constitui la fiecare Cerc Teritorial o comisie de 2 medici şi 1 ofițer dela Serviciul Pretoral Corpurile de Armată sau Diviziile cele mai apropiate de Cercurile Teritoriale, pentru a hotărî asupra fiecărui caz în parte.

La Cercul Teritorial Bacău, medicii vor fi numiți de către Serv. Sanitar al armatei iar Pretoratul, ofițerul delegat.

3/. Detaşamentele vor fi puse sub comanda unui ofițer de rezervă şi la acele care trec peste efectivul de 100 lucrători, vor avea şi câte un subofițer de rezervă ca ajutor.

Comandantul Detaşamentului va ține, evidența zilelor de lucru ale fiecărui evreu.

Acei care urmează munca obligatorie în serii şi au venit în detaşament mai târziu, au fost scutiți medical sau au fost bolnavi în infirmerii, vor fi obligați să-şi completeze zilele la fel ca întreaga serie.

4/. Unele Cercuri Teritoriale întrebând dacă se mai trimit la muncă obligatorie şi evreii scutiți cu carnet dela Comisariatul Guvernului, Comandamentul având în vedere că nu e vorba de o muncă pentru folosul obştesc, ci însăşi apărarea ființei Țării în fața căreia toate scutirile românilor au fost anulate, a hotărât ca toți evreii din această categorie fără excepție să fie trimişi la muncă.

Cine se va sustrage, să fie executat.

Rugăm dispuneți urgent de urmare.

Comunicat:
M.R.Cabinet
M.St.M.
Dl. Gl. C. A.
P. Antonescu[1]

D. O.
Şeful de Stat Major
General (ss)
I. Şteflea

Pentru executare:
Cdt. Geniu
Serv. Pretoral
Serv. Sanitar
C. 1, 4, 5, 6 şi 7 A.
Cdt. Etapelor
C. T. Vaslui, Fălciu, Bacău, Roman,
Neamț, Tecuci, Covurlui, Iaşi,
Tutova, Putna

Conform cu originalul
Comandamentul Cercului Teritorial Covurlui
Colonel, ss. Morfei
P. Morfei

AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 68-71.

1 Petre Antonescu (1891-1957), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de artilerie şi geniu (1911-1913) şi al Şcolii Superioare de Război (1921-1923). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1913), participă la primul război mondial. Şef al Secretariatului General al Ministerului Apărării Naționale (01.03.1941-10.12.1943); şef de Stat Major al Armatei a 4-a (12.10.1943-12.07.1944); comandant al Diviziei de Gardă (12.07-14.10.1944); comandant al Artileriei Armatei a 4-a (14.10-19.12.1944); comandant al Diviziei 21 Infanterie (20.12.1944-02.04.1945); trecut în rezervă la 27.03.1945. Locotenent-colonel (din 15.04.1933); colonel (din 24.01.1938); general de brigadă (din 20.03.1943).

Documentul nr. 436

ARMATA IV-A
Comandantul
Confidenţial-Personal

Nr. 57[1]
din 27 Maiu 1944
către
Comandam. Etapelor

Urmare la ordinul Nr. 33 din 7.V.1944[2], Nr. 54 din 19.V.[3], Nr. 48.330 din 20.V.1944[4] şi Nr. 14.232 din 21.V.a.c[5].

Cu ocazia inspecţiilor pe care le-am făcut în ultimul timp am fost sesizat şi [am] constatat chiar personal că evreii concentraţi pentru lucru, au fost adunaţi de către Cercurile Teritoriale, fără a se ţine seamă de starea lor fizică şi de posibilităţile de muncă, trimiţându-se în detaşamente femei bolnave şi slabe, bărbaţi bătrâni, bolnavi şi nevolnici, Cercurile Teritoriale şi medicii respectivi complăcându-se astfel în a refuza orice motiv de scutire.

Situaţia actuală a Ţării impune ca toată lumea validă de orice vârstă, inclusiv populaţia civilă şi cea evreească să contribuie la apărarea Ţării.

Chemarea la lucru nu are scopul neuman de a supune la torturi oameni şi femei cu totul incapabili pentru munca care ne trebuieşte.

Pentru remedierea acestor stări de lucruri, se vor lua urgent următoarele măsuri:

1/. Să se ia legătură cu Comunităţile evreeşti locale care împreună cu comisiile medicale ordonate de acest Comandament să se treacă imediat la trierea evreilor pentru alegerea tuturor celor capabili de muncă la pământ (şanţuri, tranşee, bordeie, drumuri, etc.).

2/. Toţi bărbaţii valizi daţi pe la diferite instituţii, spitale, fabrici, etc., în cadrul muncii obligatorii, să fie înlocuiţi cu femei şi bărbaţi dintre acei scutiţi de către comisiile medicale.

În mod excepţional şi numai cu aprobarea Comandamentelor de Corp de Armată şi Etape pe teritoriul respectiv şi de către Armată în Garnizoana Bacău, se pot admite la fabrici, diferite întreprinderi şi spitale, anumiţi specialişti care nu pot fi înlocuiţi prin români, evrei incapabili de muncă, sau femei şi numai după un control la faţa locului care să stabilească dacă în adevăr sunt cu totul indispensabili.

Intelectualii pot fi întrebuinţaţi ca supraveghetori în detaşamente.

1 Documentul a fost înregistrat de Comandamentul General al Etapelor, Stat Major, Secţia a IV-a, cu Nr. 40.107 din 04.06.1944.
2 Vezi documentul nr. 423.
3 Vezi documentul nr. 435.
4 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
5 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 260.

3/. Pentru evreii solicitați de către Armata Germană, în afară de cei care lucrează la pământ, șanțuri, tranșee, șosele, aerodromuri, etc., aprobarea se dă de Corpurile de Armată respective și în Garnizoana Bacău numai de Armată.

4/. Pentru luarea negustorilor la muncă să se aplice ordinul Nr. 33 din 7 Maiu 1944, al acestui Comandament.

5/. Secția IV-a și Serviciul Geniului dela Armată respectiv Serv. de Geniu și Biroul 4 dela Corpurile de Armată, vor lua urgente măsuri, pentru organizarea cartiruirei, sistemul actual fiind defectuos.

Deasemenea se vor lua măsuri ca pâinea să se dea de către Manutanțe și brutării de campanie, restul hranei rămânând să fie pusă la dispoziție de către Comunitățile evreeşti.

6/. Câte un ofițer de Stat Major hotărât de Corpurile de Armată respective, va face un control pentru a constata modul cum s'a făcut trierea de către Cercurile Teritoriale și comisiile medicale, confruntându-se tabelele de evrei valizi dați de Comunitățile respective cu ale Cercurilor Teritoriale și acolo unde se vor găsi scutiri fără motive temeinice, vinovații să fie trimiși imediat în fața Curților Marțiale.

Deasemeni să se controleze cât mai des și la fața locului modul de organizare al detașamentelor în ceea ce privește hrana, cartiruirea, asistența medicală, evidența zilelor de lucru, randamentul, etc.

Să se verifice personalul dela comunitățile evreeşti, reducându-se la strictul necesar și eventual înlocuindu-l cu personal inapt de muncă cu sapa.

În fine trebuie făcut să înțeleagă toți evreii, că la efortul pe care îl face astăzi țara întreagă, munca ce li se cere, nu este o pedeapsă ci o datorie și de aceea trebuie să contribuie și ei cu tot devotamentul și cu tot elanul.

COMANDANTUL ARMATEI IV-A
General de C.A. ss. Racovitză
M. Racovitză

Comunicat:
pt. știință:
- M.R. /Cabinet/
- M.St.M.
- D-l Gl. C.A.
I. Șteflea

pt. executare:
- C. 1, 4, 5, 6 și 7 A.
- Cdt. Etapelor
- Secția IV-a
- Cdt. Geniu
- Serv. Pretoral
- Serv. Sanitar

C.T. Iași, Fălciu, Vaslui,
Tecuci, Tutova, Covurlui,
Roman, Neamț, Bacău, Putna.

*) Adnotări:
„15 Iunie”;
„Biroul 3 4.6.944. Se redactează un ordin similar şi pentru zona Comandamentului General al Etapelor. Locotenent Colonel ss. indescifrabil”;
„4112 3.VI.944. Secţia 4. Se va avea în vedere şi se va urma aceaşi şi în zona Comandamentului General al Etapelor cele prevăzute în acest ordin. General ss. Stavrat”[1].

AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 137-138.

Documentul nr. 437

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA ORDINEI PUBLICE

MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE

Nr. 5229/31 Mai 1944[2]

La Nr. 101.140/944[3]:

Avem onoare a vă aduce la cunoştinţă că nu s’au constituit ghettouri şi nici nu s’au pus semne distinctive evreilor din oraşele din Moldova, aşa încât cererea delegatului Comitetului Internaţional al Crucii Roşii este fără obiect.

În ceiace priveşte evacuarea evreilor în teritoriul rural, este un ordin al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, care aprobă evacuarea lor, însă numai în comune urbane, la familii de evrei.

În prezent se lucrează la un recensământ al evreilor din teritoriul rural şi, de îndată ce va fi gata, îl vom supune Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT
General de Corp de Armată, ss. C. Z. Vasiliu

C.Z. Vasiliu

Directorul Ordinei Publice
Lt. Colonel Mag., ss. Mădârjac
Al. Mădârjac

AMAE, fond Problema 33, volumul 10 bis, f. 93.

1 Vezi în acest sens ordinul circular Nr. 40.107 din 06.06.1944 al Comandamentului General al Etapelor. AMR, fond 1687-Comandamentul General al Etapelor, dosar nr. 619, f. 139+verso.
2 Documentul a fost înregistrat de Ministerul Afacerilor Străine, Registratura Generală, cu Nr. 102.198 din 02.06.1944.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Documentul nr. 438

ROMÂNIA
PREŞEDINŢIA
CONSILIULUI DE MINIŞTRI
COMISARIATUL GENERAL
PENTRU PROBLEMELE EVREEŞTI
Jurn. 22.734

Bucureşti, 2 Iunie 1944
Str. Pictor Roman, 28
Nr. 7398–3 IUN. 1944/R.D.L.[1]

Către
MARELE STAT MAJOR
SECŢIA I-a
Biroul 10

Loco

La adresa Dvs. cu +)Nr. 516.194 din 5 Mai 1944[2], prin care ne sesizaţi că parte din evreii pe cari vi-i trimitem cu tabele, spre a fi încadraţi în detaşamente exterioare, au prestat munca obligatorie timp de peste 3 ani, avem onoarea a vă face cunoscut următoarele:

Măsura trimiterii evreilor în detaşament exterior de muncă obligatorie prin tabele, a fost luată dintr-un dublu interes:

a). Pentru a stăvili multiplele şi repetatele cereri neîntemeiate, pe cari le făceau unii dintre evrei, solicitând scutirea de m.o.;

b). Pentru a stabili un principiu de dreptate pentru evrei, cari prestează muncă obligatorie în detaşamente exterioare mai mult de un an de zile, departe de căminul lor şi cari din lipsă de înlocuitori, trebuiau să presteze acolo munca în continuare, în care timp ceilalţi repartizaţi numai în detaşamente locale, se bucurau în voe de posibilităţile de a fi aproape de casa lor, putând în orele libere să-şi câştige existenţa pentru ei şi familiile lor.

Am pus în aplicare această măsură şi ori de câte ori un evreu nu specifica în cererea sa că a făcut munca în exterior sau nu producea un act doveditor în acest sens, trebuia să fie trecut în tabelul celor ce execută munca în exterior, înlocuind astfel pe un altul, care se afla în exterior mai mult de un an.

Faptul că un evreu a prestat munca obligatorie în detaşament exterior şi se găseşte totuşi trecut pe tabelul nostru, se datoreşte unei neglijenţe a celui în cauză, care n-a ataşat la cererea sa vreun act doveditor că a prestat muncă în detaşament exterior.

Ca atare, acest Comisariat General nu are nimic împotrivă ca, ori de câte ori se găsesc evrei trecuţi pe tabel cu scopul de a fi încadraţi în detaşamente exterioare, dar cari posedă dovezi că au mai prestat în trecut această muncă, să fie şterşi depe acest tabel.

În concluzie, rugăm a vă asocia şi Dvs. acestui principiu de rotaţie, pentru a stabili o dreaptă şi echitabilă stare de spirit în sânul populaţiei evreeşti, făcându-se astfel

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia I-a, cu Nr. 518.388 din 09.06.1944.
2 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 202.

ca acei evrei cari cad în lotul muncii obligatorii, să facă un număr egal de zile în detaşament exterior cu numărul de zile de muncă prestată în detaşament local, detaşament pe care-l preferă mai toți.

COMISARUL GENERAL
PENTRU PROBLEMELE EVREEŞTI
ss. R. Lecca
Radu D. Lecca

*) Adnotări:
+)„a-5/5 anexat”;
„10 IUNIE 1944 Pascu[1]”;
„12/6-17.10”.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 200-201.

Documentul nr. 439

MARELE STAT MAJOR
Eşalonul Înaintat

Nr. 982 din 3 Iunie 1944[2]
către
ARMATA IV-a
Secția I-a

Am onoare a vă face cunoscut:

Centrala Evreilor din România (Oficiul Județean Bacău) a prezentat Domnului General Şef al Marelui Stat Major un memoriu prin care roagă să se mențină mai departe scutirea de muncă obligatorie a evreilor posesori de carnete speciale pentru exercitarea profesiunii, eliberate de Comisariatul General pentru Probleme Evreeşti.

Pe acest memoriu Domnul General Şef a pus următoarea rezoluție:

„Aprob cererea care este dreaptă.

Se va da urgent ordin în acest sens.

Dacă Armata 4-a a dat un ordin contrar să fie imediat anulat.

Sunt obligațiuni luate de Guvern, pe baza cărora s’au încasat sume mari de bani.”

General/ss/Şteflea.

1 Nu a putut fi identificat.
2 Documentul a fost înregistrat de: Armata a 4-a, Registratura Generală, cu Nr. 611.610 din 03.06.1944; Armata a 4-a, Secția I-a, cu Nr. 16.279 din 05.06.1944; Armata a 4-a, Secția II-a, cu Nr. 48.420 din 04.06.1944.

Vă rog să binevoiți a da dispoziţiuni în sensul ordinului în rezoluție al Domnului General Şef al Marelui Stat Major[1].

Se anexează şi o copie depe memoriul prezentat de Centrala Evreilor – Oficiul Bacău – Domnului General Şef al Marelui Stat Major.

D. O.
MAIOR, ss. Gavrilescu[2]
Gavrilescu

*) Adnotări:
„Secția I-a 6 IUNIE 1944. Prezintă Domnului General. Colonel ss. indescifrabil";
„7.VI.44. Biroul 1. În ce priveşte munca obligatorie a evreilor am avut ordinul Domnului Mareşal verbal şi direct. Cum această chestiune este o chestiune de guvern după cum reiese din acest ordin şi de care eu nu am avut cunoştință se va da ordin în consecință şi se va raporta la Marele Stat Major Eşalonul Înaintat. General ss. Racoviță";
„7 IUNIE 1944. Va cere Comunităților Evreieşti din Bacău, Roman, Vaslui, Huşi şi Iaşi să trimită imediat tabele nominale de toți aceştia, arătând pe cei care se află în detaşamente de muncă şi în care detaşament anume. După care se va da ordin pentru înlocuirea lor". Colonel ss. indescifrabil".

CENTRALA EVREILOR DIN ROMÂNIA — Bacău 2 Iunie 1944
Oficiul Județean Bacău — Str. Vasile Alecsandri 19.

MEMORIU,

În baza dispoziţiunilor Preşedinției Consiliului de Miniştri şi cu aprobarea Marelui Stat Major, s'au eliberat carnete de exercitare a profesiunii, cu scutire de muncă obligatorie, unui număr restrâns de evrei, utili Economiei Naționale.

Utilizarea lor a fost stabilită, în fiecare județ, de comisiuni formate din: magistrați, reprezentanți ai Camerei de Comerț şi a Inspectoratului Muncii, care au examinat caz cu caz.

1 Prin nota Nr. 16.279/A din 09.06.1944, Armata a 4-a comunica Marelui Stat Major, Eşalonul Înaintat, că: „[...] Am onoare a raporta că s'a dat ordin pentru scutirea dela munca obligatorie a evreilor posesori de carnete speciale eliberate de Comisariatul General pentru problemele evreeşti. Pentru întrebuințarea evreilor la muncă, acest Comandament a avut ordinul DOMNULUI MAREŞAL verbal şi direct, neştiind însă că posesorii de carnete speciale este o chestiune de Guvern. [...]". AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 1587, f. 255.

2 Panait Gavrilescu (1904-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de infanterie (1926-1928), al Şcolii speciale de infanterie din Sibiu (1931), al Şcolii Superioare de Război din Bucureşti (1935-1937) respectiv Paris (1939). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1928). Ofițer ajutor Biroul 1 Recrutare din Cercul de Recrutare Bucureşti (31.10.1940-01.04.1941); ofițer ajutor Biroul 1 Operații, şef Front de Vest în Secția III-a Operații din Marele Stat Major (01.04.1941-01.01.1945); comandant Batalion, şef al Biroului Instrucție din Regimentul 1 Grăniceri (01.01.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 01.04.1944); locotenent-colonel (din 23.08.1946); colonel în rezervă (din 02.10.1952).

În baza deciziunilor date de aceste comisiuni, comisariatul general pentru probleme evreeşti, cu asentimentul Marelui Stat Major, a eliberat carnetele de scutire aprobate, fixând taxe speciale pentru titularii acestor carnete.

Taxele încasate au fost şi sunt utilizate pentru întreţinerea detaşamentelor de muncă obligatorie din toată ţara, care prestează această muncă pe şantiere din ordinul Marelui Stat Major şi al autorităţilor militare superioare.

Pe lângă taxele fixe, titularii de carnete plătesc importante contribuţiuni care servesc la întreţinerea comunităţilor respective şi din care acestea au posibilitatea să-şi îndeplinească obligaţiunile ordonate, dintre care cea mai dificilă este asistenţa familiilor celor aflaţi pe şantiere de muncă, care sunt lipsite de orice resurse de traiu şi care primesc hrana şi diferite alte ajutoare.

Prin dispoziţiunile recent ordonate, comunitatea are azi obligaţiunea a asigura întreţinerea detaşamentelor de muncă nou formate, care execută munci în interes militar. Subzistenţa acestor detaşamente necesită fonduri importante, care provin tot dela taxele de carnete.

Tot prin contribuţiunile titularilor de carnete s’au putut face donaţiuni importante pentru înzestrarea spitalelor de campanie.

În interesul tuturor celor arătate mai sus, credem că este necesară menţinerea mai departe a scutirei de muncă a titularilor de carnete, care, pe lângă contribuţiunile lor care asigură bunul mers al unor instituţiuni vitale, aduc economiei naţionale un aport de primă importanţă, verificat în toate împrejurările.

OFICIUL JUDEŢEAN BACĂU
p. conformitate
Maior ss. Gavrilescu
Gavrilescu

AMR, fond 26-Armata a 4-a, dosar nr. 1587, f. 253-254.

Documentul nr. 440

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECŢIUNEA ORDINEI PUBLICE

MARELE STAT MAJOR — SECRET[1]
Secţia IV[2]. — F. URGENT

Nr. 6416 7 IUN. 1944

Avem onoarea a vă înainta, în copie, adresa Nr. 204.745/944 a Cabinetului Militar al Conducătorului Statului, privitor la evacuarea evreilor din zona trupelor

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major General al Armatei cu Nr. 057.105 din 09.06.1944.
2 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secţia IV-a, cu Nr. 746.138 din 10.06.1944.

operative din Nordul Moldovei şi Basarabia şi în special a celor din Municipiul Iaşi, rugându-vă să binevoiţi a ne comunica, conform rezoluţiei Domnului Ministru Subsecretar de Stat[1], hotărârea Dvs. în ce priveşte zona unde urmează să fie aşezaţi aceştia, noi propunând, tot în Moldova, zona Vaslui-Huşi-Bârlad-Tecuci.

DIRECTORUL ORDINEI PUBLICE
Lt. Colonel Mag., ss. Mădârjac
Al. Mădârjac.

*) Adnotări:
„9 IUNIE 1944. **Biroul 5** Domnul Locotenent Colonel Popescu E. Compania R/Propuneri Colonel ss. C. S. Zălaru";
„17 IUNIE 1944. S'a luat avizul Secţiei 3-a? Cum se propune această zonă unde sunt rezerve, Comandamente înalte? Să se studieze de acord cu Secţia 3-a o altă zonă[2]. General ss. Mardari".

COPIE

De pe adresa Nr. 204.745/M.1/944 a Cabinetului Militar al Conducătorului Statului, către Subsecretariatul de Stat al Poliţiei.

Am onoare a vă comunica, că Domnul Mareşal a dispus ca populaţia aflată în zona trupelor operative din Nordul Moldovei şi Basarabia, să fie evacuată din imediata apropiere a frontului.

Marele Stat Major raportează cu Nr. 729.898 din 24 Mai 1944[3], că printre cei ce ar urma să fie evacuaţi există şi evreii, în special în Municipiul Iaşi, unde se află 30.000 de evrei.

Rog să binevoiţi a dispune să se ia legătura cu Marele Stat Major, pentru a se fixa zonele unde să se evacueze aceşti evrei şi să se comunice măsurile luate şi acestui Cabinet.

D. O.
ŞEFUL CABINETULUI MILITAR
Colonel ss. R. Davidescu

AMR, fond 5418-Marele Stat Major, Secţia III-a Operaţii, dosar nr. 2823, f. 209-210.

1 Generalul C.Z. Vasiliu.
2 Prin nota Nr. 746.138 din 20.06.1944 solicitarea Ministerului de Interne şi nota Cabinetului Militar al Conducătorului Statului au fost trimise Marelui Stat Major, Secţia III-a Operaţii, spre avizare. AMR, fond 5418-Marele Stat Major, Secţia III-a Operaţii, dosar nr. 2823, f. 208; Pentru răspunsul Marelui Stat Major, Secţia III-a Operaţii, la această notă, vezi documentul nr. 442.
3 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.

Documentul nr. 441

MARELE STAT MAJOR Nr. 519.556 din 1 IUL. 1944
SECȚIA I-a
Biroul 10

NOTĂ

SUMARE.
Relativ la încad
rarea evreilor din
zona Armatei 4-a
şi Comand. G-ral al
Etapelor.

Pentru executarea ordinului DOMNULUI MAREŞAL, ca toți evreii valizi, bărbați şi femei între 15 şi 55 ani de pe teritoriul Armatei, a Corpurilor de Armată şi Etapelor, să fie luați prin Comunitățile respective şi puşi la munca obligatorie, Armata 4-a a dat ordinele Nr. 33, 54 şi 57[1] prin cari se prevăd modalitățile de executare, precum şi în sarcina cui cade organizarea şi încadrarea muncii acestor evrei.

Pe baza acestor ordine, organele subalterne au trecut la execuție, iar pentru evreii din regiunea F.N.B. cari cad în Zona Comandamentului G-ral al Etapelor, acest Comandament a dat un ordin general de detaliu.

Față de acest ordin amănunțit, sunt de părere că nu mai este necesar ca Marele Stat Major să dea un nou ordin, urmând ca toate cererile organelor militare din Zona F.N.B., cari au nevoie de evrei să fie adresate în mod provizoriu direct Comand. General al Etapelor.

Această situație provizorie urmează a fi adoptată până la documentarea necesară a Marelui Stat Major, asupra:

- numărul evreilor deveniți disponibili prin încadrarea evreilor între 15 şi 18 ani şi 50-55 ani;
- prin stabilirea numărului evreicelor cari pot fi utilizate;

Totodată urmează a se cere preciziuni DOMNULUI MAREŞAL, dacă hrănirea acestor evrei în detaşamente exterioare, urmează a fi suportată de către organele cari întrebuințează evreii, sau de către Comunitățile Evreieşti. În mod practic hrănirea acestor detaşamente nu poate fi făcută decât de către organele cari îi întrebuințează.

Deasemenea urmează a se stabili dacă întrebuințarea evreicelor precum şi a evreilor între 15 şi 18 ani şi între 50-55 ani urmează a fi făcută prin modificarea Statutului Evreilor, sau numai pe baza ordinelor verbale date de către DOMNUL MAREŞAL.

ŞEFUL SECȚIEI I-a
COLONEL, ss. Zamfirescu
GH. ZAMFIRESCU

1 Vezi documentele nr. 421, 433 şi 434.

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lăţescu
I. Boldur-Lăţescu

ANEXE::
- ord. Armata 4-a Nr. 33
- ord. Arm. 4-a Nr. 54
- ord. Arm. 4-a Nr. 57
- ord. Arm. 4-a Nr. 14.232[1]
- ord. M.St.M. Eşalonul înaintat Nr. 982
- Raportul Corp. 5 Terit. Nr. 119.294[2]

*) Adnotări:
„1 IULIE 1944. Să se comunice ordinul Domnului Mareşal: - Comandamentului General al Etapelor. - Comandamentului Focşani-Nămoloasa-Brăila. Să se formeze detaşamentele. General ss. Arhip";
„3.VII.944. Ordine urgente. Colonel ss. Zamfirescu".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 255.

Documentul nr. 442

MARELE STAT MAJOR
Secţia Operaţiilor
Biroul 6

Copie.
Nr. 701.698 din 7 Iulie 1944

NOTĂ

SUMAR:
Evacuarea evreilor
din imediata apropiere
a frontului.

1/. Ministerul de Interne comunică dispoziţiunea Domnului Mareşal, de a se evacua populaţia evreiască din imediata apropiere a frontului şi cere, conform ordinului Cabinetului Militar, să se fixeze zonele în care se va face evacuarea.

Propune, ca evacuarea să se facă în zona Vaslui, Huşi, Bârlad, Tecuci.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 260.

2 Nu se publică. Se referă la nota Nr. 119.294 din 22.06.1944 – referitoare la modalitatea constituirii detaşamentelor de evrei – adresată de Corpul 5 Teritorial Cercurilor Teritoriale Buzău, Râmnicu Sărat, Putna, Bacău şi Neamţ. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 264-265.

2/. Secția Operațiilor apreciază, că evacuarea totală a evreilor din zona frontului, în care trebuiesc înglobați și cei 30.000, care se găsesc la Iași, în zona propusă de Ministerul de Interne, nu ar fi posibilă, deoarece în această zonă se găsesc plasate comandamente, formațiuni de serviciu și există numeroase puncte sensibile importante.

Propunem următoarele:

a) Toți bărbații între 17 și 50 ani să fie înglobați în detașamente de lucru pentru:

- încărcarea și descărcarea vagoanelor la Bacău, Roman, Vaslui, etc.;
- lucrări de fortificație pe A.O.B.;

b) Restul populației să fie dislocată în zona Iași-Roman-Buhăești; evreii din Iași, care sunt cei mai numeroși, rămânând în această localitate, sub supraveghere.

c) În cazul când totuși este absolut necesar să se evacueze populația și din zona Iași, propunem a fi instalată în zona: Dămienești-Băcești-Buhăești-Ivănești-Pueşti-Găiceana-Traian.

Rugăm să binevoiți a decide.

ȘEFUL SECȚIEI OPERAȚIILOR
COLONEL /ss/ P. Leonida[1]

Pentru conformitate
p. Șeful Bir. 6
ss. indescifrabil

*) Adnotare:
„8 Iulie 1944. Zona de la cap. b să fie: Iași-Băcești-Buhăești. Restul de acord. General /ss/ I. Arhip"[2].

AMR, fond 5419-Marele Stat Major, Secția IV-a Dotare, dosar nr. 755, f. 269; fond 5418-Marele Stat Major, Secția III-a Operații, dosar nr. 2823, f. 211-212.

1 Paul Leonida (1895-1982), militar de carieră român. Absolvent al Școlii militare de ofițeri de artilerie, geniu și marină (1914-1916) și al Școlii Superioare de Război (1925-1927). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Comandant al Regimentului Centrului de Instrucție al Infanteriei (23.08.1940-22.06.1941); șef al Secției de Legătură al Armatei a 3-a pe lângă Armata a 11-a germană (22.06-30.09.1941); șef al Secției Operații în comandamentul Armatei a 3-a (01.10.1941-31.10.1943); șeful Secției a III-a Operații din Marele Stat Major (01.11.1943-31.03.1945); comandant al Brigăzii 10 Artilerie (01.04-12.05.1945); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 și în rezervă un an mai târziu. După război s-a aflat în vizorul autorităților comuniste, fără a fi însă arestat. Locotenent-colonel (din 01.10.1937); colonel (din 08.06.1940); general de brigadă (din 01.03.1945).

2 Punctul de vedere exprimat de Marele Stat Major în această chestiune a fost comunicat Ministerului de Interne prin nota Nr. 764.614 din 24.07.1944. AMR, fond 5419-Marele Stat Major, Secția IV-a Dotare, dosar nr. 755, f. 267.

Documentul nr. 443

MARELE STAT MAJOR **EVREI**
SECȚIA I-A
Biroul 10

DARE DE SEAMĂ
Asupra activității Biroului 10, pe
anul 1943

I. – CHESTIUNI DE PRINCIPIU

Şi în anul 1943, problema întrebuințării evreilor la muncile obligatorii, în economia națională şi de război, a făcut obiectul preocupărilor Marelui Stat Major, în scopul de a se asigura maximum de randament.

Instrucțiunile de principiu date au fost completate elaborându-se:

a) Instrucțiunile Sanitare Nr. 430.000/1943[1], referitoare la scutiri, concedii, revizuiri şi clasări medicale, privind evreii din cadrul muncii obligatorii.

b) Proiectul jurnalului Consiliului de Miniştri, în acord cu Comisariatul General pentru Problemele Evreeşti, care precizează organizarea şi atribuțiunile acelui comisariat şi normele de salarizare a evreilor.

c) S'a hotărât ca repartizarea evreilor în întreprinderile particulare să treacă asupra Comisariatului General pentru Problemele Evreeşti, Marelui Stat Major, rămânându-i numai repartizarea evreilor la autoritățile şi unitățile militare şi autoritățile de Stat.

Această hotărâre a fost luată în urma aprobării date de DOMNUL MAREŞAL în şedința de colaborare.

II. – REALIZĂRI PRACTICE

Printr-un riguros şi permanent control Marele Stat Major a reuşit să satisfacă aproape în întregime toate nevoile create, realizând:

1. – Organizarea detaşamentelor de evrei necesare:

a) - lucrările de fortificații;

b) - lucrările de drumuri (Marele Stat Major Secția VI-a şi inspectoratele regionale de drumuri;

c) - la căile ferate;

d) - refacerea oraşelor distruse de cutremur;

e) - pavarea şoselelor în cazărmi;

f) - satisfacerea nevoilor Consiliului de Patronaj şi a filialelor dependente din toată țara;

g) - pentru Municipiul Bucureşti s'a pus o deosebită grijă, realizându-se la dispoziția Primăriei un număr de 5000 evrei, pentru toate nevoile Capitalei;

h) - s'au satisfăcut toate nevoile Economatelor, Casei Oştirii şi A.P.A.C.A.;

i) - s'a realizat la dispoziția Comandamentului A.P. numărul de echipe necesare lucrărilor de şanțuri adăpost pe raza întregului Municipiu.

2. – Reducerea efectivelor de evrei pe timpul iernii.

1 Vezi documentul nr. 403.

Datorită vremii rele, lipsei de echipament de iarnă, randamentului de muncă foarte mic în acest anotimp, Marele Stat Major a hotărât reducerea efectivelor cu începere din luna Decemvrie 1943, a detaşamentelor de evrei pe timpul iernii, lăsându-se un nucleu pentru întreţinerea lucrărilor şi pe care se reconstitue detaşamentul, odată cu venirea vremii bune, pentru campania de lucru a anului 1944.

III. – CONTROLURI

Controlul muncii obligatorii a evreilor a fost permanent, luându-se toate măsurile necesare de îndreptare şi ajungându-se, cu mici excepţii, la realizarea aproape în întregime a planului de lucru pe anul 1943.

Pentru curmarea abaterilor semnalate, sancţiunile au fost aplicate, dându-se ordinul Marelui Stat Major Nr. 430.756/1943[1].

IV. – CONCLUZIUNI

Prin grija permanentă a Marelui Stat Major prin instrucţiunile, directivele şi ordinele ce s'au dat, prin controlurile dese şi repetate, scopul pentru care au fost înfiinţate aceste detaşamente de evrei, a fost în cea mai mare parte atins.

În cursul lunii Noemvrie au fost aduşi din Transnistria şi cantonaţi în judeţul Botoşani un număr de 6300 evrei trimişi disciplinar în acea regiune.

Readucerea în ţară a fost făcută în baza dispoziţiunilor exclusive ale Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, fără ştiinţa Marelui Stat Major.

V. – ANEXE

În anexa Nr. 1 se arată situaţia generală a evreilor bărbaţi între 18-50 ani, în cursul anului 1943[2];

În anexa Nr. 2 se arată repartiţia evreilor pe întregul teritoriu al ţării, pe cercuri teritoriale, înglobându-se şi noul contingent[3];

În anexa Nr. 3 se arată repartiţia evreilor în detaşamente exterioare[4];

În anexa Nr. 4 se arată situaţia revizuirilor medicale ale evreilor la data de 31 Decembrie 1943[5].

ŞEFUL BIROULUI 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lăţescu
I. Boldur-Lăţescu

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 25-27.

1 Nu a fost identificat printre documentele cercetate.
2 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 33. Nu se publică.
3 Nu a fost identificată printre documentele cercetate.
4 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 16. Nu se publică.
5 AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 17. Nu se publică.

Documentul nr. 444

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10 Nr. 522.729 din 17 August 1944

EVACUAREA EVREILOR din ZONA
de
OPERAȚIUNI

Totalul locuitorilor cu sânge evreiesc din zona de operațiuni este de 94.837 suflete, dintre care 12.481 sunt întrebuințați în diferite detaşamente cu încadrare militară, astfel că la domiciliul lor se găsesc 82.356 evrei şi evreice fără întrebuințare militară.

Dintre aceştia un număr de 6007 evrei au carnete de scutire de muncă şi activează în diferite întreprinderi economice, iar evacuarea lor ar aduce paralizarea aproape totală a vieții economice şi industriale în unele regiuni.

Se pune deci problema evacuării unui număr de 76.349 suflete.

Proporțiile şi răspândirea lor pe teritoriu se vede în graficele anexe[1].

Evacuarea acestei mase cere în prealabil soluționarea:

- transportului;
- cazării pe noua zonă de evacuare;
- alimentării pe timpul transportului şi pe noua zonă;
- asigurarea stării sanitare;
- continuării activității economice.

Pentru soluționarea fiecărui capitol de mai sus, este necesar un studiu de specialitate.

Privită însă în întregul ei, evacuarea tuturor evreilor din zona de operațiuni nu pare posibilă în mod radical.

Pentru aceasta Secția I-a a Marelui Stat Major propune următoarele:

1. – Crearea unei zone de izolare (ghettouri) înconjurată cu sârmă ghimpată, în toate oraşele din Moldova, unde se găsesc evrei.

Aceste ghettouri vor fi organizate acolo unde evreii locuiesc în majoritate, iar pentru a se asigura gruparea lor, este necesar să se construiască şi barăci tip militar, unde să fie cazați evreii din restul oraşului.

Ca primă etapă de lucru se propune amenajarea acestor ghettouri în județele: Fălciu, Vaslui, Roman, Neamț, Bacău, Covurlui şi Iaşi.

2. – Evreii care au carnete de scutire de muncă să fie întrebuințați în interiorul ghettourilor, putând activa şi în întreprinderile pentru care au obținut libera exercitare a profesiunii.

3. – Întreaga operațiune să fie încredințată spre executare Comisariatului General pentru Problemele Evreeşti cu concursul Ministerului Afacerilor Interne.

4. – Pentru a se asigura activitatea în interiorul ghettourilor, în toate ramurile, economic, comercial, cultural, sanitar şi religios se va delega de către Comisariatul

1 Nu au fost identificate printre documentele cercetate.

General pentru Problemele Evreeşti elementele necesare dintre evreii care în prezent au carnete de scutire de muncă.

5. – Menținerea dispoziţiunilor în vigoare relativ la încadrarea evreilor, în detaşamente de muncă obligatorie la fortificaţii, drumuri, căi ferate, îndiguiri şi acolo unde vor mai fi necesari.

6. – Pentru a se asigura izolarea morală a tuturor evreilor din țară, se propune crearea unui semn distinctiv vizibil, care să fie purtat de toți evreii din toată ța ra, fără excepție de vârstă şi sex (Steaua lui David).

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel,
GH. ZAMFIRESCU

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel,
I. BOLDUR-LĂȚESCU

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4610, f. 28-29.

Documentul nr. 445

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
SUBSECRETARIATUL DE STAT AL ARMATEI DE USCAT
DIRECȚIUNEA PERSONALULUI
Bir. Ordinea de Bătae
SECRET

No. 18.254 din 19 August 1944[1]
către
MARELE STAT MAJOR
Secția I-a Biroul 10

Am onoare a vă ruga să binevoiți a ne comunica, de urgență, numărul detaşamentelor de evrei aflate în Țară, organele lor de mobilizare şi încadrarea numerică cu ofițeri şi subofițeri.

Rugăm a se include în această comunicare şi detaşamentele aflate la Primăria Municipiului Bucureşti şi Consiliul de Patronaj.

1 Documentul a fost înregistrat de Marele Stat Major, Secția I, cu Nr. 523.114 din 23.08.1944.

D. O.
ŞEFUL SERV. PERSONALULUI
Colonel, ss. Trandafirescu[1]
I. Trandafirescu

Şeful Bir. Ordinea de Bătae
Maior, ss. Botez[2]
L. Botez

*) Adnotare:
„Căpitan Stănescu[3] executare".
„- Cele exterioare; - Locale: Consiliul de Patronaj; Economie; Institutul de Statistică".

Situaţia evreilor repartizaţi la muncă obligatorie.

Corpul Teritorial	Repartizaţi în detaş. locale	Repartizaţi în detaş. exterioare	Total repartizaţi la m.o.	Observaţiuni
Corpul 1 Teritorial	108	91	199	
Corpul 2 Teritorial	12.019	3071	15.090	
Corpul 3 Teritorial	2447	2678	5125	
Corpul 4 Teritorial	-	-	-	
Corpul 5 Teritorial	3137	3852	6989	
Corpul 6 Teritorial	710	416	1126	
Corpul 7 Teritorial	1026	1908	2934	
Total general	19.447	12.016	31.463	

Ptr. Conformitate
Şeful Biroului 10
Lt. Colonel,
I. B. L.

1 Ioan Trandafirescu (1894-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de (1915-1916) şi al Şcolii Superioare de Război (1927-1929). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1916), participă la primul război mondial. Şef de Stat Major al Brigăzii Mixte 1 Cavalerie (23.01.1941-05.05.1942); comandant al Regimentului 12 Călăraşi (05.05-10.10.1942); comandant al Regimentului 13 Călăraşi (10.10.1942-05.10.1943); şef al Direcţiei Personal din Ministerul de Război (05.10.1943-25.07.1945); şef al Secţiei a VII-a Teritorială din Marele Stat Major (din 25.07.1945). Maior (din 01.01.1934); locotenent-colonel (din 01.10.1938); colonel (din 18.07.1942).

2 Laurian I. Botez (1906-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de cavalerie (1924-1926). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1926). Ofiţer în cadrul Regimentului 5 Călăraşi (01.04.1936-15.12.1941); ofiţer în cadrul comandamentului Armatei a 3-a (15.12.1941-01.05.1943); ofiţer în cadrul Direcţiei Personal a Ministerului de Război (01.05.1943-12.08.1946); comandant al Cercului Teritorial Târnava Mare (12.08.1946-28.08.1947); ofiţer în comandamentul Regiunii a 2-a Militară (28.08.1947-10.09.1951); trecut în rezervă la 10.09.1951. Căpitan (din 24.01.1938); maior (din 23.08.1943); locotenent-colonel (din 23.08.1945).

3 Nu a putut fi identificat.

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
BIROUL 10

SITUAȚIA GENERALĂ A DETAȘAMENTELOR EXTERIOARE DE EVREI, LA DATA DE 23 AUGUST 1944.

			CADRE			EVREI				
			OFIȚ.	SUBOFIȚ.	TRUPĂ	SPEC.	MESER.	MUNCITORI		
1.	Detaş. Evrei Nr. 100 Indig.	Com. Cotu-Lung-Brăila	5	4	53	15	-	477	Regimentul 3 Pioneri	
2.	Detaş. Evrei Nr. 101 Indig.	Com. Ciuşlea-Putna	8	2	61	4	-	429	Regimentul 5 Pioneri	
3.	Detaş. Evrei Nr. 102 Trans.	Com. Focşani-Putna	8	5	58	15	8	703	Regimentul 7 Pioneri	Batal. 10 Trans.
4.	Detaş. Evrei Nr. 105 C.F.R.	Com. Bacău-Bacău	3	2	12	1	-	340	Cercul Terit. Bacău	
5.	Detaş. Evrei Nr. 119 Prim.	Com. Sanovița-T. Torontal	-	-	-	1	3	56	Cercul Terit. T. Torontal	Prim. Timişoara
6.	Detaş. Evrei Nr. 120 Etape	Com. Viziru-Brăila	10	3	38	3	-	390	Comand. Etape Nr. 2	
7.	Detaş. Evrei Nr. 141 B. 1. D.	Com. Predeal-Prahova	6	3	24	13	16	384	Batalionul 1 Drumuri	
8.	Detaş. Evrei Nr. 142 B. 2. D.	Com. Ianca-Brăila	5	1	-	1	21	232	Batalionul 2 Drumuri	
9.	Detaş. Evrei Nr. 143 B. 3. D.	Com. Tecuci-Tecuci	17	4	40	4	29	336	Batalionul 3 Drumuri	
10.	Detaş. Evrei Nr. 144 B. 4. D.	Com. Simileanca-Buzău	2	2	17	4	-	291	Batalionul 4 Drumuri	
11.	Detaş. Evrei Nr. 145 B. 5. D.	Oficiul Milit. Nr. 4840	-	-	-	-	-	256	Batalionul 5 Drumuri	
12.	Detaş. Evrei Nr. 146 B. 6. D.	Com. Focşani-Putna	8	2	38	8	-	703	Batalionul 6 Drumuri	
13.	Detaş. Evrei Nr. 147 B. 7. D.	Com. Târguşor-Constanța	4	2	85	1	-	169	Batalionul 7 Drumuri	
14.	Detaş. Evrei Nr. 148 B. 8. D.	Com. Tibana-Vaslui	4	3	28	3	-	812	Batalionul 8 Drumuri	
15.	Detaş. Evrei Nr. 149 Cal. Nouă	Com. Turcoaia-Tulcea	-	-	-	-	-	49	Cercul Terit. Bucureşti	

16.	Detaş. Evrei Nr. 150 al B. 6. D.	Com. Focşani-Putna	3	2	51	1	-	501	Batalionul 6 Drumuri	
17.	Detaş. Evrei Nr. 151 al Det. 2 PD	Com. Crucea- Iaşi	13	11	273	3	3	417	Det. 2 Pază Drumuri	
18.	Detaş. Evrei Grinzi Beton	Com. Doaga-Putna	32	41	501	15	25	1657	Reg. 5. Pioneri	
19.	Detaş. Evrei Barăci Spitale	Com. Crivina-Prahova	-	-	-	-	57	4	Cercul Terit. Bucureşti	
20.	Batal. Evrei. Nr. 1016 Anrocări	Com. Baldovineşti-Brăila	6	5	94	4	-	567	Centrul Instrucție Nr. 5	
21.	Batal. Evrei. Nr. 1017 Anrocări	Com. Nazăru-Brăila	9	6	109	3	-	731	Centrul Instrucție Nr. 5	
22.	Secţ. 201 Bat. 1 Pază Fort.	Regt. 10 Dorobanţi	-	-	-	-	48	-	Regt. 10 Dorobanţi	
23.	Secţ. 203 Bat. 1 Pază Fort.	Regt. 3 Pioneri	-	-	-	-	76	-	Regt. 3 Pioneri	
24.	Secţ. 206 Bat. 28 Pază Fort.	Regt. 10 Dorobanţi	-	-	-	-	47	-	Regt. 10 Dorobanţi	
25.	Secţ. 207 Bat. 2 Pază Fort.	Regt. 27 Dorobanţi	-	-	-	-	30	-	Regt. 27 Dorobanţi	
26.	Secţ. 208 Bat. 53 Pază fort.	Regt. 27 Dorobanţi	-	-	-	-	18	-	Regt. 27 Dorobanţi	
27.	Secţ. 209 Bat. 153 Pază Fort.	Regt. 27 Dorobanţi	-	-	-	-	40	-	Regt. 27 Dorobanţi	
			143	98	1482	99	421	9504		

/ŞEFUL BIROULUI 10
Lt. Colonel ss. Maior Stoica
I. Boldur-Lăţescu

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
BIROUL 10

SITUAȚIA
DETAŞAMENTELOR DE EVREI: „PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI” ŞI CONSILIUL DE PATRONAJ AL OP. SOCIALE, LA DATA DE 23 AUGUST 1944.

Nr. crt.	Denumirea detaşamentului	EFECTIVUL REALIZAT						Organul de mobilizare
		CADRE			EVREI			
		Ofiţeri	Subofiţeri	Trupă	Special.	Meseriaşi	Muncitori	
1.	Primăria Munic. Buc.	5	-	-	-	-	2620	C.T. Bucureşti
2.	Consil. Patronaj Buc.	2	-	-	65	200	244	C.T. Bucureşti
	TOTAL GENERAL	7	-	-	65	200	2864 *265* *3129*	

/ŞEFUL BIROULUI 10
Maior, ss. Stoica
I. STOICA

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 374-378.

Documentul nr. 446

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Biroul 1 Recrutare

No. 219.539
30 August 1944

NOTĂ

Am onoare a raporta următoarele:

I. – Vechea lege a recrutării armatei[1] prevedea că toți cetățenii români au obligațiunea de a presta serviciul militar fără a se preocupa de originea lor etnică.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 148 din 07.07.1930. Decretul Regal Nr. 2473 din 04.07.1930. Lege asupra recrutării armatei. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 263 din 09.11.1932. Decretul Regal Nr. 2133 din 04.07.1932. Regulamentul Nr. 42 pentru aplicarea Legii asupra recrutării armatei din 1930.

Decretul-Lege No. 3984 publicat în Monitorul Oficial din 9 August 1940[1], cuprinzând Statutul Militar al Evreilor, a exclus pe evrei de la serviciul militar şi de la pregătirea premilitară, iar noua lege asupra recrutării armatei care este în vigoare de la 9 Iulie 1942[2], a menţinut prin articolul 3 acest principiu al excluderii evreilor de la serviciul militar, obligând în schimb a-l presta chiar şi pe acei locuitori ai ţării, care deşi nu sunt români, nu au totuşi o cetăţenie străină certă (heimatloss-ii, beneficiarii de paşapoarte nansen , etc.).

Experienţa făcută până în prezent a dovedit defectuozitatea acestui sistem şi care a produs nemulţumiri atât printre cetăţenii români de origine etnică evreiască, fiindcă s'au simţit jigniţi de restrângerea dreptului cetăţenesc de a lua parte la apărarea ţării, cât şi printre cetăţenii de origine etnică română sau diferită, care au fost nevoiţi să suporte singuri marele efort militar pe care armata l-a dat în actualul război şi în perioadele de concentrare prelungită care l-au precedat.

Actualul regim politic tinzând la înlăturarea deosebirilor între cetăţenii Statului, este normal să înlăture excluderea evreilor de la serviciul militar şi prin urmare este normal ca cei ce au fost şterşi din controalele armatei să fie reînscrişi iar cei ce nu au satisfăcut serviciul militar să fie chemaţi a-l presta.

II. – Avantagiile reînscrierii evreilor în controalele armatei.

Reintroducerea serviciului militar obligatoriu pentru evrei, pe lângă efectul politic de a suprima deosebirea făcută până acum între cetăţenii Statului prezintă pentru armată avantajul că s'ar recupera un număr însemnat de oameni necesari apărării ţării.

III. – Desavantagiile unei atari măsuri.

În primul rând finanţele Statului ar fi lipsite de sumele realizate prin plata taxelor militare datorate de evrei.

În al doilea rând, majoritatea evreilor din ţară au studii care-i îndreptăţesc a deveni ofiţeri de rezervă, o parte au studii care-i îndreptăţesc a deveni subofiţeri de rezervă, şi o minoritate neglijabilă reprezintă evreii care vor face armata la trupă.

Dacă evreii se reprimesc în armată fără nici o restricţiune, este de prevăzut că şcolile de ofiţeri de rezervă, şcolile de subofiţeri de rezervă şi în special secţiile de pregătire militară de pe lângă facultăţile de medicină umană, veterinară, farmacie şi şcolile politehnice, vor fi foarte aglomerate de evrei.

Dacă la aceşti evrei se adaugă şi celelalte minorităţi etnice, se poate prevedea că în curând armata va avea o încadrare cu ofiţeri şi subofiţeri de rezervă de origine etnică străină prea mare, faţă de numărul celor de origine etnică română.

Concluziuni.

Având în vedere că principiul excluderii evreilor de la serviciul militar nu a adus rezultate bune,

Că aplicarea acestui principiu a contribuit la conservarea elementului evreesc în defavoarea etnicului român,

1 Informaţie eronată. Decretul-Lege Nr. 3984 a fost promulgat şi publicat în decembrie 1940. *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 157 din 09.07.1942. Decretul-Lege Nr. 1853 din 22.06.1942 asupra recrutării armatei; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 221 din 22.09.1942. Decretul-Lege Nr. 2785 din 19.09.1942. Regulamentul Nr. 31 pentru aplicarea Legii asupra recrutării armatei din 1942.

Că deci este preferabil ca evreii să nu mai fie excluşi de la serviciul militar, dar este necesar ca la reprimirea lor în cadrele oştirei, să se evite dificultăţile semnalate mai sus.

Secţia I-a roagă a hotărî:

a). Dacă trebuie abrogat Decretul-Lege cuprinzând Statutul Militar al Evreilor şi totodată modificată Legea asupra recrutării armatei;

b). Dacă toţi evreii absolvenţi ai şcolilor ce dau dreptul de a deveni ofiţeri sau subofiţeri de rezervă, urmează a fi primiţi în şcolile de ofiţeri sau subofiţeri de rezervă şi în secţiile de pregătire militară existente pe lângă unele facultăţi şi şcoli superioare.

Propuneri:

Asupra acestei chestiuni Secţia I-a propune:

1/. Evreii să fie supuşi obligaţiunii de a presta serviciul militar. Pentru realizarea acestei propuneri să se abroge Decretul-Lege privitor la Statutul Militar al Evreilor şi să se modifice articolele respective din Legea asupra recrutării armatei şi din regulamentul ei.

2/. Evreii care au satisfăcut serviciul militar să fie chemaţi imediat la unităţi şi să urmeze soarta contingentului respectiv.

3/. Să se introducă în Legea asupra recrutării armatei dispoziţiuni care să limiteze la 25% numărul celor de altă origine etnică decât cea română care pot fi admişi în şcolile de ofiţeri şi subofiţeri de rezervă şi în secţiile de pregătire militară existente pe lângă unele facultăţi şi şcoli politehnice, iar candidaţii îndreptăţiţi care depăşesc procentul de 25% să fie trimişi a satisface serviciul militar la unităţi.

4. Cei care nu au fost recrutaţi până acum, să fie recrutaţi imediat după modificarea Legii asupra recrutării armatei şi încorporaţi odată cu tinerii clasei 1946.

5. Evreii care nu au satisfăcut obligaţiunile premilitare pe timpul cât au fost excluşi din armată, să fie consideraţi cu această situaţie în regulă, dacă vor face dovada că au prestat munca obligatorie prevăzută de Statutul Militar al Evreilor.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
COLONEL,
Gh. Zamfirescu

Şeful Bir. 1. Recrutare
Maior,
Roşca Ioan[1]

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3955, f. 1-3.

1 Ioan I. Roşca (1903-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1924-1926). Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1926). Ofiţer în Regimentul 7 Dorobanţi (01.04.1938-10.12.1941); ofiţer în comandamentul Armatei a 3-a (10.12.1941-31.08.1943); şef al Biroului 1 Recrutare din Secţia I-a Organizare-Mobilizare a Marelui Stat Major (31.08.1943-23.08.1945); ofiţer în cadrul Inspectoratului General Nr. 2 al Armatei (23.08.1945-12.08.1946); comandant al Regimentului 34 Infanterie (12.08.1946-31.01.1948); trecut în rezervă la 01.02.1948. După război s-a aflat în vizorul autorităţilor comuniste, fără a fi însă arestat. Căpitan (din 24.01.1938); maior (din 06.09.1943); locotenent-colonel (din 23.01.1946 cu vechimea din 23.08.1945).

Documentul nr. 447

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA I-a
Biroul 10

Nr. 523.114 din 30 August 1944

NOTĂ

Sumar:
Desființarea detaşamentelor de evrei.

Detaşamentele de evrei organizate de Marele Stat Major, existente la data de 23 August 1944, însumează un număr de 19.447 evrei în detaşamente locale şi 12.016 evrei în detaşamente exterioare.

Dat fiind că în situația actuală menținerea lor nu mai este de actualitate;

Rog a se aproba:

- Desființarea tuturor detaşamentelor de evrei depe teritoriu (locale şi exterioare), inclusiv cele pentru Apărarea Pasivă şi dela comandamentele şi unitățile militare;
- Lăsarea la vatră a trupei care încadra aceste detaşamente;
- Ofițerii şi subofițerii care încadrau detaşamentele să fie întrebuințați după nevoi;
- Menținerea pe timp de 20 zile dela primirea ordinului, a unui nucleu administrativ, pentru lichidarea gestiunei detaşamentelor.
- În acelaşi timp să se dea ordin organelor tutelare, pentru achitarea drepturilor la zi a evreilor;
- Transportul lor să se facă cu foi de drum, pe C.F., în măsura posibilităților;
- Evreii din Moldova şi Bucovina pot să-şi aleagă o garnizoană de reşedință pe teritoriu, în afară de Bucureşti şi Ploieşti, din cauza crizei de locuințe.
- Pentru soluționarea rapidă a celor propuse, rog a se aproba publicarea în ziare a alăturatului comunicat[1].

ŞEFUL SECȚIEI I-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. ZAMFIRESCU

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lățescu
I. Boldur-Lățescu

st/z
30.8

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 372.

1 Vezi documentul nr. 445.

Documentul nr. 448

MARELE STAT MAJOR Nr. 523.114 din 30 August 1944
SECȚIA I-a
Biroul 10

NOTĂ

Sumar:
Desființarea detașamentelor de evrei.

Întrebuințarea evreilor la muncă s'a făcut în baza unor legi speciale elaborate de fostul guvern şi concretizate în Statutul Militar al Evreilor şi regulamentul acestui statut[1].

Conform Statutului Militar, evreii au fost excluşi dela serviciul militar fiind obligați:

- a plăti anumite taxe militare;
- a presta muncă obligatorie, aceasta ca un echivalent al serviciului militar dela care au fost excluşi.

Organizarea muncii obligatorii a evreilor a fost dată în grija Marelui Stat Major[2].

Trecând la execuție, funcție de vârstele lor, corespunzătoare vârstelor diferitelor elemente ale armatei, M.St. Major a dispus prin instrucțiuni speciale întrebuințarea evreilor vizați în:

- detaşamente locale (în garnizoana de reşedință a evreului), pentru satisfacerea variatelor nevoi ale diferitelor autorități şi instituții civile şi comandamente şi unități militare;
- detaşamente exterioare (dislocate pe teritoriu), pentru nevoile de utilitate publică şi militară.

Salarizarea evreilor pe timpul muncii obligatorii, s'a făcut potrivit alocației de hrană şi întreținere a unui soldat.

Efectivele acestor detaşamente sunt concretizate în graficele alăturate[3].

Dat fiind că în situația actuală menținerea detaşamentelor de evrei nu mai este de actualitate;

Rog a se aproba:

- Desființarea tuturor detaşamentelor de evrei depe teritoriu (locale şi exterioare), inclusiv cele pentru A.P. şi dela comandamentele şi unitățile militare;

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor; *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

2 Preluarea de către Marele Stat Major a sarcinii organizării muncii obligatorii a evreilor a fost sancționată inclusiv prin act normativ. Vezi în acest sens *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 155 din 07.07.1942. Decretul-Lege Nr. 1851 din 22.06.1942 pentru trecerea organizării muncii obligatorii a evreilor în sarcina Marelui Stat Major.

3 Vezi documentul nr. 445.

- Lăsarea la vatră a trupei care încadra aceste detaşamente;
- Ofiţerii şi subofiţerii cari încadrau detaşamentele să fie întrebuinţaţi după nevoi;
- Menţinerea pe timp de 20 zile dela primirea ordinului, a unui nucleu administrativ, pentru lichidarea gestiunei detaşamentelor;
- Să se dea ordin organelor tutelare, pentru achitarea drepturilor la zi a evreilor;
- Transportul lor să se facă cu foi de drum pe C.F. în măsura posibilităţilor;
- Evreii din Moldova şi Bucovina pot să-şi aleagă o garnizoană de reşedinţă pe teritoriu, în afară de Bucureşti şi Ploieşti, din cauza lipsei de locuinţe;
- Pentru soluţionarea rapidă a celor propuse, rog a se aproba publicarea în ziare a alăturatului comunicat.

Întrucât în ceeace priveşte întrebuinţarea lor viitoare, chestiunea urmează a fi studiată şi legiferată;

Secţia I-a propune, ca până la definitivare, M.St. Major să poată întrebuinţa la nevoe toate elementele necesare potrivit pregătirii lor şi gradului avut în armată, în cadrul comandamentelor şi unităţilor militare.

ŞEFUL SECŢIEI I-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. Zamfirescu

Şeful Biroului 10
Lt. Colonel, ss. Boldur-Lăţescu
I. BOLDUR-LĂŢESCU

*) Adnotări:
„Secţia I-a. Se va prezenta Domnului General Şef al Marelui Stat Major. Sunt de acord cu excepţia folosirii evreilor în armată înainte de a eşi hotărârea Guvernului în privinţa repunerei lor în drepturile legale avute înainte de 1940. General ss. Mardari”;
„3.IX.1944 În aşteptare până la apariţia în Monitorul Oficial a abolirei legei asupra Statutului evreilor. General Adjutant ss. Mihail[1]”;
„14.IX.1944 Aprob. General Adjutant ss. Mihail”.

1 Gheorghe Mihail (1887-1982), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofiţeri de infanterie (1905-1907) şi al Şcolii Superioare de Război (1919-1920). Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri în cadrul guvernului condus de Ion Gigurtu (04.07-04.09.1940); şef al Marelui Stat Major (23.08-06.09.1940); trecut în rezervă la 06.09.1940 de generalul Ion Antonescu, care i-a stabilit domiciliu obligatoriu la Sinaia; reactivat la 23.08.1944; şef al Marelui Stat Major (23.08-12.10.1944); inspector general al Infanteriei (12.10.1944-01.06.1945); inspector general de Armată (01.06.1945-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Arestat de autorităţile comuniste la 20.01.1948, a fost învinuit de acte de sabotaj săvârşite „împreună cu un grup de moşieri sabotori din judeţul Ilfov” şi reţinut pentru 2 ani. Ulterior a fost acuzat de „activitate intensă contra clasei muncitoare” şi condamnat în 23.01.1957 la 12 ani detenţe riguroasă. A trecut prin închisorile Văcăreşti, Piteşti, Ocnele Mari, Sighet şi Jilava, fiind eliberat la 10.10.1957. General de divizie (din 25.10.1939); general de corp de armată (din 09.09.1944, cu vechimea din 24.01.1942); general de armată (din 11.10.1944).

COMUNICAT

1. – Cu începere dela 30 August 1944, toate detaşamentele de evrei locale, exterioare şi cele dela Apărarea Pasivă, depe întreg teritoriul ţării, se desfiinţează;

2. – Organele administrative respective vor achita evreilor la zi, toate drepturile legale;

3. – Transportul în garnizoanele de domiciliu se va face cu foi de drum.

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 4575, f. 382-384.

Documentul nr. 449

MARELE STAT MAJOR Nr. 523.436 din 14 Sept. 1944
SECŢIA I-a
Biroul 10

NOTĂ
pentru
DOMNUL GENERAL ŞEF AL M. ST. MAJOR

Sumar:
Propuneri pentru încorporarea
şi întrebuinţarea evreilor.

Prin Decretul Lege Nr. 1626 publicat în Monitorul Oficial Nr. 202 din 2 Septemvrie 1944[1], s'au repus în vigoare prevederile Constituţiei, ceea ce aduce implicit şi abolirea tuturor legilor respective asupra drepturilor şi îndatoririlor cetăţeneşti ale evreilor.

Având în vedere nevoile urgente de întrebuinţare ale evreilor pentru completarea efectivelor corpurilor de trupă;

Având în vedere necesitatea urgentă de mână de lucru în diferite sectoare de activitate unde sunt întrebuinţate categorii similare de români;

Şi considerând că Legea Constituţională are precădere asupra oricărei legi ordinare, în speţă Legea Recrutării, a cărei modificare nu este necesar să fie aşteptată;

SECŢIA I-a propune: ca prin cercurile teritoriale respective să se procedeze de urgenţă la reînscrierea în controalele armatei, chemarea şi încorporarea următoarelor categorii de evrei:

A. Evreii instruiţi:

a) Ofiţerii de rezervă;

b) Medicii, veterinarii, farmaciştii;

c) Subofiţerii de rezervă;

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 202 din 02.09.1944. Decretul Nr. 1626 din 31.08.1944 privitor la fixarea drepturilor românilor în cadrele Constituţiunii din 1866 şi cu modificările Constituţiunii din 29 Martie 1923.

d) Toţi tinerii din contingentele instruite (1940 şi mai vechi) din activitate şi rezervă.

Toate aceste categorii de evrei vor fi încadraţi salarizaţi, echipaţi şi întrebuinţaţi potrivit gradelor avute în armată şi în aceleaşi condiţiuni ca în anul 1940.

Repartizarea lor va fi făcută la armele pentru care au fost instruiţi.

După încorporare vor executa un ciclu de instrucţie de 4 săptămâni pentru a se pune la curent cu armamentul modern şi noile procedee de luptă.

Încorporarea şi revederea instrucţiei lor se va face la părţile sedentare ale unităţilor de pe raza corpurilor de armată respective, în măsura nevoilor.

B. Evreii neinstruiţi (care nu au prestat serviciul militar).

Pentru evreii care n-au prestat serviciul militar propunem:

- Să fie recrutaţi în lunile Octomvrie sau Noemvrie anul curent, la cercurile teritoriale de origină, de către comisia prevăzută de art. 33 din Legea Recrutării.

Aceasta întrucât cercurile teritoriale şi cei în cauză se găsesc astăzi dispersaţi în diferite localităţi, iar mijloacele de transport nu permit pentru moment o deplasare uşoară.

- Cei găsiţi buni pentru serviciul militar combatant sau auxiliar să fie încorporaţi odată cu tinerii clasei 1946, trupa în termen (probabil luna Martie 1945), propunem aceasta întrucât în prezent nu dispunem de posibilităţi de cazare, echipare şi instruire.

- Evreii susceptibili de a deveni ofiţeri sau subofiţeri de rezervă să fie încorporaţi odată cu trupa în termen (ctg. 1946) şi să fie trimişi la şcoli la începutul noului an şcolar militar.

Până la recrutarea lor propunem ca toţi evreii care n-au prestat serviciul militar (contingentele 1941-1945) să fie întrebuinţaţi în aceleaşi condiţiuni ca şi premilitarii români şi evrei, de către Comandamentele de Apărare Pasivă, potrivit nevoilor urgente.

Situaţia evreilor instruiţi, neinstruiţi şi a premilitarilor se poate vedea din alăturatul tabel[1].

Dacă aprobaţi aceste propuneri, rog să binevoiţi a semna alăturatul raport[2] către DOMNUL MINISTRU de RĂZBOI[3].

ŞEFUL SECŢIEI 1-a
Colonel, ss. Zamfirescu
Gh. Zamfirescu

*) Adnotare:
„14.IX.1944. Aprob. General Adjutant ss. Mihail".

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3955, f. 15-16.

1 Nu se publică. Se referă la „SITUAŢIA EVREILOR PREMILITARI (ctg. 1947-1949), NEINSTRUIŢI (ctg. 1941-1946) şi INSTRUIŢI (ctg. 1925-1940)". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3955, f. 140; Vezi şi „SITUAŢIA NUMERICĂ A EVREILOR PE CONTINGENTE ŞI CORPURI TERITORIALE". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3955, f. 141.

2 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secţia I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3955, f. 15-16.

3 Generalul Mihail Racoviţă.

Documentul nr. 450

MARELE STAT MAJOR
Secția I-a
Bir. 3 Mob. Armatei 17 Ianuarie 1945

NOTĂ

I. UNIUNEA EVREILOR ROMÂNI cu Nr. 42/1944 cere:

- Cercul Teritorial Iaşi să achite toate drepturile neachitate până în prezent (1 Iulie 1941-23 August 1944) evreilor care au prestat munca obligatorie în diferite detaşamente în diferite detaşamente organizate de acel Cerc, în județul Iaşi sau în alte județe.

- Evreii foşti repartizați la munca obligatorie, să primească o sumă reprezentând: solda, hrana, 70 lei pe zi cotă uzaj efecte, jumătate din drepturile de ajutor concentrați[1].

II. SECȚIA I-A RAPORTEAZĂ:

a/. Din tabloul înaintat de Uniunea Evreilor, rezultă că detaşamentele de lucru organizate de Cercul Teritorial Iaşi, n'au lucrat numai în folosul exclusiv al Armatei, ci şi pentru diferite autorități publice ale Statului şi chiar particulare (tabloul anexat)[2].

b/. Evreii aflați la detaşamentele de muncă obligatorie, urmau a primi drepturile prevăzute prin Instrucțiunile M.St.M Nr. 55.500/1942[3] şi 98.500/1942[4], adică: solda gradului, hrana în bani şi cota uzaj efecte.

Drepturile de concentrați pentru evrei, au fost aprobate în principiu printr'o Decizie Ministerială din anul 1942[5], fără însă a se stabili cuantumul dreptului.

III. Față de cele arătate, SECȚIA I-A PROPUNE:

a/. Cercul Teritorial Iaşi să achite drepturile de soldă, hrana şi cota de uzaj efecte, numai pentru acele detaşamente care au lucrat exclusiv pentru Armată.

În cazul când întreținerea (hrana) detaşamentului a fost suportată chiar de unitățile Armatei, să se plătească de Cercul Teritorial Iaşi numai drepturile de soldă şi cotă uzaj efecte.

Cercul Teritorial Iaşi să achite aceste drepturi numai pentru zilele efectiv executate de evrei în detaşamentele de lucru şi numai la valoarea din acea dată.

b/. Autoritățile publice şi particulare care au avut pentru lucrări detaşamente de evrei, să achite drepturile de soldă şi hrană şi în acest caz este necesar a se interveni la Preşedenția Consiliului de Miniştri, pentru a da un „Jurnal" prin care să se oblige toate instituțiile publice şi civile la achitarea drepturilor.

1 Se referă la nota Nr. 42 din 08.01.1945 a Uniunii Evreilor Români înaintată Marelui Stat Major. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 40.

2 Nu se publică. Se referă la „Tabloul detaşamentelor cuprinzând evreii repartizați prin Cercul Teritorial Iaşi (locale şi exterioare)". AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 52-56.

3 Vezi documentul nr. 277.

4 Vezi documentul nr. 322.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 174 din 29.07.1942. Decizia Ministerială Nr. 1305 din 23.07.1942 a Ministerului Apărării Naționale cu privire la munca obligatorie pentru evreii titrați universitari.

Cei în cauză se vor adresa Cercului Teritorial Iaşi pentru a primi toate relațiunile asupra instituțiilor dela care urmează a primi drepturile băneşti (soldă, hrană, cotă uzaj efecte), întrucât în tabloul anexat nu reiese cu preciziune autoritățile unde au lucrat detaşamentele.

c/. În ceeace priveşte stabilirea cuantumului dreptului de ajutor de concentrați trebue a se interveni la M.R. Serv. Drepturi Personal pentru a preciza valoarea ajutorului familiar la acea dată şi cota ce urmează a fi achitată pentru evreii ce au lucrat în detaşamentele de lucru.

Ea poate fi cel mult egală cu ajutorul de familie acordat ostaşilor români de origine.

IV. Rugăm să binevoiți a hotărâ.

ŞEFUL SECȚIEI I-A
COLONEL, ss. Zamfirescu
Gh. Zamfirescu

Şeful Bir. 3 Mob. Armatei
Lt. Colonel, ss. Nanoescu[1]
E. Nanoescu

*) Adnotări:
„Ordinul când vine rezultatul reviziei Ministerului de Război-Serviciul Drepturi Personal";
„24.1. 1. Dacă există aprobările legale, aprob propunerile Secției I-a: Dacă aceste aprobări nu sunt categorice, să se facă intervențiile necesare pentru obținerea lor. 2. Să se intervină la Preşedenție pentru restul autorităților. General ss. Mardari"[2].

AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 38-39.

Documentul nr. 451

ROMÂNIA
MINISTERUL
AFACERILOR STRĂINE
Comisiunea pentru studiul problemelor păcii
32.665[3]
30 Noiembrie 1945

1 Eugeniu M. Nanoescu (1901-?), militar de carieră român. Absolvent al Şcolii militare de ofițeri de artilerie (1918-1920) şi al Şcolii Superioare de Război. Intră în armată cu gradul de sublocotenent (1920). Ofițer în cadrul Secției I-a Organizare-Mobilizare a Marelui Stat Major (15.10.1940-09.08.1946); trecut în cadrul disponibil la 09.08.1946 şi în rezervă un an mai târziu. Maior (din 31.10.1938); locotenent-colonel (din 31.10.1942); colonel (din 16.06.1945 cu vechimea din 31.10.1943).

2 Marele Stat Major a răspuns la nota Nr. 42 a Uniunii Evreilor Români prin intermediul notei Nr. 124.830 din 29.01.1945. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3706, f. 44.

3 Documentul a fost înregistrat de: Marele Stat Major, Cabinet, cu Nr. 7786 din 01.12.1945; Marele Stat Major, Secția 7-a Teritoriu, cu Nr. 1.010.528 din 05.12.1945.

Domnule General,

Am onoarea a Vă ruga să binevoiți a dispune să se întocmească o lucrare asupra muncii de folos obștesc a evreilor, de la 22 Iunie 1941, până la 23 August 1944, menționându-se și cazurile de maltratare în cursul serviciului sau cele de deces din cauza regimului de muncă.

Aceste date sunt necesare Departamentului nostru pentru completarea materialului documentar.

Primiți, Vă rog, Domnule General, expresiunea înaltei mele considerațiuni.

MINISTRUL AFACERILOR STRĂINE
ss. Eugen Filotti[1]
(E. Filotti)
Ministru Plenipotențiar

DIRECTOR,
ss. Oprișanu[2]
(E. OPRIȘANU)
Consilier de Legațiune

Domniei Sale
Domnului General IONAȘCU, Șeful Marelui Stat Major
<u>București</u>

1 Eugen Filotti (1896-1975), jurnalist, diplomat de carieră și publicist român. Licențiat în Drept (Universitatea din București). Intră în diplomației în 1926; atașat de presă la Legația din Praga (01.02.1926-01.11.1927); director al Direcțiunii Presei din Ministerul Afacerilor Externe (din 16.07.1928); detașat în aceeași calitate la Prețedința Consiliului de Miniștri (1929-1930); ministru plenipotențiar (din 01.12.1933); ministru plenipotențiar la Ankara (01.05.1935-15.12.1936); ministru plenipotențiar la Atena (15.12.1936-01.01.1939); ministru plenipotențiar la Sofia (01.01.1939-01.06.1941); ministru plenipotențiar la Budapesta (01.06.1941-23.08.1944); secretar general al Ministerului de Externe (1944-1945); șef al „comisiei pentru studiul problemelor păcii” din cadrul Ministerului de Externe (1945-1946); participant la Conferința de Pace de la Paris în calitate de expert în cadrul delegației române (1946-1947); pensionat la cerere (octombrie 1947)

2 Emil Oprișanu (1906-?), diplomat de carieră român. Licențiat în Drept (Universitatea din București); intră în diplomație în 1933. Atașat de legație (din 01.14.1933); secretar de legație (din 01.04.1936); secretar de legație la Legația din Ankara (01.07.1936-15.04.1937); secretar de legație la Legația din Belgrad (15.04-11.10.1937); girant al Consulatului din Skoplje (11.10.1937-04.09.1940); consul la Consulatul din Skoplje (din 04.09.1940-01.07.1942); secretar de legație în cadrul Direcției Politice a MAE (01.07.1942-01.06.1944); consilier de legație la Legația din Sofia (01.06-27.11.1944); secretar al Comisiei pentru pregătirea Conferinței de Pace (din 20.02.1945); director adjunct al Cabinetului și Cifrului din MAE (din 10.07.1945); director adjunct al Diviziei Afacerilor Politice din MAE (11.01-01.09.1947). Îndepărtat din diplomație la 01.09.1947 sub pretextul economiilor bugetare. Arestat la 18.09.1947 sub învinuirea că „a împrumutat suma de 1650 bani elvețieni și nu i-a mai restituit”, a fost condamnat ulterior la 3 ani închiasoare pentru „complot și trădare”. A trecut prin închisorile Craiova, Aiud, Ocnele Mari și Jilava.

*) Adnotări:
„1 DECEMBRIE 1945. Secţia 1. Executare în timp scurt. Şeful Marelui Stat Major. General de Divizie ss. Ionaşcu”;
„2 DECEMBRIE 1945. Chestiunea evreilor este la Secţia 7-a şi nu la noi. Şeful Secţiei 1-a Colonel ss. indescifrabil”;
„3 DECEMBRIE 1945. Biroul 1+4. Referat pentru 5.XII. dacă prelucrăm datele recente. ss. indescifrabil”.

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 161.

Documentul nr. 452

MARELE STAT MAJOR
Secţia 7-a Teritoriu
Bir. 1 Recrutare

Nr. 1.010.528 din 8 Decemvrie 1945
MARELE STAT MAJOR
Secţia 7-a Teritoriu
către
COMANDAMENTUL TERITORIAL
Stat Major

Conform adresei Nr. 32.665 din 30 Noemvrie 1945[1], a Ministerului Afacerilor Străine;

Cu onoare vă rugăm să binevoiţi a dispune să se întocmească şi să se înainteze Marelui Stat Major, Secţia 7-a Teritoriu – Bir. 1 Recrutare – până la 1 Februarie 1946, o dare de seamă asupra modului cum s’a desfăşurat munca obligatorie în detaşamente de lucru sub regimul juridic al Evreilor dela 20 Iunie 1941–23 august 1944, arătându-se şi cazurile de maltratare în timpul serviciului precum şi cele de deces din cauza regimului de muncă.

Pentru cazurile de maltratare în timpul serviciului şi cele de deces din cauza regimului de muncă, se vor întocmi tabele nominale separate pe cele două categorii, arătându-se la fiecare caz în parte:

- unitatea, formaţiunea sau instituţia publică unde a fost concentrat pentru muncă;
- maltratarea suferită sau împrejurările în care s’a produs decesul;
- cine a constatat maltratarea sau decesul.

Rugăm dispuneţi de urmare

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
General,
C. Carp

ŞEFUL SECŢIEI 7-a TERITORIU
Colonel,
I. Trandafirescu

1 Vezi documentul precedent.

Comunicat:
- Comandamente Teritoriale

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 157.

Documentul nr. 453

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA VII-a TERITORIU
Bir. 1 Recrutare

Nr. 1.011.693 din 28 Martie 1946
MARELE STAT MAJOR
SECȚIA VII-a TERITORIU
către
MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
Comisiunea pentru studiul problemelor păcii.

Referindu-ne la adresa Dv. Nr. 32.665 din 1 Noiembrie 1945[1],

Am onoare a vă trimite alăturat darea de seamă asupra muncii de folos obștesc prestată de evrei de la 22 Iunie 1941, până la 23 August 1944, şi modul cum s'a aplicat, menționându-se şi cazurile de maltratare în cursul serviciului, sau cele de deces din cauza regimului de muncă.

/ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR
GENERAL,
C. Carp

ŞEFUL SECȚIEI VII-a TERITORIU
COLONEL,
I. Trandafirescu

MARELE STAT MAJOR
SECȚIA VII-a TERITORIU
Bir. 1. Recrutare

DARE DE SEAMĂ.

asupra muncii de folos obștesc prestată de evrei de la 22 Iunie 1941, până la 23 August 1944, şi modul cum s'a aplicat, menționându-se şi cazurile de maltratare în cursul serviciului, sau cele de deces din cauza regimului de muncă

1 Vezi documentul nr. 451.

I. CONDIȚIUNILE ÎN CARE AU FOST PUŞI SUB REGIMUL JURIDIC AL STATUTULUI MILITAR AL EVREILOR.

1). În conformitate cu art. 1 din Decretul Lege relativ la Statutul Militar al Evreilor Nr. 3984/1940[1], locuitorii evrei, indiferent de categoria din care făceau parte, au fost excluşi de la serviciul militar.

Ei au fost obligați să plătească taxe militare statornicite prin legi şi să presteze munci de interes obştesc potrivit nevoilor statului.

2). Conform art. 3 din acelaşi decret, evreii care din cauza condițiunilor fizice erau clasați improprii pentru serviciul militar, nu erau obligați a presta munca de folos obştesc, în schimb plăteau taxe militare.

3). Art. 4 din Decretul Lege Nr. 3984/1940 prevedea că obligațiunea de plată a taxelor militare sau la munci de interes obştesc dura pe tot timpul cât ceilalți cetățeni făceau parte din elementele armatei. Taxele militare variau cu fiecare element al armatei, după normele stabilite de legea taxelor militare.

4.). Potrivit art. 5 din acelaşi decret, muncile de interes obştesc se executau în folosul Ministerului de Răsboiu sau în folosul celorlalte Departamente sau Instituțiuni Publice. Aceste munci se executau prin cercurile teritoriale respective.

5). Conform art. 9 din decretul lege amintit, pe timpul efectuării muncilor de interes obştesc, evreii erau supuşi regimului şi jurisidicțiunii militare.

6). Art. 3 din Decretul Lege Nr. 132/1941[2], referitor la plata taxelor militare, scutea de taxe militare pe toți evreii care erau utilizați în folosul armatei sau la munci de interes obştesc, pe timpul concentrărilor prelungite de mobilizare şi război.

II. MODUL DE APLICARE AL STATUTULUI MILITAR AL EVREILOR.

La Comandamentul 2 Teritorial

Din anul 1941 până la data de 28 Aprilie 1943 toți evreii au executat munca obligatorie în detaşamente la diferite instituții de pe raza cercurilor teritoriale respective (Primării, Prefecturi, şcoli, C.F.R., Serviciul Drumuri etc.)

De la data de 28 Aprilie 1943 – evreii au fost trimişi în detaşamente de lucru, conform ordinelor speciale primite, după ce în prealabil au fost triați de către Comisiile Medicale.

În aceste detaşamente au fost trimişi numai acei care au fost găsiți apți a presta munca şi care se încadrau în limitele de vârstă fixate prin ordinele superioare.

Din rapoartele cercurilor teritoriale rezultă că nu au fost cazuri de maltratare iar pedeapsa corporală aplicată celor căzuți în vină, era la acea dată prevăzută în regulament[3].

Pedepse

Prin tabelul Nr. 1[1], Comandamentul 2 Teritorial arată numele a 9 evrei care au fost pedepsiți cu 15-20 lovituri pentru absență sau întârziere de la program, rea-voință în executarea serviciului sau stare de ebrietate.

1 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 287 din 05.12.1940. Decretul-Lege Nr. 3984 din 04.12.1940 relativ la statutul militar al evreilor.

2 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 17 din 21.01.1941. Decretul-Lege Nr. 132 din 20.01.1941 asupra taxelor militare datorate de evrei.

3 Vezi în acest sens raportul Nr. 36.102 din 01.02.1946, adresat Marelui Stat Major, Secția 7-a Teritoriu, de către Comandamentul 2 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 163.

Decese

Un evreu împuşcat la domiciliu de către răufăcători.

Un evreu mort în Spitalul Galați fiind accidentat la muncă.

Un evreu mort în Spitalul Slobozia de tifos exantematic.

Un evreu mort într'un accident de maşină.

Numele celor în cauză sunt prevăzute în tabelul Nr. 2[2] al Comandamentului 2 Teritorial.

La Comandamentul 4 Teritorial

Cercul Teritorial Baia de la 20 Iunie 1941–23 August 1944, nu a avut cazuri de maltratări sau decese din cauza regimului de muncă obligatorie[3].

Cercul Teritorial Câmpulung nu a avut detaşamente de muncă. Toți evreii au fost evacuați încă din toamna anului 1941.

A primit evrei de la Cercul Teritorial Cernăuți prin rotație de câte 2 luni pentru diferite servicii[4].

Nu a avut cazuri de maltratări sau deces.

Cercul Teritorial Iaşi. Nu poate da relațiuni asupra cazurilor de maltratare sau deces, întrucât toată arhiva a fost distrusă de bombardament la 20 August 1944[5].

Cercul Teritorial Fălciu. Nu mai posedă arhiva şi nici personalul din anii 1941-1944 nu mai există la cerc[6].

Cercul Teritorial Covurlui. Evreii bătrâni şi bolnavi au fost repartizați la diferite instituții din localitate, după avizul medicului. Cei tineri au fost trimişi în detaşamente de lucru exterioare. Cei din localitate lucrau câte 7 ore pe zi, după care erau liberi spre a munci pentru întreținerea familiei.

Evreii din exterior, după un an, erau aduşi prin rotație şi repartizați la muncă în localitate.

Medicii prestau numai câte trei luni pe an.

Nu au fost cazuri de maltratare sau deces[7].

Cercul Teritorial Vaslui. La 20 Iunie 1941, toți evreii bărbați au fost internați în două lagăre din localitate.

Ulterior, au fost formate 4 detaşamente de muncă în județ, fiecare detaşament având comandant un evreu fost ofițer. Au lucrat la şosele până la sosirea iernii când au fost lăsați la vatră.

1 Nu se publică. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 145.

2 Nu se publică. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 146.

3 Vezi în acest sens raportul Nr. 77.016 din 16.01.1946 al Cercului Teritorial Baia către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 165.

4 Vezi în acest sens raportul Nr. 11.163 din 20.01.1946 al Cercului Teritorial Câmpulung-Moldova către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 166.

5 Vezi în acest sens raportul Nr. 18.710 din 14.01.1946 al Cercului Teritorial Iaşi către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 167.

6 Vezi în acest sens raportul Nr. 34.303 din 11.01.1946 al Cercului Teritorial Fălciu către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 171 A.

7 Vezi în acest sens raportul Nr. 73.517 din 12.01.1946 al Cercului Teritorial Covurlui către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 168-169..

În primăvara anului 1942, evreii de la 18-40 ani au fost trimişi în detaşamente exterioare iar cei de la 41-50 ani în detaşamente interioare.

Cercul Teritorial Vaslui a avut 11 evrei trimişi în lagărele din Transnistria de către Ministerul Afacerilor Interne ca suspecţi.

Nu au fost semnalate cazuri de maltratare sau deces din cauza regimului de muncă.

A decedat un evreu fiind strivit între tampoane în gara Vaslui.

Un evreu mort din cauza răsturnării unui camion cu piatră[1].

Cercul Teritorial Putna. Nu poate înainta o dare de seamă, arhiva fiind pierdută din cauza războiului[2].

8 evrei au murit în diferite detaşamente de muncă. Aceştia sunt înscrişi în controalele cercului (tabel Nr. 1). Nu se ştie în ce împrejurări s'a produs decesul şi nu se arată cine a constatat decesul[3].

19 evrei decedaţi în diferite detaşamente de muncă. Nu se găsesc înscrişi în controalele cercului. Aceştia au fost semnalaţi cercului de către Comunitatea Evreilor din Focşani (tabel Nr. 2). Nu se cunosc împrejurările în care s'a produs decesul şi nici nu se ştie cine a constatat moartea[4].

2 evrei care au fost maltrataţi în timpul muncii. Sunt semnalaţi tot de Comunitatea Evreilor Focşani (tabel Nr. 3)[5].

Cercul Teritorial Rădăuţi. Toţi evreii fiind trimişi în Transnistria, nu a avut detaşamente de muncă[6].

Cercul Teritorial Botoşani. Evreii între 21-40 ani au fost repartizaţi în detaşamente de lucru exterioare; cei între 18-20 ani şi de la 40-50 ani în detaşamente locale. Ulterior au fost trimişi în detaşamente exterioare şi evreii de 20 ani şi acei de la 41-45 ani.

Nu au fost maltrataţi sau decese[7].

Cercul Teritorial Suceava împreună cu Comitetul Democratic Evreiesc raportează că nu a avut cazuri de maltratări sau decese, deoarece evreii din Bucovina au fost deportaţi în Transnistria în luna Octombrie 1941[8].

1 Vezi în acest sens raportul Nr. 27.569 din 16.01.1946 al Cercului Teritorial Vaslui către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 170-171.

2 Vezi în acest sens raportul Nr. 45.279 din 22.01.1946 al Cercului Teritorial Putna către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 172.

3 Nu se publică. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 147.

4 Nu se publică. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 148.

5 Nu se publică. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 149.

6 Vezi în acest sens raportul Nr. 27.830 din 11.01.1946 al Cercului Teritorial Rădăuţi către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 173.

7 Vezi în acest sens raportul Nr. 82.058 din 23.01.1946 al Cercului Teritorial Botoşani către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 174-175.

8 Vezi în acest sens raportul Nr. 31.733 din 23.01.1946 al Cercului Teritorial Suceava către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 176-177.

Cercul Teritorial Dorohoi. Nu a avut detaşamente de muncă. Nu sunt cazuri de maltratări sau decese din cauza regimului de muncă[1].

Cercul Teritorial Roman. Nu a putut întocmi darea de seamă respectivă, întrucât lipseşte din localitate subofiţerul care a avut în primire detaşamentul de muncă[2].

Cercul Teritorial Neamţ. Nu poate înainta darea de seamă cerută întrucât arhiva a fost pierdută cu ocazia evenimentelor de la 23 August 1944[3].

Cercul Teritorial Bacău. Nu a avut cazuri de decese sau maltratări pe timpul regimului Statutului Militar al Evreilor[4].

Cercul Teritorial Turda[5]. Începând din anul 1942 evreii au fost concentraţi sau rechiziţionaţi la diferite întreprinderi sau la unităţi militare. În lagăre au fost trimişi numai acei care se dovedeau că s'au sustras de la munca obligatorie. Când infractorul dispărea, familia acestuia era trimisă în Transnistria ca sancţiune.

Medicii au fost rechiziţionaţi pentru lagărele de prizonieri, cu gradul avut şi solda corespunzătoare.

Nu au existat cazuri de maltratări sau decese[6].

La Comandamentul 5 Teritorial

Pentru prestarea muncii obligatorii evreii erau împărţiţi în următoarele categorii conform ordinelor primite:

1). Evreii titraţi folosiţi numai pentru munci intelectuale (medici, farmacişti şi ingineri C.F.).

Restul evreilor titraţi au fost folosiţi la curăţatul zăpezii în oraşul de reşedinţă câte 8-15 zile pe an şi numai acei care nu au avut posibilitatea să răscumpere în bani această muncă ordonată.

2). Evreii meseriaşi au fost folosiţi numai în cadrul meseriei lor ce cunoşteau şi au fost repartizaţi la diferite unităţi şi instituţii publice.

3). Detaşamente interioare.

Evreii între vârstele 18-19 ani şi 41-50 ani au fost constituiţi în detaşamente locale şi repartizaţi pentru munca de folos obştesc la diferite instituţiuni, unităţi militare şi spitale, în mod temporar, după aprobarea Corpului de Armată.

1 Vezi în acest sens raportul Nr. 37.620 din 17.01.1946 al Cercului Teritorial Dorohoi către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 178-179.

2 Vezi în acest sens raportul Nr. 27.004 din 24.01.1946 al Cercului Teritorial Roman către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 180.

3 Vezi în acest sens raportul Nr. 41.910 din 23.01.1946 al Cercului Teritorial Neamţ către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 181.

4 Vezi în acest sens raportul Nr. 61.343 din 16.01.1946 al Cercului Teritorial Bacău către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 182.

5 Eroare. Se referă la Cercul Teritorial Tecuci.

6 Vezi în acest sens raportul Nr. 102.476 din 21.01.1946 al Cercului Teritorial Tecuci către Comandamentul 4 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secţia a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 183-184.

Tot în cadrul acestor detaşamente au fost folosiți evreii în vârstă de 20-40 ani care aveau diferite infirmități, maladii etc., nu au putut şi încadrați în detaşamente exterioare.

4). Detaşamente exterioare.

În aceste detaşamente au fost folosiți numai evreii care nu aveau o meserie sau nu erau titrați, între vârstele 20-40 ani (bărbați).

În timpul lucrului, parte din evrei au obținut carnete de scutire de muncă sau aprobări de repartiție în detaşamente locale.

Întrebuințarea evreilor pe timpul muncilor s'a făcut în mod normal.

Nu au fost semnalate cazuri de maltratări în timpul serviciului.

Evreii au primit drepturile de hrană şi solda regulamentară de la unități şi formațiunile respective.

Randamentul de muncă dat de evrei pe timpul regimului de muncă 20 Iunie 1941-23 August 1944 a fost satisfăcător.

Înainte de a fi împărțiți în categoriile de mai sus evreii erau supuşi vizitei medicale.

Au decedat 2 evrei. Unul împuşcat de un soldat german în gara Floriana Berşad. Cazul este în curs de cercetare la Tribunalul Sibiu.

Un alt evreu mort în Spitalul Militar Sibiu, fiind curentat de nişte sârme electrice. Cercul Teritorial nu cunoaşte împrejurările în care s'a produs accidentul[1].

La Comandamentul 6 Teritorial

La Cercul Teritorial Alba şi Târnava Mică ce existau pe raza Comand. 6 Teritorial pe timpul regimului Statutului Militar al Evreilor, nu au existat detaşamente de muncă.

Evreii de pe raza acestor cercuri au fost trimişi pentru muncă la detaşamente din alte cercuri teritoriale. Nu au fost cazuri de maltratare şi deces[2].

Cercul Teritorial Turda înaintează memoriul Comunității Israelite prin care arată că din anul 1941-1943 evreii s'au bucurat de un regim omenesc.

Din luna Aprilie până în Decembrie 1943, au fost trimişi în diferite detaşamente locale sau exterioare.

Cercul Teritorial nu citează nici un caz de maltratare sau deces.

Comunitatea Israelită semnalează însă o seamă de abateri din partea autorităților civile care conduceau unele detaşamente.

Tot Comunitatea afirmă că la Spitalul Z.I. 473 din Ocna Sibiului, evreii au fost maltratați de Maiorul medic Sima[3], Lt. Surdu[4], Lt. Brasla[5], Plt. Major Toni[6] şi infirmiera I. Căluş[1] (adresa Comunității Israelite Turda Nr. 18/1946 anexată)[2].

1 Vezi în acest sens raportul Nr. 701.991 din 29.01.1946, adresat Marelui Stat Major, Secția 7-a Teritoriu, de către Comandamentul 5 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 185-186, 150..

2 Vezi în acest sens raportul Nr. 71.736 din 23.02.1946, adresat Marelui Stat Major, Secția 7-a Teritoriu, de către Comandamentul 6 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 187-189.

3 Constantin P. Sima (1905-?), medic militar de carieră. Licențiat al Facultății de Medicină din Bucureşti. Sublocotenent medic (din 01.12.1936); locotenent medic (din 01.07.1930); căpitan medic (din 27.02.1939); trecut în disponibilitate la 02.02.1943.

4 Nu a putut fi identificat.

5 Nu a putut fi identificat.

6 Nu a putut fi identificat.

A murit un evreu la Batalionul 120, din lipsă de medicamente şi tratament medical (adresa Comunității Israelite Turda Nr. 18/1946 anexată).

La Comandamentul 7 Teritorial

1). Organizarea detaşamentelor.

Evreii de la 18-50 ani au fost folosiți pentru munca obligatorie, în condițiunile D.L. Nr. 3984/1940 şi 2030/1941[3].

Munca s'a executat în detaşamente exterioare pentru construcții de căi ferate, şosele etc. şi în detaşamente interioare la dispoziția autorităților civile şi militare. Cercurile teritoriale din subordinele Comand. 7 Teritorial care au avut un număr mai mare de evrei (Dolj, Mehedinți, Severin, Timiş-Torontal, Arad şi Hunedoara) au avut evrei trimişi în detaşamente exterioare contribuind cu efectivele ordonate de Marele Stat Major şi în detaşamente interioare. Celelalte cercuri teritoriale au avut organizate numai detaşamente interioare (Romanați, Gorj, Caraş).

2). Repartiția.

Repartiția nominală pe detaşamente s'a făcut de Marele Stat Major pentru titrați şi de Comand. 7 Teritorial pentru celelalte categorii (meseriaşi, salahori etc.). La repartiție s'a ținut seama şi de starea fizică a fiecăruia, fiind examinați în prealabil şi de medicii cercurilor. Cei suferinzi şi între 40-50 ani au fost încadrați în detaşamente interioare.

Clasații inapți au fost scutiți de muncă, precum şi cei care au avut carnete speciale de scutire ca fiind întrebuințați în instituții şi întreprinderi ce lucrau pentru apărarea națională.

3) Regimul de muncă.

Regimul aplicat a fost cel ordonat de 7 ore pe zi de la 8-12 şi 15-18 afară de Duminici şi sărbători legale şi Sâmbăta după masă. În afara orelor de muncă, oamenii erau lăsați liberi pentru nevoile şi serviciile lor personale.

4). Cazuri de maltratare şi deces.

Nu s'au produs cazuri de maltratare şi deces, în afară de un singur caz de deces, din cauza regimului de muncă la Cercul Teritorial Mehedinți. Decesul s'a produs din cauza accidentului de muncă (tabelul cercului teritorial)[4].

III. MĂSURILE LUATE DUPĂ ABROGAREA LEGILOR RASIALE.

1). Regimul juridic de mai sus privitor pe evrei a durat până la data de 23 August 1944, când pe baza Decretului Lege Nr. 1626/1944[5], au fost abrogate toate legile rasiale.

1 Nu a putut fi identificată.

2 Nu se publică. Se referă la memoriul Nr. 18/1946 din 12.02.1946 al Comunității Izraelite din Turda către Cercul Teritorial Turda. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 151-153.

3 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 164 din 14.07.1941. Decretul-Lege Nr. 2030 din 12.07.1941. Regulament asupra Decretului-Lege relativ la statutul militar al evreilor.

4 Vezi în acest sens raportul Nr. 165.055 din 30.01.1946, adresat Marelui Stat Major, Secția 7-a Teritoriu, de către Comandamentul 7 Teritorial. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 190-191, 154.

5 *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 202 din 02.09.1944. Decretul Nr. 1626 din 31.08.1944 privitor la fixarea drepturilor românilor în cadrele Constituțiunii din 1866 şi cu modificările Constituțiunii din 29 Martie 1923.

Prin Instrucțiunile Nr. 222.001 din 28.IX.1944[1] au fost reînscrişi în controalele armatei cu gradul avut înainte de 1940 şi la unitățile cărora au aparținut până la acea dată.

2). Munca obligatorie executată în detaşamente exterioare sau locale de către evreii care au prestat serviciul militar în total sau în parte, înainte de anul 1941, a fost echivalată cu concentrarea în timp de război în zona interioară.

3) VOLUNTARII LA MUNCA OBLIGATORIE li s'au acordat aceleaşi drepturi ca şi românilor voluntari în timp de pace.

4). ACCIDENTAȚII LA MUNCA OBLIGATORIE au fost considerați ca accidentați de război în serviciul ordonat.

5). URMAŞII CELOR MORȚI în asemenea împrejurări au fost considerați ca văduve sau orfani de morți prin accidente de război în serviciul ordonat, acordându-li-se aceleaşi drepturi ca şi românilor[2].

AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 125-132.

Documentul nr. 454

MEMORIU
Asupra activității Secției a 2-a din M.C.G. în legătură
cu evenimentele petrecute la Iaşi în Iulie 1941.

Întocmit de
Colonel RADU DINULESCU
fost Şef al Secției 2-a M.C.G.

*) Adnotare:
„Vizat de noi. Acuzator public ss. D. Săracu[3]".

MEMORIU
Asupra activității Secției a 2-a din M.C.G. în legătură
cu evenimentele petrecute la Iaşi în Iulie 1941.

I.
GENERALITĂȚI.

Pentru justa înțelegere a activității Secției 2-a, este necesar a face la început o expunere asupra cadrului în care se desfăşoară această activitate şi asupra posibilităților reale ale acestui organ.

1 Nu se publică. AMR, fond 5416-Marele Stat Major, Secția I-a Organizare-Mobilizare, dosar nr. 3955, f. 18-21.

2 Nota este însoțită de două tabele referitoare la evreii decedați, respectiv maltratați pe perioada efectuării muncii obligatorii. Nu se publică. AMR, fond 5423-Marele Stat Major, Secția a 7-a Teritorială, dosar nr. 557, f. 133-135.

3 Nu a putut fi identificat.

1). – Secția 2-a este un organ de studii informative. Ca atare, secția nu lucrează direct pe teren, ci analizează şi sintetizează rapoartele şi buletinele informative ce primeşte dela:

- Marile Unități combatante
- Organele informative ale Jandarmeriei, Poliției şi Grănicerilor
- Serviciul Special de Informații
- Birouri statistice, etc.

Aşa fiind, Secția 2-a nu are agenți informatori pe teritorii şi nici alte organe proprii de execuție.

Chiar centrele de informații organizate în timp de pace de S. 2-a sunt puse la începutul războiului la dispoziția armatelor pentru operațiuni, iar Birourile statistice au un tol de colectare a informațiunilor primite dela autoritățile civile, stabilimente, etc. Aceste informațiuni au caracter statistic şi contrainformativ şi Birourile nu au voe să lucreze direct ci printr'o autoritate civilă.

Astfel, pentru a urmări activitatea Grupului Etnic German, Bir. Statistic cerea date dela Poliție, Siguranță, Jandarmerie, etc.

Pentru a afla numărul şi felul lucrătorilor dela o fabrică, Bir. Statistic cerea date dela Inspectoratul Muncii şi dela Poliție.

2). – Secția 2-a lucrează cu totul independent de Serv. Special de Inf. care depinde de Preş. Consil. Miniştri.

Secția nu are dreptul decât să ceară Serviciului Special de Inf. datele informative ce o interesează, iar serviciul atunci când are asemenea date le trimite secției.

Se face o gravă confuzie între actele Serv. Spec. de Inf. şi activitatea Secției a 2-a, după cum deasemenea se consideră pe nedrept că unii ofițeri sau agenți informatori cari lucrează în serviciul de informații ar aparține S. 2-a când în realitate ei aparțin Serv. Spec. Inf. Serv. Spec. Inf. este un organ de execuție informativă pe când Secția 2-a este un simplu birou de studii.

3). – Secția 2-a prin ea însăşi nu are nicio putere şi nu poate da ordine de execuție Marilor Unități, Jandarmeriei, Poliției sau guvernatorilor. Şeful direct al Secției 2-a era dl. General Tătăranu care dirija activitatea Eş. I. al M.C.G. iar mai sus era Generalul Ioanițiu.şeful M.C.G.

Şeful Secției nu lucra niciodată direct cu comandantul şef al armatei care era şi conducătorul Statului. Ordine de execuție da numai comandantul şef şi Şeful M.C.G. din Eşalonul aflat la „tren".

Numai în chestiuni mărunte, în strânsă legătură cu activitatea contrainformativă, Secția 2-a putea da dispoziționi. Astfel, mi s'a arătat un ordin semnat de mine prin care dispuneam deplasarea unei Companii de poliție în spatele Diviziei III-a din linia I-a, spre a lua măsuri de siguranță[1]. De fapt şi această măsură era mai mult de resortul Serviciului Marelui Pretor şi în documentul menționat se arată că deplasarea se ordonă de acord cu

1 Colonelul Radu Dinulescu se referă în fapt la Divizia 13 Infanterie. Vezi în acest sens documentul nr. 45.

Marele Pretor[1]. Misiunea Companiei de poliție era să execute curățirea zonei din punctul de vedere al siguranței, ceeace comportă:

- adunarea prizonierilor
- paza capturilor de război
- măsuri contra spionajului
- supravegherea elementelor nesigure.

Toate acestea sunt de altfel misiuni elementare prevăzute de regulamente.

Evident că determinarea elementelor nesigure a fost totdeauna influențată de atitudinea politică impusă țării de conducătorii succesivi.

Dacă la un moment dat elemente nesigure erau comuniştii şi evreii, altă dată erau legionarii, iar în prezent alte curente şi clase sociale sunt considerate ca nesigure, aceasta nu constitue o vină a celor chemați să urmeze sinuozitățile liniei de conducere politică a sa.

Numai în decurs de 4 ani, subsemnatul în calitatea oficială ce am avut şi fără a manifesta opinii şi atitudini personale, am înscris succesiv la categoria „nesiguri" cele mai diverse şi opuse elemente ale națiunii ca:

- Comuniști,
- Legionari,
- Grupul Etnic German,
- Evrei,
- Bulgari şi Unguri.

Dar Secția 2-a privea aceste categorii numai principial şi global; nu se referea la individ şi nu lua măsuri, ci studia în birourile respective influențele pe care aceste categorii de oameni le puteau exercita asupra conducerii generale a războiului şi siguranței operațiunilor. Măsuri practice se luau de Ministerul de Interne, cu ajutorul organelor proprii: Poliție, Jandarmerie, Siguranță, etc.

4). – Secția 2-a dela M.C.G. până la plecarea mea în Suedia nu a avut cunoştință de organizarea unui serviciu de misionari cu atribuțiuni multiple.

Am aflat abia acum de existența acestor misionari şi din documentul ce mi s'a arătat, rezultă că ordinul de organizare s'a dat dela Preşedinția Consil. de Miniştri la 19 Iunie 1941[2], adică în ziua când Eş. I. al M.C.G. părăsea Bucureşti. Este foarte probabil ca organizarea şi instruirea acestor misionari să fi necesitat un timp oarecare şi apariția lor pe zonă să fi avut loc mai târziu şi chiar după înapoierea M.C.G. la Bucureşti.

Nu am ştiut deci nici de existența şi cu atât mai puțin de activitatea acestora.

5). – Este de remarcat că la baza tuturor confuziilor ce se fac în jurul activității Secției 2-a, găsim o înțelegere cu totul greşită asupra însăşi activității M.C.G. La „trenul" M.C.G. unde activa fostul Conducător cu o suită redusă compusă din: Şeful M.C.G.. General Ioaniţiu, Şeful Misiunii Militare Germane, General Hauffe, şeful Cabinetului Militar, Col. Davidescu. şi un număr foarte redus de ofițeri mai mici, se găseau întrunite două puteri:

- Puterea politică a Statului, reprezentată de Conducătorul Statului şi personificată în Ion Antonescu;
- Puterea militară reprezentată prin comandantul şef al oştirii şi personificată tot prin Ion Antonescu.

1 Generalul de jandarmi Ioan Topor.
2 Vezi documentul nr. 4.

Astfel, deşi factorul politic lua măsuri politice, cum aceste măsuri erau transmise dela „trenul" M.C.G. printr'un ofiţer oarecare, cei cari le primeau înţelegeau că au primit ordin dela M.C.G., ceeace era cu totul inexact. Numai aşa se explică dece găsim amestecat numele M.C.G. într'o sumă de dispoziţiuni care erau de natură pur politică. Printre aceste măsuri menţionăm în mod special pe cele privitoare la internarea Evreilor, măsură politică iar nicidecum militară.

Şi această eroare s'a făcut şi se face în mod curent de oameni socotiţi ca foarte competenţi.

6). – În fine, ca o consecinţă a celor de mai sus, fostul Conducător, datorită temperamentului său impulsiv, autoritar şi nestabil, se deplasa necontenit cu trenul şi automobilul şi lua pe loc şi deavalma hotărâri politice sau militare, dispunând direct executarea. În felul acesta, Eş. I. al M.C.G. era total neglijat. Aflam de unele măsuri după ce erau executate sau despre altele deloc. Eram demoralizaţi şi mereu ameninţaţi să fim trimişi înapoi la Bucureşti ca nefolositori.

Fiind neglijaţi de comandant, eram desconsideraţi şi de cei în subordine. Fiecare raporta M.C.G. ceeace vroia şi când vroia.

II.

SECŢIA II-a ŞI MĂSURILE LUATE CONTRA EVREILOR.

Măsurile luate contra Evreilor erau cu caracter politic, deaceea aceste măsuri se ordonau dela „Tren" direct guvernatorilor de provincii, comandantului Jandarmeriei, Marelui Pretor, Poliţiei, prefecţilor, eventual comandanţilor de garnizoane (cum a fost cazul cu represaliile de la Odessa).

Precizez că niciodată şi niciunul din cei îndrituiţi (comandantul şef. şeful M.C.G sau subşeful M.C.G.) nu au dat ordine referitoare la deportare sau represalii contra Evreilor prin Secţia 2-a a M.C.G. Ca o consecinţă, Secţia 2-a nu a transmis şi nu putea transmite asemenea ordine şi cu atât mai puţin să ia iniţiative în această direcţie.

Menţionez ca o probă evidentă cazul represaliilor dela Odessa. S'a dovedit cred cu prisosinţă prin însăşi cercetările şi procesul dela Tribunalul Poporului că ordinele de represalii s'au dat direct de fostul Conducător cu totul în afară şi fără ştiinţa M.C.G. Subsemnatul deşi şef al Secţiei 2-a, nu am aflat de executarea acestor represalii decât cu prilejul unei vizite ce am făcut la Odessa la 3-4 zile după consumarea evenimentului. Nimeni nu a raportat M.C.G. cele ce s'au petrecut la Odessa.

*

* *

Şi cu toate acestea, Secţia 2-a era obligată, prin însăşi natura preocupărilor sale, să se informeze în această direcţie.

Măsurile contra Evreilor, comportând deplasări de massă pe şosele şi la punctele de trecere peste Nistru, înfiinţări de lagăre sau zone de internare, nu scăpau observaţiei oricărui neiniţiat. Se ştia de aceste operaţiuni şi se vorbea şi pe străzile Bucureştilor, era cu atât mai necesar ca şi Secţia 2-a să le ştie sau să caute să le afle. În atribuţiunile Secţiei intrând şi siguranţa contra-informativă a zonei din spatele armatelor, trebuia să ne informăm pe unde treceau coloanele, cum se efectuau transporturile, pentru ca acestea să nu influenţeze siguranţa operaţiunilor.

Dar Secţia 2-a nu era informată nici de cei cari ordonau aceste măsuri şi nici de cei care le executau. Un val de tăcere se arunca cu bună ştiinţă de către toată lumea asupra

acestei tragedii. Şi atunci, noi eram obligaţi să ne informăm singuri, fie prin relaţiuni personale, fie trimiţând câte-un ofiţer spre a culege date informative, dar fără atribuţiunea de a interveni. Aşa se explică dece numele Secţiei a 2-a apare ici şi colo în noianul de depoziţii contradictorii.

Secţia 2-a se informa dar nu acţiona.

Dacă însă informatorii sau elemente ale unei Companii de poliţie şi-au depăşit în unele împrejurări misiunile care le aveau, aceştia urmează să răspundă personal.

*

* *

Este interesant de subliniat faptul că evenimentele dela Iaşi au survenit cu totul pe neaşteptate şi Secţia 2-a a fost complet surprinsă. Dispozitivul de informare nu era îndreptat spre asemenea evenimente, cari au constituit începutul măsurilor şi abuzurilor comise contra Evreilor. Chiar Biroul Statistic Iaşi nu se găsea la sediul său în acel moment, întrucât oraşul Iaşi fiind în linia I-a a frontului, biroul fusese retras chiar dela începutul operaţiunilor la Roman, activitatea sa neavând o legătură directă cu frontul. În Iaşi, se găseau alte autorităţi civile şi militare care aveau răspunderea ordinei, siguranţei şi apărării operative a oraşului.

*

Am aflat de dezordinile dela Iaşi mai întâi prin diferite convorbiri telefonice neoficiale. Apoi Col. Palade, şeful Bir. Statistic care avea familia la Iaşi, s'a dus să-şi vadă familia şi a luat cunoştinţă de evenimentele petrecute. Nu a avut nicio acţiune personală, el neavând un asemenea rol. S'a înapoiat cu versiunea care circula la Iaşi în acele zile, că Evreii ar fi provocat, iar unele elemente militare, germane şi române, au trecut la represalii.

Se pare însă că „Trenul" M.C.G. a fost direct informat şi de acolo au pornit şi măsurile de ordine ca schimbarea comandantului garnizoanei, ancheta ce a fost întreprinsă de dl. General Leoveanu şi poate şi altele (unele măsuri au putut trece prin Secţia 3-a M.C.G. dacă se refereau la trupe).

După o zi sau două, am aflat că în gara Roman au sosit câteva vagoane cu Evrei din Iaşi, care au fost descărcaţi în gară. Ni s'a spus că s'au petrecut adevărate scene de groază, întrucât în vagoane muriseră mulţi oameni, iar cei vii erau într'o stare de plâns.

Ofiţerii delegaţi ai Secţiei Transporturilor s'au ocupat de aceasta. Am auzit că s'a apelat şi la Comunitatea Evreilor din Roman spre a se trimite ajutoare, medici, haine, etc.

Îmi amintesc că în activitatea noastră febrilă tactico-informativă a frontului, evenimentele dela Iaşi au trecut pe planul al doilea. Ştiam că sunt organe responsabile, care se ocupă de această chestiune şi de aceia noi nu ne-am amestecat. Simţeam că este ceva neclar în tot ce s'a petrecut; se părea că nu se dorea cu tot dinadinsul o clarificare a cauzelor reale şi a răspunderilor. Nu am luat niciodată cunoştinţă de rezultatul anchetei d-lui General Leoveanu, care a fost înaintat direct la „Tren". Ştiu că mi s'a părut curios faptul că deşi s'au tras multe focuri, nu s'au semnalat soldaţi români sau germani morţi sau răniţi. Am avut la un moment dat impresia că totul a fost instigat sau agravat prin intrigile elementelor germane infiltrate peste tot.

*

În ceeace priveşte sancţiunile ce s'ar fi aplicat organelor răspunzătoare de menţinerea ordinei sau contra elementelor ce au comis crime, Secţia 2-a nu a avut cunoştinţă decât de un incident.

Din ordinul fostului Conducător se căuta un elev T.R. (îmi scapă numele dar se cunoaşte la Tribunalul Poporului) care ar fi ucis 5- sau 7 evrei şi care trebuia trimis în faţa Curţii Marţiale spre a-şi primi pedeapsa[1].

Cum nu se cunoştea unitatea căreia aparţinea, dl. Gen. Tătăranu a dat ordin atât Secţiei 3-a care de drept cunoştea dislocarea unităţilor cât şi Marelui Pretor şi Secţia 2-a să-l caute. Astfel, Secţia 2-a a dat numeroase ordine pentru găsirea şi aducerea la M.C.G. a acestui grad inferior, dar chiar după găsirea lui, unitatea refuza sub diferite pretexte să-l trimită. În fine, a fost nevoie cred, să se trimită o escortă spre a-l ridica dela regiment şi a-l aduce la Curtea Marţială a M.C.G. Ce s'a mai făcut după aceea nu ştiu, întrucât Secţia 2-a nu se ocupă în mod normal de indivizi, ci numai de categorii întregi pentru studii informative.

Nu cunosc mai multe despre cazul dela Iaşi. Nu cred să se găsească în arhivele Secţiei 2-a dările de seamă sau rapoartele informative ale celor cari ar fi fost obligaţi să le întocmească şi să le trimită M.C.G. asupra celor petrecute la Iaşi, pentru simplul motiv că nimeni nu a raportat. S'a făcut tăcere şi s'au camuflat răspunderi. Secţia 2-a a fost ţinută departe atât de cei de sus, cât şi de cei de jos. Ea nu are nici un fel de amestec în această chestiune.

*

Mi s'a spus că au fost arestaţi sau cel puţin identificaţi ofiţeri dela informaţii (spre exemplu Cpt. Tulbure[2]) în situaţia de provocatori ai dezordinelor.

Este posibil, dar ceeace este absolut sigur este că nici unul nu aparţinea Secţiei 2-a. Secţia 2-a dispunea numai de un număr redus de ofiţeri în birouri, cu atribuţiuni bine definite şi nici unul nu ar fi putut lipsi din secţie, fără ştirea mea, cu atât mai mult cu cât noi ne găseam la Roman, iar nu la Iaşi. Secţia 2-a nu avea agentură pe teren şi deci nimeni nu se putea da drept ofiţer al M.C.G. Secţia 2-a. Este foarte uşor de verificat cărui organ sau serviciu aparţinea un ofiţer şi din ordinul cui lucra.

III.

CONCLUZIUNI.

Toate operaţiunile contra Evreilor s'au efectuat fără ştirea şi fără intervenţia Secţiei 2-a.

Evenimentele dela Iaşi, fie că au fost provocate cu intenţie, „fie că s'au produs din iniţiative imediate ale unor agenţi, totul s'a produs în afara Secţiei 2-a, care a fost total surprinsă.

Chiar acţiunea de informare întreprinsă ulterior, s'a efectuat timid şi a întâmpinat inerţia tuturor celor interesaţi să nu se facă lumină în această chestiune.

Colonel ss. R. Dinulescu

CNSAS, fond Penal, dosar nr. P 639 (Radu Dinulescu şi alţii), volumul I, f. 201-205 verso.

1 Se referă la sergentul T.R. Mircea Manoliu.

2 Emanoil Tulbure (1896-1941), militar de carieră român. Primit din Armata rusă cu vechimea şi gradul de locotenent (24.03.1918). A fost încadrat în Serviciul Secret, în cadrul Biroului „Frontul de Est". În iunie 1941 îndeplinea funcţia de rezident SSI la Iaşi, având sarcina de a culege informaţii despre URSS. Unele mărturii sugerează faptul că a fost agent infiltrat de sovietici în SSI. Locotenent (din 24.03.1918); căpitan (din 15.02.1925); maior (din 27.02.1939).

Indice de nume

A

Achim, Viorel, 14
Agapiescu, Nicoale, 579
Aizic, Iancu, 7
Alion *vezi* **Ionescu**, Alexandru, 29, 55, 72, 73, 156, 465, 466, 476
Alecsandri, Vasile (strada), 867
Alectoride, Teodor, 32, 64, 286, 291, 268
Alexandrescu, Aristotel, 159, 160
Alexandrescu, Nicolae, 257
Alexianu, Gheorghe, 35-37, 62-64, 67, 78, 88, 89, 265, 274, 280, 283, 364, 366, 378, 395, 396, 399, 403, 407, 422, 427, 436, 440, 473, 498, 535, 536, 537, 538, 539, 542, 660, 710, 716, 718, 722, 723, 762, 774
Alexiu, Paul, 286
Ancel, Jean, 13, 18, 19, 22, 23, 27, 30, 31, 33, 34-36, 39, 40, 41, 45, 47, 50, 121, 158, 170, 185, 222, 234, 242, 261, 274, 366, 385, 492, 596, 643, 661, 674, 699, 819
Andrian, Gheorghe, 238
Angelescu, (sublocotenent), 153
Angelescu, Vasile, 606, 607
Angrick, Andrej, 13, 18, 30
Anton, Timofte, 147
Antonescu, Ion, 5, 9, 11, 13, 14, 17-30, 23-25, 30, 33-38, 41, 43, 45, 46, 48, 49, 51, 53-55, 57-59, 61-68, 69, 72, 73, 75-80, 85-88, 91, 94-99, 115, 119, 120, 123, 124, 134, 135, 139, 143, 145, 148, 149, 154, 160, 179, 183, 185, 204, 208, 210, 216, 229, 236, 242-244, 248, 255, 260, 261, 265, 270, 274-277, 285, 290, 299, 308-310, 321, 346, 347, 351, 354, 355, 364, 367, 370, 384, 386, 387, 391, 395, 418, 419, 423, 441, 446, 457, 459, 460, 468, 471, 482, 504, 509, 510, 513, 522, 524, 525-529, 535, 546, 548, 549, 558-561, 566, 583, 585, 608, 611, 614, 617, 625, 628, 629, 635, 640, 650, 653, 662, 666, 677, 678, 682, 692, 695, 696, 698, 699, 700-704, 709, 710, 713, 715-717, 720, 722, 724, 725, 727, 751, 752, 757, 769, 771, 774, 780, 781, 783, 798, 826, 828, 839, 843, 847, 857, 868, 869, 885, 901, 902, 904
Antonescu, Mihai, 9, 26, 30, 48, 62, 96, 260, 275, 328, 695, 700, 704, 707, 768, 779, 817, 830
Antonescu, Petre, 861
Apostolescu, Vasile, 70, 136, 151, 153, 183, 212, 213, 215, 267, 272, 274, 434, 477
Apostolide, Ioan, 469, 584, 599, 605, 630, 631, 681, 682, 692, 712, 714, 720, 725, 734, 738, 763, 772, 773, 786, 787, 797
Aramă, Ioan G., 55, 154, 686, 698, 702, 727
Arbore, Ioan, 63, 248, 263, 266, 269, 285, 383, 481, 483, 485, 490, 525, 543, 544, 613, 748, 750, 763, 772, 773, 786, 787, 789
Arcu (strada), 128
Ardeleanu, Eftimie, 24

Arhip, Ioan, 49, 87, 461, 514, 516, 520, 521, 523, 529, 547, 551, 553-555, 561, 574, 575, 584, 602, 611, 617, 630, 631, 634, 638, 642, 653, 657, 662, 675, 679, 688, 689, 691, 692, 693, 696, 700, 704, 705, 707, 708, 714-716, 721, 724, 738, 750, 764, 797, 849, 871, 872,
Assmann, Günther, 801
Atanasiu, Vasile, 371
Atatchi, Roza, 371
Averescu, Alexandru, 756
Avram, (evreu, vânzător de ziare)**,** 125
Avramescu, Gheorghe, 163

B

Balaban, Aureliu Stoian, 259, 790
Dr. Balaş, (şeful Siguranţei maghiare din Cluj), 283
Bancoş, Dorel, 17
Barbarossa (operaţiune), 14, 19, 24
Barcan, Ion, 68, 392, 424,
Bardescu, Nicolae, 298
Bariţiu, George, 2, 25
Barozzi, Gheorghe, 199
Basarab (indicativ), 175
Basarabeanu, Grigore A., 690
Batca (sergent major), 369
Batiştei (strada), 580
Băbeanu, Paul T., 121, 135, 121
Băcescu, Sergiu, 566, 567
Bădescu, Mihai, 169
Bădilescu, Ilie, 797
Bădulescu, Grigore, 298
Bălăşescu, Nicolae, 236, 456, 528
Bărdescu, Titus, 372, 403, 406, 420, 422, 438, 442, 443, 450-452, 454, 456, 462, 470, 497, 645, 647, 403, 496, 644, 646, 685, 698, 701, 721
Benvenisti, Mişu, 699
Beşuţiu, Teodor, 234
Blaga, Traian, 204, 801
Bogdan (indicativ), 383, 465, 467, 476, 783, 490, 544
Boiţeanu, Ion, 430
Boldur-Lăţescu, Ioan, 803, 811, 831, 832, 834, 835, 837, 839, 845-847, 855, 856, 871, 874, 879, 883, 885
Borcea (indicativ), 293, 306, 379, 407, 411, 425, 445
Borcescu, Enache, 311, 312, 394, 461, 469, 504, 506, 512, 514, 520, 523, 529, 534, 547, 550, 552-554, 560, 561, 584, 596, 600, 602, 611, 613, 616, 617, 629, 631, 634, 636, 638, 644, 653, 654, 659, 662, 673, 676, 678, 681, 682, 684, 688, 689, 691, 692, 707, 708, 713, 714, 716, 724, 728, 735, 738, 739, 747-749, 763, 765, 772, 773, 778, 783, 786, 787, 789, 797, 803, 811, 831, 832, 834
Botez, Laurian I., 877
Botezatu, Vasile C., 149, 174, 208
Botoroagă, Gheorghe, 500, 767
Boţoghină, Iulian, 6
Boulescu, Mihai, 266
Braham, L. Randolph, 13, 19
Brasla (locotenent), 897
Brătianu, I. C. (strada), 128, 138, 139
Broszat, Martin, 13
Broşteanu, Emil, 284, 372, 374, 396, 426, 440, 456, 462, 469, 488, 496,
Bulăi, Ioan, 240
Buradescu, Traian, 707
Burcel, Dumitru, 152
Dr. Burghelea (strada), 624, 681, 735, 784
Burlacu, Ionel, 6
Busuioceanu, Mircea, 686, 698, 702
Butu, Gheorghe, 307

C

Caba, Ioan, 240
Calotescu, Corneliu, 68, 81, 290, 389, 424, 491, 535, 557, 582, 609, 618, 639, 715
Cantemir, Alexandru, 518
Cantuniar, Cristu, 250

Captaru, Dumitru, 55, 56, 147, 159, 160, 224
Caracaş, Sava, 124, 126, 127, 130, 139
Caragea, Dumitru, 514, 533
Carei (strada), 138
Carlaonţ, Dumitru, 159, 160
Carol (strada), 138, 190
Carp, Corneliu, 379, 471, 483, 891, 892
Carp, Matatias, 13, 33, 143, 234, 271, 293, 300, 489, 643,
Carpaţi, (indicativ), 378, 386, 387, 425, 483, 484, 490, 544
Cassulo, Andrea, 92, 774
Cautiş, Ştefan, 463
Călinescu, Vasile M., 602
Căluş, I, 897
Cârlea, Ilarie, 371
Ceahlău, (indicativ), 237
Ceauşu, Harş Leig, 502
Cepleanu, Constantin, 581, 651, 652, 653
Cernătescu, Constantin, 126, 127, 130, 139
Cercavschi, Emanuel, 545, 549, 563, 818
Cernescu, N., 585
Cetate Popescu, Petre, 645
Chapuisat, Edouard, 91, 764
Chioveanu, Constantin, 240
Chirciu, Ioan, 118, 200
Chiriac, Gheorghe, 578
Chirilovici, Constantin, 22, 54, 130, 131, 159
Chirnoagă, Platon, 411, 477
Ciobanu, Tudor, 7
Ciobotaru, Ştefan, 126
Ciobotaru, Virginia, 126
Ciocan, Ioan, 133, 135, 142, 143, 145, 152, 153, 156, 167, 182, 184, 202, 211, 213, 226, 238, 250, 264, 266, 267, 272, 274, 283, 291, 292, 295
Cipăianu, George, 7
Ciucă, Marcel Dumitru, 25, 36, 48, 387, 695, 704
Ciupea, Ioan, 7
Ciupercă, Nicolae, 55, 145
Ciurea, Constantin, 398, 399, 414, 421, 431-433, 437, 438, 442, 444, 450-452, 454, 455, 827
Clim, Nicolae, 147
Cloşca (divizia), 133, 263
Cobălaş, Nicolae, 240
Cocorăscu, Traian, 485, 489
Codreanu, Corneliu Zelea, 313
Colan, Constantin, 254, 532, 581
Colev, Teodor, 372
Colonel Paul Alexiu (sector), 286
Constantin, Ion, 24
Constantin, Ştefan, 66, 305, 306
Constantin, Traian,
Constantinescu, Al. G., 61, 245, 248, 256, 257
Constantinescu, Al.T., 118, 386, 387
Constantinescu, Anton, 198, 200, 201
Constantinescu, Constantin-Claps, 141
Constantinescu, Gheorghe, 518
Constantinescu, Traian, 203, 222, 255, 381, 486, 581
Constantiniu, Florin, 24
Corivan, Gheorghe, 711, 842
Corlănescu, Marius I., 417
Costea, Haralambie, 241
Costinescu, Alexandru, 435, 436
Coşbuc, George (strada), 195
Covaci, Maria, 15-18
Covaci, Nicolae, 95, 819
Crainic, Cristian S. 191
Craioveanu, Gheorghe, 404, 406
Crasilovsci, Raschislav, 352
Crinteanu, Alexandru, 796
Cristache, Popovici, M., 792
Cristea, Nicolae, 155
Cristescu, Eugen, 276, 385, 449, 687
Cristescu, Petre, 117, 246, 492, 623
Crişan (divizia), 133, 263
Crişan (indicativ), 175
Cronţ, Gheorghe, 604
Cuza, A. C. (strada), 138
Cuza Vodă (strada), 138, 139, 181

D

Dacia, (indicativ), 133, 150, 156, 175, 183, 186, 204, 237
Dallin, Alexander, 27, 13, 31
David (steaua), 352, 758, 837, 876
Davidescu, Corneliu, 466
Davidescu, Gheorghe, 366
Davidescu, Haralambie, 853
Davidescu, Radu, 33, 34, 294, 300, 367, 456, 457, 468, 504, 608, 678, 798, 800, 828, 869, 901
Davidescu, Vintilă, 614
Davila, Teodor, 298
Dănulescu, Constantin, 566
Dăscălescu, Nicolae, 40, 386, 415, 443, 446, 450, 474, 487
Dăscălescu, Teodor, 240
Deleanu, Nicolae, 34
Deletant, Dennis, 2, 3, 7, 11, 13, 22, 41, 244, 483, 842
Demetrescu, C. M., 585
Dimescu, Barbu, 163
Dinulescu, Radu, 20, 101, 120, 178, 179, 215, 234, 241, 271, 274, 289, 290, 312, 899, 900, 904
Dobre, Gheorghe, 92, 310, 751, 769, 771, 826
Dobjanschi, Dumitru, 240
Dobeş, Andrea, 7
Doboş, Dănuţ, 7
Dobreanu (proprietar), 147
Dobrincu, Dorin, 6
Dobrinescu, Valeriu Florin, 24, 244
Doerr, Hans, 24
Dogaru, Victor, 495
Domescu (fotograf evreu), 115
Dragoş (indicativ), 152, 156, 175, 237
Drăgulescu, Traian, 217, 218
Dumitrescu, Eugen, 63, 270, 277, 301, 310, 478
Dumitrescu, Ilie, 547, 550, 551, 553, 554, 560, 574, 596, 597, 600, 602, 611, 613, 615, 616, 629, 630, 636, 644, 648, 653, 659, 662, 673, 676, 678, 688, 689, 728, 734, 735, 797
Dumitrescu, Ion, 603
Dumitrescu, Ioan Al., 712
Dumitrescu, Petre, 161, 187, 189, 244, 382, 386, 399, 434, 436, 447, 466, 476, 525, 531, 543
Dumitrescu, Polichron, 200, 244, 427, 431, 439, 447, 448, 627
Duţu, Alexandru, 24, 27

E

Ecaterina (strada), 407
Edroiu, Nicolae, 7
Eftimie, Nicolae C. 257, 228, 248, 263
Eftimiu, Petre, 426
Enescu, Ioan, 531
Enescu, Ioan D., 826
Enescu, Ramiro, 846, 847
Engels (strada), 32, 296
Epureanu, Gheorghe D., 62, 263
Eremia, Victor D., 255
Ermil, Vasiliu, 166, 692
Ermil, Matieş, 193, 224

F

Fabrin, (plutonier major), 127
Făgăraş (indicativ), 272
Ferdinand, (fundaţia), 21, 128
Ferdinand, Principele, 181
Filderman, Wilhelm, 699
Filipescu, Nicolae, colegiul 547
Filotti, Eugen, 890
Flacăra (indicativ), 175
Flamura (indicativ), 133, 233, 245, 246
Florescu, Aurel, 227
Florescu, Marin, 388, 391, 413, 414, 420, 422, 424, 437, 438, 441, 443, 450-452, 454
Florescu, Ştefan, 400, 435
Florian, Alexandru, 6
Florian, Radu, 18
Fontanskaia Daroga (strada), 32, 286

Forstmeier, Friedrich, 24, 27, 28
Fux, (funcționar Serviciul de Siguranță german din Cernăuți), 258
Fürtös, Robert, 7

G

Gafencu, Grigore, premiul, 2
Gaciu, Ion, 245
Gavrilescu, Alexandru, 611
Gavrilescu, Panait, 867, 868
Gelep, V.T., 608
Georgescu, Aurel N. 684, 700, 705, 708
Georgescu, Florin, 259
Georgescu, Gh. I. 480
Georgescu, Ioan V., 221, 230-232, 273, 281, 350, 381
Georgescu, Pompiliu, 501
Gheorghiade, Ștefan S., 440, 422
Gheorghiu, Octavian, 536-539, 542, 563, 660
Gheorghiu, Radu Gh., 721
Gherman, Joe, 216
Gherman, Pântea, 403, 406, 435, 436, 443, 451, 452, 454
Ghineraru, Nicolae, 169, 298
Ghiolu, Stavri, 826
Ghișa, Alexandru, 6
Gigurtu, Ion, 885
Giosanu, Emil, 58, 159, 160, 191
Gingold, Nandor, 624, 682, 736, 784, 820
Giurescu, Dinu, 9
Glogojanu, Ion, 288, 293, 295, 298
Gloria (indicativ), 257, 270
Goga, Octavian, 7, 313, 326
Gorodscaia Slobodca (strada), 443
Gorschi, Vasile, 396, 422
Gorsky, Nicolae, 167
Gorun (indicativ), 32, 286-288, 293, 294, 302
Gosztony, Peter, 24
Grad, Cornel, 7
Grosu, Ioan, 383, 431, 439, 447, 448, 474, 475, 481, 484, 517, 544, 614, 661
Grosu, Victor, 440, 497
Groza, Petru, guvernul, 774
Grunstein, Isac, 352

H

Hansemannstrasse (strada), 634
Hauffe, Arthur, 26, 28, 278, 282, 901
Hausleitner, Mariana, 18
Herşcovici, Lucian-Zeev, 7
Hillgruber, Andreas, 24, 26
Hitler (strada), 407
Hitler, Adolf, 13, 24-26, 41, 123
Horia (divizia), 133, 263
Hova (croitoreasă evreică), 115
Hönig, Oscar, 508
Hulubei, Horea, 241

I

Iacobici, Iosif, 33, 64, 153, 154, 156, 194, 213, 282, 295, 296, 298
Iagolnița, Emil, 603
Ialomița, (indicativ), 150, 153, 186, 236, 237
Iamandi, Stelian, 502, 690, 768, 775, 796, 800, 802, 818, 827, 828
Iancu, Dumitru, 240
Iancu, Gheorghe, 7
Ignat, Maria, 25, 36, 48, 387, 695, 704,
Iliescu, Mihail, 525
Iliescu, Teodor, 480
Ilin, Paul, 403, 406, 412, 414, 420-422
Ioanid, Radu, 7, 9, 13, 19, 21-23, 27, 30
Ioanițiu, Alexandru, 134, 136, 204, 236, 900, 901
Ion (indicativ), 175
Ionaşcu, Costin, 100, 499, 500, 891
Ionescu, Alexandru, 29, 55, 72, 73, 156, 158
Ionescu, Constantin, 649, 764
Ionescu, Dumitru D., 793
Ionescu, Mihail E., 6
Ionescu, Teodor, 585
Ionescu-Mangu, Ioan, 33, 298

Iordachi, Constantin, 14
Iordăchescu, Constantin, 300
Iorga, Nicolae, militar, 844, 851
Iorga, Nicolae, 756
Isopescu, Modest, 479

K

Kareţki, Aurel, 15-18
Kazakievici, Mihai, 478, 479
Kehrig, Manfred, 24
Kern, Valentin, 33
Killinger, Manfred von, 26, 847
Kiriacescu, Mihail, 166
Kolb, Charles, 829

L

Lascăr Catargi (strada), 190
Lazăr, Ioan, 240
Lăpuşneanu, Alexandru (strada), 128, 138
Lecca, Radu, 44, 47, 78, 82, 90, 91, 99, 510, 539, 552, 603, 624, 670, 687, 706, 712, 733, 735, 749, 750, 757, 769, 771, 780, 781, 785, 800, 817, 826, 853, 866
Leib (evreu), 559
Leivi, Velt, 125
Lenin, V. I. 223
Leon, Constantin M., 794
Leonida, Paul, 872
Leoveanu, Emanoil, 191, 276, 903
Lissievici, Ioan, 241
Loghin, Constantin, 396
Lovinescu, Ioan, 602, 711
Luncaşu, Silviu-Cristian, 7
Lupu, Constantin, 22
Lupu, Pavel, 125

M

Macici, Nicolae, 34, 295, 296
Maciu, Gheorghe, 395, 396, 399, 422, 427, 538
Maffi, Quirino, 15
Man, Ioan T., 200
Manase, Avram, 502
Mandel, Mayer, 853
Mangesius, Ervin, 147, 171, 174, 185, 198, 208, 490
Manoliu, Constantin T., 702
Manoliu, Gheorghe, 795
Manoliu, Mircea, 15, 238, 239, 904
Marconescu, Teodor, 32, 288
Marcus, David, 676
Mardale, Dumitru, 170
Mardare, Teodor, 450
Mardari, Socrat, 559, 741, 811, 813, 826, 835, 837, 746, 847, 856, 869, 885, 889
Marincu, Ioan M., 679, 680
Marinescu, Ion C., 92, 310, 769, 771, 750, 751, 779
Marinescu, N., 285
Marinescu, Stere C., 557, 558, 583, 610, 657, 683
Marino, Alexandru D., 122
Matieş, Ermil, 193, 224
Mazarini, Nicolae, 221, 227, 230-232, 253, 273, 289, 312, 350, 394
Maxim, D., 144
Mădârjac, Alexandru, 683, 697, 799, 864, 869
Mănescu, Constantin Ştefan G., 298
Mănescu, Vasile, 480
Mărăşeşti (strada), 195, 205
Mărtinaş, Ioan, 125
Mândruţ, Stelian, 7
Mânecuţă, Ioan T., 388, 390, 424
Mârzac, Alexandru, 485
Mârzescu, (strada), 138
Meculescu, Teodor, 369
Melizer, Eduard, 258
Merlescu, Emil, 793
Mihail, Gheorghe, 100, 885, 886
Mihai Viteazu, 11
Mihăilescu, Rică, 240
Mihăilescu, Ştefan, 284, 352, 438, 442, 450, 451, 454

Mihok, Brigitte, 18
Milcu, Ioan H., 554
Minei, Nicolae, 15
Mironescu, Victor, 604
Mitulescu, Cristodor N., 287
Mociulschi, Teodor, 402, 670
Modig, Carl, 7
Mogoş, Constantin, 630
Moldovan, Silvia, 502
Moldovan, Silviu, **7**
Molotov, V. M.
Moraru, Ioan I., 852
Morfei, Paul, 860, 861
Moscovscaia (strada), 407
Mosiu, Gheorghe V., 98, 841, 844, 852, 854, 857, 860
Moşneagu, Marian, 6
Muscalu, Sisoe, 164

N

Nanoescu, Eugeniu M. 889
Nanulescu, C. 727
Nasta, Alexandru, 598
Nazaria, Sergiu, 31, 33, 34
Neagoe (indicativ), 133
Neculce (strada), 205
Negulescu, Eugen, 606
Negulescu, Ioan, 767
Negulescu, Petre, 657
Nestorescu, Constantin, 524
Nica, Vasile, 499
Nicolau, Vasile, 650
Nicolescu, Alexandru, 6
Nicolescu, Mihail G., 306
Nicolescu, Gheorghe, 6, 244
Nicolescu, Lenuța, 6
Nicolescu, Manole, 170
Nicolicescu, Nicolae, 404, 406, 413, 414, 420-422, 425, 431-433, 437, 438, 442, 443, 445, 472, 474
Niculescu, Gheorghe I., 567
Niculescu, Mihail, 34, 404, 406, 412-414, 422
Niculescu-Cociu, Radu, 574
Novorâbnaia (strada), 407
Nuhan (cizmar evreu), 115

O

Obiziuc, Stelian, 6
Obogeanu, Corneliu M., 567
Ohlendorf, Otto, 18
Olteanu, Marcel, 430
Onişor, Titus, 788
Oprişanu, Emil, 890
Orăşanu, Alexandru, 117
Ordeanu, Gheorghe, 241
Orenstein (şeful Comunității evreieşti din Copaigorod), 767
Orezeanu, Tudor Cristescu, 706, 707, 727

P

Palade, Ioan, 233, 234, 270, 903
Pandea, Adrian, 24
Pandele, Ioan V., 813
Pantazi, Constantin, 68, 87, 92, 275, 310, 351, 371, 377, 383, 613, 630, 633, 686, 695, 698, 700, 702, 743, 744, 751, 769, 771, 790
Pascal (strada), 502
Patria (indicativ), 133, 183, 184, 186, 204, 228, 242
Pauker, Ana, 645
Pavelescu, Ion, 24
Păcurari (strada), 138
Păcuraru, Victor, 392, 492, 389
Păduraru, Teodor, 603
Păiş, Nicolae T., 309
Pălăngeanu, Nicolae C., 132, 142, 143, 145, 210, 212-214, 225, 274, 280, 290
Pătraşcu, Gheorghe, 293
Pătroiu, Ion, 244
Păunescu-Fulga, D. Alexandru, 404, 406
Pântea, Gherman, 403, 406, 435, 436, 443, 451, 452, 454, 472

Petala, Marcel, 398, 403, 406
Petrescu, Gheorghe N., 178, 179, 389, 606, 796
Petrescu, Dumitru, 740, 741
Petrescu, Tiberiu Nicolae, 39, 270, 388-390, 415, 417, 423, 424
Petrişor, Florea, 6
Petru Rareş (strada), 195, 205
Petru şi Pavel (strada), 201
Pictor Roman (strada), 865
Podhorschi, Vasile, 32, 303
Poincaré, R. (strada), 727
Pop, Liviu, 655
Pop, Valeriu, 159, 160
Popescu, Constantin, 777
Popescu-Corbu, Constantin, 501
Popescu, Dumitru I., 93, 260, 535, 725, 787
Popescu, E., 869
Popescu, Eugen Alecu, 228, 231, 233, 253, 281, 304, 364, 381, 394, 402
Popescu, Ioan St. (Jack), 121, 135, 185, 566
Popescu, Lică, 240
Popescu, Titus, 368
Popovici, Iulian, 421, 431, 437, 438, 443, 451, 452, 454, 472
Posmasanu (notar-primar), 369
Potop (indicativ), 383, 384, 474
Preda, Dumitru, 6
Predescu, Constantin vezi Constantin **Dănulescu**, 566
Principesa Maria (strada), 115
Prohorovscaia (strada), 407
Protopopescu, Dumitru Pache, 194
Puiu, Visarion (Victor), 774
Pungă, Constantin T., 167, 202
Puşchin (strada), 378

R

Racoviţă, Mihail, 840, 887, 850, 867
Radu (indicativ), 417
Rădulescu,Dumitru C., 493, 494
Rădulescu, Ioan F., 463
Rădulescu, Ştefan A., 829
Răduţă, (locotenent), 293
Răşcanu, Ioan, 755
Răzvan (indicativ), 490
Reichert, Walter, 33
Reitlinger, Gerald, 15
Ribbentrop, von, Joachim, 428
Rioşanu, Alexandru, 216
Rotaru, Constantin P., 813
Rosenberg, (evreu), 559
Roşca, Augustin, 67, 368, 369
Roşca, Ioan I., 882
Röhrich (preşedintele comunităţii evreieşti din Roman), 197
Rudeanu, Dumitru I. 726
Runceanu, Aurel, 849
Rus, Angela, 7
Russu, Victor, 603

S

Safca, Alexandru, 421, 442, 452
Savopol, Gheorghe, 271
Sănătescu, Constantin, 51
Săracu, Dumitru, 899
Sărărie (strada), 128, 138
Sârbu, Gheorghe, 240
Sârbulescu, Constantin, 152
Schleiber, Silvia (vezi Silvia **Moldovan**), 502
Schmidt, Ernst Fritz Herwart, 33, 298
Schobert, Eugen Ritter von, 243, 244
Schuster, Hermann, 471, 483
Schwartz, Carol, 181
Sdrobici, Constantin, 818, 827
Secară, Gabriel, 740, 741
Secaşiu, Claudiu, 7
Sevcenco (parcul), 286, 296
Sfetea, Carol, 479, 516
Sf. Gheorghe (strada), 195, 205
Sf. Ilie (catedrala), 378
Sf. Ilie (strada), 195, 205
Sf. Vineri (strada), 195, 205
Sfântul Ştefan (coroana), 302
Sft. Constantin (strada), 625

Sft. Ioan (strada), 203, 254
Sima, Constantin P., 897
Sima, Horia, 411
Simarof, Pavel, 127
Simedrea, Tit (Teodor), 774, 775
Simion, Aurică, 16
Sion, Ioan Alecu, 55, 155
Sion, Grigore V., 623, 639
Solcănescu, Eugeniu Gh., 413, 414, 420, 422, 437, 438, 442-445, 450-452, 454, 472
Soltan, Chiril, 69, 83, 84, 89, 403, 406, 412, 414, 415, 417, 450, 451, 472, 644, 646, 647, 721
Spirea, Ioan, 400, 412, 435
Spiridonovscaia (strada), 407
Stalin, Iosif Visarionovici, 24, 223
Stavrat, Emil, 352
Stavrat, Olimpiu, 98, 841, 852, 854, 864,
Stavrescu, Gheorghe, 23, 132, 137, 190, 224
Stăncel, Laurențiu D., 312
Stănculescu¸Ilie, 90, 731
Stănescu, Mihai, 141, 418, 429, 441, 448, 453, 598, 627, 655
Stănescu, Nicolae, 244, 382, 411
Stihi, Ioan V., 146, 193, 222-224
Stiloz (proprietar de vie), 280
Stoenescu, Alex Mihai, 17, 18
Stoica, Ioan M., 834, 839, 847, 879, 880
Stoica, Traian T., 480
Stroe (vezi **Stroia**, Ştefan), 574
Strohschneider (reprezentantul Gestapo în Cluj), 842
Stroia, Ştefan, 351, 683, 686, 727, 743
Strushnaider (vezi **Strohschneider),** 842
Surdu (locotenent), 897

Ş

Şafran, Alexandru, 699
Şaraga, Fred, 91, 762
Şchiopul, Divora, 502
Şelescu, Valeriu, 312, 603
Ştefan, (rege),
Ştefan, Ion F., 792, 793
Ştefănescu, Ştefan, 508
Şteflea, Ilie, 91-93, 95, 99, 120, 461, 504, 512, 514, 522, 547, 550, 552, 553, 555, 560, 575, 596, 625, 626, 652, 630, 659, 661, 707, 708, 736, 750, 751, 769, 771, 785, 798, 813, 820, 821, 834, 839, 840, 856, 861, 863, 866, 867
Şufană, Nicolae, 778

T

Tanu, Gheorghe, 420, 422, 437, 438, 442, 443
Tarnovschi, Xenofon, 388
Tătăranu, Nicolae, 26, 38, 151, 179, 243, 265, 267, 274, 278, 282, 283, 292, 386, 387, 456, 900, 904
Tătărăscu (Partidul Național Liberal, aripa), 603
Tăutu, Nicolae-Mina, 582
Teatralni pereulic (strada), 407
Teodorescu, Gheorghe, 848
Teodorescu, Sachelarie, 603
Theodorescu, Ioan P., 767
Tobescu, Constantin, 184, 235, 632, 654, 777, 802, 822, 824, 833, 842
Tolstoi (strada), 410
Tomaziu, George, 10
Toni (plutonier major), 897
Topor, Ioan, 56, 176, 178, 216, 423, 901
Trandafirescu, Ioan, 877, 891, 892
De traz, David Constantin, 91, 764
Trestioreanu, Constantin, 32, 33, 287, 293, 306, 307, 534
Triandaf, Aurel, 23, 153
Troțki, Lev, 223
Tudosie, Dumitru, 150, 169, 188, 194, 196, 201, 208, 209, 295
Tulbure, Emanoil, 904

Ț

Țârău, Virgiliu, 7
Țucă, Cornel, 6
Țugui, Aldea, 521
Țurcanu, Florin, 7

U

Udler, Rubin, 31, 33
Uliza Englisza (strada), 286
Urban, Iosif, 842
Ursoiu, Dumitru, 176

V

Varabiev, Nicolae, 240, 241
Vaschen, Garabet, 480
Vasiliu, Constantin Zamfir, 64, 285, 527, 602, 618, 642, 654, 683, 697, 722, 732, 777, 792, 799, 802, 821, 824, 830, 833, 839, 842, 864, 869
Velcescu, Matei, 408, 410, 437, 438, 443, 445, 450-452, 454, 470, 472
Velt, Leivi, 125
Veniamin, (seminar teologic din Iaşi), 276, 774
Verdeş, Constantin C., 253
Vesa, Vasile, 7
Vestic, Vasile, 177
Vicol, Petru, 7
Vidraşcu, Constantin, 412, 414, 420, 421, 422, 437, 438
Vizitiu, Octavian, 240
Vlădescu, Ovidiu Al., 502, 690, 709, 775
Voicu, George, 6
Voiculescu, Constantin Gheorghe, 60, 61, 188, 204, 229, 242, 290, 482, 535, 641
Vornic, (indicativ), 150, 204
Vorobchievici, Octav, 269
Völkl, Ekkehard, 13
Vrancea, (indicativ), 267, 282, 293, 294, 299, 305
Vulcan (indicativ), 287

W

Wetzel, Juliane, 18
Wiesel, Elie (Institutul Național Pentru Studierea Holocaustului din România), 2, 3, 6

Z

Zaharescu, Alexandru, 635
Zaharescu, Gheorghe, 148, 171, 185, 198, 506
Zamfirescu, Gheorghe, 461, 547, 835, 837, 845, 846, 856, 870, 871, 876, 882, 883, 885, 887, 889
Zălaru, Constantin P., 524, 525, 869
Zimbru (indicativ), 254
Zissu, A.L., 699
Zona C. (indicativ), 471

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE / 5
PREFAȚĂ / 9
STUDIU INTRODUCTIV / 11
LISTA DE DOCUMENTE / 53
LISTA ABREVIERILOR DIN DOCUMENTE / 101
DOCUMENTE / 115
INDICE DE NUME / 905

In aceeaşi serie au mai apărut (selectiv):

Aventura gîndirii europene, Jacqueline Russ
Biserica şi elitele intelectuale interbelice, Constantin Mihai
Contribuţii la istoria spaţiului românesc în perioada migraţiilor şi Evul Mediu timpuriu (secolele IV - XIII), Ioan Marian Ţiplic
Cuţitul şi otrava. Asasinatul politic în Europa (1400 - 1800), Georges Minois
Drumul României spre independenţă, Frederick Kellogg
India şi Occidentul, Demetrio Marin
Intelectualii în Europa secolului al XIX-lea, Christophe Charle
Istoria balcanilor, (vol. 1, 2), Barbara Jelavich
Istoria civilizaţiei britanice (vol. 1 - 5), Adrian Nicolescu
Istoria culturală, Roger Chartier, Laurenţiu Vlad (ed.)
Istoria fortificaţiilor medievale timpurii din Transilvania, Ioan Marian Ţiplic
Istoria Europei (vol. 1 - 5), Serge Berstein, Pierre Milza
Istoria evreilor din România (1866 - 1938), Gabriel Asandului
Istoria Franţei, Jean Carpentier, François Lebrun
Istoria mentalităţilor, Alexandru Duţu, Laurenţiu Vlad (ed.)
Istoria mijloacelor de comunicare, Gabriel Thoveron
Istoria naţiunilor şi a naţionalismului în Europa, Guy Hermet
Istoria presei, Pierre Albert
Istoria radioteleviziunii, Pierre Albert, André-Jean Tudesq
Istoria românilor, Catherine Durandin
Istoria tinerilor în Occident (vol. 1, 2), Giovanni Lévi, Jean-Claude Schmitt (coord.)
Lectură şi cenzură în Ţara românească (1831-1862), Virginia Blînda, Laurenţiu Vlad (ed.)
Marile migraţii din estul şi sud-estul Europei, Victor Spinei
Martha Bibescu şi Kromprinzul, Constantin Iordan (ed.)
Modernizarea sistemului electoral, Sorin Radu
O istorie a Rusiei, Nicholas Riasanovsky
O istorie a statului şi societăţii bizantine (vol. 1, 2), Warren Treadgold
O istorie socială a cunoaşterii, Peter Burke
O scurtă istorie a Germaniei, Mary Fulbrook
Pacea neterminată, Mihály Fülöp
Politica statelor unite faţă de turcia între anii 1943 ŞI 1952. De la neimplicare la alianţă, Emanuel Plopeanu
Principatele române în raporturile politice internaţionale, Leonid Boicu
Putere şi destin, Sol Shulman
Regimul comunist în România, Doina Barcan, Bogdan Sterpu
Românii şi bulgarii. Provocările unei vecinătăţi, Florin Anghel, Mariana Cojoc, Magdalena Tiţă
România nu şi-a plătit facturile. Diplomaţie şi comerţ exterior în sec. XX şi XXI, Mariana Cojoc
Statul israel: imaginar politic şi istoric, Mădălina Vârtejanu-Joubert
Zamolxis. Realitate şi mit în religia geto-dacilor, Ioan Marius Grec

LIBRĂRII în care puteți găsi cărțile editurii *Institutul European*
(selectiv)

ALBA-IULIA
Librăria *Humanitas*, str. 1 Decembrie 1918, bl. M10, tel. 0258.826007

ARAD
Librăria *Corina*, str. Mihai Eminescu nr. 2, tel. 0257.284749

BACĂU
Librăria *Alexandria*, str. Nicolae Bălcescu nr. 12, tel. 0234.545721

BRAŞOV
Librăria *Ralu,* str. Mureşenilor nr.12, tel. 0268.412601

BUCUREŞTI
Librăria *Mihai Eminescu*, Bd. Regina Elisabeta nr. 5, tel. 021.3158761
Librăria *Verona,* Str. Pictor Arthur Verona nr. 13, tel 0788.758408
Librăria Humanitas *Kretzulescu*, Calea Victoriei nr. 45, tel. 021.3135035

CLUJ
Librăria *Logos*, str. Republicii nr. 11A, tel. 0264.590297
Librăria *Universității*, str. Universității nr.1 Tel.0264.598107
Librăria *Dacia*, str. Memorandumului nr.12 Tel.0264.431494

CONSTANȚA
Librăria *Sophia*, str. Dragoş Vodă nr. 13, tel. 0241.616365

CRAIOVA
Librăria *Şcolii*, str. M. Viteazu, bl. 7-14, tel. 0251.412588

DEVA
Librăria *Prescom Divers*, str. Ana Ipătescu nr. 11, tel. 0254.213782

IAŞI
Librăria *Casa Cărții*, Bd. Ştefan cel Mare nr.56, tel. 0232.270610
Librăria *Junimea*, Piața Unirii nr. 4, tel. 0232.412712
Librăria *M. Eminescu*, str. 14 Decembrie 1989, nr. 1, tel. 0232.264528
Librăria *Cubul de sticlă*, Bd. Carol I nr. 3-5, tel. 0232.215683
Librăria *Alexandria*, Str. Al. Lăpușneanu nr. 21, tel. 0232.206066

PITEŞTI
Librăria *Casa Cărții*, Bd. Republicii, bl. G1, parter, tel. 0248.214679

SIBIU
Librăria *Polsib*, Şos. Alba Iulia nr. 40, tel. 0269.210058
Librăria *Humanitas*, str. N. Bălcescu nr. 16, tel. 0269.211434

SUCEAVA
Librăria *Casa Cărții*, str. N. Bălcescu nr. 8, tel. 0230.530337

TIMIŞOARA
Librăria *Esotera*, str. Lucian Blaga nr. 10, tel. 0256.431340
Librăria *Noi*, str. Hector, nr. 2-4, tel. 0256.220949
Librăria *Cărtureşti*, str. Aristide Demetriade nr. 1 (Iulius Mall), tel. 0256.247696
Librăria Humanitas *Emil Cioran*, str. Florimund Mercy nr. 1, tel. 0256.433180

Librării ON-LINE
www.euroinst.ro
www. anticariatonline.ro
www.librariaeminescu.ro
www.cartedesucces.ro

UNIVERSITATEA "PETRE ANDREI" din IAŞI

STUDII UNIVERSITARE DE LICENŢĂ

FACULTATEA DE PSIHOLOGIE ŞI ŞTIINŢELE EDUCAŢIEI

Specializare: **PSIHOLOGIE**
(învăţământ de zi, 3 ani, 180 credite)

FACULTATEA DE ECONOMIE

Specializări: **FINANŢE ŞI BĂNCI**
(învăţământ de zi/fr, 3 ani, 180 credite)
ECONOMIA COMERŢULUI, TURISMULUI ŞI SERVICIILOR
(învăţământ de zi, 3 ani, 180 credite)
CONTABILITATE ŞI INFORMATICĂ DE GESTIUNE
(învăţământ de zi, 3 ani, 180 credite)

FACULTATEA DE ŞTIINŢE POLITICE ŞI ADMINISTRATIVE

Specializare: **ŞTIINŢE POLITICE**
(învăţământ de zi, 3 ani, 180 credite)

FACULTATEA DE DREPT

Specializare: **DREPT**
(învăţământ de zi, 4 ani, 240 credite)

FACULTATEA DE ASISTENŢĂ SOCIALĂ ŞI SOCIOLOGIE

Specializări: **ASISTENŢĂ SOCIALĂ**
(învăţământ de zi, 3 ani, 180 credite)
SOCIOLOGIE
(învăţământ de zi, 3 ani, 180 credite)

PROGRAME MASTER

PSIHOLOGIE
FINANŢE
DREPT

PROGRAME POSTUNIVERSITARE

UPA din Iaşi

Iaşi - România | CIF 26596943

Str. Grigore Ghica Vodă nr. 13
Tel. Centrală: 0232 210 474
e-mail: office@upa.ro

www.upa.ro

Constelația valorii

INSTITUTUL
EUROPEAN

www.euroinst.ro

INSTITUTUL EUROPEAN

Meritul istoric al SUA este că a „deschis planeta" şi a încredinţat-o dezvoltării. Procesele pe care le-a declanşat globalizarea au depăşit cu mult ceea ce întrevăzuse şi chiar ceea ce putea să întrevadă leadership-ul american. Când încredinţezi planeta dezvoltării după reguli cât de cât unitare, trebuie să ai actori care să poată juca la acest nivel. Aşa s-au selectat ţările mari, ţările-continent, coloşii, care de-acum vor ocupa pentru multă vreme prim-planul vieţii politice. Cum Asia are cei mai mulţi coloşi – aici ar trebui trecută şi „superputerea energetică a lumii", Rusia, ţară prin excelenţă euroasiatică –, mutarea centrului geopolitic spre Est devine inevitabilă. Prin forţa lucrurilor, SUA s-au reconfigurat ca unul dintre coloşii care ocupă scena politică a lumii.

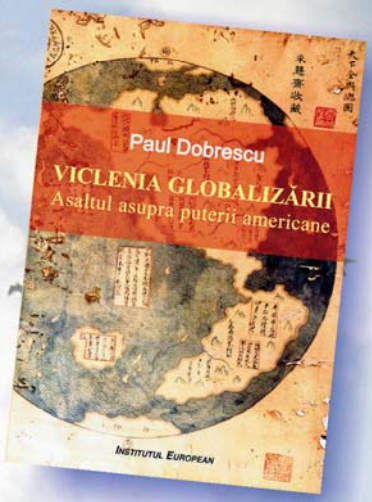

VICLENIA GLOBALIZĂRII

Paul Dobrescu

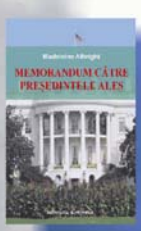

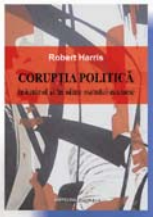

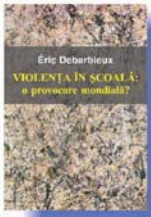

Strada Grigore Ghica Vodă nr 13 * Cod 700469 * CP 161, OP 1 * Iaşi * România * Tel. 40.0232.233800; 40.0788.319462 * Fax 40.0232.230197
email: euroedit@hotmail.com, editura_ie@yahoo.com * www.euroinst.ro * www.cartedesucces.ro

Carte de succes

Librărie online

www.cartedesucces.ro

Bun de tipar 2010 • Apărut: 2010 • Format 16,5 × 23,5 cm

INSTITUTUL EUROPEAN

Iaşi, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13 • cod 707027
Tel. Difuzare: 0788.319462 • Fax: 0232/230197
editura_ie@yahoo.com • http://www.euroinst.ro